

100 to 5-7

D^o de Prado Provincia de J. P. de

3
27-180

1836
150
100
180
1832

Mr. John Brown

Del. G. G. Com. & H. J. & Franca. B. - 11434 B. a

**IOANNIS ÆGIDII
TRVLLENCH**

VILLÆ - REALIS

*Comprolo el P. Pedro
de Montenegro*

REGNI VALENTIÆ S. T. D.

ET INSIGNIS COLLEGII CORPORIS

CHRISTI PRIMARI, ET PERPETVI

COLLEGE,

PRAXIS SACRAMENTORVM.

CVM INDICE LIBRORVM, CAPITVM, DVBIORVM,

rerum, & verborum.

CVM PRIVILEGIO

Valentiæ, apud hæred. Chrysoft. Garriz, per Bernardum de Rouella, Anno 1644, iuxta molendinum

Expensis Benedicti Durand

IOANNIS ANTONII
TRAVELINGII

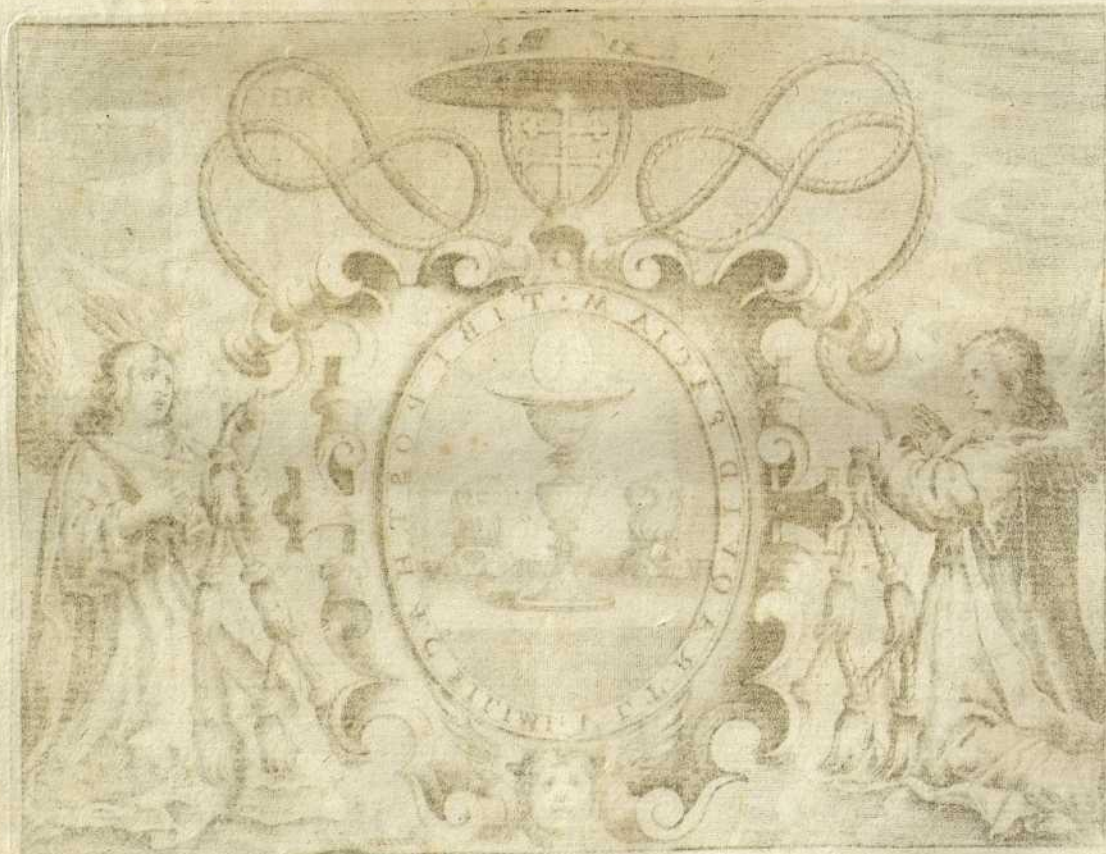
VILLÆ REALE
REGNI VALENTIÆ S. T. D.

BY THE KING'S COLLEGE OF
CHRIST PRIMAVERA ET PERSIVI

FRAXIS SACRAMENTORVM

QVM INDICE ELLORVM

1671

QVM BRIVIA
BIBLIOTHECA
MUSEI

1671

*CENSURA R. P. MAGITRI FRATRIS
Ioannis Baptistæ Palacio Ordinis Sanctissimæ Trinitatis,
Propositionum Fidei Qualificatoris, sacre Theologiæ Docto-
ris, liberalium Artium Magistri, ac in Vniuersita-
te Valentina facultatum Logica, &
Philosophiæ Censoris.*

X mandato perillustris D. D. Martini Dolz del
Castellar Decretorum Doctoris, Metropolita-
næ Ecclesiæ Cæsaraugustanæ Magistri Schola-
rum dignissimi, atque in Valentino Archiepis-
copatu pro Illustrissimo, & Reuerendissimo Ar-
chipræsule D. D. Fratре Isidoro Aliaga Philippi Quarti His-
paniarum Regis in Consilio Status Consiliario prudētissimo,
Officialis, & Vicarij Generalis meritissimi, Praxim Sacramen-
torum Ioannis Ægidij Trullench Villæ Realis Regni Valen-
tiæ, sacre Theologiæ Doctoris, & insignis Collegij Corporis
Christi olim primarij, & perpetui Collegæ, summo studio &
industria doctè conscriptam, omni qua potui obseruatione
perlegi, in ea non solùm quidquam, quod Orthodoxæ Fi-
dei, sacris Canonibus, moribusque obstet: verum opus sana
doctrina refertum, grauium autoritatibus Doctorum ful-
tum, & quàm plurimis dubijs, & quæstionibus non minùs
curiosis, quàm vtilibus, ac necessarijs, & in exercitio Sacramen-
torum practicabilibus contextum inueni. Ideo ad cõmunem
Ecclesiæ vtilitatem non solùm posse, sed & debere prælo mã-
dari censeo. Datum Valentia in Conuentu nostro B. Mariæ
Virginis de Remedio, Ordinis Sanctissimæ Trinitatis, die vi-
gesimo septimo Nouembris anni 1645.

*Magister fr. Ioannes Baptistæ Palacio
apud Fidei Quæsitores Censor.*

Imprimatur.

Dolz Dolz Vic. Gñl.

Imprimatur.

Monllor F. Aduoc.

DON Duarte Fernando Alvarez de Toledo Portugal,
 Monroy, y Ayala, Conde de Oropessa, Alcaudete, Bel-
 nis, y Deleytosa, Marques del Villar, Hechillay, y Xaran-
 dilla, señor de la Casa, y Vila de Montemayor, Llocti-
 nent, y Capita General en la present Ciutat, y Regne de
 Valencia. Per quant per part de Benito Durand llibrer
 nos es estat representat, que aquell ha fet imprimir vn
 llibre intitulat, *Praxis Sacramentorum*, compost per lo Doctore en santa Teo-
 logia Ioan Gil Trullench Prebere, Collegial perpetuo del Collegi de Cor-
 pus Christi de la present Ciutat: y que despres de hauerli costat la impres-
 sio de dit llibre, y manuscrit molt diner, y treballs, recelaria que algunes
 persones nol fassen imprimir, aixi en la present Ciutat, com en altres parts
 del present Regne, y fora dell, y que intentarien deportarlo impresa la pre-
 sent Ciutat, y Regne, y vendrel, lo que redundaria en notable dany, y per-
 juhi del dit Benito Durand. Que per tant suplicaua fos de nostra merce ferli
 gracia y merce de manar se li despachas priuilegi en la forma acostumada,
 pera que ninguna persona, sino el dit Benito Durand, ò qui son poder tinc-
 gues, pogues fer imprimir en lo present Regne dit llibre, ni entrarlo impres-
 de altres parts, ni vendrel, sots les penes acostumades. Lo que Nos auem
 rengut per be, y manat fer, y expedir la present. Per tenor de la qual, è inf-
 tant, y suplicant lo dit Benito Durand expressament, y de nostra certa cien-
 cia delliberadament, y consulta, per la Real autoritat de que usam, donam,
 è concedim llicencia, permis, y facultat al dit Benito Durand, pera que
 aquell, ò qui son poder tindra, y no altra persona alguna puixa imprimir, ò
 fer imprimir lo dit llibre, y vendre aquell en la present Ciutat, y Regne de
 Valencia, sens encorrimet de pena alguna per temps y espay de deu anys,
 tant solament contadors del dia de la data de la present en auant: y diem, y
 manam, que dins los dits deu anys ninguna altra persona, sino lo dit Benito
 Durand, ò qui son poder tindra, pugan imprimir lo dit llibre, ò portarlo im-
 pres de altra part, ni vendrel en la present Ciutat, y Regne, sino es lo dit
 Durand, ò qui son poder tindra, sots pena de perdicio del tal llibre, ferros,
 molles, y demes aparells. Diem pero, y manam a vniuersos y sengles oficials, y
 subdits de sa Magestat dins lo present Regne constituits, y constituïdors, a
 qui pertanyga, que la present nostra Real llicencia, y tot lo en aquella con-
 tengut, guarden y obseruen, guardar y obseruar facen, y a ella no contra-
 uinguen en manera alguna: ni contrauenir facen, ni permeten, si la gracia
 de sa Magestat tenen per cara, y als manaments Reals obtemperan, y en pe-
 na de cincents florins de or de Arago als Reals cofrens aplicadors, y de bens
 dels contrafahents exegidors desitgen no encorren. Dat. en lo Real Palaci
 de Valencia a vint y tres dies del mes de Ianer de la Natiuitat de nostre Se-
 nyor Deu Iesu Christ mil siscentos quaranta sis,

El Conde de Oropessa.

Vidit Don Franciscus Bono Proreg.

Vidit Monllor F. Aduoc.

In diuers. xliiij. fol. cc. xix.

Vincentius Ferrera.

SACRA SINAXIS.

*L*aboratam Sacramentorum praxim egregia bonitate plausus vir, apud exteros, & suos eruditionis gloria conspicuus Doctor Ioannes Aegidius Trullench insigni Corporis Christi Collegio, cuius erat Primarius, & perpetuus Collega, in singulare gratitudinis testimonium ultimo reliquit elogio. Hoc opus ut lucem aspiciat, & laudem meritam assequatur, perpetui Collegij alumni in commune bonum praelo mandari sedulo, & amanter curant. Expensarum subministratio mihi feliciter contingit. Patronum tutelarem avidè exquirebat opus, & ut ad tuas recurrat aras, exigit & religiosa eius materia, & reditu a authoris haud morituri in aenum glorioso nomine deuotio: quibus accedit mea in perpetuos huius inclytæ domus Collegas antidoralis obligatio. Eò igitur, unde egressa est praxis, meritò reuertatur, sub tui numinis diuino protegatur tutamine, in recordationem felicem illius Excellentissimi viri Don Ioannis à Ribera Patriarchæ Antiocheni, Archipræsulis Valentini, qui in æternum amoris pignus tibi sacratissimo æternæ redemptionis pignori Collegium toto decantatum orbe sacrauit. Accipe ò Agie cælorum, & protege hoc opus, magnum, animaduersa eius materia, paruum, spectata tua Celsitudine, quod ex paupere penu supplex offero, quod ex animo diuite obsequiosus libo.

Humillimus Celsitudinis tuæ seruulus

Benedictus Durand.

Sacramentorū praxim exhibeo. Encomiasticon operis omitto. Commendatio ex affectione sæpè suspecta. Præclaro authoris nomine satis se commendat. Ausculta quæ alienigenæ, proceres Mineruæ authori nostro dicarunt elogia.

Antoninus Diana part. 5. tract. 12. resol. 44. vers. sed mihi: *quam tenet doctus Ægidius Trullench.*

Diana iterum part. 6. tract. 7. Miscellaneo. resol. 10: & *novissimè in suis eruditissimis commentarijs ad Decalogum Ægidius Trullench.*

Zacharias Pasqualigus tom. 1. Decis. moralium, in Syllabo authorum. *Ioannis Ægidij Trullench opusculum de obligatione assistendi in choro. Celebris Doctor.*

Don Ioannes Escobar à Corro Fidei Inquisitor in Cordubensi prætorio, de utroque foro articulo 3. num. 219. *affert doctissimus Trullench.*

Don Ioannes Machado de Chaues in perfecto confessario loquens de nostro authore sic scribit lib. 1. part. 1. tract. 4. documento 1. num. 1. *como dize vn autor moderno, y graue.*

Sat hæc præcelsa, lector amice, indicasse testimonia. Ioannem Ægidium Trullench celebra, extolle nomen in astra, & quod tibi præsentio, opus proprijs sumptibus mandatum typis, placido suscipe vultu; sufficiat meis velle fauere votis.

INDEX CAPITVM, ET DVBIORVM
PRAXIS RESOLVTORIÆ DE SANCTIS-
SIMIS NOVÆ LEGIS
SACRAMENTIS.

LIBER PRIMVS

De Sacramentis in genere.

C aput 1. De diffinitione, numero, & necessitate Sacramenti.	Pag. 3
Dub. 1. quid sit Sacramentum.	3
Dub. 2. quot sint nouæ Legis Sacramenta.	4
Dub. 3. An in lege Euangelica fuerint necessaria Sacramenta.	5
Dub. 4. quis fuerit author Sacramentorum, vel à quo fuerint instituta.	6
Cap. 2. De materia, & forma Sacramentorum.	7
Dub. 1. vtrum Sacramenta nouæ legis consistant rebus, & verbis.	7
Dub. 2. An materia, & forma Sacramentorum sint determinata ex Christi institutione.	8
Dub. 3. Quando mutatio formæ irritet Sacramentum.	ibi.
Cap. 3. De ministro Sacramentorū nouæ legis.	11
Dub. 1. Quis sit minister Sacramentorum nouæ legis.	11
Dub. 2. An, & quā intentio ministri requiratur ad conficienda Sacramenta.	ibi.
Dub. 3. An probitas, seu ministri bonitas sit necessaria.	14
Dub. 4. Vtrum minister teneatur seruare ritus ecclesiasticos in Sacramētis administrandis.	16
Cap. 4. De effectu Sacramentorum.	16
Dub. 1. An Sacramenta nouæ legis conferant gratiam.	ibi.
Dub. 2. An omnia Sacramenta conferant æqualem gratiam.	17
Dub. 3. Vtrum Sacramenta producant primā gratiam.	18
Dub. 4. Quo tempore Sacramenta conferant gratiam.	ibi.
Dub. 5. An Sacramenta conferant, seu producant gratiam moraliter, an physicē.	19
Dub. 6. De charactere secundo Sacramentorū.	20
Cap. 5. De suscipiente Sacramenta.	21
Dub. 1. Quis sit capax suscipiendi Sacramēta.	21
Dub. 2. Quid requiratur in suscipiente Sacramentum.	ibi.
Dub. 3. An Sacramenta fide suscepta, recedente fide, sum producant effectum.	23
Dub. 4. An possunt licite peti Sacramenta ab indigno ministro.	24

LIBER II.

De Baptismo, & confirmatione.

C aput 1. De Sacramento Baptismi.	25
Dub. 1. Quid, & quotuplex sit Baptismus, & quando fuerit institutus.	25
Dub. 2. An Baptismus sit necessarius.	26
Dub. 3. Quanam sit materia Baptismi.	27
Dub. 4. Quanam sit forma Baptismi.	29
Dub. 5. Quisnam sit minister Baptismi.	32
Dub. 6. Quodnam sit baptismi subiectum.	34.
Dub. 7. De intentione, & dispositione Baptismi suscipientis.	36
Dub. 8. De Baptismi effectibus.	38
Dub. 9. de ritibus obseruandis in administratione Baptismi.	39
Dub. 10. De Baptismo sanguinis, seu martyrio.	40
Cap. vnicum de confirmatione.	42

LIBER TERTIVS.

De sacrosancto Eucharistiæ sacramento.

C aput 1. De Eucharistia, vt est Sacramentum.	26
Dub. 1. Quid sit Sacramentum Eucharistiæ, & quando institutum.	46
Dub. 2. De necessitate Sacramenti Eucharistiæ.	48
Dub. 3. Quando obliget præceptum diuinum sumendi Eucharistiam.	49
Dub. 4. De obligatione præcepti Ecclesiastici communionis paschalis.	ibi.
Cap. 2. De materia, & forma Eucharistiæ.	49
Dub. 1. Quæ sit materia Sacramenti corporis.	ibi.
Dub. 2. Quanam sit remota Sacramenti sanguinis.	51
Dub. 3. An vino admiscenda sit aqua, & quomodo.	52
Dub. 4. An necessarium sit sub vtraque specie consecrare.	53
Dub. 5. An materia consecranda debeat esse præsens sensibiliter, & à consecrante determinata.	54
Caput 3. De forma Sacramenti Eucharistiæ.	55
Dub. 1.	Dub. 1.

I N D E X

Dub. 1. Quenam sit forma panis.	55	Dub. 8. Quis sit minister sacrificij Missæ, & de eius intentione.	105
Dub. 2. De forma vini, seu quæ verba sint essentialia in consecratione sanguinis.	58	Dub. 9. An, & quando teneatur sacerdos Missam celebrare.	105
Dub. 3. Quid designetur in forma per illa pronomena, hoc, & hic.	ibi.	Dub. 10. An sæpius in die celebrare liceat.	109
Cap. 4. De effectibus mirabilibus formæ, seu de continentia Corporis, & Sanguinis Christi in hoc Sacramento.	59.	Dub. 11. In quo variæ difficultates resoluuntur circa obligationem celebrandi sacerdotum.	110
Dub. 1. Quid fiat per formam consecrationis.	59.	Dub. 12. Quodnam sit iustum Missæ stipendium.	114
Dub. 2. An in hoc sacramento sint præsentia omnia, quæ Christus in se continet.	61	Dub. 13. Quo hora sit celebranda Missa.	117
Dub. 3. Quenam ex vi verborum, & quanam per concomitantiam contineantur in hoc sacramento.	62	Dub. 14. Qua loco dicenda sit Missa.	118
Dub. 4. Quisnam, vel quid sit præsentia Christi sub speciebus consecratis.	63	Dub. 15. An liceat celebrare in Ecclesia polluta, aut violata.	119
Dub. 5. Quando nam Christus incipiat, & desinat esse sub speciebus consecratis.	65	Dub. 16. An in altari sit celebrandum, & an sit ornandum.	121
Dub. 6. Quomodo existant accidentia panis, & vini in hoc Sacramento.	66	Dub. 17. Quæ vasa sint necessaria ad celebrandum.	122
Dub. 7. An, & quomodo Christus sit adorandus in hoc Sacramento.	67	Dub. 18. An sit cõueniens vsus sacrarum vestium in Missa.	123
Cap. 5. De effectibus Sacramenti Eucharistiæ	68	Dub. 19. An locis, vasis, & vestibus sacris debeatur aliqua veneratio.	125
Dub. 1. Quot sint effectus huius admirabilis Sacramenti.	68	Dub. 20. Quæ dispositio requiratur ad Missam celebrandam.	126
Dub. 2. Quando nam Eucharistia suos producat effectus.	70	Dub. 21. De ritu, quem seruare tenetur Missam celebrans.	127
Cap. 6. De suscipiente Eucharistiam.	71	Dub. 22. An sit necessarius minister inferuies Sacerdoti celebranti.	130
Dub. 1. Quæ persona sint capaces Eucharistiæ.	71	Dub. 23. De corrigendis defectibus in Missa occurrentibus.	ibi
Dub. 2. Quenam, & quando teneantur præcepto diuino sumendi Eucharistiam.	73	De defectibus contingentibus post consecrationem.	131
Dub. 3. Quando obliget præceptum Ecclesiasticum sumendi Eucharistiam, & quisnam eo teneantur.	73	De defectibus accidentalibus.	133
Dub. 4. Quæ dispositio requiratur in anima ad dignè suscipiendam Eucharistiam.	73		
Dub. 5. Quenam corporis dispositio requiratur in suscipiente sacramentum Eucharistiæ.	78		
Dub. 6. Quæ frequentia huius sacramenti licita sit & conueniens.	83		
Cap. 7. De ministro Eucharistiæ.	84		
Dub. 1. Quisnam sit minister Eucharistiæ.	84		
Dub. 2. Quenam dispositio requiratur in ministrante Eucharistiam.	87		
Dub. 3. An Eucharistia administrari possit indignè petenti, seu peccatori.	88		
Cap. 8. De Eucharistia, quatenus est sacrificium, siue de sacrificio Missæ.	91		
Dub. 1. Vtrum Missa sit verum sacrificium.	91		
Dub. 2. In quo consistat essentia sacrificij Missæ.	94		
Dub. 3. Quis sit offerens in sacrificio Missæ.	96		
Dub. 4. Quæ sint personæ, pro quibus possit offerri, seu applicari Missæ sacrificium.	97		
Dub. 5. De effectibus sacrificij Missæ.	109		
Dub. 6. In quibus personis effectus sacrificij Missæ locum habeant.	101		
Dub. 7. Vtrum valor sacrificij Missæ sit infinitus.	103		
		Dub. 8. Quis sit minister sacrificij Missæ, & de eius intentione.	105
		Dub. 9. An, & quando teneatur sacerdos Missam celebrare.	105
		Dub. 10. An sæpius in die celebrare liceat.	109
		Dub. 11. In quo variæ difficultates resoluuntur circa obligationem celebrandi sacerdotum.	110
		Dub. 12. Quodnam sit iustum Missæ stipendium.	114
		Dub. 13. Quo hora sit celebranda Missa.	117
		Dub. 14. Qua loco dicenda sit Missa.	118
		Dub. 15. An liceat celebrare in Ecclesia polluta, aut violata.	119
		Dub. 16. An in altari sit celebrandum, & an sit ornandum.	121
		Dub. 17. Quæ vasa sint necessaria ad celebrandum.	122
		Dub. 18. An sit cõueniens vsus sacrarum vestium in Missa.	123
		Dub. 19. An locis, vasis, & vestibus sacris debeatur aliqua veneratio.	125
		Dub. 20. Quæ dispositio requiratur ad Missam celebrandam.	126
		Dub. 21. De ritu, quem seruare tenetur Missam celebrans.	127
		Dub. 22. An sit necessarius minister inferuies Sacerdoti celebranti.	130
		Dub. 23. De corrigendis defectibus in Missa occurrentibus.	ibi
		De defectibus contingentibus post consecrationem.	131
		De defectibus accidentalibus.	133
		LIBER QVARTVS	
		De sacramento pœnitentiæ.	
		C aput 1. De pœnitentia, & eius partibus in communi.	134
		Dub. 1. Quid sit virtus pœnitentiæ.	134
		Dub. 2. Quid sit sacramentum pœnitentiæ.	136
		Dub. 3. Vtrum sacramentum pœnitentiæ sit necessarium.	138
		Dub. 4. An hoc sacramentum necessarium sit necessitate præcepti.	139
		Cap. 2. De materia, & forma sacramenti pœnitentiæ.	139
		Dub. 1. Quæ sit materia remota pœnitentiæ.	ibi
		Dub. 2. Quenam sit materia proxima sacramenti pœnitentiæ.	141.
		Dub. 3. Quenam sit forma sacramenti pœnitentiæ.	143
		Dub. 4. In quo aliqua circa formam pœnitentiæ resoluuntur.	145
		Cap. 3. De effectibus primarijs sacramenti pœnitentiæ.	147
		Dub. 1. Vtrum pœnitentia remittat peccatum mortale.	147
		Dub. 2. Vtrum peccatum mortale remitti possit sine pœnitentia.	148
		Dub. 3.	

LIBRUS CAP. ET DV B.

Dub. 3. <i>Vtrum sacramentū pœnitentiæ remittat etiam pœnam peccati.</i>	152.	is.	200.
Dub. 4. <i>An pœnitentia causet gratiam, & tollat reliquias peccatorum.</i>	153	Dub. 9. <i>Quandonam sit iteranda confessio.</i>	ibi.
Caput 4. <i>De effectibus secundarijs sacramenti pœnitentiæ.</i>	153	Cap. 7. <i>De satisfactione, seu de tertia parte pœnitentiæ.</i>	202
Dub. 1. <i>Vtrum sacramentum pœnitentiæ remittat peccata venialia.</i>	153	Dub. 1. <i>De satisfactione, quæ fit extra sacramentum.</i>	203
Dub. 2. <i>Vtrum peccata venialia remittantur per sacramentalia.</i>	154	Dub. 2. <i>De satisfactione sacramentali, seu de præcepto satisfaciendi.</i>	205
Dub. 3. <i>An peccata venialia deleantur per actum contritionis, & dilectionis, & per alios virtutum actus.</i>	155	Dub. 3. <i>An confessarius possit commutare, vel minuere pœnitentiam, seu satisfactionem impositam.</i>	209
Dub. 4. <i>In quo aliqua circa remissionem venialium resolvuntur.</i>	156	Dub. 4. <i>An pœnitens teneatur acceptare pœnitentiam sibi à confessario impositam.</i>	212
Dub. 5. <i>An pœnitentia vivificet opus sacramenti fidei suscepti, seu an sacramentum pœnitentiæ susceptum cum fideione reinviviscat.</i>	157	Cap. 8. <i>De sigillo confessionis.</i>	215
Dub. 6. <i>De tertio effectu pœnitentiæ, qui est restitutio ad pristinam dignitatem, & merita, seu recuperatio meritorij gratiæ, & virtutum.</i>	ibi.	Dub. 1. <i>Quo iure confessarius teneatur ad sigillum confessionis.</i>	215.
Dub. 7. <i>An peccata semel remissa redeant, quando quis de novo peccat.</i>	159	Dub. 2. <i>Quæ cadant sub sigillum confessionis, seu ex qua confessione oriatur sigillum.</i>	216
Cap. 5. <i>De contritione, & attritione.</i>	160	Dub. 3. <i>Quinam teneantur servare sigillum confessionis.</i>	217.
Dub. 1. <i>Quid sit contritio.</i>	160	Dub. 4. <i>An liceat confessario loqui de auditis in confessione.</i>	219
Dub. 2. <i>An sit contritio necessaria ad iustificationem.</i>	163	Dub. 5. <i>An liceat xti scientia habita ex confessione, & quomodo.</i>	221
Dub. 3. <i>Vtrum ad contritionem, & iustificationem requiratur consideratio, & recogitatio distincta omnium peccatorum.</i>	166	Cap. 9. <i>De ministro sacramenti pœnitentiæ.</i>	224
Dub. 4. <i>De quantitate contritionis, eiusque effectu.</i>	167	Dub. 1. <i>Vtrum in ministro pœnitentiæ requiratur potestas clavium ad absoluendum.</i>	224
Dub. 5. <i>De attritione.</i>	169	Dub. 2. <i>Quis sit minister in communi huius sacramenti.</i>	226
Cap. 6. <i>De confessione.</i>	172	Dub. 3. <i>Quinam sit minister huius sacramenti de potestate ordinaria.</i>	227
Dub. 1. <i>Quid sit confessio, & quot conditiones requirat.</i>	172	Dub. 4. <i>Quis sit ordinarius, vel proprius Sacerdos, ac minister huius sacramenti, respectu singulorum fidelium.</i>	229
Dub. 2. <i>De integritate confessionis quoad species peccatorum, seu an omnia peccata explicanda sint quoad speciem.</i>	176	Dub. 5. <i>De ministro sacramenti pœnitentiæ ex delegata potestate.</i>	230
Dub. 3. <i>de integritate confessionis quoad numerum peccatorum, seu an omnia peccata mortalia sint distinctè confitenda quoad numerum.</i>	178	Dub. 6. <i>Quinam habeant à iure, vel consuetudine, facultatē eligendi sibi confessarium.</i>	234
Dub. 4. <i>de integritate confessionis quoad circumstantias, seu an circumstantiæ peccati sint necessariò confitendæ.</i>	183	Dub. 7. <i>Quisnam censeatur confessarius idoneus ad ministrandū validè hoc sacramentum.</i>	238
Dub. 5. <i>An circumstantia, seu persona complicitis possit, & debeat manifestari in confessione, ut sit integra confessio.</i>	189	Dub. 8. <i>In quo aliqua de approbatione regularium resolvuntur.</i>	241
Dub. 6. <i>An detur sacramentum pœnitentiæ informe.</i>	194	De approbatione regularium quoad se ipsos, & eius effectu.	ibi.
Dub. 7. <i>Quanam excusent ab integritate confessionis, seu quando confessio non integra, sit valida.</i>	195	De approbatione regularium, quoad seculares, & eius effectu.	243
Dub. 8. <i>An possit dimidiari confessio ratione alienius peccati reservati, seu an superior possit, auditis solis reservatis, sacramentaliter absolvere, & committere reliqua inferiori, & inferiori, auditis omnibus, absolvere à non reservatis.</i>		Cap. 10. <i>De absolutione à casibus reservatis.</i>	244
		Dub. 1. <i>Quis possit sibi casus, seu peccata reservare, & quæ peccata.</i>	244
		Dub. 2. <i>Quæ peccata sint reservata Papæ, & quæ Episcopo.</i>	245
		Dub. 3. <i>In quo brevissimè explicatur casus D. Archiepiscopo Valentino reservati.</i>	247
		Simonia.	ibi.
		Sacrilegium.	ibi.
		Homicidium.	248
		Incestus, ubi necessaria est dispensatio.	ibi.
		Fercussio parentum.	ibi.

<i>Aborsus procuratus</i>	<i>ibi.</i>
<i>Clandestine contrahentes.</i>	249
<i>Incendium Ecclesiarum.</i>	250
<i>Testis falsus iurans in iudicio.</i>	<i>ibi.</i>
<i>Dub. 4. Quis possit directe, & ordinaria potestate absolvere a casibus reservatis in comuni.</i>	251
<i>Dub. 5. Quis possit directe absolvere a casibus re- servatis per generalem delegationem.</i>	252
<i>Dub. 6. An absolutus ab habente facultatem di- recte absolvendi a reservatis, maneat absolutus a reservatis oblitis.</i>	255
<i>Dub. 7. An superior, auditis solis reservatis, pos- sit ab eis sacramentaliter absolvere, & com- mittere reliqua inferiori.</i>	257
<i>Dub. 8. An in aliquo casu possit inferior directe, aut saltem indirecte absolvere a casibus reser- vatis.</i>	258
<i>Dub. 9. In quo aliqua circa absolutionem a reser- vatis exagitantur.</i>	259
<i>Dub. 10. Vtrum in confessario requiratur boni- tas, & scientia.</i>	264
<i>Dub. 11. Vtrum in confessario requiratur pruden- tia.</i>	266
<i>Cap. 11. De praeceptis, seu obligatione, pertinen- tibus ad ministrum poenitentiae.</i>	269
<i>Dub. 1. Quisnam Sacerdos, & quando, teneatur ministrare hoc sacramentum.</i>	269
<i>Dub. 2. Vtrum confessarius debeat se conformare opinionem poenitentis.</i>	270
<i>Dub. 3. Vtrum confessarius absolvere possit poeni- tentem obligatum ad restituendum, vel aliquid faciendum, antequam illud faciat.</i>	271
<i>Dub. 4. An confessarius teneatur poenitentem in- terrogare.</i>	<i>ibi.</i>
<i>Dub. 5. De praebulis, aut interrogatorijs an- te confessionem.</i>	272
<i>Dub. 6. De interrogatorijs faciendis in confes- sione circa singula peccata Decalogi.</i>	273
<i>Dub. 7. Quae praestabit confessarius finito exami- ne.</i>	275
<i>Dub. 8. Ad quod teneatur confessarius, qui de- fectum aliquem commisit in confessione.</i>	276
<i>Dub. 9. Vtrum aliqua caeremonia, aut ritus sint obseruandi in administratione sacramenti.</i>	278

LIBER QUINTVS.

De sacramento extremae vnctionis:

C Aput unicum, De extrema vnctione.	279
<i>Dub. 1. Quid sit sacramentum extrema vn- ctionis.</i>	279
<i>Dub. 2. Quenam sit materia, & forma extrema vnctionis.</i>	280
<i>Dub. 3. Quisnam sit minister huius sacramenti.</i>	282
<i>Dub. 4. Quodnam sit subiectum, aut suscipiens huius sacramenti.</i>	284
<i>Dub. 5. Quisnam sit effectus extrema vnctionis, & de eius ritu.</i>	286

LIBER SEXTVS.

De sacramento Ordinis.

C Aput unicum de Ordine.	288
<i>Dub. 1. Quid sit sacramentum Ordinis.</i>	288
<i>Dub. 2. Quenam sit materia sacramenti Ordinis.</i>	291
<i>Dub. 3. Quenam sit forma huius sacramenti.</i>	294
<i>Dub. 4. Quisnam sit effectus sacramenti ordinis.</i>	295
<i>Dub. 5. An ordinati teneatur voto castitatis.</i>	296
<i>Dub. 6. Quisnam sit minister huius sacramenti.</i>	297
<i>Dub. 7. Quisnam sit proprius Episcopus ad Ordi- nes conferendos</i>	299
<i>Dub. 8. Quisnam Episcopus concedere possit di- misorias.</i>	303
<i>Dub. 9. Quo tempore sint Ordines conferendi, & de infertitjs.</i>	306
<i>Dub. 10. Quenam aetas requiratur ad ordines sus- cipiendos.</i>	308
<i>Dub. 11. De suscipiente, & qualitibus ordi- nandi.</i>	309
<i>Dub. 12. Vtrum ad suscipiendos Ordines requi- ratur titulus beneficij, seu patrimonij.</i>	312
<i>Nunc de patrimonio requisito ad ordines suscipi- dos, & pensione.</i>	314
<i>Dub. 13. Quas poenas incurrant ordinatus, & or- dinans absque vero titulo.</i>	316
<i>Dub. 14. De quibus debeat Episcopus examinare ordinandum.</i>	318
<i>Dub. 15. De vestium Clericorum, earumque sig- nificatione.</i>	320
<i>Dub. 16. De immunitate Clericorum.</i>	324

LIBER SEPTIMVS.

De sacramento Matrimonij.

C Aput 1. De sponsalibus, quantum ad earum naturam, & obligationem.	325
<i>Dub. 1. Quid sponsalia sint.</i>	325
<i>Dub. 2. Quae promissio requiratur, & satis sit ad sponsalia.</i>	326
<i>Dub. 3. Quanta deliberatio requiratur ad valo- rem sponsalium.</i>	328
<i>Dub. 4. Vtrum promissio matrimonij, ex animo promittendi facta, cum animo non se obligan- di, sit valida ad obligandum.</i>	329
<i>Dub. 5. Vtrum promissio facta matrimonij sit va- lida ad obligandum.</i>	330
<i>Dub. 6. Vtrum qui deflorauit virginem spe factae promissionis matrimonij teneatur eam ducere.</i>	<i>ibi.</i>
<i>Dub. 7. Quibus verbis contrahantur sponsalia, & matrimonium.</i>	331
<i>Dub. 8. Vtrum sponsalia incerta sint proprie spō- salia, & obligatoria.</i>	333
<i>Dub. 9. Vtrum sponsalia clandestina sint valida, & licita.</i>	<i>ibi.</i>
<i>Dub. 10. Quenam aetas requiratur ad spōsalia.</i>	334
<i>Dub. 11.</i>	<i>ibi.</i>

LIB. CAP. ET DV. B.

Dub. 10. <i>Vtrum</i> apponi possit pœna iniuste resili- lienti à contractu sponsalium. 335	procuratores sit validum 339
Dub. 11. <i>Vtrum</i> in sponsalibus possint tradi arræ amittendæ ab iniuste resiliente. 336	Cap. 4. De indissolubilitate matrimonij. 361
Dub. 12. <i>Quæ</i> impediant, ne sponsalia validè cõ- trahantur. 337	Dub. 1. <i>An</i> matrimonium sit indissolubile, & quo iure. 361
Cap. 2. De modis, quibus dissoluitur spõsalia. 338	Dub. 2. <i>Vtrum</i> summus Pontifex possit dissolue- re matrimonium baptizatorum. 362
Dub. 1. <i>An</i> sponsalia dissoluantur per ingressum Religionis. 338	Dub. 3. <i>An</i> matrimonium ratum baptizatorum dissol- uatur per professionem solennem in Religionem. 363
Dub. 2. <i>An</i> sponsalia dissoluantur per votum ca- stitatis, aut Religionis, aut suscipiendi Ordines sacros. 340	Dub. 4. <i>An</i> matrimonium consummatum dissol- ui possit per aliquam potestatem, & quid de matrimonio infidelium. 364
Dub. 3. <i>An</i> sponsalia puberum dissoluantur, mu- tuo dissensu, seu de cõmuni consensu. 341	Dub. 5. <i>Quando</i> censeatur matrimonium consum- matum. 367
Dub. 4. <i>An</i> sponsalia impuberum solo eorum mu- tuo consensu dissolui possint. ibi.	Dub. 6. <i>Quantum</i> temporis concedatur coniugi- bus ad ingrediendam Religionem ante consum- mationem matrimonij. 368
Dub. 5. <i>An</i> sponsalia dissoluantur transacto ter- mino eis assignato. 342	Cap. 5. De consensu ad matrimonium requisito. 369
Dub. 6. <i>An</i> sponsalia dissoluantur per absentiam alterius in regionem longinquam. 343	Dub. 1. <i>An</i> mutuus consensus sit necessarius ad matrimonium. 369
Dub. 7. <i>An</i> sponsalia dissoluantur per matrimo- nium de presenti cum alia. 344	Dub. 2. <i>Vtrum</i> ad valorem matrimonij requira- tur, quod consensus actualis vtriusque sit simul tempore. 371
Dub. 8. <i>An</i> sponsalia priora dissoluantur per po- steriora. ibi.	Dub. 3. De obiecto consensus, seu quid intenderè debeant ipsi contrahentes. ibi.
Dub. 9. <i>An</i> sponsalia dissoluantur per subsequen- tem fornicationem cum alia. 345	Dub. 4. <i>Quomodo</i> revalidandum matrimonium invalidè celebratum ob defectum consensus, vel aliud impedimentum. 374
Dub. 10. <i>An</i> sponsalia dissoluantur per impedi- mentum dirimens superueniens. 346	Cap. 6. De consensu, seu matrimonio clandesti- no. 277
Dub. 11. <i>An</i> dissolui possint sponsalia ob notabi- lem defectum corporis superuenientem. ibi.	Dub. 1. <i>Vtrum</i> matrimonium clandestinum abs- que Parocho, & alystestibus, post Tridenti- num sit aliquando validum. 377
Dub. 12. <i>In</i> quo aliqua resoluntur circa dissolu- tionem sponsalium. 347	Dub. 2. <i>Quis</i> Parochus sit necessarius, & suffi- ciens, vt assistat matrimonio. 381
Dub. 13. <i>Vtrum</i> causæ, quæ quando superueniunt sponsalibus, sufficiunt ad eorum dissolutionem, sufficiant etiam, quando præcesserunt, & tunc fuerunt ignorata. 348	Dub. 3. <i>Quis</i> præter Parochum possit assistere ma- trimonio, & licentiam assistendi concedere Sa- cerdoti. 384
Dub. 14. <i>An</i> laborans occulto defectu, ob quem potest aliter resiliere, possit illum ignarum talis defectus ad matrimonium contrahendum compellere. 349	Dub. 4. <i>Qualis</i> licentia requiratur in Sacerdote, vt validè assistat matrimonio. 385
Dub. 15. <i>An</i> sponsalia dissoluantur per conditio- nem non adimpletam. 350	Dub. 5. <i>Qualis</i> præsentia Parochi, & testium re- quiratur ad valorem matrimonij. 386
Dub. 16. <i>Vtrum</i> ad dissoluenda sponsalia sit ne- cessaria iudicis auctoritas. ibi.	Dub. 6. <i>Quot</i> , & quales testes requirantur, & sufficiant ad validitatem matrimonij. 387
Dub. 17. <i>Qualis</i> probatio requiratur, vt iudex dissoluat sponsalia. 351	Dub. 7. <i>Quibus</i> pœnis puniantur contrahentes clã- destine, tum etiam Parochus, & testes. ibi.
Cap. 3. De natura, & essentia matrimonij. 352	Dub. 8. <i>Vtrum</i> denuntiationes sint necessariae ad matrimonium, & quando sint faciendæ. 389
Dub. 1. <i>Quid</i> sit matrimonium. 352	Dub. 9. <i>Quis</i> possit dispensare, vt denuntiationes postponantur, vel omnino omittantur. 391
Dub. 2. <i>Quãdo</i> matrimonium fuerit institutum. 353	Dub. 10. <i>Ob</i> quas causas possit Ordinarius in de- nuntiationibus dispensare. 392
Dub. 3. <i>Vtrum</i> matrimonium cadat sub præcep- to, seu an homines teneantur sub præcepto con- trahere matrimonium. 354	Dub. 11. <i>Quanam</i> impedimenta sint manifestan- da ex vi denuntiationum. 393
Dub. 4. <i>Vtrum</i> matrimonium sit sacramentum. 355	Dub. 12. <i>Vtrum</i> benedictiones nuptiales, vulgõ velaciones, adhibendæ sint. 395
Dub. 5. <i>Quæ</i> sit materia, & quæ sit forma in sa- cramento matrimonij. 357	Cap. 7. De matrimonio coacto. 496
Dub. 6. <i>Quisnam</i> sit minister in sacramento ma- trimonij. 358	Dub. 1. <i>Vtrum</i> matrimonium contractum ex me- tu iniusto cadente in virum constantem, sit nul- lum. 496
Dub. 7. <i>An</i> matrimonium contractum per	

I N D E X

<i>Utm.</i>	496	in dispensatione consanguinitatis, & affinitatis sit exprimenda copula incestuosa inter uilos habita.	470
Dub. 2. In quo aliqua de matrimonio coacti resoluantur.	398	Dub. 6. Quo tempore sit verificanda causa dispensationis allegata in petitione: seu an cessante causa dispensationis, cesset etiam dispensatio.	473
Dub. 3. Vtrum superior, aut parens possit subditum, aut filium compellere ad matrimonium.	400	Dub. 7. De modis, quibus extinguitur dispensatio ex parte personae, cui delegata est potestas.	474
Cap. 8. De matrimonio conditionato.	401	Dub. 8. Quibus modis extinguatur potestas dispensandi ex parte delegantis, & an morte eius expiret.	475
Dub. 1. Quod matrimonium sit conditionatum	403	Dub. 9. Quid exprimi debeat in supplicatione, quando petitur dispensatio in aliquo impedimento matrimonij.	477
Dub. 2. Quando matrimonium conditionatum sit validum, & quando non.	403	Dub. 10. Qualiter intelligantur clausulae, quae apponuntur in dispensationibus matrimonialibus, quae expediuntur in foro interiori a sacra Pœnitentiaria.	477
Dub. 3. Quam vim habeant sponsalia conditionata.	406	Dub. 11. Quanam obseruanda sint ab ijs, quibus a sacra Pœnitentiaria committuntur per literas priuatas dispensationes matrimoniales.	482
Dub. 4. Quid operentur remus, demonstratio, causa, & modus, quando apponuntur matrimonio, & sponsalibus.	407	Dub. 12. De clausulis dispensationum in foro exteriori.	483
Cap. 9. De impedimentis matrimonij.	407	Cap. 11. De debito coniugali.	484
Dub. 1. Quinam habeant facultatem statuendi impedimenta matrimonij.	407	Dub. 1. An actus coniugalis sit licitus, & sub præcepto.	484
Dub. 2. Quot sint impedimenta matrimonij, & quomodo obligent.	409	Dub. 2. Quo fine exercendus sit usus coniugalis, ut licite fiat.	486
Dub. 3. Quomodo error personae, & qualitatis dirimat matrimonium.	410	Dub. 3. Vtrum quando vnus coniux illicitè petiit, possit aliter reddere debitum.	487
Dub. 4. Quomodo error conditionis, seu conditio seruientis dirimat matrimonium contrahendum.	412	Dub. 4. An actus coniugalis ratione circumstantiarum temporis, aut loci fiat illicitus.	488
Dub. 5. In quo aliqua circa matrimonium seruorum exagitantur.	413	Dub. 5. An ratione modi, vel situs, actus coniugalis fiat illicitus.	490
Dub. 6. De impedimento voti.	415	Dub. 6. Vtrum actus coniugalis fiat illicitus, quando cognatio spiritualis superuenit matrimonio iam contracto.	492
Dub. 7. De impedimento consanguinitatis, & quo iure dirimat matrimonium.	417	Dub. 7. Vtrum actus coniugalis fiat illicitus, quando matrimonio superuenit affinitas.	493
Dub. 8. De impedimento cognationis spiritualis.	420	Dub. 8. Vtrum actus coniugalis fiat illicitus ob votum Religionis, aut castitatis non nubendi, vel suscipiendi Ordines sacros.	493
Dub. 9. De impedimento cognationis legalis.	425	Dub. 9. An adulter peccet petendo debitum.	493
Dub. 10. De impedimento criminis.	426	Dub. 10. Vtrum actus coniugalis sit licitus, quando adest scrupulus, vel dubium, vel opinio de valore matrimonij.	493
Dub. 11. De impedimento disparitatis cultus.	430	Dub. 11. Quae excusent coniuges a redditione debiti.	496
Dub. 12. De impedimento vis.	432	Dub. 12. Vtrum tactus, & aspectus turpes, ac verba turpia licita sint inter coniuges.	497
Dub. 13. De impedimento Ordinis.	ibi.	Cap. 12. De diuortio inter coniuges.	498
Dub. 14. De impedimento ligaminis.	435	Dub. 1. An matrimonium dissoluatur ob adulterium, & quomodo.	498
Dub. 15. De impedimento publicae honestatis.	437	Dub. 2. In quibus casibus adulterium non sufficiat ad diuortium.	500
Dub. 16. De impedimento affinitatis.	440	Dub. 3. Vtrum maritus teneatur dimittere uxorem adulteram, & persistentem in adulterio.	502
Dub. 17. De impedimento impotentiae.	446		
Dub. 18. De impedimento raptus.	455		
Dub. 19. De impedimento contrahentium clandestinè.	456		
Dub. 20. Quot, & quae sint impedimenta impedienti tantum, & non dirimentia matrimonium.	456		
Cap. 10. De dispensatione impedimentorum matrimonij.	459		
Dub. 1. Quis possit dispensare in impedimentis dirimentibus matrimonium.	459		
Dub. 2. Quae sint iustae causae ad dispensandum in impedimentis matrimonij.	463		
Dub. 3. Vtrum dispensatio, in cuius petitione exprimitur falsum, aut reticetur verum, sit nulla.	466		
Dub. 4. Quae sint exprimenda, & narranda in petitione dispensationis, ut sit legitima, & non subreptitia.	ibi.		
Dub. 5. Vtrum taciturnitas copulae habita inter consanguineos, aut affines, irritet dispensationem consanguinitatis, aut affinitatis: seu an			

P R A X I S
 RESOLVTORIA DE
 SANCTISSIMIS NOVÆ
 LEGIS SACRAMENTIS.

P R Æ F A T I O.

*V*M Sanctissima noua legis Sacramenta sint verissimi, & uberrimi Saluatoris nostri fontes, ex quibus nos aquas salutis cū gaudio hausturos Mai. cap. 12. vers. 3. ratiocinatus est, dum dicit: Haurietis aquas cum gaudio de fontibus Saluatoris: ex quibus omnis vera iustitia, vel incipit, vel incepta augetur, vel amissa recuperatur, ut Trident. Sess. 7. initio. Cumque eorum sit utilissimus usus, fructuosa cognitio, & ignorantia periculosissima, ut quotidiana demonstrat experientia: opera pretium duxi, post absolutissimam, & resolutoriam Decalogi, & Ecclesiæ mandatorū expositionem, de ijs etiam resolutoriè tractare, & ommissis quæstionibus scholasticis, solum ea, quæ ad praxim conducunt, attingere. Et cum Sacramenta veteris legis per Christi D. N. gloriosissimam, & pretiosissimam mortem, & passionem, vim suam, ac valorem amiserint, omninoque cessauerint: proinde his prætermisissis, de solis noua legis sanctissimis Sacramentis erit noster sermo. Equidem materiam hanc grauem, difficilem, & obscuram esse, meumque captum superare, non inficior: diuino tamen afflante numine (quod misericors Deus enixè, humiliterque implorantibus denegare non solet) omnia sunt possible,

Et facillima redduntur, Beataque, ac semper Virgine Dei Ge-
 nitricæ Maria intercedente, sacra Scripturæ authoritati, Con-
 ciliarum, præcipuè Florentini in decretis Eugeny IV. S. 5. Et
 seqq. Et Tridentini statutis, Et doctissimorum virorum vestigijs
 inhærendo, ea qua potero breuitate, Et perspicuitate interpretari
 conabor, ideoque in recensendis authoribus non multum immora-
 bor, solumque unum, aut alterum ex recentioribus, nisi questionis
 ac difficultatis gravitas aliud ex postulauerit, referam; ubi plures
 alios, pius, ac benignus Lector poterit videre.

LIBER PRIMVS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPVT I.

De diffinitione, numero, & necessitate Sacramenti.

Dubium I. Quid sit Sacramentum.

SACRAMENTI nomen ab Ecclesiasticis, Catholicisque Scriptoribus quatuor præcipue modis vsurpatur. Primo sumitur pro iuramento, fortè quia iuramentum per rem sacram, nempe

per inuocationem diuini nominis fit, proinde Sacramentum meritò nuncupatur; quæ significatio frequentissima est in iure Canonico, & Ciuili. *l. Sacramenta pueri. C. si aduersus venditionem. & cap. si Sacramenta 2. quest. 4. & alibi sæpè.* In qua significatione accipit Sacramentum, D. Hieronym. *Epist. 1. ad Eliodor. & Tertul. lib. ad Martyres, caps. 3. & lib. de Corona militis cap. 11. 2.*

Sacramentum in sacra Scriptura significat re secretam, occultam, & absconditam, ad Ephes. 1. *ut notum faceret Sacramentum voluntatis sue.* & Tob. 12. *Sacramentum Regis (id est secretum Regis) abscondere bonum est.* Vnde Sacramentum idem est Latine, quod Græcè *mysterium*: mysterium autem præcipue rem secretam significat, iuxta illud Matth. 13. *Vobis datum est nosse mysterium Regni Dei.*

Significat etiam Sacramentum in Scriptura, signum rei sacræ, sic Paulus ad Ephes. 5. loquens de matrimonio primorum parentum dixit: *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & Ecclesia*: id est, signum fuit coniunctionis Christi, & Ecclesiæ. Vide Belarmin. lib. 1. *de Sacram. in genere, cap. 8.* vbi agit de nomine Sacramenti, eius antiquitate, & quod verbum Hebraum, & Græcū ei respondeat.

Ex vsu Ecclesiæ Catholicæ, Conciliorū SS. Patrum, & Theologorum, Sacramentum significat ceremoniam, aut rem sacram, & signum sensibile à Christo institutum, rei sacræ sanctificantis nos; nempe signum gratiæ, & sanctitatis internæ, qua apud Deum sancti reddimur. Quomodo septem Sacramenta specialia signa sanctitatis dicuntur; & ab omnibus Theologis in hac materia vsurpantur. Plura de hac voce vide apud Belarm. lib. 1. *de Sacram. in genere, c. 8.* & Suarez tom. 4. *in 3. p. 7. 60. in præfatione.* & Vazquez *ibi quest. 60, disputat. 128, c. 1.*

Omisis varijs Sacramenti definitionibus, quæ à DD. adducuntur, quas videre poteris apud Belarmin. *lib. de Sacram. cap. 11.* Suarez *tom. 4. in 3. part. quest. 60. disput. 1. sect. 4.* Coninch. *de Sacrament. quest. 60. artic. 4. dub. 1.* & Bonacin. *tom. 1. disput. 1. quest. 1. puncto 1. initio,* ea videtur magis propria, & exacta, magisque explicans essentiam Sacramentorum nouæ legis, quæ traditur à Catechismo ad Parochos a Pio V. iussu Tridentini edito, vbi de Sacramentis in genere, videlicet:

Sacramentum nouæ legis, est res sensibus subiecta, quæ ex Christi institutione, sanctitatis, & iustitiæ, tam significandæ, quam efficiendæ vim habet. Cui æquiualeat hæc breuior: signum, & causa rei sacræ sanctificantis nos; quarum, quæuis est adæquata, & perfectæ, constat enim genere, & differentia; genus est signum in quo conuenit cū vobis, & alijs rebus significantibus: esse autem signum quid essenziale in Sacramentis, docet Sanct. Thom. 3. p. 2. q. 60. artic. 1. & cum eo communis DD. ideo in sacra Scriptura *Gen. 17: Circuncisio*, quæ Sacramentum erat, dicitur signum foederis: & *Baptismus* à Paulo *Rom. 6.* vocatur signum sepulturæ, & Resurrectionis Christi, & *Eucharistia* sacra dicitur *1. Cor. 10.* signum Pasionis Christi Domini; differentia verò est, esse signum rei sacræ sanctificantis nos; hoc est, vt explicat communis Theologorum cum S. Thom. 3. p. quest. 60. signum gratiæ sanantis, & iustificantis hominem: etenim Sacramentum non solum est res sacræ, & ceremonia religiosa, & sacræ in se, qua ratione deducitur à sacro; sed etiam ex parte rei significatæ, quæ est gratia formaliter sanctificans homines effectiue; & instrumentaliter dicitur res sacræ, quia sic efficit, & producit rem sacræ, & sanctificantem homines, qua ratione deducitur à sacrando, propter quod præcipue Sacramenta nouæ legis distinguuntur à Sacramentis veteris legis; nam illa vetera Sacramenta significabant quidem gratiam, non vero illam efficiebant, nec causabant, nostra verò, & illam significant, ac causant, & efficiunt ex opere operato tanquam diuina instrumenta, in recipientibus non ponētibus obicem, vt dicemus *infra cap. 4. dubitatione 1.* proinde in definitione dicitur signum

signum, & caus. rei sacrae sanctificantis nos.

7 Nota signum, quod in definitione Sacramenti ponitur, primo debere esse sensibile, vt cum. S. Thom. 3. part. quæst. 60. artic. 2. docet communis DD. Ratio est quia Ecclesie corpus est visibile; ite homo est visibilis, & sensibilis; oportuit ergo, vt Sacramenta, quibus homines iustificantur, instituerentur in rebus sensibilibus. Secundò debet esse signum practicum, & instrumentale; quia noue legis Sacramenta efficiunt, & causant, tanquam instrumenta diuinæ virtutis gratiam, quam significat. Tertio, debet esse signum significans non ad beneplacitum, sed ex diuina institutione. Quarto debet esse certum, & permanens, & significare cum aliqua similitudine. Vide Coninch, in 3. part. quæst. 60. & Suarez ibi. Est autem signum, vt ad præsens attinet, & docet D. August. in 21. de Doctrina Christiana, cap. 1. id quod præter sui speciem, quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitione venire, vt vestigio viso, transisse animal; & viso fumo, subesse ignem cognoscimus: ita etiam ablutio, v. g. exterior in Baptismo significat abluionem interiolem anime, per quam in eius cognitionem facit nos venire.

8 Nota etiam ex D. Thom. 3. part. quæst. 60. artic. 3. quodlibet Sacramentum esse signum rememorationis passionis Christi, demonstratiuum gratiæ, quæ confert, & prognosticum gloriæ, ad quam gratia ordinatur. v. g. Baptismus est rememorationis passionis, demonstratiuus gratiæ regeneratiuæ, quæ de præsentis confert, & prognosticus gloriæ. Et de Eucharistia canit Ecclesia, ô sacrum conuiuium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur: ex his autem tribus sola ratio signi demonstratiui est essentialis Sacramento: quia vt dicitur in eius de definitione Sacramenta sunt signa rei sacrae sanctificantis nos intrinsecè simpliciter, & immediatè; at hoc præstat gratia, quam demòstrant, & causant, ideo dicuntur Sacramenta post lapsum esse instituta tanquam medicina sanans animam per gratiam, quam producant, & demonstrat, ergo essentialiter sunt signa demonstratiua.

9 Ex his colligitur primò, serpentem æneum & manna, ac alias figuras veteris testamenti non fuisse Sacramentum, quia etsi veram gratiam significarent, nullam tamen sanctitatem in suo vsu conferebant.

10 Secundò, matrimonium legis veteris non fuit Sacramentum; nam solum fuit signum rei sacrae in se, non autem sanctificantis, nec fuit signum demonstratiuum, sed prognosticum.

11 Tertio, sacrificium, vt sacrificium non est Sacramentum, quia vt sic non ad sanctificationem sacrificantis, sed vt testimonium diuinæ excellentiæ, & ad protestandum Deum esse auctorem, & Dominum rerum omnium, institutum est, vt docet S. Thom. 3. part. quæst. 8. art. 1.

12 Quarto, imagines Christi, & sanctorum, cum etiam Crux Domini non sunt Sacramentum, quia tantum sunt signa speculatiua rei sacrae, nõ verò intrinsecè sanctificantis, qualis est gratia sacramentalis.

13 Quinto, aqua lustralis, seu benedicta non est Sacramentum, quia non sanctificat proximè, vt Sacramentum, sed tantum est remota dispositio

ad sanctificationem. S. Thom. 3. part. quæst. 60. artic. 2. ad 2.

14 Sextò, Sacramentalia, quæ sunt in vsu Ecclesie, vt benedictio Abbatis, Abbatissæ, prima tonsura, consecrationes, quæ fiunt in lege noua, &c. quia etsi hæc omnia sint signa rerum sacrarum, non verò sanctificantis nos, nec causant gratiam ex opere operato, vt causant Sacramenta ob id; actus virtutum non sunt Sacramenta, quia tantum ex opere operantis sanctificant.

15 Septimò, nec fuerunt Sacramentum verba illa à Christo dicta Magdalene: *Remittuntur tibi peccata tua. Luc. 7.* Nec lingua ignea in aduentu Spiritus sancti; quia non fuerunt signum firmum, & stabile ex Christi institutione, ad sanctificandos homines.

16 Demum martyrium, quamuis ex priuilegio, secundum probabiliorem, ex opere operato causet gratiam, non tamen à Deo ad hoc institutum est. Vide Coninch. in 3. p. q. 60. artic. 4. dub. 1.

Dub. 2. Quot sint nouæ legis Sacramenta?

1 Sacramenta nouæ legis non esse plura, nec pauciora septem, Fides Catholica docet, & sunt Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema vnctio, Ordo, & Matrimonium, ita definitum est à Trid. sess. 1. Can. 1. vbi dicit anathema ijs, qui dixerint esse plura, aut pauciora Sacramenta nouæ legis, quam septem; aut aliquot eorum non esse Sacramentum. Similiter Concil. Florent. in literis Eugenij, & tenet sancti Patres, ac Doctores communiter cum S. Thom. 3. part. quæst. 65. art. 1. quos videre poteris apud Suarez ibi, & Belarm. lib. 2. de Sacram. in genere, cap. 23.

Congruentia autem cur septem numero Sacramenta fuerint à Christo Domino instituta, ex analogia, proportione, & similitudine, quæ habet ad vitam corporalem, vt bene obseruant S. Thom. 3. part. quæst. 65. artic. 1. & cum eo communis DD. apud Bonac. tom. 1. disp. 1. quæst. 7. punct. 2. in. 2. sicut enim homo in vita corporali primò generatur: secundò, corroboratur: tertio, nutritur, & augetur: quarto, curatur à morbo, & infirmitate: quinto, à morbo conualefcit, & si opus est ad prælium armatur: sexto, operam nauat propagationi humanæ, ad Rempublicam conseruandam: septimò, constituitur in dignitate ad gubernandos homines: ita in vita spiritali primò regeneratur spiritaliter per Baptismum: secundò, corroboratur per Confirmationem: tertio, nutritur, & augetur per venerabilem Eucharistiam: quarto, curatur à peccati morbo per pœnitentiam: quinto, conualefcit à morbo peccati per Extremam vnctionem, & armatur ad luctam mortis: sexto, licite intendit propagationi per matrimonium: septimò, per Ordinem habet potestatem, & honorificum statum.

2 Ex quo patet, hæc Sacramenta habere connexionem inter se, & quidem si respiciamus ordinem essentialem, Baptismus obtinet primum locum; quia est ianua omnium Sacramentorum; si ordinem necessitatis; Baptismus, & Pœnitentia post lapsum in peccatum, si verò respiciamus ordinem perfectionis, primus locus deberet Eucharistiæ sacrae, quia continet Christum omnis veræ sanctita-

tis authorum, vt docet S. Thom. 3. part. quæst. 65. artic. 3. Vide Trid. ses. 13. c. 8. Can. 3. Bonac. tom. 1. disp. 1. quæst. 1. punct. 2. nu. 3. Filiu. tom. 1. tract. 1. quæst. 4. & communiter Doctores.

3 Nota, quando Trid. ses. 7. Can. 1. definit, tantum esse septem Sacramenta, non definire singula esse Species infimas; nam controuertitur apud DD. utrum in ordine sint septem Sacramenta diuersæ species, vt suo loco videbimus. Tantum igitur docere vult, nulla esse Sacramenta præter dicta, siue singula dicant speciem infimam, siue interiectam, seu aliquod genus, sub quo diuersæ species continentur. Coninch. in 3. part. D. Thom. quæst. 65. artic. 1.

4 Quæres, quænam fuerit differentia inter Sacramenta veteris legis, à Sacramentis legis Euangelicæ. Suppone cum communi DD. ante Christi Domini nostri aduentum, in statu naturæ, & in lege scripta fuisse aliqua Sacramenta, vt Circumcisio, sacrificium, agnus Paschalis, & alia, de quibus S. Thom. 3. part. quæst. 61. artic. 2. q. 3. & ibi communiter DD. quos Suarez ibidem disp. 4. sect. 4. illaque esse verè, & propriè Sacramenta docent etiam communiter DD. & supponere videtur Trid. ses. 7. Can. 1. dum dicit, Sacramenta nouæ legis multum differre à Sacramentis veteris, vbi supponit ea fuisse Sacramenta; & differre à nostris.

5 Hinc colligit Coninch. 3. part. quæst. 60. artic. 4. dub. 2. Belarm. lib. 1. de Sacram. cap. 12. Suarez ses. 2. & cum his, & alijs Bonacin. tom. 1. disp. 1. quæst. 1. part. 3. num. 11. Sacramentum in communi vniocè prædicare de Sacramentis veteris, & nouæ legis, conuenireque in ratione generica Sacramenti; nam poterant dici signa cõferentia, & significantia sanctitatem legalem, vt docent Belarm. lib. 2. cap. 3. Suar. disp. 10. sect. 2. Coninch. 3. part. quæst. 60. art. 4. dub. 1. q. 2. Nec refert quòd nostra sint perfectiora; quia non sunt perfectiora in ratione generica Sacramenti, sed in ratione talis Sacramenti, sicut homo, & leo conueniunt in ratione generica animalis, differunt tamen in ratione specifica talis animalis.

6 Respondendo igitur ad quæsitum, nostra Sacramenta in multis differunt à veteribus. Primò, quia illa fuerunt difficiliora, vt patet in Circumcisione. Secundò, illa fuerunt umbra nostrorum Sacramentorũ. Tertio, non conferbant gratiam ex operato, sicut conferunt nostra. Quarto, non introducebant ad gloriam, sicut nunc introducit Baptismus, cum nondum esset aperta cælorum ianua per Christi Passionem. Quintò, non habebant determinatam verborum formam. Sextò, non faciebant de atrito contritum, Henriquez lib. 1. cap. 2. nu. 1. Valentia, tom. 4. disp. 3. quæst. 6. punct. 2. Bonacin. tom. 1. disp. 1. quæst. 1. punct. 3. nu. 11. Vide Filiucium tom. 1. tract. 1. num. 16. q. 17. Ex quo patet, nostra Sacramenta esse perfectiora veteribus; idèò vetera à D. Paulo ad Galat. 4. vocantur infirma; & egena elementa.

7 Quæres secundò, quod sit discrimen Sacramentorũ nouæ legis inter se. Respõdeo cum Riualdo de Sacram. in genere, cap. 2 & Filiuc. tom. 1. tract. 1. cap. 1. num. 18. esse multa; præcipua tamen sunt duo. Primò, quòd aliqua non possunt iterari, illa scilicet, quæ imprimunt caracterem, vt

Baptismus, Confirmatio, Ordo: alia iterabilia, excepta Extrema vnctione in eadem infirmitate: alia consistunt in vfu tantum, vt Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Extrema vnctio, & Ordo: alia etiam sine vfu, vt Eucharistia, & Matrimonium. Tertio, aliqua exigunt in suscipiente aetatem adultam, & vsum rationis, vt Confessio, Extrema vnctio, Matrimonium; alia non vt reliqua. Quarto, quædam dicuntur Sacramenta viuorum, vt Confirmatio Eucharistia, Ordo, Extrema vnctio, & Matrimonium; alia mortuorum, vt Baptismus, & Pœnitentia. Quintò, quædam requirunt dispositionem propriam ad valorem, vt confessio Matrimonium; quædam non, vt Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, & Ordo, si conferatur infantibus; Extrema vnctio si conferatur agro destituito sensibus. Sextò, in quibusdã contrahitur paternitas, & filiatio, vt in Baptismo, & Confirmatione, in alijs non item. Septimo Baptismus, tantũ confertur infidelibus valide, non verò cætera. Octauò, in Extrema vnctione adhibetur tantum forma deprecatia, in alijs est absoluta. Nonò, in sola Eucharistia minister potest sibi conferre Sacramentum, in alijs minimè. Decimò, aliqua conferunt effectum recedente fictione, vt Baptismus, Confirmatio, Ordo, & Matrimonium; alia non item; vt confessio Eucharistia, & Extrema vnctio, etiam si confessio, & Extrema vnctio, eam conferant, vt suo loco dicetur.

Dub. 3. An in lege Euangelica fuerint necessaria Sacramenta.

Suppono tanquam de Fide in lege noua, Euangelica, aut gratiæ, quod idem est, fuisse instituta Sacramenta, vt est definitum à Trident. ses. 7. Can. 1. & Florent. in lueris Armenorum. Congruentiæ autè huius institutionis sunt quatuor. Prima, ex patre Dei, quia etiam in hoc statu debetur Deo cultus externus, ipsa natura id dictante; gratia autem perficit, non destruit naturam. Secunda ex parte Christi, qui cum anima contet, & corpore, etiam eius memoria sensibilibus rebus renouanda est, & conseruanda inter homines. Tertia, ex parte Ecclesiæ, quæ cum sit visibilis, & maximè vna, maximè etiam signis sensibilibus eget, quibus cõpuletur. Quarta, ex parte naturæ lapsæ, quæ per Sacramenta sensibilia facilius consequitur remissionem peccatorum, & gratiam: hinc etiam præcipua quadam ratione perficitur Fides, augetur Spes & Charitas. Vide Filiucium tom. 1. tract. 1. cap. 3. num. 25.

2 Ad intelligentiam nota, necessarium dupliciter posse dici. Primò absolute, simpliciter ex natura rei, illud scilicet, sine quo salus obtineri non potest, neque ex Dei potentia absoluta, vt sunt Fides, Spes, & Charitas. Secundò, ex suppositione, id est, supposita Christi institutione, & voluntate. Rursus, necessarium ex suppositione duplex est. Primum dicitur necessitate medijs, & est illud sine quo finis nullo modo potest obtineri, etiam si ex ignorantia, vel obliuione prætermittatur. Alterum dicitur necessitate ratione præcepti, quod etsi simpliciter obliget, tamen sine eo finis haberi potest.

potest: unde si quis, vel ignorantia, vel impotentia excusetur, ut potest, habeat autem necessaria ex medio, poterit obtinere finem illum, atque adeo salutem in Sacramentis: quæ duæ necessitates sæpe iunguntur; nam quod est necessarium, ut medium, id etiam est præceptum, non tamen è contra. Hoc posito.

3 Dico primò. Sacramenta non sunt necessaria ad salutem æternam, ex natura rei, simpliciter, & absolutè. S. Thom. 3. part. quaest. 60. art. 4. & cõmunis DD. Ratio est, quia Dei potentia, & eius infinita virtus in homine saluando non est alligata Sacramentis, cum possit sine illis, alijs medijs illũ saluare, & ad gloriam perducere, sunt tamen ad melius esse, & ut rectius, ac conuenientiũs homines salutem consequantur: quo pacto dixit August. lib. 12. de Trinit. cap. 10. Incarnatione fuisse necessariam ad salutem; quod probari potest ex congruentijs allatis num. 1.

4 Dico secundò. Supposita Christi institutione, Sacramenta necessaria sunt necessitate medijs ad salutem, non omnia sed aliqua, ut Baptismus, & Pœnitentia; ille quidem saltem in voto pro adultis, & re ipsa pro paruulis: hæc verò posito actuali peccato, eo modo quo de singulis agentes explicabimus, sicque conclusio intellecta, est de Fide, ut habetur in Trident. sess. 7. can. 5. Probat, quia illud est necessarium necessitate medijs, sine quo salus obtineri non potest, sed abique Sacramentis non potest obtineri, ergo, &c.

5 Dico tertio. Sacramenta aliqua necessaria sunt necessitate præcepti. Patet, quia aliqua sunt de necessitate medijs, at tale necessarium, est etiam necessarium necessitate præcepti: quæ autem hæc sint & quæ in re, & quæ in voto sint necessaria, suis in locis commodius explicabitur. Vide Suar. tom. 4. in 3. part. 5. Thom. q. 61. art. 4. sect. 1. Bonacin. tom. 2. disp. 1. q. 1. part. 4. & Filiuc. tom. 1. c. 3. q. 2. cõ. 7.

Ut in lege naturæ, & in lege veteri scripta fuerint aliqua Sacramenta, & quæ & quomodo gratiam conferrent, non pertinet ad nostram praxim de quo poteris videre. S. Thom. 3. part. q. 61. Suar. ibi, & Bonacin. tom. 1. disp. 2. q. 1. punct. 3. vbi plurimos citat.

Dub. 4. Quis fuerit author Sacramentorũ, vel à quo fuerint instituta.

1 Nota triplicem esse causam Sacramentorum. Prima dicitur principalis, & authoritativa; secunda potestas excellentiæ; & tertia ministerialis.

2 Dico primo. Solus Deus est causa principalis, & authoritativa omnium Sacramentorum, tam legis naturæ, scriptæ, quàm legis nouæ, & Euangelicæ. Ita Suar. tom. 4. in 3. p. S. Thom. q. 64. art. 1. disp. 12. sect. 2. concl. 2. cõ. 3. & communiter DD. cum S. Tho. loco citat. Ratio est, quia promissio gratiæ, & eius collatio tanquam causa principalis independentem, & authoritatiuè Deo soli conueniat: at Sacramenta nouæ legis sunt signa, & causa gratiæ ut insinuat est dub. 1. & dicitur infra, ergo solus Deus est causa principalis authoritativa Sacramentorum: etenim solus Deus est causa principalis gratiæ, ut docent communiter Doctores. Vide Coninch. de Sacrament. quaest. 64. artic. 1. &

Bonacin. tom. 1. disp. 1. quaest. 7. part. 1. n. 2. cõ. 3.

3 Dico secundò. Omnia Sacramenta nouæ legis instituta sunt à Christo Domino, est de Fide definita à Trid. sess. 7. can. 1. ibi: *Si quis dixerit Sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à Iesu Christo D. N. instituta, anathema sit.* Quod explicant DD. ut humanitas Christi vnita diuinitati fuerit efficiens instrumentalis causa institutionis omnium Sacramentorum, per potestatem excellentiæ, quã habet ratione vnionis, cum diuinitate, & ob quandam omnipotentiã, iuxta illud Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra.* Vide Belarm. lib. 1. cap. 23. Suarez in 1. part. disp. 12. & Bonacin. tom. 1. disp. 1. q. 3. p. 1. nu. 4. cõ. 5. Quando autem fuerint instituta, dicitur de singulis suo loco.

4 Dico secundò. Christus Dominus potuit potestatem instituendi Sacramenta communicare Apostolis, quia nullam inuoluit implicantiã, de facto tamen illam non eis communicauit, ut colligitur ex Trid. loco citato; sed ipse Christus instituit, Sacramenta omnia, illaque tradidit Apostolis suo tempore promulganda: inde aliqui DD. qui videtur asserere, aliqua Sacramenta fuisse ab Apostolis instituta, intelligendi sunt, quantum ad promulgationem eorũ; quo pacto lex vetus dicitur Moyse, cũ tamen ea Moyse non instituerit, sed tantũ promulgauerit. Vide D. Tho. 3. p. q. 64. art. 4. Suar. ibi disp. 12. sect. 2. Henriquez lib. 1. cap. 3. num. 8. & Bonacinam, vbi supra, num. 6. Ratio, ob quam Christus non communicauerit hanc potestatem Apostolis, fuit. Primò, ne plura essent capita in Ecclesia, sed vnum, quod est Christus. Secundò, ne homines ponerent spem suam in hominibus, sed in Deo. Tertio, ne multiplicarentur Sacramenta, vnde poterant oriri diuisiones, & schismata. Ita ex August. cap. 9. contra Iuristum, cap. 11. & S. Thom. 3. part. quaest. 64. artic. 4. Filiuc. tom. 1. tractat. 1. cap. 2. quaest. 3.

5 Dico tertio. Finis, ad quem Christus Dominus instituit Sacramenta, fuit tum ad sanctificandos homines, interna, & vera sanctificatione, ut patet ex dictis dub. 1. & magis constabit infra. Tum etiam, ad finem distinguendæ religionis, nam ut dub. 1. citat. dictum est, Sacramenta sunt sacræ quædam ceremoniæ sacræ, & actus religionis, quibus ea secta, & natio hominum, quæ usurpat illa Sacramenta, distinguitur ab alijs: congruũ enim fuit, & decens diuinæ Sapientiæ, ut ex rebus sensibilibus, quæ fuerunt causa ægritudinis, medicinam efficeret; & diuinæ omnipotentiæ, ut rebus corporeis vim dederit, rebus corporeis sanctificandi animas spirituales; & diuinæ misericordiæ, ut homini mutabili iam lapsò, pararet remedia, quibus denuò, si vellet, recuperaret gratiam, & pœnam debitam aliquo modo compensaret. De cuius etiam diuinam institutiã, ut comprimeret hominis elationem, qui sine modo se extulerat, dum cogitur se rebus sensibilibus ad sui sanctificationem subdere, ex quo pietas, & deuotio in eo augetur. Alias congruentias vide apud Belarm. lib. 1. cap. 22. & Filiuc. tom.

1. tract. 1. cap. 2. q. 7.

***

C A P. II.

De materia, & forma Sacramentorum.

Dub. I. Vtrum Sacramenta nouæ legis consistant rebus, & verbis.

Nota idem esse querere, an Sacramenta consistat rebus, & verbis, ac querere, an consistat materia, & forma, nã vt explicauimus, & docent communiter DD. in Sacramentis res se habent, vt materia, & verba vt forma.

2 Nota secundo, res, & verba seu actiones, quæ in Sacramentis reperiuntur, posse sumi dupliciter. Primò, physicè seu in genere entis naturalis, v.g. aqua Baptisimi potest sumi prout est totum naturale, & elementale, & ablutio, vt est actio naturalis abluendi, & prolatio verborum, vt est sonus naturalis, qua ratione res dictæ, si sumantur seorsim, certum est vnamquamque habere suam materiam, & formam physicam, & naturalem, & vnamquamque esse vnum ens per se in genere rei, constans sua materia, & forma in suo genere; si verò collectiue sumantur, esse vnum ens per accidens; vt acruus lapidum; sicque Sacramentum, si sumatur pro rebus ipsis in genere rei, erit vnum ens per accidens, compositum ex multiplici ente per se. Secundo potest sumi Sacramentum, seu res, & ea quæ in Sacramentis reperiuntur, in genere moris, prout est actus externus religionis, in quo aliquod diuinum in Dei cultum assumitur, vt docet Sanct. Thom. 2. 2. *quæst. artic.*

& prout omnia quæ in Sacramentis reperiuntur, ordinantur ex diuina institutione ad significandam, & causandam gratiam, quomodo res, quæ in ipso reperiuntur, efficiunt vnum ens per se, de quo Belarmin. *lib. 1. de Sacrament. cap. 2. Filiuc. tom. 1. tractat. 1. cap. 1. quæst. 2.* & communiter DD. & hoc modo sumptum Sacramentum est quoddam compositum artificiale morale constans materia, & forma artificiali, & morali, vt asserunt communiter DD. Quod ergo querimus, an res sit materia, & verba sint forma.

3 Nota tertio, in omni re proprium esse materiae, esse quid indifferens, indeterminatum, & imperfectum, formæ verò esse, determinare, & perficere; inde in Sacramentis id erit materia, quod indeterminatè, & imperfectè significat; forma verò quod determinat, perficit, ac complet materiam, vt benè Bellarmin. *lib. 10. de Sacrament. capit. 18.* & cum alijs Bonacina, *tom. 1. disputat. 1. quæst. 2. part. 1. num. 2.* v.g. ablutio in Baptismo est indifferens, & indeterminata ad quamcumque sordium abluentionem, ideò est eius materia; & quia prolatio verborum eam determinat ad abluendas sordes, & peccata animæ, dicitur forma.

4 Dico primò. Omnia Sacramenta nouæ legis constant materia, & forma, rebus scilicet, vt materia, & verbis, vt forma. Ita definitum est in Concil. Florentin. in vnione Armenorum, & tenet Sanct. Thom. 3. *part. quæst. 61. artic. 4. s. 6. & 7.* & cum eo comuniter Doctores, & pro-

batur ratione, quia in Sacramentis illud dicitur materia, quod in determinatè significat, illud verò forma, quod perficit, & determinat, vt dictum est not.

3. sed res sunt quid indeterminatum, verba verò determinat, & perficiunt res Sacramentorum; ergo res sunt materia, verba verò forma: dicuntur autem verba forma Sacramentorum, non quia per realem, & physicam actionem informant, & adhæreant, vt fit in rebus naturalibus, sed quia moraliter informant, proportionem seruata cum forma naturali, id est, quia ex Christi institutione materiam determinat ad significandam, & causandam talem gratiam. Hinc fit res, & verba debere esse simul, non physicè, quia Sacramentum non est totum physicum, sed moraliter, & consequutiue, videlicet, vt vnum sit post aliud, vt contingit in Sacramento Pœnitentiæ, in quo res precedunt & verba subsequuntur. S. Thom. *quæst. 60. artic. 6.* Coninch *ib. num. 40* Quanta verò disunctio, & distantia sufficiat in Sacramentis inter formam, & materiam, relinquendum est iudicio prudentis viri, & dicitur, *dub. 3. concl. 4.* Vide Bonacina *tom. 1. disp. 1. q. 1. p. 2. n. 1.*

5 Ad intelligentiam conclusionis nota, nomine rerum intelligi, id quod indeterminate significat, & quo posito, non admodum est completa significatio Sacramenti, siue res illa sit permanens, siue sit actio, siue sint aliqua verba: inde in pœnitentiæ actus pœnitentis, qui sunt voces, & in matrimonio mutua traditio, habent locum rei, quia indeterminatè, & incompletè significat. Nomine autem verborum intelligitur id, quod complet, determinat, ac perficit significationem, siue fit nutus, siue scriptura, siue sint verba; vnde nutus in Sacramento Matrimonij, prout significant mutuam acceptationem, habent vicem verborum, & sunt in officio verba, & secundum proportionem, quia determinat, cõplent ac perficiunt indifferentiam mutua traditio.

6 Nota secundo, Sacramentum posse sumi primo ad modum compositi physici, & naturalis; & sic res sunt materia, & verba forma; sicut in homine, corpus est materia, & anima forma. Secundo potest sumi ad modum compositi artificiali, prout scilicet, res, & verba moraliter, & ex diuina institutione vniuntur, & ordinantur ad totalem significationem sacramentalem, sicuti in domo lapides, ligna, &c. dicuntur materia, & talis dispositio eorum ad habitandum, dicitur forma artificialis completa, & totalis; si ergo sumatur Sacramentum hoc secundo modo, tam res, quam verba sunt materia, significatio verò, quæ ex rebus, & verbis coalescit, erit forma. Ex quo fit, formam Sacramenti esse duplicem, aliam partialem, videlicet verba respectu rerum; aliam verò totalem, nimirum significationem totalem rerum & verborum, quæ ex ipsis oritur: communiter tamen, Doctores nomine formæ intelligunt illam partialem, scilicet verba; ideò asserunt, verba esse formam, & res materiam. Vide Belarmin. *lib. 2. de Sacramentis, cap. 18.* Suarez *tom. 4. in 3. part. disp. 2. sect. 1.* & Filiucium *tract. 1. cap. 4. quæst. 2.*

7 Dico secundo. Materia, & forma in Sacramentis sunt partes intrinsecæ, & essentielles in quolibet Sacramento nouæ legis. Ratio est, quia in quolibet toto materia, & forma sunt partes intrinsecæ, & essentielles, sed quodlibet Sacramentum est

quod

quoddam totum artificiosum morale; ergo, &c. tū etiam, quia supposita Christi institutione, Sacramenta non possunt confici aut esse, sine rebus, & verbis modo explicato; tribus enim perficiuntur Sacramenta, ut decreuit Florentinum in vnionis Decreto, rebus ut materia, verbis ut forma, cum intentione ministri. S. Thom. *quæst. 60. artic. 6.* Coninch. *ibi num. 34. & 37.* Suarez, *ibid. disp. 2. sect. 2.* Vide Bonacinam *tom. 1. disp. 1. q. 1. p. 2.*

Dico terciò. Materia in Sacramentis secundum communem DD. duplex est, alia remota, & alia proxima. Materia remota Sacramenti illa dicitur, sine qua non potest esse proxima, & quæ supponitur à proxima, ut sunt res naturales in omnibus Sacramentis, ut in Baptismo, aqua naturalis: in Confirmatione, Chrisma benedictum: in Eucharistia, panis, & vinum aqua mixtum: in pœnitentia, peccata: in extrema vnctione, oleum benedictum: in ordine v. g. sacerdotali, calix cum vino, & patena cum Hostia: in matrimonio, personæ habiles, seu ipsi contrahentes. Materia autem proxima Sacramentorum, in Baptismo, est ablutio; in Confirmatione, & Extrema vnctione, est vnctio; in Eucharistia, sunt species panis, & vini; in pœnitentia, actus pœnitentis: in Ordine sacerdotali est porrectio calicis cum vino, & patenæ cum Hostia; in matrimonio, est traditio corporum, ut latius constabit, dum de singulis agemus.

Dub. 2. An materia, & forma Sacramentorum sint determinata ex Christi institutione.

1. Conclusio est affirmans, & est communis sententia Theologorum, & absolutè loquendo, est de Fide, quia colligitur ex Scriptura, vnà cum traditione Ecclesiæ, & expositione, de quo Suar. *tom. 4. in 3. part. disp. 2. sect. 2.* & constabit, dum de singulis agemus. Ratio est, quia cum Sacramenta sint instituta à Christo, totum suum esse, & determinationem materiæ, ac formæ debent habere, ab ipso Christo Domino, ut suum indicarent auctorem; item cum futura essent instrumenta gratiæ, debuerunt definiri ab authore gratiæ. Vide Coninch. *in 3. part. S. Thom. quæst. 60. artic. 5. & 7.* & Bonacin. *tom. 1. disp. 1. q. 2. p. 1. n. 7.*

2. Nota, determinationem materiæ in Sacramentis posse sumi primò in specie, videlicet, quòd in hac specie rei instituat Sacramentum, v. g. ut in Baptismo sumatur aqua, & in Eucharistia panis triticeus, & non alius. Secundò, in individuo, v. g. ut hæc Hostia, & non alia sumatur à consecrante. Dum ergo dicimus, materiam esse determinatam in Sacramentis, loquimur quoad determinationem specificam, non verò indiuidualem, nam Sacerdos potest hanc, vel illam Hostiam adhibere, ad conficiendam Eucharistiam. Vide S. Thom. *3. part. q. 60. artic. 5.* Et ibi Caiet.

3. Ex his colligitur, Ecclesiam non posse mutare materias, & formas Sacramentorum; nam hæc sunt determinatæ à Christo; at Ecclesia non est supra Christum. Ita communis. Quod si dicas Ecclesiam irritasse matrimonia clandestina. Fateor quidem, nego tamen mutasse materiam, aut formam Sacramenti matrimonij; nam in matrimonio duo repe-

riuntur, & esse Sacramenti, & esse contractus, qui est fundamentum Sacramenti, Ecclesia, ergo solum irritauit contractum, in quem habet potestatem, ideò non mutauit formaliter, & propiè materiam Sacramenti, sed tantum remote, sicut ille qui corrumpere naturam panis, non ideò diceretur mutasse materiam Eucharistiæ; sic in proposito, & facit, quia Christus Dominus solum eleuauit contractum ab Ecclesia approbatum ad esse Sacramenti. Respondetur secundò, Ecclesiam solum inhabilitasse personas, circa quas habet potestatem, ad clandestinè contrahendum. Vide Henriquez *cap. 89. per totum*, Coninch. *in 3. part. S. Thom. quæst. 60. artic. 6. n. 42.* & Bonac. *tom. 1. disp. 1. q. 1. puncto 1. n. 11 & 12.*

Dub. 3. Quando mutatio formæ irritet Sacramentum.

1. Nota primò verba, aut formam in Sacramentis posse mutari octo modis. Primò, ratione idiomatis, ut è Latino in Græcum, Hebraicum, &c. Secundò, per verba synonyma intra idem idioma. Tertiò, per transpositionem verborum. Quartò, per interpolationem, cum spatium aliquod interponitur inter prima verba, & posteriora. Quintò, additione alicuius verbi. Sextò, subtractione. Septimo, corruptione verborum, quando quis non loquitur emendatè, vel committendo solecismum, vel barbarismum, vel in quantitate, &c. Octauò, mutatio fieri potest in signa, vel nutus: quæ mutationes comprehenduntur his versibus.

Nihil forma demas, nil ponas, nil variabis

Transmutare caue, corrumpere verba, morari.

2. Nota, mutationem posse esse, vel substantialem, & essentialem, vel accidentalem tantum. Tunc dicitur mutatio essentialis, & substantialis, quando scilicet mutatur substantialis, & essentialis significatio formæ, ut si quis diceret, ego baptizor te: nam sic mutatur significatio essentialis formæ. Alia verò est accidentalis, quando scilicet, manente substantia, & essentia Sacramenti, mutatio solum fit in aliquo illius accidenti, ut si quis, pro ego te baptizo, diceret, ego te abluo, vel baptizetur seruus Christi.

3. Communis cum S. Thom. *quæst. 60. artic. 4.* tenet, si mutatio sit substantialis, nullum effici Sacramentum. Ratio est, quia mutatur substantialiter significatio, quæ est de essentia Sacramenti: si autem mutatio solum sit accidentalis, manet verum Sacramentum; quia non mutatur eius substantia, & essentialis significatio. Hoc autem clariùs constabit, discurrendo per octo modos supradictos.

4. Dico igitur primò. Mutatio idiomatis non vitiat Sacramentum; nam solum est accidentalis, aliter enim omnia essent administranda in lingua Hebræa; debet tamen seruari modus proferendi in Ecclesia approbatus. Quod si Ecclesia præciperet, ut hoc, vel illo modo tantum vtamur, transgressor quidem peccaret, tamen verum conficeret Sacramentum. Mulieres verò baptizantes, melius est, vt à tur forma in lingua materna, non enim perfectè proferunt linguam Latinam. Vide Henriquez *lib. 1. cap. 9.* Ledesma *in sum. lib. 2. c. 1.* & Filiucium *tom. 1. tract. 1. cap. 4. q. 7.*

5. Dico secundò. Verba synonyma intra idem idioma

idioma non irritat sacramentum, quia non mutat illius substantialem significationem, sed accidentalem tantum; sic tenet Baptismus, si dicat, *ego te abluo*, & Pœnitentia, si diceret, *ego remitto, vel condono tibi peccata tua*. Est commune, & diceretur, ubi de singulis agemus.

6 Dico tertio. Transpositio verborum regulariter est accidentalis, ideò non vitiat Sacramentum, eo quod non mutat illius essentialem significationem; sic tenet Baptismus, si quis diceret, *ego baptizo te* & Eucharistia, si quis diceret, *meum corpus est hoc*. Quod si aliquando communem tollat sensum, irritum erit Sacramentum, ut si quis diceret, *Ego Patris te baptizo in nomine, Filij, & Spiritus Sancti*. ita DD. citati.

7 Dico quarto interpolatio, seu interruptio verborum, si tanta sit, ut ex modo proferendi nõ conficiatur vna oratio, & integer sensus, irritat Sacramentum, ut si inter vnum, & aliud verbum prætereat vna hora, ut existimat cum alijs Bonacina. tom. 1. disp. 1. quæst. 7. n. 23. Mihi tamen sufficere videtur præterisse horæ quadrantem, imò & paulò minus, nam talis mora interruptit moraliter orationem. Idem à fortiori dicendum, si ipsa verba, intercedente mora dicta, diuiderentur, ut si quis diceret, *ego te bap* deinde additis aliquibus verbis subiungat, *tizo*, non enim tuac subsistit significatio, nec adest integer sensus formæ. Quòd si posita interruptione, seu interpolatione, mora sit parua, ita ut iuxta communem sensum, verba iungantur, in vnam orationem, efficiaturque integer sensus, interpolatio erit accidentalis, consequenter Sacramentũ tenet; ut si baptizans dicat: *Ego te baptizo*, & immediatè dicat, *fuge hinc*, vel, *Dominus tecum*, aut, *veni huc*, vel, *illa aqua est nimis frigida*, aut sternutet, aut breuem mentis euagationem patiat, & deinde subiungat, *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, validum erit Sacramentũ, ut tenet Bonacina cum alijs supra. Ratio horum est, nam inter formam, & materiam necessariò requiritur coniunctio, & simulatas moralis; quare nõ erit Sacramentum, si quis antequam vinum ex vna extrahatur, dicat, *hic est sanguis*, & postea, eo extracto, dicat, *meum*. Nec est Sacramentum, si baptizans infunderet aquam, & deinde post horam, vel dimidiam, aut quadrantem proferret verba: etenim debet esse aliqua saltè pars formæ cum materia. Effet tamen Sacramentum, si statim post materiam, v. g. post ablutionem, proferatur forma, videlicet, *ego te baptizo*: nam sic moraliter materia, & forma sunt simul, & manet integra Sacramenti significatio. Ita communiter DD.

8 Dico quinto. Additio tunc vitiat Sacramentum, quando tollit sensum formæ; nam tollit eius substantiã, secus est, si maneat sensus integer quoad substantiam. Est commune. Hinc fit esse Sacramentũ si quis dicat: *Ego te baptizo in nomine Patris, qui te creauit, Filij, qui te redemit, & Spiritus Sancti*, quia huiusmodi additio non destruit significationem formæ. Secus autem si dicat: *Ego te baptizo in nomine Patris maioris, Filij minoris, &c.* quia non manet legitimus sensus formæ; eo tamen manente tenet Sacramentum, quãuis ex ignorantia putet verba, quæ ipse addit, esse de essentia, modò habeat legitimam intentionem Ecclesiæ, ut si ex ignorantia putet, vactionem esse de essentia Baptismi; & verum

balsamum de essentia Confirmationis, & mixtionem aquæ cum vino de essentia Eucharistiæ; & particula, *enim*, de essentia formæ panis; & *mysterium Fidei, &c.* de essentia formæ sanguinis; nam falsitas non inest in oratione formæ, sed in opinione ministri, qui verè conficit Sacramentum, si habeat legitimam intentionem: particularis enim opinio non nocet formæ legitimæ; propter quam rationem qui in Baptismo exillimaret, verba illa: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*. non esse de essentia, sicut in Pœnitentia, non vitiet Sacramentum. Vide Suarez disp. 2. sect. 4. & 5. Coninch. quæst. 60. artic. 8. dub. 1. Ledesnam de Sacramentis in sum. cap. 1. Henriq. lib. 1. cap. 9. & Bonacina, tom. 1. disput. 1. quæst. 2. punct. 1. num. 28. 29. 30. & 31.

9 Dico sexto. Substractio tunc vitiat Sacramentum, quando tollit legitimum sensum formæ, ut si in forma Baptismi omitteret vnam personam, in Eucharistia in forma panis, subtraheret verbum, *meum*, in forma sanguinis omitteret *sanguinis mei*, hoc est certissimum: secus autem si particula prætermissa nõ tollit sensum formæ; sic valet Sacramentum, si in consecratione panis diceret: *Hoc est corpus meum*, omitta particula, *enim*; & Baptismus prætermisso pronomine, *ego*; nam cum illa particula non sint de essentia formæ, illis prætermisissis saluatur illius legitimus sensus. Bonacina cum alijs, tom. 1. disp. 1. quæst. 2. part. 1. num. 19. Similiter valet Sacramentum, si verbum subtrahat, quod priuato errore putat esse de essentia formæ, modò re vera non sit, licet decipiatur ipse speculatio errore, aut ignorantia priuata, ut dictum est, *concl. 5.* nam ut supponimus, concurrunt materia, forma, & intentio sufficiens, saltè virtualis. Vide DD. citatos num. 8. & Bonacina. ubi sup. num. citatis.

10 Hinc fit, si minister ponat legitimam materiam, & formam, quamuis intendat in Ecclesia introducere nouum ritum, & errorem, si agit, ut Christi minister, intendens facere, quod Christus instituit, & facit Ecclesia, verum conficit Sacramentum, ut si Græcus sic in fermentato consecraret; credens, quòd non posset fieri in azimo, & hunc errorem introducere intenderet. Itè si hæreticus putaret, formam Eucharistiæ significare, panem esse figuram Corporis Christi; vel Baptismum externũ non regenerare, vel non nisi sub forma Græcorum valere. Non tamen valet Sacramentum, si errorem suum in forma exprimat, ut si dicat: *Baptizo te in nomine Patris maioris, &c.* quia tunc forma non subsistit. Similiter non teneret Sacramentum, si quis baptizaret: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & B. Mariæ Virginis, si intendat quaternitatem personarũ, vel B. V. Mariam concurrere effectiue ad Sacramentum; secus verò si solùm adducat B. Virginem deprecatiue ad effectum consequendum. Quòd si ignarus videns illum sic baptizantem, baptizaret illis verbis, putans omnia esse de essentia formæ, vitiet Sacramentum, quia error exprimitur in forma, & est contra illius essentiam, propter quod Sacramentum non subsistit, quãuis habuerit legitimam intentionem. Vide Suarez, disp. 2. sect. 5. ubi de his latè, & DD. citatos in 5. concl.

11 Dico septimo. Verborum corruptio tunc solum vitiat Sacramentum, quando tollit eius legitimam

gitimā significationem, vt de alijs mutationibus sæpè dictum est; sic non esset Baptismus si quis diceret: *Ego te baptizo*, vel *Ego te baptizo in nomine Patris, Filij, &c.* quia non subsistit legitimus sensus formæ; tenet tamen Baptismus, *in nomine Patris, Filia, & Spiritus sancta*. Ita Zachar. *in cap. retulerunt de consecrat. dist. 4. S. Thom. 3. part. 9. 60. artic. 7. ad 3* & communiter DD. nam illæ voces, quamuis in rigore habeant aliam significationem, communiter tamen ibi pro tribus personis sumuntur: intellige tamen, modò sic baptizans haberet intentionem Ecclesiæ, secus si credat, in Trinitate esse filiam, in cuius nomine vult consecrare Sacramentum, vt bene Ledesma *in sum. cap. 1. de Sacrament. concl. 10. in fin.* nam tunc exprimit in forma errorem ipsi contrariū. Valet tamen Baptismus, si quis nomine Spiritus præponat, è, & dicat *ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, nam hæc corruptio, non est substantialis. Coninch. *in 3. part. 8. Thom. quest. 60. artic. 8. num. 77.* Propter eandem causam verè consecraret, qui diceret; *Hic est calix sanguinis mei.* Bonacina videndus *tom. 1. disp. 1. quest. 2. part. 1. num. 20. & 21.*

12 Dico octauò. Mutatio verborum in signa, & nutus, excepto matrimonio, est substantialis, ideo irritat Sacramentum, nam adhibenda est forma, quam Christus instituit, quæ in verbis consistit, vt clarius constabit dâ de singulis agemus. Vide Suarez *disp. 2. sect. 1. circa medium, & 4. ad fin.* Bonacinam *ubi sup. num. 27.*

13 Ex his colligitur primò, validū esse Sacramentum per verba æquiuoca, modò minister habeat rectam intentionem significandi, quod per verba formæ significatur, & non inducendū nouum ritum contra Catholicam Ecclesiam; patet exemplo baptizantis, *in nomine Patris, &c.* B. M. *Virginis*, de quo supra *versic. hinc fit, num. 10.* Ratio est, quia mutatio hæc non censetur substantialis, cū hic, & nunc verba illa accipiantur ad eum sensum quem important verba formæ. Suarez *sup. sect. 4. & 5. in S. Thom. quest. 60. artic. 8.* Coninch. *ibi num. 63.* & alij apud Bonacin. *loco citato n. 25.*

14 Colligitur secūdò, non posse aliquem validè fingere verba in administratione Sacramentorum, illisque vti ad significandum id, quod significant verba formæ, vt docet S. Thom. 3. *part. quest. 60. artic. 7. ad 3* & communiter DD. apud Bonacinam; nam verba, quæ assumuntur in Sacramentis, debent esse humana, publica, & accomodata secundum communem vsum hominum, sic non valet consecratio corporis Domini, si quis tantum prima nominis elementa *H. e. e. m.* usurparet. Reginald. *tom. 2. lib. 26. cap. 1. n. 23.* Vide Suarez *disp. 2. sect. 4. in explicat. secundæ mutationis.*

15 Colligitur tertio, quacumque formæ mutationem, si eius legitimā significationem tollit, ex genere suo esse peccatum mortale sacrilegij, quod tanquam certissimum ab omnibus admittitur; est etiam peccatum mortale, si mutatio dubiâ reddit significationem, secundum viri prudētis arbitrium, erit etiam ex se peccatum mortale, quia exponit se periculo faciendi Sacramentum inualidum. Est etiam ex se peccatum mortale accidentaliter verborum mutatio; quia licet integritas accidentaliter non sit de necessitate Sacramenti, est ta-

men de necessitate præcepti, vt de singulis constabit. Dixi semper, ex se, quia aliquando potest esse peccatum veniale. Primò, vt si manente sensu vero, mutatio sit leuis. Secundò, si absit plena delibatio. Tertio, si negligentia sit leuis, dum præceps fuit prolatio, quamuis mutet sensum. Henríquez *lib. 1. cap. 9. num. 15.* & infra citandi. Ignorantia autem iuris, moraliter loquendo, non potest ab hoc peccato excusare, quia omnes ministri huiusmodi ius scire tenentur: per ignorantiam vero facti poterit quis sæpè excusari; quia non est in nostra potestate, semper aduertere omnes facti circumstantias, & quilibet etiam alioqui diligens, ex aliqua distractione, vel perturbatione potest omittere aliquod verbum, vel consecrare in aqua, v. g. pro vino, & similia, vt docet Caietan. *in sum. verbo, Missæ celebratio, & cum eo Filiuc. tom. 2. tract. 1. cap. 4. quest. 9.* Quotiescumque ergo quis adhibuit debitam diligentiam, qualis ordinariè à viris prudentibus, ac timoratis adhiberi solet, excusatur à peccato mortali. Vide Coninch. *quest. 60. artic. 8. dub. 2.*

16 Colligitur quartò, seclusa necessitate nūquam licere vti materia, vel forma dubia, vel probabili, relicta omnino certa, v. g. baptizare in brodio, relicta aqua naturali clara, & certa, vel in nomine genitoris, geniti, & precedentis ab utroque, quia se exponeret periculo nihil agendi, cū possit illud vitare, adhibendo certam formam, & materiam. Quòd si necessitas adsit, & non sit possibilis forma, aut materia certa, tunc poterit adhiberi dubia, aut probabilis; vnde in articulo mortis poterit in aqua dubia baptizari, tum etiam in forma, quando non adest, qui nouerit formam certam Filiuc. *sup. quest. 10.* Bonacin. *tom. 1. disp. 1. quest. 2. punct. 1. num. 32.* qui *num. 33.* cum Henríquez *lib. 1. cap. 9. lit. B.* Coninch. *quest. 60. artic. 8. num. 82.* & alijs tenet, non videri illicitū, ex graui metu formam dubiam adhiberi, præsertim si adhibeatur sub conditione, si forma valeat, modò metus non incuciat ob contemptum Ecclesiæ, qui præsumitur adesse, si metus ab heretico, vel infideli incuteretur, vt bene Coninch. *ubi sup.* Notant DD. facilius posse adhiberi materiam dubiam, quam formam dubiam: ratio est, eo quòd forma vera sit magis in nostra facultate, quam materia.

17 Colligitur quinto, quando rationabiliter dubitatur, per mutationem sensum formæ perijisse, eam iterandam esse, & quidem sub conditione, maximè in Baptismo, Confirmatione, & Ordine, quæ iterabilia non sunt, eo quòd imprimant characterem; secus autem si tantum sit scrupulus, nam hic deponendus est, maximè ab eo qui Sacramenta ritè, & rectè administrare solet. Hinc fit, posse Sacramentum iterum administrari sub conditione, quando dubitatur de ipsius validitate, vt quando adhibita est forma dubia, seu quando sunt opiniones vtrinque probabiles de validitate Sacramenti, vel quando, adhibita sufficienti diligentia, remanet dubium, v. g. an aliquis sit baptizatus, vel quando mens manet dubia, & neutra pars potest determinare, an Sacramentum sit validum; datur enim sufficiens, & rationabilis causa geriturque vtiliter negotium suscipientis, cum fieri posset vt iterata Sacramenti administratione saluetur. S. Tho.

3. *part. quest. 66. artic. 9. ad 4* Bonacina cum alijs *tom. 1. disp. 1. quest. 2. part. 1. num. 35. et 36.* Secus autem si dubium leue sit, aut scrupulus, vt dictum est, quia iteratio Sacramenti sine causa videtur quædam ipsius irritio, & graue peccatum ex genere suo, vt cum communi DD. tenet Valencia *tom. 4. disp. 4. quest. 1. part. 4.* & Bonacina supra citatus, & latius constabit dum de singulis agemus.

18 Colligitur sextò, quid dicendum de materiæ mutatione, videlicet tunc materiæ mutationem vitare Sacramentum, quando est substantialis, fecus si tantum sit accidentalis, vt de mutatione formæ dictum est. Dicitur autem mutatio materiæ substantialis, quando moraliter in materia nõ manet eadem ratio signi à Christo instituti in ordine ad vsum humanum, ad quem materia fuit à Christo assumpta: quare aqua artificialis tollit Baptismum, quia non est apta ad lauandum, ad quem vsum assumitur à Christo in Baptismo; nec massa cruda est materia Eucharistiæ, quia non est apta ad comedendum. Quando verò mutatio materiæ solum est accidentalis, nimirum quando in materia adhuc remanet eadem ratio signi à Christo instituti, in ordine ad vsum humanum, non vitiat Sacramentum; sic tenet Baptismus in aqua naturali calida, vel frigida, & Eucharistia in azimo, vel fermentato, quia aqua calida, vel frigida naturalis est, & apta ad lauandum secundum vsum communem, & panis azimus, vel fermentatus ad comedendum: hæc patet ex dictis, & vbi de singulis tractabimus.

19 Colligitur septimò, manente substantiali & essentiali significatione in forma, valere ipsam vbique terrarum, propterea Baptismus in forma Græcorum administratus valet etiam extra Græciã. Suarez *disp. 2. sect. 4. et 6.* Bonacina cum alijs *tom. 1. disp. 1. q. 2. punct. 3.*

20 Colligitur octauò, totam formam necessariò esse proferendam ab vno ministro, excepto Sacramento Extremæ vnctionis, aliter enim mutaretur substantialiter eius sensus; sic non teneret Baptismus, si quis diceret: *Ego te baptizo*, & alius prosequeretur *in nomine Patris*, &c. sicut nec teneret, si quis solum diceret: *Ego te baptizo in nomine Patris*; quia in vtroque casu deficit substantialis sensus. Dixi excepto, &c. quia speciale est, vt hoc Sacramentum à pluribus Sacerdotibus simul, vel successiue possit ministrari, vt suo loco dicitur. Henriquez *lib. 1. cap. 9. num. 9.* Bonacina *sup. puncto 4.*

C A P. I I I.

De ministro Sacramentorum nouæ legis.

Dub. 1. *Quis sit minister Sacramentorum nouæ legis.*

Nota triplicem esse causam Sacramentorum Prima dicitur principalis, & authoritatiua. Secunda dicitur per potestatem excellentiæ, de quibus dictum est, *cap. 1. dub. 4.* Tertia dicitur ministerialis, de qua hoc dub.

2 Communis, & certa sententia tenet cum S. Thom. *quest. 64. artic. 7.* ex Christi institutione de lege ordinaria solos homines esse ministros Sacramentorum: nam cum Sacramenta sint à Christo instituta, ille erit eorum minister quem Christus instituit; at Christus instituit homines illorum ministros, vt constabit agendo de singulis; ergo, &c. Ratio congruentiæ est, quia iustificandus est homo visibilis, & viator, ergo minister debet esse homo visibilis. Vide Suarez *disp. 13. sect. 1.* & S. Thom. *artic. 7.*

3 Hinc fit Angelos, aut animam separatam Sacerdotis, non posse administrare Sacramenta absque diuina dispensatione, nam sermonem sensibilē, ac vitalem formare non possunt; Deo autem dispensante, certum est, posse, quia virtus Dei non est alligata. Quare si certò constaret, bonum Angelum ministrasse, v. g. Baptismum, verbis prolati per corpus assumptum, illud habendum tantum verum Sacramentum. S. Thom. *3. part. quest. 64. artic. 7.* Quòd si aliquod Sacramentum de potentia ordinaria administraretur à diabolo, inualidum est censendum, quia non est credibile Deum vnquam daturum (etsi possit) diabolo facultatem conferendi vera Sacramenta, cum demon potius perditionem, quam salutem hominis intendar. S. Thom. *artic. 7. Coninch. ibi num. 55.* & alij apud Bonacin. *tom. 1. disp. 1. quest. 3. part. 1. propositione. 3.*

4 Non tamen omnis homo est legitimus Sacramenti minister, sed is tantum, qui ritè in Ecclesia ordinatus est, excepto Baptismo, & Matrimonio, vt probabitur vbi de singulis. Debet etiam homo habere vsum rationis; nam ad Sacramentorum administrationem requiritur intentio, quam vsu rationis carentes habere nequeunt; ideò nec infantes, nec amentes possunt esse ministri. Non verò requiritur, vt minister sit viator; nam si Sacerdos resurgeret, & consecraret, fructum teneret. Vt docet S. Thom. *artic. 7. ad 2. Syl. Baptismus. 3. dub. 2.* Secus de Angelo in corpore assumpto, nam nec habet caracterem, nec potest proferre voces vitales, ideò absque dispensatione minister esse non potest. Vide Henriq. *lib. 1. cap. 26.*

Dub. 2. *An, & quæ intentio ministri requiratur ad conficienda Sacramenta.*

1 Nota, intentionem in communi esse actum liberum voluntatis in finem, vnde actus, quo quis determinat ire Romam, dicitur intentio, quia est actus voluntatis in finem; & actus, quo quis intendit, & vult conficere Sacramentum, dicitur intentio. Hinc fit in rigore intentionem non esse idè cum attentione, vt dixi in Decalog. *lib. 1. c. 7. dub. 17.* vbi de intentione, & attentione ad horas Canonicas requisita; nam attentio est actus intellectus considerantis ea, quæ homo agit; intentio verò est actus voluntatis, quo homo se determinat ad aliquid faciendum.

2 Nota secundò, triplicem comuniter à DD. constitui intentionem, actualem, habitualem, & virtualem. Actualis est, quando quis actualiter aduertens intendit, & vult conficere Sacramentum, ad quam sufficit, si quis animo sit præsens, & attendat.

dat, nec opus est corde, vel ore dicere, intendo; volo hoc facere, ut agunt scrupulosi. Intentio habitualis est habitus, facilitas, & animi præparatio ministrandi Sacramenta, data quacumque occasione, nulla actuali intentione præcedente, qualis reperitur in dormientibus; vel si actualis præcessit, non amplius virtute perseverat in aliquo opere externo, eo quod moraliter sit interrupta; ut si quis hesternæ die habuit intentionem baptizandi infantem, quem hodie baptizat absque nova intentione. Intentio virtualis est, quæ, postquam præcessit actualis, adhuc virtualiter durat, & manet in aliquo opere inchoato, virtute actualis intentionis prius habitæ, nec est moraliter interrupta per contrariam intentionem, aut per interpositam longam temporis moram. Seu brevius, quæ promanant ab actuali prius habitæ non reuocata, nec interrupta per longam tempus; v. g. si quis habens actualem intentionem baptizandi, accedat ad Ecclesiam, præparet necessaria, incipiat ceremonias & postea proferat formam Baptismi absque nova intentione, dicitur baptizare cum intentione virtuali; quæ ideo dicitur virtualis, quia actualis, quæ præcessit, videtur manere, tanquam in semine, & virtute in opere illo inchoato ratione actualis intentionis præcedentis ordinato ad Sacramenti ministracionem, modò tamen actualis prius habitæ non fuerit moraliter interrupta, videlicet, per contrariam intentionem; aut per longam temporis moram. Deinde intentio, alia est absoluta absque vlla conditione, alia verò conditionalis, ut si quis intendat baptizare, si non es baptizatus.

3 Dico primò. Communis Catholicorum tanquam de fide tenet ad conficiendum Sacramentum necessariò requiri intentionem ministri, sine qua non conficitur Sacramentum, habetur expressè in *Trid. ses. 7. Can. 11.* & tenet communis cum sancto Thom. 3. part. quæst. 54. artic. 8. Ratio est primò, quia actio conficiendi Sacramenta est humana; ergo debet more humano, & cum intentione exerceri. Secundò, quia sensus verborum est indeterminatus ac indifferens; v. g. ablutio in Baptismo est indifferens ad abluendum sordes, vel refrigerandum; ideo debet per intentionem baptizantis determinari ad abluendas animæ sordes, & peccata: quare non sufficit intentio faciendi illam rem externam, & indifferentem, sed requiritur intentio faciendi Sacramentum: ut pluribus Suarez *disp. 13. sect. 2.* v. g. in Baptismo non sufficit lauare, vel verba tantum proferre, sed illa facere, prout ordinantur ad esse sacramentale. Filiuc. *tom. 1. tract. 1.* & Bonacin. *tom. 1. disp. 1. quæst. 3. part. 2. numer. 6.*

4 Dico secundò. Intentio necessariò requisita in conficiendo Sacramentum est, ut intendat facere Sacramentum, seu id quod Christus instituit, & intendit Ecclesia, & faciunt alij fideles. S. Thom. 3. part. quæst. 64. artic. 8. Suarez *ibi disp. 13. sect. 2.* Coninch. *ibid. dub. 1.* Henriquez *lib. 1. cap. 10.* & cum alijs Bonacin. *sup. num. 5.* Ratio est, quia ad conficienda Sacramenta requiritur intentio, quæ determinet actionem ad esse sacramentale, & tollat indifferentiam verborum, & actionum; talis autem est intentio faciendi Sacramentum, aut faciendi quod Christus instituit, aut intendit Eccle-

sia, aut alij fideles. Et quamvis sufficiat intentio generalis faciendi, quòd facit Ecclesia, ut habet communis Doctorum, melior tamen est intentio particularis, v. g. Baptizandi, Confirmandi, &c.

5 Dico secundò. Non requiritur necessariò intentio faciendi id, quòd facit Ecclesia Romana, vel alia particularis, sed sufficit ad validitatè Sacramenti, ut intendat facere, quòd facit vera Ecclesia, quæcumque illa sit: patet quia hæreticus verè baptizat, & tamen non credit Romanæ Ecclesiæ. Hinc fit primò. Valide conficere Sacramentum qui intendit facere quòd Christus egit, non quòd Romana Ecclesia. Secundò, valide baptizat intendens facere quòd facit Ecclesia Geneuensis, aut Calvinista, exclusa Romana, modò tamen intendat facere, quòd facit vera Ecclesia, quamvis existimat suam esse veram; nam hic etsi erret circa veram Ecclesiam, non tamen errat intentione generali, cum habeat intentionem faciendi, quòd facit vera Ecclesia; sicque error ille particularis non nocet validitati Sacramenti. Secus dicendum intendens facere quòd faciunt Calvinistæ, & non quòd facit Ecclesia Romana, credens Romanam esse veram, & Calvinisticam falsam, quia hic non habet intentionem faciendi, quòd facit vera Ecclesia. Filiuc. *tom. 1. tract. 1. p. 5. n. 75.* Bonacin. *tom. 1. disp. 1. q. 3. tract. 1. p. 2. num. 9.* & latius Suar. *disp. 13. sect. 2.*

6 Dico tertio. Etsi actualis intentio omnium sit perfectissima, & sufficientissima, non tamen est necessaria, ut docet S. Thom. & communis cum eo 3. part. quæst. 64. artic. 9. quia non est in potestate nostra, quin aliquando distrahatur; & nimis durum esset, eam ab hominibus exigere: cum etiam, quia, ut dicemus, sufficit intentio virtualis. Curare tamen studiosè debet minister, ut actualem habeat intentionem, & attentionem; non quidem ut semper in sua mente dicat, volo conficere Sacramentum, aut facere quòd Christus instituit, vel Ecclesia intendit, sed ut rectè verba proferat, deuotè attendat ad sensum verborum, & ad actionem ipsam externam. Sotus *in 4. cap. 1. quæst. 5. art. 8. ad fin. Suar. disp. 13. sect. 2.* Henriquez *lib. 1. cap. 10. num. 2.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 1. quæst. 5. part. 2. num. 11.*

7 Dico quarto. Intentio habitualis non sufficit ad conficiendum Sacramentum: est commune apud DD. quia talis censetur interrupta, & manet in dormientibus; & actus inde proueniens, non est humanus, nec deliberatus. Doctores autem, qui videntur asserere hanc sufficere, loquuntur improprie, sumendo intentionem habitualemente pro virtuali. Vide Henriquez *lib. 1. cap. 72. num. 1.* Ledesnam *de Sacram. lib. 1. cap. 16.* Quòd si dicas valere applicationem sacrificij, quam minister hodie facit, per voluntatem applicandi illam, quam hesternæ die habuit, & eam non reuocauit. Respòdeò cū Suar. *disp. 13. sect. 2. conclus. 2.* ideo esse, quia applicans sacrificium applicando illud, non conficit sacrificium; ideo secus dicendo de ministrante Sacramentum, nam tunc illud conficit, propterea voluntas, & intentio conficiendi Sacramentum debet concurrere, & cooperari ad ipsum Sacramentum. Inde fit, quòd etsi voluntas habitualis sufficiat, ut quis validè suscipiat aliqua Sacramenta, ut infra suis locis dicetur; non autem sufficere ad ea ministranda. Primò, quia suscipiens habet se passi-

uè, conferens verò actiue; maior autem perfectio requiritur in agente, quam in patiente. Secundo, quia etiam sapientem aliquando deceat bona dispensare in amentes; non verò per illos ea distribuere. Ita Coninch. in 3. part. D. Thom. quæst. 64. artic. 8. dub. 2. num. 76.

8 Dico quintò. Intentio virtualis necessariò requiritur, & satis est ad conficiendum Sacramentum; ita communiter DD. Probatum primò, vfu, & consensu totius Ecclesiæ. Secundo, quia in aliis operationibus humanis illa satis est; ergo etiam sufficit ad Sacramenta. Tertio, quia aliqua intentio requiritur: actualis autem non est necessaria, habitualis non sufficit; ergo sufficit virtualis; aliter enim apperiretur via infinitis scrupulis; nam sapè dubitaretur, ministrum non habuisse intentionem actualem, cum hæc difficilis sit. Vide Bonacinam tom. 2. disp. 1. quæst. 3. part. 2. num. 11. & Filinc. tom. 1. tract. 1. cap. 5. quæst. 4.

9 Dico sexto. Intentio absoluta necessaria est ad valide conficiendum Sacramentum. Caietan. in sum. verbo, absolutio, & infra citandi; nam sola hæc efficax est, quia conditionalis intentio, quæ talis est, manet suspensa, & nihil operatur; sicut propositio conditionalis nihil ponit in esse: quare absolutio data sub conditione de futuro nõ valet; quia conditio de futuro est propriè conditio, & suspendit actum vsque ad ipsius impletionem, & est contraria substantiæ Sacramenti (excipe matrimonium, ut suo loco dicitur) ideò non validè sic conficitur: non enim est in voluntate ministri Sacramentum, & illius effectum suspendere, de quo late Coninch. 3. part. quæst. 64. artic. 8. dub. 2. & Suarez disp. 17. sect. 3. Quòd si conditio sit de presenti, vel præterito, si res ita fit, valet Sacramentum; secus si non; nam hæc conditiones non sunt verè conditiones, nec suspendunt actum, sed illis existentibus est validus, & sic transit in absolutam; si verò non existant, intentio destruitur, ut patet in exemplo, si non es baptizatus, ego te baptizo. Hinc fit esse peccatum mortale, apponere conditionem de futuro in conficiendis Sacramentis. Similiter de presenti, vel præterito, quia exponit se periculo ministrandi Sacramentum inualidè, si res non sic se habeat. Limita tamen nisi adsit iusta causa, nam tunc licitè potest ministrari Sacramentum sub conditione de præterito, vel presenti, ut quando prudenter dubitatur, an puer sit baptizatus, vel an Sacerdos absolutionem impenderit, Suarez supra conclus. 3. Bonacin. supra numer. 20. & alij.

10 Dico septimò. Eà quæ diximus de intentione, eodem modo dicenda sunt de attentione, nam hæc duo mutuo se includunt, ut dixi in Decalog. lib. 1. cap. 7. dub. 17. est enim attentio aduertentia eiusquod agitur, estque triplex, actualis, habitualis, & virtualis: actualis perfectissima, & sufficientissima, virtualis omnino necessaria, si habitualis, insufficientis ad valide Sacramentum conficiendum, ut diximus de intentione Bonacina sup. n. 12.

11 Dico octauò. Intentione necessaria deficiente, Deus non supplet effectum Sacramenti. Ut docet S. Thom. 3. part. quæst. 64. artic. 8. Sotus disp. 1. quæst. 5. art. 8. Suarez artic. 8. in disp. 13. section 2. Ratio est, quia quòd Deus suppleat, nõ fundatur vlla lege, promissione, aut necessaria ratio-

ne; & ex alio capite, intentionem requiri, est de Fide, ut dixi conclus. 1. Vide Henriquez lib. 1. cap. 20. num. 3. lit. V. & Filiuc. tom. 1. tract. 1. cap. 5. num. 80. & Dian. 3. part. tract. 4. resolut. 17. vbi, & meritò, non recedit à nostra sententia, quidquid aliqui ab eo citati opinentur.

12 Dico nonò. Intentio merè interpretatiua non sufficit ad validitatem Sacramenti; v. g. quando aliquis vult tantum in causa, ministrare aliquod Sacramentum, ut si Sacerdos sciens se ebrium, obuium panem consecrare, ea intentione se omnino inebriaret, ac obuiò loco panem poneret, ut eum ebrius consecraret, & postea omnino ebrius super eum formam consecrationis proferret, nihil efficeret; quia cum ministratio Sacramenti sit dispensatio mysteriorum Dei, debet fieri à natura rationali, & modo rationali, & non brutali, ad quod requiritur, ut talis actio sit voluntaria, non solum in causa, sed dum actu fit; ebrius enim magis agit brutali modo, quam humano. Ita Coninch. in 3. part. 3. Thom. quæst. 64. artic. 8. dub. 2. num. 74. vide infra vbi de sponsalibus cap. 1. dub. 3. Nec obstat, homicidium in ebrietate commissum imputari ad culpam, & inducere obligationem restituendi; nam ad conficiendum Sacramentum requiritur, quòd illa actio sit libera, & humana; ad incurrendam autem culpam, & obligationem restitutionis, sufficit, quòd actio sit voluntaria in causa, malum enim ex singulis defectibus, bonum verò ex integra causa. Hinc fit, ut verè baptizet, qui post actualem intentionem, involuntariè distrahitur tempore quo baptizat; quia exercet actionem humanam; ebrius autem minimè. Hinc etiam fit, ebrium validè recipere Baptismum, quem antea petierat; quia ut dictum est conclus. 4. plus requiritur ad conficiendum Sacramentum, quam ad illud recipiendum.

13 Sequitur ex dictis, valide consecrare Sacerdotem, qui secum tulit hostiam ad altare, quam antequam se indueret, intenderat consecrare, vel habuit intentionem celebrandi, seque continuo recepit ad Ecclesiam ad hunc finem, quamvis tempore consecrationis non recorderetur, nec aduertat; quia ad est virtualis intentio promanans ab actuali prius habita, quæ virtute, & tanquam in semine manet in illis actionibus ab ea prouenientibus, & ordinatis ad illius finem, scilicet ad consecrationem. Nec est interrupta per contrariam intentionem, ut supponimus, nec per temporis moram. Secus dicendum, si mane hora octaua domo exiens habuit intentionem, & se immediatè conferat ad forum, vel alium locum ad alia negotia; & redeat ad Ecclesiam hora undecima, & absque alia intentione, non aduertens consecraret, quia actualis illa intentio est moraliter interrupta: hæc patet ex dictis.

14 Sequitur secundo. Non valide baptizare eum, qui absque vlla intentione diceret: Ego te baptizo, & postea cum intentione prosequeretur in nomine Patris, &c. quia priora verba sine intentione dicta, ita se habent, ac si non fuerint dicta. Bonacio. tom. 1. disp. 1. quæst. 3. part. 2. num. 14. Nec validè baptizat ille qui die qua natus est puer, habuit intentionem illum baptizandi, quem die sequenti absque alia intentione inaduertenter baptizat, quia iam non remanet intentio virtualis. Bonacina sup. num. 16.

13 Sequitur tertio, non sufficere intentionem, qua quis suscipit Ordines, hoc animo, vt fiat Sacerdos, & minister Ecclesie, ad Sacramenta conficienda, ratione cuius intentionis absque vlla alia postea alia conficit Sacramenta, quia talis intentio, non virtualis, sed habitualis censenda est, vt bene Bonacina *sup. num. 15.*

Dub. 3. An probitas, seu bonitas ministri sit necessaria.

1 Dubium hoc duplicem potest habere sensum. Primus est, an vt validum sit Sacramentum, requiratur, quod minister sit bonus, & in gratia. Secundus est, an gratia sit necessaria in ministro, ne peccet ministrando; seu an minister peccator peccet ministrando Sacramenta.

2 Nota, duplicem esse ministrum Sacramentorum. Alter est, qui dicitur per se, & ex officio, quia scilicet est consecratus ad ministranda Sacramenta, qui dicitur minister consecrationis, vt sunt Episcopi, Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi. Alter dicitur minister per accidens, seu necessitatis, vt est quilibet homo respectu Baptismi, & ipsi contrahentes in matrimonio, qui non sunt consecrati ad tale ministerium; ideo dicuntur ministri per accidens, ratione scilicet necessitatis.

3 Quoad primum sensum dubij, dico. Bonitas, seu sanctitas ministri non est de necessitate sacramenti: hoc est, vt Sacramentum validum sit, suumque operetur effectum, non requiritur, quod minister sit in gratia. Ita Trid. *sess. 7. Can. 4. 6. 7. & 12.* & probari potest Marth. 23. *super cathedram Moysi, &c.* & tenet S. Thom. 3. *part. quest. 64. art. 5.* Suarez *ibi disp. 13. sect. 4.* & communis Theologorum. Et probatur primo, quia aliàs maxima perturbatio esset in Ecclesia, cum sanctitas ministri persæpe desit. Secundo, quia minister non operatur authoritate, & virtute propria, sed virtute, & authoritate diuina, & tanquam Christi minister, ideo potest dare gratiam, quam non habet, & validè conficere Sacramentum. Vide Filiuc. *tom. 1. tract. 1. cap. 5. quest. 8.* & Bonacina *tom. 1. disp. 1. quest. 3. part. 2. S. 1. n. 1.*

4 Quoad secundum respondeo, & dico secundo. Minister per accidens, ne peccet ministrando Sacramenta, non tenetur esse in gratia. S. Thom. 3. *part. quest. 64. art. 6. ad 3.* Suar. *ibi disp. 16. sect. 3.* & Doctores communiter. Ratio est, quia hæc obligatio præcipuè oritur ex eo, quod minister se gerit, vt persona ex officio deputata, & consecrata ad illud munus, vt infra constabit; at personæ privatæ non tam censetur illi commissæ administratio, quàm consuli necessitati patientis, & ideo non debuit tantum onus imponi, sed satis est, quod sine contemptu, & cum debita fide, & debita reuerentia exteriori Sacramentum administret. Inde fit, laicum existentem in peccato mortali, & baptizantem in necessitate non peccare mortaliter; nam et si sit minister Christi, non tamen ad id munus est deputatus, & consecratus (quæ consecratio facit, vt peccet minister, vt infra) sed solum illi est permessa administratio Baptismi ex accidenti, vt subueniatur necessitati indigentis. Ita cum S. Thom. 3. *par. 9. 64. art. 6. ad 3.* Suarez *disp. 16. sect. 4.* Syl. *verbo Baptismus. num. 4.* & Doctores communiter. Secundo,

nec peccat mortaliter Sacerdos sic baptizans, ob eandem rationem, modò tamen in necessitate non ministrat sollemniter Baptismum, vt docent Doctores citati, & alij, sicque intellige Coninch 3. *part. quest. 64. art. 6. dub. 1. num. 36.* quia Baptismum in necessitate absque sollemnitate admittens Sacerdos, agit vt laicus; ideo non peccat mortaliter: si autem cum sollemnitate, geritur tanquam minister consecratus; ideo existens in peccato mortali peccat mortaliter. Vide Bonacina *tom. 1. disp. 1. quest. 3. part. 2. S. 1. num. 11. & 12.*

Dico tertio. Minister ex officio deputatus, & consecratus tenetur, si est in peccato mortali, se ad gratiam disponere, ne ministrando peccet, aliter in peccato mortali ministrans mortaliter peccat. S. Thom. 3. *part. quest. 64. art. 6.* Caietanus *ibi*, Suarez *disp. 16. sect. 3.* & communis apud Bonacina *tom. 1. disp. 1. quest. 3. part. 2. S. 1. n. 2.* Primo probatur ex Scriptura, Leuit. 21. *Sacerdotes incensum, & panes offerunt Deo, & ideo sancti erunt, & Cap. 22. Omnis qui accesserit ad ea, qua consecrata sunt, in quo est immunditia, peribit coram Domino.* & *Itai. 32.* dicitur: *Mundi estote, qui feris vas Domini.* Igitur si in Sacramentis veteris legis requirebatur sanctitas, & fortiori in nostris, quæ perfectiora sunt. Secundo probatur ex decretis Pontificum. Primum S. Gregor. *in Can. Necessè est, vt munda sit manus, qua diluere soydes curat.* Secundum Augustini *in Can. Omnia 1. quest. 1.* *Omnia Sacramenta, cum o' sint indignè tractantibus, profunt tamen per eos dignè summentibus.* Tertium Nicolai Papæ *Can. ult. 15. quest. 8.* *Mali boni ministrando se tantummodo laidunt.* Ratio horum est, quia minister deputatus, & consecratus ad Sacramenta ministranda, speciale auxilium, & gratiam recipit ad illud munus obeundum; ergo indignè ministrando infert iniuriam huic gratiæ, & committit irreuerentiam contra Sacramentum, imò & contra ipsum Christum, quem representat, eiusque merita, ac sanguinem distribuit. Igitur cum in re graui faciat contra id, ad quod specialiter est deputatus, peccat mortaliter indignè ministrando. Quare vt a peccato liberetur malus minister, tenetur conari, vt in gratia constituatur, & habere contritionem, saltem existimatam. Non tamen tenetur præmittere confessionem, si bona fide existimat se esse in gratia per contritionem. Sotus *in 4. disp. 17. q. 2. art. 6. concl. 4.* Nauar. *cap. 22. num. 2.* Suarez *disp. 16. sect. 3.* Henriquez *lib. 1. cap. 39* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 1. quest. 3. part. 2. S. 1. num. 3.* vbi tenet, quod si talis existens in peccato mortali aduertat, se non posse actum contritionis elicere, debet Sacramentum poenitentiae recipere; quia inquit (& benè) debet assumere media, quibus ad gratiam sanctificantem disponatur, ne Sacramenta indignè pertractet. Quod limita, si commodè id facere possit; aliter existimo sufficere, vt Deo adiuuante, conetur, quantum in se est, ad contritionem elicendam.

6 Ex dictis sequitur primo, exercentes præcipuè, sine Sacramentorum confectione, functiones, & actiones Ordinum, existentes in peccato mortali, non peccare mortaliter, secluso scandalo, vt docent Sotus *in 4. disp. 24. quest. 1. art. 4.* Suarez *disp. 16. sect. 3.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 1. q. 3. part. 2. S. 1. num. 4.* Tum quia non extat aliqua specialis prohibitio. Tum quia non sunt hæc functio-

nes Ordinum immediatè sanctificatrices, ideo earum indigna tractatio non videtur esse materia grauis: vnde non peccat mortaliter exercens in mortali ordines minores; peccat tamen venialiter, vt existimat Suarez *dist. 1. sect. 3.* quia aliqualis reperitur irreuerentia, etsi Sotus *dist. 1. quest. 5. art. 6.* eos a culpa veniali excusare nitatur. Nec peccant mortaliter Diaconi, & Subdiaconi suos Ordines in mortali exercentes, quia eorum actus non sunt consecrati eo modo speciali, quo Sacramentorum actus. Ita cum Suarez, Valencia, Soto, & alijs Bonacina *sup. contra Syl. & Angel. verb. Clericus.* Quod procedit, etiam si hos actus in mortali existentes frequentent, modò ab sit scandalum, vt benè cum Vazquez *tom. 3. de Sacram. disp. 136. n. 41.* & Coninch. *3. part. quest. 64. art. 6. dub. 1. num. 40.* tenet Bonacina *ubi sup.* quia isti actus videntur separati, & simul non coalescere ad constituendam vnã materiam ad peccatum mortale sufficientem.

7 Secundò sequitur, Episcopum conferentem primam tonsuram, aut benedicentem sacras vestes, aut consecrantem Ecclesias, aut conficiantem chrisma, aut habentem concionem ad populum in peccato mortali, non peccare mortaliter; non enim videtur hæc materia grauis, cum hæc actiones non sint Sacramenta, nec sint ordinatæ immediatè ad sanctificationem animæ. Ita cum Suarez, Vazquez, Coninch, Soto, Bonacina. *1. tom. disp. 1. quest. 2. part. 1. S. 1. num. 8.* Ob eandem rationem Sacerdos in mortali existens, benedicendo aquam non peccat mortaliter. Bonacina *num. 9.* Item tertio sequitur, parochum existentem in peccato mortali non peccare mortaliter assistendo matrimonio, aut benedicendo sponsis; nam parochus non est minister Sacramenti matrimonij, sed ipsi contrahentes, vt dicemus. Henriquez *lib. 1. cap. 29.* Sanchez *lib. 2. disp. 6.* & alij apud Bonacina. *ubi sup. num. 10.* Ipsi autem contrahentes, si in peccato mortali existant, peccant mortaliter, non ex eo quòd sic contrahunt, quia non sunt ad id ministri consecrati, & deputati, sed eo solum, quia recipiunt indignè Sacramentum, ideo vnum peccatum tantum committunt. Bonacina loco citato. Nec ministrans, aut exercens sacramentalia, vt cum Suarez, Caiet. & Soto tenet Filiuc. *tom. 1. tract. 1. cap. 5. num. 87. vers. 4.* Ob eandem rationem peccator nõ peccat mortaliter, exercendo iurisdictionem spirituales in foro exteriori. Vide Ledesma *in sum. lib. 1. cap. 6. concl. 8. dub. 10.* quia non est Sacramenti ministratio.

8 Quartò sequitur, ministrum consecratum, & deputatum conficiantem, aut ministrantem Sacramentum, si existit in peccato mortali, peccare mortaliter, & fieri irregularè: sic peccat mortaliter baptizans solenniter, item conficiens sacra Eucharistiam: item ministrans Pœnitentiã, aut Extremam vñtionem occultè, vel in extrema necessitate: similiter peccat mortaliter Episcopus, si in mortali existens conferat Confirmationem, & Ordines. Ita citati, vide Henriquez *lib. 1. cap. 20. num. 4.*

9 Quintò sequitur, peccare mortaliter Sacerdotem, qui dum existit in peccato mortali, ministrat, seu dispensat Eucharistiam iam consecratam, vt docent Suarez *dist. 16. sect. 4.* Coninch *quest. 64. art. 6. dub. 1. num. 35.* & cõmuniter Theologi *in 4. dist. 5. q. 3. part. quest. 6. art. 6.* Ratio est, quia etsi non sit confessio Sacramenti, est tamen proximè

ordinata ad gratiam recipientis, & grauissimum ministerium. Ideo Diaconus ministrans in necessitate Eucharistiam in peccato mortali peccat mortaliter; quia tunc id præstat ex officio, ad quod est specialiter consecratus, vt suo loco dicitur. Bonacina. *tom. 1. disp. 1. quest. 3. part. 2. S. 7. 11. 13.* & *dist. 4. quest. 5. punct. 2. num. 1.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 1. cap. 5. num. 87. vers. 5.* & *tract. 4. cap. 9. num. 271.* Aliqui tamen existimant, sic ministrantem Eucharistiam non peccare mortaliter, quia non facit Sacramentum, nec aliquid gratiæ causatiuum; sicut nec peccat mortaliter conhrmatus, si in mortali existens fidem confiteatur: quod existimat probabile Ledesma *in sum. lib. 1. cap. 5. dub. 5.* Probabilius, & verius videtur oppositum, ob rationem dictam, nec valet exemplum de confirmatione; quia ille actus non est tam grauis, nec tam proximè ordinatus ad gratiam recipientis, sicut est actio ministrandi Eucharistiam. Adde, ministrantem Eucharistiam in culpa lethali, toties peccare mortaliter, quot sunt numero hostiæ, quas singulis distribuit, vt existimat Coninch *ubi sup.* quem sequitur Bonacina *locis cit.* quia sunt plures actiones completæ, & determinatæ, etiam si fiant successiuè; valde tamen probabile est, solum peccare in singulis distributionibus, etiam si vna vice mille hostias distribuat, vt docet Henriquez *lib. 1. cap. 29. num. 4. lit. S.* & cum eo Filiuc. *sup.* quia moraliter tunc est vnus actus. Conueniunt omnes, conferentem plures hostias vni personæ, si conferens existat in peccato mortali, tantum vnum peccatum mortale committere excusatur tamen à peccato mortali Sacerdos existens in peccato mortali, & transferens Eucharistiam ab vno loco in alium; quia parua est actio, nec est Eucharistiæ ministratio. Henriquez, Bonacina cum alijs *locis cit.* Item nec peccat mortaliter laicus peccator de terra reuerenter eleuans Eucharistiam; sicut nec peccasset mortaliter, qui Christum in hac vita degentem, extensa manu, lapsum eleuasset. Bonacina *dist. 1. S. 1. num. 12.* vide Henriquez *loco cit.* & Coninch *3. part. quest. 64. art. 6. dub. 1. num. 39.* vide etiam Suarez *tom. 3. quest. 82. sect. 4.* vbi dicit non esse peccatum mortale, sed rem reprehendendam, tangere manu Eucharistiam, ferendo in processione, vel ab vno loco in alium. Nec videtur peccare mortaliter Sacerdos existens in mortali, consecrans Eucharistiam contritus, eo præcisè quia consecrat, vt ait Ledesma *sup. dub. 4.* quia non tenetur confiteri ad præcisè consecrandam Eucharistiam.

10 Nota, ministrum, quando peccat mortaliter indignè Sacramenta ministrando, non committere duplex peccatum, alterum de non conterendo, & alterum indignè ministrando, sed tantum vnum peccatum sacrilegij: esse peccatum sacrilegij docet S. Thom. *2. 2. quest. 99. art. 5.* esse verò vnum peccatum, tenet Sotus *dist. 17. quest. 1. art. 1.* Nau. *cap. 22. num. 3.* Henriquez *lib. 1. cap. 19. num. 3.* quia pœnitentia, seu contritio non obligat tunc per se, nisi ratione Sacramenti ministrandi, ideo indigna ministratio solum est simplex sacrilegium.

11 Sequitur vltimò, fidem non esse necessariam ad validam, sed solum ad licitam Sacramenti administrationem. Constat ex dictis: nam ad validam Sacramenti administrationem solum requiritur materia, forma, & intentio; ad hoc autem ne peccet peccator,

cator, & licitè ministret, requiritur gratia, seu con-
 cernitio saltem existimata, vt latè *sup.* ideo ad li-
 citè Sacramenta ministranda requiritur fides, non
 verò ad validè. Ita citati, & cum multis Bonacina
tom. 1. disp. 1. q. 1. 3. part. 2. §. 2.

*Dub. 4. Vtrum minister teneatur seruire
 ritus ecclesiasticos in Sacramentis admi-
 nistrandis.*

1 Nota, ritum, alium esse substantialem, & essen-
 tialiam, qui consistit in legitima applicatione ma-
 teriæ, & formæ cuiusque Sacramenti, cum debi-
 ta intentione; qui ritus absque dubio sub peccato
 mortali, est ab omnibus obseruandus. Alius est ac-
 cidentalialis, qui consistit in certis ceremonijs (quæ
 dicuntur sacramentalia) quibus religiosè, deuotè,
 & ornatè Sacramenta ministrantur iuxta Ecclesiæ
 præceptum. De quo Belarm. *lib. 2. de Sacram. cap. 26.*
 Suarez *tom. 3. disp. 15. sect. 1.* & cum alijs Bonacina
tom. 1. disp. 1. quest. 7. part. vnic. Institutus est autem
 ritus accidentalialis, seu ceremoniarum, primò ob
 decorem, & ornatum, vt constat in vestibus sacer-
 dotalibus. Secundò, vt fideles conueniant in mo-
 do colendi Deum. Tertiò, vt per ceremonias au-
 geatur deuotio fidelium. Vide Suarez *vbi sup.*

2 Dico igitur. Sacramenta validè administrantur,
 sed non licitè sine ritu accidentali. Prima pars
 probatur, quia accidentalia non sunt de essentia Sa-
 cramenti. Secundò patet ex Trid. *sess. 7. Can. ult. de
 Sacram.* vbi impositum est præceptum ministris de
 ritu seruando ab Ecclesia instituto, & constat ex ip-
 sa consuetudine, & sensu fidelium, & multis decre-
 tis, quæ suis locis afferentur: ideo illum non ser-
 uare ex contemptu, semper est peccatum mortale,
 vt si negligeret obseruantiam ceremoniarum, pu-
 tans, vel esse rem superfluum, vel impertinentem,
 vel quid simile. Absque contemptu verò, est mor-
 tale pro grauitate materiæ; vnde excusat leuitas vt
 si quis baptizat lingua vulgari. Bonacin. *sup. num. 4.*
 qui *num. 5.* cum Henriquez *lib. 1. cap. 11. num. 4.* Co-
 ninch *vbi sup.* & Suarez *loco cit. disp. 16.* addit, &
 benè, ritus à Summo Pontifice præscriptos non
 posse mutari per Episcopos, aut alios Prælatos in-
 feriores Papa; nam inferior non potest legem supe-
 rioris abrogare. Potest tamè Episcopus in sua Diœ-
 cesi mutare ritus, qui non fuerint præscripti à Pô-
 nifice; nam Episcopus potest ea facere, quæ ad re-
 ctam suæ Ecclesiæ gubernationem, modò non im-
 pediatur à Summo Pontifice.

C A P. IV.

De effectu Sacramentorum:

1 D Vplex est effectus Sacramentorum: alter pri-
 marius, alter verò secundarius. Primarius
 est gratia; secundarius verò, character. Gratia est
 donum, & qualitas supernaturalis faciens nos Deo
 gratos, & Regni cœlestis hæredes, ac diuinæ natu-
 ræ consortes. Seu breuius: est qualitas supernatu-
 ralis, qua homo formaliter iustificatur. Characte-
 ralis verò est signum, seu potestas quædam spiritualis in-

delebilis impressa intellectui medio Sacramento.
 De quibus sigillatim, & primò de gratia.

*Dub. 1. An Sacramenta nouæ legis confe-
 rant gratiam.*

1 Nota cum communi Theologorum, gra-
 tiam duplici modo obtineri posse. Primò, ex
 opere operato; secundò, ex opere operantis. Tunc
 confertur ex opere operantis, quando confertur
 solùm propter meritum, & dispositionem susci-
 pientis, vt quando peccator elicit actum contritio-
 nis, seu dilectionis Dei super omnia. Tunc verò
 dicitur gratia conferri ex opere operato, quando
 confertur non propter solam dispositionem susci-
 pientis, sed propter aliquid aliud externum insti-
 tutum à Deo ad conferendum gratiam vltra meri-
 tum, & dispositionem operantis: vnde idem est, Sa-
 cramentum cõferre gratiã ex opere operato, quod
 conferre gratiam ex vi ipsius actionis sacramenta-
 lis, à Deo ad hoc institutæ, non ex merito agentis,
 vel operantis. Vide Coninch *3 part. quest. 62. art. 1.*
 & Bonacin. *tom. 1. disp. 1. quest. 4. part. 1. num. 1.*

2 Dico primò. Omnia Sacramenta nouæ legis
 conferunt gratiam, seu gratia est effectus Sacramen-
 torum nouæ legis. Est de fide, & habetur expressè in
 Trid. *sess. 7. Can. 6, 7, & 8.* Idem statutum est in Cõ-
 cilio Florent. loco sæpè citato, & alijs Concilijs,
 vt Niceno, Mileuitano, & Arausicano, vt habetur
*cap. quod autem. cap. filius. cap. per aquam. cap. num-
 quam de consecrat. dist. 4.* & fundatur in sacra Scrip-
 tura. De Baptismo, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fue-
 rit ex aqua, & Spiritu sancto.* & ad Ephes. 5. *Mun-
 dans eam.* De Eucharistia, Ioan. 6. *Qui manducat,*
 &c. De Confirmat. Act. 8. *Per manuum imposi-
 tionem dabatur Spiritus sanctus.* De Ordine 2. *Thim. 2.*
Vt resuscites gratiam, qua est in te, per impositionem,
 &c. De Pœnitentia, Ioan. 20. *Quorum remisistis,*
remittuntur eis. De Extrema vnctione, Iac. 5. *Oratio*
fidei saluabit instrumentum. De Matrimon. Eph. 5. *Sacra-*
mentum hoc magnum est, &c. Ratio autem nulla alia
 est, quàm Christi volùtas expressa in Scripturis al-
 latis, cum cõmuni consensu, & traditione Patrum,
 quos refert Suarez *de Sacram. disp. 7. sect. 1.* Hoc
 autem fuit decens, ac congruum ad ostendendum
 virtutem, & efficaciam meritorum Christi, Dei
 potentiam, eiusque liberalitatem in homines, in
 commodum, & vtilitatem nostram: igitur, cum
 hoc fuerit possibile, & decens, cur negandum? Vi-
 de S. Thom. *3 part. quest. 62. art. 1.* & ibi Docto-
 res. Errant igitur toto cœlo hæretici, dum effica-
 ciam gratiæ non tribuunt Sacramentis, sed fidei. Et
 ad illud, in quo fundantur, Marci ult. *Qui credide-
 rit, & baptizatus fuerit, &c.* & ad Rom. 1. *Iustus*
ex fide viuus. responderetur, fidem non esse causam
 gratiæ formaliter, & proximè, vt sunt Sacramen-
 ta; sed fundamentaliter, & remotè, quatenus fides
 requiritur in susceptore Sacramentorum; vnde di-
 citur, iustum ex fide viuere, non proximè, sed re-
 motè, quatenus fides disponit ad iustificationem,
 & consequenter fides dicitur iustificare. Vide Bo-
 nacinam *tom. 1. disp. 1. quest. 4. part. 1. num. 1.*

3 Dico secundò. Gratia iustificans est effectus
 Sacramentorum. Patet, quia sic loquuntur Patres,
 & Concilia, dum dicunt, ea esse causas gratiæ: quod
 quidem

quidem de Baptismo, & Pœnitentia clarissimum est; quia non possent remittere originale, vel mortale peccatum, nisi conferrent gratiam iustificantem, & sanantem animam à peccati morbo. Quòd si recipiens Sacramenta sit iam in gratia cõstitutus, recipiet augmentum gratiæ; cum enim habeat gratiam, & noua gratia producat, negari non potest quin recipiat augmentum gratiæ. Ita ex Trid. *sess. 7. Can. 7. Vide Bonac. ubi sup. num. 4.*

4 Dico tertio, Sacramenta nouæ legis conferunt gratiam ex opere operato. Ita Trident. *sess. 7. Can. 8. & 9.* & probatur ex prima conclusione; Cõcilia enim, & Patres dicunt Sacramenta esse causas gratiæ ex se præter meritum operantis: & præterea infantibus, surdis, amentibus ritè applicatur Sacramenta, qui tamen nihil operantur, requiritur tamè vt non ponatur obex, vt dicitur conclus. seq. Vide Filiuc. *tom. 1. tract. 1. cap. 6. quæst. 3.* vbi dicit omnia hæc concurrere ad iustificationem, fidem, pœnitentiã, & Sacramenta, suo quæquè modo; fides enim concurrat, vt est fundamentum reliquarum virtutum; pœnitentia autem, & dilectio, vt est dispositio: denique Sacramenta, vt instrumenta gratiæ, quod optime declarauit Trid. *sess. 7. vnde inepte hæretici dixerunt, solam fidem iustificare, quos pluribus refellit Bellarmin. lib. 2. à cap. 3. & Suarez disp. 7. sect. 1.*

5 Dico quartò, Sacramenta ex se, & ex parte sui semper conferunt gratiam, modò obex non ponatur à pœnitente. Ita definitum est à Trident. *sess. 7. Can. 7. ibi: Siquis dixerit non dari gratiam per huiusmodi Sacramenta, semper, & in omnibus, &c. anathema sit.* & ita tenet communis Catholicorum. Ratio est, quia Sacramenta, supposita diuina institutione, operantur ad modum causæ naturalis, quæ semper, positis requisitis ad agendum ex parte subiecti, suum operatur effectum. Dixi modò obex, &c. nam si suscipiens ponat obicem; seu impedimentum, non recipit gratiam: obicem autem ponit, qui suscipit Sacramenta sine debita dispositione, aut cum peccato mortali actualiter tunc commissio, vt infra constabit.

6 Dico quintò, vnumquodque Sacramentum distinctam causat gratiam sacramentalem, propter quod inter se distinguuntur, eo quòd diuerso modo eam causant. Ita communis, & ratio est, nam vnumquodque Sacramentum institutum est ad finem proprium; ergo debet causare gratiam suo fini correspondentem: sic Bapismus causat gratiam regeneratiuam; Cõfirmatio roboratiuam; Eucharistia nutrimentalem: hæc autem distinctio non est essentialis, hoc est, gratia sacramentalis non distinguitur essentialiter à gratia gratum faciente, vt docet S. Thom. 3. part. quæst. 62. art. 2. Coninch ibi. Suar. *disp. 7. sect. 3.* & communiter DD nam vna gratia per vnum Sacramentum accepta, per susceptionem alterius augetur quod fieri non posset, si essentialiter differret; calor enim non potest aueri, nisi per calorem eiusdem speciei; ergo nec gratia: differunt ergo solum accidentaliter, quæ differentia in eo consistit, quod gratia sacramentalis addat gratiæ gratum facienti, & iustificanti ex diuina institutione, speciale auxilium, vt obtineatur finis, ad quem Sacramentum est ordinatum, v.g. Bapismus dat speciale auxilium ad suscipienda alia Sacramenta digne ad seruanda Christi præcepta, Christianæque viuac-

dù: Cõfirmatio addit auxilium roborans ad Fidem profitendam: in Sacramento Pœnitentiæ tribuitur gratia cum speciali auxilio ad peccata detestanda, & satisfaciendum pro delictis patris: in Sacramento Eucharistiæ datur gratia cù speciali auxilio ad præcauendas, & superandas tentationes, & ad crebros virtutù actus eliciendos: in Sacramento Extremæ vñtionis; datur gratia cù speciali auxilio ad facilius resistendum tentationibus in periculo mortis: in Sacramento Ordinis cõferitur gratia, cum speciali auxilio ad rectè obeüda sacri Ordinis munera: in matrimonij Sacramento impenditur gratia, cù speciali auxilio ad fouendum mutuum amorè, & fidem inter ipsos seruandã. Est igitur gratia sacramentalis eadem cù gratia gratum faciente, cù extensione tamen ad particularem effectum Sacramenti, connotando auxilium necessarium ad illum consequendũ, vt docet S. Tho. *ubi sup.* Quemadmodũ enim Episcopus patris nõ est Sacramentũ distinctũ a sacerdotali Ordine, sed idè character sacerdotalis, cum extensione ad munera Episcopalia; ita similiter gratia gratum faciens non est essentialiter distincta à Sacramentali, sed eadem cù extensione ad fines Sacramentorũ. Vide Henriq. *lib. 1. c. 12.* Suar. *disp. 7. sect. 3. concl. 2.* & cum alijs Bonacini. *tom. 1. disp. 1. q. 4. p. 5.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 1. c. 6. q. 2.* inde fit de lege ordinaria (secus de potentia absoluta) gratiã Sacramentalem nõ posse haberi absq; Sacramento; quia est Sacramenti effectus, aliter frustra essent Sacramenta.

7 Nota triplicè esse gratiam quæ confertur in Sacramentis. Prima dicitur iustificans, & habitualis, secunda, sacramentalis de quibus hucusque dictum est, tertia dicitur gratia virtutù, & donorum, vt Fidei, Spei, Charitatis, Pœnitentiæ, Iustitiæ, Tèperantia, &c. quæ dicuntur infusæ, quia infunduntur, vel augentur simul cum gratia. Patet ex Trid. nam *sess. 6. c. 7.* dicit homines iustificari per susceptionem gratiæ, & donorũ, quæ deinde vocat iustitiam, & huius causam instrumentale dicit esse Sacramentũ Bapismi. *sess. 7.* definit, omnia Sacramenta cõferre gratiam vtq; iustificantem; & consequenter, virtutes, & dona sunt quasi proprietates gratiæ consequentes; etenim qui dat formam, quæ est gratia, dat consequentiã ad illam. Filiuc. *tom. 1. tract. 1. c. 6. q. 2. n. 94.*

Dub. 2. An omnia Sacramenta conferant æqualem gratiam.

1 Nota comparisonem fieri posse, vel inter Sacramenta diuersa specie, vt inter Bapismũ, & pœnitentiã, &c. vel inter diuersa solo numero, vt inter duo Bapismata, duas pœnitentias, &c. deinde suscipientes, vel habent æqualem dispositionem, vel inæqualem.

2 Dico primo, idem Sacramentũ, seu Sacramenta eiusdè speciei causant æqualem gratiam in subiecto æquè disposito. S. Thom. 3. p. 9. 69. artic. 8. Suarez *disp. 7. sect. 5.* & cõmunis Theologorum apud Henriq. *lib. 1. c. 14. n. 1.* & Bonac. *tom. 1. disp. 1. q. 4. p. 3. n. 1.* Ratio est, quia vnumquodq; Sacramentũ habet definitũ effectũ ex certa lege, & dispositione diuina, vt dicit Trident. *sess. 7. Can. 7.* ergo si ex parte suscipientis sit æqualitas, etiam effectus erit æqualis; hinc fit, in pueris Bapismum æqualem gratiam causare; nam idem est specie Sacramentum, & eadem dispositio;

3 Dico secundò, sacramenta eiusdem speciei, seu idem Sacramentum eiusdem rationis in subiecto melius disposito conferunt maiorem gratiam. Probat ex Trident. *sess. 6. Can. 7.* ubi dicit, nos iustificari, iustitiam in nobis recipientes, uniusquisque secundum suam mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis; prout vult, & secundum propriam uniuscuiusque dispositionem, & cooperationem. Id enim pertinet ad suavem Dei providentiam, & iustissimam distributionem; tum quia sic homines excitantur ad recipienda Sacramenta, cum maiori dispositione; tum quia causæ naturales in subiecto melius disposito, melius operantur; deest ergo, causas, gratuitas eandem proportionem servare. Ita DD. citati, & Filiuc. *tom. 1. tract. 1. cap. 6. quest. 4.*

4 Nota, magis dispositum recipere maiorem gratiam, non solum ex opere operato, & ex vi Sacramenti, sed etiam ex vi precise ipsius dispositionis, si alias extra Sacramentum sufficiunt ad conferendam gratiam, ut sunt contritio, & dilectio Dei super omnia; nam hæc non debent esse deterioris conditionis, eo quòd cum Sacramento coniungantur. Secus dicendum si illa dispositio nõ est sufficiens ad obtinendam gratiam extra Sacramentum, ut est attritio, quia ut docet Suarez *disp. 7. sectio. 5. concl. 3.* idem actus non potest simul, & in eodem instanti esse dispositio ad gratiam, & meritum ad novam gratiam. Hinc sequitur, contritum accedentem ad poenitentiam recipere maiorem gratiam, non solum ex vi Sacramenti, sed ex vi dispositionis, quam recipiat attritus tantum. Vide Bonac. *tom. 1. disp. 1. quest. 4. part. 3. num. 3.*

5 Dico tertio, si comparentur Sacramenta inter se, quatenus vnum ab alio specie differt, non conferunt ex æqualem gratiam, sed sicut Sacramenta specie, & perfectione differunt, ita similiter gratia; inde Sacramentum perfectius perfectiorem causat gratiam; ideò Eucharistia perfectiorem causat gratiam; quia omnium Sacramentorũ est perfectior. Sotus *in 4. disp. 6. quest. 1. artic. 6. ex sanct. Thom. 3. part. quest. 65. artic. 3.*

6 Dico quartò, suscipiens Sacramentum à meliori ministro non recipit maiorem gratiam Sacramentalem, quam sit suscipere ab improbo. Ratio est, quia gratia non confertur ob meritum ministri, sed ob merita Christi: etenim ut ait Nazinz. *orat. 4. in sanct. Baptism.* bonus, & malus minister, sicut sigillum ferreum, & aureum, & sicut sigillum vtrumque eadem figuram imprimit, ita bonus, & improbus minister eandem gratiam conferunt. Potest tamen bonus minister impetrare aliquod auxilium, seu motum, quo recipiens Sacramentum se præparet, & disponat ad gratiam. S. Thom. *3. part. q. 64. artic. 1. ad 2.* Coninch ibi, & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 1. q. 3. part. 4.*

Dub. 3. Vtrum Sacramenta producant primam gratiam.

1 Nota, illam dici primam gratiam, quæ nullam aliam supponit in subiecto, aut illa quæ post peccatum mortale recipitur per Sacramentum. Secunda verò dicitur illa, quæ aliam supponit in subiecto.

2 Dico primò, duo Sacramenta primò, & per

se, & ex sua institutione conferunt primam, & sunt Baptismus, & poenitentia; nam Baptismus est institutus ad delendum peccatum originale, & poenitentia ad delendum peccatum mortale commissum post Baptismum, sed peccatum originale, & actuale mortale non tollitur nisi per primam gratiam, cum nulla alia supponatur in subiecto; ergo ex se conferunt primam gratiam: ideò hæc duo Sacramenta vocantur à Theologis Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem mortuum per peccatum. Dixi *ex se*, & *ex primaria institutione*; nam per accidens, & ex secundaria institutione hæc Sacramenta conferunt secundam gratiam, seu augmentum gratiæ, ut contingit, quando adultus contritus baptizatur, aut habens solum peccata venialia accedit ad poenitentiam; nam tunc hæc duo Sacramenta augent gratiam quam iam inveniunt in recipiente Ita Bonacina *tom. 1. disp. 1. quest. 3. part. 2. num. 7.* de quo Suarez *disp. 7. sect. 4. & disp. 63. sect. 1.* & Henriquez *lib. 1. cap. 12. num. 2.*

3 Dico secundo, reliqua quinque Sacramenta ex sua primaria institutione per se dant secundam gratiam, seu augmentum gratiæ, ita citati. Ideò vocantur hæc Sacramenta viuorum, quia supponunt hominem vivere per gratiam, ob idque Ecclesia non solet hæc Sacramenta præbere ijs, quos credit esse in peccato mortali, sed ijs quos credit esse in gratia; ideoque ille qui ea recipit, sciens esse in peccato mortali, committit peccatum mortale sacrilegij. Dixi *ex se*, & *per se*; nam ex secundaria quadam institutione hæc Sacramenta quinque, aliquando conferre possunt primam gratiam, sicuti Sacramenta mortuorum secundam; inde si quis existens in peccato mortali, bona fide recipiat Sacramentum Eucharistiæ, Extremæ unctionis, &c. cum attritione, recipiet primam gratiam; nam ut sæpe dictum est. Ex Trident. *sess. 7. Can. 7.* Sacramenta infallibiliter conferunt gratiam non ponentibus obicem, sed attritus non ponit obicem, imò conatur obicem, siue peccatum expellere; ergo omnia Sacramenta conferre possunt primam gratiam. Deinde omnia Sacramenta de attrito faciunt contritum; sed hoc nihil aliud est, quam Sacramentum simul cum attritione conferre gratiam; ergo. Quam sententiam, ut magis piam, magisque ostendentem liberalitatem Dei, & misericordiam, & secum afferentem conscientiæ pacem, & tranquillitatem amplectuntur (& merito) DD. citati. Vide Suarez *disp. 7. sect. 4. Coninch. 3. part. quest. 62. artic. 1. dnb. 2.* & Bonac. *tom. 1. disp. 1. part. 2.*

Dub. 4. Quo tempore Sacramenta conferant gratiam.

1 Dico primò, Sacramenta nunquam conferunt gratiam ex opere operato, antequam sint, ut habet communis DD. ex Suarez *disp. 8. sect. 1.* tum quia quod non est, operari nõ potest, tum quia non est promissio effectus Sacramenti, nisi reali sumptione. Patet de Baptismo Ioan. 5. *Nisi quis renatus, &c.* & de Eucharistia Ioan. 6. *Nisi quis manducaverit, &c.* tum quia character in Baptismo non confertur, nisi realiter

liter suscipienti; ergo nec gratia, quæ non confer-
tur sine caractere. Nec obstat, quod Baptismus in
voto susceptus deleat originale peccatum, & infun-
dat gratiam, idem de pœnitentia in voto: nam gra-
tia, quæ tunc recipitur, nõ est effectus ex opere ope-
rato illorum Sacramentorum, sed contritionis, &
dispositionis ipsius operantis, quem effectum habet
contritio in ordine ad aliquod Sacramentum ex di-
ctis, quod in voto, seu desiderio includit. Vnde etsi
effectus, qui cum voto Sacramenti suscipitur, sit
eiusdem rationis, cum illo qui ex Sacramento, in re
suscipitur, non tamen est idẽ. Sicut dicimus, effectũ
ignis fieri interdum à Sole, vel lumine, sine igne,
non quia tunc etiam fiat ab igne, sed quia est ei ul-
dem rationis cum eo, qui fit ab igne.

2 Dico secundò, Sacramenta conferunt suã gra-
tiam in eo tempore, quo actu suscipiuntur, si nõ sit
obex, hoc est in eo instanti intrinseco terminante
successionem motus, in quo verum est dicere, iam
est cõpleta, & perfecta significatio Sacramenti. Sua
rez tom. 3. in 2. p. disp. 8. sect. 2. Henric. lib. 1. c. 19.
n. 1. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 1. q. 4. p. 7. n. 1.
Ratio est, quia tunc Sacramenta causare debent gra-
tiam, quando sunt in esse completo, seu quando ha-
bent perfectam significationem tam res, quã verba:
sed materia, & forma habet completam, & perfectã
significationem in illo instanti intrinseco termina-
te successione motus; ergo in illo instanti causa-
bunt gratiam. Vnde Baptismus tunc causat gratiã in
instanti, in quo est completa significatio Sacramenti;
siue materia præcedat formã, siue subsequatur, mo-
dò moraliter coniungantur, vt dictum est e. 2. dub.
1. n. 3. idẽ dic de alijs, & de Eucharistia quoad cõse-
crationem, nõ de eius sumptione dicitur suo loco.

3 Hinc sequitur, non recipere Baptismus, aut
Pœnitentiam illum, qui moritur in eo instanti, in
quo perficitur Baptismus, aut finitur absolutio; quia
in illo instanti adhuc significatio non est completa
& perfecta; & quando est perfecta, iam nõ est homo
seu subiectum Sacramenti. Ita citati contra Sotum
in 4. dist. 9. q. 2. artic. 7. ad fin. quod etsi nõ sit im-
probabile, probabilior tamen est nostra sententia.

**Dub. 5. An Sacramenta conferant, seu produ-
cant gratiam moraliter, an physicè.**

1 Nota causam physicam esse illam, quæ me-
diante aliqua actione, reali videlicet influxu,
effectum immediatè attingit, quomodo ignis
media calefactione producit alium ignem. Cau-
sa moralis dicitur illa, quæ scilicet, non rea-
li influxu effectum attingit, sed morali modo, qua-
tenus mouet id, à quo effectus re ipsa producitur.
Seu causa moralis est illa, cuius intuitu causa phy-
sica operatur, & effectum producit: sic qui præ-
cibus, consilio, aut imperio alicui suadet homici-
dium, dicitur causa moralis homicidij sequuti; sic
etiam qui meretur suis operibus gratiam, vel glo-
riam, dicitur causa moralis gratiæ vel gloriæ: item
preces dicuntur causa moralis remissionis debiti,
quando debitum remittitur à creditore; & chy-
rographum dicitur causa moralis solutionis. Dein-
de sicut causæ physicæ aliæ sunt principales, &
aliæ instrumentales, ita & morales.

2 Dico primò, Sacramenta sunt causa moralis

instrumentalis gratiæ: quia illa est causa moralis,
instrumentalis, cuius intuitu causa physica aliquid
producit; sed Deus intuitu Sacramentorum repre-
sentantium merita Christi, producit gratiam; ergo
Sacramenta sunt causa moralis gratiæ. Ita Co-
ninch. 3. part. quart. 62. artic. 1. & alij apud Bo-
nacinam, quod aded verum existimant, vt re-
putent Sacramenta, solùm esse causas morales gra-
tiæ, non verò physicas, quod probabilius existi-
mat Filiuc. tom. 1. tract. 1. cap. 6. num. 108. Nihil-
ominus tamen.

3 Dico secundò, Probabilius videtur, Sacra-
menta non solum esse causas morales instrumenta-
tales gratiæ, quam immediatè producent, sed
etiam physicas, & reales, ita vt physicè, & rea-
liter tanquam instrumenta, diuina virtute eleuata
ipsius gratiæ productionem immediatè attingant.
Ita Belarmin. lib. 2. de Sacrament. cap. 16. num. 4.
Suarez disp. 9. sect. 2. Henriquez lib. 1. cap. 16.
num. 4. & cum alijs Bonacin. tom. 1. disp. 1. quest.
4. part. 6. num. 3. quod colligit Henriquez ex plu-
ribus Scripturæ locis, qualis est ille, nisi quis vena-
tus fuerit ex aqua, &c Et confirmatur, tum quia nõ
implicat, Sacramentis tribuere talem efficaciam, cum
non implicet, Deum vti creatura ad aliquid super-
naturale, & ad faciendum id, quod ipsa creatura
viribus naturæ facere non potest, vt patet in Chri-
sti humanitate, quæ fuit instrumentum physicum,
efficiendi gratiam, & miracula: & in intel-
lectu, & voluntate, quæ licet sint potentiæ na-
turales, eleuantur ad eliciendos actus supernatura-
les: & in igne inferni, & purgatorij, qui cũ cor-
poralis sit, eleuatur ad torquendas animas spiritua-
les. Tum quia id redundat in maiorem Christi glo-
riam, & honorem Sacramentorum, cui ergo de
facto non est tribuendum ipsi: Etenim maiorem vir-
tutem, & efficaciam tribuere debemus Sacramen-
tis, quam simplici alio signo, & chyrographo, cum
Sacramentum non solum sit signum remuneratiuũ,
& representatiuum; sed etiam infallibiliter effe-
ctiuum; ergo physicè instrumentaliter attingunt
productionem gratiæ per potentiam obedientia-
lem, quæ à Deo eleuantur. Est autè potentia obedi-
tialis quædam aptitudo in creatura, per quam Do-
minus vti potest ea ad faciendum quidquid nõ im-
plicat contradictionem; vnde non est quid distin-
ctum ab ipsa creatura, sed esse eandem creaturã, non
absolutè sumptã, sed prout est subiecta Deo, vt in-
feruiat illi; ad faciendum quidquid, non implicat
contradictionem. Vide Suar. ubi supra, & Bonaci-
nam loco cit.

4 Quæres, vtrum gratia, quæ producitur per
Sacramenta, dicatur educi de potentia animæ, an
verò creari. Nota cum Philosophis illud dici crea-
ri quod ex nihilo fit, quod scilicet in esse, & fieri
à nullo dependet tanquam à causa materiali: sic-
que anima rationalis dicitur creari. Illud verò di-
citur educi, quod in esse, & fieri dependet ab aliò
tanquam à causa materiali. Respondeo, igitur gra-
tiam non creari, sed educi de potentia animæ, quia
in esse, & fieri dependet ab anima tanquam à cau-
sa materiali, cum accidens non põset esse realiter
sine subiecto, & animæ subiectum sit gratia. Ita
Henriquez lib. 1. cap. 17. num. 3. ex S. Thom. q.
27. de veritate, artic. 3. Vide Bonacin. tom. 1. disp.
1. quest. 4. part. 6. num. 7. & c.

¶ An & quomodo Sacramenta veteris legis conferrent gratiam, vide Belarmin. *lib. 2. cap. 14. Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 10. sect. 1. Filiuc. tom. 1. tract. 1. c. 7. n. 123.* existimat enim Suar. & alij characterē esse habitum, vel dispositionem quandam, difficile mobilem, conuenientem ipsi animā, ipsamque perfectiorem sine ordine ullo ad operationes, sicut pulchritudo, & sanitas est bona corporis dispositio, verior tamen videtur opinio S. Thom. quia character datur ad recipiendum & operandum.

Dub. 5. De characterē secundo effectu Sacramentorum.

1. Quæres primò, an aliqua Sacramenta conferant characterem. Respondeo, tria Sacramenta nouæ legis, videlicet, Baptismum, Confirmationē, & Ordinem imprimere Characterem, est de Fide, ex Trid. *sess. 7. Can. 9.* & ex Florent. in decreto Eugenij, & ita sentit Mater Ecclesia, vt bene Suar. *disp. 11. sect. 1.* Colligitur ex *1. Cor. 1.* vbi dicitur, *vnxit nos, & signauit nos*, id est vnxit nos per gratiam, & signauit nos characterē, vt explicant Patres & DD. & Ephes. *4.* vbi habetur, *in quo signati estis*, id est characterē. De quibus Suar. vbi sup. & Filiuc. *tom. 1. tract. 1. c. 7. q. 3. n. 117. & 118.* per characterem Baptismi Christianus à non Christiano distinguitur; per characterem Confirmationis Christi miles fortis ab infirmo separatur, & per characterem Ordinis, perfectus à nō perfecto, seu Ordinatus à laico secernitur. Alia autem quatuor Sacramenta characterem nō imprimunt, vt habet communis Theologorum ex Suar. *vbi sup.* & colligitur ex Trid. *vbi sup.* dum enim de tribus affirmat, de alijs tacitè negat; nec vlla sufficenti ratione probari potest, alia quatuor imprimere characterē. Hinc colligunt DD. tria Sacramēta, quæ imprimunt characterem iterari non posse, bene verò alia Sacramenta veteris legis nullum imprimere characterem, vt probant DD. citati.

2. Quæres secundo, quid sit character. Nota characterem esse vocem Græcam, & significare formam figuram, aut signum, quo res tali signo munita distinguitur ab alijs, sicut quis ferro candenti signata distinguitur à non signatis: vnde veteres Patres, & Scholastici, accipiunt pro signo, aut signaculo, seu nota distinctionis.

3. Dico igitur. Character est qualitas spiritalis realiter ab anima distincta, eique diuinitus infusa, qua homo redditur aptus ad Sacramenta suscipiēda, vel administranda, & ad alia diuini cultus opera. Ita Val. *tom. 3. disp. 3. q. 4. p. 1.* Suar. *disp. 11. sect. 2.* & communiter DD. ex S. Thom. *3. p. 9. 63. art. 2.* Dicitur primò, *Qualitas spiritalis.* Quia in hoc conuenit genericè cum alijs qualitatibus supernaturalibus, siue reducat ad qualitatem, quæ dicitur potentia. Vt vult S. Thom. *vbi sup.* quia per characterem redditur homo aptus ad operandum, siue re-

ducatur ad habitum, & dispositionem, vt existimat Suar. *sup. sect. 3.* quem sequitur Filiuc. *tom. 1. tract. 1. c. 7. n. 123.* existimat enim Suar. & alij characterē esse habitum, vel dispositionem quandam, difficile mobilem, conuenientem ipsi animā, ipsamque perfectiorem sine ordine ullo ad operationes, sicut pulchritudo, & sanitas est bona corporis dispositio, verior tamen videtur opinio S. Thom. quia character datur ad recipiendum & operandum.

4. Dicitur secundo, *anima diuinitus infusa*, ad significandum subiectum characteris, quod est anima rationalis: ideo Tridentinum, & Florentinū asserunt characterem imprimi in anima, difficultant tamen DD. an immediatè in anima imprimatur, an verò in ipsius potentijs: totus *12. q. 1. disp. 6. q. 1.* existimat imprimi in voluntate. S. Thom. *3. p. 9. 63. art. 4. ad 3.* & cum eo Valencia, & alij asserunt, imprimi in intellectu. Suarez verò *tom. 3. disp. 11. sect. 4.* Coninch, & alij existimant imprimi immediatè in anima, verior tamè videtur opinio D. Thom. nam cū character sit fundamentum operationum, poni debet in potentia, in qua est fundamentum totius ædificij spiritalis, quod est fides; at fides est in intellectu, ergo & character.

5. Dicitur tertio, *Qua homo redditur aptus ad Sacramenta recipienda*, vt ostēdatur munus, & finis characteris, nam character baptismalis disponit baptizatum ad recipienda alia Sacramenta, ideo dicitur Baptismus ianua Sacramentorum: character Confirmationis disponit ad eliciendos actus fidei, & ad reliqua Sacramenta suscipiēda; character verò Ordinis disponit ad exercenda munera, & opera cuiusque ordinis propria. S. Tho. *q. 63. art. 6.* ex his character baptismalis dicitur potentia passiva, quia datur ad recipiendum: alij verò potentia actiua, quia præcipuè dantur ad operandum.

6. Nota, characterem nō reperiri in Angelis, et illius sine capaces; quia non recipiunt Sacramēta. Nec in Christo Domino; quia non recepit Sacramēta à se instituta, excepta Eucharistia: deinde quia character est signū ouium, seruatorum, & militum, Christus autè est pastor, Dux, & Dominus: inde ratione suæ diuinitatis excellentiori quodam modo est designatus in Ducē, & Principem. Filiuc. *tom. 1. tract. 1. c. 7. n. 126.* & Bonac. *tom. 1. disp. 1. q. 5. p. 2. n. 4.* Fuit autè in B. Virgine, & Apostolis; in illa quidem, quia suscepit Baptismum, & Confirmationē: in his autem, quia præter illos duos characteres habuerunt etiam illum ordinis, vt dicitur cū de Ordine. Filiuc. *vbi sup.*

7. Nota, Etsi character Baptismi, Confirmationis & Ordinis differat inter se specie, sicut ipsa Sacramenta, & quia ad diuersos fines ordinantur, habere tamen inter se quandā connexionem, nam character Confirmationis, & Ordinis necessariò supponit characterē Baptismi; ideo si Confirmatio, vel Ordo conferatur non baptizato, inualidè confertur, *c. veniens de Presbitero non baptizato.* Character verò ordinis non habet necessariam connexionē cum characterē Confirmationis; ideo si conferatur non cōfirmato, tenet; imò recipiens Ordines absque Cōfirmatione, non peccat mortaliter, vt existimat Henric. *lib. 1. c. 14.* de quo suo loco. Characteres autem ordinum nō habent necessariā cōnexionē inter se; ideo ordinatio per saltū tenet, & sufficit, vt ordines præmissos suscipiat. Vide Bonac. *tom. 1. disp. 1. q. 5. p. 3.*

3 Nota etiam, characterem habere quinque præcipuas proprietates, quas recenset Filiuc. *rom. 1. tractat. 1. cap. 7. quest. 8.* Primò, quod consecret animam Deo, veluti templum quoddam: unde sicut in templo demones ab ea arcentur, facilius exauditur oratio, excitatur deuotio, fit immunis à vi demonis, nisi adit peculiaris dispensatio. Secundò, quod per illum transit homo in ius Dei, *1. Corint. 6. Non estis vestri, &c.* Tertiò, per eum assimilamur Christo, eiusque membris, & distingui- mur ab alijs. Quartò, per illum disponimur ad alia Sacramenta, vel recipienda, vel ministranda. Quintò, quod sit signum indelebile, quia non habet contrarium, & est in subiecto incorruptibili, nempe anima, & quia est quædam animæ consecratio quæ durat æterno tempore, similiter, & character, qui nec amittitur per peccatum, aut per degradationem, vel mortem, vt patet ex Trident. *sess. 3. Can. 9.* & Florentin. *in instructio. Armeno- rum*, & docet Sanct. Thom. *quest. 63. artic. 5.* & communis cum eo: ex quo fit, vt Sacramentum Baptismi, Confirmationis, & Ordinis, non sint ite- rabilia, eo quod imprimant characterem, qui semper permanet. Sequitur etiam mortuum antea bap- tizatum, vel confirmatum, vel ordinatum, si diu- ina potentia resurgat, non esse iterum baptizan- dum, confirmandum, vel ordinandum, quia prior character semper durat. Anima autem Sacerdotis, esse habeat characterem, non potest consecrare, quia non est viator, nec vitales voces efformare potest; matrimonium verò morte dissoluitur, se- cundum D. Paul Roman. *7. Si dormierit, &c.* ideo non tenetur mulier iterum redire ad virum miracu- lose suscitatum. Vide Henriquez *lib. 1. cap. 13.* & Bonacin. *rom. 1. disp. 1. q. 5. punct. 3.*

C A P. V.

De suscipiente Sacramenta.

*Dub. 1. Quinam sit capax suscipiendi Sa-
cramenta.*

Communis, & certa sententia est, solos ho- mines in hac vita mortali degentes esse capa- ces Sacramentorum. Ratio est, quia vt do- cèt Sanct. Thom. *quest. 60. artic. 1. & quest. 62. artic. 1.* cum quo reliqui sentiunt, Sacramenta instituta sunt ad salutem hominis, & in remedium peccati, ideoque esse signa sensibilia; ergo solus homo est subiectum capax Sacramentorum, quam- diu degit in hac vita, in qua eget remedio contra peccatum. Inde.

2 Colligitur primò, Angelos non esse capa- ces Sacramenti: nam Angeli, qui sunt spirituales, non recipiunt gratiã per signa sensibilia. Tum quia Angelorum malorum peccatum est irreparabile, nec habent liberum arbitrium flexibile. Sanct. Thom. *1. part. quest. 63.* dicuntur autem Angeli *Psalm. 77. manducare panem*, id est Christum, spiritualiter, do quod uniuntur tâquam capiti in propria specie, eoque in æterna beatitudine fruuntur. Vide Hen- riquez *lib. 1. cap. 22. num. 1.*

3 Secundò. Beati non sunt capaces Sacramen- torum, sicut dictum est de Angelis, tum etiam quia nõ possunt crescere in gratia, cum tamen Sacramenta, vel conferant gratiam, vel eam augeant. Non tamen implicat, quin Deus possit dispensare, vt beatus recipiat Sacramenta, non enim hoc implicat. Bonaci. *rom. 1. disp. 1. q. 6. p. 1. n. 2.* Beata autè Virgo fuit capax Sacramenti, quia erat viatrix, & poterat in gratia crescere. Filiuc. *rom. 1. tract. 1. c. 7. n. 28.*

4 Tertiò. Animal irrationale nõ est capax Sa- cramenti: quod si mus, vel brutum comedat Eucha- ristiam non recipit eam spiritualiter, & Sacramen- taliter, sed tantum materialiter, & dato quod mus sic comedat Eucharistiam, non statim corpus Chri- sti desinit ibi esse, sed in illius stomachum traicci- tur Christus, qui non horruit Virginis uterum, nec ad inferos descendere, manetque ibi Christus sub speciebus, donec corrumpantur, absq; sua dignita- tis dispendio, & diminutione, ita vt contrarium as- serere sit error damnatus in Direct. Inquisit. *3. part. q. 10.* vide S. Thom. *3. p. q. 80. art. 3. ad 3.* cuius est hæc doctrina, & Henriquez *lib. 1. c. 21.*

5 Sed dubitabis, an omnes homines sint capa- ces Sacramentorũ. Respõdeo negatiuè, vt de singu- lis latius constabit; nam aliqui sunt incapaces ma- trimonij propter impotentiam perpetuam, aut de- fectum vsus rationis. Alij sunt incapaces ordinis, vt foemina. Alij sunt incapaces Extremæ vnctio- nis, vt puer qui non peruenit ad vsus rationis. Henriquez *sup. numer. 2. & 3.* Bonacina *rom. 1. disp. 1. quest. 6. part. 1. num. 5.* & alijs. Amens ve- rò à natiuitate potest recipere Baptismum sicut in- fans: si verò amens habeat lucida interualla, dum illa habet, capax est ad omnia Sacramenta: imò amens circa vnã materiam, & non circa aliam capax est omnium Sacramentorum, nisi circa Sa- cramentum, quod vult suscipere amens sit. Vi- de Sanchez de matrimo. *lib. 1. disputat. 8. num. 23.* vbi assignat qualdam regulas, ad dignoscen- dum hunc vsus rationis circa alias materias; pueri autem sunt capaces omnium Sacramentorum præ- ter Pœnitentiam, Extremam vnctionem, & Ma- trimonium.

*Dub. 2. Quid requiratur in suscipiente Sa-
cramentum.*

1 Dubium hoc duplicem habet sensum. Pri- mus, quid requiratur in susceptore, vt validum sit. Secundus, quid ad hoc, vt sit fructuosum, & gra- tiam conferat, eamque suscipiens recipiat.

2 Quantum ad primum, dico primò. In adul- tis, vt validum sit Sacramentum, requiritur inten- tio illud suscipiendi, vt docet Sanct. Thom. *1. par. quest. 68. artic. 7.* & communis cum eo, quia actus suscipiendi Sacramentum est liber, & humanus, & ex alio capite, qui non intendit, & non con- sentit, censetur contradicere: hæc autem inten- tio sufficit, quòd sit virtualis, vt de conferen- te Sacramentum diximus *cap. 3. dubit. 2. num. 8.* imò aliquando sufficit habitualis, vt si quis aliquan- do petierit, v.g. Baptismum vel aliquod Sacramen- tum saltem implicitè, & non constar reuocasse vo- luntatem, vt suis locis dicemus, & docet Coninch. *quest. 64. artic. 8. dub. 5. nu. 107.* & cum alijs Bo- nacin. *rom. 1. disp. 1. q. 6. p. 2. n. 8.* intentio autem

neutralis non sufficit, sicque suscipiens est facile-
gus. Ita Henriquez *lib. 1. cap. 22. num. 3* & com-
muniter Theologi, apud Suar. *disp. 14. sect. 1. cō-*
tra Caietan. 3. part. quæst. 68. artic. 7 Nec sufficit
voluntas merè interpretatiua, ad validè suscipien-
dum Sacramentum, quia non est humana, & libe-
ra; vnde si quis sponte credens, se inebriate bap-
tizandum, & ordinandum, sponte se inebriaret, in-
ualide susciperet Sacramentum. Item nec sufficit
velle suscipere Sacramentum sub conditione de fu-
turo, sicut dictum est, *dub. 2. cit. & n. 8.* de con-
ferente sub hac conditione, de quibus vide Co-
ninch. *dict. dub. 5.*

3 Dixi *in adultis*, nam in pueris nulla requi-
ritur intentio, vt valida sit susceptio Sacramenti,
cuius sunt capaces iuxta dicta *hoc cap. dub. 1* & di-
cenda suis locis. Idem dic de adulto perpetuò amē-
te, in ijs enim satis est ea, quam minister habet no-
mine Christi, & Ecclesie. Sanct. Thom. 3. *part. q.*
68. artic. 10. & communis cum eo.

4 Dico secundò. In adultis præter dictam in-
tentionem, nulla alia requiritur dispositio, vt Sa-
cramentum teneat (excepta poenitentia) vt Fidei,
vel iustitiae. Sanct. Thom. *sup. artic. 8.* non enim
requiritur ad Baptismi validitatem, vt illum reci-
piens, habeat fidem, sed sufficit vt habeat inten-
tionem suscipiendi illum, eo modo quo fideles ac-
cipiunt. Patet, quia nec hæretici ordinati, aut
baptizati sunt iterum ordinandi, aut baptizandi,
si iuxta ritum Ecclesie ea Sacramenta suscipiunt.
Dixi *excepta poenitentia*, nam hæc, vt suo loco di-
dicetur, pro parte essentiali requirit actum, quo
se poenitens disponit, nempe dolorem aliquem;
quod non contingit in alijs Sacramentis, vt latius
constabit dum de singulis.

5 Ex his colligitur primò, eum, qui recipit
Eucharistiam ad famem expellendam, aut hostiam,
nesciens esse consecratam, non recipere fructum
Sacramenti, quia non habet intentionem recipien-
di Sacramentum. Ita cum alijs Bonac. *rom. 1. disp. 1.*
q. 6. part. 2. num. 30.

6 Secundò. Inualidè recipit Sacramenta, qui il-
la omnino inuitus suscipit, & animo repugnantè;
secus si voluntariè mixte, vt per metum grauem,
aut leuem. Suar. *disp. 14. sect. 2. ver. dico 1.* Coninch.
q. 64. art. 8. dub. 5. n. 99. & alij.

7 Tertiò. Non recipit Sacramenta, qui habuit
voluntatem nunquã recipiendi Sacramenta, & po-
stea illa suscipit in amentia, antequam aliquo mo-
do reuocauerit voluntatem. Nec ille adultus, qui
nulla ratione Sacramentum petijt. Ita citati

8 Aduerte tamen, ad hoc vt adultus valide Sa-
cramenta suscipiat, non opus esse, vt actu intēdat,
dum suscipit, sed sufficit, vt aliquando intenderit
virtualiter saltem, aut habitualiter, modo dicto &
in singulis dicendo, & hoc nunquam reuocauerit,
quia sic implicite peterent Sacramenta necessaria,
vel vtilia salutis: sic qui vult fieri Christianus, aut
habet veram contritionem, vel attritionem, censetur
implicite peterè Baptismum, quamuis de eo
nihil audierit, quia talis dolor virtualiter includit
propositum seruãdi omnia præcepta. Item qui ca-
tholicè vixit, censetur velle sibi morienti Sacramē-
ta ab Ecclesia morientibus conferri solita; ideo si su-
bito destruaturs vsus rationis, debet inungi, nisi
sciatur certò esse in peccato mortali, de quo non

fit saltim attritus, quod non debet facilè præsumi,
nisi quis in ipso actu peccandi ira subito delitua-
tur ratione, vt humanitus impossibile sit, eum do-
luisse de peccatis, quòd si aliquandò post peccatum
commissum vsus sit ratione, potest præsumi sal-
tem attritus esse. Vt benè colligit Coninch. *dict.*
dub. 5. num. 112. ex D. Augustin. *lib. 1. de adul-*
terinis coniugijs. cap. ult. Vide Bonacin. *dict. punct.*
2. n. 8. c. 9.

9 Quantum ad secundum cōueniunt etiam Do-
ctores, requiri primò, vt Sacramentum fructum faci-
at, ne recipiens ponat obicem, hoc est, ne peccet
mortaliter in ipsa susceptione, vel ne accedat sciē-
ter cum peccato mortali, absque contritione, vel
saltem attritione, sic enim accedens est sacrilegus,
& nullam recipit gratiam; nam hæc cum peccato
mortali stare nequit & sancta sanctè tractari debet.

10 Secundò requiritur certa præuia dispositio,
quenam autem hæc sit, exactè constabit dum de sin-
gulis agemus: loquendo tamè incommuni dico ef-
se duplicè, alterã quæ se tenet ex parte intellectus;
alteram ex parte voluntatis. Vt docet S. Thom. 3. *p.*
quæst. 68. artic. 8. Suar. *disp. 7. sect. 2.* & communi-
ter DD. Prior est Fides, quæ est omnino requisita
ad gratiam, cum sit fundamentum omnis iustitiæ, &
sine qua ait Apost. ad Hebr. 11. *Impossibile est pla-*
cere Deo. Posterior, quæ se tenet ex parte volunta-
tis, est contritio, vel attritio supernaturalis, id est
auxilio supernaturali elicitã propter metum gehē-
næ, vel turpitudinem peccati, quia non remittitur
peccatum sine poenitentia, iuxta illud Luc. *Nisi poe-*
nitentiã egeritis, omnes simul peribitis & nisi reuoca-
ta sit voluntas peccandi, quæ non censetur reuoca-
ta, donec adsit dolor, seu attritio. Vide Filiuc. *rom.*
1. tract. 1. cap. 8. num. 134. & Bonacin. *rom. 1. disp.*
1. q. 6. p. 2. n. 9. 10. 11. c. 12.

11 Quod si quæras, an suscipiens Sacramenta,
vt fructu assequatur, requiratur quòd sit in gratia.
Respondeo breuiter cum DD. supracitatis, si susci-
piat Sacramenta per se instituta ad dandum primã
gratiam, vt sunt Baptismus, & Poenitentia, nõ re-
quiri præuiam gratiam, sed sufficere contritionem,
vel attritionem supernaturalem, vt clarius consta-
bit, dum de singulis agemus, ideo dicuntur Sacra-
menta mortuorum, quia adhuc supponunt hominẽ
mortuum, id est sine gratia: si autem suscipiat alia
quinque Sacramenta, quæ sunt per se instituta ad
dandum augmentum gratiæ, debet esse in gratia, seu
habere gratiam habitualement, quia accedens sine illa
ponit obicem ad gratiam, nisi per attritionem, &
bonæ Fidei titulum excusetur. Quare accedens ad
illa Sacramenta, si habet conscientia culpæ lethalis,
tenetur se in gratia constituere per contritionem,
saltem existimatam, non tamen tenetur confiteri,
nisi suscepturus sit Eucharistiam. Dixi *saltem exi-*
stimatam, nam si hic existimat habere contritionem
cum reuera non habeat nisi attritionem, recipiens
hæc Sacramenta recipiet primam gratiam, nam hic
non ponit obicem, imò conatur illum expellere,
& ex alio capite Sacramenta viuorum per accidens
dãt primam gratiam, ex quo fit eum, qui inculpa-
biliter non aduertit, se esse in peccato mortali, re-
cipere gratiam, si actum attritionis eliciat. Bonac.
rom. 1. disp. 1. q. 6. p. 2. n. 13. 14. c. 15. vide *sup.*
cap. antecedenti, dub. 3. n. 3.

Dub. 3. An Sacramenta fictè suscepta, recedente fictione, suū producant effectum.

1 Nota, duplicem posse reperiri fictionem insuscipientem Sacramentum. Prior est, quando illud suscipiens non habet intentionem suscipiendi. Posterior est, quando habet quidem legitimam intentionem, sed tamen non illud suscipit cum dispositione requisita ad gratiam conferendam, suumque operandi effectum. Quod potest contingere dupliciter. Primò, quando suscipiens scienter cum peccati affectu recipit Sacramentum, cum legitima tamen intentione. Secundo, quando suscipiens caret debita dispositione, hoc tamen ignorat, ut si suscipiens Baptismū, vel Confessionē putet saltē habere attritionē, quam reuera non habet. His positis.

2 Dico primò. Sacramentum fictè susceptum priori modo, nunquam reuiuiscit, nec vllum operatur effectum, est commune. Ratio est, quia fuit nullum, & nunquam fuit Sacramentum, nec habuit vitam, ideo non potest reuiuiscere; non enim firmatur tractu temporis, quod ab initio non subsistit, regula non firmatur *de regul. iur. in 6.* Excipe tamen matrimonium; nam hoc sine consensu celebratum rōborari potest per subsequenter consentium, ut suo loco dicitur. Bonacin. *tom. 1. disp. 1. q. 6. p. 3. n. 2.*

3 Dico secundò. Sacramenta fictè secundo modo suscepta, recedente fictione, suum producant effectum, ut de aliquibus saltem communiter sentiunt DD. non enim hoc repugnat Sacramēto, obice sublato, ut de Baptismo apertè docet D. August. *lib. 1. de Baptismo, cap. 12. lib. 3. cap. 13.* quem sequuntur omnes Theologi. Sed difficultas est, an omnia hunc producant effectū, in quo varij sunt DD. sed placet nobis sententia. Suar. *tom. 3. in 3. p. disp. 18. sect. 6.* videlicet, omnia Sacramēta fictè suscepta, si valida sint, fictione recedente, suum operari effectum, excepta sacra Eucharistia. Et ita sentiunt Henriquez *lib. 1. cap. 24. & 27.* Bonacin. *supra numer. 1.* Coninch. *1. part. quæst. 62. artic. 2. dub. 6. n. 3.* & alij, quos ipsi, & quidem de Baptismo, confirmatione, & Ordine præter citatos, tanquam probabilius, tenet etiā Couarr. *in c. alma mater. p. 1. §. 4. n. 13.* Ratio est, quia cum hæc Sacramēta non sint iterabilia, & imprimant characterem, in quo virtualiter permanere censentur, decet infinitatem Dei, bonitatem, ac misericordiam, qui Sacramenta instituit ad subleuandam hominum necessitatem, & hæc Sacramenta fictè suscepta, fictione recedente, suam conferat gratiam, aliter ea fictè suscipiētes perpetuò gratia illis debita carerēt, quod non videtur conueniens. Propter quā rationem idem probabiliter dicendum de Extrema vnctiōe, & Matrimonio, nam illa in eadem infirmitate, & hoc coniunge superflite, iterari non possunt. Idem etiam videtur dicendum de pœnitētia, in opinione afferentium posse dari Sacramentum pœnitentiæ informe, quam tenet S. Thom. ut dicemus suo loco, quia cum validum sit, & tunc non operetur suū effectum, institutumque sit ad delenda peccata, debet hoc præstare sublata fictione. Ita citati.

4 Dixi, *excepta sacra Eucharistia*; nam hæc sola non videtur conferre effectum suum, ut docent

citati contra Henriquez *lib. 1. cap. 25. num. 7.* Ratio est, quia Eucharistia exigit in suscipiente moralem certitudinem suæ gratiæ habitualis: inde si dubitet de peccato mortali, tenetur præmittere confessionē; quòd si sic dispositus accedat, illico confert effectum suum, etiam illi, qui alias esset in peccato mortali, modò bona fide, & sufficienti diligentia accesserit, ut suo loco dicemus. Si verò habeat conscientiam peccati mortalis; sumit quidem sacramentaliter Christum, si habuit intentionem, &c. sed ob maximam indignitatem, eo quòd iudicium sibi manducat, & bibit, carebit perpetuò illius effectū: alias sequeretur Sacerdotē, qui toto vitæ curriculo indignè celebravit, in fine illius recipere per contritionem ingentem gratiæ cumulum correspondentem omnibus Missis præteritis: quod esse absurdum, ait Eiliuc. *supra num. 143.* & Bonac. *loco citat. num. 3. in fin.*

5 Difficultas tamen est, an ut Sacramentum fictè susceptum reuiuiscat, & suum operetur effectū, sufficiat attritio sola, vel an requiratur contritio sola, vel attritio simul cum aliquo Sacramēto. Respondeo cum Henriquez *lib. 1. cap. 24. n. 1* & Bonacin. *tom. 1. disp. 1. q. 6. p. 2. num. 3.* ex hoc tamen si sic suscipiens peccauit in ipsa susceptione, vel si in ipsa non peccauit, tamen postea de nouo peccauit antequam eliceret contritionem, vel aliquod Sacramentum reciperet, non tollitur fictio, nec reuiuiscit Sacramentum per solam attritionem; sed requiritur contritio, vel attritio simul cum aliquo Sacramēto, nam attritio sola, etiam cum voto Sacramenti, non tollit peccatum, ut communiter DD. Quod si fictè suscipiens ignorabat inuincibiliter fictionem, eo quòd bona fide existimabat, se esse dispositum, & sic recepit Baptismum, vel pœnitentiam; & post eam susceptam non peccauit de nouo mortaliter, satis videtur attritio cū voto Sacramenti, ut reuiuiscat sic fictè susceptum, quia hæc subsequens attritio quasi retrorahitur ad præcedens Sacramentum, & fit illius pars sufficientis. Ita Henriquez *loco cit.* cum Soto *disp. 6. quæst. 1* & colligitur ex D. Thom. *quæst. 60. art. 9.* Generaliter tamen loquendo dicendum est, Sacramentum fictè susceptum reuiuiscere per contritionem cum voto Sacramenti; vel per subsequens Sacramentum Pœnitentiæ, vel aliud Sacramentum. Dixi *per aliud*, nam si quis bona fide fictè suscepit pœnitentiam, & postea cum sola attritione putans se contritum, suscipiat Eucharistiam, reuiuiscit pœnitentia per Eucharistiæ sumptionem, iam contritione sic susceptam.

6 Nota, quando Sacramentum, recedente fictione, reuiuiscit, confertur duplicem gratiam, videlicet eam, quæ correspondet præsentis dispositioni, nempe contritioni, aut Sacramēto præsentis, per quod fictè susceptum reuiuiscit, & Sacramēto fictè suscepto, quod tunc reuiuiscit. Ratio est, quia Sacramentum reuiuiscens suum producit effectum, & ex alio capite præsentis dispositioni suæ correspondet gratia; ergo, &c. non enim præsens dispositio debet esse deterioris conditionis, eo quòd coniungatur cum Sacramēto præterito fictè suscepto. Ita Bonacin. *tom. 1. disp. 1. quæst. 6. parte 2. num. 4.* Vide Coninch. *3. part. quæst. 62. artic. 2. dub. 6. concl. 5. num. 103.*

Dub. 4. An possint licitè peti Sacramenta ab indigno ministro.

¶ Ex duplici capite potest esse minister indignus. Primò, quia est excommunicatus, aut aliacensura innodatus. Secundò quia etsi liber sit à censura, est tamen in aliquo peccato mortali publico, vel occulto. De primò dixi in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 11. ad 2. & agunt DD. in materia excommunicationis, inter quos videre poteris Henriq. lib. 1. cap. 29. & 30. Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 18. & tom. 5. de censuris disp. 11. sect. 4. Coninch. 3. part. quest. 64. artic. 6. dub. 2. proinde sermo hic solum erit de secundo modo.

2 Dico igitur breuiter. Quando minister est indignus, seu impeditus, eo solum quia est in peccato mortali, possum ab eo petere Sacramentum, etiam si sciam ministraturum in peccato mortali, siue sit paratus ad illa ministranda, siue non, siue sit meus Parochus, siue non; modò adsit necessitas, vel iusta, & rationabilis mea utilitas, v.g. impletio præcepti, vel mihi vtile est, non multum differre usum illorum Sacramentorum: modò etiam non possum aliquem æquè mihi vtilem inuenire. Ita ex S. Thom. 3. part. quest. 64. artic. 6. Coninch. ibi dub. 2. Suar. disp. 18. sect. 2. Henriq. lib. 1. cap. 30. num. 1. & cum alijs Bonacin. tom. 1. disp. 1. quest. 6. part. 5. num. 1. Ratio est, quia utimur iure nostro petendo sic Sacramenta, & ex alio capite minister potest sanctè, & religiose ea ministrare, & sibi imputandum, si indignè ministrat; qui autem vitur iure suo, nemini facit iniuriam, l. iniuriarum, ff. de iniurijs. sicut enim licet petere iuramentum ab eo, quem scio per falsos Deos iuraturum, ut dixi in Decalogo lib. 2. cap. 1. dub. 14. num. 1. & propter aliquem lucellum petere mutuum ab usurario, quem scio esse peccaturum, ut etiam dixi in Decalogo lib. 7. cap. 19. dub. 24. ita in proposito.

3 Dixi primò, siue sit paratus, siue non, siue Parochus sit, siue non, nam iusta existente causa, eadem est ratio de vno, ac de alio, Vazquez de poenitentia, quest. 93. artic. 1. dub. 2. num. 24. Bonacin. sup. num. 4. & alij.

4 Dixi secundò, modò adsit necessitas, vel rationabilis utilitas; nam altero ex ijs deficiente, est peccatum mortale Sacramenta petere ab eo, quem scio in peccato mortali ministraturum, siue Parochus sit, siue non, siue paratus sit; siue non; quia

ex charitate tenemur impedire ruinam, & peccatum proximi, nisi habeamus necessitatem, vel rationabilem causam non impediendi Reginald. lib. 1. num. 165. Sotus in 4. dist. 1. quest. 5. artic. 6. Bonacin. sup. num. 2.

5 Dixi tertio, modò non possum aliquem mihi vtilem inuenire commodè; nam quilibet tenetur ruinam proximi euitare, quoties non habet iustam, & rationabilem causam permittendi illam, ut contingit in hoc casu, & ita docent Nauarr. cap. 14. num. 28. Sotus 6. de iust. quest. 5. art. 1. & cum ijs Bonacin. dict. part. 5. num. 2. Ratio est, quia si aliquem possum æquè vtilem inuenire, cessat tunc necessitas, & iusta causa petendi; etiam si ministrans sit meus Parochus, cum ex lege charitatis teneatur vitare peccatum proximi, quantum commodè possum; idè inducendo illum ad Sacramenta ministranda cooperor peccato mortali illius. Quod etiam procedere, ait Bonacin. num. 3. etiam si Parochus seu alius minister expositus, seu paratus sit. At secluso scandalo, solum esse veniale peccatum, eligere illum paratum, seu expositum; etiam si non sit Parochus, & adsint alia æquè vtilia, dixi cum Soto, Rodrig. Henriq. & Reginaldo in exposit. Bullæ, lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 1. num. 7. quia cum sic expositus, non videor cooperari illius malitia.

6 Nota, eum, qui vult se scipere Sacramenta ab aliquo ministro, non teneri inquirere, an sit improbus, vel probus: imò præsumere debeo, bene ministraturum, cum non sit de aliquo temerè iudicandum. Idè etsi viderim eum paulò antea peccasse, possum ab eo petere Sacramenta; nam credere possum, sine peccato administraturum, cum facile possit, se per contritionem preparare, modò tamen aliàs non constet moraliter ipsi petenti, Sacerdotem indignè ministraturum; ut si certus sit de concubinato, vel alio vitioso statu illius, nam tunc præcisa necessitate, vel rationabili causa, non potest ab eo Sacramenta petere, cum vnicuique mandauerit Deus de proximo suo. Suarez disp. 28. sect. 1. versus finem, Coninch. 3. part. quest. 64. artic. 6. dub. 2. & cum alijs Bonacin. tom. 1. disp. 1. quest. 6. part. 5. num. 5. & 6.

7 Vtrum autem Sacramenta possint indignè petenti administrari, commodius exagitatibus in materia Eucharistiæ, vbi de ministro Eucharistiæ, vbi de hoc tractant DD. Suarez, tom. 3. de Eucharistiæ, disp. 66. Coninch. 3. part. quest. 80. artic. 6. & alij apud Bonacin. videndum, tom. 1.

disp. 1. q. 6. puncto 4.

LIBER

LIBER SECVNDVS

DE BAPTISMO ET CONFIRMATIONE.

CAPVT I.

De Sacramento Baptismi.

Dub. 1. Quid, & quotuplex sit Baptismus, & quando fuerit institutus.

BAPTISMVS est vox Græca, & significat ablutionem, seu immersionem in aquam; ita enim solebat fieri olim ad representandam Christi sepulturam, iuxta illud Colof. 2. *Consepulchri ei per Baptismum.* Vocatur autem varijs nominibus Baptismus apud Patres, de quibus Filiuc. tom. 1. tract. 2. cap. 1. quest. 2. Vide Belarm. lib. 1. de Baptismo, in principio.

2. Baptismus in rigore, & proprie loquendo, vnus est, iuxta illud ad Ephes. 4. *Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma.* Minus tamen proprie, & metaphoricè, triplex constituitur à DD. primus est fluminis, seu aquæ, qui proprie, & anthonomasticè dicitur Baptismus, & de quo nos hic cum Theologis agemus. Secundus dicitur flaminis, id est poenitentia, & contritionis, quæ quoniam fit instinctu Spiritus sancti, qui dicitur flamen, ideò ipsa quoque dicitur flamen: hæc contritio in adultis cum voto Baptismi, quando illum suscipere non possunt, habet vicem Baptismi, & delet etiam peccatum originale, & poenam omnem, si valde firmus sit, quamuis communiter partem tantum eius, delect, vt docet Belarmin. lib. de Baptismo, cap. 6. Henriquez lib. 2. de Sacram. cap. 1. § 2. Colligitur Luc. 3. vbi dicitur, prædicans Baptismum, poenitentia in remissionem peccatorum. Et Acto. 10. ex Cornelio, qui ante Baptismum fuit iustificatus. De hoc Baptismo, seu de contritione agemus, vbi de poenitentia differt autem à Baptismo aquæ. Primo, quia contritio non confert gratiam ex operato, quam confert Baptismus aquæ. Secundò, quia Baptismus aquæ delet totam culpam, & poenam, contritio verò remittit quidem culpam, non verò totam poenam, sed secundum proportionem contritionis. Tertio, quia contritio nõ imprimi characterem, sicut imprimi Baptismus aquæ. Vide Henriquez sup. lib. 2. cap. 20. num. 1. Tertius, dicitur Baptismus sanguinis, id est martyrium, quo propria sanguinis effusione quis baptizatur, de quo Matth. 10. *Potesis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, in Baptismo, quo ego baptizor, baptizari.* id est ipsa morte, & effusione sanguinis. Dicitur martyrium Baptismus, quia si quis nequeat Baptismum suscipere, & rapiatur ad martyrium, consequetur remissionem omnis culpæ, & totius poenæ, de quo in fine huius capituli.

3. Baptismus aquæ, qui proprie dicitur Baptismus, definitur à S. Thom. 3. part. quest. 66. art. 1. ad 2. & communiter à DD. exterior corporis ablutio, facta sub præscripta verborum forma, à

Christo instituta in regenerationem spirituales, quæ definitio optima est; constat enim materia, quæ est ablutio, & forma, quæ sunt verba, vt dicemus. Tum etiam constat causa efficiens, quæ est Christi institutio, & finali, quæ est spiritualis regeneratio. Vide Bonacin tom. 2. disp. 2. qu. 2. p. 1. n. 1.

Nota in Baptismo, sicut in alijs Sacramentis, tria reperiri. Primum, Sacramentum tantum, quod est materia, & formæ; nam hæc significat interiore ablutionem, & nullo modo significatur. Secundum est res Sacramenti tantum, & hæc est gratia baptismalis, nam significatur per res & verba, & nullo modo significat. Tertium est res, & Sacramentum simul, & hic est character; nam significatur per materiam, & formam, & ipse etiam significat gratiam.

4. Certa Fide tenendum est, Baptisma esse vnum è septem nouæ legis Sacramentum à Christo Domino institutum, vt ex Trident. dictum est lib. 1. cap. 1. dub. 2. & patet Ioann. 3. *Nisi quis renatus fuerit, &c.* Ita habet cõmunis Theologorũ, variat tamen DD. circa tempus institutionis; verior, & communior sententia est. D. Thom. 3. part. quest. 66. artic. 2. institutum fuisse Baptismum à Christo in quantum Sacramentum, & quoad eius essentialia Matth. 3. quando fuit in Iordane à Ioanne baptizatus: ibi enim fuit assignata materia, & forma: nam materia fuit aqua, forma verò expressio triũ Personarũ Trinitatis, quia Persona Patris fuit manifestata illis verbis, hic est Filius meus dilectus, &c. Persona Filij, per carnem assumptam; et Persona Spiritus sancti, per speciem, & figuram columbæ; per descensum verò columbæ, & cælorũ apertionem prædemonstratus fuit effectus Baptismi. Quantum verò ad promulgationem, fuit institutus. Ioann. 3. illis verbis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire Regnum Dei.* Illis autem verbis Matth. 28. *Ite, docete omnes gentes baptizantes eos, &c.* Christus non instituit Baptismum, sed tantum mandauit illius predicationem, & susceptionem. Vide Bonacin. tom. 1. disp. 2. quest. 2. part. 1. num. 2. & 3.

5. Baptismus Ioannis non habuit eandem virtutem cum Baptismo Christi, vt de Fide definitum est à Trident. Can. 1. de Baptismo nec fuit Sacramentum præsertim nouæ legis; tum quia non fuit ceremonia permanens, tum quia non fuit institutus ad sanctificandos homines, sed tantum ad preparandos ad Christi Baptismum. Nec habuit vim ad conferendam gratiam ex opere operato, sed tantum ex opere operantis. Nec imprimere characterem, ideò poterat iterari, imò erant iterum baptizandi Baptis-

mo Christi, vt patet ex Act. 26. Nec erat in præcepto, sed tantum in consilio pro adultis, & durante tantum prædicationis tempore ipsius Ioannis. Ex quo patet maxima differentia inter illum Baptismum, & Christi; nam Baptismus Christi est ab eo institutus, verum Sacramentum dans gratiam ex opere operato, imprimis characterem, non potest iterari, & est omnino necessarius, tam paruulis, quam adultis. Vide Bellarm. de Baptismo, cap. 19. 20. 21. & 22. Henriquez lib. 2. cap. 3. & 32. Filiuc. tom. 1. tract. 2. cap. 1. quæst. 9. & Bonac. tom. 1. disp. 2. q. 1. in princ.

Dub. 2. An Baptismus sit necessarius.

Nota, necessarium esse duplex, aliud ratione medijs, aliud ratione præcepti, vt diximus lib. 1. cap. 1. dub. 3. num. 2. Rursus, Baptismus potest suscipi in re, vt quando reuera applicatur materia & forma: vel in voto, id est, quando quis non potest habere Baptismum in re, habet tamen intentionem, propositum, seu desiderium illud accipiendi si posset. Deinde votum hoc potest esse explicitum, quando scilicet explicitè, & actu elicit vnum ex dictis actibus: aut implicitum, quando nimirum votum continetur implicitè in actu aliquo includente propositum recipiendi Baptismum, vt est actus contritionis, & dilectionis Dei: in quo implicitè continetur propositum vitandi omnia peccata, & voluntas adimplendi omnia præcepta, & consequenter accipiendi Baptismum. Quod contingere potest in eo, qui inuincibiliter ignorat Baptismum; aut si subitò ad martyrium rapiatur, ita vt de Baptismo expresse non recorderetur: hic enim si eliciat actum contritionis, & dilectionis Dei, censetur habere votum implicitum recipiendi Baptismum. Denique aut loquimur de paruulis, aut de adultis.

Dico primò. Baptismus in re susceptus est medium simpliciter necessarium paruulis ad salutem æternam. Ita Trid. sess. 7. de Baptismo, Can. 5. & sess. 21. c. 4. Colligitur ex verbis Christi, Can. 3. ibi: *Nisi quis renatus fuerit, &c.* Et habet communis Catholicorum cum S. Thom. quæst. 68. artic. 2. Ex quo fit, pueros sine actuali susceptione Baptismi, aut sine martyrio, si præoccupentur morte, non saluari, etiam si parentes omnia præparassent ad Baptismi necessaria, & voluntatè habuissent conferendi Baptismum, vt tenent communiter DD. apud Suar. disp. 27. sect. 1. & 3. Vide Filiucium tom. 1. tractat. 2. cap. 6. quæst. 4.

Dico secundò. Baptismus est necessarius necessitate medijs adultis in re, si haberi potest, & quando non est facultas in voto: quia illud est necessarium necessitate medijs ad salutem, sine quo salus nequit obtineri, sed sine Baptismo in re, vel in voto non potest salus obtineri, vt patet illis verbis Ioann. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non poterit introire in Regnum Dei.* Vbi nota illa particula, *nisi*, quæ denotat necessitatem; ergo Baptismus necessarius est necessitate medijs in re, vel in voto. Vt tenent communiter Concilia, Patres, & Doctores, vt videre est apud Suar. disp. 22. sect. 27. Henriq. lib. 2. cap. 3. refert Bonacin. tom. 1. disp. 2. quæst. 2. part. 2. num. 3. & Filiuc. tom. 1. tract. 2. cap. 6. quæst. 3. Quare non est

audiendus Caietan. 3. part. quæst. 68. artic. 2. asserens infantes in aliquo casu posse saluari per Fidè parentum, ijs applicatam aliquo signo religioso, vt signo Crucis, cum inuocatione Trinitatis: cuius sententiam vt nouam, & parum tutam Pius V. iussit expungi in Romana impressione, & eam Suarez disp. 27. sect. 1. & 3. vt temerariam damnat, de qua vide Castrum de iust. hæreticorum punis. & Henriq. lib. 2. cap. 21. nu. 5. & infra dub. 6.

Dico tertio. Non solum Baptismus est necessarius necessitate medijs, sed etiam necessitate præcepti diuini, quod colligitur ex verbis Christi, Matth. 28. vbi dicitur: *Euntes in mundum docete omnes gentes baptizantes eos, &c.* Quo loco præcepit Christus Apostolis, vt cogèrent omnes gentes ad Fidem, & Baptismi obseruantiam, eisque Baptismum reciperent: communis Theologorum, ex Suarez disp. 31. sect. 1. Ratio est, quia quod est necessarium necessitate medijs, est etiam necessarium necessitate præcepti, vt dixi lib. 1. cap. 1. dub. 3. num. 5. & docent DD. citati. Hoc autem præceptum obligat adultos, vt quamprimum, moraliter loquendo, commodè possint, & dignè Baptismum recipiant, vel saltem non multo tempore differant, ne se exponant periculo damnationis, & priuationis maximorum fructuum Baptismi. Suar. disp. 31. sect. 2. Henriq. lib. 2. cap. 4. & cum alijs Bonacin. sup. num. 5. Hinc sequitur primò, hoc præceptum obligasse eos, qui erant eo tempore, quo Christus eam legem tulit, etiam si essent iusti, vnde Apostoli, & B. Virgo obligati fuerunt. Secundo, obligare etiam infideles; nam Christi potestas ad omnes se extendit. Tertio, non obligare paruulos ante usum rationis, quia sunt incapaces præcepti: obligat autem parentes instante necessitate, ex charitate, & pietate, & vi etià legis Baptismi.

Dico quartò. Ecclesia non determinauit tempus pueris a suscipiendum Baptismum: tenentur tamen parentes curare, vt filij, & domestici (idem de patre familias, ac tutore) quam primum baptizentur, quia ex officio his comperit consulere necessitatibus familiæ, vt dixi in Decalogo lib. 4. c. 1. dub. 2. Peccabunt igitur ij, si absque causa differret illorum Baptismum per longum tempus, v. g. per duodecim dies, vt sentit Sotus in 4. dist. 3. art. 10. aut per 15. dies, vt putat Ledesma in sum. lib. 1. cap. 8. Vide Henriq. lib. 2. cap. 4.

Dico quintò. In primitiua Ecclesia tempus Paschæ erat determinatum ad Baptismum cathecumenorum: at cõsuetudo iamdiu obtinuit, vt alijs temporibus baptizentur, qui sunt per 40. dies minus tempus sufficienter instructi, maximè vb̄ viget periculum mortis. S. Thom. quæst. 66. artic. 3. iniustus verò esset, qui adultum, & filium, vel feruum baptizari cupientem impediret, & hic iure posset vim vi repellere; sicut iniustus est Princeps qui non sinit suis subditis pacificè promulgari Euangelium, & illum impediens posset Pontifex, illato bello compellere, vt prædicari sinat Euangelium, & liberè acceptari, vt docet S. Thom. 2. 2. quæst. 2. artic. 5. & dixi in Decalogo lib. 1. c. 3. dub. 19. num. 10. & lib. 5. cap. 2. dub. 3. num. 6. Sed si audita pacificè prædicatione nolint Euangelium suscipere, non reliquit Christus Pontifici, aut Regi vim compulsuam, vt per bellum, aut poenas cogat recipere, vt idem D. Thom. 2. 2. quæst.

10. artic. 8. Henriquez lib. 2. cap. 4. & dixi locis citatis.

10 Et dictis colligitur, adultum, siue cathemenum iustificatum per votum Baptismi teneri ad realem susceptionem Baptismi; similiter si aliquis puer in utero matris esset iustificatus, postea natus, est baptizandus; tum ut impleat præceptum suscipiendi Baptismum, tum ut fiat actus, & numero Christianus, & membrum Ecclesiæ visibilis, extra quam non est salus, & ut fiat capax Sacramentorum: ob quam rationem B. Virgo, & Apostoli, si qui ante ordinationem non erant baptizati, tenebantur iure diuino baptizari post promulgationem Euangelij. Sotus in 4. dist. 5. artic. 1. Henriquez ubi sup. num. 5 cum autem de factis B. Virgo, & Apostoli ante promulgationem baptizati fuerint, ut explicat Glossa in illa verba: *Qui locus est, &c.* sequitur non teneri post promulgationem baptizari; quia obligatio fuit præuentiva, sicut præuenit ille, qui anticipatè soluit debitum. Vide Bonacinam, tom. 1. disp. 2. quæst. 2. part. 2. num. 7. & 9. Christus Dominus Matrem suam, & B. Petrum dignatus est baptizare, ut cum alijs tenet Bannez 2. 2. quæst. 10. artic. 10. Deinde Petrus Andream, & filios Zebedei baptizauit; & ij reliquos Apostolos, discipulos verò septuaginta baptizauit Petrus. Apostolos verò fuisse ante institutionem Eucharistiæ baptizatos, colligitur ex verbis Christi, ibi: *Vos iam mundi estis*, ut dictum est. Fuit baptizata B. Virgo, ut per characterem fieret membrum Ecclesiæ visibilis, & capax fructus Eucharistiæ, & Sacramenti Confirmationis, & Extreme vnctionis. Ioannes verò Baptista fuit à Christo baptizatus, cum Ioan. 3. dixit Christo: *Ego a te debeo baptizari*. Et Iesus dixit: *Sine modo*. ita S. Thom. 3. part. quæst. 36. artic. 6. ad 3. Bonus autem latro non fuit aquæ, nec sanguinis Baptismo baptizatus, sed Baptismo flaminis, atque ita non fuit martyr. Henriquez videndus lib. 2. cap. 5. n. 4.

11 Sed quæres, quando cæperit obligatio Baptismi. Respondeo, non capisse statim, ac Baptismus fuit promulgatus, Ioann. 3. ibi: *Nisi quis renatus fuerit, &c.* ante Christi mortem; nam ante illam, lex vetus durabat; non est credibile, Christum voluisse obligare homines duplici lege; obligauit igitur post Christi mortem, quia tunc cessauit lex vetus, ut significat scissio veli templi, & verba illa Christi; *Consummatum est*. Sed restat difficultas, an Baptismus cæperit statim post Christi mortem obligare. Respondet Sotus in 4. dist. 3. artic. 11. & Henriquez lib. 2. cap. 2. n. 4. nõ obligasse ante resurrectionem, consequenter vsque ad eam adhuc obligasse legalia; quæ ut docent ij DD. cessarunt per mortem Christi, & eius Passionem consummatam; consummatio autem facta fuit per resurrectionem, per quam mortis triumphus adeptus fuit. At probabilius videtur, in ipsa morte Christi cessasse legalia, & incepisse Baptismum, & legem nouam obligare, quod videtur docere Sanct. Thom. 1. 2. quæst. 105. artic. 4. ad 1. & 3. part. quæst. 37. artic. 1. ad 1. & quæst. 66. artic. 2. ad 1. Hoc autem intellige respectu eorum, quibus Baptismus fuerat promulgatus; respectu verò omnium non obligauit Baptismus, nisi post sufficientem promulgationem Euangelij; quæ promulgatio facta fuit in die Pentecostes, ut aliqui exi-

stimant. Alij verò putant, vniuersalem obligationem capisse paulò post excidium Hierosolimitanum, quod accidit anno quadragesimo post Christi Passionem, quo tempore Apostoli obierant, & toto orbe Euangelium prædicauerant: & vsque ad hoc tempus, asserunt, Baptismum fuisse tantum præceptum, non tamen medium salutis; & illo in tempore ignorantes inuincibiliter legem Euangelij potuisse, & debuisse adhibere Circumcisionem tanquam remedium naturæ. Ita Henriquez videndus loco citato, & cum alijs Bonacina, tom. 1. disp. 2. q. 2. part. 2. num. 13. & 14. post verò Euangelij sufficientem promulgationem, nullo modo licitum fuit uti Circumcisione; quia Baptismus tunc obligat, ut præceptum, & medium simpliciter necessarium in re, vel in voto, vnde etiam inuincibiliter nunc Baptismum ignorantes, absque Baptismo saluari non possunt. Quod si legem naturæ seruauerint, illuminabuntur a Deo, ut docet S. Thom. 2. 2. quæst. 10. artic. 4. & tenet Bonacin. sup. num. 15. & communiter recentiores, & dixi in Decalog. lib. 1. cap. 1. dub. 2. num. 9. estque conforme summe pietati, & misericordiæ diuinæ.

Dub. 3. *Quenam sit materia Baptismi.*

1 Duplex communiter assignatur à DD. materia Baptismi: altera remota, altera proxima.

2 Dico primò. Materia remota Baptismi est vera aqua, ita definitur à Trident. *sess. 7. Cap. 2. de Baptismo*, & apertè colligitur ex Scriptura, Matth. 3. quando in Iordane Christus à Ioanne Baptizatus fuit. Et Ioann. 3. ibi: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Et ad Ephes. 5. *Mundans lauacro aquæ*; verba autem scripturæ, nisi absurdum contineant, explicari debent in proprio sensu. Ita cum alijs Bellarm. lib. 1. de Baptismo, cap. 4. & lib. 2. cap. 1. Suarez 3. part. disp. 20. *sess. 1. Congruentia huius est*; quia aquæ est facillimus vsus, & commoditas facilis, & aptitudo magna ad significandam internam munditiam, perspicuitatem, refrigerationem ardoris concupiscentiæ, regenerationem, velut humidi seminalis ex Matre Ecclesia, & vi Spiritus sancti; quæ ferè sunt proprietates aquæ in ordine ad corpoream ablutionem. Est igitur vera materia Baptismi vera aqua, cuiusvis generis sit, ut aqua maris fluminis, paludis, putei, fontis; pluuiæ, balnei, etiam sulphurei. Item aqua resoluta ex niue, gelu, rore, grandine, glacie, & sale, nam sal fit ex vera aqua maris, vel putei salsa. Ita ex S. Thom. 3. part. quæst. 66. artic. 3. Henriquez lib. 2. cap. 6. num. 2. & 3. & cum alijs Bonacina disp. 1. quæst. 2. part. 3. num. 3. & 4. & Diana 2. p. tract. 4. resol. 5.

3 Non tamen tenet Baptismus in sale, niue, grandine, gelu, & glacie; quia in ijs non manet vsus aquæ aptus ad lauandum, Filiuc. tom. 1. tract. 2. cap. 2. num. 29. Doctores citati, & alij communitè. Item nec tenet Baptismus in aqua non naturali; ut in aqua artificiali, ut rosarea, ceruicia, aut alia simili, nec in vino, aut lacte, nec in aqua ardenti, nec in sudore, lachrimis, aut flemate, salua, aut yripa. Item, nec tenet Baptismus in aqua naturali, quæ ita alterata est, & mixta cum alio corpore, ut brodium, lutum, lixiuium, aut vinum modica aqua mixtum. Bonac.

Bonacina cum alijs *sup. num. 6.* At lixiuum videtur sufficiens materia, quia per cineres non videtur corrumpi aqua. S. Thom. *sup. artic. 4. ad 4.* Idē videtur dicendum de brodio, nisi maior sit altera liquoris pars: teneret tamen Baptismus in aqua ex brodio carniū, vel piscium liquefacta, sicut in aqua ex luto extracta. S. Thom. *dict. artic. 4.* Henriquez videndus *cap. 6. citat.* Nec valet Baptismus in liquore distillato ex vite, aut arboribus, aut ex herbis expresso, quia non est vera aqua elementaris. Ita Henriquez *sup. Filiuc. tom. 1. tract. 2. cap. 2. num. 6.* & cum alijs Coninch. *quæst. 66. artic. 4. dub. 1. num. 23.* contra Frai Iuan de la Cruz, in *directorio conf. part. 2. de Sacram. Baptism. quæst. 1. dub. 1. conclus. 2.* at quia de hoc est dubium nō videtur improbabile posse in extrema necessitate conferri Baptismus in hac aqua. Diana 3. *part. tract. 4. resolut. 5.* vbi cum Fernandez in *exam. Theolog. mor. part. c. 11. §. 1. num. 3.* notat esse aquam sufficentem & elementarem, illam, quæ colligitur ex vaporibus densatis, qui ex olla oreuaporantur, & in testaceo tegmento reperiuntur: item illam, quæ hyemali tempore ex parietibus, lapidibusque fluit; nam vapores essentialiter aqua sunt, nam aqua è parietibus manans aqua est, aère humido in aquam verso, hæc ille: ego verò maximè dubito has esse veras aquas, idè nullo modo in ijs esse conferendum Baptismus, nisi in extrema necessitate, & tunc sub conditione.

4. Nihil tamen nocet, vt aqua naturalis sit calida (imò potest caleferi, si frigiditas nocitura sit paruulo) vel frigida, tincto colore, vel densa, nam hæc mutatio est accidentalis. Nec aqua benedicta est de necessitate Sacramenti, sed ad excitandam Sacramenti reuerentiam, quæ si congelata fuerit, non est postea iterum benedicenda. Non licet tamen absque necessitate in aqua non benedicta baptizare, aliter sic baptizans peccaret; item, peccaret graniter qui, relicta aqua naturali pura, baptizaret in aqua alterata, velfæda, vel dubia, in necessitate tamen liceret in aqua dubia baptizare, nam potest prodesse, & non obesse, postea tamè rebaptizandus est sub conditione cum aqua naturali. Ita Bonacin. *tom. 1. disp. 2. quæst. 2. part. 3. n. 8. o. in 10.* cum Coninch. 3. *part. quæst. 66. artic. 4. dub. 1.* & alijs vide Henriquez *lib. 2. cap. 6.*

5. Dico secundò. Materia proxima Baptismi est ablutio. Sanct. Thom. 3. *part. quæst. 66. artic. 6.* & communis DD. Patet Matth. vlt. ibi: *Baptizantes eos. id est abluentes:* & ad Ephel 5. *Mundans eam lauacro aquæ, in verbo vitæ.* Et probatur quia ex ablutione, & verbis componitur Sacramentum. Nominè ablutionis intelligunt DD. contactum illum quo aqua per actionem ministri tangit corpus baptizati, siue fiat per immersionem, siue per effusionem: debet tamen baptizans suæ Ecclesiæ ritum seruare, aliter grauitè peccaret, nisi necessitas aliud suaderet. Quid si minister trinam immersionem intendens moriatur ante vltimam, vel vnam ex obligatione omittat. Respondeo, si iste legitimam habuit intentionem, seu religiosam, id est Christi, & Ecclesiæ, quamuis ex ignorantia putet, trinam immersionem esse de necessitate Sacramenti, & vnā relinquat, si protulit perfectè formam simul cum aliqua immersione, tenere Baptismus; nam adest forma vera, & legitima materia, ac intentio: quod

si habuit sacrilegam, & irreligiosam intentionem, coarctando, & determinando suam intentionem ad vltimam immersionem, ita vt aliter non intendat baptizare, non tenet Baptismus, ex defectu legitime intentionis. Ita Henricq. *lib. 2. cap. 7. num. 4.* Ledesim. in *sum. l. 2. cap. 3.* & Bonac. *tom. 1. disp. 2. q. 2. p. 3. num. 30.*

6. Ex secunda conclusione sequitur primò, nō esse Baptismus, si existente aliquo in aqua, & nō applicando ei aquam minister diceret: *Ego te baptizo,* quia contractus illius aquæ nō fit à ministro, consequenter non est ablutio in Baptismo requisita, quæ consistit in contactu aquæ, & corporis per actionem, & motionem ministri, vt *dict. cap. num. 5.* & docet Coninch. 3. *part. quæst. 66. artic. 4. dub. 2.*

7. Sequitur secundò, paruam aquæ quantitatem vt tres guttæ, aut duæ, imò, & vnā guttulam, aut scintillam sufficere ad Baptismi validitatem, vt docent Henricq. *lib. 2. de Sacrament. cap. 21. num. 5. lit. L.* & cum Vazquez Bonacin. *tom. 1. disp. 2. quæst. 2. part. 3. num. 18.* quia vnā guttula sufficit ad moralem ablutionem: ex quo fit, valide Baptizasse foeminam illam, quæ signo Crucis impresso in fronte infantis moribundi, digito aquæ madefacto, exprimendo simul formam illum baptizauit, Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 3. num. 34.* & Diana 3. *part. tract. 4. resolut. 5.*

8. Sequitur tertio, ad validitatem Baptismi requiri, vt illa corporis pars abluatur, qua abluta, verum sit dicere, hominem esse ablutum, vnde invalidus est Baptismus, si aqua contingat tantū vestes, aut pileum, aut si quis in vtero, vel arca inclusus baptizetur: quia nulla pars corporis abluatur. Henricq. *lib. 2. cap. 7. num. 2.* Bonacin. *sup. n. 20.* qui *num. 21.* existimat non esse validum Baptismus, si aqua solum capillos attingat, nam putat non esse partes hominis, sed superfluitates, & excrementum carnis: sed probabilius videtur, esse Baptismus, vt tenet Henriquez vbi supra, Vazquez Coninch, Sotus, & permulti apud Bonacinam *loco citat.* Ratio est, quia capilli sunt partes hominis ad ornatum, & secundum Aristotelem viuunt, & vegetantur, nam crescunt, & canescunt: idem dicendum si contingat aqua tantum vngues, vel pellem infantis, quæ dicitur secundina: vt tenet Rosella *ver. Baptismus. Syl. eod. verbo, n. 4.* quia quodlibet horum reputatur corporis pars.

9. Sequitur quartò, validum esse Baptismus, si aqua tangat reuera aliquam corporis partem, et si minimam, vt brachium, pedem, manum, vel digitum, & a fortiori caput, quia cum in omni parte sit anima rationalis, censetur absolutè homo ablutus: sicut dicitur vulneratus, quacumque in parte vulneretur, vt docent Vazquez *disp. 145. num. 28.* & Henriquez, et si Bonacina *supra num. 23.* oppositum existimet verius, nisi fortè caput abluatur. In quare ad tollendos scrupulos, & quia de alijs partibus corporis dubitant DD. existimo cū Sanct. Thom. in 4. *distin. 6. quæst. 1. artic. 1. in 3. part. quæst. 68. artic. 11.* & Bonacina loco citato, & alijs, baptizatum in alijs corporis partibus à capite, esse rebaptizandum sub conditione, secus si in capite, quia est præcipua corporis pars, in quo vigent omnes sensus. At existimat Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 3.* cum Nauarro, quando quis est Baptizatus

izatus in scapulis, pectore, humeris, manu, vel pede, posse quidem sub conditione rebaptizari, non tamen esse necessarium: quod existimo valde probabile, & tutum, propter rationem superius allatam. Vide de his *infra dub. 6. num. 4.*

10 Sequitur quintò, non esse baptizatum infantem, qui è vita discessit, antequam finiretur forma inter abluendum. Ita Bonacin. *supra num. 25*, & communiter DD. contra Syl. *Baptismus 4. quæst. 2* quia cum forma non sit perfecta, nequit constare Sacramentum Baptismi.

11 Sequitur sextò, si infans morti iam proximus proferendo formam projiceretur in fluuium, aut puteum, animo baptizandi, non esse baptizatum, vt existimat Sotus *in 4. dist. 3. quæst. unic. artic. 8.* Henriquez *lib. 2. cap. 7. num. 4.* & alij, quia non ordinatur ad vitam, vt significat Christi resurrectionem, sed ad subuersionem, & necem, nec est ablutio, sed suffocatio. Ledesma tamen *in sum. cap. 4. de Baptismo* & Bonacin. *tom. 1. dist. 2. q. 2. part. 3. num. 26.* cum Suarez, Vazquez, Coninch, & multis alijs existimât, oppositum esse probabilius, quod etiam tenet Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 2. num. 38.* quia per se Baptismus ad vitam spiritualem ordinatur, & mors naturalis tunc est per accidens. Quidquid autem sit de his opinionibus, non tamen hoc faciendum, aliter peccaret mortaliter, & contraheret irregularitatem; nec propter bonum pueri quis debet peccare mortaliter; quare tunc idem esset, ac si non esset copia aquæ, posset tamen puer vel fune in fistella suspendi, & sic in aquam mitti, & extrahi, vel veste, aut spongia in aquam dimitti, & expressione deinde baptizari. Vt aduertit Filiuc. *sup. num. 41.* ex Panormit. *in cap. non ut apponeres de Baptismo.* Hoc tamen existimo certum, si casu puer è manibus tenentis in aquam caderet, & postea verba proferret, non esse Baptismum; quia iniectio illa non est humana, sed casus fortuitus. Esset tamen Baptismus si quis puerum submitteret aquæ defluentis è tecto, aut alio loco; quia puer dicitur ablutus ab apponente: secus tamen dicendum si quis tenet puerum, altero aquam infundente, nã tunc non censetur ablutus ab infundente, & sic nõ verificatur forma, Bonacina *supra num. 28.*

12 Nota, Sacramentum perfici per quamcumque abluionem, modò prolata sit forma, & corpus dici possit ablutum, vnde validus erit Baptismus, si post vnã immersionem, prolata forma, Sacerdos moriatur, & habuit legitimam intentionem, vt dixi *num. 5.* imò prolatione verborum finita, supposita abluione, finitur, & perficitur Sacramentum, quantumuis postea per seueret ablutio: quia adfunt iam omnia requisita. Quare dicentes Baptismum, qui exhibetur trina immersione, non esse perfectum vsque ad tertium, intelligi debent, quando verborum prolatio durat, vsque ad tertiam immersionem. Vide Bonacinam *ubi supra, num. 29. & 30.*

Dub. 4. Quenam sit forma Baptismi.

1 Aut loquimur secundum ritum Ecclesiæ Græcæ; aut iuxta ritum Ecclesiæ Latinæ.

2 Dico primò. Forma Græcorum hæc est: *Baptizetur seruus Christi in nomine Patris, &c.* Quæ forma sufficientissima est, vt *infra* constabit, &

probatur ex Concil. Florent. & vsu antiquissimo Ecclesiæ Græcæ; vnde credibile est eam incepisse a sanctis Patribus, & Episcopis Catholicis. Consiueuerunt autem eam sic proferre, ne ministri videantur, sibi arrogare efficaciam Sacramenti, & illius schismatis occasionem fugere, de qua fit mentio 1. Cor. 3. *Ego sum Pauli, ego autem Apollò, &c.* At si quis huic consuetudini ita adhæreat, vt damnaret ritum Ecclesiæ Latinæ, esset erroneum; nã forma Ecclesiæ Latinæ laudabilior est, quia magis consentanea Christi verbis, vsui Apostolorum, melius explicat causam, & actum baptizandi, nec est occasio schismatis, cum homo in eo opere se gerat tantum, vt ministrum, sicut accidit in Sacramento poenitentia. Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 3. q. 1. 3.*

3 Dico secundò. Forma Baptismi iuxta ritum Ecclesiæ Latinæ est hæc: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.* Constat ex cap. 28. Matth. ibi: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* eamque esse à Christo determinatam, est de Fide, ex Alexan. III. *in cap. 1. de Baptismo* & ex Tridentin. *sess. 7. can. 3. de Baptismo.* & colligitur ex loco Matth. citat. & esse sufficientissimam, intellexit semper Ecclesiæ, & omnes Patres apud Suarez *tom. 3. in 3. part. disp. 21. sect. 1.* esse verò conuenientem docet S. Thom. 3. part. *quæst. 66. artic. 5.* nam per eam significatur minister exercens actum, illis verbis: *Ego te baptizo.* & causa principalis, per illa verba: *In nomine Patris, &c.* intelligentia autem huius definitionis manifesta erit ex sequentibus.

4 Dico tertio. Persona Baptizans, vel persona ministri, non est necessarium quod exprimat directè; tum quia Baptismus Græcorum est validus, in cuius forma non exprimitur persona baptizans: tum quia minister est causa instrumentalis, ideo non est necesse, vt exprimat, eo maxime, quia implicite continetur in verbo, *baptizo.* Ideò qui omittit pronomen, *ego,* valide baptizat, & secluso scandalo, non est plusquam venialis culpa; quia non censetur materia grauis, vt docent Sotus, *dist. 3. artic. 5.* Henriquez *lib. 2. cap. 8. num. 8.* & cum alijs Bonacin. *tom. 1. dist. 2. quæst. 2. part. 4. num. 14.* qui idem docent de particula, *in*, & *Amen*, idem tenet Diana 1. part. *tract. 19. resolut. 47.*

5 Dico quarto. Quamuis expressio personæ ministri non sit essentialis, est tamen de necessitate, vt exprimat actio ministri, seu actus baptizantis, per verbu baptizo, aut æquiualens. Sanct. Thom. *quæst. 66. artic. 5. & 78. artic. 1. ad 3. DD.* citati, & alij communiter, colligitur appere ex verbis Christi Matth. ult. *Baptizantes eos;* & indicat apperte verbum, *baptizo.* Consistit enim hoc Sacramentum in vsu, ideo requirit, vt actio ministri exprimat. Quare non erit Baptismus, si excludatur persona ministri, vt si dicatur: *Baptizetur à Christo,* & nullo modo à me, nam forma continet falsum. Tenet tamen, si dicat: *Baptizetur seruus Christi;* vt faciunt Græci, vel, *baptizetur à me;* quia his verbis sufficienter exprimitur actio ministri. Henriquez *supra num. 3.* similiter tenet Baptismus sic datus: *Ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filij, ego te baptizo in nomine Spiritus sancti.* Nam quando semel pronuntiat verbu baptizo, virtute intelligitur replicari in qualibet inuocatione personæ diuinæ, vnde illa forma æqui-

ualet huic. Ita Filius. *tom. 1. tract. 2. cap. 3. n. 50.*

6 Dico quarto. Necessario exprimenda est persona, quæ baptizatur, siue dicat, *baptizo te*, siue, *baptizo*, siue *baptizo Caium*, siue *baptizetur seruus Christi*: deducitur aperte ex verbis Christi. *Matth. 28. Baptizantes eos, & docet communis DD.* cum S. Thom. 3. part. *quæst. 66. artic. 5. ad 4.* quia ut habetur in *cap. debitum de Baptismo*, aliter non significaretur distinctio baptizantis, & baptizati quæ sicut inter generantem, & generatum significari debet: vnde non est Baptismus, si quis dicat, *baptizo me*, propter rationem proxime dictam. Ita cû alijs Bonacin. *tom. 1. disp. 2. quæst. 2. part. 2. num. 2. & 20.* Quid si dicat *baptizo Petrum*, ex errore speculatiuo, cum tamen sit Paulus, vel femella? Respondeo, valere Baptismus si habuit religiosam intentionem baptizandi puerum præsentem, quicumque ille sit: non tamè tenet Baptismus, si habet irreligiosam, & sacrilegam intentionem, nimirum coarctatam ad Petrum, vel ad fœminam, ita vt si talis non sit, vt ipse existimat, non intendat baptizare, deficit enim tunc legitima intentio. Ledesma *ib. 2. cap. 4.* Henriquez *lib. 2. cap. 8. num. 8.* ex D. Tho. *disp. 6. quæst. 2. artic. 3. ad 4.* Idem dicendum de confessario absolvente fœminam, quam putat esse viram. At in matrimonio error personæ irritat illud, quia est contractus; secus in Baptismo, & poenitentia, qui non sunt contractus. Vide Bonacinam *supra num. 26.*

7 Dico quinto. Expressio vnitatis essentiæ diuinæ est de essentia formæ Baptismi, vt docet S. Thom. *quæst. 66. artic. 6.* & communis apud Suar. *disp. 21. sect. 3.* & Bonacin. *tom. 1. disp. 2. quæst. 2. part. 4. num. 5.* Deducitur aperte ex verbis Christi, *Matth. 28. baptizantes eos in nomine Patris, &c.* quod idè factum est, vt ostenderetur vnitatis essentiæ, vna virtus trium personarum, vna substantia, & maiestas, hæc enim omnia comprehendit dictio, *nomine*. Vnde non esset Baptismus, si diceret, *in nominibus*, quia in diuinis non est multiplex, sed vna essentia. Quid si diceret, *in virtute*? Henriquez *lib. 2. cap. 8. num. 2.* & cum eo Bonacin. *supra num. 5.* citat. dicit formam esse dubiam, verius tamen videtur esse nullam, vt tenet Reginald. *tom. 1. lib. 27. cap. 4. num. 30.* quia non datur vox quæ equiualeat huic, *in nomine*. Quid si baptizaret ita, *in nomine Patris, in nomine Filij, in nomine Spiritus sancti*, vt existimat Henriquez *ubi supra*, & alij apud Bonacinam, etsi ipsi contrariû sentiant, Baptismû esse validum, nam trina nominis repetitio non multiplicat essentiam: tûm etiam, quia semel affertur nomen, virtute intelligitur replicari in qualibet repetitione personæ diuinæ, vt de verbo, *baptizore*, diximus *num. 6.* Non tamen esset Baptismus, si diceret loco particulæ, *in nomine*, ego te baptizo cum Patre, cum Filio, & cum Spiritu sancto; aut in verbo Patris, Filij, &c. quia non exprimitur vnitatis diuinæ essentiæ. Coninch. 3. part. *quæst. 66. artic. 6. dub. 2. num. 45.* Bonacin. *sup. num. 5. vers. Rursus*. Nec si dicatur, baptizo te in nomine Patris maioris, & Filij minoris, quia est mutatio substantialis, & indicatur inæqualitas personarum, qui est error manifestus, ita citati, & omnes cõmuniter. Quid si diceret, ego te baptizo in nomine Patris, &c. & B. M. Virginis. Vide *sup. cap. 2. de Sacram. in genere, dub. 3. num. 10.*

8 Dico sexto. Expressio trium personarum sanctissimæ Trinitatis est de necessitate Baptismi: colligitur aperte ex verbis Christi. *Matth. 28. Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* ita Concil. Florentin. S. Thom. 3. part. *quæst. 66. artic. 5.* & cõmuniter sancti Patres, & DD. apud Suar. *disp. 21. sect. 3.* Ratio est, quia Fides explicita Trinitatis est ad salutem necessaria per se loquendo, vt dixi in *Decalog. lib. 1. cap. 1. dub. 2. num. 6.* at Baptismus est Sacramentum Fidei, & ianua Ecclesiæ, ideo in eo oportuit, fieri expressam Trinitatis mentionem. Vnde non erit Baptismus collatus in nomine solius Christi, aut in nomine Trinitatis, aut Dei, aut sanctæ Crucis, eo quod Tres Personæ diuinæ non exprimantur. Ita citati, & cum multis Bonacin. *tom. 1. disp. 2. quæst. 2. part. 4. num. 6. 7. & 8.* Vide Henriquez *lib. 2. cap. 8. nu. 1.* valet tamen Baptismus, si diceret, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij eius Iesu Christi, vel Christi, &c.* nam sic factis exprimuntur Tres Personæ, vt magis infra constabit, Quod fidas, Apostolos nunquam baptizasse in nomine Christi, vt patet in Actis Apostolorum. Respondet S. Thom. *quæst. 66. artic. 6.* & cum eo alij, pro eo tempore dispensatum fuisse à Deo, vt Christi nomen magis commendabile gentibus redderetur, vel vt existimat Bellarmin. *cap. 3. de Baptismo*, & alij apud Bonacinam *sup. num. 8. in fin.* & Suarez *disp. 21. sect. 2.* Apostolos nunquam baptizasse in nomine Christi tantum, sed positum fuisse, *nomen Iesu Christi*, loco illius particulæ, *Filij*, dicendo: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Iesu Christi, & Spiritus sancti*. Si autem obijcias, Nicolaum I. in *6. à quodam Iudæo de consecrat. dist. 4.* respondisse, non esse rebaptizandos eos, qui à quodam pagano fuerunt baptizati in nomine sanctissimæ Trinitatis, vel in nomine Christi tantum, respondeo cum Suarez *disp. 21. sect. 2.* Filius. *tom. 1. tract. 2. cap. 3. num. 57.* & Bonacin. *ubi sup. num. 8. vers. Respondeo ex.* baptizatos ab eo pagano in nomine Trinitatis, non esse rebaptizandos, si expressæ sunt tres Personæ; vel si loco Filij, nomen Christi fuerit positum, dicendo: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Christi, & Spiritus sancti*, quo modo baptismum valere, dictum est hoc num.

9 Dico septimo. Exprimenda est Trinitas nominibus relatiuis, id est, sub nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Ita communis cum S. Thom. *quæst. 66. artic. 5. ad 7.* apud Suarez *disp. 21. sect. 4.* quia sicut Christus determinauit materiam, scilicet aquam, ita etiam verba, & voces formæ, dicens *Matth. 28. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*; vnde non tenet Baptismus in nomine Trinitatis, vel Trium Personarum, vel primæ, & secundæ, & tertiæ Personæ, vel genitoris, & splendoris gloriæ eius; & flaminis: quia non explicantur personæ per proprietates personales. Item, propter eandem rationem probabilius nõ esse Baptismû, *In nomine genitoris geniti, & spirati*, vt communiter tenent DD. cum S. Thom. *supra artic. 5.* contra Caiet. & aliquos apud Suar. *loco citat.* & quâuis sententiâ Caiet. probabilis speculatiuè sit, sententiâ tamen S. Thom. & aliorum tutior est, & omnino in praxi sequenda, ne baptizandus periculo damnationis exponatur; vnde si fortè aliquis ea forma fuisset baptizatus, esset rebaptizandus sub conditione; eo quod esset valde dubium Sacramentum.

tum, valet tamen Baptismus, si loco *Filiij*, dicatur *verbi*. Item si dicatur: *Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filij unigeniti, & Spiritus sancti paracliti*. Item si dicatur: *In nomine Patris te baptizo*, &c. Aut si dicatur: *Te baptizo in Filij Patris*, &c. quia in ijs retinetur sensus formæ: propter quam rationem valide baptizat; qui omittit tres illas particulas, *ego, in, & Amen*; quia non sunt de essentia formæ, & cum non sit materia grauis, illas omittens non peccat mortaliter, vt dixi *sup. n. 4.* & tenet Bonacina cum alijs *tom. 1. disp. 2. q. 2. p. 4. n. 16.* & cum alijs Diana *1. p. tract. 15. resol. 14.* & Henric. *tom. 1. lib. 2. c. 9. n. 4.* existimat sciēter hæc committere, esse peccatū mortale ex genere; quod intellige si adsit scandalum: qui autem omitteret coniunctiones, & secundum Syl. *Baptismus 1. q. 11. concl. 4.* non validè baptizat; verius tamen est oppositum, quod tenet Reginald. *lib. 27. cap. 4. sect. vlt. num. 29.* Ceninch. *1. part. quest. 66. art. 6. dub. vnic.* Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 3. nu. 63.* & Dian. *sup.* Ratio est, quia hac sublata, remanet sensus, & idem est, præcipere nomine Regis, ac in nomine Regis.

10 Ex dictis sequitur primò, verba essentialia formæ esse: *Baptizo te nomine Patris, & Filij, Spiritus Sancti*, aliæ verò particulæ, *Ego, in, & Amen*, sunt de præcepto, & de facili, ac clara intelligentia formæ, idè apponendæ, aliter eas omittens peccat, vt dictum est *supra*.

11 Secundò, inualide baptizat, qui diceret: *Intendo te baptizare*; quia mutatur sensus formæ; aliud enim est, actū baptizandi exercere, aliud verò proponere, seu intendere actum. Bonacin. *tom. 1. disp. 2. quest. 2. part. 4. num. 14.*

12 Tertiò, valet Baptismus lingua vulgari, & secluso scandalo, non peccat mortaliter, imò qui non benè nouit linguam Latinam, melius faceret sic baptizandum. Bonacin. cum alijs *supra num. 17.*

13 Quarto, non est Baptismus, si puer moriatur, antequam Sacerdos proferat tertiam personam, quia non adfuit integra forma, piè tamen. D. Thom. *disp. 3. quest. 2. artic. 2. ad 4.* & cum eo Syl. *Baptismus 1. num. 5.* existimant, esse Baptismus, & Deum supplere effectum, consequenter puerum sepe liendum in loco sacro. Vide Henriquez *lib. 2. cap. 11. ad finem*, & Bonacin. *sup. num. 18.*

14 Quintò, inualidè baptizat in nomine *Patris, & Beatae Virginis*, aut alicuius sancti, si Beata Virgo, aut sanctus adducantur effectiue, secus si deprecatoriè ad facilius consequendum effectum Sacramenti, vt dixi *lib. 1. cap. 2. dub. 3. num. 10.* & cum alijs tenet Bonacin. *sup. n. 19.* & Diana *1. part. tract. 15. resol. 48.*

15 Sextò, nemo potest se ipsum baptizare, vt dictum est *num. 6.* vnde se in articulo mortis baptizans non saluabitur ratione Baptismi à se dati, quia nullus fuit; poterit tamen saluari per Baptismus in voto: possunt tamen duo se inuicem baptizare. Henriquez *lib. 1. cap. 26. num. 2.* & *lib. 2. c. 8. num. 4.* & Bonacin. *diff. num. 20. in fin.*

16 Septimò, potest quis vnica aspersione plures validè baptizare dicendo: *Ego vos baptizo*, sicut confessorius vnica absolutione plures absolue- re dicendo: *Ego vos absoluo*. S. Thom. *quest. 66. artic. 5. ad. 4.* & communiter DD. Sensus est, *ego baptizo te*, esse, quo in casu dantur plura Baptis-

mata, nimirum tot, quot sunt subiecta, seu personæ, quæ baptizantur, a quibus indiuiduatur Baptismus, & quamuis forma formaliter sit vna, virtualiter tamen censetur multiplex. Vide Coninch. *3. part. quest. 67. artic. 6. dub. 2. num. 53.* & Bonacin. *tom. 1. disp. 2. quest. 2. part. 4. num. 21.* & 22. Sic similiter Sacerdos vno verbo consecrat multas hostias; & Episcopus vna prolatione formæ, dicens, *accipite potestatem*, ordinat multos qui simul, aut successiue tangunt eandem materiam. Multos autem sic baptizare, secluso scandalo, non videtur peccatum mortale. Vt tenent Sotus *disp. 5. artic. 6.* & Henriquez *lib. 2. cap. 30. num. 1.*

17 Octauò, non valet Baptismus, si mutus infundat aquam, & carens manibus proferat formam, etiam Græcorum, vt docet S. Thom. *1. part. quest. 67. artic. 6.* DD. citati, & alij communiter; quia vt formæ sensus sit verus, oportet vnum per se ministrum repræsentare vicem vnus Christi. Deinde quia sensus formæ est falsus, cum reuera ille non abluat, vnde non est audiendus Fernandez de Heredia *de Baptismo part. 5. lib. 9. asserens*, teste Diana *part. 3. tract. 4. resolut. 11.* id licere sub conditione in articulo necessitatis, nã est dictum sine fundamento, & contra communem. Affortiori non valet Baptismus, si vnus incipiat formam, & alter perficiat. Vide Henriquez *cap. 30. citat. Suar. disp. 23.* & Bonacin. *supra num. 23.* & 24.

18 Nonò, quando multi vnum baptizantes dicunt, *nos te baptizamus*, si illa forma reddat hunc sensum: *Ego te baptizo*, & iste se baptizat, vnusquisque totaliter, ita vt intentio vnus non dependeat ab intentione alterius, est Baptismus, quia dantur omnia requisita: quòd si dicat: *Ego te baptizo*, & iste se baptizat, vnusquisque partialiter, & ambo, vt minister totalis, ita vt intentio vnus dependeat ab intentione alterius, non est Baptismus, quia minister non est nisi vnus, sicut Christus instituens, nec integratur ex duobus (quãuis de potentia absoluta fieri possit) ita D. Thom. *quest. 66. artic. 5. ad 4.* Nec valet Baptismus, si dicat quisq; simul baptizantium: *Baptizote, si alter nunc baptizans se non baptizat*, quia dum additur conditio, tunc forma non est vera, cum sit se falsificans. Henriquez *ubi sup. num. 2.* Quando verò multi vnum baptizantes, vnusquisque vt causa totalis, & intentione independenti profert verba, & simul aquam infundit, ille qui prius perfecit, baptizat; reliqui verò non rebaptizant, nec sunt in foro conscientie irregulares, quia ad rebaptismus oportet, vt circa plenè baptizatum applicetur integra forma, & materia: sic non peccant Sacerdotes, qui quando inuicem, proferunt formam consecrationis; postquam Episcopus finiuit, & consecrauit. Vide D. Thom. *quest. 67. artic. 6.* Ledesmam *in sum. lib. 2. cap. 6.* Henriquez *diff. cap. 30. num. 4.* & *cap. 12. num. 1.* Bonacina *tom. 1. disp. 2. quest. 2. part. 4. n. 25.* & Filiucium *tom. 1. tract. 2. c. 4. q. 4. & 5.*

19 Hoc autem pro certo habeo, valere Baptismus ab Episcopo dicente: *Nos te baptizamus*, quia nos, authoritatiue ponitur pro, ego, item valet, si baptizans principalem personam dicat: *Ego vos baptizo*, quia vos, ponitur pro se, & talis mutatio nõ est substantialis. Bonacina cum alijs *supra num. 11.*

20 Decimò, mutatio in verba synonyma non vitiat Baptismus, nisi tollat sensum formæ, iuxta *supra*

superius dicta. Sic valet Baptismus datus his verbis: *Abluo te, intingo te*: quando verò fit per infusionem aut asperisionem satis est dicere, *infundo aquam, vel aspergo*. Sotus *disp. 3. artic. 5. & artic. 7. ad 2. vel mergo*, cum eodem Soto. Si tamen mergendo baptizans dicat, *aspergo te*, vel baptizans aspergendo dicat, *mergo te*, dubia est forma, Sotus *artic. 7. magis dubia, balneo te*, aut, *mitto in aquas*, Sotus *dist. 3. artic. 5.* at non valet, si dicat, *purgo te*, aut, *emundo te*, nisi confessorius absolvens dicat, *ego te abluo*. Henriquez *lib. 2. cap. 9. num. 3. lit. O.*

21 Baptizans cum formis dubijs peccat mortaliter, peccato sacrilegij, quia exponit se periculo irritandi Sacramentum, vt diximus *lib. 1. cap. 2. dub. 3. num. 9.* vbi etiam diximus, etsi licitum fit in necessitate vti materia dubia, non tamè forma; quia semper vera forma est possibilis: quod si quis metu mortis (absque scandalo tamen, & contemptu fidei) cogeretur ad baptizandum sub hac forma: *In nomine Genitoris, geniti, & procedentis ab utroque*, excusari potest à peccato, sed propter dubium rebaptizetur sub conditione, si tempus adfit, Henriquez videndus *lib. 1. cap. 9. num. 7. lit. B. & lib. 2. cap. 9. num. 3.*

22 Dico vltimo, formam Baptismi conditionalem esse: *si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine, &c.* habetur *cap. 2. de Baptismo*, & vti debemus hac forma, quando Baptismus est incertus, ac dubius publicè, & coram alijs. At si mihi tantum dubius, aut incertus est, debeo vti forma absoluta exterius, conditione tantum mente intellecta, si dubium deponere non possum. Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 3. num. 65.*

Dub. 5. Quisnam sit minister Baptismi.

1 Duplex minister Baptismi communiter à DD. assignatur: alter solemnitatis, alter vero necessitatis.

2 Dico primò. Minister solemnitatis est solus Sacerdos. Ita Concil. Florentin. *in instr. Armenorum*, & *cap. constat de consecrat.* & patet ex communi vsu Ecclesie, & tenet S. Thom. *1. part. quest. 67. artic. 2.* & communis DD. apud Suar. *tom. 1. de Sacramentis. disp. 31. sect. 2.* Ratio est, quia solus Sacerdos habet potestatem in Corpus Christi verum, id est, ad consecrandam Eucharistiam; ergo solus etiam in mysticum, maximè quia per Baptismum fit homo particeps Eucharistie. Ex officio autem non competit omnibus Sacerdotibus baptizare, sed pastoribus animarum, vt sunt Episcopi, & parochi: alij autè Sacerdotes etsi ex visua consecrationis id munus eis competat, non tamen possunt illud exercere absque licentia pastoris, eo quod non habeant subditos, idque exposulat bonum regimen Ecclesie. Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 4. num. 69.*

3 Dico secundò. Diaconus ex vi suæ ordinationis non est ordinarius Baptismi minister, est tamen capax huius ministerij, ex concessione, vel iussu Episcopi, vel parochi, saltem vbi id consuetudine receptum est, *cap. Baptisma de consecrat. dist. 4.* & patet ex ipsius ordinatione: quamvis hoc tempore non videtur vsu receptum, vt Diaconus solemniter baptizet, cù adfit copia Sacerdotum. Suarez *disp. 26. sect. 2.* & cum alijs Bonacina *tom. 1.*

disp. 2. quest. 2. part. 5. num. 3. Nullus autem Diacono inferior est capax talis delegationis, & commissionis, vt tenent communiter DD.

4 Ex his colligitur, Clericum non Sacerdotè, baptizantem solemniter (idè dic de Diacono, si non adest licentia proprij Sacerdotis) peccare mortaliter, & fit irregularis, *ex cap. de Clerico non ordinato administrante.* Laicus autem solemniter ministrans Baptismum etiam extra necessitatem, non fit irregularis, vt valde probabiliter, tenet Henriquez *lib. 2. cap. 29. num. 1.* & cum Nauarro Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 4. num. 85.* sicut nec fit irregularis laicus absolvens à peccatis, fundatur in *dist. cap. & titulo* qui est, *de Clerico ministrante in ordine quem non habet*, at mere laicus, non est Clericus. At Clericus sine solemnitate baptizans, etià extra necessitatem, & prohibente Parocho, non fit irregularis; quia non exercet actum Ordinis sacri. Nauarr. *cap. 22. num. 7.* & *cap. 27. num. 242.* Parochus autem in aliena Parochia extra necessitatem sine licentia proprij, solemniter baptizans peccat quidem mortaliter, sed non fit irregularis, nec excommunicatus, idem Nauarr. *cap. 22. num. 7. in fine*, quia hæc poena nullibi reperitur expressa. Sicut verò ministret solemniter in necessitate Sacerdos, quando Parochus abest, sine proprij licentia, non peccat, quia quilibet Sacerdos per se institutus est administrandum hoc Sacramentum. Suar. *disp. 23. sect. 2. & disp. 31. sect. 4.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 2. quest. 2. part. 5. num. 9.*

5 Dico tertio. Minister Baptismi in necessitate est omnis homo habens vsum rationis potensq; & sciens debitam formam proferre, & materiam applicare. S. Thom. *3. part. quest. 67. artic. 2. & 5.* & cum eo communis DD. & habetur in Concil. Florentin. *in instr. Armenorum*, & definitum est in *cap. in necessitate, & seqq. de consecrat. dist. 4.* & habet traditio Ecclesiastica, quæ demonstrat propter tantam Baptismi necessitatem, Christum Dominum voluisse, pro ministro Baptismi constituere quemlibet hominem rationis vsum habentem, siue sit fidelis, siue infidelis, siue sit vir, siue foemina, siue sit excommunicatus, aut non; dummodo omnia alia requisita adsint. Vnde baptizatus à laicis, ab hæreticis, aut foeminis, quauis sit adultus, & extra necessitatem baptizatus, si cætera adsint, non est rebaptizandus, nam etsi extra necessitatem baptizando peccauerint, validum tamè fuit Baptismus, vt cù multis tenet Henriquez *lib. 2. cap. 28. num. 1.*

6 Hinc colligitur, foeminam posse licitè in necessitate baptizare, ob idque obstetrices obligatas esse ad ediscendam formam Baptismi, saltem lingua vulgari, vt in necessitate subueniant infanti periclitanti, ad quod ex charitate tenentur, non existente, ibi tunc ministro magis idoneo, vt non raro continget. Suar. *disp. 31. sect. 6.* Nauarr. *cap. 22. num. 6.* & cum alijs Bonacina. *tom. 1. disp. 2. quest. 2. part. 5. num. 5.* probabile tamen est obstetrices nõ obligari sub mortali ad sciendum formam Baptismi, & modum baptizandi, vt ex Suar. *1. p. tom. 3. disp. 21. sect. 5.* tenet Diana *1. part. tract. 15. resolut. 46.* quia circa hoc nullum extat præceptum positium; neque naturale, quia obstetrici iure naturali non obligatur ad curandam salutem animæ pueri, sed solum ad rectè cooperandum natiuitati corpori.

corporali eius: opposita autem sententia non solum magis pia, sed etiam probabilior, & verior videtur propter rationes ibi adductas.

7 Secundò, hæreticum, & paganum posse validè conferre Baptismum, modo intentionem habeat baptizandi, *cap. Romanus dist. 30.* Quamvis peccat adultus ab ijs suscipiens baptismum, propter periculum non recipiendi illù, defectu intentionis, aut propter scandalum. *Suar. ubi sup. sect. 4. Henriquez, & alij apud Bonacin. num. 6.*

8 Tertio, Angeli, aut anima separata, absque dispensatione diuina, non possunt valide baptizari; quia cum non sit homo, nõ potest vitaliter verba proferre. Homo verò beatus valide baptizaret. Vide *Henriquez ubi sup. & Bonacin. num. 7. & 8.*

9 Nihilominus tamen, etsi verum sit, in necessitate omnes validè baptizare, tamen ut id licitè fiat, seruandus est ordo aliquis, si possibilis sit: hoc modo, vt foemina non baptizet præsentem viro sciente baptizare, nec laicus præsentem clerico; nec clericus etiam diaconus præsentem Sacerdote, nec Sacerdos præsentem proprio Pastore: verum si proprius Pastor, aut Sacerdos nolit baptizare, debet clericus, aut laicus baptizare in extrema necessitate; imò in tali casu laicus, deficiente clerico, ad id ex charitate tenetur, vt occurrèti subueniat necessitati. *Henriq. dist. cap. 28.*

10 Sed rogabis, quale peccatum sit, prædictum ordinem non seruare. Respondeo, & dico, præferre infidelem fideli, saltè ratione scandali videtur peccatum mortale à fortiori si hæreticus præferatur; similiter si præferatur excommunicatus, præsertim si sit denunciatus, quamuis non excommunicatus sit laicus, vt contra *Henriq. lib. 2. cap. 28. num. 3.* tenet *Coninch 3. part. 7. art. 5. dub. 2.* inter fideles autem non excommunicatos omittit Sacerdotem volentem baptizare, etiam est peccatù mortale, vt cum multis tenet *Bonacina tom. 1. disp. 2. quest. 2. part. 5. num. 10. in fin.* Videtur etiam mortale, absente Sacerdote, omittit Diaconum volentem baptizare, vt docet *Coninch supra.* Ratio horum quia dictum ordinem subuertere, videtur res grauis: in alijs autem ordinem supradictum non seruare, ex se solum videtur peccatum veniale, quia non videtur res grauis; ita *DD. citati;* probabile tamen est laicum baptizantem præsentem Diacono in casu necessitatis non peccare mortaliter, vt tenet *Diana 3. part. tractat. 4. resolut. 4.* cum *Suarez tom. 3. disp. 31. sect. 4. Villalobos 1. part. tract. 5. differ. 8. num. 10.* & alijs; erit ergo solum peccatum veniale, non enim videtur res grauis. Addit *Valentiam tom. 4. disp. 4. quest. 2. puncto. 1.* asserere laicum baptizantem in tali casu præsentem Sacerdote, secluso contemptu, & minimè renuentem Sacerdote, peccare tantum venialiter.

11 Quares secundò, quæ seruare teneatur baptismi minister. Respondeo primò, debet habere legitimam intentionem, de qua *lib. 1. cap. 3. dub. 2.* Secundò, debet applicare legitimam materiam, & formam, iuxta dicta *hoc cap. dub. 3. & 4.* Tertio, si solemniter baptizat, requiritur vt sit in gratia, aliter solemniter baptizans, peccat mortaliter, & si sit excommunicatus, fiet irregularis. Qui verò vrgente necessitate baptizat, sine solemnitate cum conscientia peccati mortalis, aut

in excommunicatione, non peccat mortaliter, quia tunc non ministrat, vt minister consecratus. Vide *Suarez disp. 31. sect. 5. Henriquez lib. 2. cap. 29. num. 4. Filiucium tom. 1. tract. 2. cap. 4. quest. 8. & Bonacinam ubi sup. num. 12. & Diana 3. part. tract. 4. resolut. 10* vbi cum alijs nostram tuetur sententiam. Quartò, debet seruare ritus Ecclesiæ, & de recepta consuetudine (de quibus *infra dub. 9.*) quod præceptum colligitur ex Tridento *sess. 7. Can. 13.* ideòque si caremonia, quam prætermittit, est grauis, peccat mortaliter. Hoc tamen intellige, extra casum necessitatis, in quo sine peccato prætermitti possunt caremonia. Demum peccat, si det Sacramentum indispósito; nam sancta sanctè tractanda sunt. Tunc autem censetur indispósito adultus, quando vel involuntariè accedit ad Baptismum, vel sine sufficienti instructione, vel sine signis pœnitentiæ, vel in morali periculo recedendi a fide, quod vltimum suo modo habet locù in infantibus, vt dicitur *dub. seq. versic. Sed quares* Vide *Filiuc. ubi sup.*

12 Nota, vrgente periculo, licere Baptismum petere a quocumque, siue Christiano, hæretico, aut degradato, nullo alio existente idoneo, modo nõ sit periculum peruersionis, aditque vera intentio. Ita *S. Thom. 2. 2. artic. 5. ad 3. art. 7. ad. 2.* & ibi *Caietan. ac DD. communiter.* Vide *Emanuel Sa verbo, Sacramentum, num. 3.* vbi ait: quouis tempore licet accipere ab eo, qui non est denunciatus, aut notorius clerici percussor, quoduis Sacramentum, si non potest commodè ab alio habere, & sine necessitati, aut utilitati spirituali providere.

13 Dico quartò, peccat mortaliter minister, qui baptizat illum, quem morali certitudine constat esse baptizatum, etià domi ab obstetrice. *S. Tho. 2. 2. artic. 9. ex c. non licet 2. de consecrat. & sequ. & Trident. sess. 7. de Sacramentis Can. 9* quia fit contra substantiam Sacramenti, dum conferri tentatur in subiecto incapaci: quod procedit ob eandem rationem, quamuis rebaptizet sub conditione, nam est impertinens, & habetur pro non adiecta. *Quare Sot. dist. 3. art. 6.* merito carpit parochos qui facile rebaptizant baptizatos domi à foemina: fides enim adhibenda est mulieri, vbi non est rationabilis causa dubitandi vt tenet *Sotus, & communis: examina tamè est, an recta intentione applicuerit necessaria Baptismi.* Quando verò dubium est probabile, aliquem non esse baptizatum tunc licitum, & expediens est baptizare sub conditione, quam satis est mente retinere, *ex cap. paruulos, & seq. de consecrat. dist. 4.* nam tunc non fit iniuria Sacramento, cum non conferatur animo reiterandi, nec exponitur homo periculo salutis aeternæ, relinquendo illum sine Baptismo: ob idque sic baptizans nullam contrahit irregularitatem. Vide *Ledesma in sum. c. 5. de Baptismo.*

14 Dico quinto, rebaptizans absolutè eù, quem scit esse baptizatum, sit irregularis, etiam si delictum sit occultum, vt cum alijs docet *Suar. disp. 31. sect. 6.* vbi dicit hanc irregularitatem impedire tantum assensum ad superiores Ordines, fundatur in *cap. 2. de Apost. vbi Accolitus, qui ministravit rebaptizati, prohibetur ascendere ad superiores Ordines.* Ex quo vsus, & consuetudo declarauit, etiam rebaptizantem esse irregularem, *Filiuc. tom. 1. tract. 2. cap. 4.*

num. 90. Dixi, rebaptizans absolute, nam si id faciat sub conditione probabile est, non esse irregularem vt docent Nauarr. cap. 27. num. 141. Henriq. lib. 2. cap. 31. num. 1. Ledesma cap. 5. de Baptismo, & cum multis Diana 1. part. tract. 4. resol. 9. quia vere non rebaptizat. Dixi, quem scit, &c. nam secundum omnes ignorantia inuincibilis excusat ab hac irregularitate, secus si culpabiliter ignorat esse baptizatum. Ledesma supra, probabilissimum tamen est, excusari eum, qui ex ignorantia culpabili, modo non sit multum crassa, bona fide putans non esse baptizatum, rebaptizat. Vt docet Henriquez cap. 4. de irregularitate, ex Nauarro cap. 27. num. 141. quia hic non intendit imitari factum hereticorum, & implicitè retinet in mente conditionem, si non es baptizatus; sic ego non iudicarem irregularem parochum, qui ex obliuione, vel inaduerterentia ignorantè rebaptizat iam baptizatum, præsertim si solitus erat sciscitari ad obsterice, & patris an puer erat baptizatus, ad quod fauet doctrina Caiet. verbo. præcepti transgressio, à qua excusat bona fides. Nec fit irregularis, qui metu rebaptizat, modo non habeat intentionem; ita enim credi potest de pia matre Ecclesia. Henriquez cap. 31. num. 2.

14 Eandem poenâ irregularitatis incurrit adultus, qui scienter rebaptizatur, tam quoad susceptionem, quam vsum ordinum, ex cap. qui in qualibet 1. quæst. 7. à qua irregularitate excusat ignorantia inculpabilis, non verò culpabilis. Vt docet Suarez disp. 31. sect. 6. Nec incurrit eam, qui ob metum absque intentione rebaptizatur, nec tenetur pati mortem, potius quam permittere, se rebaptizari, nisi id fieret in odium Religionis Christianæ. Vt tenet Henriquez ubi supra, contra Sylu. irregularitas, S. 4. fin. Nec fit irregularis nesciens se rebaptizatum, si postea id sciens factum ratum habeat. Nec qui solo verbo baptizat, aut rebaptizat, quia non verè rebaptizat, nec imitatur hereticos. Vide Henriq. ubi sup.

15 Nota, in hac irregularitate, si publica sit, solum dispensare Papam: si autem occulta sit, potest Episcopus, ex Trident. sess. 24. cap. 6. quia cõtrahitur ex delicto occulto. Vide Henriquez dicto cap. 31. & Filiuc. ubi sup. num. 91. & 92. cù Suarez disp. 31. sect. 6. citata.

Dub. 6. Quodnam sit Baptismi subiectum.

1 Dico igitur. Subiectum Baptismi, seu qui baptizari potest, & debet, est quilibet homo natus existens in hoc mortali corpore, siue sit infans, siue adultus, siue vir, siue foemina. Vt late probat Belarm. lib. 2. de Baptismo, cap. 8. & Suarez disp. 25. sect. 1. Ratio est, quia Baptismus est omnibus necessarius, iuxta illud Ioann. 3. Nisi quis renatus fuerit, &c. ergo quilibet homo natus est capax Baptismi. Et quidem paruulos esse capaces, tum eos, qui sunt orti ex fidelibus, quàm infidelibus: est de fide, ex Concil. Lateranens. in cap. Martyres de Baptismo. & Trident. sess. 5. in decreto de peccato originali cap. 4. & sess. 7. Can. 12. & late probat Belarm. sup. cap. 8. & 9. Ratio est, quia possunt saluari; & ex alio cap. non possunt saluari nisi renascantur; ergo infans etiam ex Christianis

& iustis natus debet baptizari, vt salutem obsequatur, & à peccato originali mundetur. Vide Trid. sup. & sess. 7. Can. 2. & D. Thom. 1. 2. quæst. 81. artic. 1. & Filiuc. tom. 1. tract. 2. cap. 6. quæst. 7. & sup. dub. 2.

2 Hinc colligitur primò, satyrum, aut genitum, ex foemina, & bruto, & pigmeum, non esse capax Baptismi, quia non sunt homines, nec contrahunt peccatum originale, eo quod non descendunt ab Adamo per vitalem virtutem. Henriq. cap. 21. num. 1. ex D. Thom. 1. 2. q. 85. artic. 1. & Trid. sess. 5. Can. 3. & sess. 6. Can. 3.

3 Secundo, monstrum genitum ex viro, & foemina baptizandum est; quia homo constat corpore, & anima rationali: imò si constet habere duplicem animam, vt si habet duo capita, & duo corpora diuisa, bis baptizandum est, seu in vtroque capite, vel saltem vnico actu baptizandum est, dicendo: Ego vos baptizo, &c. si periculum sit in mora, & necessitas urgeat. Quod si dubitetur an constet duplici anima rationali, vt si habeat duo capita cù vno pectore, vel duo pectora sub vno capite, duplex Baptismus conferendus est, vnus absolute in ea parte, in qua perfectius caput, vel pectus apparet; alter sub conditione in alia parte. Toletus lib. 2. cap. 21. num. 6. ver. Quarto notandum, & cum alijs Bonacin. tom. 1. disp. 2. quæst. 2. part. 6. num. 4. vide Henriquez lib. 2. cap. 21. num. 6. denique si dubitetur, habere animam rationalem, vt si habeat caput ferinum, & cætera membra humana, ad summum est baptizandum sub conditione. Nauarro, consil. 3. de baptismo, Filiuc. tom. 1. cap. 6. num. 150.

4 Tertiò. Mortuus non potest baptizari, nam subiectum Baptismi est homo natus, qui saluari possit, ita DD. citati.

5 Quarto. Infans in vtero matris non potest baptizari, quia cum natus non sit, renasci non potest, nec potest attingere ad illam aquam, vnde non sufficit aspergere matrem, quia per illam asperisionem puer inclusus in vtero, & à matre distinctus nõ abluatur. Ita S. Tho. 3. p. 9. 68. artic. 11. ad 1. Bonnac. sup. n. 7. & alij. At si aliquo modo ibi in aliqua sui corporis parte lauari possit, existimo valde probabile esse, posse validè baptizari, quia potest dici quod renouatur, & renascitur. Suarez tom. 3. in 3. part. 9. 68. artic. 11. Coninch. ibidem num. 90. & cum alijs Diana 1. part. tract. 15. resol. 43. Quod si eduxit puer caput, & periclitatur, baptizandus in eo est, & postea plenè natus, non est baptizandus sub conditione, vt docet S. Thom. quæst. 68. artic. 11. nam tunc censetur simpliciter natus: si verò solam manum, pedem, aut brachium eduxit, & in altero ex his baptizatur, valet Baptismus, vt dixi sup. dub. 3. num. 9. At quia aliqui dubitant de hoc baptismo, ideò multi DD. tenent (& hoc est tutius) cum S. Thom. supra, postea plene egressum, esse baptizandum sub conditione. Si verò mater, & foetus ex morbo, aut vulnere periclitentur, viuua mater non est sciendū, vt puer baptizetur; quia non vult Deus, vt cū morte naturali vnus detur vita spiritalis alteri. Ita cum S. Thom. Henriquez cap. 21. nu. 5. ideo iudex tenetur differre sententiam mortis mulieris pregnantis, donec pepererit. Mortua tamen mater, si foetus credatur viuere, aperiendā est, vt fatus extrahatur, & baptizetur

retur. Henriquez *supra*, & cum alijs Bonacina *tom. 2. disp. 2. q. 2. p. 6. n. 8. c. 9.*

6 Nota, licere ab iniquo nolenti aquam dare; eam, etsi benedictam, emere, ne infans periclitetur; vel si pater pueri esset mutus, vel sine manibus, vel nesciret formam baptismi, & improbus minister nollet eum baptizare, nisi dato pretio, licet pro puero offerre pecuniam, ne in aeternum peccet, nec est proprie emptio, sed redemptio vexationis, dummodo benedictionem aquæ, nec actionem Sacramenti, nec ipsum Sacramentum intendat vere emere; esse enim hæc redemptio vexationis quasi iusta defensio, ideo non est symonia, cum non addit intentio emendi rem spiritualementem. Sancti Thom. 2. 2. *quæst. 102. art. 2. ad 2. Syl. symonia, S. 4. Caietan. opusc. de symonia, quæst. 7. Nauarr. cap. 21. num. 101. Quod procedit, quamuis pater ab eo compulsus iuret, se emere baptismum, ut si alter dicat, nõ baptizabo, nisi iures te emere baptismum vera intentione, modo iurans latè sumat internè, emere, pro eo quod est, redimere vexationem. Henric. cap. 23. n. 1. c. 2. Pro adulto tamen D. Thom. 2. 2. q. 100. *artic. 2.* & communiter DD. negant, licitum dare pecuniam iniquo ministro, ut baptizet, aut absoluat à peccatis, quia adultus non censetur esse in necessitate simpliciter extrema damni irreparabilis constitutus, cum facile possit cum auxilio Dei, habere remedium contritionis. At si quis sibi persuadeat, difficulter habere contritionem, & sit morti proximus, existimo, cum Henric. *sup. n. 3.* ubi citat Bartholomæum Medin. & alios, licitam esse tunc oblationem pecuniæ. Vide D. Thom. *d. art. 2. ad 5.**

Sed quares, vtrum liceat baptizare filios infidelium inuitis eorum parentibus.

7 Certum est, tenere baptismum filiorum infidelium, si de facto inuitis eorum parentibus baptizentur, ut tenet communis cum S. Thom. *q. 68. artic. 12.* Ratio est, tum quia ad valorem baptismi tantum requiritur materia, & forma, & intentio ministri, & nulla auctoritate probari potest, requiri parentum consensum; ideo Ecclesia non reiterat baptismum eius, qui inuitis parentibus fuit baptizatus, tum quia ad validitatem baptismi infantis non est necessaria intentio propria, vel parentum, ut dicitur *dub. seq.* sed sufficit voluntas Christi, & Ecclesiæ, ut docuit D. August. *Epist. 23.* ubi inquit: offeruntur ad recipiendam gratiam, non tam ab ipsis, quorum gestantur manibus, quam ab vniuersa societate sanctorum, atque fidelium. Vide Bonacinam *tom. 1. disput. 2. quæst. 2. part. 6. nu. 10.* & Filiuc. *tom. 2. tract. 2. cap. 6. num. 13.*

8 Difficultas ergo est, an id non solum valide, sed etiam licite fieri possit: ad cuius intelligentiam nota, tria posse considerari genera infidelium, primum eorum in quos Ecclesia habet iurisdictionem spiritualementem, ut sunt omnes ij, qui receperunt fidem & ab ea per hæresim, Iudæismum, vel Paganismum recesserunt. Secundum eorum, qui sunt subditi Ecclesiæ, vel Principibus Christianis quoad iurisdictionem temporalem, & politicè tantum. Tertium est eorum, qui nullo modo sunt subditi, nec spiritualiter, nec ciuilitè. Rursus aut filius infidelis est adultus aut carens ratione: his positus.

9 Dico primò, filius cuiuscumque infidelis habens usum rationis, si petat baptismum, baptizari debet, etiam inuitis parentibus, & ab illis sub-

strahi propter periculum peruersionis: habet enim ius petendi necessaria ad salutem, nec tenetur obedire patri in ijs, quæ sibi, & Deo contraria sunt. Henriquez *lib. 2. cap. 25. num. 3.* & cum alijs Bonacin. *tom. 1. disp. 2. quæst. 2. part. 6. num. 11. vers. Respondeo primò;* ex S. Thom. 3. *part. quæst. 68. artic. 15.* Si autem dubitetur an habeat usum rationis, & non adimpleuit septennium, non est baptizandus, modo ut infra: si verò adimpleuit, baptizandus est, nam tunc præsumitur rationis usum habere. Ita Bonacina *sup. vers. Ego vero;* vide Suarez *disp. 25. sect. 3.*

10 Dico secundò, filius infans infidelis primò modo potest inuitis parentibus baptizari. Ratio est, quia Ecclesia habet ius cogendi parentes ad fidem quam susceperunt seruandam, & afficiendi poena mortis, si pertinaces sint; ergo multo magis poterit priuare potestate in filios, in quos directè habet ius, ut possit eos in fide instruere. Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 6. num. 142.* Bonac. *sup. num. 11. vers. Hac doctrina cum S. Thom. 3. part. q. 68. artic. 10.*

11 Dico tertio, filij infidelium secundo modo, si tales infideles sunt serui fidelium, possunt inuitis parentibus de consensu dominorum baptizari. S. Thom. *quæst. 68. artic. 10.* Caiet. *ibi.* Filiuc. *supra n. 142.* & cum alijs Bonac. *n. 11. cit. vers. Filios vero.* Ratio est, quia domini possunt filios seruorum suorum a parentibus separare, & vendere, cum habeant ius in filios, & parentes; cessatque ius patrum in hos filios; ideo ipsis inuitis filij possunt baptizari, præsertim cum separatione facta nõ imminuat periculum peruersionis, & possunt vendere in longinquam partem filiorum suorum baptismum impediens. Vide Sotum *in 4. d. 5. art. 10.* & Henric. *lib. 2. cap. 25.* addit Vazquez *tom. 1. in 3. part. disp. 155. cap. 40. n. 50.* quem sequitur Diana *in 1. part. tract. 15. resolut. 456.* posse dictos filios baptizari antequam à parentibus separantur; nam ante adultam ætatem possunt separari; tenenda tamen est cõmunis sententia, nam ex sententia Vazquez, si tales filij baptizati remanent apud patres infideles, sequuntur multa incommoda contra nostram Religionem, & recentè baptizatum.

12 Dico quartò, filij infidelium, qui non serui, sed tantum politicè subiecti, tributarij, & vasalli Principum Christianorum, quales sunt Iudæi commemoratè ex concessione Principum in aliquibus ciuitatibus, non possunt inuitis parentibus baptizari, Suar. *disp. 25. sect. 4.* Filiuc. *sup. n. 142.* & cum alijs Bonac. *d. punct. 6. n. 11. vers. Respondeo sexto.* Ratio est, quia vel eripiendi sunt à parentibus, & fieret ipsis iniuria, cum ij non amiserint ius in filios, iure enim naturæ pater habet ius in filios, ut eos instruat, & regat, cum ex vi originis filius sit quid patris, vel relinquendi sunt in eorum potestate, & fieret iniuria Sacramèto ob periculum apostasiæ.

13 Dico quintò, filij infidelium tertio modo, qui scilicet nullo modo sunt subditi, non sunt parentibus inuitis baptizandi: ita DD. citati, & omnes cõmuniter ex Suar. *ubi sup.* & patet ex præcedenti cõclusionè: si enim filij infidelium subditorum tantum ciuilitè, non sunt baptizandi, multò minus filij infidelium nullo modo subditorum; sequerentur enim eadem incommoda, & multò maiora.

14 Nihilominus tamè filius cuiuscumq; infidelis in duobus casibus potest parentibus inuitis baptizari.

zari. Primus si esset in extremo periculo mortis, & moraliter desperatus; quia in hoc casu cum cesserit periculum peruersionis, subueniendum est extremo spiritualiter indigenti. Secundus, si esset extra patriam potestatem absque spe restitutionis separati, ut per iustum, aut iniustum bellum, aut captiionem, ita ut non sint ad eos redituri, imò possunt emi eo sine ut baptizetur. De quo vide Sotum in 4. dist. 5. artic. 10. Henriq. lib. 2. cap. 25.

15 Dico sexto. Baptizandus est filius ex matre Christiana consentiente, etsi pater dissentiat, nam filius sequitur ventrem, à fortiori si pater Christianus consentiat, matre infideli dissentiente, nam vir caput est, & præcipua causa filij: imò baptizari potest filius infidelium, si altero parente infideli tantum consentiat, quamuis uterque parens sit infidelis; nam cum hic actus cedat in fauorem religionis, & salutem infantis: maxime fauorabilis est, consequenter præferendus dissensui alterius parentis, etiam infidelis. Filiuc. tom. 1. tract. 2. cap. 6. n. 147. Bonacin. tom. 1. disp. 2. quest. 2. part. 6. num. 11. ver. Respondeo quarto, & seqq. & DD. alij apud Henriq. dist. cap. 25.

16 Sed rogabis, an Christiani teneantur aliquando baptizare filios infidelium. Respondeo, & dico primo, si infideles non sunt subditi vlllo modo, vel tantum ciuilitate, constat ex dictis non obligari, nisi ad summum in necessitate extrema, quando non esset amplius spes, quod maneret in eorum potestate, ut dixi *vers. Nihilominus*. Dico secundò, si infantes sint serui, & mancipia, siue domi, siue natura, siue iusto bello in infantia capta, per se loquendo, tenentur Domini curare seruos suos baptizare, nam succedunt loco parentum, ut existimat Bonacin. *sup. num. 12*. cum Coninch *q. 68. art. 10. n. 87*. per accidens tamen excusantur ab hac obligatione, ut quòdo non possunt id facere sine magnis difficultatibus, & incòmodis: hinc facillè excusantur Domini, parentes, aut alij vendentes seruos nondum baptizatos, aut faciunt compensationem cum Christianis captiuis, nam cum ij pueri non sint in extrema necessitate, non tenentur domini his succurrere cum magnis difficultatibus, quas alii subirent in illis alèdis, & educàdis. ideo Filiuc. tom. 1. tract. 2. c. 6. n. 147 dixit communio-rem esse sententiã, non adesse huiusmodi obligationem circa filios infidelium qui sunt serui, quia nisi separantur à parentibus, non expedit ob periculum Apostasiæ, ad quam separationem charitas non obligat, cum non sit semper còmodum illis retinere horum filiorum curã: & alio capite, sic consulitur maiori reuerentiæ Baptismi, & libertati nostræ religionis. Deniq; dico, si filij sint hæreticorum, nisi spes concipiatur probabilis fore, ut suo tempore possint instrui in vera fide, nunquã adesse obligationem tales baptizandi, nisi sit extrema necessitas; imò expedit etiam; eos non baptizare, nisi concipiatur spes prædicta. Filiuc. *sup. n. 148*. & fuse Suar. *disp. 25. sect. 5*. vide Henriq. in 3. p. tom. 3. *disp. 155. c. 7*, & Diana 3. p. tract. 4. *resol. 14*. & *resol. 7*. vbi refert sententiã Layman in Theologia morali, l. 5. tract. 5. c. 6. n. 12. existimantem filios hæreticorum sub parentum cura existentes posse licitè baptizari, cum periculum peruersionis non sit adeò propinquum, & certum, quia fieri potest, ut moriantur ante usum rationis; & quia est non parua, quod aliquando ij in fide instruatur. At quia omnia

hæc sunt incertissima, & periculum peruersionis moraliter est certum, ideo non est recedendum à communi sententiã.

17 Rogabis etiam, quid dicendum de expositis, alijsque, quorum Baptismus ignoratur. Respondeo, breuiter, si id accidat inter Christianos, & expositi ferant scriptum quod sint baptizati, non prodito nomine testis, vel ex ætate idelicentur nati ante me sem, vel circa, præsumi debere eos esse baptizatos Syl. *verb. Baptismus 4. n. 7*. Sotus *dist. 3. q. vnic. artic. 9*. Filiuc. *sup. n. 149*. si verò accidat inter infideles (vel quauis sit inter Christianos) si tamen ex colore, vel alijs signis iudicantur nati ex infidelibus, tunc possunt baptizari absolutè, nisi aliunde constet de eo cum Baptismo. Quando verò dubium esset, possent sub conditione baptizari. Filiuc. cum alijs *sup. num. 150*.

Dub. 7. De intentione, & dispositione Baptismum suscipientis.

1 Dico primo, in pueris, ut Baptismus teneat, suumque operetur effectum, nulla intentio, nullaq; dispositio ex parte ipsorum requiritur: idem de amente perpetuò à natiuitate. Ita S. Thom. 3. *part. 9. q. 68. art. 12*. Henriq. *lib. 2. c. 24. n. 1*. Bonac. *tom. 1. disp. 2. q. 2. p. 6. n. 14*. & communiter DD. Sufficit in ijs Christi, & Ecclesiæ intentio, & capacitas, ac indigentia ipsius pueri. Etenim vult Christi pueri libere sua applicare merita, dum ipsi per receptionem Baptismi assimilantur. Trid. §. *de Baptismo, Can. 13*. itaque pueri dicuntur credere, & velle Baptismum in fide, & voluntate Christi, & Matris Ecclesiæ. Ratio est, quia sicut voluntas Adami sufficit ad contrahendum peccatum originale, ita etiã sufficit voluntas, & fides Ecclesiæ respectu infantum, qui actum voluntatis nequeunt eligere.

2 Dico secundò, in adultis, ut Baptismus validus sit, requiritur consensus proprius, & intentio actualis, aut virtualis suscipiendi Baptismum, est communis Theologorum apud Suar. *disp. 24. sect. 1*. ex August. 4. *de Baptismo, cap. 24*. & Innocent. *cap. maiores de Baptismo*. Ratio est, tum quia Deus non iustificat impium de lege ordinaria absque proprio consensu: ideo dixit August. *qui facit se sine te, non saluabit te sine te*; id est non saluabit te, nisi consentias, & intendas.

3 Ex hac conclusione sequitur primò, adultum non manere baptizatum, nec characterem recipere, si nunquam voluit baptizari, vel si aliquando baptizari voluit, hanc voluntatè reuocauit: vel si neutraliter se habet ad suscipiendum; nam ut dixi *sup. lib. 1* & docet Henriq. *lib. 2. c. 24. n. 2*. contra Caietanum, voluntas, & intentio neutralis non sufficit ad validè suscipiendum Baptismum; suscipit enim baptizatus multas obligationes; ideoque requiritur actualis, vel virtualis consensus, seu intentio. Ita cum Henriquez, & alijs Bonac. *tom. 1. disp. 2. q. 2. part. 6. num. 22*.

4 Sequitur secundo, validum esse Baptismum collatum dormienti, qui Baptismum petierat ante somnum, & non constat voluntatem retractasse; idè dic de furioso, & amente, qui dum habet lucida interualla, petijt Baptismum, etiam si dum baptizatur, resistere videatur: idem dic de Extrema vnctione, quia

quia talis resistentia iam non est actus humanus Henriquez *ubi sup.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 17.* Ratio est, quia virtualiter, seu habitualiter manet prior voluntas, prior intentio, quae sufficit, ut sit virtualiter negatiue, ut ait Filiuc. *tom. 1. tract. 2. c. 6. num. 133.* & cum alijs Diana *part. 3. tract. 4. resol. 12.* id est, quod non fuerit alia intentio contraria, per quam prior retracta sit. Etenim etsi ad ministranda Sacramenta non sufficiat intentio habitualis, sufficit tamen ad illa suscipienda, ut dixi *lib. 1. cap. 5. dub. 2. n. 2.* & docet Filiuc. & Bonac. locis citatis, nam plura requiruntur ad agendum, quam ad recipiendum. Vide Suarez *disp. 24. sect. 1.* Quod si dubitetur, an amens petierit Baptismum ante amentiam, baptizandus est sub conditione; modo non constet permanisse in statu peccati mortalis, quia sic prodesse, & non obesse poterit. Bonacina cum alijs *supra num. 20.*

5 Tertio sequitur, validum esse Baptismum administratum illi, qui per metum grauem illum recipit, ut si quis metu seruitutis recipit Baptismum, modo tamen veram habeat intentionem illum recipiendi, quod tanquam de fide tenet Filiuc. *supra num. 134.* ex Innocenc. III. *in cap. maiores. de Baptismo;* quia talis consensus simpliciter dicitur voluntarius: secus de matrimonio, & voto, nam hec iurepositiuo, facta metu graui sunt irrita. Vide Bonacina. *sup. num. 21.*

6 Quarto, ministrari potest Baptismus ijs, qui rationis vsum habent, sed tenuem, ut quando infirmus videtur phreneticus, aut caducare, & potest de sua salute intelligere, si antea petierit, & non constat iacuisse in peccato mortali. Ita Henriquez *lib. 2. cap. 24. num. 4.* vbi idem dicit de confessione, & interdum de comunione in Pascha; & aduertit in ijs non esse scrupulosius agendum. Vide D. Thom. *quast. 68. artic. 10. Sotum. d. 3. artic. 12.* Syluestr. *Baptismus 4. S. 2. cap. 1.*

7 Dico tertio. Adultus si habeat legitimam intentionem recipiendi Baptismum, ut alij fideles recipiunt, & ut est a Christo institutus, quauis fidem non habeat, verum recipit Sacramentum; etenim ad valorem Sacramenti (bene vero ad fructum ut infra) nec fides, nec alia dispositio requiritur; nam haereticus suscipiens Baptismum, neque credens, verum suscipit Sacramentum, modo habeat intentionem illum suscipiendi, ut tenet communis DD. cum S. Thom. *3. part. quast. 68. artic. 6.* Hinc fit consequenter, hunc suscipere characterem baptismalem, nam hic consequitur validitate Sacramenti, nec ad eius impressionem requiritur alia dispositio praeter legitimam intentionem. Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 5. num. 100.*

8 Dico Quarto. Adultus, ut recipiat fructum Baptismi, id est gratiam baptismalem, praeter intentionem supradictam, debet habere fidem supernaturalem; est communis DD. cum S. Thom. *3. part. quast. 68. artic. 8.* etenim sine fide impossibile est placere Deo. Ad Hebr. 11. Hinc fit, hunc non recipere fidem infusam, cum non sit sufficienter dispositus ad illam. Bonacina *tom. 1. disp. 2. quast. 2. part. 6. num. 22.*

9 Dico quinto. Adultus qui reciperet Baptismum cum solo peccato originali (si talis casus dari possit) praeter intentionem, & fidem, non tenetur elicere actum poenitentiae, & detestationis for-

malis peccati, sed sufficit, ut gratiam consequatur baptismalem, voluntas suscipiendi Baptismum, & propositum obediendi Deo, & seruandi illius legem. Prima pars probatur, quia cum supponatur non peccasse actualiter, non requiritur prioris vitae detestatio. Secunda patet, quia, ut docet S. Thom. *quast. 69. artic. 9.* Deus non iustificat adultum nisi consentientem, & voluntate sua iustitia amplectentem. Vide Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 5. num. 103.* & Bonacina *dict. part. 6. num. 26.* Dixi, si talis casus dari possit: nam ut docet S. Thom. non est possibilis, eo quod ipse existimet in adulto non posse reperiri peccatum originale, sine actuali. Vide Suarez. *disp. 28. sect. 1.* & Henriquez *lib. 2. c. 24. num. 3. c. 26. num. 1.*

10 Dico sexto. Adultus qui peccatum mortale coniunctum habet cum originali, ut communiter contingit, praeter fidem, & legitimam intentionem, ut fructum Baptismi consequatur, debet conuerti ad Deum cum detestatione prioris vitae, id est, debet detestari peccata, est commune, & patet Luc. 13, *Nisi poenitentiam egeritis, &c.* & Act. 2. *Poenitentiam, & baptizetur, &c.* Trid. *sess. 6. c. 6. c. 7.* dicente ad primam iustificationem in adulto, quae fit per Baptismum in re vel in voto, requiri detestationem peccatorum, & conuersionem ad Deum. Haec autem conuersio satis est, si habeatur per vera attritionem, etiam cognitam, quae tamen supernaturalis sit, id est, ut sit dolor non ob motium naturale alicuius damni, vel poenae temporalis, sed ob motium supernaturale, videlicet damnatum aeternum, & carentiam visionis Dei: vnde non sufficit attritio mere naturalis, v.g. propter ignominiam ex peccato ortam, aut poenam iudice infligendam; sicut, nec non sufficit ad Sacramentum poenitentiae, ut dixi vbi de eius partibus, non enim est attritio naturalis sufficiens, & proportionata dispositio ad gratiam supernaturalem. Quare non est audiendus Pitigian. *apud Dia. 3. p. tract. 4. resol. 23.* existimans hanc attritionem sufficere. Sufficere vera attritionem est sententia comunior S. Thom. *disp. 6. q. 1. art. 3. q. 1. c. 9. 68. artic. 3.* apud Suar. *disp. 28. sect. 2.* deducitur ex Tri. *sess. 14. c. 4.* vbi dicit ea sufficere ad gratiam in Sacramento poenitentiae, ergo multo magis in Sacramento Baptismi, ut omnes concedunt. Ratio efficax est, quia Baptismus est regeneratio, & Sacramentum mortuorum; ergo non supponit hominem viuum; ergo non est necessaria contritio, sed sufficit attritio. Quod sufficiat cognita attritio; docet Sot. *d. 6. q. 1. art. 7.* & colligitur ex S. Tho. *q. 68. art. 4. c. 9. art. 3. ad 2.* vbi inquit, non inconuenienter accedit ad Baptismum, qui habet contritionem peccati mortalis, & cum alijs Filiuc. *tom. 1. tract. 2. c. 5. num. 105.* & ratio est, quia contritio non est necessaria, ut *sup.* ergo nec existimatio, quae per se nihil confert, cum sit iudicium falsum, & erroneum. Debet autem attritio esse vera, vnde existimata nihil confert: ratio est; quia huiusmodi attritio est necessaria vi medijs, non tantum praecipuis; nam aliqua poenitentia vera, & supernaturalis est necessaria ex medio; ergo si non habeatur, finis obtineri nulla ratione poterit. Filiuc. *ubi sup.* Non tamen requiritur confessio sacramentalis ad recipiendum Baptismum S. Tho. *q. 68. art. 6.* & communiter DD. quia Baptismus est ianua omnium Sacramentorum; imò si confiteatur absolui non potest, quia est extra Ecclesiam. Henric. *lib. 2. cap. 16.* ideo nulla est poenitentia iniungenda, quia

quia per Baptismum remittitur omnis poena peccatis debita, vt infra dicitur; tenetur tamen, si quid debet, ratione damni, aut iniuriæ, satisfacere; nam est præceptum naturale. Vide Henriquez *supra*, qui num. 4. ait, in Baptismo aquæ, vel sanguinis, propositum peccandi venialiter, quamuis ipsum peccatum non remittatur, non impedire effectû illius.

¶ Ex dictis constat ad suscipiendû valide Baptismû, & characterem, sufficere veram intentionem; ad recipiendum vero effectum, & gratiam requiri fidem, & attritionem supernaturalem, quamuis notam.

Dub. 8. De Baptismi effectibus.

1. Quinque effectus primarij Sacramenti Baptismi communiter a DD. assignantur. Primò enim Baptismus delet omnem culpam. Secundò, omnem poenam peccato debitam. Tertiò, confert gratiam iustificantem. Quartò, gratiam sacramentalem. Quinto, characterem; de quibus sigillatim breuiter dicemus.

2. Dico primò, Baptismus delet omnem culpam originalem, id est, delet peccatum originale, est de fide ex Trid. *sess. 5. Can. 5.* colligitur aperte ex sacra Scriptura, Roman. 6. *Consepulcri, &c. nihil ergo, &c. nunc damnationis.* Tit. 3. *Saluos nos fecit, &c.* Ratio est, quia est regeneratio spiritalis, sicut ergo carnalis Adami generatio omnes inficit originali peccato, utiq; spiritalis Christi regeneratio omnes emédabit ab eodé peccato. Vide Belar. *lib. 1. de Bap. c. 13. & Suarez d. 16. sect. 1.*

3. Dico secúdo, Baptismus in adultis delet omnem culpam actualem, tam mortalem quam venialem, nisi ponatur obex, est definitum in Concil. Florentino, & colligitur ex Trident. *sess. 6.* vbi dicitur, iustificatione deleri omnia peccata, & hanc iustificationem conferri per Baptismum: & ratio est, quia vnum peccatum non potest deleri sine alio, nã gratia, quæ peccatum delet, omnibus est contraria; ergo etsi Baptismus sit principaliter institutus ad delendum peccatû originale, ordinatus etiã est ad delenda peccata actualia cõmissa ante Baptismum, sicut poenitentia ad delenda cõmissa post Baptismum, vt suo loco dicitur. Dixi in adultis: nam in infantibus non reperiuntur peccata actualia, nisi solum originale: dixi etiã peccata venialia: nam si mortalia delet, à fortiori venialia. Vide D. Thom. *quæst. 69. artic. 1. q. 6.* Henriquez *lib. 2. c. 17.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 3. cap. 5. num. 95.*

4. Dico tertiò, baptismus delet omnem poenã peccatis debitam, est definitum in Florentino, in decreto Armenorum, vbi habetur non esse imponenda satisfactoria opera pro peccatis ante Baptismû cõmissis. Idem docet Trid. *sess. 5. Can. 5.* illis verbis: *Innocentes, immaculati, puri innoxij, ita vt nihil eos ab ingressu calorum romoretur:* expressus *sess. 6. cap. 14.* dum dicit in Sacramento Poenitentia non semper remitti totam poenam temporalem, vt in Baptismo fit. Idem *sess. 14. cap. 8.* confirmatur Ecclesie traditione, & perpetuo consensu, vt fufse docet Suarez *disp. 26. sect. 1.* Ratio est, ipsa Christi institutio, quia enim per Baptismum homo Christo commoritur, vt inquit S. Paul. Roman. 6. & *Ephef. 4. & 5.* idè perfectissimè applicatur eius

passio. ad plenam totius poenæ remissionem. Hinc sequitur, eum qui suscipit Baptismum absque vlllo obice. si moriatur antequam vllam culpam admittat, statim euolare in calum.

5. Dixi *omnem peccatis debitam*: nam poenalties toti naturæ communes, & defectus contractos propter peccatum Adam, vt sunt concupiscentia inordinata, ægritudines, mors, &c. non tollit Baptismus, vt experientia testatur, & habet communis: tum quia etiã Christus, cui per Baptismum incorporamur, eas habuit, excepto fomite, quia non debeat: tum quia nobis vtile fuit, eas relinquere ad exercitiû virtutum, ad fidei meritum, ad propriam indigentiam cognoscendam, ad afferendum semper nobiscum testimonium nostri lapsus. Vide S. Thom. *2. part. 9. quæst. 69. artic. 8.* Henriquez *lib. 2. c. 16.* Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 5. num. 96.*

6. Dico quartò, Baptismus paruulis & adultis non ponentibus obicem confert gratiam iustificantem, & simul cum ea reliqua dona, & virtutes, quæ cum ipsa coniunguntur: conferre autem gratiam definitum est a Trident. *sess. 7. cap. 6. 7. & 8. de Sacram. & sess. 6. cap. 7.* & de alijs virtutibus constat, ex dictis de Sacramentorû effectû in genere. Et ratio est, quia culpa non deletur nisi per infusionem gratiæ, vt DD. in materia iustificationis; at dictum est Baptismum delere omnem culpam, ergo confert gratiam iustificantem. Filiucius *supra num. 99.*

7. Dico quintò, confert etiã gratiam sacramentalem, constat ex dictis de effectû Sacramentorum in genere: hæc autem gratia non est habitus distinctus à gratia habituali, seu gratum faciente, vt ibi diximus, sed vel ipsamet iustitia Baptismi, quatenus secum affert remissionem culpæ, & poenæ per modum regenerationis spiritalis; vel aliquod maius, & speciale auxilium, quo homo frequentius, & vehementius excitatur, ad superandum concupiscentiæ fomitem; vel vtrumque simul. Filiuc. *supra num. 99.*

8. Dico sextò, baptismus etiã à pagano collatus & cum obice receptus, modo adfit vera intentio, imprimat characterem: est definitum in Trident. *sess. 7. c. 9. de Sacram.* & alibi sæpè S. Thom. *quæst. 63. artic. 1.* & omnes d. 4. quo signo in anima impresso distinguitur fidelis ab infideli; fit potens, & aptus ad recipienda Sacramenta. Et cum character fit indelebilis, idè Baptismû iterari non potest; & manet etiã in hæreticis, & animabus separatis, etiã damnatorum, & est res, & Sacramentum simul; nam efficitur, & significat gratiam. S. Thom. *art. 3.* Filiuc. *sup. n. 100.* Vide Suarez *disp. 22. sect. 1. & disp. 31. sect. 6.* Hinc fit, quod si baptizatus (idem de cõfirmato, & ordinato) resurgeret, non esset iterû baptizandus, sed retinet pristinam dignitatè, ita vt beatus reassumpto corpore posset absoluerè, vel cõsecrare, sed id non faceret de lege, quia vsus potestatis solis viatoribus est concessus Henriq. *lib. 2. c. 17. n. 4.* Cõiugatus vero, si resurgat, ita solutus est à lege matrimonij, vt aliã, viuente priori, possit ducere sine bigamia. Syl. *diuortium 5. 2.* & colligunt DD. ex Roman. 6. ibi: *Si autem dormierit vir, &c.* Similiter professus, si post mortem resurgat non tenetur redire ad Monasterium: nec Episcopo suscitato debetur Ecclesia, quam sponsam duxerat. Vide Henriquez *vbi sup.*

9 Dico septimo, præter hos effectus primarios habet Baptismus alios secundarios, qui sunt tres præcipui. Primus est apertio ianue cælestis, eo quod remoueat impedimentum omnis culpæ, & pœnæ. S. Thom. *quæst. 63. artic. 7.* Secundus est cōiunctio hominis cum Christo. Sanct. Thom. *ibidem*, illuminat enim, & fœcundat spiritualiter conferendo gratiam, & virtutes. Tertio, subiecit hominem iurisdictioni Ecclesiæ, & obligat illum ad seruanda Ecclesiæ præcepta; per Baptismum enim fit membrum Ecclesiæ: colligitur ex 1. ad Corin. 5. *Quid enim mihi de his qui foris sunt, iudicare?* Quarto, tollit irregularitatem contractam ex delicto, vt homicidio culpabili, vt habetur *cap. si quis viduam*, tum etiam ex homicidio iusto ex defectu lenitatis, vt iudicis, & militis iuste pugnantis, secundum Syl. *irregularitas*, §. 28. *Baptismus* 6. §. 1. Nauarr. *cap. 27. num. 209.* alias autem irregularitates vt bigamiam, illegitimitatem, &c. non tollit, vt communiter DD. in materia irregularitatis. Addit aliqui causare aliquando sanitatem corporis, vt accidit in Constantino à lepra per Baptismum mandato: at hoc non fuit ex certa lege, aut promissione, sed ex miraculo, & privilegio. Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 5. num. 101.* vide Bonacinam *tom. 1. disp. 2. quæst. 2. part. 7. proposit. 3.*

10 Quæres, an Baptismus fide susceptus, recedente fictione, suum producat effectum. Loquimur quando Baptismus fuit validus, vt pote susceptus cum legitima intentione, cum obice tamen peccati: nam si fuit inualidus, iam diximus, *lib. 1. cap. 5. dub. 3. num. 2.* nullo modo reuiuiscere. Respondeo igitur affirmatiuè. Ita S. August. *lib. 1. de Baptismo*, cap. 11. & referuntur *cap. tuu e ualere de cõsecrat. d. 4.* idem Theologi *disp. 5. S. Thom. 3. part. quæst. 69. artic. 10.* Ratio est, quia proprius effectus Baptismi est regenerare, remittere peccatum originale, & mortalia cõmissa ante illu. Ergo cum non possit reitari, dicendum est, hæc omnia præstare recedente fictione; quare non solum tunc remittit originale, & mortalia omnia post Baptismum cõmissa, sed etiam tollit omnem pœnam peccatis debitam, remittit venialia, & confert etiam gratiam ratione contritionis, seu dispositionis, per quam tollitur fictio.

11 Si roges quomodo tollatur hæc fictio, seu obex, & impedimentum gratiæ. Respondeo breuiter, si quis bona fide putans esse bene dispositum suscepit Baptismum, cum reuera non fuerit dispositus, tollitur fictio per subsequentem attritionem, si postea non peccauit mortaliter, nam vt diximus *dub. 3. cit. num. 5.* talis attritio retrahitur ad tempus suscepti Baptismi: si verò suscepit Baptismum cum conscientia, & complacentia, peccati mortalis, vel post susceptum Baptismum peccauit mortaliter, tunc requiritur ad tollendum obicem, seu fictionem, contritio, vel attritio simul cum Sacramento. Ita cum alijs Henriquez *lib. 2. cap. 27. num. 3.* Sotus *in 4. disp. 6. artic. 8.* Filiuc. *tract. 2. c. 5. quæst. 10.* & Bonacin. *tom. 1. disp. 2. quæst. 2. p. 7. num. 14.* & Diana *3. part. tract. 4. resolut. 14.* Ratio est, quia in hoc vltimo casu tam fictio, quam alia peccata sunt cõmissa post Baptismum; ergo nõ possunt per illum deleri, ni subsequatur contritio vel attritio simul cum Sacramento; quoniam autem vnum peccatum deleri non potest sine alijs, ideo

Baptismus nõ poterit delere cõmissa ante illum, nisi etiam deleatur id quod commissum est post Baptismum. Etenim fictio seu peccatum commissum in susceptione Baptismi, & perseverans in ipsa susceptione censetur posterius ipso Baptismo saltem natura, cum sit sacrilegium cõmissum ob indignam Baptismi susceptionem, vt docet S. Thom. *3. part. quæst. 69. artic. 10.* Suarez *disp. 28. sect. 4.* DD. citari, & alij communiter: ideo ad illius remissionem requiritur contritio, vel attritio cum Sacramento. Vide dictum dubium tertium.

Dub. 9. De ritibus obseruandis in administratione Baptismi.

De hoc diximus *lib. 1. cap. 3. dub. 5.* vbi de Sacramentis in genere proinde nunc breuiter.

1 Dico primò, certum esse apud Catholicos, conuenientissime adhiberi ceremonias ab Ecclesia in Baptismo publico, tum ad instructionem, tum ad efficaciam; operantur enim aliquem effectum supernaturalem, tum ad reuerentiam Sacramenti. Vide D. Thomam *quæst. 71. artic. 2. & 3.* Co-ninch *ibidem*, Henriquez *lib. 2. cap. 13. & 15.* Suarez *disp. 30. sect. 1. & 2.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 7.*

2 Dico secundò, seruandæ sunt ceremoniæ toti Ecclesiæ communes, vel quæ consuetudine sunt in aliqua Ecclesia approbatæ: laudabile tamen est Episcopos, & Visitatores curare, vt quoad fieri potest, toti Ecclesiæ conformes sint. Hinc fit, vt omittere ritus, quamuis accidentales, ex suo genere sit peccatum mortale, vt diximus *dicto dub. 5.* & tenet Bonacina *tom. 1. disp. 2. quæst. 2. part. 7. num. 18.* aliquando tamen paruitas materiæ poterit excusare, vt dixi *loco citat.* Erit igitur peccatum mortale solemniter in aqua non benedicta, vel in chrismate alterius anni extra necessitatem, Bonacina *cũ alijs num. 19. & 20.*

3 Dico tertio, ex ceremonijs, aliæ antecedunt Baptismum, vt catechismus, exorcismus, & demonis adiuratio, ac olei vnctio, aliæ sequuntur Baptismum, vt chrismatis vnctio, &c. quæ continentur in Rituali baptizandorum. Etenim catechismus debet præcedere Baptismum, iuxta illud Christi, Matth. 28. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes, &c.* Habent autem prædictæ ceremoniæ effectum supernaturalem, alterum extrinsecum, scilicet expulsionem demonis, alterum intrinsecum, videlicet apertionem sensuū propter expulsionem demonis: hunc verò effectum operantur ceremoniæ ex opere operantis, vt existimat Henriquez *sup. c. 13. num. 8.* sed Christum ad illarum præsentiam causare dictum effectum, eo quod non sunt institutæ à Christo, sed ab Ecclesia, at D. Thom. *quæst. 71. artic. 3.* & cum eo Soto *distinct. 6. quæst. 2.* Ledefma de Sacramento Baptismi *cap. 12.* probabilius asserunt producere suum effectum ex opere operato ad modum Sacramenti, quia ab Ecclesia auctoritate Christi sunt institutæ.

4 Nota, quando quis absque solemnitate domi baptizatur, postea esse in Ecclesia supplendas ceremonias, vt statuit Trident. *sess. 7.* docet Sanct. Thom. *3. part. quæst. 66. artic. 3.* & comprobatur praxis, vt Baptismus etiam quoad accidentalia sit

completus. Quid si Baptismus cum solemnitate fuit inualidus Henriquez *lib. 2. cap. 15. num. 4.* & alij existimant, solemnitates, seu ceremonias esse etiã repetendas, quia destructo subiecto, destruitur etiã accidens, at Bonacina non improbabiler id negat, nisi alias sit vsu receptum, & confirmat à simili de benedictionibus adhibitis in matrimonio inualido: atque idem etiam censisse Henriquez *lib. 3. cap. 2. num. 1. lit. N.*

5 Dico quartò, prater baptizantem, y baptizatum statutum esse ab Ecclesia, vt sit alius, qui baptizatum de sacro fonte suscipiat, qui dicitur susceptor, sponsor, aut patrinus, *ex cap. ex catechismo, & seqq. de consecrat. d. 4.* & Trident. *sess. 24. de reformat. matrim. cap. 2.* quod procedit, etiã si baptizandus sit adultus. Ratio est, quia vt docet S. Thom. 3. *part. quest. 67. artic. 7.* homo nuper baptizatus est veluti paruulus nuper generatus, qui pedagogo indiget, vt instruatur. Munus autem susceptoris est, puerum sub sua tutela suscipere, in rebus ad salutem spiritualem pertinentibus, vt patet ex textibus citat. Vnde tenetur, baptizatum instruere in rebus fidei, & morum, *cap. vos ante de consecrat. d. 4.* & hoc tantum obligat, si baptizatus indigeat, vt si habeat parentes infideles, vel valde negligentes. Inter Catholicos autem vix viget hæc obligatio, & tamdiu durat, quamdiu baptizatus sit sufficienter instructus, & hoc modo explicandum est, *cap. vos cit.* Quando verò in necessitate priuatim puer baptizatur, non est adhibendus ex præcepto aliquo patrinus, quia nullibi extat: quo in casu si aliquis adhibeatur, & infantè ex proposito vt patrinus teneat, non contrahit cognationem spiritualem; vt dixi *infra lib. 8. cap. 8. dub. 8. num. 12.* & docent Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 62. num. 25.* Diana 3. *part. tract. 4. resolut. 17.* & alij.

6 Requiritur autem quædam conditiones in susceptore. Primò, debet habere vsu rationis, & vim tanti Sacramenti, & quid pro alijs sponderit, intelligere *cap. vos citato.* Secundò, non debet esse publica pœnitentia multatus, nisi esset iam reconciliatus. Tertio, debet esse baptizatus, & non hæreticus, quia talis non est aptus ad instruendũ alios in fide. Nec Monachus, eo quod hæc cura aliena sit ab eorum statu, *cap. non licet de consecrat. d. 4.* Quartò, debet scire orationem Dominicam, ac symbolum. Quintò, susceptor debet esse vnus, aut vna, vir, vel foemina, & ad summũ duo, vir, & foemina, ex Trident. *vbi supra.* modo non sint parentes baptizati: & quamuis sint maritus, & vxor, nam quod dicitur 30. *quest. 4.* maritum, & vxorem non posse eundem suscipere, iam vsu receptũ non est: eo quod in Nice. apud Turret. *cap. 22.* dicitur, vt viri non teneant foeminas, neque hæc mares, prudenter cautum est de adultis: sed circa infantes non feruatur. Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 7. quest. 7. & 8.* Vide Ledesma *in sum. cap. 3. de Baptismo.*

7 De cognatione spirituali orta ex Baptismo dicitur, vbi de impedimentis matrimonij: solum aduerte susceptores inter se nullum impedimentum contrahere, sed tantum cum baptizato, ac parentibus illius, debereque, vt hanc contrahant, tenere baptizatum, dum baptizatur, vel è sacro fonte leuare, seu suscipere, vt ex Trident. *loco citato.*

Quare ex præcisa tentione in catechismo nulla cognatio, nullumque impedimentum oritur, post Trident. à quo esse sublatur, docet Henric. *cap. 15. num.* & Ledesma *de Baptismo concl. 5. ub. 2. cap. 13.* Vnde Parochus aduertat quando patrini tantũ sunt patrini catechismi, & non Baptismi, eo quod iam puer domi baptizatus erat, vt scribat in libro baptizatorum, illos fuisse patrinos, non Baptismi sed catechismi tatum, eo quod alias ritè, & rectè puer erat baptizatus domi à tali persona.

8 Nota, si pater in necessitate, vel extra illã, modo adsit ignorantia iuris, vel facti, teneat in Baptismo propriũ filium, non contrahit cognationem spiritualem cum sua vxore, ideò potest reddere, & petere; si autem scienter teneat, & peccat mortaliter, & non potest petere, secundum communem, tenetur tamen reddere. At probabile est posse petere, & nullam inde contrahi cognationem, vt pluribus docet Suarez *quest. 07. artic. 8.* nam *in cap. peruenit 30. quest. 1* supponitur esse licitum petere, eo quod permittatur cohabitatio, vt coniungum. Vide Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 7. nu. 162. & 163.* & *infra lib. 8.*

Dub. 10. De Baptismo sanguinis, seu de martyrio.

1 Quæres primò, quid sit martyrium, & quos requirit conditiones. Dico primò. Martyrium est passio, seu cruciatus lethalis susceptus pro Christi fide integra, aut si pro vera virtute suscipit vulnus, seu cruciatus de se illatum mortis, dicitur martyr, Græcè, & Latinè testis; eo quod sua morte confirmat fidei veritatem. Sic D. Marcellus adscribitur in numero martyrum, eo quod in stabulo coniectus, tæbe confectus fuit. Dicitur, *pro Christi fide integra, aut vera virtute*, ad denotandum motiuum martyrij esse honestum, & supernaturale: vnde non esset martyr hæreticus, qui pro vno articulo fidei mortem pateretur, aut si aliquis ob ambitionem mortem obiret, S. Thom. 2. 2. *quæst. 124. artic. 5.* Suarez *disp. 29. tom. 1. sect. 1. & 2.* Henriquez *lib. 1. cap. 37. num. 2.* & communiter DD. qui docent, martyrium esse actum elicitem à fortitudine, imperatum tamen à charitate, iuxta illud Christi: *Maiorem charitatem nemo habet, vt animam ponat quis pro amicis suis.* Vide Bonacinam *tom. 2. disp. 2. quest. 1. punct. 2. num. 1. 2. & 3.*

2 Dico secundo, martyrium non est Sacramentum, quia Sacramentum est quædam ceremonia sacra instituta ad Dei cultum; martyrium verò, vt prouenit à tyranno, non est pia ceremonia ad cultum Dei ordinata, sed actio praua in Dei odium, quamuis ex parte martyris sit actus virtutis fortitudinis, vt dictum est, & conferat gratiam, vt dicitur. Vide Suarez *vbi supra, sect.* & DD. *supra citatos.*

3 Dico tertio, ad martyriũ requiruntur quinque conditiones. Prima est pœna, & passio, seu cruciatus lethalis, vt dictum est *concl. 1.*

4 Secunda est consensus voluntatis, & intentio suscipiendi illud actualis, vel virtualis in adultis vt diximus de Baptismo, cui assimilatur Baptismus; nam Deus non saluat nolentes, in infantibus autè non requiritur intentio vlla, aut aliqua dispositio
suffi.

sufficit enim, vt occidantur in odium Christi, aut Religionis Christianæ: patet in innocentibus, qui ab Ecclesia, tanquam martyres coluntur, vt testantur etiam D. Cyprian. *lib. 4. quest. 6.* Crisost. *sum. 2. in varios Euangelistas*, Bernard. *sermone de innocentibus*, Augustin. *lib. 3. de symbolo*, & alij apud Suarez *tom. 3. disp. 20. sect. 1. concl. 1. & 2.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 2. num. 18.* qui *num. 9.* obseruat in ijs martyrium non esse actum virtutis, sed mors, & passio ad gloriam. Hinc fit, vt infantes qui in utero matris in contemptum fidei, & Religionis occiduntur, sint verè martyres; nam ad quos aqua non potest peruenire, potest martyrium, & vulneris in fideio: etenim cum proles reputetur vnum quid cum matre, par est, vt sit particeps eiusdem martyrij, si cum matre occidatur in contemptum fidei. Henriquez *lib. 2. cap. 38. num. 2.* Coninch *quest. 66. artic. 2. dub. 1. num. 123.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 2. quest. 1. part. 2. num. 5. & 6.* Sequitur secundò, non esse martyrem illum, qui inter dormiendum occiditur in odium Christi, si nihil antea cogitauerat de martyrio. At si talis sit vir iustus, videtur martyr, quia interpretatiuè in Deum retulit, quid boni fecerit, aut mali subliuerit. Est etià verè martyr qui præuidens martyriū in illud consensit, siue vigilans, siue dormiens occidatur: modò tamen non iacuerit, & dormierit in peccato. Henriquez *supr. cap. 34. num. 2.* Coninch *sup. dub. 2. num. 136.* cum alijs.

5 Tertia conditio est, vt adultus existens in peccato mortali, & est catechumenus, adest que tempus, teneatur baptizari: si autem est baptizatus si habet copiam confessoris, tenetur confiteri; si non non adest talis copia, tenetur conteri; nam ad hæc obligatur in articulo mortis: sufficere tamè in hoc casu attritionem supernaturalem, & probabilius, & communius est, vt docent Suarez *disp. 24. sect. 3. concl. 2.* Henriquez *cap. 34. num. 3. & cap. 36. num. 1.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 2. quest. 1. part. 2. num. 7.* nam generale est, vt omne quod dat augmentum gratiæ ex operato, iustificet impium obice carentem: at martyrium confert gratiã ex operato, vt dicemus, & ex alio capite, habens supernaturalem attritionem non accedit cum obice, eo quod per illam reuocat virtuales affectiones ad creaturam, & peccandi voluntatem retractat: imò sufficere attritionem supernaturalem quamuis notam, sicut in Baptismo aquæ, & in penitentia, tenet Sotus *dist. 6. artic. 7. concl. 6.* teste Henriquez *dist. cap. 34. num. 3. lit. T.* nam sancti Patres comparant, imò anteponunt martyrium Baptismo: at in Baptismo sufficit attritio supernaturalis nota; ergo & in martyrio: hæc autem omnia procedunt per se, & regulariter loquendo: nam etsi regulariter requiratur penitentia, seu dolor formalis, modo dicto, aliquando tamen sufficit penitentia virtualis, actus scilicet dilectionis Dei, in quo includitur displicentia peccati, vt si ob vehementem passionem ex obliuione, aut inaduertentia nõ recordatur peccatorum, nec obligationis penitendi, hoc enim in casu, sola voluntas mortis pro Christo reputatur actus summus charitatis, atque adeò sufficiens dispositio ad dilectionem Dei. S. Thom. *77 artic. 1. ad 2.* Suarez *ubi supra sect. 3. concl. 3.* Filiuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 2. num. 17.* &

cum multis Bonacina *ubi supra num. 9.* Hinc sequitur primò ad effectum martyrij non requiri, vt martyr sit in gratia; nam est in gratia maximè per contritionem, & characterem; at diximus contritionem & charitatem antecedenter non requiri ad martyrium, sequitur ergo, non requiri, vt martyr sit in gratia ante susceptionem baptismi. Secundò, sequitur attritionem cum voto martyrij non sufficere ad iustificationem impij, sicut nec sufficit cum voto Baptismi, vt dixi *supra* & docet Henriquez *cap. 36. num. 1.*

6 Quarta conditio ex parte patientis martyrium est, vt illud patiat ob honestam causam. Prima est defensio fidei Catholice integræ, & illa scilicet. Secunda, defensio alicuius virtutis, vt castitatis; propter quam fuerunt multe virgines occise. Tertia, vtilitas Ecclesiæ, pro qua occisus fuit martyr Thomas Cantuariensis. Ex parte verò tyranni requiritur, vt inferat mortem, seu cruciatum in odiū Christi, vel in contemptum fidei, aut alterius virtutis: ideo damnati ad supplicium non dicuntur martyres. Bonus autem latro appellatur martyr nã si a principio ob sua scelera fuerit condemnatus, postea tamen ob illius confessionem fuit à Iudæis in odium Christi mors accelerata, vt ex S. Thom. cum Henriquez, & Coninch, tenet Bonacina *tom. 1. disp. 2. quest. 2. part. 2. num. 12. in fin.* Vide Henriquez *lib. 2. cap. 27. num. 3. & 4.*

7 Ex dictis constat ad effectum martyrij requiri. Primò intentionem in adulto. Secundò, attritionem supernaturalem. Tertio, passionem, seu cruciatum lethalem. Quarto, vt adsit honesta causa ex parte patientis martyrij. Quintò, vt inferatur martyrium in contemptum Christi, vel fidei, vel alterius virtutis.

8 Quæres secundò, quem effectum præstet martyrium, quomodo, & quando.

9 Quoad primum dico, martyrium duplicem præstare effectum. Primus est gratia, & remissio omnis culpæ, ac pœnæ, Suarez *3. part. disp. 29. sect. 2. concl. 1.* Henriquez *lib. 2. cap. 34. num. 4.* & communiter DD. apud Bonacina *tom. 1. disp. 2. quest. 1. part. 2. num. 1.* quia August. *1. de Baptismo cap. 22.* & alij sancti Patres comparant, & anteponunt martyrium Baptismo; at Baptismus omnia supradicta præstat; ergo & martyrium, modò aliquod peccatum actuale non committatur in ipsa susceptione martyrij: vnde si quis suscipiat martyrium cum actuale peccato veniali, v. g. ambitionis non obtinet remissionem illius culpæ, etsi effectus substantialis gratiæ non impediatur, Henriquez, *c. 36. num. 3.* Secundus effectus est laureola, id est, præmium quoddam accidentale, quod martyribus tribuitur, consistens in quibusdam insignibus; & decoribus cicatricum, & in quodam gaudio accidentali, de quare vide Sotum *dist. 46. quest. 5. artic. 2.* S. Thom. *3. part. quest. 90. artic. 4.* Henriquez *lib. 2. cap. 36. num. 3.*

10 Quoad secundū dico, martyrium conferre gratiam ex opere operato, quia eam confert vltra meritum, & dispositionem recipientis. Patet Primò in infantibus, qui absque præuia dispositione martyrio coronantur, & peccati originalis remissionem obtinent. Secundò, in adultis qui cū attritione, & martyrio iustificantur, qui aliàs cū attritione sola, etiam cum voto martyrij, non iustificaren-

ficarentur, vt diximus *supra*. nam vt docet S. Tho. 3. part. quaest. 68. artic. 2. ad 2. *cap. 87. artic. 1. ad 2.* attritio sola non est sufficiens dispositio ad gratiam, nisi Sacramento adiuuetur; ergo cum martyrium cum attritione praestet idem, quod Sacramentum, & Sacramentum causet gratiam ex operato, similiter, & martyrium: cum hac tamen differentia, quod Sacramenta praestant hunc effectum de lege ordinaria, martyrium vero ex priuilegio speciali ipsi concessio à Christo Domino. *Math. 10. Qui me confessus fuerit, &c. Et qui perdidit animam suam propter me, inueniet eam.* Confert autem martyriū gratiā moraliter, quatenus Deus intuitu martyrii confert eam: nec inde inferas esse Sacramentum, nam vt diximus *dub. anteced.* non est martyriū actio, & cetera monia religiosa in Dei cultū destinata. Ita cum alijs Bonac. *tom. 1. dist. 2. q. 1. p. 2. 4. & 5.* Vide Henriquez *lib. 1. cap. 34. num. 3. & cap. 39. num. 4.*

11 Quoad tertium respondeo, martyrium praestare suum effectum in instanti mortis, vt existimat Caietan. 2. 2. quaest. 125. artic. 4. ad 4. & alij: probabile tamen est illum praestare, quando martyr accipit vulnus de se mortiferum, ita vt mors nequeat amplius vitari; quia tunc martyr dicitur mortuus in causa; ergo par est, vt tunc recipiat effectum martyrii. Hinc sequitur eum, qui recepit vulnera illatiua mortis, non priuari fructu martyrii, si postea à morte naturaliter ineuitabili miraculose liberetur à Deo. Quo in casu, etsi certum non sit; pietamen credi potest, manere confirmatum in gratia. Ita Bonacina *ubi sup. part. 1. num. 1. 2. & 3. cū Suarez ubi sup. sess. 3 Henriquez lib. 1. c. 39. num. 1. & lib. 2. q. 9. num. 1.* Probabile etiam est, priuilegium martyrii non solum extitisse post Christi aduentum, verum etiam antea; quia Machabei, qui ante Christi aduentum obierunt in numerum martyrum referuntur; ait enim Nazianc. *oration. 22. de Machabeis*, illos in fide Christi consecutos esse iustitiam, & effectos esse niue candidiores. Ita Tertul. & alij, quos citat, & sequitur Henriquez *lib. 2. cap. 36. num. 1.* At ante Christi aduentum non statim in caelum euolarunt, quia ianua caeli non fuit ante Christi passionem aperta.

12 Quæres, an martyrium sit in præcepto. Respondeo, solum esse in præcepto, quando grauis causa, & necessitas se se offert, vt quando opus est martyrio ad tuendam fidem: bonum enim fidei, & reipublice Christianæ præponderat vitæ nostræ; quod rarò contingit, ideo rarò est sub præcepto, & propterea regulariter sufficit martyrium in animi præparatione, id est, vt homo ita sit affectus, & animo paratus, vt mortem pateretur si necessitas, & occasio se offerret, quamuis illam querere non teneatur. D. Thom. *in 4. dist. 49. Bonacina sup. num. 5. & alij apud Henriquez lib. 2. cap. 39. num. 4.*

13 Ex quo fit, vt qui sunt prædicto modo affecti, dicantur martyres quoad affectum, reuera tamen non sunt propriè martyres. Sequitur etiam, grauius peccare eum, qui temerè sese offert martyrio absque iusta causa, quæ vim habeat præcepti, aut saltem consilij, quia aliter tentat Deum. Iusta autem causa se offerendi censetur, quoties adest Dei gloria, & fidei exaltatio consequitur. Vide S. Thom. 2. 2. quaest. 122. artic. 1. ad 3. Sanchez *in sum lib. 2. cap. 34. num. 15.* Henriquez *loco sup. cit. & Bonacina dist. p. 3. num. 5. & 6.*

14 Conueniunt autem Baptismus aquæ, & sanguinis; quia vterque consistit in receptione passiva; dat gratiam ex opere operato, & in adulto requirit dispositionem; & remittit, etiam ex operato, omnem culpam, & poenam; differunt tamè, quia actio Baptismi bona est, & per se quærenda, est sub præcepto, & Sacramentum: at actio tyranni martyrium inferentis, non est sacra, nec Sacramentum, sed impia, & contra Dei cultum, nec temere quærenda, sed illata, est patienter ferenda: denique martyrium in re vix est sub præcepto, vt diximus, nam loquendo regulariter, satis est in præparatione animi, velle sustinere martyrium. Henriquez videndus *lib. 2. cap. 39. in fin.*

C A P. V N I C.

De Confirmatione.

1 **Q**uia ea, quæ de hoc Sacramento tractantur à DD. parua sunt: ideo hoc capite breuiter, quibusdam conclusionibus positis, restringemus; ante quam nota, hoc Sacramentum varijs nominibus donari. Primò enim in Scriptura Actor. 1. dicitur Baptismus, quia est complementum illius, vel receptio Spiritus sancti. Actor. 1. Vos autem baptizamini Spiritu sancto, &c. & Acto. 8. Et accipiebant Spiritum sanctum, id est, Confirmationem, ex consensu Patrum. Secundò, manus impositio, ex modo quo olim conferebatur. Act. 8. & 19. Tertiò, perfectio, quia perficit aliquomodo Baptismus, & respondet roborationi in vita spirituali. Quartò, confirmatio ab effectu, siue quia confirmet fidem, & gratiam collatam contra tentationes; siue ius quod habet baptizatus ad regnū. Quintò, dicitur signatio, siue consignatio, ex verbis quibus confertur, *cap. nouis. de consecrat. d. 5.* Sexto, Sacramentum Chrismatis, ex materia in qua conficitur: sic Dionis. *cap. 4. de Eccl. Hierarc. Vide Filiuc. tom. 1. tract. 3. cap. 1. num. 1.*

2 Prima conclusio. Confirmatio est Sacramentum nouæ legis à Christo Domino immediatè institutum, est de fide, vt ex multis Concilijs, probat Bellarm. *cap. 4. de confirmat.* præcipuè ex Florent. *in decret. Eugen. & Trident. sess. 7. de Sacram. Can. 1. & de Confirmat. cap. 2. & sess. 21. cap. 4* est enim signum sensibile gratiæ sanctificantis nos, vt infra patebit. Congruentia huius institutionis adducitur à D. Thom. 72. artic. 1. ex proportione vitæ corporalis, & spiritualis, de qua diximus *lib. 1. cap. 1. dub. 2. num. 1.* Secunda, ex Melchiade Papa, & habetur *cap. Spiritus sanctus, de consecr. d. 5.* quia ad Imperatorem spectat, non solum signare militem, quod fit in Baptismo, sed etiam armis instruere, & id fit in confirmatione. Denique sicut parens pupillo prouidet tutorem, ita in confirmatione regeneratis per Baptismus datur paracletus, qui sit tutor, consolator, & custos: vnde inquit Papa, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmentum praestat ad gratiam, in Baptismo abluimur; post Baptismus roboramur.

3 Secunda conclusio. Hoc Sacramentum, probabi-

babilissimum est, institutum fuisse in nocte Coenae, in qua Christus Dominus multoties Apostolis promisit Spiritum sanctum, & nouum Testamentum condidit: in ea enim nocte Christus Dñs designauit materiam, & formam, & Chrisma consecrauit. Vt habetur in Epist. 2. Fabiani Papae cap. 1. vbi inquit. *In illa die Dominus Iesus postquam cenauit cum Discipulis suis, & lauit eorum pedes, sicut & sanctissimis Apostolis praedecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt, Chrisma conficere docuit.* Potest tamen quodammodo dici completa, & perfecta huius institutio. Ioann. 20. vbi data fuit Apostolis plena potestas ordinationis Sacerdotalis, & Episcopalis. Matth. verò 19. solum fuisse obumbratam in paruulorum oblatione Christo facta. Ita Suarez videndus 3. part. disp. 32. sect. 2. Filiuc. tom. 1. tract. 3. cap. 1. num. 5. & 6. & cum alijs Bonacina. tom. 1. disp. 3. quest. 1. part. 1. n. 2. & 4.

4 Conclusio tertia. Confirmatio est unctio Chriftatis in fronte signo Crucis facta sub praescripta verborum forma ad fidei robur consequenda. Ita communiter DD. quae definitio optima est, constat enim materia, & forma; materia designatur per illa, *unctio Chriftatis*, &c. forma verò per illa, *sub praescripta*, &c. effectus verò per illa, *ad fidei robur*, &c. quae omnia clarius ex dicendis constabunt. Vide Enriquez lib. 3. cap. 1. nu. 4. & DD. supra citatos.

5 Conclusio quarta. Hoc Sacramentum, etsi utilissimum, non tamen est necessarium, nec sub praeccepto; vt tenet communis DD. nullibi enim reperitur tale praecceptum: vnde non peccat, nec venialiter, etiam qui data occasione omittit confirmationem, modo tamen absit contemptus, tunc enim esset peccatum grauissimum, vt si ex superbia nollet ipsum sumere, dicens nolle suscipere illud, quod suscipiunt pueri, & viles homines, aut si hoc Sacramentum parui, aut nihili faciat. Henriquez lib. 3. cap. 1. num. 6. & 7. Ledesma in sum. cap. 8. lib. 3. Diana part. 3. tract. 4. resolut. 25. vbi addit cum Nauarro. Caietano, Soto, & Victoria, non censeri hoc Sacramentum contempnere eum, qui ex mera negligetia illud, data opportunitate, non suscipit, quia multa omittimus, quia cogitamus absolute ad salutem necessaria non esse. & cum alijs Bonacina sup. part. 2. num. 2. vbi addit, & bene peccare Episcopum, si negligens sit in conferendo confirmationem; quia hoc illi competit ex officio sicut parochi alia Sacramenta administrare.

6 Quinta conclusio. Materia remota Confirmationis est Chrisma confectum ex oleo oliuarum, & balsamo saltem adulterino, vt indico, consecratum ab Episcopo. S. Thom. quest. 72. artic. 2. & 3. & colligitur ex Trident. sess. 7. Can. 2. de confirmat. Bracaren. Florentino. & alijs apud Belarmin. lib. de Confirmat. cap. 8. & Suar. disp. 33. sect. 10. & 20. & habet vsus, & traditio Ecclesiae, non tamen est improbabile, solum oleum benedictum esse materiam remotam, vt tenet Caietan. in D. Thom. sup. art. 1. Sotus d. 7. artic. 2. Nauarro. cap. 22. num. 8. & Diana sup. cum alijs resolut. 23. quia cap. 1. de Sacram. non iter. Innoc. III. in eo qui tantum oleo fuerat confirmatus, respondet, nihil esse iterandum; sed cautè supplendum, quod incautè fuerat praetermissum; verius tamen est oppositum. vt tenent DD. supra citati, & alij communiter apud Bonacina

tom. 1. disp. 3. quest. vnic. part. 3. num. 2. & Henriquez de Confirmat. cap. 2. quod patet ex traditione, & consuetudine Ecclesiae, esset enim forma falsa, *Consignate, &c. & Confirmate Chrismate salutis.* hoc enim absque balsamo verificari non potest; nam Chrisma est unguentum confectum ex oleo, & balsamo. Debet etiam Chrisma esse benedictum ab Episcopo, ita citati: an autem possit Papa simplici Sacerdoti committere huiusmodi benedictionem, affirmat Caietan. quest. 72. artic. 2. Sotus, & Victoria, oppositum probabilius, vt tenet Henric. sup. Filiuc. tom. 1. tract. 3. cap. 1. num. 13. ver. *Attamen*; quia ex iure diuino data est huiusmodi potestas solis Episcopis ex multis Concilijs, sed praecipue ex Vuormasiensi cap. 2. his verbis: *Chrisma conficere nullus praesumat praeter Episcopum, nam illi soli hae dignitas concessa est.* vide Filiuc. vbi sup.

7 Sexta conclusio. Materia proxima est unctio, est communis DD. apud Suarez disp. 33. sect. 1. patet ex vsu, & traditione Ecclesiae, quia hoc Sacramentum consistit in vsu, sicut Baptismus; de necessitate Sacramenti est, vt fiat haec unctio Chriftatis in fronte, vt sine rubore, & verecundia Christi nomen confiteatur, & per modum Crucis. aliter non verificarentur verba formae, necessario etiam facienda est, non penicillo, aut alio instrumento, sed digito, vel manu; & de praeccepto Ecclesiae facienda est pollice dexteræ: quid si fieret alio digito quam pollice? Respondeo, Sacramentum tenere, vt de se patet, peccare tamen sic ungens, quia ita praecipit Pontificale, hoc tamen peccatum non existimat mortale Nugnus in 3. part. tom. 1. quest. 62. artic. 4. dif. 3. concl. 4. quem sequitur Diana 3. part. tract. 4. resolut. 22. vbi dicit: difficulter de peccato mortali damnarem Episcopum, qui indice, v. g. ungeret, & Nugnus dicit, videtur parum referre quod unctio fiat indice, vel pollice, quod fiat manu dextra, vel sinistra. Hinc fit esse nullum hoc Sacramentum, si unctio non fiat manu Episcopi sed penicillo, aut alio instrumento; quidquid Fernandez de Heredia, apud Dianam vbi sup. resolut. 28. Ad unctionem autem sufficit parua quantitas Chriftatis, ea scilicet, quae possit quis digito intungi in fronte. Praeter unctionem verò non requiritur de essentia manuum impositio, quia in unctione consistit tota materia: quod si dicas Apostolos confirmasse imponendo manus. Respondet Bellarm. cap. 9. de Confirmat. illam actionem, quam nos dicimus unctionem, appellatam fuisse manus impositionem; vel cum S. Thom. quest. 72. artic. 2. ad 1. & artic. 4. ad 1. & Suar. sup. sect. 5. Apostolos confirmasse utroque modo, & sola manus impositione quando Spiritus sanctus dabatur visibiliter cum dono linguarum, & praeterea unctione, quando cessarunt signa visibilia: hoc autem fecisse Apostolos ex speciali privilegio, & dispensatione, vt docent Suarez supra, Henriquez cap. 1. num. 3. Filiuc. tom. 1. tract. 3. cap. 1. num. 18. & cum alijs Bonacina tom. 1. disp. 3. quest. vnic. part. 3. num. 6.

8 Conclusio septima. Forma huius Sacramenti est, signo te signo Crucis, & Confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, constat ex Florentino, & vsu, ac traditione Ecclesiae: de necessitate Sacramenti est, vt exprimat explicate Trinitas, sicut in Baptismo per nomina relativa. S. Thom. quest. 72. artic. 4. & commu-

communis apud Suarez *sess. 3.* patet ex Florent. & vñ Ecclesie; congruentia est, quia confirmatio est perfectio Baptismi. Necessario etiam exprimendus confirmandus, sicut in Baptismo baptizandus. Mutatio autem substantialis formæ tollit Sacramentum, vt diximus, vbi de Sacram. in genere; vnde non esset confirmatio, si non inuocatur Trinitas explicitè, vel si non geminaretur, *consigno, & confirmo*: vel si vox, *salutis*, omittatur: est tamen, si mutatio fiat in verba synonyma, vt *corrobore te, & confirmo te arguento, et oleo sanctificationis*: videtur etiam tenere Sacramentum, si dicat in forma Græcorum; *confirmetur seruus Christi*, vel, *confirmet te Deus*, vt tenet Henriquez videndus, *lib. 1. cap. 3. num. 5. & 6.* verum existimo cum Bonacina *supra num. 8.* hanc formam non esse tutam, cum dubium sit, an contineat mutationem substantialem. Vide Suarez *dict. sess. 1.* & Coninch. *3. part. quæst. 72. artic. 4.* Hinc fit peccare mortaliter eum, qui confirmaret sic: *confirmetur seruus Christi*. Vt cū Nugno tenet Diana *3. part. tract. 4. resolut. 27. in fin.*

9. Octaua conclusio. Præcipuus, & primarius effectus confirmationis est, dare augmentum gratiæ, cum iure ad diuina auxilia, quibus confirmatus intrepidè, audacter, & constanter fidem profiteatur: quod conferat gratiam, commune est cum alijs Sacramentis, & definitum à Trident. *sess. 7. Can. 2. de Confirmat.* & cum hoc Sacramentum institutum sit ad profitendam fidem, debet per ipsum conferri gratia cum talibus auxilijs, quibus confirmatus valeat fidem profiteri: cumque sit Sacramentum viuorum, supponit hominem viuum per gratiã, idè primò, & per se non dat primam gratiam, sed augmentum gratiæ corroborantis gratiam baptismalem. Per accidens tamen conferre potest primam gratiam, vt si adultus sit in peccato mortali, & accedat cum attritione supernaturali, putans tamen bona fide habere contritionem. Vt docet S. Thom. *3. part. quæst. 72. artic. 7. ad 2.* Caietan. ibi, Sotus *dist. 7. quæst. 1. artic. 7.* & communiter DD. apud Henriquez *cap. 4. de Confirmat. num. 1.* Gratia, quæ datur in confirmatione in ratione gratiæ, maior est eã, quæ datur in Baptismo, quia confirmatio est perfectius Sacramentum, etsi Baptismus sit magis necessarius; tum etiam quia gratia Baptismi est puerorum; confirmationis verò adultorum; generatio enim dat minorem quantitatem infanti quam solet augmentatio, quæ fit perfectus vir. Henrig. *vbi sup. ex D. Thom. quæst. 65. artic. 1.* quantum verò ad remissionem pœnæ, maior est gratia Baptismalis, quia hæc remittit totam pœnam, non verò Confirmatio. Filiuc. *tom. 1. tract. 3. cap. 3. nu. 47.* Dicitur autem confirmatio à Patribus complementum Baptismi, non quia iuuat Baptismum ad tollendum peccatum originale, sed quia ad fidem, cuius Sacramentum est Baptismus, protestandam dat robur. Vide Henrig. *vbi sup.*

10. Conclusio nona. Secundus effectus minus principalis est character distinctus à characterè Baptismi, est de fide, ex Florentin. & Trident. *sess. 7. Can. 9. de Sacrament.* docet S. Thom. *quæst. 72. artic. 2.* & communis DD. & patet ex dictis de Sacramentis in genere. Est autem hic character dispositio quædam, & qualitas hominem consignans, deputando illum partim ad agendum, partim ad patiendum, qui necessariò supponit characterem

baptismalem; vnde non baptizatus, quamuis id ignoret inuincibiliter, non recipit hoc Sacramentum, nec illius effectum; etenim Confirmatio, vt ipsius nomine significatur, supponit Baptismum; nam illius gratiam roborat, & firmat. Inde fit, hoc Sacramentum non posse iterari, est de fide, ex Trid. *sess. 7. Can. 2. de Sacram. in genere*, & antea definitum erat, *cap. dictum est de consecrat. dist. 5* & alibi. Non tamen incurritur irregularitas, si in eodè homine iteretur; quia non habetur hoc in iure: ne mo autem censendus irregularis, nisi in iure exprimatur, *cap. is qui de senect. excommunicat. in 6. Filiuc. tract. 3. quæst. 4. & 5.* in dubio autem morali, & prudenti iterari potest sub conditione, vt diximus de Baptismo, adhibita tamen conditione modo ibi dicto. Suar. *dist. 21. sess. 1.* & alij.

11. De cognatione spirituali orta ex hoc Sacramentum, dicemus, vbi de impedimentis matrimonij.

12. Conclusio decima. Subiectum capax huius Sacramenti est quilibet baptizatus, siue sit vir, aut foemina, siue adultus, siue infans: expedit tamen confirmare pueros habentes vñm rationis, nisi sint in articulo mortis; seruanda tamen est Diocesana consuetudo: hoc tamen existimo tanquam mihi certum, non peccare mortaliter confirmare infantem ante septennium, sine aliqua iusta causa, vt cū Nugno tenet Diana *3. part. tract. 4. resolut. 19.* Perpetuò amentes confirmari possunt, sicut infantes; nam per accidens est, nunquam esse spiritualiter pugnaturos, & possunt sine pugna ad præmia militantiũ peruenire. S. Thom. *quæst. 72. artic. 8. ad 2. & 4.* Henriquez *lib. 3. cap. 5. num. 1.* Suarez *dist. 75. sess. 2.* & cum alijs Diana *supra resol. 20.* Danda etiam Confirmatio amentibus, qui aliquando habuerunt vñm rationis, si in vltimo actu sanitatis non constat fuisse in peccato mortali, nam quilibet præsumi debet bonus, cum malus non probatur, & ex aliò capite, eo quod Christiane vixerit, censetur saltem virtualiter petiuisse. Filiuc. *tom. 1. tract. 3. cap. 2. num. 37.* cum Syl. & Henriquez. Adulti, vt validè recipiant hoc Sacramentum, tenentur habere intentionem, sicut in Baptismo, vt autem illius effectum suscipiant, præter intentionem, tenentur habere fidem; & si in peccato mortali existant, non tenentur confiteri (etsi vtilius, & tutius sit) tenentur tamen conari ad contritionem, ita vt existiment eã habere, quia est Sacramentum viuorum ordinatum per se ad augmentum gratiæ; per accidens tamen dat primam gratiam, quando scilicet existimat habere contritionem, cum reuera solum habeat attritionem, sicut contingit in alijs Sacramentis viuorum: imò non est improbabile, vt docet Filiuc. *sup. cap. 3. num. 56.* aliquando sufficere attritionem notam, vt si quis ex ignorantia existimet; non requiri maiorem dispositionem; nam cū attritio excludat affectum, & complacentiam peccati, non dicitur talis obicem ponere, sicut nec ille, qui existimat habere contritionem, cum eam non habeat. In paruulis autem, nec intentio, nec vlla requiritur dispositio: ita citati, & communis DD. vide Bonacinam *tom. 1. dist. 3. quæst. unica. p. 4. num. 4. 5. 6. & 7.*

13. Nota, peccare eum, qui primam confusã recipit, vel ordines ante confirmationem, patet ex Trident. *sess. 25. cap. 4. de reformat.* quia facit contra

Contra consuetudinem, & præceptum: quod peccatum non esse mortale docent Suarez *disp. 38. sect. 1.* Coniach *3. part. quest. 72. art. 8. num. 9.* Nauar. *cap. 72. num. 9. vers. 5.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 8.* afferunt enim ex verbis Tridentini non colligi grauem obligationem, nec consuetudinem Ecclesie videri esse introductam sub mortali; ideo sic omittentes, præciso contemptu, non videntur peccare mortaliter. Vide *infra lib. 7. cap. vnic. dub. 1. mem. 8.* & Dianam *3. part. tract. 4. res. 24.* qui idem sentit.

14 Undecima conclusio. Solus Episcopus est ordinarius minister huius Sacramenti: est de fide ex Trident. *sess. 7. cap. ult. de confirm.* S. Thom. *3. part. quest. 72. art. 1. & communis Doct. ex cap. Presbyt. de consecrat. dist. 4.* Deducitur ex Act. 8. & 19. vbi soli Apostoli, quorum successores sunt Episcopi, baptizabant; debet tamen necessariò Episcopus esse consecratus, seu habere characterem Episcopalem: vnde non sufficit, si tantum est electus, quauis sit confirmatus. Episcopus vero consecratus, quauis non susceperit Sacramentum Confirmationis, validè confirmare potest, nam habet characterem Episcopalem, in quo fundatur potestas confirmandi. Episcopus autem hæreticus, schismaticus, aut degradatus, siue aliqua censura ligatus, si consecratus est, validè confert hoc Sacramentum; nam et si talis amiserit vsum Ordinum, non tamen perdidit characterem, & potestatem. Suarez *disp. 16. sect. 3. Fil. tom. 1. tract. 3. c. 2. n. 20.* & cum alijs Henriq. videndus *cap. 6. de Confirm.* Hinc fit, Diaconum, quauis sit Cardinalis, imò nec Presbyterum, auctoritate propria, nec Episcopi posse validè hoc Sacramentum conferre. Potest tamen Sacerdos (secus si non sit) etiam non confirmatus, de licentia solius Papæ, cum oleo tamen ab Episcopo benedicto, hoc Sacramentum administrare, urgente maxima necessitate, vt dicitur à Patribus olim Presbyteros ministrasse Confirmationem. Henriquez *lib. 3. cap. 6. num. 5.* Filiuc. *sup. quest. 2.* & cum alijs Bonacina *loco cit. part. 2. num. 3. vsque ad 10.*

15 Episcopus non potest alienos subditos in sua Dioecesi confirmare; esset enim mittere falcem in messem alienam; factum tamen tenet, sicut ordinatio, nam est actus Ordinis, ad quem essentialiter non requiritur iurisdictio. Peccaret tamen, & fieret suspensus, si id faceret absque licentia proprii, vt probabilius tenet Ledesma *in fin. cap. 9. concl. 7.* & cum alijs Bonacina *dict. part. 2. num. 12.* verum Henriquez *sup. num. 6.* quem sequitur Diana *2. part. tract. 17. resol. 17. & 24.* eum a culpa, & suspensione excusare nititur, quia, inquit, præsumendum est, hoc ratum, & gratum fore proprio Episcopo; & quidem si hoc moraliter certum sit, certam existimo illius sententiam; communiter tamen verior est opposita. Nec potest Episcopus in alterius Dioecesi confirmare suos subditos, vel potestiales actus exercere absque licentia Episcopi proprii, ex Trident. *sess. 6. cap. 5. de reform.* vbi expresse cauetur sub poena suspensionis ipso facto, ne vllus Episcopus in alterius Dioecesi Pontificalia exerceat absque Ordinarij expressa licentia, & in personas alteri Ordinarij subiectas. At Episcopus ad confirmandum indui debet sacris vestibus, vt habetur in Pontificali Romano. Vide Bonacina *sup. num. 13.* & Henriquez *dict. num. 6.* vbi addit, posse Episco-

pum in alterius Dioecesi sine illius licentia dare subditis suis tonsuram, benedictionem solennem, & celebrare Missam de Pontificali; nam tonsura conferri potest domi priuatim sine Pontificalibus; & benedictio, ac Missa solennis non videntur comprehendì à Tridentino sub nomine Pontificalium. Nota, posse Episcopum confirmare aliquem afferentem dimissorias sui Episcopi, vt ordinetur, si non erat confirmatus, quia qui concedit finem, concedere censetur media ad finem; ac Confirmatio præmittenda est Ordinibus; ergo. Ita Layman *lib. 5. tract. 3. cap. 6. num. 2.* Fagundez *præcep. 5. lib. 3. cap. num. 8.* & cum his Diana *sup. resol. 24.*

16 Tenetur minister Confirmationis habere intentionem actualem, vel virtualem, vt dictum est agentes de Sacramentis, & esse in gratia, ne peccet: vnde si est in peccato mortali, etsi non teneatur confiteri, tenetur tamen habere contritionem saltem existimatam; nam est minister ad id deputatus, & consecratus. Non tamen tenetur esse ieiunus, sicut nec confirmandus, nec in die festo confirmare, quia hæc nulla lege præcipiuntur. Conuenienter hoc Sacramentum in Ecclesia ministratur, extra illam verò conferre non videtur mortale, obseruanda tamen consuetudo: de quo vide Coninch *3. part. quest. 72. art. 7. num. 75.* Henriquez *dict. cap. 6. num. 7.* & Bonacina *vbi sup. num. 15.* Confirmare autem poterit Episcopus tempore interdicti; quia Confirmatio est quoddam complementum Baptismi, qui licitus est omni tempore pro paruulis, & pro adultis cum solennitate. Licet etiam tempore interdicti conficere chrisma intra Ecclesiam. Vide Henriquez *dict. cap. 6. num. 7.* & Ledesma *in sum. cap. 9. de Confirm.*

17 Conclusio prima. Ritus, & cæremoniæ, quæ habentur in Manuali Episcoporum, quauis essentielles non sint, sed ad ornatum, & solennitatem, conuenientissimæ sunt, & seruandæ, vt statuit Trident. *sess. 7. de Sacram.* docet S. Thom. *3. part. quest. 72. art. 12.* communis Doctorum, & tenet vsus Ecclesie, de quibus vide S. Thom. *sup.* & Coninch *ibid.* Suarez *dist. 37. sect. 1. & 2.* Belarm. *cap. ult. de Confirmat.* & Henriquez *cap. 1.* Breuiter tamen dico circa alapam, quæ impingitur, illius omissionem non esse peccatum mortale, quia non videtur res grauis: impingitur autem alapa, vt confirmatus recordetur se esse confirmatum; & vt intelligat se debere pati iniurias pro Fide Christiana confitenda. Ob eandem rationem non est peccatum mortale omisio oblationis cerei Henriquez *cap. 3.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 3. quest. vnic. part. 4. num. 9.*

18 Circa patrinum aduertè, eius omisio nem esse peccatum mortale, quia est res grauis; est enim cæremonia antiquissima, ad significandum quasi tyronem esse in spiritali militia, & indigere alterius consilio. In patrinò hæc potissimum consideranda sunt. Primo, non debet esse idem, qui in Baptismo, nisi in necessitate, *cap. in Catechismo de cons. dist. 4.* Secundo, debet esse tantum vnus, vel vna, *cap. seq.* Tertio, debet esse confirmatus, *cap. item seq.* Quarto, contrahit cognationem spirituales, *ex cap. si quis, cap. de his 30. q. 1.* iuxta limitationem Trident. *sess. 24. cap. 2. de reform. matrim.* eo modo, quo dicemus de Baptismo, vbi de impedimentis matrimonij. Quinto, ad nihil tenetur,

tenetur regulariter, sed tātūm adhibetur ad ornatū; in aliquo casu necessitatis posset esse aliqua obligatio. Sexto, si non est confirmatus, non contrahit cognationem spiritualement, imō nec est verē susceptor, cūm non habeat conditiones ad id requisitas, ideo ex genere suo peccat mortaliter, quia est res adeo grauis. Filiuc. tom. 1. tract. 3. cap. 3 n. 63. & cum alijs Diana 3. part. tract. 4. resol. 26. & dixi lib. 8. cap. 8. dub. 8. num. 9. Septimō, non licet Religioso vt fiat patrinus, cap. non licet de consecr. dist. 4. cap. placuit 16. quæst. 1. Octauō, vir confirmatus, sitanquam susceptor in Confirmatione teneat filium suum, peccat, & non potest ab vxore

petere debitum (nisi inuincibili ignorantia excusetur) nulla enim necessitas potest obligare, vt hic fiat susceptor, vt potest obligare, vt quis filium suum baptizet. Vide Henriquez cap. 3. de Confirm. & Ledesnam in sum. ibid. cap. ult.

19 Demum nota, in Sacramento Confirmationis Sacramentum tantūm esse materiam, & formam illius; nam significant, & non significantur. Res Sacramenti tantūm est gratia roborans; nam significatur per materiam, & formam, & non significat. Res, & Sacramentum simul est character; nam significatur per Sacramentum tantūm, & significat gratiam.

LIBERTERTIVS

DE SACROSANCTO EUCHARISTIAE SACRAMENTO.

CAPVT I.

De Eucharistia, vt est Sacramentum.

SUPPONE cum communi Catholicorum, sacram Eucharistiam & esse Sacramētum, & esse sacrificium. Est Sacramentum, quatenus corpus Christi in ea contentum, est cibus spiritualis animæ ordinatus ad eius refectionem, & nutritionem spiritualement. Est autem sacrificium, quatenus idem corpus Christi sub speciebus panis, & vini offertur in Missa omnipotenti Deo in remissionem peccatorum, & remedium humanæ infirmitatis, vt suis locis constabit. Nunc de Eucharistia, prout est Sacramentum: quod, & meritō, à D. Dionisio cap. de Eccles. Hierar. dicitur cōsummario omnium Sacramentorum, tum quia vitam gratiæ in Baptismo receptam, & in Confirmatione perfectam, sua quadam vi munit, & consummat Eucharistia: tum, & præcipuè, quod ipsum fontem, & authorem gratiæ sub speciebus panis, & vini quodam quasi velo latentem in se continet. Multa de hoc ineffabili, & augustissimo Sacramento disputantur à Theologis Scholasticis: nos tamen iuxta nostrum institutum solum de ijs, quæ ad moralem Theologum practicè spectāt, breuiter tractabimus.

Dub. 1. Quid sit Sacramentum Eucharistia, & quando institutum.

Adeo admirabile est hoc altissimum Sacramētum, vt illius mysteria, sicut nec diuina substantia, vno nomine explicari nequeant: ideo à Patribus, & Doctoribus varijs nominibus donatur. Dicitur ergo primum mysterium, quia infinita penè mysteria in se continet, vt infra constabit. Secundō, viaticum infirmorum, quia viam parat ad gloriam,

quam præfiguratur, iuxta illud Psal. 49. *sacrificium laudis* (id est Eucharistia) *honorificabit me, & illic iter, quo ostendunt illi salutare Dei.* Tertio appellatur Eucharistia Græcè, & Latinè bona gratia, vel quia continet Christum, qui est plenitudo gratiæ, iuxta illud Ioan. 1. *plenum gratia, & veritatis*: vel quia in gratiarum actionem consecratur; nam per illam, vt est sacrificium, reddimus Deo summum cultum, & gratiarum actionem pro susceptis beneficijs, ob idque sic eam vocat Irid. *sess. 22. Can. 3.* ac proinde dicitur Christus ab Evangelistis in ipsius institutione gratias egisse, vel quia confert vberiore gratiam, quàm alia Sacramenta: vel quia significat futuram gloriam, quæ dicitur Dei gratia: vel quia ipsamet est magnum donum, & magna gratia. Quarto, dicitur corpus, & sanguis Domini. Quinto, sacramentum corporis, & sanguinis Domini, cap. multi 1. quæst. 1. cap. *omnia de consecr. dist. 2.* Sexto, caro Domini Iesu. Septimō per antonomasiam, Sacramentum, vel sanctissimum Sacramentum. Octauō, sacrosanctum mysterium. Nono, consummatio Sacramentorum. Decimō, panis vitæ. Vndecimō, panis, qui de coelo descendit. Duodecimō, cibus verus. Decimo tertio, esca spiritualis. Decimo quarto, panis Dei. Decimo quinto, conuiuium Dominicum. Decimo sexto, coena Domini. Decimo septimo, fons bonorum omnium. Decimo octauo, carbo ignitus purgans animam. Decimo nono, pharmacum immortalitatis. Vigesimo, mortis antidotum. Vigesimo primo, charitas, & vita æterna. Vigesimo secundō, metalepsis, id est assumptio, quia per illud assumimus Deitatem Filij; siue magis propriè, participatio, vel transmutatio. Vigesimo tertio, dicitur Græcè *synaxis*, Latinè *communio*, *collecta*, & *societas*; quia Christi fideles per Eucharistia Sacramentum, tanquam vnus

huius corporis membra, cum Christo capite uniantur. S. Thom. *quest. 72. art. 4.* Quo sensu etiam dicitur a Tridentino *sess. 13. cap. 8.* signum unitatis, vinculum charitatis, pacis, & concordie symbolum. Vigesimo quarto, dicitur gloria Dei, & pax Christi: de quibus omnibus latè Suarez *3. part. q. 73. art. 4.* & brevius Filiuc *tom. 1. tract. 4. quest. 1.* Ex quibus constat, quanta sit huius Sacramenti dignitas, & excellentia non solum in se, verum etiam respectu ceterorum Sacramentorum, ita ut merito nuncupetur sanctissimum Sacramentum, venerabile Sacramentum, augustissimum Sacramentum, &c.

2 Fuit autem hoc augustissimum Sacramentum in veteri lege ob illius nimiam excellentiam varijs figuris obumbratum. Primò quoad materiam, per panes propositionis, & præcipue per oblationem panis, & vini facta à Melchisedech. Secundò quoad rem contentam, per sacrificia, expiationes, & holocausta illius legis. Tertio quoad effectum suavissimum figura fuit; primò manna datum hominibus peregrinantibus in deserto, ut possent pergere ad terram promissionis. Etenim manna illud habebat; primò omnem saporis suavitatem. Secundò, licet varij varias mensuras colligerent, eandem postea inueniebant. Quartò, fuit cibus de celo demissus, qui optime nutrebat. Quintò, manna fuit expositum dubitationi, psal. 77. *nunquid poterit Deus parare mensam in deserto.* ita hoc Sacramentum ea omnia in se continet. Secundò robur ipsius significatum est in pane Helix. Tertio, victoria in hordeaceo, qui castra Madian evertit. Quartò restauratio spiritus in ligno vitæ. Quintò, lumen interius ad diuina cognoscenda in melle Ionatæ. Verum præcipua figura quoad rem contentam, & effectus fuit agnus paschalis, qui cum pane azimo comedebatur; nam significauit Christum ut hostiam, & ut cibum; eius sanguinis effectum redèptionis exprimebat; panis azimus effectum huius Sacramenti; vna domus Ecclesiam significabat. Vide D. Thom. *3. part. quest. 73. art. 6.* Suarez *ibid.* & Henriquez *cap. 1. de Eucharist. His positis.*

3 Dico primò, Eucharistia est Sacramentum, quod sub speciebus panis, & vini continet corpus, & sanguinem Christi ad nutritionem vitæ spirituales per Baptismum datæ. Vel est Sacramentum consistens sub speciebus panis & vini consecratis significans Christum, & refectionem spiritualem. Ita colligitur ex Trident. *sess. 13. cap. 2.* & DD. *m. 4. dist. 8.* estque adæquata, nam constat genere, & differentia: genus est Sacramentum, quod est commune huic, & alijs Sacramentis; differentia sunt omnia verba, per quæ hoc diuinius ab alijs Sacramentis distinguitur. Esse autem Eucharistiam Sacramentum à Christo institutum, Fides Catholica docet, ut definitum est in Concilijs, præcipue Trid. *sess. 13. cap. 2. c. 6.* & tenent omnes Catholici cum S. Thom. *q. 73. art. 1.* apud Suarez *dist. 39. sect. 1.* Et ratio est, quia species sacramentales sunt signum sensibile corporis, & sanguinis Christi sub illis contenti, & conferunt gratiam dignè sumentibus, ut infra constabit.

4 Dico secundò, in hoc Sacramento sunt illa communia omnibus Sacramentis, nempe sacramentum tantum; res tantum; res, & sacramentum. Sacramentum tantum sunt species consecratæ; quia significant Christum sub eis contentum, & non sig-

nificantur: vnde fit, ut hoc Sacramentum, prout Sacramentum tantum, solum dicat in recto species consecratas, seu species, ut continent, & significant corpus Christi: quare corpus in recto non est de essentia huius sacramenti; nam in illo sensibilibiter non existit, bene verò in obliquo: quod est dicere, species consecratæ, prout continent, & significant Christum contentum in hoc sacramento, sunt de essentia huius sacramenti; vel Ordo ad Christum contentum pertinet essentialiter ad hoc sacramentum; Res sacramenti tantum, est gratia per modum refectionis, & nutritionis spiritualis, de qua *cap. 4. dub. 1.* quia significatur per sacramentum, & nullo modo significat. Res, & sacramentum simul, est Christus Dominus, quia ex modo, quo continetur in speciebus, significatur per ipsas, & per se ipsas aliquo modo fit signum refectionis spiritualis. S. Thom. *q. 73. art. 1. ad 2.* sicque interpretandi sunt Patres dicentes, corpus Christi esse sacramentum.

5 Ex quibus sequitur primò, non solas species præcisè sumptas, sed compositum ex corpore Christi, & speciebus modo explicato, esse Eucharistiam. De quo S. Thom. *dist. 8. quest. 1. art. 1. quest. 1. ad 2.* Caietan. *quest. 73. art. 1. in fine.* Henriquez *lib. 8. cap. 29.* Coninch *3. part. quest. 73. art. 1. c. 20.* & *quest. 74. num. 16.* & cum alijs Bonacin. *tom. 1. dist. 4. quest. 1. punct. 1. num. 5. c. 6.* & Filiuc *tom. 1. tract. 4. cap. 1. quest. 5. c. 6.*

6 Sequitur secundò, sacramentum Eucharistiæ non consistere in consecratione, quia hæc non manet prolatis verbis; sacramentum autem manet post verba consecrationis; nec est proximum signum efficax gratiæ sanctificati, sed ad summum sanctificans materiam; sacramentum verò est signum efficax gratiæ: potest autem dici consecratio forma extrinseca, & efficiens, ut dicitur *cap. 3. dub. 1.* nam ordinatur ad conficiendum corpus Christi magis, ut est sacrificium. Sancti autem Patres vocantes consecrationem sacramentum, vel large loquuntur, vel intelligunt nomine consecrationis species consecratas. Neque consistit sacramentum hoc in sumptione, quia hæc supponit sacramentum factum, & permanens; extat enim in Ecclesia tam originali, quam occidentali immemorabilis cõsuetudo asseruandi Eucharistiam, illamque adorandi ante sumptionem; ergo &c. aliter sequeretur, hostiam consecratam, & asseruatam ad aliquem communicandum, non esse sacramentum; si non eam sumeret; quod est plusquam obseruandum; est tamen conditio necessaria, ut sacramentum operetur. S. Thom. *quest. 78. art. 1. ad 2.* Filiuc *sup. num. 18.* & cum alijs Bonacina *loco cit. num. 6.*

7 Sequitur tertio, distingui hoc sacramentum à reliquis in quinque. Primò, quia hæc et materia, forma, & effectum ab alijs distinctum, ut ex dicendis constabit. Secundò, quia in alijs materia proxima est aliqua actio, vel passio; in hoc est res permanens, scilicet species consecratæ. Tertio, quia in alijs sacramentis materia, & forma sunt res successiuæ, & ideo moraliter sunt simul, & pereunt; in hoc forma tantum successiuæ est, & tranfit, materia verò permanet: imò dici potest etiam forma manere aliquo modo; nam etsi physicè tranferit, manet tamen formaliter, & virtualiter, videlicet quoad existentiam corporis Christi sub speciebus consecratis per verba causatam. Quartò, quia alia sunt tantum

tantum in usu, alia in fieri, & successione, id est, in factum sunt, in quantum fiunt; hoc verò consistit non in usu, ut dictum est *num. 6.* sed in facto esse, & ante usum, eo quod materia sit permanens, & maneat Christus in speciebus consecratis, etiam post verborum prolationem ante sumptionem. Quintò, in alijs præter materiam, & formam nihil aliud est; in hoc præterea est corpus Christi præcipua res huius sacramenti. Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 1. num. 23.*

8 Dico tertio, hoc sacramentum est vnum specie atoma, seu infima; nam etsi in genere rei, panis, & vinum specie differant; at quia in hoc sacramento ordinantur ad vnum finem specificum, videlicet ad refectioem spirituale animæ per modum conuiuij, quod integratur specie ex pane, & vino; proinde hoc sacramentum est vnum specie: multiplicatur tamen numero in ordine ad diuersas numero sumptiones, id est, in ordine ad hanc, vel illam sumptionem, & refectioem spirituale. Ratio est, quia tunc sunt plura numero signa gratiæ, quando multi sumunt hoc sacramentum; ergo plura numero sacramenta: dicimus enim, quemlibet suscipere sacramentum, quod alius non suscipit: deinde in conuiuijo corporali non est eadè refectio, qua reficitur vnus, cum ea, qua reficitur alius. Hinc fit, ut quando quis plures suscipit hostias, vnum tantum numero recipere sacramentum, quia vnus Christus, & vnica numerica refectio tantum reperitur. At si sumatur species secundum se, omnes vbicumque reperiuntur, sunt vnum numero sacramentum, quia in omnibus vnus numero Christus continetur: sunt tamen plura numero in potentia, & virtualiter, quatenus scilicet pluribus possunt distribui. Etenim sicut si diuinum Verbum suppositaret plures humanitates, diceretur vnus homo, ita Christi corpus assumens sibi sacramentaliter plures hostias, constituit cum eis vnum ex se sacramentum. Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 1. num. 27.* Villalob. *tom. 1. tract. 7. diff. 4.* vide Suar. *disp. 39. sect. 3. & 4.* & Bonacin. *tom. 1. disp. 4. quest. 1. punct. 4.*

9 Quoad secundum dico primò, certum esse de fide, hoc admirabile sacramentum fuisse institutum à Christo Domino, constat Matth. 26. & Trid. *sess. 7. cap. 5. & sess. 13. cap. 1. & 2. & cap. cum Martha, de celebr. Missæ, in Sac. de consecr. dist. 2.* conuenientissimum enim fuit, ut in lege gratiæ, quæ perfectissima est, & plenitudinè gratiæ in se continet, sacramentum institueretur ad consecrationem gratiæ. Eadè fide tenendum est, Christum instituisse Eucharistiam in vltima cœna, ea nocte, qua tradendus erat, ut patet ex Euangelio, & infra magis constabit. Et est definitum in Clem. vnic. *de Reliq. & vener. ss.* & in Trid. *sess. 13.* vbi dicit, hanc esse traditionem antiquorum. Fuit autem facta vltima cœna, & instituta Eucharistia feria quinta, luna decima quarta mensis Nisan, qui correspondet nostro Martio, in secunda scilicet vespera dictæ feriæ quintæ; nam in illa, iuxta legem Moysis, comedendus erat agnus paschalis, de quo latè Suar. *vbi sup.*

Vt autem scias, in qua parte cœnæ Christus Eucharistiam instituerit, suppone triplicem cœnam egisse Christum in illa nocte. Primò, legalem agni, quæ erat vetus, & figuratiua. Secundò, mysticam sui corporis, & sanguinis, quæ fuit noua, & figurata. Tertio, vsualem, seu communem, in qua Iudas intinxit manum cum Christo in paropside.

Instituit ergo Christus sacrâ Eucharistiam post cœnam legalem, ante cœnâ vsualem, ut insinuant Euangelistæ dicentes: *cœnantibus illis*: id est, inter cœnandum, seu inter cœnam, & cœnam: quod ordinatissimè fuit factum, ut figura præmitteretur veritati. Vide Henriq. *lib. 8. de Eucharist. cap. 58. num. 3.*

10 Suppone secundò, lotionem pedum præcessisse institutione huius sacramenti. S. Thom. super Matth. Damasc. *lib. 1. cap. 14.* & alij apud Suarez *disp. 41. sect. 2.* ad significandum, quanta munditia, & reuerentia hoc sacramentum esset sumendum.

11 Ex his colligitur, Christum Dominum celebrasse in pane azimo, ut tenet Ecclesia Latina, & non in fermentato, ut existimant Græci; nam ut dictum est, instituit Eucharistiam feria quinta ad secundam vesperam, in qua Hebræi tantum utebantur pane azimo, iuxta præceptum Exodi 12. & 13. Fuit etiam institutum hoc sacramentum in loco decenti, in cœnaculo grandi, & parato in Ierusalem, ut constat Luc. 22. Marc. 14. & Matth. 26. quod probabilius est fuisse domum patris Ioannis Euangelistæ, ut tenent Nicephor. Hipolit. & Turran. apud Henriquez *lib. 8. cap. 2. num. 5. lit. P.* vbi soli cum Christo duodecim Apostoli fuisse dicuntur, & inter eos Iudas proditor. D. Thom. *q. 81. art. 2.* quos omnes Christus communicauit, & cum illis celebravit primam Missam, instituitque sacrificium incruentum, quod obtulit, simulque sumpsit cum actuali mentis refectioe. Vide Henriq. *loco cit.*

Dub. 2. de necessitate sacramenti Eucharistia.

1 Possumus loqui primò de necessitate mediij, vel de necessitate præcepti. Secundò, de sumptione Eucharistiæ in re, vel in voto, & tertio de adultis, aut paruulis.

2 Dico primò, sacramentum Eucharistiæ in re nec paruulis, nec adultis est necessariu ad primâ gratiam obtinendam necessitate mediij. S. Thom. *q. 80. art. 11.* Caiet. *cap. 1. q. 73. art. 3. ibi.* & DD. cõmuniter apud Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. 4. punct. 2. n. 1. & 2.* Ratio est, quia prima gratia habetur per remissionem peccati originalis, vel mortalis; at Eucharistia non est instituta ad hæc remittenda, ut statuit Trid. *sess. 13. Can. 5.* vbi dicitur dicentes, præcipuum effectum esse remissionem peccatorum: & *cap. 2.* dixerat, eius effectum esse alere vitâ, & præseruare à mortalibus. Et probatur, quia si puer, aut adultus suscepto Baptismo statim moreretur, nõ sumpta realiter Eucharistia, gloriam consequeretur, ergo non est simpliciter necessaria necessitate mediij Eucharistia in hoc casu. At si de facto Eucharistia infantibus administraretur, gratiâ reciperent, sicut recipiunt in Cõfirmatione, vel si ordinarentur, quia non habet obicem. Henriquez *lib. 8. c. 3. n. 5.* Bonac. *sup. n. 7. vers. obseruant tamen.*

3 Dico secundò, probabilius videtur Eucharistiam in voto, seu desiderio, esse simpliciter necessariam, tam paruulis, quàm adultis ad dandam primam gratiam baptismalem. Ita S. Thom. *3. part. quest. 73. & alibi.* & cum alijs Henriquez *lib. 8. cap. 2. num. 2. & 3.* Hoc est, Eucharistia in genere causæ finalis cõcurrit ad productionem gratiæ baptismalis, ad quam cõcurrit Baptismus in genere causæ efficientis: etenim certum est, vnum effectum à pluribus causis diuersis

diuerso modo produci posse, & probari potest primo, quia cum Eucharistia sit perfectissima omnium Sacramentorum, eo quod authorem gratiæ contineat, habet eminenter omnium causalitatem, quia significat unionem fidelium cum eorum capite Christo. Vt dicit Trid. *sess. 13. cap. 2. ibi: Signum præterea esse voluit illius unionis, &c.* Et significat Paul. 1. Cor. 11. *Omnes unum sumus, qui de vno pane, & calice participamus.* Ideo materia Eucharistiæ remota, vt panis, & vinum, efficiuntur ex multis granis, at Sacramenta efficiunt quod significant; cum ergo Eucharistia significet hanc unionem, causabit illam; non in genere causæ efficientis, cum realiter non fumatur; ergo in genere causæ finalis, seu in voto, & desiderio Non tamen requiritur, vt hoc votum sit explicitum, sed sufficit implicitum, videlicet voluntas suscipiendi Baptismum, quod est medium per se ordinatum ad Eucharistiam, in qua voluntate implicitè continetur propositum seruandi omnia Dei mandata, consequenter recipiendi Eucharistiam suo tempore: in pueris autem sufficit ipsa realis Baptismi susceptio medium per se ordinatum ad Eucharistiam. Dixi, *probabilius*, nam valde probabile est in hoc casu, nec in voto esse necessariam Eucharistiam, Vt cum multis tenet Bonacina *tom. 1. disp. 4. quæst. 1. punct. 2. num. 1. & 2.*

4 Dico tertio, probabilius etiam est Eucharistiam in voto in pueris, & in adultis in re, vel in voto esse necessariam ad perseverandum in gratia; non tamen est sensus, quod omnes qui suscipiunt Eucharistiam, necessariò in gratia perseuerent, sed ex his qui perseuerant, nullum in gratia perseuerare, nisi ratione Eucharistiæ in re suscepta, quando fieri potest, vel in voto, quo modo perseuerantia est effectus Eucharistiæ. Hanc sententiam tenent illi qui affirmant esse simpliciter necessariam ad primam gratiam, consequenter asserunt esse necessariam ad illius conseruationem; conseruat enim hic cibus spiritualis vitam spiritualem, sicut Corporalis corporalem. Dixi, *probabilius*, nam admodum probabile est, non esse in supradictis necessariam Eucharistiam ad perseverandum in gratia, vt cum alijs tenet Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 2. quæst. 4.* asserit tamen esse ita efficacem, vt moraliter posset dici esse necessariam: adducit *numer. 43.* D. Cypriani autoritatem in orat. Dominica in illa verba: *Panem nostrum (quæ ita habet) vt manifestum est eos viuere, qui corpus eius attingunt; ita timendum est, & orandum, ne dum quis abstinet, procul remaneat à salute, dicente Domino, nisi manducaueris.*

5 Dico quarto, datur duplex præceptum sumendi Eucharistiam, alterum diuinum, alterum humanum Ecclesiasticum: diuinum est impositum à Christo Domino, Ioann. 6. *Nisi manducaueris carnem filij hominis, & biberis eius sanguinem, non habebis vitam in vobis.* Ex quibus Catholici DD. colligunt necessitatem præcepti diuini. Ecclesiasticum est impositum ab Ecclesiâ in cap. *omnes vtriusque sexus de pœnitent. & remis.* vbi sub peccato mortali præcipitur semel in anno tempore Paschali Eucharistiæ susceptio.

(***)

Dub. 3. Quando obliget præceptum diuinum sumendi Eucharistiam.

De hoc dubio vide in Decalogo *lib. 3. cap. 52 dub. 1.*

Dub. 4. De obligatione præcepti Ecclesiastici communionis Paschalis.

De hoc dubio vide in Decalogo *lib. 3. cap. 52 dub. 2.*

C A P. I I.

De Materia, & forma Eucharistiæ.

Dub. 1. Quæ sit materia Sacramenti corporis.

1 **D** Vplex communiter assignatur à Doctoribus materia Eucharistiæ, altera remota, altera proxima.

2 Dico primò, certa fide tenendum est, panem esse materiam remotam corporis Christi, constat Matth. 26. ibi: *Accipiens Iesus panem, idem habetur Luc. 22. estque ita definitum in Concil. Florent. in instr. Armenorum. Lateranens. cap. firmiter & Trid. sess. 13. cap. 21. & 22.* sicque habet traditio Ecclesiæ ex Patribus, quos refert Suar. *disp. 41. sect. 1.* Ratio à priori est voluntas Christi: conuenientia verò fuit commoditas huius speciei, tum propter facillimum vsum, tum propter decentiam, & reuerentiam, tum propter significationem tam corporis Christi veri, quam mystici: quia per panem ostenditur mystica unio Christi cum Ecclesiâ; sicut enim panis conficitur ex multis granis, ita mysticum Ecclesiæ corpus ex multis fidelibus, qui Christo uniantur tanquam capiti. Tum etiam quia nulla alia res melius representat refectionem spiritualem, quæ est effectus huius Sacramenti præter panem.

3 Dico secundò, panis hic debet esse necessariò triticeus, Ita S. Thom. 1. *part. quæst. 74. artic. 1.* & communis cum eo apud Suar. *disp. 44. sect. 1.* vbi asserit, esse temerariū asserere oppositum. Probatur primò ex Christi institutione, qui consecrauit in pane azymo, vt infra consequenter, triticeo, vt Ecclesiæ declaratione, & traditione perpetua confirmatū est. Confirmatur ex Florentino dicente, esse panem triticeum, & ex Catechismo addeunte, esse Apostolicam traditionem. Secundò, quia hic absolute, & simpliciter dicitur panis, ceteri cum addito, vt panis hordeaceus: igitur solus panis triticeus, seu qui conficitur ex frumento, quod est triticum, vel quod non differt specie à tritico, est apta materia huius Sacramenti.

4 Ex his infertur, panem ex grano, quod certū est, non esse triticum, non esse materiam aptam Eucharistiæ, qualis est confectus ex leguminibus, vt ex

D

fabis,

fabis, castaneis, cicere; item, nec est materia, auena, ordeum, milliū, lolium, panicum, nec in farre, quod fit ex ordeo, nec in oriza, quia omnia supradicta specie differunt à tritico. Ita Henric. *lib. 8. cap. 9. de Eucharist. num. 1. Filiuc. tom. 1. tract. 4. cap. 3. n. 77.* & cū alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. 2. punct. 1. n. 2. 5* sequitur secundò, granum, de quo est dubiū, an sit triticum, efficere materiam dubiam, ideoque moraliter esse ineptum consecrationi, talis est spelta zea, seu zia, vt tenet S. Thom. *3. p. q. 74. art. 3. ad 2. Ledesm. in sum. c. 3. de Eucharist. dub. 1. Filiuc. sup. & alij. At Henric. ubi sup. non improbabiler tenet in quadam delicatissima spelta, vt apud Anglos, tenere Sacramentum, refertque secundū quosdam Parisienses, Papam approbasse consuetudinem Lugdunensem, qua in spelta conficiunt; quod maxime procedit, si spelta sit alica, esto es *espelta aescorzoada*: aliqui tamen existimant, alicam, seu alicastrum, esse triticum trimestre, seu marsicū, eo quod seminetur in mense Martij, esseque verum triticum pondere, & bonitate præcipuum. Ita Colum. *lib. 2. de rust. & Filiuc. dist. num. 77.* similiter de tiphera, Hispanæ, *centeno*: quidam apud Henriquez *ubi sup. dubitant, an esset verum triticum, ipse autem Henriquez cum S. Thom. & alijs, & Ledesm. loco cit. dub. 3. probabilius tenent, esse veram materiam; nam in ijs non est attendenda physica mutatio, sed moralis; sic vinum album, & nigrum sunt apta materia Eucharistia, quamuis specie differant, quia moraliter in ordine ad vsum humanum conueniunt; ad moraliter tiphera feruit ad vsum humanum comedendi. Esse tamen mortale consecrare in pane nigro tiphera, propter diuersas opiniones. Siligo autem, seu scandia Hispanæ, *candéal*, triticum est electum & verum, & absq; dubio vera materia. In farre verò vt significat scandiam, certum etiam tenere consecrationem; secus autem, vt significat auenam. Filiuc. Bonac. & alij citati.**

6 Sequitur tertio, si vero tritico admisceantur alia grana, si talis additio sit in minori quantitate esse veram materiam, quia maior pars tritici trahit ad se minorem; secus tamen si in maiori, vel equali quantitate, nam tunc non potest dici panis triticeus. Filiuc. *supra num. 77. in fin. Bonac. num. 6. cum S. Thom. 3. part. quest. 74. art. 3. ad 3. & alijs.* Sic non tenet in pane, vel vino corrupto, bene verò in eo, qui tendit ad corruptionem. Vide Henriquez *dist. cap. 9. in dubio tamen non est consecrandum. Vt bene Filiuc. sup. num. 80.*

7 Dico tertio, panis triticeus debet esse confectus aqua naturali. S. Thom. *q. 74. artic. 7. ad 3. Sotus d. 9. q. 1. artic. 3. Filiuc. tom. 1. tract. 4. cap. 3. num. 78. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 4. q. 2. p. 1. n. 3.* quia sic fit panis comunis, & vsualis, qui est vera materia: inde fit panes dulciarios, confectos scilicet ex oleo, lacte, melle, aqua rosacea, vel simili alio liquore non esse aptam materiam, quia talis panis non est vsualis, sed delicia hominum; tenet autem Sacramentum, si aqua naturali alius liquor, in parua tamen quantitate, admisceatur, secus si in maiori, seu equali; quia in magna quantitate traheret ad se aquam naturalem, & iam non esset panis vsualis. Ita cum alijs Bonac. citat. & Henriquez *d. 9. n. ult. Vnde non est audiendus Caiet. 3. p. q. 73. art. 7. existimans, panem coctum cum sola aqua rosacea esse aptam materiam.*

8 Dico quarto, panis debet esse coctus igne solo per modum affactionis, vt in furno, aut sub cinere, aut ferro calido. Filiuc. *sup. n. 79. Henric. loco cit. & cum alijs Bonac. ubi sup. n. 3.* Inde fit massam crudam non esse aptam materiam, quia non est panis vsualis, etsi physicè ab eo non distinguatur. Item ob eandem causam non est apta materia mica panis digitis compressa, nam fit massa. Item nec pultes, nec lagana frixa, seu *frusa de sarton*, nam hæc potius elixantur, & friguntur, quam coquantur, quia & moraliter mutantur, ideo non reputantur panis verus, & vsualis. Ita citati. Nec est sufficiens materia amydon, etsi physicè à pane non distinguatur, quia moraliter mutatur; at si de nouo redigatur in farinam, & compactum aqua cogatur igne, videtur sufficiens materia. Ita Bonacina *supra num. 70.* cum alijs: certè quia etiam, vt sic materia est valde dubia, ideo non est securum, in illa conficere. Vt bene Filiuc. *ubi supra*, ego autem absolute loquendo existimo amydon non esse materiam aptam. Cū Ledesma *in sum. c. 3. de Eucharistia, dub. 5.* nam pertrahit in aliam speciem per tot mutationes, per quas fit.

9 Dico quinto, tam panis azymus, quam fermentatus est apta materia, & sufficiens huius Sacramenti, est de fide, ex Florentin. & Tridentin. *sess. 13. cap. ad abolendam de heretic. & omnium Theologorum in 4. distinct. 11. ex Suarez disp. 44. sect. 3.* Ratio est, quia uterque est simplex, & verus panis. Quare erroneum est dicere, alterum esse de necessitate Sacramenti, in hac, vel illa Ecclesia, Latina scilicet, vel Græca, nam quod est de necessitate in vna, debet esse in omnibus. Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 3. num. 81.*

10 Dico sexto, panem azymum esse materiam magis aptam, & conuenientem, vt docet S. Thom. *quest. 74. artic. 4.* Coninch ibi & tenent communiter DD. Probatur primò autoritate Ecclesie Romanæ, quæ creditur à B. Petro accepisse, hanc consuetudinem, & continua traditione retinuisse. Secundò, quia Christus Dominus, vt tradunt PP. apud Henric. *cap. 11. de Eucharist. n. 6. in azymo consecrauit, quia vt diximus sup. cap. 1. dub. 2. Christus Dominus fecit coenam legalem, & suū Corpus consecrauit fer. 5. ad 2. vespèrâ, quæ erat Luna 14. mensis Nisan, seu Martij, & crucifixus fer. 6. seu Luna 15. eiusdem mensis, qui erat dies solemnissimus, & primus septem dierum azymorum, at quia fer. 5. ad 2. vespèram, iam non erat panis fermentatus, sed azymus, iuxta illud Exod. 12. *Es edens carnes nocte illa. in azymos panes.* sequitur Christum Dominum in azymo consecrasse. Tertio, quia azymus significat puritatem, tum Christi corporis, tum etià eorū, qui ad illud sumendum accedunt. Deniq; azymus facilius, purius, ac decetius conficitur & est magis immunis a corruptione. Nò tamen est præceptum diuinum consecrari in azymo, nec colligitur ex facto Christi, eo quod in azymo consecrauerit; aliàs enim deberet homo communicare post coenam, & ablutione pedum, vt fecit Christus. Henr. cū alijs *d. c. 11. n. 6. lit. N.**

11 Ex dictis sequitur, teneri Sacerdotem Græcum, ac Latinum suæ Ecclesie consuetudini conformari. Vnde peccat mortaliter Latinus in sua Ecclesia consecrans cum fermentato, *cap. literas de celeb. Missar. S. Thom. quest. 74. artic. 4. & communiter DD. imò non licet Latino (idem respectu de Gra-*

Græco) ob viaticum alicui dandum consecrare in fermentato, vt docent Henriquez *sup. n. 2. Filiuc. tom. 2. tract. 4. cap. 3. num. 84.* Suarez *disp. 4. q. 4. sect. 4.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. punct. 1. num. 11.* quia Sacramentum hoc non est simpliciter necessarium, & ex alio cap. maxima cum reuerentia est tractandum hoc Sacramentum; ideò præceptum affirmatiuum tali tempore comunicandi nõ obligat, nisi saluis legibus, & seruatis circumstantijs, qua ad reuerentiam tanti Sacramenti ex pio ritu Ecclesie instituuntur: potius ergo infirmus permittendus est decedere absq; viatico, quam celebrare in fermentato, vel sine vestibus, aut vasis sacris, aut non ieiunus: ita citati. Item, si Latinus reperitur in Græcia, & in eo loco sit aliqua Ecclesia pro Latinis constituta, quod fuisse docet Leo IX. *Epist. ad Michael. cap. 29.* non potest in ea Ecclesia cum fermentato celebrare. Quod si ibi nulla sit Ecclesia pro Latinis, potest vtriusque consuetudini se conformare, videlicet consecrare cum azimo de licentia Pastoris illius Ecclesie, vel cum fermentato, vt Græci illi faciunt. Idem quod dictum est de Sacerdote Latino in Ecclesia Græca, eodem modo respectiue dicendum de Græco in Ecclesia Latina; nam quoad hoc Ecclesia approbat vtrumque respectiue pro Græcis, & Latinis, sicut etiam adhibere alios ritus in Missa.

11 Dico octauo, materia proxima Sacramenti corporis Christi sunt species panis consecrata, seu ipsa species, prout continent, & significant ipsum Christum; nam materia proxima Sacramenti est, ex qua componitur ipsum Sacramentum, & qua determinatur per formam, vt dixi *lib. 1. cap. 2. dub. 1. num. 4.* Sed hoc Sacramentum componitur ex speciebus consecratis tanquam ex rebus, & ex verbis tanquam forma; ergo, &c. minor patet ex his, quæ diximus *hoc cap. dub. 1. concl. 2. vbi probauimus, Eucharistiã, vt est Sacramentum, tantum supponere pro speciebus, seu esse ipsas species consecratas, prout continent, & significant Christum; ergo species consecrata, seu prout continent, & significant Christum, sunt materia proxima huius Sacramenti.*

Dub. 2. Quenam sit materia remota Sacramenti sanguinis.

1 Dico primò, materia remota Sacramenti sanguinis necessaria, & sufficiens est vinum vitis: communis DD. cum S. Thom. *quest. 74. artic. 5.* patet ex Christi facto, adiuncta traditione Ecclesie, & communi consensu, ex Suarez *dispur. 45. sect. 1.* consecrauit enim Christus in illis verbis *Luc. 22. ibi: Non bibam à modò ex hoc genimine vitis.* & *Matth. 26. ac Marc. 14.* idque definitum est in Florentin. & in *cap. firmiter de sum. Trinit.* Ratio à priori est constitutio Christi. Congruentia; quia hoc Sacramentum causat suum effectum ad modum conuiuij, & refectionis, conuiuium autem, & refectio integratur præcipue ex pane, & vino.

2 Ex hac cõclusionem sequitur primo vinum vitis, siue nigrum, siue album, esse veram, & sufficientem materiam sanguinis. Communis DD. cù S. Tho. *vbi sup. artic. 8.* apud Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. 2. punct. 2. n. 3.* & Henriq. *lib. 8. cap. 12.* nam etsi specie differant, vtrumque tamen est verum vinum vitis.

3 Secundo, mustum expressum ex vuis matu-

ris, esse materiam sufficientem, non tamen conuenientem. Communis cum S. Thom. *sup. artic. 5.* esse sufficiens, patet ex *cap. cum omne de cons. dist. 2.* quia est substantialiter vinum, ex Arist. 4. *Meteor. cap. 23.* & dicitur vinum recès, & est potabile per modum vini: non tamen esse conueniens, patet, quia non est purum, & excoctum adhuc: ideoque propter irreuerentiam Sacramenti, & quia contra Ecclesie consuetudinem, esset peccatù ex suo genere mortale Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 3. num. 87. vers. Quarto.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. punct. 2. num. 3.*

4 Tertio, vinum satis decoctum non est materia Sacramenti sanguinis. S. Thom. *quest. 74. artic. 5.* & cum eo, & alijs Bonac. *sup. n. 7.* quia mutat speciem, ideo non est propriè vinum: sic non tenet consecratio in vino ex melle, saccharo, vel alijs speciebus aromaticis, vel floribus condito, nisi talis admixtio esset in tam parua quantitate, vt moraliter pro nihilo reputaretur. Henriquez videndus *lib. 8. cap. 2.* esset tamen mortale ex genere suo, in eo celebrare propter indecentiam, & quia contra communem vsum.

5 Quarto, potest Sacramentum sanguinis confici cum vino miraculose producto, quia est verum vinum, ab authore vini, & vitis factum, vt contingit in nuptijs Canà Galilee. Ita cum Henriquez *sup. num. 4.*

6 Quinto, sapa, siue *aropé*, non est materia, quia vt ait Aristot. 4. *Meteor. cap. 9. q. 10.* non est vinum, & non est potabilis, sed potius comestibilis, Filiucius *sup. num. 87. vers. Tertio.* Item, nec aqua vitæ, seu *aguardiente*, quæ ex vino distillatur, nec cora, siue *vinetum*, quod fit ex vuis iam expressis cum aquæ admixtione, Hispanè, *aguadas*, si tamen minor pars esset aquæ, esset materia apta: in dubio esset peccatù graue in eo cõsecrare. Item, nec est materia apta *omphacium*, seu *agrestum*: nec *grana vuae*, seu ipsa *vua* ante expressionem: quia hæc non sunt vinum. A fortiori non est apta materia liquor ex pomis, aut malo granatis, nec *ceruicia*, nec id quod vocamus, *aloja*, quia non sunt proprie vinum. Henriquez videndus *d. cap. 12.* vide etiam Filiuc. *vbi sup. quest. 9.* & Bonacinam *d. part. 2.*

7 Sexto, acetum non est materia apta huius Sacramenti, quia non est vinum, sic non tenet consecratio, si hostia adeo corrupta est, vt formam panis amiserit, vt docet Sanct. Thom. *quest. 74. artic. 5. ad 2.* secus tamen si vinum tantum sit acescens, esse tamen graue peccatum pro ratione dubij, vel irreuerentiæ in eo consecrare: quando scilicet ita vergit ad acetum, vt dubitetur, an sit verè acetum, secus tamen si parum acescat, maxime si adsit aliqualis necessitas. Vide Bonacinam *sup. num. 5.*

8 Septimo, vinum congelatù secundum Suarez *disp. 45. sect. 1.* & cum alijs Bonacinam *tom. 1. disp. 4. punct. 2. num. 10.* est apta materia, ita vt in eo possit fieri consecratio, oppositum tamen tenent Henriquez *dist. cap. 12. num. 3.* Nagnus, Valencia, Angles, & Vazquez, apud Bonacinam, quia dicunt, vt sic non esse potabile, & ad vsum humanum accommodatum, quamuis sit verè vinum; sicut aqua congelata, etsi verè aqua sit, non tamen est apta materia Baptismi, quia vt sic non est apta ad lauandum.

dum: utrumque probabile, & prior sententia defendi potest dicendo, vinum congelatum potabile esse lambendo, vel sugendo, aut saltem si liquefiat: tum etiam, quia si post consecrationem congelatur, conseruatur ibi corpus Christi. Nec obstat simile de aqua congelata ad baptizandum; quia Baptismus consistit primò, & per se in ablutione, & vfu, Eucharistia verò in re permanente, consequenter non requirit materiam, quæ actu bibatur: sic panis adeò durus, qui comedi non posset, si molle fiat fit aptus consecrationi, quia ibi verè reperitur substantia panis: sic sufficit, vt vinum bibi possit, quãuis actu non sit potabile, vt est congelatũ, eo quod substantiã vini cõtineat, & aliquo modo bibi possit.

9 Dico secundò, materia proxima Sacramenti sanguinis sunt species vini consecratæ, seu prout continent, & significant sanguinem Christi, quia ex illis, & verbis componitur hoc Sacramentũ, eo modo, quo de speciebus panis diximus *dub. anteced. conclus. 8.*

Dub. 3. An vino admiscenda sit aqua, & quomodo.

1 Dico primò, vino quod est materia sanguinis, admiscenda est aqua: est de fide ex Concilio Tiburienti. *Can. 32.* Florentin. *loca sæpè cit.* Trid. *sess. 22. Can. 7. & 9. & alijs*, & habetur *cap. in quodam cap. cum Martha de celebrat. Missæ.* constat etiã ex Ecclesiæ vfu, & perpetua traditione, quæ colligitur ex SS. Patribus relatis a Suarez *disp. 45. sect. 2.* cõgruentiã autem sunt. Prima, Christi exemplũ, qui creditur sic fecisse. Secunda, representatio aquæ & sanguinis è latere Christi, *cap. 1. de conf. d. 2.* Tertia, significatio effectus Sacramenti, nimirũ vno Ecclesiæ cum Christo: nam per aquas populi significantur, Apoc. 17. ita Trid. *sess. 22. cap. 17* Quarta, gratiæ significatio, quæ est aqua saliens in vitam æternã. Quinta, significatio duplicis naturæ Christi, diuinæ per vinum, & humanæ per aquam, quia hoc Sacramentum institutum est per modum, cibi, & potus; sicut enim vinum solet ab hominibus benè institutis aqua permisceri; ita vinum, quod huic Sacramento inferuit, aqua miscendum est. Vide Suarez *vbi supra*, Filiuc. *tract. 4. cap. 3. num. 88.* & cum alijs Bonacin. *tom. 1. disp. 4. q. 2. punct. 4. num. 3.*

2 Dico secundò, huiusmodi aquæ admixtio non est de necessitate Sacramenti: est cõmune, quia Christus indicans materiam huius Sacramenti, non indicauit aquam: & Florentinum simpliciter dixit, materiam huius Sacramenti esse panem triticeum, & vinum, quare omiſsa aqua teneret consecratio, peccaret tamen eam omittens, vt infra dicitur. Vide Suarez *vbi supra*, & Bonacin. *loca citat. num. 1.* Est tamen talis admixtio necessaria necessitate præcepti, vt omnes admittunt, quod præceptum Henriquez *lib. 8. cap. 12. num. 3* Sotus *d. 9. quest. 1. artic. 6.* & alij existimant esse diuinum, eo quòd Christus ita consecrauerit. Alij verò probabilius existimant tale præceptum solum esse humanum Ecclesiasticum: patet ex Concilio Florent. nam cum dixisset vinum ex vite esse materiam: subdit, *cui aqua ante consecrationem misceri debet.* & Trid. *sess. 23. vbi agens de hoc Sacramento, nihil docet de*

hac mixtione & tamen *sess. 22.* dicit Ecclesiam hæc mixtionem præcepisse. Hanc sententiam tenet S. Thom. 3. *part. quest. 74. artic. 6.* & communiter Theologi apud Suarez *disp. 47. sect. 2.* Filiuc. & Bonacin. *loca citatis*, quod præceptum ab Apostolis emanasse, & non ab Alexandro I. probabilis docet Coninch 3. *part. quest. 74. artic. 7. num. 138.* & cũ eo Bonacina *vbi sup. num. 1. vers. Fuit ante in scriptis traditum ab Alexand. Filiuc. d. cap. 3. num. 91.* Nec obstat factum Christi, nam non omnia, quæ Christus fecit, sunt de præcepto diuino, cũ Christus multa fecerit, quæ non sunt vfu recepta. Bonacin. *loca citato.* Hinc sequitur posse Pontificem in hoc præcepto dispensare: imò id fieri posse absque dispensatione vrgenti necessitate: tenet Ledesma *in sum. c. 4. de Eucharist. post 10. conclus.* quod non probat, & meritò, Suar. *disp. 45. sect. 2.* & cum ea Villalob. *tom. 1. tract. 7. diff. 7. n. 3. vers. De lo qual.*

3 Dico tertio, aqua, quæ admiscetur, debet esse naturalis, quia talis de Christi latere fluxit, & talis cũ vino admiscetur cõmuniter: tenet tamen Sacramentũ, si rosacea, aut alia artificialis miscetur, quia admixtio aquæ non est de necessitate Sacramenti, vt dictum est *num. 2.* peccaret tamè grauius, quia faceret contra præceptum Ecclesiæ in re graui Coninch *vbi sup. num. 141.* Bonac. *dict. punct. 4. num. 1. vers. Dixi.* & communiter DD.

4 Hinc patet peccare grauius, qui vino aquam non admiscet: & qui scienter id fecerit, præcipitur priuari officio, & Beneficio, *c. litteras de celeb. Missæ. & c. 7. cum. omne crimen de consec. d. 2.* suspèditur ipso facto ab officio; tum etiã ille qui in sacrificio aliud adhibet præter panem, & vinum, aqua permixtum, vt ibidem habetur, & tenet Azor *tom. 1. lib. 10. cap. 19. q. 1.* & Bonac. *sup. n. 2.*

5 Dico tertio, adhibenda est aqua in modica quantitate, ne Sacerdos exponat se periculo conficiendi Sacramentum in materia indebita; vnde curare debet Sacerdos, ne excedat tertiam vini partem, vt habetur in Concilio Tiburienti *c. 19.* & in Florentino dicitur miscendum esse paululum aquæ, & aquam modicissimam: aliqui DD. relinquunt, id arbitrio prudentis, vt vult Dur. *lib. 4. rationalis, c. 20.* in qua re non est nimis scrupulosè agendum, an scilicet vnam, duas, tres, aut quatuor aquæ guttas infuderit. Quòd si effundendo aqua excesserit, potest vinum addere; aut totum illud effundere, & nouum apponere, sufficit autem qualibet guttula sensibilis, S. Thom. *quest. 74. artic. 8.* & communiter DD. nam modica quantitas facilius vertitur in vinum, & sub qualibet gutta saluatur significatio, propter quã aqua adhibetur, proinde DD. admovent, adhibendum esse vinum generosum, vt facilius aquam in se conuertat; ideoque conuenientissimũ est, aquam esse modicissimam. Non est autem miscenda aqua in amphora vini, sed in calice, antequã Missa incipiatur; vel in Offertorio ante calicis oblationem, iuxta patriæ consuetudinem, Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. 2. punct. 4. num. 4. & 5.*

6 Sed dices, quid faciendum sit, quando Sacerdos ex obliuione aquam non infundit. Respondeo, si id aduertat ante consecrationem debet statim illam apponere; secus si post eam, nam non est apponenda aqua sanguini, sed vino. Ita Coninch *loca citat. num. 142.* & cum alijs Bonac. *sup. num. 6.*

7 Dico quarto; aqua, quæ vino miscetur non conuertitur immediatè in sanguinem Christi, sed mediatè, id est, prius conuertitur in vinum, & postea per cõsecrationem in sanguinem Christi. Ita S. Thom. 3. part. quæst. 74. artic. 8. Suarez *disp. 45. sect. 4.* Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 1. num. 92.* Bonacin. *supra nu. 7.* & communiter DD. contra Coninch *quæst. 74. artic. 8. num. 1. 4.* existimantem aquam non conuerti in vinum, sed immediatè in sanguinem cuius sententiæ etsi non sit improbabilis, probabilior, & verior est sententia cõmunis, quam etiam tenet Villalobos *tom. 1. tract. 7. differ. 7. 5.* & Pius V. in suo Catechismo aserit, esse omnium Scriptorum Ecclesiasticorum. Prior pars probatur, quia vt ex Concilijs dictum est *hoc. cap. dub. 2. materia remota Sacramenti sanguinis est vinum, & proxima eius species, non verò aqua; at illud vertitur in sanguinem Christi, quod est materia Sacramenti; ergo cum aqua non sit materia non vertetur in sanguinem, nisi conuersa fuerit in vinum.* Secunda pars constat, quia si aqua est conuersa in vinum ante consecrationem, iam non est aqua sed vinum, ac proinde mediatè, id est medio vino, in quod est conuersa, conuertitur in sanguinem. Hinc fit, quod si aqua ante consecrationem non sit conuersa in vinum, post consecrationem non conuertitur in sanguinem Christi, sed manere in sua substantia, donec per species vini, in vini substantiam conuertatur; habent enim species sacramentales virtutem ad generandum vinum, ac si substantia vini adesset: de quo Suarez *disp. 57. sect. 1.* Hinc etiam constat aquam, quæ in vinum non fuit ante consecrationem conuersa, non adorari, quia solum adoratur id, quod Christi sanguinem continet; sicut neque calix adoratur, nisi ratione contenti; at talis aqua, etsi coniuncta sit speciebus, non tamen continet corpus Christi. Filiucius *supra num. 93.* Bonacina *loco citat. num. 9.* Nec obstat quod Sacerdos nõ esset ieiunus post sumptionem talis aquæ: nõ credere potest probabiliter, semper esse conuersam, quãdo seruatur debite circumstantiæ. Quod si probabilius credat non esse conuersam, non ideo abstinendum erit à sumptione; quia præceptum de integritate sacrificij, vtpote diuinum, est maius, in die tamen Natalis Domini, non posset celebrare aliam Missam, nisi deposita conscientia contrariam sententiam quis sequeretur, aquam, scilicet, per consecrationem fuisse in sanguinem mutatam, quæ cum probabilis sit, potest omnium conscientias pacatas reddere. Vt bene Filiuc. *supra n. 93.* ex Suarez *disp. 45. sect. 4.*

8 Dices, quid si aqua conuertatur in vinum, inchoata iam forma, sed nondum absoluta, quidam non improbabiler conuertunt in sanguinem; quia dum absoluitur forma, iam non est aqua, & pronomen *hic*, non habet absolutam significationem, donec tota forma proferatur; probabilius videtur oppositum, quod tenet Suarez *disp. 57. sect. 1.* & cum eo Bonacina *tom. 1. disput. 4. quæst. 2. punct. 4. num. 10.* quia non potest demonstrari pronomine *hic*, quia tunc non erat præsens

materia, nec apta, eo quod tunc non erat in vinum conuersa,

(***)

Dub. 4. An necessarium sit sub vtraque specie consecrare.

1 Dico primò, non est de necessitate Sacramenti vtriusque speciei simultanea consecratio. S. Thom. 3. part. quæst. 72. artic. 6. Suarez *disp. 43. sect. 2.* Coninch cum S. Thom. Bonacina *tom. 1. disp. 4. quæst. 2. part. 3. num. 2.* & communiter DD. Probatur, quia prius tempore vna consecratur quàm alia, vt panis priusquam vinum, & postquam panis est consecratus, adest ibi vere Christi corpus, antequam vinum consecratur; ex Trid. *sess. 23. cap. 3. & Can. 4.* & exemplo Christi, qui statim post consecrationem panis, dedit illum discipulis antequam vinum consecraret. Secundò, quia significatio vnius formæ independens est ab alia; ergo & causalitas. Quare si alterius speciei consecratio omittatur, siue per obliuionem, vel ignorantiam vel malitiam, remanet prima consecrata, & consequenter non est necessaria vtriusque speciei consecratio. Ex quo colligitur de essentia Eucharistiæ solum esse consecrationem panis, vel vini disiunctiuè: consecrationem verò vtriusque speciei coniuunctiuè esse de integritate, & de præcepto, vt statim dicitur.

2 Dico secundò, præceptum est nõ solum humanum, sed diuinum, vt consecratio fiat sub vtraque specie simul, & coniuunctiuè: esse quidem præceptum patet ex *cap. compertimus, d. 2.* vbi habetur non posse absque graui sacrilegio, diuidi mysterium. Accedit etiam vsus Ecclesiæ: & ratio, quia vtraque est de integritate sacrificij: quod sit etiam præceptum diuinum tenet S. Thom. *quæst. 78. artic. 1. & 2. & 9. quæst. 80. artic. 11.* Sotus in 4. *distinç. 9. quæst. 1. artic. 1.* Suarez *disp. 43. sect. 3.* Bonacina cum alijs *tom. 1. disp. 4. quæst. 2. punct. 3.* contra Nauarr. *cap. 25. num. 91.* & alios quos refert Suarez *supra*; nostra tamen verior, & communior sententia colligitur apperte ex Trid. *sess. 21. cap. 1.* vbi dicit, non confidentes, non teneri, sed confidentes teneri ad sumendam vtramque speciem, & clarius *sess. 22. incipit*, dicit, Christum vtramque speciem obtulisse, & Apostolis præcepisse, vt offerrent: probatur etiam ratione, quia hoc Sacramentum non conficitur nisi in sacrificio, at sacrificium non potest esse integrum, & perfectum absque consecratione, & oblatione vtriusque speciei eo quod representat Christi mortem, in qua separatus & effusus fuit sanguis à corpore; ergo consecratio vtriusque speciei est de iure diuino, & de integritate substantiali sacrificij, vt patet vsu, traditione, & decretis. Concil. Tolet. VII. *c. 2. & 11. c. 14. ex. c. illud, c. nihil. 7. q. 1. & de cons. d. 2. per duodecim prima capita.* Hinc patet, peccare grauissimè eum, qui sub altera tantum specie consecraret, etiam si id faceret ad dandum infirmo viaticum. Villalob. *1. part. tract. 7. diff. 0. n. 3.* quia præceptum cõmunionis nõ est tantè necessitatis, vt propter illud sacrificij integritas omittenda sit. Sequitur etiam, si Sacerdos finita consecratione intereat, perficiendum esse sacrificium ab alio Sacerdote, ne maneat imperfectum DD. citati, & omnes communiter, & dicitur infra capitibus sequentibus.

3 Dices, poterit ne Papa dispensare, vt fiat

D 2

conse-

consecratio sub specie tantum panis. Angelus, Tabiena, & Henriquez *lib. 8. cap. 13. n. 2.* affirmant id posse non ob bonum priuatum, sed publicum, vt fecit Innocētius VIII. pro Noualianis. Probabilior & communior est opposita sententia, quam tenet Syluest. *Eucharistia 5. num. 3. Sotus in 4. d. 9. art. 1. ad 3. Suar. disp. 43. sect. 4.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. 2. p. 1. n. 11.* Ratio est, quia nō potest Papa dispensare in ijs quæ spectāt ad substantiā sacramentorum, qualis est consecratio vtriusq; speciei; sequatur etiam, posse dispensare Pontificē, vt Sacramentū conficiatur tantū sub specie vini, quod non est admittendum. Ad rationē Henriq. respondet Suar. *sup. sect. 4. concl. 3.* nunquam Papam dispensasse; conciliare tamen possumus has opiniones dicendo, Papam non posse propriē, & in rigore dispensare, benē vero declarare, vel interpretari, ius diuinum in tali casu non obligare, vt etiam sentit Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 3. num. 66.*

4 Ex dictis sequitur, non licere, nec ex dispensatione Pontificis, modo dicto, nec ex intentione celebrantis per se, & formaliter hoc Sacramentum dimidiare, cōficiendo sub vna tantum specie, etiam ad se ipsum, vel alium infirmum cōmunicandum, etiam si ad id faciendum metu mortis cogere, quia rem intrinsecē malam faceret, vt tenet Suarez *sect. 4. cit. concl. 1.* & Bonacin. *supra num. 10.* per accidens tamen potest fieri licitum, vt si Sacerdos consecrata hostia comperiat, vinum esse veneno infectum, nec habet copiam alterius vini, aut comperiat non esse vinum in calice, nec posset aliud inuenire, saltem sine magno scandalo, aut sine vitæ periculo: aut si Sacerdoti post consecrationem hostiæ imminet vitæ periculum, vt si hostes irruerent in Ecclesiā ante consecrationem calicis, posset statim, consumpta hostia, fugere ad præcauendum vitæ periculum. Suarez *dict. sect. 4. Bonacina supra num. 8.* vide etiam Villalobos *tom. 1. tract. 7. differens. 9. & 10.*

5 Sed dices, an Sacerdos teneatur iterum consecrare, quoties contingit, vt sub vna specie appareat caro, vel sanguis Christi. S. Thom. *quæst. 82. artic. 4. ad 3.* Henriquez *lib. 8. cap. 16. num. 7.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 11.* respondent negatiuē, quia cum hoc contingat Deo disponente, præsumitur Deus dispensare in præcepto consecrandi sub vtraque specie, debet tamen Sacerdos, si solus existat, sumere species, si sumptibiles sint, si autem adsint alij, & miraculum perseuerat conseruandæ sunt reuerenter ad deuotionem fidelium. Vide Henriquez *de Missa, cap. 38. num. 2.*

Dub. 5. An materia consecranda debeat esse præsens sensibilibus, & à consecrante determinata.

2 Dico primò, materia consecranda debet esse præsens sensibilibus, ita S. Thom. *in 4. dist. 31. quæst. 2. artic. 1.* Soto *d. 9. q. 1. artic. 2.* Henriquez *lib. 8. c. 14.* Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. 7. punct. 6. n. 2.* & cum alijs Suar. *disp. 45. sect. 5.* Ratio est Christi institutio cum Ecclesiæ traditione, fundata in verbis formæ, *hoc, vel hic,* quæ designant re præsentem sensibus: & congrue quidem, quia consecratio fieri debet humano more, ideo requirit materiā

determinatam, & præsentem. Sufficit autem, vt materia sit præsens morali, & humano more, vt omnes DD. testantur, & ex corolarijs constabit: vnde non requiritur, vt sonus verborum attingat materiā consecrandam, aut vt materia manibus habeatur, aut vt à ministro tangi possit: sufficit nāque, vt aliquo modo sit coram homine, ita vt digito, vel alio simili signo indicari possit, modo vt nō sit nimis distās, etiam si oculis videri possit. Quanta autem debeat esse hæc distantia, non potest certò definiri. Henriquez *ubi sup.* non in congrue dicit, esse per viginti passus: at id moraliter iudicandum esse, melius putò, cum Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 3. n. 68.*

2 Hinc colligitur primò, validè consecrari vinum in calice cooperto contentum, aut dolio inclusum, aut hostias in pixide contentas, aut latentes sub alijs, aut sub Corporali, aut mappa, vel etiā in Missali, modo existat corā Sacerdote, nā censetur materia hæc moraliter præsens, & demonstrabilis per pronomē, *hoc,* aut *hic.* Bon. *sup. n. 4.* & alijs *cit.*

3 Secundò, cæcus validè consecrat hostiam, quæ coram se habet, modo tamen per tactum certificatus fuerit, ibi adesse: item validè consecrat quis, quam à tergo manibus tenet: secus si non teneat; nam tunc non censetur moraliter præsens. Suarez *dict. sect. 5. & alijs.*

4 Tertio, non potest consecrari hostia existens post parietē, nec intra tabernaculum clausa, nec distans per triginta passus, nā non potest demonstrari pronomine, *hoc, sed, illud,* & ita non est moraliter præsens. Quid si Sacerdos intendit duplicem materiā consecrare, vnā præsentem, alteram absentem. Bonacina *supra num. 8.* asserit videri sibi materiā præsentem esse consecratam. Nugnus autem *3. part. quæst. 74. artic. 2. differ. 3.* id negat: existimo tamen dicendum cum Bonacina, modo tamē non determinet suam intentionem ad vtramq; materiā simul coniunctiuē, & per modum vnius, sed habeat religiosam intentionem consecrandi, scilicet, rem præsentem. A fortiori non tenet consecratio in materia, quæ nō est realiter sed tantū per operationē intellectus præsens. Nec si inchoata forma, adhuc non erat præsens; quia non demonstrata fuit pronomine, *hoc.* Henriquez videndus *dict. cap. 14. Bonacina dict. punct. 6. à num. 8.*

5 Dico secundò, materia consecranda non solum debet esse præsens, sed necessariò requiritur, quod sit determinata secundum intentionem consecrantis: ita citati *in 1. conclus.* & cum alijs Bonacina *ubi supra puncto 5. num. 3.* Ratio est, quia actio consecrandi est singularis, & practica; ergo debet esse rei cognita, & determinata. Sufficit tamen intentio, seu determinatio virtualis, vt si quis plures hostias consecrandas detulit ad altare, & in actu consecrationis solum recordatur illius, omnes manent consecrate, propter virtuales intentionem, quæ moraliter perseuerat. Filiucius *tom. 7. tract. 4. cap. 3. num. 71.* & cum alijs Bonacina *supra num. 6.* Sic etiam si duas, vel tres hostias propter coniunctionem reputet vnā, omnes consecrat, ex virtuali intentione consecrandi, quidquid habet coram se, nisi contrarium explicitè intenderit. Nauarr. *cap. 25. n. 91.* Filiuc. *sup.* & cum alijs Bonac. *sup. n. 3. in fin.*

5 Dico secundò, intentio in confuso nihil efficit, vt si quis ex decem præsentibus, tantum inten-

intendat octo consecrare, non determinando illas; non enim est maior ratio vnius, quam alterius. Suarez *sup. sect. 6.* Filiuc. *loco citat. num. 12* & Bonacin. *loco citat. num. 5.* Idem dic de eo, qui intendit consecrare dimidiam in confuso, non determinando qualem illius partem, secus si dexteram, & non aliam intendat consecrare, etiam si cum alia sit coniuncta, quia iam est materia determinata. Nec tenet consecratio, si ex decem hostijs, quas presentes habet, solum intendit consecrare sex in confuso, non determinando has, vel illas, secus si dicat volo consecrare sex priores, scilicet superiores. Henriquez *lib. 8. cap. 14.* videndus cum Ledesma *in sum. cap. 4. de Eucharistia.*

6 Sequitur ex dictis, quando quis intendit consecrare decem hostias, si post consecrationem inueniat fuisse octo: aut duodecim omnes esse consecratas, propter virtuale intentionem, qua intendere debet consecrare omnem materiam presentem. Non tamen teneret consecratio, si sacrilegè suam intentionem determinauit præcise ad decem, excludendo alias, nam non existentibus decem, deficit intentio. Valet tamen consecratio, quando quis afferens se sacrificia hostiam ad illam consecrandam, si alius occultè aliam illius loco posuit, nisi præcise, & irreligiosè illam, & non aliam intendit consecrare. Henriquez, & Ledesma *ubi sup.*

7 Sequitur secundò, nõ esse consecratas hostias quas quis, me non vidente, & omnino inscio, etiã in Corporali apposuit; nam non sunt determinata, cum voluntas non feratur in incognitum Bonacin. *tom. 1. disp. 1. quest. 2. punct. 5. num. 8.* cum Coninch. *3. part. quest. 74. artic. 1. dub. 3. num. 39.* quidquid Nugnus *tom. 1. in. 3. part. quest. 74. artic. 2. differ. ultim.* Nec tenet consecratio, quando quis ex decem hostijs, quas presentes habet, intendit tantum consecrare quinque, quas potius designabit post consecrationem, quia sic antea non erant determinata, sed confusa: imò nec tenebit, etiam si ante consecrationem sint à Petro determinata, nisi talis determinatio manifestetur consecranti. Nec valet consecratio, si Sacerdos intendat eas hostias, aut illam partem hostiæ consecrare, quam Deus intendit; nam Sacerdos dicitur habere intentionem, & materiam humano modo determinatam, nec potest distinguere materiam consecratam, à nõ consecrata. Coninch. *sup. num. 37.* Vazquez *3. p. disp. 171. cap. 4. num. 6.* Bonacin. cum Suarez, & alijs *loco citat. num. 10.* Valet tamen sacrificij oblatio à Sacerdote facta pro anima, quam Deus elegerit, eo quòd ad Deum immediatè pertineat remittere poenam animabus debitam: at cum in Sacramenti consecratione immediatè, & proximè Sacerdos agat per intentionem, & verba, requiritur, vt ipse determinet materiam, ideo non sufficit, vt illius determinationem referat in voluntatem, & intentionem Dei. Bonac. *loco cit. n. 10. in fin.*

8 Sequitur tertio, vini guttas manentes extra calicem non esse consecratas; quia circa illas Sacerdos non habet intentionem: bene verò illas, quæ sunt intra calicem (nisi Sacerdos à sua intentione illas expressè excluderet) nam communiter intentio Sacerdotis ferri videtur circa totam materiam in calice existentem, quæ demonstratur pronomine, *hic.* Bonacin. *loco citat. punct. 6. num. 7.* contra Reginald. *tom. 12. lib. 2. cap. 29. num. 29.* existimantè

intentionem Sacerdotis solum tendi circa id quod in calice continetur per modum vnius potabilis, cui coincidere videtur. Coninch *in 3. part. quest. 74. artic. 2. dub. 3. num. 43.* dicens, legitimam intentionem calicis ferri solum circa humorem consecrabilem, qui in calice per modum continui, vel quasi continui continetur, vt comprehendat guttas vini, quæ proximè continuo liquore calici intrinsecus adherent, ita vt parua agitatione reliquo vino misceantur, non verò remotiores circa extremum labrũ calici adherentes: omnia hæc probabilia videntur.

9 Dico tertio, quælibet magna quantitas panis, vel vini præfens potest validè, sed non licitè consecrari; patet, quia est vera materia præfens, & determinata, & ex alio capite non est à Christo data potestas Sacerdotibus limitata. S. Thom. *quest. 74. artic. 2. ad 2.* Suarez *sup. sect. 8* & cũ alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. quest. 2. punct. 5. num. 2.* peccare, tamen grauitè, si consecraret in tanta quantitate, quæ non posset opportuno tempore sumi, propter irreuerentiam tanti Sacramenti.

10 Dico, quartò quælibet parua quantitas panis, vel vini sensibilis potest esse materia huius Sacramenti. S. Thom. *3. part. quest. 73. artic. 1.* Suarez *disp. 43. sect. 7.* Coninch *quest. 74. artic. 2. dub. 2.* Henriquez *lib. 8. cap. 14. num. 14.* & cum alijs Bonacin. *ubi sup. num. 1.* Ratio est, quia quælibet parua quantitas sensibilis, sub qua subsistit panis substantia, vel vini, est panis, & vinum; ergo materia consecrabilis. Dixi, *sensibilis*, quia si forte daretur parua quantitas panis, quæ non esset sensibilis nec videri, aut designari possit, non est materia apta huius Sacramenti, quia humano modo non est sensibilis, nec demonstrari potest pronomine *hic.* Ita citati contra Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 3. nu. 75.* & Henriquez *lib. 8. cap. 14. num. 4.* At si à Deo eleuaretur oculus ad videndam illam minimam quantitatem, probabile est posse consecrari; vt existimat Suarez *supra sect. 8. ad fin.* quia tunc iam esset sensibilis consecranti.

11 Hinc inferitur in minima quantitate sensibili posse consecrari, non tamen in minore minima, si à toto separetur, quia in toto conseruat substantiam panis; non verò extra totum; alias non esset minima, cum in minori posset conseruari substantia panis. Filiuc. *sup. num. 75. in fin.*

C A P. I I I.

De forma Sacramenti Eucharistiæ

Dub. I. Quænam sit forma panis.

Suppone in hoc Sacramento dari formam panis, & formam vini, eo quod in eo duplex materia remora, seu circa quam reperitur, videlicet, panis, & vinum, ideo de duabus agendum, & prius de forma panis.

2 Suppone secundò, verba vtriusque speciei esse determinata: quod est de fide, ex Florent. *in instr. Armenorum.* & Trident. *sess. 13. cap. 1.* & docuit D. August. *2. contra Faustum, ibi: Panis no-*

ster, & calix non qualibet, sed certa consecratione mysticus fit. Ratio est, quia Christus ita fecit, & præcipit faciendum, & sic fieri oportuit, ut certius significarent, tum ut certi essemus de Christi præsentia. Vide Suarez 3. part. disp. 58. sect. 1. & 2.

3. Suppone tertio, tria interuenisse in consecratione huius Sacramenti: primò, benedictionem: secundò, gratiarum actionem: tertio, ipsam consecrationem: patet ex Euangelistis. Trident. loco citat. & Canone Missæ, ibi: *Qui pridie quam pateretur, &c.*

4. Dico primò, forma essentialis consecrationis panis est hæc: *Hoc est corpus meum*, est de fide, definitum à Florent. & Tridentin. ubi supra, & ita tenent communiter sancti Patres, & omnes Theologi, apud Belarmin. lib. 4. de Eucharistia, c. 12. Suarez disp. 58. sect. 1. Henriquez cap. 16. num. 4. cum S. Thom. 3. part. quest. 78. artic. 2. Ratio est, tum quia illa verba significant effectum formæ, nempe corpus Christi contentum sub speciebus. Tum quia ijs verbis Christus consecrauit; ideoque tam ab Euangelistis, quam à D. Paulo, absque varietate referuntur; quod etiam seruatur in omnibus liturgijs, & in Canone Missæ: patet ab illis verbis. *Benedixit, &c.* dicens: *Accipite, & comedite, hoc est corpus meum.* Non verò est de fide, Christum Dominum illis verbis consecrasset, nã Concil. Florent. solum dixit: *Forma huius Sacramenti sunt verba Saluatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum.* Nihilominus tamen temerarium est asserere, Christum non consecrasset his verbis: *Hoc est corpus meum.* cum id dicere, sit contra communem Patrum, & Theologorum sententiam cum S. Thom. 3. part. quest. 78. artic. 1. ad. 1. & Magistro in 4. distinct. 8. D. autem Bonau. dist. 8. quest. 3. artic. 2. Henriquez ubi sup. num. 3. lit. I. Suar. disp. 58. sect. 2. Coninch quest. 78. artic. 1. dub. 1. num. 14. & cum his Bonacin. rom. 1. disp. 4. quest. 3. punct. 1. num. 2. in fin. tenent Christum post gratiarum actionem & benedictionem fregisse panem, & illum consecrasset illis verbis: *Hoc est corpus meum*, illudque tradidisse Apostolis, dicendo: *Accipite, & comedite*, constat igitur ex his hæc sola verba: *Hoc est corpus meum*; esse essentialia, & sufficientia ad consecrationem panis, ita ut cum illis solis consistat consecratio, non verò sine illis, ut communis cum S. Thom. sup. artic. 2.

5. Ex hac conclusione sequitur primò, illa verba præcedentia: *Qui pridie quam pateretur, fregit, &c.* non esse de essentia formæ, quia hæc tantum significant ministrum loqui in persona Christi, ad quod sufficit sola intentio; & quia illa verba non fuerunt à Christo prolata, sed tantum Euangelistæ exprimunt per illa, quid Christus fecerit: minus, & à fortiori, totus Canon est de essentia formæ cum forma Sacramenti in illius verbis non consistat, sed in supradictis, & quia totus Canon non fuit à Christo recitatus, & quia Canon non fuit semper idem quoad omnia, cum auctus aliquando fuerit, & aliquando diminutus; nam illa verba: *pridie quam pateretur* non dicebantur tempore Apostolorum, ut patet ex multis Patribus, quos refert Suarez disp. 58. sect. 1. Henriquez cap. 16. num. 8. Nec sunt essentialia illa verba: *Accipite, &c.* quia omittuntur à S. Luca; signum quòd non pertinent ad essentiam: tum quia, ut rectè S. Thom. ea solum significant,

aliquid extrinsecum, nempe usum, & distributionem. Filiuc. rom. 1. tract. 4. cap. 4. num. 105.

6. Sequitur secundò, illa verba subsequenter: *Quod pro vobis tradetur*, quæ adduntur in Euangelio, non esse de essentia, ut Græci putant; nam sine illis Ecclesia Romana consecrat, & Matthæus, & Marcus illa non referunt; quare neque sunt de præcepto. Idem multo magis dicendum de alijs: *Hoc facite in meam commemorationem*: tum quia omittuntur ab Ecclesia, tum quia tantum significant potestatem & præceptum consecrandi. Filiuc. ubi sup.

7. Sequitur tertio, particulam, enim, non esse essentialem: nam ex communi sententia tantum reddit causam verborum præcedentium; accipite, & comedite, &c. ad quod fuit apposta à B. Petro, nec Euangelistæ illius meminerint, ut docet Sanct. Thom. quest. 78. artic. 2. ad 5. Belarm. de Eucharistia, lib. 4. cap. 14. Suarez, Henriquez, & alij, apud Bonacinam rom. 1. disp. 4. quest. 3. punct. 1. n. 9. & quamuis illa particula dicta sit à Domino, tamen cum Euangelistæ, & Paulus illam omiserint, signum est, non esse de essentia; maxime cum illius omisio non variet sensum. Addunt Suar. disp. 59. sect. 1. Henriquez cap. 16. Coninch 3. part. quest. 78. artic. 3. num. 72. & cum his Bonacin. loco citato num. 10. omittentem particulam, enim, absque contemptu, non peccare grauitè, sed tantum venialiter, ut etiam existimat Filiuc. sup. num. 105. & Diana part. 2. tract. 17. resolut. 14. addit Cabrera in 3. part. quest. 60. artic. 8. disp. 2. num. 2. solum peccare venialiter, etiam si omitat particulam, enim, ex contemptu, dummodo contemptus sit intra limites illius leuis materiæ, quia ait, contemptum diuinæ legis determinatum ad materiam peccati venialis, solum esse culpam veniale: verius tamen existimo, illam scienter omittentem, etiã præciso contemptu, peccare mortaliter. Ut etiam tenet Ledesma in sum. cap. 5. de Eucharistia conclus. 2. & communiter Thomistæ, quia videtur res grauis. In alijs autem præcedentibus verbis probabilis est sententia Soti d. 11. quest. 1. artic. 8. etiam si omittantur ex contemptu, esse veniale, quia ut etiã tenet Filiuc. supra, contemptus materiæ leuis est, verba autem saltem seorsim sumpta, sunt materia leuis: oppositum existimo verius, quia in re tanti momenti non videtur id materia leuis, ut fusius dicemus infra de sacrificio Missæ.

8. Nota, quamuis totus Canon non sit necessarius necessitate Sacramenti, est tamen necessarius necessitate præcepti; nam spectat ad solennem ritum ab Ecclesia præscriptum, ut patet ex usu Ecclesiæ; quæ autem pertinent ad solemnem ritum necessaria sunt necessitate præcepti, ut diximus ubi de Sacramenti in genere cap. 3. dub. 4. vide Suar. ubi sup. quale autem peccatum sit, aliqua in Canone omittente, infra ubi de sacrificio Missæ.

9. Nota illa verba, quæ diximus esse formam consecrationis panis (idem de forma vini) non informare physicè per realem unionem, & compositionem cum materia, sed moraliter, determinando scilicet, materiam, ex Christi institutione ad talem rem significandam, & causandam, ut diximus de Sacramenti in genere cap. 2. dub. 2.

10. Nota etiam, verba consecrationis non esse formam huius Sacramenti in facto, id est, dum habet esse permanens, sed in fieri, id est, dum conficitur Sacra-

Sacramentum, & efficitur, vt sit ibi Christus realiter, & substantialiter præfens, vt cum Gabriel Suarez tom. 3. *disp.* 42. *sect.* 2. Victoria, & alijs tenet Villalobos tom. 1. *tract.* 7. *diff.* 11. num. 1. Ratio est, quia hoc Sacramentum, prolatis, & finitis verbis, permanet, non autem verba. Ideo Florentinum in instructione Armenorum dixit, *Sacramenta noua legis tribus perficiuntur*: ac si diceret, tria concurrere ad Sacramenti confectionem; & infra de hoc Sacramento ait, *perficitur pane quasi materia, & verbis quasi forma, & ministro*; igitur sicut panis non est materia huius Sacramenti in facto esse, sed tantum circa quã, consecrationis; ita similiter verba, quibus hoc Sacramentum conficitur, non debent esse forma Sacramenti in facto esse, sed in fieri, seu ipsius consecrationis; est ergo forma in facto esse huius Sacramenti significatio specierum, qua significatur Christus in ipsis contentus, & gratia, quæ per Sacramentum datur, vt tenent Doctores citati. Nihilominus tamen probabile est, verba etiam esse formam huius Sacramenti in facto esse, quia etsi non maneant physice, manent tamen moraliter, & virtualiter in effectu à se producto, & quoad determinationem specierum ad talem significationem, & effectum; quod sufficere ad rationem formæ moralis, diximus loco cit. de Sacram. in gen. & significare videtur D. Thom. in 4. *dist.* 8. *quæst.* 1. *art.* 1. *quæst.* 1.

11 Quæres, an validè conficiatur Sacramentum, quando verba consecrationis variantur. Respondeo iuxta ea, quæ dixi lib. 1. cap. 2. dub. 3. si mutatio sit substantialis, non confici Sacramentum; bene verò si tantum sit accidentalis; peccabit tamen grauius sic mutans, nisi fortè excusetur ob paruitatem materiæ, præciso contemptu, vt patet ex dictis, & docet latè Suarez *disp.* 9 *sect.* 2. & *disp.* 60. *sect.* 2. Henriq. cap. 16. & cum alijs Bonacina tom. 1. *disp.* 4. *quæst.* 3. *punct.* 1. num. 6. & seqq.

12 Hinc sequitur primò, validam esse consecrationem, si dicatur, *hic cibus est corpus meum*, vel *hæc res est corpus meum*, vel *istud est corpus meum*, vel *hic est corpus meum*, modò particula, *hic*, non accipiatur aduerbialiter, sed loco pronomini. Ratio est, quia subsistit significatio substantialis, quamuis erretur contra grammaticæ præcepta. Henriquez *dist.* cap. 16. num. 2. & cum Suarez, & alijs Bonacina *sup.* num. 7.

13 Sequitur secundò, validum esse Sacramentum, si quis dicat, *hoc est caro mea*. Coninch *sup.* num. 38. Henriquez loco cit. & cum alijs Bonacina *sup.* n. 8. quia non fit mutatio essentialis, eo quod etiam in Scriptura, *caro*, accipiatur vel pro toto homine, vel pro toto corpore hominis, Ioan. 1. & *Verbum caro factum est*, id est, homo, & psal. *caro mea*, id est, corpus, *requiescet in spe*. Item valida est consecratio calicis, si quis dicat, *hic est calix*, &c. sumendo S pro X; nam non mutat substantialem sensum formæ, quia secundum intensionem proferentis, & communem modum percipiendi vox illa calis habet eandem significationem, quam calix; peccabit tamen hic tantum venialiter, secluso scandalo, & contemptu, vt docet Pitigian. in 4. *sent.* part. 2. *dist.* 3. q. 2. *art.* 14. & cum eo Diana 2. *part.* *tract.* 17. *resol.* 14. Sequitur tertio, non confici Sacramentum his verbis, *hoc corpus Christi*: tum quia Christus non est vsus hac forma; tum & præcipuè, quia substantialiter variatur sensus verborum; nam

non proferuntur in persona Christi, vt proferenda sunt. S. Thom. in 4. *dist.* 8. *quæst.* 2. *art.* 1. Henriquez num. 2. Coninch num. 39. & Bonac. num. 11.

14 Sequitur tertio, non validè consecrari his verbis, *hoc, quod est panis*, vel, *hic panis est corpus meum*, vel si dicat, *hoc sit corpus Christi*, vel, *sit corpus meum*, vel, *conficio corpus meum*: mutatur enim substantialiter sensus formæ, cum exprimitur consecratio in fieri; per verba verò forma exprimitur cõsecratio in facto esse. Henriquez, Coninch *locis citat.* & Bonacina num. 12. Nec est Sacramentum, si dicatur, *hoc sit corpus meum*; non enim retinetur idè sensus cum præcedentibus verbis, & improprie loquitur, qui dicit, *accipite, & comedite, hæc sit corpus meum*, Bonacina *sup.* num. 23. & alij citati. A fortiori non est Sacramentum, si dicat, *illud est corpus meum*; aperte enim mutatur sensus.

15 Sequitur quarto, non confici Sacramentum ab eo, qui dicit, *hoc corpus Christi est corpus Christi*, quia hæc locutio impropria est, & idemtica, nec significat conuersionem panis in corpus Christi. Bonacina *sup.* num. 15. & alij. Item, nec valet Sacramentum, si omittatur verbum, *est*; nam variatur tunc sensus propositionis, dicendo tantum, *hoc corpus meum*. Idem dicendum, si quis loco, *est*, dicat, *ecce corpus meum*. Ita Bonacina loco cit. num. 16. vide Henriquez *dist.* cap. 16.

16 Quæres, an verba consecrationis panis, & vini sumantur recitatiuè, an verò significatiuè. Respondeo proferri à Sacerdote vtroque modo. S. Thom. 3. *part.* *quæst.* 78. *art.* 5. Coninch ibi *art.* 3. *ad fin.* Henriquez lib. 8. cap. 16. num. 2. & cap. 18. Villalobos *part.* 1. *tract.* 7. *diff.* 12. num. 4. & cum alijs Bonacina tom. 1. *disp.* 4. q. 3. *punct.* 3. num. 3. Quod proferantur recitatiuè, patet ex ijs verbis, *accipio panem, & eleuatis oculis, gratias agens benedixit, & fregit, &c.* quibus Sacerdos recitat, ac refert ea, quæ Christus fecerit: & ijs dicens, *accipite, & comedite, hoc est corpus meum*, quibus etiam refertur quid dixerit. Id etiam confirmat particula, *enim*, quæ reddit causam præcedentium, quæ solum recitando fuerunt prolata: atque adeò multi vocant hanc prolationem materialem. Quod verò sumantur significatiuè, seu formaliter, hoc est, efficiendo quod per ipsa verba significatur, nimirum, quod contentum sub speciebus sit corpus, & sanguis Christi, docent idem Doctores, & communiter omnes apud Suarez *disp.* 8. *sect.* 4. Colligitur aperte ex Florent. ibi. *Sacerdos in persona Christe loquens hoc conficit Sacramentum.* & D. Ambr. tom. 4. lib. 4. c. 4. *vbi autem venit, vt conficiatur venerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus Sacerdos vitur, sed vitur sermonibus Christi.* Et ratio est, quia forma in Sacramenti efficit quod significat, & significat quod efficit; cum ergo Sacerdos per formam consecrationis intendat efficere, & reuera efficiat corpus Christi sub speciebus, sequitur Sacerdotem proferre verba consecrationis, non solum recitatiuè, verum etiam significatiuè, & formaliter; aliter non posset colligi id, quod est in manibus Sacerdotis, esse corpus Christi, postquam prolata sunt verba; nam si solum recitatiuè sumerentur, non esset, cur ad hanc potius, quàm ad aliam materiam applicarentur, cum aliàs debeant applicari ad materiam, quam Christus Dominus consecrauit. Nihilominus tamen de essentia consecrationis est, vt proferatur signi-

significatiuè, & non recitatiuè, hoc est, verba consecrationis non sunt forma, prout recitatiuè sumuntur, sed prout significatiuè proferuntur, vt omnes Doctores profitentur. Ratio est, quia si quis proferret tãtùm illa verba, *hoc est corpus meum*, cum intentione consecrandi, conficitur Sacramentum, quia hæc sunt necessaria, & sufficientia, vt supra dictum est, & tamen non refertur per illa Christum ea dixisse, consequenter non proferuntur recitatiuè, benè verò per verba præcedentia. Vide plura apud Suarez *disp. 58. sect. 4.* Quòd verò verba consecrationis proferantur in persona Christi, docet D. Thom. *sup. art. 5.* & communiter Doctores. Et probari potest, quia in persona illius proferuntur, de quo verificantur; sed verificantur de Christo, & non de Sacerdote, cum Sacerdos dicere non possit, illud esse corpus suum; ergo proferuntur à Sacerdote in persona Christi.

Dub. 2. de forma vini, seu quæ verba sint essentialia in consecratione sanguinis.

Verba, quæ à Sacerdote in consecratione vini proferuntur, sunt hæc: *Hic est enim calix sanguinis mei, noui, & æterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

2 Dubium tamen est apud Doctores, an omnia hæc verba sint de essentia formæ. D. Thomas *quest. 78. art. 3. Syl. Eucharistica. 1. q. 6. Toletus lib. 2. cap. 15. num. 1.* & alij apud Bonacin. *tom. 1. disp. 4. q. 3. punct. 2.* sentiunt, omnia illa verba vsque ad alia, *Hæc quotiescunque, &c.* esse de essentia. Ratio præcipua, quia omnia conficiunt vnã integram propositionem, & sunt determinationes quedam prædicati, & sacramentalis significationis; eo quòd hoc Sacramentum repræsentat Christi passionem, quæ præcipuè debet exprimi in forma sanguinis, quia in ea fuit separatus sanguis à corpore.

3 Magister verò in *4. dist. 8. D. Bonau. 2. part. art. 1. q. 2.* & communiter Theologi apud Henriq. *lib. 8. cap. 12.* Suarez *disp. 60. sect. 1.* & Bonacin. *loco cit.* existimant solum hæc verba esse de essentia: *hic est sanguis meus*, vel, *hic est calix sanguinis mei*; alia verò subsequètia solum esse de integritate formæ, & de necessitate præcepti: quorum sententiam vt valde probabiliorem sequuntur etiam Filiucius *tom. 1. tract. 4. cap. 4. num. 14.* & Villalob. *part. 1. tract. 7. diff. 13. num. 2.* Probatur primò, quia singuli Euangelistæ omittunt aliqua ex illis, & quedam in nullo inueniuntur, vt illa, *mysterium fidei*, & illa *æterni*; at si fuissent essentialia, credibile est non fuisse omissuros. Secundò, quia in antiquis liturgijs Græcorum, vt videre est in Iacobo Basilio, & Chrysofomo, omittuntur particula, *æterni*, & *mysterium fidei*. Ætiopes, teste Henriquez *sup. lit. P.* non apponunt in sua Missa, cuius author dicitur Matthæus, illa verba, *noui testamenti*. Multi etiam Patres recentiores huius formas omittunt dictas particulas, vt de Ambrosio, Cypriano, & alijs refert Suarez *ubi sup.* Tertiò, quia in Sacramentis verba efficiunt quod significant; at sola prædicta verba significant conuersionem; ergo eam efficiunt; ergo cætera non sunt essentialia, cum inueniant iam perfectum Sacramentum. Ad auctoritatem autem

D. Thom. responderi potest, debere intelligi de necessitate præcepti, & quodammodo de substantia formæ materiali, quatenus recitatiuè proferuntur, & necessaria sunt ad narranda integrè verba Christi: quod etiam probatur à communi sententia, siue quia in re dubia certior via est eligèda, siue quia in re graui consuetudo habet vim præcepti; non sunt autem necessaria necessitate medijs, & de substantia formaliter. Filiuc. *sup. num. 14.*

4 Ex quibus sequitur, in praxi consecrantem non debere habere intentionem consecrandi, vel cum solis primis verbis, quæ diximus esse de essentia, vel cum omnibus; nam vtrumque dubium est, sed debet intendere consecrarare cum verbis, quæ Christus instituit, & secundùm intentionem Ecclesiæ; sic enim nullo periculo se exponit, vt benè aduertit Gabriel *lect. 53. super Canonem*, & cum eo, & Scoto Filiuc. *sup. num. 115.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. quest. 3. punct. 2. num. 3.*

5 Sequitur secundò peccare grauitè, qui vtitur in consecratione calicis his verbis: *hic est calix sanguinis mei*, omisis alijs, *noui, &c.* quia facit contra præceptum, & ritum consecrationis in re graui, & exponeret se periculo non consecrandi, cum non sit omnino certum, solis primis verbis confici consecrationem, eo quòd prior sententia sit probabilis, & in materia Sacramentorum eligenda est via certior, ne nos periculo exponamus inualidè conficiendi Sacramenta, vt benè Henriquez *cap. 17. num. 2.* & alij. Hoc autem præceptum non est diuinum, sed humanum; si enim diuinum esset, obligaret etiam Græcos, & consequenter peccarent omittentes illa verba. Vide Henriquez *sup.*

6 Sequitur tertio, si finitis illis verbis: *hic est calix sanguinis mei*, Sacerdos moriatur, calicem consecratum adorandum esse sub conditione, etiam ab authoribus prioris sententiæ, alioquin exponeret se periculo irreuerentiæ contra Sacramentum, cum probabilius sit, illa sola verba esse de essentia formæ, & consequenter illis finitis adesse sanguinem Christi; at quia hoc non est omnino certum, ideo addendus est sub conditione. Bonacina cum alijs *sup. num. 4.*

7 Sequitur quartò, validam esse consecrationem calicis, etsi supradicta verba mutantur, modò mutatio non sit substantialis: sic tenet consecratio his verbis, *Luc. 22. Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine.* Item, si Sacerdos diceret: *Hic est sanguis meus.* Bonacina cum alijs *sup. num. 5.* vide Henriquez *cap. 13. num. 2.* & Suarez *disp. 60. sect. 2. ad fin.* peccaret tamen grauitè, tum propter periculum, tum quia ageret contra Ecclesiæ consuetudinem in re grauisima.

8 De significatione verborum huius formæ laicè Suarez *disp. 60. sect. 1.* & breuius Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 4.*

Dub. 3. Quid designetur in forma per illa pronomina hoc, & hic.

Omissis varijs modis dicendi, solum referam duos probabiliores. Primus modus, illa pronomina significare aliquid singulare, sub conceptu tamen communi communitate prædicationis ad panem, vel vinum, & ad corpus Christi, ita vt horum

horum significatio fit vaga, & indifferens ad panis substantiam, & ad Christi corpus, quorum vaga significatio determinatur per attributum, *meum*, ad corpus Christi: sensus ergo est, *hoc*, id est, contentum sub speciebus, quodcumque illud sit, est corpus meum. Ita sentire videtur S. Thom. q. 78. art. 5. & tenent Coninch ibi num. 42. Henriquez cap. 19. num. 1. & alij, quos sequitur Suar. disp. 58. sect. 2. & cum ijs Bonac. tom. 1. disp. 4. q. 3. punct. 4. num. 1. Fundamentum est, quia hic modus est valde aptus, & accommodatus ad exprimendam significationem, & veritatem horum verborum, & conversionem, quæ per illa fit. Confirmatur, & declaratur; nam quando profertur pronomen, *hoc*, licet in principio prolationis reuera fit substantia panis, tamen ea non designatur, cum significatio illius pronominis sit suspensa, donec addatur prædicatum, seu attributum, *corpus*; nam, vt Logici dicunt, talia sunt subiecta, qualia permittuntur ab eorum prædicatis; significat ergo pronomen, *hoc*, tantum contentum sub speciebus, quodcumque illud sit; in fine tamen prolationis determinatur ratione prædicati, ad supponendum pro corpore Christi.

2. Secundus modus est, vt per illa verba designetur corpus Christi, non quidem prout in principio, vel medio prolationis est præsens; sed prout in termino prolationis est præsens accidentibus panis, & vini: vnde hic erit sensus pronominis, *hoc*, in forma panis, hoc, quod significatur præsens realiter his accidentibus, est *corpus meum*, vel, hoc, in quod conuertitur substantia panis, est *corpus meum*, Idem, proportionem seruata, dicendum est in forma vini. Ita Gabr. Ricard. Marl. Aug. & alij apud Suarez disp. 58. sect. 2. & videtur sentire Bonacina *ubi sup. num. 1. vers. Hinc*. vbi dicit pronomen, *hoc*, significare contentum sub speciebus, seu corpus Christi, non pro eo signo, & tempore, quo profertur, sed tanquam determinatur à prædicato, tanquam subiectum propositionis: & immediatè antea dixit; sequitur illam particulam, *hoc*, significare corpus Christi, & supponere pro corpore Christi, quod continetur sub speciebus: ita vt sensus sit; hoc, quod continetur sub speciebus, est corpus Christi. Potest probari hic modus, quia in propositionibus practicis, & effectiuis, subiectum, si sit pronomen demonstratiuum, demonstrat ipsum prædicatum, vt patet, si quis describendo circulum dicat, hic est circulus; vel si Deus creaturas, dixisset, hic est mundus: verba autem consecrationis sunt effectiua; ergo, &c. Nec inde sequitur, propositionem esse identicam; nam in subiecto confuso tantum significatur, quod sub prædicato distinctè exprimitur, vt accidit in duabus propositionibus assignatis. Vide Filiuc. tom. 1. tract. 4. cap. 405.

3. Ex dictis sequitur, per pronomen, *hoc*, vel *hic*, neque substantiam panis, vel vini, nec animam Christi designari; quia de ijs non potest verificari prædicatum in ijs propositionibus, *hoc est corpus meum*, vel *hic est sanguis*, nam neque substantia panis, nec anima est corpus Christi, vel sanguis; at illud debet designari, de quo verificatur prædicatum; ergo superest, vt designetur tertium, nempe corpus Christi, per hæc, *hoc est corpus meum*, vel *sanguis*, pronomine, *hic*. Filiuc. *ubi sup. num. 1. 1.* quod tanquam certum supponit, & benè, Villalobos tom. 1. tract. 7. diff. 14. num. 1.

4. Sequitur secundò, verba consecrationis esse vera practicè, & speculatiue: practicè, quia reuera efficiunt quod significant, videlicet corpus, & sanguinem Christi esse sub speciebus: speculatiue, quia supposita Christi existentia causata per ipsa verba, vera, & conformis est oratio intellectus rei significatæ per verba, scilicet Christi præsentis, & existentis. Vnde veritas practica, seu formæ causalitatis, & efficientia prioritate naturæ præcedit veritatem speculatiuam; nam prius natura est, Christum esse præsentem speciebus, quam orationem esse Christo existenti conformem, sunt tamen simul in eodem instanti reali, in quo idem est verba significare, efficere, & esse vera. Ita sentire videtur D. Thomas *quest. 78. art. 5. ad 3.* Filiucius tom. 1. tract. 4. cap. 4. num. 100. & alij cum Suarez disp. 58. sect. 6.

5. Dices, quando dicantur vera verba consecrationis, hoc est, in quo instanti erit verum dicere, corpus Christi effici, & esse præsens sub speciebus. Huic dubio satisfactum est *lib. 1. cap. 2. dub. 1. num.* Respondeo breuiter, in illo instanti, in quo verum est dicere, iam verba consecrationis sunt prolata, & significatio verborum completa. De quo latè Suarez *supra, disp. 58. sect. 5.* vide dictum dubium, vbi diximus, verba consecrationis producere, & causare suum effectum physicè, & moraliter, sicut alia Sacramenta.

C A P. I V.

De effectibus mirabilibus formæ, seu de continentia corporis, & sanguinis Christi in hoc Sacramento.

Dub. 1. Quid fiat per formam consecrationis.

1. Dico primò, verba consecrationis sua vi tanquam instrumentum conficiunt hoc Sacramentum. Hoc est certum apud Catholicos, constat ex capite antecedenti, ex his, quæ diximus de effectu Sacramentorum in genere: illis enim probatis, infallibiliter fit hic effectus, & quasi applicatur virtus diuina ad illud efficiendum, & hoc est esse instrumentum physicum, tum morale, vt dictum est de Sacramentis in genere.

2. Dico secundò, corpus, & sanguis Christi verè, & substantialiter continetur sub speciebus consecratis panis, & vini. Ita tenent omnes Catholicos, comprobatur vniuersalis Ecclesiæ consensus, & traditio, & est tanquam de fide definitum in Trid. *sess. 13. cap. 1. & Can. 1.* de quo latè Belar. *tomo lib. 2. de Euchar.* & Suar. *disp. 46. sect. 1. 2. & 3.* Hoc enim aperte indicant verba Christi, *hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei, &c.* quæ non possunt aliter explicari, nisi dicamus sub speciebus panis, & vini existere Christum verum Deum, & hominem. Et confirmatur, quia in hoc Sacramento debet esse illud corpus, quod pro nobis traditum fuit, vt constat ex verbis consecrationis, vt in Canone habetur; sed corpus

corpus, quod pro vobis traditum fuit, est verum Christi corpus; ergo in hoc Sacramento debet esse verum corpus Christi, sicut est verè, realiter, ac substantialiter, prout definitum est à Trid. *ubi sup.* & habetur *cap. Berengarius de cons. dist. 2. vide Bonacin. tom. 1. disp. 4. quæst. 3. punct. 5. num. 1.*

3 Potest probari ex congruentijs, quarum præcipua est, quia pertinebat ad diuinam bonitatem omnibus modis se communicare: ad sapientiam, facere summam suorum mirabilium: ad omnipotentiam, opus facere, quod esset aliorum operum confirmatio: ad diuinam liberalitatem, & misericordiam, vt Christo iungeremur realiter, tamquam fonti, vnde cætera haurire possemus. Denique id erat aptissimum medium ad perfectionem omnium virtutum. Primò ad gratiam: secundò ad Fidem: tertio ad spem: quartò ad charitatem, tam erga Deum, quàm proximum: quintò, ad religionem: sextò ad virtutem moralem, vt late prosequitur Suarez *sup. sect. 7.*

4 Dico tertio, substantia panis, & vini nullo modo manet in hoc Sacramento, est de fide in Lateran. & habetur *cap. firmiter de sum. Trinit. & Trid. sess. 13. cap. 4. Can. 2. & fundatur in Christi verbis, hoc est corpus meum; nam si maneret substantia panis, non posset dici, hoc in manibus meis est, est corpus Christi, sed tantum hinc, id est, in hoc loco. Communis apud Suarez *disp. 49. sect. 2. & Bonacin. tom. 1. disp. 4. quæst. 3. punct. 6. §. 2. & infra magis constabit. Ex quo patet primò, nõ manere materiam panis, quia Trid. loco cit. dicit, totam substantiam panis conuerti; materia autem est substantia; tum quia dicit manere accidentia, materia autem non est accidens: quare Durand. *dist. 11. q. 3. secundum Paulum, Sotum, & Caietan. errauit in fide. Filiuc. tom. 1. tract. 4. cap. 5. num. 1. 2. 3. Pater secundò, nec manere substantiam, aut existentiam, aut eandem numero entitatem, quæ fuit panis, tum quia sunt idem re cum substantia panis; ergo illa non manente, neque ipsa manere possunt; tum quia manent tantum accidentia, at illa sunt substantia, cum sint modi substantiales. Filiuc. *sup. loco citat. remanent ergo solum panis, & vini accidentia, vt tenet Catholica Ecclesia, modo, quo infra dicemus.****

Contra hanc conclusionem obijciunt hæretici, Eucharistiam in sacra Scriptura appellari panem, iuxta illud: *Panis, quem ego dabo, caro mea est: Hic est panis, qui de celo descendit, & Matth. 20. Non bibam à modo de hoc genimine vitis.* Respondeo hoc Sacramentum appellari panem, non quia reuera sit panis, sed quia antea fuit panis (idem de vino) & modò conuersus est in corpus Christi, sicut in Scriptura serpens, qui conuersus fuit in virgam, appellatur virga, & homo, qui ex terra creatus est, dicitur terra, Gen. 8. Hoc etiam modo intelligendi sunt sancti Patres, qui hoc Sacramentum appellant panem, dicentes, panem esse in sacra mensa, & corpus Christi dari nobis in pane, aut cum pane, aut sub pane. Vide Villal. *tom. 1. tract. 7. diff. 16. & Bonac. tom. 1. disp. 4. q. 3. punct. 6. §. 2. num. 2.*

5 Dico quartò, Christus sit præsens in Eucharistia, seu constituitur sub speciebus per veram conuersionem substantia panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi; quæ conuersio ab Ecclesia transubstantiatio appellatur: est de fide ex Concil. Florent. & Trident. *sess. 13. cap. 4. & Can. 2. Ideo*

persuasum semper in Ecclesia fuit (ait Trid. *cap. 4.*) idque nunc denuò sancta hæc Synodus declarat per consecrationem panis, & vini, conuersionem heri totius substantia panis in substantia corporis Christi Domini nostri, & totius substantia vini in substantiam sanguiniseius, quæ conuersio conuenienter, & proprie a sancta Catholica Ecclesia transubstantiatio est appellata. Vide Suarez *disp. 50. sect. 1. Coninch quæst. 75. art. 2. num. 49. & cum alijs Bonacina tom. 1. disp. 4. quæst. 6. punct. 6. §. 2. n. 1. Constat etiã hæc veritas ex traditione, ex Patribus, quos vide apud Suarez *dict. sect. 1. & fundatur in eo, quia ad veritatem verborum Christi, necesse est, vt panis deserit, & vice illius successe- rit corpus Christi: hoc autem fieri non potest, nisi quia panis conuertatur in eius corpus, vt ex dicendis patebit.**

6 Ad intelligentiam huius conclusionis nota, ad veram conuersionem quatuor requiri. Primò, vt id, quod conuertitur, desinat esse simpliciter; vt cum aqua conuertitur in vinum, aqua desinat esse; sic quando quis ex albo fit niger, non dicitur conuerti in nigrum, quia non desinit substantia; parè ratione suscipiendo Verbum diuinum carnem humanam, non dicitur conuersum in humanam naturam, quia per humanæ carnis assumptionem non desinit esse Verbum; ideoque quando Christus desinit esse sub speciebus, non dicitur in aliud conuerti quia non desinit esse simpliciter. Secundò, vt aliquid succedat in locum eius, quod esse desinit, vt in exemplo allato de aqua, & vino, nam vinum successit in aquæ locum, per quod differt conuersio à nihilatione, quia hæc terminatur ad nihil. Tertio, vt sit quædam connexio inter hæc duo, id est, vt ideo vnum incipiat esse, quia aliud desinit. Quarto, vt tam res, quæ relinquit esse, quàm ea, quæ accessit, sint aliquid reale, & positium, vt aqua, quæ amittit esse, & vinum, quod accipit, sunt aliquid positium. Quæ omnia reperiuntur in casu nostro; primò enim substantia panis, & vini desinit esse. Secundò, eorù loco succedit corpus, & sanguis Christi. Tertio, ideo hæc succedunt, quia illa esse desinunt. Quarto, tam illa, quàm hæc, sunt quid reale, & positium. Ex quibus constat, conuersionem panis in corpus esse perfectissimam, & ab alijs omnibus distinctam; tum quia in alijs supernaturalibus, probabile est, sub utroque termino mansisse eandem materiam primam, vt in aqua, & vino eadem materia; tum quia accidentia mutata sunt; hæc neque prima materia manet, neque vllum accidens perit. Constat etiam, Concilia, & Ecclesiam congruentissimè dixisse, hanc conuersionem esse transubstantiationem; nam tota substantia in totam conuertitur, quod est proprium conuersionis; cum ergo habeat rationem à cæteris conuersionibus distinctam, habebit etiam diuersam vocem. Cætera enim nomina sunt communia alijs conuersionibus, hoc est proprium huius, & explicat specificam rationem huius conuersionis; nam transubstantiatio est conuersio, seu transitus totius vnus substantia in aliam; quod propriissimè reperitur in hac admirabili conuersione, in qua tota substantia panis, & vini conuertitur, & transit in corpus, & sanguinem Christi. Vide Bonacinam *tom. 1. disp. 4. quæst. 3. punct. 6. §. 1. & 2. & Filiuc. tom. 1. tract. 4. cap. 5. quæst. 2.*

7 Ex dictis sequitur, hanc conuersionem non esse anihilationem, vt docet S. Thom. 3. part. q. 75. art. 3. omnes eius discipuli, & Doctores communiter; nam terminus ad quem anihilationis est merum nihil, absque eo quod aliquid succedat illi, sicut terminus a quo creationis est etiã nihil; at terminus ad quem huius conuersionis nõ est nihil, sed est ipse Christus, prout fit præfens speciebus sacramentalibus, modo vt infra: & ex alio capite panis substantia non desinit esse, nisi eo quod conuertatur in corpus Christi; igitur cum tam terminus a quo, qui est panis, & ad quem, qui est corpus Christi illi succedens, sint quid posituum, vt supra dictum est, fit inde hanc conuersionem non posse vocari anihilationem, sed propriè transubstantiationem; taliter quod Sotus in 4. dist. 9. quæst. 2. art. 4. existimet erroneum, eam appellare anihilationem; at etiã id minus probabiliter alderat, si tamen fideliter consteteretur, totã hanc conuersionem esse propriè transubstantiationem, nihilque panis substantiæ remanere, non erraret in fide, si diceret esse panis desinonem anihilationem, si pro anihilatione sumeret substantiæ desinonem, siue ei aliquid succedat, siue non, vt tenet Villalob. tom. 1. tract. 7. dist. 17. num. 4. cum Suarez disp. 50. sect. 7.

8 Sequitur secundò, transubstantiationem, seu conuersionem esse actionem accidentalem, vel illam includere Ratio est, quia id, quo aliquid ponitur, est actio, vel illam includit; sed conuersione est id, quo ponitur Christus sub speciebus, sub quibus antea non existeret; ergo est actio, vel illam includit. Henric. lib. 8. cap. 22. num. 1. Bonacina tom. 1. disp. 1. quæst. 3. punct. 6. §. 2. num. 1. Est autem hæc actio non solum adductiua, sed etiam productiua, id est, non solum facit, quod corpus Christi fit præfens speciebus, verum etiam producit aliquem modum accidentalem, quo Christus habens iam suum esse substantiale vnitur per modum contenti sub speciebus, sicut antea substantia panis sub illis continebatur. Bonacina sup. num. 4. cum Henriquez cap. 23. Coninch 3. part. quæst. 75. art. 4. dub. 5. num. 152. & alijs. Est enim tantæ efficacitæ huiusmodi actio, & conuersio, & ita attingit substantiam corporis, & sanguinis Christi, vt dicant multi Theologi eã productum iri, si non esset iam producta, & existens, cum sit sufficiens ad producendum terminum, si aliter non esset; quia verò de facto iam est Christus existens in se, solum efficit hæc actio, vt fit præfens speciebus sub certo modo, de quo dub. 4. sed de hoc Suarez disp. 50. sect. 4. vide Filiuc. tom. 1. tract. 4. cap. 5. num. 127. qui num. 128. dicit, hanc diuinam actionem efficientem conuersionem, partim recipi in pane, sicut in subiecto, partim in corpore Christi, quod producit sub speciebus, modo explicato, & addit: producit autè, sed fit hæc actio productiua per prolationem verborum consecrationis, quæ ad illam producendam instrumentaliter concurrunt; nam Sacerdos concurrat ministerialiter ad conficiendum Christi Sacramentum; cum autem cõcurrat per prolationem verborum, sequitur, prolationem verborum instrumentaliter concurrere ad actione productiuam, & ad conficiendum Eucharistiæ Sacramentum. Quid autem sit hæc præsentia sacramentalis, infra dub. 4.

Dub. 2. an in hoc Sacramento sint præsentia omnia, quæ Christus in se continet.

1 Dico primò, in hoc Sacramento est præfens tota Christi substantia, seu Christus verus, Deus, & homo: totus quoad eius substantiam existit sub qualibet specie. Est de fide ex Ioan. 6. Ego sum panis viuus, qui manducat me, viuit propter me. Definita etiam est in Concilio Constan. sess. 13. Florent loco sæpe citato. Trid. sess. 13. Can. 1. c. 3. & habetur cap. qui manducat. cap. singuli. cap. ubi pars. & alijs de consecr. dist. 2. Ratio est, quia, vt supra dictum est dub. 1. in hoc Sacramento verè, & realiter continetur Christi corpus; at corpus Christi est perfectum, & ornatum; ergo, &c. & cum Christus dicat secundum substantiam humanitatem, & diuinitatem, hinc fit, vt sub qualibet specie sint partes essentielles Christi humanitati vnitæ, id est, corpus, anima, & diuinitas, & sanguis, & præterea omnes integrantes vnã cum capillis, & barba. Vide Henriquez lib. 8. cap. 27. Coninch quæst. 75. num. 49. Be-larmin. lib. 3. de Eucharist. cap. 22. Filiuc. tom. 1. tract. 4. cap. 5. num. 130. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 4. quæst. 1. punct. 4. num. 2.

2 Dico secundò, totum Christi corpus non solum est præfens quoad substantiam, sed etiam quoad quantitatem, quam habet in cælo. Communis cum S. Thom. quæst. 76. art. 4. apud Suar. disp. 52. sect. 2. Ratio est; quia in hoc Sacramento est Christi corpus, quod pro nobis trahitum fuit, & quale est in cælo; sed hoc est verè organicum, & habens partium distinctionem; ergo continetur in Sacramento, etiam quoad quantitatem; vnde sententia Durandi dist. 16. quæst. 2. asserentem, esse probabile, tantum Christi substantiam, nimirum materiam animam informatam sine quantitate, contineri in hoc Sacramento, saltem temeraria, & absurda censetur, quia

3 Dico terciò, quantitas corporis Christi in hoc Sacramento existit per modum substantiæ: pro quo aduertè, quantitatem habere duplicem extensionem, seu modum: prior extensio est intrinseca, sine qua intelligi non potest, & est ordo partium in ordine ad totum, & inter se, ratione cuius totum quantitatum habet partes extra partes, ita vt vna pars non sit alia, vt in homine manus non est pes, nec caput. Posterior extensio est extrinseca, quæ à priori separari potest, saltem per diuinam potètiã, & est extensio, & ordo partium locati in ordine ad locum; ratione cuius vna pars quãti est in distincto loco ab alia; sic manus non est in loco vbi est pes, aut caput, &c. In hoc ergo Sacramento Christi corpus est extensum in ordine ad se priori modo, nõ verò in ordine ad locum, hoc est, caput nõ est manus, nec pes; at vbi est caput, ibi est manus, & pes, &c. ob idq. dicitur totus Christus in tota hostia, & totus in qualibet parte illius, vt infra patebit. Est igitur in hoc Sacramento Christus diuisibiliter tantum in ordine ad se, indiuisibiliter verò in ordine ad locum, consequenter in ordine ad locum erit per modum substantiæ, quia ideo est hic quantitas, quia est substantia corporis Christi, cui extra Sacramentum naturaliter quantitas iungitur; ergo etiam sequetur modum existendi substantiæ.

Hæc

Hæc sententia sic explicata est omnium Theologorum. Vide Henriquez lib. 8. cap. 25. n. 2. cap. 27. Filiuc. sup. quest. 3. num. 132. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 4. quest. 3. punct. 5. num. 5.

4 Dico quartò, Christus Dominus, facta diuisione specierum, continetur totus sub earum qualibet particula; est de fide definitum à Trident. sess. 13. Can. 3. dicente; *Sub singulis cuiuscumque speciei partibus separatione facta eorum Christum contineri*, quia Christus post fractionem, & separationem specierum non desinit ibi esse; aliter enim Sacerdos nunquam sumeret Christi corpus, quia semper sumit post fractionem specierum in partes tres. Certum etiam est, totum Christum esse in tota hostia ante eius diuisionem, & totum in qualibet parte hostiæ, etiam in illis partibus minoribus minimis, in quibus facta diuisione non conseruaretur modo dicto dub. 1. num. 1. Probat primò, ex Trid. cap. 3. totus Christus est sub qualibet ipsius speciei parte, totus sub specie vini, & sub eius partibus, & cap. ubi pars, de consecrat. dist. 2. idem habetur. Secundò, quia post diuisionem est Christus in singulis partibus; ergo iam antea erat: nam sola diuio non mutat consecrationem, nec constituit corpus. Tertiò, quia Christi præsentia in Sacramento est indiuisibilis, id est, ubi est pars ipsius Christi; ibi est totus Christus: ideo dicitur à Theologis, Christum existere in Sacramento per modum substantiæ; non quidem, vt modus existendi, seu præsentia in Sacramento sit substantialis, nam vt dicemus, est accidens; sed quia existit modo indiuisibili, eo modo quo substantia, id est, totus in toto & totus in qualibet parte; sicut Angelus dicitur esse in loco per modum substantiæ, quia est totus in toto, & totus in qualibet parte, sicut substantia, non autem per modum substantialem, quia est in loco per vbi intrinsecum, quod est accidens. Vide S. Thom. dist. 10. quest. 1. artic. 3. & 3. part. quest. 76. artic. 4. Filiuc. tom. 1. tract. 4. cap. 5. quest. 5. & cum alijs Bonacin. tom. 1. disp. 4. quest. 3. punct. 5. num. 5. & Henriq. lib. 8. cap. 25. num. 2. & cap. 27.

5 Dubitant tamen DD. an Christus existat totus in punctis, & indiuisibilibus hostiæ. Respondeo affirmatiuè cum Soto in 4. dist. 40. quest. 4. artic. 9. nam Christus Dominus præsens est speciebus continuè, sed non potest dici præsens modo continuo, nisi sit etiam præsens indiuisibilibus hostiæ; ergo dicendum est, esse illis intimè præsentem. Declaratur, nam duratio Angelica non dicitur intimè præsens alteri durationi temporali, nisi illius indiuisibilibus intimè esset præsens, sic in proposito. At etsi Christus Dominus sit intime præsens indiuisibilibus hostiæ, non tamen primo, & per se; nam sic tantum est præsens quantitati, & ratione huius, secundario, & per quandam consecutionem, & præsens intrinsecè indiuisibilibus quantitatibus. Nec obstat tantam molem esse in puncto; nam vt dictum est, Christus est præsens modo indiuisibili. At qui existimant in continuo non dari indiuisibilia copulancia, vt est Magister meus Pla in sua Logica, cap. de quantitatibus, 6. Phisicor. facile se possunt ab hoc dubio expedire; tenendū tamen censeo cum communi, & dicendum modo quo explicatum est.

Dub. 3. Quenam ex vi verborum, & quanam per concomitantiam contineantur in hoc Sacramento.

1 Certum est ex D. Thom. quest. 76. artic. 1. & Trident. sess. 13. cap. 3. in hoc Sacramento aliquid contineri ex vi verborum; aliquid verò per concomitantiam. Illud autem dicitur contineri, & poni in hoc Sacramento ex vi verborum, quod præcise necessarium est ad veritatem verborum demonstrandam, seu quod præcise, & primario per verba significatur, & in quod substantia præexistens primario conuertitur. Illud verò poni per concomitantiam, seu connexionem, quod à parte rei habet realem vniionem cum eo, quod primario & præcise per verba significatur, & est terminus primarius conuersionis. Ita communiter DD. cum S. Thom. ubi sup.

2 Dico primò, ex vi verborum formæ panis ponitur Christi corpus, cætera per concomitantiam, est de fide, ex Tridenti. sess. 13. cap. 3. & Can. 1. & 3. & communis Catholicorum, ex Suar. disp. 51. sect. 3. Ratio est, quia illud ponitur ex vi verborum quod primo per verba significatur, & in quod substantia præexistens conuertitur, sed per verba consecrationis corporis primario significatur corpus Christi, in quod substantia panis præexistens conuertitur; ergo ex vi verborum ponitur corpus Christi sub speciebus. Quòd autem cætera sint per concomitantiam patet; quia vt probatum est sub. præced. totus Christus est in hoc Sacramento; at ex vi verborum in speciebus panis tantum est corpus Christi; ergo cætera erunt per concomitantiam. Nomine autem corporis intelligitur corpus compositum ex materia, & forma substantiali dante esse corporeum aptum ad recipiendam animam rationalem abstrahens à viuo, vel mortuo. Ita Caiet. cum S. Thom. quest. 75. artic. 6. ad 2. & communiter DD. etenim in consecratione nulla fit mentio viui, vel mortui, sed de corpore tantum, præcindo à viuo, vel mortuo, vnde sicut dixit Christus: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, poterat dicere: *quod sepeliatur, & resurget*, sic sancti Patres asserunt illud corpus esse in Eucharistia, quod natum est ex Virgine, pependit in Cruce, & gloriosum resurrexit. Continetur ex vi verborum illud corpus, quod communiter appellatur corpus cõstans partibus heterogeneis, seu diuersæ rationis vt carne, ossibus, neruis, brachijs, pedibus, &c. siue sit mortuum, siue viuum, organizatum organizatione substantiali apta ad recipiendam quantitatem, ita vt in eo non possit recipi, nisi forma hominis, vel cadueris. Et confirmatur; quia si Apostoli in triduo mortis Christi consecrassent, non fuisset corpus Christi viuum sub speciebus, sed mortuum; ergo verba abstrahunt à corpore Christi viuo, vel mortuo: vnde illo tunc nõ fuisset anima in corpore, quia ab eo per mortem erat separata, fuisset tamen diuinitas, quia hæc nunquam separata fuit. Vide Filiuc. tom. 1. tract. 4. c. 5. num. 133. & Bonacin. tom. 1. disp. 4. quest. 3. punct. 5. num. 11.

3 Ex hac conclusione sequitur primò, animam rationalem, si sumatur secundum gradum corporeitatis, prout tantum dat esse corporeum, conti-

neri;

neri ex vi verborum, nam ex vi verborum continetur corpus humanum indifferens ad viuum, & mortuum; si verò sumatur, vt rationalis est, continetur per concomitantiam; quia est intimè vnita corpori Christi; & ex alio capite præsentia Christi in Sacramento supponit ipsius Christi præsentiam in propria specie; ac sic est corpus informatum anima rationali; ergo, &c. Non verò continetur anima rationalis, vt sic ex vi verborum, eo quod præcisè non significetur per verba; quæ, vt diximus, supponunt pro corpore abstrahente à viuo, & mortuo. Similiter quantitas Christi, & alia accidentia sunt in hoc Sacramento per realem concomitantiam; quia sunt naturaliter vnita corpori Christi, quod significatur ex vi verborum. S. Thom. *quæst. 75. artic. 2. ad 4.* & eius discipuli. Vide Ledesm. *in sum. cap. 4. de Eucharistia.* verba enim præcisè ad solam substantiam terminantur: tùm etiam, quia conuersio fit substantiæ in substantiam, & non in accidentia, ex Trident. *sess. 13. cap. 4.* Quòd si dicas, in hoc Sacramento contineri ex vi verborum corpus organizatum; sed organizatio est à quantitate, ergo. Respondeo, organizationem, aliam esse substantialem, quæ est ipsa substantia corporea materialis apta ad recipiendam quantitatem; per quod distinguitur à substantia spiritali, & hæc organizatio est, quæ continetur ex vi verborum; aliã verò esse quantitatiuã, ratione cuius substantia habet partes extra partes, & hæc est, quæ non ex vi verborum, sed per concomitantiam continetur.

4 Sequitur secundo, diuinitatem non contineri ex vi verborum, nam non significatur formaliter per verba: *Hoc est corpus meum*, nec per hæc: *Hic est sanguis*, &c. S. Thom. *3. part. quæst. 76. artic. 1.* continetur verò per concomitantiam, nam est vnita hypostaticè, seu personaliter humanitati. Similiter sanguis non continetur in corpore ex vi verborum; quia non significatur per illa, sed per concomitantiam naturalem, eo quod naturaliter vnitus sit corpori viuo, quale est corpus Christi, quod continetur in Sacramento. Idem dic de alijs tribus humoribus. S. Thom. *sup. quæst. 76. artic. 1.* Tres personæ non continentur ex vi verborum, vt de se patet, nec propriè per sacramentalè concomitantiam, nam non sunt Pater, & Spiritus Sanctus vniti hypostaticè humanitati, sicut est Verbum; ponuntur tamen, & sunt in hoc Sacramento per naturalem concomitantiam; quia idè numero Deus cum Filio, at vbi est Deus, ibi sunt tres diuinæ personæ. Ita Ledesm. *in sum. cap. 4. de Eucharist. concl. 2. dub. 2. & 3.* cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. 3. part. 5. num. 14. & 15.* Vide Henriq. *cap. 26. n. 2. & 3.* & Coninch *quæst. 76. artic. 2. num. 30.*

5 Sequitur tertio, quod si fieret consecratio in triduo mortis Christi, postquam eius latus lancea aperuit, & exiuit sanguis, & aqua, sub speciebus panis tantum contineri corpus exanguè, & sub speciebus vini, tantum contineri sanguinem sine corpore; nam secundum veriore opinionem, Christus totum sanguinem effudit, & corpus remansit separatum à sanguine; at existentia sacramentalis supponit existentiam Christi in propria specie, sed tunc corpus Christi erat exanguè; ergo. S. Thom. *q. 76. artic. 2.* Si verò antequam aperiretur latus, in corpore esset sanguis per concomitantiam, & in sanguine corpus; quia hæc erant inter se realiter

vnita. Ita Valencia *tom. 4. disp. 6. quæst. 4. punct. 22.* Coninch *quæst. 76. artic. 1. num. 5.* Henriquez *lib. 8. cap. 27. num. 1.* & cum alijs Bonacina *supra n. 11. 6.* Dico secundo, sub speciebus vini ex vi verborum tantum ponitur sanguis Christi, vt patet ex Trid. supra cit. quia per verba primario significatur sanguis Christi, & in ipsum conuertitur vinum, cætera verò, quæ sunt coniuncta cum sanguine, vt corpus, anima, & diuinitas continentur in calice per concomitantiam propter vnionem, quam habent cum sanguine, ea verò quæ nullã habent vnionem cum Christi corpore, vt salua oris, aut quod in excrementa naturæ per nutritionem defluxit, nõ sunt in hoc Sacramento. Ita Bonacina *num. 13. DD.* citati, & alij communiter.

7 Aduerte tamen, corpus Christi, quod de facto ponitur sub speciebus ex vi verborum, esse corpus Christi viuum informatum anima cum sanguine, & humoribus, & cæteris partibus, non solum spectantibus ad substantiam, sed etiam ad ornatum, vt sunt ungues, capilli, &c. imò, & aer quo solet homo respirare, quia hic videtur spectare ad complementum corporis humani, vt innuit S. Thom. *quæst. 76. artic. 1. ad 3.* Coninch ibi, Henriquez *cap. 26. n. 1.* & cum his Bonacina *disp. punct. 5. num. 12.* & cum Christi corpus sit hypostaticè vnitum diuinitati, & vbi est Deus, ibi reperiantur tres personæ; hinc fit sub speciebus panis de facto reperiri totam Trinitatem. Similiter de facto sub speciebus panis ponitur sanguis corpori vnitus, consequenter ponitur, & est sub sanguinis speciebus corpus Christi cum omnibus recensitis, vt omnes Catholici consentunt, & patet ex dictis.

Dub. 4. Quinam, vel quid sit præsentia Christi sub speciebus consecratis.

1 Dico primò, certum est, & commune, hæc præsentiam esse quid reale realiter in rerum natura existens: colligitur aperte ex Trident. *sess. 13. cap. 1. Can. 6.* vbi definitum est, Christum Dominum verè, & realiter esse in hoc Sacramento. Igitur si Christus verè, & realiter est in hoc Sacramento; ergo per aliquid reale. Ex quo fit, non esse ibi per solam denominationem extrinsecam; nam virtute istius denominationis non est maior ratio, cur sit in Sacramento, quam in lapide, eo quod denominatio extrinseca nihil ponat in re denominata, vt contingit in pariete viso: erit ergo hæc præsentia aliquid reale, saltem ex natura rei distinctum a substantia corporis Christi, & ab omnibus accidentibus, quæ habet in cælo, quia acquiritur per nouam actionem realem, & potest adesse, & abesse à corpore Christi. Quod si dicas per consecrationem corpus Christi mutari, respondeo, mutari quidem, non mutatione qua aliquid deperdat, sed qua aliquid acquirat. Ita Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 5. num. 128.* vbi dicit, quando autem S. Thom. & alij dicant, Corpus Christi incipere esse non per sui mutationem, explicandù est de mutatione deperditua; qua nimirum aliquid amittat, quod antea haberet, non autem de quacumque, qua videlicet acquirat esse sacramentale, quod antea non habebat, ex quo sequitur acquirere nouam relationem præsentia. Hæc ille.

2 Dico secundò, præsentia Corporis Christi sub speciebus non est modus substantialis, sed accidentalis. S. Thom. *ia 4. distinct. 10. artic. 3. Bonacin. tom. 1. disp. 1. quæst. 3. punct. 6. §. 2. num. 4. Filiuc. ubi supra, & alij. Probatur prior pars, nam hic modus non pertinet ad compositionem, & complementum substantiæ Christi, eo quod supponat illam perfectam, & completam, licet non præsentem, solum enim hic modus facit Christum præsentem. Quando verò Doctores dicunt Christum esse in Sacramento per modum substantiæ, intelligendum est, non per modum qui sit substantia, sed eo modo quo substantia existit, scilicet tota in toto, & tota in qualibet parte, quo modo Christum existere sub speciebus diximus *sub. 2.* Igitur cum hic modus sit quid reale, & non sit substantia, restat esse accidens cum omne ens, aut sit substantia, aut accidens, ex quo manet probata posterior pars.*

3 Dico tertio, hic modus secundum Filiuc. *n. 128. citat.* reducitur ad relationem: at non est propriè, & verè relatio, nam si Deus corrumperet species, posset conseruare corpus Christi immutatum cum eadem præsentia intrinseca, cum eadem propinquitate, & distantia ad omnes mundi partes, quam antea habebat; ergo hæc præsentia non est relatio ad species, cum corruptis speciebus manere possit, at relatio non manet corrupto correlato. Nec est actio consecrandi; nam hæc non est causa formalis, sed effectiua præsentia; nos verò inquirimus de causa formali. Pertinet ergo hic modus ad categoriam, *ubi*, nam habet maximam similitudinem cum, *ubi*, vt docet S. Thom. cit. Nam quemadmodum, *ubi*, resultat ex eo quod corpus existens in loco, ambiatur, & contineatur à superficie aliqua; ita hic modus præsentia resultat in corpore Christi, ex eo quod contineatur, & quasi ambiatur sub speciebus. Attamen quæuis hic modus sit absolutus, connotat tamen relationem propinquitatis ad species, nam sub ipsis continetur, & ab ipsis signantur, tum etiam quia corpus Christi: est sub ipsis vnitum.

4 Sed quares, in quo consistat vnio corporis Christi cum speciebus. Certum est dari aliquam vnionem inter corpus Christi, & species: difficultas est in quo consistat. Varijs omisis respondeo primò, hanc vnionem non esse dicendam formalem; nam vnio formalis, vel est substantialis, vel accidentaria; sed hæc vnio non potest esse substantialis, quia terminus vnitus in hac est substantia; at vnitum ex Christo, & speciebus non est totum substantiale. Nec potest esse accidentaria: nam in hac subiectum habet se, vt potentia respectu accidentis; at in hac vnione, nec Christus habet se, vt potentia respectu specierum, nec in ipso recipiuntur tanquam in subiecto, imò per se existunt modo, vt infra dicetur. Dicendum igitur existimo hanc vnionem esse effectiuam; intercedit namque inter Christum, & species vnio realis effectiua, seu reale vinculum per efficientiam, & attractionem vnus ad alterum; attrahit enim Christus (non verò species Christum, vt existimat Suarez) species: efficit enim Deus per Christum tanquam instrumentum quod species per se existant, & sic permaneant vnite vnione reali effectiua corpori Christi, sicut vnitur ferrum magneti per vnionem effectiuam, qua magnes ad se ferrum attrahit,

non verò ferrum magnetem. Attamen hæc vnio non est de ratione Sacramenti, nam ad rationem illius pertinet præsentia Christi, quæ supponitur vnioni; solum ergo est ad hoc vt Christus sacramentaliter existens conseruetur; vnde terminus consecrationis, seu conuersionis non est hæc vnio, sed Christus præsens, nam vnio supponit Christum sacramentaliter præsentem. Ideo Suarez *disp. 50. sect. 4.* dixit, actionem, seu consecrationem, aut conuersionem terminari ad substantiam. Hic modus explicandi videtur accommodatissimus, & supponitur à Bonacin. *tom. 1. disp. 4. quæst. 3. punct. 6. §. 2. num. 4. in fin. ubi cum Henriquez lib. 8. cap. 23. Coninch 3. part. quæst. 75. art. 4. dub. 5. num. 152.* dicit, Christum Dominum sustentare accidentia efficienter, vt *infra dub. 6.* dicemus. Videturque hæc effectiua vnio sufficiens ad verificandas has propositiones: Corpus Christi supplet vicem substantiæ; species sunt instrumentum coniunctum Christi, in quantum ab eo detinentur: Christus mouetur ad motum specierum, & aliarum: inde fit, vt destructis speciebus desinat corpus Christi esse sub ipsis, non per efficientiam specierum, quæ superflua est, nisi concedas corpus Christi pendere ab speciebus, quod negat S. Thom. *quæst. 76. artic. 6. ad 3.* sed quia cessat efficientia Christi in species. Nota tamen, hanc efficientiam non esse aliquam qualitatem speciebus impressam (quamuis hoc affirmare non sit improbabile) sed esse immediatam causationem impulsus, seu adhesionis ad ipsas species.

5 Quares secundò, an Christus Dominus ratione huius præsentia dici possit esse in loco. Respondeo, & dico primò, certum est non esse in loco circumscriptiuo, nam ea quæ sic sunt in loco, circumscribuntur, & ambiuntur à corpore continente, habentque situm, positionem, seu ordinem partium in ordine ad locum, v. g. vt brachium sit in loco distincto à capite, & pars aeris ambientis caput non ambiat brachium; at Christus in hoc Sacramento, non sic se habet, nam est totus præsens toti hostiæ & totus cuilibet parti, vt diximus *sup. dub. 2.* Dico secundò, nec est propriè in loco definitiuo, nam quod sic præsens est, ita præsens est determinato corpori, vel spatio, vt non possit esse sub maiori, v. g. Angelus habet ratione suæ finitæ substantiæ determinatum spatium, ita vt non possit esse sub maiori: at corpus Christi ita est sub hac parua hostia, vt possit esse sub maiori, & maiori in infinitum. Dicendum igitur est, Christum non esse in loco circumscriptiuo, nec definitiuo propriè, sed esse sub speciebus excellentiori modo, & ineffabili, seu, vt cõmuniter dicitur, modo sacramentali; quod potest ita describi, nempe non esse in loco circumscriptiuo, vt substantia naturalis, nec definitiuo, vt Angelus, nec vbique vt Deus, sed esse sub speciebus per modum substantiæ, ita vt possit esse sub maiori, & maiori in infinitum. Potest tamen Christus dici esse in loco, si loquamur impropiè, pro eo quod est esse aliquid alicui præsens; nam Christus per substantialem præsentiam ita est hic, potius quam alibi, atque ita hæc præsentia largo modo dici potest localis. Hæc quæ diximus, colliguntur apertè ex D. Thom. *q. 76. artic. 5.*

6 Ex dictis sequitur primò, propter vnionem & efficientiam, quam habet corpus Christi, cum speciebus, ea prædicata, quæ concernunt purum motum

motum specierum, & existentiam in loco verificari de corpore Christi, sic corpus Christi dicitur esse in sacrario, esse sursum, vel deorsum, aut sinistrorsum, deferri ad infirmos, eleuari, sumi ore, porrigi, aut trajici in stomachum, sicut ipse species dicuntur esse sursum, vel deorsum, vel deferri, vel trajici, &c. Ratio est quia Christus præsens est speciebus, sub illis continetur, & cum illis unitum est, moto autem continente, dicitur etiam per accidens moueri contentum, sic moto dolio dicitur moueri vinum in eo contentum. Ex Arist. 2. Phys. Motis nobis, mouentur omnia quæ sunt in nobis. S. Tho. q. 76. artic. 6. Coninch *ibid.* n. 80. 83. & 85. Henriq. c. 20. n. 5. & c. 27. n. 4. & cum alijs Bonac. *rom.* 1. *disp.* 4. q. 3. *punct.* 5. n. 6. prædicata verò, quæ sunt propria, & absoluta specierum, non prædicantur de corpore Christi, vt quod species sint albæ, rotundæ, molles, liquidæ, vel calidæ, &c. non potest hoc prædicare de corpore Christi, sicut vnum contentum in calice aureo, vel argenteo, non dicitur aureum, vel argenteum. Ratio est, ait Henriq. *sup.* c. 20. n. 5. quia huiusmodi prædicata supponunt pro ipsamet quantitate panis relicta, quæ tanquam subiectum accidentium denominatur alba, &c. non verò supponunt pro contento sub speciebus, seu pro ipso Christi corpore. Nec verificantur de Christo secundum proprium loquendi modum ea prædicata, quæ ostendunt actionem, & passionem specierum, quia hæc supponunt extensionem, Christus autem non est in Sacramento modo quantitativo, vt dictum est *sup.* *dub.* 2. Possunt tamen verificari hæc prædicata de corpore Christi secundum denominationem extrinsecam ipsarum specierum, qua ratione corpus Christi dicitur frangi, videri, &c. S. Tho. q. 77. artic. 7. Coninch *ibi* Henriq. c. 20. n. 5. & c. 26. *ad fin.* & Bonacin. *sup.* n. 8. Dicitur autem corpus Christi, comedi, & māducari propriè, & sanguis bibi, vt dictum est in principio confutati, & DD. cōmuniter.

7. Quæres tertio, quænam actiones, aut passionem conueniant Christo, vt existenti in hoc Sacramento. Respondeo breuiter, & dico primò, motus localis non conuenit per se Corpori Christi, sed per accidens. S. Tho. q. 76. artic. 7. quia nõ est per se in loco sed ratione specierum, atq; ita ratione illatum, cōsequenter per accidens cōuenit illi talis motus. Hinc fit, vt motis speciebus propter vnionem earum, & cōnexionem cum Christi corpore, etiã moueatur Christi corpus, vt dictum est n. 6. qui motus recipitur etiã in Christi corpore. Filiuc. *rom.* 1. *tract.* 2. c. 5. n. 139. Secundò dico, corpus Christi nõ potest alterari ab agentibus naturalibus, quia alteratio requirit cōtactum corporeum, & quantitatiuū; Christi autē corpus est in Sacramento indiuisibiliter. Filiuc. n. 140. Dico tertio, actiones sensuum externorum, vt visio, auditio non possunt Christo, vt est in Sacramento, cōuenire, quia hæc actiones sunt naturales, & exercentur per species, quæ deberent recipi in substantia diuisibili. Corpus autē Christi hic est indiuisibiliter, vt sepe dictum est: idem dic de actibus sensuum internorum, & intellectus, nisi supponatur aliquod aliud miraculum. Filiuc. *sup.* n. 141. Villalob. *rom.* 1. *tract.* 7. *diff.* 20. n. 9. Dico quartò, Corpus Christi, vt est in hoc Sacramento, nõ potest videri ab oculo corporeo; quia hic non potest videre nisi res, quæ modo diuisibili existit; at Christus est indiuisibiliter. Itē, nec intelligi cognitione naturali, quia nullus datur effectus

sensibilis, ex quo colligi possit hæc præsentia; Beatus autem per visionem in Verbo illum videt. Et etiã per mysterium videre potest; sicut piè credendum est, præter cognitionem beatificam videri a B. Virgine in statu gloriæ, vt pluribus probat Suar. *disp.* 53. *sect.* 5. De potetia tamen absoluta potest Christus, vt est in Sacramento, videri ab oculo corporeo, quia id non implicat. S. Thom. 3. p. q. 76. *art.* 7. *ad 2.* Villalob. *sup.* *num.* 10.

Dub. 5. Quando nã Christus incipiat & desinat esse sub speciebus consecratis.

1. **D** Vb. 1. dictum est, Christum incipere esse sub speciebus panis, & vini in eo instatim intrinsecò, in quo completur significatio verborum, & verum est dicere, verborum prolatio iã est finita, quia tunc est perfecta verborum significatio. S. Thom. 3. *part.* *quest.* 77. *artic.* 7. Coninch *ibi* *num.* 174. idem D. Tho. q. 78. *art.* 4. *ad 3.* & cum alijs Bonac. *rom.* 1. *disp.* 4. q. 3. p. 6. S. 3. *num.* 1.

2. Dico primò, tãdiu Christi corpus sub speciebus cōseruatur, quãdiu cōseruaretur panis, si sub illis speciebus existeret. S. Tho. q. 80. *art.* 3. Henriq. n. 1. Coninch 3. p. q. 76. *art.* 8. *dub.* 2. n. 131. & q. 77. *lib.* 8. c. 28. *art.* 3. n. 56. Suar. *disp.* 52. *sect.* 1. & cū his, & alijs Bona. *sup.* n. 2. Ratio est, quia Christus ex institutione huius Sacramenti succedit in locum panis; ergo tãdiu perseuerare debet sub speciebus panis, quãdiu cōseruaretur panis, si substantia illius sub speciebus existeret, ex quo fit tunc, & non antea Christum deserere species, & desinare esse sub illis, quãdo succedit alia substantia, id est, quando ita alteratur species, vt desineret esse sub illis substantia panis, si ibi adesset, & producitur de nouo alia substantia, v. g. quando vermes ex speciebus generantur; quia tunc sicut non maneret substantia panis, ita nec Christi corpus, quod eius loco successit. Filiuc. *rom.* 1. *tract.* 4. c. 5. n. 144. & DD. citati, & alij cōmuniter. Vnde non desinit Christus esse sub speciebus per quamlibet alterationem specierum, nisi talis sit, vt sub ipsis desineret esse substantia panis. Bonac. *sup.* n. 3. Errant igitur dicentes Christum desinare statim, atq; in os recipitur, aut in ventrem trajicitur, quia non ita statim desineret substantia panis: tum quia *cap. si quis per ebrietatem*, decernitur, vt si quis per ebrietatem non valeret retinere Sacramentum, sed species integras reijciat, species cōseruentur tanquã continentes corpus Christi. Quare curare debent sumentes Eucharistiam, ne statim post illius summationem cibum corporealem capiant, et si de hoc nullum extet præceptum, de quo *infra* c. 5. *dub.* 5. n. 2. Vide Bonac. *sup.* n. 4. Fit etiam inde, quando fiunt apparitiones miraculosæ in hostia, si illis positæ remaneret substantia panis sub speciebus, remanere etiã corpus Christi, vt si appareat caro, vel sanguis, quæ apparitione facta, salua remaneret substantia panis, maneret etiam tunc Christi corpus Bonac. n. 5.

3. Dico secundò, sanguis Christi desinit esse sub speciebus vini, quando per admixtionem alterius liquoris specie distincti corrumpuntur, vel quando species vini permiscuntur cum alio humore, vt posita tali mixtione substantia vini non remaneret, si vinum sub illis speciebus existeret; tunc enim est vera mixtio, quæ ab Arist. 2. *de gener. text.* 48. definitur, miscibilium alteratorum vini, vt si vinum, & aqua

& aqua in partibus æqualibus misceantur, ad inuicem corrumpuntur, & generatur tertia entitas, fecus verò si aqua in parua quãtitate, vt vna vel alia gutta in amphora vini mittatur, tunc non resultat tertium, sed aqua in vinum conuertitur; è contra sanguis Christi non desinit esse sub speciebus, quando posita tali mistione, substantia vini sub speciebus adhuc remaneret: patet ex 1. cõcl. ex quo fit, vt si gutta specierum vini consecratarum misceatur cù alio vino, etiam maioris quãtitate, sanguis Christi non desinat esse sub illa gutta, quia per huiusmodi mistionem substantia vini non corrumpitur, sed potius conferuaretur, si mistio fieret cum vino eiusdẽ speciei: tum quia mistio rerum eiusdem speciei non est propriè mistio, sed unio, tum quia si duo vina consecrata miscerentur, sub illis remaneret sanguis Christi; ergo, &c. Dixi, cum vino eiusdem speciei, nam aliqui apud Henriquez lib. 8. cap. 28. num. 3. existimant vinum album specie differre à nigro, quo in casu si ex mistione vini albi cum nigro noua substantia producat, desineret esse ibi sanguis Christi. Bonacina supra num. 7. qui ait idem procedere, siue specie differat à nigro, siue non, quod verum est, dato quod noua substantia ex tali mistione produceretur. Cum autem non omnino certum sit vinum album differre specie à nigro, imò Valencia tom. 4. disp. 6. quãst. 4. punct. 1. absolute negat specie differre, quod vt certum supponit. Villalob. 1. part. tract. 7. differ. 28. num. 2. ideo dicit non esse propriè mistionem, sed tantum mutari colores, consequenter non omnino constat, si vinum album misceatur nigro, desinere esse sub illo Christi sanguinem. Ideo Filiuc. supra num. 130. absolute dicit, quando species consecrata miscentur vino non consecrato, manere sub eis sanguinẽ Christi, sicut maneret vini substantia. Idem tenet Villalobos supra num. 4. Addit Filiuc. & bene, si gutta specierum misceatur cum vino non consecrato in magna quantitate, vt in dolio vini, totum illud vinum esse separandum, & reseruandum ad sacros vsus, v.g. pro Missis celebrandis, vt etiam tenet Suarez disp. 57. sect. 4. Coninch, quãst. 77. art. 8. & cum his, & alijs Bonacina, vbi supra, num. 8. Henriquez verò cap. 18. num. 4. Sotus disp. 10. quãst. 2. artic. 4. & alij, apud Bonacinam vbi supra, tenent illud vinum bibi posse, quia cum talis gutta ignoretur, haberi potest pro amissa; tum quia si particula hostiæ decidat super tapetum pratiofum, nec discerni queat vbi sit, non tenetur Dominus comburere totum tapetum, illumque non adhibere in suos vsus; ergo neque tenetur abstinere à vino, in quo immissa fuit gutta vini consecrati: sententia tamen Suarez, & aliorum est magis pia, & fauorabilis reuerentiæ debita tanto Sacramento, consequenter in praxi tenenda, nisi aliud cogat, necessitas, vel incommoditas.

4. Quæres tamen primò, vtrum sanguis Christi dicatur misceri cum vino, quando vinum consecratum permiscetur cum non consecrato. Respondet S. Tho. q. 77. art. 8. & cum Henric. lib. 8. c. 28. lit. L. & alijs, Bonac. tom. 1. disp. 4. q. 3. punct. 6. §. 3. n. 6. negatiuè: sed manere circumfusum cum speciebus consecratis. Ratio est quia ea dicuntur misceri, quorum extrema coniunguntur cum extremaliterius, sed extrema sanguinis Christi non miscentur cù extremis vini, eo quod Christus non sit sub speciebus modo quantitatiuo; ergo sanguis Christi nõ

potest misceri cum vino, tum etiam quia vinum nõ conuertitur in sanguinem: nisi per consecrationis verba, at tempore prolationis verborum non aderat vinum illud additum iam consecrato; ergo.

5. Quæres secundo, an quando Christus desinit esse sub speciebus ad desitionem illarum mutetur Christus. Respondeo, non mutari substantialiter, quia sicut per præsentiam ad species nõ acquirit aliquid substantiale, vt supra dictum est hoc cap. dub. 4. ita nec per desitionem, & absentiam ab illis deperdit aliquam substantiam. Mutatur tamen accidentaliter, quia desinit in Christo quando corrumpuntur species, ille modus, seu relatio præsentia ad species, quem per consecrationem, & unionem cum speciebus acquisiuit, vt dictum est dub. cit. ita Filiuc. tom. 1. tract. 4. c. 5. num. 143. Suarez vbi supra. Bonacina loco citat. cum alijs num. 10.

6. Nota, quãdo desinit esse Christus sub speciebus corruptis, v.g. panis, creati de nouo, vel præcedentẽ materiam panis, vel quod probabilius, aliã nouam materiam cù præcedens omnino desierit per transubstantiationem, nec frustra multiplicanda sint miracula. Bonac. supra n. 11. & hoc ideo fit, vt possit fieri noua generatio illius rei, quæ corruptis speciebus generatur. Vide D. Tho. q. 76. art. 7. variant tamẽ DD. an corruptio specierum sit naturalis, vel supernaturalis, Scotus existimat esse supernaturale, sed verius D. Tho. q. 77. art. 4. & eius discipuli dicunt esse naturale; nam si hostia consecrata applicaretur igni, sine dubio combureretur, sicut nõ consecrata: at ignis est agens naturale; ergo: Deus enim sic cõseruat species consecratas; sed non consecrata naturaliter corrumpuntur; ergo & consecrata. Dicitur autem hæc corruptio substantialis, non quia substantia aliqua corrumpatur, sed quia corrumpuntur accidentia, quæ habent vicem, & virtutem substantia, & dicunt ordinẽ ad illam. Et quamuis Scot. quẽ sequitur Villalob. 1. part. tract. 7. diff. 27. n. 3. non admittat ad corruptionem specierum generari substantia naturali generatione; oppositum tamen verius tenet D. Tho. supra art. 5. & Thomista: nõ experientia constat, ibi tunc fieri generationem ab agente naturali, consequenter esse verã generationem, seu productionem naturalem quam Caiet. cù S. Tho. vbi supra, explicat hoc modo: quantitas habet vicem materia recipiẽs omnes dispositiones antecedentes, vltima excepta, quia nõ est capax vltima, sicut nec forma substantialis; deinde in instanti generationis Deus producit materiam primam, vel de nihilo, vel ex quantitate panis, & tunc agens naturale ad productionem vltima dispositionis producit formam, vel educit ex potentia materia, & sic naturaliter fit generatio: sicut generatio hominis, in qua Deus, supposita vltima dispositione ex parte hominis, creat animã, & tamen generatio hominis dicitur naturalis; sic similiter quamuis materia in nostro casu à Deo creetur, dicitur productio naturalis; nam agens naturale vltimã produxit dispositionem, & totum generauit.

Dub. 6. Quomodo existant accidentia panis, & vini in hoc Sacramento.

Dico primo, certa fide tenendum est, post consecrationem accidentia panis, & vini manere sine substantia, vt diffinitur à Trident. sess.

1. *Can. 2. & tenet cōmunis Catholicorum*, cum S. Thom. q. 77. art. 2. Quod maneat aliqua accidentia, patet etiam sensibus, cum nulla sit facta mutatio circa quantitatem, odorem, saporem, colorem, figuram, & huiusmodi, quare manet eadem, ideo dicitur mysterium fidei, quia aliud est quod sensu percipitur, aliud quod fide creditur: quod etiam reliqua maneat, ut est calor virtualis in vino, & si quæ sunt alia intrinseca in pane, & vino, est probabilius, & cōformius doctrinæ Conciliorum, & sanctorum: quam late probat Suar. *disp. 56. passiones verò panis, & vini non manent in hoc Sacramento*, ut existimat Villalobos 1. p. tract. 7. d. ff. 24. n. 3. quia hi existere absque substantia nō possunt, aut quia sunt idē cum substantia, ut aliqui existimant, aut quia dicunt ordinem intrinsecum ad illam: ob quā rationem, ait, nec existunt relationes, quæ in substantia fundantur, ut relatio identitatis specificæ, & creature, ad creatorem. Concilia enim (ait Villalobos) non dicunt omnia accidentia, quæ in pane existebat, manere hic sine subiecto, sed solū illa quæ remanent, existere absque subiecto; aut quod species sacramentales existunt sine subiecto, at hæc passiones, & relationes nō sunt species panis, & vini; nā species propriè significant illud, ratione cuius in cognitione rei alicuius veniunt, ideo sola accidentia panis, & vini, quæ sensibus percipiuntur, vocantur species panis, & vini, hæc Villalobos. Manent igitur accidentia post consecrationē sine subiecto substantiali, consequenter existunt per se; quia non existunt in substantia panis, vel vini, quia hæc per conversionē deserunt esse, nec in corpore Christi inhereant; quia in accidentibus non fit transitus à subiecto in subiectū S. Tho. q. 77. art. 1. & cōmunis. Dixi, *absque substantia, seu subiecto substantiali*, nā etsi hoc modo omnia accidentia post consecrationē sint absque subiecto, & per se existant, nihilominus tamen quantitas respectu aliorum accidentiū est subiectum accidentale, & supplet vices subiecti immediati respectu aliorū. S. Tho. *sup. art. 2. Coninch ibidē, Bonac. 1. m. 1. disp. 4. q. 3. punct. 6. S. 2. n. 2. vers. Respondeo negando*. Hinc fit in quantitate fieri ralem mutationē, ut cum antea ipsa inhaeret in substantia, postea ex se existit, illiq; inhaeret cætera accidentia, in alijs verò accidentibus in opinione probabiliter afferente etiam antea in quantitate inhereant, nulla fiet in illis mutatio: in opinione verò, quam probabiliorē reputat Filiuc. *tom. 1. tract. 4. c. 5. n. 148. existimantium ea inhaerere antea in materia prima, ea pereunte mutabitur subiectum, & erunt, in quantitate.*

2 Dico secundò, huiusmodi accidentia panis, & vini agunt, & patiuntur fere vt antea. Primò enim agunt in sensus nostros, & imprimunt eandem sui notitiam sicut antea, ut visum disgregare, &c. Secundo possunt alterare, ut calefacere, & refrigerare, sicut antea, nutrire, itē corrumpere substantiā, & generare, idq; faciunt, vel virtute substantiæ cuius sunt accidentia, vel Dei supplementis vicem substantiæ. Tertio, quoad passiones possunt mutari secundū locū; alterari ab agente naturali, & corrumpi eo modo, quo dictū est *num. 1* videlicet producente Deo materiam primam, vel diuersam numero à præcedente, vel eadem, nam vtrumque respectu Dei æquè facile est, neque est nouum miraculum, sed necessariò annexum cum præcedente mysterio. Vide Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 5. num. 149.*

Dub. 7. An, & quomodo Christus sit adorandus in hoc Sacramento.

1 Dico primò, Christus in hoc Sacramento est adorandus interno, & externo cultu, ac si esset in propria specie, est definitum à Trident. tāquam de fide *sess. 13. cap. 5. & Can. 5* Ratio est, quia lege naturali, & diuina tenemur adorare Deum; at hic est Deus, ergo, &c. Est autem adorandum totum Sacramentū vnicō actū, vt habet vsus Ecclesiæ dicitur: *Tantum ergo Sacramentū veneremur cernui, & iudicis: Sub nomine Sacramenti esse adorandū.* Ratio est, quia ex Christo, & speciebus fit vnum quid, quare vnicō actū adoratur totum, in quo primo, & per se adoratur Christus vnicū suppositū huius Sacramenti: secundò, species quasi eum Christo cōiunctæ adorantur. Quod autem interno, & externo cultu sit adorandū, patet, quia sic docet vsus Ecclesiæ, ex *cap. sane de celebr. Miss. vnde colligitur laudabilis vsus publicè interdum proponendi hoc Sacramentū adorandū, & circumferendi per vias solēni pompa, & cultu.* Filiuc. *tom. 1. tract. 4. c. 7. n. 151.*

2 Dico secundò, est adorandum Sacramentum hoc patria absoluta, & perfecta, id est cultu soli Deo debito, vt dixi in Decalogo *lib. 1. c. 9. dub. 3. n. 0.* Ratio est, quia est Sacramentum vnum constans ex Christo, & speciebus; ergo, adorandū est eadem ad rationem qua Christus; sed Christus adoratur patria; ergo: intelligitur autē primo, & per se esse adorandū Christum, & secundo species coadorandas, quia verò semper sunt hæc duo cōiuncta, sicut humanitas Christi cum Verbo, ideo non oportet adorationem esse respectiuam, sicut est adoratio cuius. Præterea sunt adorandæ species, sine conditione, *si sunt consecratae*; sufficit enim moralis certitudo, & satis est, conditionem habitu retinere, id est animo intendere, & adorare verum Christum, & verum Sacramentum, quando verò ex circumstantijs occurreret probabilis ratio dubitandi, tunc potest sub conditione adorari. Filiuc. *num. 152.*

3 Dico tertio, datur duplex præceptū de adoratione huius sacramenti, primū negatiuū, quo prohibemur iniuriā, aut irreuerentiā facere huic Sacramento, & hoc semper, & pro semper obligat, ad naturā præcepti negatiui, & in particulari explicatur multis decretis, *de celebr. Miss. de custod. Euch. de cōf. d. 1. & 3. præsertim c. si per negligentiam, si quis per ebrietatem.* vbi etiā pœnæ, quæ nec sunt in vsu, nec incurruntur, donec à superiore imponantur. Filiuc. *n. 151.* Præceptū verò affirmatiuū exhibendi honorē Eucharistiæ obligat tantū aliquo tēpore, vt alia præcepta affirmatiua. Primò, quādo occurrit occasio, ita vt eā prætermittere, sit virtualis quidam cōtemptus, & irreuerentiā moraliter in hoc genere. Secundò, in particulari est, quādo accedimus ad sacrificandū, quando fideles cōmunicant, quando proponitur publicè adoranda, vt cū eleuatur in Missa, vel occurrit in via, &c. secluso autē formali cōtemptu, & scandalo huiusmodi omissiones, non sunt peccata mortalia regulariter loquendo propter materiæ leuitatem. Filiuc. *sup. n. 152.* vide de his Suar. *in 3. p. D. Thom. q. 79. disp. 6. sect. 2. & 2.*

4 Dices, quid sentiendū sit de mutationibus apparentibus, quæ sunt aliquādo in Sacramento. Respondeo, quando Christus apparet in hoc Sacramen-

to, nō videtur Christus in se, nec caro eius, aut sanguis, sed tantū color, & figura illū referens, nam vt docet D. Tho. 976. art. 8. Suar. *ibi disp. 55. sect. 2* & Filiuc. *sup. n. 145.* probabilius est huiusmodi mutationes tantū esse apparētes in figura, & colore, quia si sit realis mutatio obiecti, vel diu permanet hęc mutatio, & nō est decens claudi pixide carnē Christi, tangi enim potest, & cōtractari ab hominibus, imō diurnitate tēporis, vel breui tēpore mutatur. Quis enim credat, aut sanguinē Christi verū ab hostia fluere, aut calicē repletum esse verō Christi sanguine? Adorāda sunt autē hęc adoratione latrā, vt dixi *dub. 3. cit. cū Azor. tom. 1. lib. 9. c. 6. q. 3.* eo quod carnē, vel sanguinē Christi representant. Quando verō cōtingunt huiusmodi mutationes, primò cōferuandę sunt huiusmodi res, quia sine horrore nō possunt sumi sub illa forma; non enim proponuntur sub speciebus panis, & vini, sub quibus voluit Christus sumi, & ita habet Ecclesię consuetudo; seruandę tamē sunt in loco decenti, quādiu sunt sub illa forma, si verò redeant ad priorē, iam sumi possunt. S. Tho. 976. art. 8. Quod si in aliqua parte nihil est immutatum, illud consumi potest, & satis erit ad perfectionē sacrificij; si verò nihil consumi potest, D. Anton. 1. p. 115. 13. e. 6. §. 14. dicit iterū ex precepto esse consecrandum. Syl. *verb. Eucharist. 3. in fin. ex S. Tho. 976. art. 1. ad 3.* dicit, id esse tantū consiliū; quia in speciebus consecratis preceptū impleri nō potest, aliās consecrare non est prius sacrificiū cōsummare, sed inchoare aliud, quod nō est necessariū, quod existimat probabilius Suar. *disp. 55. sect. 4.* & cū eo Filiuc. *sup. n. 146.* vide Villal. *p. 1. tract. 7. disp. 23.*

C A P. V.

De effectibus Sacramenti Eucharistię.

Dub. 1. Quod sint effectus huius admirabilis Sacramenti.

Cum supra dictū sit de mirabilibus formę effectibus respectu conuersionis, & consecrationis, nunc videndum est, quot sint totius Sacramenti effectus respectu illud suscipientis.

1 Quāplures, & ferē innumerabiles sunt huius admirabilis Sacramēti effectus, nos autē precipuos attingemus: ad cuius intelligentiā nota, vt colligitur ex S. Tho. 3. p. 980. art. 1. & tenent Henric. *lib. 8. c. 40. & 41.* Coninch 974. art. 1. n. 29. & 980. art. 1. n. 3. Ledesm. *in sum. c. 11. de Euchar. concl. 1.* & cū alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. 4. in initio.* quatuor modis posse māducari Christū in Eucharistiā. Primò realiter tantū, seu materialiter, vt si infidelis nondū baptizatus suscipiat Eucharistiā; hic enim cū sit incapax Sacramentorū, non suscipit Eucharistiam formaliter, sed tantū materialiter, quatenus scilicet recipit species continentes corpus Christi, consequenter nec recipit effectus huius Sacramenti. Secūdo, sacramentaliter tantū, vt quando fidelis baptizatus existens in peccato mortali recipit Eucharistiā; in quo etiā casu certissimū est, nullū recipere effectū, eo quod ponat obicē: imō peccare grauissime,

vt. *seq. dicetur.* Tertio, spiritualiter tantū, & in desiderio, vt quando quis desiderat actu Christum sumere, quo quidē calu, si talis iustus est, recipit gratiā, non quidē sacramentalē, vt dictū est *lib. 1. c. 40. dub. 1. n. 6. in fin.* quia reuera nō recipit Sacramentū. Quarto, sacramentaliter, & spiritualiter simul, quod fit, quādo existens in gratiā, reuera recipit Eucharistiam; quo in calu talis recipit Sacramentum & rem illius, aut ipsius effectum, & de hoc quarto modo procedit dubium.

3 Dico primò, primus effectus Eucharistię, & per se, est augmentū gratię, est de fide ex Trid. *sess. 13. c. 2* & antea *in c. firmiter de sum. Trin. c. cum Mar. tha. de celebr. & alibi: fundatur in Scriptura, Ioan. 6. Qui manducas me, viuet propter me. Itē, qui manducat meam carnem, &c. in me manet, &c. ego in eo. Itē, qui manducat hunc panem, viuet in æternū.* Sic intelligūt Patres, & cōsentiunt DD. apud Suar. *disp. 63. sect. 1.* Ratio præcipua est, quia est instituta per modū cibi, & potus; at cibus, & potus conferunt ad vitā corporis augendā; ergo similiter Eucharistia ad vitam animę, quę gratia est; igitur institutū est hoc sacramentū primò, & per se ad cōferendum augmentum gratię quando autē illud cōferat, dicitur *dub. seq.*

4 Dico secundò, Eucharistia simul cum gratiā actuali confert animi deuotionē, & feruorē charitatis cū speciali dulcedine, delectatione, & lætitiā spiritus S. Tho. 979. art. 1. ad 4. & communis apud Suar. *disp. 63. sect. 9.* Ratio est, quia cibus corporalis non solū nutrit, sed etiā delectat, & lætitiā ac suauitatem parit; ergo similiter, & perfectiūs hic cibus spiritualis animę. Ideò fuit figurata Eucharistia in mannā, quod habebat omne delectamentū: impeditur tamen hęc lætitiā spiritualis per peccatū veniale: impedit enim hoc peccatum debitam attentionē. Aliquando verò sine vllo peccato impeditur; saltē quod non deriuetur ad appetitū sensitiuū, vt contingere solet in ijs qui cura animarū gerenda occupati sunt, vel in vacantibus studijs; aliquando etiam fit, vt maximē spirituales humiliantur, Ledesm. *lib. 8. de Eucharist. cap. 10. concl. 3. & 2.*

5 Dico tertio, confert Eucharistia speciale auxilium ad peccata vitanda. S. Thom. 979. art. 3. ad 1. & 4. & Trid. *sess. 13. c. 2.* docet, hoc Sacramentum esse institutum, vt antydotum quo à peccatis præseruamur: colligitur ex Ioann. 6. *Nisi manducaueritis, &c. non habebitis vitam.* & Cyprian. *in expositione orationis Dominica,* vt manifestum, inquit, est eos viuere, qui corpus Christi attingunt, ita cōtrario timēdum, & orandum, ne dū quis abstinet, procul maneat à salute, & Bern. *in Cœna Dñi,* ait, hoc Sacramentum minuit sensum in minimis, & in grauioribus tollit omnino consensum; id autē fit per auxilia specialia, & actualia, quę Deus confert ad peccata vitanda; quia hic effectus pertinet ad donū perseverantię, cum fit eius participatio; perseverantiā autem datur, per auxilia actualia, vt dicitur in 1. 2. *in materia de gratiā,* ita Filiuc. *tom. 1. tract. 4. c. 6. n. 155.* qui n. 156. docet hunc effectū esse infallibilem in ijs, qui debite disponuntur; non tamē dari semper statim, sed tempore opportuno, in quo non debet, qui digne suscipit, reddere se indignum, alioquin, inquit, non recipiet: ex quo fit perseverantiā esse effectum huius Sacramenti. Quod intellige, non quod omnes qui Eucharistiam sumunt, perseverent vsq; ad gloriam; nam Iudas, qui eam sumpsit,

fit, fuit reprobatus, similiter & multi, sed quod illi qui perseverant, perseverent propter huius Sacramenti dignam sumptionem; sicut cibus corporeus dat perseverantiam in vita corporali, hoc est, quod illi qui in ea perseverant, eo tempore, quo perseverant, per illud perseverant, ita in proposito ob ratione dictam, vide hoc *lib. c. 1. dub. 2.* Hinc etiam fit, ut hoc Sacramentum præserved a mortalibus futuris. S. Tho. *q. 69. art. 6.* ut habetur in Trid. *loco cit.* & ratio quia, est cibus spiritualis animæ, ideo conferre debet robur ad vitam spirituales, & consequenter præservationem a mortalibus. Ideo Ioan. 6. dicitur: *Ut si quis ex eo manducet, non moriatur: non mori autem, est præservari a mortalibus, quæ mortem animæ inferunt.* Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. 4. punct. 1. n. 4.* præserved etiam propter eandem rationem a venialibus. Suarez *disp. 65. sect. 10.* & multi apud Bonac. *sup. n. 5.* ex S. Tho. *q. 79. artic. 5. c. 6.* & Trid. *sess. 13. c. 1. 6.*

Nota existentem in gratia, si sumat Eucharistiam cum actuali peccato veniali, vel cum eius actuali complacentia, recipere augmentum gratiæ, ut docet S. Tho. *q. 79. art. 8. ad 2. c. 2.* Sotus *l. 1. q. 2. art. 8.* Henriq. *lib. 8. c. 45.* & cum alijs Bonac. *ubi sup. n. 3.* Ratio est, quia peccata venialia non sunt incompatibilia cum gratia, & charitate; non tamē sentiet illam dulcedinem, & suavitatē, de qua *sup. concl. 2.*

7 Dico quartò, remissio venialium est effectus ex operato Eucharistiæ. S. Tho. *q. 79. art. 4.* & reliqui Theologi *dist. 2. ex Suar. disp. 63. sect. 10.* & aperte docent Concil. Colon. & Catechismus Romanus agunt de Eucharistia, *c. utrum sub figura, cap. quid sit sanguis, de consecr. dist. 2.* faveat Trid. *sess. 13. c. 2.* dū dicit de hoc Sacramento, quod liberamur a culpis quotidianis, ideo Ambrós. *lib. de Sacram. dixit: iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidianis infirmitatis.* Ratio est, quia datur per modum cibi, qui restaurat deperdita; cum ergo per peccata venialia aliquid in nobis semper deperdatur, hinc fit, ut hoc pane quotidiano restauretur. Hoc autem præstat primò, ex opere operato, conferendo remissionem absque actuali dispositione, quæ per se sufficiat ad illa tollenda; sicut cum tollit per accidens peccatum mortale, ut infra. Secundò, mediatè excitando feruorem charitatis, ut colligitur ex S. Tho. *ubi sup.* & docet Filiuc. *loco cit. n. 158.* inde patet, omnia venialia remitti, si nullius adfit complacētia; quod si alicuius sit, illud non remittetur.

8 Dico quintò, confert etiā Eucharistia auxiliū ad rectè operandum, & temperandū fomitem peccati, & ad repellendas tentationes, & ad bonos motus in appetitu excitandū. Ita S. Tho. *3. p. q. 70. art. 1. ad 3.* Coninch *ibid. art. 8.* Suar. *disp. 61. sect. 10. c. 1. disp. 64. sect. 1.* Henriq. *c. 37.* & cum alijs Bonac. *sup. n. 7.* & Filiuc. *ubi sup. n. 177.* tum quia demones effugiunt Christum præsentem, & cœtum Angelorum Christum comitatū: tum quia cibus corporalis confert robur, & vires ad operandum, ita etiā cibus spiritualis in Eucharistia.

9 Dico sextò, est etiā effectus Eucharistiæ, unio spiritualis cum Christo, & fidelibus, ita cum S. Thom. Suar. *disp. 64. sect. 3.* cum alijs Bonac. *sup. n. 8.* & Vitalob. *p. 1. tract. 7. dist. 29. n. 3.* ubi dicit esse de fide definitū a Concil. Lateran. ut habetur in *c. firmiter de sum. Trin. c. p. fide Cath.* ubi dicitur, hoc Sacramentum institutum esse ad perficiendum unitatis mysterium, & Innocent. III. in *c. cum Martine de celest.*

erat. Missar. inquit, rem huius Sacramenti esse unitatem, id est perfectionem unitatis: de ducitur etiam aperte ex Paul. 1. Cor. 11. ubi dicit: *Unum corpus sumus qui de uno pane participamus.* faveat Trid. *sess. 13. c. 2.* ibi: *Signum prætereas esse voluit illius spiritualis unionis, cuius ipse caput existit, c. 2.* & Sacramēta nouæ legis efficiūt, quod significāt, ergo, & c.

10 Dico septimò, consecutionem gloriæ esse effectū huius Sacramenti: nā quāvis generaliter hic effectus pertineat ad omnia Sacramenta, nam omnia conferunt gratiā, quæ est semē gloriæ, nihilominus tamen allocutio gloriæ speciali modo attribuitur huic Sacramēto, colligitur Ioan. 6. *Qui manducat hunc panem uiuet in æternum.* & qui manducat meam carnem habet vitam æternam, & à Trid. *sess. 13. c. 2.* dicitur pignus felicitatis, & gloriæ, & ab Ecclesia vocatur pignus gloriæ, de quo Suar. *disp. 64. sect. 2.* Ratio est, quia gloria præcipuè correspondet primæ gratiæ, quæ ut diximus hoc *lib. c. 1. dub. 2.* in genere causæ finalis datur per hoc Sacramentū. Secundò, quia consecutio gloriæ consistit in quadam coniunctione, & unione beati cum Deo; at Dei coniunctio formaliter fit per Eucharistiā, per quam omnes unum corpus sumus, cuius caput est Christus, qui in hoc Sacramento continetur, & manducatur S. Tho. *q. 79. art. 2. Ledelma in sum. c. 10. de Eucharist. concl. 6.* Similiter rectè dicitur, & cōsequenter resurrectionem corporis esse effectum huius sacramenti, colligitur Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem, &c. & ego resuscitabo eum in nouissimo die.* & à Concil. Niceno dicitur symbolū resurrectionis, à Cyril. *c. 4. in 108. c. 6.* cibus nutriens ad immortalitatem, Suar. *ubi sup.* & cum eo Filiuc. *tom. 1. tract. 4. c. 6. n. 179.*

11 Quæres tamen primò, an remissio poenæ temporalis sit effectus huius Sacramenti. Respondeo breuiter, si Eucharistia sumatur, ut sacrificium, certū est dimittere poenam; quia vnus ex effectibus sacrificij, ut dicemus, est eā dimittere: si verò sumatur ut Sacramētum, non remittit poenam ex operato, & immediatè; quia nec Scriptura, nec Concilia, nec Patres huius effectus meminerunt, ideo sine fundamentō non debet asseri. Filiuc. *tom. 1. tract. 4. c. 6. n. 15. c. 160.* Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. 4. punct. 1. n. 9.* remittit tamen illā mediatè, & ex opere operantis, iuxta valorem actus, & dispositionem sumentis; ex eo scilicet, quod excitat actū charitatis, per quem remittitur poena, non semper, sed iuxta quantitatem feruoris. S. Tho. *q. 79. art. 4. c. 5.* Filiuc. & Bonac. *cit.* Remittit etiā aliquādo saltem secundario poenā temporale, videlicet, quādo per accidens, & ex quadam secundaria institutione dat primam gratiā, ut dicemus; nā ad infusionem primæ gratiæ, sequitur remissio alicuius poenæ. Bonac. *ubi sup. n. 9.*

12 Ex hac conclusione sequitur, actum cōmunicandi oblatum pro alijs, & pro animabus purgatorij, valere tantum ex opere operantis. Filiuc. *sup. num. 160.* Ledelma *loco citat. concl. 13.* est enim actus religionis satisfactorius, meritorius de congruo, & per modum impetrationis, in quo habet hoc Sacramentum specialem efficaciam, excitando feruorem charitatis, ut dictū est *n. anteced.* ex opere autem operato, & ut Sacramentum solum prodest sumentibus. S. Tho. *q. 79. artic. 7.* nā ex sui institutione ordinatur solū ad sanctificandum sumentē, Ioan. 6. *Qui manducat me, &c.* sic Baptismus solū prodest baptizato, igitur Eucharistia solū prodest alijs, si cō-

sideretur, vt bonū religionis opus à iusto procedēs, sicut & alia bona opera, & hoc ex opere operātis, quoad satisfactionē, & meritū decōgruo vt dictū est

13 Quæres secundò, an Eucharistia cōferat primam gratiam: per primam gratiam in hoc casu intelligit DD. eā, quæ sequitur post peccatum immediate, vnde idem est ac quære, an Eucharistia remittat aliquando peccatum mortale. Dixi aliquando, nam primò, & per se, & de lege ordinaria, iam dictum est *concl. 1.* esse institutam ad conferendum secundam gratiam, seu augmentum gratiæ.

14 Dico igitur, etsi Eucharistia primò, & per se instituta sit ad cōferendum gratiæ augmentum; per accidens tamen, & quasi ex secundaria institutione potest dare, & aliquando dat primā gratiam. S. Tho. 9. 79. artic. 1. Caiet. ibi. Ledesm. c. 10. de Euchar. *concl. 8.* Filiuc. tom. 1. tract. 4. c. 6. n. 162. Bonac. tom. 1. disp. 4. q. 4. punct. 1. n. 1. vers. *Vtrum vero,* & alij apud Suar. disp. 63. sect. 1. *concl. 3.* Ratio est, quia ex Trid. sess. 7. c. 7. omnia Sacramēta nouę legis conferunt gratiā non ponentibus obicē; potest autem existens in peccato, cuius non habet memoriā, accedere inculpabiliter ad Eucharistiā, existimando bona fide esse benè dispositum consequēter nō ponendo obicem; cum nō sit in conscientia peccati, nec habeat illius affectū; ergo recipiet gratiā primā & peccati remissionē: id enim exoptulat excellentia Sacramenti, in quo continetur Christus ipse, qui est fons vitæ, vt scilicet possit viuificare mortuos non resistentes. Hoc autē contingere potest in his casibus, primus, quando quis attritus tantū non fuit absolutus à confessario, defectu scilicet intentionis vel iurisdictionis, quod poenitēs bona fide ignorat; imò reputat, se absolutū, eo quod verba absolutio- nis audierit. Secundus, quando celebrans ex necessitate ad scandalū vitandum, non habens copiam confessarij, & in mortali existēs, reputans tamen esse cōtritum cū re vera solum habeat attritionē, hoc cōficit, & recipit Sacramentum. Tertio, quando reuera fecit confessionem informē, id bona fide ignorans, & postea cum attritione reputans benè esse dispositum, accedit ad Eucharistiā: in ijs enim casibus Eucharistia dat primam gratiam per accidens; quia sic accedentes non ponunt obicem.

15 Dubitabis tamen, an quis possit sumere Eucharistiā neutraliter, hoc est sine nouo peccato, & absq; augmento gratiæ. Respondeo affirmatiuē, vt probabilius tenet Caiet. 3. p. 9. 79. artic. 1. Ledesm. in sum. c. 10. de Euchar. *concl. 9.* declaratur his exemplis. Primū, peccauit quis mortaliter, & naturaliter oblitus accedit ad Eucharistiā sine cōfessione, cōtritione, & sine vllō dolore, & absq; vllō actu charitatis, reputans se esse dispositū, hic non peccat mortaliter; quia inuincibiliter ignorat indispositionē; & peccatū, vt supponimus, nec recipit gratiam quia habet obicē, scilicet peccatū mortale, quod non tollitur, nisi per poenitentiam formale, vel virtuale, quā hic, vt supponimus, nō habet; ergo recipit Eucharistiā neutraliter. Secundū est, rusticus volens inimicū occidere scit, hūc animū esse peccatum, ignorat tamen, hoc animo accedere ad Eucharistiā, esse peccatū, ad quam ignorantia vincendā consulit doctos, vel parochū, vel Episcopum, qui consulti dicunt, licere ita accedere; hic enim propter eandē rationē, nec peccat, nec recipit gratiā; ignorantia enim inuincibilis nō facit incapacē capacē, nec inhabilē

habilē, sed tantū cū illa agentē excusat à peccato: idē dic de habente motū deliberatum de aliqua re turpi cōmittenda, qui consilio hominis docti, & pij putat esse indeliberatū, & accedit ad Eucharistiā cū hoc proposito, putans esse indeliberatum, cum alias ex se sit peccatū mortale: eniq; idē dicendū de illo, qui ad Eucharistiā accederet cū nota attritione motus autoritate hominis docti asserētis id licere; hic enim nec peccat mortaliter, nec gratiā recipit.

Dub. 2. quandonam Eucharistia suos producat effectus.

1 R Espondeo breuiter, & dico, Eucharistiā conferre suū effectum in primo instanti, in quo verū est dicere, aliquid Sacramenti manducatū est, & traiectū est in stomachū, vt ex cōmuni S. Tho. & aliorū docent Henrici lib. 8. de Euchar. c. 43. Filiuc. tom. 1. tract. 4. c. 6. n. 172. & cū alijs Bonac. tom. 1. disp. 4. q. 4. punct. 2. n. 1. Ratio est quia Scriptura manducationi tribuit effectū huius Sacramenti, Ioan. 6. *Qui manducat meam, &c. qui manducat me, &c. & nisi manducaueritis, &c.* Tū, quia Eucharistia producit suos effectus per modū cibi, & nutrimenti, sed cibus tūc nutrit, quando traducitur in stomachum, eo scilicet instanti, in quo verū est dicere, nunc deglutitum est, aut potatū: vnde si māducata prima parte moraliter hostiæ moriatur homo, antequā reliquas māducat, quæ coniunctæ sunt cū illa prima, recipiet totā gratiā Sacramenti. Ratio est, quia in illa prima est totus Christus, & est verū Sacramentum: propter eandem rationē idē dicendū, si deglutita prima parte hostiæ euomit reliquas partes. Quando verò manducatur plures species eiusdē rationis, totus effectus datur in prima, per se loquendo, quia per accidens est, alias subsequi, & in prima sunt omnia requisita. Dixi per se loquendo, quia ex maiori dispositione potest etiam in alijs dari aliqua gratia, quæ non est data in prima, etiā si species sint diuersæ rationis, vt cū Sacerdos celebrat: nam tunc post sumptionē corporis datur tota gratia ex operato conferendā, postea tantum ex maiore dispositione substantiali, i deo æquale gratiam, cæteris paribus, recipiunt sub vna, & duplici specie, vt docet S. Thom. 9. 80. artic. 12. Sotus d. 12. q. 1. artic. 12. Filiuc. sup. n. 172. in fin. Nec inde inferas esse superflū, vel nihil conferre sumere reliquas partes hostiæ: conferunt enim multi, quatenus scilicet cōstituunt vnā refectionē, & vices gerunt vnus conuiuij. Dicendum igitur est, effectū Eucharistiæ produci, deglutita prima parte per ordinem etiā ad reliquas partes, nam hoc Sacramentum est per modum vnus refectionis, & conuiuij, & est vnum indiuiduum Sacramentum, quod integratur non solum ex parte deglutita, verum etiam ex deglutienda. Bonac. sup. num. 3.

2 Dico secundò, probabilius, & verius videtur, si detur casus, quo quis existens in mortali deglutiatur aliquam partem hostiæ, & antequam alias partes manducet, conferatur, recipere gratiam per reliquas partes. Ita docent Suar. tom. 3. disp. 63. *sectio. 8.* Coninch, & alij apud Bonac. cōtrarium sentientes *dict. punct. 2. num. 4.* Ratio est quia sumendo reliquas partes, sumit verum Sacramentum absque obice. Non tamen admitto sententiam Caietan. *quæst. 79. artic. 1.* asserentis; species conferre gratiam ex opere operato, toto illo tempore, quo corpus Christi

Christi sub eis in stomacho conseruatur; nam vt dictum est, effectus Eucharistiæ manducationi promissum fuit, tunc autem non manducatur: tunc etiã quia fieret, vt qui debilioris est complexionis, vel qui plures sumeret hostias, supposita æquali dispositione ex parte recipientis, maiorem gratiam reciperet; quod in Theologia nõ admittitur. Quod si dum manent species in stomacho, crescat dispositio ex parte subiecti, probabilissime Suar. *vbi sup. sect. 7.* docet augeri tunc gratiã non solũ ex opere operãtis, sed ex opere operato, et si oppositum probabilius existimet Filius. *sup. n. 175.* Hoc autẽ intellige, quãdo bene dispositus comunicauit; nã si existens in mortali sumpsit, & postea durantibus speciebus contritionis actum elicit, probabile videtur, cum adhuc existat Sacramentum, recipere illius effectũ ex operato, & hoc modo intelligi potest Caietanus. A fortiori dicendum, hoc Sacramentum non conferre effectum, dum tantũ est in ore, quia adhuc non perfectẽ manducatur, nec est in stomachum traiectum. Ita citati, vide Filius. *4. cap. 6. quæst. 3. 4. & 5.*

3 Sed quæres, an fiat aliqua vnio specialis inter Christum, & suscipientem certum est, dari veram & realem propinquitatem, & contactum inter corpus nostrum, & Christum, medijs speciebus sacramentalibus in quibusdam partibus, per quas feruntur. Certum etiam est dari vnionem specialem cũ Christo per effectus supradictos *dub. 1.* difficultas est, qualis sit hæc vnio. Placet nobis sententia Henriquez *cap. 36. de Eucharistia*, nullam aliam esse in hoc mysterio vnionem, quam inter mobile, & motorem illi intimẽ assistentem, tanquam causã immediatione suppositi. Sic corpus Christi intimẽ immediatione suppositi assiluit corpori dignẽ sumentis, & cum eo Christus fit vnum principium, & caput cum viuo membro mobilium operationũ, & effectuum huius Sacramenti. Declaratur exemplo Angeli mouentis cælum; ex quo intimẽ assistente, & cælo fit vnũ principium motus, & influxus in inferiora, sic ex Christo intimẽ assistente sumeti, & sumente fit vnũ principium spiritualiũ operationũ. Secundũ, exemplum potest esse matrimonium: sicut enim in matrimonio ex viro, & vxore fit vnum principium generationis, sic ex Christo, & sumente fit vnum principium ad effectus Eucharistiæ producendos: propter quod Apost. Ephes. 5. comparat vnionem Christi cum Ecclesia, & membris eius, desponsationi, & fiunt duo in carne vna, tanquam membra de carne, & ossibus Christi formata, & qui sic adheret, hic secundum Paul. 1. Cor. 6. in anima fit vnus spiritus cum eo, & in corpore simul dicitur membrum Christi, & templum eius. Tertio potest declarari exemplo ferri candentis, in quo ignis manens in sua natura penetrat totum ferrum, & ex ferro, & igne fit vnum principium producendi calorem, sic Christus manens in sua natura immediatẽ vnitur animã sumentis, & totam illam quasi penetrat, & ex duobus fit vnum principium producendi effectus sacramentales. Non ergo oportet inter corpus Christi, & corpus manducãtis fingere aliquam vnionem physicam, & naturalem: vnde si aliqui Patres id asserere videantur, interpretandi sunt, vt per *naturaliter*, intelligant, idem quod realiter, & verẽ: ac si dicerent, corpus Christi verẽ, realiter, ac substantialiter continetur

sub speciebus, ac verẽ, & realiter, ab homine sumitur, ac manducatur: sic Apost. Colos. 2. ait: *In Christo inhabitare plenitudinem diuinitatis corporaliter*, id est verẽ, ac realiter. Vide Henriquez *vbi sup.* Suarez *disp. 6. sect. 3.* & Filius. *tom. 1. tract. 4. cap. 6. quæst. 10.*

CAP. VI.

De suscipiente Eucharistiã.

Dub. 1. Quæ persone sint capaces Eucharistiæ.

1 Nota, Eucharistiã posse sumi tripliciter: primò, sacramentaliter tantum: secundò, spiritualiter tantum: tertio, sacramentaliter, & spiritualiter simul; de quibus *cap. antecedent. dub. 1. num. 2.* & D. Thom. *q. 80. artic. 1. & 2.* & Trid. *sess. 13. cap. 8.*

2 Dico primò, solus homo est capax Eucharistiæ: est res certa, & communis; nam solis illis fuit dictum Ioann. 6. *Nisi manducaueritis, &c.* & pro illis solis fuit instituta: vnde excluditur primò Angelus quia non habet corpus, & si illud assumat, in eo non manducat vitaliter: spiritualiter autem dicitur manducare tantum ratione rei contentæ, cui per charitatem, & beatitudinem vnitur. Secundò, excluditur quilibet res, quæ non sit homo, nam mortuus non potest comedere: bruta verò tantum materialiter, non verò sacramentaliter, vt etiam dixi *lib. 1. cap. 5. dub. 1.*

3 Dico secundò, solus, & omnis baptizatus est capax huius sacramenti: quod solus baptizatus sit capax, patet, quia vt sæpè dixi; Baptismus est ianua sacramentorum, & absque illo non est in homine potentia passiva ad Sacramenta suscipienda: consequenter non est capax sumptionis sacramentalis, nec vllius effectus Eucharistiæ, sed ad sumptum sumptionis materialis, sicut brutũ; sumeret enim species consecratas, sed nullum effectum illius; vnde catechumenus, nec sacramentaliter tantum sumere potest Eucharistiã. Henriquez videndus *cap. 40. & 42.* Innocentius autem *cap. veniens de Presbytero non baptizato*, vbi videtur sentire, catechumenum posse sumere Eucharistiã, loquitur de sumptione materialiter tantum. Filius. *tom. 1. tract. 4. cap. 7. num. 184.*

4 Quod autem omnis baptizatus sit capax huius Sacramenti, probatur inductione per singulos. Primò, infantes sunt capaces, possunt enim manducare, vel saltem bibere, reciperent etiam fructum, & effectum Sacramenti, eo quod non habeant obicem: hoc patet vsu Ecclesiæ antiquæ tum Græcæ, tum Latinæ, ex Dionisio 2. Eccles. Hierar. *part. 2. & 3.* Clem. VIII. *constitut. cap. 20* & Trident. *sess. 21. cap. 4.* dicente: *Omnes Patres pro sui temporis ratione probabilem causã sui facti habuisse.* Hoc autem tempore non datur illis ob decentiam, & reuerentiam, quæ præferenda est alicui utilitati infantis. A fortiori pueri statim ac perueniunt ad vsum rationis, sunt capaces huius Sacramenti, non tamen statim eis dandum, sed expectanda est discretio,

cretio, vt discernere valeant corpus Christi sumendum esse puro corde, præmissa confessione, & ieiunio; discernereque sciant panem diuinum ab vsuali. Non tamen datur tempus determinatum, sed relinquitur prudentiæ confessarij: communiter expectandi sunt quatuordecim anni. At Sotus, & bene, *dist. 12. artic. 9.* tenet puerum viuacissimi ingenij posse communicare anno decimo; cura autem hæc a parentibus, patrum, tutorem, aut parochum spectat. At si puer aduertat, debet consulere confessarium, vt iudicet an teneatur ad communionem. Qui excusatur, si in mortis articulo, vel vbi maxime viget præceptum diuinum, vel in Pascha, pater, vel parochus non permittant, illum recipere Eucharistiam, eo quod dubitant de sufficienti discretione. At interdum, vt in mortis articulo, vel tempore iubilei expediret, puero indulgere. De quibus vide Henriquez *lib. 8. de Eucharistia. cap. 42.* & ea que dixi de ijs pueris in Decalogo *lib. 3. cap. 5. dub. 2.* vbi Corduba *casu 60. Castro Palao tract. 3. de legibus, disput. 1. punct. 24.* dixi pueros ante duodecimum, aut decimum quartum annum non incurrere excommunicationem latam contra non sumentes Eucharistiam tempore Paschat is.

4° Secundò, capaces sunt ex se Eucharistia perpetuò amentes, sicut pueri ante vsu rationis: non tamen est illis dà la etiam in articulo mortis, vt obseruat sancta Mater Ecclesia; verba enim illa Christi, Ioann. 6. *Nisi manducauerit, &c.* solis adultis conueniunt. Suarez *disp. 69. sect. 2.* Quod si amentis aliquando habuerit vsu rationis, & amentia non sit continua, sed habet lucida interualla, expectandum est tempus vsus rationis, & tunc, & non antea administranda est Eucharistia, hoc enim expululat reuerentia tanto Sacramento debita. Si verò amentia sit continua, potest eis Eucharistia administrari, si absit periculum vomitus, sputionis, aut alterius irreuerentia, & hoc solù in articulo mortis, propter reuerentiam, quam Ecclesia, seclusa necessitate, præcipuè respicit. S. Thom. *quest. 80. artic. 9.* & colligitur ex *cap. qui recedunt 26. quest. 6. & cap. is qui 26. quest. 6. cap. quod in te, de penit. & remis.* & tenet Syluest. *Eucharistia 3. num. 7.* Bonacin. cum alijs *tom. 1. disp. 4. quest. 6. punct. 1. num. 4.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 7. quest. 2. qui num. 189.* ait, teneri parochos in articulo mortis, administrare huiusmodi amentibus Eucharistia secluso periculo irreuerentia, vt colligitur ex *d. cap. quod in te*, nam cum sint in necessitate positi, & capaces, habent ius ad illam, ideò absque iniustitia ea non potest priuari: ad quam administrandam sufficit, quod amentis antea petierit formaliter & expressè, aut saltem implicite, & virtualiter: censetur autem petitiò virtualis, quando quis antea, vel dedit signa contritionis, vel saltem Christianè vixit, nec constat ante amentiam iacuisse in notorio peccato; nam præsumendus est vnusquisque bonus, si malus fuisse non probetur. Ita citati quo in casu non requiritur confessio, quia vt supponimus, non est possibilis, & ex alio capite instat præceptum communionis, quod impleri potest.

5° Aduertendum, in Rituali iussu Pauli V. edito, prohibitum esse, his amentibus dari Eucharistiam extra mortis articulo, vt refert Vitorellus *in addis. ad sum. Tolet. lib. 6. cap. 25. §. quod st.*

6° Aduerte etiam, idem quod dictum est de huiusmodi amentibus, dicendum esse de phreneticis, verum tamen his tutius est nunquam dare, nam ferè semper adest periculum. Poleuinus *de offic. cur. cap. 8. num. 32.* *Sed si phreneticus*, qui *num. 35.* tenet, & bene, rabido nunquam esse dandam Eucharistiam, quia nihil deglurire potest: ex dictis patet posse sacerdotem præbere viaticum infirmo deliranti, qui propter febrim in amentiam incidit, si absit periculum irreuerentia, vomitus, aut sputionis, quod probari, seu experiri poterit dando illi prius hostiam non consecratam, quam si decenter suscipiat, poterit illi dari consecrata, vt ex Zambrano aduertit Diana *1. part. tract. 14. resolut. 78. qui resolut. 79.* bene, & consequenter tenet perpetuò, & absolutè fatuis, & amentibus sanis, non esse dandam Eucharistiam, nisi sint semifatui, vt dicitur *num. 7.* quidquid dicat Sancius *in suis select. disp. 26. n. 5. & 34. n. 9.* nam illi obstat communis sententia, & prohibitio Ritualis Pauli V. *vbi supra 7* Tertio sunt capaces communionis, & admittendi ad Eucharistiam, non tamen frequenter, sed tantum tempore Paschat is, & in articulo mortis, habentes imperfectum vsu rationis, vt Ætiopes, & semifatui, secluso irreuerentia periculo, ita cum Soto & alijs Henriquez *lib. 8. cap. 42. num. 3.* & Bonacin. *supra num. 7.* nullo enim iure constat, eis esse denegandam.

8° Quarto, obfessi, & vexati à dæmone, si non sint priuati rationis vsu, sunt capaces Eucharistia, estque eis administranda, quoties prudens confessarius iudicauerit, eo quod nullo iure priuati existant, & potest illis multum prodesse, aliter daretur afflictio afflictio: si autem careat vsu rationis, tunc obseruandum est id, quod dictum est de amentibus. S. Thom. *quest. 80. artic. 6. ad 2.* Suarez *disp. 69. sect. 2. §. quarto loco.* At si probabiliter credatur, hæc ficta esse, deneganda est confessio, & cõmunio, vt respiscat. Ita Gonzalez de Lofada, è Societate Iesu *in tract. de purgator. cap. vltim. in fin.* vbi agit de dæmoniis, & quomodo cognoscantur.

9° Nota, quamuis tempore Apostolorum apud quasdam Ecclesias fuerit in more positum, conferre Eucharistiam laicis sub vtraque specie; iure tamen optimo talis cõsuetudo derogata est. Vnde secundum fidem ex Trident. *sess. 12. cap. 1. 2. & 3. & Can. 1. 2. & 3.* non est laicis necessarium, sumere vtramque speciem, sed sufficit sumere panis species; poterant enim species vini effundi, vel corrumpi, proindeq; Ecclesia supradictu morem abrogauit, nullum enim extat nunc præceptum de cõmunionem sub vtraque specie respectu laicorum; patet ex Trident. *sup. sess. 21. cap. 1. & can. 1. de quate* Belarmin. *lib. 4. cap. 24.* vnde verba illa Ioan. 6. *Nisi manducaueritis meam carnem, & biberitis meum sanguinem.* intelligenda sunt sub distinctione: *Nisi manducaueritis, vel biberitis.* sicut Exod. 15. & 21. *Qui occiderit patrem, & matrem, id est, vel matrem.* Vide Bellarm. *sup. Suar. disp. 71. sect. 3.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 7. quest. 7. 8. & 9. qui num. 204.* ait posse Papam dispensare, & de facto dispensauit cum Boemis, vt possint communicare sub vtraque specie, & nunc Imperator dum coronatur, communicat sub vtraque specie. Nec sic defraudantur laici, quia tantum gratiam sacramenta-

lem ex operato recipiunt per vnius speciei sumptionem, quam tam recipiunt Sacerdotes per sumptionem vtriusque speciei; nam sub specie panis tota virtus huius Sacramenti continetur, scilicet corpus, & sanguis Christi, & quamuis ibi sanguis contineatur per concomitantiam, non ideo est minoris efficaciam, quam ille qui in calice continetur ex vi verborum, vterque enim est sanguis Christi, vnde fit, per sumptionem sanguinis non dari ex operato nouum gradum gratiam, vt dixi *cap. anteced. dub. 2. num. 1.* æquatur ergo sumptio vnius speciei sumptioni vtriusque speciei in efficacia virtutis, & quoad ré significatam: differunt tamen in ratione signiformalis, & expressi, nam virtualiter, & quoad efficaciam omnia continentur sub vna specie. Dixi *ex operato*, nam ex opere operantis potest maiorem gratiam recipere sumens vtramque speciem, secundum dispositionem maiorem, vel minorem, vt dixi *dub. citat.* Sacerdotes autem celebrantes (secus si non celebrant) tenentur communicare sub vtraque specie, vt omnes Catholici, & Concilia multa confitentur: imò nunc Cardinales Diaconi de manu Papæ communicantes, communicant sub vtraque specie, de quo vide Henriquez *de Eucharistia cap. 44.* & Ledesma *in sum. cap. 16. de Eucharistia.*

Dub. 2. Quinam, & quando teneantur præcepto diuino sumendi Eucharistiam.

Hanc difficultatem exagitaui in Decalogo *lib. 3. cap. 5. dub. 1.* vide ibi.

Dub. 3. Quando obliget præceptum Ecclesiasticum sumendi Eucharistiam, & quinam eo teneantur.

Vide in Decalogo *lib. 3. cap. 5. dub. 2.*

Dub. 4. Quæ dispositio requiratur in anima ad dignè suscipiendam Eucharistiam.

Dico primò, commune, & certum est, ad suscipiendam digne, & cum fructu Eucharistiam requiri, quod suscipiens non habeat conscientiam peccati mortalis, sed sit in gratia; nam vt sæpè diximus, est Sacramentum viuorum, & supponit hominem viuum: dicitur autem habere conscientiam peccati mortalis, non solum si habeat affectum peccandi, verum etiam si habeat peccatum mortale antea commissum. Hinc fit, communicare cum peccato mortali, esse mortale grauissimum: est de fide ex illa. *1. Cor. 11. Prober autem se ipsum homo.* nam talis indigne manducat, ergo iudicium sibi manducat, quod est nouam culpam committere, ex Trident. *sess. 13. cap. 7.* sic exponente, & alijs Patribus apud Suarez *disp. 66. sect. 1.* Adde cum. S. Thom. *quest. 80. artic. 5.* Suarez *loco citat. sect. 1. & 2.* Henriquez *lib. 8. cap. 45.* Ledesma *in sum. cap. 21. de Eucharistia conclus. 4.* & Bonacina cum alijs *tom. 1. disp. 4. quest. 60. punct. 1. num. 9.* grauius peccare, quo grauius est peccatum, cū quo

sumit Eucharistiam, nam quo grauius est peccatum, maiorem habet repugnantiam cum auctore gratiam, qui est Christus contentus in hoc Sacramento.

2 Etenim grauissimum omnium peccatorum est odium Dei: secundum hæresis, seu apostasia: tertium desperatio: quartum contra Christum in propria specie, vt peccatum Christum crucifigentium: quintum contra Christum in aliena specie, videlicet, indigna illius susceptio. Ita D. Thom. & Ledesma. *ubi sup.* grauius tamen peccaret, qui in locum immundum, aut canibus proieceret Eucharistiam. Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 8. num. 209.* ex D. Thom. *sup. art. 5. ad 3.* indigne enim communicans est reus corporis, & sanguinis Christi, ac si Christum occidisset, & effudisset eius sanguinem, vt cum D. Ambrosio, sentit D. Thom. à Villanou. Archiepisc. Valent. *concione 1. de Sacramento Altaris*, quare ex se, & ratione obiecti, grauius peccatum est in peccato mortali communicare, quam hominem interficere; nam primum est contra virtutem Religionis, & reuerentiam debitam Christo, secundum verò contra purum hominem.

3 At ratione damni irreparabilis, & per accidens, secundum grauius censetur. Item, indigna sacramentorum susceptio causa est, cur Deus permittat homines vexari à dæmone, sicut contigisse suo tempore, refert D. Cyprian. *serm. de lapsis, in fin.* vbi affert alia peccata, propter quæ Deus permittit, homines vexari à malis spiritibus.

4 Obiter aduerte, Sacerdotem in peccato mortali celebrantem, vnum peccatum tantum moraliter committere sacrilegij, multis tamen titulis, ex eo videlicet, quod consecrat, offert sacrificium, ministrat sibi, accipit Sacramentum, & absq; confessione, tum quia recitat Epistolam, & Euangelium, at quia omnes istæ actiones vnum tantum efficiunt, eo quod procedant ex eadem specie irreuerentiæ, qua indigne tractatur hoc Sacramentum, pro inde moraliter vnum tantum sacrilegium censetur. Vide Ledesma. *ubi sup.*

6 Dico secundò communicans ob finem, qui est peccatum veniale, ob inanem gloriam, vel cū distractione voluntaria, aut vana aliqua cogitatione; vel si se grauati sentiat multis venialibus, ideòque indispositum, & sine villo dolore accedat, vel si habeat affectum ad peccatum veniale, aut propositum illud committendi, non peccat mortaliter, tum quia non est grauis iniuria, nec ponitur obex effectui principali, quia est gratia, vt dictum est, *cap. 4. dub. 1. num. 6.* tum quia nullum est circa hoc præceptum speciale: peccat tamen venialiter, tum quia adest aliqua irreuerentia: tum etiam quia ponit obicem aliquibus effectibus non principalibus, vt eorum remissioni, feruori charitatis, & spirituali dulcedini, vt diximus *dub. cit.* At si peccatum veniale sit tantum in habitu, licet sine eius dolore accedat ad Eucharistiam, vel quia non recordatur, vel quia ob humanam fragilitatem non potest voluntatem auertere ab illo affectu leui, curat tamen cum reuerentia, & deuotione communicare, hic nec peccat venialiter; Sotus *diff. 12. q. 1. artic. 4.* & alij cū Suarez *disp. 66. sect. 1.* & cū his Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 8. num. 208.* quia culpa hæc non est circumstantia actus: neque ab hominibus exigenda est maior dispositio, alioqui soli sanctif-

sanctissimi viri ad hoc Sacramentum accedere possent absque peccato.

7 Dico tertio, habens probabilem conscientiam peccati mortalis tenetur ex præcepto diuino præmittere confessionem sacramentalem, etiam si contritus sibi esse videatur. Quod tenetur ex præcepto patet ex Trident. *sess. 13. cap. 7.* ubi dicitur: *Ecclésiasticam consuetudinem declarare, eam probationem esse necessariam, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione, ad Sacramenti Eucharistiæ accedere debeat.* Et subdit: *quod à Christianis hominibus, etiam ab ijs Sacerdotibus, quibus ex officio incumbitur celebrare; hæc sancta Synodus perpetuo seruandum esse decreuit.* Et Can. 11. addit: *Si quis docere, predicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando, defendere præsumserit, eo ipso excommunicatus existat.* Quod autem hoc præceptum sit diuinum à Christo latum, & per Apostolos Ecclesiæ traditum, fundatur in verbis Apost. 1. Cor. 11. *Probet autem se ipsum homo, in quibus dicit Trident. loco citat. contineri præceptum Christi, idem docet Patres apud Suarez disp. 66. sect. 3. & DD. antiqui apud Henric. cap. 45. num. 3. lit. V.* Congruentia autem huius præcepti, est dignitas, excellentia, & santitas tanti Sacramenti, ex quo fit, ut plusquam temerarius existimandus sit, qui asseruerit, non esse præmittendam confessionem, ante sumptionem Eucharistiæ, ut docet Suar. *ubi supra.* & cum multis Bonacin. *tom. 1. disp. 4. quest. 6. punct. 1. cap. 10. versic. Ex quo fit.* Ex dictis constat, accedentem ad Eucharistiæ, non præmissa confessione peccati mortalis, peccare contra ius diuinum, cum probatum sit, præceptum præmittendæ confessionis esse diuinum. Vide Coninch. *quest. 80. artic. 4. num. 12.* & cū alijs Bonacin. *loco cit. n. 25.*

8 Dico quarto, dubitans peccasse mortaliter tenetur præmittere confessionem, si magis propendat in hæc partem, ut credat se mortaliter peccasse, vel mortale peccatum confessum non fuisse, vel consensisse peccato, quamuis habeat aliquam suspensionem, vel formidinem in oppositum. Suarez *de poenit. disp. 22. sect. 9. num. 1.* Sanch. *in sum. lib. 2. cap. 10. num. 66.* & cum alijs Bonacin. *tom. 2. disp. 4. quest. 6. punct. 1. num. 12.* quia ut ij docet & dixi in Decalog. *lib. 2. cap. 4. dub. 2. num. 3.* hic tenetur præcepto confessionis. Idem existimat dicendum Bonacin. *sup. cum Nauarr. cap. 10. num. 7.* & Sanchez *loco citat.* quando quis æqualiter dubitat, se mortaliter peccasse, vel mortale peccatum confessum fuisse, tum quia possessio stat pro præcepto obligante: tum etiam ne se exponat periculo sumendi Eucharistiæ in peccato mortali, nec diceretur, se probasse iuxta præceptum Apostoli 1. Cor. 11. *Probet autem se, &c.* At Suarez *ubi supra num. 6.* cum Tabiena, Palud. & alijs existimat, hunc posse practicè deponere conscientiam dubiam, nec teneri ad confessionem illius peccati: quod etsi probabile sit, probabilius tamen, & tutius est oppositum, & in praxi sequendum. Secus tamen dicendum, si probabiliter opinatur se non peccasse mortaliter, vel se confessum fuisse peccata mortalia, quia licet sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, ut docet Sanch. *ubi supra, num. 76.* & dixi in Decalogo cum alijs *lib. 8. cap. 1. dub. 6.* Ex quo fit, eum qui probabiliter credit, se non

consensisse alicui peccato mortali, vel se non peccasse mortaliter, vel se confessum fuisse, vel confessionem fuisse validam, vel tales circumstantias non esse conitendas, non teneri ad confessionem, etiam si forte probabilius sit consensisse, vel peccasse mortaliter, &c. ita Suarez, Sanchez, Bonac. loco citat, & alij.

9 Dixi semper in superioribus, habens conscientiam peccati mortalis; quia habens solum peccata venialia, nec ad sumendam Eucharistiæ, nec tempore præcepti confessionis tenetur confiteri, ut docent communiter DD. & dicemus ubi de poenitentia: tum etiam, quia ut dictum est *concl. 2.* peccata venialia non impediunt effectum substantialé, huius Sacramenti; peccat tamen venialiter, si cum distractione voluntaria, aut cum affectu alicuius peccati venialis suscipit Eucharistiæ, quia aliquis illi irrogatur irreuerentia, ut docet Filiuc. *1. p. tract. 4. cap. 7. num. 206.* & communiter DD. apud Layman *lib. 5. tractat. 4. cap. 6. numer. 3.* non tamen est improbable non peccare de nouo venialiter, nisi ipsam communionem referat in finem veniale, ut si communicet ob inanem gloriam. Ita Ledesma *in sum. cap. 11. de Eucharist. conclus. 5. & supra verbo, Eucharistia, num. 22.* & Sanchius *in se lect. disp. 23. num. 37.* apud Dianam *3. part. tract. 4. resolut. 31.*

10 Dico quinto, etsi communiter, & regulariter loquendo, verum sit, habentem conscientiam peccati mortalis, teneri præmittere confessionem ad sumendam Eucharistiæ, excusatur tamen, quando nõ est copia confessoris, & necessitas viget communicandi, vel celebrandi; id enim colligitur ex Trident. *ubi supra,* ita limitante prædictam obligationem, tunc tamen is tenebitur habere contritionem. Ita communiter DD. apud Suar. *disp. 66. sect. 5.* quod probatur, & declaratur casibus sequentibus.

11 Primò, Sacerdos qui inchoata Missa recordatur alicuius peccati mortalis, non tenetur Missam relinquere, ut confiteatur; non enim dimittenda Missa inchoata, nec vocare confessarium si adsit periculum scandali: imò nec eo secluso, etiam si commodè illum vocare possit, ut docent Suarez *disp. 66. sect. 4.* Coninch. *quest. 80. artic. 4. dub. 2. num. 16.* Henriquez *lib. 8. cap. 46. num. 3.* & alij apud Bonacin. *tom. 1. disp. 4. quest. 6. punct. 1. num. 15.* etsi ipse oppositum iudicet probabilius, quod mihi non displicet, nam si illum vocare potest absque scandalo, & vllò incòmodo, non censetur adesse necessitas, aut causa communicandi absque confessione; secus autem si adsit scandalum. Tenetur tamen hic conari ad eliciendum actum contritionis, ut *infranum. 28.* quod existimo indubitatum quando ante Missam non præmisit confessionem; quod si eam præmisit, & postea in Missa recordatur peccati mortalis comissi, & oblitus, probabile est non teneri de illo conteri, ut tenet Diana *1. part. tract. 14. resolut. 48.* eo quod illud peccatum oblitum iam in confessione fuit virtualiter vere remissum, tutius tamen, & ferius est teneri de illo conteri; nam si posset illud tunc commodè confiteri, teneretur ad id; ergo cum non sit possibilis confessio tenebitur ad contritionem, ut digne accedat.

12 Secundò, Sacerdos qui, inchoata Missa me-

minit esse excommunicatum, vel non ieiunum, tenetur dimittere Missam ante consecrationem, si id facere possit absque scandalo; quia excommunicatio, & non esse ieiunum, non potest tolli per contritionem, sicut tollitur peccatum. Secus si non possit dimittere Missam sine scandalo, nec commodè possit habere copiam confessoris pro absolutione excommunicationis, tunc enim poterit eam contritus perficere. S. Tho. 7. 81. art. 6. ad. 2. Conin. *ibi* art. 8. n. 54. & cum alijs Bonac. *sup.* n. 16. vbi aduertit S. Bonavent. tenere, inchoatam Missam semper esse perficiendam, quia ferè nunquam dimitti solet absque scandalo, quod probabile putat Sotus, Angelus, & alij, quos sequitur Reginaldo *lib.* 20. cap. 6. Quod si recordatur post consecrationem, non tenetur vlllo modo Missam dimittere propter sacrificij integritatem, sicque eam perficit contritus: quo in casu non fiet irregularis. Sanct. Thom. *quæst.* 83. artic. 6. ad. 2.

13 Tertiò, laicus, qui post confessionem positis ad linteam altaris, paratus communicare cum alijs, recordatur alicuius peccati mortalis, non tenetur reddere, & adire confessarium; nam se exponeret periculo infamiae, sicque contritus poterit communicare. Nauar. *cap.* 21. num. 49. Coninch *quæst.* 80. artic. 4. num. 24. Henriquez *lib.* 8. cap. 45. num. 3. & cum eo Reginald. excusant huiusmodi laicum, etiam præcisa nota, & scandalo, ob reuerentiam Sacramenti; nam hic dicitur iustificatus & iam probatus per confessionem præmissam. Hoc tamen non probat Suarez *disp.* 66. sect. 4. & cum eo Bonacina *sup.* num. 17. & merito, quia non censetur adesse iusta causa omittendi confessionem, cum possit, vt supponimus, accedere ad confessarium absque nota, & scandalo, & ita etiam sentit Villalobos *tom.* 1. tract. 7. differ. 37. num. 4. in fine. Verum tamen est, quod si coram alijs comunicet, præcipuè si iam Sacerdos in manibus sacram Eucharistiam teneat, nunquam aut rarò deest nota, & murmuratio, quod sufficit ad illum excusandum, vt bene cum Suarez, & Corduba, Villalobos *ubi supra.* Obiter aduertit optimum consilium D. Bonau. *disp.* 13. vt antequam ad communionem accedas, fiat diligens probatio, postea ne cogites de propria dispositione, sed de altitudine mysterij, & id cedit in maiorem reuerentiam Eucharistiae.

14 Nota pro dictis, & dicendis, ea quæ diximus militare, quando sequitur scandalum, intelligi de scandalo proprio accepto, & in rei veritate, non verò si tantummodo sequatur quædam admiratio absque scandalo, & infamiae periculo. Tunc enim dicitur sequi scandalum, quando datur occasio detrahendi, vel temere iudicandi, vel proximum infamandi, &c. non verò quando solum datur occasio admirationis, quod est diligenter aduertendum, nam aliqui accipiunt admirationem pro scandalo. Vide Coninch 3. part. q. 80. artic. 4. num. 15. Suar. *disp.* 67. sect. 7.

15 Nota etiam non expedire, vt Sacerdos ad altare audiat reconciliationes alicuius communicaturi; nam experientia docet, nonnullos casus aliquando euenire, à quibus confessarius non potest se expedire, nisi cum difficultate, & aliqua adstantium animi commotione, Suarez *disp.* 66. sect. 4. *versic. Sexta causa,* & cum Soto, Henriquez, & alijs Bonac. *sup.* num. 20.

16 Quartò, Sacerdos morti proximus potest celebrare, vel accedere ad sacrarium, & se cum contritione communicare, si non adest copia confessoris. Henriquez *lib.* 8. cap. 46. num. 4. Ledesma *in sum.* cap. 11. de Eucharistia post concl. 8. & cum alijs Bonac. *tom.* 1. *disp.* 4. q. 6. punct. 1. num. 21. adest enim necessitas.

17 Quintò, parochus non habens copiam confessorij potest præmissa contritione celebrare ad communicandum infirmum, nam necessitas proximi tanquam propria reputatur. Henriquez *cap.* 46. num. 5. vbi addit, in hoc casu posse celebrare secundam Missam, quod cum non sit in vsu, non videtur ad praxim reducendum, vt infra dicitur, & tenet Bonacina *sup.* num. 23. in fine. Item, parochus non habens copiam confessorij, potest cum contritione celebrare in die festo, vt parochiani audiât Missam; nam videtur sufficiens necessitas. Henriquez *cap.* 47. num. 2. & communiter DD. apud Suarez *disp.* 66. sect. 4. & Bonacina *sup.* num. 23. qui refert, aliquos id extendere ad eos, qui celebrant ex onere capellaniae, vel ex indigentia stipis, vel elemosynæ ad necessariam sui sustentationem, quod ait, esse (& merito quidem) cum grano salis intelligendum, nec huiusmodi tanta licentia concedenda, cum onera capellaniae intelligenda sint salua decentia, & honestate: & quia Sacerdos potest aliunde de necessarijs sibi consulere, & oneri capellaniae per se, vel alium alio die satisfacere. Quod si Sacerdos non sit parochus, cui non incumbit ex officio Sacrum facere, necessitas populi non eum excusaret à celebratione in peccato mortali, nisi ex alio capite, vt infamia, vel nota excusetur, Filiuc. *tom.* 1. tract. 4. cap. 8. num. 216. vbi cum Suarez *disp.* 66. sect. 4. tenet quando licet parochus absque confessione celebrare, posse id facere non solum bis, aut ter, vt existimat Sotus sed etiam pluries iuxta arbitrium prudentis, si toto eo tempore non potest commodè habere confessarium. Probabile etiam est Sacerdotem iter facientem, si est in mortali, posse celebrare cum contritione, vt ipse adimpleat præceptum audiendi Missam in die festo, si non adest alius Sacerdos à quo illum audiat, vt tenet Toletus *lib.* 2. cap. 15. Henriquez *lib.* 8. cap. 48. num. 8. Sylu. Adrian. & Vega, & cum his Diana 1. part. tract. 14. *resolut.* 63. & dicit probabile Suarez 3. part. *tom.* 3. *disp.* 67. sect. 4. etsi Coninch, Filiuc. Sotus, Corduba, & alij apud Dianam oppositum sentiant non tamen tenetur in hoc casu celebrare cum contritione, quia potest sequi opinionem negantem. Diana *supra*, qui *resolut.* 64. consequenter tenet satis probabiliter contra Suarez *supra*, posse Sacerdotem non parochum in die festo contritum celebrare, si non adest alius, vt populus Missam audiat, quia necessitas proximi reputanda est, vt propria.

18 Sextò, si quis ad vitandum scandalum, vel alia iusta de causa cogitur communicare, vel celebrare, & non adest confessarius approbatus, aut si est excommunicatus vitandus, & communicatus est extra articulum mortis, potest sine confessione cum contritione communicare, vel celebrare, adest enim iusta causa omittendi confessionem. Si autem sit in articulo mortis, tenetur conficere cum simplici Sacerdote, vel cum excommunicato etiam vitando, si non adest alius; nam tunc quilibet horum habet

habet iurisdictionem, vt dicemus agentes de ministro confessionis, censeturque adesse copia confessarij. Azor *tom. 1. lib. 10. cap. 31. quæst. 2.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 4. quæst. 6. punct. 1. n. 24.* vide Henriquez *lib. 8. cap. 45. lit. P. §. 46. num. 3. 19.* Septimò, si existens in articulo, vel probabili periculo mortis existens non habeat confessarium, habet tamen Diaconum, vel Sacerdotem mutum, qui potest Eucharistiam ministrare. Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 8. num. 214.* & communiter Doctores. Vel si Sacerdos potato veneno sentiat se morti propinquare, potest contritus celebrare, vel sibi Eucharistiam ministrare.

20 Octauò, si laicus tempore præcepti communionis habeat ministrum Eucharistiæ, non verò confessionis, posset contritus communicare, vt præceptum communionis adimpleat; similiter Sacerdos celebrare, vt existimant Henriquez *cap. 46. num. 4.* & Ledesma *in sum. cap. 11. post concl. 8.* At probabiliùs id negant Suarez *disp. 66. sect. 4.* & cum alijs Bonacina: quia tunc præceptum diuinum præmittendæ confessionis ante communionem, præuallet præcepto annualis communionis, proindeque, vt ij Doctores asserunt, non posse Sacerdotem celebrare absque confessione, vt præcepto Missæ audiendæ satisfaciatur, quia tunc non obligat præceptum, cum debito modo non possit adimpleri. Bonacina cum alijs *ubi sup.* & Filiuc. *loco cit. n. 217.* vbi dicit, securè posse sequi opinionem Syl. & Palud. oppositum sentientium, præsertim si multo tempore cessandum esset illi a sacrificio. Hoc tamen existimò certum, non posse lethalis culpæ conscientiam Eucharistiam sumere, prætermittà confessione, quoties non tenetur ex præcepto diuino, vel naturali communicare, sed solum vult communicare ex deuotione, vel propter magnū fructum, quem ex communione percipi cognoscit. Suarez *sup.* Henriquez, & alij apud Bonac. *num. 26.* nulla enim vrget necessitas; ideo præualere debet præceptum diuinum de præmittendà confessione. Idem à fortiori dicendum, si præsens in Ecclesia, vel in vrbe sit confessarius satis idoneus; vult tamen communicare sine confessione, quia expectat confessarium magis idoneum. Vide Suarez *disp. 66. sect. 4.* Henriquez *cap. 47.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 26. §. 27.* Idem etiam dic, si ex eo vult communicare, quia occurrit dies valde solennis, vt Natalis Domini, vel quia pro defuncto sit Sacrum faciendum. Filiuc. *sup. num. 218.*

Non ille, qui solum habet vnū peccatum mortale, & tantum habet vnum confessarium, timetque rationabiliter, ab eo peccatum reuelandum, vrgetque necessitas communicandi iam superius dicta, potest prætermittà confessione sumere Eucharistiā: si autem habeat alia peccata, tenetur illa confiteri, tacito illo, quod rationabiliter putat manifestandum, vt dicemus agentes de integritate confessionis. Ita Suarez *ubi sup.* & cum alijs Bonac. *num. 28.* Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 8. num. 212.*

21 Decimo, ille, qui habet necessitatem communicandi, adest tamen Sacerdos, sed non est approbatus, potest sine confessione communicare, nisi habeat priuilegium eligendi sibi cōfessarium non approbatum; tunc enim non dicitur esse in necessitate communicandi absque confessione. Bonacina cum alijs *num. 29.*

22 Quæres primò, quanta distantia pœnitentis requiratur, vt dicatur non habere confessarium. Respondeo, hoc relinquitur prudentis arbitrio, habita ratione circumstantiarum loci, temporis, & personarum; fieri enim potest, vt quatuor, aut quinque millia non sufficiant respectu vnus, & non respectu alterius. Quare illa distantia sufficit, qua ob difficultatem itineris, vel breuitatem temporis, vel ob vrgentia negotia, vel ob periculum scandali, vel infamiæ, Sacerdos non potest hic, & nunc confessarium adire sine magno incommodo. Bonac. *sup. num. 30.* vide Coninch *3. part. quæst. 80. num. 4. dub. 2. num. 23.*

23 Quæres secundò, an habeas peccatum aliquod reseruatam, teneatur præmittere confessionem ante communionem, si tantum Sacerdos habeat facultatem absoluendi à non reseruat. Loquimur in casu, quo teneatur ex necessitate communicare, iuxta superius dicta. Respondeo, & dico, si præter peccatum mortale non reseruatam habeat alia peccata mortalia reseruatam absque excommunicatione, non excusatur tunc à præmittendà confessione, vt docet Nauar. *cap. 7. num. 3. §. 6.* & cum Suarez, & alijs Bonacina *tom. 1. disp. 4. quæst. 6. punct. 1. num. 31.* & dicemus vbi de pœnitentia, *dub. 7.* vbi de absolutione à reseruat, *vers.* Sequitur secundò, quia in hoc casu potest absolui directè à non reseruat, & indirectè à reseruat; tenetur tamen sic absolutus habere propositū ad eūdi reseruatorem, vt directè à reseruat absoluatur, vt Doctores citati, & dicemus *loco cit.* Quòd si casus reseruatam habeat annexam excommunicationem reseruatam, Caiet. *verb. Absolutio, cap. 2.* tenet nō posse absolui à casu, & excommunicatione reseruatam extra articulum, vel periculum mortis, seculo priuilegio, posse tamen, si adsit periculum scādali, aut infamiæ, aut alia causa iusta ex superius dictis cum contritione communicare, si absit confessarius habens facultatem absoluendi à reseruat; nec excommunicatus sic celebrans fiet irregularis, nam præceptum Ecclesiasticum non tam strictè videtur obligare. Hanc sententiam Caiet. sequuntur multi recentiores, dicentes in hoc casu non dari copiam confessarij, eo quòd careat facultate absoluendi à reseruat. Potest ergo secundum hanc sententiam, quam vt probabile sequitur Diana *1. part. resol. 65.* ille, qui habet casus reseruat, à quibus præsens confessarius absoluere non potest, contritus sine præuia confessione Sacrum conficere, si aliàs non poterat illud omittre absque scandalo, aut infamia, iuxta superius dicta. Nihilominus tamen probabilis, & tuta est sententia, quam sequitur Henriquez *de pœnit. lib. 3. cap. 13. n. 6. cap. 15. num. 6. §. 7.* Coninch *disp. 8. de minist. pœnit. dub. 13. num. 104.* nam præstat ob reuerentiam Eucharistiæ sic absolui, quam sine confessione communicare, præsertim cum contritio sit difficilis: videturque maior Prælatustacitè concedere talem facultatem. Ideo Doctores absolute asserunt, posse in huiusmodi casibus indirectè à reseruat absolui, vt latius suo loco dicemus.

24 Si verò præter mortale reseruatam, solum habeat venialia. Bonacina *ubi sup.* cum Coninch, & alijs existimat, sic communicaturum, per se non teneri præmittere confessionem, eo quòd non teneamur venialia confiteri; tenetur autem, inquit,

per accidens, vt si existimet se esse tatum attritum. At credere, teneri absolute propter rationem dictam, quæ etiam militat in hoc casu; nam cum venialia sint materia apta poenitentiae, eaque habens simul cum mortali reseruat, & illa subiciens absolute, possit ab ijs directe, & a reseruat indirecte absolui, reuerentia tanti Sacramenti videtur exoptulatur, vt confessio, sicut in primo casu, præmittatur.

25 Quæres tertio, an committat duplex peccatum, qui sumit Eucharistiam non præmissa confessione, casu, quo eam præmittere tenebatur. Respondeo, si tunc confessio solum obligabat ratione communionis, tantum vnum committere peccatum, quia, vt supra ponimus, non per se confessio, sed per accidens obligat, & in ordine ad aliud. Secus autem si per se, & alio titulo confessio tunc obligabat, v. g. tempore Paschatis; nam tunc duplex peccatum committeret, alterum omissionis contra præceptum confessionis; alterum verò commissionis per indignam Eucharistiam sumptionem, vt cum Azor, & alijs contra Sotum tenet Bonacina *sup. num. 33*, qui *num. 34*, cum Suarez *3. part. disp. 66. sect. 1. concl. 1.* & Henriquez *lib. 5. cap. 7. num. 2.* addit, etiam duplex peccatum committere excommunicatum, non præmissa confessione, sumendo Eucharistiam; facit enim contra religionem indignè communicando, & contra obligationem censuræ, qua prohibetur recipere Sacramenta, ideoque hæc exprimentia sunt in confessione. Vnde non consentio Diana *3. part. tract. 4. resol. 35* asserenti, communicantem tempore Paschatis in mortali, non præmissa confessione, tantum committere vnum peccatum sacrilegij, quia hic dantur duo præcepta distincta, & non subordinata. Admitto eum, qui in Quadragesima fecit confessionem inualidam, vnum tantum peccatum committere, quia præceptum diuinum, & Ecclesiasticum subordinantur.

26 Quæres quarto, an qui urgente necessitate sumpsit Eucharistiam, non præmissa confessione peccati mortalis, teneatur postea quamprimum confiteri. Respondeo, Sacerdotem, qui urgente necessitate celebravit, non præmissa confessione peccati mortalis, teneri, quamprimum commode poterit, confiteri, vt expresse præcipit Trident. *ses. 13. cap. 7.* quod præceptum, vt docent Nauar. *cap. 2. num. 10.* Suarez *disp. 66. sect. 6.* non est diuinum, sed Ecclesiasticum: non enim habemus locum in Scriptura in particulari, ex quo probetur esse diuinum. Quod autem sit Ecclesiasticum, patet ex Trident. *sup. ibi*: *Quod si necessitate urgente Sacerdos absque praua confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.* Ex quibus colligunt Doctores præceptum obligas sub mortali, quia materia grauis est, vt tenet Suar. *sect. 7.* Hoc autem præceptum solos Sacerdotes, non verò laicos obligat, quia Trident. de solis Sacerdotibus loquitur; in expositione autem legis, præsertim onus imponentis, standum est verbis proprie sumptis: igitur laicus, urgente necessitate, absque confessione comunicans, non tenetur postea quamprimum confiteri, sed tempore ab Ecclesia statuto, vt docent Suarez *disp. 66. sect. 7.* Coninch *quest. 80. art. 4. dub. 2. num. 24.* Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 8. num. 228.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 4. q. 6. punct. 1. num. 37.* contra Nauar. *cap. 2. num. 10.* Henriquez *cap. 45. num. 4.* & alios asserentes extendi

etiam ad laicos. Nota, per illud, *quamprimum*, intelligi, *triduum*, nam illud dicitur quamprimum fieri, quod fit intra triduum, vt docent Gonzal. *in 8. regnl. Cancel. glos. 43. num. 51.* Riccius *part. 2. decis. 88. num. 9.* Sanchez *de matrim. tom. 1. disp. 51. num. 14.* Coninch *disp. 23. dub. 2. num. 6. ex eod. de error. aduoc. vbi in continenti primo triduo. cap. 1. fin. cap. de iudic. ibi*: illo autem, id est, intra triduum. Vnde non est audiendus Fagundez *de præcept. Eccl. tract. 2. cap. 10. num. 28.* nec Molfesius, ac Binsfeldius citati à Diana *1. part. tract. 14. resol. 66.* asserentes, satis esse pro adimplendo præcepto Concilij, si Sacerdos, qui sic celebravit, confiteatur suo tempore, nempe ante aliam celebrationem; quia potest non celebrare ante sex menses; quo in casu confessio tunc facta non potest dici, quod fit facta quamprimum. Nihilominus tamen Diana existimat, hanc opinionem esse probabilem, quia illud, *quamprimum*, potest exponi, quamprimum iterum celebrauerit.

27 Hinc colligitur primo, Sacerdotem, qui nõ urgente necessitate, sed ex sua malitia celebravit in peccato mortali, non teneri statim, sed tempore statuto confiteri. tem, nec in more laicorum communicauerit, quia se gerit vt laicus. Nec celebrans cum ignorantia peccati mortalis, cuius ante celebrationem, vel in ipsa celebratione non meminit. Ratio est, quia Tridentinum loquitur de Sacerdote celebrante, urgente necessitate, absque confessione; ignorans autem peccatum non dicitur celebrare sine confessione. Secus si recordatur post consecrationem, sed ante sumptionem, aut illud commisit post consecrationem; hic enim dicitur celebrare, urgente necessitate, sine confessione, consequenter comprehenditur præcepto Trident. Bonacina *num. 33* cum Suarez *sect. 7.* & alijs, quidquid cum Vazquez Diana *sup. resol. 61.* nostram sententiam tenet etiam Filiuc. *vbi sup. num. 223.* vbi cum Suarez cit. dicit, etiam illo comprehendij Sacerdotem celebrantem Missam in Paracete, etiam si non consecret, aut si perficeret sacrificium ab alio inchoatum. Non autem comprehenditur Sacerdos celebrans in peccato ex malitia, hic enim peccauit quidem indignè sumendo, sed nullo præcepto tenetur confiteri statim, sed suo tempore, sicut quicumque alius peccator. Bonacina *sup. num. 41.* Filiuc. *loco cit.* & alij. Secus verò de illo, qui dignè communicat, & non confitetur; hic enim non peccat, sed tantum remanet obligatus faciendi postea illud, quod ante non potuit: in illo autem, qui ex malitia indignè communicauit, eadem obligatio manet, quæ de alijs peccatis. Non tamen est improbabile, Sacerdotem celebrantem sine confessione non teneri quamprimum postea confiteri, sicut nec tenetur laicus, vt tenet Ledesma *in sum. cap. 21. de Eucharist. ante 9. concl.* vbi ait, verba Trident. non esse de præcepto, sed de consilio; quæ opinio vt probabilis sequi potest, vt sentit etiam Vill. *part. 1. tract. 7. diff. 37. n. 7.* opposita tamè, modo explicato, & probabilior, & verior est.

28 Quæres quinto, an communicaturus ob urgentem necessitatem, si non possit confiteri, teneatur saltem conteri. Respondeo teneri ad contritionem saltem existimatam. Ita communis. Ratio est, quia tenetur ad se probandum: & quia est Sacramentum viuorum, & omnium sanctissimum, institutum ad dandam nutritionem, & augmentum per modum cibi; ergo requirit, vt sumens

mens uiuat in vita spirituali per gratiam. Fauet Tridentinum *sessio. 13. ibi* : *Cauere quisque debet, ne absque magna sanctitate ad hoc Sacramentum percipiendum accedat.* Quare qui cum nota attritione communicat, peccat mortaliter, consequenter nullum fructum recipit. Ille uero qui cum contritione existimata, vel cum attritione cognita, quam putat ex ignorantia inuincibili sufficere, accedit, recipit effectum; nam bona fides excusat à peccato, & cum non ponat obicem, recipiet effectum, quem per accidens causant Sacramenta uiuorum, nimirum remissionem peccatorum, & primam gratiam. Præceptum autem de habenda contritione in hoc casu est de lege naturali consequens institutionem Sacramenti, nã dignitas, significatio, modus gratiæ, quæ confertur, & natura ipsius Sacramenti requirunt hominem uiuum per gratiam. Filiuc. *sup. num. 220.* cum Suar. *disp. 66. sect. 7* debet etiam habere propositum confitendi communicans ex uргenti necessitate, modo explicato quæsito 4.

29 Quæres sextò, an qui peccauit mortaliter, debeat aliquantulum temporis abstinere à communione. Respondeo cum S. Tho. *3. part. quæst. 80. artic. 2. ad 1.* eum, qui contritus est, & confessus, posse per se communicare, etiamsi præcedente nocte, vel aliquo temporis spatio antea mortaliter peccauerit. Ratio est, quia id nulla lege prohibetur, & ex alio capite accedit probatus per confessionem, vt supponimus, & cum sanctitate, & iustitia, fortè maiore quam antea. Dixi, *per se*, quia ratione scandali, contemptus, periculi reincidenti, non esset communicandum. Ideo est bonum confilium, vt ait Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 8. n. 224.* saltem abstinere per diem, commissio peccato mortali, vt animus à peccato distrahatur, præsertim si inhoneste peccauerit, statim enim tunc accedere, videtur indecentia, & irreuerentia, & peccatum veniale, vt cum alijs Villalobos *part. 1. differ. 37. num. 11.* nisi rationabilis causa intercedat. At talis irreuerentia, & indecentia videtur tolli per poenitentiam, & confessionem benè circumstantionatam, quam supponimus præcedere, vt benè Filiuc. *ubi supra*, & hic *dub. seq. num. 4.* ubi de hoc latius.

30 Quæres septimò, quænam dispositio requiratur in eo, qui non habet conscientiam peccati mortalis, & probabiliter existimat esse in gratia, vel quia non recordatur, se aliquod peccatum mortale commisisse, vel si illud commisit de illo rirè, & rectè confessus est. Respondeo breuiter sufficere, quod uelit suscipere hoc Sacramentum, cū intentione saltem virtuali placendi Deo, propter finem à Deo institutum: optima autem, & vrilissima dispositio, in existimante se esse in gratia est, vt eliciat actum fidei, spei, & charitatis, vel saltem maximè in charitate, & amore tanti Sacramenti ferueat: sed de ijs videre inter alios poteris. Molinam de sacerdotio *tract. 6. de la consideracion para celebrar.*

31 Nota, ad vitandum peccatum mortale in cõmuniõne, non requiri necessariò, verè, & realiter esse in gratia; aliter enim nemo ad Eucharistiã accedere auderet: ita tenent communiter DD. apud S. Thom. *quæst. 80. artic. 4.* sufficit enim, se fideliter probare, & probabiliter existimare, se ef-

le in gratia, sicque accedens, quamuis reuera sit in peccato mortali, non peccat mortaliter, vt dictum est, *cap. unced. dub. 1. versic. Dubitabis tamen.* ex quo fit, maiorem requiri dispositionem ad recipiendam Eucharistiã cum fructu, quàm ad recipiendam eam sine fructu, & absque peccato, vt loco citat. dictum est.

Dub. 5. Quænam corporis dispositio requiratur in suscipiente Sacramentum Eucharistic.

1 AD duo capita reduci potest dispositio, quæ requiritur ex parte corporis ad sumendam Eucharistiã: prior est munditia à macula corporis, posterior est ieiunium naturale, hoc est abstinentia ab omni cibo, & potu. Macula autem corporis potest esse triplex, prima, est lepra, secunda, fluxus seminis, vel sanguinis, vel alterius humoris ex infirmitate, vel natura proueniens; tertia, pollutio, quæ potest esse voluntaria sine peccato, vt in coniugibus; vel cum peccato, vt in alijs: aut involuntaria, siue naturalis, siue ex negligentia, & euagatione mentis interdium, siue à damone.

2 Quantum de macula corporis dico primò, lepra impedit tantum, ne quis publicè celebret, propter horrorem circumstantium, quasi leprosus sit irregularis, *cap. de Rescriptoribus, & cap. tuanos de Cleric. agrot. Nauarr. cap. 27. num. 202.* priuatim autem non prohibetur recipere communionem ob hanc maculam. Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 8. num. 226.*

3 Dico secundò, fluxus sanguinis, aut seminis, aut menstrua impediunt tantum ex decentia, præcipuè cum expectari possit tempus, in quo cessauerint. Idem de foeminis, quæ paulò antea pepererunt. Consuetudo uero non ingrediendi Ecclesiam per aliquot dies, est ex ægritudine, & corporis debilitate, non quia speciali præcepto prohibeatur, vt patet *cap. 1. de purificatione post partum* & docet pluribus Suarez *disp. 68. sect. 2.* & cum eo Filiuc. *sup. num. 227.*

4 Dico tertio, pollutio, quæ est peccatù mortale, ex se impedit sumptionem Eucharistiæ, sicut alia peccata: vnde si confessione deleatur, non est peccatum mortale, accedere post eam ad Eucharistiã, nullo enim iure id prohibetur. Nihilominus tamen qui peccatum carnale commisit, vt fornicationis, vel pollutionis, debet saltem per diem sub veniali abstinere à communione, nisi aliàs adfit iusta causa communicandi; videtur enim, aliquam irreuerentiam irrogare Christo castitatis, & puritatis auctori, qui maximè à peccatis carnalibus abhorret; tum etiam quia indecens est, vt pollutus, etiamsi lotus sit per poenitentiam, accedat ad mensam tanti Principis, & admirabilis Sacramenti. Ita S. Tho. *quæst. 80. art. 7.* Henriquez *lib. 8. cap. 5. num. 3.* Suarez *disp. 68. sect. 2.* & cum ijs Bonacina *tom. 1. disp. 4. quæst. 6. punct. 2. num. 30.* non tamen est improbable, nullum esse peccatum, præmissa confessione, post illam accedere, vt tenent Azor *1. part. lib. 10. cap. 3. ad fin.* Coninch *quæst. 80. artic. 7. num. 42.* Sancius in *selectis, disp. 27. num. 10.* Diana *3. part. tract. 4. resolut. 30.* & alij apud Bonacinam *ubi sup. num. 4.* quia, inquit, nullus

nullus adest textus, vel ratio sufficienter probans, illum repellendum à celebratione, vel communione post confessionem, cum peccatū carnis non magis repugnet sumptioni Eucharistiæ, quam repugnet peccatū, v. g. hæresis. Imò facere videtur Trident. *sess. 13. cap. 7.* vbi dicit, illum accedere dignum, qui nullius criminis mortalis est sibi cōficius, dignè accedit, se per confessionem probando. Nec, inquit Diana *sup. obstat distractio*, quia est per pœnitentiam interrupta, & sufficit, quantum faciat, quod in se est, ad eam expellendam. Tenenda tamen est prior sententia, quam etiam tenent Ledesma *in sum. cap. 13. de Eucharist. concl. 3.* & alij apud Bonacin. *sup. afferentes vno die abstinendum esse, saltem ex decencia, ab Eucharistia, quoties pollutio contingit ex propria culpa, nisi aliter rationabilis causa suadeat, iudicio prudentis confessorij.* Ex quo patet nimis rigorosè Nauar. sentire esse peccatum mortale accedere ad suscipiendam Eucharistiam ante diem integrum post quodcūque peccatum mortale, etiamsi homo sit de illo contritus, & confessus. Ita ille *de pœnit. dist. 6. cap. 1.* cui adhaeret Marsili *in 4. quest. 6. art. 4.* apud Dianam *3. part. tract. 4. resol. 30.* vbi sentit refellendam esse hanc sententiam.

5 Dixi, *nisi adsit iusta causa communicandi*, ea enim intercedente, nullum erit peccatum post voluntariam pollutionem, præmissa confessione, communicare. Ita S. Thom. *quest. 80. art. 37.* & Doctores citati. Ceuserit iusta causa solennitas festi, dies Iubilei, aut si commodè communicatio non possit differri in sequentem diem, aut si eo die maxime expediat salutem spirituali pœnitentis communicare. Item obligatio, vel obseruantia legis, periculum leuis scandali, aut admirationis, & alia huiusmodi. Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 8. n. 231. vers. Quare.* conari tamen debet cum maxima humilitate, deuotione, & contritione ad Eucharistiam accedere.

6 Dico quartò, quando pollutio cōtingit absq; culpa, saltè mortali, si post eam manet distractio, & euagatio mentis, cogitatio turpium, recordatio illius delectationis, &c. erit etiam sub veniali abstinendum à cōmunionem per diem, vt dictum est *concl. 3.* & tenet Ledesma *sup. cap. 13. concl. 1.* propter rationem ibi dictam. Probari etiam potest conclusio, quia Eucharistia recipienda est cum actuali deuotione, & reuerentia, quam si quis negligit, peccabit venialiter; sed effectus dicti vt plurimum impediunt actuale deuotionem, & reuerentiam; ergo, &c. Laudabile ergo, & consiliū optimum erit, vt tales eodem die à cōmunionem abstineant, nisi iusta causa communicandi intercedat, vt dictum est *loco cit.* imò aliquādo laudabile erit, eodem die cōmunicare, vt si vir perfectus passus est in somnijs pollutionem, vel in vigilia omnino inuoluntariè, mouente demone imaginationem, vt arceat à cōmunionem. Quòd si nulla remaneat distractio, nec affectus, &c. nullum erit peccatum, eodè die pollutionis inuoluntariæ, & quæ non est peccatum mortale, accedere ad Eucharistiam. Bonacina *sup. num. 4.* Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 8. num. 230.* & alij, quia cessat ratio supra dicta. Vide Henriquez *lib. 8. de Eucharist. cap. 51.*

7 Ex dictis colligitur primò, quando dicti effectus coniuncti sunt cum peccato mortali præcedente iam confessio, consultissimum esse, abstinere à

communione eodem die; quando cum veniali, consilium bonum; quando cum nullo, ferè liberum, præcipue si caret, quantum in se est, deuotè, & reuerenter accedere. Secundò, quando licet venialis est ex negligentia, magis impedit; quando merè naturalis, minus, quando ex dæmonis illusionem, contemnenda; cuius signum erit, si eo præsertim die accidat, quo communicare consueuerat. Consideranda in ijs est qualitas personæ, vt si sit Sacerdos, præcipue regularis, vt Parochus, cuius Sacrum quotidie à multis solet exaudiri; aut vir spiritualis, qui rerum spiritualium vsum habet, & scit excutere huiusmodi mentis euagationes, & in ijs facilius poterit dispensari, difficilium verò cum homine rudi, vulgari non exercitato in spiritualibus bellis. Vide Nauar. *cap. 21. num. 51.* Gerson. *2. part. opusc. 37. & 38. de preparat. ad Missam,* & cū alijs Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 8. num. 231.*

8 Dico sextò, coniuges communicantes die sequenti copulam coniugalem nunquam peccant mortaliter, vt nunquam certum tenent Doctores, regulariter tamen peccant venialiter, iuxta superius dicta, nisi adsit vna ex supradictis causis, aut tempus præcepti, quo instante, poterit coniunx negare debitum petenti, non verò eo, quo ex deuotionem vult communicare. Vide Ledesma *vbi sup. conclus. 3.* Ex quo fit, quòd affectus relati *conclus. 4.* oriuntur ex actu coniugali habito ex nimia concupiscentia carnis, & voluptate, consultissimum esse, abstinere; quia signum est animi parum dispositi ad tractandas res ciuinas: si ex pura intentione prolis, consilium bonum est abstinere; si cum bona intentione reddendo tantum debitum, non petendo, tunc liberum erit facere quod quis velit, quia copula fuit ex obligatione iustitiæ, præcipue si curet, quantum in se est, deuotè, & reuerenter accedere. Vide Angel. *verb. Eucharistia 3. num. 30.* Syluest. *ea. 3. n. 13.* & Filiuc. *loco supra cit.*

9 Quantum ad secundum, respondeo, & dico primò, ex præcepto Ecclesiæ sumens Eucharistiam tenetur esse ieiunus, à media nocte immediatè antecedente sumptionem Eucharistiæ, est commune, & certum ex *Can. liquido de consecrat. dist. 2. c. 6. Synodo cap. 20. Toletan. 7. c. 2. Constans. sess. 13.* & comprobatur Eucharistica cōsuetudine ab Apostolorum tēpore, vt ex sanctis Patribus docet Suarez *disp. 68. sect. 3.* & habetur *cap. sacra de consecrat. d. 1.* Congruentia est, reuerentia sacramenti, & quod Christus debet esse primus fidelium cibus; periculum vomitus, & vt mens sit liberior, & expeditior. Nec obstat Christi factum post cœnam; quia illud congrue fuit factum post escam agni figuram huius, & fuit res singularis, quam imitari non debemus; sicut nec cœnare ante. Quod autem hoc præceptum sit Ecclesiasticum, constat ex iuribus citatis. Quòd non sit diuinum, patet ex Christi factò, qui communicauit post cœnam, & ex vsu antiquo (reuocato iam per Synodum sextam, & Toletan. *vbi sup.*) in quo in feria quinta cœnæ Domini, post cœnā sumebatur.) Deinde quia tale præceptum diuinum non reperitur, neq; traditum, neque scriptum. Vide Suar. *vbi sup.* & Fil. *tom. 1. tract. 4. cap. 8. q. 9. 10.* Dico secundò, hoc ieiunium debet esse naturale, vt communis DD. & approbata consuetudo tenet: est enim ieiunium duplex, aliud Ecclesiasticum, quod est abstinere, non ab omnibus, sed à certis

à certis cibis, & horis statutis, de quo late in Decalogo lib. 3. cap. 2. dub. 1. aliud verò naturale, quod est abstinencia ab omni cibo, & potu, etiam in modica quantitate, quamuis per modum medicinae sumatur. S. Thom. *quæst. 80. artic. 8.* & communis cum eo. Hinc fit, violari hoc ieiunium, etiam in minima quantitate, modò fuerit per modum cibi, & potus, vt quando accipitur aliquid, quod propria actione vitali per os traiecitur in stomachum; ideo violatur per medicinam, quæ sumitur per modum cibi, vel potus. Quare qui iaccarum in os ponit paulatim tota nocte deglutendum, si ante mediam noctem somnus occupauit, debet se reputare tanquam non ieiunum, est enim eiusmodi sumptio per modum cibi, & quasi successiua quedam manducatio. Suarez *disp. 68. sect. 4. Filiuc. tom. 1. tract. 4. cap. 8. num. 236.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 4. punct. 2. num. 7.* limita, nisi moraliter certus sit, post mediam noctem nihil deglutisse, secus si dubitat se aliquas partes post mediam noctem traiecitse: quidquid Tabiena *verb. Communicare, §. 49.* apud Dianam *1. part. tract. 14. resolut. 51.* quia obligatio præcepti ieiunij naturalis est certa, & possidet; ergo causa excusans debet esse certa, ideo à fortiori non poterit communicare mulier, quæ post mediam noctem terram, aut quid simile comedit. Diana *sup. resolut. 52.*

11 Ex hac conclusione colligitur primò, non violari ieiunium hoc. Primò, quando quis deglutit sanguinem, aut alium humorem à capite in os descendentem, aut ex ore manantem ex gingiua, quia hoc non fit per modum cibi, nec ab extrinseco. S. Thom. *distinct. 8. quæst. 1. artic. 4. quæst. 2. ad. 2.* Filiuc. *vbi sup.* & Bonacin. *num. 0.* Item, nec qui abluendo os deglutit aquæ, vel vini guttâ quasi imperceptibilem per modum saliuæ, utpote illi admixtam, & incorporatam, aut qui deglutat ius solum, vt saporem percipiat, etiâsi remaneat aliquid, quod deglutatur per modum saliuæ. Item, nec qui reliquias cibi ex cœna remanentes casu traiecit, quia censetur per modum saliuæ: si tamen aduertantur antequam deglutiantur, debent expui, quia tunc videntur de nouo comedi, vt ex S. Tho. Suarez aduertit *loco citat.* & cum his Filiuc. *vbi sup.* quia aliter viderentur de nouo comedi. Probabile tamen est idem licere, etiâsi dictæ reliquæ aduertenter traieciantur, modò non sint ita magnæ, vt dentibus cœteri possint, vt sentit idè Suarez, & cum eo, & alijs tenet Diana *1. part. tract. 4. resolut. 37.* quia talium deglutio potius ad præcedentis, quàm præsentis diei manducationem spectat; consulendû tamen est, vt illas expuant: addit Diana *supra*, non esse impeditum à sumptione Eucharistiæ eum, qui aliquantulum aquæ per nares attrahit; quæ in stomachum transmittitur, quia id non fit per modum cibi, aut potus: quod autem ego non admitterem, nisi esset in parua quantitate, ita vt si per os immissa fuerit, censetur factum per modum saliuæ, vt dixi. Item, nec violatur hoc ieiunium, quando casu quis per modum respirationis attrahit parum terræ, aut pulueris, aut si musca volans in os apertum intret. Bonacina *vbi supra num. 6.* Henriq. *lib. 8. cap. 50. num. 4.* Item, nec soluitur hoc ieiunium per paruam papyrum inaduertenter (secus si scienter) traiectam, vt probabiliter tenet Ledesma *in sum. cap. 13. de Eucharist. concl. 4.* & cum

Ioann. de la Cruz, tenet Diana *2. part. tract. 14. resolut. 52.* & *3. part. tract. 4. resolut. 38.* Nec soluit hoc ieiunium ille, qui aromata ori imponit, eaque dentibus tenet ante sumptionem Eucharistiæ, causa vitandi noxij aëris, modò nihil deglutiat. Bonacina *sup. num. 9.* cum Coninch *9. 80. artic. 8. num. 48.* Denique non est necesse, vt sumpturus Eucharistiæ digesserit cibum, aut post cœnam dormierit. S. Thom. *quæst. 80. artic. 8.* & communis DD. quia nullo iure id cautum est; & ex alio capite is potest dici ieiunus à media nocte. Ex quo sequitur eum qui in vigilia Natiuitatis cœnauit prope mediam noctem, posse post mediam noctem celebrare, quamuis non dormierit, vel cibû digesserit: consultius tamen faciet, si id prudenter arbitrio differat, propter Sacramenti maximam reuerentiam. Nec obstat *cap. tribus de consecrat. dist. 2.* nam ibi tantum dicitur, non esse prophanos cibos statim ingerendos post communionem. Item, nec *cap. si constituti de accusat.* quia ibi solum puniuntur Sacerdos, qui fuerat tota nocte in taberna, & inde ierat ad publicè celebrandum: vnde propter scandalum, irreuerentiam, & præsumptionem cibi, vel potus lumpri post mediam noctem iure punitus est Filiuc. *dist. cap. 8. num. 237.*

12 Sed difficultas est, an sumptio tabachi in folio, puluere, & fumo frangat ieiunium naturale, & consequenter impediatur communio.

13 Antonius de Leone *in qq. moral. de chocolate, part. 2. §. 4. num. 10.* & *seqq.* relatus à Diana *tom. 3. part. 5. tract. 13. miscellan. 1. resolut. 1.* respondit affirmatiuè, nam ait, quocumque ex his modis sumatur, semper aliquid eius substantiæ traiecitur in stomachum, & consequenter violat ieiunium naturale: existimat enim violari hoc ieiunium per quodcumque, quod in stomachum traiecitur, etiam si non sit comestibile, aut potabile: alias enim mulieres, quæ comedunt terram, aut carbonem, aut quid simile, non frangerent ieiunium naturale, quod non est admittendum: deinde in confirmationem suæ sententiæ adducit Concilium Prouinciale Limense *artic. 3. cap. 20.* & Mexicanû *lib. 3. titul. 35. §. 13.* in quibus stricte præcipitur Clericis, ne ante Missæ sacrificium tabachi fumum, seu tabachi puluerem, etiam prætextu medicinae, sumant. Quæ Concilia, etsi extra prouinciam non obligent, afferunt tamen magnam auctoritatem huic sententiæ, maximè cum fuerint approbata à sacra Cardin. Congregat.

14 Anton. Diana *vbi supra*, cum Alphonso de Leone *de offic. capell. quæst. 8. sect. 17. casu 2. num. 134.* & Præposito *in. 3. part. quæst. 80. artic. 8. dub. 1. num. 39.* resoluit sumptionem tabachi, ore in folio, aut naribus in fumo, aut puluere non violare ieiunium naturale, nec impedire communionem. Quod autem tabachus sumptus in folio, & puluere per nares non soluat tale ieiunium, sic probat: quia vt docent Suarez *tom. 3. in 3. part. disp. 68. sect. 40.* S. quares rursus, & Fagund. *part. 3. lib. 3. cap. 5. num. 6.* Coninch *de Sacram. quæst. 80. artic. 8. num. 47.* Bonacin. *de Sacram. disp. 4. quæst. 6. punct. 2. ni. 16.* & alij, duo requiruntur, vt ieiunium naturale soluatur, & impediatur Eucharistiæ sumptionem. Primum, quod sumatur aliquid cibi, vel potus. Secundum, quod talis cibis, vel potus sumatur per actionem, quæ sit comestio, vel potatio; at sumptio

tio tabachi per nares non fit per actionem comestium, quæ solo ore efficitur; ergo, &c. ideoque asserunt Suarez, & Fagund. *vbi supra*, quod si quis per nares aliquantulum aquæ sumat, non frangit ieiunium naturale, quia illa aqua non potest dici sumi per modum potus, quæ tamen, certum est, quod frangeret ieiunium, si per os sumeretur. Vnde consequenter Celestinus *in cap. Theolog. moral. tract. 8. cap. 3. dub. 5.* & Barthol. à S. Fausto *de Sacrament. Eucharist. lib. 1. quest. 382.* consequenter affirmat hunc non manere im peditum ad sumendam Eucharistiam; ergo similiter nec eam impedit sumptio tabachi per nares, licet aliqua pars trajiciatur in stomachum, vt dictum est de aqua attracta per nares. Quod non impediatur sumptionem Eucharistiæ sumptio tabachi in fumo, patet etiam ex ratione supra allata: tum etiam, quia fumus tabachi non descendit in stomachum, sed statim per nares exit: & dato quod aliquid ex fumo tabachi in stomachum trajiceretur, adhuc non frangeret ieiunium naturale, quia recipitur in stomachum per modum respirationis, non autem per actionem, quæ fit comestio, aut potatio; quod autem per modum respirationis attrahitur, licet possit nutrire, non impedit sumptionem Eucharistiæ. Vt docet Suarez *vbi supra*, Villalobos *1. part. tract. 7. differ. 39. num. 5.* Bonacin. *vbi supra. punct. 2. num. 6.* & alij, quia hoc non est comedere, nec bibere: aliter sequeretur, quod si quis de industria aperto ore fumosum halicum carni in magna quâtitate, tempore v.g. Quadragesimæ, respirando attraheret, non solum ieiunium naturale, sed Ecclesiasticum solueret, quod videtur absurdum. Demum quod folia tabachi apposita in ore non impediunt communionem, nisi trajiciantur, potest probari rationibus supradictis, & confirmari, quia vt docet Bonacina *supra num. 9.* & alij, licet aromata ori imponere ante communionem ad vitandum noxium aerem, eaque dentibus conterere, modò de illis nihil deglutitur, & Faustus *vbi supra quest. 381.* docet, si quis aliquid aromaticum circumfert ore, sed nihil ex intentione deglutit, nisi minimè quid per modum succi inseparabiliter saluæ immixtum, posse sumere Eucharistiam. Et Lorinchius *in thesaur. verbo, Missa num. 21. §. 3.* asserit non impedire communionem, si quis granum aliquod paruum in os sumeret ad masticandum pro confortatione capitis, siue intentione comedendi, si casu in stomachum descenderet.

15 Ad rationes primæ sententiæ responderi potest dicendo, res non comestibiles non frangere ieiunium, etiam si in stomachum trajiciantur, vt cum alijs tenet Sancius *in select. disp. 42. num. 23.* Lugo *de Sacrament. disp. 15. sect. 2. num. 29.* & cù alijs Diana *vbi sup.* quia reuera non sunt cibis, nec potus, vt supponitur, & Concilia, ac Canones solos cibos prohibent; ergo de illiscibus loquuntur, qui in stomacho alterari, & concoqui possunt. Vnde colligit Diana *resolut. 1. citat.* in fine, non frangere ieiunium naturale eum, qui plures nùmos aureos deglutiret, aut si fructuum ossiculos, fragmentum metalli, vitri, aut capillulum, aut lignum, aut quid simile; quæ omnia admodum probabiliter sustineri possunt propter rationes dictas.

Ad auctoritatem Conciliorum Prouincialium,

responderi potest, idè in illis partibus, tam strictè prohiberi tabachum, quia forsàn ibi tali modo lumbatur, vt ferè semper ad vomitum prouocaret: quod colligitur ex Synodo Episcopatus Canariarum relata ab ipso Leone, vbi statuitur, vt tabachus sumi non possit à Clericis sub pœna excommunicationis latæ sententiæ per duas horas ante Missam, vel post Missam, quo significatur causam prohibitionis fuisse vomitum; nam aliter post Missam, non solum tabachus, sed cibi, & potus sumi possunt.

16 Ego autem, etsi in rigore Theologico existimem veriore sententiam: nihilominus tamen ob reuerentiam, & decentiam Sacramenti, & maximum abusum, qui non solum inter laicos, sed etiam Clericos, & Religiosos in sumptione tabachi introductus est, consultum fore reputo, imò & rem maximè Deo gratam, si nostri superiores talem sumptionem Clericis prohiberent, aut saltem moderarent, sicut pijsimè, & sanctissime fecerunt Concilia Prouincialia desuper memorata: ego, Deo gratias, nec illum fumo, nec vnquam sumpsi.

17 Excipiuntur tamen aliqui casus à Doctoribus, in quibus licet non ieiuno sumere Eucharistiam. Primus est necessitas sumentis, id est, si infirmus existat in probabili mortis periculo. Ratio est, quia tunc obligat præceptum diuinum communicandi, quod præuælet Ecclesiastico de seruando ieiunio. Quod intelligendum est primò, nisi facilè, & sine periculo sequenti die ieiunus non possit communicare, in quo non est scrupulose agendum nam simpliciter loquitur, *cap. liti quido, cap. Sacramento, de consecrat. distinct. 2. Nauarr. capit. 25. num. 83.* & Doctores communiter. Secundò, non tantum hoc licet semel, sed etiam bis, & ter; cum hac tamen limitatione, quod si infirmitas variata non fuerit, & taliter non potest esse ieiunus, interponatur saltem hebdomada inter communionem, & communionem, id est, sex, aut octo dies, ita Suarez *disputat. 68. section. 5.* Henriquez *lib. 8. cap. 4. num. 1. & cap. 50. num. 1.* Filiuc. *tom. 1. tractat. 4. cap. 8. num. 238. versic. Tercio.* & cum Tabiena, & alijs Bonacina *tom. 1. disputat. 4. questio. 6. puncto 2. numer. 23.* & Villalobos *tom. 1. tractat. 7. different. 39. num. 8.* & cum multis Diana *1. part. tract. 14. resolut. 75.* contra Medinam, Vazquez, & alios. Tum primò, quia semper habet rationem viatici. Tum secundò, quia Concilium Constantiense concessit, vt infirmus non ieiunus communicet, & cum non restrinxerit ad vnâ vicem, non videtur negandum, quin infirmus non ieiunus possit post sex, vel octo dies iterum ad Eucharistiam admitti. Non enim videtur credibile, piam Matrem Ecclesiam velle infirmum priuare tot commodis, & fructibus non solum in prima vice quam communicauit, sed etiam in omni statu infirmitatis, ad vincendas tentationes occurrentes, & peccandi pericula superanda, quibus auxilijs, & præsidijs, indiget infirmus in statu mortis constitutus. Aduertunt tamen, & bene Doctores citati, non licere quotidie infirmum non ieiunum communicare, propter reuerentiam Sacramenti. Quod si sit diuersus casus status infirmitatis, intra pauciores dies poterit communicare,

Suarez *ubi supra*, Filius *ius loco citato*. Dixi semper, non ieiunus, nam si ieiunus existere posset, nullus extat textus, nec ratio, cur infirmus, non posset iterum, atque iterum ad Eucharistiam accedere. Vide Bonacin. *ubi sup. num. 32.* & Coninch *q. 80. artic. 8. n. 73.*

18 Secundò, condemnatus ad mortem, si communio nequeat anticipari, nec differri commodè, potest non ieiunus comunicare. Bonacina *supra num. 12.* Doctores citati, & alij communiter, quia hic etiam est in articulo mortis; & sicut tunc potest à reseruatibus absolui, ita ad Eucharistiam admitti: & ita factum esse, refert Henriquez *cap. 50. litera E.* Tenetur tamen reus, si sciat eo die morte plectendum, esse ieiunus, si id commodè fieri possit. Vide Bonacinam *ubi supra*, Tolet. *lib. 2. cap. 28. num. 6.* & ea quæ circa hoc dixi in Decalogo *lib. 5. cap. 1. dub. 2. num. 5.*

19 Tertiò, Sacerdos, qui post sumptam ablu-tionem habet reliquias hostiæ palato affixas, potest nouam ablu-tionem sumere. Idem dic, si aliqua particula adhæsit calici. Syluest. *Eucharistia 3. num. 3.* Suarez *disputat. 68. sectio. 6.* Henriquez *cap. 49. lit. F.* & cum alijs Bonacina *supra numer. 12.* Villalobos *sup. num. 4.* & Filiucius *tom. 1. tractat. 4. cap. 8. num. 259.* Ratio est, quia magis decet reliquias trajcere per nouas, & iteratas ablu-tiones, quam digitum in os apponere: ob id-que idem dicendum de infirmo qui ob nimiam sic-citatem non potest deglutire solam particulam, censentur hæc omnia vna moralis actio: propter eandem rationem Sacerdos, qui post ablu-tiones, aut post dictas orationes reperit in patena ali-quam particulam, vel particulas hostiæ à se con-secratæ, etiam magnæ quantitatis, potest statim eas sumere cum enim sint complementum, & par-tes eiusdem sacrificij ad ipsius integritatem per-tinent. Per statim autem intellige, totum illud tempus, quo non est expletum adhuc ministe-rium Missæ: sicque non poterit eas sumere si iam recessit ab altari. Quaresi contingat multo tem-pore morari celebrantem in dispensatione Eucha-ristiæ, potest purificare vasa, & sumere reliquias, si pertineant ad illud sacrificium: secus autem si essent præconsecratæ, nam tunc essent consecran-dæ, si id fieri reuerenter possit. Laicis verò dan-dæ non sunt vllò modo post ablu-tionem, nec ante illam, si iam communicauerunt; nam ipso-rum actio est consummata in priorj sumptione: li-cet tamen eas illis dare cum priori hostiola. Sua-rez *disputat. 68. sect. 3.* Filiucius *supra questio. 11.* Henriquez *cap. 50.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disput. 4. quest. 6. punct. 2. numer. 13. 14. & 15.* Quod si Sacerdos reperiat aliquas particulas, quas dubitat esse consecratas, potest eas etiam post ablu-tionem sumere, nam hæc reputatur vnica actio, quæ fuit inchoata cum ieiunio. Nauarr. *cap. 25. n. 89.* & cum alijs Bonacina *supra num. 16.* Dixi, hostia à se consecrata, quia si dictæ reliquæ sint ho-stiæ ab alio Sacerdote in altera Missa consecratæ, non poterunt ab alio in hoc casu sumi, vt existi-mat Diana *2. part. tract. 14. resolut. 66.*

20 Quarto, potest sumi Eucharistia à non ie-

iuno, quando id expostulat necessitas, & reue-
rentia Sacramenti. Quod contingere potest in ijs
casibus. Primus si aduertat Eucharistiam ad manus
infidelium deueniendam, aut alia similis causa su-
perueniat. Suarez *disputat. 68. sect. 1.* Coninch
quest. 80. artic. 8. num. 21. & cum alijs Bonacin.
sup. num. 18. Secundusest, quando Sacerdos lo-
co vini inaduertenter aquam consecrauit, & su-
mendo simul cum particula, comperit esse aquam,
non tenetur extrahere particulam, & euomere
aquam, sed debet de nouo vinum consecrare, &
non ieiunus sumere propter sacrificij integritate-
tem: ob idque, qui post consecrationem aduertit,
se non esse ieiunus, aut sumpto iam cibo con-
secrauit, tenetur sacrificium perficere, quia ar-
ctius obligat integritas sacrificij, quam præcep-
tum ieiunij. Azor *tom. 1. l. 10. cap. 33. quest. 3.*
Henriquez *cap. 50.* Bonacina *supra num. 19.* & alij
communiter. Si autem ante consecrationem re-
cordatur, & potest omittere Missam ceptam ab-
que scandalo (quod rarò contingere potest) re-
netur eam relinquere. Item, ob supradictam cau-
sam, si Sacerdos peracta consecratione, pereat,
nec adsit Sacerdos ieiunus, poterit non ieiunus,
& tenetur perficere sacrificium. Ita Bonacina *su-
pra num. 20.* & Doctores communiter: si autem
pereat ante consecrationem, nullus non ieiunus
tenetur perficere sacrificiū: aliqui existimant tunc
posse: verius tamen putò oppositum, nam cum
nulla species sit consecrata, nec sacrificium in-
choatum, cessat ratio, & causa perficiendi sa-
crificium, idem dic, si pereat post sumptionem,
quia non relinquit sacrificium imperfectum.

21 Quintò, potest non ieiunus ex Pontificis
dispensatione communicare, nam vt dictum est *hoc
dub.* præceptum hoc est Ecclesiasticum, ideo à Pa-
pa dispensari potest.

22 Demum potest quis sumere Eucharistiam
non ieiunus ad scandalum, & infamiam vitandam
si aliter vllò modo vitari non possit, patet ex di-
ctis, quia in hoc casu etiam non præmissa confes-
sione contritus celebrare, vel Eucharistiam sume-
re potest.

23 Quæres primò, vtrum Sacerdos non ieiunus
possit consecrare ad communicandum infir-
mum, si careat hostijs consecratis. Maior *in 4. dist. 5.
quest. 3.* cuius sententiam existimat probabilem.
Suarez *disputat. 68. sect. 1.* affirmat: quam opinio-
nem probabilem reputat Layman in *Theologia mo-
rali lib. 5. tract. 4. cap. 6. num. 21.* & aliqui apud
Dianā *3. part. tractat. 4. resolut. 33.* quia præcep-
tum diuinum communionis tunc præualet præ-
cepto Ecclesiastico ieiunij. Probabilius tamen, &
verius est, id non licerè, vt tenent Nauarr. *cap.
21. num. 53.* Suarez *ubi supra*, Filiuc. *tom. 1. tra-
ctat. 4. cap. 8. num. 242.* & communis Doctorum
apud Bonacinam *tom. 1. disput. 4. quest. 6. puncto
2. num. 24.* Ratio est, quia maior est habenda ra-
tio reuerentiæ, & dignitatis Sacramenti, quam
necessitati proximi aequalis, quo in casu excu-
satur infirmus à præcepto communionis, quod
tunc præsumitur non obligare, eo quod celebra-
ri non possit sacrificium reuerentia debita tanto
Sacramento: ob idque non licet ad communican-
dum, conficere hoc Sacramentū in azymis, vt supra
dictum est *cap. 2. dub. 1. num. 11.* aut si non essent
vestes

vestes sacre : idque totum probat Ecclesiastica consuetudo : potest autem quis aliquando non premissa confessione communicare ; quia confessio potest suscipi per contritionem , non vero ieiunium.

24. Quares secundò , an dubitans , an aliquid cibi vel potus post mediam noctem sumperit , possit eo die communicare , vel Missam celebrare. Huic quaestioni satisfacit in Decalogo lib. 3. cap. 2. dub. 4. num. 8. Breuiter dico , esse probabilem partem affirmantem , quando facta debita diligentia dubium vinci non potest , vt post ibi citatos docent Layman in *Theolog. moral. lib. 1. tract. 1. cap. 5. § 4. num. 36.* & Dian. *part. 3. tract. 4. resolut. 29.* vbi etiam dixi , quando sunt plura horologia , posse quem comedere in media nocte , donec aliquid sonuerit , & posse die sequenti communicare , quia sequitur quasi opinionem probabilem. Ita etiam Diana *supra* , *resolut. 36.* cum Fagundez *praecepto 4. lib. 1. cap. 10. num. 2.* Sancio , & Villalobos , quòd si tantum sit vnum horologium , hora completur in primò pulsù , seu sonitu : vnde tenetur statim , & in continenti de eo eijcere buccellam , aliter non poterit die sequenti communicare , aut celebrare : postquam verò buccellam eiecerit , non tenebitur esse nimis anxius ad abluendum os : si tamen masticat buccellam carnis , & dies sequens sit ieiunij , non tenebitur eam eijcere , etiam sub veniali (modò non sit communicaturus) non enim cum tanto rigore illud præceptum positum obligat. Diana *sup.* *resolut. 36.* cum Sancio in *selectis. disp. 42. num. 20.*

25. Nota , comedere statim sumpta Eucharistia , si absit causa , esse aliquam irreuerentiam , & peccatum veniale : si adsit causa , aut gratias egerit , nullum. Ledesma *cap. 13. de Eucharistia , conclus. 5. dub. vltim.* Henriquez *lib. 8. cap. 40. num. 1.* communiter tamen ob maiorem Sacramenti reuerentiam expedit , post communionem aliquantulum abstinere à cibo , & potu. Bonacina *vbi supra. num. 23.*

Dub. 6. Quae frequentia huius Sacramenti licita sit , & conueniens.

1. Dico primò , prohibitum est , non solum laicis , sed etiam Sacerdotibus eodem die bis sumere Eucharistiam , constat aperte , in *cap. consulisti de celebratione. Missar. & cap. sufficiat. de consecrat. distict. 1.* vbi id Sacerdotibus prohibetur , & à fortiori laicis , idque approbat vsus Ecclesiae : posset tamen in hoc Pontifex dispensare , sicut in sacrificio : imò ad impediendam sacrificij iniuriam , vel irreuerentiam posset bis sumi , vt dictum est *dub. antecedenti num. 20.* ne videlicet in manibus haeretici deueniat , vel comburatur. Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 7. num. 197.*

2. Dico secundò , laudabilius , & vtilius est esse frequentius communicare , quàm rarius. Ita communis apud Suarez *disput. 69. sect. 4.* ex D. Thom. *1. part. quest. 80. artic. 10.* & dixi in Decalogo *lib. 3. cap. 5. dub. 2. num. 17.* & tenent Sancti Patres , apud Suarez *loco citat.* Fundatur in Trident. *sess. 13. cap. 8. & sess. 22. cap. 6.* ibi : *Obta-*

tes sancta Synodus , vt in singulis Missis fideles à stantes communicarent. Probari potest primò , quia digna còmunio per se bonum est , abstinentia verò per accidens , ratione scilicet indispositionis , vel irreuerentiae. Secundò , quia frequentatio prouenit ex charitate , virtute mobiliore ; abstinentia verò ex timore. Tertiò , quia abstinens priuatur vberimis fructibus , qui ex augustissimo Eucharistiae Sacramento percipiuntur : fieri tamen potest , vt aliquando melius sit abstinere à còmunionem , vt quando id expostulat decencia , & honestas , vt patet ex dictis *dub. antecedent.* de dispositione corporali ad euitandam irreuerentiam Sacramenti. Bonacin. *com. 1. disput. 2. quest. 7. punct. 2. num. 16.* vel si hoc Sacramentum frequentans aliquando abstatineat præ maxima humilitate , & deuotione , ac reuerentia.

3. Dico tertiò , nullo iure prohibitum est , còmunicare ter , vel etiam quotidie in hebdomada : patet exemplo nascentis Ecclesiae , in qua ex Actor. 2. quotidie fideles communicabant , qui mos diu viguit , ex D. Hieronym. *Epist. 28. ad Lucium.* Filiuc. *sup. num. 197.*

4. Dico quartò , præter tempus communionis paschalis , non est ab Ecclesia determinatum tempus ad frequentandam Eucharistiam , nullo enim iure id probari potest : imò nec posse Episcopum communionem ad certum tempus , v. g. ad dies Dominicis , vel ad quartam , aut sextam feriam limitare : refertur declaratum à S. Congreg. Cardin. *supra Trident. sess. 22. cap. 6.*

5. Dico quintò , vniuersaliter non potest assignari certa regula pro frequentatione huius Sacramenti : sed pro diuersitate statuum , & personarum præscribenda est ; nam Religioso expediret frequentius communicare , quam seculari : Sacerdoti , quàm Clerico : soluto quàm conjugato. Bonacina *supra num. 16. in fin. Suar. loco cit.*

6. Dico sextò , loquendo in particulari , Sacerdotibus licitum est quotidie celebrare , vt comprobatur laudabilis consuetudo : ipsis enim ex officio competit sacrificium offerre pro fidelibus viuus , ac defunctis : consilium tamen est aliquando abstinere , vt maiori feruore , & deuotione postea accedant , de quo tamen certa regula dari non potest. Villalobos *1. p. diff. 41. num. 2.*

7. Dico septimò , laicis , regulariter loquendo , non est danda còmunio , nisi singulis mensibus , aut singulis quindecim diebus , aut singulis Dominicis , vt maiori cum deuotione , & reuerentia discernant cibum à cibo. Suarez *disput. 69. sect. 4. conclus. 3.* Bonacina *supra num. 16. in fin.* Filiuc. *loco citat. num. 199.* vbi tenet , & rectè quidem , optimam videri consuetudinem communicandi singulis Dominicis , atque hoc esse commune apud sanctos , & prudentes viros : addit , vix enim suppositis curis humanae vitae , & necessarijs occupationibus , moraliter frequentior còmunio consulenda est , quia sic , & fructus sufficiens percipitur , & conseruatur reuerentia. Neque , inquit , omittenda propter venialia , aut quia minorem quis feruorem sentiat ; tum quia difficile est , id cognoscere , & sæpè accidere potest , vt solidior adsit deuotio nobis nõ aduertentibus , id enim sæpè Deus abscondit ob maiorem vtilitatem : cum quia non exiguus est ille fructus , vt in magnis quis non consensiat.

siat, & in minimis sensus minuatur, atque ita exponendum est, cap. si non sunt de consecrat. dist. 2. Hæc ille.

8 Dixi regulariter loquendo, nam de consilio docti, & prudentis confessoris posset laicus, etiam præter Dominicum diem, iterum in hebdomada, si in ea festum incidat, Eucharistiam sumere: imò si probatissimæ sit vitæ, & notabili sanctitate præditus, posset quotidie communicare, vt solebat facere sancta Catharina Senensis. Villalobos supra num. 3. & cum alijs Henriquez cap. 53. num. 4. vbi ait, rigidus esset confessor, qui laicis vitæ probatissimæ non permetteret quotidie communicare. Non tamen facilè concedenda est quotidiana cõmunio, caueatque confessor, an poenitens sit maxime prouectus in charitatis feruore erga Deum, & proximum, & in maxima deuotione, & reuerentia huius Sacramenti. Sumatque confessor aliquando experimentum de humili obedientia, iubens aliquando ad probationem abstinere; quòd si poenitens id ægrè ferat, signum est, vt ait Medina in sua institut. pagin. 166. non esse dignos quotidianæ communionis; si verò cum humilitate, deuotione, & reuerentia, obediant, signum est, posse conferri eis frequenter Eucharistia. Temperandus est etiam quarundam personarum nimius, & imprudens feruor, ac intemperata sitis communionis, nec facilè danda est licentia singulis diebus communicandi, nisi rarissime. Henriquez videndus disto cap. 53. Ledesma in sum. cap. 14. de Eucharistia, vide etiã F. Molin. in sua institution. Sacerdot. tractat. 7. vbi de hoc pie, & doctè, & in nostro Decalog. lib. 3. cap. 5. dub. 2.

9 Dico octauo, quamuis communio ex consuetudine dari soleat vsque ad meridiem, quia opportunius est id tempus, tamen seruato ieiunio, & secluso scandalo, qualibet diei hora potest dari, neque consuetudo induxit præceptum, vt tenent Syluest. verbo Eucharistia 3. q. 14. & cum alijs Villalobos supra num. 5. & Filiuc. loco citat. num. 197.

10 Nota, sicut Eucharistia in Ecclesia est conficienda, cap. sicut, cum alijs, de consecrat. dist. 1. ita in Ecclesia est fidelibus sumenda, cap. si quis in rya, cap. qui intrant, de consecrat. dist. 2. Nec pro infirmis est in priuatis domibus consecranda, sed ab Ecclesia deferenda, cap. Presbyter Eucharistiam, de consecrat. dist. 2. & in cap. officium, de offic. Archidiacon. & in cap. 1. de custodia Eucharistia, cap. sanè de celebrat. Missar.

C A P. VII.

De ministro Eucharistiæ.

Dub. 1. Quinam sit minister Eucharistiæ.

1 D Vplex datur minister huius Sacramenti, alter consecrationis, ille scilicet qui consecrando conficit hoc Sacramentum: alter verò dispensationis, seu administrationis, nimirum ille, qui fidelibus Eucharistiam dispensat, seu administrat.

2 Dico primò, minister ordinarius, & necessarius consecrationis Eucharistiæ, solus Sacerdos, est de fide ex sensu Ecclesiæ, ac traditione, & definitum est in Concil Niceno primo cap. 14. Lateranensi cap. firmiter, Tridentin. sessio. 13. 3. & sess. 22. Canon. 8. hinc Clementin. lib. 2. consue. cap. 31. dicit, laicum qui sine Sacerdote tentat sacrificare nihil facere. Ratio est, quia solis Sacerdotibus data est potestas consecrandi, & conficiendi hoc Sacramentum, illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, vt semper Ecclesia ab Apostolis edocta intellexit, congrue quidem, quia ad tale ministerium oportebat, ministros esse singulari ratione consecratos: contra hæreticos autem contendentes omnes Christianos esse Sacerdotes, lege Bellarmin. lib. 4. de Eucharistia, cap. 16. vide etiam Suarez 3. part. disput. 61. sect. 3. Henriquez lib. 8. cap. 44.

Hinc sic primò, Angelum non posse esse ministrum huius Sacramenti, nisi ex dispensatione, constat ex dictis de Sacramentis in genere, cap. 3. dub. 2. num. 3. Secundò, neque hominem Diaconum tantum; quia de iure diuino solum habens Ordinem sacerdotalem est minister huius Sacramenti, Sotus distinct. 13. quæst. 7. artic. 3. & colligitur ex 1. ad Corint. 4. Sic nos existimet homo, vt ministros, &c. Patet etiam Ecclesiæ vsu, & traditione perpetua. Tertio, quilibet Sacerdos, etiam excommunicatus, vel degradatus, potest validè consecrare; quia retinet Ordinem sacerdotalem, consequenter potestatem consecrandi fundatam in caractere sacerdotali indelebili. Ita communiter DD. cum S. Thom. q. 82. art. 7. & 8.

3 Dico secundò, vt validè cõficiatur hoc Sacramentum, requiritur ministri intentio, patet ex dictis de Sacramentis in genere, cap. 3. dub. 2 non tamen requiritur fides, aut alia bonitas, vt ibidem constat: vnde errauit Magister dist. 13. vt omnes Theologi affirmant, asserens consecrationes hæreticorum esse irritas, & nihil efficere, est enim contra Tridentin. sess. 7. Can. 9. quia cum maneat character in eis, manet etiam potestas consecrandi. Quare quando dicitur in cap. accedens. dist. 50. de degradat. & multis decretis 1. quæst. 1. consecrationes hæreticorum esse irritas, intelligendum est, vel quoad debitum vsu, quia sunt suspensi, sic ex cap. ordinationes 9. quæstion. 1. vel quod ad ipsas ordinationes, quæ non sunt factæ debito, & essentiali ritu; per se enim habent prauam intentionem, non habent debitam materiam,

riam, &c. quo pacto concedimus esse irritans. De qua re plura Suarez *disp. 61. sect. 1.*

4 Dico tertio, quando plures Sacerdotes eandem materiam, v. g. eandem hostiam consecrant, si omnes partialiter concurrant, nihil efficiunt, patet ex dictis de Baptismo, *cap. 1. dub. 4. num. 28.* si autem vnusquisque totaliter, & integre, & eodem tempore absoluat formam, omnes conficiunt quia omnia necessaria cōcurrunt, & non est maior ratio de vno, quam de alio, Suarez *disp. 61. sect. 4.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 9. num. 249.* At si vnus prius, quam alij absoluat formam, ille solus consecrat, quia cum prior forma cadat super debitam materiam, illa solū perficiet Sacramentum, cum alijs, vt supponimus, intentio primi proferentis formam sit indepēdens ab alijs. Vide Suar. *loco citato.*

5 Ex dictis sequitur, quid dicendum de nouis Sacerdotibus, qui simul cum Episcopo eos ordinante proferunt verba consecrationis, ij enim si absoluant verba in eodem instanti morali simul cum Episcopo, omnes consecrant; nam Pontificale Romanum ait, nouos Sacerdotes teneri dicere Canonem, & verba consecrationis, eo modo quo Episcopus; consequenter sequitur proferre formam non materialiter tantum, vt existimat Caiet. *3. part. quest. 82. artic. 2.* sed formaliter, & propriè, vt insinuat dictum Pontificale. Quod si proferat verba ante quam Episcopus finiat, vel post, solus Episcopus consecrat; nam respectu Episcopi habent se, velut concausæ consecrationis; ergo omnium intentio referenda est ad instans, in quo Episcopus absoluit verba, vt colligitur ex Sancti Thom. *3. part. quest. 82. artic. 2.* & tenet Ledesma *in sum. tractat. de Eucharistia, cap. 9. conclus. 1.* Nec inde inferas peccare, & esse sacrilegos prauentientes, vel postponentes verba; quia non habent intentionem consecrandi, nisi finiant simul cum Episcopo: debet enim recenter ordinati intendere, & velle facere, id quod vult Ecclesia, eos in tali casu facere, vt bene Ledesma *supra.* Et quidem quoad praxim, vt docet Suarez *diff. sect. 4.* huiusmodi Sacerdotes, vel non habeant determinatam intentionem consecrandi, neque non consecrandi, sed habeant debitam tantum, quam Deus scit esse habendam; vel habeant intentionem consecrandi quidem, si possunt finire simul cum Episcopo, si vero non possunt, tantum intendant proferre illa verba materialiter, vt dicit Caietan. & ita omnia absurda vitantur. Filiuc. videndus *tract. 4. cap. 9. 3.*

6 Dico quarto, minister ordinarius, & deputatus ad hoc Sacramentum dispensandum, seu administrandum est solus Sacerdos. Sancti Thom. *3. part. quest. 82. artic. 3.* & communis Doctorum patet ex *cap. peruenit de consecrat. distinct. 2.* & vsu Ecclesie, est enim hæc administratio annexa potestati consecrandi, quam solus habet Sacerdos, & sicut potestas consecrandi est de iure diuino, ita & administrandi. Filiuc. *tract. 4. cap. 9. num. 277.*

7 Minister autem extraordinarius, in necessitate tamen, potest esse Diaconus, hic enim potest infirmis ministrare corpus, de licentia tamen Episcopi, vel Parochi impediti, si autem Parochus sit absens, satis est illius interpretatiuè rati habitio; in casu ergo necessitatis potest Diaconus dare cō-

munionem, quamuis proprius Parochus prohiberet. At si presens Parochus resisteret, non debet cum eo litigare, vt eo inuito cum scandalo ministraret, vt bene aduertit Henriquez *de Eucharistia, caput. 54.* & cum alijs Villalobos *part. 1. tract. 7. different. 46. num. 4.* Hoc tamen tempore ob Sacerdotum copiam, & multitudinem non videtur in vsu, vt Diaconus Eucharistiam ministraret: in primitiua autem Ecclesia Diaconi, (forfan ob paucitatem Sacerdotum) sanguinem ministrabant, quod officium exercuit Beatus Laurentius, & nunc de facto Cardinalis Diaconus Papæ celebranti sanguinem ministrat. Inferior autem Diacono, vt Subdiaconus, aut laicus non possunt in necessitate, nec sibi, nec alijs ministrare Eucharistiam, vt cum Henriquez *ubi sup.* & alijs tenet Bonac. & Villalobos *supra n. 5. tom. 1. disputat. 4. quest. 5. puncto 1. num. 6. vers. Sed contrarium.* Quia non est tanta necessitas Eucharistie, vt Laicus, aut alius, qui non est Sacerdos, vel saltem Diaconus, possit in tali articulo propria autoritate sibi Eucharistiam ministrare, non seruata solemnitate, & ritu consueto Ecclesie: sic Sacerdos non potest, vt se ipsum, vel aliam communicet in articulo mortis, celebrare sine vestibus sacris. Non tamen est improbabile, posse Subdiaconum, aut etiam laicum Sacramentum Eucharistie in articulo mortis administrare sibi, vel alijs, vt docent Valencia *tom. 4. disputat. 4. quest. 10. puncto 1. ad finem.* Suarez *disputat. 12. sect. 3. ad finem.* Coninch *questio. 82. artic. 3. num. 23.* rationem afferunt, quia solū iure humano prohibitum est laico attingere Eucharistiam, *cap. peruenit, de consecrat. distinct. 2.* ius autem humanum non videtur in hoc euentu obligare, sed ius diuinum communicanti. Tum etiam quia olim permittum fuit fidelibus, secum deferre Eucharistiam sumendam sequenti die: & laicis eam tempore necessitatis ad infirmos deferre. Tenenda tamen prior opinio, quam vsus Ecclesie comprobatur: etenim hoc tempore non videtur in vsu, vt Diaconus Eucharistiam ministraret, ergo multo minus id cōcedendū est alijs non Diaconis. Vide Bonacinam *ubi supra.*

7 Dico quinto, licet cuius Sacerdoti ratione ordinis aliqua ratione competat distributio, & dispensatio Eucharistie, non tamen potest licite quilibet eam administrare, sed ille tantum, qui habet iurisdictionem ordinariam, vel facultatem ab eo, qui iurisdictionem habet, vt cum Nauarro, Rodr. Coninch, & Reginaldo, dixi *in expositi. Bell. Cruciat. lib. 1. §. 3. dub. 8. num. 1.* & cum alijs docent Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 9. num. 259.* & Bonacin. *tom. 1. disp. 4. quest. 5. puncto 1. num. 6. in fin.* Vide Suar. *disp. 72. sect. 2.* Requiritur enim ad huius Sacramenti dispensationem iurisdictionis, vt statuit Concil. Mileuitanum *cap. 18.* & Cartaginē. *se primū cap. 7.* & ex *cap. omnis vtriusque sexus, de penit. sp. remis.* in his enim prohibetur, ne Clerici, aut laici Eucharistiam ab alienis accipiant, cōsequenter prohibetur, ne quis Sacramenta ministraret nisi suis subditis, vel de licentia proprii; mutua enim est obligatio, & suscipientium, & ministrantium. Etenim Sacramenta ministrare munus est pastoris; ideo peccat mortaliter, qui sine licentia, saltem tacita proprii pastoris, aut priuilegio, etiā in articulo mortis ministrat hoc Sacramentum, vt

docent DD. citati, & omnes communiter, quia in re graui alienum officium vsurpat. Si tamen bona fides, vel Pastoris voluntas, saltem interpretatiua intercedat, vel nullum, vel tantum peccatum veniale erit. Satis etiã est rati habitio de futuro, quia hæc non requiritur ad substantiam actus, sed ad debitum modum tantum; ideo sufficit voluntas probabiliter præsumpta pastoris. Filiuc. *sup. num. 260.* & dixi in Bulla *vis sup. dub. 8. num. 7.* Secus in Sacramento pœnitentiæ, quia hoc ad sui validitatem requirit, dum actu ministratur, actualem, & de præsentii iurisdictionem in ministro. Bonac. *supra num. 7.* cum Suarez, & alijs. Similiter, & eodem modo peccat, vt docet Nauarr. *cap. 21. num. 52.* qui scienter à non suo Parocho, vel alio sine proprii licentia, saltem tacita, vel priuilegio, hoc Sacramentum suscipit, quia non est ei liberum à quocumque, sed à suo pastore illud suscipere, sed de eius licentia.

8 Sed quæres, an ministrans Eucharistiam sine licentia Episcopi, vel Pastoris incurrat aliquam censuram. Respondeo, & dico primo, si sic ministras sit Sacerdos secularis, seu non Religiosus, nullam incurrit censuram, nec irregularitatem, nullo enim iure id cautum est: si verò non sit Sacerdos Clericus sic ministrans, & ministrat eam solemniter, incurrit irregularitatem impositam Clericis ministrantibus in ordine, quem non habent. Filiuc. *tom. 5. tract. 4. cap. 9. num. 261.* Dico secundò, Sacerdos Religiosus præsumens ministrare Eucharistiã laicis, aut Clericis secularibus (non autem Religiosis) siue in necessitate, siue extra illam, siue publicè, siue priuatim, ipso facto incurrit excommunicationem latam, in *Clementina Religiosi*, de priuilegijs, vbi excommunicantur Religiosi (& reseruat Pontifici) sacram Eucharistiã, & extremam vñtionem laicis ministrantes, aut eorũ matrimonijs assistentes, siue proprii licentia. De qua vide Suarez *diff. 72. sect. 2.* Nauarr. *cap. 27. num. 102.* & Sayrum in *thesaur. lib. 3. cap. 29. d. num. 26.* Aduerte tamen, non incurrere hanc excommunicationem Religiosos, qui ex ignorantia, vel rati habitatione probabiliter præsumpta Eucharistiã ministrarent laicis: quia ibi habetur hoc verbũ, *presumpserint*, at qui dicto modo ministrarent, non agunt præsumptuose. Filiuc. *supra*, & Bonacina *cit. num. 9.* qui cum Suarez *vbi supra*, Soto, Coiunch, & alijs tenet etiam excusari ab hac excommunicatione Religiosos communicantes infirmos in articulo mortis, quamuis Parochus sit inuitus; quia præsumitur adesse rati habitio Summi. Pœnitentiæ & præceptum Ecclesiæ non videtur obligare cum tanto proximi periculo; contrarium tamen tenet Nauarr. *cap. 21. num. 52.* cum Syl. quia inquit, Eucharistiã non esse Sacramentum necessitatis: verumque probabile, cum Bonacina sentit etiam Filiuc. *supra num. 266.* Hęc autem omnia intellige de iure communi, seclis priuilegijs, Religiosis, quo ad confessionem, & communionem concessis: etenim regulares ob sua priuilegia, de quibus Compendium, verbo *familiares fratrum.* Portel. *dubia regul. verbo, Sacramentorum administratio.* Rodrig. *tom. 2. quæst. 56.* possunt administrare Sacramentũ Eucharistiæ, Extremæ vñtionis, & Pœnitentiæ familiaribus Conuentus, ibi habitantibus, quod procedit, ait Villalobos *part. 1. tract. 7. diff. 47. n.*

5. etiam in famulo coniugato, qui ob id non dõmit in Monasterio, si in ipso Monasterio ægrotaret, quia est continuus comensalis: vt ait Portel. *sup. num. 6.* addit Villalobos, posse regulares in suis Ecclesijs sepelire famulos intra Monasteriũ habitantes, etiam si ibi non elegerint sepulturam; non tamen posse regulares dare Eucharistiã tempore Paschatis, nec in articulo mortis Tertiarijs suis in domibus habitantibus, quia vt refert Rodrig. *supra quæst. 56. artic. 10.* nullũ datur eis priuilegium circa hoc concessum. Villalobos videndus *vbi supra*, nota Rodriguez *1. tom. quæst. 56. artic. 1.* Ioann. de la Cruz *de statu Religios. l. 2. cap. 4. dub. 4. concl. 3.* existimare regulares posse tempore Paschali ministrare Eucharistiã secularibus, vt impleant præceptum annuæ communionis, per priuilegium cõcessum à Nicolao V. Monasterio B Mariæ Virginis de Guadalupe, Ordinis D. Hieronymi, & extensum à Pio IV. ad omnia Monasteria eiusdem Ordinis, & per communicationem ad Ordines etiam mendicantes, quod satis probabile existimat Diana *1. part. tract. 14. resolut. 73.* consulit tamen regularibus, vt faueant Parochijs, & deducant ad vsũ tale priuilegium. Atamen existimo hanc sententiam nullo modo esse tenendam, quia opposita communi consensu Doctorum, & fidelium vsu est recepta: quod a fortiori magis constabit, *quæst. seq.*

9 Quæres secundo an regulares possint die Paschatis in suis Ecclesijs Eucharistiã laicis ministrare. Ratio dubitandi est, quia Nicolaus V. Sixtus IV. & Leo X. cõcesserunt Religiosis, vt omnibus Christi fidelibus in Ecclesijs regularium possint Eucharistiã ministrare sine licentia proprii, excepto die Paschatis. Hoc supposito Suarez *1. part. quæst. 82. diff. 72. sect. 3.* quem sequitur Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 9. num. 264.* & Villalob. *part. 1. tract. 7. diff. 47. num. 4.* & alij apud Barbof. *de offic. ep. possest. Parochi, cap. 20. num. 10.* per diem Paschatis intelligit formaliter tempus communionis Paschalis, quod continetur quindecim diebus, consequenter licere Religiosis in suis domibus ministrare Eucharistiã in die Paschatis laicis ex deuotione, non autem ex præcepto ibi communicantibus. At Nauarr. *cap. 21. num. 52.* & Azor *1. tom. lib. 7. cap. 30. quæst. 7.* quos secutus sum in expositione Bullæ *lib. 1. §. 3. dub. 7. num. 8.* intelligunt materialiter ipsum diem Paschatis, ita vt eo die laici ibi non possint, etiam ex deuotione sumere Eucharistiã: quod colligunt ex illis verbis Sixti IV. & Leo. X. *præterquam in die Resurrectionis Dominica.* & Nicolao V. *præterquam in festo Pasche Resurrectionis Dominica.* De quo vide latius in Bulla loco citato. Quod si dicas in nostra Diocesi Religiosos ministrare laicis Eucharistiã in die Paschatis. Respondeo, id eos facere non ratione suorum priuilegiorum, nec ratione Bullæ, sed ex tacita, & præsumpta Parochorum licentia, id interpretante consuetudine: ob quam etiam rationem Parochus alienis quibus in sua parochia Eucharistiã administrat de præsumpta proprii licentia, vt dixi in Bulla loco citato.

10 Quæres tertio an per Bullam Cruciatæ concedatur facultas suscipiendi sacram Eucharistiã à quocumque Sacerdote, omni tempore, præterquã in die Paschatis: huic quæstioni abunde satisfacere, in

in expositione Bullæ lib. 1. §. 3. dub. 8. vbi secutus sum partem negantem.

11 Quæres quartò, an concessa alicui facultate ministrandi Sacramentum confessionis, censetur etiam concessa Eucharistia. Respondeo negatiuè, ita Filiuc. *sup. num. 253.* quia sunt duæ actiones separabiles, & distinctæ: tum etiam, quia confessio est maioris necessitatis, quam Eucharistia, idè in concessione vnius non comprehenditur altera.

12 Ex dictis colligitur, neminem posse alienis ouibus sacram Eucharistiam ministrare, etiam ratione Bullæ, sine Pastoris proprii licentia. Hanc autem licentia potest cõcedere Pastor, v. g. Parochus cuiuslibet simplici Sacerdoti respectu suarum ouium, quamuis ille non sit ab ordinario approbatus ad Sacramenta administranda, vt dixi in Bulla, cum Suar. & alijs *dub. 8. cit. num. 6.* & docet etiam Filiuc. *sup. num. 263.*

13 Quæres quintò, an Sacerdos sanus, præcissimo Missæ sacrificio, possit se ipsum ex deuotione communicare. Respondeo affirmatiuè, secluso tamen scandalo, & modò non sit alius Sacerdos, qui sibi ministret. Suarez *disp. 72. sect. 3.* Possuinus *de cõmunionem cap. 8. num. 13.* & cum Coninch, & alijs Bonacin. *tom. 1. disp. 4. quæst. 5. punct. 1. n. 12.* & Diana *2. part. tract. 14. resolut. 53.* nullum enim sibi ius usurpat, cum Sacerdos sit ordinarius huius Sacramenti minister, casu autem quo Diaconus deferret Eucharistiam Sacerdoti ægrotanti, tunc Sacerdos suis manibus, si potuerit, non autem Diaconi manibus sumere tenetur illam. Villalob. *part. 1. tract. 7. diff. 48. num. 2.* quod colligitur ex Concilio Niceno *cap. 24.* & cum alijs Diana *vbi supra.* Poterit ergo hic Sacerdos sanus, in casu dicto, se communicare in qualibet diei hora post meridiem, modo absit scandalum, & sit ieiunus. Azor *1. part. lib. 10. cap. 25. quæst. 7.* Henriquez *lib. 8. cap. 54. num. 5.* Diana *sup. resolut. 54.* nam consecratio Eucharistie, non verò eius sumptio, prohibita est post meridiem. Nihilominus tamen censeo cum Coninch *quæst. 80. artic. 10. num. 85.* propter reuerentiam tanti Sacramenti, non esse extra necessitatem permittendum, vt aliquis sub vesperam, & qualibet hora diei communicet. Laicus verò in casu extremae necessitatis non posset se ipsum communicare, eo quod non sit ita necessarium sumere Eucharistiam tempore mortis, vt laicus possit eam sibi ministrare, ita Bonacin. *supra num. 6.* Valde tamen probabile est oppositum, vt docet Suar. *in 3. part. tom. 3. disp. 72. sect. 3.* Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 9. num. 285.* Coninch *quæst. 82. artic. 1. num. 21.* Laym. *in Theolog. moral. lib. 5. tract. 4. cap. 7. num. 4.* & cum his Diana *part. 3. tract. 4. resolut. 47.* modo absit scandalum, & non habeat ministrum idoneum. Addit Diana cum Coninch, & Layman, & Valencia *tom. 4. disp. 6. quæst. 10. punct. 1.* posse laicum in tali casu etiam alijs sacram Eucharistiam ministrare, quia id nullo iure naturali, nec diuino repugnat; nec prohibetur iure Ecclesiastico, quia *caput peruenit de consecrat. disp. 2.* loquitur extra casum necessitatis. Non tamè hoc facile est admittendum eo quod vniuersales Ecclesie sint in contrariu: addit Bonac. *supra cù Conin. hoc idè licere Diacono in articulo mortis existenti, si alioquin discedere deberet sine viatico, nã iure antiquo in Concilio*

Niceno, *cap. 4.* ait, concessum erat Diacono, vt sibi communionem præberet, absente Sacerdote.

14 Quæres sextò, an sacerdos, qui non habet aliam hostiam consecratam præter suam, possit partem suam hostie præstare infirmo, aut etiam sano. Respondeo affirmatiuè, si adsit rationabilis causa, quia nulla datur in hoc irreuerentia; nec sacrificiū ob id desinit esse perfectum. He. riques *lib. 8. cap. 46. num. 2. lit. E.* & cum alijs Bonac. *sup. num. 13.* & cum alijs Diana *3. part. tract. 4. resolut. 34.*

15 Quæres septimò, quandonam teneatur Parochus suis ouibus Eucharistiam administrare. Respondeo, per se teneri non solum quando subditi tenentur communicare, vt voluit Syluest. *verbo, confessor 1. quæst. 8.* sed etiam quoties subditi rationabiliter petunt, vt si eam petunt non nimis frequenter, sed quatenus postulat eorum conditio, & Sacramenti reuerentia; nam Parochi tenentur oues suas pascere, quod maxime fit verbo, & Sacramentis, & par non est, vt paruuli panem petant, & non sit qui eis frangat. Suarez *disp. 72. sect. 3.* Nauarr. *cap. 25. num. 131.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 14.* excusari autem potest Parochus, si irrationabiliter petant; aut si illos mittat ad coadiutores, vel ad alios legitimam potestatem habentes, modo id fieri possit sine dispendio, & detrimento spirituali subditorum, & modo subditi in hoc consentiant. Addit Possuinus *de administratione Sacramentorum, cap. 5. num. 8.* excusari Parochum ab administratione Sacramentorum, quando habet rationabilem causam ea negandi, qualis esset infirmitas, lassitudo grauis collationem Sacramenti impediens, vel si foemina velint de nocte confiteri etiam in Ecclesia. Vide Filiuc. *tom. 1. tract. 4. cap. 9. quæst. 8.*

Dub. 2. Quenam dispositio requiratur in ministrante Eucharistiam.

1 R Espondeo, & dico primò, Minister conficiens, aut ministrans hoc Sacramentum, nè peccet, debet esse in gratia; nam ex officio ad hoc minus est deputatus, & cum speciali gratia consecratus; ex quo fit, peccare mortaliter, si in peccato mortali existens Sacramentum hoc conficiat, aut ministret, vt diximus *lib. 2. cap. 3. dub. 4.* & cum alijs docet Suarez *disp. 72. sect. 4.* Bonacin. *disp. 4. quæst. 5. punct. 2. num. 1.* & Filiuc. *tract. 4. cap. 9. num. 271.* vbi, & rectè quidem, addit eo grauius peccare, quo peius fuerit ministrantis status, vt si publicus peccator fuerit, aut si excommunicatus existat, in quo vltimo casu præter peccatum, incurrit in irregularitatem, eo quod censura innodatus ministrat Sacramentum, vt docet Nauarr. *cap. 27. num. 244.* & communiter DD. in materia de irregularitate: inde sequitur, Sacerdotem habentem conscientiam peccati mortalis, teneri antequam ministret Eucharistiam, preparare se ad gratiam per veram contritionem, aut saltem existimatam: non tamen tenetur confiteri (etsi tutius sit) nisi sumpturus sit Eucharistiam, vt dictum est, *sup. hoc lib. cap. 5. dub. 4.* Non tamen est improbabile Sacerdotem ministrantem Eucharistiam in peccato mortali nõ peccare mortaliter, vt tenet Dia-

na part. 2. tract. 17. resolut. 13. cum Henriq. quolibet. 6. quæst. 30. Martin. de Ledelm. in 4. par. 1. q. 5. artic. 6. dub. 3. & Petr. de Ledelm. in sum. cap. 26. concl. 8. diff. 5. de Sacramentis in genere, quia hæc ministratio non est actio causatiua gratiæ; nec Sacerdos tangit, nisi species materiales, quæ in se sanctitatem non habent, nisi sicut signa gratiæ, & quia si quis corpus Christi tetigisset, dū super terram ambulabat, non peccaret mortaliter tangens illud existens in peccato mortali. Tenenda tamen est prior sententia propter rationes dictas; irrogatur enim maxima irreuerentia sanctissimo Sacramento omnium Sacramentorum maximo, & excellentissimo, ob idque requiritur in ministro sanctitas, & puritas à peccato.

2 Dico secundò, præter gratiã in Sacerdote ministraturò Eucharistiã, nulla alia dispositio requiritur, nullo enim iure id colligitur: vnde nõ requiritur, quòd sit ieiunus. Suarez disp. 72. sect. 4. Bonac. sup. n. 6. & alij. Tenetur tamen minister sacram Eucharistiã administrare cum reuerentia tanto Sacramento debita, & cæremonijs ab Ecclesia ordinatis: videlicet, ne ministret eam tempore, & loco interdicto, non in priuata domo sine facultate, & approbatione Episcopi, non sine vestibus necessarijs, vt superpelliceo saltem, & stola, in ijs enim deficere, est peccatum mortale ex suo genere, ex cap. sanè de celebrat. Missar. Syluest. verbo, Sacramentũ, num. 3. Possuin. cap. 5. num. 39. Filiuc. supra num. 270. & Bonacin. loco cit. num. 8. Item ministranda est Eucharistia cum debito cultu, apparatu, & cæremonijs, vt luminis accensi, confessionis generalis, absolutionis communis, & aliarum orationum, quæ secluso scandalo, & contemptu, voluntariè omittere non esset peccatum mortale, sed tantum veniale ob aliquam irreuerentiam, vt cum Suarez loco citat. docet Filiuc. ubi supra; in necessitate tamen, maximè noctu, si non adsint, qui comitentur sacram Eucharistiã cum pallio, &c. potest solus curatus indutus superpelliceo, & stola, cum solo sacrista eam ad infirmum deferre, cum lumine tamen. Possuinus ubi sup. num. 38. ex dict. cap. sanè.

3 Ex his infertur primò, Parochum non posse Eucharistiã ad infirmum deferre, quoties ferre eam nequit cum habitu decenti, id est cum stola, & superpelliceo, præcedente lumine, iuxta cap. sanè, de celebrat. Missar. Possuin. cap. 5. num. 39. Bonacin. sup. num. 8.

4 Secundò, nõ teneri parochum deferre Eucharistiã ad infirmum prope moriturum, currendo valde festinanter; quia hoc repugnat reuerentiæ tanto Sacramento debitæ, ac honestati clericali; nec videtur præceptum ministrandi Eucharistiã introductum cum periculo, vt parochus fatuus videatur, & irrideatur. Secus autem dicendum de Sacramento Baptismi, aut poenitentia, propter eorum maximam necessitatem, tenetur enim parochus instante mortis periculo, festinanter currere etiam si nondum integre vestitus sit, aut cæli pluuiam minetur, aut frigus acriter prædomineatur, aut periculũ sit, vt Sacerdos fatuus habeatur, quia proximus est in extrema necessitate spirituali (vt supponimus) cui subuenire tenemur, non solũ famam, sed vitam prodigendo, vt docet S. Thom. 2. 2. quæst. 285. artic. 5. Possuin. sup. & alij, & di-

xi in Decalog. lib. 1. cap. 3. dub. 7. præcisa autem necessitate, Parochus satisfacit, si quamprimum curet adire infirmum festinando, & non currendo. Bonac. disp. 4. punct. 5. num. 9.

5 Tertio sequitur, Sacerdotem, qui ob aliquam infirmitatem nequit Eucharistiã pollice, & indice administrare, non posse alijs digitis conferre, quamuis tota manus sit consecrata, vt tenet Bonacin. sup. num. 10. cum Possuin. cap. 5. num. 50. quia consuetudine, inquit, receptum est, vt illis, & non alijs digitis ministretur: oppositum enim existimo probabile cum Toletto lib. 5. cap. 58. num. 2. non enim videtur notabilis irreuerentia, cum tota manus consecrata sit, & ex alio cap. necessitas intercedat.

6 Quarto, tempore pestis, etiam si adsit periculum infectionis, teneri Sacerdotem, non medio instrumeto, sed propria manu infirmos communicare, quia id expostulat reuerentia Sacramento debita, & rationabilius est, mortis periculum subire communicando, seruata reuerentia Sacramento debita, quàm Eucharistiã infectis peste denegare, vel eam administrare non seruando præscriptam formam, vt tenet Bonacin. sup. num. 10. & inquit Suarez tom. 4. disp. 44. sect. 3. num. 17. Existimo tamen, probabile esse, cum Possuin. cap. 8. num. 35. excusari posse a peccato, præciso scandalo, & periculo, lapsum Eucharistiã in terram, si instrumeto ritè confecto, & apto ministret. Vide in Decalog. lib. 1. cap. 5. dub. 6. num. 13. & 14. An verò excommunicatus possit Sacramenta ministrare, tractant DD. in materia excommunicationis.

Dub. 3. An Eucharistia administrari possit in dignè petenti, seu peccatori.

1 **Q**uæstio hæc potest exagitari de omnibus Sacramentis, vt eam sic exagitat Bonacina tom. 1. quæst. 6. punct. 4. sed quia sacra Eucharistia dignior omnibus est, & publicè administratur, ideò specialiter de ea procedit hæc quæstio. Ad cuius intelligentiam.

2 Nota eum, qui Sacramenta petit indigne, aut esse peccatorem publicum, aut occultum. Rursus aut publicè petit, aut occultè. Dicitur autem peccator publicus tripliciter. Primò, quando de illius delicto constat in iudicio per ipsius delinquentis confessionem, aut per depositionem testium, aut per sententiam Iudicis, qui dicitur peccator publicus à iure. Secundo quando delictum commissum est in præsentia multorum, ita vt non possit, vlla tergiuersatione celari, & hic dicitur peccator publicus factus, seu notorius notorietate facti. Differunt tamen Doctores, quot personæ requirantur, nam Sotus requirit præsentiam decem hominum; Suarez verò relinquit prudentis arbitrio: placet tamen nobis sententia Syl. verb. Notorium. Azor. Henriq. Sayri, & Sanchez, quam secutus sum in exposit. Bullæ, lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 6. num. 1. & dub. 7. num. 3. notorium quoad præsens illud dici, quod scitur à maiori parte viciniæ, Collegij, vel communitatis, dummodo in communitate, vel Collegio ad minus decem reperiantur personæ: vnde in magna ciuitate, quatuor, quinque, aut sex vidisse, non

non satis videtur ad notorium, vt docent Henriquez, Sayrus, & Sanchez in locis in Bulla citatis. Attamen, communiter loquendo, ad notorium sufficit, sex vidisse, aut quod in oppido, Parochia, vicinia, &c. sit omnibus notum, vel publicè diffamatum: vnde quamuis sit notum aliquibus, potest dici occultum, quandiu peccator non laborat publica infamia, vt bene Nauar. cap. 27. num. 255. vide Castro Palao de legib. tract. 3. disp. 6. punct. 25. §. 1. num. 1. & Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 34. num. 55. 56. 57. & 58. & in nostro Decalogo lib. 7. cap. 10. dub. 11. num. 1. & 2. Tertio, quando fama alicuius delicti, & delinquentis orta ex sufficientibus indicijs, innotuit maiori parti populi, vel Parochiæ, vel Collegij, in quo peccator degit. Ex his patet, quando peccatum, vel peccator dicatur occultus, videlicet, quando non est publicus aliquo ex modis supradictis.

3 Dico primò, peccatori publico semper est deneganda Eucharistia (idem de alijs Sacramentis respectiue) siue publicè, siue occulte petat, donec publicam pœnitentiam agat, & publico scandalo satisfaciatur. Ita communis ex Suarez disp. 67. sect. 2. cum S. Thom. quæst. 80. art. 6. quod colligunt Pares, & Doctores ex Matth. 6. Nolite sanctum dare canibus, & ex cap. multi 2. quæst. 1. non enim ij habent ius petendi, cum eorum status sit manifestus, & ius diuinum exigat, vt ipsis non detur, & ex alio capite teneatur minister fideliter, & prudenter Sacramenta administrare. Idem dic de eo, qui grauius suspectus est de graui crimine, modò suspicio non sit leuis, sed grauis, ita vt moralem quandam certitudinem inducat. Possuin. cap. 5. num. 13. & cap. 8. num. 16. Suar. disp. 66. sect. 6. Coninch 7. 80. art. 5. num. 39. & cum ijs, & alijs Bonacina rom. 1. disp. 4. quæst. 6. punct. 4. num. 3. in hoc enim eadem ratio militat. Procedit etiam hæc doctrina, quamuis hic peccator videatur secretè emendatus; si tamen manet adhuc infamia, & scandalum, nam huic etiam tenetur Sacerdos in publico denegare, donec scandalo satisfaciatur, & constat de emendatione vitæ. Inde fit, Sacerdotem publicum peccatorem, si sibi ipsi ministraret Eucharistiam, committere vnum peccatum duplici malitia affectum, vt cum Suarez disp. 67. sect. 1. tenet Villal. rom. 1. tract. 7. diff. 38. num. 2. In articulo autem mortis, vt possint huic peccatori publico ministrari Sacramenta, sufficit, vt confiteatur, vel vt ostendat signa contritionis; nam in tali articulo, & periculo sufficit talis diligentia, præsumendumque est in tali tempore omnes facere, quod possunt, vt debitè disponantur.

4 Dices, quæ satisfactio necessaria erit, vt hic publicus peccator admittatur ad Eucharistiam. Respondeo, si occultè petat, & communio occultè divulganda non sit, sufficit occulta pœnitentia. Filiuc. rom. 1. tract. 4. cap. 9. num. 277. Vnde hic in secreta capella, vbi cessat scandalum, posset communicare, sicut absoluitur in occulto foro. Syl. Eucharistia 3. §. 5. Si verò publicè petat, etiam publica pœnitentia, vel saltem conuersio, & dispositio esse debet. cap. si peccauerit. 2. quæst. 1. cap. scanicis, cum precedentib. de conf. dist. 1. Filiuc. sup. Huic autem scandalo aliquando satisficit, si Parochus de rei licentia, publicè moneat populum de vera illius pœnitentia. Nauar. cap. 8. num. 17. cap. 21. num. 55. videndus, & Caiet. verb. Confessor. Hinc

fit, histrionem (de quo infra) absoluumdum non esse, nisi officio demisso. Nec meretrix, nisi è periculo, & loco publico tollatur, & in loco tuto collocetur: & vsurarius, non nisi præstita cautione iuris, quam pro occurrentia dare potest, si sit in articulo mortis, de quo dixi in Decal. lib. 7. cap. 19. d. 1. 22.

5 Publicus autem peccator censetur primò, histrionis, qui recenset turpes comedias, & prouocat spectantes ad peccatum; hic enim non est absoluumdus, nec minus communicandus, nisi officio demisso; si tamen exercet sine peccato mortali, non esset arcendus à communione, vt bene cum Palud. tenet Filiuc. sup. num. 276. Secundò, paralytus, qui cum aliorum præiudicio vtitur mordacibus dictarijs, & facetijs, cap. tres sunt. de pœnit. 1. 1. Nauar. ibi num. 16. & cap. 14. num. 21. Tertio, Beneficiarius vel sacris initiatus, taxillis, vel aleis notabilem quantitatem ex consuetudine ludens; ijs enim sic ludere prohibitum est sub peccato mortali, vt dixi in Decal. lib. 7. cap. 19. num. 22. Nauar. cap. 29. n. 5. Quarto, qui torneamenta exercet in equo, ex quo vtpurimum sequuntur cædes, & vulnera; nam hastiludij, ludo Troiano, & similibus, quibus equites testè clypeis ludere solent, licet sine peccato. Nauar. cap. 15. num. 9. Summistæ verb. Torneamenta. Quintò, qui cõmuniter cum periculo exercet choreas cum fœminis. Nauar. cap. 23. num. 123. Sextò, fœminæ, quæ vtuntur fucò nimio, & ornatu, ex prauo fine. Nauar. ibi. num. 19. & 20. Septimò, meretrices, & publici vsurarij, vt num. superiori dictum est. Octauò, heretici, quibus Sacramenta ministrari non debent, nisi facta prius abiuratione hæresis apud legitimum iudicem, de quo in Decal. lib. 1. cap. 3. dub. 4. Denique concubinarij, & omnes, qui exercent publicam actionem, quæ vel ex obiecto, vel ex modo, quo fit, publicum sit, non fieri absque peccato. Filiucius num. 276. cit. vide Henriquez de Eucharist. cap. 57. num. 4. & 6. & Bonacinam dist. punct. 4.

6 Adde, arcendum esse à communione illum, de quo est publica, & vehemens suspicio, esse in statu grauis peccati, donec legitime constat de rei veritate, & innocentia, siue emendatione. Ita citandi. Ratio est, quia talis suspicio facit moraliter rem certam, quando nihil adest in contrarium; vnde æquiualeat scientiæ, ideo sufficit ad negandam Eucharistiam: si tamen leuis est, admittendus est, nam in dubijs non est spoliandus possessione, sed melior est conditio possidentis suam famam. Suarez disp. 67. sect. 6. Coninch quæst. 80. art. 6. n. 34. Henriq. vbi sup. num. 5. & cum alijs Bonac. rom. 2. disp. 4. quæst. 6. punct. 4. num. 10. & Villal. part. 1. tract. 7. diff. 38. num. 5. vbi addit, etsi suspicio probabilis sit, nisi tam vehemens, & violenta sit, vt generet moralem certitudinem. Addit Henriquez, in articulo mortis non videri denegandum Sacramentum, non solùm quando adest leuis suspicio, verùm neque quando vehemens suspicio intercedit; nam infirmus ob denegatum sibi Sacramentum exponitur periculo grauis incommodi, & detrimenti, cui non videtur exponendus in articulo mortis, ob solam suspensionem. Bonacina vbi sup.

7 Dico secundò, si peccator sit occultus, & occultè petat, & illius peccatum scitur à ministro (quamuis sit eius Parochus) extra confessionem deneganda

neganda est ei communio: patet ex cap. si tantum 6. quæst. 2. ubi dicitur, Episcopum, qui nouit aliquem esse peccatorem, debere, si solus ipse nouit, secretè eum monere, & communione priuare. Et ratio est, quia non habet ius, & nulla sequitur infamia, vel scandalum. Filiuc. tom. 1. tract. 4. cap. 9. n. 278. & communiter Doctores, vide Suar. disp. 72. sect. 3. Coninch quæst. 80. art. 6. Henriquez lib. 1. cap. 30. num. 5. de Eucharist. cap. 59. num. 3. & Bonacin. tom. 1. disp. 4. quæst. 6. punct. 4. num. 4. Dixi, si delictum sciatur extra confessionem, nam si minister illud sciat in confessione, non licet ei denegare Eucharistiam occultè petenti, vt docent communiter Nauarr. cap. 21. num. 55. Syl. verb. Eucharistia. 3. num. 7. Henriquez lib. 8. cap. 59. num. 3. Coninch quæst. 80. art. 6. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 36. num. 14. & cum ijs, & alijs Diana 3. part. tract. 4. resol. 46. contra Vazquez 3. tom. disp. 299. cap. 5. num. 51. Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 33. sect. 6. num. 2. & alios apud ipsum Dianam, quidquid dicat Tabiena verb. Communicare. num. 59. ne scilicet confessio reddatur odiosa, & ne ab ea fideles retrahantur; ideo non licet in hoc casu vti illius scientia. Et quanuis demus, Parochum occultè negantem cum quadam dissimulatione, excusando se prætextu alterius causæ, non dici violatorem sigilli, vt cum alijs tenet Henriquez sup. num. 3. nõ tamen debere occultè petenti denegare Eucharistiam, propter rationem dictam, quia moraliter poenitens intelligeret causam illius negationis; tum quia Sacerdos peccatum illud scit, vt Deus, denique quia vix caueri potest omne scandalum, infamia, & suspicio saltem reuelationis, vt bene Filiuc. sup. num. 279. ideo moraliter ita practicandum. Poterit tamen confessarius, etiam extra confessionem, monere huiusmodi poenitentem, vt abstineat à Sacramento, modò prius ab ipso obrinuerit licentiam loquendi de rebus auditis, alioquin offenderet sigillum confessionis. Bonacina sup. num. 1. est.

9 Dico tertio, si peccator occultus publicè petat, nullo modo deneganda est ei communio à Parocho, vel ab alio Sacerdote. Ita citati in 2. concl. & Doctores communiter apud Bonacinam tom. 1. disp. 4. quæst. 6. punct. 5. num. 4. nam quanuis hic in foro Dei non habeat ius petendi, habet tamen in foro Ecclesiæ ratione baptismi, cum adhuc sit in possessione bonæ famæ, ea ratione, qua Sacramentum petit, nempe publicè, & ideo repelli non potest, nisi debito modo, id est, nisi adsit publica scientia peccati. Pertinet enim ad bonam Ecclesiæ gubernationem, vt bona communia dispensentur à ministro communi, non secundum priuatam scientiam, sed publicam; alioquin sequerentur multa scandala, perturbatio, & iniuria; nam ministri possent infamare quos vellēt, & fingere peccata, & fideles semper formidarent, ne à ministris infamarentur. Nec inde inferitur, ministrum cooperari indignæ sumptioni Eucharistiæ, sed tantum illam permittere ex iusta causa, quam non tenetur vitare, quia non constat de indignitate, ea ratione, qua opus est, nimirum, quia non constat publicè, vt communio denegari possit. Non enim minister cooperatur receptioni, quatenus mala est, sed quatenus receptio, quæ ex obiecto bona est, etsi suscipiens ea malè utatur; ideo minister dicitur dare operam rei licitæ, vt consulat famæ proximi. Sic nec peccat, qui à

parato accipit vsuras, vt dixi in Decal. lib. 7. c. 19. dub. 24. vide Henriquez cap. 58. num. 4. Non tamen licet comedere Eucharistiam illi, quem nouit minister eam petere ad incarnationem, vel conculcandam, aut proijciendam in lutum, vt bene D. Thom. quæst. 80. art. 5. ad finem, est enim illud peccatum grauissimum; ideo grauior obligatio denegandi Eucharistiam ad eum finem. Bonacina sup. num. 6.

10 Ex dictis sequitur secundum Henric. cap. 57. de Eucharist. Sotum disp. 12. q. 3. art. 6. Coninch ubi sup. num. 31. non esse negandam ei, qui publicus peccator est, Romæ v. g. & venit Mediolanum, ubi bonus existimatur, & petit eam à Sacerdote, cui constat illum Romæ esse publicum peccatorem, nisi probabiliter credatur esse manifestandum peccatum Mediolani, quia, inquit, ibi retinet bonam famam, consequenter censetur peccator occultus. Idem sentit Suarez disp. 72. sect. 5. quando delictum solum fuit publicum factum, non verò iuridicè. At Bonacina ubi sup. num. 12. quocumque modo sit infamatus Romæ, siue iuridicè, siue de facto, existimat posse ei denegari Eucharistiam, quia etiã si de facto infamatus sit, amisit ius ad famam, vt ipse existimat, & est probabile, vt dixi in Decal. lib. 7. cap. 10. dub. 11. ideo denegando nulla fiet ei iniuria. Vtrumque probabile; ideo existimo, Sacerdotem non peccare eam denegando, nec illam concedendo, cum potuerit, quam maluerit, ex his opinionibus amplecti. Quod si peccator occultus petat coram paucis, qui omnes eius delictum norunt, nullis alijs presentibus, deneganda est Eucharistia, sicut denegatur peccatori occulto; nulla enim in tali euentu sequitur infamia, nullum scandalum, vel aliud incommodum ex denegatione Sacramenti, cum perinde sit, ac si peteretur occultè. Adde, etsi absolute peccatum illud non sit publicum, respectiue verò, & respectu illud scientium, dici potest publicum. Si verò aliqui eorum, qui adsunt, ignorant delictum petentis Sacramentum, denegari non potest, quia censetur delictum occultum; peccatori autem occulto publicè petenti non potest Sacramentum denegare. Ita cum Suarez, & Coninch Bonac. tom. 1. disp. 1. quæst. 6. punct. 4. n. 13.

11 Quæres primò, vtrum Sacerdos possit obmetum mortis, vel notabilis infamæ, administrare Sacramentum peccatori publico. Respondeo affirmatiue, secluso tamen scandalo actiuo, vt tenet Bonac. tom. 1. disp. 1. quæst. 6. punct. 4. n. 14. & sentit Suarez disp. 67. sect. 1. ad fin. & tenet Villalobos part. 1. tract. 7. diff. 38. num. 6. quia sicut licet administrare peccatori occulto publicè petenti ad vitandam ipsius infamiam, ita licet administrare peccatori publico ad vitandam ipsius administrantis mortem, aut notabilem infamiam; in hoc enim Sacerdos videtur exercere actionem ex se bonam, & potius ex iusta causa permittere alterius peccatum, quam ad illud cooperari.

12 Quæres secundò, vtrum peccatori occulto publicè petenti liceat dare hostiam non consecratam. Respondeo negatiue, etiam si sit confessarius poenitentis, nam ex se dat occasionem maioris peccati, videlicet idolatriæ. Etenim falsa sunt abijcenda remedia, quæ veris sunt periculis grauiora, vt bene Innoc. cap. de homine, de celebr. Miss. Ita Doctores communiter. Quod procedit, etiam si minister sciat per confessionem, velle poenitentem hostiam

Riam ad incantationes, aut conculcandum, aut proijciendum in lutum. Ledesm. *cap. 12. de Eucharistia, in fin.* At si extra confessionem id sciat, nec consecrata est ei danda, quamvis peccator sit occultus, & publicè petat. Henriquez *cap. 57. num. 2.* & dixi *supra*, Hinc fit, Sacerdotem celebrantem in peccato mortali grauius peccare simulando consecrationem, quam se ingerendo ad illam cum conscientia peccati mortalis. Sanct. Thom. *3. part. quest. 80. artic. 6. ad 2. Suar. disp. 67. sect. 4.* & cum alijs Bonac. *sup. num. 16.*

13 Quæres tertio, vtrum Sacerdos ministraturus Sacramentum debeat adhibere diligentiam ad inquirendum, an petens habeat dispositionem, & digne petat. Respondeo, debere adhibere eam diligentiam, quam materia, & conditio cuiusq; Sacramenti expostulat, iuxta viri prudentis iudicium. Vnde si quis petat Ordines, aut matrimonio coniungi, præmittendæ sunt inquisitiones, quæ in huiusmodi Sacramentis fieri solent, iuxta Tridentini decretum, si quis petat Baptismum, inquirendum est de fide, & alijs dispositionibus ad Baptismum requisitis. Si verò petat Eucharistiam, quam aliàs suscepit, potest admitti absque alia præuia diligentia, modo constet, petentem non esse in statu peccati mortalis; nam præsumitur debitam habere dispositionem, cum nullus præsumatur malus nisi cõstet, & quilibet præsumitur bonus, nisi cõtrect esse malus. Suarez *vbi supra, Sotus in 4. distinc. 12. part. 1. artic. 6.* Henriquez *cap. 30. numer. 6.* & Bonacin. *vbi sup. num. 17.*

14 Quæres quarto, vtrum liceat suspecto de crimine dare Eucharistiam, in probationem criminis, vel innocentia. Respondeo negatiuè, tum quia *in cap. dilecti de purgatione vulgari, & cap. tuarum de purgatione Canonica*, hoc prohibetur. Tum, quia hoc est tentare Deum, petendo miraculum, quod recta ratio non dicit, in eo casu peti. Ita Suarez *disp. 67. sect. 6. S. Thom. 1. 2. q. 80. artic. 6. ad 3.* Bonac. *sup. num. 11.* & alij.

15 Quæres quinto, quid dicendum in particulari de excommunicato petente Eucharistiam. Respondeo breuiter, si publicè sit denunciatus, & vbi est publicus, petat, ardens est à communione, quamvis timeat Sacerdos mortem, quia hic priuatus est Sacramentorum perceptione, & hoc cedit in contemptum Religionis Christianæ; sic ne metu mortis licet sine vestibus sacris celebrare. At si absit contemptus Religionis, Henriquez *cap. 60. n. 3.* probabiliter tenet, licere ob metum mortis tali conferre Eucharistiam, sicut secluso contemptu, licet ob dictum metum denunciato celebrare. Etenim nec Christus, nec Ecclesia obligare videntur, vt cum tanti damni periculo teneamur ob stare alieno peccato. Quod si petat publicè in loco, vbi toleratur ob ignorantiam, si Sacerdos potest testibus reum de excommunicatione conuincere, neganda videtur Eucharistia propter publicam Sacramenti reuerentiam; nam reus denunciatus priuatus est communione. At si eas probationes non habet, nec habere potest sine suis expensis, & periculo honoris, permittat eum cõmunicare, quia correctio, & vitatio alieni peccati non obligat cõtanto detrimento proprio. Nauarr. *cap. 24. num. 12.* cum S. Thom. *2. 2. quest. 33. artic. 2.* vide Caietan. *2. 2. quest. 26. artic. 5. ad 3.* Poterit tamen

nominati in denunciatus, si occultus sit, per Bullam aut aliud priuilegium in foro conscientia absolui, & ita absolutus petere communionem, & vbi cessat periculum scandali, poterit ei ministrari, quia verè absolutus est. Couarr. *cap. alma mater, 1. p. §. 11. num. 16.* & cum alijs Henriquez *cap. 50. num. 4.* Quam absolutionem benignus iudex acceptare poterit, pro foro exteriori, quod probabile iudicat Med. *institut. lib. 2. cap. 12. ad fin.* de quo dixi in Bulla *lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 10. num. 10.* & *dub. 11. num. 3.* Si verò excommunicatus denunciatus non sit, si tamen est publicus peccator, vt dictum est *num. 3.* si autem est occultus, & occulte petit, & sacerdos extra confessionem id nouerit, secluso scandalo negare tenetur ei communionem, quia excommunicatus quicumque ipso iure priuatus est Sacramentorum perceptione. Vide Henriq. *cap. 60. & in hoc dub. concl. 2.*

C A P. VIII.

De Eucharistia, quatenus est sacrificium, siue de sacrificio Missæ.

Cum duplex ratio, & consideratio reperiat in Eucharistia, vt diximus, & tenent omnes Catholici: nimirum, & Sacramenti, & sacrificij & hucusque actum sit de ea, quatenus Sacramentum, agendum nunc est de illa, quatenus sacrificium, siue de Missæ sacrificio. De quo Sanct. Thom. *1. 2. quest. 86.* & ibi Expositores, vbi Suarez late, Magister *in 4. distinc. 17.* & ibi Sotus *quest. 2. lib. 6. de iustit. Bellarmin. lib. 1. de Missa. Azor tom. 1. lib. 20. à cap. 17.* Henriquez *lib. 9. de Missa, Villalobos part. 1. tract. 8. Filiuc. tom. 1. tract. 5. Bonacina tom. 1. disp. 4. quest. ultim. & Summistæ verbo, Missa.*

Dub. 1. Vtrum Missa sit verum sacrificium.

1 Sæpè primo ex doctrina D. Thom. *3. part. quest. 85. artic. 1. 2. & 3.* sacrificium vniuersaliter, & in communi sumptum, prout amplectitur sacrificia veteris, & nouæ legis, ita posse describi: Sacrificium est oblatio rei sensibilis à legitimo ministro facta per realem immutationem ad testandum supremum illius dominium, & nostram subiectionem. Lessus *lib. 2. cap. 38. dub. 2. num. 10.*

2 Dicitur primò, oblatio, quia vt docet D. Thom. *quest. 85. artic. 3. ad 3.* oblatio est genus sacrificij, in quo conuenit sacrificium in alijs rebus, quæ offerebantur Deo in veteri lege, quæ nõ erant sacrificium, vt primogeniti, primitiæ variarum frugum, aurum, argentum, lapides præciosi, bisulci, & similia, de quibus Exod. *25. & 35.* & nunc offeruntur, quæ non sunt sacrificium, vt sunt oblationes, quæ à fidelibus in Ecclesia eius ministrantur, tum etiam decimæ, & primitiæ, quæ ipsi in Dei honorem soluuntur.

3 Dicitur secundo, rei sensibilis, vt excludatur

tur interna oblatio, qua mens se, suaque omnia Deo subicit, & offert, quæ non est proprie sacrificiû, etsi perfectius fructum sacrificij præstet, quam sacrificia externa, & idcirco sacrificium vocetur, sic etsi improprie, & largo modo, contritio à David *Psal. 50.* dicitur: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* & *Psal. 4.* *Sacrificate sacrificium iustitia.* Ratio est, quia cultus, & honor interior quem Deo in sacrificio exhibemus, est veluti ipsius sacrificij anima, sine qua externum sacrificium nullius esset valoris, nec Deo acceptum: ideo Deus *Isa. 1.* *Sanguinem hircorum, & taurorum nolo.* & *Pf. 50.* *Holocausis non deleaberis.* quia, ait ipse Deus *Isa. 1.* *Manus vestra plena sunt sanguine.*

4 Nota, in scriptura aliquando vocari sacrificium, improprie tamen, & largo modo, quodlibet opus bonum, quod refertur in Dei honorem; non quia verè, & proprie sacrificium sit, sed quia illi assimilatur, & ratio sacrificij, quæ consistit in cultu exteriori, ad illud opus aliquo modo se extendat; ideoque illa bona opera externa aliquo modo vocantur, etsi improprie sacrificia. *vt Psal. 50.* *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* *Pfal. 49.* *Sacrificium laudis honorificabit me.* vbi laudes exteriores vocantur sacrificium. Et à D. Paulo ad *Hebr. 6.* de eleemosyna dicitur: *Talibus enim hostis promeretur Deus.* Vide D. Chrysost. in *Psal. 95.* vbi decem generalium sacrificiorum enumerat: primum, sacrificium martyris: secundum, deprecationis: tertium, iubilationis: quartum, iustitiæ: quintum, eleemosynæ: sextum, laudis: septimum, compunctionis: octauum, humilitatis: nonum, prædicationis: decimum, beneficentiæ in sanctos. Quando autem D. August. *lib. 10. de ciuit. cap. 6.* dixit: *Sacrificium verum esse, omne opus bonum, quod agitur, ut sancta societate inhaeratur Deo, relictum scilicet ad illum finem boni, quo beati esse possumus.* accipit, sacrificij, nomè latè pro omni opere, quo assequimur sacrificij finem, seu effectum, qui est adherere Deo, eique placere: vocat autem Augustin. tale opus, *sacrificium verum*, vt distinguatur à sacrificio externo animalium, non quod perfectiorem rationem sacrificij habeat, sed quia effectum sacrificij perfectius præstat; melius enim Deum placat, quam externum solum: sic Dominus *Ioann. 15.* dicit: *Ego sum vitis vera, nimirum quia mysticè præstat excellenter ea, quæ vitis sunt.* Sic etiam tyrannus dicitur verus leo: & abstinere à peccatis, verum ieiunium. Ita Lesius videndus *lib. 2. cap. 38. dub. 2. num. 9.*

5 Dicitur tertio, à legitimo ministro, quia sacrificium dicit ordinem ad Sacerdotem, cum enim sit excellentissimus, & publicus Dei cultus, par est, vt non fiat nisi à persona ad hoc publica auctoritate deputata: etenim sacrificium, & sacerdotium habent se inseparabiliter, & mutuo se consequuntur, vt patet ex Trident. *sess. 23. cap. 1.* *Sacrificium, & Sacerdotium ita Dei ordinatione coniuncta sunt, vt verumque in omni lege fuerit.* & Paul. *1. Corint. 5.* *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in ih̄s, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis.* Ex quibus constat sacrificium esse coniunctum cum sacerdotio, taliter quod sacerdotium sit propter sacrificium, & sacrificium non possit offerri nisi à Sacerdote: quare cum priuata persona non possit Sacer-

dotem instituere: ita nec sacrificium; debet enim sacrificium institui à Principe, seu Republica: in lege autem naturæ fuerunt instituta sacrificia à Republica, eo quod ea non designauerit Deus: in lege veteri instituta fuere à Deo: in noua verò ab iplo Christo, vt infra constabit. Vide D. Thom. *2. 2. quæst. 85.* & Suarez *1. pars. quæst. 73. sect. 3. c. 4. 6.* Dicitur quarto, per realem immutationem: tum quia est perfectissimus cultus: tum quia aliàs non distingueretur à simplici oblatione. S. Thom. *vbi sup. artic. 3. ad 3.* & communiter DD. in veteri enim lege animalia mactabantur; panis frangebatur, edebaturque: vnde ad sacrificium non sufficit sola benedictio materiæ, vt existimat Suarez *vbi supra, sect. 5.* nam si res, quæ offertur, taliter immutetur, vt aliquo modo desinat esse, & consumatur, erit sacrificium, vt significat. D. Thom. *supra.* & cum Theophil. D. Hieronym. Chrysostom. & alijs, tenet Villalob. *part. 1. tract. 8. diff. 1. num. 7.* quomodo autem hoc contingat in sacrificio Missæ, dicitur *infra.* Hinc patet differentia inter oblationem, & sacrificium; nam omne sacrificiû est oblatio, non autem omnis oblatio est sacrificium: oblatio enim proprie, & strictè est, quod offertur sine aliqua mutatione sui, vt pecunia, panis, &c. S. Thom. *vbi supra.*

7 Dicitur quinto, ad testandum supremum illius dominium, & nostram subiectionem. Dico enim sacrificio significamus, & testamur diuinum principatum, & nostram subiectionem, & hæc significatio est essentialis sacrificio; ideo. S. Thom. *2. 2. q. 85. artic. 1. ad 2.* dixit sacrificium esse in genere signi. Præter hanc significationem, quædam sacrificia habent aliam accessoriam, quæ mystica, vel allegorica dici potest, vt sacrificium sanctissimæ Eucharistiæ significat oblationem Crucis, vt sacrificium Melchisedech præfigurabat sacrificium Eucharistiæ; & omnia sacrificia veteris legis præfigurabant oblationem Crucis, vel Eucharistiæ; omnia enim erant vmbra Christum obscure insinuantes, & mentes hominum ad illum excitantes. Hæc tamen significatio non pertinet ad rationem sacrificij, vt sacrificium est, vnde non fuisset, si Adam innocentiam conseruasset; potest tamen dici, pertinere ad sacrificium, vt est propria huius, vel illius status cæremonia. Lesius *lib. 2. cap. 38. dub. 2. num. 19.*

8 Ex his constat, quatuor requiri ad rationem sacrificij, vt docet D. August. *4. de Trinit. cap. 14.* Primò offerens, qui est Sacerdos. Secundò, persona, cui offeratur, quæ est Deus, pro quo offertur, quæ sunt peccata; & quod offertur, quod est victima. Quibus addendum est altare, quod non nisi propter sacrificium erigitur, vt docet D. August. *20. contra Faustum, cap. 21.* & colligitur *Genes. 3.* vbi de primo altari fit mentio. Quæ omnia etiam in sacrificio inuisibili, & interno reperiuntur; in eo enim altare est cor nostrum; victima cruenta est, quando nostram propriam voluntatem propter Dei amorè sacrificamus, & vsq; ad sanguinis effusionem pugnamus; ibique incensum, quod est amor, quo inflammamur, aliaque dona, vt obedientiam, humilitatem, laudes, &c. Deo offerimus. Villalob. *part. 1. tract. 8. diff. 1. num. 12. 13. c. 14.*

9 Colligi etiam potest ex dictis hæc exacta sacrificij definitio: Oblatio exterior facta soli Deo, qua in remedium humanæ infirmitatis, & professionem

tionem diuinæ maiestatis, à legitimo ministro res aliqua sensibilis, & permanens ritu mystico consecratur, & transmutatur.

10 Suppono secundò cum Doctoribus supra citatis, in veteri lege varia reperiri sacrificiorum genera. Diuiditur ergo primò sacrificium ex parte causæ efficientis in sacrificium legis naturæ, veteris, & nouæ. In lege autem natura regulariter institutio sacrificiorum fuit immediatè per humanam potestatem: in veteri à Deo per Angelos: in noua à Christo Domino. Secundò, ex parte materiæ diuiditur in rem animatam, qualia erant animalia oblata in honorem Dei, & mactata, quæ appellabantur victimæ, tum quia offerebatur causa victoriæ obrentæ, vel quia animal victum offerebatur. Appellabantur etiam hostia, quia offerebatur ad reportandam victoriam contra hostes, vel quia tale sacrificium fiebat in ostio templi. Aliæ res, quæ offerebantur, erant animatæ, ex quibus aliæ erant solidæ, & tale sacrificium vocabatur immolatio (quamuis hoc non tenet ad omne sacrificium etiam extendatur) tale sacrificium erat fructus terræ, vt panis, similia, fal, thus, manipulus spicarum virentium, & triticum. Patet Leuit. 2. & 6. &c. & dicitur *immolatio*, ab immolatione, de mola. Aliæ erant liquidæ, & hoc sacrificium vocabatur libamen, talia erant sacrificia, quibus liquores offerebantur, vt vinum, oleum, sanguis, aqua. Confunduntur tamen hæc nomina sæpè in sacra Scriptura, de quorum etymologia vide D. Isidor. *lib. 6. de etymol.* Tertiò diuiditur partim ex forma, siue actione offerendi, & partim ex fine, in holocaustum, sacrificium pro peccato, & hostiam pacificam. Holocaustum erat, quando totum sacrificium cõburebatur, ideo vocabatur holocaustum, eratque sacrificium perfectissimum, quia in eo tota res in summum resoluta, sursum ad Deum ascendebat, nihilque ex eo vsibus cedebat humanis. Vnde expressius per hoc significabatur omnia ipsius esse, & ab ipso provenire: quare potissimum ad hunc finem fiebat, quamuis interdum fieret pro peccato populi, & Sacerdotum. Sacrificium pro peccato partim cremabatur, partim cedebat in vltimum Sacerdotum, qui in atrio templi ex eo vescabantur, offerebaturque non pro peccatis internis, sed pro externis quibusdam, vt pro peccatis commissis per ignorantiam circa cæremonias, vt patet Leuit. 4. & 5. Item furti, periurij, & calumniæ, vt patet *cap. 6. & 7.* Hostia pacifica partim cremabatur, partim edebatur, tum à Sacerdotibus, tum ab ijs, qui obtulerant, offerebatur, vel in gratiarum actionem pro beneficijs acceptis, & tunc eodem die comedi debebat, vel ad noua beneficia impetranda, & tunc differri poterat eius consumptio in diem posterum, non tamen vltius. Vide D. Thom. 1. 2. *quest. 102.* Quarta huius (quæ parum differt à tertia) sumitur à fine; vel enim primò sacrificium offerebatur pro venerando Deo, eiusque excellentia protestanda, quod potissimum fiebat holocausto, ideo Græcè *τρεπτικόν*. Vel secundò pro expiatione peccatorum, & sic appellabatur *hostia pro peccato*. Vel tertiò pro gratiarum actione pro beneficijs acceptis, vt hostia pacifica, sacrificium laudis, & hoc vocatur *ευχαριστικόν*. Vel quartò pro impetratione beneficij, vt sacrificium impetrationum. Vide *Leuit. lib. 2. cap. 38. dub. 1. & 2. Filiucium tom. 1. tract. 5. cap. 1. quest. 4.* & *Villalobos part. 1. tract. 8.*

diff. 12. Prædictæ autem sacrificij rationes in vnico legis nouæ, & gratiæ, omnes continentur; est enim holocaustum, quod fit in recognitionem diuinæ excellentiæ. Secundò, est Eucharisticum, quia fit in recognitionem passionis Christi, quæ maximum fuit beneficium. Tertiò, est impetratorium, quia in eo offertur Christus, per quem omnia beneficia speranda sunt. *Filiuc. sup. num. 12. cit.*

11 Suppono tertiò, Missam dici à verbo Hebræo *Mincha*, quod significat oblationem spontaneam. S. Thom. 3. *part. quest. 83. art. 4. ad 9* & à Latino *Mitto*, vel quia Sacerdos mittit ad Deum preces per Angelos, sicut populus per Sacerdotem, vel quia oblatio iam fit missa ad Deum, vel quia populus & congregatio fit iam dimissa, vel quia Christus est huius sacrificij oblatio à Deo missa. Vnde cum dicitur, *Ite Missa est*, significatur tempus dimissionis, & sensus est: *Ite*; iam enim est dimissionis tempus, vel: *Ite*; iam enim est oblatio ad Deum missa, ideo dicitur in Canone: *Iube hæc perferris per manus Angel. tui*, vel tota actio sacra est completa. Communiter tamen Missa sumitur pro tota actione sacra à principio vsque ad finem. *Filiuc. sup. num. 14. Viilal. loco cit. diff. 3. num. 1. vide Isid. lib. 2. etymol. cap. 19. D. Bonauent. opusc. de myst. Missæ. & Innocent. lib. 3. de Miss. Missæ cap. 12.* Est autem hoc nomen, *Missæ*, antiquissimum, constat ex multis Concilijs, Cartag. 2. *cap. 3.* Cartag. 3. *Can. 84.* & Mileuit. *cap. 12.* & alijs pluribus, & communiter vsurpatur apud Patres, vt refertur *cap. omnis. de consecr. dist. 1.* vide Suarez in 3. *part. dist. 74. sect. 3.* Græcè autem Missa dicitur *μίσθημα*, *lyturgia*, id est, publicum munus, & ministerium sacrificij cruenti Christi. Vide Henríquez *lib. 9. cap. 10. num. 20.*

12 Dico primò, in noua lege datur verum sacrificium, quod dicitur Missa, seu Missa est verum sacrificiū nouæ legis, est de fide definitum in Trid. *sess. 22. cap. 1. & can. 1. & 2.* ait enim Trid. *dist. 6. c. 1.* *Et hæc quidem illa munda oblatio est, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentis inquinari potest; quam Dominus per Malachiam nomini suo, quod magnum futurum esset in gentibus, in omni loco mundam offerendam prædixit, &c.* Constat etiam ex communi consensu Ecclesiæ, & Patrum traditione, de quo latè Suarez de Sacrament. *dist. 74. sect. 1. & 2.* Et potest probari primò, quia sacrificium, sacerdotium, & lex inseparabiliter ambulant, & mutuo se includunt, patet ad Hebr. 7. ideoque, vt ait Paul. *translatio sacerdotio, necesse est, vt legis translatio fiat.* & ad Hebr. 5. & 8. dicit Apost. officium Sacerdotis esse offerre hostias; igitur cum in Christi Domini Ecclesia detur lex, & sacerdotium, necessariò debet dari particulare sacrificium. Secundò, quia nos in Missa nihil aliud facimus, nisi quod ipse Christus gessit, iuxta illud: *Hoc facite in meam commemorationem*: cum ergo Christus in cœna obtulerit sacrificium, vt definit Trident. *sess. 22. cap. 1.* sequitur, nos etiam offerre. Tertiò, quia definitio sacrificij propriissimè nostro adaptatur; est enim oblatio exterior, & sensibilis, scilicet corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini Deo sacra à legitimo ministro, qui est Sacerdos, ad protestandum supremum illius dominium, & nostram subiectionem, in remedium humanæ infirmitatis, ideoque offertur pro fidelibus viuis, atque defunctis.

Aduer-

Aduertendum, hostiam consecratam vocari sacrificium, similiter nostram actionem, sed hæc magis proprie, ideo non duo, sed vnum tantum datur sacrificium: quæ omnia clarius ex dicendis constabunt.

13 Dico secundò, in noua lege nullum aliud datur sacrificium, nisi Missa: colligitur ex Trident. *sess. 22. in proximo*, vbi appellat hoc sacrificium *singulare*, quo etiam nomine vocatur à Concilio Tolet. 12. *cap. 3.* Constat ex communi sanctorum cõsensu, præcipue ex August. *lib. 10. de ciuit. Dei.* & Ecclesiæ vsu, in qua nullum vestigium, aut signum alterius sacrificij reperitur. Rationem huius singularitatis assignat D. Thom. 3. *part. quest. 74. art. 2. ad 1.* quia datur in Ecclesia hostia viuâ, infinita, & perpetua, quam semper offerre Deo possumus, ideo nullû aliud sacrificium fuit necessarium. Vide Suarez *disp. 74. sect. 4.* Oblatio autem incensi, luminum, & similibus non sunt sacrificium, sed purè oblationes, vt dictum est supra, & quædam ceremoniæ ad ornatum, & reuerentiam sacrificij, vt docet Trident. *sess. 22. cap. 5.* *Ceremonias adhibuit (scilicet Mater Ecclesiæ) vt mysticas benedictiones, luminaria, rhytmata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica disciplina, & traditione, quo & maiestas tanti sacrificij commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis, & pietatis signa ad rerum altissimarû, quæ in hoc sacrificio laeant, cõtemplationem excitarentur.* Vide Suarez *vbi sup. sect. 4.* vbi in fine concludit, non esse relictam à Christo Domino Ecclesiæ suæ facultatem instituendi sacrificia, eo quòd institutio hæc pertineat ad caput communitatis, & aliàs iam sit ab ipso capite Christo institutum. Ait tamen, probabile esse, si Christus non instituisset, relicturam Ecclesiæ potestatem ad sacrificia instituenda. Fuit autem hoc sacrificium necessariû, vt nobis valor mortis, ac falsionis Christi sacrificijque cruenti applicaretur: etenim est passio Christi Domini sit infiniti valoris, & sufficiens ad totum genus humanum redimendum, requirit tamen, quoad efficaciam, applicationem, quæ sit per hoc in cruentum sacrificium, sicut non obstante Christi satisfactione requiritur nostra satisfactio, quæ nullius esset valoris, nisi propter Christi satisfactionem, ad modum quo causa secunda operatur cum subordinatione ad primam. Fuit etiam necessarium, vt cultus exterior, quo Deum colimus, iterari posset, cum Christi sacrificium non indigeat reiteratione, eo quod semel oblatum sufficientissimû fuerit. Villalob. *part. 1. tract. 8. differ. 3. num. 4.*

14 Ex dictis colligi potest, Missam posse ita definiri: Missa, seu sacrificium Missæ, est cõremonia sacra, qua res aliqua sacratur aliquo modo, consumitur, & soli Deo offertur in ipsius cultum, & recognitionem supremæ Maiestatis, & excellentiæ. Bonacina *tom. 1. disp. 4. quest. ult. punct. 1. n. 3.* dicitur, *ceremonia sacra, seu actio sacra*, quia sacrificium propriè, & in rigore non est res ipsa, quæ offertur, sed potius consistit in actione circa rem oblatam: ideo dicitur sacrificium, *oblatio*. Dicitur, *sacra*, quia spectat ad religionem, cum per ipsam colatur Deus, & ipsa versetur circa rem sacram, quæ offertur. Dicitur, *quæ res aliqua sacratur, & consumitur aliquo modo*, ad denotandum sacrificium Missæ in his tribus actionibus consistere,

videlicet in consecratione, oblatione, & cõsumptione, vt constabit ex dicendis *dub. seq.* Dicitur, *denique in ipsius cultum, & recognitionem*, quia ratio formalis sacrificij in hoc consistit, vt per ipsum Deus colatur, & recognoscatur.

15 Sed quæres, à quo Missa sit instituta. Respondè breuiter, & dico primò, Missa quoad substantiam sacrificij est à Christo Domino instituta, est de fide, patet ex prima, & secunda conclusione; Christus enim in vltima cœna obtulit hoc sacrificium, & tulit legem de illo, vt perpetuò in Ecclesia duraret, congrue quidem, quia ad Christum, vt nouæ legis authorem, pertinebat substantialia instituere, cuiusmodi est sacrificium; in quoniam autem sita sit substantia sacrificij, dicitur *dub. seq.* Dico secundò, Missa quoad totam actionem, vt includit omnes ceremonias, est instituta ab Ecclesia: nam Canon Missæ, & aliæ ceremoniæ ab Ecclesiæ sunt cõpositæ, ex Trident. *sess. 22.* idem est certû de alijs ceremonijs, & Collectis, vt in Clemente, & alijs Pontificibus, ac Concilijs, & ex Isidoro *lib. 2. de officijs*, colligit Suarez. *tom. 3. in 3. part. disp. 74. sect. 3.* videndus.

Dub. 2. In quo consistat essentia sacrificij Missæ.

1 AD intelligentiam supponendum est cum Trident. *sess. 22. cap. 1.* Christum Dominû in nocte Cœnæ se Patri æterno in sacrificium obtulisse, præcepisseque Apostolis, & Sacerdotibus, vt idem facerent, illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*: vnde ad decisionem huius dubij recurrendum est ad ea, quæ in illa nocte Christus gessit. Accepit enim primò, Dominus Iesus panem, illum benedixit, ac fregit: secundò, consecrauit: tertio, distribuit: quarto, sumpsit, vt docet S. Thom. *quest. 91. artic. 3.* & cum alijs Suarez *disput. 75. sect. 2.*

2 Supponendum secundò, in Missa sex potissimum actiones interuenire, quæ videri possunt concurrere ad eius rationem. Prima, est oblatio panis, & vini, quæ fit ante consecrationem, in ea parte, quæ dicitur Offeritorium, quæ oblatio fuit obumbrata, quando Christus Dominus gratias agens benedixit panem. Secunda, est consecratio ipsa, cui correspondet Christi Domini consecratio. Tertia, est oblatio post consecrationem, illis verbis: *Vnde, & nos memores, hæc offerimus præclari, &c.* & hæc non reperitur facta à Christo Domino. Quarta, est fractio hostiæ, & mixtio cum speciebus vini, quod fecisse Christum non inuenitur in Evangelio, quia fractio, quæ fecit Christus, fuit ante cõsecrationem. Quinta, est sumptio facta ab ipso Sacerdote, correspondens sumptioni, qua Christus Dominus se ipsum sumpsit. Sexta, est distributio Sacramenti, quæ in Cœna Christi Domini fuit facta post consecrationem, in Missa verò fit vltimo. His potiss.

3 Dico primò, prima oblatio, quæ fit illis verbis: *Suscipe sancte Pater, &c.* non est de essentia Missæ. Ita Suarez *disp. 75. sect. 2. & 3.* Filiucius *tom. 1. tract. 5. cap. 1. num. 21.* Villalobos *tom. 1. tract. 8. diff. 5. num. 2.* & communiter Doctores. Probatum primò, quia non fuit semper ab Ecclesia obser-

obseruata, vt testatur Suarez *ubi supra*. Secundò, quia non vltus fuit expresse ea Christus Dominus. Tertiò, quia per eam nihil fit, nisi mere extrinsece circa rem oblatam: vnde etiam si o mittatur, sacrificium erit perfectum essentialiter.

4 Dico secundò, oblatio quæ fit post consecrationem non est de essentia sacrificij Missæ. Suar. *supra sect. 3. DD. citati*, & alij contra Bonacinam *tom. 1. disp. 4. quest. vltim. punct. 2. num. 6.* & probatur primò, quia eam Christus non adhibuit. Secundò, quia non constat, ea semper Ecclesiam vltam fuisse; vt testatur idem Suarez *loco citat.* Tertiò, quia non requiritur, vt oblatio sit verbalis, & explicata, nempe, vt sacrificans verbo exprimat, se offerre, sed sat est, vt sit realis, & implicita, videlicet eam opere exercere, ex intentione colendi Deum: exercetur, autem in ipsa consecratione, vt dicitur *concl. 5.*

5 Dico tertiò, nec fractio pertinet ad essentiam Missæ. Sancti Thom. *quest. 83. artic. 6. ad 6.* & communiter DD. tum quia ea Christus non est vltus post consecrationem; credibiliusque eam fractionem, de qua in Euangelio: *Frigit, dedique Discipulis suis, fuisse facta ante consecrationem, antequam Christus panem in tot particulas diuisit, quot erant Discipuli communicaturi: & de calice dixit: Accipite, & diuidite inter vos.* tum quia de ea non fit mentio in Liturgia S. Basilij: cum denique quia si o mittatur ex ignorantia, vel naturali obliuione, vel casu hostia in calicem cadat, esse tamen perfectum sacrificium. Est tamen cæremonia sacra, & mysticè significat Passionem Christi: mixtio autem Resurrectionem, vt ex Concil. Ephes. docet Suarez *disp. 75. sect. 3.*

Quantum autem ad distributionem, seu dispensationem Eucharistiæ respectu fidelium, aditium Missæ, & in ea communicantium, attinet, certum est apud omnes, non esse de essentia Missæ, quia est quid consequens, & extrinsecum Missæ, cù sapissimè celebretur hoc sacrificium Missæ, absque eo quod fidelibus distribuatur.

6 Dico quartò, sumptio ipsa in re non spectat ad rationem essentialem huius sacrificij, ordo tamen ad illam videtur esse de essentia. Ita Suarez *sup. sect. 5.* & cum eo Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 1. num. 24.* contra Bonacinam *tom. 1. disp. 4. quest. vltim. punct. 2. num. 6.* existimantem sumptionem reale esse de essentia Missæ. Prior pars probatur; quia etiam post consecrationem Christus non sumatur, adhuc tamen dicitur Christus perfecte sacrificatus, & immolatus. Vnde si post consecrationem contingat, apparere carnem, aut sanguinem, non est sumendum, nec iterum aliud consecrandum, ergo, &c. Posterior patet, quia licet hoc sacrificium per se primo ordinetur ad cultum diuinum, consequenter etiam ordinatur ad hoc, vt sit cibus fidelium: at non est cibus, nisi per sumptionem; præceptum autem factum Sacerdotibus, vt sumatur, non est factum, vt per sumptionem sacrificent, sed vt participant de sacrificio iam perfecto. Filiuc. *ubi supra.*

7 Dico quinto, consecratio, & sola illa, est de essentia sacrificij Missæ, ita Suarez *disp. 75. sect. 4. & 5.* & cum eo Filiuc. & alij, & sumitur ex D. Thom. *quest. 37. artic. 4.* Prior pars probatur ex Christi facto, qui ex patribus dicitur consecrando sacrificasse. Secundò, ex potestate Sacerdotum

quam præcipue habent consecrandi, ex Trident. *sess. 23. cap. 1. & 4.* Tertiò, exemplo diei Pasceus, in quo non sacrificatur, quia non consecratur. Posterior pars constat ex sufficienti partium numeratione, in quibus probatum est huius sacrificij essentiam non consistere; ergo cum illis exclusis sola maneat consecratio, fit inde, vt in ea sola sit ratio essentialis sacrificij Missæ: & confirmatur quia vt pluribus, probat Suar. *sect. 5.* sancti Patres sola consecratione explicarunt rationem huius sacrificij: etenim per solam consecrationem res fit sacra, & mutatur; consecrantur enim species, & panis substantia, ac vini in corpus, & sanguinem Christi transmutatur, & transubstantiatur.

8 Vt autem clarius hæc conclusio pateat, aduertendum est, consecrationem dupliciter posse considerari. Primò, quatenus per eam fit præsens corpus, & sanguis Christi sub speciebus, in qua ratione præcise non consistit sacrificij essentia, sed Sacramenti. Secundò, potest considerari, quatenus per consecrationem representatur passio, & mors Christi Domini, nam per panis consecrationem corpus, & per vini consecrationem sanguis separatus à corpore mysticè representatur, quod dicitur mystica, seu spiritualis mactatio, seu mors victimæ Christi: est enim hoc sacrificium in cruentum memoriale, & representatiuum sacrificij cruciati Crucis, in quo sanguinis realiter à corpore fuit separatus; ergo cum hoc mysticè representetur per consecrationem, in quantum scilicet, per eam sanguis separatim consecratur à corpore, etsi aliàs reuera hæc per committantiam coniuncta sint, fit inde vt in consecratione, seu in mystica mactatione, essentia huius sacrificij constituatur. Reperitur etiam in consecratione oblatio, non quidem verbalis, & expressa, sed realis, & implicita, quæ, vt dictum est, sufficit ad essentiam sacrificij, & consistit hæc oblatio in exercitio consecrationis factæ intentione colendi Deum: quatenus corpus Christi per verba consecrationis sit præsens speciebus, & mutatur mysticè in Dei cultum, & honorè modo explicato.

9 Dico sexto, de essentia sacrificij est vtriusque speciei consecratio; S. Thom. *quest. 80. artic. 12. ad 5.* Bellarmin. *lib. 4. de Eucharistia cap. 22.* Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 1. num. 25.* & alij contra Bonacinam *tom. 1. disp. 4. quest. vltim. punct. 2. num. 7.* Ratio est, quia vt dictum est, consecratio habet rationem sacrificij sub ratione mysticæ mactationis, quatenus ex vi verborum corpus, & sanguis sacramentaliter separantur; at id non fit nisi per consecrationem vtriusque speciei, quæ expresse representat separationem corporis, & sanguinis, & ipsum sacrificium cruentum. Confirmatur, quia sacrificium est expressa representatio mortis, & passionis Christi; at hæc requirit vtriusque speciei consecrationem. Inde infert Petrus Ledesma *in sum. ubi de Eucharist. cap. 3. post. 1. conclus. incolas regionis, ubi vinum, aut panis non inuenitur, non teneri communicare in re, nec sacrificare.* At tamen valde probabile est, vt dixi *cap. 2. dub. 4. de Eucharistia*, in hoc casu posse Pontificem dispensare, seu vt proprie loquamur, interpretari posse, fieri consecrationem sub altera tantum specie.

10 Sed quæres, an sacrificium, quo Christus se ipsum panis obtulit per passionem, & mortem suam

differat à sacrificio, quo in Missa offertur, Respondeo breuiter, & dico primò, certum esse, non differre specie; quia idem Christus est, qui se obtulit in Cruce, & qui nunc in Missa offertur. Dico secundò, propter eandem rationem, nec differre hæc sacrificia numero quoad substantiam, nam idem numero Christus est, qui in utroque offertur: differunt tamen secundum modum, & circumstantias, quia in primo idem Christus fuit offerens, & res oblata, & se obtulit in propria specie cruenter, & per veram mortem, & passionem, illatà à peruersis, & perfidis Iudæis. Hic verò offertur per Sacerdotem, in aliena specie, scilicet panis, & vini, in cruenter, non per veram mortem, sed mysticam mactationem, modo explicato in §. 6. conclus. Hinc est ut nec differat specie, imò nec numero quoad substantià à sacrificio quod in Coena Christus gessit; sed solum quoad circumstantias, ibi enim Christus immediatè se obtulit, hic verò per Sacerdotem, tum etiam quia aliæ circumstantiæ ibi inueniuntur, quæ hic non concurrunt, ut videre est apud Euangelistas.

Dub. 3. Quis sit offerens in sacrificio Missæ.

1. **S**uppono, quatuor reperiri in Missæ sacrificio, & sunt res oblata, is cui offertur, persona offerens, & pro qua offertur. De primò, dictum est *dub. 1.* & de secundò, *dub. 2.* de tertio dicemus *hoc dub.* & de quartò, *dub. seq.* suppono etiam, personam offerentem aliam esse principalem, alià verò minus principalem, quod clarius ex dicendis constabit.

2. Dico primò, principalis offerens est Christus Dominus Sacerdos summus. S. Thom. *quæst. 83. artic. 1. ad 3. & quæst. 81. artic. 7. ad 3.* & communiter Theologi apud Suar. *disp. 77. sect. 1.* Probatur primò ex Scriptura, Psal. 101. quæ Christum vocat Sacerdotem in æternum. Secundo, ex Concilio Lateran. in *cap. firmiter de sum. Trinit. & fid. & Florent. in decret. de unione*, & Trident. *sess. 22. cap. 1.* ubi inquit de Christo, *Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans.* Igitur cum Christus sit verus, & æternus Sacerdos, fit inde, ut etiam offerat: non enim esset conueniens, ut dignissimus Sacerdos, qualis est Christus Dominus, perpetuò vacet à munere offerendi; cū hoc pertineat ad maiorem gloriam Dei, dignitatem offerentis, & sacrificij. Hoc idem confirmant verba consecrationis, eo quod in persona Christi proferantur.

3. Nota, Christum Dominum quinque modis posse dici offerri. Primò ratione institutionis, eo quod hoc sacrificium instituerit. Secundò, ratione virtutis, quæ fundatur in ipsius Christi meritis. Tertio, ratione concursus quem habet Christi humanitas tãquam instrumentum coniunctum ad transubstantiationem, per quam hoc sacrificium conficitur. Quartò, ratione authoritatis; nam in eius persona Sacerdos conficit, eumque representat. Quintò, ratione concursus actualis, quo Christus totam huiusmodi oblationem ordinat ad cultum Dei, eaque Patri representat in memoriam suæ passionis cogitando de illa, & volendo illam. Ex quibus quartus, & quintus modus sunt proximiores, &

magis propriè pertinent ad rationem oblationis, & personam sacrificantis.

4. Dico secundò, solus Sacerdos legitime ordinatus habet potestatem offerendi, est de fide, ex Concil. Niceno *cap. 4.* & Trident. *sess. 22. cap. 1.* ubi dicitur: *Christus Apostolis, & eorum successoribus præcepisse, ut offerrent: vni semper Ecclesia docuit, & intellexit.* Idem *Can. 1. & sess. 23. Can. 1.* Ratio est, quia ut diximus *sup. cap. 6. dub. 1.* solus Sacerdos potest consecrare; at sacrificium consistit in consecratione, ut dictum est *dub. 2.* ergo, &c. Confirmatur ex traditione Ecclesiæ, & communi consensu Catholicorum.

5. Dico tertio, omnis Sacerdos legitime ordinatus, quamuis sit ab Ecclesia præcissus, ut excommunicatus, suspensus interdictus, depositus degradatus, schismaticus, & hæreticus, vere offert hoc sacrificium, ita S. Thom. *3. p. q. 82. art. 7.* Bonac. *in 4. dist. 13. q. 1. art. 1.* Suar. *ubi sup. sect. 1.* & communiter Catholicis: nam certum, & de fide est, posse valide consecrare, eo quod retineat characterem indelebilem, & potestatem consecrandi, ut dixi *lib. hoc c. 6. dub. 1. n. 2.* quæ facultas non dependet à iurisdictione, ideoque ab Ecclesia auferri non potest, & hoc sensu Trid. *sess. 23. Can. 4.* definiuit eum, qui semel Sacerdos consecratus est, non posse fieri laicum.

6. Dico quartò, omnes fideles possunt offerre hoc sacrificium, non per ipsos solos, sed per Sacerdotem, ita omnes Catholici, ex Suar. *sup. sect. 30.* cum D. Thom. *q. 82. artic. 6. & 5. ad 1.* & colligitur ex illis verbis Canonis, *& omnium circumstantium, &c. pro quibus tibi offerimus.* id est pro laicis non sacrificantibus, vel tibi offerunt id est non solum Sacerdotes, sed etiam omnes fideles: ut explicat Innoc. *lib. 3. de huiusmodi misterio, cap. 5. & 6.* & habet communior expositio. Idem colligitur ex alijs verbis: *Hanc igitur oblationem, &c. quam tibi offerimus.* Ratio est, quia sacrificium debet esse commune omnibus, eo quod sit publicus cultus, & solemnis totius populi, & sit quodam modo quiddam naturale, ad omnes ergo pertinebit illud offerre. Dixi, per Sacerdotem, nam hoc modo tantum possunt offerre, nam soli Sacerdoti concessa est potestas offerendi, ut dictum est *concl. 2.* Ad hoc autem, ut fideles non Sacerdotes dicantur propriè, etsi minus principaliter, offerre, debet moraliter cooperari, & speciali concursu concurrere, ut petere Missam, procurare sacrificium, dare eleemosynam, aut stipendium Sacerdoti, inseruire illi, assistere, quod est moraliter cooperari; & eo magis dicitur offerre, & participare fructum is, qui magis cooperabitur, & pluribus modis: sic qui inseruit, magis offert eo qui assistit, & sic de alijs: hinc fit hos non dici offerre propriè, eo tantum quod sint membra Ecclesiæ, nisi aliquo ex modis concurrant. Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 2. q. 3.*

7. Dico quinto, Ecclesia militans potest etiã dici quod offert hoc sacrificium, idque tribus modis. Primò, quia instituit multas orationes, & alios pios ritus Missæ. Secundò, quia huiusmodi orationes retinent maiore vim satisfaciendi, etiã si ab iniquo ministro dicantur; quia Ecclesia offerens semper est Deo grata. Tertio, quia de ea fit mentio specialis in Can. ibi: *Imprimis pro Ecclesia sancta Catholica, &c.* & etiã de præcipuis ipsius membris, ut Papa, Antistite, Rege, &c. Henríguez de Missa, *cap. 17.*

Dub. 4. Quæ sint personæ, pro quibus possit offerri, seu applicari Missæ Sacrificium.

1 Dico primò, Sacerdos potest pro se offerre sacrificium, est de fide, & patet ex illo ad Hebr. 5. *Et propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis.* Ratio est, quia generaliter id fieri potest in sacrificio: igitur quilibet Sacerdos si egeat impetratione, aut propitiatione, potest, & debet pro se ipso sacrificium offerre. Idem etiam facere possunt reliqui fideles, quos diximus posse esse offerentes; quia etiam ipsi possunt indigere impetratione, & propitiatione, quare poterunt etiam pro se ipsis offerre: Christus autem Dominus qui principalis offerens est, non potest pro se ipso offerre; quia ex Paulo ad Hebr. 5. non habet ullam necessitatem, quemadmodum Sacerdotes.

2 Dico secundò, Sacerdos potest offerre Missam pro alijs: patet ex Canone: *Pro quibus tibi offerimus.* & ad Hebr. 5. *Propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam, &c.* Et quia in omni lege Sacerdos offerebat sacrificia pro populo, hinc fit, eum, qui simul aliqua ratione est offerens, & is pro quo offertur, duplicem fructum referre duplici titulo, quia debito modo assistit Missæ, & quia pro eo Sacerdos offert. Aduertendum tamen, quòd quando offertur pro alijs, solum potest offerri iuxta capacitatem eius, pro quo offertur: unde si Sacerdos offerat pro multis, inter quos est aliquis incapax, non comprehenderetur; quia offerentis intentio honesta, & licita existimanda est. Non solum Sacerdos, sed quilibet alius offerens potest offerre pro alio, modo quoad ipsum spectat; quia potest quilibet generaliter quæcumque opera pietatis alteri applicare, sicut orare, & impetrare pro alijs. Hoc autem intelligendum est de fructu ex parte operantis, nam de operato dicitur infra.

3 Dico tertio, Sacerdos potest offerre Missam, imò, & tenetur pro Ecclesia militate, seu pro omnibus fidelibus generaliter; ut habet cõmunis ex Suar. *disputat. 7. sect. 2.* & colligitur primò ex cap. *visum de consecrat. dist. 1.* ibi: *Nulla dies excipitur, in qua non pro uiuentibus Dominus deprecetur.* & Trident. *sess. 22. cap. 2. & Can. 9.* ubi simpliciter dicitur debere offerri pro uiuis. Confirmatur etiam ex usu Ecclesiæ, ex verbis illis Canonis. *Imprimis pro Ecclesia, &c.* Quod autem id facere teneantur Sacerdotes, probatur; quia tenentur se conformare Canonis Missæ, non quidem applicando pro illa (scilicet Ecclesia) aliquem fructum satisfactionis, sic enim vix sufficeret pro alijs, cum sit finitus, modo ut infra; sed vniuersaliter deprecando pro omnibus, sicut est vniuersalis oblatio. Quare neminem in particulari debet Sacerdos excludere, cū sit oratio communis, ex S. Thom. *quæst. 35. art. 8. & 9.* Nauarr. *lib. de Orat. cap. 19. num. 120.* Quòd si quem excludat, & peccat mortaliter, ut docent DD. citati, & factum non tenet quoad fructum, qui prouenire potest ex parte Ecclesiæ impetrantis, & offerentis: licet quoad illum, qui posset prouenire, vel absolute ex opere operato, vel ex priuata Sa-

cerdotis intercessione, requiratur eius intentio. Filiuc. *tom. 1. tract. 5. c. 2. n. 43.*

4 Dico quartò, potest etiam offerri pro infantibus; nam ij etiam sunt capaces fructus saltem impetrationis, ex Clem. 8. *constit. cap. 10.* Idem dicitur de peccatoribus, pro quibus potest offerri, ut conuertantur. Denique energumini fideles etiam fructus ex opere operato capaces sunt, ideo pro ipsis Missa offerri potest, ex Clem. *cap. 8.* Filiuc. *sup. num. 44.* & alij apud Suar.

5 Dico quintò, offerri etiam potest Missæ sacrificiū pro catechumenis fidelibus, quia substantia-liter sunt per fidem vniti, idque confirmat antiqua consuetudo, ex Clem. *cap. 4. 5. & 6.* fiebant enim olim publicæ orationes pro illis: item vsus Ecclesiæ in die Parasceues. Nunc autem cum dicitur Missa, sufficit generalem intentionem habere offerendi pro omnibus fidelibus, iuxta Ecclesiæ intentionem; sic enim absque periculo potest redundare in eorum commodum: prodest autem ijs quoad fructum impetrationis, ut scilicet Deus illis inspiret desiderium regenerationis, & conuersionis, non verò quoad fructum satisfactionis, ut constabit ex infra dicendis. Filiuc. *supra quæst. 8. num. 45. & 46.* Vide Suarez *disp. 78. sect. 2.* Coninch *quæst. 8. artic. 1. dub. 9. conclus. 2.* & Bonacin. *tom. 1. disp. 4. q. ultim. punct. 5. num. 4. vers. Ex quo.*

6 Dico sextò, potest Missæ sacrificium offerri pro infidelibus, non excommunicatis, quatenus est impetratorium; & hoc duplici modo. Primò indirectè, ut cum offertur pro augmento Ecclesiæ, quòd fit ex infidelibus conuersis. Secundò directè, ut cum offertur pro bono ipsorum spirituali in communi, vel in particulari: non tamen licet expresse. Probatum est ex vsu veteris legis, in qua offerebatur sacrificia pro gentibus: ut pro Dario, 1. Esdr. 6. pro Spartiatis, 1. Mach. 12. pro Eliodoro, 3. Mach. 3. Tum vsu nouæ Ecclesiæ, Clem. 8. *constit. cap. 18.* ut pro Regibus, & exercitibus eorum, qui tunc infideles erant. Tum quia in die Parasceues fit oratio pro ipsis: & ratio est, quia sacrificium Crucis est oblatum pro omnibus, etiam infidelibus; & in Concilio Florent. & Trident. dicitur hoc sacrificium offerendum esse pro omnibus necessitatibus; hæc autem maxima est necessitas. Dixi, quatenus est impetratorium, videlicet quatenus impetrare possumus illi eorum conuersione, & alia bona spiritualia, & temporalia; quia quatenus est satisfactorium ex opere operato, non potest pro ipsis offerri, ut dicitur infra, quo modo intelligendus est sanctus Augustin. *lib. 1. de dignitate Prime, cap. 8.* dum dicit, non posse offerri sacrificium corporis Christi, nisi pro his, qui sunt membra Christi. Filiuc. *sup. num. 46. & 47.* Vide DD. citatos *concl. 5.*

7 Dico septimò, pro excommunicatis, maiore excommunicatione, offerri non potest, ut habet communis DD. prohibitumque est in cap. *de nobis 2. & cap. sacris, de sentent. excommunicationis.* Est enim hic vnus effectus excommunicationis, ut impediat, & priuet excommunicatum participatione suffragiorum communium, ut docent Doctores agentes de effectibus excommunicationis: possunt tamen Sacerdotes in *Memorio*, orare pro illis priuata oratione, & intentione, quia de hoc nulla est prohibitio. Vtrum vero Missæ sacrificium re ipsa proficit excommunicatis, si pro ipsis offeratur in per-

sona priuata. Vide Bonacinam *de censuris, disput. 2. quæst. 2. punct. 1. §. 3.* Suarez *tom. 5. disput. 9. sect. 3.* Sayrum *in thesauro, lib. 6. cap. 35.* & Henriquez *de excommunicat. lib. 9. c. 15. n. 13. & lib. 13. de excommun. cap. 11. num. 2. & cap. 12. num. 3.* ubi tenet, si excommunicatus, non denunciatus, contritus sit, nec in mora absolutionis, prodesse ei suffragia, & Missam ad satisfactionem; non enim ait, videtur pia Mater Ecclesia filios iam obediens his suffragijs sine culpa priuare. Ita etiam Nauarr. *de oratione, cap. 19. num. 68.* A fortiori ergo prodest Missa non denunciato, si Sacerdos sponte, vel data stipe ab amico excommunicato, pro ipso excommunicato celebrat. Nec peccat pro sic excommunicato, etiam non contrito celebrans, excusatur enim propter utilitatem celebrantis, & eius pro quo celebrat: tum etiam quia, vt ait ipse Henriquez *diff. cap. 11. num. 2.* post Concilium Constantiense, non tenemur vitare, nec in humanis, nec in Sacramentis non denunciatis. Neque in hoc suffragatur directe excommunicatis, sed Sacerdoti accipienti stipem pro Missa. Ita etiam Sayrus *lib. 2. in thesauro, cap. 4. num. 6.* Imò pro excommunicato, qui nec notorius, nec denunciatus est publicè, posse orare docet Hugolin. *tabul. 2. §. 2. num. 3.* Peccat autem mortaliter Sacerdos, pro excommunicato denunciato, etiam contrito offerens Missam; est enim prohibitum à Concilio Constantiensi. At si de facto orat Sacerdos pro tali excommunicato, peccat; prodest tamen excommunicato, si contritus est, quantum ad satisfactionem, ex pia interpretatione voluntatis Matris Ecclesie. Henriquez *lib. 13. de excommunicat. cap. 12. num. 3.* Vide Coninch *quæst. 81. artic. 1. dub. 9. num. 159.* ubi dicit, valide offerri hoc sacrificium pro excommunicatis, illisque prodesse secundum eam rationem, qua effectus huius sacrificij capaces sunt; quia etsi Ecclesia possit prohibere, ne pro talibus offeratur, efficere tamen nequit, ne pro ijs valide in persona Christi offeratur; quia hæc potestas est potestas ordinis, nec pendet à iurisdictione, & consequenter non magis ab Ecclesia potest impediri, quam potestas consecrandi, aut confirmandi; peccaret tamen grauius, modo explicato, qui vt persona publica in persona Christi, aut Ecclesie, pro talibus sacrificium offerret.

8 Dico octauò, offerri potest pro defunctis existentibus in Purgatorio. Est de fide in Trident. *sess. 22. cap. 2. & Cap. 3.* patet vsu fidelium, & traditione Ecclesie, & communi DD. sententia, vt testatur Suarez *diff. 78. sect. 3. in fin.* Henric. *lib. 9. cap. 16. num. 1.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 4. 9. ultim. punct. 5. num. 7.* potest autem pro ijs offerri, non solum vt est laudis, & actionis gratiarum, verum etiam, vt est impetratorium, & satisfactorium ex opere operato pro pœnis, quas patiuntur: quomodo autem, aut quantum valeat, dicetur infra.

9 Dico nono, sacrificium Missæ non prodest beatis, vt est satisfactorium, sicque pro illis offerri non potest, quia non habent pœnam delendam. Nec vt propitiatorium, quia iam sunt in gratia, nec prodest illis, prout est impetratorium, quantum ad gloriam essentialem, quia iam fruuntur summo bono. Nec intrinsecam accidentalem directè, quia hæc in singulis beatis habet determinatam

legem, quæ non pendet ab orationibus nostris: consilium autem hæc in illuminationibus quibusdam, & gaudijs accidentalibus, indirectè verò potest esse illis quoad hanc gloriam impetratorium, quatenus scilicet ex nostris actibus potest honor aliquis accidentaliter redundare in ipsos sanctos. Quòd si sermo sit de gloria accidentali extrinseca ipsis sanctis, & nobis intrinseca, quod nihil aliud est, quam offerre sacrificium pro nostra utilitate, & commodo, vt scilicet glorificemus sanctos, & beatos, sic etiam directè potest esse impetratorium, & offerri: quo pacto etiam in oratione Dominica petimus, vt Deus magis glorificetur in terris, quæ nostra utilitas est directè, indirectè tamen honor Deo extrinsecus. Filiucius *tom. 1. tractat. 5. cap. 2. question. 11.* & alij citandi. Vt autem est sacrificium gratiarum actionis, & honorarium, potest Deo offerri in gratiarum actionem pro beneficijs à Deo ipsis collatis: probatur tum ex illis verbis Missæ: *vt illis proficiat ad honorem, & gloriam.* Tum quia id est ipsis gratum: optant enim Deo gratias agi à nobis, etiam pro beneficijs ipsis collatis. Tum quia ita est intelligendum offerri in honorem sanctorum, nimirum, vt sacrificium ipsum quoad substantiam Deo offeratur in cultum, sed in honorem sanctorum, vt scilicet Deus faciat sanctos honorari. Quoad orationes verò, quæ sacrificio adiunguntur, potest sacrificium directè offerri Deo in honorem sanctorum, quia sanctis fundi possunt orationes, vt pro nobis orent, vt autem inde augeatur honor sanctorum, orationes illæ coniunguntur cum sacrificio, & inde habent maiorem vim impetrandi. Filiucius *ubi sup.* Vide Suarez *diff. 78. sect. 3.*

10 Dices, quæ de causa dicatur Missa de sancto Petro, de sancto Ioanne, &c. si Missa non prodest sanctis in cælo degentibus. Respondeo, quia colitur, inuocatur, & honoratur sanctus, & prodest illis ad gaudium accidentale modo in superiore conclusione explicato; gaudent enim sancti honore, qui in sui memoriam exhibetur. Ita Henriquez *lib. 9. cap. 14. num. 2.* Coninch *quæst. 83. artic. 1. dub. 9. conclus. 1. num. 158.* Suarez *diff. 78. sect. 3.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disput. 4. quæst. ultim. punct. 5. num. 8.* Vide in expositione Bullæ *lib. 4. dub. 5. num. 7. & dub. 9. n. 7.*

11 Dico decimò, Missæ sacrificium offerri non potest pro damnatis: probatur *ex cap. pro obeuntibus 13. quæst. 2. cap. placuit 23. quæst. 5.* ex Augustin. *in enchirid. cap. 109. & lib. de origine anima. cap. 9. & lib. de cura pro mortuis agenda, cap. 1.* & communi DD. apud Suarez *diff. 78. sect. 3.* & ex sensu vniuersali Ecclesie, qui est non esse pro damnatis orandum, vt diximus in Decalog. *lib. 1. cap. 7. dub. 9. num. 1.* quia desperatur eorum correctio, & in inferno nulla est redemptio, nam vt ait scriptura, ubi ceciderit lignum ibi remanebit Quid de anima Traiani. Vide *loco cit.*

12 Dices, cui proderit fructus satisfactorius sacrificij, quem quis applicauit defuncto incapaci, vt pote apud inferos existenti. Respondeo cum Bonacina *tom. 1. disp. 4. quæst. ultim. punct. 2. num. 12.* si ipse offerens eo indigeat, sitque illius capax, habeatque intentionem illum sibi applicandi in defectum alterius, sibi ipsi proderit: si verò non indigeat,

digeat, aut non intendat sibi applicare, reponitur in thesauro Ecclesie, vt cum alijs tenet Henriquez lib. 9. cap. 18. num. 7. *14.* Hinc colligitur, sacrificium Missæ non prodesse paruulis ex hac vita cū solo originali de- cedentibus, vt probat Bellarmin. lib. 2. de Missæ, cap. 6. Quoad paruulos verò baptizatos morientes ante vsum rationis, idem est dicendū, quod de alijs beatis, & sanctis cum Christo regnantibus, nam ij statim post mortem euolant in cælum. Possunt tamē Missæ celebrari quando ij paruuli moriantur; quia etsi non profint paruulis, profunt tamen anima- bus Purgatorij. Syluest. verbo Missæ, Bonacina *Obi- sup. num. 12.* & alijs, vide in Decalog. lib. 1. cap. 7. ubi de oratione, *dub. 9. num. 1.* & in *exposit. nostræ bullæ lib. 4. dub. 9. num. 7.*

Dub. 3. De effectibus sacrificij Missæ.

Quinq̄ possunt esse effectus Missæ. Prima gratia, augmentum gratiæ, remissio venialiū, condonatio poenarum, & collatio bono- rum temporalium, de quibus in seqq. conclusio- nibus.

Ad intelligentiam nota, Missam habere ali- quem effectum ex opere operato, hoc est, vt ip- sius sacrificij vltra meritum operantis conferri in- fallibiliter aliquid non poeniti obicem; quod ali- qui vocant per modum infallibilis impetrationis, alij per modum solationis ex thesauro meritorum Christi. Ita S. Thom. 3. p. q. 79. art. 2. *q. 82. art. 1.* & in 4. dist. 12. q. 2. art. 2. Suarez *disp. 79. sect. 1.* & communis Catholicorum, & confirmat Communis Ecclesie sensus, & indicat Trident. *sess. 22. c. 1.* & 2. dum dicit: *Christum huiusmodi sacri- ficiū instituisse, vt virtus sacrificij Crucis in remis- sionem nostrorum peccatorum quotidie applicaretur.* Igitur si applicatur vi institutionis Christi, ergo non ex merito operantis, sed ex opere operato: aliter enim sequeretur Missam mali Sacerdotis ni- hil prodesse, nec magis conducere ad Christi pas- sionem applicandam, quàm conduceret quavis oblatio, quod minime est admittendum.

2. Aduertendum secundò, Missam præter effe- ctum ex opere operato habere etiam aliquē effectū per modum impetrationis, seu ex opere operantis, nam habet vim ad impetrandum illa, pro quibus celebratur Missa: est commune, constatque ex vsu Ecclesie instituentis, vt in Missa Sacerdos pro vi- uis, & defunctis oraret, ideoque deprecationes il- lã nomine Ecclesie offeruntur, & prædictum effectū operantur. Tria enim possumus considerare in Mis- sa. Primū, id quod habet, vt est oblatio à proximo offerente, id est, Sacerdote, & ita si ipse est in gra- tia, meretur de condigno, sicut si faceret aliud opus bonū, & consequenter potest applicare satisfactio- nem, sibi correspondentem. Secundū, vt est oblatio à Christo principali offerente, & sic ad summū po- test habere aliquē effectū per modū impetrationis, quatenus cū oblatione huius sacrificij coniungitur Christi oratio: nūc enim Christus nō est in statu am- plius merendi, id est, satisfaciendi, sed tantū orādi, & impetrandi; & cū sit in statu orādi, & impetrādi credibile est, quādo offertur hoc sacrificiū, Christi specialiter orare pro illis, pro quibus offertur. Dixi,

credibile, quia hoc nō est certū, vt recte Sua, loco cit. *sect. 2.* quia nō extat de hac re promissio: at si fiat, cer- tū est, infallibiliter effectū secururū. Tertiū est, id quod habet ex vi institutionis, quo pacto non solū habet aliquē effectū ex operato, vt dixi, verum etiā aliū per modū impetrationis, pro his rebus obtinē- dis, pro quibus offertur, nā impetratio fit per oratio- nē, & alia opera adiunguntur ad dandum illi vim: hoc autem sacrificiū est opus maxime Deo gratū; ergo adiunctū orationi, quæ in Missa fit pro viuīs, & defunctis, pro Ecclesie pace, & c. aliquid impe- trabit, de quo latè Sua, *dist. sect. 2.*

3. Dico primò, Missa ex sua institutione primò, & per se ac immediate non confert primam gratiā, & remissionem peccatorum, est communis DD. *in 4. dist. 12.* quia non constat de tali institutione, & promissione: & sequeretur confessionem non esse simpliciter necessariam, & non dici secundam tabulam post Baptismum. Henriquez videndus *lib. 9. cap. 14. n. 3.* Quod autem dicitur in consecratione calicis: *Qui pro vobis, & pro multis, &c.* debet intelli- gi de effusione cruentis, idq; mediatè per Sacramēta applicata: de mystica autem tantum quoad venialia ad summū, & remissionem mortalium per modū impetrationis, vt mox dicemus Filiuc. *rom. 1. tract. 5. c. 2. num. 59.* Vide Suarez *disp. 79. sect. 1.*

4. Dico secundò, hoc sacrificiū ex sua institu- tione confert primam gratiam, & remissionē mor- talium per modum impetrationis, & mediatè, quæ- tenus scilicet, Deus intuitu sacrificij tribuit donū poenitentis, id est auxilium ad contritionem, quæ remittitur peccatum mortale. Ita S. Thom. *in 4. dist. 22. q. 2. art. 2. q. 2. ad 4.* Suarez *disp. 79. sect. 1. concl. 4.* Filiuc. *loco cit. n. 60.* & cum alijs Bonacina *rom. 1. disp. 4. q. ult. punct. 3. n. 3.* Ratio est, quia habet aliquam vim ad remissionem mortalium, & conse- quenter ad infusionem primæ gratiæ, cum ex vsu Ecclesie pro his offeratur. Vt colligitur ex Trident. *sess. 22. cap. 2.* dicente, *Huius quippe sacrificij obla- tione placatus Dominus, gratiam, & donum poeniten- tiæ concedens, crimina, & peccata, etiam ingentia, di- mittit.* Hanc verò remissionem non confert dire- ctè ex sua institutione, vt dictum est *conclus. 1.* quia hæc non constat: neque etiam immediate, conferē- do v. g. non contrito per modum impetrationis primam gratiam, quia id esset præter legem ordi- nariam, quæ constat neminem iustificari sine Sacra- mentis, vel contritione; ergo tantum mediatè mo- do explicatò, quia alius modus non est. Iste autem effectus, siue hæc impetratio auxilij, & remissio- nis mortalium non est efficax, & infallibilis, vt docent Suarez *loco cit. sect. 3.* Filiuc. *n. 61.* & cum alijs Bonacina *num. 4.* quia non adest certa promissio: nec experimur peccatorem statim conuerti, aliquando enim non conuertitur, neque specia- liter mouetur ad conuersionem; nec erat id neces- sarium, cum sint alia media: interdum tamen po- test efficaciter imperare, vt patet ex Trident. *sess. 22. cap. 2. per ipsumque fieri, vt gratiam inueniamus in auxilio opportuno.* & illis: *donum poenitentis concedente, &c.* Quoad sufficientiam verò, & ex parte potest dici infallibilis, vt bene docet Bellar- min. *lib. 2. de Missa, cap. 4.* Item, si quis offerat pro se ipso, vel oret, nisi ponat obicem, est infalli- bile saltem ex promissione facta orationi; si verò pro alijs offeratur expedit (ait Filiuc.) eos intelli- gere,

gere, non ita esse, ne nimiam fidant. Sunt igitur hæc auxilia ex se insufficientia, sicut illa, quæ conferuntur per Sacramenta: respectu verò eorum qui actualiter conuertuntur, & contritionem eliciunt, erunt efficacia. Bonac. num. 4. cit.

5 Dico tertio, hoc sacrificium non confert augmentum gratiæ ex opere operato: ita citati, & habent communiter Doctores, quia non constat hoc privilegium ipsi esse concessum, sicut concessum est Sacramentis: de quo vide Suarez disp. 79. sect. 4. potest tamen conferre augmentum gratiæ per modum impetrationis, & mediatè, quia ut dixi conclus. 2. potest hoc modo conferri prima gratia peccatori; ergo multò magis illius augmentum iusto. Hoc autem fiet, si per hoc sacrificium impetretur alteri auxilium, vel sufficiens, vel efficax, ad eliciendum actum, quo in gratia crescat.

6 Ex his patet, neque posse per hoc sacrificiū remitti peccatum mortale ex opere operato; quia ad hoc necesse est, vel conferri primam gratiam, vel augmentum eius, quorum neutrum habet ex opere operato, ut dictum est. Colligi etiam potest hominem attritum, cui Missæ sacrificium applicatur, non iustificari, nisi contritionis actum eliciat, ad quem eliciendum confertur speciale auxilium per sacrificium.

7 Inferitur etiam, remittere peccata venialia mediatè, quatenus scilicet confert speciale auxiliū ad eliciendum perfectum amoris, vel contritionis actum, per quem remittuntur peccata venialia: est commune, & patet, quia sic habet vim ad remittenda mortalia, ut dictum est; ergo à fortiori ad remittenda venialia. Et probatur ex cap. sub figura, cap. iteratur, cap. quid sanguis, de consecrat. disp. 2. & Irid. sess. 22. c. 2. ibi: Pro fidelium viuorum peccatis, & in remissionē eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum. Quod intellige saltem per modum impetrationis: probabile tamen est, remittere venialia immediate, & ex opere operato, sicut sacramentalia, non verò sicut Sacramenta, immediate producendo talem effectum, & infundendo gratiam; id enim non concedit immediate, sed mediatè, ut dictum est conclus. 2. sed alio modo, quia scilicet infallibiliter illa remittit, & independentè à bonitate ministri, mouendo Deum ad producendum illum effectum remissionis. Henriquez cum alijs lib. 9. cap. 13. num. 2. lit. S. Vide Suarez disp. 79. sect. 5. Coninch quest. 83. artic. 1. dub. 8. Filiuc. tom. 1. tract. 5. cap. 2. quest. 3. & Bonacin. tom. 1. disp. 4. q. ult. punct. 3. n. 5.

8 Dico quarto, Missæ sacrificium remittere ex vi sue institutionis, & ex opere operato poenas, quæ debentur tam pro mortalibus, quam pro venialibus. S. Thom. quest. 79. artic. 5. quod et si nō sit de fide, est tamen certissimum. Suarez disp. 79. sect. 3. & cum alijs Bonacin. tom. 1. disp. 4. quest. ult. punct. 3. num. 8. ubi dicit, hunc esse primariū sacrificij effectum. Ratio est, quia ut dictum est, not. 1. hoc sacrificium confert aliquem effectum ex opere operato, non remissionem culpæ mortalis, vel venialis, ut dictum est; ergo saltem poenæ, quia nō superest aliud. Ad quem effectum obtinendum non requiritur specialis petitio, quia hoc ipso, quod offertur, pro aliquo applicatur; datur enim hic effectus remissionis poenæ animabus defunctorum vi sacrificij; ergo signum est dari ex opere operato,

hic namque modus est proprius talis rationis cau-
sandi. Potest etiam conferre remissionem poenæ per modum impetrationis. Ratio est, quia cum non semper remittat totam poenam ex opere operato, sed tantum pro cuiusque deuotione, ut docet S. Thom. ubi supra, tum per modum finitæ applicationis ex satisfactione Christi, ut infra dicemus; si quid ergo supersit condonandum, id præstabit per modum impetrationis; quem modum cau-
sandi retinet cum priore simul, eo quod per se sufficiens sit, ad impetrandum quodlibet bonum spirituale; igitur & hoc impetrabit. Quod fieri potest duobus modis: primò, immediate, nullo actu hominis mediatè, qui modus licet possibilis sit, est tamen incertus. Secundò, mediatè, quatenus impetrat vires spirituales ad agenda opera poenitentiae, quibus Deo satisfacimus, & hic est certior, nā si impetrat auxilium pro culpis, ut dictum est sup. multò magis probabile est, impetrare pro poenis: ut pluribus Suar. sect. 6.

9 Nota poenas temporales, quibus iustissime à Deo affligimur, ut egritudines, &c. sepius nobis euenire propter peccata nostra, ut ex cap. cum infirmis de poenitent. & remiss. ad quas liberandas extenditur etiam virtus huius sacrificij, & ad liberandum nos ab alijs, quas propter nostra peccata eramus passuri.

10 Dico quinto, bona temporalia possunt esse effectus huius sacrificij. Suarez disp. 79. sect. 4. Bonacin. tom. 1. disp. 4. quest. ultim. punct. 2. num. 6. & communiter DD. Probatur ex vltu Ecclesiæ, nam inter alia offerimus, pro nostra, & totius mundi salute, pro incolumitate, pro communi pace; ergo hæc erunt effectus Missæ, alioquin inutiliter offerretur pro his, nisi vim haberet ad ea. Non tamè habet vim ad ea ex opere operato, tum quia hæc bona nō sunt digna, ut infallibiliter obtineantur per se: quatenus autem conferre possunt spiritualibus, id est valde remotum; quia vel nihil, vel parum ad illa conferunt: tum quia nullus est, qui id asserere ausus sit; ergo à sufficienti partium enumeratione habebit suam vim ad ea per modum impetrationis; oratio enim se extendit ad illa. Ex S. Thom. 2. 2. quest. 83. artic. 15. & 16. ergo etiam Missa, quæ omnem iustam orationem iuuare potest. Eiliuc. tom. 1. tract. 5. cap. 3. quest. 5. Ex dictis patet hoc sacrificium dici, & esse propitiatorium, quatenus scilicet confert gratiam, & remittit peccata; modo explicato in 1. & 2. conclus. impetratorium, quatenus impetrat nobis bona spiritualia, & temporalia: & satisfactorium, quatenus remittit poenas, ut explicatum est: qui sunt tres effectus præcipui, & generales huius sacrificij.

Dub. 6. In quibus personis effectus sacrificij Missæ locum habeant.

1 **H**uius dubij solutio facile constat ex dictis *dub. 4.* claritatis tamen gratia breuiter loquimur de fructu, quem sacrificium confert, prout habet rationem sacrificij ex se, seu ex opere operato; non verò de fructu, quem aliquis possit acquirere per modum meriti, quatenus scilicet aliqua ratione hoc sacrificium offerens exercet actum virtutis; nam per hunc actum eodem modo potest quis mereri, atque per alios.

2 Dico primò, huiusmodi effectus habent locum in ijs, qui offerunt sacrificium: offerentes autem, vt patet ex dictis *dub. 3.* quatuor esse possunt. Primò, Christus: secundò, Ecclesia, sub qua comprehenduntur eius membra, nempe fideles: tertio, Sacerdos ministrans: quartò, alij ab eo simul cum ipso Sacerdote offerentes, modo dicto *dub. 3. citat.* Conclusio hæc non procedit de Christo, quatenus est principaliter offerens, & simul offert cum ipso Sacerdote, nam huic sacrificio, prout à Christo offertur, præcisè non correspondet alius fructus distinctus ab oblatione Sacerdotis: quatenus verò personaliter se offert in cælo, tatum habet vim, vt possit applicari per modum impetrationis, vt dictum est *dub. anteced. not. 2.* de quo vide Coninch *quæst. 83. dub. 9. num. 149.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 3. num. 72.* Conclusio igitur procedit de ministro, qui proculdubio recipit prædictos effectus, quia est instrumentum, per quod ille fructus applicatur, ex sanct. Thom. *quæst. 83. artic. 5. q. 7.* Alios autem, qui cum Sacerdote offerunt, vt sunt assistants, & ministrantes, qui dicuntur à Doctoribus, medijs, probabile est, participare etiam aliquem fructum ex operato, eo quod aliquo modo concurrant oblationi factæ per Sacerdotem, idque credi potest de diuina pietate, misericordia, & liberalitate. Ita Caietan. *tom. 2. opuscul. tractat. 3. quæst. 2.* & alij, etsi Coninch *sup. num. 162.* existimet probabilius, soli oblationi, quam Sacerdos facit in persona Christi, respondere fructum ex opere operato. Illos autem qui secundò modo offerunt, nempe Ecclesia, & membra eius, vt sunt omnes fideles viatores, qui etiam censentur offerre per Sacerdotem, probabilius est communiter ex eo nullum in particulari fructum recipere (nisi pro eis Sacerdos particulariter offerat, aut oret) sed tantum in genere, quatenus bonum, quod Ecclesiæ confertur, etiam singulis membris prodest. Ratio est, quia eodem modo illius fructum percipiunt, quo illud offerunt; atqui illud non offerunt nisi remotè, quatenus sunt membra Ecclesiæ; ergo etiam simili modo percipiunt eius fructum: sufficit enim quod generalem aliquem fructum Ecclesiæ communem percipiant, qualis est quòd Deus Ecclesiæ prouideat de bonis Prælati, eosque melius dirigat in Ecclesiæ regimine: quòd Ecclesiæ pacem promoueat, eiusque hostes comprimat, &c. Dixi, *communiter*, quia sæpè Prælati, alijsque personis publicis, à quibus bonum Ecclesiæ multum pendet, ratione sacrificiorum, dantur particulares aliquæ gratiæ propter bonum commune

Ecclesiæ, cui multum expedit, eiusmodi personas à Deo dirigi. Coninch *ubi supra num. 149. et 164.* Dixi etiam, *probabilius*, quia vt ait Filiuc. *supra num. 72.* potest oppositum probabiliter teneri, quia fauet pietati.

3 Dico secundò, hoc sacrificium habet suam effectum in ijs, pro quibus offertur. Ita communis Doctorum, apud Suarez *disputat. 79. sect. 9.* & confirmat vsus communis Ecclesiæ, & patet ex illis verbis Canonis: *Pro quibus tibi offerimus* requiritur tamen (vt dicemus) applicatio, & intentio Sacerdotis, vt deur illis, pro quibus offertur, nam Sacerdos est publicus dispensator huius mysterij, & mediator inter Deum, & homines. Vide de hoc *dub. 4. per totum.*

4 Dico tertio, fructus, qui ex operato pendet ab hoc sacrificio, prout offertur in persona Christi, omnino pendet ab applicatione Sacerdotis, eique confertur, vt deur eum applicauerit, si modò sit eius capax. Ita Doctores communiter, & patet, quia celebrans est constitutus à Christo dispensator huius fructus, vt eum, cui voluerit, per sacrificium applicet: ex quo fit, vt si Sacerdos, aut nulli omnino, aut alicui incapaci applicet, eum nulli conferri, sed remanere in thesauro Ecclesiæ. Notandum tamen, quoties Sacerdos cum nulli alteri applicat, censeri eum sibi applicare per generalem voluntatem, qua quisque semper intendit sibi prodesse, quantum potest. Vt autem hic fructus applicetur alicui, sufficit voluntas virtualis, & implicita (etsi actualis sit melior) vt in consecratione Sacramentorù diximus *lib. 1. cap. 3. dub. 2. num. 8.* In illa verò generali voluntate, qua Sacerdotes communiter mouentur ad celebrandum, implicite continetur voluntas applicandi, sibi fructum sacrificij, quando ipsi non intendunt contrarium. Fit etiam, consuetissimum esse, vt quoties pro aliquo celebramus, simul habeamus conditionatam voluntatem applicandi saltem illum fructum in totum, vel in partem, si fortè is, pro quo celebramus, eius sit incapax, aut eo non indigeat: vt si beatus sit, aut damnatus, vel saltem in peccato mortali, aut etiam nullam habeat poenam temporalem persolendam pro præteritis peccatis: quo casu est incapax remissionis poenæ. Coninch *ubi supra, num. 165.*

5 Dico quartò, Sacerdos dum celebrat debet habere saltem virtualem, aut implicitam intentionem, seu voluntatem applicandi alicui hunc fructum, alioqui frustra eum postea conatur applicare. Ratio est, quia tantum potest applicare hunc fructum, dum representat personam Christi, quam solum sustinet, quando celebrat; vnde si tunc illum non applicauit, non poterit postea applicare. Vt bene Corduba *lib. 5. de indulgent. cap. 42.* Villalobos *tom. 1. tractat. 8. diff. 11. num. 2.* de quo Suarez *tom. 3. disp. 79. sect. 9.* non enim potest Sacerdos suspendere effectum sacrificij, sicut nec Sacramenti.

6 Hinc est primò, vt sacrificium iam præteritum non applicatum, non possit amplius applicari, quia non est institutum, vt operetur, nisi dum sit; ergo tunc solum potest applicari.

7 Secundò sequitur, non posse sacrificium offerri pro ijs, qui dabunt eleemosynam in futu-

rum, vel quos scit Deus post aliquot dies, hoc vel illud facturum: est contra Henriquez *lib. 9. cap. 21. num. 2. lic. H.* Nostram tamen sententiam sustinet. Suarez *disp. 79. sect. 9.* Coninch. *quæst. 83. artic. 1. dub. 9. num. 168.* & cum alijs Villalobos *part. 1. tract. 8. diff. 12. num. 2.* vbi refert quandam declarationem Cardinalium de consensu Clement. VIII. tenoris sequentis. *Est eiusdem Congregationis sententia huiusmodi consuetudinem, tanquã pluribus nominibus periculosam, fidelium scandalis, atque offensionibus obnoxia, atque à veris Ecclesia more nimirum abhorrentem explosa, atque improbanit.* Qua declarationem extante, sententia Henriquez nunc nullo modo sustineri potest. Fundamentum est, quia Sacerdos non habet ius applicandi sacrificium, nisi dum illud offert, vt dictum est, nec potest referuare, aut suspendere illius effectum in futurum. Deus enim sicut nec punit, nec remunerat ex his quæ præuidet futura, ita nec confert effectum Sacramentorum, vel sacrificij. Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 3. num. 79.*

8 Sequitur tertio, si Sacerdos referat intentionem suam ad intentionem alterius, si hic tempore, quo offertur, applicauerit, valet, sin minus, carebit effectu suo; quia non potest manere suspensus effectus, & pendere à conditione futura. Vide Cordubam *loco citat.* & Suarez *disputat. 79. sect. 11.*

9 Hinc fit, Religiosum extra Conuentum commorantem non posse Missas pro cõmunitate celebrare, & postea eas, quando voluerit, accipere; quia hoc idem est ac pro futuris intentionibus celebrare: potestq; accidere tunc nullas reperiri Missas in Cõuentu, aut Monasterio, consequenter non interuenire formatam intentionem, quando ab illo celebratur. Ideo vt ritè procedatur, debet dicere Prælato, antequam è Monasterio egrediaur, quod pro illius intentione celebrabit, & postea poterit Missas accipere. Villalobos *loco citato, differ. 12. num. 4.* potest tamen valide (an verò licitè infra) Missas pro sua Capellania certo tempore celebrandas anticipare, quia habet certam intentionem. Villalobos *supra num. 3.*

10 Dico quinto, Ecclesia, vel superior potest me obligare, sicut ex pacto possum me obligare, aut ex stipendio, vt alicui in particulari hunc fructum sacrificij applicem, etsi alteri applicauerim, valet applicatio contra dictam obligationem. Coninch *quæst. 83. artic. 1. dub. 9. num. 169.* Villalobos *part. 1. tractat. 8. differ. 10.* Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 3. num. 76.* & alij. Ratio est, quia hæc applicatio est actus potestatis ordinis, & fit immediatè in persona Christi, ideoque non pendet à voluntate Ecclesiæ, aut superioris, aut alterius, sed à libera celebrantis voluntate: quare quantumcumque superior tenetur fructum, eiusvè partem alicui applicare, si tamen celebrans eum non applicet, ille nihil efficiet. Hinc est, quod si offerat pro quo non debet, teneatur, vel reddere stipendium, vel aliam Missam pro illo celebrare, sequitur etiam, regularem valide applicare Missam (etsi malefaciat) contra voluntatem sui superioris, vt docent citati, & Suarez *tom. 3. in 3. part. disp. 79. sect. 9.* Henriquez *lib. 9. cap. 21. num. 6.* Syl. *verbo, Missæ 1. num. 12.* & alij apud Dianam *1. part. tract. 1. 4. diff. 72.* vbi cum Gabanto *in comment. Rubr. Mis-*

salis, 3. part. titul. 12. num. 28. censet oppositum non minus esse probabile, quia inquit, etsi intentio sit essentialis consecrationi, & sacrificio, at quod valor sacrificij huic, vel illi applicetur, non est de essentia sacrificij, ideoque si à Prælato applicatur alteri, quàm ei, cui applicat inferior regularis, validum est sacrificium, & eius applicatio: tenenda tamen est communis, & vera sententia ob rationem dictam, quia validior est.

11 Dico sexto, nulla est obligatio generalis, qua omnes Sacerdotes teneantur hunc fructum, qui ex operato confertur, sui sacrificij, vel aliquam eius partem alicui certo, vel Ecclesiæ applicare, quia nulla adest lex Ecclesiastica ad id obligans. Coninch *supra num. 169. conclus. 12.* Filiuc. *num. 77.* satis enim est, Ecclesiæ referre aliquem fructum per modum impetrationis, hoc enim ad summum ait Filiuc. Probatur ex verbis Canonis, quæ profert Sacerdos, *in primis pro Ecclesia sancta, &c.*

12 Sed quare quænam dispositio requiritur ad percipiendos fructus huius sacrificij, quos cau-
lat ex opere operato. Respondeo quatuor requiri. Primò, requiritur capacitas, id est, quod sit baptizatus; quia Baptismus est ianua etiam huius sacrificij. Vt docet Sanct. Thom. *quæst. 79. artic. 7. ad. 2.* vnde ex D. Chryostom. *homil. 3. ad Phil. 1. p.* non potest offerri pro catechumeno defuncto quoad fructum ex operato, benè tamen quoad impetrationem, eo quod in Canone addatur, *quos præcesserunt cum signo fidei*, id est, Baptismi. Secundò, requiritur status viatoris, & quidem de damnatis, & beatis iam dictum est *dub. 4.* vbi etiam diximus, prodesse animabus purgatorij; nam hæc censentur esse in via, aliqua ratione, nempe, quoad remissionem poenarum, cum nondum peruenerint ad terminum vltimum, ideoque ijs confertur infallibiliter hic fructus ex opere operato. Sanct. Thom. *distinct. 45. quæst. 2. artic. 2. ad 7.* Bellarmin. *lib. 2. de Purgatorio, cap. 18.* Couarruu. *cap. alma mater, part. 1. S. 5. num. 11.* Nauarr. *cap. inter verba, notab. 22. num. 20.* & communiter DD. ex Trident. *sess. 22. cap. 2.* dicente, eodem modo offerri pro viuis, & defunctis. Vide dictum *dub. 4.* & Suarez *disput. 79. sect. 10.* Tertio, requiritur gratia habitualis, quod intellige de fructu satisfactionis; nam existens in peccato mortali non est capax satisfactionis, quia hæc est tantum beneficium animarum; an autem reuiuifcat postea per poenitentiam, dicetur vbi de poenitentia. Quarto, requiritur, vt talis indigeat huiusmodi fructu, nam si non indigeat, nec pro alio applicetur, manebit in thesauro Ecclesiæ; nec referuatur pro tempore quo indigebit; nam ante commissam culpam non referuatur, ex ordinario modo prouidentie; alioquin postea peccare posset impunè, ex certitudine satisfactionis applicandæ. Filiuc. *tom. 1. tractat. 5. cap. 3. num. 83.* Hinc fit optimè facere Sacerdotè, qui hoc sacrificium applicat sub conditione, hoc est, quod si hic eius fructu non indigeat, ex tunc illud applicat huic, vel illi, aut alteri, cui voluerit Deus applicari. Vide Villalobos *part. 1. tract. 8. differ. 9.* Coninch. *quæst. 83. artic. 1. dub. 9. num. 166.* & *sup. concl. 3.*

13 Ex quibus patet præter dicta nullam aliam dispositionem requiri; quia actualis dispositio, vel

vel deuotio, vel alius bonus affectus non requiritur, sicut in Sacramentis: vnde etiam si dormiat, nesciat, aut nihil cogitat, obtinebit fructum si fit in gratia habituali, sicut cum applicatur alia quæuis satisfactio; ratio est, quia fit per intentionem alterius, & donationem Sic etiam supposita gratia, non est hic effectus maior in melius disposito, sed omnis quantitas fructus pendet ex intentione applicantis: de quo vide Suarez *supra* se. 7. 10. & hic *infra*.

14 Sequitur ex dictis, hoc sacrificium ex opere operato conferre remissionem pœnæ ipsis offerentibus, & ijs pro quibus offertur, si sunt in gratia, vt dictum est *supra* sed quæres. augmentum verò gratiæ non conferre ex opere operato, sed per modum impetrationis, vt dictum est *dub. 5. conclus. 3.* nec sic confert illud omnibus, sed illis tantum, qui ad eius oblationem aliquo modo cooperantur vt sunt proximè offerentes, vt Sacerdotes, & alij offerentes, qui dicuntur mediij, vt sunt Missæ assistentes, ei ministrantes, aut stipendium dâtes, nõ verò illis, qui tantum remotè concurrunt, vt est populus. Ratio est, quia augmentum gratiæ nõ datur sine actu aliquo, at remotè offerentes, vt populus per Sacerdotem, non exercent actum circa huiusmodi sacrificium; ergo, &c. quomodo autem proficit populo, seu Ecclesiæ, dictum est *hoc dub. conclus. 1.* Quod si is pro quo offertur, sit in peccato mortali, certum est, nõ prodesse illi, quoad augmentum gratiæ; nam augmentum gratiæ supponit gratiam; at existens in peccato mortali ea caret. Deinde nec prodest ad remissionem pœnarum; quia hæc vt dictum est, supponit peccatum esse condonatum. Confert tamen peccatori ex sua institutione primam gratiam, & remissionem mortalium mediâtè, & per modum impetrationis modo explicato *dub. 5. conclus. 2.* Vide dictum dubium quintum.

Dub. 7. Vtrum valor sacrificij Missæ sit infinitus.

1 Nota, valorem dupliciter posse dici infinitum: primò, intensiue; secundò, extensiue. Ille valor dicitur infinitus intensiue, quia ita infinitus est, vt maior esse non possit, seu qui habet valorem ita intensum, & magnum, vt termino, & sine careat; sic passio, & merita Christi Domini dicuntur infinita intensiue. Ille verò dicitur infinitus extensiue tantum, qui quâuis producere possit certos gradus intensiõnis, vt ignis, quatuor, vel octo gradus; potest tamen extendi ad producendos in multis subiectis numero distinctis, vt patet in igne, qui calorè suum potest producere in hoc, & in illo subiecto in infinitum successiue; quod dicitur infinitum syncategorematicè; id est, non tot, quin plura.

2 Nota secundò, triplicem esse Missæ fructum & valorem, vt communiter DD. apud Suarez *disp. 79. sect. 9.* Primus dicitur generalis, ille scilicet, quem Ecclesia intendit applicare non solum omnibus fidelibus viuis, & defunctis, verum etiam Summo Pontifici, Imperatori, Regi, Episcopo, & alijs fidelibus, quorum meminit Sacerdos in sacrificio, siue sint præsentés, siue absentes, quem qui-

dem fructum quisque recipit maiorem, vel minorem, iuxta Christi determinationem, intentionem Ecclesiæ, & propriam vniuscuiusque cooperationem ad sacrificium, vt dictum est *supra* *dub. 5. & 6.* & benè obseruat Valencia *com. 3. disp. 6. quæst. 11. punct. 1. S. 25.* Azor *1. part. lib. 10. cap. 20. quæst. 9.* & alij apud Bonacinam *rom. 1. disp. 6. quæst. vit. punct. 4. num. 2.* Secundus est specialis, seu vt aliqui dicunt, specialissimus, & hic est proprius ipsius Sacerdotis, qui ita proprius illius est, vt existiment quidam apud Azor *vbi supra*, non posse illum alteri applicare. Tertius est medius, quem aliqui appellant specialem, talis est ille qui confertur per sacerdotem illis, pro quibus sacrificiũ specialiter offert, & applicat, iuxta praxim Ecclesiæ, quæ sacrificium modò pro vno, modò pro alio specialiter offert.

3 Nota tertio, valorem huius sacrificij posse considerari dupliciter. Primò, secundum se, ex parte operis operati, seu rei quæ offertur, & principalis offerentis, qui est Christus Dominus. Secundò, secundum effectum, quem operator in offerente Sacerdote, & in ijs pro quo offertur. Rursus, sacrificij huius valor potest considerari, vel quoad ad effectum impetrandi, seu quatenus est impetratorium, vel quoad effectum satisfaciendi, seu quatenus est satisfactorium. His obseruatis

4 Dico primò, valor huius sacrificij ex parte rei operatæ, seu quæ offertur, est infiniti valoris intensiue: hæc conclusio est certissima apud Catholicos; nam res quæ offertur, est ipse Christus, qui est persona infinita, eius merita, passio, ac satisfactio, quæ sunt valoris infiniti, vt cum S. Thom. *3. part. quæst. 1. artic. 2.* docent cõmuniter Theologi. Quare si Deus decreuisset ratione huius sacrificij quoduis, et si maximum, præmium conferre, posset illi correspondere, etiam si infinitum esset syncategorematicè, hoc est, posset Deus magis ac magis conferre, prout ipse voluerit.

5 Dico secundò, valor huius sacrificij quoad effectum satisfactionis ex opere operato, quatenus sacrificium offertur à Sacerdote, non est infinitus intensiue, sed est finitus, & determinatus, siue sacrificium sumatur, iuxta valorem generale, siue specialem, siue medium. Bonacina cum alijs *supra* num. 3. Ratio est primò, quia offerens proximus, & oblatio prout ab ipso procedit, sunt finitæ dignitatis, & Christus noluit, per eam conferri infinitum effectum, sed tantum determinatum, & finitum, quem ipse solus nouit. Quod autem ita Christus instituerit, colligimus ex cõmuni consensu Ecclesiæ, quo constat, vnam Missam sic oblatam pro iusto non semper conferre satisfactionem totius pœnæ, & applicatam pro animabus Purgatorij, non illud evacuare; ergo signum est, applicationem satisfactionem Christi esse finitæ quantitatis, quod est, esse finitum valorem intensiue. Secundò, quia sacrificium est instrumentum, quo nobis applicatur passio Christi, at instrumentum nõ habet tantum valorem ac Christi passio. Tertio, quia Sacramentum Eucharistiæ, quamuis contineat Christum gratiæ autorem, confert suscipienti effectum finitum; ergo. Quarto, quia sequeretur, vno sacrificio posse totum Purgatorium exhauriri. Etenim sicut passio Christi est infiniti valoris, quoad sufficientiã, non tamen quoad efficaciam; ita etiã credẽ-

dum est, efficaciam huius sacrificij ex diuina ordinatione esse determinatam.

6 Hinc sequitur primò, sacrificium, quatenus offertur in persona, Ecclesiæ habere valorem finitum ad impetrandum; quia fundatur in eius sanctitate, quæ finita est: inde fit, vt possit minui, & crescere, iuxta fidelium sanctitatem. Gabriel *lect. 26. in Canon.* dicitur autem hic valor ex opere operantis. Sequitur secundò, respectu Sacerdotis offerentis esse etiam valorem finitum intensiue, tum ratione meriti, & satisfactionis, tum ratione impetrationis. Ratio est, quia actio simpliciter finita est; nam persona offerens est finita, & finitæ dignitatis. Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 9.*

7 Dico tertio, valor medius, seu fructus, qui confertur ex opere operato illis, pro quibus offertur, est finitus quoad meritum, & satisfactionem, et ideoque si pro multis offeratur, minuitur in singulis. Ita cum S. Thoma, & alijs Suar. *disp. 79. sect. 12.* & Bonac *tom. 1. disp. 4. q. ult. punct. 4. num. 6.* Ratio fundamentalis est Christi institutio, quæ ita videtur facta, vt vni oblatio respondeat determinatus effectus, v. g. centum gradus satisfactionis, qui omnes vel possunt vni applicari, vel multis; non autem multiplicari in singulis, sed diuidi pro eorum multitudinem. Quod comprobatur praxi Ecclesiæ, quæ cum fit interpres institutionis Christi, & ab Spiritu sancto regatur, offerre consuevit multas Missas ad eandem rem obtinendam, consequenter indicans valorem Missæ finitum esse. Deinde, quia si multiplicaretur in singulis, nunquam deberet pro vno tantum applicari; cum tamen applicetur, & omnes putent hanc magis prodesse, quam si multis applicaretur. Item posset Sacerdos vno sacrificio satisfacere multis stipendijs, si tantum applicaretur pro omnibus, quam pro singulis. Denique plura sacrificia pro eadem persona plus proferunt, quam vnum; ergo etiam duabus plus proderunt duo, quam vnum; ergo vnum non tantum proderit duobus, quam vnum tantum. Filiucius *tom. 2. tract. 5. cap. 3. num. 90.* & alij.

8 Ex hac conclusione apertè colligitur, Missæ sacrificium minus prodesse singulis, si pro multis offeratur, quam si pro paucis; nam res finita, & limitata quanto magis diuiditur, tanto minus vnicuique contingit; eo quòd omne finitum ablatione finiti tandem consumitur. Coninch *quest. 82. art. 1. dub. 1. num. 64.* Suarez, & alij. Quare peccant mortaliter Sacerdotes, qui vnico sacrificio pluribus stipendijs satisfacere conantur; defraudant enim dantes elemosynam, cum Missæ sacrificium quoad valorem medium non æquè profit omnibus, ac vni. Bonacina *num. 6. cit.*

9 Dico quarto, quoad effectum impetrandi Missæ sacrificium habet valorem infinitum, ideoque oblatum pro multis quoad hunc effectum non minus prodest singulis, quasi pro vno tantum offerretur. S. Thom. *in 2. dist. 45. quest. 2. art. 4. q. 2.* & communiter Doctores apud Suarez *disp. 79. sect. 12. vers. Dico tertio.* & Coninch *quest. 83. art. 1. dub. 10. num. 187.* Ratio est, quia hoc sacrificium est infinitè Deo gratum, quod fundatur in eius dignitate, quæ infinita est, consequenter sufficiens ad impetrandum quodlibet beneficium, aut multitudinem beneficiorum, tam in singulis, quam in vno; semper enim superabit valor rei oblatæ. Etenim

Christus, qui est principalis offerens, etsi non sit in statu merendi, & satisfaciendi, vt dictum est *supra*, hoc lib. cap. 7. dub. 5 est tamen in statu orandi, & impetrandi quod voluerit. Quia verò in actu exercito non applicatur ad impetrandum, nisi vt coniungitur orationi, nam illud impetratur, quod petitur; & oratio, cæteris paribus, eò efficacior est, quò magis specialiter fit pro aliquo, ex *concl. Constant. sess. 8. c. alijs*: hinc est, vt etiam sacrificium magis impetratum sit, si pro ijs applicetur, pro quibus oratio specialis facta est, quam si pro ijs, qui comprehenduntur sub generali petitione, & magis efficacius fit ad impetrandum quod petitur pro vno, quam quod petitur pro pluribus: facilius enim aliquando à Principe obtinetur gratia, quæ pro vno petitur, quam si plures pro pluribus petantur. Bonac. *vbi sup. num. 6. vers. Dixi in tertio.*

10 Aduerte tamen diligenter differentiam, quæ reperitur inter satisfactionem, & impetrationem, videlicet, quòd satisfactio respicit æqualitatem inter debitum, & solutionem, seu compensationem; ideo si multis applicaretur, minueretur, & minus singulis contingeret. Impetratio respicit liberalitatem eius, à quo petimus, & cum Dei liberalitas non minuat, & magis grata sit illi oratio, quando ab eo pro pluribus, quam pro vno petimus, eo quòd a maiore charitate procedat, ideo impetratio non minuitur, eo quòd pro pluribus fiat.

11 Dico quinto, si loquamur de fructu, quem referunt offerentes simul cum Sacerdote, vt sunt assistentes Missæ, siue sint plures, siue pauciores, semper referunt integrum fructum, nec is minuitur, eo quòd sint multi assistentes, seu offerentes cum Sacerdote, & in hoc sensu dici potest hoc sacrificium esse infinitum syncategorematicè, & extensiuè. Ita communiter Doctores: alioquin enim audientes Missam ob solam multitudinem minorem fructum reciperent, ac si solus audiret. Probat conclusio, quia hic fructus nec minui potest ex re oblata, cum sit infinita: nec ex oblatione, eo quòd cum plures personæ sunt, eo etiam sunt plures oblationes: nec ex persona offerente proximè, quia sicut multiplicantur personæ, ita etiam dispositiones, & oblationes. Nec denique ex persona offerente remotè, quæ Christus est, cum potius respectu huius sit infinitus. Ex quo sequitur, plures Sacerdotes consecrantes eandem hostiam, vt fit in ordinatione Sacerdotum, quia vnusquisque offert integrum sacrificium, referre etiam singulos eorum integrum fructum, ac si vnus sacrificaret. Non enim obest vnitas rei oblatæ; nam etiam vna est, & eadem in distinctis sacrificijs, & tamen diuersi fructus referuntur. Vide Suar. *disp. 79. sect. 12.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 6. in fine.* vbi etiam infert, hoc sacrificium magis prodesse viujs, quam defunctis, non solum quatenus viujs prodest ad satisfactionem, impetrationem, & propitiationem, vt notat Tolet. *lib. 1. cap. 8. num. 2.* verum etiam, quatenus viuentes simul cum Sacerdote concurrunt ad oblationem, & sacrificium, vt sæpè di-

ctum est, & docent Doctores citati.

(.)

Dub. 8. quis sit minister sacrificij Missæ, & de eius intentione.

1 Dico primò, minister huius sacrificij est Sacerdos, & solus Sacerdos: hæc conclusio patet ex dictis *cap. anteced. dub. 6. concl. 1. & hoc cap. dub. 3. concl. 2. & 3.* & ratio est, quia vt probauimus *hoc e. dub. 2. concl. 5.* essentia huius sacrificij consistit in consecratione corporis, & sanguinis Christi Domini nostri; at solus Sacerdos consecrare potest; ergo.

2 Dico secundò, Sacerdos celebrans Missæ sacrificium debet habere intentionem celebrandi: hæc conclusio patet ex dictis *lib. 1. cap. 3. dub. 2. & hoc lib. cap. 6. dub. 1. concl. 2. & hoc cap. dub. 6. num. 12. & 13.* vide *ibi* Quænam autem dispositio requiratur, vt validè, & licitè Sacerdos offerat, & celebret hoc sacrificium, constat *ex cap. 6. dub. 1. & 2.* in qua re certum est, debere habere fidem, & gratiam, eo quod sit minister consecratus, & deputatus. Vide *cap. 3. de Sacram. in genere, dub. 3. & cap. 6. de Eucharist. dub. 2. cit.*

3 Sed quæres, vtum sacrificium Missæ oblatum à Sacerdote existente in peccato mortali proficit alijs, pro quibus offertur: certum est in hac re, tale sacrificium esse validum; quia ad hoc sufficiunt legitima materia, forma, intentio, & potestas, quæ, vt supponimus, reperiuntur in tali Sacerdote; ergo, &c. Vide *hoc lib. cap. 6. dub. 1. num. 1.* Difficultas est an alijs proficit. Dico igitur prodesse alijs, quatenus nomine Christi, & Ecclesiæ offertur: tum quia in Trident. dicitur, sacrificium esse oblationem mundam, quæ nulla indignitate, & malitia offerentium inquinari potest: tum, quia fructus, qui respondet sacrificio ex institutione Christi, & meritis Ecclesiæ, non potest impediri, vel minui propter improbitatem Sacerdotis, eo quod huiusmodi fructus conferatur ex opere operato, & non dependeat à dispositione, seu probitate, aut improbitate Sacerdotis, si Missa consideretur, vt sacrificium est. Si verò Missæ sacrificium consideretur, secundum merita ipsius Sacerdotis, seu secundum valorem quem habet ex opere operantis, ex meritis Sacerdotis, minus valet si offeratur ab improbo, & malo, quàm si a probò & iusto; nam Deus magis probos, & iustos exaudit, quàm improbos. S. Thom. 2. part. quæst. 82. artic. 6. & cõmuniter DD. apud Bonacina *tom. 1. disp. 4. quæst. vltim. punct. 6. num. 3.* Ex quo fit, preces Sacerdotis celebrantis in peccato mortali, si considerentur quatenus sunt preces personæ particularis, non prodesse alijs secundum valorem respondentem precibus, vt sic; vt patet ex his quæ Doctores docent de suffragijs. Si verò considerentur quatenus Sacerdos repræsentat Ecclesiam, & offert eius nomine, profunt, vt patet ex dictis *hoc dub. Bonac. cum alijs sup. num. 4.*

4 Quæres secundò, an Sacerdos qui estipendiũ accepit pro Missæ celebratione, satisfaciat Missam celebrando in peccato mortali. Respondeo affirmatiue, vnde non tenetur sacrificium iterare. Ratio est, quia applicat illum fructum, seu illam partialem portionem satisfactionis, quam tenetur tanquã minister publicus applicare: etenim Missa Sacerdotis celebrantis in peccato mortali, si consideretur

secundum valorem ex opere operato, & secundum valorem quem habent preces, quatenus Sacerdos illas offert nomine Ecclesiæ, æqualiter valet ac boni Sacerdotis, vt dixi *quæst. 1.* quamuis non æqualiter valeat, si consideretur secundum preces dictas à Sacerdote, vt persona particulari. Suarez *disp. 80. sect. 1. ad fin.* Henriquez *lib. 9. cap. 11. num. 4.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 4. quæst. vltim. punct. 6. num. 5.*

5 Quæres tertio, vtum Missa mali Sacerdotis pro se offerentis proficit ipsimet Sacerdoti. Respondeo negatiue, quia ponit obicem ad fructum sacrificij, sibi que iudiciũ manducat, & bibit. Coninch *quæst. 83. artic. 1. dub. 8. num. 144.* Suarez *de censuris, disp. 9. sect. 4. num. 8. & 3. part. disp. 68. sect. 1. vers. Sed quæres tandem.*

6 Quæres quarto, vtum sacrificium factum ab excommunicato proficit alijs fidelibus. Respondeo, sacrificium ab excommunicato non vitando prodesse, non solũ quatenus sacrificium fit nomine Christi, verum etiam quando fit nomine Ecclesiæ. Quod proficit quatenus fit nomine Christi, probatum est *quæst. 1.* Quod verò proficit, quatenus fit nomine Ecclesiæ, probatur, quia Ecclesia tolerat excommunicatos occultos, nec irritat ipsorum acta, vt docent DD. in materia de censuris, & dixi in Decalogo *lib. 8. cap. 1. dub. 9.* Peccat tamen grauiter Sacerdos sponte se ingerendo diuinis Officijs, quia violat cõsuram in re graui. Quod si sacrificium fiat ab excommunicato vitando non prodest quoad valorem, quem sacrificium habet ex parte Ecclesiæ, eo quod Ecclesia non tollerit huiusmodi Sacerdotem, nec velit per ipsum orare. S. Thom. *quæst. 82. artic. 2. ad 3.* Sotus *dist. 23. quæst. 1. artic. 7.* Henriquez *lib. 9. cap. 18. num. 6.* Azor. 1. part. *lib. 10. cap. 21. quæst. 6.* & cum alijs Bonacina *supra num. 7.* Quoad valorem verò, quem habet sacrificium ex virtute Christi, prodest, etiam si fiat ab excommunicato vitando; nam hic valor cum proueniat à Christo, & non à ministro, non impeditur per indignitatem ministri. Azor, Bonacina citati, & alij. Hinc patet, quid dicendum sit de hæretico, vel chismatico celebrante.

7 Nota, ligatum excommunicatione occulta, vel suspensione, vel irregularitate, non solũ prodesse alijs pro illis celebrando modo explicato *quæst. 4.* verum etiã aliquando excusari posse à peccato, videlicet, quando alioquin incurreret grauem infamiam, vel mortis periculum, vel aliud graue detrimentum non celebrando, vel non communicando. Ratio est, quia excommunicatio priuat celebratione, vel sumptione Sacramentorum ex præcepto Ecclesiæ, Ecclesia verò non videtur obligare cum tanto incõmodo. Nazianz. *cap. 27. num. 339.* Henriquez *lib. 2. de poenit. cap. 25. num. 2.* & cum Azor, Sayro, & alijs Bonacina *disp. 4. quæst. vlt. punct. 6. num. 8.*

Dub. 9. An, & quando teneatur Sacerdos Missam celebrare.

Multæ difficultates sub titulo huius dubij continentur, quas sigillatim claritatis gratia explicare conabor.

1 Prima igitur difficultas est, an Sacerdos teneatur aliquoties in vita celebrare, seu an Sacerdos, qui nunquam in vita celebrat, peccet mortaliter: & loquimur de simplici Sacerdote; nam de cura animarum habente, dicitur difficultate secunda.

2 D. Bonaventura, Gabriel, Ricardus, Vict. Caiet. & alij relati à Suarez *disp. 80. sect. 1.* & Henriquez *lib. 9. cap. 23.* asserunt, simplicem Sacerdotem, nullo detentū impedimēto, non peccare mortaliter nunquam celebrando, modò abstinendum, vel contemptus, & communicet in Paschate. Fundantur, quia, vt aiunt, nec diuino, nec humano præcepto obligantur ad celebrandum. Quæ sententia non est improbabilis, vt sentiunt Suarez *ubi sup. Filiuc. tom. 1. tract. 5. cap. 4. num. 96. in fine.* & Bonacina *tom. 1. disp. 4. punct. 7. num. 1.* & Diana *1. part. tract. 14. resol. 19.* hanc existimat probabilem. Nihilominus tamen.

3 Dico primò, probabilius, verius, & securius est, Sacerdotem legitime non impeditum teneri ex præcepto obligante sub mortali aliquando in anno celebrare, ideoque peccare mortaliter, si nunquam celebret toto anno. Ita sentire videtur S. Thom. *3. part. quest. 82. art. 10. Nauar. cap. 25. num. 88.* Suarez *disp. 80. sect. 1.* Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 4. num. 96.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 1.* Colligitur hæc obligatio ex illis verbis Christi: *Hoc facite in meam commemorationem:* quæ verba continere præceptum diuinum, videtur declarasse Trid. *sess. 22. Can. 1.* dicens, Christū illis verbis præcepisse, vt offerrent, vti semper Ecclesia intellexit, & docuit: quæ verba non solum ad communitatem, sed ad singulos diriguntur; quia Christus æquè ad omnes Apostolos, & ad singulos dixit: *Hoc facite, &c.* Facit etiam Trid. *sess. 3. cap. 14. de refor.* vbi præcipit Episcopis, vt curent, Sacerdotes, saltem Dominicis, & festis solennibus, si autem curam animarum habuerint, tam frequenter, vt suo muneri satisfaciant, Missas celebrent. Confirmarique potest ex *cap. dolentes, de celebr. Miss.* vbi inter alia peccata, ob quæ imponitur poena suspensionis, etiam numeratur, quod vix quater in anno celebrabant. Et ex Pio V. qui opinionem Caiet. *quest. 82. art. 1.* dicentis, transgressionem huius obligationis esse tantum sub veniali, iussit expūgi in impressione Romana, quasi sentiret, non esse dignam, quæ teneatur. Secundò, potest fundari in præcepto ex natura rei, quia omisso sacrificandi in habente tale munus est contra rationem; nam in vacuum gratiam Dei videretur accepisse, materia enim grauis est; ergo ex suo genere obligat ad mortale.

4 Sed rogabis, quoties in anno teneatur Sacerdos celebrare ad vitandā culpam mortalem. S. Tho. *ubi sup. Syl.* & Sotus apud Suar. *loco sup. cit.* docent teneri ad celebrandū in præcipuis festis, & ijs, quibus fideles cōmunicare solent, sicque teneri in anno saltem decies, vel duodecies celebrare, quia toties cōmuniter fideles communicant communiter. At cum hæc obligatio nec iure diuino, nec humano certa sit, vt probat Filiuc. *sup. n. 98.* nec de ea constat inter Doctores, ideo cum Nauar. & Suar. *locis cit.* Henriquez *lib. 9. cap. 23. num. 2.* & Bonac. cum alijs *tom. 1. disp. 4. q. ult. punct. 7. n. 2.* ac Villal. *part. 1. tract. 7. diff. 49. num. 1.* existimo probabile, & tutum, sufficere ter, vel quater in anno celebrare, quia cum nõ extet præceptum celebrandi singulis festis præci-

puis, sic fit satis præcepto naturali, & diuinæ obligationi celebrandi aliquoties; & confirmatur *diff. cap. dolentes.* & vitatur scandalum, nullumque sic incurritur detrimentum spirituale, præsertim si id faciat bona intentione, vt etiam concedit Suarez *loco cit. in fin.* & tenet Diana cum alijs *part. 1. tract. 14. resol. 10.* ideoque satis esse, si celebrat, præcipue in die Natalis Domini, Resurrectionis, & Pentecostes.

5 Nota, vt refert Bonacina *ubi sup. num. 3.* in Prouincia Mediolanensi simplicem Sacerdotem teneri sub mortali, ratione solius Ordinis celebrare Missam singulis Dominicis, & festis solennibus, nisi iure impediatur; excusari tamen ibi posse a mortali, si lex, aut septem diebus festis Sacrum non facit, quia, inquit, non videtur præceptum receptum esse cum tanto rigore, sicque declarasse Congregationem Pœnitentiariæ Mediolanensis: in nostro autem Archiepiscopatu nullum de hac re extat præceptum.

Secunda difficultas est, quibus diebus teneantur Parochi, & curam animarum habentes celebrare.

6 Respondet, teneri per se, vel per alios celebrare ijs tantum diebus, quibus fideles audire Missam tenentur. Nauar. *cap. 25. n. 135.* & cum Azor, & Vazquez Bonac. *tom. 1. disp. 4. quest. ult. punct. 7. num. 4.* Ratio est, quia ex Trident. *sess. 23. cap. 14.* Sacerdotes curam animarum habentes tenentur tam frequenter celebrare Missas, vt satisfaciant muneri suo; at non videntur illi satisfacere, si non celebret per se, vel per alium in diebus festis; aliter enim nõ posset populus eo die Missam audire, ad quam celebrandam censetur, curatorem animarum condixisse, tenetur ergo hic diebus festis Missam celebrare. Non autem tenetur Parochus quotidie celebrare, cum ipsius munus non ad id obliget, neque teneatur populus singulis diebus Missam audire. Limita tamen, nisi forte ex speciali statuto, aut decreto Ordinarij sit ad hoc obligatus, vt bene Suar. *3. part. quest. 83. disp. 86. sect. 1. vers. de benef. cir. casin.* & Bonacina *ubi sup. vers. Ex quo.* Quod posse facere Episcopum colligunt ex Trident. *sess. 23. cap. 14. ibi: Curat Episcopus, &c. si autem curam animarum habuerint, tam frequenter, vt suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.* iure ergo possunt Episcopi certum numerum Missarum præscribere curatoribus animarum. Quod si alicubi esset obligatio celebrandi quotidie, intelligenda est moraliter, & regulariter; quia aliàs esset onus intolerabile; nisi forte tale sit Beneficium, vt obliget ad prouidendum quotidie de Beneficio per se, vel per alium. *Syl. verb. Missa 1. quest. 7. Nauar. cap. 25. num. 140.* & Suarez *loco cit.* vide Bonac. *sup.* vbi refert, in Archiepiscopatu Mediolanensi esse cautum in Concilio Prouinciali *part. 2.* vt Curati præter dies Dominicos, & reliquos festos, ter in hebdomada, aut etiam sapius, quo vel loci consuetudo, vel necessitas crebriorem diuini sacrificij vsum postulabit, Missam celebrent: in nostro autem Archiepiscopatu Valentino nullum onus impositum est Curatis circa celebrationem quotidianam. Quando autem Parochi teneantur non solum celebrare, sed offerre sacrificium pro populo, difficultate sequenti.

7 Tertia difficultas est, an & quando Parochi teneantur sacrificium offerre pro populo, illud illi appli-

applicando. Sotus *lib. 6. de iust. quæst. 3. art. 1. & in 4. dist. 1. 3. quæst. 2. art. 2.* existimat, Parochum teneri quotidie proprijs ouibus sacrificium offerre, eo quod ab ipsis alatur. Quod sine fundamento dici tenet Suarez *disp. 86. sect. 1. vers. de Benef. in principio.* & rectè quidem, quia nullo iure positiuo cauetur obligatio, vt etiam docent Nauar. *cap. 25. num. 140.* Coninch *quæst. 83. art. 1. dub. 11. n. 199.* & alii apud Suarez, & Bonacin. *tom. 1. disp. 4. quæst. ult. punct. 7. num. 5. vers. Sed mihi & seqq.* quia decimæ dantur illis propriè, vt suis Sacramenta ministrant, & animas doctrina pascant, concionentur, ac diuina Officia debito tempore, celebrent, non autem vt pro his, aut pro illis orent, aut sacrificia offerant. Quare Parochi nõ modò singulis diebus, imò nec vllò die ex vi Beneficij, seclusa consuetudine, aut statuto, seu decreto synodali, tenentur pro populo offerre, vt docent Suarez, & Coninch *ubi sup. & Diana 1. part. tract. 14. resol. 16.* Et confirmatur, quia nec Papa, nec Episcopi tenentur quotidie pro populo celebrare; ergo nec Parochus.

8 Dixi, *ratione Beneficij parochialis non teneri offerre pro populo*, nam ex charitate videtur aliquando teneri pro populo offerre sacrificium, iuxta prudentis arbitrium, vt docent Coninch, & Bonacina *ubi sup. qui vers. Quamobrem.* ita ait: vir autem prudens meo iudicio iudicabit, Parochum præcisa alia constitutione, teneri in præcipuis solemnitatibus Domini, & Dominicis diebus, aut semel saltem in hebdomada sacrificium pro populo applicare; sic enim mihi dictare videtur æquitas, & recta ratio, posita obligatione Parochi, & indigentia populi: hæc Bonacina. Quam moderationem, & determinationem libenter admittò, cum hoc, quod Parochi ratione sui Beneficij habeant sufficientem sustentationem, ob cuius defectum in Diocesi Valentina Parochi earum Parochiarum, quæ olim fuerunt nouiter conuersorum, *de los Moriscos*, quorum fructus, siue stipendia non excedunt summam centum librarum, nullo die tenentur pro populo offerre, sed satisfaciunt, si diebus Dominicis, & festis colendis Missam celebrent, & in illa pro populo ad Deum preces fuderint, etiam si alteri, a quo elemosynam habuerint, applicauerint. Ita in Synodo Valentina Anno 1631. *decret. 36.*

9 Dixi etiam, *seclusa consuetudine*, nam ea extante, approbata, & non reuocata, certum est, iuxta illius formam, & consuetudinem esse obseruandam. Quam consuetudinem non obligare sub mortali asserit Diana *1. part. tract. 14. resol. 26.* cum Possuino *de offic. Curati. cap. 2. num. 4.* quando de hoc onere non constat ex tabulis Ecclesiæ, vel ex præcepto Episcopi, eo quod in præiudicium alicuius non fit inducenda obligatio sine claris probationibus. Dixi demum, *seclusa aliquo decreto synodali*, nam eo existente, certum etiam est, illi esse standum. In Diocesi Valentina circa hanc obligationem, in Synodo Anno 1631. *decret. 36.* ita habetur.

10 Ne fidelis populus suffragijs spiritualibus, quæ potissimum ex Missæ sacrificio proueniunt, omnino destituatur, decernimus, & statuimus, vt Curati earum Ecclesiarum, ex quarum fructibus, & alijs emolumentis perpetuis, & amortizatis, deductis oneribus, & obligationibus ordinarijs, ducentarum librarum, quas verè ipsi in vsum suum re-

cipiant, quot annis valor supererit, ij quotidie per se, vel per aliũ Missam pro populo celebrent, præterquam quod cum pro defuncto, præsentem illius corpore, vel pro nouis nuptis, aut qualibet feria secunda, & Sabbato cuiusuis hebdomadæ Missam celebauerint, dummodo in ea pro populo orent, tunc enim illius Missæ celebratione erit illo die populo satisfactum. In ijs verò Ecclesijs, in quibus, dictis oneribus deductis, ducentarum librarum certus valor reliquus non fuerit, teneatur Curatus diebus Dominicis, & festis colendis tantum pro populo Missæ sacrificium offerre, & applicare. In illis verò Parochialibus, quarum dotatio centum librarum extiterit, siue Curatus in pecunia numerata, siue in pecunia, & fructibus eas accipiat, dummodo diebus Dominicis, & festis colendis Missam celebauerit, & in illa pro populo preces ad Deum fuderit, etiam si alteri, a quo elemosynam habuerit, applicauerit, suo pleno functus erit officio. Constitutionibus quoad omnia supradicta, & constitutionibus in contrarium non obstantibus quibuscumque.

11 Aduerte tamen, Parochum in die, quo de iure, vel consuetudine pro sua Parochia, seu pro populo celebrare, & offerre tenetur, non posse accipere stipendium ad celebrandum pro fidelibus alteri Parochiæ; nam eam teneatur populo applicare, non poterit idem sacrificium alteri applicare, quin populus defrauderetur: poterit tamen si à suis ouibus accipiat, vt pro ipsis, vel aliquo celebret, vt docet Reginald. *2. tom. lib. 22. cap. 17. num. 238.* ait enim, consuetudine introductum esse à parochianis dantibus elemosynam pro commemoratione sui faciendâ in Missa. Quod limita, modò Parochianus sciat, suum Parochum aliàs teneri offerre pro populo; nam tunc videtur consentire, & contentum esse, vt solum pro eo fiat commemoratio. Limita secundo cum Henriquez *lib. 9. cap. 22. num. 6.* si Beneficium Parochi esset aded tenue, vt illum non alar congruè, nec aliunde à Parochianis prouideatur de congrua sustentatione. Addit Henriquez idem licere Parocho diuiti, si parochiani scientes illum non posse omnes Missas celebrare, ei alias Missas commendent; nam tunc consentire videntur, vt dictum est; & iuxta dicta intelligendus est Diana *4. part. tract. 4. resol. 232.* vbi tenet, Parochum illis diebus, quibus tenetur celebrare, vt populus Missam audiat, non posse elemosynam ab alio accipere; quod refert declaratum à Congregatione die 1. Septembris 1629. Idem Diana *resol. 236. ibid.* tenet, Parochum, cessante scandalo, in die Natiuitatis non teneri celebrare tres Missas. Hoc tamen pro certo habe, Parochum, qui tenetur pro populo offerre, posse illis diebus facere celebrare minori stipendio, quàm sibi ex fructibus correspondet, modò det stipendium, quod à lege, vel consuetudine taxatum est. Suarez *disp. 86. sect. 3. in fine.* Henriquez *lib. 9. cap. 22. num. 7.* Possuino *de offic. Curati. cap. 2. num. 18.* & Ledesma *de Euchar. cap. 18. concl. 13. vers. A esta raba.* vbi id docent de quocumque alio Beneficiario, aut Capellano. vide *infra dub. 11. diff. 10.*

12 Quarta difficultas, an quotidiana celebratio sit in præcepto. Suppone, licitam esse quotidie celebrare, nisi adsit prohibitio in contrarium, qua non existente, non peccat, imò melius facit quotidie celebrando. Ita communis Theologorum, & con-

constat ex vsu Ecclesie recepto, & approbato inter sanctos, & fundatur in necessitate, quam habent fideles fructus passionis Christi, qui ipsis per hoc sacrificium applicatur.

13 Dico primò, non tenentur singuli Sacerdotes, per se loquendo, singulis diebus celebrare. Patet, tum quia nullibi extat tale præceptum, vt refert Suarez *disp. 80. sect. 2.* & communiter Doctores. Tum quia multi etiam valde timorati, & pij aliquando intermittunt ob maiorem reuerentiam. Imò nec Parochi tenentur per se quotidie celebrare, sed vel per alium modo explicato *diff. 3.* Vel si solus sit, potest aliquando omittere, vt dictum est, & docet Suarez *vbi sup.* Dixi, per se loquendo, nam per accidens potest esse ad id obligatus, v. g. per votum, regulam, aut aliquod statutum, aut foundationem Capellanæ, vt infra constabit, aut si aliorum necessitas immineret.

14 Dico secundò, quotidiana celebratio est in consilio, & ex se melior. Ita communis apud Suarez *diff. sect. 2.* & patet ex consuetudine Ecclesie, ex Doctoribus, & ex historijs. Sic S. Andræas de se ipso dicebat: *Ego quotidie immolo, &c.* Et probari potest, quia vt dictum est in suppositiõne *num. 22.* non est malum sua natura, imò bonum, cum cedat in honorem Dei, sit vtile Ecclesie, & congruat dignitati sacrificij, iuxta tamen personarum diuersitatem potest interdum intermitteri sine vilo peccato, imò & cum merito ob bonum finem. Filiucius *tom. 1. tract. 5. cap. 4. num. 102.*

15 Dico tertio, esse præceptum non diuinum, sed ecclesiasticum in singulis Cathedralibus, Collegiatis, Conuentualibus, & Parochialibus, vt quotidie celebretur, si sit conueniens numerus Sacerdotum. Quòd non sit præceptum, patet, quia nullibi extat tale præceptum, & patet in feria sexta Parasceue, in qua non celebratur in vlla Ecclesia, de quo Suarez *disp. 80. sect. 2.* Quod autem sit præceptum Ecclesie, constat ex communi Doctorum, & significatur in cap. cum creatura, de celebr. Missæ. Secundò, ex vsu Ecclesie habente vim legis, vnde si omitteretur, fieret cum scandalo, & cum res grauis sit, esset graue peccatum, ideoque non omittenda, nisi vrgens, & rationabilis causa intercedat, vt bene Villalobos *part. 1. tract. 8. diff. 19. num. 1.* & Filiuc. *sup. num. 104.* Hæc autem obligatio primò, & per se spectat ad Rectores huiusmodi Ecclesiarum; nam tenentur saltem curare, vt non desit quotidianum sacrificium: quare si non adsit iusta excusationis causa, erit mortale eius omisio. Nota tamen, in dicto capite cum creatura haberi, vt etiam dicantur duæ Missæ, altera pro viuuis, altera verò pro defunctis, sed hoc non esse præceptum, vt bene Sotus in *2. diff. 13. quest. 2. art. 1.* Filiuc. & Villal. *vbi sup.* solum enim intendit textus, quòd ob Missam defunctorum, vbi dicitur, non omittatur Missa conuentualis. Nota etiam, in ferijs Quadragesimæ, quatuor Temporum, in Vigilijs, & Rogationibus, si illis diebus occurrat sanctus duplex, aut semiduplex, in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis cantandas esse duas Missas, vnam de sancto post Primam, & alteram de feria post Nonam, iuxta regulas Missalis. Quod tanquam res grauisima declaratum refert à sacra Congregatione Gauantus in *comm. ad Rubr. Missalis. tom. 1. part. 3. tit. 10. num. 80.* Oppositum verò docet P. Andræas Castaldus in *sua praxi carem*

lib. 2. sect. 6. cap. 3. num. 20. At dato quòd dicta declaratio sit authentica, illi standum erit: consequenter contrafacientes peccabunt grauitè, nisi aliud habeat approbata cõsuetudo. Regulares autem non tenentur ad id, quia eorum Ecclesie non sunt Collegiales, vt tenet Rodriguez *tom. 1. qq. regular. quest. 43. art. 12.* & cum eo Villal. *sup. num. 4.*

16 Ex his colligitur, Capellanum teneri iuxta institutionem Capellanæ, & intentionem fundatoris, Missas celebrare. Quare si Capellania instituta sit ad celebrandum quotidie, tenetur quotidie sub mortali celebrare, nisi iusta de causa, vel ob legitimum impedimentum Missæ sacrificium prætermittat. Syl. *verb. Missa 2.* Henriquez *lib. 9. cap. 23. num. 5.* & *cap. 24. num. 4.* Suarez *disp. 80. sect. 2.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 4. quest. vlt. punct. 7. num. 6.* alioquin faceret contra institutionem Capellanæ, & contra conuentionem, & defraudaret institutoris mentem. Dixi, nisi iusta causa, &c. nam ea existente potest Capellanus quando omittit, v. g. ob infirmitatem, aut ob grauiam negotia, aut ob honestatem, & decentiam; nam onus celebrandi quotidie intelligitur, salua honestate, decentia, & deuotione debita, vt bene obseruant Nauar. *cap. 25. num. 135.* Henriquez *diff. cap. 24. num. 4.* Panormit. in *cap. consuluit. de celebr. Missæ. & cap. significasti. de Preb. & communiter Doctores, & Bonac. diff. punct. 7. num. 6.* qua de causa ait vsu receptum, vt Capellanus, qui tenetur onere Capellanæ quotidianæ, possit semel in hebdomada, ratione honestatis Sacrum prætermittit. An autem illud teneatur per alium supplere, dicitur *infra dub. 11. n. 1. & 2.*

Colligitur etiam hæc regula generalis, nempe Sacerdotem peccare, qui per se ipsum, vel per alium non celebrat Missas, quot, & quales, & quo in loco, vel tempore tenetur ex fundatione, vel ex pacto celebrare, nisi aliud constet ex interpretatiua voluntate fundatoris, vel nisi aliud suadeat honestas, & debita deuotio, vt clariùs constabit ex infra in particularibus dicendis.

17 Quinta difficultas, an sint aliqui dies, in quibus non liceat celebrare. Difficultas solum est de feria quinta in cœna Domini, feria sexta, & Sabato sancto.

18 Respondeo, & dico primò, in feria quinta cœnæ Domini omnes Sacerdotes possunt celebrare Missam, vt tenet Nauar. *cap. 15. num. 88.* Suarez *tom. 3. disp. 80. sect. 2.* Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 4. num. 105.* Villalobos *tom. 1. tract. 8. diff. 20. num. 1.* vbi dicit esse valdè certum, & communiter Doctores. Ratio est, quia nullum est præceptum in contrarium, nec communis, & generalis consuetudo, imò plures in contrarium faciunt. Vbi tamen est cõsuetudo, vt primarius Sacerdos tantum celebret, cæteri communicent, seruanda est publicè; quia habet sufficiens fundamentum, tum ob mœrorem Ecclesie, qui eo die incipit; tum ob representationem Christi, qui Apostolos communicauit: & præterea esset non nihil scandali, & admirationis, saltem respectu pusillorum ob ignorantiam: priuatim autem, secretè, & absque cõcursu secularium quisque posset, saltem antequam ligentur campanæ. Vnde vt refert Filiucius *sup.* summo mane omnes celebrant ianuis etiam apertis, deinde suo tempore sola Missa principalis celebratur, vt Neapoli, ubi verò tantum ianuis clausis, vt Roma, & in Hetruria.

Dico

19 Dico secundò, feria sexta celebrare Missam non licet: est còmunè, & prohibetur expresse, *cap. Sabbathi, de consecrat. dist. 3.* nam eo die Christi Domini nostri passio recolitur, prout est gesta, & ideo non representatur mylticè, & illa caremonia, seu officium, quod illo die fit, non est Missa, verè, & propriè, vt dixi *supra hoc cap. dub. 2. n. 7* quia eo die non sacrificatur. Dispensari autem posset eo die communio, quia vt docent Ledesma *in sum tom 1. cap. 19. de Eucharist. conclus. 5.* Suarez *sup.* Filiuc Ioan. Sanchez *disp. 22. num. 2.* vbi ait ita praticari publicè Matriti in Ecclesia S. Maritini, & S. Placidii illi annexa, & alijs, quia ius eo die solum prohibet Missam celebrare: seruanda tamen consuetudo saltem ratione scandali: ideo non est faciendum absque necessitate, aut in infirmitate, vt moris est in Ecclesia: non tamen condemnare eum, qui illo die communicaret secretò; nam sic nullum est scandalum, nec itur contra aliquam prohibitionem. Quod si in aliqua Diocesi ab Ordinario sit prohibitum, seruandum est saltem publicè. Aduertendum tamen, anno 1622. 19. Februarij, responsum fuisse à sacra rituum Congregatione, seruandam esse consuetudinem, quæ iamdiu obtinuit, vt non nisi infirmis die veneris sanctissimam Eucharistiæ Sacramentum conferatur. Quod absque dubio seruandum est, vbi fuerit talis consuetudo.

20 Dico tertio, quoad Sabbathum sanctum, Nauarr. *vbi sup.* & cum eo Villalobos *differ. 20. citat. num. 4.* existimant, tantum posse celebrari vnâ Missam solemnem, non verò priuatas, quia inquit *di. 7. cap. Sabbatho*, æquè prohibet celebrare in feria 6. ac in Sabbatho, quod declarat consuetudo generalis, cum nemo priuatus audeat, saltem publicè, celebrare; & anno 1606. & 1617. cum incidere festum Anuntiationis B. Mariæ Virginis in Sabbatho sancto, consulti Salmanticenses responderunt tantum posse Missam solemnem celebrare: quod videtur comprobare Missale Romanum in quo assignatur Missa solemnem absque introitu; innuens tantum posse illam Missam solemnem celebrare, non verò priuatas. At Ledesma, Suarez *vbi supra*, Sotus *in 4. dist. 13. quest. 2. artic. 2.* & Filiuc. *loco citato, num. 107.* existimant, licere Missas priuatas celebrare, quam opinionem non condemnat. Villalob. *sup. num. 4. in fin.* Ratio est, quia lex, seu dictum *cap. Sabbatho*, non videtur tam aperte loqui de Sabbatho, ac de feria 6. aut saltem non esse receptum cum tanto rigore sicut in feria 6. nam ex eo quod cessauerit prohibitio quoad Missam solemnem, similiter videtur cessasse quoad priuatas; proindeq; vt ait Filiuc. secluso scandalo, priuatim celebrare non esse peccatum mortale, & cum causa rationali, neque veniale incipiendo ab illa hora, in qua potest incipere Officium Paschale, seu Gloria in excelsis Deo: in praxi tamen seruanda est loci còsuetudo, & non nisi ex causa, secluso omni scandalo, vt dictum est, & priuatim celebrandum. Et quidem vsus obtinuit, vt non celebraretur communiter, nisi vna Missa in singulis Ecclesijs, & in Monasterijs ad summum dux, vna priuatim pro officialibus domus in corporalibus ministerijs occupatis, alia publicè hora conuenienti: aliqui tamen, etiam timorati viri, celebrant post pulsationem campanarum, in qua Missa poterit sumi Introitus de Resur-

rectione, vel poterit dici Missa votiuæ de B. Maria, præsertim si eo die cadat festum Beatæ Mariæ Virginis.

21 Quantum ad dandum eo die communionem, existimo certum posse hoc die conferri, quia nullibi reperitur prohibitum, nec contrarium generali consuetudine introductum; & potest probari, quia si in die Veneris licet modo dicto, ergo à fortiori in Sabbatho sancto.

22 Aduertit, & benè, Villalob. *supran.* 4. casu quo continget festum B. Mariæ Virginis incidere in Sabbathum sanctum, vt prouideat superior, quod Missæ solennes eo in loco celebrentur horis diuersis, & interpolatis, modo, & forma, vt omnes Missam audire possint, remanentibus domi custodibus, vt alia hora Missam audire queant.

Dub. 10. An sapius in die celebrare liceat.

1 C Onueniunt DD. iure Ecclesiastico ordinario semel tantum in die licere sacrificare. Probant primò *ex cap. sufficit de consecrat. dist. 1. cap. consuluit, cap. referente, de celebrat. Missar. in quibus id præcipitur.* Secundò, ex consuetudine fundata in ratione, tum mystica ad representandum sufficientiam vnici sacrificij cruenti, tum morali, quia vix possunt homines se preparare ad vnum. Excipiunt tamen aliquos casus quos doctè examinat. Suarez *disp. 80. sect. 3.* ex quibus solum referemus eos, qui sunt in vsu, & magis à DD. approbantur.

2 Dico igitur, licet primò in die Natiuitatis Domini tres Missas celebrare, *ex cap. consuluit, & cap. Nocte sancta, de consecr. dist. 1.* & comprobatur consuetudo Ecclesiæ, propter triplicem generationem Christi, diuinam, spiritualem, & humanam, quam representant tres Missæ. Prima representat generationem æternam Verbi diuini à Patre, quæ nobis occulta est, ideo celebratur media nocte, & Introitus incipit: *Dominus duxit a me, &c.* Secunda generationem Christi spiritualem in anima per Fidem, Spem, & Charitatem significat; per quam Christus lux mundi, & Sol Iustitiæ oritur in animabus nostris, 2. Petri 1. ideo Introitus incipit: *Lux fulgebit, &c.* Tertia natiuitatem temporalem præfiguratur, per quam ex sacratissima semper Virgine natus fuit; ideo Introitus incipit: *Puer natus est nobis, &c.* Dicuntur etiam tres Missæ eo die propter tres status hominum significandos, ante legem, sub lege, post legem, *gloss. cap. consuluit.* Aduerte tamen, etsi licitum sit, non tamen teneri tres Missas celebrare, sed sufficit vnâ dicere, quia non datur de hoc præceptum, & comprobatur consuetudo; quid autem dicendum de Parocho, dictum est *sup. dub. anteced. quest. 2.* Possunt etiam dicte tres Missæ celebrari in nocte ante lucem, vt communiter vsus est receptum.

3 Dico secundò, ex consuetudine ficta, & approbata à Summo Pontifice potest pluries in die celebrari; nam cum hæc prohibitio sit de iure Ecclesiastico, certum est, in ea Papam posse dispensare; censetur autem dispensare, si pluries in die illo sciante, & consentiente, celebratur. In nostro Regno Valentino est in more positum, vt Clerici seculares possint bis in die commemoratio-

nis omnium fidelium defunctorum celebrare.

4 Dico tertio, quando Sacerdos habet duas, vel tres Parochias, potest duas, vel tres Missas in die celebrare, ita communis DD. hoc autem intellige, modo Parochus non possit commode habere coadiutorem; in quoramen standum erit consuetudini: vt bene Villalobos *part. 1. tract. 8. diff. 21. num. 4* intellige etiam id procedere in diebus festis, non vero in feriatis; vnde non placet, quod dicit Suarez, nimirum, etiam id licere in diebus feriatis, si populus sit sufficiens, nam tunc nec ex parte Sacerdotis, nec populi reperitur magna necessitas, quod requirit dictum, *cap. consuluiti*, & sufficit, vt alternatim Missam in vna Parochia vna die, & alteram in alia Parochia: admitterem tamen ego sententiam Suarez in aliquo die feriato, in quo populus abstinet se ab opere seruili in honorem alicuius sancti; illiusque festum celebrant, & ex alio cap. occurrit necessitas celebrandi in altera Parochia. Vide Suarez *disp. 80. sect. 3.*

5 Ad hunc casum reduci potest penuria Sacerdotum, vt in Anglia, de quo Nauatr. *cons. 2. de celebrat. Missar.* affirmat posse, & ex multis probat.

6 Aduerte tamen, in hoc casu Sacerdotem duas Parochias habentem, in feria 5. Coenae Domini solum posse referuare Sanctissimum Sacramentum in vna Parochia, nam feria 6 sequenti sumitur vna particula vino mixto, & cum iam non sit ieiunus, non poterit idem facere in alia Parochia. Quod si iua uertenter in duabus Parochijs Sanctissimum Sacramentum referuauit, ait Suarez *supra* & bene, vt in priori Ecclesia sumat sacra Eucharistiā sine vino, vt maneat ieiunus, & sic poterit in altera Parochia sacra Eucharistiā seruatim seruatis sumere. At si in priori sumpsit particulam cū vino, in secunda non sumat Sacramentum, sed illud referet in sacra-rio. Ita etiam Villalobos *sup. num. 7.*

7 Dico quarto, potest bis celebrari, si ob populi multitudinem in festo solemnī Ecclesia totum simul capere non possit, & non adest alius Sacerdos, qui celebrare possit; ita Suarez, Villalobos citati, & alij: tunc enim adest vera necessitas, in quo casu refert Strabo, *de ritib. Eccles. cap. 21.* Leonem Papā altera die septies, & altera nouies celebrasse: hoc autem intellige, casu quo commode Missa extra Ecclesiam in altari portatili celebrari non possit, aliter enim non posset pluries celebrari, quia cessat necessitas, vt bene Ledesm. in *sum. tom. 1. cap. 19. de Eucharist. post 7. conclus.* & cum eo Villalobos *sup. num. 8.* Ad hunc casum reduci potest, si Sacerdos, antequam sumat ablutiones, scit gentium multitudinem tunc ex itinere aduentasse, sitque dies festus, & non alius Sacerdos, possit iterum celebrare, vt probabiliter docet Villalobos *supra num. 9.* cum Suar. *loco cit.*

8 Dico quinto, si sit dies solemnī Paschae, vel similis, & oporteat dicere Missam pro defuncto in die defunctionis, tunc ait probabile Suarez *diff. sect. 3.* si vnus tantum sit Sacerdos, poterit aliam dicere de festo, quia in *diff. cap. consuluiti*, habetur, vt in casu necessitatis eodem die possit celebrari sacrum de die occurrenti, & alterum pro defuncto: nihilominus tamen hoc non est in vsu, quia vel potest dici Missa de corpore praesenti, vel sepeliri absque Missa, & dici sequenti die.

9 Alij casus, qui à DD. adducuntur, non sunt

in vsu, ideoque nec admittendi, & sunt primò Aduentus magnae personae. Secundò, necessitas communicandi infirmum. Tertio, si eodem die duplex Officium occurrat, de festo, & de vigilia, vel rogationibus. Quarto, si necesse sit ad benedicendas nuptias. Quintò, quādo est cōsuetudo in vna Parochiali bis celebrandi, & alter Sacerdos aegrotat. Sextò, propter paupertatem Sacerdotis: de quibus Suarez *disp. 80. sect. 3.* In nostra autē Diocesi Valentina, solum est in vsu, vt Missa ter celebretur in die Natiuitatis, & bis in die commemorationis omnium defunctorum, & quando quis praeficit duabus Ecclesijs. Non tamen condemnarem Sacerdotem, qui sumpta hostia antequam sumat ablutiones, admonetur, esse communicandum infirmum, & non reperitur hostia consecrata, si iterum celebraret, at si non sumpsit hostiam, non poterit, sed debet suae hostiae particulam referuare: hoc autem intellige, modo non adsit alius Sacerdos. Ita Henriquez *lib. 5. cap. 30. num. 7.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 4. quest. vltim. punct. 7. §. 5. n. 10.*

10 Aduerte tamen, ad hoc vt Sacerdos possit bis, aut, ter celebrare in casibus, in quibus id licet, iuxta superius dicta, requiri quod sit ieiunus; vnde in priori Missa non debet sumere ablutiones, aliter dicere non poterit secundā Ita DD. cōmuniter.

Dub. 11. In quo variæ difficultates resol- uuntur circa obligationem celebrandi Sacerdotum.

1 **P**rima difficultas, an Capellanus, qui celebrare tenetur, possit per aliū supplere. Respondeo affirmatiue, quia sic censetur satisfactum voluntati fundatoris: & qui per alium facit per se ipsum facere videtur. Limita tamen, nisi expresse constaret, fundatorem voluisse, obligare Capellanium ad Missae celebrationem per se ipsum, & non per alium. Ita Gonzalez *ad regul. 8. Cancellar. gl. 5. num. 84.* Emanuel Sa *verbo Beneficium, n. 28.*

2 Hinc colligitur, peccare eum, qui non est Sacerdos, recipiendo Beneficium, aut Capellaniam, quando expresse cautum est in fundatione, vt Missa celebretur à titulari, quia fecit contra voluntatem fundatoris: si autem per alium satisfecit, non est obligandus ad restitutionem: poterit tamen Beneficium priuari, si in Capellaniam fundatione adiecta est poena priuationis. Bonacina *tom. 1. disp. 4. 9. vltim. punct. 7. §. 1. num. 2.*

3 Secunda difficultas, an Capellanus, qui tenetur per se ipsum ter, vel quater in hebdomada celebrare, si negotiorum mole occupatus sit, possit in aliud tempus differre. Respondeo affirmatiue, si fundator tantum spectauit pietatem, & diligentiam ipsius Capellani; secus si exigebat, vt citissimè sacrificia persoluerentur, quod in dubio praesumendum est, tunc enim melius est curare, vt sacrificium celebretur per alium in eadem hebdomada; sic enim adimpletur mens testatoris, quae tanquam lex habenda est. Bonacin. *sup. num. 3.* vide Azor *1. part. lib. 10. cap. 24. quest. 7.*

4 Tertia difficultas, verū Missae, quas tenetur Titius celebrare, vel curare celebrandas, possint ab alio Sacerdote celebrari, & applicari pro obligatione, quam Titius habet ipso iussente. Respondeo affirmati-

mutuè, imò & recipere eleemosynam, nisi gratis intenderit celebrare. Ratio est, nam satisfacit oneri Titij, & Missam applicat ei, cui Titius tenetur applicare. Bonac. *sup. num. 4. cum Corduba lib. 1. quest. 4. dub. 6. & alijs.*

5 Quarta difficultas, vtrum Sacerdos, qui titulo Capellanix, aut eleemosynæ, aut promissionis, aliaue de causa tenetur vni Missæ sacrificium applicare, possit, si paupertate laborat, aliam stipem, seu eleemosynam accipere, & vnico sacrificio omnibus satisfacere. Sotus *9. de iust. quest. 3. art. 1. responsione 1. & 2. Henriquez lib. 9. cap. 2. num. 4. Angelus, Rodrig. & alij apud Bonacinam tom. 1. disp. 4. quest. ult. punct. 7. §. 2. num. 1. respondent affirmatiuè, saltem si stipendia simul sumpta non excedant quantitatem necessariam ad strictam vnius diei sustentationem; quia, inquit, tum qui altari seruit, de illo comedere debet: tum quia, vt ipsi asserunt, valor Missæ est infinitus extensiuè. Contrariam tamen sententiam in praxi tenendam puto, quam tuentur Suarez *disp. 86. sect. 2. & 3. Nauar. cap. 25. Filiuc. tom. 1. tract. 5. cap. 6. num. 188. & cum multis Bonacina vbi sup. vers. Verum his. & punct. 8. num. 14.* Tum quia opposita sententia non modicam ingerit suspicionem sordidæ cupiditatis. Tum quia faciunt contra fidem datam, & contra voluntatem offerentium eleemosynam, qui si cognoscerent totum Missæ valorem non sibi applicari, non offerrent illi eleemosynam. Tum quia, vt diximus *sup. dub. 7. valor Missæ, prout offerenti à Sacerdote applicatur, est valoris finiti.* Tum denique quia sicut excessus pretij in contractibus redolet inæqualitatem, & iniustitiam, ita excessus stipendij supra taxam lege, vel consuetudine præscriptam, æqualitatis, & iustitiæ aduersatur, nisi vltro, sponte, & liberè tradatur, vt benè Suar. *tom. 3. disp. 86. sect. 2. colum. 3. vers. Dico quartò, vbi asserit, hanc esse cõmunem Doctorum sententiam.* Igitur prior sententia, vt falsissima, vt ait Villalobos *part. 1. tract. 8. diff. 16. num. 1. vers. Esta opinion, & tanquam maxime præiudicialis animabus rei scienda est, nisi forte Sacerdos extrema laboraret necessitate, quia tunc omnia sunt communia.* Etenim, etsi non negemus cum, qui altari seruit, de illo viuere debere, intelligendum est pro rata, & pro portione obsequij, & ministerij; alioquin Clerico deferenti vrceolos ad altare liceret accipere, quantum ad congruam vnius diei sustentationem necessarium est. Adde, quòd si id liceret Sacerdoti pauperi, etiam liceret diuiti; nam fundamenta oppositæ sententiæ ad vtroque se extendunt. Quare licitum solùm est accipere tantum stipendij, quantum ab Ecclesia per legem, aut consuetudinem præscriptum fuerit. Aliæ rationes ex dictis solutæ manent. Vide Nauar. *cons. 8. de celebr. Missar. vbi addit, sacrificantem posse partem sacrificij sibi debitam applicare ijs, pro quibus teneretur; sed quia nescitur, quanta sit, addit, arbitrari partem triu Missarum posse supplere vni, quæ dicenda esset, & applicanda tota vni; quod seruare poterunt ij, qui cum receperint multa stipendia, non possunt omnibus satisfacere, vt ait Filiucius tom. 1. tract. 5. cap. 6. num. 181.**

6 Sed dices, licitum est sequi opinionem probabilem, & cõsequenter licebit sequi priorem sententiam, cum non sit improbabilis, eo quòd habeat pro se rationes, & Doctores. Respondeo primò in-

telligendum, quoties non est periculum faciendi iniuriam alteri, seu quoties aliter non postulat prudentia, vel iustitia, vel charitas; in hoc autem casu, periculum est iniustitiæ, & iniuriæ proximi tradētis eleemosynam, cum eam tradiderit, vt sibi omni meliori modo consuleret. Bonacina cum alijs *sup. num. 1. vers. Respondeo iuxta.*

7 Hinc sequitur peccare, & non esse tutos in conscientia eos, qui plures à pluribus colligunt stipes, illisque vnico sacrificio satisfacere arbitrantur, tenerique sub mortali ad restitutionem Missarum non celebratarum. A fortiori peccat, qui accepta eleemosyna pro Missæ celebratione, non applicat sacrificium, sed tantummodo Collectam, & orationes, nisi Sacerdos manifestet offerenti eleemosynam, se iam teneri valore Missæ alteri applicare, & tantum posse pro eo Collectam recitaturum, vel in memento specialiter rogaturum; volenti enim, & scienti nulla sit iniuria. Suarez *vbi sup. Possuin. cap. 2. num. 25. & cum alijs Bonacina sup. num. 2. & 4. modò tamen, vt benè Possuinus, ille qui nouam offert eleemosynam, non teneatur ex legato, aut alia obligatione ad Missæ celebrationem; heres namque tenetur voluntatem testatoris adimplere.*

8 Quinta difficultas, an qui non accepit stipendium iustum, & taxatum, sed tantum exiguum pro vna Missa, vel pluribus, v. g. vnum regalem, teneatur pro vno regali Missam celebrare, & illam totam pro dante applicare, vel possit numerum Missarum minuere ad ratam eleemosynæ taxatæ, vel aliam eleemosynam accipere, donec perueniat ad eam, quæ taxata est, sicque eandem, vel eandem Missas omnibus applicare. Azor *3. part. lib. 1. 2. cap. 8. quest. 3. Corduba lib. 1. quest. 4. affirmatiuè respondent, quia constat, iustum stipendium deberi Sacerdoti, ideoque posse Sacerdotem à diuersis tot parua stipendia exigere, quæ respondent debitæ eleemosynæ, & vno sacrificio omnibus satisfacere, aut posse minuere numerum Missarum.* Oppositum tamen mihi videtur dicendum, si Sacerdos contentus fuit illo exiguo stipendio, & expressè promissit Missam, vel tot Missas celebraturum, vt benè docent Suar. *disp. 86. sect. 4. Miranda in Manuali Prælat. tom. 1. quest. 41. art. 23. concl. 1. Possuinus cap. 2. num. 23. & 24. & cum Fraxinello Henriquez, Maldon. Coninch, Bonacin. tom. 1. disp. 4. quest. ult. punct. 7. §. 2. num. 8. vers. Sed mihi.* Ratio est, quia cum promiserit valorem Missæ, & non eius partem, tenetur cõuentioni, & promissis stare, aliter defraudaretur ille, vel illa anima, pro qua offeritur Missa. Quòd si nihil promissit, sed tacuit, Corduba, Nugnus, Fraxinellus, & alij stant in priori sententia. Censeo tamen teneri totum valorem Missæ applicare, nec posse numerum Missarum minuere; quia cõmuniter (nisi aliud expresserit) mens tradētis eleemosynam est, vt totus Missæ valor sibi applicetur, consequenter ad id tenetur Sacerdos, nec potest numerum Missarum diminuere; & sibi imputet accepisse exiguum stipendium, quo accepto censetur iuri suo celsisse. Et confirmatur, quia qui tenuem acceptauit Capellaniam quotidianam, tenetur ad onera illius, donec numerus Missarum reducatur à legitimo superiore, vt benè Azor *3. part. lib. 1. 2. cap. 6. quest. 4. Henriq. lib. 9. cap. ult. & alij; ergo similiter qui promissit Sacrum exigua stipe cõtensus,*
tene-

tenetur totū Missæ valorem applicare vsque ad numerum petitem. Ita idem Henriquez *sup. cap. 22. num. 5.* Coninch *quæst. 83. art. 1. dub. 10. num. 193.* Suarez *disp. 86. sect. 4.* & cum ijs, & alijs Bonac. *sup. vers. Ego verb.* aliter enim quisque propria auctoritate posset numerum Missarum reducere, quod nullo modo admittendum est. Nihilominus tamen probabile est, posito etiam pacto, posse talem Sacerdotem supradictam reductionem, & applicationem facere, vt docet Suarez *sup.* quia coactus necessitate, cum tali pacto acceptauit stipendium minus; sicut potest famulus, aut operarius, cui condigna merces non tribuitur, damnum suum refarcire; hanc tamen sententiam non admittit Diana *part. 1. tract. 14. resol. 7* quia, inquit, oppositum est declaratum à sacra Congregatione, qua stante, illi standum erit, si authenticè, & iuridicè constat.

9 Obiter nota, stando in iure communi, & iuxta decretum Trident. *sess. 25. cap. 4. de reform.* posse Ordinarium, etiam extra Synodum (etsi probabilius sit in Synodo id facere) numerum Missarum non celebratarum ad minorem summam reducere ex causa, vt docent Nauar. *cap. 25. num. 138.* & cum alijs Henriquez *lib. 9. cap. 22. num. 6* quia, vt docet Nauarr. Tridentinum quoad Episcopos non constituit ius nouum, eo quòd alias de iure communi hanc facere possunt reductionem: sicque fuit in Synodo Valentina Anno 1631. concordatum, & ad praxim reductum. Quod procedit (imò & practicator) in Missis relictis non solum ante, sed post Tridentinum; quia Concilium absolutè loquitur, & ita tenet Riccius in praxi *decis. 406.* Possuinus *cap. 2. quæst. 9. num. 25* Barb. *de off. Ep. potest. Episc. allegat. 80. num. 5.* & Gracian. *de Benef. part. 7. cap. 1. num. 132.* Nec obstant declarationes Cardinalium relata à Bonacina *tom. 1. disp. 4. quæst. ult. punct. 7. §. 2. n. 10.* & 11. vbi tuetur oppositam sententiam, & Barbosa *dict. num. 5.* & Diana *part. 1. tract. 14. resol. 2. de celebr. Missar.* quia nobis non constant iuridicè, nec habent solennitates requisitas, vt iuridicæ, & authenticæ sint, modo quo dixi in expositione Bullæ *dub. ult. præmiali in fine.* Potest etiam Episcopus non solum Missas, sed & anniuersaria ad minorem summam reducere, vt docent Quaranta *in sum. Bull. verb. Missa. pag. mihi 303.* Barbosa *sup. num. 4.* & cum alijs Diana *loco cit. resol. 5* qui referunt, ita a sacra Congregatione declaratum. Ratio est, quia, vt dictum est, Concilium Tridentinum indistinctè loquitur, militatque eadè in omnibus ratio. Probabile etiam est, & tutum, posse Episcopum reducere Missas perpetuas, non solum testamentarij, seu ex dispositione defunctorum relictas, sed etiam in fundatione alicuius Beneficij, seu Capellanix collatiuæ, vt tenet Henriquez *vbi sup.* Miranda *in Man. Prælat. tom. 1. quæst. 41. art. 24.* & Ledes. *in sum. cap. 18. de Eucharist. post concl. 16.* etsi contrarium sentiant. Barbosa *sup. num. 10.* Garcia, & Diana *sup. resol. 1.* Ratio est, quia Concilium simpliciter, & absolutè videtur concessisse Episcopis facultatem reducendi Missas; & cum eadem ratio militet in ijs Missis, ac in alijs, militabit etiam eadem iuris dispositio. Iuxta quam doctrinam Dominus meus D. Ioannes à Ribera Archiepiscopus Valentinus, & Patriarca Antiochenus, Anno 1582. in Parochiali sancti Stephani reduxit Missas perpetuas, non solum ex dis-

positione defunctorum relictas, sed etiam in fundatione Beneficiorum appostas, quæ celebratæ non fuerunt ex negligentia Beneficiarum præteritorum, & incuria Ecclesiarum, propter quam celebratio earum spectabat ad Ecclesias parochiales, & non extabant pecuniæ ad earum celebrationem, ideoque has Missas, & alias perpetuas reduxit ad anniuersaria quædam perpetuò celebranda: & multoties, dum felicissimè vixit, in Synodis Missarum reductiones absolutè concessit.

10 Dixi, de iure communi, nam anno 1625. die 21. Iunij iussu Urbani VIII. à sacra Congregatione emanauit quoddam decretum, quod ego vidi, & refertur à Diana *vbi sup. resol. 1* & ab alijs, in quo prohibetur fieri reductio Missarum ab Episcopis, tam in Synodo, quam extra, & à Generalibus Religionum, absque Romani Pontificis licentia; nam in hoc casu, si de tali decreto constat authenticè, sitque acceptatum, vsuque receptum, certum est, neque ab Ordinarijs, neque à Regularium superioribus posse fieri Missarum reductiones absque Pontificis licentia, cum id expresse ipsis in dicto decreto prohibeatur. Quare stante dicto decreto non possunt Religiosi dispensare, vt vnica Missa cū multis Collectis satisfaciant pluribus Missis, prout ipsis concesserant Iulius II. & Leo X. apud Rodriguez *tom. 1. quæst. 43. art. 11.* At quia non constat de eo iuridicè, & authenticè, vt probat quidam Doctor, nec sit vsu receptum in hoc, & in alijs in dicto decreto contentis, nec executioni mandatum, vt visum fuit in dicta Synodo Valentina: ideo eo non obstante, in dicta Synodo decreta, & facta fuit Missarum reductio. Etenim communiter receptum est, legem, constitutionem, motum proprium, aut decretum vsu non receptum, in totum, aut in parte non obligare, pro ea parte, qua non est receptum. Et quidem quantum ad decretum Tridentini citati Garcia *7. part. de Benef. cap. 1. num. 136.* refert in aliquibus Episcopatibus, vt in Abulensi, non esse vsu receptum, & semper fieri reductiones extra Synodum, nō solum Missarum, Capellaniarum, sed etiam anniuersariorum, & dotationum Ecclesiarum. Dictum autem decretum Congregationis non esse in his partibus vsu receptum, maximum argumentum est, quòd in eo multa alia circa acceptationem, & celebrationem Missarum, & Religiosos continentur, quæ non sunt vsu recepta.

11 Dixi, ex causa, nam voluntas testatoris non potest absque causa mutari, aut violari. Bonacina *sup. num. 12.* & cum multis Borbafra *dict. alleg. 29. num. 2.* Causæ autem iustæ censentur, si temporis cursu Clericorum, aut Religiosorum numerus est diminutus, aut Ecclesiæ, seu monasterij redditus extenuantur, vel impensæ maiores sunt. In qua re Ordinarij cautè, & prudenter se gerere debent; ita vt, quàm minimum fieri possit, dispositioni & voluntati testatorum cedatur. Dixi etiam, Missas perpetuas, nam particulares, & votiux absque offerentium consensu reduci non possunt, vt docent communiter Doctores, & innuitur *supra hoc dub. num. 14. & 15.* quia conuentione particulari facta, ad eas sic celebrandas Sacerdotes stipem accipientes se obligarunt. Reductio autem, quando est licita, propriè, & directè in celebratione Horarum Canoniarum, & in anniuersaria fieri poterit, vt communiter hic practicator.

12 Sexta difficultas, vtrum obtinens Capellaniam, de cuius fundatione non constat, sed solum constat, ipsum Capellanum teneri quotidie celebrare in tali Ecclesia, vel Coro, teneatur Missæ valore applicare pro fundatore. Respondeo affirmatiue; nam talis præsumitur testatoris voluntas, qui censetur sibi consulere voluisse omni meliori modo, cum agatur de salute animæ, & communiter Capellanix hoc modo instituitur. Etenim quoties dubitatur de voluntate testatoris, præsumendum est, quod verosimilius est, & quod ipse interrogatus responderet: quis dubitat respondurum velle sibi valorem Missæ applicari? Præsumptio namque desumitur ex assuetis, & communiter accidentibus, vt Bonacina *tom. 1. disput. 4. quæst. vltim. punct. 7. S. 2. num. 13.* cum Sanchez *in sum. lib. 4. cap. 1. n. 3.* & alijs, & cum pro fundatore stet præsumptio, consequenter pro eo stat possessio, vt bene Bonac. *num. 14.* Hoc autem intellige, modò fructus Capellanix sufficiant pro quotidiana celebratione, aliter solum tenebitur pro rata fructus. Hinc colligitur teneri Capellanum Missæ sacrificium applicare fundatori, nisi clarè constet, testatorem in institutione Capellanix respexisse solù Ecclesiæ, vel altaris cultum, & venerationem; ita cum Fraxinel Bonacina *loco citat.* Colligitur secundò teneri Sacerdotem, Missæ valorem applicare iuxta intentionem illius, qui tradidit elemosynam, & simpliciter petijt Missam pro se, vel pro defunctis, vel pro alia necessitate, quia petens simpliciter Missam censetur petere id, quod solet applicari offerenti elemosynam (nisi aliud exprimat) vt communiter practicatur. Ita cum multis Bonacina *supra num. 15.* Quare, qui accepit elemosynam ad celebrandum Missam pro defuncto, & aliam elemosynam ab alio, non satisfacit applicando fructus satisfactionis defuncto, reliquos verò fructus alteri, nã vt patet ex dictis, petens Missam censetur petere omnes fructus, qui illi competere possunt. Bonac. *ubi sup.* Colligitur tertio, eum qui semel in hebdomada potest titulo honestatis à celebratione Missæ abstinere, nõ posse alibi, aut pro alio celebrare, aut abstinere à celebratione oblectationis, aut itineris causa, vt latè probat Bon. *sup. n. 16.* quia à diuersis non fit illatio, cõsequenter cessatio concessa vno die causa honestatis, non est extendenda ad alias causas.

13 Septima difficultas, an Capellanus, qui tenetur quotidie celebrare, si frequentem Missæ celebrationem velit semel in hebdomada titulo honestatis, aut alia iusta de causa intermittere, teneatur per alium eo die supplere. Respondeo teneri, si in fundatione capellanix non fuit electa persona, sed solum fuit habita ratio loci, aut Missæ celebrandæ, quod contingit, si dicatur in fundatione, volo quotidie Missam celebrari in tali altari, vel obligo heredem, vel Sacerdotem ad prouidendum de Missæ sacrificio; vel si dicatur, Capellanus quotidie celebret per se ipsum, aut prouideat per aliũ. Si verò electa sit persona, vt si dicatur, eligatur Sacerdos, qui quotidie celebret, aut volo, vt Sacerdos electus ad hanc Capellaniam quotidie celebret, non tenetur Capellanus, qui semel in hebdomada iusta de causa Missæ sacrificium intermittere, Missam per alium supplere; nam obligatio Missæ quotidianæ imposita sacerdoti intelligitur, salua decencia, & honestate, alioquin videretur induci obligatio ad rem illicitam. Ita cũ

alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. vlt. punct. 7. num. 17.* Vide Azor. *1. p. lib. 10. c. 24. q. 7.* Sotum *lib. 9. de iust. q. 3. artic. 1.* Henriq. *lib. 9. cap. 24. num. 4.* Suarez *disp. 86. sect. 1.* & Diana *1. part. tract. 14. resolut. 28.* vbi dicit posse causa maioris honestatis vnam Missam in hebdomada omittere, modò nõ celebret eo die pro alio, & accipiat stipendium.

14 Octaua difficultas, cumnam obligationi satisfaciendum erit, quando Sacerdos duplici obligatione tenetur, nec potest vtrique satisfacere per se, vel per alium. Respondeo priori, quia in hoc casu valet illa regula, qui prior est tempore, potior est iure: tum quia sicut priora sponsalia prævalent posterioribus, ita prima obligatio præualet posteriori. Azor *loco cit.* Posseuin. *ap. 2. n. 25. quæst. 3.* & Bonacin. *ubi sup. n. 18.*

15 Nona difficultas, an qui tribus promittit tres Missas, singulis singulas, satisfaciat, si ter celebrando applicet singulis tertiam partem. Negatiue respondet. Syl. *verbo Missa 1. quæst. 8.* quem sequitur Posseuin. *sup. quæstio 5.* Bonacina vero, *loco citat. S. 3. num. 1* existimat satisfacere, quia tantũ tradit, quantum promittit, cum valor Missæ sit diuisibilis, & possit pluribus applicari. Addit, & bene, hoc tamen in praxi non conlulerem. Vide hoc *dub. diff. 4. in fin.*

16 Nona difficultas, an Sacerdos teneatur sacrificare ex iustitia ob stipendium acceptum. Respondeo affirmatiue; quia interuenit cõtractus onerosus, do vt des, facio, vt facias, & sicut qui promittit stipendium tenetur soluere, ita Sacerdos qui promittit offerre, & recipit stipendium, tenetur satisfacere. Nec in hoc committitur simonia, vt bene Sotus *de iustitia lib. 9. quæst. 6. artic. 1.* Nauarr. *c. 23. num. 102.* Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 6. num. 175.* & alij, quia non datur stipendium pro sacrificio, & fructu spiritali, sed pro labore, & occupatione: seu melius, non datur stipendium, vt pretium operis, sed ob sustentationem necessariam, & naturali lege ministris debitam. Hinc sit posse Sacerdotes constitutas, & consuetas elemosynas, alioque prouentus post celebrationem auctoritate legitimi superioris exigere ab ijs, qui eos iniuste renuunt soluere. Ita etiam cum multis Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. vlt. punct. 8. num. 2.*

17 Decima difficultas est, vtrum Canonici, aut Parochi, alij vè Sacerdotes, qui ex titulo, vel ex cõuentione tenentur Missas quotidie celebrare, & pro aliquo offerre, possint nouas elemosynas accipere, pro celebratione Missarum, & omnibus vnica, vel paucioribus Missis satisfacere. Huic dubio ex parte satisfactũ est *dub. 9. vers. Aduerte tamen, & hoc dub. diff. 4. c. 5.* ideo breuiter. Respondeo negatiue, quia iam receperunt stipendiũ iustum, & debitum, & ex alio capite defraudant Missas petentes, & offerentes aliud iustum, & adequatum stipendium, cũ non recipiant integrũ fructum Missæ, etiãsi Sacerdos multas Collectas pro illis recitet in Missa, quia omnes non æquivalent valori Missæ, ideoq; tenetur alterũ stipendiũ restituere, celebrando scilicet Missam, vel celebrare faciẽdo per alium, vt bene P. Nauarr. *lib. 2. c. 2. n. 329. c. 382.* & cũ alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. vlt. punct. 8. n. 4. c. 5.* violat enim iusticiam cõuentioniã, cõsequenter tenetur ad restitutionem. Limita tñ primò, nisi offerentibus elemosynas constet ipsos Sacerdotes habere onus applicandi alijs sacrificium,

vt bene *Sot. lib. 9. q. 6. art. 1. Nauarr. c. 25. n. 92. Suar. tom. 3. disp. 86. sect. 3. Henr. lib. 9. c. 23. n. 6.* & cū alijs Bonac. *sup. n. 1. ver. Dixi, aut si* quia sic nullam offerentibus faciūt iniuriam, cū scienti, & volenti nulla fiat iniuria, videnturq; contenti eo fructu, quem possunt perci pere, exponuntq; se voluntariè periculo non recipiendi integrum fructum. Limita secundò, nisi hoc faciat ex peculiari solius Summi Pontificis priuilegio, nā Pontifex concedere potest, vt liceat plures elemosynas colligere, & omnibus vna vel pauci oribus Missis satisfacere, qua ratione excusari possunt Religiosi aliqui muniti quibusdam priuilegijs, quibus vna Missa satisfaciunt pluribus. Ratio est, tū quia Sumus Pontifex habet potestatem cōmutandi voluntariè offerentis stipes, ex iusta causa: tū, & melius, quia offerentes elemosynā non videntur detrimentū pati, eo quòd sacrificium Missæ què prodest omnibus quoad impetrationem, vt dixi *dub. 7. n. 9.* quoad satisfactionē verò suppletur per indulgentias, & per thesaurum Ecclesiæ, aut per cōmunicationem honorū operum illius Monasterij, seu Religionis, quæ fruitur tali priuilegio: tū denique, quia Sumus Pontifex potest ex iusta causa Missas reducere, ergo, & concedere tale priuilegiū. Ita *Syl. verb. Missa. 1. n. 20. Henr. lib. 9. c. 22. n. 3.* & cum alijs Bonac. *vbi sup. ver. Dixi secus. Fil. tom. 1. tract. 5. cap. 6. n. 189.* etfi Azor. *3. part. lib. 11. c. 6. q. 5.* oppositū sentire videatur. Dixi, *solius Summi Pontificis*, nā alius inferior Prælatus id concedere non potest, vt bene Nauarr. *conf. 8. de celebrac. Missar.*

18 Hoc tñ pro certo habe Parochū (idē de alijs) illis diebus, quibus nō tenetur pro suis ouibus Missæ sacrificiū applicare, posse ab aliquo stipē accipere, & pro illo offerre sacrificiū: nā cum nemini tunc faciat iniuriam, non debet esse deterioris conditionis cæteris Sacerdotibus. Nauarr. *c. 23. n. 101. Suarez disp. 86. sect. 3. cōcl. 1. Filiuc. tom. 1. tract. 5. c. 6. n. 184.* & alij apud Bonac. *sup. n. 6.* Imò non existimo improbabile cū Diana *1. p. tract. 4. resolut. 86.* obligatū quotidie pro aliquo celebrare, posse pro se quatuor vel sexies in anno celebrare, taliter enim potest interpretari voluntas fundatoris, addit etiā, nō teneri in die Natiuitatis tres Missas pro illo applicare: nec teneri in die cōmemorationis defunctorū pro institutore Capellanix celebrare, sed posse pro aliquo celebrare, quod vltimū mihi non probatur; nullam enim rationem affert Diana, nec ego illam inuenio. Imò sibi cōtrariatur, dū ibidem dicit, in tali die nō posse Sacerdotē pro aliquo defuncto, sed pro omnibus celebrare, quod etiā ego nō admitto, quoad Missas priuatas, nā eo die, cōsuetudine approbata, plures Missæ pro particularibus defunctis, iuxta pietatē fidelium celebrantur; bene verò quoad Missam cōuēntualē, quæ eo die pro omnibus defunctis offertur.

19 Vndecima difficultas, vtrū habens pingue patrimoniu, aut Beneficiū, possit pro Missarū celebratione elemosynā accipere. Respondeo affirmatiue, ita *Suar. d. sect. 3. Sot. lib. 9. q. 6. art. 1. Bonac. vbi sup. n. 7.* & cōmuniter DD. quia cū altari seruiat, ex illo viuere debet; nec debet esse deterioris conditionis cæteris: & sicut miles, qui aliunde habet, nō tenetur gratis militare, ita neque Sacerdos diues tenetur Missam, sine elemosyna applicare. Ex quo fit, nec teneri ex iustitia illud stipendiū dare pauperibus, quia illius est dominus. *Filiuc. tom. 1. tract. 5. c. 6. n. 187.* ex charitate tamen possunt obligari, si fortè superflū

fit cōgruè sustentationi. *Fil. tom. 1. tract. 5. c. 6. n. 185. Dub. 12. Quodnā sit iustum Missæ stipendiū.*

1 **S**uppono primò, tāquam certissimū, iustū Missæ stipendiū non esse taxandum, habita ratione congruæ sustentationis Sacerdotis, ita vt illud dicatur iustū, quod sufficiat ad integre sustentandum Sacerdotē, illius famulū, aut famulam. Ita *Cord. lib. 99. q. 4. dub. 2.* & cum *Medin. Nau. & alij tenet Suar. 3. tom. in 3. p. q. 86. sect. 2. & Villalob. p. 1. tract. 8. disp. 15. n. 1.* quid *Arag. 2. 2. q. 85. art. 3.* Ratio fundamentalis est consuetudo Ecclesiæ, quia non solent illius Prælati taxare Missæ stipendiū iuxta dictā congruā sustentationē: tum quia actio sacrificandi non exigit diem integrū, & multa alia sunt opera, in quibus Sacerdos potest occupari, vt lueretur, & habeat unde sustentetur, vt funera, cōfessiones, cantus, &c. Ex quo fit, eum, qui petit pro se celebrari, non teneri ex iustitia integrè alere celebrantem; aliter posset Sacerdos id ex iustitia petere. Fit etiā ratione vnus Missæ non posse sumi nisi vnū, & adequatum stipendiū, vt sæpè dictum est *dub. sup.* Vide *Filiuc. tom. 1. tract. 5. c. 6. n. 180.* & 181.

2 Suppone obligationem celebrandi oriri posse ex titulo Ecclesiastico, vt ratione Beneficij, seu Capellanix: vel ex stipendio voluntariè dato à fidelibus priuatis.

3 Dico primò, quādo obligatio celebrandi oritur ex titulo Ecclesiastico, illud censetur iustū, quod tali Beneficio annexū est, vel eam ob causam relicto est Ecclesiæ, vel Capellæ, vel Beneficiario, seu Capellano, quantumuis maximū illud sit. Fundamentū est volūtas testatoris, cui liberū erat piguiore, vel tenuiores redditus assignare, nam totū id subit rationem stipendij iusti. Quòd si stipendium hoc esset ita tenue, vt non attingeret mediocrem, vel minimū stipendium pro eo loco sufficiens, tunc pertinet ad Episcopum minuere etiam onus, & reducere Missas ad minorem numerum, iuxta proportionem stipendij moderati, vt docent *Suar. disp. 86. sect. 2. Villalobos part. 1. tract. 8. diff. 15. num. 3.* & *Filiuc. tom. 1. tract. 5. cap. 6. num. 177.*

4 Dico secundò, quādo obligatio oritur ex stipendio voluntariè à fidelibus oblato, illud est iustum, quod a superiore taxatum est, vt docet cōmunis DD. Ratio est, nam etsi stipendium, non sit verè pretium, seruat tamen pretij proportionē; quatenus in eo etiam seruanda est ratio iustitiæ; ergo si in temporalibus iustum pretiū est illud, quod auctoritate Principis est taxatū, ita etiam illa est iusta elemosyna, & iustū Missæ stipendium quod ab Episcopo erit præscriptum. Potest ergo legem condere, vt tantum stipendium tradatur, ita vt laici non dec minus, nec Sacerdotes maius exigant: imò expedire hæc facere ad euitanda scandala, quæ faciliè possunt oriri in exigendis stipendis. Non tamen per hoc prohibetur, quominus fideles possint dare maius, & Sacerdotes recipere minus si velint, sed tantum, vt nō possint fideles dare minus, nec Sacerdotes exigere maius ex iustitia sicque intelligendus *Sotus lib. 9. de iust. q. 6. artic. 1. ad 2. Nauarr. c. 23. n. 106.* vt docet *Fil. eo. 1. tract. 5. c. 6. n. 278* vide *Bonac. tom. 1. disp. 4. q. vlt. punct. 8. n. 8.* & *Villalob. p. 1. tract. 8. diff. 15. n. 4.* vbi in fine ait, & bene, non posse Episcopū præcipere, vt non celebratur minori stipendio à se taxato,

taxato, nam quilibet sicut potest dare quod suū est, aut gratis celebrare, ita remittere, aut minus celebrare. Aliter enim ut cum alijs docet Bonac. *sup. n. 10.* occluderetur via liberalitati, charitati, & pietati, cū Sacerdotes exercere possint in remittēdis eleemosynis sibi debitis. Suarez *disp. 86. sect. 2.* & ita cum Villalobos sentit Diana *1. part. tract. 14. resol. 13.* ex his apertè colligitur, peccare illum, qui supra taxam aliquid accipit, nisi fortè excusetur ratione laboris extraordinarij, aut sit liberaliter omnino donatum.

5. Dico tertio, si stipendium non fuerit taxatum, illud erit iustum, quod communiter receptum est, seu solet dari à viris timoratis, ita Suar. *dit. sect. 2.* DD. citati, & alij cōmuniter. Ratio est, quia seculi lege, sicut consuetudo indicat iustū pretium, ita iustum stipendium, quod habet proportionem cum pretio. Ex quo fit, in hoc casu institutum stipendium non consistere in indiuisibili, sed sicut in alijs rebus, distingui poterit in infimum, medium, & summum. Non tamen debet Sacerdos summum, & rigorosum exigere, contēdendo cum fidelibus more secularium negotiatorum, sed contentus esse mediocribus pretijs. Quod si mediocre acceperit, pacto iniusto, deinde non potest suo arbitrio reducere ad rigorosum, minuendo Missarum numerum, & augendo stipendia, esset enim contra voluntatem rationabilem dantis, ideoque contra iustitiam, ut bene Suar. *supra*, & cum eo Filiuc. *loco cit. num. 179.*

6. Ex dictis sequitur, peccare mortaliter (posita materia notabili) contra iustitiam, consequenter teneri ad restitutionem Sacerdotem, qui pro Missa celebranda accipit stipem, aut eleemosynam supra taxam ab Episcopo præscriptam, aut legitima consuetudine receptam; facit enim contra iustitiā augendo pretium iustum. Suarez *disp. 86. sect. 2.* & cū multis Bonacin. *tom. 1. disp. 4. q. ult. punct. 8. num. 11.* limita, nisi ille excessus sit omnino gratis, & liberaliter datus. Hinc fit eos, qui se offerunt plus danti, deserentes priorē Ecclesiam, mulctari, & puniri debere, ut bene Azor *part. 1. lib. 20. cap. 24. quest. 9.* quia pariunt scandalum, & sapit sordidam lucri cupiditatem.

7. Quæres tamen primò, vtrum Sacerdos satisfaciat duplici obligationi, accepta à duobus stipem, si vnus eorum tradidit eleemosynam pro Missa ad rem aliquam impetrandam, & alter dedit stipem pro Missa in satisfactionem, v.g. pro mortuo, & Sacerdos intendit, primò applicare sacrificium, ut impetratorium, secundò verò, ut satisfactorium. Respondet negatiue, nisi dantes stipem in id consentiant. Ita Nauarr. *consil. 8. de celebrat. Missar. Sa verbo Missa, num. 4.* & cum alijs Bonacin. *supra num. 15.* tum quia excedit taxā, tū, quia defraudant tradētes eleemosynam, cum petens Missam non solum censetur petere partē fructus, & valoris, sed integrum illius fructum, qui offerentibus stipem applicari cōsuevit.

8. Quæres secundò, vtrum Sacerdos possit valorem, qui sibi specialiter debetur, applicare tradenti eleemosynam, sicque pro eadem Missa duas eleemosynas accipere, vnam quatenus applicat valorē medium, alteram, quatenus valorē, qui sibi debetur. Afirmant Nauarr. *c. 25. num. 91.* Miranda *in Manuali Prælator. q. 41. art. 2. concl. 1.* Henriq. *lib. 9. c. 21. n. 7. lit. O.* & alij apud Bonacin. *tom. 1. disp. 4. q. ult. punct. 8. n. 16.* existimant enim ij DD. valorem Sa-

cerdoti correspondentem, posse eum alteri applicare. Negat tamen Suar. *tom. 3. in 3. p. disp. 79. sect. 9. ad fin. & disp. 86. sect. 1. vers. Sed quæres tandem.* Rodriguez *1. part. c. 250. n. 2.* & Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. ult. punct. 8. n. 16.* Fundatur, tum quia, ut asserūt, valor specialis Sacerdoti correspondens non potest alteri applicari, sicut nec valor, qui Ecclesie debetur, eo quod effectus ex opere operato, sit Beneficiū propriū, & personale. Tum, quia ignoratur, an valor specialis respondens Sacerdoti, sit æqualis valori medio correspondenti eleemosynā tradenti. Tū, quia cū Sacerdos nō certò sciat, se esse in gratia, seque capacem esse fructū sacrificij, nō potest valorē sacrificij alteri certò applicare, qui certam tradidit eleemosynā, & certum petijt valorē: hanc posteriorem sententiam existimo probabiliolem, & sequendam; non tamen prior tanquā improbabilis est rejicienda, quia non constat, valorē specialem esse inapplicabilem, & dato, quod hic applicabilis sit, videtur prodesse posse alteri, capaci tamen, quāuis Sacerdos non sciat se esse in gratia, cū valor hic non pendeat ex opere operatis Sacerdotis, sed potius ex opere operato ipsius sacrificij: quo in casu nullam vlli facit iniuriā, quia valor correspondēs Sacerdoti, est eiusdem rationis, & æqualitatis cū valore medio qui competit illi, pro quo offertur, propter stipendiū sacrificij Missæ, ut docet Henriq. *loco cit.* Quam sententiam nō reputat improbabilem Diana *1. p. tractat. 14. resol. 14.* secluso decreto Cōgregationis sub Urbano VIII emanatū de celebr. Missar. in quo dicitur Sacerdotes, qui ratione Capellanix, aut salarij tenentur celebrare, si eleemosynas pro alijs etiā Missis celebrandis susceperunt, non posse eadem Missæ vtriq; obligationi satisfacere: ob idque idem Diana *sup. resol. 80.* existimat priorē opinionem non esse teneandā, cui libetē consentio, vbi supradictum Decretum receptum est, aliter censeo priorē opinionem relinqui posse in sua probabilitate.

9. Quæres tertio, an Sacerdos, qui ratione Capellanix tenetur celebrare quotidie, si non potuit per aliquod tempus propter infirmitatem celebrare, teneatur per alium supplere ad ratam temporis. Syl. *verbo Missa, 1. q. 7. n. 7. ad fin.* Azor *1. p. lib. 10. c. 24. q. 3.* Henriq. *lib. 9. c. 24. n. 4.* & alij apud Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. ult. punct. 8. n. 17.* respondent affirmatiue dicentes, voluntatem fundatoris esse admissim adimplendam. Petr. verò Nauarr. *lib. 2. c. 2. n. 226.* & 227 *pag. mihi 192.* tenet, eum posse excusari per spatium vnus, aut duorum mensium: quam opinionem, ut nimis laxam limitat Barbol. *de off. & potest. Episcop. alleg. 24. n. 31.* & Genuen *in praxi Archiepiscop. c. 42. n. 2.* ad octo, aut decem dies Bonacin. autem *vbi sup. ver. Sed mihi:* moderatur vsque ad quindecim, quam moderationem tanquam æquitati consonam amplector, sicut, & Dian. *1. p. tract. 14. resol. 28.* Fundamentum est, quia rationabiliter talis potest interpretari voluntas fundatoris: non enim credibile videtur, voluisse testatorem tam strictè Sacerdotem pro modico infirmitatis tempore obligare: & roboratur, quia ut desumit gloss. *ex l. arboribus S. de illa. ff. de usufruct. salarium non est denegandum famulo, qui exiguo tempore ægrotat;* ergo neque Missæ stipendium est denegandum Sacerdoti ægrotati pro exiguo tempore quindecim dierum, alioquin esset peioris conditionis famulo ægrotanti. Limita tamen primò, nisi exptesse in

fundatione habeatur, ut Sacerdos incidens in infirmitate suppleat per alium: aut si non sit electa persona, sed tantum sit habita ratio Missæ celebrandæ, ut si dicatur in fundatione Capellanæ: volo quotidie Missam celebrari in altari tali, aut obligo Sacerdotem ad prouidendum Missam per se, vel per alium, ut patet à simili ex dictis *dub. Anteced. diff. 7.* & docent Riccius in *praxi fori Eccles. decis. 403. n. 6.* & cū alijs Bonac. *sup. n. 17. vers. Hoc tamē.* Limita secundò, ut solū procedat, quādo ob infirmitatē, non verò ob aliam causam celebrare non potest, aliter enim non censetur consentire fundator, cum cederet in magnum illius præiudicium. Bonacin *sup. vers. Secundò hoc.* Limita tertio, nisi aliud per aliquod decretum, vel consuetudinem legitimè introductum sit, tunc enim his standum erit, ut de se patet. Bonac. *ubi sup. vers. Dixi in responsione.* Aduerte tamen, seclusis dictis limitationibus, non videri improbabile, dictam indulgentiam posse extendi ad vnum mensē, prout eam cum Hurtado, & Mercero extendit Diana *4. p. tract. 4. resol. 232.* nam respectu totius anni, mensis vnus non videtur pars valde excelsiua: ex quo concludi potest, Sacerdotem qui modico temporis spatio, v.g. quindecim dierum, & ad sumum vnus mēsis infirmitate laborauit, posse sibi integrā elemosynam retinere, nec teneri per alium celebrare modo explicato.

10 Quæres quartò, an Capellanus, qui plures accepit Missas, possit eas dare alteri ad celebrandum minori stipendio, quam acceperit. Non loquimur de Beneficiario seu Capellano, qui ratione Beneficij, vel Capellanæ tenetur Missas celebrare, nam hunc, certum est, posse eas facere celebrare minori stipendio, illo quod sibi correspondet ex fructibus Beneficij, modò det stipendium, quod à lege, vel consuetudine est approbatum, nisi aliàs omnino libere, & gratis alius Sacerdos minori pretio vellet celebrare. Igitur Beneficiarius, qui ex Beneficio recipit fructus valentes cētum aureos, cum obligatione celebrandi centum Missas, quibus singulis correspondet vnus aureus, potest illas facere celebrare stipendio ordinario, nam sic satisfacit voluntati testatoris, & illud maius stipendium correspondet Capellano ratione Capellanæ, & oneris illius. Ita Suarez *tom. 3. in 3. part. disp. 86. sect. 1. in fin.* Henriquez *lib. 9. cap. 22. numer. 7.* Posseuinus *cap. 2. num. 18.* Ledesma *de Eucharistia cap. 18. conclus. 13. versic. A esta razón.* Villalobos *part. 1. tract. 8. diff. 17. n. 1.* & DD. communiter.

11 Difficultas ergo procedit de Capellano nō Beneficiario, sed de illo, qui à fidelibus plures Missas colligit ad celebrandum, an scilicet possit eas facere celebrare minori stipendio, quā accepit, Ledesma *ubi supra*, quem sequitur Villalobos *sup. num. 2.* absolute negat, consequenter tenet eum, qui accepit librum valentem viginti dragmas pro quinque Missis, teneri dare librum alteri Sacerdoti celebranti, vel viginti dragmas, poterit tamen Parochus, aut alius (vt asserunt ij DD.) modicam quantitatem accipere pro labore colligendi & recuperandi pecunias, vel eas aliò transportandi. Suarez vero *sect. 3. citat.* absolute affirmat, siue colligens Missas sit Parochus, siue non, siue Sacrificia, siue non, ait enim, hunc posse in scijs dantibus, & Sacerdotibus, facere eas celebrare minori stipendio quā accepit, modò Sacerdotibus cele-

brantibus tantam tradat elemosynam, quantam fere communis taxa, quia sic non facit iniuriam danti, cum tot celebrentur Missæ, quot petierit; nec accipienti, cum ei ordinaria elemosyna tribuatur. Idem cum Nauarr. Soto, & alijs tenet Bonac. *sup. n. 18.* idq; probabilius putat Dian. *1. p. tract. 14. resol. 10.* cū Vazquez, & alijs; modò tamen accipiens illas elemosynas factus sit dominus pecuniæ, sibi traditæ, vnde, ait, Sacrificia, vel alius, qui stipes colligit, vt per alios faciat celebrari, nō potest sibi partē retinere, nisi hoc ei lege aliqua, vel consuetudine permittatur. Ita etiam Barbof. *de off. & potest. Episc. allegat. 24. n. 11.* & Posseu. *c. 2. n. 19.* qui, & bene, consulit esse ab ijs abstinendum, quia sapit negotiationē, & sorditatem: ex his opinionibus probabilioem, & tutiorem iudico priorem, nō propter rationem Bonacinæ; nam omnes colligetes has Missas sunt domini stipendij accepti; quia possunt illud expendere, & si perijt, etiam absq; culpa ipsorū perijt: sed quia hoc sapit turpe lucrū; nihilominus tamen posterior sententia nō est improbabilis, nec temere damnanda, iuxta quam dici posset, accipientem librū valentem viginti drachmas, pro quinque Missis, satisfacere dando elemosynam ordinariā pro quinque Missis; ego tamen non id consulere; præsertim stante decreto sacre Congregationis, id prohibente, vt refert Diana *loco citat.* quod quidem Decretū, vt bene Dian. *resol. 11.* non extenditur ad Capellanum, cui pro paucis Missis pingue stipendiū respondet ratione Capellanæ, aut Beneficij, vt *d. c. n. 10.* Nec illum, qui ratione amicitie ab amico, vel coniuncto duplicatum stipendiū accipit, idem *resol. 12.* Potest etiam retinere Sacerdos excessum, si alter per quem consueto stipendio facit Missam celebrare, illam scienter, & libere remittat, quod est certissimum cum Diana *sup. resol. 13.* nam totum stipendium potest retinere, si alter gratis voluerit celebrare.

12 Quæres quintò, an peccet Sacerdos, qui accepta stipe notabiliter differt celebrationem Missarum. Respondeo affirmatiue, ita Syl. *Missæ 1. q. 102.* Ledesma *c. 18. de Eucharist. concl. 17.* Villalobos *p. 1. tract. 8. diff. 18.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. ult. punct. 7. §. 5. n. 1.* Ratio est, quia si Missa offerenda erat pro defuncto, fieri potest, vt iam sit in cælo purgata, ideoque ea non indigere, tempore quo celebratur. Item, si celebrāda erat pro infirmo, aut alia necessitate, fieri etiam potest, vt celebretur tempore, quo ea opus non sit, quia scilicet infirmus iam obiērat, quo in casu existimat Bonacina, præter peccatum quod commisit, teneri ad restitutionem stipendij accepti, quia quamuis tunc prodesse possit quoad satisfactionem, non vero quoad impetrationem, quam intendit is, qui tradidit elemosynam: at non videtur, ita rigorose in praxi acceptum. Tempus autem per quod acceptari possint Missæ, relinquitur prudentis arbitrio: vnde existimo cum Ledesma, & Villalobos *supra*, posse Sacerdotem acceptare quinquaginta, aut sexaginta Missas, & non amplius, nisi adit scientia, & consensus eas petentium. Quando peccent testamentorum executores differentes eorum executionem, dixi in expositione Bullæ *lib.*

4. *dub. 8. d. num. 3.*

* *

Dub. 13. Qua hora sit celebranda Missa.

Dico primò, regulariter loquendo, Missam dici non posse ante auroram, & tempus legitimum ad illam incipiendam esse auroram. Ita S. Thom. 3. part. quæst. 83. artic. 2. ad. 4. & in. 4. dist. 13. q. 1. art. 2. & cum eo communis DD. apud Suar. tom. 3. in 3. p. dist. 80. sect. 4. & Bonacin. tom. 1. dist. 4. q. ult. punct. 9. n. 1. per auroram intelligunt initium crepusculi diei, seu primam lucis irradiationem, quod plus, minus est prius ortu solis per horam cum dimidio. Ante horam ergo cum dimidio ortus solis non licet celebrare, tum primò, quia ante tale tempus, communiter homines non sunt dispositi ad talem actionem: tum secundò, quia in Missa offertur Christus, qui est candor lucis æternæ: tum deniq; quia ita habet vsus Ecclesiæ. Potest autem Missa inchoari per horam, & dimidium ante ortu solis, seu per dimidium ante crepusculum, ita ut finis Missæ sit sub initiu crepusculi plus, minusve, ut tenet Suarez *ubi supra*, Filiuc. tom. 1. tract. 5. cap. 4. num. 112. ego ipse in expositione Bullæ lib. 2. §. 5. dub. 3. num. 3. & pluribus allegatis Barbosa lib. 2. de iure vniuerso, cap. 11. num. 25. & comprobatur communis vsus fidelium: addit Diana 1. part. tractat. 14. resolut. 32. ex Rodriguez in sum. part. 1. cap. 47. num. 1. Fernandez, Victoria, Palud. & Pirigiano posse incipi Missam per duas horas ante Solis radios manifestos, quod non reputo improbabile propter tantorum DD. auctoritatem. Nec obstat cap. Nocte sancta de consecrat. dist. 1. ubi dicitur, non esse Missas celebrandas ante horam tertiam diei, quia vel loquitur de Missa solenni, seu conuentuali; vel, & melius, dici potest, esse consuetudine abrogatum.

2 Dixi, regulariter, nam in his casibus licet ante auroram celebrare. Primus, in nocte Natiuitatis, & quidem primam Missam ea nocte dici posse omnes fatentur, quoad alias duas variant Doctores; nam Syluest. Missa 1. quæst. 8. Nauarr. cap. 25. num. 87. Villalobos part. 1. tractat. 8. dist. 22. num. 3. & alij apud Bonacinam *ubi supra* num. 5. existimant, tunc solum primam Missam dici posse, eo quod in ea solum dicatur, *Communicantes, & noctem sacratissimam*, &c. Suarez verò disputat. 80. sect. 4. Coninch quæst. 83. artic. 2. dub. 4. & alij apud Dianam 1. part. tractat. 14. resolut. 35. ubi hanc opinionem existimat probabiliorē, tenent omnes tres Missas dici posse ante auroram. In hac ergo varietate consuetudini standum censeo, cum Bonacina, & Filiuc. *ubi supra*, ubi ergo id in more positum est, licebit; aliter non. In nostro autem Archiepiscopatu consuetudine introductum est, ut omnes tres noctu celebrari possint, sicque practicatur a viris doctis, & timoratis. Secundus erat in nocte Resurrectionis, secundum vsum antiquum, sed hic iam cessauit, ideo hic casus non est in vsu, & Missa translata est ad vigiliam. Tertius est necessitas, sic celebrari poterit ante auroram: primò, si Sacerdos sit iter facturus: secundò, ut operarij ad laborem profecturi Missam audiant: tertio, ad communicandum infirmum a mortis proximum, quæ quidem licent sine licentia Episcopi, si absens sit; communiter autem

non aditur Episcopus. Ita Ledesma cap. 19. de Eucharistia, conclus. 8. & 9. non tamen hæc licet media nocte, ut cum alijs Possuinus cap. 8. num. 28. & Bonacina *sup. num. 3.* ego autem limitarem ad tempus, quod magis accedit ad auroram, quam ad mediam noctem; maximè si infirmus communicandus sit. Quartus est priuilegium, hoc autem priuilegium solus Papa, qui est supra ius commune positum, concedere potest. Episcopus verò solum potest circa hanc materiam in hoc, vel illo casu dispensare, quod ei competit, ut ait Suarez, & Ledesma citati, vel iure ordinario, eo quod non sit specialiter reseruatum, aut quia res leuis videtur. Ita etiam Villalobos *ubi supra* num. 8. ubi, & consequenter tenet, posse Episcopum in hoc secum dispensare. Idemque dicit de Prælati habitibus quasi Episcopalem auctoritatem.

3 Dico secundò, tempus legitimum celebrandi Missas est ab aurora, modo explicato, vsque ad meridiem, post meridiem communiter non licet celebrare, licet autem incipere Missam ante meridiem, etiam si post meridiem finiatur. Ita Suarez dist. 80. sect. 4. & communiter DD. & quidem quòd sit tempus legitimum ante meridiem, patet ex Rubricis Missalis in quibus id habetur: & ex Trident. sess. 22. cap. de obseruandis in ritu huius sacrificij. ubi præcipitur, ut Sacerdotes statutis horis celebrent, & denique vsus ipse testatur. Quòd autem præceptum etiam sit, probatur ex consuetudine, quæ vim legis habet, & ex scandalo, quod ex contrario factum sumunt, & ex priuilegijs dicendi Missam vna hora, vel duabus post meridiem. Quare quod dicit Nauarr. cap. 25. num. 82. posse etiam vsque ad nonam, quæ tres horas durat post meridiem, quia olim fiebat, non videtur tutum, nec regulariter seruari debet, ut docent Filiuc. tom. 1. tract. 8. cap. 4. n. 113. & Bonacina tom. 1. dist. 4. q. ultim. punct. 9. num. 6. *vers. Verum hæc.*

4 Dixi, communiter, quia aliquando poterit dici Missa post meridiem. Primò, quando Missa solemnis finitur post meridiem, solet enim hæc aliquando ob solemne festum; & concionem protrahi ad vnam, vel duas horas post meridiem; tunc enim si sacerdos aliquis non celebrauerit, poterit celebrare, maximè ut aliqua pars populi Missam audiat. Ledesma cap. 19. de Eucharistia, post conclus. 7. Villalobos loco citat. num. 5. & cum alijs Bonacina *sup. num. 6.* sicque videtur vsu receptum. Secundò, ratione itineris in die festo potest dici Missa post meridiem, modò non excedat tempus vnus horæ a meridiem, Sotus lib. 10. de iust. quæst. 5. artic. 4. Villalobos *sup. num. 6.* Filiuc. loco citato num. 113. *in fin.* & alij, & videtur fauere regula Missalis, ubi consultò, & non sine causa ponitur illud verbum, *communiter*; nec obstat constitutio Pij V. quæ sancte in Christo Patet, quæ est secunda ibi, quocumque prætenu, quia ibi loquitur de Missis vespertinis, quæ tunc dicebantur post tres horas post meridiem, non verò in hoc casu, & quando adest legitima causa. Tertio, ex priuilegio summi Pontificis, quod de se patet, quia id tantum esse de iure humano, Episcopus verò non potest generale concedere priuilegium, potest tamen in casu particulari ex rationabili causa dispensare, sicut diximus in anticipatione, & docent Suarez *supra*, Filiuc.

Filiuc. loco citato, verb. quod denique, vide Ledesmam ubi supra, & in nostra Bulla lib. 2. §. 5. dub. 3. num. 5.

5 Dices, quantum temporis spatium requiratur, vt Sacerdos dicatur grauius peccare, differendo Missæ celebrationem absque causa post meridiem. Nauarr. cap. 25. num. 87. & sequitur Viuald. in candelabro, cap. penultim. de Eucharistia, num. 50. putat, absque priuilegio celebrari posse, vsque ad horam nonam, quæ per tres horas durat post meridiem, sed hanc sententiam tanquam non tutam rejicimus conclus. 2. Azor verò part. 1. lib. 10. cap. 25. quest. 6. existimat sufficere tertiam partem horæ post meridiem differre: tamen rigida videtur hæc opinio. Vnde existimo cum Bonacina tom. 1. disput. 4. quest. vltim. puncto 9. num. 6. in fin. requiri ad mortale spatium trium quadrantum, vel etiam horæ; itaque à mortali non est excusandus; qui absque iusta causa per horam à meridiem non perficit Missam: in quam sententiam inclinat. Diana 1. part. tract. 14. resolut. 34. vbi cum Sylu. in 3. part. 9. §. 3. artic. 2. asserit Sacerdotem posse celebrare post meridiem dummodo non attingat spatium vnus horæ, hoc enim tempus videtur pars notabilis, facta comparatione ab aurora, vsque ad meridiem; nã sicut laborare per duas horas in die festo est pars notabilis sufficiens ad mortale, vt dixi in Decalogo lib. 3. cap. 1. dub. 10. num. 2. ita respectu medietatis diei vna hora censenda est notabilis pars. Idem proportionabiliter dici potest de anticipatione ante auroram.

6 Dico tertio, inter hos duos terminos, videlicet, ab aurora, vsq; ad meridiem pro Missis priuatis nulla est hora præfixa, patet ex communi vsu. Vide Nauarr. de Orat. c. 21. n. 31. & seqq. & 25. n. 28. idem de solemnibus, quæ potest anticipari, seu postponi secundum populi commoditatem, & aliquando quando alicuius magni Principis obsequia celebrantur, solet Missa incipere ante horam duodecimam, & deinde illam profèqui: congruè tamen celebratur hora tertia. Filiuc. tom. 1. tract. 5. c. 4. n. 114. Villalob. p. 1. tract. 8. diff. 22. n. 8.

7 Nota, quando ratione alicuius priuilegij conceditur celebrare per vnã horam ante auroram, vel post meridiem, intelligendum esse respectu temporis, in quo sine priuilegio potest dici legitime, vt si ex priuilegio concedatur vnus horæ anticipatio, hæc adiicienda est, duabus ante ortum Solis. Filiuc. sup. num. 112. & dixi in expositione Bullæ Cruciatæ lib. 2. §. 5. dub. 3. num. 4. Ratio est, quia aliàs priuilegium nihil operaretur.

8 Quantum ad priuilegia circa horas anticipandi, aut postponendi in celebratione Missæ, vide Emanuelem Rodrig. tom. 1. question. regularium, quest. 42. Fr. Iuan de la Cruz de priuileg. lib. 2. cap. 5. dub. 6. conclus. 2. & villalobos p. 1. tract. 8. diff. 22. n. 10.

Dub. 14. Quo loco dicenda sit Missa.

Dico primò, de iure communi, & ordinario sacrosanctum Missæ sacrificium non potest celebrari nisi in templo, seu loco sacro ab Episcopo consecrato: habetur expresse in cap. nullus Presbyter, cap. sicut Missarum, cap. hic ergo,

cap. Clericos de consecrat. distinct. 1. & in Trident. sess. 22. cap. 2. de obseruat. in celebrat. Missar. & habet communis apud Suarez tom. 3. in 3. parr. disputat. 81. section. 3. Idque ob honorem, & reuerentiam tanti Sacramenti, & merito est ab Ecclesia præceptum: & cum materia hæc grauis sit, consequenter obligatio præcepti ex genere suo est, sub mortali; ideoque extra Ecclesiam celebrans peccaret mortaliter, vt colligitur ex iuribus citatis, & tenet Sanct. Thom. 3. part. quest. 83. artic. 3. & communis cum eo; etenim in cap. nullus citat. hoc prohibetur sub periculo amissionis status, quæ pœna cum grauis sit, grauem supponit culpam. Quare non est admittendus. Sotus distinct. 13. quest. 2. artic. 3. dicens, secluso contemptu, & scandalo non esse mortale, quia ex dict. cap. sicut, si non est necessitas, & summa, id non licet. Notandum tamen, quòd licet iura antiqua citata requirant Ecclesiam consecratam; quia tamen hæc rara est, & difficilis, ideo vsus obtinuit, vt sufficiat benedicta fundata auctoritate Papæ, vel Episcopi: Glossa, & Doctores communiter in cap. vltim. de consecrat. Eccles. Notandum secundò, celebrantem extra Ecclesiam (modò ille locus non sit interdictus) nullam incurrecensuram, non enim reperitur in iure; pœna autem prohibitionis ab ingressu Ecclesiæ, est tantum lata contra eos, qui celebrant in loco interdicto, ex cap. Episcop. de priuileg. in 6.

2 Dico secundò, de licentia Episcopi, etiam sine necessitate, licitum erat Missam celebrare in domibus priuatis, vel in Oratorijs etiam non benedictis, patet ex cap. Missarum, cap. hic ergo de consecrat. dist. 1. cap. de his de priuileg. Dixi, etiam sine necessitate, quia hoc non est dispensatio, sed vsus suæ potestatis, Nauarr. cap. 25. num. 82. Dixi etiam, licitum erat, quia illa potestas restricta est, per Trid. loco cit. ita vt modò non possint concedere licentiam in priuatis domibus, sed tantum in Ecclesijs, & Oratorijs dedicatis ad diuinum tantum cultum, ab Episcopis designandis. Hæc autem restrictio intelligenda est, extra casum necessitatis, ea enim existente, posset Episcopus concedere licentiam celebrandi extra Ecclesiam in altari portatili, hoc est, in Ara, seu petra consecrata, quamuis ille locus non sit deputatus cultui diuino. Nau. sup. num. 81. Suar. disp. 81. sect. 3. Filiuc. tom. 1. tract. 8. cap. 4. num. 115. Villalob. part. 1. tract. 8. diff. 23. num. 2. ego ipse in expos. Bull. lib. 1. §. 3. dub. 4. num. 3. & 4. vide ibi, & num. 5. vbi dico, ex illo loco Tridentini colligere Doctores, concessam fuisse Episcopis facultatem concedendi Oratoria priuata, quæ potestate suffulti multa Oratoria priuata concesserunt. Sed tamen Paulus V. suo decreto anno 1615. die 25. Octobris, omnes licentias celebrandi in Oratorijs ab Episcopis concessas reuocauit: insuper declarat concessione huiusmodi licentiæ spectare, & semper pertinuisse, ad solum Sum. Pontificem, & nunquam Ordinarij potuisse eas concedere, rigore Trident. sess. 22. de creto de obseruand. imò potius in indebitum sensum ea verba Concilij retorquentes hanc sibi licentiam vsurpasse: postmodum verò anno 1618. die 30. Iulij, idem Paulus de consilio Cardinalium concessit Episcopis, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, facultatem designandi, visitandi, & approbandi

di Oratoria, & licentia celebrandi in dictis Oratorijs cum quibusdam limitationibus, de quibus in dict. dub. 4. Bull. num. 5. vbi etiam dixi, hoc decretum tantum comprehendere Oratoria in priuatis domibus existentia, non verò Capellas, & Ecclesias publicas, ab eisdem priuatis domibus seiunctas; ad quaslibet patet accessus, & habent ostium patens in via publica, prout refert declaratum sacra Congregatione Cardinal. Barbof. lib. 1. de iur. vniuers. cap. 11. num. 28. Quid autem intelligatur nomine Oratorij, & quomodo in eo per Bullam celebrari liceat, dixi eodem dub. num. 6. 7. & 9.

3 Dico tertio, in casu necessitatis liceat extra Ecclesiam, aut Oratorium legitime approbatum Missam celebrare in altari portatili, seu petra consecrata, in quocumque scilicet loco terræ decenti, cap. 1. & cap. concedimus, de consecrat. dist. 1. Bonacin. tom. 1. disp. 4. quest. vltim. punct. 9. num. 9. DD. citati, & alij communiter. Vnde in bello licet subdicio celebrare; petenda tamen est licentia Episcopi, si adest: item si concursus populi, ita magnus sit, vt eum Ecclesia capere non possit. Dixi, loco terra, nam in flumine, aut mari dici Missa non poterit, propter periculum effusionis sanguinis. Eo tamen cessante, & necessitate existente, non est improbable, ibi posse celebrari, vt tenet Sa verbo Missa, Henriquez lib. 9. cap. 27. num. 2. & alij apud Bonacinam supra num. 17. etsi ipse id non approbet.

4 Dico quarto, licere etiam extra Ecclesiam celebrare ex priuilegio Papæ, quod de se patet, cum possit in iure Ecclesiastico dispensare, & defacto multa priuilegia circa præsentem materiam cõcessit regularibus, de quibus Villalob. part. 1. tract. 8. diff. 23. num. 7. Rodr. tom. 1. qq. regul. quest. 42. artic. 4. & 5. & quest. 28. artic. 3. Ioann. de la Cruz de stat. Religios. lib. 2. cap. 5. dub. 7. & Suarez tom. 3. in 2. part. disp. 81. vbi docet talia priuilegia per Trident. sess. 22. in decret. de visitandis, sunt reuocata. Idem tenent 1. part. lib. 10. cap. 26. quest. 7. Coninch in 3. part. quest. 83. artic. 3. dub. 1. num. 226. & fauet Nauarr. cap. 25. num. 82. contra Rodriguez supra quest. 42. artic. 4. & 5. Hoc autem intellige, nisi sint post Trident. renouata, de qua renouatione, vide Rodr. locis cit.

5 Sed rogabis, vtrum qui ex titulo, vel ex cõuentione tenetur in aliqua Ecclesia, vel altari celebrare, possit licitè in alia celebrare. Respondeo, non posse absque peccato mortali, nisi hoc faciat ex iusta, & rationabili causa. Ita Henriquez lib. 9. cap. 23. num. 5. Possenius cap. 2. num. 25. & cum alijs Bonacin. tom. 1. disp. 4. quest. vltim. punct. 7. §. 4. num. 2. Ratio est, quia non adimpletur in re graui voluntas testatoris, non præstando id, ad quod fuit electus, & assumptus: quod procedit etiam si hæres consentiat, nam hic non potest voluntati testatoris derogare. Bonacin. supra num. 1. secus autem dicendum, si adsit iusta causa, aut legitimum impedimentum, nam talis censetur testatoris voluntas. Ricc. in praxi Capellan. Azor tom. 1. lib. 10. cap. 24. quest. 8. & cum alijs Bonac. supra num. 3. Potest etiam Episcopus ex iusta causa concedere, vt Missa in alio loco celebretur; sicut potest commutare legata in alios vsus pios, vt dixi, in Decalogo lib. 7. cap. 18. dub. 12. vbi delegatis num. 31. Vide Henriquez lib. 7. cap. 15. num. 2. &

lib. 9. cap. 22. num. 6. Riccium loco citat. Bonacin. vbi supra num. 4. & Barbof. de offic. & potest. Episcop. allegat. 24. num. 33. 35. & 36. & lib. 3. de iur. vniuerso cap. 5. num. 36. & Dianā 1. part. tract. 14. resolus. 19. vbi dicit, si bis, vel ter in anno in tali altari, vel sacello non celebrat, non peccare mortaliter, videtur enim parua materia respectu obligationis totius anni. Attendenda tamen est in ijs consuetudo, & praxis approbata, quæ legitima censenda est, quando viri probi, & docti illud sine scrupulo non obseruant. Et dato quod obseruetur, non existimarem, esse peccatum mortale aliquoties in alio loco celebrare, præsertim si aliqualis causa intercedat; non enim videtur testatorem tam strictè voluisse obligare.

6 Maior tamen difficultas est, an non solum peccet mortaliter, si sapius hoc faciat sine causa, sed etiam teneatur iterum in eodem altari, vel Ecclesia celebrare. Azor tom. 2. lib. 6. cap. 24. quest. 7. affirmat: probabile tamen censeo, absolute loquendo, ad nullam teneri restitutionem; quia non priuauit fundatorem fructibus sacrificij alibi celebrando: sicut Clericus qui tenetur singulis annis ratione Beneficij, aliquas Missas celebrare, si eas aliquo anno non celebrauerit, etsi peccauerit grauius, tamen satisfacit eas postea celebrando, vt bene Suarez tom. 1. de Relig. lib. 4. cap. 29. num. 11. & cum eo Bonac. supra num. 5. verb. mihi tamen. Dixi, absolute, nam si fortè maxime interest fundatori, vt Missa in certo altari, v. g. priuilegiato celebretur, tunc alibi celebrans tenetur alii Sacrum facere pro fundatore; nam violauit fidem datam, cum detrimento alterius; nam magis prodest Missa in altari priuilegiato celebrata, ratione indulgentiæ plenariæ illi annexæ, quam prodest in alio non priuilegiato. Quod procedit, ait Bonacina, quamuis putauerit, se priuilegio calculi, vel imaginis benedictæ erepturum animam è pœnis purgatorij, pro qua tenebatur in altari priuilegiato celebrare. Existimo tamen probabile, & tutum, Sacerdotem, qui obligatus est in altari priuilegiato celebrare, satisfacere per æquiualens, v. g. si habet calculum D. Caroli liberantem animam è purgatorio, vel sit adscriptus alicui cõfraternitati simili priuilegio gaudente: modò tamen Missam postulans non petat expresse, vt dicatur in tali altari propter singularem deuotionem, vel quia suum est. Ita Diana 4. part. tract. 4. resolus. 40. cum Alfonso de Leon tract. de Iubileo, p. 3. n. 29.

Dub. 15. An liceat celebrare in Ecclesia polluta, aut violata.

1 Nota, pollutionem Ecclesiæ, seu Ecclesiam esse pollutam, nihil aliud esse, quam prohibitionem Ecclesiasticam, per quam prohibentur fieri diuina Officia in Ecclesia, propter quedam crimina, seu impedimenta. Etenim in Ecclesia polluta, seu violata solum prohibentur Officia diuina, ex cap. si Ecclesia de consecrat. Eccles. & sepultura Ecclesia, ex cap. si Ecclesiam vnico de consecrat. in 6. quare licet ibi baptizare, audire confessions ministrare Eucharistiam, eamque, & extremam unctionem ad infirmos deferre: confirmatur quia omnes DD. dum de Ecclesia polluta loquuntur, & de

ijs, quæ in ea fieri prohibentur, solum mentionem faciunt de diuinis Officijs, & de sepultura, odia autem sunt restringenda. De quo vide Syl. *consecrat.* 2. num. 9. Suarez tom. 3. in 3. part. *disp.* 81. *sect.* 4. Henriquez *lib.* 9. *cap.* 27. & *lib.* 13. *cap.* 51. Sayrum in *Tthesaur.* *lib.* 5. *cap.* 15. Barbosa *de offic.* & *potest.* *Episcopi.* *allegat.* 28. Villalobos tom. 1. *tract.* 8. *diff.* 24. & Bonac. tom. 1. *quæst.* 4. *de matrim.* *punct.* *ult.* à num. 110.

2 Nota secundò, nomine Ecclesiæ hic intelligi Ecclesiam tam consecratam, quam benedictam, dummodo sit locus ad diuina peragenda deputatus; unde casus violationis, aut pollutionis Ecclesiæ nõ habent locum, nisi in locis sacris, aut benedictis; iura enim citata loquuntur de Templis benedictis, aut consecratis, aut de cæmeterijs, vt docet Emanuel Sa *verb. Ecclesia.* num. 13. & colligitur ex cap. *Ecclesiam.* *cap. consuluisti.* *cap. si Ecclesia de consecrat.* vide Suarez *diff. sect.* 4. Dicitur autem Ecclesia polluta, quia propter irreuerentiam per crimina infra dicenda quodammodo eius loci sanctitas violatur.

3 Dico primò, celebrans in Ecclesia polluta, durante impedimento, siue antequam reconcilietur, peccat mortaliter. Ita Nauar. *cap.* 25. num. 87. & 26. num. 250. Syl. *consecr.* 2. Doctores citati, & alij communiter. Fundamentum est, quia agit in re graui contra Ecclesiæ prohibitionem iuste introductam, ob reuerentiam loci sacri; pollutio enim Ecclesiæ nihil aliud est, quam prohibitio celebrandi in ea diuina Officia, vt dictum est, ergo qui contra facit, agit contra hanc prohibitionem; & cum res grauis sit, peccat mortaliter.

4 Dico secundò, celebrans in Ecclesia violata, seu polluta, durante impedimento, etsi peccet mortaliter, vt dictum est, non tamen sit irregularis, nec incurrit aliquam censuram. Ita Doctores citati: tum quia non habetur in iure: tum quia pollutio Ecclesiæ non est censura, nec interdicat. Vide Bonacin. *ubi sup.* num. 26.

5 Dico tertio, in Ecclesia polluta ante reconciliationem potest de licentia Episcopi celebrari Missa. Ita Doctores citati: tum quia potest Episcopus concedere licentiam celebrandi extra locum sacrum, vt dictum est *dub. anteced.* Tum quia ita colligitur ex cap. *Missarum.* & *cap. his ergo de consecrat.* *diff.* 2. requiritur tamen grauis causa ad talem dispensationem, vt bene Sotus in 4. *diff.* 13. *quæst.* 2. *art.* 3. & Villalobos num. 11. vbi addit, quod ita grauis, & vrgens potest esse necessitas celebrandi, quod absque Episcopi licentia posset tunc celebrari. Hac ergo de causa, ait Villalobos cum Suarez *disp.* 81. *sect.* 4. & Ledesma *tract.* *de Eucharistia.* *cap.* 10. posse excusari in terris septentrionalibus degentes, & Missam celebrantes in locis, seu Ecclesijs, vbi sepulti sunt hæretici. Tum quia necessitas est tanta, vt non adsit locus Missam alibi celebrandi. Tum quia id fit videntibus, & consentientibus Episcopis, quod est concedere licentiam. Excusantur etiam, quando hæretici denunciati non sunt. Ita Villalobos.

6 Dico quartò, quando inter celebrandum Ecclesia violatur, debet Sacerdos Missam inchoatam intermittere, si nondum inchoatus est Canon; si vero Canon iam inchoatus est, debet Missam absolueri; nam sacrificium inchoatum iure diuino perficiendum est: censetur autem inchoatum, incepto

Canone, eo quod hostia tunc præparetur ad consecrationem. Bonacina *sup.* num. 24. *vers.* *Si quaras.* Suarez *diff. sect.* 4. & communiter Doctores.

7 Sed quæres primò, à quo possit Ecclesia polluta reconciliari. Respondeo cum distinctione: aut enim Ecclesia est consecrata, aut tantum benedicta. Dico igitur, si Ecclesia sit consecrata, quo constat ex crucibus, quæ sunt in pariete, vel ex aliqua scriptura, vel saltem ex vno teste fide digno, reconciliari debet ab Episcopo, cum aqua, vino, & cinere à se benedictis, & verbis, ac cæremonijs contentis in Pontificali. Idem etiam poterit Sacerdos simplex; de licentia tamen Papæ, vt cum alijs tenet Sayrus in *thesaur.* *lib.* 5. *cap.* 16. num. 31. & cum aqua per Episcopum benedicta. Non tamen est improbabile, vt docet Sa *verb. Ecclesia.* num. 20. posse Episcopum hanc licentiam simplici Sacerdoti concedere.

8 Quod si Ecclesia benedicta tantum sit, potest à simplici Sacerdote per asperisionem aquæ simpliciter à se benedictæ reconciliari, ex cap. *si Ecclesia de consecr.* *diff.* 2. expedit tamen, vt docet Henriquez *lib.* 9. *de Missa.* *cap.* 7. num. 6. obtinere licentiam ab Episcopo, vel eius Vicario Generali. In nostra autem Diocesi Valentina existimo necessariam dictam licentiam; nam vsus obtinuit, quod in tali casu ab ipsis petatur. Idem refert esse in vsu Bonacina *sup.* num. 27. in Diocesi Mediolanensi. Curandum tamen est, vt Ecclesia polluta statim reconcilietur. Glosa in cap. *ult. de consecrat.* & insinuat textus ibi, *aqua protinus exorcizata lauatur citò.*

9 Quæres secundò quibus modis polluitur Ecclesia. Respondeo breuiter sex modis præcipuè violari. Primò, homicidio voluntario, & iniurioso Ecclesiæ, vt quia in ipsa factum sit, ex cap. *proposuisti.* *cap. si morum. de cons. diff.* 1. Secundò per iniuriosam sanguinis effusionem, cap. *si Ecclesia. de cons. Eccles.* & *cap. Ecclesia. de cons. diff.* 1. Tertio, per humani seminis effusionem voluntariam, & publicam, etiam coniugalem, si illicitè in Ecclesia facta sit. Dixi, *publicam*, quia occulta, dum est occulta, non polluit Ecclesiam, quod idem dicendum est in alijs casibus, si occulti sint, vt communiter Doctores apud Suarez *disp.* 81. *sect.* 2. & Bonacin. *disp.* 4. *quæst.* *ult. punct.* 8. num. 8. Per publicum autem intellige, quod tale est, vel per euentiam facti, vel per iuridicam probationem. Dixi, *dum occulta est*, nam si fiat delictum publicum, reputanda est Ecclesia pro polluta. Quartò, si sepeliatur in ea excommunicatus, cap. *consuluisti de consecrat. Eccles.* *cap. unico eodem in 6.* intellige de excommunicato nominato, vel manifesto percussore Clerici. Quintò, si in ea infidelis sepeliatur, vel iaceat iam sepultus, cap. *si Ecclesia.* 1. & 2. *de consecrat. diff.* 1. Sextò, quando parietes Ecclesiæ combusti sunt, vel ita destructi, vt reedificanda sit integrè, cap. *lignis de cons. Eccl.* & alibi *de cons. diff.* 1. Aliqui, vt Nauar. *cap.* 27. n. 158. Henric. *lib.* 9. *cap.* 27. n. 5. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 15. num. 27. & Bonac. addunt sextum, quando scilicet Ecclesia consecratur, aut cæmeterium benedicitur ab Episcopo nominatim excommunicato, & publicè denunciato argumento, cap. *consuluisti de consecrat. Eccles.* Oppositum tamen existimo dicendum cum Suarez *diff. disp.* 81. *sect.* 4. & Coninch 3. *part.* *quæst.* 83. *art.* 3. *dub.* 1. num. 228. nam cum sit poena, consequenter odiosa, non est extendenda à casu

à casu in casum, nisi habeatur expresse in iure, vt dixi in Decalogo lib. 1. cap. 3. dub. 18. num. 56. & 60. & in exposic. Bulla lib. 1. S. 7. cap. 3. dub. 5. num. 3. & 6. pleniorum suorum casuum explicacionem, Deo fauente, adducemus, vbi de censuris in fine materiae interdicti: interim vide Doctores supra citatos.

10 Aduerte tamen, polluta Ecclesia, censeretur etiam pollutum cæmeterium contiguum (secus si sit discretum) non verò è contra, quia magis nobile, & dignum trahit ad se minus dignum; non autem contra: consequenter recòciliata Ecclesia, censeretur reconciliatum cæmeterium contiguum. Quando verò duo cæmeteria contigua sunt, vno pollutum non pollutum aliud, licet de vno transeat ad aliud per ostium, quia non militat ratio supra adducta, & ita tenent Zerola in praxi, verb. Pollutio. Sayrus in thesaurolib. 5. cap. 16. num. 77. & alij, vide Henriquez lib. 9. cap. 27. num. 5. & Suarez disp. 81. sect. 4.

Dub. 16. An in altari sit celebrandum, & an sit ornandum.

1 Nota, altare dici, quasi alta ara, quia propter reuerentiam, & commoditatem celebrantis erigi solet in loco alto, & eminenti. Ara autem dicitur, vel à precationibus, quæ sacrificio coniunguntur, quæ Græcè dicuntur *apas*, aut ab ardere, seu ardore, quia in ara solebant victi næ ardere, & cremari. Per altare igitur intelligitur locus, in quo hostia sacrificanda immolatur: sumitur autem altare dupliciter. Primò, pro tota mensa illa, super quam ministerium integrè fit, quod solet esse figura quadrangularis altera parte longioris, & hoc communiter vocatur altare. Secundò, pro lapide consecrato, qui priori altari supponitur, & hoc proprijsimè dicitur mensa altaris, siue ara consecrata, siue altare portatile, & petreum, ad differentiam prioris, quod potest esse ligneum, & debet esse fixum: & de hoc altari procedit quæstio.

2 Dico primò, altare lapideum, siue sit fixum, siue portatile, necessariò requiritur ad celebrandum. Probat ex cap. *altaria de consecrat. dist. 1.* & communi Doctorum ex Suarez disp. 83. sect. 5. & vsu Ecclesiæ, & consuetudine antiquissima à tempore Syluestri Papæ; nam antea ob persecutionem ligneis altaribus utebantur. Ratio est; quia firmior est, & durabilior talis materia. Tum quia representat Christum, de quo dicitur, *petra autem erat Christus*. Dixi, *siue sit fixum, &c.* quia potest esse hoc altare, seu hic lapis, aut petra consecrata, connexa, seu ædificata cum alijs lapidibus, qui concurrunt ad erigendum altare primò modo dictum: & potest esse portatile, quando scilicet lapis consecratus potest auferri, vel quia reliqua mensa sit lignea, vel etiam terrea, aut lapidea, sed non connexa cum lapide consecrato. Non ergo requiritur, quod totum altare, seu tota mensa altaris sit lapidea; sufficit namque, vt ara consecrata, quæ proprijsimè altare dicitur, sit lapidea.

3 Dico secundò, altare lapideum, seu ara, debet esse consecrata, ex cap. *cit. altaria*. est enim consecratio quasi illius quædam forma. Ad consecrationem autem requiritur vnctio chrismatum, bene-

dictio aque asperzione, & signo crucis ab Episcopo cap. *nullus Presb. de cons. dist. 1.* Figura autem quælibet esse potest; aliquando enim contingit, vt tota mensa altaris sit vnus integer lapis totus consecratus, sed còmuni vsu est quadrata propter aptitudinem, & tantæ longitudinis, & latitudinis, vt capere possit pedem calicis, & patenam. Quando verò totum altare fixum est consecratum, non est opus altari portatili. Consecratio autem altaris de iure solum fieri potest ab Episcopo, *dist. cap. nullus*, ex priuilegio autem Pontificis Religiosi è societate Iesu, & ceteri, qui eorum gaudent priuilegijs, possunt in locis remotissimis infidelium aras consecrare, vt refert Suarez disp. 81. sect. 5. & cum eo Villal. *part. 1. tract. 8. diff. 25. num. 2.* Tandiu autem durat consecratio quandiu lapis integer manet, & quidem si altare sit fixum, consecratio perit per remotionem ab alia structura altaris, cap. *si motum. de consecrat. dist. 1.* Suarez *sup.* & alij communiter: si verò sit mobile, & portatile, non perit, nisi frangatur, ita vt nulla remaneat pars, quæ possit capere calicem, & patenam; neque amittit altare portatile, quando seorsum à fixo est consecratum, suam consecrationem, quamuis ab altari amoueat, aut è capsula extrahatur, nam hæc accidunt illi. Neque sunt necessariæ Reliquiæ ad consecrationem altaris, vt patet ex vsu, quo est abolitum præceptum, si quod erat, ex cap. *si placuit de consecrat. dist. 2.* non enim potest commodè tot altaribus prouideri Martyrum Reliquijs. Vide Suarez *dist. sect. 5.* & Coninch *vbi sup. num. 141.*

4 Ex his colligitur, hoc sacrificium non posse celebrari sine peccato graui, nisi in altari consecrato, siue fixo, siue portatili, quia est præceptum à iure; potest tamen in eo Pontifex dispensare, quia est ius ecclesiasticum.

5 Notandum tamen, altare fixum nunquam consecrari, nisi sit intra Ecclesiam saltem benedictam, ideoque si eo remanente Ecclesia destruat, non potest in eo celebrari, saltem absque licentia Episcopi. Portatile verò consecratum seorsum ab altari fixo, ideo potest collocari in loco benedicto, & in loco non benedicto; & quidem si collocatur in loco benedicto, potest quilibet absque priuilegio in eo celebrare, vt ex vsu, & cap. *concedimus de consecrat. dist. 1.* in loco autem non benedicto requiritur priuilegium, vt colligitur ex cap. *in his de priuileg. & cap. vlt. eod. in 6.* & dixi dubio proximo.

6 Notandum secundò, hoc altare, si sit maius, olim solere erigi versus Orientem; nunc autem nullum est præceptum de hac re, sed tantum conuenientia quædam, seruanda tamen est consuetudo. In hac autem Dicecesi non est in vsu, ideoque indifferenter eriguntur talia altaria. Altaria verò minora possunt indifferenter respicere quamcumque mundi plagam; sic etiam Oratoria, vt S. Thom. 2. *quæst. 84. art. 3.* & alij, quos sequitur Suarez *loco cit.* videndus de omnibus his, & Filiuc. *tom. 1. tract. 8. cap. 4. quæst. 9. per totam.*

7 Nota tertio, non posse nos celebrare in altari, in quo eo die Episcopus celebrauit, absque eius licentia; id enim postulat reuerentia dignitatis Episcopalis, cap. *hinc de consecrat. dist. 1.* Bonacina cum alijs *tom. 1. disp. 4. quæst. vlt. punct. 9. num. 15.*

8 Quantum ad secundum, nempe qui ornatus requiratur in altari, vt in eo legitime, & ritè celebrari

lebrari possit. Respondeo, ex præcepto Ecclesiæ requiri primò mappam, vel tobaleam lineam extensam super altare, hæc autem debet esse duplex, vel vna plicata, & quamuis mappæ benedicti alicubi soleant, vt in Rubrica Missalis §. 20. & de defectibus §. 10. ex cap. altaris palea, de consecrat. dist. 1. hoc tamen non est necesse, vt tenet Suar. tom. 1. dispur. 8. sect. 5. Ledesma cap. 20. de Eucharist. conclus. 6. Filiuc. tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 124. Villalobos part. 1. tract. 8. diff. 26. num. 1. quibus addit Bonacina tom. 1. disp. 4. quest. vltim. punct. 9. n. 24. ex necessitate posse adhiberi mappas laicorum non benedictas, & postea ipsis laicis restituere, & quamuis dicatur esse ex lino, sufficit ex alio linteo, vt ex canabo, olanda, óruan. &c. Villalobos sup. dicere autem Missam sine mappa duplici, est graue peccatum, tum quia est contra Ecclesiæ præceptum in re graui: tum quia irrogaretur maxima irreuerentia tanto sacrificio, ita DD. citati, & alij communiter. In necessitate autem excusari potest à mortali, qui cum simplici tobalea celebraret, modò adfint alia necessaria, vt infra. Ita Filiuc. sup. n. 127.

9. Secundò requiritur corporale ab Episcopo consecratum ex linea tela, vel canabea, d. de olanda, óruan, &c. saltem quoad eam partem interiorem, qua corpus, & calix collocatur: ora autem potest esse serica, aut ex filo serico, & aureo contexta. Remanet autem consecratio, quandiu manet integrum, & non confractum notabiliter, ita vt non possit capere hostiam, & calicem. S. Thom. 3. p. quest. 83. ad 3. ad 7. Syluest. verb. Corporalia, Bonacina tom. 1. disp. 4. quest. vltim. punct. 9. num. 12. DD. citati, & alij communiter: ex quo fit, post lotionem non esse iterum corporalia benedicenda. DD. citati. Ad hoc corporale pertinet parua palea (quæ cum corporali dicuntur corporalia) qua calix cooperitur, quæ ex parte inferiore debet esse linea, vel canabea, d. de olanda, óruan, &c. in exteriori serica, vel aurea esse potest. Filiuc. supra num. 125. imò tota potest esse aurea, vel serica: vt cum Soto, & Ledesma tenet Villalobos part. 1. tractat. 8. diff. 26. num. 3. contra Suar. dist. sect. 6. hoc autem intellige, quando est per se distincta à corporali. Dicere ergo Missa sine corporali est peccatum mortale, ex cap. consuluisti de consecrat. dist. 1. & communi Doctorum, item si corporalia essent notabiliter immunda, peccaretur mortaliter contra reuerentiam tanto Sacramento debitam. DD. citati. Si autem non sint enormiter immunda, tantum esset peccatum veniale. Filiuc. supra num. 127. idem de alijs ornamentis. Similiter vix potest à peccato excusari Sacerdos secularis, qui sine parua palea celebraret, videtur etiam res grauis, & contra communem Ecclesiæ praxim, potest tamen excusari, si & vbi est in vsu, vt parte corporalis calix cooperiatur, vt faciunt aliqui Religiosi, aut adfit alia causa rationalis. Villalobos vbi supra, num. 1. Dixi, Sacerdotes seculares: nam multi Religiosi, vt Dominicani, vtuntur parte corporalis pro palea. At semoto scandalo, & contemptu non videtur mortale, celebrare cum mappa, & corporali absque palea, vt tenet Villalobos sup. num. 1. cum Suarez loco citat. quia, inquit, talis omisio non videtur res grauis.

10. Tertio requiritur in altari Missale, in quo saltem Canon integer contineatur. Nauarr. cap. 25. num. 87. & 88. Suarez vbi supra, & DD. citati: est

enim instrumentum necessarium, nam memoria est labilis, & non licet in actione publica se exponere periculo; in necessitate autem excusari potest à mortali celebrans, absque Missali, modò moraliter confidat de sua memoria. Filiuc. supra n. 127. Ledesma cap. 20. de Eucharistia, post octauam concl. & Villalobos sup. num. 5.

11. Quarto requiritur lumen ardens, ex cap. vltim. de celebrat. Missar. debet etiam ex consuetudine esse ex materia cerea, vnde non potest esse ex alia materia: si quis autem in necessitate, sine scandalo, & contemptu, cum lucerna ex oleo sacrificaret, non esset damnandus peccati mortalis. Suar. sect. 6. Filiuc. sup. num. 126. & Villalob. loco citat. num. 4. idem tenet Diana 1. part. tract. 14. resolut. 57 vbi addit: ego in tali necessitate constitutus, secluso scandalo, cum lumine olei celebrarem. Idem tenet de candela seuacea, Bonacina tom. 1. disp. 4. quest. vltim. punct. 9. num. 30. cum Vazquez 3. part. disp. 233. cap. 4. num. 15. & 16. contra Ledesma cap. 20. de Eucharist. post 7. conclus. In rigore autem præcepti vna sufficit: cõmuniter autem duæ adhibendæ sunt.

12. Quintò Crux, ex regulis Missalis, & cæmonijs Missæ collocanda est in altari, & ita seruant timorati: secluso tamen contemptu, non est mortale sine ea sacrificare, sicut nec esset mortale celebrare sine frontali, & alijs rebus dictis, quibus altaria ornantur. Nam vltra ea, quæ diximus, non est necessarius alius ornatus ad sacrificium; patet, quia nec ex natura rei, nec ex iure antiquo Ecclesiastico, aut ex consuetudine aliud habemus. Filiuc. tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 128. Ledesma cap. 20. de Eucharist. concl. 9. Imagines verò, & frontalia adhibendæ sunt in templis, & altaribus ad eorum ornatum, Villalob. sup. n. 6.

Dub. 17. Quæ vasa sint necessaria ad celebrandum.

1. Dico, ad celebrandum Sacrum requiruntur patina, seu patena, & calix, sine quibus Missa offerri non potest: habetur cap. vasa de consecrat. dist. 2. de calice quidem patet; quia aliter vinum consecrari non poterat; & quia sic fecit Christus; patena verò nõ est ita necessaria, quia poterat suppleri corporali, vel manibus; est tamen valde acõmoda, ne aliquæ reliquæ, seu particule amittantur: fuitque eius vsus antiquissimus fundatus in exemplo Christi, qui creditur in catino, seu patina consecrasse; quare omisio calicis, & patinæ esset peccatum mortale. Filiucius tract. 5. cap. 5. num. 129.

2. Dico secundò, eiusmodi vasa esse debent argentea, vel aurea, vel saltem stannea, si Ecclesia valde egeat, cap. vasa, & cap. vlt. de consecrat. dist. 2. Vnde non possunt esse ex ære, aurichalco, ferro, aut plumbo, quia recipiunt eruginem, & ad vomitum prouocant: neque ex ligno, quia porousum est, olim tamè in eo offerre licebat. Non tamen necesse est, vt totus calix sit aureus, vel argenteus; nam sufficit, vt cuppa sit ex dicta materia; nam illa solum seruit immediate ad Sacramentum, ideo tota alia materia potest esse ex ære, aut aurichalco: patena item debet esse ex eadem materia

teria qua calix, quanquam etiam ex aurichalco in inaurato confici solet. Filiuc. *sup. num. 130.* forma patinæ orbicularis communiter est, & bene quidem, quamvis posset esse alterius figuræ. Significat autem calix sepulchrum Christi Domini, patina vero lapidem sepulchro superpositum. Vide de ijs Suar. *tom. 3. in 3. part. disp. 81. sect. 7.*

4 Dico quartò, si patena, & calix post consecrationem iterum deaurantur ex parte, qua corpus, & sanguinem contingunt, amittunt consecrationem, consequenter sunt iterum benedicenda, quia per deaurationem fit noua superficies, & quasi nouus calix, contra Coninch *quæst. 83. art. 3. dub. 3. num. 246.* & Layman in *Theol. moral. lib. 5. tract. 5. cap. 6. num. 7.* quorum opinionem Diana *part. 1. tract. 15. resol. 3.* probabilem reputat, & merito, quia moraliter censetur idem calix, & retinere suam consecrationem, sicut Ecclesia, quando paulatim reficitur, in qua pars noua censetur consecrata, hoc ipso, quo consecratæ additur: si verò deauratio paulatim amittatur, non ideo perijt consecratio; quia tota materia est consecrata per modum vnus. Quid si cuppa calicis à pede separatur? Respondeo, si est fixa pedi, & non potest separari, nisi per fractionem, perijt consecratio separatione: si verò est mobilis, & ex artificio tornatilis, non perijt. Syl. *verb. Calix.* Suarez *disp. sect. 7.* Doctores citati, & alij cõmuniter apud Bonacinam *tom. 1. disp. 4. quæst. ult. punct. 9. num. 18.* Ep. 19.

5 Sed dices, an arcula, vasculum, seu pixis, in qua reseruatur Eucharistia, seu particula, aut hostiæ consecratæ, debeat esse consecrata, DD. citati, & cum alijs Diana *sup. resol. 2.* cõmuniter respondent negatiuè, quia de hoc nullum datur præceptum, ideoque inter doctos, & timoratos ita practicatur. At quia oppositum est securius cum Filiuc. *sup. num. 123.* consulere, vt benedicatur; hoc enim securius est, & magis decens: imò existimo cum Ledesma *cap. 21. de Euchar. post concl. 3. dub. ult.* probabilius esse, huiusmodi vas debere esse consecratum. Nam si ideo calix, patena, & corporale consecrantur, quia immediatè tangunt corpus, & sanguinem Christi, & hoc vas etiam illud immediatè tangat, videtur etiam egere consecratione; nam vbi est eadem, & omnimoda ratio, est eadem iuris dispositio, & iura expresse præcipientia calicis, & patenæ consecrationem, virtualiter etiam præcipiunt huius vasculi consecrationem, seu benedictionem. Hoc autem vas debet esse ex materia, qua calix, & patena confici possunt; non tamen esset damnandum pro mortali, si essent ex auro, aut aurichalco, vt docet Ledesma *sup. vers. Tambien.* modò mundum conseruetur, quia non prohibetur in iure, nec ratio calicis militat in hoc vasculo. Addit Ledesma, intra hoc vasculum ponendum esse aliquod linteum ad modum corporalis benedictum; at etsi hoc decentissimum sit, non tamen est necessarium, nec illud omittendo committitur peccatum. Diana *sup. resol. 2.* & alij, & consuetudo in multis locis approbata; quia nullibi est præceptum, proinde tutissimè potest stari consuetudini, qualiscumque illa sit: laudanda tamen est consuetudo conformis opinioni

Ledesmæ.

(••)

Dub. 18. An sit conueniens vsus sacrarum vestium in Missa.

1 Dico primò, Ecclesiam contententissimè instituisse vsum sacrarum vestium in Missa. Probat ex cap. *vestimenta de consecrat. dist. 1.* & ex Tridentino *sess. 12. cap. 5.* exemplo veteris legis, *Exod. 28.* in qua erant peculiaria vestimenta, & communi consensu Catholicorum, & praxi Ecclesiæ. Id enim postulat dignitas tanti sacrificij, ad cuius splendorem, & decorem huiusmodi vestes pertinent, vltra propriam significationem, quam singula habent, de qua in fine dubij.

2 Dico secundò, vestes sacerdotales, quibus ornantur Sacerdotes ad Missam celebrandam, sunt sex, Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola, siue Orarium, & Casula, siue Planeta. Patet ex vsu, & praxi communi Ecclesiæ, & consensu Doctorum apud Bonacinam *tom. 1. disp. 4. quæst. ult. punct. 9. num. 25.* Amictus, & Alba debent esse ex lino, aut canabo, aut *olarida, ruam, ó otro lienço,* cætera verò possunt esse ex serico, lino, lana, aut quid simile, iuxta vsum Ecclesiæ. Omnia autem vestimenta hæc debent esse benedicta ab Episcopo; patet ex cap. *vestimenta de consecrat. dist. 1.* ex Pontificali Romano, & vsu Ecclesiæ. Quam benedictionem retinent, quoad manet figura exterior, etiam si paulatim reficiantur: eam verò amittunt, quædo ita franguntur, vt non sint aptæ ad vsum, ad quem non sunt destinatæ, aut non amplius priorem retinent figuram. Ex quo fit, Albam non indigere noua benedictione, si ad eam reficiendam addantur aliqua, quorum additione adhuc remanet prior figura, etiam si quæ adduntur, non sint benedicta; accessorium enim sequitur naturam sui principalis. B contra verò amittit benedictionem, si ex ipsa abscindatur manica, quamuis postea ei eadem manica assuatur; nam facta abscissione, iam non manet apta ad vsum, ad quem fuit assumpta. Ita cum alijs Bonac. *sup. n. 26.* & Doctores communiter. Item Cingulum indiget noua benedictione, si ita perfringatur, vt nulla eius pars sufficiat ad cingendum: secus si aliqua ipsius pars ad cingendum apta remaneat, quamuis ei addatur alia pars minus apta. Bonac. *sup.* Vnde si per medium frangatur, & duæ partes postea colligentur, non amittit consecrationem. Emanuel Sa *verb. Missa. num. 12.* Diana *1. part. tract. 5. resol. 4.* vide Coninch *quæst. 83. art. 3. dub. 3. num. 251.* Item Casula non amittit benedictionem, etiam si ab ipsa pars interior, *el aforro,* separatur, imò si hæc duæ partes fuerint simul benedictæ, facta separatione adhuc remanebit benedictio. Vide Suarez *tom. 3. in 3. part. disp. 82. sect. 2. in fine* quia vtraque pars est integra Casula. Idem dic de Stola, si duplex sit, id est, *si tiene aforro.* Aduertunt tamen Doctores, Stolam deseruire posse pro Cingulo, & suo Manipulo, & Manipulum pro Stola, quia hæc vestes non habent formam determinatam. Villal. *part. 1. tract. 8. diff. 28. num. 5.* Sunt etiam benedicendæ Dalmaticæ, & habetur in Pontificali. An autem hoc sit necessarium, dubito, quia non pertinent ad vestes sacerdotales: quantum ad capam, existimo certum non esse benedicendam, vt comprobatur communis vsus.

3 Dico tertio, est peccatum mortale celebra-
re ab-

re absque aliqua ex dictis vestibus, etiam si vna sola omittatur. Ratio est, quia est præceptum Ecclesiæ de ijs vestibus ferendis, vt ex cap. *Ecclesiæ dist. 23. & cap. vestimenta de consecrat. dist. 1.* & probat consuetudo vniuersalis Ecclesiæ obseruatis talem ritum, tanquam maximè necessarium ad reuerentiam Sacramenti, & communis Doctorum apud Suar. *dist. 82. sect. 3.* & Bonacinam *tom. 1. dist. 4. quæst. ult. punct. 9. num. 27.* censetur enim in re graui violari vsus, & consuetudo Ecclesiæ. Idem dic, si adhibeatur aliqua non benedicta; nam tunc perinde est, ac celebrare absque veste benedicta; nam non benedicta non est vestis sacerdotalis, non tamen est excommunicatus, sed excommunicandus, qui sine vestibus sacris celebrat. Ledesma *cap. 21. de Eucharist. concl. 3. dub. 3. vers. Digo lo segundo.* Peccaret etiam mortaliter celebrans cum vestibus benedictis, si essent valde, & notabiliter immundæ; esset enim tunc maxima irreuerentia. Itacitati, & Doctores communiter.

4 Sed dices, an liceat aliquando sacrificare sine vestibus sacris. Respondeo, & dico primò, sine omnibus in nullo casu licet, etiam ob periculum mortis. Ita Caiet. *1. 2. quæst. 96. art. 4.* Ledesma *cap. 21. de Eucharist. concl. 3. dub. 2.* hoc enim non potest fieri absque scandalo, & periculo magnæ irreuerentiæ.

5 Dico secundò, in necessitate liceret absque vestibus minoribus, vt Stola, Cingulo, Manipulo, aut Amictu, vt si cū Casula, & Alba sacrificaret; deficiente autem aliqua ex minoribus, sine maioribus non liceret. Ledesma *sup. dub. 3. Filiucius tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 140.* vide Suarez *sup. sect. 7. Aduerte Dianam 1. part. tract. 14. resol. 69.* existimare esse probabile, posse Sacerdotem celebrare in patena, & calice nondum consecrato, & cum vestimentis nondum benedictis, quando alter Sacerdos bona fide cū ipsis antea celebravit Missam, quia per primam celebrationem ab alio factam iam, bona fide iam illa consecrata remanserunt; sicut Ecclesia polluta censetur reconciliata per celebrationem à Sacerdote, bona fide factam; oppositum verius, vt tenet Fagundez *lib. 3. cap. 1. num. 15. de præcept. Eccles.*

6 Dico tertio, ex materiæ leuitate non potest excusari, quia quilibet vestis est materia per se grauis sufficiens ad peccatum mortale, si voluntariè omittatur. Ledesma citatus *dub. 4.* & Filiucius *sup. num. 150.* Ex defectu autem voluntarij potest excusari à peccato, præsertim in minoribus vestibus; nam si ex inaduertentia, & naturali obliuione omitantur, nullum erit peccatum, præsertim mortale: si ex obliuione culpabili cum aliqua inaduertentia, erit peccatum veniale; si autem crassa, & affectata, erit mortale, vt latè Suarez *ubi sup.* & cum eo Filiucius *sup. num. 150.* Dixi, in minoribus, nam in maioribus vix potest dari inaduertentia, vt benè Ledesma *sup. vers. Tambien.*

7 Dico secundò, an sit peccatum celebrare nudis pedibus, Syl. & aliqui existimant esse mortale, nam consuetudo videtur introduxisse præceptum; at data tali introductione, etsi decentissimum sit cum calcamentis celebrare; sine illis autem excederet peccatum veniale graue, vt benè Ledesma *supra concl. 6.* & Villalobos *part. 1. tract. 8. dist. 28. num. 10.* vbi addit, Religiosos Minorum posse celebrare cum sandalijs: hoc autem pro

certo habe, calceos non debere esse benedictos.

8 Dices tertio, an liceat sacrificare capite cooperto. Respondeo negatiuè, ex cap. *nullus Episcopus de consecrat. dist. 1.* vbi iubetur priuari communionem eum, qui temerè contrariam facere præsumpserit. Idem præcipitur in Cæremionali Romano, & tenent Filiucius *loco cit. num. 152.* Villalobos *sup. num. 11.* & Ledesma *concl. 7.* qui *diff. 1.* ait, hoc peccatum solum esse veniale graue, si sic celebrat absque dispensatione, & necessitate. Filiucius autem *sup. cum Syl. verb. Missa 1. quæst. 2. S. 1.* videtur asserere esse mortale. Ex causa tamen iusta, vt infirmitate, licet secretò, aut coram illis, quibus nota est, velato capite celebrare, præsertim vsque ad consecrationem, absque dispensatione. Quod etiam cum Ledesma *ubi sup.* vt probabile admittit Diana *1. part. tract. 14. resol. 8.* secluso tamè scádalo, & cõtemptu. Si autem causa non manifestè sit iusta, debet impetrari dispensatio, quam potest pro secularibus concedere Episcopus, & pro regularibus Prouincialis. Hanc autem dispensationem spectare ad Pontificem refert declaratum à sacra Congregatione Grauantus *in eom. Rubr. Missalis, tom. 1. part. 1. tit. 2. lit. F.* & refert Diana *sup.* Verum tamen in hoc habenda est maximè ratio consuetudinis, & cauendum est omne scandalum, vt benè Filiucius *sup.* qui cum Nauar. *conf. 7. de celebr. Missa num. 5.* consentit posse dici Missam velato capite amictu sacro, etiam si Sacerdos sanus sit, quod non placet Ledesmæ, nec mihi, præsertim in Sacerdotibus secularibus, cum sit prætereorum consuetudinem. Idem dic de ministro, nam in dicto cap. *nul-lus*, Diacono prohibetur cooperto capite ministrare. Filiucius *ubi sup.*

9 Dices quartò, an mortaliter peccet Sacerdos, qui cum se vestibus induit, non recitat preces ab Ecclesia præscriptas. Nauar. *cap. 25. num. 73.* respondet affirmatiuè; cõtrarium tamen existimo probabilius cum Bonacina *tom. 1. dist. 4. quæst. ult. punct. 9. num. 31.* & Henriquez *lib. 9. cap. 24. ad finem*, quia consuetudo recitandi huiusmodi preces non videtur recepta cum tanto rigore: caueat tamen Sacerdos, ne illas omittat. Ita etiam Diana *infra resol. 41.*

10 Quoad vestes autem communes Sacerdotum nullum datur præceptum; decens tamen est, vt sint ita oblongæ, vt protendantur vsque ad talos.

11 Quantum verò ad Diaconos attinet, aliqui, quos, tacito nomine, citat Ledesma *sup. concl. ult.* existimat solum peccare venialiter, si absque contemptu, & scandalo sine proprio indumento munus suum exercent; verius tamen, & tenendum est, peccare mortaliter, vt ipse tenet, quia est res grauis.

12 Quantum autem ad priuilegia, quæ habent regulares circa benedictionem Ecclesiarum, & ornamentorum, vide Sorbo in cõpendio Minorum, *verb. Benedicere, num. 14.* vbi habetur posse illos ex priuilegio Leonis X. benedicere Ecclesias, Oratoria, & ornamenta, in quibus non interuenit christi: & compendium Religiosorum Societatis Iesu, *verb. Benedicere. S. 3.* vbi dicitur: quoad benedictionem tamen extraneorum, non nisi necessitas urgeat, & Prælati dissent, & sine illorum offensione. vide etiam Rodrig. *tom. 1. 99. regul. quæst. 19. per totam.* & Villalobos *part. 1. tract. 8. dist. 28. num. 7.*

13 Nunc autem de significatione sacrarum vestium pauca dicamus, longiorem verò explicationem vide apud Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 82. sect. 2. cum S. Thom. 3. part. quest. 83. art. 5.

14 Prima igitur vestis, quæ dicitur Amictus, qui literaliter, siue in ordine ad Christum, significat linteum, seu velum, quo Iudæi, Matth. 26. Christi faciem velabant, cum eum alapis percutiebant dicentes, *prophetiza nobis, quis est, qui te percussit*, vel humanitatem, qua tecta est diuinitas. Quoad mores autem, & nostram instructionem, significat armaturam Fidei, seu ipsam Fidem, fundamentum Religionis Christianæ, quæ non in euidencia rerum credendarum, sed in captiuitate intellectus voluntaria consistit, ob idque optimè per velamen oculorum repræsentatur. Toletus lib. 2. cap. 2. num. 3. Significat etiam spem, qua debet Sacerdos accedere ad offerendum sub nomine galeæ, *Thesal. 5.* & etiam fortitudinem operum, ob idque galea salutis dicitur, qua fulciri debemus in omnibus præsentis vitæ calamitatibus. Descendit autem Amictus iste à capite ad humeros, & dorsum: per quod opera significantur, quæ cum fide coniuncta esse debent; in humeris enim, & dorso similitudo laboris consistit. Ab isto duæ chordæ descendunt in pectus per modum crucis, quæ intentionem operum in Deo ponendam ostendunt, *yo que no ha de ocupar nuestro coraçon sino las cosas de Dios, y su passion.*

15 Secunda vestis est Alba longa, talaris, & ampla: ad literam, seu quoad passionem Christi Domini significat vestem illam, qua Herodes indait Regem gloriæ Christum, in signum amentia, ob idque est longa, vt gressu hominis impedito, hæc, illicque caderet, omnibusque in derisum esset. Toletus *sup. vers. Alia vestis.* Significat etiam diuinitatis splendorem, vel gloriam resurrectionis: quoad mores verò significat vniuersalè iustitiam, quæ debet esse in omni opere Sacerdotis, vt quidquid faciat, & operetur, conforme sit rationi, & voluntati diuinæ. Eius autem largitas significat amplitudinè operum Sacerdotis, quæ multa, & magna, & conuenientissimè facta esse debent. Debet esse linea, aut bislina, & non ex pellibus, sed ex herbis, ad significandum morum viriditatem, & vigorem: & albedo significat innocentiam, & mundiciem cordis, & vitam immaculatam.

16 Tertia est Zona, seu cingulum per renes, quo tota Alba comprimitur, & significat primum ligamen, quo Iudæi in horto Christum comprehendentes ligauerunt: item funes, & flagella, quæ Christi corpus ambierunt. Quoad mores verò significat castitatem, & continentiam, quia lumbos restringit, & prudentiam, ac discretionem; nam per illud Alba restringitur, ne super pedes defluat. Filiucius *sup. num. 145.* & Tolet. *loco cit.*

17 Quarta est Manipulus, qui secundum Filiucium *sup. num. 144.* significat Christi humanitatem, seu pugnam eius pro iustitia: secundum verò Toletum *sup. num. 4.* & meliùs, significat secundum ligamen Christi, quo in columna ligatus fuit manibus, estque in læuo brachio, quod denotat amorem intimum cordis, quo Christus passionem pertulit; quia cor ad læuam vergit partem, & Sacerdos profertur se simili amore corresponderum ipsi Christo. Moraliter verò significat cordis punctiōnem, veramque poenitentiā, quæ, significata per læuam ma-

num, in hac vita debet haberi: cui poenitentia postea respondet Manipulus retributionis, iuxta illud *Psal. 125. Eunte; ibant, & stebant misericordes semina sua, venientes autem venient portantes manipulos suos.* Ponitur etiam in sinistra; nam in dextera impedimentum esset, quominus Sacerdos cruces, & alias actiones facere posset.

18 Quinta est Stola, siue Orarium: quoad Christum Dominum significat vltimum ligamen, quo ad crucifigendum ductus est, seu obedientiam Crucis, & Christi passionem. Quoad Sacerdotem verò, & mores significat suauem iugum Christi: vnde in ordinatione dicitur, *Accipe iugum Christi.* Et quia per obedientiam ad Christum restituendus est in statu, quem per inobedientiam amisit, ideo dicitur: *Redde mihi Domine stolam immortalitatis, &c.* Ponitur autem super vtrumque humerum, vt denotet obedientiam, & patientiam, quibus iugum portari debet. Descendunt etiam inferiùs duæ partes, ad significandum prudentiam, & temperantiam: & extremitates sunt prope terram, ad significandum perseuerantiam. Nota, quòd Diaconus habet etiam Stola, sed tantum in humero læuo, per quod significatur vita actiua, eo quòd ille tantum sit ad ministrandum: Sacerdos verò in vtroque humero, vt complectatur vtramque vitam, actiuam, & contemplatiuam. Toletus lib. 2. cap. 2. num. 4. *vers. Quinta est.* Dicitur etiam Stola Orarium, ab eo quòd oratoribus, & prædicatoribus concedatur. Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 145.*

19 Sexta est calula, quasi parua, & minor calfa, quæ quoad Christum significat tunicam inconsutilem, & vestem purpuream, qua indutus fuit in domo Pilati, vt intelligit Gabriel super Canonem, qua exutus fuit, vt crucifigeretur. Quoad mores verò significat charitatem, quæ præcipua omnium est vestis, & virtutibus omnibus supereminet, eaque protegit, operitque multitudinem peccatorum, & coniungitur cum Amictu, vt denotet fidem coniunctam debere esse charitati. Vide Toletum lib. 2. cap. 2. num. 5.

20 Dalmatica autem, qua vtuntur Diaconi, & Subdiaconi, dicitur à regione Dalmatiæ, & repræsentat passionem Christi, ideo in modum crucis est formata.

21 Expositionem autè, & significationem omnium rerum, & actionum, quæ in Missa continentur, vide apud D. Thom. 3. part. quest. 83. art. 4. & 5. Stephanum Durant. in *Rationali diuinorum Officiorum, lib. 4. per totum* Henriquez lib. 9. cap. 220. 23. & 24. vbi de tota Missa. Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 83. sect. 1. & 2. vbi agit de partibus Missæ. Gabriel *super Canon.* Azor part. 1. lib. 10. cap. 34. & breuiùs Anton. de Literatis in *summa summa, part. 6. cap. 10.*

Dub. 19. An locis, vasis, & vestibus sacris debeat aliqua veneratio.

DE hac materia multa dixi in Decalogo lib. 1. cap. 10. dub. 15. de sacril. & cap. 11. dub. 1. ibi de *Eccles. immunit.* proindeque nunc pauca dicemus.

1 Dico igitur primò cum communi, prædictis rebus deberi venerationem: hoc enim dicitur ratio

tio naturalis, supposita fide mysterij sacrosanctæ Eucharistiæ, ad quam omnia dicta ordinantur, & spectant. Vnde aliquam irreuerentiam eis irrogare, peccatum erit magis, vel minus graue, secundum materiæ qualitatem, & grauitatem, vt latè dixi *diſt. dub. 15.*

2 Est ergo peccatum mortale, Tempia, vel altaria sine causa deltruere, in illis negotiari, iudicia, præsertim criminalia, exercere, confugientem ad Ecclesiam, ab ea extrahere, & alia, de quibus *diſt. dub. 15. Ledesma cap. 22. de Eucharist. Villalobos part. 1. tract. 8. diff. 29. num. 1. & latius Suarez tom. 3. in 3. part. diff. 81. sect. 8.*

3 Prohibetur etiam in iure, cap. *sacratas, diſt. 23.* & alibi sæpè, laicis, siue viris, siue foeminis tangere vestes, & vasa sacra, sed abijt in disfluetudinem quoad multa; nam omnia ornamenta, quæ immediatè non tângunt corpus, & sanguinem Christi, possunt à laicis, & foeminis tângi, secluseo contemptu: tangere verò calicem vacuum, & patenam; corporalia, & altare lapideum sine causa, solum est peccatum veniale. Quòd si vasa contineant actu corpus, vel sanguinem Christi, non possunt tangi nisi à Sacerdote, & ad summum à Diacono. Suarez *diſt. sect. 8. Filiucius tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 135. Ledesma cap. 22. de Eucharist. concl. 2. dub. 2. & Villalobos ubi sup. num. 3* ideo laici ea tangentes peccant mortaliter. Ita citati, quia materia grauis est. Vacua autem possunt tângi etiam à Subdiacono, & ministro in sacrificio, ex cap. *non licet el. 1. diſt. 23.* quòd etiam extenditur ad Acolitum, ex cap. *non licet el. 2. eod. extra ministerium à quolibet ordinato in minoribus etiam tanguntur sine peccato, ex cap. non oportet, diſt. 23.* non tamen à tonsurato tantum; quia vt refert Filiuc. *ubi sup.* in Societate Iesu datur priuilegium, vt laici possint ea tangere, modò habeant primam tonsuram.

4 Quantum verò ad modum lauandi corporalia spectat, seruanda est dispositio, cap. *nemo de cons. diſt. 1.* vbi præcipitur, quòd lauentur à Diacono, & aqua reponatur in piscina. Quòd Doctores interpretantur de prima lotionè; vnde non Diaconus corporalia lauans in prima vice, aut non reponens aquam in piscina, sed eam in loco profano fundens, peccaret mortaliter, quia res grauis est, & potest contingere, quòd ibi aliquæ remaneant particule. Idem dic de purificatorio propter magnam propinquitatem cum sanguine. Suarez, Villalobos, & alij. In secunda autem vice possunt lauari à foeminis, maxime Religiosis, vt communiter practicitur; ad hoc enim munus aptiores sunt hominibus. Quando verò datur alicui Religioni priuilegium, vt laici possint lauare corporalia, intelligendum de prima vice, non verò de secunda. Ledesma *sup. post concl. 2. vers. A esto.* Villalobos *sup. num. 5.*

5 Dico secundo, esse graue peccatum vestibus, aut vasis sacris vt ad profanos vsus, propter maximam irreuerentiam: imò nec amissa consecratione, seu benedictione licet ad eos vsus adhibere; nam in cap. *ligna de consecrat. diſt. 1.* disponitur, vt ligna, & lapides Ecclesiæ destructæ tantum ad aliã Ecclesiam, vel ad monasterium deferuire possint, non tamen ad coquina, vel similem locum in monasterio. Idem à fortiori dicendum de vestibus, de quo etiam cap. *altaris pala de consecrat. diſt. 1.* Ex quibus colligitur quanta reuerentia debeatur rebus sa-

cris; ideo Villalobos *sup. num. 6.* existimat esse peccatum mortale, amissa benedictione, eis vt ad profanos vsus. Ledesma verò *sup. concl. 4. dub. 2.* solum putat esse veniale, existimat enim materiam non esse grauem, quòd secluseo scandalo, & contemptu, probabiliter sustineri potest. Vasa autem argentea, in casibus, quibus vendi possunt, si transmuentur igne, & ferro possunt conuerti in alios vsus. Filiucius *sup.* & alij.

6 Conueniunt tamen Doctores, res profanas posse fieri sacras per benedictionem, & ad vsus sacros adhiberi, etiam in pristina figura, si ea apta sit, & absit scandalum, aut indecentia. Patet ex communi vsu Ecclesiæ; sanctus enim Urbanus Papa domum S. Cecilie in Ecclesiam consecrauit, idque fecere alij Pontifices.

7 Nota, licitum esse sepelire Sacerdotes cum vestibus sacerdotalibus, vt practicitur: nam cap. *nemo de consecrat. diſt. 1.* solum prohibetur, ne sepeliantur palea, id est, corporalibus. Vide Ledesmam *cap. 22. de Eucharist. post concl. 3.* & Villalobos *diff. 29. vt in fine.*

Dub. 20. Quæ dispositio requiratur ad Missam celebrandam.

Hic dubio magna ex parte satisfactum est *sup. cap. 5. de Eucharist. dub. 4.*

1 Dico igitur, ex parte corporis requiritur, quòd sit ieiunus, vt latè dixi *diſt. dub. 4.* nam sumpturus est Sacramentum, quòd prærequirit, vt Sacerdos sumens sit ieiunus, aliter Clericus contrafaciens deponendus est, cap. *nihil 1. quæst. 1.* Item dispositio corporis debet esse talis, quæ tollat periculum, vel relinquendi sacrificium inchoatum propter morbum caducum, aut capitis vertiginem, vel cum irreuerentia offerendi propter lepram, aut periculum vomitus. Debet etiam præmitti manuum lotio ex decentia, non autem ex necessitate, quæ inducat præceptum sub mortali, ex Suarez *tom. 3. in 3. part. diſt. 82. sect. 1.*

2 Dico secundo, quoad dispositionem animæ certum est, requiri intentionem celebrandi, seu sacrificandi, de qua *lib. 1. vbi de Sacramentis in genere, cap. 3. dub. 2.* & vbi de Eucharistia, *cap. 6. dub. 1. num. 2.* Certum etiam est, esse vtilissimum, & perfectissimum recitare psalmos, & orationes, quæ designantur in Missali pro præparatione ad celebrandum: hoc autem non est præceptum, sed consilium, ideoque illa omittens, secluseo contemptu non peccat. Suarez *sup.* Ledesma *cap. 23. de Eucharist. concl. 4.* & Villalobos *part. 1. tract. 8. diff. 30. num. 5.* Item, & præcipuè ex parte animæ, requiritur puritas conscientie; quia conficit Sacramentum, illudque sumit Sacerdos; quare si est in peccato mortali, tenetur confiteri, si habeat copiam confessorij, vel saltem conari ad contritionem, si non adest illius copia, & ex alio capite est necessitas celebrandi, modo latè explicato *cap. 5. de Eucharist. dub. 4.* Difficultant tamen Doctores, quot peccata committat, qui celebrat Missam in mortali, de quo dixi *dub. 4. n. 5. cap. 5. de Euchar. Rodrig. in c. 24. 40. concl. 26.* existimat tantum esse vnum sacrilegium, eo quòd tota Missa moraliter censetur vnum opus. Ledesma *sup. concl. 2. diff. 1.* existimat, esse tria sacrile-

crilegio, quia sacrificat, consecrat, & sumit in peccato mortali. Villalobos verò, *supra num. 6.* reputat, tantum esse duo sacrilegia, vnum quia conficit Sacramentum in peccato mortali, alterum quia in eo illud sumit, & hoc existimo verius; quia sacrificium in consecratione consistit, vt dixi *hoc cap. dub. 2. num. 7.* nihilominus non est improbabilis sententia Rodriguez. Nec peccat duplici peccato, eo quòd sumat vtramque speciem, sicut nec recipit dispositus maiorem gratiam. Nec peccat mortaliter eo quòd dicat Epistolam, & Euangelium, vt tenet Villalobos *supra*, de quo *lib. 1. cap. 3. dub. 3.* in praxi autem ille, qui in mortali celebravit, sufficiat, dicat se Missam in peccato mortali celebrasse; nam sic intelligitur omnia sacrilegia ibi contenta.

3 Sed rogabis an sit peccatù mortale celebrare Missam ante matutini Officij celebrationem: distinguendum est, aut loquimur de recitatione priuata Officij, quæ fit secretò a persona priuata, quæ Missam dicturus est siue priuatà, siue solemnem; vel de publica recitatione matutini, quæ fit in Choro ante Missam solemnem, vel conuentualem. Si sermo sit de priuata recitatione affirmat Gabriel, Angel. & Nauarr. apud Suar. *disp. 82. sect. 1.* & alij apud Bonacin. *tom. 1. disp. 4. quest. vlt. puncto 9. num. 7.* Lopez verò *2. part. instr. cap. 79.* Sotus *in 4. dist. 13. quest. 1. artic. 2.* Suar. *disp. 82. sect. 1.* & cum his, & alijs Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 5. à num. 140.* & Bonacin. *supra num. 7.* negant esse mortale, quod tanquam verius, & probabilius amplector cum Villalobos *part. 1. tract. 8. diff. 30. num. 1.* Fundamentum est, quia ex natura sua non datur connexio inter matutinum Officium, & Missam, vel saltem non est tanta, vt conuertens hunc ordinem peccet mortaliter: deinde quia in iure non datur præceptum, nec in factò consuetudo sufficiens ad obligandum saltem ad mortale, esset tamen veniale peccatum, si non adesset causa (cù ea nullum) videtur enim aliqua irreuerentia, eo quod matutinum sit Officium nocturnum, & Missa diurnum. Ita Sotus *supra*, Ledesma *cap. 23. de Eucharist. concl. 8. diff. 1.* causa autem excusans à veniali sufficit mediocri, illa scilicet, quæ satis esset defendendi matutinum absque culpa: aut si instet hora dicendi Missam, & populus, vel alia persona grauis expectet, vel elabatur commodum tempus dicendi Missam. Quòd si Sacerdos male fecerit differendo matutinum, & occasio occurrat dicendi Missam, nec commodè posset expectare, tunc sine culpa posset dicere Missam, vt cum Nauarr. *cap. 25. n. 83.* tenet Filiuc. *sup. num. 142.* Nec obstant Rubricæ Missalis, in quibus asseritur Missam celebrandam post matutinum, nam vel loquuntur de Missis conuentualibus (de quibus statim) vel tantum hinc indicant, quid fieri deceat, & fieri solet, ac melius est; sicut etiam ibi dicitur, vt vacent orationi Sacerdotes celebraturi, & tamen nemo dicit, id præcipi. Ita Filiuc. *sup. num. 140. vers. Ad secundum*, vel dic, Rubricas in hac parte non videri receptas cù tanto rigore, ita etiam Bonacin. *vbi supra*, vide Coninch *quest. 83. artic. 2. dub. 4. num. 220.* ex quibus constat non recitantem priuatim matutinum ante Missam, etiam conuentualem, sine iusta causa non peccare mortaliter, sed venialiter: imo ex se nullum esse peccatum infnuat Filiuc. *sup. num. 142.* vbi dicit, consuetudinem recitandi officium an-

te Missam, ad summum obligare ad veniale sine iusta; ergo vbi non est consuetudo nullum erit peccatum, Et Villalobos *sup. num. 1.* ait: *Por ventura seria venial, & Bonac. loco citato*, dicit, quamuis fieri possit, vt peccet venialiter defectu debite deuotionis, vt si recitet matutinum tardius, quàm par sit, quasi dicat, forè peccabit, non quia ante Missam matutinum non dixerit; sed quia tardius, & minus deuotè recitauerit. Ideo Diana *1. part. tract. 14. resol. 36.* absolute dicit hanc secundam sententiam esse probabiliorē, & in praxi sine vllò scrupulo amplectendam, & quidem vbi non est consuetudo recitandi matutinum ante Missam, valde probabiliter sustineri poterit, nullum esse peccatum, matutinum non præmittere. Si autem sermo sit de recitatione publica matutini officij, vbi est consuetudo, vt præmittatur ante conuentualem solemnem, existimat Ledesma. *sup.* esse peccatum mortale celebrare, non dicto matutino; idem tenet Villalobos *loco cit.* nisi adsit grauis causa, & absit scandalum. Nihilominus tamen, semoto scandalo, existimo solum esse veniale, quia vt ait Filiuc. *supra num. 140.* in fine non videtur talis consuetudo cum tanto rigore introducta, idem cum alijs sentit Bonacina citatus.

Dub. 21. De ritu quæ seruare tenetur Missam celebrans.

1 **R**itus, qui in Missæ celebratione obseruantur, alij consistunt in actione, alij in verbis. Priores sunt genuflexio, Crucis signatio, pectoris punctio, aquæ cum vino mixtio, corporis Christi, & sanguinis eleuatio, hostiæ fractio, & Sacramenti sumptio, &c. Posteriores sunt orationes, & verba, quæ in Missa dicuntur, siue publice, siue secretò, quorum explicationem legere poteris, apud Suar. *tom. 3. in 3. part. disp. 83. sect. 1. & 2.* Qui omnes ritus conuenienter in Missa adhibentur, vt tenet communis Catholicorum cum S. Thom. *3. part. quest. 83. artic. 4.* quod certa fide tenendum est, vt late probat Suarez *supra sect. 1.* omnes enim pertinent ad religiosum cultum, reuerentiam tanti Sacramenti, & deuotionem fidelium; & sunt conformes traditioni Apostolorum; ex Trident. *sess. 22. cap. 4. & Can. 6. & decreto de obseruandis.*

2 Dico primò, Sacerdotes quoad verba tenentur seruare integrum Missæ ritum, prout est in Missali statutum, ita Suarez *disp. 83. sect. 3.* & communiter DD. & probatur ex Trident. *sess. 22. decreto de obseruandis in Missa*, & ex constitutione Pij V. initio Missalis, ijs verbis: *Mandantes, & striete omnibus, & singulis in virtute sanctæ obedientiæ precipientes, vt Missam iuxta ritum, modum, ac normam, quæ per Missale hoc à nobis nunc traditur, decantent, aut legant.* Quæ verba, vt de se patet, indicant præceptum, est enim hic ritus res grauis spectans ad diuinum cultum, ideo ab omnibus est obseruandus: nisi fortè aliqui priuilegium habeant.

3 Dico secundò, omittere voluntariè aliquid eorum, quæ præscribuntur, in materia graui erit mortale, in leui veniale. Suarez *diff. sect. 3.* Ledesma *cap. 24. de Eucharist. post. 4. conclus.* Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 155.* Villalob. *part. 1. tract. 8. diff. 31. num. 2.* & communiter DD. Ratio est quia

tota Missa est quædam actio cõposita ex varijs partibus; ergo eam mutilare iuxta notabilem quantitatis partem, vel leuiorem erit peccatum mortale, vel veniale. Hinc fit peccare ex se mortaliter Sacerdotem, qui omitteret Epistolam, Euangelium, & a fortiori aliquid notabile Canonis, vt *Communicantes*, &c. quia partes notabiles sunt. E contra tãtum peccare venialiter eum, qui omitteret rem leuiorem etiam in Canone (etsi maiori cura dicendus sit) vt si omittatur nomen alicuius sancti, vel tempore Paschali, ea quæ interponuntur in Canone, *Communicantes*, aut in actione, *hanc igitur oblationem*, &c. Ita cum Filiuc. Diana *infra resolut. 39*. Sic etiam omittere *Credo*, Gloria, commemoracionem aliquam, quia non sunt partes simpliciter necessariae ad Missam, facilius excusat à mortali: & quando hæc per obliuionem omittuntur, & paulo post recordatur, repetende non sunt regulariter, quia id non potest fieri coherenter, & absque nota. Nec tenetur Sacerdos Missam solemnem celebrans Epistolam, & Euangeliũ recitare, quia nullibi reperitur præceptum. Diana 1. *part. tract. 14. resolut. 42*. Vfus tamen, & bene quidem, est in contrarium: similiter peccaret mortaliter, iuxta grauitatem materiae, Sacerdos in Missa ex deuotione addens nouas preces, quia prohibitum est in Missali. *Syl. verb. Missa quest. 2. & 3. Sotus in dist. 13. quest. 2. artic. 4. Filiuc. sup. num. 156. & alij communiter. Præsertim si publicè dicantur: quòd si vt priuata persona secrete aliquid recitet, non peccabit directè contra hoc præceptum, faciet tamen imprudenter. Suarez *dist. sect. 3. peccaret etiam mortaliter Sacerdos regularis, qui in Canone Missæ pro nomine Episcopi in Canone Missæ poneret nomen generalis, suæ Religionis, prout declaratum à sacra Congregatione. Diana 1. part. tract. 14. resolut. 40. de qua vide Villalob. part. 1. tract. 8. diff. 31. n. 30. & Portel. in dub. regul. verb. Missa, num. 14. Peccaret etiam mortaliter, qui sine vrgentissima causa omitteret Missam inceptam propter irreuerentiã, quam irrogaret sacrificio Missæ, sitque suspensus, ex cap. nullus, de consecrat. dist. 1. non autem excommunicatus manet, vt tenet Nauarr. de oration. Miscel. 42. & cum eo Ledesm. cap. 24. de Euchar. concl. 7. vrgens, & legitima causa censetur, si ob repentinam infirmitatem Sacerdos non potest perficere sacrificiũ: si inter Missam recordatur, nõ esse ieiunium, aut excommunicatum, de quibus dixi *hoc cap. dub. vltim. si ante consecracionem ingrediatur (secus si post) excommunicatus vitandus. Item, si dum dicit Missam ante consecracionem imponitur interdictum, aut cessatio, aut violaretur Ecclesia, vt dictum est *hoc cap. dub. super. conclus. 4. de quibus Ledesm. vbi sup.****

4 Dico terciò, certum est, dari etiam præceptum de ritu in actione seruando: patet ex ratione primæ conclusionis, potestque violari hoc præceptum omissione, vel commisione, vt supra dictũ est de alio ritu. Quare peccatum mortale est ex se, si omittatur aliquid, vel addatur animo immutandi vel inducendi nouum ritum pertinentem ad nouum cultum, vel specialem significacionem. Quòd si ritum fiat ex priuata deuotione, licet sit indiscreta actio, & peccatum veniale, non tamen erit mortale, omisso autem huius cæremonia, si grauis sit, continens specialem significacionem, vt mixtio aque

cum vino, hostiæ cum calice, eleuatio corporis, & sanguinis, & similia, esset peccatũ mortale; nisi vel aliqua ignorantia, vel inaduertentiã excuset, Filiuc. *tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 159. vide Suar. disp. 84. sect. 1.*

5 Sed dices, an oblatione iam facta, si offeratur Sacerdoti particula, vel hostia pro communicando laico, possit illam consecrare. Possuetin. *cap. 2. num. 27. respondet ita: dico vidisse eas offerri, & non offerri, & si vis esse offerendas, credo sufficere esse in altari tempore Offertorij cum animo eas consecrandi suo tempore, hæc ille: nimis quidem lata videtur hæc sententia. Bonacina de Sacrament. dist. 4. quest. vlt. punct. 2. num. 6. dicit debere adesse in altari ante primum Offertorium; nam videtur pertinere ad idem sacrificium, vt disponitur in Rubrica Clementis VIII. Gauantus verò in comm. ad Rubricas Missalis *tom. 1. part. 3. tit. 10. num. 19. docet oppositum, quod probabile existimat Diana 1. part. tract. 14. resolut. 71. modò apponantur ante Præfationem, & quando fit, efficiatur oblatione eiusdem mente concepta; quæ sententiã cum dicta limitatione rectè potest practicari, præsertim si aliqualis adfit causa: probabilior tamen, & sequenda est opinio Bonacina.**

6 Sed quæres, an peccet Sacerdos, qui aliàs seruatis omnibus cæremonijs celebrat Missam, sed nõ eam, quæ eo die est celebranda, iuxta regulas Missalis, sed aliam votiua ex deuotione. Vel an quilibet possit celebrare quocũque die, & festo Missam aliam votiua: hæc quæstio quotidiana est; ideo oportet, vt non omittatur. Ad cuius intelligentiam distingue, aut Missa votiua est solemnis, aut priuata.

7 Suppono ex regula quarta Missalis Pij V. à Clem. VIII. recogniti, Missam votiua cum cantu, & solemnitate, solum dici posse quando Officium fit de feria non priuilegiata, dummodo nõ sit vigilia, nec resumenda sit Missa Dominica præcedentis, quæ fuit impedita: si verò Missa votiua sit priuata, dici potest quocumque die, festo duplici, nec Dominica impedita, dummodo fiat cõmemoratio Officij illius diei. Hæc Rubrica, iuxta cuius dispositionem Missæ votiua solum sunt celebranda diebus ibi præscriptis. Circa quod Alcozer *vbi de cæremonijs Missæ fol. 18. & 19. refert in Hispania per quoddam Breue Greg. XIII. Missis votiuis ex dotatione in festis duplicibus satisfieri Missa diei cum commemoracione Missæ votiua ex dotatione: aut quod post Missam diei dicatur illa alia ex dotatione: dicit etiam Alcozer *supr. fol. 18. petenti Missam votiua in die, qua secundum Rubricam dici nõ potest, satisfieri Missæ illius diei, etiam absque commemoracione Missæ votiua; nam Ecclesia corrigi intentionem petentis ad Regulas Missalis, quomodo melius satisficit intentioni deuoti. Idem tenet Ledesm. cap. 25. de Eucharist. concl. 6. vers. A la confirmacion. Reginald lib. 29. sect. 8. numer. 208. Henriquez cap. 23. numer. 6. quia institutio contra ordinarium Missalis est inutilis. Addit Henriquez *lit. M. in feria Missa principalis potest esse votiua: si autem festum sit duplex, seu semiduplex, Missa principalis non fiat nisi de die: subdit, imò de licentia Episcopi interdum fit Missa principalis votiua de Cõceptione, aut alio festo B. Mariæ Virginis, nec obstat, inquit, cap. hoc***

hoc attendendum, de celebrat. Missar. quia vt ait consuetudine est derogatum, vt tenet Nauarr. *conf. 6. lib. 3. tit. 41. de celebrat. Missar.* Quare pro longa de passione satis implet, si celebret de festo etiam semiduplici, aut infra octauam, vt cum Nauarr. *dict. conf. 6. num. 8.* tenet Henric. *loco cit.*

His positis difficultas est, an sit peccatum Missam votiuam celebrare cōtra ordinem præscriptum in dicta Rubrica, seu in die in dicta Rubrica excepto.

8 Dico igitur primò, dicere Missas votiuas priuatas extra dies præscriptos in Rubrica nō est peccatum, ita Ledesm. *vbi sup. Filiuc. tom. 1. tract. 5. c. 5. n. 154.* & laius Suar. *tom. 3. in 3. p. disp. 83. sect. 3.* & Bonac. cum alijs *tom. 1. disp. 4. q. vlt. punct. 7. n. 7. §. 2. 25.* & Henric. *sup. n. 5.* Ratio est, nam etsi regulæ Missalis in re graui, nisi aliter ferat cōsuetudo, obligent sub mortali, vt docent Suarez *vbi sup. Azor 1. p. lib. 10. c. 29. q. 6. Possuin. c. 2. n. 16.* Bonac. *loco cit. n. 3. vers. Respondeo negando.* & alij: distinguendum tamen est, aliud esse mutilare ordinem Missæ omittendo aliquid eorum, quæ dicenda sunt, vel facienda, quod esse peccatū, explicatum est in principio huius dubij: aliud vero dicere Missam alterius diei, seu de alia, quā in Missali præscribitur, & in hoc secundo casu, de quo est quæstio, ait Suarez non semper esse culpam, dūmodo integer ritus seruetur, quia tunc in rigore non præmittitur ritus dicendi Missam; neq; videtur esse latū præceptum proprie, & in rigore de dicēda de feria, aut de festo; nam cum Sacerdos nō teneatur hodie Missam dicere, non est cur obligetur ad dicendam hanc determinatē Missam, si vult eo die celebrare, cū liberū sit à celebratione abstinere. Secus autē de diuino Officio, quia datur præceptū de eo, & tali dicendo singulis diebus: in Missa vero non est ita, & ideo viri docti, & timorati sine scrupulo solent Missas votiuas celebrare. Hanc autem sententiam limitat Villalob. *p. 1. tract. 8. diff. 31. n. 5.* vt tantū procedat in diebus ordinarijs, non autē in festis solemnibus, sicq; esse in vsu, ideo non videri licitū, vt in diebus solemnibus, v. g. Paschæ, &c. dicatur Missa votiuæ de Passione. Nihilominus tamen non audeat (& bene) opinionem contrariam condemnare, eo quod à viris doctis sustineatur. Vnde non esset reus culpæ, saltē mortalis, ille, qui in diebus Apostolorū, B. M. Virginis, & Dñi nostri diceret aliam priuatam Missam, secluso tamen scandalo, vt etiā tenet Dian. *2. p. tract. 14. resol. 3.* Rubricas autē Missalis nō obligare sub mortali, docet Possu. *de off. Curati. c. 2. n. 26.* & Eagund. *de quinque præcep. tract. 1. lib. 3. c. 21. §. seqq.* quod ait probabile Dian. *1. p. tract. 14. resol. 55.* sicq; non peccare mortaliter, qui vnam vel alteram Rubricam non obseruaret, secus autē si nullam, aut si in rebus substantiālibus sacrificij delinqueret, Idem Diana *ibid. resol. 70.* & alibi sæpè putat Rubricas Missalis esse doctrinales, & non inducere præceptum, sed tantum instruere, & consiliū præbere.

9 Dico secundò, quoad Missam solemne, & cōuentualem, strictior est obligatio celebrandi eā iuxta Rubricā Missalis, vt docent citati: tū quia ita disponitur in *cap. quidam. c. cum creatura. de celeb. Miss.* tum quia id videtur esse in vsu: circa quod aduertēdū in Concil. Prouinc. Valent. *sess. 4. c. 6.* prohiberi, ne in Parochijs, diebus Dominicis, & festiuis, Missæ solemnes votiuæ, quæ, *dupla*, appellantur, celebrē-

tur, alijs autem diebus illas celebrare permittit, dummodo Missa conuentualis, vbi ea de more dici solet, saltem priuatim celebrari non omittatur. Quod quidem Decretum confirmatur in Synodo Diocesana Valentina anno 1631. *Decreto 17.* vbi præcipitur illud strictè obseruari, & additur, vt Dominicis Aduentus, Quadragesimæ, Dominica in Albis, & festis colendis Sanctorum nulla vnquam dupla contra illorum dierum Officij seriem admittatur, aut celebretur, alijs puniantur poenæ dicti Decreti, insuper mandat duplas iam admissas illis diebus prohibitis, celebrari primò die non impedito. Non tamen intendit prohibere celebrationes earum festiuitatum, quas Confraternitates iuxta suas constitutiones auctoritate Apostolica, vel Ordinaria roboratas, hæctenus celebrare consueuerunt, vt sunt Sodalitates Sanctissimi Sacramenti super Mineruam, quadraginta horarum, & similitim. Si autem roges an sit peccatum mortale præscriptum ordinem non seruare, respondeo, me non audere sub mortali condemnare, eo quod videam alicubi sine tali scrupulo praticari, & Doctores citatos non id expresse affirmare, sed tantum dicere, Rubricas Missalis in hac parte strictius obligare. Deinde quia Concilium Prouinciale loco citato, in fine permittit, vt duplæ illis diebus prohibitis iam admissæ possint illis diebus celebrari, alio tempore, quàm quo Missa conuentualis, & Horæ Canonice in choro dici solent: quod quidem non permetteret si aliàs esset peccatum mortale. Ad vitandum autem omne scrupulum; vbi adest copia Sacerdotum, poterunt celebrari Horæ Canonice, & Missa conuentualis cantu ordinario, aut saltem priuatè hora solita, & postea Missa solemnis votiuæ. Nihilominus tamen in vniuersum loquendo, curandum est, vt Rubricæ Missalis obseruentur.

10 Dico tertio, quando aliquis ex institutione Capellanæ, stipendio, aut promissione obligatur ad celebrandam Missam specialem, vt de B. Maria, de Requiem, &c. tenetur id præstare, per se loquendo, aliter infideliter ageret, non stando promissis contra intentionem fundatoris, aut dantis stipendium. Ledesma, Filiuc. Suarez *locis citat.* & cum his & alijs Bonac. *tom. 1. disp. 4. q. vltim. punct. 7. §. 3. n. 4.* Dixi, *per se loquendo*, quia fieri potest, vt non delinquat, si secluso scandalo, aliam Missam ex iusta causa celebret, vt si in eum diem incidat solemnitas alicuius sancti duplicis, vel semiduplicis, tunc videtur posse eo die de illo sancto celebrari, imò in festis solemnibus melius faciet si illum seruet, tum quia, inquit Panormitan. *in cap. quidam laicorum, de celebrat. Missar.* celebranda est Missa de eo, de quo fit Officium, & reprehensibile est (inquit) Sacerdotibus ad instantiam laicorum dimittere Missas proprias propter peculiare ex deuotione: tum quia seruandus est ritus Ecclesiæ, & quisque debet Missali, & vsui communi se conformare: tum quia, licet Missa de Requiem, quā quis tenetur pro defuncto celebrare, magis pro fit defuncto, quàm alia, si ea Missa consideretur secundum preces ab Ecclesia impostas ad hunc finem, nihilominus si consideretur, vt sacrificium est, æqualiter prodest: & defectus Missæ petita suppleri potest, & compensari deuotione illius sancti, cuius Missa eo die itè celebratur. Quo in casu celebrans iuxta præ-

prescriptum Rubricæ satisfaciunt fundationi, & intentioni petentis Missam, cum regulata sit iuxta Ecclesiæ dispositionem; nec tenetur in Missa dici Collectam, aut commemorationem facere pro mortuis, aut Missæ votiuæ, cum defectus talis Missæ suppleatur per celebrationem Missæ celebrandæ, iuxta prescriptum Missalis ordinem, ut dixi in suppositione, & docent Nauarr. c. 25. n. 100. & cum alijs Bonacin. ubi sup. Vide Suar. disp. 83. sect. 3. vers. In quo est magna, Azor tom. 1. lib. 10. c. 32. q. 6. Henriquez lib. 9. de Missa, c. 23. n. 6. Nauarr. sup. n. 134. Tollet. lib. 2. c. 28. n. 3. Posseuin. c. 2. n. 44.

11 Concludendum igitur est cū DD. citatis, in vniuersum loquendo, optimū consiliū esse, Missalis ordinē non prætermittere absq; rationabili causa.

12 Ex dictis sequitur, eū, qui suscipit onus celebrandi triginta Missas S. Gregorij pro defunctis, nō teneri singulas de Requiem celebrare, ijs præsertim diebus, quibus Officiū solemniter celebratur, ut patet ex dictis, & tenet Bonac. sup. n. 6. imò potest eas ob iuxtam causam interrompere. Bonac. sup. n. 7. ita etiam Diana p. 1. tract. 14. resolut. 32.

13 Quæres tamen, an Missa celebrari queat materno, & vulgari sermone. Respondeo negatiuè, patet tum ex vsu Ecclesiæ, tum ex Concil. Trid. sess. 22. c. 8. tum quia parabolæ multæ, & multa ænigmata Scripturæ in Missa leguntur, quæ non possunt comode in linguam vulgarem transferri. Azor p. 1. lib. 8. c. 26. q. 5. & cum alijs Bonacin. sup. punct. 9. n. 36. & communiter DD.

14 Quæres secundo, an Missa sanctissimi Rosarij Prædicatorum Ordini cōmissa possit à sæcularibus celebrari. Negatiue respondet Gauant. in comm. Rubr. Missal. tom. 1. p. 1. tit. 20. n. 16. idque declaratum refert à sacra Congreg. die 20. Nou. 1622. qui tit. 15. n. 11. aduertit ut pro Missa Rosarij dicatur Missa de S. Maria ad Niuēs, aut de Nariuitate, mutato nomine in festiuitatis. Diana 1. part. tract. 24. resolut. 74.

Dub. 22. An sit necessarius minister inferuiens Sacerdoti celebranti.

1 Dico primò, de iure Ecclesiastico in Missis priuatis requiritur vnus saltē minister. Probatur ex c. *proposuit, de filijs Presb.* Concil. Basili. sess. 21. & cōmuni vsu Ecclesiæ. Quòd sufficiat vnus, probat etiā vsus Ecclesiæ; nec obstat, quòd Sacerdos dicat Dñs vobiscū, significans ibi ad esse multos; nā Sacerdos Ecclesiam alloquitur, ad eamq; intentionem refert, in cuius nomine respondet minister: et cum spiritu suo. Similiter illa particula (*in omnium circumstantiis*) exponenda est de ijs, qui in fide cum Sacerdote communicant. Dixi, de iure Ecclesiastico, nam nullum datur diuinum præceptum celebrandi cum vno, aut pluribus ministris: tum etiam, quia Ecclesia potest dispensare, ut absque villo ministro celebretur: ut dicemus statim; ergo minister non est de iure diuino. Dixi etiam, in Missis priuatis, quia in solemnibus requiruntur Diaconus, & Subdiaconus. Vide Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 87. sect. 1.

2 Dico secundo, hic minister necessariò debet esse vir, & non fœmina; est enim fœminis hoc à iure prohibitum, cap. *de cohabitatis, Clericor.* &

mulierum, idque propter indecentiam, & periculum: ita est necessarius vir, ut etiam in necessitate non possit ministrare fœmina, sed potius tunc celebrandum esse sine ministro, ut infra. Ita Suarez ubi supra. Filiuc. tom. 1. tract. 5. cap. 6. num. 193. & cum alijs Bonacin. tom. 1. disp. 4. q. vlt. punct. 9. num. 32. quidquid dicat Didac. Nugnus in 3. part. tom. 1. quest. 3. artic. 6. dub. 1. remote autem possunt fœminæ respondere Sacerdoti, ut faciūt moniales in choro.

3 Dico tertio, in casu necessitatis fortuitæ, & extraordinariæ, potest sine scrupulo celebrari absque ministro, ex Gloss. cap. *hoc quoque de consecr. dist. 1. Sor. 4. dist. 1. c. 3. q. 2. arr. 5. Suarez disp. 87. sect. 1. Villalob. tom. 1. tract. 8. diff. 14. n. 2. & cū alijs Bonac. sup. verb. addo, c. n. 3. iuxta autem causa censetur, necessitas se aut aliū cōmunicandi pro viatico, aut casus magnæ solēnitatis, aut si in die festo Sacerdos aliter audire Missam non posset: si autem necessitas, vel potius causa esset ordinaria, requiritur dispositio: sic Eremita, qui sine seruo est, indigeret dispensatione, quia id esset præter communem Ecclesiæ consuetudinem, & illa non potest dici necessitas, sed potius voluntarius viuendi modus.*

4 Dico quarto, minister in Missa solemniter inferuiens tenetur seruare Rubricas Missalis: si autem inferuiat priuata Missæ, scire debet, quomodo respondeat, & tractare debet diligenter ea, quæ ad se pertinent, ut ex parte sua nullus error committatur: nec peccat inferuiendo existens in peccato mortali secluso scandalo, quia non est minister ad id deputatus; peccaret tamen si in necessarijs deficeret, ut si culpa sua materiam ineptam traderet Sacerdoti. Suarez disput. 87. sect. 2. Bonacin. sup. n. 35.

5 Denique si nullus adsit, qui respondere sciat, posset Sacerdos in casu necessitatis, sed minoris supradictis ministrum instruere, præeundo, & verba responsum cū eo dicendo. Filiuc. sup. n. 196.

Dub. 23. De corrigendis defectibus in Missa occurrentibus.

1 Suppone, defectus posse esse substantiales ad substantiam sacrificij pertinentes, ut defectus vini, aut panis; aut accidentales, ut defectus aquæ; aut non eleuare calicem, & similia, ut latius infra constabit: conueniūt omnes Doctores, teneri Sacerdotes, euitare omnes defectus, & omisos supplere, modo quo disponunt regulæ Missalis, & explicant Doctores in seqq.

2 Dico igitur primò, si aduertat Sacerdos ante hostiæ consecrationem, eam esse corruptā, aut nō esse triticeam, sumat aliam, eamq; saltē mentē offerat, & prosequatur Missam; at si aduertat id post consecrationem, aut ipsius sumptionem, accipiat aliā, & modo dicto offerat, & incipiat consecrationem ab illis verbis, qui *pridie quam pareretur*, & sumat aliā post sanguinis sumptionem, aut det alij recipiendā, aut referuet eam reuerenter. Quòd si aduertit post sumptionem calicis, debet de nouo apponere panem, & vinum, illudque offerre, & consecrare incipiendo, qui *pridie quam pareretur*, & statim utrasque species sumere, Missamque prosequi, ne sacrificiū maneat

maneat imperfectum. Item, si hostia consecrata euolauerit, reperiri nequeat, sumat aliam, offerat, & consecret illam, ut dictum est. Ita Missale Romanum ubi de defectibus Missæ, nu. 4. & sequenti. ubi aduertit, & benè Villalobos *part. 1. tract. 8. diff. 32.* quòd quotiescumque repetenda est consecratio hostiæ, incipiendum est ab illis verbis, *qui pridie, &c.* si calicis, ab illis, *simili modo, &c.* quia sic clarius exprimitur memoria passionis Christi, illis tamen omisis, factum teneret, quia non sunt essentialia, ut dixi de Eucharistia *cap. 3. dub. 1. num. 5.*

3 Dico secundò, si sacerdos ante sanguinis consecrationem, etiam post corporis consecrationem, comperiat in calice non esse vinum, aut non apposuisse aquam, debet apponere vinum infundendo aquam, offerre saltem mente, & incipere consecrationem ab illis verbis, *simili modo, &c.* At si post calicis consecrationem aduertat non infudisse vinum, sed solam aquam, eijciat eam in piscinam, aut in aliquod vasculum, & postea sumat, cum ablutione, deinde apponat vinum, & consecret. Idem dic, si compererit vinum esse acetum, si autem per in aduertentiam, ignorantiam, aut perturbationem, quis omiserit dictum defectum supplere donec Sacrum sit absolutum, tunc nullo modo debet iterum consecrare, ut eum suppleat, quia tunc esset omnino distincta actio. Coninch *3. part. quest. 83. artic. 6. num. 180. in fine.* Quòd si aduertat non apposuisse aquam in calice, si est ante illius consecrationem, infundat illam, non verò postea, sed prosequatur; si verò materia quæ deficit, iam non sit possibilis, quia reperiri non potest, si id aduertit ante corporis consecrationem non debet prosequi, sed si id aduertat facta consecratione hostiæ, aut calicis, debet sacrificium prosequi, & modo, quo potuerit perficere. Ita Missale, & DD. communiter.

4 Dubitant tamen Doctores, casu quo Sacerdos sumendo calicem, aduertit solum esse aquam, an teneatur iterum hostiam consecrare; an verò sufficiat solum consecrare vinum. S. Thom. *3. part. q. 83. art. 6. ad 4. Syl. Eucharist. 2. q. 10.* & videtur approbare Pius V. in Missali, existimant, nouam hostiam esse consecrandam. Sotus verò *d. 13. q. 2. art. 6. ad 4. Nau. c. 25. n. 91. Suarez. disp. 85. sect. 1. Coninch q. 83. art. 5. n. 276.* & cum alijs Bonac. *rom. 1. disp. 4. q. ult. punct. 10. n. 5.* censent, sufficere de nouo consecrare calicem, quod ut æquè probabile docet S. Thom. *4. disp. 11. in exposit. litera in fine.* & tenet Filiuc. *rom. 1. tract. 5. c. 5. n. 161.* quod etiã comprobatur Missale Clem VIII. ideoq; hoc existimo in praxi sequendum, saltem publicè, sic occurrit melius scandalo, suppletur sufficienter defectus, & sacrificium perficitur, & caute suppletur (ut habetur *c. 1. n. 2. de Sac. non iterand.*) quod incaute prætermisum fuerat, aliter enim repetenda esset Missa ab illis verbis, *qui pridie quam pareretur,* quod vix absque scandalo fieri posset, ideo hanc sententiam cum alijs amplectitur Diana *1. p. tract. 14. resoluc. 70.* Hoc ergo in casu Sacerdos debet accedere ad cornu altaris, dissimulando se de ille purificationem accipere, deinde posito vino in calice cum modica aqua, accedat ad medium altaris, ibique consecret, incipiendo ab illis verbis: *simili modo, &c.* & absque eleuatione omnibus alijs omisis statim sumat, quia in consecratione continetur oblatio, ut dixi supra

hoc c. dub. 2. n. 7. opinio autem D. Tho. potest practi-

cari, casu quo aliquis celebraret secretò. Dian. *sup. 5.* Dico tertio, quando Sacerdos aduertit, se aliquid essentialiale formæ omisisse, aut non habuisse intentionem, sitq; de hoc moraliter certus, aut prudenter dubius, debet iterum consecrare, repetendo secretò totam formam super illam materiam cum vera intentione, nam deficiente vno verbo essentiali, vel intentione debita, defectus est substantialis, & irritum Sacramentum, ideo supplendus defectus hoc modo, si defectus sit in vtraq; specie, vel altera tantum, tunc iteranda est secretò consecratio, iuxta dicta, si defectus aduertatur ante summptionem: si vero post illam, tunc si altera tantum est consecranda, omnino est perficienda, ne sacrificium mutiletur: si vtraque, omittenda erit, quia fuit nullum, & cum non sit amplius ieiunus non potest consecrare ut sumat. Quòd si dubius sit de intentione, si hoc dubium fuerit rationale notabile, & prudens inuincibile, debet repetere verba consecrationis sub conditione saltem mente retenta, quia hic defectus est substantialis. Suarez. *disp. 83. sect. 1. Henriquez sup. c. 39.* & cum his & alijs Bonac. *loco cit. n. 2. 3. & 14.* At in hac materia nõ oportet scrupulosum esse, ne via demoni aperiatur, vnde scrupulosus, qui non recordatur verba protulisse, aut habuisse intentionem, non est turbandus, sed credere debet omnia dixisse, nã hoc facilè à memoria labitur Villal. *p. 1. tract. 8. diff. 32. n. 6.* Coninch *3. p. q. 83. art. 6. n. 281.* & alij. 6 Aduertit tamen Nauarr. *ubi sup.* & cum eo Villalobos *loco cit. n. 7.* Sacerdotem, qui propter ignorantiam, turbationem, aut inconsiderationem, nõ supplet defectum, excusari à peccato.

7 Ex his sequitur, Sacerdotem, qui malitiose noluit consecrare hostiam, consecrauit tamè calicem, sed post summptionem calicis ipsum pœnitet erroris, teneri hostiam consecrare, ut sacrificium sit perfectum, si verò neutram consecrauit, non est opus vllam materiam consecrare, ut d. *c. concl. 3.* & cum Suarez. & alijs tenet Bonac. *loco cit. num. 6.*

8 Sed dices, an Sacerdos, qui in suscipiendo calice aduertit esse acetum, aut aquam tantum, teneatur aquam expuere, an verò possit eam deglutire, & non ieiunus supplere defectum per nouam consecrationem, & summptionem sanguinis. Respondeo, debere deglutire, cum non videatur posse in calicem expuere absq; indecentia, & fortasse non sine scandalo adstantium: præceptum enim celebrandi cum ieiunio non videtur obligare cum tanta indecentia, vel Coninch *3. p. q. 83. art. 6. n. 280.* & cum alijs Bonac. *sup. n. 7.* Sic similiter si aliquis sumpsit hostiam, sciens non esse consecratam, ante calicis consecrationem tenetur etiam nõ ieiunus alteram hostiam consecrare, & sacrificium perficere: & generaliter dici potest, quoties Sacerdos tenetur ob aliquem defectum substantialem sacrificium perficere, teneri, etiã si non sit ieiunus, quia præceptum diuinum integritatis Sacramenti fortius obligat, quàm Ecclesiasticum de ieiunio. Ita DD. citati.

De defectibus contingentibus post consecrationem.

DE quibus in Missali, & late Suarez *disputat. 85. section. 1.*

9. Dico quartò, si post ritè factam consecrationem accidat defectus impediens sumptionem, ille tollendus est, ad hoc vt sacrificiù consummari possit, & suppleendum, quod defuerat, & si fuerit necessarium, iterum consecrare, modo dicto; tenetur enim Sacerdos, vtrunque speciem sumere: ideoque si prauideat esse aliquid in materia sumptionè impediens, non debet sacrificium inchoare, ne se exponat periculo non conficiendi Sacramentum.
10. Dico quintò, si post consecrationem cõperiat, venenum esse mixtum speciebus, non eas sumat Sacerdos, sed iterum consecret, & sumat, species autem illæ seruandæ erunt donec corrumpantur, & siccentur, & proijciendæ deinde in sacrarium, seu piscinam: si autem fuerint species vini, imbibantur stupa, aut panno, & conseruentur donec corrumpantur, & postea comburatur stupa, & cineres mittantur in sacrarium. Henriq. lib. 9. c. 35. num. 4. Coninch 3. part. quæst. 83. artic. 5. Filiuc. tom. 1. tract. 5. cap. 6. num. 165. Villalobos part. 1. tract. 8. diff. 32. num. 9. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 4. quæst. ult. punct. 10. n. 10.
11. Dico sextò, si animal venenosum post consecrationem incidat in calicem, faciendum est id, quod dictum est *concl. 5.* si autem non sit venenosum, vt culex, debet sumi, si fieri potest absque periculo vomitus: sin minus, extrahendum diligenter animal, lauandum, comburédum, & ablutio cum cineribus in sacrarium mittenda, & deinde sumendus calix, si ad sit periculum vomitus, non sumat calicè, tunc sumat alius Sacerdos, aut de nouo cõsecret. Villalobos *sup.* & alij cõmuniter ex S. Thom. *quæst. 83. art. 6. ad 3.*
12. Dico septimò, si vinù consecratù congeletur, debet calix circumiri linteis calidis, vt liquefiat, & sumi possit; si hoc non potest commode fieri, poterit diuidi in particulas, & paulatim sumi, non autem debet iterum consecrari.
13. Dico octauò, si timeatur incurfus hostium, & hoc contingat ante consecrationem, omittat Missam: si verò consecratione facta, timeaturq; aliqua iniuria faciendâ Sacramento, statim sumat omiffis alijs cõmonijs, si hoc fieri potest absque scanno iniuria, & contemptu Religionis. Vt bene Villalobos *supra vers. Si uiniesen.*
14. Dico nonò, si hostia per miraculum disappearat, vel in ea appareat caro, vel sanguis, vel quid simile, tunc reuerenter seruanda est, & alia consecranda, vt disponit Missale; quod tantum verum est de consilio. Vt docet D. Thom. 3. p. 9. 83. art. 6. & Filiuc. cum eo, *sup. n. 165.* nam per miraculum videtur Deus tacitè acceptare illam, vt cõsumptionè, & tollere obligationem iterum consecrandi.
15. Dico decimò, si effundatur sanguis, & maneat aliqua gutta, illa sumenda est quæ sufficit ad integritatem sacrificij; ideo non est iteranda consecratio: si autem totus effundatur, ita vt omnino à Sacerdote sumi non possit, tunc alius est consecrãndus, iuxta superius dicta: circa sanguinem effusum faciendum est, vt dicitur in Missali. Villalob. part. 2. tract. 8. diff. 32. n. 12.
16. Dico vndecimò, si quis euomerit Eucharistiam, si species dignosci possunt, debent separari, & seruari in sacrario: si verò non possint separari, debet totum seruari donec corrumpatur, & rarefiat postea cremandum, & reponendum in piscina, Ita

- cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 4. q. 9. *ultim. punct. 10. n. 10.* qui n. 11. cum Tabiena verbo *Missæ*, n. 20. addit, quando Sacerdos post sumptionem admonitus est, vinum fuisse veneno mixtum, posse curare aliqua arte, vt ex stomacho extrahantur species cõsecratæ, & eas euomere in vas mundum, quia non est obligandus cum tanto damno eas retinere, sicut nec tenetur eas sumere. Quid si animal comedit Eucharistiam? Si animal capi potest, extrahenda est Eucharistia, & conseruanda donec corrumpatur, post corruptionem comburenda; sicut etiam ipsum animal cõburendum est, & cineres mittendi in piscinã. Quid si sanguis super barbam Sacerdotis ceciderit? Bartholomæus ab Angelo *Dialog. 5. S. 713.* ait, barbam Sacerdotis post trinam lotionem abradendam, & comburendam: quod videtur Bonac. num. 10. durum in praxi, & meritò, tum quia nõ est vsu receptum, tum quia Sacerdotes obligarentur ad non ferendam barbam; aut saltem aliquando cogereatur ludibrij notam subire, abrafa, & ambusta barba: ideo sufficere videtur si repetita lotione barbam purgent iuxta receptam consuetudinem.
17. Dico duodecimò, si hostia cadat super mappam, lauanda est, & aqua reponenda in piscina: si vero super terram, vel tapetem, Sacerdos radere debet, mundare, & lauare locum, & puluerem ponere in piscina, similiter, & aqua, si verò sanguis decidat, debet absorberi, si cõmode possit, si locus in quo decidit sit terra, aut pes altaris, la *tarima*, labendus est, & tabula, seu lapis radendi, & rasum quando fuerit, comburendum, & cineres mittendi in piscinam: si autem ceciderit super tapetem lauari debet, & comburi illa pars tapetis, & cineres cum aqua reponere in piscina: si ceciderit super corporalia, aut vestes sacras Sacerdotis, lambatur, ter super calicem, & aqua reponatur in piscina, nõ tamen scindi debet pars vestis, aut corporalis, nisi ceciderit super mappam, aut tobaleã altaris: si autem ceciderit super aram, sanguis est lambendus, aram lauanda, sed non radenda. Quòd si ceciderit super alias partes altaris, quæ non sunt benedictæ, faciendum ac si ceciderit in terram. In his casibus aduertit Paludan, & cum eo Villalob. *sup. num. 12. in fin.* posse id sumere Sacerdos, etiam si non esset ieiunus, propter Sacramenti reuerentiam.
18. Dico decimo tertio, si sumpto sanguine remaneat particula in calice, potest illam digito vsq; ad calicis labium perducere, & sic eam sumere ante purificationem, aut infundere vinum, & sic totum sumere, vt habetur in nouo Missali, & si in prima vice non potuit seiungi à calice, & sumi, potest iterum vinum infundere. Villalobos *sup. num. 10.* Quod si hostia ceciderit in calicem, non est reiterandum, sed extrahenda, si fieri potest commode, aliter sumenda cum sanguine. Villalobos, *supra num. 11. in fin.*
19. Aduertit Villalob. n. 13. in ijs casibus non incurri pœnam, nec cõsuram ob defectus cõmissos, nam pœnæ, cap. *si per ebrietatem*, cap. *qui bene de cõsil. dist. 2. c. 1. de custodia Eucharist.* non sunt in vsu, sed sunt puniendi ad arbitrium iudicis secundum delicti qualitatem. Ledesm. cap. 25. de *Eucharistia*.
20. Dico decimo quartò, si Sacerdos post consecrationem vtriusq; aut alterius speciei moriatur aut morbo aliquo impediatur, ita vt nõ possit sa-

crificium perficere, est perficiendum ab alio Sacerdote, etiam non ieiuno, si non adsit ieiunus, qui si existat in mortali, & non adest copia confessarij, tenetur ad contritionem conari, & sic sacrificiū perficere, nam maior videtur obligatio perficiendi sacrificium, quàm præmittendi confessionem, quamuis vtrumque sit de iure diuino. Filiuc. tom. 1. tract. 5. c. 5. n. 166. Bonac. tom. 1. disp. 4. q. ult. sp. 30. n. 19. & DD. communiter, quo in casu non solum Sacerdos ille potest, sed tenetur sacrificium perficere, vt existimant Filiuc. sup. n. 168. Suar. disp. 85. sect. 1. Villalob. p. 1. tract. 8. diff. 32. n. 15. in fin. quia illi competit ex officio efficere, vt sacrificium non maneat imperfectum. Dixi, post consecrationem, quia ante eam non datur obligatio perficiendi, & profequendi Missam. Dixi, versusque speciei, nam si moriatur post consecrationem hostiæ, existimat Bonac. sup. num. 21. non teneri alterum perficere, quia, inquit, substantia sacrificij videtur perfecta: verius tamen est teneri, quia adhuc manet sacrificium imperfectum, cum consecratio vtriusque speciei sit de iure diuino, vt dixi sup. hoc cap. dub. 2. n. 9.

21 Sed dices, vbi incipiet alter Sacerdos? Respondeo, si sciat vbi alter desierit, ibi incipiet: sic si alter hostiam tantū consecrauerit, debet alter tantū viuum. S. Thom. 4. 2. art. 4. q. 2. art. 4. si vtramque, & alteram sumpserit, debet alter alteram sumere, si neutram prior sumpserit, posterior debet vtramq; sumere: si verò nesciat, vbi alter desierit, tunc si certus sit alterum defecisse ante consecrationem panis, potest omnino omittere, vel supplere inchoando à capite: si verò certum sit, consecrasse vtramq; speciem, sed non constat quid deinde egerit, inchoandum est ab ijs verbis: *Vade, & nos memores, &c.* si denique dubium sit, an prior Sacerdos absoluerit, hostiæ consecrationem, tunc posterior incipiat à capite Canonis, & consecret deinde eandem hostiā sub conditione mente intellecta, vel (& melius) aliam hostiam absolute consecret, & post cōsumptum sacrificium, etiam sumat priorem. Filiuc. num. 167. Bonacin. sup. n. 23. Henriq. lib. 9. cap. 40. n. 4. & alij. Quòd si non reperiat Sacerdos, qui sacrificium perficere possit iuxta dicta, poterit laicus, si est dispositus, hostiam sumere, aut seruandū est cum reuerentia; si autem seruari sic non poterit, laicus poterit etiam vini speciem sumere, quia præceptum non communicandi sub vtraque specie est Ecclesiasticum, quod in hoc casu non obligaret propter reuerentiam Sacramenti. Villalobos supra num. 15. in fin.

22 Dices etiam, an Sacerdos possit Missam inchoatam interrompere. Respondeo cum Bonac. tom. 1. disp. 4. q. ult. punct. 10. negatiuè, aliter si interruptio sit notabilis, esset peccatum mortale; nam Missa successiuè moraliter est celebranda: non tamen peccaret mortaliter, si urgentissima causa intercederet, v. g. si inter Missarum solemniam infans nasceretur in periculo mortis, & non adesset alius quàm Sacerdos, per quem possit ricè baptizari. Vide Henriq. lib. 9. cap. 30. n. 3. Possuunt de sacrific. c. 2. n. 11. Nauarr. cap. 25. n. 86. Syl. Miss. 1. n. 2.

Bonac. loco cit. n. 24. cum S. Thom. q. 83. art. 6 cum Ledesm. c. 25. de Eucharist. post 4. conclus. 23 Rogabis etiam, an Sacerdos possit repetere Missæ Epistolam, vel Euangelium, vt persona grauis, aut mercenarij audiant Missam. Salzedo in praxi crimin. c. 41. Rodrig. in sum. c. 244. & alij id negant, & meritò; quia est magna indecentia, & irreuerentia, propter illas personas, recitare Missam. Nauarr. tamen miscel. 42. de Orat. num. 633. ait licere, præsertim in die præcepti: cuius sententia non audet sub mortali condemnare. Ledesma c. 24. de Euchar. post. 7. concl. dummodo absit scandalum, & non sit inceptus Canon; nam ob talem causam repetere Epistolam, vel Euangelium, nõ videtur adeò indecens, & quod scandalum generare possit: addit, & benè, ego autem non consulere; dicit etiam repetere Epistolam, vel Euangelium sine causa, ad minus esse graue veniale, propter grauem indecentiam.

De defectibus accidentalibus.

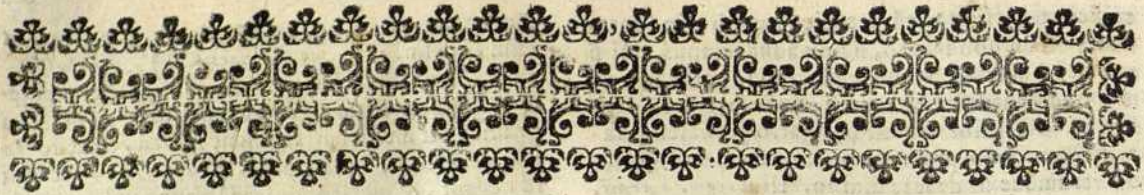
24 Dico primò, certum est teneri Sacerdotem adhibere moralem diligentiam ad præcauendum hos defectus; tenetur enim hoc sacrificium integrum, & perfectum celebrare: ideoque si defectus fuerit grauis, vt si non adest aqua, vel panis azymus, est omittenda Missa, si id præuideatur ante eam. Filiuc. tom. 1. tract. 5. c. 5. n. 170. vbi dicit posse id tolerari si sit necessitas, & nullum adsit scandalum: si post oblationem, eodem modo dissimulandum: si post consecrationem, prudenter curandum, vt defectus tegatur. At si defectus leuis sit vt si hostia non esset omnino integra, aut cū aliqua nigredine, tunc posset Missam inchoare. Villalob. p. 1. tract. 8. diff. 33. n. 1.

25 Dico secundò, regulariter loquendo, accidentales defectus, postquam comissi sunt, non sunt supplendi iterando aliquid, vel supplendo præposito ordine, vt si omisit Gloriam, Credo. Ratio est, quia cum non sint de substantia, non est necesse reiterare, maxime si adsit scandalum, & nota, alioquin si postea repeterentur, non cohererent. Dixi, regulariter, quia si parua esset mora, vel quid aliud statutum esset, tunc posset repeti, cōclusio hæc procedit, etiam si defectus accidentalis sit grauis, vt si celebrat cum fermentato, aut si non infundit aquam in calicem; si hoc aduertit post consecrationem, non debet, nec potest supplere, aut si hostia cecidit in calicem. Villalob. sup. n. 2. Item, si celebrans recordatur non esse ieiunum, aut esse excommunicatum, si id aduertat facta consecratione, debet profequi Missam, & supplere defectum per poenitentiam: si autem non consecrauerit, debet omittere Missam, si id sine scandalo (& non aliter facere potest. Filiuc. Villalob. sup. & communiter DD. & dixi sup. cap. 5. de Eucharist. dub. 4. numer.

22. vide Bonacinam tom. 1. disp. 4. q. ult. part. 10. num. 1.

(†)

LIBER QVARTVS

DE SACRAMENTO POENI-

TENTIAE.

CAPVT I.

De Pœnitentia, & eius partibus in communi.

Dub. 1. Quid sit virtus Pœnitentiae.

NOTA nomen pœnitentiae, quæ Græcè dicitur, *μετάνοια*, dictum esse à pœna, ita vt idem sit pœnitentia, quod pœnæ tententia, & pœnitere, quod pœnam tenere, ex August. *lib. de vera, & falsa pœnit. cap. 9.* quasi semper in se puniat quis, quod peccādo commisit; & quia pœnitentia præcipua est dolor ipse facti, ideo nomen pœnitentiae significat dolorem prioris facti.

2 Nota secundò, pœnitentiam sumi quatuor modis: primò, pro retractione prioris voluntatis, etiam si mala non fuerit, qua ratione dicitur pœnitere, qui nollet aliquid fecisse; & per metaphoram etiam tribuitur Deo, Genes. 6. *Pœnitet me fecisse hominem.* Secundò, pro cordis affectione, & dolore, ex conscientia rerum malè gestarū, quæ si voluntarie assumpta sit, & rationi consona, virtus quæ iam est. Tertio, pro Sacramento pœnitentiae, cuius dolor (qui est actus virtutis) pars quædam est Quartò, pro satisfactione, quæ imponitur à confessorio: aliquando etiam pro ipsa confessione, communis tamen, & magis propria acceptio est secunda, & tertia, sicque DD. communiter diuidunt pœnitentiam in eam, quæ est virtus, & in eam quæ est Sacramentum, de quibus est agendum in sequentibus, & primùm in hoc dubio de pœnitentia, quæ dicitur, & est virtus.

3 Dico primò, pœnitentia, vt est virtus, est virtus specialis supernaturalis inclinans hominem ad detestationem peccati, ad satisfaciendum Deo pro iniuria illi facta, & conseruandum ius diuinū illæsum. Ita ex D. Thom. 3. p. *quæst. 85. art. 2.* Suarez *de pœnitent. disp. 2. sect. 3.* Henric. *lib. 4. cap. 19.* Coninch 3. *part. disp. 2. de pœnit. dub. 4. num. 23.* & cum his, & alijs Bonacin. *tom. 1. disp. 5. q. 1. punct. 1. num. 1.* Dicitur primò, *virtus*, quia est habitus honestus, & laudabilis, ac laudatus in sacra Scriptura, Ierem. 31. *Postquam conuersisti me, egi pœnitentiam, &c.* & Ezech. 18. *Si impius egerit pœ-*

nitentiam, &c. Etenim detestari peccatum, vt satisfaciamus Deo, est res bona, & honesta; ergo actus & habitus ex actū frequentatione genitus erit studiosus, & bonus. Dicitur secundò, *supernaturalis*, nam actus huius virtutis disponunt ad gratiam, & actus ad gratiam disponentes sunt supernaturales ex Trident. *sess. 6. cap. 6. & Can. 3.* ergo habitus à quo procedunt. Dicitur etiam *supernaturalis*, ad differentiam pœnitentiae naturalis, de qua non loquimur, quia hæc non prodest ad remissionem peccatorum, & ad vitam æternam, sicut pœnitentia quæ est specialis virtus: dari autem posse pœnitentiam naturalem de peccatis, docent sanctus Thom. *quæst. 84. artic. 7.* Coninch *disp. 1. de pœnitent. num. 28.* Henriquez *lib. 4. cap. 19. n. 4.* Suarez *disp. 27. sect. 7. num. 3.* Bonacin. *sup. num. 1. vers. Non nego.* & alij; nam lumen naturæ dicitur, non esse offendendum authorem naturæ, & Deum placandum esse. Dicitur, *ad detestationem peccati*, nam hæc virtus mutat voluntatem, & facit, vt nolit, quod antea volebat, & vt detestetur, & odio habeat illud, quod antea sibi placebat, quod est detestatio, & displicentia peccati. Denique dicitur, *Ad satisfaciendum pro iniuria, &c.* nam proprium munus, & officium huius virtutis est, inclinare voluntatem ad satisfaciendum Deo pro offensa illi illata, & resarcire ius diuinum per peccatum violatum. Etenim Dominus Deus habet ius supra omnes homines, ratione cuius iuris, & dominij, & superioritatis homo stare debet voluntati Dei, & illius ius seruare illæsum, & integrum; cum autè hoc ius violetur per peccatum, & resarcitur per virtutem pœnitentiae, sequitur pœnitentiam habere pro munere, & officio, imò pro obiecto (vt infra) detestationem iniuriæ Deo factæ, & satisfactionem pro iniuria, & offensa diuina, quod ita proprium est huius virtutis, vt nulli alij primò, propriè conuenire possit.

3 Dico secundò, obiectum materiale, seu materia, circa quam versatur hæc virtus pœnitentiae, est malum culpæ, seu peccatum, siue mortale, siue veniale, siue actuale, siue habituale, siue internum, siue externum, quod homo detestatur, quatenus est

contra

contra honorem, & auctoritatem Dei, nam ut diximus, hæc virtus inclinatur ad detestacionem peccati, & detestatio peccati est actus poenitentiae; ergo peccatum erit illius materiale obiectum: extenditur etiam ad peccatum non solum proprium, sed alienum, quia hæc virtus est quædam iustitia ad Deum, consequenter odio habet mali peccatum ubicumque sit. Vide Suarez *de poenitentia* disp. 2. sect. 1. Henriquez *ubi supra* num. 4. Coninch *loco citat.* disp. 1. dub. 3. & Filiuc. *tom. 1. tract. 6. c. 1. q. 3.*

4 Dico tertio, obiectum formale virtutis poenitentiae est, servare ius diuinum ex speciali debito iustitiae, seu resarcire diuinam iniuriam, & offensam per peccatum ei illatam. Ratio est, quia poenitentia est quædam iustitia (modo ut infra) ergo sicut obiectum iustitiae in communi est ius, ita obiectum iustitiae specialis erit speciale ius, quod ius, dicunt Theologi, esse peccatum, ut compensabile, vel ut destruendum. Ad obiectum formale poenitentiae etiam spectat, velle satisfacere pro poena peccati debita, ideo S. August. *lib. de vera & falsa poenitentia* dicit, poenitentia est dolor vindicta puniens in se quod dolet commississe Filiuc. *sup. n. 4.* Bonac. *loco cit. n. 2.* & pluribus Suar. *disp. 1. sect. 3.*

5 Hinc colligitur, virtutem poenitentiae esse distinctam ab aliis virtutibus, nam obiectum formale illius, quod est recompensatio iniuriae, & offensae Deo factae per actum detestacionis peccati, & satisfactionis offensae, est distinctum ab obiecto, & actibus aliarum virtutum, ut patet inductione, & docet communis; nulla enim virtus detestatur peccatum sub ea ratione, qua poenitentia detestatur: etenim etsi temperantia v. g. detestetur ebrietatem, non tamen quatenus est contra ius diuinum, sed quatenus est contra motum, & obiectum temperantiae. Item, charitas non detestatur peccata, ut sunt iniuria, & offensa Dei, sed ut sunt contra Deum summè dilectum, adde quod poenitentia non est virtus Theologica, sicut est charitas, ut dicemus statim.

6 Dico quarto, poenitentia non est virtus Theologica; quia hæc respicit immediate ipsum Deum, at poenitentia immediate respicit peccatum, ut destruendum, & detestandum, & ius diuinum violatum, ut resarciendum: & si aliquo modo respicit Deum respicit in obliquo tanquam finem cui, sicut religio respicit immediate cultum diuinum, & in obliquo, & tanquam finem cui, ipsum Deum. Est autem poenitentia virtus moralis per se infusa, & supernaturalis moralis, quia versatur in bonis vitæ moribus, & actionibus & non est Theologica per se infusa, & supernaturalis, quia per actus frequentatos non potest acquiri, sed infunditur in animam specialiter Dei dono; tum quia perficit hominem in statu gratiae, & coniungitur semper cum charitate: infunditur autem in adultis, quando iustificantur simul cum alijs virtutibus: in pueris quando baptizantur; nam quamvis ij non habeant peccatum, habent tamen naturam, sic Adam in statu innocentiae habuit hanc virtutem.

7 Dico quinto, poenitentia non est verè, & propriè species iustitiae propriè dictæ. S. Thom. *quæst. 85. artic. 3.* & communiter DD. nam inter Deum, & nos non est perfecta iustitia, cum non detur æqualitas hominis ad Deum. Continetur tamen sub iustitia analogicè, & per quandam similitudinè, tanquam pars illius potestatis, & potestativa, sicut

religio in Deum, pietas in parentes, & obedientia, etiam reducuntur ad iustitiam tanquam species imperfectæ. Ratio cur ad iustitiam reducatur est, quia sicut per iustitiam reddimus debitum alteri; similiter per hanc virtutem debitum peccati dissolvimus, & per poenitentiam reddimus Deo aliquam compensationem ad similitudinè iustitiae commutativæ, & quia non æqualiter, ideo non est propriè iustitia.

8 Dico sexto, subiectum proximum, & immediatum est voluntas. S. Thom. *quæst. 85. artic. 4.* & communiter DD. Ratio est, quia poenitentia, vel est detestatio peccati, & illius displicentia, & sic est quædam nolitio, quæ est actus voluntatis, vel est intentio satisfaciendi, quæ etiam est actus voluntatis: subiectum verò remotum poenitentiae est qualibet creatura, quæ potest peccare, & est capax poenitentiae. Unde excepto Christo, & B. Virgine, qui non poterant peccare, ille ex natura sua, hæc per gratiam, & exceptis Angelis, qui sunt incapaces poenitentiae propriè dictæ, in alijs omnibus reperiri potest hic habitus poenitentiae, ut in primo parente, in infantibus, in beatis, in animabus Purgatorij, & viatoribus: ij enim omnes, vel potuerunt peccare, ut primi parentes, infantes, & beati nonnulli; vel de facto peccaverunt, ut Adam post lapsum, beati nonnulli, animæ Purgatorij, & viatores adulti: damnati verò, quia ratione status sunt incapaces poenitentiae, ideo illa carent. Vide Suarez *disp. 7. sect. 1. num. 10.*

9 Nota, actus poenitentiae dividi in internos, & externos, interni sunt quatuor: primus est voluntas destruendi peccatum: secundus est odium ipsius peccati, quatenus est quoddam malum: tertius est detestatio, quæ est fuga quædam mali presentis ex consideratione turpitudinis peccati: quartus est dolor, id est, displicentia quædam orta ex detestatione peccati; de quibus late Suarez *disp. 3. sect. 4.* & quamvis iactus sint voluntatis, tamen quia hæc potentia est cæca, supponunt actum intellectus cognoscentis turpitudinem peccati, & habet etiam regulariter coniunctum actum appetitus sensitivi, tanquam consequenter actum internum voluntatis. S. Thom. *quæst. 85. artic. 4.* & Theologi communiter ex Suar. *sup. sect. 1. num. 2.* etenim voluntas dum de peccato dolet, trahit secum appetitum inferiorem, ut concipiat aliquem dolorem sensitivum; non tamen est necesse, ut semper sequatur: quia aliquando potest impediri ex contraria corporis dispositione, vel alijs causis. Hinc patet distingui detestacionem à dolore; nã detestatio est fuga, seu carentia mali, quod est in peccato, ex qua sequitur dolor, nempe displicentia de ijs, quæ nobis dolentibus accidunt; unde dolor supponit actum, quo obiectum nolitum sit, quamvis sæpè pro eodem sumi soleat. Ut pluribus Suarez *disp. sect. 4.* Vide Filiuc. *tom. 1. tract. 6. cap. 1. quæst. 8.* Actum autem detestacionis esse honestum, diximus *supra* num. 3. & est de fide ex Trident. *sess. 14. Can. 5.* & fundatur in sacra Scriptura, Ezech. 16. 35. Matth. 3. & 4. Item esse supernaturalem, etiam est de Fide, ex Suarez *sup. sect. 6.* quia sine gratia supernaturali non potest exerceri: dicitur enim in Scriptura esse donum Dei, sicut Fides, Spes, & Charitas, ex 2. Thim. 2. *No quando det illis Deus poenitentiam, & Trid. sess. 6. cap. 6. & Can. 7.*

10 Pœnitentiæ actum duplex est propria diuifio. Prima, in contritionem, confessionem, & satisfactionem, ex quibus contritio tantum potest esse actus interior, confessio verò, & satisfactio etiam exteriores. Secunda in eleemosynâ, ieiunium, & orationem: ieiunium comprehendit vltimum bonorum corporis; eleemosyna verò temporalium, oratio autem animæ: qui quidem tres actus dicuntur imperari à pœnitentia, etiam si possint ab alijs virtutibus imperari, à qua etiam imperantur alij actus exteriores, vt tollere occasiones, præsertim proximas peccatorum, moderari affectus, qui possunt impellere ad peccatum, &c. Vide Filiucium *supra* *quæst.* 10.

11 Sed quæres primò, in quibus conuenientia, & differant pœnitentia, vt virtus est, & pœnitentia, vt Sacramentum. Respondeo breuiter conuenire in quinque. Primò, quia vtraque est vtilis medicina ad delendum peccatum actuale, & necessaria, si peccatum sit mortale, vt patebit ex dicendis. Secundò, vtraque dicitur secunda tabula post naufragium; sic enim appellatur à S. Thoma. 3. *part. quæst.* 84. *art.* 6. & Trident. *sess.* 6. *cap.* 14. Etenim prima nauis ad consequendam salutem est innocentia; quando ergo hæc nauis passa fuit naufragium per peccatum originale, liberat nos Baptismus, qui metaphoricè dicitur prima tabula, si autem frangatur per peccatum mortale, ab eo nos liberat pœnitentia, quæ ideo dicitur secunda tabula post naufragium spirituale causatum per peccatum mortale. Tertio, vtraque versatur circa eandem materiam, nempe peccatum actuale. Quarto, vtraque requirit idem subiectum, nempe hominem adultum, virtus quidem etiam non baptizatum. Quintò, vtraque potest iterari, non modò circa idem peccatum, sæpius videlicet detestando illud, vel aperiendo in confessione, vel etiam circa diuersa, quæ post pœnitentiam, & confessionem committuntur. Differunt autem in alijs quinque. Primò, quia virtus pœnitentiæ ponitur in genere habitus, vel actus, vt supra dixi: Sacramentum sub signo sacro, seu in genere signi; est enim signum rei sacræ, vt infra dicitur. Secundò, quia virtus est actus interior, ita vt in eo saluetur ratio virtutis, & quando prodit in actum extremum, hic non est virtus, nisi vt pendet ab interno: at Sacramentum propriè est actio externa, & sensibilis; quanuis etiam contritio eius pars requirat internum dolorem, qui tamen manifestetur exterius. Tertio, virtus est pars quædam pœnitentiæ Sacramenti, per suum dolorem videlicet; Sacramentum verò est ipsum totum, quod præter dolorem, & alios actus, dicit etiam absolutionem. Quarto, virtus pœnitentiæ est causa gratiæ per modum dispositionis, Sacramentum per modum causæ efficientis, & ex opere operato. Quintò, virtus pœnitentiæ est de iure diuino naturali, non quòd sit naturalis, sed quia est connaturalis nostræ naturæ lumine fidei illustratæ: dicitur enim ratio naturalis, detestandum esse peccatum, si commissum sit, ideo hæc fuit necessaria in omni statu: at Sacramentum est de iure diuino positiuo, nempe ex Christi institutione, ob idque tantum est necessarium in statu gratiæ, seu in noua lege. Vide de ijs plura apud Suarez *disp.* 1. *sess.* 1. *cap.* 2.

12 Quæres secundò, an virtus pœnitentiæ sit necessaria, & in præcepto. Respondeo, solutionem

huius quæstionis pendere ex his, quæ de necessitate contritionis infra dicemus: vide etiam in Decalogo *lib.* 3. *cap.* 4. *dub.* 1. *num.* 14. Henriquez *lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 7. Coninch 1. *part. disp.* 1. *de pœnit. dub.* 4. & cum alijs Bonacina *tom.* 1. *disp.* 5. *quæst.* 1. *punct.* 2. Respondeo breuiter, actum pœnitentiæ esse simpliciter necessarium ad iustificationem expressè, aut saltè implicite, & virtualiter, seu æquiualeuter. Ratio est, quia ad iustificationem necesse est, vt homo odio habeat peccatum, illud detestetur, illique displiceat, velitque pro offensa, & iniuria de illo lata satisfacere; qui actus sunt virtutis pœnitentiæ, vt dictum est *sup.* *num.* 3. & 9. Dixi, *saltem implicite*, nam aliquando sufficit actus pœnitentiæ implicitus, hoc est, actus dilectionis Dei, & contritionis; in quibus æquiualeuter continetur actus pœnitentiæ, nempe velle satisfacere Deo, & recompenfare iniuriam illi illatam. Nec recipiens Sacramentum pœnitentiæ potest iustificari absque aliquo actu virtutis pœnitentiæ; nam qui vult recipere Sacramentum, vult etiam dolere de offensa, & iniuria Dei, vultque Deo satisfacere, & inæqualitatem per peccatum positam inter Deum, & hominem resarcire, qui sunt actus pœnitentiæ. Aduerte tamen cum Coninch *ubi sup.* *num.* 26. & Bonacina *loco cit.* actum virtutis pœnitentiæ præcisè, & prout tantum dicit, velle satisfacere pro iniuria Deo illata, aut nolle amplius eum cadere, non sufficere ad recipendam primam gratiam post peccatum; nam etsi sit dispositio ad illam, non tamen est vltima dispositio, sed solus actus contritionis, aut dilectionis Dei est vltima dispositio ad illam extra Sacramentum, vt constabit ex dicendis, & docet S. Tho. 3. *part. quæst.* 84. *art.* 10. Coninch, & Henriquez *ubi sup.* Vnde qui cupit extra Sacramentum iustificari, non solum debet Deo velle satisfacere pro iniuria illata, sed etiam huic actu actum contritionis, vel dilectionis Dei super omnia coniungere. Dixi, *præcisè ex vi illius actus*, nam si pœnitentia sumatur pro illis quatuor actibus, de quibus *num.* 9. certum est, sufficere ad iustificationem; nam in illis continetur contritio, quæ est vltima dispositio ad gratiam: sed de hoc latius, & clariùs, dum de necessitate Sacramenti pœnitentiæ, & contritionis agemus.

Dub. 2. Quid sit Sacramentum Pœnitentiæ.

1 Nota, hoc Sacramentum vocari à Patribus varijs nominibus. Primò, vocatur expiatio, seu purificatio: secundò, renuntiatio: tertio, renascencia, seu reformatio: quarto, absolutio: quinto, Baptismus laboriosus, seu lachrymarum: sexto, secunda tabula post naufragium: septimo, impositio manuum: octauo, confessio, seu exomologesis: nono, & communiùs, Sacramentum pœnitentiæ, expiationis, & reconciliationis.

2 Supponendum primò tanquam de fide, in noua lege, seu gratiæ, dari verum Sacramentum pœnitentiæ, vt definitum est in Concilio Florent. *in decreto Eugen.* & Trident. *sess.* 7. *Can.* 1. *ubi* inter septem Ecclesiæ Catholicæ, & legis nouæ Sacramenta enumerat hoc Sacramentum, & expressè de hoc Sacramento definit *sess.* 14. *cap.* 1. *cap.* 2. Ratio esse potest, quia vt infra constabit, dantur certj actus pœni-

poenitentis, & Sacerdotis, quibus conuenit definitio Sacramenti; nam sunt signa sensibilia gratiæ à Christo eleuata, per quæ remittuntur peccata, & confertur gratia

3 Supponendum secundò, esse etiam de fide, Sacramentum poenitentiae fuisse institutum à Christo Domino: patet ex Concilijs Florentino, & Tridentino *locis cit.* & communi Catholicorum: instituit autem illud Christus præcipuè, Ioan. 20. quando post resurrectionem insufflauit dicens: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remisseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt.* ex Trid. *sess. 14. c. 1.* & latè Suar. *disp. 17. sect. 1.* Inchoatiuè autè, & minùs præcipuè instituit hoc Sacramentum ipse Christus in nocte cœnæ, quando Christus ordinauit Apostolos, eisque per ordinationem cõtulit characterè, qui est fundamentalis potestas absoluendi. Illis autem verbis, Matth. 16. *Tibi dabo clauis regni caelorum, &c.* & cap. 18. *Quodcumque solueritis, &c.* tantum promisit Christus facultatem absoluendi à peccatis, seu (& fortè uerius) ijs locis datam fuisse facultatem ferendi censuras, non uerò absoluendi à peccatis. Vide Suar. *ubi sup.* & Bonac. *tom. 1. traç. 5. disp. 1. quæst. 2. punct. 4. n. 2.* Quòd si dicas, Sacerdotes, dum recipiunt ordinem sacerdotalem, simul etiam recipere potestatem absoluendi; ergo etiam Apostolis collata uideatur potestas absoluendi in ultima cœna in qua facti fuerunt Sacerdotes, consequenter uideatur Sacramentum poenitentiae institutum ante Christi resurrectionem. Respondeo, in sacra ordinatione diuersis actibus recipi facultatem consecrandi, & absoluendi, nam per illa uerba: *Accipite potestatem offerendi in Ecclesia, &c.* accipiunt potestatem absoluendi radicalem, quæ continetur in characterè, completam autem recipiunt, dum Episcopus dicit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remisseritis peccata, &c.* quibus uerbis præcedens character extenditur, & perficitur ad completam auctoritatem absoluendi conferendam. Henriquez *lib. 10. cap. 6. num. 2.* & dicemus, ubi de Ordine. Ex quo patet primò, Sacramentum poenitentiae præcipuè institutum fuisse illis uerbis Christi, Ioan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, &c.* Secundò, eum, qui priorem tantum acceperit potestatem, non posse à peccatis uirtute illius tantum absoluere, nisi etiam accipiat secundam potestatem illis uerbis: *Accipite Spiritum sanctum, &c.* adiuncta etiam iurisdictione, de qua infra. Vide Henriquez *loco cit. num. 3.* & Bonaciam *ubi sup. num. 3. & 4.*

4 Ex dictis apertè colligitur, in lege naturæ, & in lege ueteri scripta non extitisse Sacramentum poenitentiae. Ita communiter Doctores. Et patet, quia si hoc Sacramentum institutum est à Christo Domino, ut dictum est suppositione secunda, constat ante eius aduentum non extitisse, ut expresse definit Trident. *sess. 14. cap. 1.* ubi habetur, poenitentiam non fuisse sacramentum ante Christi aduentum, nec esse post aduentum illius quidquam ante Baptismum. Quando ergo in sacris Scripturis mentio fit poenitentiae, cui Deus promisit remissionem peccatorum, intelligitur de interna poenitentia, quæ est uirtus, seu contritio peccatorum, iuxta illud Ioel. 20. *Scindite corda uestra, & non uestimenta uestra* & Psal. 50. *Cor contritum, & humiliansur, &c.* & Psal. 33. *Iuxta est Dominus ijs, qui*

tribulato sunt corde. quæ quidem poenitentia fuit necessaria in omni statu, ut dictum *dub. 1.* & dicitur *dub. seq.* uide Suarez *tom. 4. disp. 1. sect. 2.* His suppositis.

5 Dico primò, poenitentiam à D. August. & Gregor. definiri sic: Poenitentia est, mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere; uel ut docet Magister: Sacramentum remissionis peccatorum, quæ post Baptismum: alij alias afferunt definitiones; mihi autem sic uideatur posse adæquate definiri: *Sacramentum à Christo Domino institutum, constans ex actibus poenitentis, & absolutione Sacerdotis in remissionem peccatorum, quæ post Baptismum sunt commissa.* Quæ definitio exacta uideatur, nam constat ex quatuor causis; nam prima particula, *Sacramentum*, habet locum generis, per quod conuenit cum alijs Sacramentis. Illa uerba, *à Christo Domino institutum*, denotant causam efficientem: illa uerò, *constans ex actibus poenitentis*, expriment materiam huius Sacramenti, quæ sunt cõfessio, contritio, & satisfactio, de quibus infra. Dicitur etiam, *absolutione Sacerdotis*, per quam significatur causa formalis, seu forma huius Sacramenti, quæ ut dicitur, est absolutio. Denique dicitur, *in remissionem peccatorum, quæ &c.* quia finis, ad quem institutum fuit hoc Sacramentum, est ad remittenda peccata post Baptismum commissa. Potest breuius sic definiri: *Sacramentum constans ex confessione dolorosa, & absolutione Sacerdotis:* quæ definitio comprehendit omnia essentialia, scilicet materiam, & formam; nam, *confessio dolorosa*, est materia, & absolutio Sacerdotis forma: quæ omnia clariùs ex dicendis constabunt.

6 Ex hac conclusione sequitur, hoc Sacramentum essentialiter supponere pro absolutione, tanquam pro sua forma, & pro actibus poenitentis, qui sunt contritio, confessio, & satisfactio, pro materia proxima; an autem omnes actus poenitentis sint partes materiales essentialia huius Sacramenti, dicitur *infra cap. seq. dub. 2.*

7 Nota, in hoc Sacramento, sicut in alijs, tria reperiri, Sacramentum tantum, res, & Sacramentum simul, & res Sacramenti tantum. Sacramentum tantum, secundum D. Thom. *quæst. 84. art. 1.* sunt actus poenitentis, & absolutio Sacerdotis; nam significant gratiam, & nullo modo significantur. Commune etiam est, rem tantum huius Sacramenti esse gratiam, quia significatur per absolutionem, & actus poenitentis, & non significatur. Res uerò, & Sacramentum simul, secundum uerriorem opinionem sancti Thom. quem sequitur Ledesma *cap. 4. de poenitent. conclusion. 5.* est contritio interior; nam significatur per actus externos poenitentis, & significatur etiam gratiam sanantem animam. Quòd si dicas, contritionem esse Sacramentum tantum, consequenter non posse esse rem, & Sacramentum. Respondeo esse Sacramentum tantum, in quantum est principium dolorosæ confessionis; in quantum uerò significatur per confessionem dolorosam, per quam recipit perfectionem in ratione dispositionis, & significatur gratiam, est res, & Sacramentum simul; sicut ramus arboris est effectus, & pars arboris; sic contritio diuerso modo est pars, & effectus huius Sacramenti.

8 Hinc patet, hoc Sacramentum distingui ab omnibus alijs; nam habet materiam, & formam ab

omnibus alijs distinctam; nullum enim aliud Sacramentum habet pro materia peccata, seu actus poenitentis, & pro forma absolutionem, nisi hoc Sacramentum. Distinguitur etiam ab alijs ratione finis; nam finis huius Sacramenti est remittere peccata post baptismum commissa, ad quem finem consequendum solum hoc Sacramentum est institutum; nam etsi Baptismus sit institutus ad diluenda peccata, tamen primò, & per se solum institutus fuit ad delendum peccatum originale, & secundariò ad delendum actuale, si baptizatus sit adultus, ut diximus lib. 2. cap. 1. dub. 1. & dub. 8. Est etiam hoc Sacramentum vnum tantum specie infima, seu atomatum quia aliter Sacramenta essent plusquam septem: tum quia sicut Baptismus est vnus specie, & sufficiens ad delendum peccatum originale; ita similiter poenitentia erit vnum specie, & sufficiens ad delendum mortale post Baptismum. Multiplicatur autem numero secundum multiplicatam personarum illud sumentium: tum etiam quoties in eodem subiecto, seu persona iteratur. Vide Suarez disp. 1. sect. 4. num. 6. 7. & 8.

9 Colligitur etiam, in hoc Sacramento formam esse partem præcipuam, sicut est in alijs compositis. Item, non solum formam, sed etiam actus poenitentis simul cum absolutione causare gratiam; nam ex actibus, & absolutione fit vnum Sacramentum, quod est causa gratiæ, præcipue tamen absolutio eam causat, eo quòd est pars præcipua: quod innuit Trident. sess. 14. dicens, vim causatiuam gratiæ in Sacramento poenitentiae sitam esse, præcipue in verbis Sacerdotis, significans etiam in alijs partibus, etiam reperiri, quamuis non præcipue. Ita D. Thom. quest. 4. art. 1. Consequenter dici potest, hominem Dei auxilio ministerialiter concurrere ad sui iustificationem, & simul cum absolutione Sacerdotis se iustificare, nam materia in hoc Sacramento habet se ex parte poenitentis.

Dub. 3. Vtrum Sacramentum poenitentiae sit necessarium.

1 Dico primò, absolutè, & simpliciter loquendo, hoc Sacramentum non est necessarium omnibus: patet ex Trident. sess. 14. cap. 1. & Can. 1. & 2. & diximus dubio antecedenti, quia hoc Sacramentum est institutum tanquam medicina contra peccata commissa post Baptismum; ideoque pueri, & qui post Baptismum peccata non commiserunt, non egent hoc Sacramento; nam ut Christus ait, Matth. 9. Non est opus medico bene habentibus, sed male habentibus.

2 Dico secundò, Sacramentum poenitentiae necessarium est necessitate medijs in re, vel in voto ijs, qui post Baptismum peccauerunt mortaliter. Suarez disp. 17. sect. 2. num. 1. & sect. 3. num. 3. S. Thom. in add. ad 3. part. quest. 6. art. 1. & communiter Doctores. Patet ex Trident. sess. 14. cap. 2. vbi asserit, Sacramentum poenitentiae ita necessarium esse lapsis post Baptismum, sicut necessarius est Baptismus ijs, qui nondum illum susceperunt; sed Baptismus est necessarius necessitate medijs in re, vel in voto, ut dictum est lib. 2. cap. 1. dub. 2. ergo & poenitentia. Deinde, quia illud est necessarium necessitate medijs in re, vel in voto, quo prætermisso

in re, vel in voto salus obtineri non potest; sed prætermisso Sacramento poenitentiae in re, vel in voto salus non obtinetur a lapsis post Baptismum; ergo. Minor patet ex verbis Christi, Ioan. 20. quorum remisistis, &c. & Luc. 13. nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis.

3 Dixi, in re, vel in voto: nam quando currit obligatio confitendi, seu recipiendi hoc Sacramentum in re, seu realiter, & actu, & sic non potest recipi propter impotentiam poenitentis, aut inopiam confessarij, sufficit susceptio illius in voto, id est, desiderium, propositum, intentio, aut voluntas illius suscipiendi, quòd possibile fuerit, aut illud suscipere teneatur. Ita comuniter Doctores. Differunt tamen, an requiratur votum explicitum, an verò sufficiat implicitum; nam Canus part. 5. quest. 2. de rebus poenitent. videtur asserere requiri explicitum, seu expressum: communior tamen, & recepta sententia asserit sufficere implicitum, actum scilicet dilectionis Dei, seu contritionis. Ita S. Thom. in 4. dist. 16. 17. quest. 3. art. 5. quest. 1. Suarez disp. 17. sect. 3. num. 8. Bonacina tom. 1. disp. 5. quest. 1. punct. 2. num. 8. & cum Bonauer. Soto. Nauar. & alijs Villal part. 1. tract. 9. diff. 7. num. 4. Probatur primò ex Trident. sess. 14. cap. 4. vbi dicit, votum hoc includi in contritione; quod autem in alio includitur, non est expressum, sed implicitum. Secundò, quia contritus non habens notitiã confessionis, iustificatur, ergo sufficit votum implicitum, nec requiri explicitum, nec quòd tunc recorderetur præcepti confessionis. Filiucius tom. 1. tract. 6. cap. 2. num. 49. Nota, votum poenitentiae tunc dici explicitum, quando eliciens contritionem expressè, & explicitè elicit etiam actum, seu habet voluntatem confitendi suo tempore, & de hoc diximus non esse necessarium ad iustificationem extra Sacramentum. Illud verò dici implicitum, seu virtuale, quod in se non elicitur, sed continetur, & imbibitur in alio actu elicito à peccatore, v. g. in contritione; nam in contritione virtualiter continetur (idem dic de dilectione Dei, quæ æquualet contritioni) voluntas interpretatiua adimplendi omnia diuina præcepta, & exequendi omnia media necessaria ad salutem, consequenter includitur in ea voluntas suscipiendi Sacramentum poenitentiae suo tempore, quod est per se institutum ad remissionem peccatorum. Hoc igitur votum implicitum poenitentiae sufficit ad iustificationem impij, sicut in catechumeno fidei votum implicitum Baptismi, ut diximus lib. 2. cap. 1. dub. 2. At si quis dum elicit actum contritionis, memoriam habeat præcepti confessionis, existimat Filiucius sup. num. 53. requiri votum explicitum præcepti poenitentiae. Attamen etsi hoc vtilissimum sit, non tamen puto necessarium; nam Doctores citati absolutè docent sufficere implicitum, nec expliciti obligatio constat ex Scriptura, traditione, aut Concilio aliquo. Sufficit enim, quòd non habeat propositum non confitendi; nam non excludendo expressè poenitentiam, seu confessionem, dum cõteritur, censetur habere votum implicitum confitendi. Ipsa enim contritio dicitur votum virtuale poenitentiae, eo quòd ad ipsam ordinatur, & in ordine ad ipsam, supposita diuina institutione, remittit peccata, ideoque qui vult contritionem, vult saltem virtualiter confiteri suo tempore.

4 Ex his sequitur, iustificatum per contritionem cum voto pœnitentiæ teneri de iure diuino, suscipere Sacramentum pœnitentiæ, seu confiteri suo tempore, nam contritio remittit in noua lege peccata in ordine ad Sacramentum pœnitentiæ, eo quod Christus Dominus ita instituit, vt peccata omnia post Baptismum cõmissa subdantur potestati clauium, & expientur hoc Sacramento, ideo enim dicitur vnicum remedium. *Suar. disp. 17. sect. 3. num. 7. & 10.* sicut enim (ait) quando res aliqua venditur, & traditur emptori ante solutionem pretij, emptor acquirit dominium illius rei, & venditor illam tradit emptori per ordinem ad futuram solutionem, interim habita fide de solutione, qua solutione facta, contractus remanet perfectus, ita qui contritionem elicit, obtinet remissionem peccatorum, non simpliciter, & absolute, sed per ordinem ad futuram confessionem, cui Deus vult illa peccata subijci; facta autem confessione pœnitens liber remanet ab obligatione, & hoc modo dicitur contritio remittere peccata, seu votum pœnitentiæ necessarium esse ad remittenda peccata. Probat etiam a simili; nam ex Trident. *sess. 14. cap. 2.* vbi dicitur ita necessarium esse hoc Sacramentum lapsis, quam Baptismus non baptizatis, sed iustificati ante Baptismum tenentur ad illius susceptionem; ergo iustificati per contritionem tenentur ad susceptionem realem Sacramenti pœnitentiæ. Vide Bonac. *supranum 7.* Dixi *suo tempore*, quia non tenetur iustificatus per contritionem statim primo quoque tempore confiteri, sed quando instat obligatio. Quare si quis noller peccata sua in hoc Sacramento detegere, peccaret mortaliter, & nõ iustificaretur per contritionem. *Filiuc. sup. n. 51.*

5 Sequitur etiam non esse necessariam confessionem re ipsa, ad hoc vt peccatum remittatur, cõsequenter neminem teneri, quoties debet iustificari, ad recipiendum re ipsa hoc Sacramentum, nam per solam contritionem cum voto, modo explicato remitti potest, ex Trid. *sess. 14. cap. 4.* demum sequitur, extra Sacramentum non iustificari impiũ per solam attritionem, etiamsi velit suscipere Sacramentum, quia cum non habeat contritionem, nec Dei dilectionem, in quibus includitur votum pœnitentiæ, non censetur illud in voto suscipere. *Bonacina sup. num. 7.*

6 Dico tertio, Sacramentum pœnitentiæ est etiam necessarium necessitate præcepti diuini: tum quia ita colligitur ex Trid. *loco cit.* tum etiam, quia quod est necessarium necessitate mediij, est etiã necessarium necessitate præcepti, vt diximus in Decalogo de Fide, Spe, & Charitate, & hoc *tom. lib. 1. cap. 1. dub. 3. & lib. 2. de Baptism. cap. 1. dub. 2.* Sed pœnitentiæ Sacramentum est necessarium necessitate mediij; ergo etiam præcepti: sicque intelligit communis sensus, & vsus fidelium. Vide Bonac. *tom. 1. disp. 5. quæst. 2. punct. 2. num. 2.* & in Decalogo. *lib. 3. cap. 3. dub. 1.*

Dub. 4. An hoc Sacramentum necessarium sit necessitate præcepti.

1 **D**ari præceptum diuinum, & Ecclesiasticum de confessione peccatorum faciendâ, seu de suscipiendo hoc Sacramento, concors est Doctõ-

rum sententiâ, sed quia de ijs, & de tempore, quo obligant, & de causis excusantibus. Dixi latè in Decalogo *lib. 3. cap. 4. dub. 1. 2. & 3.* ideo horũ explicationem omitto. Vide ibi Bonacin. *disp. 5. quæst. 5. punct. 4. & 5.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 2. & 3.* & latius Fagund. *de præcept. Eccl. s. præcept. 3.* De præcepto autem contritionis, & eius obligatione dicitur infra *cap. 5. dub. 2.*

C A P. I I.

De materia, & forma Sacramenti Pœnitentiæ.

Dub. 1. Quæ sit materia remota pœnitentiæ.

1 **S**uppono cum cõmuni, hoc Sacramentum habere materiã, & formã, sicut diximus de omnibus Sacramentis, *lib. 1. c. 2. dub. 1.* est enim totũ cõpositum morale, & artificiosum habens partes inter se connexas, & diuina institutione ordinatas, vt infra constabit.

2 Secundò suppono, materiã huius Sacramenti aliam esse remotã, aliam proximã; de remotã hoc dub. de proximã dub. seq. Illa autem dicitur materia remota, quæ non intrat in cõpositum, seu quæ non componit rem, seu Sacramentum, sed tantum circa illam versatur, vt aqua in Baptismo, panis in Eucharistia. Proximã verò est illa, circa quã, & ex qua componitur Sacramentum, vt ablutio in Baptismo, species non consecrata in Eucharistia.

3 Tertio, materiã huius Sacramenti aliam dici, & esse necessariã; aliã verò non necessariã, aptã tamen, & sufficientem, quæ dicitur voluntaria. Demum peccatum aliud esse originale, illud scilicet, quod contrahunt omnes descendentes ab Adamo per naturalem propagationem: aliud verò actuale, illud nempe, quod contrahit adultus propria voluntate, & actu: hoc aut est mortale, aut veniale, de quibus dixi in Decalogo. *prelud. 4.*

4 Dico primò, materiã remotã Sacramenti pœnitentiæ sunt peccata mortalia actualia commissa post Baptismum. S. Thom. 3. *part. quæst. 84. artic. 2.* Suarez *disp. 18. sect. 1.* Coninch *disp. 4. dub. 3. num. 27.* Henriq. *lib. 4. cap. 9. & 10.* Bonac. *tom. 1. tract. 5. quæst. 3. punct. 1. num. 2.* & communiter DD. ex Trid. *sess. 14. cap. 1. & 2.* & clariùs *cap. 5.* Ratio est, quia illa dicitur materia remota, circa quam versatur materia proximã; sed materia proximã pœnitentiæ, vt sunt actus pœnitentis (vt dub. seq. dicitur) versatur circa peccata; ergo, &c. Et confirmatur, quia etiam forma, quæ est absolutio, cadit in peccata, prout per eam remouentur, destruantur, & remittuntur: dicuntur autem peccata materiã remotã circa quam, quia hoc Sacramentũ exercetur per modum iudicij emendatiui; in iudicio autem materiã circa quam sunt crimina delinquentis.

5 Dixi, *actualia commissa post Baptismum*, nam peccatum originale, aut actuale post Baptismum cõmissum, non sunt materiã necessaria, nec sufficiens huius Sacramenti, vt tenent cõmuniter DD. & vi-

& videtur definitum à Trident. *sess. 14. cap. 1. c. 2.* vbi dicitur, pœnitentiæ Sacramentum institutum esse ad reconciliandos fideles lapsos post Baptismum; sequitur non esse institutum ad tollenda huiusmodi peccata, nam hæc per Baptismum tolluntur, vt suo loco latè dictum est. Ratio est, quia hoc Sacramentum institutum est per modum iudicij; peccatum autem originale, aut etiam actuale commissum ante Baptismum, non subijcitur iurisdictioni Ecclesiæ cum homo, qui ea commisit, non sit subditus iurisdictioni Ecclesiæ de quibus non iudicat Ecclesia. 1. Corinthiorum. 5. *Quid mibi de ijs qui foris sunt.* Fictio autem Baptismi, id est, peccatum sacrilegij eius, qui suscipit indignè, seu cum peccato mortali Baptismum: tum etiam, & peccatum quod consummatur, finita forma Baptismi, vt si adultus dum baptizatur habeat animum furandi, pertinent ad materiam remotam pœnitentiæ. Vt docent Henriq. *sup. cap. 2. num. 6.* & Ledesm. *cap. 1. de pœnit. concl. 3.* nam hæc aliquo modo videntur post Baptismum commissa; tum etiam quia per illum remitti nequeunt.

6 Dico secundò, peccata mortalia post Baptismum cõmissa sunt materia necessaria huius Sacramenti, patet ex Trid. *sess. 14. cap. 3. c. 4.* & ex communi DD. Ratio est, quia materia necessaria dicitur illa, quæ non potest tolli, nisi per hoc Sacramentum; at mortalia non possunt tolli, nisi per Sacramentum pœnitentiæ in re, vel in voto, vt dictum est *dub. 2.* nam ad ea tollenda est institutum, etenim venialia possunt alijs modis tolli, vt dicemus; ergo, &c. Dicuntur autem peccata mortalia materia necessaria, non quia sine illis nõ possit confici Sacramentum, hoc enim falsum est, quia ex solis venialibus constare potest, vt statim dicemus, sed quia illa tolli non possunt, nisi per hoc Sacramentum.¹

7 Dico tertio, peccata venialia sunt etiam materia remota sufficiens huius Sacramenti, non verò necessaria, sed voluntaria: prior pars ex Trid. *sup. cap. 5.* Ratio est, quia hæc verè sunt peccata; & ex alio capite hoc Sacramentum non est coarctatum ad solam remissionem mortalium; nam verba illa Christi. Ioann. 20. *Quorum remisistis, &c.* etiam comprehendunt venialia, vt cum alijs docet Suarez *disp. 18. sect. 1. num. 5.* Posterior pars, quòd tantum sit materia voluntaria, & non necessaria, probatur, quia Trident. & DD. communiter docent peccata venialia voluntariè omitti posse in confessione absque peccato, est enim hoc Sacramentum necessarium post naufragium spirituale; anima autem non patitur illud per venialia, ideo non sunt necessariò confitenda, tum etiam quia alijs modis remittuntur, seu tolluntur. At si pœnitens dubitet, ita vt verè dubius sit, an sint mortalia, tenetur illa in æquali dubio confiteri, ne se exponat periculo transgrediendi hoc præceptum: tum etiã quia potest fieri, vt tantum sit attritus, & per absolutionem fiat contritus. Igitur quando pœnitens est dubius, debet illud manifestare confessario, vt hic absoluat sub conditione, si materia adhuc dubia illi sit. Suarez *disp. 18. sect. 1. num. 12.* Non autem tenetur illa confiteri: si probabiliter putet, nõ esse mortalia, quamuis leuem aliquam suspensionem habeat, aut etiam opinionem in contrarium; nam possumus sequi opinionem probabilem, etenim si

ratione probabili in fauorem sui magis inclinet, potest deponere dubium, & reputare esse veniale. Ita Nauarr. *cap. 21. num. 34.* & cum alijs Bonacin. *tom. 1. disp. 5. quæst. 3. punct. 1. num. 5.* Vide in Decalog. *lib. 3. cap. 4. dub. 2. c. 3.* & Henriq. *lib. 4. cap. 9. n. 3.*

8 Ex hac conclusione sequitur, pœnitentem nõ teneri confiteri peccata venialia, siue solum habeat sola venialia, siue etiam simul cum illis habeat mortalia; nam vt dictum est, solum sunt materia sufficiens, non verò necessaria. Nec obstat cap. *omnis veriusque sexus*, nam intelligitur de omnibus peccatis mortalibus tantum, ex cõmuni DD. apud Azor *part. 1. lib. 7. cap. 39. quæst. 3.* & dixi in Decalog. *lib. 3. cap. 4. dub. 1.* nam Ecclesia solum determinat tempus faciendi confessionem, quæ facienda est de iure diuino; at ius diuinum non obligat ad confitenda venialia, vt dictum est; ergo. Vide Suarez *disp. 22. sect. 8. num. 2.* hinc fit eum qui habet peccata mortalia, & venialia, si non potest confiteri mortalia ratione alicuius periculi, aut infamiæ, iuxta dicenda *infra cap. 6. dub. 7.* non teneri tempore Paschæ, vt præceptum adimpleat, confiteri sola venialia, nullo enim præcepto ad id cogitur. Suarez *tom. 4. in. 3. part. disp. 36. sect. 6. num. 1.* & Diana *part. 3. tract. 4. resolut. 75.*

9 Sequitur secundò, habentem plura venialia v. g. decem, posse ex his, quinque confiteri, omisis alijs quinque; Ratio est supra dicta, quia venialia non sunt materia necessaria. At si omnia illa decem confiteatur, tenetur de omnibus decem dolere, & proponere illa deinceps non committere; aliter enim peccat mortaliter, & est irritum Sacramentum, nam committit sacrilegium, eo quòd subijciat absolutioni materiam non veram; eo quòd peccata absolute, & nude sumpta non sunt vera materia pœnitentiæ, sed prout delenda, & destruenda, ad quod requiritur dolor de amissis, & propositum non ea iterum committendi; ideoque etiam absolute sit in nostra facultate venialia confiteri at dato, quòd illa confiteamur tanquam materia pœnitentiæ, tenemur illa cum dictis circumstantijs confiteri. Attramen Reginald. *lib. 5. cap. 4. sect. 1. num. 4. vers. Aduerte*, cum Suarez *disp. 20. sect. 6. num. 7.* tenet peccatum quidem esse non conteri, nec emendationem proponere de omnibus venialibus, quæ per sacramentalem confessionem clauibus Ecclesiæ subijciuntur, sed hoc peccatum nõ esse mortale; quia integritas (inquit) contritionis de venialibus non est (sicut nec integritas confessionis eorundem) de necessitate huius Sacramenti; quia hoc potest fortiri effectum diuinæ gratiæ sine illa integritate, eo quòd peccatum veniale, etiam si placeat, nõ est obex diuinæ gratiæ, nec remissionis aliorum peccatorum: vnde sicut non obest Sacramento, si nullo modo clauibus supponatur; ita nec de se oberit, si non supponatur sufficienter, consequenter, ait, talis confessio erit valida. Quæ quidè sententia probabiliter sustineri potest, modò doleat pœnitens de aliquo veniali ex confessis, vt supponit Suarez, nam sic iam subijcit veram materiam.

10 Sequitur tertio, posse Ecclesiam præcipere confessionem venialium ob aliquem bonum finem, vt ad placandum Deum in publica aliqua necessitate, ad maiorem gratiam recipiendam, ad obser-

uationem disciplinae monasticae, &c. S. Thom. in 4. disp. 5. art. 2. quæst. 5. Suarez disp. 22. sect. 8. & cum alijs Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 3. punct. 1. num. 8. & Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 4. quæst. 7. Ratio est, quia peccata venialia sunt materia apta, & sufficiens huius Sacramenti, ergo poterit Ecclesia horum confessionem, cum sit opus bonum, & religiosum, propter ipsius, & fidelium utilitatem præcipere. Non tamen omnium venialium confessionem præcipere potest; nam moraliter hoc est impossibile, eo quod impossibile videatur omnia venialia in memoriam reuocare. Ita citati, vide in nostro Decalogo lib. 3. cap. 4. dub. 2. & 3.

11 Dico quartò, peccata mortalia, siue venialia semel ritè confessa, non sunt necessaria materia pœnitentiæ, seu non tenemur ea iterum confiteri. Ita communis Theologorum ex Suarez disp. 18. sect. 1. & habetur extrauag. 1. de priuilegiis. & extrauag. vna electionis de hæres. oppositum dicitur erroneum. Et Tridentinum sess. 14. cap. 5. dicit, ea tantum peccata esse confitenda, quorum quis habet conscientiam; at semel confessa non sunt amplius in conscientia. Et ratio est, quia circa peccata semel ritè confessa iam sunt impleta verba Christi, quorum remissionis peccata, &c. ergo satisfactum est diuino præcepto. Vide Suarez supra disp. 21. sect. 6. Sunt tamen materia sufficiens, id est, possumus ea iterum, atque iterum, & quoties voluerimus confiteri, & absolutioni subijcere, vt habetur in dicta extrauag. & habet communis Doctorum, & vsus priorum hominum, & Catholicorum. Ratio est, quia Christus non limitauit potestatem ad vnum actum remissionis, & alioqui congruum erat ad finem Sacramenti, propter maiorem utilitatem, & securitatem animarum: vnde non solum cum alijs non confessis, sed etiam per se sola sufficiunt ad Sacramentum. Ratio est, quia datur noua materia proxima, scilicet actus pœnitentis renouati super eandem materiam remoram; etenim etsi absolutio non possit iterari supra eandem materiam proximam, benè verò super remotam, sicut in Baptismo eadem aqua potest esse materia remota diuersorum Baptismorum, non tamen proxima, quæ est ablutio; sic in proposito. Hinc fit, formam esse veram quia nouo titulo, & iure potest quis absolui ab eadem culpa; sicut Christus meruit idem multis titulis, vt docent Doctores 1. part. Tum etiam, quia cadit super diuersam materiam proximam, nempe diuersam confessionem, & accusationem. Vide Coninch disp. 4. dub. 3. Henriq. lib. 4. cap. 9. num. 4. & cum alijs Bonacina sup. num. 10.

12 Fit etiam inde, posse pœnitentem aliqua peccata ritè semel confessa manifestare in alia confessione, & alia quæ voluerit, reticere, quia vt dictum est, huiusmodi peccata non sunt materia necessaria; sed voluntaria, & sufficiens, sicut peccata venialia: vnde licet pœnitenti partem peccatorum semel ritè confessorum manifestare hodie, & partem cras in distinctis confessionibus, siue confessiones fiant vni, & eidem Sacerdoti, siue diuersis. Ita cum Soto, & Reginaldo Bonacina sup. num. 11. Dixi semper, ritè confessa, nam si non fuerint ritè confessa, hoc est, si confessio inualida fuerit, certum est, esse iterandam, & peccata iterum confitenda, vt dicitur infra cap. 6. dub. 0. de confessione.

13 Sed quæres, vtrum peccatum dubium sit ma-

teria sufficiens Sacramenti pœnitentiæ. Nota, dubium posse esse de facto, an scilicet peccauerit, vel tale commiserit peccatum: aut de iure, quando scilicet certò scit, se peccasse, & commisisse tale peccatum; dubitat tamen, an sit mortale, aut veniale. Quæstio non procedit de hoc dubio iuris, nam in tali casu iam dictum est conel. 3. esse manifestandum tale peccatum in confessione. Procedit ergo de dubio de facto, quo in casu Suarez disp. 18. sect. 1. num. 12. Sanchez in sum. lib. 1. cap. 10. num. 70. & cum alijs Bonacina sup. num. 9. respondent negatiuè; nam in hoc Sacramento, sicut in alijs, materia debet esse certa, ideo peccatum dubium, non est materia sufficiens, ita vt confessarius debeat absolutè, & simpliciter impendere absolutionem pœnitenti. Quòd si pœnitens non possit vincere dubium, nec certam materiam proponere, aperiat suam conscientiam, & peccatum sub eo dubio confessario, & confessarius tunc pro ratione dubij, & iuxta necessitatem materiæ, & periculum absoluere debet sub conditione, si sit dubia materia; absolutè verò, si illi magis videatur certa, quàm dubia. Filiucius tom. 1. tract. 6. cap. 3. num. 60. ex Suarez vbi sup. vide Bonacina sup. quæst. 5. sect. 2. punct. 2. diff. 4. in initio, & Filiucium tract. 7. cap. 4. quæst. 8. & infra cap. 6. dub. 1. num. 14. & Dian. 3. part. tract. 4. ref. 66. vbi cum Coninch disp. 7. dub. 10. num. 97. consequenter tenet, eum qui solum meminit se peccasse mortaliter, nescit tamen speciem peccati, teneri illud sic confiteri. Idem tenet Villal. pars. 1. tract. 9. diff. 34. num. 3. vide infra cap. 6. dub. 1. num. 14. & ibid. dub. 3. num. 15.

Dub. 2. Quenam sit materia proxima Sacramenti pœnitentiæ.

1 **C**ommunis est, & certa sententiæ, tres actus pœnitentis esse materiã huius Sacramenti, & sunt contritio (sub qua continetur attritio) confessio, & satisfactio. Ita S. Thom. 3. part. quæst. 84. art. 1. Suarez disp. 18. sect. 3. & constat ex Concilio Florent. in decret. de vniõne. & Trident. sess. 14. cap. 3. & ratione, quia hoc Sacramentum exercetur per modum iudicij emendatiui, seu recõciliatiui, Ioan. 20. quorum remissionis, &c. at talis iudicij materia est accusatio rei, dolor delicti, & satisfactio illius; ergo. Et confirmatur, quia materia proxima est, per quam applicatur remota; at per suos actus applicantur peccata, & subduntur absolutioni; ergo. Congruentia huius est, vt sicut offendimus Deum corde, ore, & opere, ita æquum est, vt satisfaciamus pro illius offensa corde per contritionem, ore per confessionem, & opere per satisfactionem, seu opera pœnalia. Nec obstant illa verba Cõcilij Tridentini sess. 14. cap. 3.

2 Dicentis, hos actus esse quasi materiã huius Sacramenti. Primò, quia illa particula, quasi, non minuit rationem materiæ, sed declarat, sicut illa verba Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, quasi vnigeniti, &c. non minuit gloriam Christi, sed declarat, ipsum esse verè vnigenitum, vt explicant DD. cõmuniter. Secundò dicuntur quasi materia, quia non componunt totum, sicut materia rerum naturalium, sed modo morali per quandam proportionem, & analogiam ad materiã rei naturalis. Tertio, ad dif-

feren-

ferentiam aliquorum Sacramentorum, quæ habent pro materia rem extrinsecus appositam, & apparet, ut est aqua in Baptismo, panis in Eucharistia, &c. actus autem poenitentis non sunt res extrinsecus appositæ, & visibiles; ideo vocantur à Tridentino quasi materia, cum tamen in genere moris, & Sacramenti sint vera materia proxima. Vide Coninch 3. part. disp. 4. dub. 4. num. 35. Henriq. lib. 4. cap. 9. & 10. & Bonacinam tom. 1. disp. 5. quæst. 3. punct. 2. num. 1.

3 Differunt tamen Doctores, an omnes ij tres actus sint partes essentielles, seu materia proxima essentialis huius Sacramenti: nam esse omnes partes integrantes omnes concedunt.

4 Dico igitur primò, contritio, seu dolor aliquis, & confessio sunt materia essentialis huius Sacramenti. S. Thom. 3. part. quæst. 84. art. 1. ad 1. Suarez disp. 20. sect. 3. Bonacina sup. num. 2. 3. & 4. ex Trident. sess. 14. cap. 1. & 5. & communiter Doctores. Ratio est, quia sine istis consistere non potest hoc Sacramentum, quod cum sit per modum iudicij emendatiui, necessariò, & substantialiter requirit delicti manifestationem, quod fit per confessionem, & cum in hoc iudicio manifestatio peccatorum non sit simplex, & historica narratio, sed sui ipsius accusatio, ad quæ requiritur necessariò odiù, detestatio, seu aliquis dolor delicti, eo quod idcirco poenitens confiteatur delictum, ut auferatur, & illius absolutionem obtineat, ergo confessio seu accusatio sui ipsius cum aliquo dolore sunt partes essentielles huius Sacramenti.

5 Nota, hunc dolorem regulariter debere esse formalem, quod significant apertè Concilium Florentinum, & Tridentinum, quæ dum assignant partes essentielles huius Sacramenti, faciunt mentionem doloris formalis, significando in hoc dolorem formalem esse tanquam materiam necessariam à Christo Domino institutam: ex quo fit, accedentem ad hoc Sacramentum cum cōscientia peccati mortalis, illud validè non recipere, si accederet ad illud cum solo actu dilectionis Dei, quia nõ adhibet materiam à Christo Domino institutam, Exculari tamen posset à peccato ob ignorantiam, vel inadvertentiam propter bonam fidem, non tamen reciperet Sacramentum poenitentia. Ita Suar. disp. 20. sect. 4. Coninch disp. 4. dub. 5. num. 39. Bonac. tom. 1. disp. 5. quæst. 3. punct. 2. num. 6. & 7. Hinc etiam fit, non esse validam confessionem venialium sine aliquo dolore, quia dolor est de essentia huius Sacramenti; & quanuis non teneamur venialia confiteri, tenemur tamen de illis, quæ confitemur, dolorem habere: quare ad confessionem venialium non sufficit actus dilectionis Dei absque dolore. Henriquez lib. 4. cap. 26. num. 7. lit. T. Bonacina sup. num. 8. vide Suar. disp. 20. sect. 6. num. 4. & 5. Vtrum autem ad fructum Sacramenti sufficiat dolor virtualis, infra.

6 Nota secundò, Henriquez lib. 4. cap. 26. num. 2. lit. D. & lib. 5. cap. 11. num. 1. quem sequitur Bonacina sup. num. 9. existimare, ad valorem Sacramenti huius absque fructu, sufficere dolorem naturalem: oppositum existimo verius cum Suarez disp. 20. sect. 4. num. 16. & Coninch disp. 4. dub. 5. num. 4. & alijs, quos ipsi, quia Concilia, dum de hoc dolore loquuntur, dicunt esse donum Dei. Tum etiam, quia hoc Sacramentum est supernaturalis; ergo & eius partes, sed de hoc latius in-

fra. Idem Bonacina num. 12. consequenter tenet, ad validitatem Sacramenti absque fructu sufficere attritionem naturalem, aliter enim, ait, non daretur Sacramentum informe, eo quòd, ait, quælibet attritio supernaturalis sufficiat ad valorem cum fructu: oppositum tamen tenendum cum Suarez sup. num. 6. & Coninch dub. 5. n. 5. & dub. 11. num. 70. & alijs, propter rationes allegatas, & dicitur infra, vbi de attritione. Conuenit tamen Bonacina, & rectè quidem, cum Suarez, Henriquez, & alijs, dolorem inefficacem, videlicet velleitatem de cætero non peccandi, non sufficere ad validitatem Sacramenti, sed requiri necessariò dolorem efficacem; quia ex Trident. sess. 14. ad confessionem requiritur dolor, qui voluntatem peccandi excludat; quod etiam expostulat natura iudicij emendatiui, & reconciliatiui; dolor autem inefficax non excludit voluntatem peccandi; nam potest esse cōfessio cum sola velleitate non peccandi, cum proposito peccandi mortaliter, cum non repugnet aliquem nolle inefficaciter peccare, & habere complacentiam peccati, ideoque necessariò requiritur dolor efficax, qui efficaciter, & perfectè excludat propositum peccandi, & auertat voluntatem à peccato.

7 Restat, ut videamus, an satisfactio sit etiam pars essentialis, nam esse integram constat ex prima conclusione, & communi Doctorum. Ad intelligentiam nota, satisfactionem sumi dupliciter. Primò realiter, actualiter, seu in executione, pro illa scilicet, quæ iniungitur à Confessario. Secundò virtualiter, pro animo scilicet, aut proposito satisfaciendi, contento in actu doloris, & accusationis. Igitur.

8 Dico secundò, satisfactio realis, seu actualis non est de essentia huius Sacramenti. S. Tho. 3. part. quæst. 90. art. 2. & 3. Suarez disp. 20. sect. 1. num. 3. & alij communiter. Saluatur enim absque illa, essentia Sacramenti, imò confert suum effectum; nam si poenitens verè absolutus statim moriatur, antequam poenitentiam adimpleat, Sacramentum, & illius effectum reciperet. Satisfactio verò virtualis intrat essentiam huius Sacramenti; constat, quia hæc includitur in cōtritione, seu in dolore supernaturali; nam idem est cum dolore, adiuncto proposito satisfaciendi; dolor autè, ut diximus, pars est essentialis huius Sacramenti; ergo & satisfactio virtualis, seu propositum satisfaciendi. Satisfactionem autem realem esse partem integram patet, quia est pars Sacramenti, non essentialis, ut dictum est; ergo. Tum etiam, quia ad integritatem iudicij spectat punitio, seu satisfactio pro delicto; ergo. Inde sequitur, satisfactionem actualem non causare gratiam essentialem huius Sacramenti; nam homo dispositus statim post absolutionem Deo reconciliatur, quanuis realiter non satisfecerit: satisfactio enim, quando actualiter fit, solum causat quamdam perfectionem, & integritatem ex opere operato eiusdem gratiæ essentialis; nam cum hæc tantum sit pars integralis, inde fit, ut solum causet gratiæ integritatem. Hinc fit, adimplementem poenitentiam iniunctam à Confessario in peccato mortali, non peccare mortaliter, quia non ponit obicem, nec resistit gratiæ essentiali, sed tantum illius perfectioni, ideo non falsificat sensum formæ. Ita Ledesma in sum. cap. 1. de poenit. concl. 4. dub. 1. & 2.

9 Quæres tamen primò, vtrum dolor tempore antecede

antecedens confessionem sufficiat ad Sacramentum poenitentiae valide suscipiendum. Respondeo affirmative, si formaliter, aut virtualiter referatur ad confessionem, ut si quis doleat de peccatis cum proposito illa confitendi, aut cum dolore recogitet peccata sua, ut ea confiteatur, & deinde virtute illius propositi, seu intentionis confiteatur illa peccata quia moraliter ille dolor censetur saltem virtualiter praesens. Quare qui ante confessionem recogitavit peccata cum dolore, & postea virtute illius praecedentis recogitationis, & doloris confitetur peccata sua, suscipiet Sacramentum poenitentiae quamvis postea in confessione ob distractionem, vel ob aliam causam non renouet dolorem. Suarez disp. 20. sect. 4. num. 29. Coninch disp. 4. dub. 6. Henriquez lib. 2. cap. 10. num. 4. & cum alijs Bonacin. tom. 1. disp. 5. quae. 3. punct. 2. num. 17. Limita tamen nisi per longum tempus talis dolor praecedat, ita ut moraliter non censetur coniunctus cum absolutione, & confessione actuali, ut si per diem, vel dimidium antecedit.

10. Queres secundò, utrum dolor praecedere debeat confessionem. Respondeo, vtilissimum esse, quod praecedat, non tamen esse necessarium, sed sufficere ad receptionem Sacramenti, ut eliciatur in ipsa confessione, vel ea facta, antequam poenitens absolvatur. Ita Suarez sup. num. 32. & Bonac. loco citat. num. 18. contra Coninch. sup. dub. 6. n. 44. Ratio est, quia tunc absolutio cadit supra veram materiam, nimirum super confessionem dolorosam; nam ille dolor moraliter coniungitur cum peccatis confessis, ratione cuius ista confessio est accusatoria, & dolorosa. Dixi, ante absolutionem, nam si ea finita, aut incepta dolorem eliciat, non recipit Sacramentum; quia tunc forma non cadit supra veram materiam, cum deficiat dolor, seu contritio, quae est pars essentialis. In Sacramento autem Baptismi potest prius proferri forma, & infundi statim aqua, quia non fit per modum iudicij emendatiui, sicut poenitentia, quod quidem iudicium supponit causae cognitionem, accusationem rei, seu confessionem, & dolorem delicti, ideoque confessio, & dolor debent praecedere absolutionem. Suarez num. 30. & Bonacin. num. 20.

11. Querestertiò, utrum satisfactio debeat praecedere absolutionem, seu an sit iniungenda ante absolutionem: huic dubio satisfaciemus vbi de satisfactioe. Vide Bonacinam vbi sup. num. 21. breuiter tamen dico, posse confessarium poenitentiam iniungere ante, vel post absolutionem, modo fiat statim data absolutione, & non timeatur fore, ut poenitens accepta absolutione non acceptet poenitentiam. Ratio est, quia sic poenitentia moraliter coniungitur cum absolutione, sed de hoc latius infra.

Dub. 3. Quenam sit forma Sacramenti poenitentiae.

NOta, hoc Sacramentum posse sumi prout est quoddam totum morale artificiosum significans remissionem peccatorum per modum iudicij, quo in casu significatio rerum, & verborum dicitur forma totalis, ut dixi lib. 1. c. 2. dub. 1. num. 5. Potest etiam sumi, ut communiter fit, prout supponit pro rebus tanquam materia, & pro verbis

tanquam forma, quae dicitur forma partialis respectu rerum, de qua nobis est hic sermo, nam de tali dictum est loco citato.

2. Dico primò, forma huius sacramenti sunt haec verba: *Ego te absoluo a peccatis tuis*, est de fide ex Concil. Florent. & Trident. sess. 14. cap. 3. vbi definitum est, formam huius Sacramenti praecipue sitam esse in his verbis: *Ego te absoluo*, &c. & patet ex vsu Ecclesiae, & traditione, & communi DD. colligiturque aperte ex verbis Christi, Ioann. 20. *quorum remisistis*, &c. quae quoad substantiam, & sensum coincidunt cum verbis formae; sicut in Eucharistia illa verba Christi: *haec facite in mei commemorationem*, sunt quoad substantiam, & sensum idè ac illa verba formae: *Hoc est enim corpus meum*, &c. probatur ratione; nam illa verba dicuntur forma in sacramentis, per quae significatur illorū effectus sed effectus poenitentiae, qui est remissio peccatorū expresse significatur per supra dicta verba; ergo.

3. Dico secundò, essentia formae saluatur in his duobus verbis, *Absoluo te*, siue haec duo solum verba sunt de essentia formae poenitentiae. Ita Sotus in 4. dist. 14. quae. 1. artic. 3. Nauarr. cap. 26. num. 11. Filiuc. tom. 1. tract. 6. cap. 1. num. 64. Suarez disp. 19. sect. 2. num. 21. & communis DD. Ratio est, quia Trident. vbi sup. dicit formam consistere in illis verbis: *Ego te absoluo*; atqui pronomen, *ego*, non est opus quod exprimat, quia intelligitur in verbo absoluo; sicut *ego*, in verbo baptizo, & ex alio capite illis duobus verbis significatur, & causatur effectus Sacramenti; ergo solum illa duo verba sunt de essentia formae, & ita sunt de essentia, ut vno verbo deficiente, deficiat etiam Sacramentum; nam actus iudicialis non potest significari sine verbo *absoluo*, & remissio non potest practice fieri, nisi declaretur is, cui fit, ut etiam infra patebit.

4. Hinc fit esse verum Sacramentum, si omittatur pronomen, *ego*, eo quod non fit de necessitate formae. At quia est de praepo, & vsu Ecclesiae, ut exprimat, idè non debet omitti; quod si omittatur, secluso scandalo, & contemptu, non erit plusquam culpa venialis, ut in simili diximus de Baptismo lib. 2. cap. 1. dub. 4. concl. 3.

5. Sequitur secundò, haec verba, *a peccatis tuis* non esse de essentia formae; nam si essentia, & substantia illius saluatur in illis duobus verbis, *absoluo te*, aperte sequitur, illa alia verba non esse de essentia; & ratio est, quia ijs supposita confessione, verba haec, *absoluo te*, habent satis determinatam suam significationem; sicut in iudicio humano cum profertur sententia, non oportet addi culpam. Caietan. verbo *absolutio*, Nauarr. cap. 26. num. 2. DD. citati, & alij apud Suarez sup. num. 10. contra Paludan. & Gabriel. Non tamè debent haec verba omitti, tum quia vix potest accidere causa rationabilis; tum quia sic vitatur omne periculum, quia opposita sententia non caret probabilitate: peccaret tamen; qui illa omitteret, quia facit contra vniuersalem vsu Ecclesiae: hoc autem peccatum existimat Ledesma cap. 2. de poenitent. concl. 2. dub. 6. Solum esse veniale contemptu tamen, & scandalo secluso. Idem tenet Bonacina cum alijs sup. n. 2. Propter eandem rationem supradictam, haec verba: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, non sunt de essentia, non enim id Christus expressit in forma poenitentiae, sicut expressit in forma Baptismi & con-

& Confirmatione, in quibus fit professio Fidei. Unde illa omittens conficit Sacramentum, peccat tamen venialiter, vt de omittente illa verba, à peccatis tuis, dictum, etsi Valencia disp. 7. quæst. 1. punct. 3. cum Soto asserat non peccare, secluso scandalo, & contemptu, eum, qui prætermitteret, In nomine Patris, &c.

7 Sed dices, Trident. sess. 14. cap. 3. dicit, formam Sacramenti sitam esse præcipuè his verbis, Ego te absoluo, &c. sed per particulam, & cetera, videntur indicari illa verba, à peccatis tuis, & in nomine Patris, &c. cum non videatur aliquid aliud posse indicari; ergo illa verba sunt de essentia. Respondeo cum Valencia sup. vers. Ad illud, particulam, &c. non addi ad ostendendum alia verba esse de essentia, sed ad indicandum alia posse adiungi, quæ de mo re adiunguntur, & non sunt de essentia. Respondeo secundo cum Coninch disp. 4. de pœnit. dub. 3. num. 30. & Bonacina loco cit. num. 1. illam particulam, &c. ideo addi à Concilio, vt indicaret se non definire, an alia verba requirantur, sed relinquere Doctoribus disputandum, an alia requirantur.

8 Sequitur tertio, à fortiori non esse de essentia huius formæ, neque de eius integritate illa verba antecedentia, quæ laudabiliter solent dici: Misereatur tui, &c. Indulgentiam, &c. Autoritate, vel potestate mihi à Christo concessa, & hæc, quæ post absolutionem dici solent: Passio Domini nostri Iesu Christi, &c. Ita citati, quia sine illis sufficientissime saluatur sensus formæ substantialis, ideo illa omittens conficit Sacramentum, & si abest scandalum, aut contemptus, nullo modo peccat, vt communiter fit, præsertim quando propter temporis angustias, & multitudinem pœnitentium non datur locus ea proferendi. Hinc etiam fit, non esse opus in forma pœnitentiæ addere, de quibus confessus es, & contritus. Tum quia substantia formæ consistit in his, Absoluo te. Tum etiam, quia absolutio cadit super oblita, ad quæ etiam se extendit contritio. Ita cum Nauar. Coninch, Henriquez, & alijs apud Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 3. punct. 1. num. 5.

9 Dico tertio, pronomen, te, est necessariò exprimendum. Ita Filiucius tom. 1. tract. 6. cap. 3. num. 66. & alij. Ratio est, quia absolutio est sententia iudicialis, quæ ad reum dirigitur, & in eum terminatur; sententia enim, quæ non designat personam, nulla est. Etenim in verbo, absoluo, non continetur, te, aut certè valdè dubiè, nam indifferens est ex se ad absoluendum te, illum, vos, aut illos. Nec sufficit interior intentio, qua absolvens dirigat absolutionem ad pœnitentem; quia non est sensibilis; alioqui nec verba essent necessaria, sed sufficeret intentio absoluendi, quod dici nequit, vt dicitur infra.

10 Dico quarto, etsi non sit necessarium, exprimi personam ministri per pronomen, ego, requiritur tamen necessariò, vt eius actio exprimat in absolutione, siue per verbum, absoluo, siue condono, aut aliud æquiualens, sicut diximus in forma Baptismi. Henriq. lib. 4. cap. 11. num. 4. Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 3. punct. 1. num. 6. quia confessorius, tanquam iudex impendit absolutionem per modum sententiæ, quod fieri nequit, nisi exprimat actio, quarens exercetur à ministro. Hinc fit, validam esse absolutionem his verbis collatam, absol-

natur seruus Christi; nam sic sufficienter exprimitur actio ministri. Non tamen tenet, si dicat, absolue te Deus, quia sic ostendit quod Deus facit, non autem se hoc facere, tanquam iudicem. Bonac. sup. num. 7. Nec est idem de Baptismo, quia in eo baptizans non est iudex.

11 Dico quinto, forma hæc debet proferri per modum iudicatiui, seu imperatiui, ita vt non sufficiat, si tantum sit deprecatoria. S. Thom. 3. part. 9. 84. art. 3. ad 1. & opusc. 22. cap. 1. & 3. Sotus disp. 14. art. 3. Nau. de pœnit. dist. 16. n. 9. Ledesma de pœnit. c. 3. concl. 2. dub. 1. & Bonac. sup. punct. 2. n. 8. Fil. sup. n. 68. Suar. cum alijs disp. 19. sect. 1. n. 247. Colligitur ex Trid. sess. 14. Can. 6. & habet vsus, consuetudo, & traditio Ecclesiæ. Ratio est, quia absolutio est actus iudicialis, qui fertur non deprecatiue, sed per modum imperantis; sicque valet absolutio his verbis, absoluaris à me, quia est per modum imperantis, & sensus est, absoluaris imperio meo. Fil. n. 69.

12 Sed quæres primò, quis sit sensus huius formæ. Respondeo, verba formæ ex se primò, & per se significare pœnitentem (modò non ponat obicem) esse verè, & propriè à vinculis peccatorum absolutum, remissaque ei esse peccata cum infusione gratiæ reconciliatiuæ; nam cōfessarius, vt minister, & causa minùs principalis (principalis enim author est Deus) verè, & propriè soluit dispositum à peccato, & liberat à poena aeterna, ex Tridentino sess. 6. cap. 14. & sess. 14. cap. 3. & 4. & Can. 9. & ex verbis Christi, Matth. 18. Quidquid ligaueris, &c. & quidquid solueris, &c. & Ioan. 20. Quorum remiseris, &c. Ita communis cum D. Thom. 3. part. quæst. 84. art. 3. Errauit ergo Mag. disp. 18. cap. 6. & alij cum eo dicentes, confessorium non soluere, sed tantum declarare, pœnitentem esse à Deo solutum, vt refert Henriquez lib. 4. cap. 12. num. 1. constat ergo, confessorium non declarare, sed verè absoluere pœnitentem. Vide Coninch disp. 4. dub. 2. & 8. & Bonac. tom. 1. disp. 5. q. 3. punct. 2. n. 9. & q. 6. punct. 1. num. 1. Dixi, modò non ponas obicem, nam semper includit hanc conditionem; nam commune est omnibus Sacramentis, vt obex non ponatur, ad hoc vt suos possint producere effectus, de quibus infra. Sensus igitur formæ, absoluo te, est, remitto tibi peccata, quantum est ex vi Sacramenti, seu, quantum in me est, sacramentalè absolutionem impendo, quæ de se sufficiens est ad remittenda peccata, & gratiã conferendam: seu confero tibi verum Sacramentum, quod efficit, peccata ita remanere absoluta, vt non indigeant noua absolutione. Igitur cum prædictus sensus semper verificetur in valida administratione Sacramenti pœnitentiæ; sequitur, sensum formæ semper verè esse, & proprium, vt patet in ductione. Primò, quando quis recipit absolutionem verè attritus tantum, quia re ipsa remissionem obtinet. Secundò, quando quis iam accedit cōtritus, ac iam iustificatus recipit absolutionem, aut cum absoluitur à peccatis, alijs rite confessis, idem est dicere, absoluo te, ac dicere, confero tibi beneficium absolutionis, quæ eius est virtutis, vt si peccata inueniat, illa delet per se; si non reperiat, per accidens gratiam augeat; sicut Eucharistia per accidens aliquando dat primam gratiam: verificatur etiam tunc hæc forma, quia insuper liberat pœnitentem ab obligatione consistendi illa peccata; nam in noual ege contritio delet peccata in ordine ad confes-

confessionem, vt dictum est *cap. 1. dub. 3.* & in *fra cap. 5. dub. 4.* remittit etiam tunc peccata venialia, & pœnas temporales, si sint, ita Henriquez videndus *sup. n. 2.* & 3. Tertio, est etiam verus sensus formæ, quando quis recipit Sacramentum informe; quia etsi tunc non recipiat remissionem peccatorum, recipit tamen verum Sacramentum, quod de se est causa efficax remissionis peccatorum, & eam de facto confert obice sublato: verificatur etiã forma, quando pœnitens ratione obicis non recipit Sacramentum; quia re ipsa Sacerdos, quantum est ex se, absoluit; sicut iudex remittens debitum, & ferens sententiã, vt reus exeat è carcere, quantum est ex parte sua, dicitur verè, & propriè remittere, & liberare, quamuis reus, seu debitor ex propria culpa velit, in vinculis detineri. *Suar. disp. 19. sect. 2. n. 19.* Bonacin. cum alijs *sup. n. 9.* Vide Henriq. *lib. 4. c. 12. n. 1. 2.* & 3.

3 Quæres secundò, an Sacerdos, his verbis, *absoluo te*, possit simul à peccatis, & censuris absolueri. Respondeo affirmatiue, ita Sotus *disp. 14. q. 1. artic. 3.* & cum alijs Bonacin. *sup. n. 10.* modò tamen Sacerdos ijs verbis intendat à peccatis, & à censuris absolueri, quo in casu absolutio à censuris prior est natura absolutione à peccatis, vt Bonac. *de censur. disp. 1. q. 3. punct. 5. n. 3.* & 4. adhuc enim in hoc casu verificatur sensus formæ Sacramentalis, & sufficienter indicatur relaxatio vinculi censuræ. Vide Henriq. *lib. 4. c. 11. n. 3.* & in nostra Bull. §. 7. *lib. 7. c. 2.*

Dub. 4. In quo aliqua circa formam pœnitentiæ resoluuntur.

1 Quæres primò, quando mutatio formæ irritet Sacramentum. Respondeo, inualidum esse Sacramentum, quoties mutatio est substantialis, validum verò, quoties solum est accidentalis, patet ex dictis de Sacramentis in genere, *cap. 2. dub. 3.* Quare validum est Sacramentum si loco verbi, *absoluo*, dicatur, *remitto tibi*, vel, *condono peccata*, vel *beneficium absolutionis impendo*. Item, si absoluendo Regem dicat, *absoluo Maiestatem tuam*, vel si loco, *ego*, dicat authoritatiue, *Nos*. Item, si in naufragio, vel incendio dicat, *ego vos absoluo*, ea forma plures absolueno. Item, si dicat, *remittuntur tibi peccata tua*, vel, *tu absolueris à me*. Item, si dicatur, *ego peccator, & indignus Sacerdos, absoluo te, non mea potestate, sed auctoritate Christi*. Item, si dicatur, *absoluaris à me*, vel, *absoluaris seruus Christi*. Ita cum alijs Bonac. *rom. 1. disp. 5. q. 3. punct. 1. n. 2. 4. 5. 6.* & 7. Ratio horum est, quia hæ mutationes non tollunt verum, & substantialem sensum formæ, tamen inualidum Sacramentum, si deprecatoriè dicat, *absoluat te Deus*, nam vt diximus, sententia hæc iudicialis debet proferri modo indicatiuo, vel imperatiuo. Bonacin. cum alijs *sup. n. 8.* Item, si dicat, *iubeo te absolueri*, vel, *placet te non teneri*. *ho.* quia videtur variari sensus substantialis, cum illa verba non liberent, aut soluant, sed tantum ostendant actus circa absolutionem faciendam, aut factam, ita cum S. Thom. & alijs Bonacin. *num. 9.* contra Scotum, & Vazquez, quos videtur approbare Suarez *disp. 19. sect. 1. num. 24.* ad fin. Item, nec valet Sacramentum si omittatur, *te*, vt dixi *con-*

cl. 3. & tenet Bonac. *num. 10.* Contra Sotum, Nauarr. & alios, quos citat, & sequitur Henriquez *lib. 4. cap. 11. num. 1. liter. P.* & *num. 3. liter. Y.* existimantes sufficere, dicere, *absoluo*, quia ex antecedentibus, & consequentibus (aiunt) satis apparet, pœnitentem præsentem absolui à peccatis. Nostram tamen sententiam tenendam, vt verã existimo, tum propter rationem loco citato adductã, tum propter auctoritatem Florentini, & Tridentini assententium, formam absolutionis esse, *absoluo te*, tum quia omiſſa particula, *te*, mutatur substantialiter significatio formæ, quæ inſtituta est per verba demonstratiua, & non potest esse talis, sublata particula, *te*, eo quòd verbum absoluo possit enūtiari non solum circa peccata alicuius præsentis, verum etiam absentis, quod fieri non posse, infra patebit.

2 Nota, esse peccatum mortale, vt forma dubia; nam fieri potest, vt non sit sufficiens, consequenter non confici verum Sacramentum. *Suar. disp. 19. sect. 1. n. 14.* Henriquez *lib. 4. cap. 11. num. 4.* & cū alijs Bonac. *sup. punct. 2. n. 11.* vbi addit cum Coninch, Suarez, & alijs, esse peccatum, quoties mutatur forma, etiamsi idem remaneat sensus, hoc peccatum videri esse mortale, sacrilegium ex suo genere contra reuerentiam Sacramento debitam vt docent citati contra Sotum in *4. dist. 14. q. 1. art. 5.* Valentia *com. 4. disp. 7. q. 1. punct. 3.* & alios.

3 Quæres secundò, an possit formæ addi aliqua conditio, & dari absolutio sub conditione.

4 Dico primò, cõditio de præterito, vel de præsentì non vitiat effectum formæ, vt si dicas, si non es absolutus; ego te absoluo, si doles, si statuis restituere, vel si potes absolui, vel si ego possum te absolueri: vel si dubitat esse peccata, saltem venialia ea, quæ pœnitens confessus est: ita citandi. Ratio est, quia hæ non sunt propriè conditio, nec suspendunt id futurum, sed si conditio adest, cõfertur effectus, si non adest, nihil fit. Non tamen licet sub his conditionibus absolueri, nisi adfit causa, vt in his casibus. Primus, cum Sacerdos dubitat an pœnitens habeat vsum rationis, aut sit amens. Secundus, quando dubitat, an sint peccata, ea quæ audiuit, quod contingere potest in confessione viri perfectionem vitæ sectantis; melius tamen erit curare, vt talis pœnitens aliquod vitæ antea factæ peccatum confiteatur. Tertius, quando absolutus eum, qui tantum ostendit signa contritionis; in ijs enim casibus potest dicere confessarius, si confessus es peccata, vel si præbuiſti materiam confessionis, in quantum possum, ego te absoluo. Idem dicendum, si dubitat, an pœnitentem absoluerit, tunc enim poterit sub conditione absolueri. Caueat tamen confessarius, ne apponat conditionem in verbis; nam potest turbare, vel scandalizare pœnitentem, sed quando est apponenda, sufficit, vt mente intelligatur, & retineatur. Vt bene Filiuc. *rom. 1. tract. 6. cap. 3. num. 74.*

5 Dico secundò, absolutio sub conditione de futuro sacrilega est, & vitiat Sacramentum. Nauarr. *cap. 26. num. 12.* Suarez *disp. 13. sect. 3.* Filiuc. *sup. num. 73.* Henriquez *lib. 4. cap. 12. num. 5.* & cum alijs Bonac. *rom. 5. disp. 5. q. 2. punct. 3. num. 2.* Ratio est, quia non est in potestate ministri suspendere effectum Sacramenti, quod causat suum effectum statim in subiecto disposito, vt dixi *lib. 1. cap. 4.*

dub. 4. tum quia actus legitimi non recipiunt conditionem. Regula, actus *te regul. iur. in 6.* id est non possunt fieri sub conditione de futuro, vt absolutio te pro crastina die, quia sensus esset, *absolutum te, si conditionem implueris*: vnde reuera non absolueret, sed tantum promitteret, se absoluturum cum conditionem impluerit. Hinc fit, inualidã esse absolutionem, his verbis, *absoluo te si Episcopus consenserit*, aut, *si restiteris*, aut, *si Episcopus ratam habuerit absolutionem*.

6 Quares tertio, an absolutio, seu hoc Sacramentum possit iterari. Dico primò, absolutio potest iterari super peccata de nouo commissa post receptum semel hoc Sacramentũ, & non tantum semel aut bis, sed toties quoties de nouo peccauerit: est de fide, ex Trid. *sess. 14. cap. 1.* fundatur in verbis Christi Ioann. 20. *Quorum remisistis peccata, &c.* vbi datur potestas sine limitatione. Et Matth. 18. dixit Iesus Petro: *Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies.* vbi ex communi Interpretum sumitur numerus finitus pro infinito, id est, toties quoties peccauerit, & absolutionem petierit. Et in cap. *firmiter de sum. Trin. & Fide Cathol.* & in vltu, & traditione Ecclesiæ. Ratio est, quia homines baptizati per institutionem huius Sacramenti, non sunt deterioris conditionis, quã antea essent, sed antea per poenitentiam virtutem poterant homines, quoties peccauerunt, veniam obtinere; ergo etiam postea; quia sola virtus poenitentia nũc non sufficit, nisi cum ordine ad Sacramentum, vt supra dictum est.

7 Dico secundò, potest etiam iterari in ordine ad peccata commissa ante receptionem Sacramenti, sed omissa, ex obliuione, vel alia legitima causa, imò necessariò est iterandũ. Ratio est, quia omnia peccata debent subijci clauibus per confessionem ideo oblita remittuntur cum obligatione ea confitendi, quando memoriã occurrunt, modo quo dicemus infra, & probat pluribus Suarez *disp. 18. sectio. 4. num. 7.*

8 Dico tertio, in distinctis confessionibus potest repeti absolutio super peccatis legitime confessis, & absolutis, vt dixi *hoc cap. 2. dub. 1.* & cũ alijs tenent Bonacin. *tom. 1. disp. 5. q. 7. punct. 4. n. 1.* & Villalobos *p. 1. tract. 9. disp. 8. n. 2.* & comprobatur piorum fidelium vsus; & in Extrauag. *com. inter cunctas*, habetur, huiusmodi confessiones salubres esse. Ratio est, quia posita materia proxima, renouatur proximo, qui sunt actus poenitentis, & possumus de iisdem peccatis sapius contritionem habere, consequenter sapius illa confiteri: debet tam semper adesse nouum motuum erubescentiã, & doloris, & seruanda moderatio, seruatis seruãdis. Vt bene. Filiucius *tom. 1. tract. 6. c. 3. n. 77.*

9 Dico quartò, super eadem confessione peccatorum non potest repeti absolutio absque peccato mortali sacrilegij; Suarez *disp. 18. sect. 1. n. 6. & sect. 4. ad fin.* DD. citati, & alij communiter: quia tũc forma caderet supra materiam nullã, quod non contingit, quando renouantur actus poenitentis: sic similiter eadem hostia consecrata, non potest iterum consecrari.

10 Dico quinto, non datur obligatio generalis confitendi peccata, quorum quis semel directe obtinuit absolutionem. S. Thom. *in 4. disp. 18. q. 3. artic. 3.* Suarez *disp. 22. sect. 6. n. 2.* Bonacin. *sup.*

num. 2. nullibi enim extat tale præceptum; imò ex extrauag. Ioann. 22. *Vas electionis*, colligitur aperte nostra sententia, vbi damnatur tanquam hæretica sententia cuiusdam Ioannis de Polaco asserentis confessos mendicantibus iterum debere proprio Parocho confiteri; ergo signum est, non teneri fideles peccata ritè confessa iterum confiteri. Deinde Trident. *sess. 14. cap. 20.* dicit, poenitentem teneri confiteri ea peccata, quorum habet conscientiam; sed peccata semel ritè confessa non remanent in conscientia, cum iam sint remissa; ergo. Dixi, *non dari obligationem generalem*, quia in aliquo casu, & quasi per accidens, potest dari talis obligatio, qualis reperitur in aliqua Religione, vt Cisterciensi, in qua ex regula tenentur eadem peccata, quæ alijs confessarijs exposuerunt, semel in anno suis Abbatibus confiteri. Præterea potest quis ex voto se obligare ad ea iterum confitenda, nam cum sit res bona, potest cadere sub præcepto, & voto. Dixi, *directè*, nam si solum indirectè à peccatis absolutus fuit, vt contingit quando habens reseruata absolutur ab inferiori cum obligatione confitendi superiori, tunc tenetur illi iterum omnia reseruata superiori confiteri, vt ab ijs directè absolutur, eo quod ab eis ab inferiori indirectè simul cum nõ reseruatis fuerit absolutus, vt dicemus vbi de reseruatis. Ita Bonacina videndus *disp. n. 2.* An autem Ecclesia possit præcipere confessionem peccatorũ, quæ semel ritè, & directè confessa sunt, negat Suarez *vbi sup. Nauarr. cap. placuit disp. 6. Reginald. lib. 4. num. 108.* & alij: affirmat Bonac. *disp. punct. 4. n. 3.* ego autem probabiliorẽ existimo opinionem Suar. propter rationes, quas ille.

10 Quares quartò, an absolutio sacramentalis possit validè impendi personæ absenti, Syllu. Nau. Petrus Soto, & alij, apud Suarez affirmant. Dicendum tamen id minimè fieri posse, effeque talem absolutionem inualidam, etiamsi poenitens existat in articulo mortis. Ita Suarez *disp. 19. sect. 3. num. 7.* Henriquez *lib. 5. c. 2. n. 7.* & cum Bonacin. *tom. 1. disp. 5. q. 3. punct. 5. n. 1.* Probatur primò, quia Ecclesia nunquam vsu id approbavit, vt pluribus Suarez *loco cit.* quod est signũ, id fieri non potuisse, quia si potuisset, iam fecisset. Quòd si aliquando legatur, id factum fuisse, dicendum est, nõ fuisse absolutionem sacramentalem, sed vel à censuris vel reconciliacionem pertinentem ad publicã poenitentiam, vel benedictionem aliquam, & concessionem indulgentiæ. Secundò, quia de ratione huius formæ est, quod proferatur voce humana, vt dicitur infra, & dirigatur ad personam præsentem, vt indicat illud pronomen *te*. Tertio, quia hoc Sacramentum fit per modum iudicij, quod ante absolutionem requirit causæ cognitionem; & cum sit iudicium internum, & voluntarium, in quo poenitens habet vicem accusatoris, testis, & rei ostulenti suam dispositionem, ex natura rei postulat præsentiam iudicis: propter quas rationes. Filiuc. *tom. 1. tract. 6. cap. 3. num. 80.* existimat, & bene, priorem sententiam esse falsam, & improbabilem: quid quid autem de eius probabilitate, certum est, id nunc nullo modo licere, ex declarat. Clem. VIII. apud Suarez *supra num. 15.* qui Pontifex primam sententiam tanquam falsam, & temerariam, & scandalosam damnauit: & præterea prohibuit, præcipitque sub excommunicatione sibi re-

seruata: ne deinceps talis propositio publicis, priuatifque lectionibus, concionibus, congressibusque doceatur; neque vnquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur. Vide Bonac. *sup.*

11 Quæres quintò, verum absolutio dari possit in scriptis, aut nütibus, vel an necessariò sit voce proferenda. Respondeo, non posse dari in scriptis, vel alijs signis sed necessariò esse voce proferenda. Ita S. Thom. 3. p. 2. q. 84. art. 5. ad 3. Suar. *disp.* 29. *sect.* 1. n. 3. Henriq. *lib.* 4. c. 11. Coninh. *disp.* 4. *dub.* 9. n. 66 & cum alijs Bonac. *tom.* 1. *disp.* 5. q. 3. *punct.* 6. n. 1. Ratio fundamentalis est Christi institutio, quæ constat ex Florentino dicente formam huius Sacramenti esse verba, quæ Sacerdos profert, & Trident. *sess.* 14. *cap.* 3. afferente formam positam esse in illis verbis ministræ, *ego te absoluo*. Tum etiã ex traditione Ecclesiæ; licet enim ad iudiciũ in cõmuni non requiratur verba necessariò, sed sufficere nutus aut scripturam, tamen ad sacramentale, quale est hoc, verba etiam requiruntur, propter rationem dictam. Confessio autem potest aliquando fieri nutibus, & signis; quia non est à Christo determinatum, vt fiat verbis. Itẽ matrimoniũ celebrari potest nutibus absque verbis; quia est contractus, cui non repugnat ita celebrari, & ex alio capite Christus solum eleuauit verum contractum ad esse Sacramenti: denique absolutio à censuris potest fieri solis signis; quia non est sacramentalis; & potest conferri absenti. Ita vera est hæc sententia, vt existimet Sot. 1. 3. *artic.* 5. contrariam esse errorem, quãuis eam admittat. Nauarr. c. 21. n. 33. Palud. Petr. Sot. & alij apud Henriq. *loco cit.* *lit.* M. Quòd si in articulo, vel periculo mortis aliquis poenitens doctus sit constitutus, & solũ ibi adfit confessarius nutus, dicatq; ei poenitens, hæc sunt mea peccata, quibus satisfactio hæc imponenda est, iniungis illã, & absoluis me? Videri alicui posset tenere absolutionem; nam etsi confessio regulariter faciendã sit verbo, in casu necessitatis sufficit nutu, vel signis, videtur etiam idem posse dici in hoc casu; sed hoc iudicent docti.

12 Quæres vltimo, quis modus sit obseruandus in absoluendo. Respondeo circa hoc consulendum esse Rituale cuiusq; Diocesis, in nostra autẽ Valẽt, Diocesi pro tẽporis opportunitate præscriptus est modus sequens: *Miserere tui omnipotens Deus, &c. Indulgentiam, absolutionem, &c.* Quæ quidem verba non præmittuntur, vt necessaria, sicut dictum est; sed ad imperandam à Deo, ne ex parte poenitentis impediatur Sacramentum; sicut etiam præmittitur absolutio à censuris, ne idem Sacramentum impediatur: postea dicitur: *Dominus Iesus Christus te absoluat, & ego auctoritate ipsius, qua fungor, te absoluo, in quantum possum, ab omni vinculo excommunicationis, tam maioris, quam minoris suspensionis, vel interditi, si foris incurristi, & eadem auctoritate ego te absoluo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.* Deinde dicit: *Passio Domini nostri Iesu Christi, &c.* Quæ omnia, etsi tantum de essentia sint, absoluo te, vt dictũ est, vtiliter tamen, & laudabiliter dicuntur, & dicenda sunt, pro temporis opportunitate ad minus dicat: *ego te absoluo à peccatis tuis, instante autem necessitate, sufficit dicere: absoluo te.*

CAP. III.

De effectibus primarijs Sacramenti poenitentia.

1 Quatuor assignantur a DD. primarij, & præcipui effectus Sacramenti poenitentia. Primus est remissio peccati mortalis; secundus, cõmutatio poenæ aeternæ in temporalem; tertius, gratia sacramentalis: & quartus est, ablatio reliquiarum peccatorum; de quibus sigillatim in dubijs sequentibus.

Dub. I. Vtrum poenitentia remittat peccatum mortale.

Aur loquimur de poenitentia, prout est virtus, aut prout est Sacramentum, de quibus dixi c. 1. *dub.* 5.

1 Dico primò, poenitentia, prout est virtus supernaturalis, sufficiens est ad tollenda peccata mortalia, est de fide, ex Trid. *sess.* 6. c. 14. ibi: *Qui vult ab accepta iustificationis gratia exciderunt, &c. & Canon 29. Si quis dixerit eum, qui post Baptismũ lapsus est, &c. & tota sess. 14. fundatur in promissionibus Dei, tam in lege naturæ; nam Sapient. 1. de Adam dicitur consecutum misericordiam per sapientiam, in qua poenitentia includitur, & cap. 11. generaliter dicitur, Deũ dissimulare peccata hominũ propter poenitentiam; quam in lege veteri, in qua Ierem. 18. dicitur: *Si poenitentia egerit gens illa, agam & ego. Mai. 55. Derelinquat impius viam suam, &c.* Deniq; etiam in nouo Testamento Matth. 1. & 4. *Agite poenitentiam, &c. nisi poenitentiam egeritis, &c.* Ratio congruentia est, quia cũ actus poenitentia sit detestatio peccati, & cõuersio ad Deum, est maxime proportionatus ad hunc effectum, qui est remissio peccatorum. Illud autem Paul. ad Hebr. 6. *Impossibile est eos qui semel illuminati sunt, rursus renouari ad poenitentiam,* intelligendum est de renouatione per Baptismum, quia semel baptizatus non rebaptizandus est, eo quòd hoc Sacramentum iterari non possit: quem sensum innuunt illa verba, *renouare, & illa: iterum crucifigentes.* Ita Filiucius, *tom.* 3. *tract.* 6. *cap.* 4. *num.* 82. vide Suarez *disp.* 8. *de poenit. sect.* 1.*

2 Dico poenitentiam esse sufficientem non tantum semel, sed etiam quoties homo peccauerit, vt dixi *cap. antecedent. dub.* 4. *quest.* 3. & probatur, quia Christus Ioann. 20. absolutẽ, & indefinitẽ dixit: *Quorum remisistis, &c. & Matth. 18. Non dico tibi septies, sed usque septuagies septies.* Et ratio est, quia secunda contritio non est minus efficax quam prima. Nec obstat in decretis, *disp.* 3. *de poenitent. dici, semel tantum esse concedendam, non iterandam, nam ibi solum sermo est de poenitentia quadam solemnĩ, & caremionali, quæ semel tantum concedebatur, ad maiorem terrorem, & ne contempneretur. Filiuc. sup. n. 83.*

3 Dico tertio, nulla esse peccata tam grauiã, & tam multa in numero, quæ non possint deleri in

hac vita per veram pœnitentiam, est de fide, ex Tridentin. *sess. 6. cap. 14. & Can. 19. & sess. 14.* & alijs Concilijs, præcipuè Mileuitano, Arausicano, & Niceno, *Can. 8.* & cum sanct. Thom. *quæst. 86. art. 1.* habet communis Catholicorum apud Suarez *disput. 8. sect. 1.* & patet ex Scriptura, Zachar. 4. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Psalm. 50. *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies.* Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiã &c. omnium iniquitatum eius nõ recordabor.* Ratio autem fundatur in dictis promissionibus de remittendis peccatis, quæ factæ sunt absq; restrictione vlla, & limitatione. Et notanda in loco Ezechielis comparatio, sicut enim omnes iustitiæ amittunt vim suam, si peccata interueniant, ita omnia peccata remittuntur, si pœnitentia accedat, deinde datur præceptum pœnitendi de omnibus peccatis, ergo omnia sunt remissibilia.

4 Quod si dicas, blasphemiam in Spiritum sanctum nõ remitti, vt habetur Marc. 3. vers. 8 2. & 29. Matth. 12 vers. 31. & Luc. 12. vers. 10. dicit enim Marc. *Qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternũ* ergo nõ omnia peccata sunt remissibilia. Respondeo primò cù S. Thom. *q. 86. art. 1. ad 1.* loqui ibi Euangelistã de peccato finalis impœnitentiæ, quod vt sic irremissibile est, vt statim constabit, aut loquitur de peccato cõmissõ ex certa malitia, quod dicitur irremissibile non absolute, & simpliciter, sed per hyperbolè, aut exaggerationè, eo quod difficile remittatur, etenim in scriptura sæpè ea, quæ difficilia sunt, impossibilia appellantur. Respondeo secundò, ibi per blasphemiam in Spiritum sanctum intelligi eam, qua quis agnitã fidei veritatem malitiosè oppugnat, & miracula, quibus fidei veritas comprobatur, ad artem magicã refert; quod quidem peccatum dicitur irremissibile, non quia simpliciter sit irremissibile, sed quia cù difficultate remitti consuevit, eo quod tales peccatores rarò conuertantur, quia respuunt fundamentũ conuersionis, quod est fides: quæ expositio videtur conformior textui. Matth. ibi: *Quoniam dicebant, spiritum immundũ habet.* & quia hoc est resistere Spiritui sancto, ideo hoc peccatum dicitur in Spiritum sanctum. Ita Villalob. *tom. 1. tract. 9. diff. 9. n. 2.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 5. q. 6. sect. 1. punct. 2. n. 1. vers. Nomine blasphemia,* vide Bellarm. *lib. 2. de pœnit. c. 16.* Henriq. *lib. 4. c. 13. n. 6.* & Coninch *disp. 2. de pœnit. dub. 1. n. 9.*

5 Nec obstant illa verba Ioann. 1. cap. 5. *Est peccatum ad mortem, non prædico, vt oret quis.* Nam vt docet D. August. *de corrept. & grat. cap. 11.* D. Ioan. loquitur de peccato finalis impœnitentiæ, cù quo quis in hac vita decedit, & in inferno damnatur, & cum hic iam sit in termino, & in inferno nulla sit redemptio, sequitur esse peccatum, pro quo non sit orandum. Non tamen sequitur dari aliquod peccatum, quod in hac vita per veram pœnitentiam remitti non possit. Henriquez, Bonacina citati cum Bellarmino, & Coninch, vide etiam Filiuc. *sub. num. 8.*

6 Dico quartò, si loquamur de pœnitentiã, prout est Sacramentum, verum etiam est, imò, & verissimum, omnia peccata in hac vita per eam remitti posse: cum quia pœnitentia virtus includitur in Sacramèto; i deoque Doctores absq; vlla distinctione pœnitentiæ promiscuè asserunt, per eam remitti

posse omnia peccata: tũ etiam quia Christus Ioan. 20. quando instituit hoc Sacramentum, & facultatem concessit confessorijs, absolute, & sine limitatione dixit: *Quorum remisistis peccata, remittentur eis.* Filiuc. *sup. n. 85.*

7 Nota, per pœnitentiam, prout est virtus, aut Sacramentum, tria tolli: primo inimiciã Dei, quæ posita est in auersione contraria charitati: secundò, offensam Dei contra iustitiam, præferendo bonum creatum, & commutabile Deo: tertio, priuationem gratiæ, & iustitiæ. Tolluntur autem hæc omnia a pœnitentia conferendo gratiam cum virtutibus, quibus omnes potentiæ rectificantur: vt pluribus docet Henriq. *lib. 4. c. 30. & 31.*

8 Sed quæres, vtrũ homo semper possit à peccatis resurgere, seq; ad Deum conuertere. Respondeo affirmatiue, etiam si sapius, & sepissimè peccauerit Ita S. Tho. 3. p. q. 86. art. 1. & cõmunis apud Suar. *disp. 8. sect. 2. n. 6.* & Bonac. *tom. 1. disp. 5. q. 6. sect. 1. punct. 2. n. 2.* Probatur 1. ex Scriptura, etenim Ezechie. 18. & 35. dicitur: *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, &c.* & 2. Petr. 3. *Secundum benignitatem suam tolerat peccatores, vt eandẽ illos pœnitescat.* & Matth. 9. *Non veni vocare iustos, sed peccatores.* Secundò, quia Deus, quantũ est ex parte, sua non denegat cuilibet peccatori auxilia sufficiẽtia ad resurgendũ cũ velit omnes saluos fieri, alioquin non diceretur velle omnes saluos fieri. Tertio, quia homo quãdiu viuit, est viator tendens ad vitã æternam tanquã ad terminum, & cum hunc obtinere non possit sine diuinis auxilijs, sequitur illa habere, cõsequenter posse a peccatis resurgere. Quartò, ex Concilijs, quæ sine limitatione definiũt semper in hac vita dari locum pœnitentiæ. Ita Lateran. *in c. firmiter de summa Trin. Trident. sess. 6. c. 14.* ait: *In hac vita neminẽ de serũ Deo, nisi prius deseratur.* Ratio autem à priori est promissio orta ex misericordia Dei, fundata in iustitia Christi.

9 Hinc colligitur, nõ esse legem generaliter statutam, vt quicumq; ad talem multitudinẽ, vel grauitatẽ peruenerit, omnino priuetur auxilio, vel dari certum numerũ peccatorum, quo posito, nequeat homo à peccato resurgere; id enim significant loca Scripturæ superius allegata; esset ergo erroneũ asserere oppositũ. Quamuis enim multi nõ resurgat a peccatis, & aliqui postquã certum aliquod peccatũ cõmiserunt, grauissimè puniantur, eisquæ denegat Deus auxilia necessaria, etsi alijs habẽtib; similia, vel maiora non denegeret, non tamen sequitur, fieri hoc cũ omnibus, & respectũ omnium assignatum esse certum peccatorum numerũ; quo posito nolit amplius Deus homines tolerare, eisq; auxiliũ ad resurgendũ concedere: etenim Dñs cuius vult, miseretur, &c. ad Rom. 9. Ita Suar. *d. sect. 2.* Henriq. *lib. 4. c. 13. n. 4.* Filiuc. *tom. 1. tract. 6. c. 4. q. 2.* & cũ alijs Bonac. *tom. 1. disp. 5. q. 6. sect. 1. punct. 2. n. 2.*

Dub. 2. Vtrum peccatũ mortale remitti possit sine pœnitentiã.

1 Nota, questionem hanc procedere posse, vel de potentia ordinaria Dei, vel absoluta: deinde pœnitentiam, aliam esse formalem, & explicitam, & hæc actus contritionis, seu doloris formalis, & explicitus, quando scilicet quis explicite,

ritè, & formaliter detestatur peccata, & de illis dolet, eo quod sint offensa Dei. Aliam verò virtutem, seu implicitam, qualis censetur actus charitatis, & dilectionis Dei in eo, qui non recordatur peccatorum; nam in hoc actu virtualiter includitur actus poenitentiae; & quia qui diligit Deum super omnia, consequenter, & virtualiter odio habet peccatum, illudque formaliter detestaretur, si in memoriam veniret.

2 Quantum ad primum, de lege ordinaria regulariter, & per se loquendo sine poenitentia formalis non potest remitti peccatum mortale. Ita S. Thom. *quæst. 86. artic. 2.* & communiter DD. apud Bonacin. *tom. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 1. punct. 9. n. 1.* & est de fide, ut constat ex Trident. *sess. 14. cap. 4.* ubi definit, contritionem fuisse omni tempore necessariam, & colligitur ex cap. 13. Luc. *Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Acto. 2. *Poenitentiam agite.* & Apocal. 1. *Age poenitentiam, si minus veniam ad te curo.* & faciunt illa verba Ezechiel. 18. *Si poenitentiam egerit impius.* Etenim verba scriptura debent semper, si potest sumi in proprio sensu; & sicut de alijs similibus actibus, ut Fide, Spe, & Charitate, quia scriptura eos exprimit, dicitur requiri eos formaliter, cum ergo idè faciat de poenitentia, eodem modo dicendum erit de illa. Quod si aliquando in scriptura tribuatur alijs rebus remissio peccatorum, v. g. elemosynæ, iuxta illud Sap. 5. *Sicut aqua extinguit ignem, ita elemosyna extinguit peccatum.* & Luc. 11. *Date elemosynam, quia omnia munda sunt vobis;* intelligendum est id, quia etiam hæc conducunt ad remissionem, non formaliter, sed dispositiue, & per modum impetrationis, aut Sacramenti, hoc sensu D. August. 2. *contra Greces.* enumerat quatuor remedia ad remissionem peccatorum obtinendam, Verbum Dei, cor contritum, elemosynam, & charitatem. Villalob. p. 1. *tract. 9. diff. 10. n. 1.*

3 Dico secundò, per accidens aliquando peccatum mortale potest remitti absq; formali actu poenitentiae, cum sola virtuali, & implicita poenitentia, ita comunis apud Suarez *disp. 9. sect. 1. num. 6.* cum S. Thom. 9. 87. *artic. 1.* quod potest contingere in duobus casibus. Primus, quando existens in peccato mortali, eius habet ignorantiam inuincibilem, aut illius inculpabiliter non recordatur, & habet actum dilectionis Dei super omnia, ut potest; tunc enim iustificabitur per illum actum, iuxta illud Ioan. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo.* & Prou. 8. *Ego diligentes me diligo.* Ratio est, quia talis actus est perfecta conuersio ad Deum, & virtute continet poenitentiam; nam qui diligit Deum super omnia ex charitate detestaretur quodcumq; peccatum, si ei in memoriâ venerit, quod est implicitè, & virtualiter habere poenitentiam. Nec requiritur ad hoc, ut talis peccator adhibeat diligentem inquisitionem, ut reminiscatur talis peccati, ut existimat Sotus, quia ut bene Villalob. p. 1. *tract. 9. diff. 10. n. 2.* Solum tenemur ad eam diligentiam, quando peccata sunt confitenda, & hoc ut integra sit confessio. Secundus casus est, qui ferè coincidit cum primò, quando quis rapitur ad martyrium, & illius memoria non occurrunt peccata, vel propter perturbationem animi vel temporis breuitatem, vel alia de causa, hic in tali casu absque poenitentia formali per martyrii actu susceptum iustificabitur, iuxta illud Christi Matth.

10. *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego illum coram Patre meo.* & Ioann. 15. *Maiorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Ratio est supradicta, scilicet in hoc actu charitatis, & dilectionis Dei, propter què suscipitur martyrium, virtualiter, & implicitè includitur actus poenitentiae, quo in casu martyrii non solum vices supplet poenitentiae, sed etiam Baptismi, quando Baptismus in re haberi non potest, ut dixi *lib. 2. c. 1. dub. 10.*

4 Nota tamen, si eo in casu martyrij occurrant peccata, tenetur habere poenitentiam formalem, seu de illis formaliter, & explicitè dolere, quia ve diximus, regulariter loquendo, & quando haberi potest poenitentia formalis, est dispositio necessaria ad remissionem peccatorum; ergo cum, ut supponimus, in hoc casu haberi possit, consequenter erit omnino necessaria: imò tenebitur ea confiteri si adest oportunitas temporis, & copia confessarij, quia ve dixi in Decalog. *lib. 3. c. 4. dub. 2.* præceptum diuinum confessionis obligat in articulo, vel periculo mortis. Hinc fit, si adactus aliquis in peccato mortali existens casu occidatur in contumeliam Christi, nulla præcedente peccati detestatione, nec voluntate efficaci suscipiendi martyrium, non iustificari, quia hic reuera non fuit martyr, sed reputandus est casu occisus, ac si casu à lapide fuisset occisus. Ita cū Barthol. Ledesma Villalob. *sup. n. 2. in fin.*

5 Dico tertio, sine poenitentia in re, id est sine Sacramento in re suscepto potest remitti peccatum mortale, sed non sine Sacramento in voto post promulgationem legis Evangelicæ: hæc conclusio patet ex dictis hoc *lib. cap. 1. dub. 3.*

6 Quantum ad secundum, an scilicet de potentia Dei absoluta possit remitti peccatum mortale, sine poenitentia formali, vel virtuali, hoc est, an Deus possit remittere peccatum mortale sine vllò actu peccatoris, quicumque ille sit, siue sit poenitentia formalis, siue virtualis, aut sine vlla mutatione physica ipsius voluntatis peccatoris, videlicet per meram & liberam Dei condonationem. Hæc quæstio nimis metaphysica est, & parum Theologo Morali necessaria de qua latè Suar. *tom. 4. disp. 9. sect. 2.* qui sequitur partem affirmantem, & cū eo, & alijs Villal. p. 1. *tract. 9. diff. 11. contra Sot. in 4. d. 15. q. 2. art. 2. dub. ult. & alios cū Suar. etiã tenet Conin. de poen. disp. 2. dub. 10. n. 8. & cū his, & alijs Bon. tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 1. punct. 4. n. 2.* ubi ait de potentia Dei absoluta posse hominem iustificari à peccato mortali absq; vlla poenitentia, modò cesset actus peccati; nam, ait, nõ implicat Deum infundere gratiam, & per illam delere peccatum sine alia dispositione; ego autem solū breuiter quod mihi videtur verius, attingam.

7 Ad intelligentiã nota in peccato mortali hæc reperiri auersionem à Deo, & conuersionem ad creaturam, reatum poenitentiae, seu obligationem ad illam, & deniq; offensa, quæ duplex est, alia ex parte peccatoris, quæ dicitur actiua, consistitq; in contempu amicitiae diuinæ, illiusq; violatione; altera passiuæ, quæ se tenet ex parte Dei, & consistit in eo, quod propter offensam actiuam, quæ semper præcedit passiuam, habeat se Deus tanquam vindicator, & punitor.

8 Nota etiam, peccatorem propter peccatum esse deordinatum, & auersum ab vltimo fine, qui est Deus Opt. Max. & conuersum ad creaturam, siue diabolium, & in peccatore, transacto actu peccandi,

remanere aliquam entitatem moralem per modum termini habitualis, quæ dicitur macula, qua homo dicitur formaliter peccator. Quare hominem esse peccatorem non est, solum esse obligatum ad poenam, vel esse passivè ordinatum ad ipsam, ut existimat Scotus: ratio est, quia etiam si nulla esset poena, adhuc homines violantes præcepta diuina essent peccatores; tantum ergo illa obligatio erit quid cõsequens secundariò peccatum. Ex quo sequitur, Deum remittere peccatum, non esse solum relaxare poenam, vel non ordinare peccatorem ad ipsam, cum peccatum primò, & per se in hoc non consistat, eo quod supponatur auersio à Deo, & illius inimicitia. Igitur Deum remittere peccatum, nihil aliud est, quàm sibi ipsi reconciliare peccatorem, & habere illum tanquam amicum, abluendo per charitatem à se infusam maculam ex peccato cõtractam. Est autè macula conuersio habitualis animæ, & potentiarum ad bonum commutabile contra rationem relicta ex peccato, seu conuersione actuali, ita tamen, ut talis conuersio includat priuationem conformitatis ad legem, nitoris, ac pulchritudinis: per quàm habitualè conuersionè homo formaliter, & intrinsecè, dicitur peccator, Ioan. 1. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*, Et Ps. 50. *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor*, &c. Et Micheas 7. *Proiecit in profundum maris omnia peccata nostra*. Etenim si tantum peccata tegerentur, manerèt oculta simul cum gratia, consequenter aliquis simul amicus, & inimicus Dei esset, quod est impium; illa autem verba Psal. *Quorum tecta sunt peccata*, sumuntur methaphoricè pro ut tegere idem sit, quod remittere: illud aliud verbum, *imputauit*, id est reputatur à peccato immunis, & absolutus. Dicitur, peccator transacto actu peccati; quia transacto actu peccati homo formaliter dicitur auersus à Deo, & cõuersus ad creaturam; consistit ergo macula in tali habituali conuersione connotando tamen priuationem conformitatis ad legem nitoris, & pulchritudinis à lege, & gratia prouenientis; ita tamen, ut essentialè illius habitualis conuersio, & priuatio pulchritudinis ipsius maculæ sit proprietas. D. autem Thom. 1. 2. q. 86. artic. 1. eam per suam proprietatem explicauit, dum dixit maculam esse priuationem nitoris, & pulchritudinis à gratia prouenientis.

9. Aduertendum tamen, hanc habitualem conuersionem, seu maculam in homine peccatore, non esse aliquam entitatem physicam voluntati superadditam, sed esse quendam modum moralem voluntatis relictum ex conuersione actuali, quæ moralitas conuersionis fundatur in voluntate, quatenus fuit malè conuersa. Causat etiam peccatum veniale quandam maculam in anima; nam quamuis non tollat gratiam, & charitatem, tollit tamen illarum feruorem, in cuius priuatione consistit macula huius peccati; sicut enim lutum non tollit omnino pulchritudinem faciei, sed tantum facit, ne appareat pulchritudo, ita macula peccati venialis non tollit ab anima gratiam, & charitatem, sed tamen videtur eas obtenebrare, ne nitent, & splendeant.

10. Supponendum etiam est tanquam de fide, ex Tridentin. sessione 5. *Canone vltim.* remittere peccata, non tantum esse illa tegere, & ad culpam non imputare, sed ea omnino tollere, & delere. Hoc indicat aperte illa verba Ioan. 20. *Acci-*

pite Spiritu sanctum, quorum remisistis peccata, &c.
11. Dico primò, benè potest Deus remittere reatum poenæ æternæ sine vlla poenitentia. Ratio est, quia hic reatus consistit in ordinatione Dei ad poenam, quam potest ipse Deus pro libito tollere, sicut eam iuste impossuit: si enim in humanis potest remitti debitum sine vlla actione debitoris, cur Deus, cum sit supremus, non poterit debitum peccatoris remittere sine vlla peccatoris actione.

12. Dico secundò, benè potest culpam, peccatum, seu maculam delere sine poenitentia, quæ sit habitus infusus. Primò, quia non est de fide dari habitus infusus. Secundò, quia potest Deus iustificare aliquem per actum charitatis, siue poenitentia, medio auxilio diuino, nam ea quæ Deus facit medijs habitus infusis, potest se solo facere. Ita DD. in materia iustificationis.

13. Dico tertio, de potentia Dei absoluta benè potest remitti peccatum, sine formali poenitentia actuali; hæc conclusio constat ex 2. cõclusionè, prioris partis dubij, exemplo martyrij, aut alterius qui peccatorum nõ recordatur, quos iustificari posse per virtualem poenitentiam, seu actum dilectionis, diximus.

14. Dico quartò, implicat contradictionem, quòd verè fiat remissio peccatorum sine interiori mutatione, per quam homo verè, & realiter mutetur a prauitate in rectitudinem, siue absque actu aliquo voluntatis peccatoris, qui sit poenitentia formalis, aut virtualis: seu breuius, implicat, quòd fiat remissio absque poenitentia formali, aut virtuali. Ita videtur docere D. Thom. 3. part. quest. 86. artic. 2. dum ait, impossibile esse peccatum mortale actuale sine poenitentia virtute remitti, & immutatione voluntatis cum detestatione conuersionis ad creaturam, ubi addit: quamuis Christus remiserit peccata sine Sacramento poenitentia, non tamen sine virtute poenitentia. Et probatur ratione primò, quia remittere peccata non est ea tegere tantum, sed reuera tollere omnino, & abolere; sed hoc non potest fieri per meram conditionem absque actu dicto voluntatis; ergo. Minor probatur; quia peccatum omne mortale dicit auersionè à Deo, conuersionem ad creaturam, offensam Dei, & maculam ab ipso causatam, & inimiciam cum ipso; ergo ut peccatum perfectè tollatur, debent omnia hæc auferri; sed non possunt tolli absque dicto actu voluntatis, & ipsius mutatione, si dicas maculam esse quid positiuum, & tolli per remissionem; ergo realiter, & physicè voluntas mutatur: si autem dicas tantum esse extrinsecam denominationem; impossibile etiam est tolli absque vera, & reali mutatione voluntatis: nam cum peccator sit auersus à Deo, & conuersus ad creaturam, & non conatur auertere se à creatura per actum voluntatis, semper manebit auersio, & macula; quia fieri non potest, ut manente auersione non sit auersus; sicut fieri nõ potest, ut manente visione parietis, non dicatur paries vilis; ergo impossibile est, quòd manente macula, peccator non dicatur peccator; ergo si illa auertur, peccator mutatur. Secundò constituitur, quia esse peccatorem; nullo modò pender à Deo, aliter Deus esset causa peccati, sed in esse fieri, & conseruari pender à peccatore; ergo si sint omnia requisita, ex quibus resultat denominatio peccatoris.

ris, nequit Deus talem statum tollere, nisi fundendo formam contrariam, seu mutando realiter voluntatem; aliter enim omnia requisita ad peccatum remanent, consequenter remittere peccata, solum esset ea tegere, & non imputare ad culpam, quod est contra fidem. Et vix posset aliter intelligi, quomodo peccatum non penderet, aut conseruaretur à Deo. Secundò probatur, quia per remissionem peccati homo conuertitur ad Deum, fit eius amicus, & illi gratus, qui antea erat auersus à Deo, illius inimicus, & illi ingratus; ergo per remissionem mutatur, sed hæc mutatio non potest fieri sine actu voluntatis; nam peccatum dicit complacentiam voluntatis, ac complacentia non potest tolli, nisi per ipsius voluntatis displicentiam, aliter, maneret complacentia, & peccatum, consequenter sine actu voluntatis, seu poenitentia saltem virtuali non remittitur verè peccatù. Nec obstat dicere, hominè posse alteri remittere offensam, manère inimicitia, & absque actu aliquo offensoris; nam homo non remittit maculam, nec facit conuersionem, & auersionem, quæ requiruntur ad veram peccatorum remissionem, vt dictum est.

15 Ex dictis constat, adultum non posse iustificari sine actu, & renouatione voluntatis per poenitentiam saltem virtualem. Dixi, *adultos*, nam pueri iustificantur per Baptismum per habitualem poenitentiam: ratio differentie est, quia adulti cum habeant liberum arbitrium, propria voluntate contraxerunt peccatum actuale, pueri autem non per proprium actum contraxerunt originale, sed quia eorum voluntates erant in primo parente, & tanquam in capite, ideo, &c.

16 Dico quintò, si loquamur, vt reuera loquimur, de homine in præsentis statu, impossibile est de potentia Dei absoluta, vt peccatum remittatur sine infusione gratie habitualis, per quã homo interius renouetur, & ordinetur in deum sine supernaturalem. Ita D. Thom. 1. 2. *quæst.* 203. *art.* 2. Ratio est, quia peccatum, siue priuatio rectitudinis naturalis, & supernaturalis, & ipsa gratia opponuntur priuatiuè, & sine medio in homine in hoc statu sumpto; ergo impossibile est tolli peccatum, & dari priuationem illius rectitudinis, nisi adsit forma contraria, nempe gratia. Et confirmatur, quia peccatum est cæcitas, tenebræ, & vulnus; gratia verò lumen, & salus; ergo sicut cæcitas, & tenebræ tolluntur per lucem, & morbus per sanitatem, ita peccatum per gratiam, quæ est lux, & salus. Deinde, quia mutatio est ad aliquam formam, sed per iustificationem mutatur peccator, vt dictum est conclusionem proxima; ergo. Dixi, *in hoc statu*, nã sumpto homine in puris naturalibus, & loquendo de remissione imperfecta, poterat fieri remissio peccatorum sine gratie infusione, vt docent DD. agentes de iustificatione 1. 2. q. 103.

17 Sed quæres, an vnum peccatum mortale remitti possit sine alio. Respondeo, si loquamur de facto, & de potentia ordinaria, & de peccato formaliter, quatenus scilicet dicit offensam Dei, auersionem ab eo, & conuersionem ad creaturam, de fide est, vnum peccatù mortale nõ posse remitti sine alio, vt patet ex Trid. *sess.* 6. *cap.* 7. *in sess.* 5. *Can.* 5. & habet communis Theologorum. Si verò loquamur de potentia absoluta, probabilior est sententia negans, quam tuetur. D. Thom. 3. *part.* *quæst.* 86.

artic. 3. Henriquez *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 4. *lit.* O. & cum Caiet. Vazquez, & alijs Bonac. *rom.* 1. *disp.* 5. *quæst.* 6. *sect.* 1. *punct.* 7. *num.* 1. contra Suar. *disp.* 9. *sect.* 4. *in disp.* 10. *sect.* 1. *num.* 6. & Coninch *disp.* 2. *dub.* 10. *num.* 91. *in dub.* 11. *num.* 103. Probatur primò, quia vt ait D. August. *lib.* de poenit. *cap.* 6. quædam impietas infidelitatis est, ab illo, qui est iustus, & iustitia, dimidiam sperare veniam. Secundò, quia vt supra dictum est *num.* 15. remissio peccati fieri non potest absque gratie infusione; ergo si posset remitti vnum peccatum sine alio, esset quis simul in gratia, & peccato; in gratia quidem ex parte peccati remissi; in peccato verò ex parte nõ remissi; consequenter esset simul amicus Dei, & illius inimicus; hoc autem implicat; ergo, implicat vnum peccatum absque alio remitti posse: quod videtur non obscure colligi ex Epist. 1. Petri *cap.* 4. *ibi*: *Charitas operit multitudinem peccatorum*. Etenim sicut primarius effectus gratie est facere amicũ Dei, eiusque filium, & heredem gloriæ, ita primarius effectus peccati mortalis est efficere hominẽ inimicum Dei, & amicum diaboli; ergo si tollitur vnum peccatum, tollitur inimicitia Dei, & amicitia diaboli; & cum maneat aliud peccatum, remanebit etiam inimicitia Dei, & amicitia diaboli; consequenter idem homo simul, & eodem tempore erit amicus, & inimicus Dei, & amicus, & inimicus diaboli, & cum implicet contradictionem, ita, &c. Secundò probatur, quia peccatum mortale dicit auersionem à Deo, & conuersionem ad creaturam; ergo si remittatur vnum peccatum mortale, nõ remisso alio, peccator simul, & eodem tempore erit auersus, & non auersus à Deo. Nec valet si dicas multiplicatis peccatis, multiplicari etiam auersiones à Deo; nam respondeo cũ D. Thom. supra omnes auersiones esse cõnexas secundum illud Iacobi: *Qui in vno offenderit, factus est omnium reus*. Id est, ita est à Deo auersus, & à gloria priuatus, qui vnum peccatum cõmisit, ac ille qui multa. Deinde omnes auersiones ab vltimo fine, quamuis materialiter in ordine ad obiecta particularia distinguantur, formaliter tamen sunt eiusdem rationis in omnibus peccatis, sicut homo, & equus albus in genere albedinis; ergo destructa vna auersione, destruantur omnes, & vna manente, etiam omnes manent. Cõfirmatur, quia omnes auersiones consistunt in indiuisibili, eo quod poena damni illis correspondens in indiuisibili consistat; ideo dixit Iacobus: *Qui in vno offenderit, &c.* ergo destructa vna auersione, omnes tolluntur, vel vna manente, omnes remanent. Confirmari etiam potest, quia sicut per multiplicationem peccatorum multiplicantur auersiones, ita per multiplicationem honorum operum multiplicantur conuersiones ad Deum; ergo sicut omnes istæ bonæ conuersiones per vnum actum malũ mortale deperduntur, ita vt non possit vna manere, altera deperdita, ita etiam impossibile erit, quod acquiratur vna conuersio ad Deum, quin omnes acquirantur, & consequenter deperdantur omnes auersiones ab illo.

18 Dixi, *peccatum mortale*, nam de veniali dicitur infra: dixi etiam, *quoad culpam, & offensam*; nam si agamus de poena debita peccato mortali, bene potest vnum remitti sine alio; quia bene potest quis satisfacere pro vno, & non alio.

19 Quæres secundò, an poenitentia deleat peccata

cata tantum confessa, an etiam oblita, & omissa ex causa excusante. Respondeo, per se, & directè tantum delet peccata confessa; quia absolutio, & sententia iudicialis tantum cadit in aculationem factam, per accidens tamen, & indirectè; ratione gratiæ, quæ vi Sacramenti infunditur, etiam delètur oblita: remanet tamen semper obligatio confitendi, & subiiciendi clauibus oblita, vt supra dictum est, vt deleantur directè, & per se. Vide Hèriquez lib. 4. cap. 13. num. 8. liz. C. Dixi, causa excusante, nam si culpabiliter oblitus fuit, eo quòd non fecit debitum examen, confessio tota est infructuosa, & sine gratia, vt dicitur infra. Hinc fit, eum qui ob culpabilem ignorantiam non confitetur peccatum, eo quòd ea ignorantia putat non esse peccatum, v. g. fornicationem simplicem, non còsequi illius remissionem. Vt cù alijs Villalobos p. 1. tract. 9. diff. 13.

Dub. 3. Vtrum Sacramentum pœnitentiæ remittat etiam pœnam peccati.

Diximus hoc cap. secundum effectum pœnitentiæ esse, còmutare pœnam æternam in temporalem, proinde quærimus, an remittat pœnam peccati æternam: duplex pœna correspondet peccato mortali, de quo loquimur, altera damni altera sensus. Pœna damni est carentia diuinæ visionis in perpetuum, quæ correspondet auersioni à Deo causatæ per peccatum: pœna sensus sunt tormenta ignis, &c. quæ in perpetuum patiuntur dånati in inferno propter conuersionem ad creaturam.

2 Dico primò, remissa culpa mortali, nunc de facto, & secundum legem ordinariam remittitur pœna æterna damni, & sensus, id est, remittitur reatus, seu obligatio carenti vita æterna, & luèdi pœnas in inferno. Ita communis cum S. Thom. 9. 86. artic. 4. & colligitur apertè ex Trident. sess. 6. cap. 14. vbi dicitur pœnam æternam, vnà cum culpa remitti per Sacramentum pœnitentiæ, vel eius votum. Ratio est, quia, vt diximus dub. proximo, de facto, & lege ordinaria, remissio peccati fit per infusionem gratiæ, per quam ex inimico Dei fit ipse amicus, ex iniusto iustus, & hæres vitæ æternæ, iuxta illud Pauli ad Roman. 8. Si filij, & hæredes. sed impossibile est aliquem esse hæredem vitæ æternæ, seu dignum vita æterna, & esse dignum pœna æterna; ergo impossibile est remitti peccatum mortale, & remanere reatum pœnæ; ergo remisso peccato mortali, necesse est de potentia Dei ordinaria, remitti etiam reatum pœnæ æternæ. Dixi, de potentia ordinaria, nam de absoluta, Henriquez lib. 4. cap. 14. Coninch disp. 2. de pœnitent. dub. 12. num. 13. & num. 118. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. quest. 6. sect. 1. punct. 4. num. 1. existimant posse culpam, remanente pœna æterna, remitti per aliam qualitatem, quæ non sit gratia, sicut non implicat, vt asserunt, remitti vnum reatum pœnæ pro vno mortali debite, non remisso alio.

3 Dico secundò, remissa culpa per pœnitentiam, reatus pœnæ æternæ, qui etiam remittitur, commutatur in pœnam temporalem solum Deo cognitam, luendam opera pœnarum, & satisfacto-

ria hïc, vel in Purgatorio, vt communiter Theologi apud Suar. disp. 10. sect. 3. num. 14. Ratio est, quia Deus ab æterno singulis peccatis singulas pœnas taxauit, secundum diuersos status eorum, v. g. vt tali peccato, si perpetuò maneret in homine, responderet pœna æterna; si non perpetuò maneret, tunc responderet alia pœna; vnde fit, vt sublata culpa, mutetur status ipsius, sicque iam non debetur illi nisi pœna temporalis: quare vna pœna succedit alteri; hoc autem totum tribuitur ordini diuinæ iustitiæ, vt scilicet post ablatam inimicitiam vindicet in peccatore iniuriam, vt clariùs ex sequentibus constabit.

4 Dico tertio, remissa culpa mortali, nõ semper remittitur totus reatus pœnæ temporalis, seu tota pœna temporalis, imò regulariter, & frequenter remanet hæc pœna: ita D. Thom. sup. & communis Theologòrum, & est de fide, ex Trident. sess. 6. cap. 14. vbi dicitur, in Sacramento pœnitentiæ iniungi satisfactionem non pro pœna æterna, quæ simul cum culpa remittitur per Sacramentum, vel Sacramenti votum, sed pro pœna temporali; ergo pœna temporalis non semper remittitur. Ratio autem a priori est diuina ordinatio, vt nobis constet per fidem; & congruentissime id postulat diuina iustitia, vt non relinquat culpam sine pœna; sic etiam prouidentia, ne facilitas veniæ esset homini occasio peccandi: sic etiam demonstratur scripturæ, ex quibus constat Deum voluisse pro delicto, quamuis dimisso pœnam dare; vt patet 2. Reg. 12. & 14. vbi dixit Dominus per Nathan Dauidi: *Transtulit Dominus peccatum tuum, veruntamen filius, qui natus est tibi, morte moriturus* & infra: *Quæ obrem non recedet plaga à domo tua, &c.* Et de Moyse, & Aaron, Num. 14. & 20. vide Suar. disp. 10. sect. 3. num. 5. in hoc enim differt pœnitentiæ à Baptismo; nam per Baptismum, eo quod sit regeneratio, renouatur totus homo, & remittitur tota pœna; secus in pœnitentiæ, per quam homo non regeneratur, sed sanatur, ideo remanere potest pœna temporalis. Vide D. Thom. 3. part. quest. 86. artic. 4. Et quamuis per Sacramentum pœnitentiæ applicetur nobis merita, & satisfactiones Christi, quæ sunt infiniti valoris, non tamen semper eodem modo applicantur, vt deleant totum reatum pœnæ temporalis, vt pluribus Suarez sup. num. 6. Vide Bonacinam tom. 1. disp. 5. quest. 6. sect. 1. punct. 4. num. 2. Quod confirmatur etiam ex traditione, nam à tempore Apostolorum semper solitum est imponere satisfactionem verè confessis: tum etiam quia frustra esset Purgatorium, si non remaneret pœna, quod est hæreticum dicere. Causa verò ob quam regulariter non remittitur tota pœna temporalis, est ad tollendam facilitatem peccandi: secundò, vt exercemus nos in operibus virtutis, scilicet obedientiæ, & humilitatis: tertio, & principalis, quia ita disposuit iustitia diuina; æquum enim est, vt Deus puniat aliquo tempore hominem, qui postquam illuminatus est per sacramentum Baptismi, & multa alia dona accepit à Deo, hinc tamen contemptis, se conuertit inordinate ad creaturam.

5 Dico quarto, quotiescumque remittitur culpa, & consequenter commutatur pœna æterna in temporalem, remittitur etiam aliquid pœnæ temporalis, vt ferè communis, ex Suarez disp. 10. sect. 3. 17. Ratio est, quia contentio pœnitentis, seu eius

dispositio, in infanti, in quo est formata per gratiam, est satisfactoria de condigno, & consequenter semper debet aliquid pœnæ temporalis, vt sequenti conclusionem clarius constabit.

6 Dico quintò, pœna temporalis, quæ remittitur per pœnitentiam, non semper est æqualis, sed maior, aut minor, iuxta proportionem dispositionis, seu contritionis. S. Thom. *quæst. 86. art. 4. ad 3.* Suarez *disp. 10. sect. 3. n. 7.* & communis Theologorum. Ratio sumitur ex diuina ordinatione, & conuenienti prouidentia Dei; sic enim exigebat debita proportio iustitiæ, vt qui maiorem habet contritionem, maiorem satisfactionem obtineat: imò tanta esse potest interdum contritio, vt deleat totam pœnam, vt contingit in Magdalena, iuxta illa verba Christi, Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Hoc autem certum est, & de fide, quando tota pœna non est sublatà per primum actum pœnitentiæ, posse tolli per subsequentem, ex Trident. *loco cit.* quia iusti satisfaciunt per opera pœnalia, vt cõmuniter Doctores.

Dub. 4. An pœnitentia causet gratiam, & tollat reliquias peccatorum.

1 Sacramentum pœnitentiæ causare gratiam tãquam de fide diximus *lib. 1. de Sacrament. in gen. cap. 1. dub. 4.* Causat autem hoc Sacramentum suam gratiam sacramentalem per modum reconciliationis peccatoris cum Deo, connotans quoddam speciale auxilium diuinæ assistentiæ, quo præseruatur pœnitens à peccatis, & facilius perseuerat in iustitia, & gratia. Fit etiam per huiusmodi gratiam pœnitens humilior, & cautior, & eius potentiæ roborantur, vt fortius decertet, & vincat hostem generis humani. Trident. *sess. 14. cap. 1.* Ex quibus patet, hunc effectum esse proprium Sacramenti pœnitentiæ, non autem virtutis pœnitentiæ, quia virtus pœnitentiæ non est sacramentum, vt diximus *cap. 1. dub. 1.*

2 Commune etiam est cum S. Thom. 3. *part. quæst. 85. art. 5.* hoc Sacramentum tollere etiam reliquias peccatorum. Ratio est, quia habitus, siue consuetudines peccatorum, & propensiones ad malum non possunt vnico actu tolli, atque ita etsi per vnum actum pœnitentiæ remittatur culpa, adhuc tamen remanebunt reliquiæ; manent verò admodum refractæ, & debilitatæ per gratiam collatam per Sacramentum hoc, quod confert maximas vires ad benè operandum. Hinc est, vt licet hoc Sacramentum det vigorem contra tentationes, & fagationem animi ex peccato relictam, non tamen omnino auferat propensionem ad malum, & difficultatem in benè operando, sed opus sit exercitio, & frequentatione actuum virtutis. Et quidem etsi per contrarios actus virtutum, & exercitia earum tollantur etiam reliquiæ peccatorum, tolluntur etiam per Sacramenta, præcipuè per ea, per quæ remittitur culpa, vt est Sacramentum pœnitentiæ.

3 Aduertendum tamen, has reliquias peccatorum non esse peccata, quia sunt simul cum gratia. Vnde si aliquando dicantur peccata, est quia sunt effectus peccati, & inclinant ad peccatum; quo modo concupiscentia, quæ remanet post Baptismum in baptizatis, solet dici peccatum.

4 Ex his patet, rectè vocari pœnitentiam veram nuptialem, quia per eam disponitur homo ad cœlestem conuiuium communionis, ad quod ex præcepto diuino necessaria est confessio. Item dicitur disponere ad gloriam, remittendo pœnas, vt dictum est dubio proximo, & peccata venialia, vt dicitur infra. Item, in viris pijs, qui deuotè confitentur, affert pacem, & tranquillitatem conscientiæ, ex Trid. *sess. 14. cap. 3.* vide Henriq. *lib. 4. cap. 13. n. 3.*

C A P. IV.

De effectibus secundarijs Sacramenti Pœnitentiæ.

Efectus secundarij pœnitentiæ tres communiter assignantur. Primus est remissio venialium. Secundus viuificatio operis, seu Sacramenti fidei suscepti. Tertius est restitutio in pristina dignitatem, & merita mortificata. De quibus sigillatim in sequentibus.

Dub. 1. Vtrum Sacramentum Pœnitentiæ remittat peccata venialia.

1 Dari peccatum veniale, definitum est à Tridentino *sess. 6. cap. 11* & colligunt Patres, & Doctores cõmuniter ex illo Christi, Matth. 7. vbi reprehendens hypocritas dixit: *Fiscam in oculo fratris vides, & non consideras trabem, quæ est in oculo tuo.* vbi Patres, & Doctores per fescam peccatum veniale, & per trabem mortale intelligunt: quomodo hæc distinguantur, agunt Doctores in materia de peccatis, & tergi in Decalogo *prælud. 4. num. 3.*

2 Supponendum est, transacto actu peccandi venialiter, manere ipsum peccatum veniale, non solum quoad pœnam, sed etiam quoad culpam, manereque modo morali, seu habitualiter, & quoad maculam quandam, sicut diximus de peccato mortali *cap. anteced. dub. 2. num. 7.* vbi etiam diximus, peccatum veniale causare quandam maculam, etsi non adeò deformem, & nociuam, sicuti est macula peccati mortalis, cum macula venialis non auferat gratiam, vt ibi diximus, & docet S. Thom. 3. *part. quæst. 82. art. 2. ad 3.* Hinc fit, esse res distinctas remissionem peccatorum venialium quoad culpam, & remissionem eorundem quoad pœnam, vt *sup.* dictum est de mortalibus *dub. 2. cit.*

3 Dico primò, peccata venialia remittuntur per Sacramentum pœnitentiæ, ita communiter Doctores, & patet ex Trident. *sess. 14. cap. 5.* ibi: *venialia utiliter in confessione dici, licet alijs remedijs expiari possint.* Et confirmatur, quia vt dixi *hoc lib. cap. 2. dub. 1. num. 7.* & docet Trid. *loco cit.* peccata venialia possunt esse materia pœnitentiæ; ergo remittuntur per illam, iuxta illud Christi Ioan. 20. *quorum remisistis peccata, remittantur eis;* ergo, &c. Probatum etiam, quia peccata venialia remittuntur per alia Sacramenta dignè suscepta; ergo maximè per hoc Sacramentum, quod directè est institutum ad remissionem peccatorum. Quòd alia Sacramenta remittant etiam peccata venialia, patet ex his

ex his, quæ dicuntur in eorum effectuum explicacione, & probatur breuiter inductione. Imprimis Baptismus tollit omnem pœnam, & culpam, etiam venialem, nam si baptizatus statim moriatur, euolat in cœlum, vt patet ex Tridentino *sess. 6. cap. vltim.* quod non contingeret, nisi Baptismus remitteret omnia peccata, & eorum pœnas; cum pœna debita etiam venialibus luenda sit in purgatorio, nisi debita satisfactio in hac vita præcesserit. Secundò Eucharistia, vt patet ex Trident. *sess. 6. cap. 11. sess. 13. cap. 2. & ex cap. cum omne crimen. dist. 2. & dixi lib. 4. cap. 4. dub. 1. num. 7.* Tertio in extrema vnctione, vt colligitur ex Trid. *sess. 14. cap. 2. & ex Innocen. III. cap. 2. de sacra vnctione, & dicitur infra lib. 6. dub. 5.* Quartò, in omnibus alijs Sacramentis; quia homo attritus, & bene dispositus, si bona fide recipiat Sacramenta, obtinet remissionem mortalium, vt dictum est *lib. 1. cap. 4.* ergo multò magis recipiet remissionem venialium, quæ magis remissibilia sunt. Vide Suarez *disp. 12. sect. 1. num. 3. Henriquez lib. 4. cap. 15. num. 3. cum S. Thom. 3. part. quest. 87. art. 7.* Remittunt autem Sacramenta venialia ex opere operato, sicut mortalia: necesse tamen est, vt homo non ponat obicem, id est, vt accedat sine actuali complacentia peccati venialis, & cum voluntate recipiendi Sacramentum, & effectum illius, in quo continetur quedam retrastatio virtualis peccati venialis sufficiens ad illud delendum simul in Sacramento. Differunt tamen Doctores, an Sacramenta remittant omnia venialia; nam quidam solum Baptismum omnia remittere, alia verò Sacramenta plura, vel pauciora, iuxta dispositionem recipientis. Verius tamen existimo omnia remitti, cum Suarez, & Henriquez *sup. & Bonacina tom. 1. disp. 5. q. 6. sect. 2. punct. 1. num. 2.* quia per Sacramenta remittuntur omnia mortalia; ergo etiam omnia venialia, quæ magis remissibilia sunt, modò accedat dispositus, & absque obice.

Dub. 2. Vtrum peccata venialia remittantur per sacramentalia.

NOta, sacramentalia hæc nihil aliud esse, quàm remedia quedam ab Ecclesia instituta, quibus tribui solet remissio peccatorum venialium. S. Thom. 3. part. quest. 87. art. 3. & communis cum eo. Et quanuis non extet de omnibus lex Ecclesiæ, constat tamen ex traditione, & vlu communi fidelium, & ex Pontificum decretis, vt infra: continetur autem hoc versu.

Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens.

1 Primò, *orans*, id est, oratio Dominica, ex cap. *quotidie, de pœnit. dist. 3.* ad quod reducitur tussio pectoris, ex cap. *tres sunt, de pœnit. dist. 1.* & oratio in Ecclesia consecrata, ex 3. Reg. 4. *qui orauerit in loco isto, dimitte ei, &c.* Secundò, *tinctus*, id est aqua benedicta, ex cap. *aquam, de consecr. dist. 3.* ad quod reducitur vnctio ceremonialis in Regem, & similes. Tertio, *edens*, id est esus panis benedicti, qui solet diebus festis populo distribui. Quarto, *confessus*, id est, confessio generalis, quæ solet dici in Missa, & in prima, ex cap. *de quotidianis,*

de pœnit. dist. 3. Quintò, *dans*, id est, elemosyna, ad quam reducuntur omnia opera misericordiæ, cap. *medicinam, cap. quamobrem, de pœnit. dist. 1.* Sextò, *benedicens*, id est, benedictio Episcopi, vel Abbatum consecrati, ex cap. *benedictio 1. quest. 1. & cap. distum 1. ibid.* Hæc sunt, quæ vocantur sacramentalia; potest tamen Ecclesia augere numerum sacramentalium, vt probat Suarez *disp. 12. sect. 2. n. 14.* quia non sunt Sacramenta.

3 Conueniunt Doctores apud Suarez *disp. 12. sect. 2.* per hæc sacramentalia remitti peccata venialia, vt constat ex traditione antiqua, & communij fidelium sensu, & decretis citatis. Dubium tamen est, quo modo remittantur, an ex opere operato, an verò ex opere operantis. Sotus *dist. 15. quest. 2. art. 3.* Henriquez *lib. 4. cap. 15. num. 8.* Ledesma, Caiet. & alij ex Suarez *sup. num. 2.* & cum Filiuc. Henriquez, Bellarmino, Fagundez, Nugno, & alijs tenet Diana 3. part. tract. 4. resol. 61. existimant valde probabiliter, remittere venialia ex opere operato, vel immediatè ad modum Sacramentorum, supposita tamen dispositione, videlicet quòd non sit complacentia illorum, & homo vtatur piè, & religiose huiusmodi rebus. Quod probant primò, quia potuit Deus dare Ecclesiæ potestatem instituedi sacramentalia habètia efficaciam ad remissionem venialium, absque eo quòd infundatur gratia, vt fit per sacrificium Missæ, respectu Offerentium, vel eorum, pro quibus offeratur, si habeant aliquod meritum insufficient. Quòd Deus concesserit talem potestatem, videtur probare ex traditione, & quia est conformis decretis citatis Pontificum, præsertim *Can. aquum cit.* vbi Alexander I dicit, aquam benedicti, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, & iustificentur: sicque ipsa Ecclesia in eius consecratione orat, *vt sit salus mentis, & corporis.* Eadem etiam ratio videtur de pane benedicto, & benedictione Episcopali. Hinc fit, iuxta hanc sententiam, vt semper, & infallibiliter sequatur hic effectus, nisi ponatur obex, hoc est, si vsurpentur tanquam remedia ad remissionem venialium, & cum aliqua reuerentia.

4 Secunda opinio probabiliùs, veriùs, ac tutius tenet, sacramentalia solum remittere venialia ex opere operantis, hoc est medio actu pœnitentiæ formalis, aut virtualis, videlicet excitado actum contritionis, seu amoris, per quem peccata venialia immediatè remittuntur, per sacramentalia verò mediatè. Ita Suarez *disp. 12. sect. 2. num. 4.* Coninch *quest. 71. art. 3. num. 28.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 5. quest. 6. sect. 2. punct. 2. num. 4.* Probatur primò, quia non constat Ecclesiam habere potestatem inflatendi aliquid, quod possit ex operato remittere venialia: vel etiamsi haberet, tamen non constat de tali institutione, vt pluribus probat Suarez *vbi sup.* Secundò, quia vel remittunt producendo gratiam habitualem, & hoc non, nam sic essent Sacramenta, consequenter Sacramenta essent plus quàm septem, quod non est admittendum: vel remittunt excitando hominem ad actum eliciendum contritionis, & amoris, quod est remittere ex opere operantis, & non ex operato. Certè oratio Dominica, cõfessio generalis, tussio pectoris, & elemosyna, si vsurpantur vt debent, ferè semper coniuncta sunt cum actu amoris Dei, contritionis, vel attritionis, vel virtuali displicentia peccatorum; vnde

vnde remittunt venialia ratione boni motus, cum quo coniuncta sunt.

5 Tribuitur autem hic effectus sacramentalibus, seu habent sacramentalia vim remittendi venialia, modo dicto. Primò, ex Christi promissione vel institutione, qualem vim habet oratio Dominica, vt constat ex illis verbis: *Dimitte nobis debita nostra; & opera misericordiae*, Luc. 11. *Date eleemosynam, quia omnia munda sunt vobis*. Secundò, ex oratione Ecclesiae, quae meretur exaudiri à Deo, vt haec sacramentalia, quae ab ipsa consecrata sunt, vel benedicta, vim habeant impetrandi diuinum auxilium, quo homo excitetur ad tales actus, per quos peccata venialia deleantur: quam vim habet confessio generalis, panis benedictus, aqua benedicta, & similia. Quòd si huiusmodi auxilium non semper impetretur, hoc prouenit ex indispositione suscipientis sacramentalia, aut quia non vult cooperari & vti auxilijs sibi praestitis ad delenda peccata venialia, quae omnia deleri possent, posita dispositione, & voluntate efficaci vtendi auxilijs à Deo praestitis. Tertio, quia ex suo genere, & modo quo fiunt, habent adiunctum aliquem dolorem peccatorum, vel eius significationem, vt confessio generalis, tussio pectoris, &c. Vide Filiuc. tom. 1. tractat. 6. cap. 5. quest. 10. Bonac. punct. 2. citato, & Suarez dicta disp. 12. sect. 2. in fin.

Dub. 3. An peccata venialia deleantur per actum contritionis, & dilectionis, & per alios virtutum actus.

1 Dico primò, ad remissionem peccati venialis necessarius est, & sufficiens actus poenitentiae, vel formalis, vel virtualis. Ita S. Thom. qd. 87. artic. 1. & communiter DD. ex Suarez. disp. 11. sect. 1. num. 3. & 4. Quòd sit sufficiens, patet, quia si sufficit ad remissionem mortalium; ergo à fortiori ad remissionem venialium: quòd autè sit necessarius, probatur; quia per peccatum veniale voluntas aliquo modo ad creaturam inordinatè conuersa est; ergo requiritur aliqua voluntatis retractatio, ad hoc vt tollatur illa inordinatio; huiusmodi autem retractatio non fit, nisi per actum poenitentiae; quia peccatù veniale potest consistere cum quolibet alio; ergo. Hinc est, quòd nullum peccatum veniale possit remitti, dum actu voluntas illius habet complacentiam; quia quandiu voluntas complacet de illo, semper manet deordinatio peccati; ideoque requiritur necessariò retractatio, & displicentia illius formalis, vel virtualis.

2 Dixi, *vel virtualis*, quia poenitentia virtualis etiam sufficit ad delenda peccata venialia. Vt docet S. Thom. quest. 87. artic. 1. & 3. Suarez supra num. 4. Henriquez lib. 4. cap. 15. num. 6. & cum alijs Filiuc. tom. 1. tract. 6. cap. 5. num. 110. & Bonacin. tom. 1. disp. 5. quest. 6. sect. 2. punct. 3. num. 5. Probatur, quia haec sufficit ad delenda mortalia modo explicato hoc lib. cap. 3. dub. 2. num. 13. ergo ad mortalia. Secundò, quia per huiusmodi virtutalem poenitentiam reuocamus voluntatem moraliter auersam per peccatum veniale. Nomine autè poenitentiae virtualis intelligimus dilectionem, & amicitiam Dei, in qua implicitè, & virtualiter includitur detestatio peccati, nam si eo tunc in men-

tem veniret, illud detestaretur. Cum ergo huiusmodi actus dilectionis sit praestantissimus, habeatque cum peccatis venialibus sufficientem oppositionem, cum virtualiter includat detestationem venialium, si in mentem venirent, hinc est quod per hunc actum deleantur venialia. Vt autem hic amoris, seu dilectionis actus deleat venialia, debet esse perfectus, qualis est velle placere Deo etiam in minimis, aut detestari venialia, si in memoriam venirent, vt sunt leuis offensa Dei, vt docet Bonacina cum DD. citatis, quia talis actus tantù est incompossibilis cum venialibus; peccatù verò mortale remittitur per quemcumque actum dilectionis Dei, eo quia quilibet actus dilectionis sit dispositio ad gratiam, quae est impossibilis cum quouis mortali. Igitur si actus amoris extendatur ad omnia venialia, omnia delebit per modum dispositionis sufficientis, & proportionatè ad talem remissionem: si ad aliqua tantum, illa sola delebit; quia eorum tantum actus amoris dicitur virtualis contritio, seu poenitentia, & eorum tantum erit proportionata dispositio. Vide D. Thom. q. 87. artic. 2. & q. 7. de malo, art. 11. & 12. & Suarez. dict. sect. 3.

3 Dico secundò, actus poenitentiae, qui est contritio, delet omnia illa venialia, de quibus habetur contritio. Caietan. 3. part. quest. 87. artic. 1. Suarez disp. 11. sect. 3. num. 5. & 7. Henriquez lib. 4. cap. 15. num. 5. Coninch. disp. 2. dub. 14. num. 123. & communiter DD. Ratio est, quia sufficit ad delenda mortalia; ergo ad venialia, maxime cù praeter ceteris virtutibus contritio habeat perfectam cum venialibus oppositionem, & sufficiat ad satisfactionem pro huiusmodi peccatis; cum ipsa contritio sit maius bonum, quàm sint mala ipsa peccata venialia. Remittit ergo contritio omnia peccata venialia, ad quae saltem virtualiter se extendit: vnde si se ad omnia extendit, sitque vniuersalis contritio de omnibus venialibus, omnia remittit, vt quando omnia venialia detestatur absolute, & sine restrictione, quia Deo displicent. Nò tamen remittuntur venialia ad quae non se extendit, quia voluntas per illam ab ijs nullo modo auertitur; quare manent adhuc saltem interpretatiue voluntaria, & consequenter non remittuntur; quod contingere potest, quando homo propter affectum nimium; ergo bonum aliquod temporale, aliquo modo sibi complacet in quibusdam peccatis venialibus. Coninch. disp. 2. dub. 14. num. 123. & alijs. Etenim cù venialia non sint connexa, vt mortalia, potest peccator vnum, & non aliud detestari; vnde si detestatur curiosum aspectum, & non mendacium iocofum, illud, non verò hoc remitteretur; igitur vt omnia remittantur, detestatio debet esse vniuersalis de omnibus. Notandum tamen, etsi per contritionem remittantur peccata venialia quoad culpam omnè, si generalis sit, non tamè semper remittit quoad omnè poenam, nisi contritio sit feruens, & intensa ac aequalis poenae, vt diximus de contritione respectu mortalium, & contingere potest in Sacramento, in quibus excepto Baptismo, fieri potest, vt omnia peccata deleantur quoad culpam, sed non quoad omnem poenam. Bonac. tom. 1. disput. 5. q. 6. sect. 2. n. 1. vers. *Diui*.

4 Difficultas tamen est, an attritio sola remittat peccata venialia. Bonacina tom. 1. disp. 5. quest. 6. sect. 2. punct. 3. num. 8. cù Vazquez negat: probabi-

babilius tamen affirmant in homine iusto. *Suar. disp. 11. sect. 3. conclus. 3. Coninch ubi sup. num. 124. & Filiuc. tom. 1. tract. 6. cap. 5. num. 116.* Probatur primò, quia per talem actum quis meretur apud Deum; ergo etiam remitti potest peccatum veniale. Secundò, quia per attritionem auertit se homo à priori culpa, & quamuis nò fiat ex supremo motiuo, nempe propter Deum, satis tamen est ad consequendam remissionem; nam gratia id supplet; est tamen necesse, vt attritio sit de tali peccato, quòd si sit de omnibus, omnia delebit, vt dictum est de contritione. Quòd si dicas, sequi Sacramentum poenitentiae nunquam delere in homine iusto peccata sola venialia. Respondeo, non esse inconueniens, hoc dicere, & satis esse, vt per Sacramentum hoc tollatur peccatum veniale, quando est coniunctum cum mortali. Respondeo secundò, aliquam attritionem per se non esse sufficientem ad delendam aliquam venialia, quia non est condigna satisfactio, quæ tamen cum Sacramento, cum fiat perfectior, erit sufficiens.

5 Dico tertio, omnis poenitentia sufficiens ad remissionem peccati venialis debet necessariò includere saltem virtuale propositum illud non committendi, sine quo non potest consistere vera poenitentia, quia non possum detestari ea peccata, à quibus nolo in posterum abstinere. Non tamen opus est, vt hoc propositum excludat omnem habituale inclinationem ad peccatum, sed sufficit, vt excludat omnem actuale affectu. Differt autem hoc propositum à proposito vitandi mortalia; quia propositum de vitandis mortalibus debet se extendere ad omnia, eo quòd vnum sine alio remitti nò possit; hoc autem minimè, quia vnum veniale sine alio remitti potest. Secundò, quia hoc propositum non requiritur quòd sit tam efficax, ac illud vitandi mortalia, quia non tenemur ita vitare occasiones peccandi venialiter, sicut occasiones peccandi mortaliter: vnde facilius absoluere possumus relabentes in venialia, quàm in mortalia. *Coninch disp. 2. dub. 14. n. 130.* sed de hoc infra vbi de contritione, *cap. 5. dub. 1.*

6 Dico tertio, probabile est, per quemcumque actum meritorium habetem oppositionem cum venialibus, vel relatum à merente ad eorum remissionem, remitti etiam venialia, vt docet Suarez *disp. 11. sect. 3. à num. 19.* & cum eo *Filiuc. tom. 1. tract. 6. cap. 5. quæst. 7.* sic remittuntur primò per actum orationis, quo quis petit veniam de venialibus. Secundò, per propositum formalem non committendi tale peccatum, v. g. mendacium; quia hæc indicant sufficientem mutationem voluntatis, & alioquin opus est meritorium. Tertio, per actum virtutis oppositum alicui peccato veniali: pater, quia ibi est repugnantia, & meritum. Quarto, per quemcumque actum pietatis, & misericordiae, vel aliud meritorium, si referantur ad huiusmodi effectum consequendum; quia sic videntur ij actus includere virtuale displicentiam peccatorum venialium, & alioquin opus est meritorium. Non tamen quilibet actus virtutis est sufficiens ad tollendum quodcumque peccatum veniale, sed illud tantum cui repugnat, & cuius est formalis, vel virtualis displicentia; nam respectu eius est proportionata dispositio, non verò respectu aliorum.

Dub. 4. In quo aliqua circa remissionem venialium resoluuntur.

1 **Q**uæres primò, vtrum vnum peccatum veniale possit remitti sine alio. Conclusio est affirmans, & communis, & patet ex dictis *dub. antecedent.* vbi diximus poenitentiam, seu contritionem, aut alia remedia non semper tollere omnia peccata venialia: & ratio cur vnum sine alio remitti potest, est quia non sunt inter se cõnexa, nec auferunt gratiã, sicut mortalia; hinc fit posse aliqua peccata venialia cõfiteri alijs nò cõfessis; quia potest quis cõplacere deo, & de aliis displicere. Quòd si actus contritionis, aut dilectionis Dei, ita perfectus sit, vt habeat oppositionem cù omnibus venialibus, quando scilicet est ex motiuo vniuersali, ad omnia se extendit; vt est actus, quo quis vult placere Deo simpliciter in omnibus, etiam in minimis, aut actus quo quis detestatur omnia peccata, vt sunt aliqua Dei offensa, remittuntur omnia venialia, quamuis de venialibus nihil cogitet, quia hic actus habet sufficientem oppositionem cum omnibus venialibus, & omnium continet detestationem. Quòd si actus dilectionis, aut contritionis, habeat tantum oppositionem cù aliquo, vel aliquibus venialibus, illa tantum delet, vt quando quis habet actum placendi Deo etiam in minimis, sed circa vnam tantum virtutem, v. g. temperantiæ, tunc solum remittuntur ea venialia, quæ sunt contra illam virtutem, non verò alia, eo quòd cum alijs venialibus ille actus non habeat oppositionem. *Coninch disp. 2. dub. 14. num. 125.* & *Vazquez, & alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. q. 6. sect. 2. punct. 4. n. 1. et 2.* & videtur sentire *D. Thom. 3. p. 9. art. 1.*

2 **Q**uæres secundò, vtrum remitti possit peccatum veniale, non remisso mortali, aut originali, loquimur de eo, qui simul habet peccata mortalia, & venialia.

3 Dico primò, de potentia Dei ordinata non potest remitti peccatum veniale absque mortali, vel originali. *S. Thom. quæst. 87. artic. 4.* *Suarez de poenitent. disp. 11. sect. 2.* & communiter discipuli *D. Thom.* Ratio est, quia opera existentis in mortali sunt odiosa Deo, & procedentia ab eius inimico & filio iræ, quæ supposito tali statu, Deo non placent, ex *cap. 34. Ecclesiastic.* vbi dicitur: *Dona impiorum non probat Altissimus, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis;* ergo quãdiu manet peccator à Deo auersus, non potest dici congruè dispositus, vt ab eo veniam impetret: etenim peccatum veniale præter reatum poenæ continet quandam offensam authoritatis, & amicæ diuinæ; pro qua peccator nequit vllò modo satisfacere; cum ad hoc requiratur vel attritio charitate informata, vel contritio, siue actus charitatis, hoc autem posito statim remittitur peccatum mortale; ergo veniale non potest remitti absque mortali. Vide *Coninch 3. part. disp. 2. dub. 15. numer. 132.*

4 Dixi, de potentia ordinaria, nam de potentia Dei absoluta videtur fieri posse, vt existimat *Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 6. sect. 2. punct. 4. n. 4.* quia Deus posset peccatori elicienti actum contritionis incompossibilem cum venialibus denegare gratiam, per quem actum deleberentur venialia,

utpote incompensabilia cum tali actu, non verò delerentur mortalia, cum formaliter deleantur per gratiam, quam supponimus denegari, per attritionem verò solùm dispositiuè. Dixi, aut originale, nam hoc dato, quòd sit cum solis venialibus (quod existimat impossibile D. Thomas 110 2. *quæst.* 89. *art.* 6.) etiam est mortale, generat enim mortem, auertit à Deo, & conuertit ad creaturam, consequenter, eo non remisso, non remittitur originale, modo quo diximus de peccato veniali coniuncto cum mortali actuali. Ratio, ob quam D. Thom. existimat, aliquem non posse habere peccatum originale, & veniale, tantum est, quia quando puer peruenit ad usum rationis, tenetur diligere Deum, ita ut si non diligit, peccet mortaliter; si verò diligit, remittitur ei peccatum originale, consequenter nunquam remanebit originale cum veniali tantum peccato.

5 Ex dictis sequitur, nulli decedenti cum peccato mortali remitti vnquam venialia, eo quòd nunquam mortalia remittentur, consequenter peccatum veniale per accidens, & ex contingenti puniri poena æterna. Bonacina *sup. num.* 6. *vers.* *Respondeo peccatum*, cum Henriq. *lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 2. Valencia, Coninch, & alij.

6 Quæres tertio, an ad remissionem venialium requiratur infusio gratiæ. Respondeo, per se non requiri gratiæ infusionem, ut docet S. Thom. 9. 87. *art.* 2. & communiter Doctores, quia macula peccati venialis non consistit in priuatione gratiæ, nec habent oppositionem cum ea; ergo ad eorum remissionem non requiritur illius infusio. De facto tamen veniale nõ remittitur sine infusione gratiæ, vel augmento illius. Suarez *disp.* 11. *sect.* 2. *num.* 20. & 28. Coninch *sup. dub.* 16. *num.* 133. Bonacina cum alijs *sup. num.* 5. Ratio est, quia vel remittitur simul tempore cum mortali, vel per se solùm: si primum, semper infunditur gratia, ut diximus *cap. anteced.* Si secundum, vel remittitur per Sacramenta, & tunc etiam gratia infunditur, ut in Baptismo, & poenitentia: vel augetur, ut in alijs Sacramentis: vel remittitur extra Sacramenta, & tunc necessariò requiritur aliquis actus meritorius, contritionis scilicet, aut dilectionis Dei, aut alterius virtutis, in quo saltem virtualiter contineatur displicentia peccati venialis, ut diximus *hoc cap. dub.* 3. *num.* 2. docet Suarez *disp.* 11. *num.* 27. & cum eo Filiuc. *tom.* 1. *tract.* 6. *cap.* 5. *num.* 107.

7 Nota, certissimum esse, peccatum veniale remitti nõ posse viribus naturæ, sine Dei auxilio gratuito, consequenter remissionem venialium esse beneficium gratiæ, ut probat S. Thom. 3. *part.* 9. 87. *art.* 4. & tenent communiter Doctores, id probantes ex sacra Scriptura, & Concilijs. Vide Suarez *disp.* 11. *sect.* 2. & Filiucius *sup. quæst.* 1. Secundò notandum, remissionem peccati venialis supponere in subiecto gratiam sanctificantem, vel quæ tunc fiat, ut cum quis iustificatur per Sacramenta, vel extra per contritionem; vel quæ præcesserit, & maneat, quando remittuntur. Ratio est, quia ut dixi *quæst. præced.* nullum actum inimici Deus acceptat ad fructum spirituales, cuiusmodi est etiam remissio venialis.

8 Quæres quartò, an peccatum veniale remittatur in alia vita. Certum est, nunquam remitti in inferno, ut dictum est *quæst.* 3. *in fine*; inde ergo

procedit de purgatorio, & in casu, quo iustus moritur in aliquo veniali, in aliquo casu repentino, quo in euentu non potest absque illius remissione introire in regnum Dei, cum in illud nihil inquinatum possit ingredi, Apoc. 13. Omisissis varijs modis dicendi, dico cum S. Thom. *quæst.* 7. *de malo.* Suarez *disp.* 11. *sect.* 4. *num.* 13. Filiuc. *sup. num.* 123. Coninch *loco cit.* *dub.* 17. *num.* 137. quos sequitur Bonacina *ubi sup. num.* 7. deleri tunc veniale in instanti separationis animæ à corpore per actum dilectionis Dei, & contritionis, quem tunc anima elicit. Anima enim cum decedat in charitate, habet perfectissimam cognitionem sui status, & quia videt habere se etiam venialia, habet formalem actum detestationis illorum, & sic remittuntur. Non tamen illi vlla tunc poena remittitur, sed tota soluitur in purgatorio, ut docet S. Thom. & citati; quia tunc anima non est in statu merendi, nec satisfaciendi. Deinde, quia sic multiplicatis actibus charitatis, posset anima citius liberari ab igne, quod est falsum, & contra communem Ecclesiæ opinionem, cum cõstet plures animas in poenis purgatorij diutius detineri; tollitur ergo illa poena per satisfactions, & suffragia.

Dub. 5. An poenitentia viuificet opus Sacramenti fictè suscepti, seu an Sacramentum poenitentiae susceptum cum fictione reuiuifcat.

1 Hoc dubium commodius tractabitur infra, ubi de confessione, quando agemus, an detur confessio informis, & quando reuiuifcat. Vide Bonacinam *tom.* 1. *disp.* 5. *quæst.* 6. *sect.* 2. *punct.* 5. ubi tenet partem affirmantem, pluribus adductis.

Dub. 6. De tertio effectu poenitentiae, qui est restitutio ad pristinam dignitatem, & merita, seu recuperatio meritorum, gratiæ, & virtutum.

1 Ad intelligentiã nota, bona opera supernaturalia esse in triplici differentia: alia sunt, & dicuntur viua, & sunt illa, quæ fiunt ab homine existente in gratia, quæ dum perseverant in homine illa operante, semper dicuntur; quia facta sunt ab homine Deo grato, & ex gratia, quæ est capax præmij talium operum. Alia dicuntur mortua, illa nimirum, quæ fiunt in peccato mortali, ut eleemosyna, ieiunium, & alia pia opera; hæc enim opera cum fiant ab homine spiritualiter mortuo, ab initio sui carèt vita, neq; possunt illa vlllo tempore deinceps habere; ideo nullius valoris, & meriti vitæ æternæ sunt apud Deum, iuxta illud Pauli 1. Corinth. 15. *Si charitatem non habuero, nihil sum.* Item: *Si tradidero corpus meum, & charitatem non habuero, nihil mihi prodest.* Possunt tamen huiusmodi opera prodesse ad obtinenda bona temporalia, ad humiliacionem, ad vitanda maiora tormenta in inferno, quatenus per huiusmodi bona opera adimplentur diuina præcepta, quorum violatione maiora tormenta subeunda essent in inferno, quæ omnia his duobus versibus comprehendit

hendit Glosa cap. quod quidam, de pœnis. & remis.

*Que cum mortali bona sunt, dant bona terra,
Cor faciunt humile, minuunt tormenta gehenne.*

Sunt etiam meritoria de congruo, eo modo, quo dixi in Decalogo lib. 1. cap. 7. de oratione, dub. 6. num. 2. Denique alia bona opera dicuntur, & sunt mortificata, & sunt illa, quæ fuerunt facta in gratia, & ideo fuerunt viua; sed postea per subsequens peccatum mortale mortificantur; quia hoc efficit, vt illa bona opera tunc nullum vitæ effectum habeant, neque præmium meriti, ideo dicuntur mortificata, de quibus loquitur D. Paulus Hebr. 6. *Non enim iniustus Deus; vt obliuiscatur operis vestri, &c.* de quo latè Suarez in opusculo, de reuiuiscencia merit. disp. 1. sect. 1.

2 Dico primò, opera mortua non reuiuiscunt per subsequentem pœnitentiam. S. Thom. 3. part. quest. 89. art. 6. Henriquez lib. 4. cap. 16. num. 4. & cap. 3. num. 1. Coninch de pœnit. disp. 2. dub. 20. num. 278. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. q. 6. sect. 4. punct. 1. num. 2. Ratio est, quia opera bona reuiuiscere, est remoto impedimento peccati, accipere vitam, & valorem, quem habebant opera, quando facta sunt; sed illa opera non habebant meritum vitæ, eo quòd non fuerunt facta ab existente in gratia, vt dictum est in notat. ergo non reuiuiscunt.

3 Dico secundò, opera bona per peccatū mortificata valent, seu reuiuiscunt per subsequentem pœnitentiam. Ita cõmunis Theologorum apud Suarez sup. sect. 2. cum S. Thom. quest. 89. art. 5. & est confirmis sanctis Patribus apud eundem Suarez, & Filiuc. tom. 1. tract. 6. cap. 6. num. 137. probaturque potest ex Scriptura, præcipuè ex loco Pauli citati: *Non est iniustus Deus, &c.* vbi loquitur Paulus de operibus in gratia factis, & de præmio bonorum operum, quæ in gratia facta sunt, etiam in ijs, qui postea peccauerunt, modò auferatur impedimentum præmij, vt Glosa Interlinealis ibi: *Itæ de vobis confidimus, quia olim multa operati estis, pro quibus si pœnitimini de malis, benefaciet Deus.* Idem alij Patres ex Suarez loco cit. & fauet Trident. ses. 9. cap. 6. ibi. Hac igitur ratione iustificatis hominibus, siue acceptam gratiam perpetuò conseruauerint, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli verba: *Abundate in omni opere bono, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino; non enim est iniustus Deus, vt obliuiscatur operis vestri.* Facit etiam Glosa Leuit. 2. ibi: *quòd placeat Deo, &c.* & Ioel. 2. ibi: *Reddam vobis annos, quos comedit locustæ.* vide Trident. ses. 6. cap. 16. ibi: *Si ipsi iustificaris, &c.* Probatum ratione, quia hæc opera reuiuiscere, nihil aliud est, quàm sublato impedimento, iterum recuperare operationem vitalem, quæ est, suo tempore reuocare hominem ad vitam æternam: seu reuiuiscere est, hominem in eo statu poni, vt si in eo moriatur, consequatur eorum præmium; sed hoc fit per pœnitentiam; per eam enim præcedens meritum ponitur in tali statu, vt habeat omnes conditiones requisitas ad præmium, vt patet ex Trident. sup. ergo. Et confirmatur, quia hæc est differentia inter peccata, quæ non redeunt, & merita, quæ reuiuiscunt per gratiam; quia peccata verè mortua fuerunt, & omnino extincta, ideo

non possunt redire, nisi miraculose, quo in casu talis reuiuiscencia author esset Deus, quod est absurdum: merita verò non fuerunt extincta (manent enim in acceptatione diuina) sed tantum fuerunt mortificata, id est, impedita propter subsequens peccatum ab effectu consequendi gloriam; ideo ex misericordia, sublato impedimento peccati, statim redeunt. Quod ad eò verum est, vt sine temeritate, & impietate negari non possit, cum id negare sit contra probabilia loca Scripturæ, & Tridentinum; denique quia nostra sententia fauet diuinæ prouidentia, & pietati, & consentanea hominum fragilitati. Filiucius sup. num. 140. cum Suar. loco cit.

4 Nota, hanc reuiuiscenciam esse opus misericordia, & iustitia: misericordia quidem, si intelligatur de ablatione impedimenti, quod est misericordia opus: iustitia verò, si consideretur sola retributio meritorum, vel acceptatio ad retributionem, quatenus durat pro eo statu, quo surrexit à peccato; sic enim dicendum est, esse opus iustitia, præsupposita misericordia; omnis enim iustitia, quæ obligat Deum, supponit promissionem ex misericordia. Filiucius tom. 1. tract. 6. cap. 6. quest. 3. cum Suarez vbi sup. disp. 1. sect. 3.

5 Dico secundò, omnia merita mortificata redeunt quoad præmium essentialia secundum totum suum primum valorem, quem habebant ante peccatum, quomodocumque quis resurgat, siue contritio sit intensior, siue remissior, siue resurgat in Sacramento, vel extra. Ita Sotus dist. 22. quest. 1. art. 2. Filiuc. sup. num. 152. & 153. Bonac. tom. 1. disp. 5. quest. 6. sect. 4. punct. 1. n. 4. & cum alijs Suarez de reuiuiscencia merit. sect. 2. num. 17. Probatur primò, quia ex Trident. ses. 6. cap. 16. omnibus meritis de condigno redditur infallibiliter essentialia præmium; testatur enim Tridentinum, ita præmianda esse opera antecedentia, sicut quælibet alia bona opera, modò homo moriatur in gratia. Secundò, quia contritio non concurrat ad hoc meritum, tanquam causa per se, & dispositio illius, sed tantum vt remouens prohibens quod est peccatum; sed hoc remouetur per quamcumque cõtritionem, imò & per attritionem cum Sacramento; ergo per quamcumque contritionem reparantur omnia merita. Denique hæc sententia magis fauet pietati Christianæ, cum contraria diuertat hominem ab exercitio bonorum operum, quasi frustrarentur solito præmio essentiali, vt bene aduertit Henriquez lib. 4. cap. 33. num. 6. Restituitur autem tota hæc præcedens gratia statim in ipso instanti, in quo talia merita mortificantur, siue dispositio sit intensa, siue remissa, siue contritio, siue attritio cum Sacramento. Ratio est, quia merita reuiuiscunt quoad totum hunc effectum, qui talis est, vt possit dari statim, in quo differt à gloria, cuius est capax viator in hac vita, sicut est totius gratia. Neque ad hoc requiritur specialis dispositio; nam talis gradus nõ datur gratis, sed ex iustitia ob opera præcedentia. Ita cum alijs Filiucius sup. num. 156.

6 Ex dictis colligitur, hominem semper resurgere ad maiorem gratiam. Patet, quia semper accipit nouam gratiam proportionatam suæ nouæ dispositioni, siue in Sacramento, siue extra, & deinde recipit totum culmum gratia, quam antea habebat; ergo semper resurgit cum maiori gratia. Hinc est, vt etiam qui resurgit à peccato, habiturus sit maius

maius præmium essentialiter meritorum; quam habuisset ante peccatum; nam habebit illud, quod correspondet nouæ contritioni, & præterea integrum, præmium correspondens prioribus meritis. Vide Bonacina *ubi sup. punct. 2. n. 4.* Colligitur etiam quid dicendum sit de hac propositione: *Deus semper vocat homines ab hac vita in optimo statu, quem habuit*: nam si loquamur de homine prædestinato, est verisimilis; absolute vero loquendo falsa, quia reprobis aliquando poterit esse iustus, & tamen non moritur cum iustitia; & ideo absolute prolata, fuit condemnata Parisiis, vt refert Suarez videndus *sup. sect. 3. in fine.*

7 Dico tertio, virtutes infusæ, quæ ita connectæ sunt cum gratia, vt simul cum ea amittantur, recuperantur etiam per Sacramentum poenitentiae, vel per poenitentiam virtutem. S. Tho. *quæst. 89. art. 1. & 2.* Suarez *1. part. quæst. 89. in comm. art. 1.* Bonacina cum alijs *ubi sup. num. 6.* & cõmuniter Doctores. Ratio est, quia poenitentia restituit gratiam, cum remittat peccata, quæ sine gratia non remittuntur, vt dictum est *hoc lib. cap. precedenti. dub. 2. num. 15.* at virtutes infusæ tanquam quid accessorium sequuntur gratiam, tanquam earum principale. Hinc sequitur, per poenitentiam restitui charitatem, & poenitentiam infusam, tum etiam fidem, & spem, quando illæ fuerint amissæ, nam hæc duæ virtutes non amittuntur per quodcumque peccatum mortale, sed tantum per sua opposita, vt sunt hæresis, & desperatio, vt dixi in Decalogo. Virtutes autem morales, & acquisitæ, cum non amittantur per peccata, possintque cum illis stare, ideo non est opus vt restituantur. Bonacina *ibid. punct. 2.*

8 Videndum est iam, an poenitentia restituat hominẽ in pristinam dignitatem. Duplex potest considerari dignitas: prima est in ordine ad Deum, & hanc dico poenitentiam restituere, cum redeant virtutes, merita, & gratia omnis, modo supra explicato, & consequenter idem ius ad gloriam. Non tamen redit innocentia: nec virginitas per externum peccatum amissa, quia est hæc irrecuperabilis, vt dixi in Decalogo *lib. 6. cap. 1. dub. 1.* mentalis tamen recuperatur. Vide ibi. Secunda dignitas est in ordine ad homines, vt quoad ministerium aliquod, vel statum dignitatis Ecclesiæ, vel quid simile; & hæc non semper comparatur, quia poenitentia interior non semper iuvat in foro externo: neque propterea remittitur poena temporalis, quia ad exemplum, & correctionem aliorum ita expedit. Filiucius *tom. 1. tract. 6. cap. 6. num. 160.*

Dub. 7. An peccata semel remissa redeant, quando quis de nouo peccat.

1 Dico primò, peccata semel dimissa nõ redeunt, nec vlla potentia redire possunt per peccatum de nouo commissum. Ita S. Thom. *3. part. q. 88. art. 1.* Sotus *dist. 16. q. 1. art. 1.* Suar. *disp. 13. sect. 1.* Coninch *de poenit. disp. 1. dub. 18. num. 146. 147.* Henriquez *cap. 32. num. 4.* & cum alijs Bonacina *disp. 5. quæst. 6. sect. 3. punct. 1. num. 1.* Probatur primò ex D. Paulo Rom. 11. *Sine poenitentia sunt dona Dei.* Secundo, quia per poenitentiam, & gratiam fuerunt omnino extincta; quod autem extin-

ctum est, non potest naturaliter reuiuisci; imò nec supernaturaliter possunt peccata reuiuisci quoad culpam, quia cum miraculum principaliter fiat à Deo, illa reuiuiscencia fieret à Deo, consequenter Deus esset author illius peccati quoad culpam; quod asserere impium est.

2 Dico secundo, peccata semel remissa de potentia ordinaria Dei non possunt proprie, & formaliter redire quoad reatum poenæ per subsequens peccatum. S. Thom. *quæst. 88. art. 3.* Henric. *sup. num. 8.* Suarez *disp. 13. sect. 2.* & cum alijs Bonacina *sup. punct. 3. num. 1.* Probatur primò ex Scriptura, Nahum 1. *Non surgat bis tribulatio.* & secundum 70. *Non puniet Deus bis in id ipsum.* & D. Paulus Rom. 11. *Sine poenitentia sunt dona Dei.* Secundo, quia reatus poenæ sequitur culpam; sed culpa non redit in se, & formaliter, ergo nec poena. Illud autem Iacobi 2. *Qui offenderit in vno, factus est omnium reus,* intelligi, primò, fieri aliquo modo omnium reum per accidens ratione ingratitude, modo dicendo, non verò formaliter, & per se. Secundo, sit omnium reus quoad priuationem gratiæ, & auersionem generalem à Deo, quæ peccatis omnibus mortalibus communis est, hoc est, ita priuatus est gratia, & auersus à Deo, ac si omnia peccata non essent dimissa; non tamen incurrit priuationem, & auersionem, quatenus proueniebat à priori peccato remisso, ideo non redit per subsequens peccatum quoad poenam, nec quoad auersiones in particulari. Dixi, *de potentia ordinaria,* nam de absoluta redire possunt quoad poenam. Ita citati, quia peccata possunt remitti sub conditione, vt si peccator de nouo peccet, redeat idem poenæ reatus, ac si peccata non essent remissa; hoc enim non implicat.

3 Dico tertio, peccata præterita dimissa aliquo modo, & quasi per accidens redeunt ratione ingratitude, consequenter ratione maioris deformitatis, quæ in peccato post remissionem aliorum commissorum continetur. Ita S. Tho. *quæst. 88. art. 2. & 4.* Suar. *disp. 13. sect. 3.* Coninch *disp. 1. dub. 19. num. 137.* Ratio est, quia peccatum de nouo commissum post remissionem aliorum, & quo maiora sunt auxilia, & dona à Deo recepta, grauius est; nam videtur Deus aliqua ratione virtualiter contemni, cum de nouo offendatur post tanti beneficii collationem, nec ipse ratio haberi videatur. In quo sensu explicanda sunt illa Christi verba, Matth. 18. *Seruo nequam omne debitum dimisi tibi, &c.* idque comprobatur iudicium vsus acerbis punientium eum, qui in furtum relapsus est post punitionem.

4 Quæres, an ingratitude hæc sit circumstantia necessaria in confessione aperienda. Notandum, ingratitude, aliam esse formalem, seu specialem, vt quando quis eo animo peccat, vt vilipendantur beneficia à Deo accepta in remissione peccatorum; quæ absque dubio est aperienda in confessione, quia habet specialem malitiam specificam. Alia vero est generalis, seu materialis, vt quando quis non eo animo peccat, sed ex passione, aut vt gustui satisfaciatur, & de hac dubitant Doctores; nam Scotus existimat explicandam esse, saltem dicendo, se alias peccasse. Sotus verò *dist. 16. quæst. 1. art. 2.* Coninch *sup. num. 156.* Villal. *tract. 9. part. 1. diff. 18. n. 4.* & cum alijs Bonac. negant, circumstantiam ingratitude, seu residui non esse necessario confiten-

dam

dam, quorum opinio probabilior est, iuxta sententiam valde probabilem afferentium, circumstantias aggravantes, & non mutantem speciem, qualis est hæc, non esse necessariò confitendas: est enim hæc circumstantia nimis generalis vagans per omnia peccata, ideo, confesso peccato principali, censetur sufficienter expressa; ideo non est necessariò exprimenda. At si fuisset frequentissima, & ingens ingratitude, & reincidencia in peccatum, videtur necessariò explicanda, vt Doctores citati, v. g. si postquam quis sæpissimè peccatorum suorum consecutus est veniam, & postquam eum Deus è multis periculis liberavit, Deum offendit. Hinc sequitur, peccatum de nouo commissum grauiùs puniendum in inferno propter ingratitude, quam alioquin puniendus esset: puniri que in inferno non solum pro nouo peccato, sed etiam pro pœna peccatis remissis debita, modò pro illa in hac vita nõ satisfecerit, quo in casu illa pœna temporalis per accidens, eo quòd coniuncta est cum mortali non remisso, punietur pœna æterna, vt dictum est de illo, qui discessit cum venialibus, & mortalibus non dimissis.

Bonac. *sup. punct. 3. num. 2. & 3.*

5 Nota cum D. Thom. *quæst. 88. art. 2.* Henriquez *ubi sup.* & Bonacina *loco cit. num. 7.* grauius peccatum esse quod committitur post remissionem peccatorum, quam post innocentiam baptismalem, eo quòd illud fuerit maius beneficium. Nota etiam, potissimum dici redire quatuor genera peccatorum: Odium fraternum, Apostasia à Fide, Contemptus confessionis sacramentalis, & Displicentia antea actæ pœnitentiæ; singula enim hæc specialem animi ingrati continent ingratitude contra remissionis præteritæ beneficium. Filiuc. *tom. 1. tract. 6. cap. 6. num. 163.*

C A P. V.

De contritione, & attritione.

Dub. 1. Quid sit contritio.

1 **A** Duerte, dolorem, seu detestationem de peccatis vocari, & esse contritionem, & attritionem: si est perfectus dolor, id est, propter Deum summè dilectum, dicitur contritio: si autem sit imperfectus, id est, non propter Deum summè dilectum, sed propter pœnas inferni, dicitur attritio, vt latius infra. Translata autè sunt hæc nomina à rebus materialibus, quæ tunc dicuntur conteri, vt lapides quando franguntur in minutissimas partes; & tunc dicuntur atteri, quando inuicem alliduntur, & aliqua ex parte comminuntur, & in partes maiores diuiduntur, seu franguntur; sic ergo peccator, qui Ezech. 11. dicitur habere cor lapideum, quòdo dolet perfectè de peccatis, dicitur habere contritionem, quia illius cor præ maximo dolore quasi diuiditur in minutissimas partes, quod est, *conterere*. Quando verò dolor non est ita perfectus, dicitur attritio, & hoc est, *atserere*.

2 Nota etiam, contritionem sumi aliquando largo modo, seu vniuersaliter pro quocumque dolore peccati, qua ratione est quid commune ad ve-

ram, & propriam contritionem, & ad attritionem. Sumitur etiam strictè, & propriè, pro detestatione scilicet, seu dolore de peccatis propter Deum summè dilectum, qua ratione distinguitur ab attritione, vt latius infra, nunc de contritione. Donatur autem contritio varijs nominibus in Scriptura, & apud sanctos. Primò enim dicitur compunctio: secundò humiliatio, Psal. 50. *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicias*: tertio reuersio, quasi ab hostibus ad pacem, de regione longinqua ad patriam: quartò conuersio: quintò Baptismus flaminis: sextò, victoria gratiæ dimicantis contra culpam: septimò, medicina sanans per sudorem lachrymarum: octauo, fluxus discretionis: nonò abominationis vomitus: decimò, natale: vndecimò, Pascha, quia per peccatores transit Dominus occidens Ægyptios, id est peccata, &c. & Psal. 146. *Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum*, quod de peccatorum contritione intelligit D. August. His positis.

3 Dico primò, contritio in communi, prout complectitur attritionem, sic à Trident. *ses. 14. cap. 4* definitur: Animi dolor, seu detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.

4 Dicitur primò, *animi dolor*, non propriè formaliter, aut essentialiter, sed effectiue, & causaliter, ita vt effectus contritionis sit dolor animi, seu voluntatis, in qua residet contritio, causatus ab ipsa contritione; etenim contritio formaliter, & essentialiter est peccati detestatio, & displicentia, vt docet S. Thom. 3. *part. quæst. 85. art. 2.* Caiet. *tom. 1. opusc. & tract. 4. quæst. 1.* & cõmuni-ter Theologi apud Suarez *tom. 3. disp. 4. sect. 1. n. 4.* Et ratio est, quia vt dixi *sup. c. 1. dub. 1. concl. 2.* actus pœnitentiæ consistit in detestatione & displicentia peccati; contritio autem est proprius actus pœnitentiæ; ergo eius essentia cõsistit in detestatione, & displicentia peccati: quare cum Trid. *ubi supra* dicit, contritionem esse detestationem, & dolorem, debet intelligi, quòd sit detestatio formaliter, & essentialiter; dolor verò causatiuè, seu concomitanter. Ad cuius pleniorè intelligentiam reuocandum est quod supra dixi *cap. 1. dub. 1.* in pœnitentia quatuor actus reperiri illi proximos, & proprios, vt dixi *dict. dub. 1. num. 9. vers.* Nota autem. Primus est, *voluntas detestandi peccatum commissum*. Secundus, *odium ipsius peccati*, quatenus est quoddam malum. Tertius, *detestatio*, quæ est fuga quædam mali præsentis ex consideratione turpitudinis peccati. Quartus est, *dolor*, id est displicentia quædam orta ex turpitudine peccati: de quibus latè Suarez *disp. 3. sect. 4.* Igitur primus actus non est contritio, sed quid antecedens ad illam, vt docet S. Thom. *ubi supra. ad 1.* quia illa sola nõ disponit ad gratiam, vt facit contritio, ideo Trid. *ses. 14. cap. 4.* dum agit de contritione, non facit mentionem de huius actu, quia non est de substantia. Nec consistit in secundo actu, qui est odiù; nam odium abstrahit ab eo quòd sit contra peccatum cõmissum, vel non cõmissum; & per se non parit tristitiã, neque vindictam, quod tamè efficit cõtritio. Neque est quartus actus, qui est dolor; quia hic vt dixi loco proximè citato, dolor est quid cõsequens detestationem, & contritionem; ex eo enim quòd quis conteritur de peccato, illudque detestatur; sicut ex eo quòd quis

sibi complaceat de re amata, & presentij gaudet, & delectatur. Præstat ergo, quod contritio consistat essentialiter in tertio actu, qui est detestatio, ut dictum est.

5 Dicitur secundò, *animi dolor*, ad denotandum subiectum contritionis esse voluntatè, in qua etiã residet pœnitentia, cuius actus est contritio, ut dixi *hoc lib. c. 1. dub. 1. concl. 6.* est enim contritio actus quidam voluntatis, quo respicit peccatum, tanquam malum illud abominando, & detestando per odiũ, & detestationem. Nam voluntas circa bonum habet actum voluntatis, qui dicitur prosecutio, seu amor; circa malum verò habet actum nolitionis, qui dicitur fuga, seu odium; & quemadmodũ ex boni amore, si illud præsens sit, nascitur delectatio, & gaudium; ita ex odio mali, si aliquo modo præsens sit, oritur displicentia, & tristitia; idèdè vere dictum est, contritionem esse essentialiter detestationem, ex qua tanquam passio consequitur displicentia, seu peccati dolor, ut pluribus Suarez *disp. 4. sect. 1. vide Filiuc. tom. 1. tract. 5. c. 7. q. 2. c. 3.*

6 Dicitur tertio, *de peccato*, ad denotandũ materiã seu obiectũ cõtritionis, seu attritionis, quod est peccatũ, per eã delèdũ, & destruendũ, siue mortale, siue veniale, siue actuale, siue habituale, siue internũ, siue externũ, quia ut diximus *sup. c. 1. dub. 1. concl. 2.* talia peccata sũt obiectũ materiale pœnitentiã, cuius actus est cõtritio, & *c. 2. dub. 1.* diximus materiã remotã Sacramenti pœnitentiã esse peccata; at cõtritio eius est præcipua pars; formale autem obiectũ cõtritionis est detestatio peccati, quatenus est offensa Dei, vel malũ Dei, vel contra amicitiam Dei, ut dixi *loco cit. concl. 3.* & docent cõmuniter DD. per hoc enim contritio distinguitur ab actibus aliarum virtutum cum ea solum circa peccatũ, prout est Dei offensa, versetur. Vide Bonac. *tom. 1. disp. 5. pœnit. 4.*

7 Dicitur quartò, *de peccato cõmissio*, ut intelligatur contritionem non esse de peccatis futuris, sed de iam cõmissis. Ut docet S. Thom. *1. 1. q. 1. artic. 3. q. 4. c. in add. q. 1. artic. 4.* & cõmuniter DD. est enim contritio detestatio offensa facte Deo, cũ proposito nõ amplius offendendi, idèdè respicit peccatũ præteritũ, quoad actum, remanens tamen quoad habitũ, seu maculam, & habitualement averterionem a Deo, quam conatur destruere, & delere cõtritio per contrariũ actum, scilicet per detestationem peccati, & conversionem ad Deũ. Igitur contritio non potest esse de peccato futuro directè, & propriè: bene vero indirectè, hoc est, propositũ vitandi peccata futura Bonac. *sup. n. 8.* debet etiã peccatũ, quod iam commissum est, non esse remissum, quia per remissionem cessavit offensa, & inimicitia Dei, idèdè de peccato dimisso, prout dimisso, non datur contritio; si autem cõsideretur, ut fuit ab homine cõmissum, & ut alias fecit hominem Dei inimicũ, potest esse materia cõtritionis; quo pacto viri iusti sapius contritionis actum eliciũt ob memoriam peccatorum antea cõmissorum Bonac. *sup. n. 1. c. 3.* vide Henriq. *lib. 4. c. 19. n. 9.* At si nescitur esse dimissum peccatum, absque dubio potest esse obiectum cõtritionis. Bonac. *n. 4.* Debet etiã peccatum esse cõmissum propria voluntate; unde peccatum originale non est materia contritionis, ut docet S. Thom. *q. 2. add. art. 2.* quod intellige si iam dimissum sit per Baptisum; nam si consideretur, ut non dimissum, potest de ipso actus contritionis haberi; nam effi-

cit hominem Dei inimicũ. Bonac. *sup. num. 6.* Hinc fit, peccatum alienum non esse obiectum cõtritionis; nam actus, qui est in me, non potest destruere peccatum, quod est in alio, ut est offensa Dei; cum peccatum alienum non faciat me inimicũ Deo, nisi cum eo aliquo modo cooperatus fuerim, idèdè si non cooperatus sum, non possum de alieno peccato conteri. S. Thom. *in add. quest. 2. artic. 5.* Bonacina *sup. num. 9.* vide Suarez *de pœnit. disp. 2. sect. 8. num. 1.* An possimus conteri de vno peccato, & non de alio, dixi *sup. c. 3. dub. 2. n. 10.* & dicitur infra.

8 Dicitur quintò, *proposito non peccandi de cætero*, nam peccator detestando peccatum debet proponere non peccaturũ in futurum, ut expresse docet Trid. *sess. 14. cap. 4.* & Florent. in Decreto Eugen. & sumitur ex Scripturis requirentibus ad pœnitentiam novam vitam, ut Ezech. *18. 31.* & *1. sal. 50.* & tenent communiter DD. non enim quis verè, propriè, & perfectè potest dolere de offensa Dei, nisi propositum habeat vitandi peccata in futurum, nam conversio perfecta requirit recessum à malo per detestationem, & accessum ad bonum per propositum; contritio autem est perfecta conversio; ergo, &c. Variant tamen DD. an requiratur propositum expressum, seu explicitum, dicèdo expresse, propono non peccaturũ de cætero; an verò sufficiat implicitum, & virtuale; hoc est an sufficiat perfecta detestatio peccati; prout est offensa Dei, in qua implicitè continetur propositum non peccandi; nam sic detestans peccatum implicitè diligit Deũ super omnia, & vult placere ipsi in omnibus, & habet implicitum propositum servandi omnia Dei præcepta, & faciendi omnia, quæ sunt ad salutem necessaria, consequenter implicitè habet propositum non peccandi de cætero, cum hoc sit de substantia contritionis, & necessarium ad salutem.

9 In hac igitur re Sotus *in 4. d. 15. q. 1. artic. 2.* Bellarm. *lib. 2. de pœnit. cap. 6. c. 7.* Henriq. *lib. 4. c. 24. n. 1.* & alij apud Suar. *disp. 4. sect. 3. nam. 3.* & Bonacina *disp. 5. q. 5. sect. 1. p. 3. num. 2.* existimant, requiri ad perfectam contritionem formale propositum non peccandi de cætero, seu mutandi vitam, & novam inchoandi. Probant ex Trid. *loco cit. c. sess. 6. c. 6.* requirente in dispositione ad gratiã & iustificatione homini hoc propositum. Nauarr. autem *c. 1. num. 18.* Coninch *de pœnit. disp. 2. c. 2.* & alij apud Suarez, & Bonac. *loco cit.* affirmant sufficere propositum virtuale, & implicitum contentum in vera, & perfecta detestatione peccati. Quod probant, quia aiunt, non posse afferri sufficientem rationem ad probandum, requiri propositum expressum, & explicitum, & sicut Trident. exigit propositum bene viuendi, seu præcauendi peccata in futurum; ita etiam exigit propositum confitendi, sed sufficit ad contritionem propositum implicitum confitendi, ut asserunt multi, & infra constabit, ergo, &c. At Cencil. Trid. & Florent. & Patres respondent, intelligi posse de proposito implicito, & virtuali; quia hoc est propositum propriè, etsi implicitum, & potest confirmari ex usu, nam si hominem damnatum ad mortem (idem de alio, qui iam iam moritur) exhortamur ad pœnitentiã, maxime curamus de dolore vitæ præteritæ, & non multum de proposito vitæ futuræ, quia parum illi superest, & moraliter quasi nihil reputatur. Cui sententiæ fa-

uet D. Augustin. qui postquam retulit illa verba David: *Peccavi Domino. & Propheta: Traustulit Dominus peccatum tuum.* ait: *Vide quantum valeat res syllaba, nondum proposuerat David mala cauere, & iam sufficientem egerat poenitentiam.* Ex quo fit formale propositum non esse de essentia contritionis, vt bene Suarez *disp. 4. sect. 3.* consequenter ait contritionem consistere in simplici actu, quod etiam confirmat ex facto David, qui dixit tantum: *Peccavi Domino*, vbi nulla fit metio futura vitæ. Ideo hanc sententiã Bonacina existimat probabilem sicut primam, imò Villalobos *p. 1. tract. 9. diff. 19. nu. 7.* eam reputant probabiliorē: asserunt tamē Bonacin. & Villalobos, & benè quidem, priorem sententiã esse tutiorem, & consulendam, ac prædicandam, cum propositum explicitum sit tutius, & securius remedium ad iustificationem, & vsu magis receptū. Quamquã non videtur existimandū inualidū Sacramentū susceptū ab eo, qui bona fide detestatur peccatū, illudque confitetur absque formali, & expresso proposito, vt tenet Suarez *disp. 20. sect. 4. n. 34.* & cum eo, & alijs Bonac. *sup. num. 2. versic. Vtraque opinio.*

10 Nihilominus tamē placet nobis moderatio seu conciliatio adducta à Suar. *disp. 4. sect. 3.* quam sequitur Filiuc. *tract. 6. c. 7. n. 276.* & Villalob. *tract. 9. diff. 19. n. 8.* videlicet, tunc esse necessariū actuale, formale, & expressum propositum vitandi futura peccata, quando peccator in casu contritionis cogitat de peccatis futuris, alioquin signum est non esse veram contritionem, si autem nihil veniat in mentem de futuro, aut non aduertat, aut bona fide ignoret, teneri ad actuale propositum, tunc sufficit virtuale, & implicitum vera, & ex animo detestatio, sicut fecit David; nam in vera detestatione, vt sæpè dictum est, continetur implicitè propositum vitandi futura, & voluntas seruandi omnia Dei mandata. Hoc tamen pro certo habeo, casu quo quis tenetur habere propositum implicitū, aut explicitū non peccandi de cætero, non requiri, vt poenitens credat, se non amplius peccaturum, sed sufficere, vt habeat propositum non amplius peccandi in futurum, nam potest detestari verè peccata cum proposito non amplius offendendi Deum, licet timeat fore, vt Deum in futurum offendat. Etenim credere se non amplius peccaturum, sapit quandam superbiam. Nauarr. *c. 1. num. 13.* Suarez *disp. 4. sect. 3. n. 5.* & cum alijs Bonacina *supra num. 3.*

11 Ex dictis colligitur, propositum confitendi, & satisfaciendi contentum in contritione sufficere, quod sit virtuale, & implicitum, prout scilicet continetur in illo generali, proposito, seu voluntate interpretatiua seruandi Dei mandata, vt docent Suarez *dict. sect. 3.* & Filiuc. *tract. 6. c. 7. n. 176. vers. Hinc patet.* Si enim propositum non peccandi de cætero, quod magis intimum videtur contritioni, eo quod in omni statu legi fuerit necessarium contritioni, sufficit quod sit implicitum & virtuale modo explicato; ergo similiter, & alia proposita, cum non videantur ita intima contritioni. Nihilominus tamen censet Filiucius, quod si quis dum conteritur, est memor satisfactionis, & confessionis, & quod sint remedia instituta ad remissionem, debet expresse proponere eorum vsu: si autem non sit memor, sufficit propositum implicitum, seu generalis, & interpretatiua voluntas ser-

uandi omnia mandata Dei, cum in illa etiam continentur. Attamen etsi vtilissimum sit, dum recordatur præcepti confessionis habere votum seu propositum explicitum, non tamè puto necessariū, sed sufficere, quod non habeat propositum non confitendi, nam vt dixi *d. dub. 1. vers. Dixi in re*, ad iustificationem extra Sacramentū sufficere contritione cū voto implicito poenitentiae, eo quod DD. ibi citati absolute asserant sufficere votū, seu propositū implicitū confitendi, ipsa enim contritio dicitur votū virtuale poenitentiae, eo quod ad ipsam ordinatur & in ordine ad ipsam, supposita diuina institutione, remittit peccata, ideoque qui vult contritione, vult saltem confiteri suo tēpore. Vide *d. dub. 3. loco cit.* Quod autem contritio contineat in se votū, seu propositum confitendi, constat ex dictis *c. 1. dub. 3.* nam vt ibi dixi, in noua lege medium vnicū ad remissionem mortalium est Sacramentum poenitentiae; ac proinde secundum communem, & vt ibi dixi, contritio non remittit peccata, nisi includat votum, seu propositum confessionis, seu suscipiendi Sacramentum poenitentiae. Quod etiam requiratur propositum satisfaciendi Deo pro offensa, patet; nam vt dictum est loco citato, contritio est actus virtutis poenitentiae, cuius officium est Deo satisfacere pro offensa. Tum etiam quia contritio dicit ordinem ad Sacramentum poenitentiae, consequenter ad satisfactionem imponendam à confessario. Vide dictum *d. dub. 1. vers. Quares secundò, & dub. 3. titat. concl. 2.* vbi de ijs latius.

12 Dico secundò, si sumamus contritionem, prout distinguitur ab attritione, sic adæquate definitur: detestatio de peccato, quatenus est offensa Dei seu propter Deum summè dilectum, cum proposito de cætero non peccandi, satisfaciendi, & confitendi. Ita colligitur ex D. Thom. *1. part. quest. 1. add. art. 1.* & ex cōmuni DD. apud Suar. *de poenit. art. 4. sect. 1. & 2.* Partes huius definitionis, præter illam, prout est offensa Dei, seu propter Deum summè dilectum, explicatae sunt in prima conclusione, solum ergo explicanda est hæc vltima pars. Ad cuius intelligentiam aduerte primò, ante contritione veluti vltimam dispositionem ad gratiam præcedere quosdam actus. Primus est propositio obiecti supernaturalis saltem quoad modum, & fides infusa de illo, vt quod Deus sit, & remuneret sui visione bene operantes; contra verò poenitentis æternis afficiat peccatores. Secundus est fiducia, seu spes in diuinā misericordiam. Tertius est, timor quidã excidendi ab eo bono, & offendendi summum bonum. Quartus, dilectio Dei, & amor, ex quo potest sequi contritio, sic Deus iustificat adultum, & eius voluntatem ante auersam conuertit, & ad se trahit. Secundò aduerte ex Trid. *sess. 14. c. 4.* comitari veram contritionem hæc: primò, inchoatio nouæ vitæ; & non solum veteris cessatio; secundò, reconciliatio hominis cum Deo extra Sacramentum, licet non sine voto Sacramenti in illa inclusi; tertio charitas perfecta: his igitur animaduersis constat hanc definitionem differre à superiore, per has particulas, *Quatenus est offensa Dei, & propter Deum summè dilectum*: cum enim detestatio peccati possit oriri ex pluribus motiuis, vera contritio illud detestatur, quia est offensa Dei, saltem præcipuè. Additur *propter Deum, &c.* quia vera contritio semper est charitate

ritate formata; charitatis autem proprium est omnia referre in Deum, & operari propter ipsum, præferendo Dei bonitatem omnibus alijs creatis bonis: etenim contritionis actum esse semper formatum gratia, & cum illa coniunctum, est ab omnibus receptum, apud Suarez *disp. 4. sect. 7. num. 1.* & Trident. *sess. 14. cap. 4. & 5.* & colligitur Ioan. cap. 3. *qui non diligit, manet in morte* Imo radix, & causa cur contritio remittit peccata, est dilectio Dei S. Thom. *quæst. 85. artic. 6.* Hoc autem intellige de gratia gratum faciente, à qua contritio habet, vt sit formata, non verò quòd ipsa sit in se forma supernaturalis coniungens hominem cum Deo: nam Trident. *supra*, potuit hunc actum contritionis, vt dispositionem ad gratiam, & remissionem peccati, non autem vt formam; quia non est condigna satisfactio pro peccato; ideoque non expellit illud, donec Deus ad hominem conuertatur, illumque amet infundendo gratiam sanctificantem. Huiusmodi contritionis actus non procedit effectiue à gratia habituali, nam est dispositio ad illam, sed à gratia quadam priori, quæ non est nisi diuina motio, & illustratio, qua voluntas humana adiuta elicit actum contritionis, ideoque prius natura talis actus est informis, quæ formatus gratia habituali, vt pluribus Suarez *supra num. 12.* vide etiam Filiuc. *tract. 6. c. 7. q. 2. & 6.*

12 Ex hac conclusione constat, contritionem formaliter, & essentialiter consistere in actu detestationis peccati propter Deum summe dilectum. Dubium tamen est, an ad contritionem requiratur formalis Dei amor super omnia, hoc est, an eliciens actum contritionis, consistat simul formaliter, & expresse elicere actum dilectionis Dei super omnia. Communis sententia, & certa apud Suar. *disp. 4. sect. 2. n. 1.* tenet ad contritionem requiri aliquem amorem Dei super omnia. Fundatur primò in Scripturis, Ioan. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* & Deut. 4. *Cum quaesieris Dñm Deum tuum, inuenies eum, si tamen ex toto corde tuo quaesieris eum.* idèd Luc. 7. charitati Magdalene tribuitur remissio, cū tamen etiam doluerit. Secundò, in locutionibus Patrum, Aug. *lib. de vera, & fals. penit. c. 1.* *Sine amore nemo unquam gratiam inuenit.* & ser. 2. de temp. *Veram penitentiam non facit nisi ad iū peccati, & amor Dei.* Tertio, in ratione, quia conuersio disponit sufficienter ad remissionem peccati, at remissio de lege ordinaria non fit, nisi peccator restituatur in amicitiam Dei, & sit in charitate; nā peccator conuertitur amando. Hinc sequitur, etiam ipsam contritionem debere esse super omnia, hoc est, debere detestari peccatum super omne detestabile; hoc enim conuenit perfectissimo actui poenitentiae, qualis est detestatio.

13 Dubium ergo est, an hic actus amoris, & dilectionis Dei debeat esse formalis, & expressus. Suarez de poenitent. *disp. 4. sect. 2. n. 8.* quem sequitur Filiuc. *tom. 1. tract. 6. c. 7. n. 174.* existimat formalem amorem, per se loquendo, esse necessariū ad iustificationem, vt mediū, seu quod idem est, amorem hūc per se loquendo debere esse distinctum à detestatione peccati, & constituere illam in esse contritionis, saltem per quandam coniunctionem, nā Scripturæ, quæ illum requirunt propriè loquuntur, & sunt in verborum proprietate intelligendæ. Idem Suarez *n. 9.* & Filiuc. *ubi sup.* posse aliquando iustificari peccatorem, absque formali amore, virtu-

te tamen incluso in detestatione peccati: hoc est, potest aliquando esse vera detestatio, & contritio absque formali actu amoris qui tunc elicitur: h. c. enim est magis conforme humane conditioni, quæ ad plura eodem tempore difficile aduertit, & diuina suauitati; quare sufficit virtualis amor, cū detestatione formali, ex motiuo tamen honesto, & supernaturali. Et confirmatur ex facto Dauid 2. Reg. 12. qui postquā dixit, *peccavi Domini*, statim dixit Propheta, & Dominus transiit quæque peccati sui. Includit enim perfecta contritio votum formalis amoris Dei super omnia, non quidem quod necesse sit, expresse habere hoc propositū, seu votū in particulari, sed quod implicite includatur in contritione, quatenus cum ea, vel in ea inesse debet propositū seruandi, vel faciendi omnia quæ sunt ad salutem necessaria, in Trid. namq; *sess. 14. c. 12.* nulla sit expressa mentio amoris Dei in definitione contritionis; fortasse eo quod Dei dilectio includatur semper in contritione, & non possit dari vera, & perfecta contritio absque gratia, & Dei amore, vt cū alijs docet Ledes. in sum. tract. 6. conc. 1. vers. *La ultima palabra,* propterea ait Suar. *ubi sup. n. 8.* formalem amorem non esse de essentia contritionis, quia vt dictum est, potest esse sine illo contritio; cū possit quis detestari formaliter peccatum supra omne detestabile, vt est Dei offensa, & quatenus est contra bonum Dei, absque eo quod exerceat formaliter actum amoris Dei super omnia, & cum in hac perfecta detestatione includatur formalis Dei dilectio, hinc fit per illam posse iustificari peccatorem, vt dictum est.

Dub. 2. An sit contritio necessaria ad iustificationem.

1 Nota, necessarium aliud esse ratione medijs; aliud verò ratione præcepti, vt diximus *lib. 1. c. 1. dub. 3. n. 2.* & alibi sæpè. Nota etiam loquimur nos de peccatore in statu legis nouæ, nā in lege veteri, & naturæ conueniunt D. D. fuisse contritionem omnino necessariam ad salutem, seu iustificationem ad tollendū, scilicet peccatum mortale actuale Ratio est, quia illa antiqua Sacramenta non conferebant gratiam, vt dictum est *lib. 1. c. 1. dub. 2. n. 6.* & ex alio capite nullū aliud erat remediū, quo se possent peccatores in gratia Dei constituere præter contritionem, iuxta illud Ezech. 18. *Si impius egerit penitentiam ab omnibus iniquitatibus suis, vita viuet, & non morietur.* Ex quo euidenter sequitur, in veteri lege contritionem fuisse necessariam necessitate medijs, ad tollendum peccatum actuale. Bonacina *tom. 1. disp. 5. sect. 1. punct. 2. n. 3.* loquitur ergo de contritione in noua lege, & de contritione proprie sumpta, vt distinguitur ab attritione (nam de attritione infra) & de iustificatione peccatoris extra Sacramentum poenitentiae. Procedit etiam quaestio de homine habente peccatum, seu non iustificatus; nam si non habeat peccatum, aut iam iustificatus est per contritionem, aut Sacramentum, nō indiget hoc remedio, vt latius infra.

2 Dico primò, contritio propriè accepta in noua lege, absolute loquendo, nō est simpliciter necessaria necessitate medijs ad iustificationem, & salutem, ita cum multis Bonacina *sup. num. 1.* Et probatur primò, quia peccator per Sacramentum poeniten-

nitentia cum attritione potest iustificari, & saluari, ergo. Secundo, extra Sacramentum potest peccator iustificari per contritionem virtualem, nimirum per dilectionem Dei super omnia, ut docent Nauarr. *c. 1. n. 10. Suar. disp. 9. sect. 1. n. 7. 10. & 11. Coninch disp. 2. dub. 2. & 6. n. 5. & cū alijs Bonac. ubi sup. Quod contingere potest in his duobus casibus. Primus, quando peccatori cogitanti non occurrit memoria peccatum quod habet, obidque non de illo dolet, sed Deum diligit, aliter enim in via remedio careret. Secundus, quando martyr ob perturbationem non recordatur peccatorum. Ita colligitur etiam ex D. Thom. 3. p. q. 82. art. 1. & 83. art. 1. ad 2. & dixi *sup. hoc lib. c. 3. dub. 2. concl. 2.* colligitur etiam ex Scriptura Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo.* Ioann. 14. *Qui diligit me, diligitur à Patre meo.* & alibi, vide Valent. *tom. 4. disp. 7. q. 3. punct. 2. vers. Ceterum**

3. Aduertendum tamen eum, qui extra Sacramentum iustificatus fuit per contritionem, seu poenitentiam virtualem, per actum scilicet dilectionis Dei, teneri ad formalem contritionem peccatorum postquam venerint in memoriam, ut docent Suarez *disp. 4. sect. 6. conclus. 3. n. 56. & disp. 15. sect. 1. num. 5.* Henric. *lib. 4. c. 6. nu. 5. & c. 28. num. 4.* Coninch *disp. 1. dub. 4.* & alij communiter apud Bonacin. *tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 1. punct. 2. n. 2. qui vers. Verum, etfi, existimet hanc communem sententiam esse probabilissimam, & in praxi consulendam, putat tamen cum Vazquez, & Corduba, oppositum esse probabilius: probatur tamen nostra, & verior sententia, ex Scriptura Luc. 13. *Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Quae verba cum expresse loquantur de poenitentia, & intelligi possunt de poenitentia formali, dicendum est illum, qui iustificatus fuit per solam poenitentiam virtualem, teneri adhuc ad contritionem formalem peccatorum, postquam venerint in mentem; sicut qui ex obliuione in confessione praetermisit aliquod peccatum mortale, tenetur suo tempore confiteri. Ratio est, quia actus dilectionis Dei, quo remittuntur peccata, includit votum, & propositum dolendi, quando venerint in mentem; ergo, &c. Vide Suarez. *disp. 11. sect. 3. n. 8.**

4. Dico secundò, in noua lege contritio formalis, aut virtualis est simpliciter necessaria necessitate medijs ad iustificationem impij extra Sacramentum. Hæc conclusio patet ex dictis *hoc lib. cap. 1. dub. 2. conclus. 2. & præcip. de cap. 3. dub. 2. vbi probatum est, peccatum mortale non posse remitti absque poenitentia formali, vel virtuali.*

5. Dico tertio, contritio proprie accepta necessaria est necessitate præcepti extra Sacramentum, hoc est peccator, ut extra Sacramentum iustificetur, tenetur ex præcepto elicere actum contritionis. Ita communis Theologorum ex Suarez *disp. 15. sect. 1. num. 2.* & Bonacina *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 1. punct. 2. n. 4.* Et probatur Ezechielis 18. *Cogitauerimini, & agite poenitentiam.* & Luc. 13. *Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Oritur autem hoc præceptum ex triplici capite. Primum, quia lege iustitia tenetur quisque satisfacere iniuriæ illatæ; hoc autem pertinet ad poenitentiam, ut pluribus Suarez *ubi sup. num. 8.* Secundum, quia lege charitatis, sicut obligatur homo ad diligendum Deum super omnia; ita ad faciendum quan-

tum in se est, ut recuperet amicitiam diuinam amissam. Tertium, quia ex charitate propria tenetur homo habere curam animæ suæ, & consequenter curare media ad salutem. Hoc igitur præceptum quantum ad obligationem satisfaciendo Deo pro iniuria illata per peccatum, quantum homini possibile est, est de iure naturali; nam omnis iustitia ad alterum, naturaliter obligat ad satisfaciendum iniuriæ. Quoad modum autem satisfactionis, videlicet, quod fiat per formalem actum contritionis, est determinatum per diuinam voluntatem, sicque hoc præceptum est de iure diuino positum, ut pluribus probat Suarez. *sup. sect. 3.*

6. Difficultas est, quando obliget hoc præceptum affirmatiuum contritionis, circa quam notandum posse obligare per se, & ratione sui ipsius, vel per accidens, seu ratione alterius rei, quam facere, vel omittere tenemur.

7. Dico quartò, contritionis præceptum per se, & propria vi obligat in articulo, vel periculo mortis corporalis, vero, vel putatiuo, vel in periculo amicitia. Sot. *d. 17. q. 2. art. 7.* Suarez. *disp. 15. sect. 4. n. 19.* Henric. *lib. 4. c. 6. n. 5.* & cõmunis DD. apud Bon. *tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 1. punct. 2. n. 5.* Ratio est, quia hoc præceptum est affirmatiuum, at de ratione præcepti affirmatiui est, ut obliget in necessitate, ut dixi in Decalogo de Fide, Spe, & Charitate, & alibi sæpe: sed in dictis casibus adest maxima necessitas alicuius actus contritionis; ergo, &c. Etenim in tali euentu homo se debet ad Deum cõuertere, & illius amicitiam inquirere, alioquin, prætermissio cõtritionis actus, exponit se periculo dånationis; ergo si præceptum contritionis vnquam per se obligat, obligabit certè in tali euentu. Quod si in tali casu peccator suscepit Sacramentum poenitentia cū attritione, quidã non improbabiler existimat, nõ teneri ad contritionis actum eliciendũ, quia iã obtinuit remissionem peccatorũ, cū per Sacramentũ fuit factus de attrito contritus, hoc est, obtinuit effectum, & finem contritionis, qui est peccatorũ remissio, & reconciliatio cum Deo. Utilius tamen, certius est, ac securius, etiam tunc esse eliciendũ actum contritionis, & in praxi hoc esse seruandum: imò si certus sit peccator, se tantum habuisse attritionem, existimat, & benè, Suarez *disp. 15. sect. 4. num. 5.* teneri ex Charitate erga se ipsum elicere actum contritionis, quia in tali casu secundum aliquos, talis attritio (etsi communis, & vera sententia sit in contrarium) non sufficit cum Sacramento, ideo ratione charitatis propriae in eo articulo tenetur viam securiorem eligere, ne se ponat in periculo saluationis. Villalobos *part. 1. tractat. 9. diff. 21. num. 4.* & alij. At si hic in tali casu eliceret actum dilectionis Dei, prout tenetur, probabile est, nõ teneri ad alium actum contritionis, ve docet Filiuc. *tom. 1. tract. 6. c. 8. n. 197.* quia obligationi poenitentiae iam satisfactũ fuit per attritionem cū Sacramento, & dubitatio de effectu Sacramenti auferretur per amorem Dei, consequenter nihil remanet. At si voluntariè omitteretur talis actus dilectionis in hoc casu, fieret contra charitatem Dei, & omittere etiam contritionem, fieret contra charitatem propriam, ideo committeretur peccatum mortale duplici causa. Quod si contingeret mori hominẽ statim recepto Sacramento cū attritione, sine amore, vel contritione, si raptus est priusquã aduer-

aduertet hanc obligationem, vel omisit ea probabili ignorantia huius obligationis, siue esset iuris, siue facti, quia scilicet ignorabat talem obligationem, vel putauit se habuisse contritionem, cū reuera non habuerit nisi attritionem, saluabitur, quia non est talis actus necessitate medijs, sed præcepti, à quo excusatur ob aliquam ex causis dictis.

7 Dico quintò, hoc præceptum solum obligat semel in vita, in casu scilicet quartæ conclusionis, sicque qui semel habuit cōtritionem de aliquo peccato, non tenetur amplius de illo conteri. Ita Villalobos *part. 1. tract. 9. diff. 21. num. 3.* & alij citati. Ratio est, quia per vnā contritionem fit factis præcepto, vt dicta conclusione dictum est, & ex alio capite cum præcepta affirmatiua obligent in necessitate, & extra articulum, vel periculum mortis, non datur necessitas, ideo fit, extra hos casus non obligare. Nihilominus tamen existimo probabile cum Filiucio *tom. 1. tract. 6. cap. 8. num. 208.* obligare aliquando in vita, vt quolibet septennio, aut quinquennio sicut de charitate diximus in Decalogo *lib. 1. cap. 5. dub. 3. num. 5.* quia inquit *num. 206.* charitas propria non solum obligat ad vitandum extremum periculum, sed etiam graue; at graue periculum inuenitur in dilatione cōtritionis vsque ad mortem; ergo, &c. Ideo, & merito quidem Sancti Patres reprehendunt dilationem poenitentia, S. August. *serm. 57. de tempore. Poenitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est; quæ autem à moriente, timeo ne ipsa moriatur.* & *serm. 47. ad fratres in Eremit. Satis alienus est à se, qui ad agendam poenitentiam tempus senectutis spectat.* Idem Cyprian. *Epist. 52.* & facit illud Roman. *2. Tu autem secundum impoentens cor thesaurus sibi iras, &c.*

Ex dictis sequitur primò, præceptum contritionis non obligare statim post peccatū commissum, etiam si occurrerit opportunitas, & facile fieri possit. S. Tho. *diff. 17. q. 3. art. 2. q. 4.* Sotus *q. 2. art. 6.* Nauarr. *c. 1. n. 27. & 29.* & cum alijs Suar. *diff. 15. sect. 2. n. 2.* & Bonac. *tom. 1. diff. 5. q. 5. sect. 1. punct. 2. n. 8.* Ratio est, quia de præcepti affirmatiui ratione est, vt non statim obliget, sed in necessitate, ideoq; homines cōmuniter non putant se nouum peccatū committere, si poenitentiam non agāt statim post peccatum, neque solent se de hoc in confessione aculare. Quòd si dicas, legem iustitiæ inter homines obligare ad statim restituendum furtum, & rem ablatam; ergo tenetur etiam peccator ad satisfaciendam statim iniuriam Deo per peccatum illatam. Respondent communiter DD. diuersam esse rationem, nā aliter læditur homo per fructum, quàm Deus per peccatum; quia homo ita læditur, vt patiatur damnum in proprijs bonis sibi vtilibus, quibus caret, quamdiu res ablata non restituitur; ideo iustitia obligat statim ad restituendum. Deus autem non læditur, ita, vt patiatur damnū in re sibi vtili, solū priuatur honore sibi debito, vt est finis vltimus, ideo post iniuriā nullū damnū ei accrescit, ex eo quod statim non fiat satisfactio. Vide Suar. *ubi sup. n. 4.* Bonac. *n. 8. cit.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 6. c. 8. n. 200.*

8 Colligitur secundò, nō teneri hominem cōtritionem habere de peccatis, quoties illa memorie occurrunt. Suar. *diff. 15. sect. 4. n. 5.* & cum alijs Bonac. *loco cit. n. 9.* ex S. Thom. *3. p. q. 84. artic. 9.* & communiter DD. quia nullibi reperitur tale

præceptum, & ex alio capite hoc præceptum contritionis nō est negatiuum, sed affirmatiuum, ideoque solum obligat certo tempore: esset etiam nimis durum obligare peccatorem ad habendam contritionem, quoties illorum recordatur; iugum enim Christi suauē est.

9 Colligitur tertio, non obligare contritionis præceptum singulis annis in defectum cōfessionis, ita, vt si quis non possit confiteri, teneatur habere contritionē. Suar. *diff. 15. n. 130.* Villal. *tom. 1. tract. 9. diff. 21. n. 6.* Filiuc. *tom. 1. tract. 6. c. 8. n. 209.* cum Caiet. *verb. Contritio*, quidquid contra Sotus. Nec obligat singulis festis. Cōmunior apud Suar. *n. 11.* Nec obligat ratione periculi obliuionis peccatorum Filiuc. *ubi sup. n. 210. & 218.* Ratio horū est, quia nec iure diuino, nec Ecclesiastico reperitur imposita talis obligatio. In particulari tamen probatur prima pars; quia ex lege confessionis annuæ tantū tenemur habere eam dispositionem, quæ est necessaria ad suscipiendum Sacramentū verum confessionis, quando illud suscipitur; ad quod tunc sufficit attritio. Ex quo inferit, & bene Suar. *sup. n. 11.* eum qui tempore Paschatis confiteri nō potuit, non teneri tunc ex Ecclesiastico præcepto habere contritionē. Etenim quando Ecclesia obligat ad actum externum, si hic haberi nō possit, non tenemur ad internum; quia ad internum secundario obligamur; sicq; qui non valet diuinum Officium persoluere, non tenetur pro illo tempore attendere ad Deum, vt dixi in Decalog. *lib. 1. cap. 7. dub. 5.* Secunda pars probatur, quia licet institutio diei festi sit ordinata ad reconciliationem cū Deo, & eius dilectionem: hic tamen finis non est in præcepto, sed tantum cultus Religionis, abstinendo ab opere seruili, & audiendo sacrum, vt dixi in Decal. *lib. 3. cap. 1.* Tertia pars probatur; quia non obligat contritio ad recogitationem peccatorū, modo vt dicitur infra *dub. seq.* nec ad examen; ergo neq; ob periculū obliuionis, nam si hac ratione obligaret, maximè propter recogitationem, quæ esset necessaria: deinde quia præceptū contritionis est de actu interiori, qui per se, & directè sicut nō potest ab Ecclesia præcipi, ita nec moderari, vt infra dicitur.

10 Colligitur quartò, nullū esse tēpus determinatum in quo obliget cōtritio ex iure positiuo. Filiuc. *sup. n. 212.* nā obligatio hæc non potest esse à iure humano, cum sit actus internus: a diuino autem tantum habemus ipsum poenitentia Sacramentum, à quo non potest sumi determinatio habendi contritionē extra ipsum. Concludendum igitur est solum per se, & propria vi obligare in articulo, vel periculo mortis, modo in quarta conclus.

Hactenus de obligatione præcepti contritionis per se, & propria vi, videndum iam quando obliget per accidēs, seu ratione alterius præcepti occurrentis.

11 Dico sextò obligat per accidēs contritio, primò; quando existens in peccato mortali ministraturus est aliquod Sacramentum, ita DD. citati, & alij communiter apud Suarez *diff. 15. sect. 6. n. 5.* Ratio est, quia tenetur sanctè, & dignè ministrare Sacramenta, quod non potest facere, nisi peccata confiteatur, aut habeat contritionem. Ob eandem rationem tenetur hic conteri, si susceptorus sit aliquod Sacramentum, præter Baptismum, & poenitentiam;

tiam; nam ad hæc duo suscipienda sufficit attritio, vt luis locis dictum est. Bonacin. cum alijs, tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 1. punct. 2. num. 5. vers. *Primò quando*. Secundò, quando tenetur quis ad actum dilectionis Dei elicendum, nam hic sine contritione in peccatore haberi non potest. Villalob. p. 1. tract. 9. diff. 21. num. 7. Tertio, quando quis est in probabili, & verosimili periculo incidendi in aliquod peccatum mortale, nisi conteratur de præteritis. Filiuc. tom. 1. tract. 6. cap. 8. n. 213. Bonacin. sup. num. citat. & alijs quos ipsi. Nam vt ait Gregor. peccatum quod per poenitentiam non delectur, suo pondere ad aliud trahit. Quartò, secundum Nauarr. cap. 1. num. 31. Valenciam, & aliquos obligatur quis ad elicendum actum contritionis, quando facienda est publica oratio, ratione alicuius mali Reipublicæ imminens, cui membra tenentur subuenire, & Deum orare, atque adeò esse in gratia, vt exaudiantur. At si vtilissimum hoc sit, non tamen videtur necessarium, cum etiam peccatores Deus exaudiat cum fide petentes. Ita cum Vazquez Bonac. sup. num. 6. Nihilominus tamen si quis putaret, se alia ratione non posse subuenire, nisi media contritione, teneretur tunc ex charitate, non autem ex præcepto contritionis. Filiuc. supra vers. *Secundum*.

12 Circa hanc sextam conclusionem aduerte, omissionem actus contritionis in casibus, ibi assignatis non esse distinctum peccatum ab illo, quod committitur cõtra præceptum quod tunc per se obligat; nam tunc contritionis præceptum non per se, sed per accidens obligat, ob idque non facit distinctum peccatum, quod confirmare videtur praxis fidelium, qui non se accusant de tali omissione. Vide circa hæc, quæ dixi lib. 1. de Sacrament. cap. 3. vers. *Nota ministrum*, lib. 4. cap. 5. dub. 4. vers. *Quæres tertio*, & in Decalog. lib. 1. c. 6. dub. 6. & vbi de præcepto Spei, Charitatis, & Orationis.

13 Aduertendum secundò, violationem præcepti poenitentiae, seu contritionis, quando per se & propria vi obligat, esse peccatum speciale impoenitentiae: ratio est, quia vt patet ex dictis, præceptum poenitentiae speciale est, ita communiter DD. apud Suarez disp. 15. sect. 2. num. 3. Quod procedit, non solùm quòdo omisio est expresse, & directè volita, vt si quis nolit poenitere, quando adest debitum tempus: sed etiam quando volita est indirectè, vel interpretatiuè ex negligentia culpabili; quia tale voluntarium sufficit ad cõtrahendam malitiam specialem, sicut in alijs omissionibus, & cõtalis omittat culpabiliter poenitere, cum teneatur, inde fit, vt peccet specialiter contra virtutem, & præceptum poenitentiae. Vide Suarez disp. sect. 2. n. 11. ex quo fit, eum, qui diceret, nolo vnquam poenittere, peccare mortaliter, vt benè Henriquez lib. 4. cap. 6. num. 4 quia obiectum est malum, cum tẽpushoc comprehendat etiam tempus, quò contritio ex præcepto obligat: quòd si diceret, nolo extra tẽpus præcepti, volo nunc poenitere, ait Henriquez, solum peccaret venialiter. Quando ergo D. Thom. 2. 2. q. 14. artic. 1. ad 3. docet, finalem impoenitentiam non esse speciale peccatum, loquitur de impoenitentia, seu omissione poenitentiae, & cõtritionis in casu, in quo poenitentia, seu contritio non per se obligat. Vide Suar. vbi sup. num. 11. & Filiuc. tom. 1. tract. 6. cap. 8. num. 194.

Dub. 3. Vtrum ad contritionem, & iustificationem requiratur consideratio, & recogitatio distincta omnium peccatorum.

1 S Vppone, contritionem debere esse primò de omnibus peccatis mortalibus; colligitur aperte ex Scriptura Ezechiel. 18. *Si impius egerit poenitentiam de omnibus peccatis*. Et 33. *Conuertimini, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris*, &c. ideo communiter id tenent Patres, vt videre est in Decreto, de poenit. dist. 1. cap. 1. non potest, & dist. 3. cap. quem poenitet, & alijs. Et ratio est, quia vt dub. anteced. dictum est, contritio est dispositio vltima ad gratiam, quæ sine conuersione ad Deum, & auersione ab omnibus peccatis obtineri non potest: ob quam rationem, cap. 3. dub. 2. numer. 16. diximus vnum peccatum mortale non posse remitti sine alio. At si quis simul de omnibus peccatis verà habuit contritionem, poterit postea de vno pro libito conteri; quia cum omnia, vt supponimus, sine per veram contritionem remissa, non tenemur iterum de illis conteri (& si hoc sit vtilissimum) & se habent quasi peccata venialia; at possumus de vno veniali, & non de alio conteri; ergo, &c. Vide sup. cap. 3. dub. 4. num. 1. & Filiuc. tract. 6. cap. 9. q. 3. & 4.

2 Suppono secundò, ex parte voluntatis non requiri singulas contritiones singulorum peccatorum, sed satis esse vnã simplicem contritionem omnium peccatorum respicientem omnia peccata, & detestantem illa, vt tenet communis DD. apud Suarez disp. 4. sect. 6. num. 2. & Bonacin. vbi sup. par. 5. num. 1. cum D. Thom. 3. part. quest. 2. add. artic. 6. & ibi Caietan. Probatur primò, quia non colligitur ex Scriptura, nec ex Decretis Conciliorum, neque vllum extat præceptum naturale, aut diuinum, obligans ad singulas contritiones. Secundò, quia peccator in instanti potest iustificari, iuxta illud Ezech. 18. *In quacumque hora ingemuerit peccator, amplius non recordabor peccatorum eius*. At si requiruntur singula de singulis peccatis contritiones, non posset fieri in instanti iustificatio hominis multa peccata habentis. Tertio, quia vnã sola contritio sufficit ad delenda omnia peccata, nã includit gratiam, quæ cum peccato stare non potest. Quartò, quia sequeretur eum, qui vnũ actũ contritionis elicit, non posse saluari, si elicto primò actu contritionis ex hac vita migraret: sufficit ergo hic motus, seu contritio simplex, & aliud esset onus intolerabile, & sæpè haberi non posset, vt cum quis breui tempore debet iustificari. Quod procedit etiam quando præmeditantur peccata ante confessionem ad illa confitenda, propter easdem rationes: etenim etsi vtilius sit de singulis singulariter conteri; sufficit tamen vnica contritio, quæ ad omnia extendatur. Ex quo fit satisfacere poenitentem, qui se præparat ad confessionem, si ante examen, aut factò examine, aut inter examinandam conscientiam, vno actu detestetur omnia peccata. Vt benè Suar. vbi sup. asser. 2. Nauara. cap. 1. num. 25. & cum alijs Bonac. vbi sup. num. 1. in fin. Requiritur tamen, vt illa contritio respiciat omnia peccata, saltem virtualiter, & in confuso, nam in omnibus complacuit, ideo de omnibus debet despi-

displicere, sicut enim vno actu possumus singulariter, & in indiuiduo multos videre colores, & vnicō verbo millia furta cōfiteri, & vna ablutione multos baptizare, & vnica absolutione omnia, & singula peccata delere; ita etiam vnica contritione, quæ ad omnia peccata saltem in confuso, & generaliter se extendat. Quare etsi ante confessionem sint omnia peccata præmeditata, & omnia singulariter confitenda, vt confessio sit integra, sufficit tamen de omnibus illis vnica contritione dolere propter rationes dictas. His suppositis.

3 Dico primò, ad contritionem ex parte intellectus requiritur aliqua consideratio, & memoria de peccatis commissis, seu ad iustificationem, per contritionem obtinendam requiritur saltem confusa, & generalis peccatorum consideratio. Ita Suarez *disp. 4. sect. 6. num. 9.* Bonacina *tom. . . disp. 5. quest. 5. sect. 1. punct. 6.* & Doctores communiter colligiturq; ex Script. Ezech. 18. *Consideras peccata tua.* & Isai. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Ratio est, tum quia contritio est actus voluntatis; voluntas autem non fertur in incognitum. Tum quia nullus dolere potest de offensa alteri facta, illique congruam satisfactionem exhibere, nisi aliqua ratione; ergo ad contritionem requiritur saltem confusa peccatorum consideratio, eo quod homo per contritionem doleat de offensa Dei, illique intendat satisfacere. Intelligenda autem est hæc conclusio casu quo quis memor est se peccatum mortale commississe, nam si illius omnino est immemor, iam dixi *sup. cap. 3. dub. 2.* & docet Bonac. *sup.* cum Coninch *disp. 2. dub. 6. num. 51.* & *dub. 8. num. 76.* posse in tali casu illum iustificari per dilectionem Dei super omnia.

4 Dico secundò, ad veram contritionem, & iustificationem non requiritur per se loquendo, quod præcedat, aut simul habeatur distincta singulorum peccatorum recogitatio, sed sufficit confusa, & generalis. S. Thom. *quest. 28. artic. 5. DD.* citati, & alij communiter. Probat primò, quia nullum extrat naturale, aut diuinum præceptum ad distinctam singulorum peccatorum recogitationem ante, vel etiam post contritionem. Secundò, quia si quis postea confusa peccatorum recogitatione, actum contritionis eliciat, statim iustificatur. Ezech. 18. *In quacumque hora ingemuerit peccator, iniquitatum eius non recordabor amplius.* Quod potest confirmari exemplo Magdalene, quæ cum pluribus peccatorum vinculis obstricta teneretur, subito iustificata fuit, quæ quidem tam breui temporis spatio singula peccata non potuit in mentem reuocare. Tertio, quia vt ex dicto loco Ezechielis colligitur, contritio, etiam peccatoris famosi, potest fieri in instanti: fieri autem non posset, si singulorum peccatorum recogitatio fuisset necessaria: est tamè optimum, vtilissimumque cōsiliū, si tempus suppetat, vt præcedat hæc singulorum peccatorum recogitatio. Vide Suarez *disp. 4. sect. 6.*

5 Dixi, *per se loquendo*; nam per accidens, seu ratione alterius in aliquo casu requiritur, quod præcedat distincta singulorum peccatorum recogitatio ad contritionem habendam. Primò, quando quis tenetur ad confitendam peccata; tunc enim tenetur omnia, & singula peccata recogitare; & hoc quidem non propter contritionem,

si doleat vniuersaliter de omnibus, & postea recogitet sine nouo dolore, satis est ad cōtritionem: sed quia confessio facienda est integra de omnibus peccatis mortalibus, idè præmittendum est examen conscientie, ad quod requiritur singulorum peccatorum recogitatio. Filiuc. *tom. 1. tract. 6. cap. 9. num. 222.* & cum Henriquez, Vazquez, Coninch, & alijs tenet Bonacina. *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 1. punct. 6. num. 3.* Secundò, quando quis ratione damni, aut contractus iniusti tenetur aliquid restituere, tunc enim tenetur diligenter sua peccata recogitare, quantum opus est ad integram restitutionem faciendam. Tertio, quando remedium aliquod assumendum est ad evitanda peccata, vel quando occasio aliqua auferenda est, patet ex ratione allata. Ita Suarez *disp. 4. sect. 6. assert. 2.* Addit Filiuc. *sup. num. 220.* quartum, quando scilicet, ob satisfactionem condignam peccatorum, quoad obligationem poenæ, requiritur eorum singulorum recogitatio. Vide Suarez *disp. 4. sect. 6.* Henriquez *lib. 4. cap. 27. c. 28.* & Bonac. *ubi sup.*

6 Dico tertio, quando habens plura peccata, facta debita diligentia, solum vnus, aut alterius recordatur, si de illis conterasur verè, iustificabitur. Suarez *disp. 4. sect. 6. num. 17.* Bonacina *sup. num. 4.* Filiuc. *loco citat. num. 225.* & communiter DD. Ratio est, quia ille actus cōtritionis virtualiter, & interpretatiuè extenditur ad alia peccata oblata, & includit eorum detestationem, etenim si illorum recordaretur expresse, illa etià detestatus fuisset: tamen in hoc casu tutius est dolere de alijs, si fortè commisit, vt bene Suarez *sup. n. 16.* cum S. Thom. *quest. 80. artic. 4. ad 1.* tenetur, tamen hic, quado recordabitur peccatorum oblatorum, de illis expresse conteri saltem per generalem contritionem. Filiuc. *sup. num. 225.* quia formalis poenitentia de ijs per se est necessaria; at prior, quæ fuit de vno, vel altero peccato expresse; de alijs tamen solum fuit virtualis. Quando vero homo esset dubius, an aliqua peccata commiserit, deberet illa sub conditione detestari, ne se exponat periculo non habendi veram contritionem. Quod si nullum morale dubium habeat, non videtur obligandus, quamuis sit optimum consilium, si fiat. Filiuc. *num. 224.*

Dub. 4. De quantitate contritionis, eiusque effectu.

1 Nota quantitatem contritionis posse sumi, quoad durationem, & quoad intensiōem: quoad durationem, vt si duratura sit longo, vel paruo tempore: quoad intensiōem, vt si debeat esse magis, vel minus intensa.

2 Nota etiam contritionem dupliciter dici magnam: primò, intensiue: secundò appreciatiue. Tunc dicitur contritio magna intensiue, quando maximo conatu, & seruore elicitur, sicut calor dicitur magnus intensiue, quando est vehemens, & reddit subiectum satis calidum; è contra dicitur tenuis, & remissus, ac paruus, quando reddit subiectum parum calidum. Tunc verò dicitur contritio magna appreciatiue, quando quis magis detestatur peccatum, quam aliquod aliud malum, vt si magis detestatur peccatum, quam infirmitatem, vel amissionem

tionem bonorum, &c. Igitur detestatio, seu contritio tunc dicitur maxima, quando quis detestatur peccatum super omnia mala, & super omnia detestabilia: sicut etiam amor Dei, tunc dicitur maximus appetitiuè, quando quis magis aestimat Deum, quam quoduis aliud bonum, etiamsi talis actus amoris physicè sit minor intentione alterius rei amore. Quapropter qui feruentius, & intensius amat patrem, quam Deum, dicitur magis intensiue amare patrem, quam Deum, qui verò ita amat Deum, ut illum aestimet magis quàm patrem, dicitur amare Deum magis appetitiuè, quam patrem, quamuis magis intensiue, & feruentius amet patrem.

3 Dico primò, ad veram contritionem, seu iustificationem non requiritur, quòd duret longo tempore, seu non eget contritio temporali duratione, nam sufficit, si in instanti fiat. S. Thom. 9. 89. artic. 2. Suarez disp. 4. sect. 5. Henriquez lib. 4. cap. 27. num. 4. & communiter DD. apud Suarez, & Bonac. tom. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 1. punct. 7. n. 2. contra Sotum. Ratio est, quia homo potest in quocumque momento temporis, seu in instanti iustificari: iuxta illud Ezech. 18. *In quacumque hora, &c.* ergo & habere in illo contritionem, quæ est necessaria dispositio ad iustificationem. Confirmatur, nam sicut in quocumque instanti homo peccare potest, & amittit gratiam in instanti, ita etiam in quocumque habet contritionem, & recipit gratiam, ad quod etiam facit illud. *Isai. 30. Cum ingemueris, tunc saluus eris.* & Zachar. 1. *Conuertimini, & conuertay.*

4 Dico secundò, ad contritionem veram, & consequenter ad iustificationem, non requiritur certus gradus intensiōis, & ut contritio sit magna intensiue intensio physica, sed sufficit qualibet intensio, licet remissa, modo sit vera contritio. Ita Nauarr. cap. 1. num. 9. Henriq. sup. num. 6. Suarez disp. 4. sect. 4. num. 9. & alij multi apud Bonacin. tom. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 1. punct. 7. num. 7. Probatur primò, quia in Scriptura nulla fit mentio vltius intensiōis, nec limitatur ad certam intensiōem, ut colligitur ex loco Ezech. 18. *In quacumque hora, &c.* ergo sufficit qualibet contritio, quauis remissa, nam in qualibet intensiōe saluatur ratio contritiōis, cum sit detestatio peccatorum, & conuersio ad Deum, cui conuersioni, absque limitatione in Scriptura promittitur remissio peccatorum. Secundò, quia peccatum mortale, etiamsi tepidè, & paruo conatu committatur, destruit gratiam; ergo contritio, etsi remissa sit, sufficenter inducit gratiam, & destruit peccatum. Tertio, quia fere semper anxij essemus, dubitantes, an sufficientem doloris gradum habeamus; quod non videtur admittendum, cum iugum Christi sit suauè. Denique quia alia præcepta implentur per actus, sine modo intensiōis; ergo etiam hoc poenitentia, & contritiōis.

5 Dico tertio, contritio debet esse magna appetitiuè, sine debet esse intensior appetitiuè; quod consistit in appetitione, & aestimatione Dei super omnia bona; & cum detestatione peccati super omnia mala. Ita S. Thom. 1. 2. quæst. 12. art. 4. Suarez disp. 3. sect. 9. Coninch disp. 2. dub. 7. num. 68. & cum alijs Bonac. sup. num. 3. vers. *Respondeo ad.* & Filiuc. tom. 1. tractat. 6. cap. 9. num.

237. & 238. Ratio est primò, quia ea intensiōe tenemur conteri, qua diligere Deum super omnia at dilectio Dei super omnia non debet esse maior, nisi appetitiuè, & non nisi in intensiōe appetitiua, ut communis Theologorum tenet in materia de charitate, & dixi in Decalog. lib. 1. cap. 3. dub. 5. num. 10. ergo, &c. Etenim sicut amor Dei, quo diligitur super omnia bona, dicitur maximus appetitiuè, ita detestatio peccati, prout est offensa Dei, & super omnia mala, & detestabilia, dicitur maxima appetitiuè, quæ detestatio sufficit ad iustificationem, quamuis in actu iustificationis non reperitur magis intensio, quam hæc moralis. Quare poterat dolere homo magis intensiue de morte parentis, vel filij, vel de amissione bonorum, quàm de peccato, non verò appetitiuè, id est non e ratione, ut repugnet legi diuinæ, quod tunc fieret, quando propter huiusmodi dolorem offenderetur Deus, ut si magis aestimaret se amisisse Deum, quàm filium, atque ita comparatio faciendæ est inter Deum, & ea quæ repugnât ipsius legi. Filiucius sup. num. 338.

6 Non tamen tenetur peccator, in eliciendo actum contritiōis, facere comparationem peccatorum cum alijs malis, ita ut dicat, detestor peccatum magis, quàm amissionem vitæ, bonorum, vel honoris, sed sufficit, ut in genere detestetur peccata super omnia detestabilia in communi, cum proposito vitandi omne peccatum super omne detestabile in communi; aut sufficit etiam, si malit, quodlibet malum subisse quam offendisse Deum, cū proposito potius subeundi quodlibet malum, quàm offendendi Deum. Imò sapius expedit, non eas facere comparationes. D. Thom. qu. 57. 3. add. art. 1. quia fieri potest, ut poenitens descendendo ad mala particularia, magis illa aestimet, quam peccatū. Ita cum multis Bonacin. tom. 1. disp. 5. quæst. 7. section. 1. punct. 7. num. 4. Nec requiritur ad veram contritionem summus dolor sensitiuus, ut lachrymæ, singultus, &c. (etsi melius, & optimum sit) sed sufficit dolor, seu detestatio voluntatis appetitiuè: hoc est, detestatio super omne detestabile, ut dictum est, & docent communiter DD. Nec requiritur de necessitate (benè verò de consilio) maior dolor, detestatio, seu contritio de grauiori peccato, quàm de minori, seu leuiori. S. Thom. sup. artic. 3. quia qualibet contritio est sufficiens ad delenda peccata omnia mortalia, eo quod quilibet conferat gratiam, quæ est impossibilis cū omnibus peccatis, alioquin enim teneretur scire homo omnes species peccatorum, quod videtur moraliter impossibile. Hoc autem intelligit Bonacin. sup. num. 5. quando poenitens non facit comparationem inter maius, & minus peccatum; nam si illam faciat, ait, requiri maiorem dolorem, & detestationem de grauiori peccato, addens num. 6. cum Coninch disp. 2. dub. 7. num. 82. peccare mortaliter eum, qui explicitè magis detestatur peccatum leuius, quàm grauius, si inter duo illa peccata sit notabilis excessus, ut si quis malit commississe homicidium, quàm furum, aut adulterium, quàm simplicem fornicationem. Henriquez tamen lib. 4. cap. 27. tenet oppositè, & quidè non improbabili-ter; nam si omnia verè, & appetitiuè detestatur non videtur res adeò grauis talis modus detestandi.

7. Quæcumque ad effectum contritionis attinet, dictum est *sup. cap. 3. & 4.* dum de effectibus poenitentia ageremus. Hoc tamen pro certo habendum veram contritionem delere omnia, et si gravissima, peccata; quia ut sæpè dictum est, non datur sine gratia, & charitate; charitas enim non comparitur secum vllum peccatum mortale, operit enim multitudinem peccatorum: patet ex *cap. 18. Ezech. In quacumque hora, &c. omnium iniquitatum eius nõ recordabor.* & S. Thom. 3. part. *quæst. 86. art. 1. & in addit. quæst. 1. art. 1. & Trident. sess. 6. cap. 14. & sess. 14. cap. 4.* & Doctores communiter; nam ut sæpè dictum est, id facit vera poenitentia, cuius actus est contritio. Aduertendum tamen cum D. Thom. *add. quæst. 5. art. 1.* contritionem diuerso modo remittere peccata, ut est pars actualis poenitentia, quando scilicet quis contritus accedit ad poenitentiam, & diuerso modo, ut tantum dicit ordinem ad poenitentiam; nam primo modo, causat gratiam ex operato, secundo verò modo, non ut instrumentum diuinum, sed tantum ut vltima dispositio gratia productionem attingit.

8. Notandum etiam, quando per contritionem tollitur peccatum mortale, tolli etiam reatum poenae aeternae, secundum fidem ex *Trid. sess. 6. cap. 14.* & D. Thom. *quæst. 86. art. 4. quæst. 5. add. art. 1.* quia sublata culpa, tollitur poena, quæ respectiue se habet ad illam; non tamen semper tollitur tota poena temporalis, sed restat in purgatorio soluenda, ut fides docet ex *Trident. sess. 6. cap. 19. S. Tho. loco cit.* ob idque datur purgatorium ad luendas poenas temporales, & conceduntur indulgentia, ut à poenis liberemur. Vide *sup. cap. 3. dub. 3.*

Denique tene etiam tanquam certum, & de fide, quemlibet peccatorem, quantumuis maximum, dum viuit, posse habere contritionem. *Trident. sess. 6. cap. 14. sess. 14. cap. 4.* quia semper habet liberum arbitrium, & auxilia sufficientia. Imò vir sanctus, si constaret ei per reuelationem peccata esse condonata quoad culpam, & poenam, posset iterum de ijs conteri; tum quia disponderet illa contritio ad augmentum gratia; tum quia peccata ritè confessa possunt iterum de nouo absolui. *Ledesma cap. 6. de poenit. concl. 10.*

9. Quomodo sit quis præparandus ad habendam contritionem, dolorem, & pudorem de peccatis. *Reginaldus de offic. poenitentis, cap. 3. sess. 3. & 4.* vide etiam *Molinam de orat. à pag. 298. vsque ad 319.* & ea, quæ dixi in expositione Sacramentorum ad populum, vbi de contritione.

Dub. 5. De attritione.

Quæres primò, quid sit attritio sufficiens ad Sacramentum poenitentia.

1. Nota, nomine attritionis intelligi communiter à Doctoribus dolorem imperfectum de peccatis, qui non attingit ad perfectionem contritionis in superioribus explicatum. Potest autem hic dolor imperfectus contingere multis modis. Primò, quando quis dolet de peccatis ob finem turpem; quæ quidem attritio cum non sit peccaminosa, est perniciofa Sacramento, & contraria gratia, ideo repugnat, quòd sit illius pars. Secundò, quando quis dolet de aliquibus tantum peccatis, non

verò de omnibus, ut si de peccatis carnis doleat, & non de furtis, & alijs; qui dolor nec sufficit ad sacramentum poenitentia; nam ad illud requiritur dolor vniuersalis de omnibus peccatis, quo retractetur voluntas, & tollatur affectus ad omne peccatum; cum illo verò dolore particulari non detestatur omne peccatum, eo quòd simul cum illo remaneat affectus ad alia peccata. *Bonac. tom. 1. disp. 5. g. 5. sect. 1. punct. 3. vers. Quærit quod.* Tertio dicitur imperfectus, quando est inefficax attritio, videlicet quado quis dolet de peccatis, sed non habet absolutum propositum formale, aut virtuale vitandi peccata in futurum; aut non adest voluntas relinquendi occasionem peccati, aut restituendi ablatum: qui dolor nec sufficit ad hoc Sacramentum, quia ut constabit ex *Trident. infra* ad Sacramentum poenitentia requiritur talis dolor, qui excludat voluntatem peccandi, vel affectum ad peccatum, qui non tollitur per attritionem inefficacem, imò moraliter perseverat, quoties peccatum non retractatur efficaciter per detestationem efficacem includentem formaliter, aut virtualiter propositum non peccandi in futurum, ob idque non sufficit inefficax attritio. *Naui. cap. 1. num. 36. Henriq. lib. 4. cap. 2. & cum alijs Bonacina sup. vers. Tertio quod.* Propter eandem causam, & à fortiori nec erit sufficiens attritio conditionalis, ut nollem peccasse, vellem cauere futura.

2. Quartò potest esse hic dolor imperfectus, seu attritio naturalis, ut quando quis dolet de peccatis ob motiuum, seu finem naturalem; ut si doleat de peccato, quatenus est contra rationem naturalem, ut contingere potest apud infideles, aut contra Deum, ut est author naturæ, & finis naturalis; aut si de illo doleat propter infamiam, aut quia est morte propter sua delicta plectendus, aut propter morbum, &c. Aliqui ut Sorus, & Canus apud *Suarez disp. 5. sect. 1. existimant*, hunc dolorem, seu attritionem esse sufficientem ad Sacramentum poenitentia. Verius tamen, & tenendum est nullo modo sufficere, ut cum fructu recipiatur. Ita *Henriq. lib. 4. cap. 21. num. 6. & cap. 26. num. 5. Filiucius tom. 1. tract. 6. cap. 7. num. 182. Suarez disp. 5. sect. 1. num. 2. Bonacina loco cit. num. 3. vers. Secundò quod.* & alij plures apud *Suarez, & Henriquez.* Ratio fundamentalis est, quia Concilium Arausic. 2. Mileuitan. & *Trident. sess. 6. cap. 6. sess. 13. cap. 3. & sess. 14. cap. 4.* semper requirunt dispositionem supernaturalem ad gratiam; nam cum gratia sit supernaturalis, illius dispositio debet etiam esse cum ea proportionata. Ideo *Trident. sess. 14. cap. 4.* loquens de attritione requisita ad Sacramentum poenitentia docet, esse donum Dei, & Spiritus sancti impulsus, igitur cum attritio ob finem naturalem non sit supernaturalis, nec eliciatur mediante gratia excitante, neque sit donum Dei, aut Spiritus sancti impulsus, sequitur non esse sufficientem dispositionem ad recipiendam gratiam, quamuis coniungatur cum Sacramento. Ex quo fit, ut attritio naturalis non sufficiat ad hoc ut Sacramentum validum sit, quamuis sine fructu; quod ad eò verum existimat *Ledesma in sum. cap. 7. de poenit. concl. 5. & 6.* ut oppositum dicat temerarium; nam cum Sacramentum sit quid supernaturale, debet etiam eius pars esse supernaturalis; aliter enim non daretur proportio. **At si poenitens ignorat, illum dolorem esse natura-**
lem,

lem, & bona fide putat esse supernaturalem, seu habere motiium supernaturale, probabilius est, hunc dolorem sufficere ad validitatem Sacramenti, etsi non sufficiat ad eius fructum, vt cum D. Thom. Nauar. Soto, Ledesma, & alijs tenet Filiucius tom. 1. tract. 7. cap. 6. num. 154. vide Henriquez lib. 5. cap. 12. & infra quæst. 4.

3 Quinto, potest esse dolor, seu attritio supernaturalis; dicitur autē supernaturalis, quia procedit ex motiui, vel fine supernaturali, eliciturque impulsu Spiritus sancti excitantis, & mouentis hominem ad talem actum eliciendum. Est autem hæc attritio duplex: altera, qua quis detestatur peccatum ob turpitudinem ipsius peccati, vel quatenus est iniuria Dei, vel quatenus est malum, vel causa mali: altera, qua quis detestatur peccatum ob timorem gehennæ, seu inferni, aut quia nos priuat beatitudine æterna. Vide Coninch disp. 1. num. 21. & disp. 2. dub. 5. num. 37. & cum alijs Suar disp. 5. sect. 1. & Bonac. sup. punct. 3. num. 1. His positis.

4 Respondeo ad quæsitum. Attritio necessaria, & sufficiens ad suscipiendum Sacramentum poenitentiae cum fructu, debet esse efficax, & supernaturalis. Ita Doctores citati, & alij communiter. Quod debeat esse efficax, patet ex tertio modo attritionis. Quod aut debeat esse supernaturalis, probatur primo à sufficienti partium enumeratione; nam vt patet ex dictis, non sufficit attritio turpis, nec particularis, nec inefficax, nec conditionalis, nec naturalis; ergo satis erit attritio supernaturalis, cum non dentur alij modi attritionis. Quod autem supernaturalis sufficiat, probatur etiam ex Trident. ses. 14. cap. 4. vbi de hac dicitur esse donum, & Spiritus sancti impulsus. Item, quia huiusmodi attritio est proportionata cum Sacramento, quod est quid spirituale, & eiusdem rationis cum forma introducenda, & excludit affectum ad peccatum, & retrahit voluntatem à peccato: ad recipiendum autem Sacramentum cum fructu requiritur, & sufficit attritio proportionata gratiæ, & excludens affectum ad peccatum. Ita Bonacina vbi sup. cum Suarez, & alijs.

5 Ex his facile colligitur, quid sit attritio, quæ est pars Sacramenti, & sufficiens, vt cum illo conferat gratiam, quæ ab aliquibus dicitur attritio Christiana. Attritio Christiana est dolor imperfectus de peccatis, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ poenarum metu conceptus, cum proposito cauendi in futurum, cum spe veniæ diuinitus obtinendæ. Ita colligitur ex Trident. ses. 14. cap. 4. & habet Villal. tom. 1. tract. 9. diff. 22. num. 3. cuius expositio constat ex dictis hoc quæst. & sup. cap. 5. dub. 1. de contrit. & constabit infra hoc dub. quæst. 4. vbi de differentijs inter contritionem, & attritionem. Circa propositum autem de cætero non peccandi aduerte, sufficere virtuale, vt diximus, vbi de contritione, & docet Nauar. cap. 1. num. 6. & cum alijs Bonacina tom. 1. disp. 5. sect. 1. punct. 3. num. 9. vers. *Observa tamen* videlicet quando quis ita detestatur peccata, vt si in mentem venirent peccata futura, firmum eliceret propositum illa præcauendi in futuro. Quod autem requiratur saltem propositum virtuale, patet ex dictis de contritione, & probatur, quia ad Sacramentum poenitentiae requiritur attritio efficax, & vniuersalis, quæ non potest esse tar-

lis, nisi excludatur voluntas peccandi in futurum; & includatur propositum non peccandi. Cognoscitur autem huiusmodi propositum non adesse, quando poenitens aduertens se illud non habere, & admonitus à confessario, vt tale propositum eliciat, hæsitat, vel illud renuit elicere. Bellarm. de poenit. lib. 2. cap. 6. & alij. Hinc fit, eum, qui secum deliberavit potius peccare mortaliter, quam mori, non esse absoluendum, quia non habet propositum vitandi peccata. Etenim etsi attritio non tollat peccatum, debet tollere illius affectum, & abstrahere voluntatem à peccando; hoc autem fieri non potest absque proposito saltem virtuali.

Quæres secundo, quomodo bona sit attritio, & sufficiens, qua homo timore gehennæ dolet de peccato.

6 Nota ad intelligentiam, tripliciter posse hominem dolere de peccatis ob timorem gehennæ, seu poenæ inferni. Primo excitatiue, seu ob causam extrinsecam, quatenus scilicet homo timore poenæ accipit occasionem dolendi de peccatis, & præstandi aliquid bonum opus.

Secundo potest dolere de peccatis ob timorem gehennæ, tanquam ob finem proximum, non excludendo vltimum finem, id est Deum, ad cuius gloriam hoc totum referri potest.

Tertio, dolere potest de peccatis ob timorem gehennæ, sed cum tali affectu, vt si poena non esset, non præcaueret peccatum.

7 Dico primo, attritio ex metu gehennæ primo modo est bona, & honesta: ita infra citandi. Ratio est, quia talis timor, qui tunc concurrit tanquam obiectum excitans, est bonus; ergo & attritio ex huiusmodi timore procedens: & hoc est definitum à Trident. ses. 6. cap. 6. ibi: *A diuina iustitia timore, quo utiliter conuertuntur*. Est enim hic timor consuetus, & ordinarius modus, quo Deus peccatorem pertrahit ad meliorem frugem, vt patet ex Luc. *Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis*. ex quo loco deducitur, hominem excitari ad poenitentiam timore poenæ mortis: & S. August. dicit, raro venire aliquē ad fidem, quin prius sit commotus aliquo timore Dei. Filiucius tom. 1. tract. 6. cap. 7. num. 185. Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 1. punct. 3. num. 4. vers. *Respondeo primo*. & alij communiter.

8 Dico secundo, attritio ex timore gehennæ secundo modo bona, & laudabilis. S. Thom. quæst. 85. art. 5. ad 1. Bonacina sup. vers. *Respondeo secundo*. & communiter Doctores apud Suarez disp. 5. sect. 2. num. 2. constat ex Trident. ses. 14. cap. 4. & ses. 6. Can. 8. colligitur ex Psalm. 33. *Venite filij, audite me, timorem Domini docebo vos*. & Psalm. 33. *Timeo Dominum omnes sancti eius quem locum de timore poenarum exponit D. Basilius apud Suarez disp. 5. sect. 2. num. 4. & 7*. Ratio est, quia voluntas fugiendi poenam ex se odio dignam bona est: detestari etiam peccatum, est ex obiecto bonum; ordinare etiam detestationem peccati ad vitandam gehennam, non est malum; vitare culpam est medium proportionatum ad vitandam poenam: & quāuis culpa sit altioris ordinis, quam poena, nulla tamen est deordinatio in ordinanda detestatione peccati ad fugam poenæ; quæ fuga poenæ est finis proximus, & propterea non excluditur finis vltimus, qui est Deus, & dum non excluditur, ex se in illam tendit,

rendit), nec tenetur homo intendere semper, quod est optimum. Et quamvis per hunc actum homo magis videatur detestari poenam, quam culpam, simpliciter tamen per alium actum, & propter alias rationes magis detestatur culpam quam poenam: non enim tenetur homo facere per omnem actum tale actum, an magis detestetur culpam, quam poenam, ideoque hic dolor propter hanc causam non desinit esse bonus. Filiuc. *sup. n. 187.*

9 Dico tertio, timorem tertio modo, quo quis scilicet, ita dolet de peccatis ob timorem poenae, sed ita est affectus, ut si poena non esset, non praecaveret peccatum, non esse bonum, sed malum, & peccaminosum, nam includit actualem affectum ad peccatum, & consequenter ipsum peccatum, ideoque talis timor est malus, & peccaminosus. S. Tho. 2. 2. q. 19. & communiter DD.

10 Quæres secundò, an attritio ex turpitudine peccati bona sit, & supernaturalis. Respondeo duobus modis detestari peccatum. Primò propter, supremam malitiam, quæ in ipso est, seu propter Deum secundum se; quæ detestatio non solum est bona, sed optima, quia hæc detestatio est perfecta contritio. Secundò, potest detestari propter aliam quamcumque malitiam, seu turpitudinem, præter supremam, utpote quia est contra rationem naturalem, aut quid simile, quæ detestatio etiam bona est, etsi imperfectior priore, & est supernaturalis, & donum Dei ex motione Spiritus sancti, & quavis habeat pro fine proximo turpitudinem peccati, non tamen excludit ultimum finem, qui est Deus, ut de timore gehennæ dictum est. Filiuc. *sup. n. 188.* Villalob. 1. p. tract. 9. diff. 22. n. 3. & alij.

11 Quæres tertio, an attritio supernaturalis, quæ est sufficiens pars Sacramenti, & dispositio, ut simul cum illo producat effectum suum, requiratur quòd sit còtritio existimata, an verò sufficiat, quòd sit vera attritio solum, quamvis sit nota. Sotus *diff. 18. quest. 3. artic. 3.* Navarr. *cap. 1. num. 30. et 42.* & alij existimant, requiri, quòd sit contritio existimata: verius tamen, & tenendum est, sufficere attritionem notam, ut cum multis tenent Bonac. *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 1. punct. 3. num. 10.* Villalobos *part. 1. tract. 9. diff. 23. num. 1.* ex D. Thom. *in 4. dist. 17. quest. 3. artic. 5. quest. 1.* & Suarez *disp. 20. sect. 1. num. 20.* qui id adeò certum putat, ut oppositum absque errore affirmari non possit, & Filiuc. *tract. 7. cap. 6. num. 144.* Probatum primò, ex Trid. *sess. 14. c. 5.* ubi absolute dicit attritionem esse dispositionem sufficientem ad hoc Sacramentum & hominem virtute Sacramenti iustificari cum attritione. Secundò probatur, quia hoc Sacramentum institutum est ad peccata remittenda, & homines iustificandos post Baptismum, ideo dicitur Sacramentum mortuorum, consequenter debet habere vim ad remittenda peccata, & dandam primam gratiam, atque ita non est necesse, ut supponat gratiam: aliter enim non remitteret peccata mortalia, si prius supponerentur remissa per contritionem. Tertio, quia sequeretur, legem Evangelicam esse graviorem lege antiqua, in qua homines cum sola contritione iustificabantur; ergo ad iustificationem in Sacramento poenitentiae non requiritur contritio, sed sufficit attritio, quamvis nota; etenim cum hæc sit supernaturalis, & excludat efficaciter effectum peccati, ut supponimus,

fit inde, ut sit dispositio proxima sufficiens cum Sacramento ad iustificationem. Patres, aut DD. asserentes, non posse remissionem peccatorum sine perfecta poenitentia obtineri, intelligendi sunt de iustificatione extra Sacramentum, ad quæ tunc requiritur contritio formalis, vel saltem virtualis, ut sæpè dictum est; in Sacramento autem poenitentiae non est necessaria contritio, sed sufficit attritio, quamvis nota, sicut, & in baptismo.

12 Ex dictis colligitur, ad suscipiendum poenitentiae Sacramentum cum fructu non sufficere solam detestationem peccatorum, quæ continetur in voluntate suscipiendi Sacramentum poenitentiae; nisi addit actualis dolor, seu attritio; quia illa voluntas non est vera attritio, quæ ut diximus, est dispositio necessaria ad fructum Sacramenti suscipiendum. Ita cum Vazquez, Bellarmin. & Bonacina *tom. 2. disp. 5. quest. 5. sect. 1. punct. 1. n. 5.*

13 Colligitur secundò, non sufficere attritionem existimatam, nisi reuera sit attritio. Ita Henriquez *lib. 4. cap. 26. num. 2.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 6.* contra Chamoretam, & alios apud Bonacinam, quia de lege ordinaria ad iustificationem in Sacramento requiritur attritio tanquam dispositio, ut mox dictum est. Nihilominus tamè valde probabile est, attritionem existimatam, etsi non sufficiat ad fructum huius Sacramenti, sufficere tamen ad eius validitatem sine fructu, quando scilicet poenitens bona fide accedit, & credit se esse sufficienter dispositum, facta debita diligentia, ut dicitur, *questio seq.*

14 Colligitur tertio, ad suscipiendum Sacramentum poenitentiae non sufficere actum, quo quis dolet, se non habere attritionem peccatorum. Henriquez *ubi supra num. 5.* Navarr. *cap. 1. num. 20.* & cum alijs Bonac. *sup. num. 7.* quia huiusmodi actus non est attritio peccatorum, sed ad Sacramentum poenitentiae suscipiendum requisita, sed tantum dolor carentiae attritionis. Aduerte tamen, cum actu quo quis dolet se attritionem de peccatis non habere, ut plurimum coniunctum esse dolorem de peccatis, quamvis poenitens illud non dignoscatur.

15 Quæres quartò, an attritio, quæ est pars essentialis Sacramenti poenitentiae, differat ab attritione requisita ad recipiendum Sacramentum cum fructu. Henriquez *lib. 4. cap. 26.* cum Ledesma, & alijs, quos sequitur Bonac. *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 1. punct. 3. num. 12.* affirmat, & alij admittentes confessionem informem; nam potest dari attritio tam imperfecta in genere attritionis, quæ non attingat veram attritionem, quæ est necessaria dispositio in Sacramento ad gratiam, ut si tantum sit existimata attritio, ut putat Chamenola *ubi supra*, hoc est, ut poenitens existimet bona fide habere veram attritionem, cum reuera ad illius perfectionem, & veritatem non attingat, quo ignorante poenitens, cum illo dolore se accusat, & bona fide recepit Sacramentum, deinde quia ut dixi *hoc dub. num. 2.* attritio naturalis, si bona fide reputatur supernaturalis, quamvis reuera non sufficiat ad fructum Sacramenti, sufficit tamen ad eius validitatem, & deobligat poenitentem à confessione iteranda, eo quòd sit valida confessio; talis enim dolor sufficit ad veram accusationem, & ad averteendam voluntatem ab affectu culpæ, quantum satis est ad veritatem Sacramenti, præsertim si sit ex motivo

motiuo honesto, & virtutis; vnde hic dolor erit sufficiens dispositio ad veritatem Sacramenti, non tamen ad fructum, nisi sit supernaturalis. Ita Filiuc. cum S. Thom. Sylu. Nauarr. & alijs tract. 7. cap. 6. num. 154. & 155. Henriquez lib. 5. cap. 11. Coninch verò disp. 4. dub. 5. num. 40. & alijs, negant differre, asserentes omnem attritionem sufficientem ad validitatem Sacramenti, sufficere etiam cum illo ad ipsius fructum consequendum, quia Trident. sess. 14. cap. 3. docet, contritionem, seu dolorem de peccatis eatenus esse partem huius Sacramenti, quatenus ad remissionem peccatorum requiritur; ergo quotiescumque deest talis dolor qualis requiritur ad remissionem peccati, deest materia, siue pars essentialis huius Sacramenti: vtraque sententia probabilis, & prior videtur valde probabilis, vt constabit cap. seq. dub. 6. vbi de confessione informi. Addit Coninch. sup. num. 42. similem attritionem requiri respectu peccatorum venialium, quando quis ea solum confitetur, tam ad valorem, quam ad effectum Sacramenti, quia hæc neque sine poenitentia remitti possunt; quamvis ex parte propositi ea in posterum vitandi non requiratur tanta perfectio, ac firmitas, vt dixi sup. cap. 4. dub. 2. num. 5.

16 Quæres quartò, quomodo differat cōtritio, & attritio. Respondeo differre primò ratione obiecti formalis, & essentialis; nam contritio est detestatio peccati, quia est offensa Dei summi boni, & summe dilecti, vt hoc cap. dictum est: attritio verò, etsi quidè sit detestatio etiam efficax ad auerendam voluntatem ab affectu peccandi, & ex moriuo etiam supernaturali, sed non quòd sit Deus ipse, quatenus est summum bonum, vel etiam si hic motiuus esset Deus, sed non vt summè dilectus, id est, non est propter Deum summè dilectum. Secundò, quia attritio non includit dilectionem Dei super omnia; ideo se sola absque Sacramento non est sufficiens dispositio ad iustificationem, vt docent communiter DD. contritio verò, quia includit dilectionem Dei super omnia, se sola est sufficiens dispositio ad iustificationem: hinc fit, vt ab August. de vera, & falsa poenitent. & DD. attritio appelletur versio, contritio verò conuersio. Tertio, contritio est actus, vel a charitate elicitus, vel confictus cum illa; non sic verò attritio: contritio enim detestatur peccatum super omnia detestabile; non verò attritio, nam si ex timore poenæ, plus displicet poena quam culpa: si ex motiuo turpitudinis moralis, non displicet plus quam omne malum culpæ, sub quacumque ratione superiori consideratum. Quartò, quia contritio semper est ex voluntate efficaci destruendi culpam commissam; attritio non semper, cū possit sæpè esse coniuncta cum peccato mortali. Denique, quia contritio semper iustificat, attritio nunquam ex se, nisi iungatur cū Sacramento: ob has rationes attritio dicitur dolor imperfectus; contritio verò perfectus. Vide Suar. disp. 5. sect. 1. num. 6. Filiuc. tom. 1. tract. 6. cap. 7. num. 183. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 1. punct. 3. n. 11.

17 Quæres quintò, an attritio possit fieri cōtritio, & quid sit, fieri de attrito, contritū. Quoad primū respondeo, si propriè, & in rigore loquamur, attritio non potest fieri contritio, quia differunt essentialiter specie, sicut homo, & leo, & si-

cut frigus, & calor; & sicut homo non potest fieri leo, nec frigus calor, ita nec attritio potest fieri contritio. Ratione tamen subiecti, & in sensu accòmodo potest fieri attritio contritio, nò quòd attritio conuertatur in contritionem; nam hoc, vt dictum est, fieri non potest. Quoad secundum dico, tribus modis dici hominem fieri de attrito cōtritū: primò, & proprijsimè, quādo mutat dolorè, ex imperfecto in perfectum, id est, quando subiectum, seu homo qui antea elicit attritionem ex eius motiuo, postea elicit contritionem ex motiuo contritionis, non quòd attritio fuit contritio, sed quia subiectum, quod habuit attritionem, mutat in contritum sicut quando subiectum albū mutatur in nigrum. Secundò, minus propriè, quādo scilicet dolori imperfecto addit amorem, quī virtualiter est contrarius. Tertio, valde lato modo, quando sine mutatione actus attritionis illi infunditur gratia, & fit in Sacramentis, & tunc dicitur homo fieri contritus ex attrito æquiualem, & extrinsecè, quia recipit gratiam, & remissionem peccati, quæ est effectus contritionis, & à qua potest dici habitualiter contritus: etenim attritio cū Sacramento efficit, quòd sola contritio facit. Filiuc. tom. 1. tract. 6. cap. 7. num. 189. ex Suar. sup. sect. 3.

18 Ex dictis hoc dubio, & antecedentibus cōstat, contritionem perfectam, seu imperfectam, quæ propriè dicitur attritio supernaturalis, esse partem huius Sacramenti, & quando Patres, aut DD. asserunt, contritionem esse partem Sacramenti poenitentiae, nomine contritionis comprehendunt perfectam, & imperfectam, modo explicato.

19 Quæres sextò, an positus in occasione sit absoluendus: de hac questione egi latè in Decalogo lib. 6. cap. unico, dub. 9. vide ibi, & Ledesmam in sum. cap. 7. de poenitent. & Villalob. 1. p. tract. 9. diff. 24.

C A P. VI.

De Confessione.

Dub. 1. Quid sit confessio, & quot conditiones requirat.

1 S Yppono, confessionem esse partem materialem, seu materiam proximam Sacramenti poenitentiae, vt dixi, hoc lib. cap. 2. dub. 2. fuisseque institutam, quando fuit institutum ipsum Sacramentum, vt dixi cap. 1. dub. 2. supposit. 2. videlicet Ioann. 20. illis verbis: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis, &c. & Trident. sess. 14. cap. 1. & communi DD. tunc enim fuit instituta confessio, cum fuit data potestas remittendi peccata, hæc autem data fuit, Ioann. 20. vt loco citat. diximus; ergo, &c. Confirmatur, quia non possunt peccata remitti, nisi confiteantur; ergo, &c. quando Christus Dominus dedit facultatem remittendi peccata, consequenter instituit confessionem, seu præcepit peccata confiteri, vt dixi in Decalogo lib. 3. cap. 4. vbi egi de præcepto diuino, & Ecclesiastico confessionis, & causis excusantibus.

2 Quoad primum dico, confessio est accusa-

rio legitima, & sacramentalis de proprijs peccatis, facta Sacerdoti ad obtinendam remissionem peccatorum per absolutionem. Ita ex D. Thom. *1. 2. dist. 17. quæst. 3. art. 2. et 3. part. quæst. 7. add. art. 1.* & communiter Doctores apud suar. *disp. 25.* & Bonacin. *tom. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 2. punct. 1. num. 1.* Dicitur primò, *accusatio*, quia non sufficit quævis peccatorum manifestatio, vt constat ex his, quæ dixi *cap. anteced.* de dolore requisito ad pœnitentiæ Sacramentum: est enim accusatio tantum genus substantiale ipsius, & cum sit pars Sacramenti pœnitentiæ, consequenter debet esse signum sensibile, quod non est aliud, nisi id, per quod manifestantur peccata Sacerdoti. Dicitur secundò, *legitima*, vt aduertat ad confessionem non sufficere quamlibet accusationem, nisi habeat quasdam conditiones, & circumstantias, de quibus hic, & in sequenti dubio decimo. Dicitur tertio, *sacramentalis*, quia potest quis alio fine, quam ad remittenda peccata, illa Sacerdoti manifestare. Dicitur quartò, *de proprijs peccatis*, ad significandum materiam pœnitentiæ esse peccata propria, & non aliena. Dicitur quintò, *facta Sacerdoti*, vt significetur minister Sacramenti, & persona, apud quam fieri debeat confessio. Dicitur sextò, *ad obtinendam remissionem peccatorum*, vt ostendatur finis confessionis, & eius effectus, qui est remissio peccatorum. Denique dicitur; *per absolutionem*, vt ostendatur, & explicetur necessitas formæ, qua Sacerdos uti debet in administratione pœnitentiæ Sacramenti.

3 Potest breuiter sic definiiri: Accusatio sacramentalis suorum peccatorum coram proprio Sacerdote: quibus verbis continentur omnia in superiori definitione explicata.

4 Quantum ad secundum dico cum communi Doctorum ex D. Thom. *quæst. 9. add. art. 2. 3. et 4.* sexdecim conditiones numerari confessionis his versibus comprehensas.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis, Acque frequens, nuda, et discreta, libèr, verècilla, Intègra, secreta, et lachrymabilis, accelerata, Fortis, et accusans, et sit parere parata.

5 Circa quas condiciones notandum est, omnes quidem esse utilissimas, non tamen esse omnes essentielles, & necessarias, sed solas tres, ad quas omnes aliæ reduci possunt, & sunt hæc, fidelis, integra, & lachrymabilis. Ad fidelem reducuntur 1. 3. 4. 6. 7. & 15. Ad integram reducuntur 5. 10. 11. 13. & 14. Ad lachrymabilem reuocantur 2. 8. 9. 12. & 16. de quo Henriquez *lib. 5. cap. 2. num. 1. et 3.* & ex statim dicendis clariùs constabit.

6 Prima est, *simplex*, id est, vt pœnitens clarè, & distinctè confiteatur sua peccata, ita vt confessarius illa intelligat, & quoad numerum, & species. Item, ne sit nimis verbosa, cum præambulis, & narrationibus historiæ impertinentis; aut ne suauis eloquentia delectetur, vt peccata minora videantur: communiter verò sic confiteri est peccatum veniale; excusantur tamen ab illo scrupulosi, dum non satis putant, aliter quam longa oratione declarari peccatum. Hæc autem conditio non est necessaria, sed utilis, & conueniens. Henriquez *lib. 5. cap. 3. num. 2.* Bonac. *tom. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 2. punct. 2. §. 2. num. 1.* & Doctores communiter.

7 Secunda est, *humilis*, id est, vt pœnitens cum humilitate peccata sua confiteatur, & cum debita corporis compositione, vt genibus flexis, & aperto capite, ita vt intus, & extra constet fateri peccatum, nisi aliud suadeat necessitas; at si aliter absque necessitate fiat, non videtur plus quam veniale. Hæc autem circumstantia non est de necessitate, vt tenent communiter Doctores. Quòd si quis se iactando, & gloriando in peccatis confiteatur, ex hoc capite confessio erit nulla, tum ob defectum doloris, tum defectu integritatis, cum non fateatur nouum peccatum, quod tunc committit. Bonacina *sup. num. 3.* & alij communiter.

8 Tertia est, *pura*, hoc est, vt fiat recta intentione, & non ob prauum finem, sed potius spe veniæ, seu placandi Deum, &c. Vnde si confessio fiat ob finem prauum, qui sit peccatum mortale, confessio erit nulla; ob rationes conditione secunda allatas, si verò finis sit venialiter malus, vt. g. ob inanem gloriam, confessio subsistit cum fructu, quia cum adsit finis principalis, finis secundarius cum sit leuis, non irrogat grauem iniuriam Sacramento, ideo non illud irritat. Tum quia gratia sacramentalis potest reperiri in homine affecto culpa veniali, vt dixi *sup. hoc lib. cap. 4. dub. 4. num. 5.* & alibi. Ita cum Sanchez Nauar. Reginaldo, & alijs Bonacina *sup. num. 4.* vide Henriquez *lib. 4. cap. 3. num. 3.* & Sotum *in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 1. ad 1.*

9 Ex hac tertia conditione colligitur, non peccate mortaliter, consequenter validè confiteri illi, qui vt bonam retineat opinionem apud confessarium virum grauem, & sibi notum, fateatur illi solum peccata venialia, quæ tunc solum habet; verum si forte incidit in aliquod peccatum mortale, accedit ad alium Confessarium, relicto primo. Ita Nauar. *cap. 21. num. 42.* & cum alijs Bonac. *supra num. 5.* & Villalobos *part. 1. tract. 9. diff. 35. n. 1.* vbi asserit non esse ex se peccatum mortale habere duos confessarios, vnum pro leuibus peccatis, quædo solum illa habet, alterum pro grauioribus, quædo in illa incidit. Ratio est, quia non tenetur magis cum hoc, quam cum illo confiteri: & ex alio capite, nolle vt alter illius peccata grauia sciat, non est peccatum. At si hoc faciat, vt a confessario reputetur bonus, erit quidem hypocrisis, verum non adeò grauis, vt sit peccatum mortale: quòd si hypocrisis esset grauis, vt ob finem mortalem, tunc cerum est esse peccatum mortale, consequenter confessionem esse inualem. Bonac. *vbi sup.* cum Syl. *verb. Confessio. 1. quæst. 7. num. 9.* Aduertit tamen, & benè, Villalobos *sup. num. 2.* sapissimè conuenire cum altero confiteri, seu, vt ita dicam, mutare confessarium, propter multas rationes, quas quotidie confessarij experiuntur: ob idque sanctissimè Trident. *ses. 25. cap. 5.* præcipit Prælati Monialium, vt bis, aut ter intra annum deputent, & offerant illis confessarium extraordinarium: & addit. *Y harian muy bien los que confiesan algunas personas de ordinario, aduertirles, que si alguna vez quisiesen, se confiesasen con quien les pareciere.* Quod est valde notandum.

10 Quarta est, *fidelis*, id est vera, sine fallacia, & deceptione, tum etiam ne occultet aliquod peccatum, vel circumstantiam debitam, seu necessariò exprimendam. Circa hanc conditionem communiter dubitatur, an mendacium, seu mentiri in confessione

fessione fit peccatum mortale, & consequenter confessio fit inualida.

11 Dico primò, mentiri in confessione circa res, aut circumstantias ad eam non pertinentes, nõ est peccatum mortale, sed veniale, grauius tamen, quam si esset extra confessionem. Ita Sylu. *confes. 1. §. fin. Nauarr. cap. 21. num. 37. Suarez de pœnitent. disp. 22. sect. 10. num. 3.* & communiter DD. Ratio est, quia cum non fit materia confessionis, vt supponitur, sed tantum fit in ea concomitanter, non continet iniuriam grauem, sed aliquam tantum indecentiam, vt si rogatus pœnitens de nomine, patrie, parentibus, an sit diues, an pulchra, &c. mentiat. Limita tamen nisi aliàs mendacium esset perniciosum; nam cum talet mendacium in materia graui fit peccatum mortale, sic tunc mentiendo peccat mortaliter, consequenter esset irrita confessio. Ex hac conclusione infertur, nõ peccare mortaliter, negantem peccatum mortale ritè iam antea confessum; quia tale peccatum non est materia necessaria Sacramenti, & alias non tenetur pœnitens illud confiteri. Limita tamen, modo confessarius illud nõ inquitur ex iusta causa ad cognoscendum statum pœnitentis, & ad debita remedia adhibenda, v. g. si confessarius pœnitentem peccata carnis confitentem interroget, an illa peccata sint reiterata, aut quanto tempore in ea occasione versatur, tunc enim tenetur dicere verum, vt videat confessarius, an pœnitens sit in occasione proxima, aut dignus, & abolutione. Ita cum Nauarr. & alijs Bonac. *tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. §. 2. num. 8* & Villalob. *p. 1. tract. 9. diff. 41. n. 2*

12 Dico secundò, mentiri in confessione circa materiam non necessariam Sacramento, vt circa peccata venialia, a communiter DD. docent non esse peccatum mortale: vt autem hæc sententia intelligatur, distinguendum cum Suarez *disp. 22. sect. 10. num. 4.* quem sequitur Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 4. num. 112.* & Bonacin. *sup. num. 12.* hoc mendaciũ circa venialia dupliciter fieri posse. Primò, negando veniale quod fecit, & sic non est mortale, vt communis apud Suarez *vbi sup.* quia tale mendaciũ, nec est perniciosum, nec grauius iniuriosum, cũ possit consistere eum vna materia, forma; & dispositione necessaria: nec decipitur confessarius in re graui. Secundò, afirmando, & confitendo non factum, vt dicendo peccatum veniale, quod quis non commisit, quo in casu si nullũ aliud peccatum confiteatur, ita vt illud peccatum veniale falsò afirmatum sit tota materia pœnitentia, esset sacrilegium, & peccatum mortale, consequenter Sacramentum esset nullum, facit enim, vt forma cadat supra nullam materiam. Quòd si tale veniale sit materia partialis, quia scilicet simul cum alijs peccatis veris affirmat hoc falsum, Caietan. *verb. Confessio*, & alijs existimant, etiam tunc peccare mortaliter: Sotus vero *dist. 18. quat. 2. art. 4.* Nauarr. *c. 12.* & alijs ex Suar. *sup. num. 7.* putant tantum peccare venialiter, & bene quidem, quia materia leuis est, cum sit de materia non necessaria, & confessarius decipitur in re leui, & ex alio capite, vt supponitur, confitetur vera peccata, consequenter opponit veram materiam cum dolore, &c. Ratione tamen scandali, vel contemptus potest esse peccatum mortale. Filiuc. *sup. n. 112.*

13 Dico tertio, mentiri circa materiam neces-

sariam, negando scilicet peccatum mortale, quod fecit, aut dicendo scienter mortale, quod non fecit, est peccatum mortale contra substantiam Sacramenti. Itacitati, & communiter DD. apud Suarez *sup. nu. 11.* & Bonac. *loco cit. num. 7.* Tum quia tale mendacium est materia grauis sacrilegij; decipiturque confessarius in materia graui. Tum quia confessio non est integra; deficitq; dolor necessarius, implicat enim aliquem habere dolorem, & actualiter peccare.

14 Hinc sequitur primò inualidam esse confessionem, si pœnitens mentiat circa peccatum mortale nunquam aliàs confessum; secus si iam sit ritè confessum, modo in hoc quæsito iam dicto. Secundò, peccat etiam mortaliter, qui scienter maiorem numerum peccatorum mortalium in confessione exprimit; decipit enim confessarium in re graui. Dixi, scienter, nam excusat ignorantia cum bona fide, sic excusantur aliqui simplices, & rudes homines, & à fortiori scrupulosi, qui sic faciendo nulla ratione putant se peccare; imò potius sibi persuadent, se tutiorem viam eligere, & consultius putant, se maiore numero grauari, quam exhonore exprimitendo iustum, & probabiliorem numerum peccatorum. Nauarr. *cap. 21. num. 37.* Suarez *n. 11. citat.* & cum alijs Bonacin. *sup. num. 9.* Tertio peccat mortaliter, qui peccata mortalia dubia pro certis exprimit, & certa pro dubijs; nam certa certò, & dubia sub dubio sunt confitenda; alioquin peccatum committitur in re graui. Suarez *sect. 9. Henric. lib. 2. cap. 4. num. 5.* Coninch *disp. 7. dub. 8. concl. 4.* & alij communiter. Vide Ledesma. *cap. 10. de pœnit. concl. 2.* An autem sit obligatio confitendi peccata dubia, dixi in Decalog. *lib. 3. cap. 4. dub. 2.* & hoc lib. *cap. 2. dub. 1. num. 13.* & dicitur infra *dub. 3. num. 15.* & Dian. *3. part. tract. 4. resolut. 60.* vbi resolut affirmatiuè, & bene, vt dixi locis citatis. Quartò, illum, qui scit se aliquid fecisse, sed dubitat, an illud confessus fuerit, potest illud absolutè confiteri; nec sic mentitur, quia reuera illud commisit, & non negat se illud confessum fuisse: sic ille, qui semel confessus est aliud quod peccatum mortale, & certò nouit, se illud confessum fuisse, potest illud confiteri, quamuis nõ dicat, se illud aliàs confessum fuisse; neque enim hic mentitur, eum non neget à se commissum, & aliàs verè comiserit. Item, qui scit certò se peccasse mortaliter in genere, ignorat tamen speciem peccati, tenetur illud sic confiteri, vt docent Coninch *disp. 7. dub. 10. num. 9.* Villalob. *1. part. tract. 9. diff. 34. num. 3.* Diana *3. part. tract. 4. resolut. 66.* & alij, quia tale peccatum est sufficiens, & necessaria materia pœnitentia. Vide infra *dub. 3. n. 15.*

15 Quinta conditio est, vt sit frequens, seu vt sæpè fiat: quam quidem conditionem extra tempus præcepti non esse necessariam omnes profitentur, est igitur opus consilij, & vtilissimum sapius confiteri, ob magnas utilitates, & fructus vberes, qui ex frequenti confessione percipiuntur; proindeque homines perfectionem sectantes, eam frequè tant; qui, si non habent alia peccata præter ritè confessa, solèt ea de nouo confiteri, ne vberibus fructibus tanti Sacramenti careant.

16 Sexta conditio est, vt sit, nuda, id est clara, non verborum obscuritate velata, nec palliata colore palliante peccati speciem, vel eius grauitatem,

uitatem, sed ita fiat, vt quælibet res sic existime-
tur à confessario cum circumstantijs suis, sicut sunt
nuda oculis Dei: ita vt confessarius naturam, &
qualitates ipsorum peccatorum valeat cognoscere,
an sint mortalia, aut venialia. Quare si quis ita cõ-
fiteatur, vt confessarius, quæ sunt mortalia, repu-
tet venialia, aut leuioris speciei, est irrita confes-
sio. Henriq. *lib. 5. cap. 3. num. 5.* quia pœnitens nõ
est fidelis, sed mentitur in re graui.

17 Septima est, *discreta*, hoc est, vt pœnitens
confiteatur peccata sua vtendo verbis decetibus, &
honestis, præsertim in sexto, explicando species, &
circumstantias necessarias, omittendo impertinentes.
Non tamen requiritur omnimoda discretio, vide-
licet, vt sciat, quæ maiora, quæ minora sint pecca-
ta, sed sufficit discretio rationis, seu vsurrationis,
qui est omnino necessarius. Item, debet esse discre-
ta, hoc est, vt pœnitens eligat confessarium eru-
ditum, & probum, qui sciat discernere inter le-
pram, & lepram, & debita remedia adhibere. Hen-
riq. *lib. 5. cap. 3. num. 5.*

18 Octaua est, *lubens*, id est voluntaria ex amo-
re salutis spiritualis. Hæc autem conditio duplici-
ter potest intelligi. Primò, vt adsit voluntas, &
intentio confitendi, quo pacto hæc conditio est
necessaria, nam Sacramentum absque intentione
susceptum inualidum est. Secundo, quòd sit simpli-
citer voluntaria, quamuis aliquo modo, & secun-
dum quid sit inuoluntaria, vt quando quis timo-
re excommunicationis, infamix, &c. confitetur;
quo modo hæc conditio non est necessaria, si aliàs
pœnitens habeat veram intentionem, & dolorem
requisitum. Bonac. *tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 2. nu.*
18. & DD. communiter.

19 Nona est, *verecunda*, id est, vt pœnitens
præ confusione erubescat de infructuoso peccato.
Non quia necesse sit, vt pœnitens, qui sua peccata
confitetur, erubescat, sed quia congruum, & con-
ueniens est, ac fructuosum, interius apud se ipsum
erubescere, & exterius apud confessarium cum eru-
bescencia, & verecundia profit ad pœnæ remissio-
nem.

20 Decima est, *integra*, id est, vt omnia pec-
cata mortalia nunquam confessa confiteantur, ex-
primendo eorum species, numerum, & circumstan-
tias necessarias, vt in dubijs sequentibus explicabi-
tur commodiùs, & fufius.

21 Vndecima est, *secreta*, id est, auricularis
secretò ad aurem Sacerdotis. Hæc autem conditio,
quantum ad confessarium attinet, seu quod confes-
sio sit secreta ex parte Sacerdotis, est de iure, &
præcepto diuino, tam quantum ad obseruatiã se-
creti iuxta voluntatem pœnitentis, vt dicemus *in-*
fra, vbi de sigillo confessionis, *cap. 9. dub. 1. &*
seqq. quàm quoad hoc vt non possit cogere pœni-
tentem, vt aliter confiteatur, quàm secretò, de quo
Suar. *disp. 21. sect. 2.* Ex parte verò pœnitentis nul-
lum est tale præceptum; est tamen rationi conso-
num, & consentaneum præcepto diuino, vt con-
fessio fiat secretò, supposita diuina institutione,
quia modus iste aptior est ad tollendas omnes dif-
ficultates, & scandala: estque honestus, sanctus, &
sufficiens ad Sacramentum huiusmodi, vt definitum
est à Trident. *sess. 14. cap. 5.* Quando igitur Trident.
vbi sup. asserit, modum confitendi secretò non ef-
se alienum à præcepto diuino, loquitur, quantum

attinet ad Sacerdotem, seu confessarium. Non tamen
est de necessitate Sacramenti confessionis, vt fiat
secretò, vt tenet communis apud Suar. *sup. num. 9.*
& Bonacin. *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 2. punct.*
2. num. 23. vers. Dixi in propofitione. Ratio est, quia
etsi fiat publicè, est vera accusatio; nec datur præ-
ceptum in contrarium. Nec est contra propriam
charitatem: imò possunt dari multi casus, in qui-
bus non solum vtile est pœnitenti, sed etiam ne-
cessarium publice confiteri, supposito quòd quis
velit absolutionem, vt quando confitetur per in-
terpretem, quando est in periculo mortis in nau-
fragio, peste, incendio, &c. & non potest secretò
confiteri. Item, quando pœnitens dat facultatẽ
confessario, vt conferat rem cum alio Doctore,
etiam nominata persona ipsius pœnitentis, quòd
apertè insinuat Trident. *loco citat.* docens, Christum
non prohibuisse confessionem publicam, si pœni-
tens ita velit; ergo in institutione non posuit
Christus, confessionem debere esse secretam. Fi-
liuc. *tom. 1. tract. 7. c. 1. q. 7. n. 11. &* 12.

22 Ex dictis in hac decima conditione, sequi-
tur primò, non teneri pœnitentem publice confi-
teri, nullum enim extat tale præceptum. Probabi-
le tamen est, in rarissimo casu ad id teneri, v. g.
si existens in articulo mortis aduertit, se non pos-
se actum contritionis elicere de grauibus peccatis
non confessis, vt cum Cano, Reginald. Nugno, &
Vaquez, tenet Bonacin. *supra loco citat.* Tunc enim
periculum animæ præponderat iacturæ famæ: idque
videtur ex postulare charitas ad se ipsum.

23 Sequitur secundò, non posse ab Ecclesia,
per se loquendo, ferri legem generalem (nisi for-
te id fiat ex graui aliqua necessitate) qua caueatur,
confessionem fieri publice. Suar. *loco cit. 9.* Bonac.
sup. num. 24. & alij. Ratio est, quia huiusmodi lex
difficillima esset, nec per se valde vtilis; lex autem
humana non videtur præcipere res adeò difficiles,
& arduas. Ob idque aliqui DD. asserunt non posse
Pontificem dispensare, nec præcipere, vt absque
pœnitentis licentia fiat confessio publicè, quia te-
nemur omnia peccata interna, & omnino occulta
manifestare; Ecclesia autem non habet potestatem,
circa mere interna, nec est domina famæ: Christus
autem Dominus, quia est Dominus famæ, potuit
obligare, vt occulta manifestentur cum pœnitentis
utilitate. Hinc fit, & à fortiori, non posse confes-
sarium pœnitenti præcipere, vt publicè, aut corà
teste confiteatur.

24 Sequitur tertio, peccare peccato sacrilegij
confessarium, qui p lures pueros rationis vsum ha-
bentes in vnum congregatos simul audit, vt benè
docet Nauarr. *cap. 8. num. 12.* DD. citati, & alij
communiter; inducit enim illos ad se infamandos.

25 Sequitur quarto, peccare saltem venialiter
pœnitentem, qui absque iusta causa publicè confi-
teretur, Suar. *sup. num. 2.* DD. citati, & alij cõ-
muniter: tum quia agit contra communem vsum
Ecclesiæ: tum quia tunc absque iusta causa prodige-
retur fama propria, quòd est saltem veniale, vt
dixi in Decalog. *lib. 7. c. 2. dub. 10. &* *cap. 10. dub.*
6. & 7.

26 Quæres tamen, vtrum pœnitens teneatur
sua peccata confiteri propria voce, & proprijs ver-
bis: in hac re certum est, confessionem debere fieri
aliquo signo sensibili, & hoc signum esse propriam
vocem.

vocem. Non tamen est necessarium, vt fiat propria voce, vt docent Suarez *disp. 21. sect. 3. in 7.* Sotus *in 4. dist. 18. quest. vnic.* Coninch *disp. 6. dub. 1. num. 1. & 2.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 2. punct. 2. §. 2. num. 25.* Ratio est, quia peccata possunt sufficienter manifestari per nutus, signa, & scripturam, sicque receptum est, vt mutus per signa confiteatur, quantum commodè potest, & in necessitate datur absolutio infirmo, qui non potest loqui, & solum ostendit signa contritionis: ex quo fit, vt non sit de necessitate Sacramenti, vt confessio fiat propria, aut humana voce; nec dari de hoc præceptum diuinum, aut Ecclesiasticum, vt cum Suarez *sup. num. 4.* tenet Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 1. num. 14.* Nec obstat, quòd Concilium Florent. dicat, materiam esse oris confessionem; nam vsus fuit vulgari modo sumpto ab eo, quod frequentiùs accidit, ideo Trident. omisit illud verbum, *oris*, & tantum dixit, confessionem esse materiam. Eset tamen peccatum per nutus, aut scripturam absque causa confiteri, quia ageret contra communem Ecclesiæ consuetudinem, quod peccatum putat Suarez *sup. num. 6.* & cum eo Filiuc. *loco cit.* esse mortale: ex leuitate tamen materiæ, vt si fieret in vno, vel altero peccato, ait, fore tantum veniale: ex se autem tantum esse peccatum veniale graue sic confiteri tenent Sotus *sup. Henric. lib. 5. cap. 2. num. 6.* Villalobos *part. 1. tract. 0. diff. 32. num. 1. in fine.* & alij, & non improbabiler quidem, secluso tamen scandalo, nam non solum verba, sed etiam scriptura sunt instituta ad exprimendos animi conceptus; sicut nec peccat contrahens matrimonium per nutus. Limita tamen, modò confessarius sic possit speciem, & numerum peccatorum sufficienter cognoscere. Dixi, *absque causa*, nam si iusta adsit, conueniunt Doctores, sic confitendo nullum peccatum committi, vt si pœnitens loqui non possit, aut si nimia suffundatur verecundia (maximè si sit foemina) propria voce confitendo, posset tunc confiteri signis, vel nutibus, eo quòd vtrumque sit sufficiens signum humane accusationis. Quo in casu sufficeret peccata scripta tradere Sacerdoti præsentì, exhibendo signa contritionis, & petendo ab eo pœnitentiam, & absolutionem, quam Sacerdos lectis peccatis posset impendere. Filiuc. *loco cit.* cum Suar. *ubi sup. num. 7. 27.* Nota, etsi possit pœnitens mutus, aut alterius idiomatis, confiteri per interpretem, aut scripturam, vt dictum est in hoc quæsito, & Doctores docent communiter apud Suarez *disp. 21. sect. 1. num. 7.* non tamen ad hæc tenetur etiam in mortis articulo, vt docent Caiet. *verb. Confessio. cond. 11.* Nauar. *cap. 21. num. 36. cap. 26. num. 14.* Villalob. *sup. num. 3.* & alij contra Syl. *confes. 1. §. 15.* & alios existimantes teneri in articulo mortis per scripturam, vel interpretem confiteri. Ratio est, quia talis confessio ex natura sua non est secreta; & ex alio capite non tenemur peccata nostra manifestare alijs à Sacerdote: Syluestri tamen sententia, & aliorum valde probabilis est, imò & tenenda, modo quo dixi in Decalogo *lib. 4. cap. ultim. dub. ult. num. 6.* Hinc fit, neminem teneri scribere peccata, ne memoria decendant; sufficit enim confiteri ea, quorum facta debita diligentia recordamur, vt dicitur infra, & quamuis liceat ea scribere, non tamen laudat Sotus propter periculum ma-

nifestandi alijs peccata, si scriptura amittatur. Vide Henriquez *lib. 5. cap. 2. 7. & 8.*

An autem pœnitens debeat esse præsens, dum absoluitur, vel possit dari absolutio absenti confitenti per nuntium, aut epistolam, responsum fuit negatiuè *hoc lib. cap. 2. dub. ult. quest. 4.*

28 An possit Sacerdos absoluerè morti proximum, qui absente Sacerdote petijt confessionem, & antequam veniret, amisit loquelam, & nullum signum doloris ostendit, dicitur *infra cap. hoc. dub. 7. à num. 7.* de absolutione in articulo mortis. vide etiam Suarez *disp. 19. sect. 3. & disp. 21. sect. 4. num. 5.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 1. quest. 10. à num. 17.* vide in Decalogo *lib. 1. cap. 3. dub. 7.* & in expositione Bullæ *lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 5.*

19 Duodecima conditio est, *lachrymabilis*, non quia ad ipsam requirantur exteriores lachrymæ, sed quia necessarius est internus dolor, qui sit contritio, vel attritio modo explicato, vbi egimus de illis, vnde lachrymabilis, idem est, quod dolorosa: ex quo fit, hanc conditionem esse substantialem, modo ibi explicato.

30 Decima tertia est, *accelerata*, id est, vt peccator quamprimum sua peccata confiteatur: tum ne maneat in statu peccati, & damnationis: tum vt bona ipsius sint meritoria. Non tamen est neesse, vt peccator statim post peccatum confiteatur, sed sat est, vt extra tempus præceptum habeat contritionem cum proposito confitendi, modo dicto, vbi de contritione.

31 Decima quarta est, *fortis*, id est, ne timore, aut prauo pudore omittat confiteri necessaria; & ne finat se tentationibus superari ad negligendam, & omittendam confessionem.

32 Decima quinta est, *accusans*, hoc est, vt pœnitens se accuset serio, imputetque sibi peccata, non socijs, neque dæmoni, & ne prætexat excusationes.

33 Decima sexta est, *parere parata*, hoc est, vt pœnitens paratus sit obedire confessario in ijs, in quibus tenetur obedientiam præstare, vt in vitandis occasionibus, & in acceptanda pœnitentia, clauæ non errante imposita. Quomodo autem teneatur eam acceptare, dicemus infra.

Dub. 2. De integritate confessionis quoad species peccatorum, seu an omnia peccata explicanda sint quoad speciem.

1 **D**Vbio antecedenti in conditione decima diximus, confessionem debere esse integram quoad species peccatorum, numerum illorum, ac circumstantias; & quia quodlibet ex his speciales continet difficultates, ideo oportet eas sigillatim explanare, & primùm de integritate, iuxta titulum dubij.

2 Commune, & certum est, esse omnino necessarium, in confessione explicare peccata quoad species morales, seu in genere moris, non verò quoad species physicas, seu in genere artis. Suarez *disp. 22. sect. 2.* Bonacina *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. num. 2.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 3. num. 76.* & communiter Doctores. Patetque ex Trident. *ses. 14. cap. 5.* ibi: *non possit in specie, & sigil-*

Et sigillatim, Et Can. 7. dicente necesse esse, omnia, & singula confiteri, quod secundum communem Theologorum, de distinctione specifica maxime debet intelligi. Ratio est, quia in diuersis speciebus peccatorum sunt etiam malitiæ specie distinctæ; at peccatum explicandum est ob eius malitiã, ergo si sunt distinctæ malitiæ, distinctè etiã aperiendæ erunt. Quod etiam procedit in malitijs distinctis respectu actus interioris, nam desideriu, v. g. occidendi Clericum habet malitiã homicidij, & sacrilegij, & desiderium furandi calicem sacrum, furti, & sacrilegij, ideo sigillatim hæc aperiendæ sunt in confessione. Intelligenda tamen hæc sunt per se loquendo, & ex natura rei ipsius: nã per accidens ob ignorantiam posset quis excusari, non modò ex parte poenitentis, qui non tenetur cognoscere omnes species, sed etiam ex parte confessoris, qui tenetur tantum scire species cõmuniõres in singulis præceptis: qui tamẽ cognoscit eas species, debet distinctè confiteri, & confessarius interrogare. Vt cum Caietan. *opusc. de confess. q. 3.* tenet Filiuc. *sup. n. 78.*

3 Dixi, quoad species morales, seu in genere moris, non verò quoad physicas, seu in genere entis, nam confessarius debet ferre iudicium de moribus, consequenter de peccatis, quatenus sunt distincta in genere moris, non verò in genere nature sue entis: vnde in diuinationis peccato, siue diuinatione fiat per ignem siue aquam, &c. & homicidium siue fiat igne, siue ferro, siue veneno, semper est eiusdem speciei in genere moris, quamuis physice differat; ideo non sunt explicandæ species physice, sed morales. vt dixi in Decalog. *lib. 1. c. 10. dub. 3. n. 10.* vbi de diuinatione, & docet Suar. *disp. 22. sect. 2.* Item, ille qui ad occidendum inimicum emit gladium, ascendit equum, suscepit iter, ensẽ euaginat, vulnerauit &c. non teneri has physicas circumstantias aperire, sed satisfacit dicendo in confessione, se hominem occidisse: modò illi actus nõ sint moraliter interrupti, vt infra dicetur, & ne habeat aliã malitiam adiunctam, vt si dum occidere parat, conculcauit segetes, aut furtum commisit. Bonacina cum alijs *sup. num. 2.* Item, diuinato non tenetur exprimere, se per aquam, &c. diuinasse, sed tantum peccatum diuinationis, vt dixi *loco cit.* Similiter, qui peccatum bestialitatis commisit, satisfacit, per se loquendo, dicendo in genere, se toties peccatum bestialitatis commisisse, non expressa specie animalium, quibuscumque nefarium scelus admisit; nam diuersitas specifica animalium non mutat speciem moralem actus, vt dixi in Decalogo *lib. 6. cap. unico. dub. 8. S. 3.* & docet Bonac. *sup. num. 4.*

4 Hinc sequitur primò, declarandam circumstantiam, quæ transfert peccatum de veniali in mortale. & è contra, etiam si non variet speciem, vt in furto: etenim etsi furtum leuis momenti dici possit, esse eiusdem speciei cum furto magni momenti, nihilominus in ratione offensæ Dei maxime differt, ideo in confessione explicandum est, an furtum sit in magna, vel parua quantitate. Suarez *loco cit. num. 7.* Filiucius *num. 80.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 6.*

5 Sequitur secundò eum, qui in confessione oblitus est declarare circumstantiam mortalem, & mutantem speciem, teneri illam in alia confessione aperire, vt si qui occidit Clericum, vel furatus est calicem, omisit circumstantiam sacrilegij. Ita

citati. Ratio est, quia talis malitia non fuit remissa directè, sed per accidens, sicut quodcumque peccatum oblitum, & ex alio capite omnes species morales peccatorum sunt continentæ. Variant tamen Doctores, an sufficiat exprimere circumstantiam amissam, dicendo tantum commississe sacrilegium, an verò requiratur, vt simul exprimat cum actu, cui erat coniuncta, v. g. dicendo occidisse Clericum, vel furatum fuisse calicem. Syl. *confessio 1. quest. 10.* asserit vtrumque esse explicandum: placet tamen nobis distinctio allata à Suarez *vbi sup. Filiuc. loco cit. num. 80.* Coninch *disp. 7. dub. 7. num. 60.* & cum alijs Bonacina *vbi sup. num. 9.* videlicet si sola malitia circumstantiã omissa explicari possit absque actu, cui erat coniuncta, sufficit illam solam explicare, vt si quis commississet homicidium ob furtum, & tantum confessus esset homicidium, satis esset deinde dicere commississe furtum in tanta quantitate, & qui iurauit non occidere Clericum, & confessus est se Clericum occidisse, sufficit deinde dicere, se fregisse iuramentum licitum. Si verò non possit explicari sine actu, cui annexa erat, tunc vtrumque esset aperiendum, vt si abstulit rem sacram, & tantum confessus est commississe furtum, deinde tenetur dicere commississe furtum rei sacræ. Nauar. *vidèdus cap. 6. num. 20.* Ego autem conuulerem, vt vtrumque simul semper confiteatur; nam aliter non videtur sufficienter explicari malitia actus, seu peccati omisi.

6 Inferri etiam potest, eum, qui se exposuit periculo peccandi, quamuis non fuerit secutus effectus, teneri in confessione aperire speciem, seu circumstantiam peccati, cuius periculo se exposuit, vt si se exposuit periculo adulterandi, teneri hanc circumstantiam adulterij aperire, & non sufficit dicat, se exposuisse periculo peccandi. Ratio est, quia vt dixi, omnia peccata sunt confitenda quoad species morales; in moralibus autem idem est exponere se periculo peccandi, seu committendi aliquod peccatum, ac illud committere; ergo &c. At si commisit illud peccatum, cui se exposuit, satisfacit confitendo peccatum commissum, quamuis non dicat se periculo illius exposuisse, modò inter periculum, cui se exposuit, & inter actum completum non intercesserit mora, quæ constituit peccata numero distincta, vt bene Suarez *tom. 5. de censur. disp. 18. sect. 3. num. 10.* Sanchez *in sum. lib. 1. cap. 8. n. 40.* & cum his Bonacina *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 2. S. 3. num. 7.* Ex hac doctrina inferitur eum, qui concupiscit foeminam in communi, aut aliam, cuius statum ignorat, teneri dicere in confessione, se foeminam in communi concupiuisse, aut aliquam, cuius statum ignorabat; nam talis est affectus ad foeminam, cuiuscumque status sit, consequenter se exponit periculo concupiscendi foeminam, cuiuscumque conditionis existat, siue sit soluta, siue coniugata, nisi fortè excusetur ratione inaduertiã, non aduertens ad huiusmodi malitiam, vel ad eius periculum; nam inaduertentia excusat à peccato. Bonacina *supra num. 8.*

Dub. 3. De integritate confessionis quoad numerum peccatorum, seu an omnia peccata mortalia sint distinctè confitenda quoad numerum.

1 **S**uppono cum S. Thom. 2. 2. q. 72. artic. 1. & communi Theologorum cum eo, tunc peccata specie distingui, quado eorum obiecta sunt specie distincta, distinctèq; rectæ rationi opponuntur, siue quando diuersis specie virtutibus opponuntur. Ratio est, quia actus specificantur ab obiecto formali, quo, vnde furtum ex obiecto specie differt ab homicidio; quia formale obiectum, quo, homicidij est iniustitia, quæ sit proximo, adimendo illius vitam; furti verò, est iniustitia, quæ illi sit surripiendo illius bona, & sic de alijs. Vnde peccata non distinguuntur specie per præcepta quibus vetantur, nisi præcepta contineant abiecta formalia inter se distincta, seu nisi eorum obiecta spectent ad diuersas virtutes. Prior pars patet; nam in Decalogo, *Non mechaberis, non concupiscas uxorem proximi tui*, distincta sunt præcepta, & tamen non differunt specie, quia habent idem obiectum formale: idem de septimo, & decimo præcepto: itè, furtum prohibetur lege naturali, diuina & humana, & tamen est eiusdem speciei, quia obiectum formale est vnum. Dixi, nisi, &c. nam si contineant diuersas virtutes, iam tunc dantur diuersa obiecta formalia: vnde fit, si sub vno præcepto reperiuntur multæ species, vt sub primo præcepto est Spes, Fides, & Charitas, ideoque peccata his virtutibus opposita distinguuntur specie, sicut ipsæ virtutes. Ex quo fit, vt peccata præcise inter se differant specie, quia specialiter sunt rectæ rationi contraria, seu diuersis virtutibus opposita, siue diuersis præceptis, siue vno, & eodem prohibeantur. Azor tom. 1. lib. 4. cap. 2. quæst. 4. & 5. Fit inde tunc peccata numero distingui, quando obiecta sunt eiusdem speciei, & solum differunt numero: vnde tunc tot sunt peccata numero, quot sunt actus numero distincti; & quia difficile est, assignare quando peccata numero, & specie multiplicentur, quamuis hoc spectet ad materiam de peccatis, ad intelligentiam tamen dubij pauca subiiciam. Ad quod supponendum est secundò, peccata alia esset cordis, alia oris, alia verò operis.

2 Dico igitur primò, peccata cordis, quæ corde tantum sine ordine ad aliud cõplentur, vt odium, hæresis: peccata oris, quando ore tantum perficiuntur, vt blasphemia; & operis, quæ opere perficiuntur, vt homicidium, tunc distinguuntur specie, quia habent distincta obiecta specifica independentia, & non subordinata: si verò vnum ordinatur ad aliud, vt si intentio homicidæ ordinatur ad verba prouocatoria ad illud, & verba ad homicidium reale, non distinguuntur specie, nam omnia hæc versantur circa idem obiectum. Difficultas maior est, quomodo hæc peccata inter se se differant.

3 Dico secundò, peccata cogitationis, seu cordis circa obiecta specie distincta, specie etiam distinguuntur, quamuis actus in genere rei natura-

lis sit vnus: vt si velit quis occidere Petrum parentem, Clericum in loco sacro, & illius bona surripere, est homicida, patricida, sacrilegus duplici titulo, & fur. Distinguntur autem numero cordis peccata quando obiecta eorum solum sunt numero distincta, vt si quis, v. g. ter odio prosequatur Petrum, tria numero peccata odij committit, si ter credat non esse purgatorium, tria peccata numero hæresis committit; si ter delectatur de vxorata, tria numero adulteria patrat. Aduertendum tamen, obiecta numerica, vt faciant diuersa numero peccata, debere esse integra, & per se, ita vt vnum non sit pars alterius, nec omnia tanquam partes vnum obiectum constituant: quare qui simplici actu vult omittere tres Missas, quatuor ieiunia, vel occidere centum homines, tot peccata numero committit, quot sunt Missæ ieiunia, & homines, nam vnaquæque Missa, ieiunium, & homo, est adæquatum obiectum illius actus mali. At si quis velit domum comburere, omnes bibliotechæ libros furari, aut ingentem tritici aceruum, aut cumulum aureorum, aut gregem ouium, seu boum, singula tantum peccata committeret; nam domus, aceruus, aut grex secundum se vnum sunt numero totale obiectum. Dices, quid si quis velit occidere Petrum cum sua familia. Nauarr. in man. cap. 6. num. 18. existimat, tantum duo peccata committere; nam putat ex Petro, & familia fieri quoddam vnum. Azor autem lib. 5. cap. 3. probabilius existimat tot esse peccata, quot sunt personæ, eo quod vnaquæque sit per se adæquatum obiectum homicidij ab alia independentens.

4 Difficilius tamen est explicare, an peccata interna voluntatis eiusdem obiecti multiplicentur numero per solam interruptionem. Nota interruptionem aliam esse moralem, illa scilicet, quæ fit per actum poenitentia, vt quando ille, qui habuit voluntatem fornicandi, aut occidendi, poenitet de tali voluntate. Aliam naturalem, quæ nimirum fit per actum naturalem, vt quando volens occidere Petrum, aut potiri tali muliere, dormit edit, vel ad alia negotia se diuertit, & sic ab illa praua voluntate cessat. Caiet. 1. tom. opusc. tractat. 35. responsione 15. vniuersim tenet, solum multiplicari numero peccata cordis per morale interruptionem, nam, inquit, aliter semper manet moraliter eadem impoenitens voluntas consequenter est, idem numero actus moraliter; sicque ait, qui multoties mulierem concupiuit, si tantum per naturales occupationes actum interrumpit, vnum peccatum committit, quia lumen additum lumini nõ illud multiplicat. Quòd si voluntatem per contrarium actum poenitentia interrumpit, tot sunt numero peccata, quot sunt morales interruptiones. Nauarr. verò in man. cap. 6. num. 16. existimat peccata interna, quæ in sola voluntate complentur, vt odium, hæresis, inuidia, delectatio morosa, &c. sola naturali interruptione multiplicari numero: peccata verò interna, quæ verbo, vel facto perficiuntur, non naturali, sed morali interruptione multiplicari; sicque volens occidere inimicum, si intereundo multoties repetat voluntatem, absque poenitentia, tantum vnum committit peccatum. Demum Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 46. sect. 2. punct. 2. S. 3. diff. 2. num. 22. eius est sententia, vt existimet numerum peccatorum cognoscere possit.

ci posse ex multiplicatione actuum voluntatis moraliter interruptorum: tunc inquit interruptitur moraliter aliquis actus, quoties aliquis, nec formaliter, nec virtualiter persistit in priori voluntate; continuatur autem actus, seu dicitur quis persistere in priori voluntate quoad aliquid facit virtute illius voluntatis, seu intentionis precedentis, quamvis illa intentio, seu voluntas non amplius formaliter perseveret. Ex quo, inquit, fit, ut si quis intendens occidere inimicum, parat gladium, confendat equum, iter arripiat, & alia præstet ad illum occidendum, dicatur vnum numero peccatum committere; quia prior illa intentio, & voluntas occidendi inimicum virtualiter perseverat in actionibus inchoatis, virtute illius intentionis primæ, quamvis prima intentio, & voluntas non semper perseveret formaliter, nec semper adfit actualis intentio de morte inimici; quoad ergo prior intentio virtualiter, aut formaliter perseverat censetur vnum, numero peccatum, quamdiu verò non perseverat formaliter, aut virtualiter, multiplicantur numero peccata multiplicatis actibus voluntatis. Vnde si quis elicitio semel actu odij, & deinde aliqua mora interposita, novum actum odij eliciat, dicitur novum peccatum odij committere, quia prior actus odij nullo modo perseverat formaliter, aut virtualiter, mora autem non debet esse valde modica, ut tenet Henricus *lib. 5. c. 5.* & Coninch *disp. 7. dub. 7. n. 51. & 53.* sufficit tamen si sit vnus horæ Filiuc. *tom. 1. tract. 7. c. 3. n. 83.* Qui verò intendit inimicum occidere, & ob id præparat enssem, suscipit iter ad illum occidendum, &c. vnum numero peccatum committit, quamvis sæpius in via repetat intentionem occidendi, quia prior intentio non fuit reuocata, sed virtualiter perseverat in illa actione externa itineris suscepti ad occidendum inimicum. Hæc Bonacina. Omnes hæc opiniones probabiles sunt; in rigore autem Theologico probabilior videtur opinio Bonacinae, etsi opinio Caietan. sit fragilitati nostræ favorabilior, ob idque quando talia peccata sunt numero distincta, & difficile est, tot interruptiones memoria retinere, sufficit in confessione dicere temporis moram, & diuturnitatem declarare, ac se eo tempore multoties voluntatem moraliter mutasse, ut infra magis patebit.

5 Suppono tertio, peccata, quæ ore complentur, sumere differentiam specificam ab obiecto, sicut alia peccata, sicque qui dicit Petrum esse hæreticum, adulterum, furem, tria peccata specie distincta committit, quia horum obiecta specie differunt: differunt autem hæc peccata numero, quando obiecta solo numero distinguuntur; sic qui ter repetit aliquem esse hæreticum, tria numero peccata committit. Advertendum tamen, ut hæc peccata numero multiplicentur, repetitionem fieri debere tempore discreto moraliter, ut si modo dicat furem, & postea repetat idem. At si tempore continuo, & sermone continuato dicat furem, furem millies, tantum vnum numero peccatum committit, nam omnes repetitiones sunt partes vnus iræ, pugnae, contentiois, aut litis, & peccatum tunc completur, quando vltimum verbum iniuriosum, perjurium, aut mendacium profertur; quare qui, continuato sermone, fratri verbo nocuit, solum tenetur dicere in confes-

sione pluralitatem specificam, ut si dixit aliquem esse hæreticum, sodomitam, &c.

6 Suppono quarto, peccata, quæ opere consummantur, tot esse specie, quot sunt obiecta specifica; & tot numero, quot sunt actus numerici: prior pars patet ex sæpè dictis; posterior probatur, quia cum hæc peccata facta consummantur, sequitur tot esse numero, quot sunt facta, & actus; sicque qui ter cum eadem fornicatus est, tria commisit peccata. Ita communis. De multiplicitate peccatorum, seu quando, & quomodo peccata multiplicentur, vide Suarez *disputat. 22. de penitent. sect. 5. num. 17.* Henriquez, & Coninch *locis citatis*, Vazquez *de penitent. quest. 01. artic. 1. dub. 5. num. 12.* Azor loco supra citato, & Doctores agentes de peccatis. His positus fit.

7 Conclusio, poenitens tenetur necessario confiteri omnia, & singula peccata mortalia post Baptismum commissa, quoad numerum, quantum moraliter fieri potest, seu quæ facta debita diligentia memoriae occurrunt. Ita sanct. Thom. in 4. *distinct. 47. quest. 3. artic. 4.* Suarez *disputat. 22. sectio. 1. num. 6.* Henriquez *lib. 5. cap. 5. num. 8.* Coninch *disput. 7. dub. 1. conclus. 1.* & communiter Doctores, estque definitum in Concil. Florentin. in Decreto Eugenij, & in Tridentin. *sess. 14. cap. 5. & Can. 7.* quod adeo verum est, ut existimet esse de fide. Ledesma in *summ. tract. de poenitent. cap. 17. conclus. 1.* statuit enim, & definit Tridentin. omnia, & singula peccata mortalia esse confitenda: probarique potest, quia vnum peccatum mortale non remittitur, sine alio, ut dixi supra, *cap. 2. dub. 2.* & habetur *cap. sunt plures*, ubi dicitur, impium est, à Deo dimidiam spectare veniam; ergo neque poenitens potest ab vno absolui, quin ab omnibus absolvatur; consequenter non potest vnum confiteri, quin omnia confiteatur, eo quod ipsa confessio dirigatur, & ordinetur ad absolutionem obtinendam. Non tamen est necesse, singula peccata sigillatim successine recensere, sed sufficit vno verbo dicere numerum peccatorum vnius speciei, v. g. decies peccavi, lexus furatus sum, toties ieiunium fregi, aut Misam in die festo non audiui, &c. Caietan. *verbo confessio*, Bonacina *tom. 1. disputat. 5. question. 4. sectio 2. punct. 2. S. 3. diff. 2. num. 2.* & habet communis Doctorum, & usus fidelium, hoc enim modo sufficentissimè manifestatur status poenitentis, & peccata censentur sigillatim, & singulariter recenseri: tum quia alioquin confessio nimis onerosa videretur.

8 Dixi, *omnia peccata mortalia*, ut intelligas non teneri poenitentem numerum peccatorum venialium exprimere, nam ut dixi cum communi *sup. c. 2. dub. 1.* non tenemur absolutè ea confiteri, ergo neque quoad numerum, sufficit ergo illa in specie confiteri, & in generali, v. g. dicendo, se mentitum fuisse iocosè, verba otiosa protulisse, in impatientias incidisse, &c. Non tamè satisfaceret, si solum diceret, se venialiter peccasse nulla specie istius peccati explicata, ut bene Suar. *disp. 23. sect. 1. n. 10.* Coninch *disp. 7. dub. 1.* & cum his Bonac. *sup. n. 15.* nam tenemur materiam certam exhibere, quod non fiet, nisi aliquod peccatum veniale in genere, aut specie confiteatur, quidquid aliqui in contrarium sentiant apud Dia. *1. p. tract. 4. res. 67.*

9 Dixi, *commissa post Baptismum*, quia ut dixi

sup. ante illum cōmissa nō sunt materia confessio-
nis, nec capacia absolutiois.

10 Dixi, quantum moraliter fieri potest, seu qua
facta, &c. nam, vt pœnitens possit singula pec-
cata manifestare confessario, & integrè confiteri,
requiritur, imò & tenetur de iure diuino, vt præ-
mittat diligentem conscientia discursionem, seu
examen, discurrendo per ætatis tempora, per lo-
ca, personas, & conuersationes habitas, ex Trid. *sess.*
14. c. 5. aliter enim non poterit confessio esse in-
tegra, cōsequenter erit irrita, vt dictū est *superiori*
duo. n. 20. Diligentia autē hęc debet esse tanta, quā-
tā vir prudēs in arduo negotio facere solet, vt qui-
dam existimant: at sufficit mediocris, quā moraliter
facere solent docti, & timorati, qua quidem contē-
tus esse debet pœnitens, quāuis suspicetur, facta pro
dixissima discursione, & scrupulosa, se noua pecca-
ta reperiturū, vt bene Henriq. *lib. 5. c. 5. n. 1. lit. B.*
& D. cū Caiet. *confes. condit. 10. & in opusc. de conf.*
9. 1. & alijs, colligiturq; ex Trid. *sess. 14. c. 5. & Can.*
7. fatis enim est (ait Henriquez) in pœnitente ea di-
ligentia, quā adhiberet in negotio, quod optat ob-
tinere. Potest tamen suppleri defectus examinis per
interrogationes prudētis confessarij, præsertim vr-
gente causa, vt quando rustici etiā moniti nesciunt
præmeditari peccata. Nauarr. *c. 9. n. 13.* Quare qui
fecit examem parum diligens, quod tamē putat suf-
ficere, quamuis pingui, & crassa minerua, cū prepa-
ratione tamen respondendi ad ea, que confessarius
interrogabit, vt solent rustici, qui nō assuescunt re-
fricare memoriam, satis videtur, vt fructū recipiat,
vt significare videtur. *Syl. verb. confessio 1. §. 12.*
fin. & 13. & tenet Henriq. *sup. lit. G.* cum Nauarr.
c. 6. n. 13. c. 9. 12.

11 Ex dictis sequitur primò, cum qui sæpius
fornicatus est, detraxit, aut aliud peccatum cōmi-
sit, non satisfacere dicendo, se fornicatum fuisse, sed
debere numerum fornicationum, & aliorum pecca-
torum exprimere, earum scilicet, quarum facta me-
diocri diligentia recordatur, vt patet ex supradic-
tis. Item, qui decies furatus est decem nūmos au-
reos, vnum singulis vicibus, non satisfacit dicendo,
se decem nūmos aureos surripuisse, sed tenetur di-
cere, se decies surripuisse nūmum aureum. Hen-
riq. *lib. 5. c. 5. n. 8.* Coninch *sup. dub. 7. num. 61.*
Suarez *disp. 22. sect. 5.* & cum alijs Bonacina. *tom.*
1. disp. 5. quæst. 4. sect. 2. p. 2. §. 3. diff. 2. num.
3. & 4.

12 Secundò, is qui sæpius aliquem odio pro-
secutus est, aut alia peccata interna commisit, de-
bet explicare in confessione numerum actuum re-
petitorum, & moraliter interruptorum, modò
recordetur numeri certi: si verò factò examine nō
recordetur numeri certi, dicere potest, se toties pec-
casse peccato odij plus minusue. Bonacina *supra n.*
5. quòd si nec sic numerum explicare valeat, sufficit
aperiat moram, & diuturnitatem temporis, & se
eo tempore multoties voluntatem moraliter inter-
rupisse, vt dixi *num. 4.* hoc enim pacto in hoc ca-
su sufficienter exprimit numerum peccatorū, quā-
tum potest, & conscientia suæ statum sufficienter
aperit confessario.

13 Tertiò, ille qui factò sufficienti examine nō
recordatur certi numeri, & dicat se decies peierasse
plus, minusue, si postea aduertat esse duodecies, aut
tredecies, non tenetur illū excessum confiteri; nā eo ip-

so quo in cōfessione dixit plus, minusue, satis indi-
cavit se duodecies, aut tredecies peccasse: secus si po-
stea recordatur fuisse quindecies, aut vigesies, nam
tunc tenetur hunc excessum confiteri, cum nō cen-
seatur comprehensus in illis verbis, plus minusue.
Ita Bonacina *sup. n. 6.* cum DD. *civ. & Filiuc. tom.*
1. tract. 7. c. 3. n. 82. At si quis absolute diceret se
decies peccasse, si postea cōperiat esse vndecies, aut
duodecies, tenetur hunc excessum postea confiteri,
quia illa peccata posita nullo modo fuerunt cōfesi-
sa. Ita cum Suar. & Coninch, Bonac. *sup. n. 9.*

14 Quartò sequitur, Sacerdotē in mortali exi-
stentem pluribus sacram Eucharistiā ministrantem
teneri numerum personarū, seu actū, quantum po-
test, explicare, quia in quolibet actū, eo quòd in se
completus sit, & ab alio independens, peccat morta-
liter. Vt tenet Suar. *tom. 4. disp. 22. sect. 5. n. 25.* &
cum alijs Bonac. *sup. n. 7.* Téperari tamen potest hęc
sententia, vt dixi *lib. 1. c. 3. dub. 3. vers. Quinto sequi-*
tur. Idē dic de confessario in peccato mortali exci-
piente confessiones, quia in qualibet absolute
conficit vnum Sacramentum ab alio independens.
At si quis expositus, tépore, vno actū moraliter cō-
tinuato multos audiat, existimo satisfacere, dicendo
se fuisse expositum ad omnes audiendos, & audiuisse
plurimos, nam sic sufficienter videtur explicare nu-
merum, vt prudens confessarius iudicium ferat: tum
quia moraliter potest dici vnica ministratio; consu-
lerem tamen, vt quantum fieri possit, numerū perso-
narum, seu actū explicet: & vt ad peccatum vitan-
dum se disponat, & eliciat actum contritionis, pro-
ut tunc tenetur, & quamuis Henriquez *lib. 6. cap.*
18. dicat, vt confessarius euitet peccatum, suffi-
cere, vt tempore absolutiois sit benè dispositus
verius tamen videtur peccare mortaliter, si à prin-
cipio confessionis existat in mortali, & non con-
terit ad contritionem, quia tota confessio est con-
citus actus. Vt bene Suar. *disp. 28. de pœnitent. sect.*
2. num. 3. Possuinus *c. 5. n. 41.* & cum alijs Bona-
cina. *sup. n. 7.*

15 Quintò, tenetur pœnitens fateri sua pecca-
ta, quamuis aliās confessario sint extra confessionē
nota, nam cum hoc Sacramentum sit institutum per
modū iudicij, ideo vt pœnitens reus absoluatur, te-
netur sua peccata ad illud iudiciū deferre. Henriq.
lib. 5. cap. 4. n. 4. & alij, sufficere tamen in hoc ca-
su dicere: pater accuso me de illis peccatis, que
nostri me commisisse, hoc enim pacto sufficienter
aperit statum suum confessario, vt rectè iudicet, &
medeatur. Ita Reginald. *lib. 6. num. 102.* Bonacina
cum alijs *supra num. 10.* Qui autem voto castitatis
adstrictus illud violat, si est notum confessario, nō
tenetur illud exprimere, quia cum votum sit circū-
stantia actus principalis, expresso actu principali,
sufficienter exprimitur accessorium, maximè cum
aliās sit notum confessario: quod non contingit
sic in priori casu. Reginaldus *supra numer. 101.*
Henriquez *lib. 5. cap. 7. num. 1.* & cum alijs Bona-
cina *sup.*

16 Sextò, quando peccatū consummatur opere
externo, v. g. quando quis actū furatus, vel forni-
catus est, nō sufficit explicare actum internū prauæ
voluntatis, dicendo solum se confecisse furtum,
aut fornicationem, sed tenetur dicere, se actū toties
furatum fuisse, aut fornicatū. Ita Henriquez *lib. 4.*
cap. 4. num. 4. Bonacina *sup. num. 11.* & alijs, nam
et si

et si malitia præcipuè sit in actu interiori, extenditur etiam ad actum externum, ita ut etiam actus exterior sit peccatum; ac proinde si actus exteriores sigillatim non manifestarentur, non manifestaretur sigillatim numerus peccatorum. E contra verò explicato actu externo, non est necessarium explicare actum internum, quia peccatum formale exterius non subsistit sine actu interiori: quare qui fornicatus est, vel surripuit, non tenetur dicere, se fornicatum fuisse cum animo fornicandi, vel surripiendi, sed satis est dicat, se toties fornicatum fuisse, vel surripuisse tantam quantitatem. Hoc autem intellige, quando actus internus coniunctus, est, tempore moraliter continuato, & non interrupto cum actu externo, secus autem si ij actus sint moraliter interrupti, nam tunc etiam sunt sigillatim actus interni, & externi exprimendi, eo quod sint distincta numero peccata, ideo sigillatim ex primenda: unde qui externa die habuit intentionem furandi, & hodie furatus est, non satisfacit dicendo, se semel furatum esse, sed propter actum furandi debet exprimere intentionem illam, quam habuit, & sic de alijs peccatis, quando ex actu interno, & externo non coalescit unum numero peccatum. Nauarr. cap. consideret de poenitent. distinct. 5. num. 4. Coninch disp. 7. dub. 1. num. 7. Henric. quez lib. 5. c. 5. n. 7. Bonac. tom. 1. disp. 2. q. 4. sect. 2. punct. 2. §. 3. diff. 2. n. 11.

17 Septimò, faciens confessionem generalem peccatorum rite confessorum, non tenetur omnia, & singula peccata alias rite confessa, & absoluta, iterum confiteri, sed potest ea, quæ voluerit, exprimere; quia ut dixi sup. cap. 2. dub. 1. num. 11. hæc peccata non sunt materia necessaria poenitentiae, & habent se ut venialia, deo poterit dicere, aut reticere ea, quæ maluerit, & quotidie obtinere absolutionem a peccatis, quæ paulatim confiteatur. Bonac. sup. n. 12. & alij.

18 Octauò, ille, qui certus est comisisse aliquod peccatum, dubitat tamen an sit mortale, aut veniale, tenetur illud fateri, & debet absolui. Prior pars probata est, sup. c. 2. dub. 1. n. 7. & 13. Secunda patet, quia præbuit debitam, & certam materiam Bonacin. n. 16. vide supra hoc cap. dub. 1. n. 14. & infra hoc dub. n. 15.

19 Quæres tamen primò, an quando peccatum principale, seu actus principalis habet aliquos actus minus principales ipsum comitantes, sufficiat exprimere actum principalem, vel an etiam exprimendi sint actus minus principales. v. g. utrum qui fornicatur, non solum teneatur exprimere actum fornicationis, sed etiam oscula, tactus, & amplexus antecedentes, concomitantes, vel subsequentes copulam fornicariam. Huic dubio satisfacit in Decalogo. lib. 6. c. vnic. dub. 14. n. 15. proinde nunc breuiter dico primò, si copula fuit secuta, sufficit eam fateri, non explicatis actibus eam antecedentibus, & concomitantibus. Ratio est, nam etsi illi actus ex se sint peccatum, tamen, quia sunt veluti initia, & complementum actus principalis & ad illum ordinantur, quasi cum eo constituunt unum numero moraliter peccatum: proindeque explicato actu principali, censentur huiusmodi actus explicati: si verò copula non fuerit secuta, certum est, esse tunc illos actus explicandos, quia tunc ex se sunt peccatum mortale, & per se independents. Suarez disp. 22.

sect. 5. Azor. tom. 1. lib. 4. c. 4. ad fin. Coninch de poen. disp. 7. dub. 7. n. 56. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. q. 4. sect. 2. punct. 2. §. 3. diff. 2. n. 11. sic qui ad obtinendam copulam cum foemina, vsus est opera alterius, non satisfacit, dicendo solum se copulam habuisse, sed tenetur exprimere, induxisse focium ad illam obtinendam, quia hæc inductio non habet connexionem cum copula. At qui se periculo fornicandi exposuit, & mora non interposita fornicatus est, satisfacit, explicando solum fornicationem, quia totum est, unum numero peccatum, & licet periculum sit malum censetur explicatum, explicato actu principali. Azor, & Bonac. ubi sup.

20 Dubitat tamè DD. an idem dicendum sit de ijs actibus, seu circumstantijs minus principalibus, v. g. osculis, tactibus, & amplexibus copulam subsequentibus, seu qui post eam habentur. Afirmant Nauarr. c. 6. n. 7. Henric. lib. 5. c. 5. n. 5. c. 8. n. 3. Azor, & alij apud Bonac. sup. n. 13. & in nostro Decalogo. loco cit. Quare qui post copulam adhuc loquitur de re turpi, vel gaudet de peccato commisso, & eius accessorijs, vel eam deosculatur ad maiorem delectationem, non tenetur has circumstantias, seu actus minus principales exprimere. At si tactus, & oscula essent extraordinarij, ut si per totam noctem exerceret mille impudicitias, existimat Rodrig. in sum. c. 202. esse explicandos, quod non probat Dian. p. 1. tract. de circ. ubi resolut. 42. cū Henric. d. n. 5. & Ioan. Sanc. disp. 6. n. 2. quia etsi extraordinarij sint, habent se materialiter respectu eiusdem forme. Bonacin. vero ubi sup. cū Coninch, sup. n. 59. Vazq. & Suar. existimat, absoluit huiusmodi actus subsequentes esse exprimendos, quia inquit, huiusmodi actus esse initia alterius copulæ, & alterius peccati, cōsequenter efficiunt nouum peccatum distinctum ab antecedenti, ideoque explicandum; sicut qui modò fornicatur cum vna, & modò cū alia, tenetur id explicare. Quæ sententia etsi tutior sit, tutè tamen sequi potest prior opinio, nam etiam subsequentes actus censentur connexi cum principali, & esse eius complementum, & moraliter efficere unum peccatum. Limita tamen priorem sententiam, modò post copulam, & ante oscula, vel tactus subsequentes non intercedat interruptio moralis per poenitentiam, vel longa temporis mora, nam si interrupti sint per poenitentiam, vel immediate, moraliter loquendo, non sequatur copulam, non possunt dici illius complementum, sed alterius copulæ initium, quod ut verius amplexus sum in Decalogo. loco cit. cū Castr. Palao, ubi de peccat. tom. 1. tract. 2. disp. 3. punct. 3. num. 5. vers. Ad tertium, in fin. Hoc autè pro certo habet eum, qui eodè tempore pluries foeminam deosculatur, unum tantum numero peccatum committere, quia moraliter reputatur vnicus actus. Castro videndus. sup. n. 3. 4. & 5.

21 Quæres secundo, quomodo se gerere debeat poenitens in explicandis peccatis, quorum propter consuetudinem peccandi, non potest certum numerum explicare, ut si sit meretrix, aut aliquis asuetus iurare. Quoad asuetum ad iurandum, & quomodo circa illud se gerere debeat confessorius, dixi in Decalogo. lib. 2. c. 1. dub. 20. Nunc de meretrice, & quidem si sermo sit de peccatis internis, sufficiat dicat, se paratam esse, & expositam per decem annos, v. g. ad omnes indifferenter excipiendos, quoties occasio se se obtulerit: si autem loquamur de actibus externis, tenetur, si id moraliter facere, & recordari possit,

exprimere illos per hebdomadas, menses, & annum, & explicare, an rem habuerit cum solutis, coniugatis, Clericis, Religiosis, aut contra naturam: si autem hoc sit moraliter impossibile, sufficit exprimat tempus, quo est illi miserrimo statui exposita, & numerum, ac species possibiles, & esse paratam ad omnes recipiendos. Ex quo fit, concubinarium inueteratum, qui numerum explicare non valet, sufficere, ut dicat, se usum fuisse concubina loco uxoris per tantum tempus. Nauarr. c. 6. n. 15. Caietan. tom. 1. opusc. tract. 5. c. 3. & cum alijs Bonac. tom. 1. diff. 5. q. 4. sect. 2. punct. 2. S. 3. diff. 2. n. 19. c. 20. Vide Henric. lib. 5. c. 5. & Ledesm. in sum. cap. 17. de pœnit. Hinc patet quid dicendum de aliueto ad iurandum, aut blasphemandum.

22 Nota tamen, quando pœnitens propter rudicitatem, aut consuetudinem vix potest numerum explicare, non est à confessario plus nimio cogendus ad numeri certi explicationem, nec in ijs casibus debet confessarius se gerere scrupulosum, nam fieri potest, ut in ijs pœnitens proferendo determinatum numerum facilius erret, quam explicando solū modo tempus consuetudinis, aut iniquæ detentionis. Nauarr. c. 6. n. 14. Bonac. sup. n. 21. & cum alijs Henric. d. c. 5. n. 9. non enim in exprimendo, nam peccatorum non requiritur mathematica certitudo, sed moralis, qualis satis est ad prudens iudicium, & remedium. Quare rusticus, vel puer, qui facta mediocri diligentia, nō recordatur numeri certi peccatorum, sufficit dicat passim, id feci, vel multoties per mensem: huc referri possunt exempla meretricis, & concubinarij. Item, qui rem alienam detinet differens restitutionem, cum possit restituere, satisfacit explicando tempus, quo rem detinuit, ut existimat Bonac. sup. n. 21. quia, inquit, præceptum explicandi numerum peccatorum non obligat ad impossibile, sed ad id, quod fieri potest à pœnitente, & quantum fert ipsius conscientia, quæ explicatis hoc modo peccatis, sufficienter videtur innotescere confessario, ad iudicium de statu huiusmodi pœnitentis ferendum: quā sententiam amplector, casu quo nullus alius modus explicandi numerum sit possibilis; aliter tenetur dicere in confessione tempus iniustæ detentionis, & quoties mutauerit animum restituendi; multotiesque potuisse restituere, & nō fecisse. Ut dixi in Decalog. lib. 7. c. 14. dub. 10. n. 7.

23 Ex his patet, pœnitentem, qui nunquam dixit numerum peccatorum moraliter certum, nunquamq; fuit à suo confessario interrogatus de numero peccatorum, sed tantum dixit, peieravi, furatus sum, &c. etsi validè confessus fuerit, propter bonam fidem, teneri tamen verosimilem numerum illorum peccatorum confiteri; ut existimat Zerola in praxi, cap. 22. fol. 56. eo quod ex Trident. sess. 14. can. 7. teneamur omnia peccata mortalia confiteri. At Emmanuel Sa, verb. Confessor. num. 40. admodum probabiliter tenet, rusticos qui bona fide confessi sunt, non expresso numero peccatorum, non esse postea cogendos ad dicendum numerum omissum, repetita confessione, si facile deprehendi potest, quid soleant facere: nec si se putant benè confessos, de aliquo praterita confessionis interrogandos esse, nisi confessor intelligat, aliquod necessarium defuisse.

24 Quæres, an pœnitens, qui recordatur se commisisse vnum, aut duo peccata mortalia, non ta-

men recordatur cuius sint speciei, teneatur illa confiteri. Respondeo affirmatiuè (quidquid aliqui dicant) ut docent S. Thom. in 4. dist. 21. quæst. 1. ad 2. Suar. tom. 4. dist. 23. sect. 1. Villalobos, tom. 1. tract. 9. diff. 34. num. 3. & Diana 3. part. tract. 4. resolut. 66. & dixi cap. 2. dub. 1. num. 13. Ratio est, quia talis accusatio sufficit ad iudicium secundum, & ad obtinendam absolutionem, sicut in articulo mortis sufficit ostendere signa contritionis, si particularis accusatio non est possibilis. Et sicut qui recordatur peccati mortalis tantum in genere, & simul habet alia, tenetur simul cum illis illud confiteri, ita similiter si tantum habet illa duo peccata mortalia, quorum solum in genere peccati mortalis recordatur. At quia nullus caret peccatis venialibus, prudenter ageret, si cum his illa alia peccata mortalia confiteretur, ut in re tam graui, via tutiori gradiatur, vide supra hoc lib. & in Decalog. lib. 3. cap. 4. dub. 1. n. 6.

25 Denique, ex dictis inferri possunt hæ resolutiones. Prima, violans vota varia de eadem castitate vnum tantum peccatum committere, ut si is in sæculo emisit votum continentiae, deinde in ordine sacro: secundo, si sit clericus Societatis Iesu: tertio, si etiam sit professus, ut docet Sotus, lib. 7. de iust. quæst. 2. artic. 5. ad 1. & cum Henriquez lib. 2. de pœnitent. cap. 9. num. 6. dixi in Decalog. lib. 6. cap. vnic. dub. 7. num. 10. quia huiusmodi non distinguntur specie, & solum ex ijs consurgit vna obligatio multoties repetita. Secunda, similiter vnum tantum peccatum committit, qui vnum mendacium multis iuramentis eodem tempore confirmat, sicut reus, qui rogatus sub iuramento de multis articulis in omnibus mentitur, vnum tantum periurium committit: idem dic, si blasphemias multiplicat simul. Item, nec peccat bis qui tempore Quadragesimæ fecit confessionem dimidiatam; nam ius diuinum, & humanum sunt subordinata. Nec committit duo peccata latro, qui, ut furetur, se exponit periculo infamiae, & mortis, seu suspendij. Nec si omittat quis horas Canonicas, quas debet propter multa Beneficia, & ordinem sacrum; aut si omnes horas Canonicas vnus diei vnica intentione omittit, modo quo dixi in Decalogo lib. 1. cap. 7. dub. 23. inum. 4. Nec qui Missam omittit, quando eodem die incidit duplex festum, aut fregit ieiunium in quo est duplex obligatio, v. g. Vigilia, & Quadragesimæ, quia virtutes distinctæ, non verò præcepta de eadem virtute multiplicat peccata, ut dixi in Decalogo lib. 3. cap. 1. dub. 6. num. 3. At qui iuramentum, & votum de eadem re violat, duo committit peccata, quia diuersa ratione pertinent ad virtutem Religionis; quare tenetur explicare votum, & iuramentum. Similiter qui celebrat cum peccato, varijs titulis peccat, ex eo quod consecrat, offert, ministrat sibi, & recipit indignè Sacramentum, ut dixi vbi de Eucharistia cap. 5. dub. 4. num. 5. & vbi de sacrificio Missæ, dub. 14. num. 2. sufficit tamen, ut in confessione dicat, se in peccato mortali Missam dixisse. Ita de omnibus ijs Henric.

cum alijs lib. 5. cap. 5. num. 6.

* * *

Dub. 4. De integritate confessionis quoad circumstantias, seu an circumstantiæ peccati sint necessario consuetudinæ.

AD intelligentiã nota primò circumstantiam, vt ad præfensattinet, sic definiti à S. Tho. 1. 2. *quæst. 7. artic. 1.* Accidens adiacens substantiæ operis. Ideo enim dicitur circumstantia, quia circumdat actum, & sit extra illius substantiam, & essentialiã, v. g. furari in loco sacro, substantia actus est, ablatio rei alienæ; quòd autem sit in loco sacro, est circumstantia; similiter ieiunare cum pane, & aqua, substantia actus est, abstinencia essentialis ieiunio, quòd autem sit cum pane, & aqua, est circumstantia operi, seu actui principali adiacens.

2. Nota secundò, generalissimã diuisione diuidi circumstantias in impertinentes, & pertinentes: impertinentes sunt illæ, quæ nihil faciunt ad rem, seu ad Sacramentum pœnitentiæ, v. g. occidere hominem cum manu dextra, vel sinistra, ante prandium, vel post, de quibus nullus est hic sermo, eo quòd nihil faciunt ad iudicium confessarij, nec ad remedium pœnitentiæ, ideoque meritò impertinentes vocantur. Aliæ dicuntur, & sunt, pertinentes, illæ scilicet, quæ faciunt, & pertinent ad hoc Sacramentum, vt ex dicendis constabit. Rursus hæc alię sunt mutantes speciem: aliæ aggravantes intra eandem speciem: aliæ verò minuentes Circumstantia mutans speciem est illa, cuius obiectum est essentialiter distinctum ab obiecto, cui circumstat, v. g. cognoscere eam, quæ habet votum castitatis, aut est vxor alterius, aut occidere in loco sacro, nam habere votum, esse vxorem alterius, aut locum esse sacrum, est obiectum essentialiter distinctum ab obiecto principalis actus, v. g. ab obiecto luxuriæ, & homicidij. Item illæ, quæ de veniali faciunt mortale, vt delectatio cum vxore affectu meretricio: inobediencia regulæ ex contemptu in Religioso, &c. Hæc autem circumstantiæ solent appellari aggravantes in infinitum, seu infinitæ, eo quòd mutant speciem, & contineant diuersam malitiam mortalem, ratione cuius peccator ab infinito bono auertatur. Aggravantes intra eandem speciem sunt illæ, quæ non habent malitiam specie distinctam ab actu principali, illum tamen aggravant, & augent eius malitiã intra idem obiectum, & eandem speciem, vt furari mille, in quo peccato furtum pertinet ad substantiam actus: quòd autem furtum sit vt mille, est circumstantia notabiliter aggravans, & quia furtum, vt mille est intra idem obiectum furti, ideo non mutat, sed tantum aggravat, & auget furti malitiam. Item, magna intensio, seu longa temporis mora odio prosequi proximum, vel in malo proposito manere, odium enim proximi est substantia peccati; quòd autem hoc odium sit intensissimum, aut duret per multum tempus, est circumstantia aggravans intra eandem speciem odij. Minuentes sunt quæ minuunt malitiam peccati, seu actus principalis: quarum aliæ minuunt malitiã notabiliter intra eandem speciem, qualis est circumstantia metus alicuius mali, impellentis ad furtum committendum; metus enim in hoc casu videtur minuere malitiam intra eandem speciem, eo quòd furtum non est omni-

no voluntarium, sed aliquò modo inuoluntarium; talis etiam circumstantia odij, quòd statim ac sic elicita, fuit animo depositum. Aliæ verò, quæ nõ minuunt notabiliter, sed parum aut fere nihil, vt furari centum, aut centum & duo: denique alię ita minuunt, vt de mortali faciunt veniale, vt furari vnum obolũ, aut si ex inaduertentia alicui alampam impingat, aut furtum rei notabilis committat, aut occidat: talis etiam est occisio cum ira, sed in defensione vitæ, seu honoris. His postis.

3. Conueniunt DD. circumstantias mutantes speciem esse necessario aperiendas in confessione, quòd adeò verum est, vt Ledesma in *sum. cap. 8. de pœnitent. concl. 3.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 4. n. 86.* & Villalob. *tom. 1. tract. 9. diff. 36. num. 1.* existimant, & bene quidẽ, esse de fide. Ratio fundamentalis est, nam ex fide est, ex Trident. *sess. 14. cap. 5. Canon 7.* esse necessario confitenda omnia, & singula peccata mortalia, at hæc circumstantiæ mutantes speciem sunt peccata mortalia, vt supponitur; ergo de fide est esse necessario confitendas: idque confirmat communis vsus fidelium, & vniuersalis Ecclesiæ consuetudo. Requiritur etiam ad hoc, vt confessarius, qui iudex est, & medicus, rectè iudicet, & salubriter medeat. Vide Suarez *disp. 21. sect. 1.* Coninch *disp. 7. dub. 3.* Bonacin. *tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. diff. 3. num. 6.* Aduertendum tamen cum Caiet. *opusc. de confess. q. 5.* quem sequitur aliqui recentiores, vt Rodriguez in *sum. cap. 5. conclus. 3.* non teneri penitentem circumstantias difficillimas cognitu, sed communiter notatas confiteri, ita enim aiunt, Tridentinum esse intelligendum: hoc autem non probat Ledesma post *conclus. 3.* & meritò; nam Concilium indistinctè loquitur. Concedimus tamen excusari aliquando penitentem à peccato non confitendo illas difficillimas, si eas inuincibiliter ignorat, non verò quia non teneatur.

4. Conueniunt etiam omnes fere Doctores apud Bonacinam *sup. num. 4.* & Suarez *disp. 22. sect. 3.* cum S. Thom. *quæst. 9. add. artic. 2.* circumstantias minuentes intra eandem speciem, & non illam mutantes, non esse necessario confitendas, vt si ex nimia passione tentationi subcubuit; aut si inuita peccauit, aut virgo indignis consensit in stuprum. Tum, quia hoc innuit Trid. *ubi sup.* dicens, omnes circumstantias mutantes speciem esse necessario confitendas; ex quo licet inferre, notabiliter minuentes, non esse necessario confitendas. Tum, quia cum circumstantiæ minuentes adiuuent potius ad excusandum penitentem, quam ad exprimenda peccata; necesse ergo non videtur, per se loquendo, tales circumstantias exprimere, nisi fortè confessarius iusta de causa de illis penitentem interroget. Nec obstat, confessarium ob tacitam circumstantiam minuente posse existimare, peccatum esse grauius; nam ex hoc nullum incommodum subit pœnitens; quòd si aliquid subit, voluntariè subit cedès iuri suo. At si probabiliter valde minuat, existimat Villalobos *sup. num. 11.* esse exprimendas, vt si mulier oppressa peccauit, aut ob metum mortis. Attamen, si non minuat, ita vt mutare faciat speciem, non existimo, esse necessario exprimendam, ob rationẽ dictam: possunt tamen circumstantiæ minuentes exprimi, si velit pœnitens, ad veritatem totam sincere exprimendam propter remediũ. Filiuc. *infra.*

infra. Quòd si ita minuant peccatum, vt faciãt mutare speciem, vt si efficiãt veniale, quod erat mortale, præcisa tali circumstantia, vt contingit, quãdo quis graue damnum intulit ex imperfecta aduertentia, aut furatus est solũ sex nũmos, cõmune etiã est, tales circumstantias esse exprimendas; nã peccatũ veniale, vt veniale, & mortale, vt mortale, est confitendum, aliter confessarius non poterit rectẽ iudicare, & mederi: idem dic quando tolleret circumstantia vnam malitiam mortalem, relicta alia, vt si quis occideret Clericum, sciens tantum esse hominem, ignorans tamen inculpabiliter esse Clericum; aliter enim daretur occasio confessario decipiendi in re graui. Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 3. n. 91.

5 Tota igitur difficultas est de circumstantijs notabiliter aggrauantibus intra eandẽspeciem. Dixi semper, notabiliter aggrauantes, nam si parum aggrauant, conueniunt DD. non esse necessario confitendas. Dux sunt de hac re opiniones oppositæ, & vnaquæque habet pro se graues authores. Prior affirmat, eas esse necessario confitendas, quam ex antiquis tenet Altifiodorensis, Alensis, Marfilii Maio & relati à Diana part. 1. tract. 7. resolut. 1. Ca. ietan. verb. Confessio, condit. 15. inter recentiores, Sotus dist. 18. quæst. 2. artic. 4. Suarez in 3. p. tom. 4. disp. 22. sect. 3. Sanchez in Decalog. lib. 2. c. 11. num. 14. Ledesm. in sum. cap. 18. de pœnitent. conclus. 4. Henriquez, Fagundez, Coninch, Llamas, Ioan. de la Cruz, Carrillo, & Syluius, vt refert Diana vbi sup. quam opinionem probabiliorẽ existimat Villalobos part. 1. tract. 7. diff. 36. num. 7. & Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 4. num. 8. vbi eã limitat, vt non intelligatur de omnibus aggrauantibus notabiliter, nam sic, ait, improbabilis est hæc sententia, vt e efficaciter probat Nauarr. in cap. consideret de pœnitent. à num. 6. & constabit ex confirmatione opositæ sententiæ: sed tantum de ijs, quæ notabiliter aggrauant ex communi æstimatione, vel iudicio prudentum, vt pluribus Suarez sup. num. 6. Hanc opinionem probant primò ex vsu fidelium timoræ conscientie, qui solent has circumstantias explicare. Secundò, quia sæpè reseruatur peccatum habens circumstantiam aggrauantem; sed Ecclesia non reseruat nisi ea quæ sunt de necessitate confessionis; ergo. Tertio, quia si confessarius interrogat, vt potest ex officio suo, tenetur pœnitens dicere veritatem; at interrogatio non addit nouam obligationem, sed eam supponit; ergo etiam si nõ interroget, per se tenebitur. Quarto, quia aliter non videtur explicari tota malitia peccati, nec poterit confessarius rectẽ iudicare, nec mederi, atq; ita, ait Villalobos, idem dicendum est de ijs, ac de mutantibus speciem.

6 Altera sententia negat esse necessario confitendas, quam ex antiquis tenent S. Thom. in 4. d. 16. quæst. 3. artic. 29. D. Bonau. dist. 17. quæst. vlt. Durando, Gabriel, Palud. Scotus, Cartus. Aloray. Albert. Ouand. Herrera, Adrian. Turrecrem. Viguer. Antonin. Couarru. Sylu. Tab. Armill. Angel. sum. Confessor. Cordub. Medin. c. de Confessor. relati à Diana part. 1. tract. 7. resolut. 1. & ex recentioribus Nauarr. cap. 6. num. 6. & in cap. consideret de pœnitent. dist. 5. num. 6. Vazquez in 3. part. tom. 4. quæst. 91. art. 1. dub. 2. & 3. Reginald. in praxi, tom. 1. lib. 6. cap. 5. num. 135. Lelius lib. 4. cap. 3. dub. 12. num. 8. Ioann. Sancius in select. disp. 11.

num. 6. Valencia tom. 4. disp. 7. quæst. 11. punct. 1. Gyptius, Ortiz, Zenardus, Ochania, Puteanus, Refantius, Zerola, vt refert ipse Diana, & hanc vocant probabilem aliqui ex aduersarijs, vt Henriquez lib. 5. cap. 7. num. 4. Fagundez de præceptis Eccles. præcept. 2. lib. 4. cap. 2. num. 6. in fin. Villalob. vbi sup. num. 8. vbi dicit: Si alguno quisiere seguir la opinion contraria, no le podemos condenar, puez tiene tan buenos padrinos, y la podrá seguir. & Filiuc. sup. num. 87. hanc sententiam ait esse probabilissimam, eamque sequitur Bonacin. tom. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 2. punct. 2. S. 3. diff. 3. num. 5. & Diana vbi sup. vbi censet non esse minus probabile, & tutam, ac affirmantem. Probatur primò, quia Trident. sess. 14. cap. 5. tradens exactam doctrinã eorum, quæ necessaria sunt ad Sacramentum pœnitentiæ asserit illas circumstantias necessario esse exprimendas in confessione, quæ mutant speciem; ergo videtur supponere virtualiter, & implicite indicare, non esse necessario confitendas circumstantias tantummodo aggrauantes, vt indicant illa verba: Nihil aliud ab Ecclesia exigitur à pœnitentibus, quam vt, &c. Secundò, quia iure diuino solum tenetur quis confiteri omnia peccata mortalia, sed reticendo circumstantias, quæ non prohibentur speciali præcepto, confitetur omnia peccata mortalia; ergo. Non enim constat, dari præceptum diuinum ad id obligans; aut saltem dubium est, an detur tale præceptum; in dubio autem iuris, & præcepti fauendum est possidenti suam libertatem. Tum etiam, quia si vera esset opposita sententia, teneretur peccator scire circumstantias aggrauantes, sicut tenetur scire peccata mortalia, quod est valde durum, nimisque angerentur fideles ex tali obligatione, cum pauci bene cognoscant, & rite intelligant quænam sint circumstantiæ aggrauantes. Quare, ait Diana, in furto magnæ, vel mediocris quantitatis, sufficit sic confiteri, fateor me commisisse furtum, quod attingit peccatum mortale.

7 Sit conclusio, etsi hæc duæ opiniones sint valde probabiles; ego autem inclinarem magis in fauorem secundæ sententiæ, tum ob autoritatem D. Thom. & Bonau. & aliorum grauissimorum Doctorum, tum ob rationes haud infirmas, quibus fulcitur: sed aduertendum, Doctores aliquos, qui hanc secundam sequuntur sententiam, eam limitare, vt refert Filiuc. sup. num. 89. in casibus sequentibus in quibus tenetur pœnitens circumstantias aggrauantes aperire. Primò, in incestu in primo gradu: secundò, in odio per annum, mensem, aut hebdomadam, quia probabiliter præsumitur, interrupfisse voluntatem, & multiplicasse actus: tertio, in furto magnæ quantitatis: quarto, in voluntate occidendi plures homines: quinto, in percutiente aliquem ferro tricipiti, aut infligente tria vulnera lethalia: sexto, in eo qui tota nocte fadè cū fœmina concubuit, etiam si semel rem habuerit: septimo, quando quis excessit nimis ordinarium modum peccati: octauò, cum delicti enormitati, seu grauitati annexa est excommunicatio reseruari, vel quantitati furti, vel alterius rei, reseruat. Sed respõderi potest ad hæc primò, alios quàm plures Doctores absolute asserere circumstantias aggrauantes non esse necessario confitendas. Secundò, idèd in dictis casibus esse circumstantias aperendas, non eo quòd solum sint aggrauantes, sed quia

quia vel mutant, vel quia sunt obiectum peccati principalis, suntque necessariae ad perfecte explicandum eius malitiam, ut ex infra dicendis constabit: & loquendo in particulari ad primum dico, ideo incertum in primo gradu esse explicandum, quia ut dixi in Decalogo *lib. 6. cap. unico. dub. 6. num. 4.* mutat speciem, & dicitur infra. Ad secundum, ideo tunc odij tempus esse aperiendum, quia praesumuntur peccata numero multiplicata. Ad tertium respondeo primo, sufficere dicere se surripuisse quantitatem attingentem materiam mortalem. Vel secundò, quia notabilis quantitas se habet ex parte obiecti, requiriturque ad explicandum perfecte malitiam individualement. Ad quartum, ideo voluntas occidendi plures homines est aperienda, quia multiplicat numero peccata, tot, quot sunt homines, ut dixi *sup. dub. 3. num. 1.* Ad quintum videtur communiter non ita valde aggrauare. Ad sextum, dixi iam in Decalogo *lib. 6. cap. unico. dub. 1. num. 15.* & hic, esse valde probabile, non esse necessario confitentiam talem circumstantiam: idem dic de septimo, nisi talis modus mutet speciem peccati. Ad octauum admitto quidem, tunc esse manifestandam talem circumstantiam, & hoc non quidem per se, sed per accidens, ratione scilicet reservationis. Quare concludi potest, sententiam asserentem circumstantias aggrauantes non esse confitendas, absolute esse veram, modò circumstantiae tales maneant intra eandem speciem, nec habeant reservationem annexam.

8 Si autem roges, quanam sint circumstantiae notabiliter aggrauantes in eadem specie. Respondeo vniuersaliter non posse tradi certam regulam, sed relinquendum esse communiter arbitrio prudentis, communi aestimationi, & conscientiae poenitentis, qui si cognoscat in actu notabilem deformitatem, tunc signum est, talem circumstantiam multum referre ad morale iudicium. In particulari autem haec censentur aggrauantes. Primo, gradus consanguinitatis (idem de affinitate) usque ad quartum. Secundò, in detractione magis aggrauat falsum imponere, quam occultum verum reuelare. Tertio, grauius peccat frangens ieiunium edendo carnes, quam comedendo saepius in die cibos non prohibitos. Quarto, in homicidio multorum hominum, vel mutilatione, etiam si vnico ictu secutum esset, & secundum opinionem eorum, qui tenent esse vnum numero peccatum. Quintò, si a istis opinio probabilis, quòd circumstantia illa differat specie, tunc saltem erit circumstantia aggrauans: sic exprimiendi sunt iuxta primam opinionem gradus consanguinitatis, & affinitatis. Item, homicidium eius, qui deinde in frustra concisus esset; pertinet enim ad scientiam, ex probabili opinione, distinctam speciem ab homicidio. Vide Filiuc. *rom. 1. tra. 7. cap. 3. num. 90.* Suar. *de poenit. disp. 22. sect. 3. n. 13.*

Aduertit tamen, & bene, Caiet. *verb. Confessio.* confessarium non debere esse nimis anxium, & scrupulosum in inquirendis omnibus circumstantiis, tantum enim, ait, inquirere tenetur eas bona fide, moraliter, & secundum prudentiam.

9 Quares secundò, ad quae capita reuocari possint omnes circumstantiae, quae possunt speciem mutare, augere vel minuere. Respondeo communiter à Doctoribus reduci ad haec septem capita. S. Thom. *1. 2. quaest. 7. art. 3.*

10 Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. Vox autem quoties non pertinet ad circumstantiam, sed ad peccati multiplicationem necessario explicandam, & ad substantiam confessionis necessario pertinentem.

11 Prima circumstantia est, *Quis*, id est, non persona peccans absolute sumpta, nam sic eius libertas ad substantiam actus pertinet. S. Thom. *1. 2. quaest. 73. art. 10.* sed qualitas, & conditio personae peccantis, & haec aliquando tribuit actui principali nouam speciem, consequenter esse necessario confitentiam, ut in sexto praeepto, si peccans sit voto castitatis adstrictus, coniugatus, consanguineus, vel affinis, si foemina sit virgo, de quibus, & quando mutant, quando verò augeant tantum speciem, dixi late in Decalogo *lib. 6. cap. unico.* Item, si aliquis aliquid omittat, vel faciat, ad quod praestandum, vel omittendum tenetur ex officio, vel iuramento: sic iudex aliquis rapiens, &c. tenetur aperire esse iudicem, & violans iuramentum tenetur hanc circumstantiam aperire. Circumstantia scandalali quando mutet speciem, & quando sit necessario exprimenda, dixi late in Decalogo *lib. 1. cap. 6. dub. 5.* Quando verò circumstantia personae peccantis non mutat, sed solum aggrauat speciem peccati, potest tute omitti, iuxta secundam, & probabilissimam sententiam.

12 Secunda est, *Quid*, quae non significat obiectum, quod pertinet ad substantiam operis, sed multitudinem materiae, non verò quoad quantitatem discretam, seu numerum, sed effectum extrinsecum ortum ex peccato, ut si parum, aut multum furatus est: si à paupere, cui nimis nocuit: si homicida intulit damnum graue filijs, & vxori, in ijs ergo casibus poenitens secundum priorem opinionem tenetur has circumstantias aggrauantes confiteri, secus secundum aliam, quam sequimur, nisi aliàs mutet speciem, aut habeat casum reservatum annexum. Debet autem damnum esse prauius, & prauius saltem virtualiter, & interpretatiue, ad hoc ut illud teneatur poenitens confiteri, aliter enim est innoluntarium damnum, & euentus casualis. Ledelma *cap. 19. de poenit. circa circumstant. Quid. conclus. 1. in circumstantia*, *Quid.* cum S. Thom. *1. 2. quaest. 73. art. 8.* vide Henriquez *lib. 5. cap. 7. n. 7.* Ad hanc reducitur circumstantia circa quid, seu cui damnum inferitur, quae aliquando mutat speciem, ut si iniuria illata sit Principi, patri, Sacerdoti, aut si cognouit virginem, seu coniugatam. Aliquando aggrauant tantum, ut si iniuria affectus sit benefactor, aut vir nobilis: quae circumstantiae considerandae etiam sunt in actu interiori. Henriq. *cap. 6. num. 3.*

13 Tertia est, *Vbi*, id est locus, in quo delictum perpetratur, quae circumstantia aliquando mutat speciem, ut si locus sit sacer, tunc enim peccatum in eo commissum est sacrilegium. Nota tamen, non omnis talis loci irreuerentia est sacrilegium, sed ea tantum, quae specialiter loci sanctitati, & eius immunitati repugnat, ut homicidium, etiam iudiciale, feminis voluntaria effusio, etiam matrimonialis, vel extra vas, furtum rei ad Ecclesiae possessionem, vel custodiam pertinentis, vel in Ecclesia commissum. Item, in Ecclesia profanos actus exercere, ut tritare segetes, comprimere vvas, mercatum facere, representare comedias nimis lasciuas, exercere actus

actus iudiciales, præsertim in causa sanguinis, conuuium magnum, actus bellicus, immunditiæ naturales notabiles absque necessitate. Henriquez *lib. 5. cap. 6. num. 5.* de sacrilegij peccato, eiusque speciebus. vide in Decalogo *lib. 1. cap. 10. dub. 15.* Nomine autem loci sacri intelliguntur omnia Tempia, Monasteria, Hospitalia, & Oratoria auctoritate Episcopi approbata, in quibus tam sacrificium Missæ, quam alia diuina Officia celebrantur, vt dixi *loco cit. num. 4.* vide Henriquez *loco cit. cum Nauar. cap. 6. num. 3. cap. 25. num. 17. & 28.*

14 Quarta est, *Quibus auxilijs.* Particula hæc denotat personam, cuius opera, vel consortio vitur quis in parando delicto, vt si quis ad sollicitandam foeminam ad peccatum vtatur aliquo mediatore, vel mediatrice; vel si inducat aliquem ad furandum, vel ad fornicandum; is enim nouum peccatum committit, cum sit causa ruinæ proximi, vt bene Nauar. *cap. 16. num. 13.* & alij, quos reuli in Decalogo *lib. 1. cap. 6. dub. 5. num. 13. 14. & 25.* vbi de scandalo, & de persona inducente aliam ad peccatum. Vide ibi. Huc reducitur circumstantia complicitis, de qua propter eius specialem difficultatem dubio sequenti.

15 Quinta est, *Cur*, id est, propter quid, quod intelligitur de fine non intrinseco, sed extrinseco, quæ quidem circumstantia aliquando mutat speciem, estque necessariò confitenda, vt si furetur gladium ad occidendum, clauem ad furandum, vel pecuniam ad adulterandum; is enim duo peccata committit, cum finis extrinsecus habeat distinctam malitiam, quam habet furtum ex sua natura. Est tamen difficultas, an teneatur exprimere simul, se furatum esse ad occidendum; an verò sufficiat, dicat, & separim confiteatur furtum, & homicidium. Syl. *verb. Confessio. quæst. 10.* Ledesma *de pœnit. cap. 19. in circumstantia*, Cur, & Bonacina *sup. num. 25.* cum alijs existimant teneri vtrumque simul explicare; nam, inquirunt, in hoc casu furtum habet malitiam homicidij. De quo vide *hoc cap. dub. 2. vers. Hinc sequitur.*

16 Sexta est, *Quomodo*, quæ spectat ad modum, quo delictum committitur, vt si fortiter, magno conatu, & intentione: at quia circumstantia conatus, & intentionis non potest certò cognosci, seclusa duratione longi temporis, aut quantitate obiecti, satis est confiteri magno conatu habere, v. g. odio inimicum, & hoc solum in opinione asserente aggrauantes esse confitendas. Potest tamen modi circumstantia aliquando mutare speciem, sicque esse necessariò confitendam, v. g. si alienum violenter rapuit, quia committit rapinam, quæ specie differt à furto, quod est receptio rei alienæ occultò, & sine vi, vt dixi in Decalogo *lib. 7. cap. 5. dub. 1. & 2.* Item, si rapuit virginem, eamque violauit vi. Idem, si proditoriè occidit, nam in nostra Diocesi Valentina est casus reseruatus. Non tamen est necessariò exprimendum, peccare cum confidentia diuinæ misericordiæ, & poenitiæ faciendæ. S. Thomas 2. 2. *quæst. 21. art. 2.* Caiet. ibi. Nauar. *cap. 6. num. 4.* bene verò si ex præsumptione, aut desperatione peccauit, nam hæc mutant speciem. Vide Ledesmam *vbi sup.* Huc pertinet peccare ex conscientia erronea: quare qui omisit Missam, vel laborauit in die, quem festum existimabat ex errore; vel leuauit festucam, quam leuare putabat esse peccatum

mortale, tenetur id exprimere, quia addunt nouam malitiam (etiãsi ex errore) specificam. Huc etiam pertinet peccare ex scientia, seu malitia; at communiter non est necessariò exprimenda; non enim mutat speciem, nec notabilissimè aggrauat. Vide Henriquez *lib. 5. cap. 6. num. 4.*

17 Septima, & vltima est, *Quando*, quæ significat tempus, quo peccatum committitur: quæ aliquando mutat speciem, sicque est necessariò confitenda; vt si quis celebret post prandium aut bis comedat in die ieiunij, aut seruilia opera præstet in die festo. Non tamen omne peccatum ratione temporis habet specialem malitiam necessariò exprimendam, ideoque qui furatur, vel adulteratur in die festo, etiam in hebdomada sancta, non contrahit nouam specialem malitiam, quia hæc eo tempore speciali præcepto non prohibentur. Nauar. *cap. 6. num. 10.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. diff. 3. num. 19.* Huc reducitur circumstantia decretionis temporis in peccato, quæ si notabilis est, vt inimicitia per annum, vel per mensem, confitenda est, sequendo priorem opinionem: secus verò si cõmunis sit, vt per diem, horam, aut hebdomadam. Nec qui in die, qua incidit duplex festum, & omisit Missam, tenetur circumstantiam duplicis festi explicare; non enim multiplicat peccata. Henriquez *sup. num. 6. & infra*

Hæc breuiter de ijs septem circumstantijs. Si ampliorem explicationem desideras, vide Valenciam *tom. 4. disp. 7. quæst. 11.* Suar. *disp. 22. sect. 4.* Coninch *disp. 7. dub. 4.* Azor. *1. part. lib. 2. cap. 4.* Sayrum in *Clauis lib. 2. cap. 3.* Henriq. *lib. 5. cap. 6.* & Sanchez in *opere morali.* Aduertendum tamen cum Syl. *verb. Confessio. §. 14. & 15.* non teneri confessarium has circumstantias interrogare, sed eas tantum, quas prudenter iudicauerit omittere poenitentem negligenter, ne scilicet modum peccandi illum doceat.

18 Quamuis ex hucusque dictis constare possit, quando circumstantiæ mutant speciem, consequenter quando sint confitendæ, & quando omitti possunt: nihilominus tamen claritatis gratia adducam aliqua consuetaria, seu exempla, quibus hæc magis elucescunt, & plurimi casus resoluuntur.

19 Primò sequitur, virum carnaliter peccantem non teneri exprimere, fuisse, vel non fuisse virginem. Suarez *disp. 21. sect. 4. num. 7.* & communiter Doctores, & dixi in Decalogo *lib. 6. cap. unico. dub. 3. num. 5.* nam etsi per primum actum amittat laureolam virginibus debitam, non tamen habet ille actus specialem malitiam in viro, vt ibidem diximus.

20 Secundò, ille, qui virginem per vim deflorauit, vel sic eam violare desiderans, tenetur hanc circumstantiam aperire, quia mutat speciem. At si absque vi, & illa consentiente eam cognouit, probabile est, & tutum, non teneri aperire, illam esse virginem, quia sic non est stuprum propriè, nec circumstantia mutans speciem, vt dixi cum alijs in Decalogo *lib. 6. cap. unico. dub. 3. num. 8.*

21 Tertiò, confessarius, qui carnaliter cognouit poenitentem (etiãsi nefandè cognoscat virum) non committit propriè incestum, nec tenetur hanc circumstantiam confiteri, dicendo se copulam habuisse cum filia, vel filio confessionis, sed sufficit, dicat

dicat habuisse copulam cum foemina coniugata, vel soluta; quia cum talis copula non sit proprie incestus, non mutat speciem; incestus enim committitur inter cognatos; at Sacramentum poenitentiae non inducit cognationem spiritualement, quia in nullo iure reperitur expressum, ut patet ex cap. fin. de cognat. spirit. in 6. vbi postquam dixit cognationem spiritualement oriri ex Baptismo, & Confirmatione, addit, ex datione verò aliorum Sacramentorum cognatio spiritualis nequaquam; vnde non obstat cap. 30. quæst. 1. vbi poenitentes vocantur filij spirituales: quia responderetur, vel dictum caput fuisse correctum per dictum cap. fin. vel in illo cap. loqui de incestu, & cognatione spirituali improprie, & metaphoricè, ut sentit Diana part. 2. tract. 17. resol. 11. vbi hanc opinionem existimat probabiliorè; modò tamen illam non cognoscat intra confessionem, vel proximè ad illam; nam tunc committit graue sacrilegium, estque denuntiandus Inquisitoribus, ut latè dixi in Decalogo lib. 1. cap. 3. dub. 18. Ita Bonacina cum alijs, & dixi in Decalogo lib. 6. cap. unic. dub. 6. num. 1. Limitat etiam Bonacina, modò non sit Parochus, nam tunc eo quòd ex officio còpetat prospicere pro salute spirituali proximi, existimat committere speciale peccatum necessariò confitendum; quam quidem limitationem tanquam necessariam non admittimus dist. dub. 6. num. 1. propter ibi adducta. Tum etià, quia alijs confessarijs, supposito quòd audiant poenitentes, etiam illis incumbit onus procurandæ salutis poenitentis, & tamen ij, secundum Bonacinam, non tenentur talem circumstantiam fateri; ergo nec Parochus: modò tamen Parochus (idem de alijs) aliàs non baptizauerit poenitentem, nam tunc accederet ad filiam spiritualement, cum cognatio spiritualis còtrahatur ex Baptismo, & Confirmatione, ideoque teneretur hanc circumstantiam explicare.

22 Quartò, qui carnaliter cognouit cognatam, aliqui non improbabiler asserunt sufficere, ut dicat commississe incestum, non explicando gradum, nec an sit affinis, aut consanguinea, eo quòd existiment cù Caiet. 2. 2. quæst. 114. art. 9. incestum cum affine esse eiusdem speciei. Alij, ut Bonacina quæst. 4. de marim. punct. 8. propos. 4. & vbi de poenitentia dist. 5. quæst. 5. sect. 2. punct. 2. S. 3. diff. 3. num. 9. asserunt, non solùm exprimendum esse, an sit affinis, vel consanguinea, sed etiam gradus affinitatis, vel consanguinitatis; quia, inquit, hoc pertinet ad obiectum actus, & non ad eius circumstantiam. Placet tamen nobis sententia Filiacij tract. 30. cap. 5. num. 97. & 100. quam secuti sumus in Decalogo lib. 6. cap. unico. dub. 6. num. 5. videlicet teneri exprimere, an sit consanguinea, an verò affinis, & an fuerit affinis, & an fuerit in primo gradu affinitatis, vel consanguinitatis, huncque esse exprimendum, in alijs verò sufficere dicere commississe incestum cum affine, vel cum consanguinea extra primum gradum; nam ut ibi diximus, solùm in primo gradu additur specialis malitia, in alijs verò solùm erit circumstantia aggrauans, quæ ut diximus sæpè, probabiliter potest omitti. Quare qualitas gradus non spectat ad obiectum essenziale, ut existimat Bonacina, sed se habet ad illud quasi per accidens, & ut sola circumstantia aggrauans. At si incestus esset reseruatus vsque ad certum gradum, ut est in nostra Diocesi Valentina, tene-

tur tunc exprimere gradum, non præcisè ratione incestus, sed ratione reseruationis. Tenetur tamen exprimere, an cognouerit cognatam legalem, nam huius copula reducitur ad incestum. Similiter, an cognouerit filiam spiritualement ex Baptismo, vel Confirmatione; nam hæc copula habet specialement luxuriæ malitiã, quam aliqui reducunt ad incestum, sed meliùs reducenda ad sacrilegium, ut cum Lesio dixi in Decalogo loco cit. num. 1. vbi etiam dixi, reduci ad incestum copulam cum consanguineis sponsa in primo gradu. Vide ibi.

23 Quintò, coniugatus cognoscens solutam tenetur exprimere se esse coniugatum, quia hic actus præter luxuriam habet malitiam specificam adulterij: ad idem tenetur soluta cum eo congregiend, quia participat cum adultero. Imò, si duo sint coniugati, tenentur id expresse dicere; quidquid Sa verb. Confessio. num. 30 non quia sit circumstantia tantùm aggrauans, sed quia tunc est duplex numerica malitia eiusdem speciei, sicut quando quis vnico ictu duos homines interficeret, duobus detraheret, aut malediceret, ut cum Lesio dixi in Decalogo lib. 6. cap. unico. dub. 5. num. 4.

24 Hinc fit, cognoscentem Monialement teneri hanc personæ circumstantiam confiteri, quia mutat speciem; probabile tamen est, satisfacere dicendo cognouisse eam, quæ habet votum castitatis, tacendo professionem; quia ut dixi in Decalogo lib. 6. cap. unico. dub. 7. num. 10. cum Sanchez, & Diana, probabile est, professum, vel professam satisfacere in confessione, si dicat se violasse votum castitatis, non manifestando votum solenne. At si habens votum castitatis cognoscat foeminam etiam illo voto adstrictam, tenetur id explicare, ut diximus, quando vterque est coniugatus. Si verò ipsa solus ligatus est voto duplici castitatis, ipsa verò est soluta, non tenetur manifestare duplex votum, sed satisfacit dicendo esse voto castitatis adstrictum, ut dixi loco cit. quia illa duo vota sunt obligationes eiusdem rationis. Deinde, quia ut ait Bonac. tom. 1. dist. 5. quæst. 5. sect. 2. punct. 2. S. 3. diff. 3. num. 13. quia illa duo vota eiusdem personæ habent se ut duo numero præcepta. Limitat tamen Bonacina, modò vota sint eiusdem rationis, nam si sint diuersæ rationis, ut si vnum sit simplex, alterum solenne, ait vtrumque exprimendum esse. At sufficit, dicat se habere votum solenne: imò ut dictum est, & dixi in Decalogo loco cit. probabile satisfacere dicendo, se violasse votum castitatis, non manifestando solenne, eo quòd hæc duo vota non differant specie, ut ibidem dixi cum Sanchez, Filiucio, & Castro Palao.

25 Sextò, qui commisit tria peccata cum tribus foeminis eiusdem conditionis satisfacit dicendo ter fornicatum fuisse: si autem sint diuersæ conditionis, ut si vna sit virgo, alia coniugata, alia soluta, tenetur id explicare. Similiter si quis in actu mollitiei concupiuit virginem, coniugatam, aut Monialement, tenetur id aperire, nam hæc circumstantiæ mutant speciem, etiam in actu interiori. Ita cum alijs Bonacina sup. num. 14. & Doctores communiter. Cætera pertinentia ad species, modos, & circumstantias luxuriæ sufficienter dicta sunt à nobis in sexto præcepto.

26 Septimò, qui inculcit iniuriam patri, vel Principi, vel superiori, tenetur id aperire; nam ob circum-

circumstantiæ personæ habet specialem malitiam, ob reuerentiam specialiter his debitam, vt dixi in Decalog. lib. 4. cap. 2. dub. 1. 2. & seqq. & docet Henriquez lib. 5. cap. 6. num. 3. vbi etiam existimat explicandum esse, an iniuria illata sit Sacerdoti, eo quod Sacerdotibus peculiaris debeatur reuerentia. Secus si iniuria illata sit viro nobili, vel cognato, aut cognato, vel benefactori; nam huiusmodi circumstantia non videtur ita peccatum aggravare, vt malitiam mortalem specie diuersam actui superaddat. Ita Bonacin. sup. num. 15. & ego ipse.

27 Octauo, qui vno actu percussit plures, aut infamauit, aut pluribus iniuriam intulit, teneri numerum personarum exprimere, non quia sit circumstantia mutans speciem, sed quia est obiectum terminans, & determinans ipsum actum, vel quid necessarium ad explicandum individuale malitiã, vt docet Bonac. sup. n. 16. seu vt melius, & clariùs loquamur, est quid necessarium ad explicandum numericè, seu numerũ peccatorũ, quia vt dixi hoc dub. n. 1. qui intendit decem homines occidere, vel eos vnicò ictu occidit, decẽ numero peccata comittit. Idẽ etiã putat Bonac. n. 16. cit. dicẽdu de eo, qui vno, & eodem actu surripuit à pluribus quantitatẽ notabilem, aut vno actu vni familiæ, aut pluribus maledicit, quia in ijs casibus tot numero committit peccata, quot sunt personæ, vt dixi hoc. cap. dub. 3. num. 7. Non tamen oppositum est improbabile, vt cum Vazquez quæst. 91. artic. 1. dub. 4. n. 8. & 10. tenet Bonac. loco cit. videlicet non teneri in dictis casibus numerum personarum exprimere: at quod dixi, us est verius, & tutius.

28 Nono, in furto explicanda est eius quantitas, non quia sit circumstantia, sed quia est quid pertinens ad substantiam talis actus, & necessarium ad exprimendam malitiam individuale actus; aliter enim confessarius non posset admonere pœnitentem de obligatione, & ordine, quo tenetur ad restitutionem; ijque est vsus communis, & praxis timoratorum. Sanchez in summ. lib. 4. cap. 11. nu. 24. Henriquez lib. 5. cap. 7. num. 4. & cum alijs Bonacin. sup. num. 17. Non tamen est improbabile, vt ait Bonacina, & bene, supra. cum Vazquez quæst. 91. artic. 2. dub. 4. num. 5. & alijs, non esse necessariò exprimendam quantitatem furti, sed sufficere, quod confessarius cognoscat, an sit peccatum mortale, aut veniale furti; sicut qui surripuit multas res diuersi valoris, satisfacit dicendo, se surripuisse res alienas in magna quantitate: sic etiam qui vno impetu ter aliquem appellauit furem, semel tantum appellasse dicitur, & vnum peccatum commisisse numero, vt dixi sup. dub. 3. cit. n. 5. sicque satisfacit dicẽdo aliquẽ affecisse graui iniuriã, addit Bonacin., non videri improbabile eum, qui sæpius aliquem affecit grauib. iniurijs eiusdem, aut etiã diuersæ rationis, satisfacere dicendo, se aliquem grauib. iniurijs toties affecisse, non expressa qualitate iniuriæ, quod maximè procedit in opinione asserentium omnes detractiones, conuitia, & contumelias esse eiusdem speciei, de quo dixi in Decalog. lib. 7. cap. 10. dub. 2. num. 4. & lib. 8. cap. vltim. dub. 2. num. 2. quæ omnia etsi probabilia sint, & tute sequi possint, oppositum existimat Bonacina probabilius, cum Henric. lib. 5. cap. 8. num. 3. vnde sicut secundum suam sententiam in furto est exprimenda quantitas; sic in iniurijs alteri il-

latis eiusdem, vel diuersæ rationis. Attamen si iniuria eodem tempore, sicut sine illata sine faciente rationis, quia moraliter continuantur, & faciunt vnum numero peccatum, vt dixi sup. dub. 3. n. 5. sufficit exprimere, aliquẽ semel iniuria graui affecisse: si autem sint diuersæ rationis, vt si eum furem, & aduiterum appellauit, verius videtur; id teneri exprimere, præsertim in opinione asserente contumelias differre specie, si peccata, quæ obijciuntur, specie differant.

29 Decimo, ille, qui occidit, non satisfacit dicendo vulnerasse, aut percussisse, nã actus externus, qui exprimendus necessariò est, non exprimitur tunc sufficienter. Qui verò hominem occidit, & iam mortuum ex odio, aut inuidia diuidit illum infrustra, vel continuat vulnera, non videtur committere nouum peccatum necessariò exprimendũ, quia non mutat speciem: bene verò si hæc faciat ex ferocitate, & vt delectationem capiat in vulneribus infligendis, nam ferocitas est peccatum specie distinctum. Suarez disp. 22. sect. 4. num. 17. ex S. Thom. 2. 2. quæst. 150. artic. 2. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 2. punct. 2. S. 3. diff. 3. num. 18. Vulneras autem aliquem, qui post aliquod tempus moritur, sufficit dicat, se interemisit. Quod si lethaliter vulneras, antequam moriatur vulneratus, confiteatur, se per insidias lethaliter vulnerasse, teneatur, si ille moritur, iterum confiteri. Primò, quia à principio non fuit perfectum, & completum homicidium. Secundò, quia ratione restitutionis faciendæ notabiliter aggravat. Tertio, quia si per insidias vulnerauit, vel occidit, est casus nostro Valentino reseruatus. Vide Henriquez lib. 5. cap. 5. num. 7.

30 Vndecimo ille, qui fuit causa scandali, vt si peccauit publicè cum ruina proximi, aut alia ratione induxit non paratum ad peccandum, tenetur circumstantiam inductionis exprimere, ratione scandali, & ruinæ, cuius ipse causa fuit. Qui verò peccat cum alio, non inducendo, sed solum cooperando peccato, ad quod alter iam paratus erat voluntate actuali, aut virtuali, vel ad quod fuit ipse ab alio inductus, vt si cognouit meretricem iam paratam, non tenetur explicare circumstantiam inductionis, vt bene Suar. sup. sect. 4. num. 10. Coninch. disp. 7. dub. 4. num. 14. Azor tom. 2. lib. 12. cap. 16. quæst. 5. Henric. lib. 5. cap. 6. num. 7. & alijs apud Sanchez (etsi ipse contrarium sentiat) in summ. lib. 1. cap. 8. num. 16. quia tunc non videtur dare scandalum, seu causam ruinæ saltem notabiliter. Bonac. verò sup. num. 19 existimat, etiam tunc aperiendam esse circumstantiam inductionis, quia cooperatur peccato alterius, ideo peccat nõ solum peccato proprio, sed etiam alieno, quod sibi imputatur, vtrumque probabile, & tutum. Hoc tamen obserua, tunc solum esse aperiendam circumstantiam inductionis, seu cooperationis, quoties talis circumstantia non censetur explicata sufficienter, explicato actu principali, secus si intelligitur explicata: quare inuitans foeminam ad peccandum (modò formaliter non intendat ruinam spirituales) non tenetur aperire inuitasse, aut induxisse, quia hoc est medium ordinarium, quo vtuntur homines, ordinatum ad talem finem, quod explicato peccato, sufficienter intelligitur explicatũ, vt docent DD. citati, & dixi in Decalog. lib. 1. r. 6. dub.

dub. 5. num. 13. 14. & 15. Hoc autem limitat cum Sanchez, Bonac. *num. 20.* modò actus sit secutus, aliter ait teneri circumstantiam inductionis fateri, etiam si ipsa parata sit, nam tunc inductio, si non exprimitur, non subintelligitur.

31 Duodecimò, ille qui coram pluribus detrahit, aut de rebus turpibus loquitur, tenetur in confessione exprimere numerum coram quibus detrahit, quia fuit causa scandali, & ruinæ, quæ circumstantia, explicato principali peccato detractionis, &c. non censetur explicata. Item, quia peccata presentium personarum imputantur socijs cooperantibus; sicut autem socij plura peccata commiserunt numero; ita etiam detrahentes coram pluribus, videntur plura peccata commississe. Sanchez *lib. 1. cap. 6. num. 8.* pluralitas autem peccatorum explicanda est in confessione. Ita & Bonacin. *num. 21.* ubi addit eos, qui de rebus turpibus loquuntur cum delectatione non solum narrationis, sed etiam rerum, quæ per verba representantur, non satisfacere dicendo, se de rebus turpibus cum delectatione locutum fuisse coram pluribus, aut tot personis, sed teneri exprimere conditionem personarum adstantium, vtrum scilicet, sint solutæ, coniugatæ, aut voto adstrictæ: & qualitatem sermonis, nimirum si sermonem habuit de rebus turpibus circa coniugatos, vel circa solutos, vel de nefando vitio, &c. nam delectatio malitiam specificam ex obiecto sumit, vt dixi *lib. 6. cap. vlt. dub. 13. num. 15.*

32 Decimo tertio, consuetudo peccandi, seu reincidentia, aut reiteratio per se, non est circumstantia necessario confitenda; nam non mutat speciem, vnde poenitens non tenetur dicere, se in peccatum, quod tunc fateretur, aliàs incidisse; modò tamen cum vero dolore, & proposito, alijsq; requisitis confiteatur. Ita Suar. *disp. 22. sect. 4. num. 15.* & cum alijs Bonac. *sup. num. 22.* contra Sylu. & Henric. Dixi, *per se*, nam aliquando, & quasi per accidens tenetur hanc circumstantiam exprimere, v. g. quando confessorius iusta de causa interrogat poenitentem de consuetudine, quod quia iudex, & medicus est, potest facere, vt poenitentis dispositionem intelligat, & remedia apta applicare possit, ideo poenitens tenetur tunc obedire; quia periculum consuetudinis, vt in mollitie, abusu peierantium, &c. arguit infirmum propositum emendationis. Hinc fit, non interrogante confessorio, non esse peccatum, silere huiusmodi circumstantiam, modo cætera requisita adsint.

33 Decimo quarto, circumstantia generalis ingratitude, quam peccator commisit iterum peccando post remissionem priorum peccatorum, non est necessario confitenda; nam non habet speciale malitiam, quæ non censetur sufficienter explicata, explicato peccato principali. Bonac. *sup. n. 23.* & DD. communiter.

34 Decimo quinto, qui non audit Missam in die Dominico, in quæ incidit festum alicuius sancti, vt D. Petri, &c. satisfacit dicendo se non audisse Missam in die festo. Suarez *sup. disp. 22. sect. 4. n. 22.* Henriquez *lib. 5. cap. 5. num. 6.* & cum alijs Bonac. *num. 24.* & dixi in Decalog. *lib. 3. cap. 1. dub. 6. num. 7.* quia talis omisio non habet circumstantiam mutantem speciem, nec est nisi vnum numero peccatum, eo quod præcepta eiusdem rationis, seu

virtutes non multiplicant peccata, nisi sint de diuersis virtutibus opposita, vt etiam dixi in Decal. *lib. 3. cap. 1. dub. 6. num. 3.* Sic qui omisit ieiunium in Quadragesima in die in quem incidit aliqua vigilia, vnum tantum peccatum committit, vt dixi *sup.* propter rationem supradictam. E contra verò si fregit ieiunium in Quadragesima, ad quod tenebatur ratione præcepti Ecclesiastici, & ratione voti à se emissi, tenetur vtrumque exprimere; nam committit duo peccata specie distincta, alterum contra temperantiã ab Ecclesia præceptum; alterum contra Religionem, ad quam spectat votum. Nauarr. *cap. 11. num. 4.* Suarez *loco citato*, Bonacin. *nu. 24. in fin.* & communiter DD.

35 Decimo sexto, qui in die festo omisit Sacramentum propter studium, solum tenetur exprimere, omisit se Sacrum; quia cum studium non sit per se malum, tota malitia consistit in omissione Sacri. Azor. *11. part. l. 4. cap. 3. quest. 7.* Sanchez *in sum. l. 1. cap. 5. num. 15.* Clau. Reg. *lib. 2. cap. 6. num. 10.* Suarez *disp. 22. sect. 4. num. 11.* & cum alijs Bonacin. *sup. num. 26.* modò finis vltimus non constituitur in studio, nam tunc peccatum veniale efficitur mortale, vt cum Suarez, & Sanchez tenet Bonacin. *loco citat.* ideo in hoc casu erit confitenda talis circumstantia.

36 Decimo septimo, qui furatus est calamus, vt inuitaret aliquem ad blasphemandum, satisfacit dicendo se inuitasse, vel fuisse causam blasphemandi non expresso furto calami, nam furtum calami non habet annexam malitiam mortalem, nisi quatenus dirigitur, & ordinatur ad finem mortaliter malum. Sanchez *in Decalog. lib. 1. cap. 6. num. 10.* Secus dicendum de eo, qui rem magni momenti surripuit, præuidens, aut intendens alterum ad blasphemiam, aut ad alterum peccatum trahere, nã hic duo committit peccata diuersa necessario exprimenda in confessione. Bonac. *sup. num. 27.* atq; autem hic teneatur exprimere, se furatum esse, vt alter blasphemaret, aut sufficiat separatim, hoc tacito, hæc peccata confiteri, dictum est in quinta circumstantia, *Cur. n. 11.*

37 Decimo octauo, per se loquendo, nõ est exprimenda in confessione circumstantia temporis, aut durationis, loci, aut modi, quia huiusmodi circumstantia non addit malitiam specie diuersam, sed tantummodo videtur aggravare, vel minuere modo dicto in explicatione septem circumstantiarum. Bonacin. *sup. n. 28.* & alij.

Dub. 5. an circumstantia, seu persona complicis possit, & debeat manifestari in confessione, vt sit integra confessio.

NOta, circumstantiam personæ complicis, aut mutare speciem peccati, aut non, sed solù esse circumstantiam aggravantem: deinde manifestatione complicis, aut esse necessariam ad integritatem confessionis, quando scilicet non potest intelligi peccatum principale, nisi manifestetur complex: aut non esse necessariam, vt quando absque illius manifestatione potest explicari peccatum, & integrè confiteri: rursus, vel ex manifestatione complicis sequitur sola illius infamia, aut infamia simul, & damnum. His notatis, respondeo, &

Dico

2 Dico primò, si complicitas circumstantia non mutat speciem, certum est non esse, imò existimo nec posse manifestari, si ex hoc sequatur ei infamia. Ratio est, tum quia non est necessaria eius manifestatio ad confessionis integritatem, eo quòd, ut dictum est, circumstantiæ aggrauantes non sunt necessariò confitendæ: quòd procedit maxime in hoc casu, in quo periclitatur fama complicitis. Tum quia, ut constat infra, grauissimi Doctores tenent non esse manifestandum complicitem, si ex hoc ei sequatur infamia, etiam quando est circumstantia mutans speciem; à fortiori erit occultanda, quando non mutat speciem. Vide Henricq. *lib. 5. cap. 0. n. 8.*

3 Dico secundò, si ex reuelatione nulla sequatur infamia, quia culpa est talis conditionis, ut moraliter pro nihilo æstimetur, aut non reputetur pro infamia, eo quòd peccatores de ipsis se iactare solent, vel non ægrè ferunt, quòd talia peccata reuelentur, ut si nominetur qui prouocauit ad duellum, vel adolescens, qui deperit mulierem, aut viuellam oppressit, tunc reuelare complicitem nullum est peccatum: sicut nec peccat detractio nis peccato, quando id fit extra confessionem, ut dixi in Decalogo *lib. 7. cap. 10. dub. 3. num. 5.* Imò si id est necessarium ad confessionis integritatem, debet fieri, quia tunc obligat confessionis integritas, & ex alio capite nulla datur causà iusta ab ea excusans. Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 1. num. 341.*

4 Dico tertio, si circumstantia complicitis, seu eius manifestatio nullo modo facit, nec requiritur ad explicandam speciem peccati, illicitum est illum reuelare. Est commune, & certum, quia sic eum absque vlla iusta causà infamat: reuelare enim crimen fratris, etiam apud vnum, graue peccatum est, ut dixi in Decalogo *ubi sup. dub. 11. vide Suarez de pœnit. disp. 34. sect. 1. num. 2.* Quare peccat tunc pœnitens complicitem nominando, nisi in aduertentia, incogitantia, aut probabilis ignorantia illum excuset, ut benè Salon *2. 2. q. 62. art. 2. contr. 14. q. 15.* Inde, si confessarius aduertat pœnitentem de industria, vel ignorantia velle manifestare complicitem, præueniat illum, ne faciat, aliter enim cooperaretur confessarius infamati. Deinde aduertat pœnitentem, ut statim cum dolore se acuset de huiusmodi peccato. Quare non videtur vilo modo admittendum id, quòd absolute dicit Diana *2. part. tract. 17. resol. 22.* videlicet non peccasse pœnitentem, qui non manifestauit complicitem in confessione, cum haberet copiam ad eundem alium confessarium, cui notus erat complex.

5 Dico quarto, si ex reuelatione amplius timeatur graue damnum euenturum complici, aut ipsi pœnitenti, aut tertiæ personæ in vita, aut fama extra confessionem, ut quòd confessarius esset illum infamaturus, aut reuelaturus confessionem; aut si pœnitens agnouit filiam, aut sororem confessarii, aut eius patrem interfecit, tunc non licet complicitem etiam necessarium ad peccati explanationem reuelare. Henriquez *lib. 3. de pœnis. cap. 9. num. 8.* Filiucius *sup. num. 340.* Bonacina *tom. 2. disp. 2. quest. 4. punct. 4. num. 2. vers. Hac doctrina.* & communis DD. Ratio est, quia in hoc casu obligat integritas naturalis confessionis, ut infra: & aliunde charitas, & iustitia obligant ad cauendum damnum proximo. In hoc ergo casu pœnitens si commodè inuenire non potest confessarium, qui

non cognoscat complicitem, aut non potest confiteri, quin confessarius veniat in cognitionem complicitis, tunc debet confessionem omittere, modò non sit illi necessaria: si autem sit necessaria, nec potest eam facere confessori ignoranti complicitem, debet istam circumstantiam filere, & alia peccata confiteri. Potest tamen illud peccatum confiteri genericè, v. g. dicendo se commisisse incestum; & si adhuc est periculum manifestationis complicitis, confiteatur solum internum consensum, ex quo nulla sequitur infamia, ut benè cum alijs Henricq. *sup. n. 2.*

6 Hucusque dicta ferè communia, & certa sunt apud omnes: difficultas ergo est, quando circumstantia complicitis mutat speciem, & est omnino necessaria ad explicandam speciem peccati, integrè confitendum, nullumque sequitur damnum pœnitenti, nec complici, nisi solum quòd confessarius deueniet in illius notitiam, an scilicet in hoc casu possit, & teneatur pœnitens complicitem reuelare. In qua re duæ dantur oppositæ sententiæ, quarum quælibet habet pro se celebres auctores. Prima asserit debere pœnitentem complicitem reuelare, quòd non potest aliter peccati speciem explicare, nec sequitur aliud damnum, nec pœnitens habet copiam, seu commoditatem ad eundem alium confessarium, cui non sit notus complex. Ita Suarez *3. part. tom. 4. disp. 34. sect. 2. num. 3.* pro qua adducit viginti tres Doctores. Filiucius *sup. num. 34. tres*, & cum alijs Bonac. *ubi sup. num. 2.* Fundamentum huius sententiæ est, quia integritas confessionis est de iure diuino; & detractio in hoc casu est materialis, & præter intentionem. Posita enim lege confessio nis, quantumuis positua, oritur sufficiens causa, ratione cuius accusatio proprii delicti, cum manifestatione complicitis, non est formalis, sed materialis tantum detractio: nam eo quòd habeat naturam iudicij cuiusdam, & in omni iudicio locus criminis ratione delicti sit subditus exercenti iurisdictionem in tali delicto: hinc fit, ut possit inquirere, & integrè cognoscere peccatum sui subditi, etià si id fieri non possit, nisi in obliquo cognoscatur persona, cum qua peccauit. Et confirmari potest, quia licitum est extra confessionem manifestare delictum alterius ob propriam vtilitatem, vel ad vitandum proprium, aut alienum damnum; ergo idem licebit in confessione, ut pœnitens integrè confiteatur: maxime cum complex videatur voluntariè huic periculo se exposuisse, peccando cum alio, cuius peccatum scit, vel scire debuit aperiendum in confessione. Proinde concludunt Filiucius, & Bonacina, non solum posse pœnitentem in hoc casu complicitem reuelare, sed teneri; nam tenetur iure diuino integrè confiteri, quoties id facere potest, ut contingit in hoc casu, cum ei liceat manifestare complicitem. Aduertunt tamen benè, ac consequenter huius sententiæ auctores, teneri pœnitentem, si commodè possit, querere confessarium, qui non agnoscat complicitem, vel ipsum pœnitentem: nam tenetur integrè confiteri, & famam proximi, quantum fieri potest, seruare, si vtrumque potest commodè præstare, ut facere potest in hoc casu. Vnde si vno, vel altero die speratur confessarius, cui sine notitia complicitis possit fieri integra peccatorum confessio, esset obligatio expectandi ipsum; aliter enim violaretur fama proximi. Vide Cordubam *casu 1. & Henriquez lib. 2. de pœnitent. cap. 9.*

cap. 9. num. 2. lit. A. num. 6. in corp. & num. 9. Quare non videtur vlllo modo admittendus Diana 2. part. tract. 17. resol. 22. dum absolute dicit, non peccasse poenitentem, qui manifestauit complicem in confessione, cum haberet copiam a leundi alium confessarium, cui non erat notus complex; nam etsi non sit improbable aliquando manifestare peccatum occultum vni, aut duobus taciturnis, tanquam lapis, vt dixi in Decalogo lib. 7. cap. 10. dub. 11. Hæc autem doctrina non videtur habere locum in hoc casu, cum nulla adsit causa, aut necessitas manifestandi complicem.

7 Altera sententia ex opposito tenet, non esse licitum in casu supradicto manifestare personam complicit, consequenter peccare poenitentem illam manifestando, etiam si sit necessarium ad explicandam speciem peccati. Ita Nauar. 7 num. 2. & 30. Rodriguez cap. 53. concl. 8. Medina in sum lib. 2. cap. 4. §. 1. Petrus Ledesma in sum. cap. 20. de poenit. Innocentius, Hostiensis, Aragon, Bañes, Viguerius, Cano, quos Villal. part. 1. tract. 9. diff. 38. num. 3. vbi hanc sententiam vt probabilioram tenetur similiter & Diana 1. part. tract. de circumstantiis. resol. 49. vbi citat alios, & 1. part. tract. 4. res. 64. Fundamentum est, quia præceptum integrè confitendi solum est de iure diuino; præceptum autem seruandi famam proximi est de iure diuino, & naturali, ideo fortius obligare debet: ad quod facit illud Bernardi lib. de præcept. & præcept. dispens. Quod pro charitate illicitum est, non debet contra charitatem militare. At in praxi communiter læditur fama, & bona æstimatio proximi manifestando peccatum illius, de quo communiter est erubescencia. Et quamuis etiam ipse poenitens infametur sua peccata manifestando, tenetur tamen ad hoc ex natura ipsius confessionis, que non potest aliter fieri, nisi manifestando sua peccata; & ex alio capite sufficientissimè hoc damnus recompensatur fructu Sacramenti. Non tamen poenitens tenetur publicè, aut per interpretem confiteri ob periculum infamæ; quia tali modo confiteri non est de natura confessionis; sic similiter non est de natura confessionis manifestare complicit peccatum cum ipsius infamia: & simul non tenetur poenitens confiteri cum notabili damno rei familiaris proximi, ita nec cum damno honoris, & famæ. Quòd autem natura confessionis, etiam si per modum iudicii exerceatur, non postulet manifestationem peccati complicit, probatur à simili ex confessione in foro exteriori, & iudiciali, in qua communiter non licet manifestare complicit, nisi in aliquibus casibus, de quibus dixi in Decalogo lib. 7. cap. 10. dub. 8. & lib. 8. cap. 1. dub. 22. Ideoque manifestare complicit in foro poenitentia, cum id non spectet ad ipsius naturam, non solum erit detractio materialis, sed formalis; nam vt etiam dixi in Decalogo lib. 7. cap. 10. dub. 11. verius est committere peccatum detractio nis etiam illum, qui occultum manifestat homini taciturno, tanquam si esset lapis. Et quamuis verum sit, extra confessionem posse me delictum alterius manifestare ob propriam vtilitatem, vel ad vitandum proprium, aut alienum damnum; hoc ideo fit, quia tunc delinquens intulit damnum contra iustitiam proximo, illumque inuitum damnificat, ideoque amittit ius ad suam famam, si aliter damnum rescici nequeat, vt etiam dixi in Decalogo lib. 7. cap. 10.

dub. 10. Etenim melior est conditio patientis iniuriam, quam inferentis: at in nostro casu non sic se habet complex respectu alterius complicit.

8 Has ergo sententias existimo valde probabiles, & tutas; magis tamen inclino in secundam, maximè si infamia esset grauis, vt si concubuit cum matre, aut filia. Communiter enim, etiam si delictum non sit adeò graue, reputatur non leuis infamia, si aliàs confessarius non sciebat de complice similia peccata: ideo hanc sententiam existimat probabilem Filiucius sup. num. 241. & tanquam probabilioram sequitur cum multis Diana part. 1. tract. de circumstantiis. resol. 49. & part. 2. tract. 4. res. 64. vbi tenet, quando alius confessarius adiri non potest, non esse explicandum peccatum complicit, etiam si confessarius agnoscat complicit: citat Sancium in select. disp. 8. num. 9. Lesium, Ledesma, & alios. Quam secundam opinionem adeò veram existimant Medina sup. Sotus in 4. dist. 18. quest. 2. art. 5. ad 4. Bañes 2. 2. quest. 33. dub. 8. 1. part. & 3. part. & alij, vt doceant, etiam in articulo mortis non posse complicit manifestari; nam rationes pro hac sententia pro omni tempore procedunt; si enim extra illum est ex se illicitum; ergo etiam in eo articulo. Oppositum tamen, vt ait Diana, probabilius tenent Petrus de Soto de poenit. lect. 11. Victoria in sum. §. 174. & alij; ego autem existimo ob rationes dictas primum esse probabilius. Ex confirmatione pro secunda sententia manent soluta argumenta pro prima.

9 Hoc tamen pro certo habe in vtraque sententia, propter integritatem confessionis non licere manifestare occultum peccatum personæ, quæ non fuit complex, seu socius criminis, sed tantum obiectum peccati eius, v. g. dedit filius venenum matri, eo quòd ex fornicatione alterius grauida est, non potest vlllo modo peccatum matris manifestare, quia hæc non est complex exhibitionis veneni, ac proinde cessant rationes de complice: vnde potest tunc, & debet omitti illius manifestatio, & tantum declarare peccatum proprium, quantum potest, sine explicatione personæ in particulari, dicendo v. g. dedi venenum personæ mihi valde cõiunctæ, vel in primo gradu, tacendo causam, ob quam dedit. Ita Filiucius sup. num. 344.

Sed quares primò, vtrum liceat poenitenti intra confessionem reuelare confessario complicit, vt ab eo corrigatur. De hac quæstione copiosè, & doctè, vt solet, Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 34. sect. 4.

10 Dico primò, non est illicitum ex se, vt poenitens possit reuelare in confessione confessario complicit, vt ab eo corrigatur, secluso scandalo, seruatis seruandis. Ita cum alijs Suarez sup. num. 14. & 17. Filiucius tom. 1. tract. 7. n. 349. & 360. & Henriquez, quod sumunt ex S. Thom. opusc. 12. q. 6. vbi dicit, non licere in confessione reuelare personam complicit, nisi saluo ordine correctionis fraterne. Est contra Bañes 2. 2. quest. 33. art. 8. dub. 6. part. 1. concl. 4. Aledinam vbi sup. & alios existimantes id, regulariter loquendo, esse illicitum, quia, inquiunt, confessio vnius non ordinatur in bonum alterius, nec est medium per se ordinatum in correctionem, imò fieret sic exosa. Nihilominus tamen nostra sententia simpliciter est vera, & probatur, quia hæc actio non est mala, nec vlllo præcepto

cepto prohibita, nec vlla irrogatur irreuerentia Sacramento, nec fit vlla iniuria proximo, seu complici, cum aliàs eius peccatum possit, etiam seruato ordine, extra confessionem reuelari, eum omne hoc cedat in bonum spirituale ipsius. Dixi, *secluso scandalo*, nam eo existente, certum est, minime licere, nam non sunt facièda bona, vt inde eueniant mala. Dixi etiam, *seruatis seruandis*, nam vt talis reuelatio licita sit, debent seruari quædam conditiones, de quibus Doctores citati, & Henriquez *lib. 5. cap. 10. num. 1.* Prima est, vt ex parte complicitis sit aliqua moralis necessitas, vt si nõ sit emendatus, vel timeatur probabiliter lapsus nouus. Secunda, vt pœnitens per se non sufficiat ad correctionem vtiliter faciendam. Tertia, vt vtiliter speret id posse facere per confessorem, seu quod probabiliter sit spes emendæ. Henriquez addit, vt horretur confessarius pœnitentem, vt id velit potius extra confessionem declarare; at si id malit facere intra confessionem, licebit, concurrentibus supradictis, concedendo confessario licentiam, vt possit postea ad correctionem procedere, aliter frangeretur sigillum confessionis, intra quod etiam cecidit peccatum complicitis manifestati, vt docet Suarez cum alijs *sup. sect. 2. num. 2.* & dicitur *infra cap. 9.* Ijs igitur concurrentibus, licebit pœnitenti reuelare confessario intra confessionem complicem, vt extra illam ab ipso corrigatur. Imò potest esse talis, & tanta necessitas proximi, vt teneatur pœnitens ex charitate illi spiritualiter subuenire, reuelando illius peccatum confessario intra, vel extra confessionem, si omnibus spectatis non adest aliquis, qui seruato ordine correctionis possit id præstare, vt tenent Suarez *sup. sect. 4. num. 18.* Villalobos *loco cit. num. 6.* & Filiuc. *diff. num. 350.*

11 Ex hac conclusione inferitur, non esse ex se illicitum ob rationes dictas intra confessionem reuelare complicem ad adhibendum remedium pœnitenti, auxilium, aut cõsiliu in ipsius pœnitentis remedium, vt possit pœnitens a confessario cõsilio, aut alia ratione iuuari, vt in posterum periculum peccandi, aliaue grauius incommoda vitentur; ita tamen, vt nihil amplius aperiatur, quàm necesse sit, vt bene Coninch *disp. 7. dub. 9. n. 92.* Limita etiam, modò talis reuelatio sit simpliciter necessaria ad talem finem consequendum, & quòd non possit adhiberi remedium, cõsiliu, aut auxilium absque manifestatione personæ complicitis, aliter enim absque causa proximum infamaret. Hæc doctrina est cõtra Bañes *2. 2. quæst. 33. art. 8. dub. 3.* Lopez *1. part. instr. cap. 36. concl. 4.* & alios asserentes, complicem non posse intra confessionem reuelari correctionis causa: eam tamen admittit Henriquez *lib. 5. cap. 10. num. 4.* in aliquo vrgentissimo casu, si aliud non est remedium, vt quando parens, aut iudex non permittit alloqui filium, vel incarceratum, alium, quàm confessarium. Secundò, si nobilis ex adulterio genuit primogenitum, & monendus est pater, vt prouideat damno secuto. Tertio, si foemina vix potest se liberare à viro protracti, vt ancilla ab hæro, pupilla à tutore, aut cognato sollicitante, & in similibus, de quibus Henriquez *sup. num. 5.* Nihilominus tamen simpliciter admitti potest supradicta doctrina cum limitationibus ibi positis, etsi expediens magis sit, & prudentiæ conformius, vt fiat in graui, & vrgenti casu.

Aduertit etiam Henriquez, vt obtineat confessarius in scriptis licentiam a pœnitente, ne muratus neget, se licentiam dedisse, & rarò per se ipsum ferat opem, nisi desit aliquis, per quem ferri possit.

12 Ego autem, etsi doctrinam conclusionis, & confessarij existimem veram, liciteque posse practicari; in praxi tamen vix eam admitterem, sed rogarem pœnitentem, vt finita confessione, extra illam tamen, crimen reuelaret, & tunc proximum corrigerem, aut remedium adhiberem: quod intellige, modò pœnitens id facere possit extra confessionem; aliter expedit, vt fiat intra illam, v. g. si crimen est in damnum commune vrgens, imminetque damnum pœnitenti, si crimen relato reuelet extra confessionem. Item, vt ait Suarez *diff. sect. 4. num. 19.* si timeat pœnitens, Sacerdotem non seruaturum aliud secretum, quod minus sit, quàm sigillum, quibus in casibus adeò potest esse grauis, instans, ac vrgens necessitas boni communis, aut alicuius particularis, vt charitate obligante, non possit, sed teneatur pœnitens ira delictum reuelare, si aliud medium non suppetat, idque commode ab suo notabili damno facere possit, lege charitatis seruata: in alijs autem casibus non tenetur intra confessionem complicem reuelare, potest tamen si velit, vt explicatum est; expedit tamen, vt fiat extra confessionem, vt bene Villalobos *sup. num. 6.* cum Lopez *1. part. instr. cap. 26. concl. 6.* ne scilicet confessio fiat odiosa, & ne detur occasio, ne aliquis deprauatus sacrilegè confitendo pretextu confessionis confessariu decipiat. Caueat etiam confessarius, ne dicat esse sibi manifestatum in confessione, & rarò per se ipsum ferat opem, nisi desit alius, per quem ferri possit. Quare si pœnitens roget confessarium, vt alterum corripiat, aut denuntiet, iubeat potius, vt ipse corripiat, aut denuntiet, aut quarat virum probum, per quem id exequatur, aut det illi modum denuntiandi in scriptis, si se ignorantem facit, vt ait Medina *vbi sup.* Nec absoluat pœnitentem, nisi priùs suæ obligationi satisfaciat; potest tamen credere proposito pœnitentis, vt eum statim absoluat, vt docet Henriquez *lib. 5. cap. 10. num. 8. lit. P.* Quòd si pœnitens (ait Henriquez) non habeat per quem prouideat negotio alterius, quod ad ipsum non pertinet, relinquat rem totam, & Deo commendet. Nec se premat cõfessarius alieno onere cum periculo suo, & contra sui status decentem grauitatem. Si vrget periculum probabile damni communis, audiat personam (sed vix in causa necessaria roget, vt sponte reuelet personam) nec tamen se ostendat ex zelo promptum, vt per se præstet auxilium externum, aut corripiat, nisi vrgente necessitate. Ita Henriquez, & dicitur clarius statim *infra.*

13 Ex dictis infert Villalobos *sup. num. 7.* pœnitentem, qui tenetur Prælato fraternaliter denuntiare alterius delictum, quod est in perniciem Religionis, aut aliàs, non satisfacere manifestando illud Prælato in confessione: quia talis denuntiatio non sufficit, vt probari possit delictum, serueturque iudicialis ordo, nec potest iudex procedere ex hoc ad delicti punitiõnem, vt docet Bañes *vbi sup.* quòd tale est negotium, vt pœnitens teneatur denuntiare iudicialiter, cogendus est, vt per se ipsum faciat; quia oportet, vt ipse sit in iudicio notus; quæ obligatio rarò contingit in peccato cõplicitis, quia

nemo

nemo tenetur denuntiare se ipsum, quod faceret, moraliter loquendo, sic complicem denuntiando. Quòd si accidat poenitentem non posse per se ipsum denuntiarì, vel omnino excusabitur, vel si urgeat necessitas boni communis, vt in peccato hæresis, tenetur id extra confessionem alicui committere, qui ad iudicium id ferat, eo modo quo possit, vt ipse ex officio vigilet, & inquirat, prout valuerit. Suarez *disp. 34. sect. 4. num. 22.* vbi docet, etsi per hanc viam correctionis non possit vsque ad denuntiationem iudicialem procedi, vt dictum est; poterit tamen vsque ad denuntiationem paternam; quia hac occasione superior non potest inquirere in subditum, sed illum iuuare oratione, & opera; modò tamen licentia poenitentis expresse etiam ad hæc se extendat.

Quæres secundò, an liceat confessario dicere poenitenti, vt ipsi reuelet complicem ad effectum, vt ab ipso confessario corrigatur.

14 Dico igitur peccare grauiter cõfessarium, qui exigit a poenitente, vt sibi reuelet complicem ad illum corrigendum, loquendo regulariter, & vt in plurimum, vt ait Bañes 2. 2. *quest. 31. art. 8. part. 1. concl. 4.* seu vt ait Villalob. *part. 1. tract. 6. diff. 38. num. 8. a carga cerrada.* Probatur primò, quia irrogat grauem iniuriam poenitenti, & multò maiorem complici, & Sacramento poenitentia, dando occasionem, vt fieret odiosum. Secundò, quia inde sequerentur multa, grauiusque incommoda: potest enim contingere, vt cõplex sit soror, aut mater confessarij; aut aliquis, qui iam sit emendatus; aut qui tantæ esset authoritatis, & qualitatis, vt cõfessarius eam non habeat ad illum corrigendum, aut non audeat illum corrigere; aut quòd sit aliquis, de quo non sit spes emendæ; aut quòd zelotipia indiscretæ causa, diceret confessario multa de viro suo, vt eum corrigeret, & ipsam, quam existimat esse illius cõcubinam, & hac via, & modo eos iniuste infamaret. Quare temerarium, & periculosum est, si quis dicat licitum, aut necessarium, vt confessarius ita de lege ordinaria inquirat, & petat sibi reuelari personam complicitis ad corrigendum illum, aut denuntiandum, & periculosius est, si cum ea notitia statim procedat incautè ad denuntiandum, vel corrigendum proximos, quia talis doctrina est contra bonos mores, & quæ de se redderet confessionem magis grauem, & exosam, estque contra torrentem sapientium huius temporis, vt ait Henriquez *lib. 5. cap. 9. num. 11. lit. R.* Addit Medina *in sum. lib. 2. cap. 4. §. 1. pag. 210.* si contingeret, quòd confessarius diceret poenitenti, vt ei reuelaret personam cõplicitis, *porque de otra manera no le absolueria, ni podia teneri poenitentem talem confessarium denuntiare.* Inquisitoribus tanquã hereticum, nec esse absolendum poenitentem, antequam denuntiet, ait enim, *porque es heresia dezir que està vno obligado a confessar la circunstancia de donde viene infamia a la tal persona.* At hæc doctrina Ludouico Perez 1. *part. instruç. cap. 3.* Villalobos *vbi sup. num. 9.* & alij videtur nimis rigida, & meritò quidem; nam quauis sit hæreticum asserere, non esse licitum infamare proximum, est tamen dubium, & controuersum apud Doctores, an reuelare complicem confessario sit cum infamare; sufficit ergo notare hanc sententiam vt temerariam, scandalosam, perniciosam, & minimè in praxi admittendam, vt docet

Henriq. *loco cit. & Rodrig. in sum. 1. part. cap. 53. concl. 9.* vide eundem Henriq. *lib. 6. cap. 25. num. 6. 15.* Dixi, *regulariter loquendo, & vt in plurimum, frequenter, aut ordinariè;* nam si vt docet Bañes *vbi sup.* res in tales angustias redacta fuerit, vt nulla alia persona inueniatur, nisi ipse confessarius; tunc (ait) fateor, quòd non repugnat secretò confessionis, vt confessarius obliget poenitentem, vt sibi reuelet extra confessionem tertiam personam corrigendam: hoc tamen semper intelligendum (id quod, inquit, vehementer obsecro Sacramenti poenitentia religiosos ministros, vt aduertant, & obseruent) quado ex tali modo procedendi nõ sequitur ignorantia, & pusillorum scãdalu, in eo quòd Sacramenti secretu violari putent, aut a confessione faciendâ suorum peccatorum arceantur. Ita doctissimus Bañes. Et Henriquez *dict. num. 11.* sic ait: Qui tamen in raro casu non ex curiositate, sed ex charitate prudenter interrogat de alterius peccato, nec cogit, sed amice rogat, intendens providere periculo, cum sit Prælatus, habet bonos authores, quibus factu defendat. Quorum doctrina, etsi in rigore vera sit, ego tamen in praxi minimè admitte rem rarissimè enim potest cõtingere talis ex postulatio absque scãdalo poenitentis, & periculo, quòd confessio odiosa nõ reddatur. Admitto tamen cum Suar. *disp. 34. cit. sect. 4. num. 4.* & Filiuc. *com. 1. tract. 7. cap. 12. n. 349.* & 350. contra Angel. Rosell. & Maior. apud Suarez *vbi sup. num. 3.* seruatis quibusdam circumstantijs, & secluso scãdalo, probabile esse, & tutum, licere cõfessario vt notitia confessionis ad corrigendum complicem, vel impediendum eius peccatum in bonum aliorum, ob rationes dictas in primo quaesito, & pluribus docet Suar. *sup. 2. 6.* modò concurrant hæc cõditiones. Prima est, vt confessarius non ordinet subditi confessionem sibi fieri, vt per illam accipiat notitiam aliorum, quos possit corrigere: si enim cogeret moraliter subditos, vt sibi cõfiterentur, violentum esset; si suaderet, consuleret, &c. esset res periculosa, quia superioris suasio est moralis quædam coactio, & in regularibus prohibitum expresse est per decretum Clem. VIII. §. 4. *Non liceat de casuum reservatione pro regularibus.* vbi Pontifex statuit, vt caueant diligetissimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerit, ad externam gubernationem vrantur. Suar. *videndus sup. num. 15. & 23.* de quo etiam Henriq. *lib. 6. cap. 25. nu. 2. & 3. & lib. 2. cap. 9. num. 10.* Secunda, non debet confessarius interrogare personam cõplicitis, ad hoc vt eam corrigat, sed expectare, vt poenitens id sua sponte declararet. Tertia, vt non se inuitet ad faciendâ correctionem, etiam si intelligat esse necessariam, sed expectet petitionem poenitentis, qui fortè per se ipsum, vel aliam curabit corrigere. Requiritur etiam illa tria, quæ superiori quaesito requiri diximus, ad hoc vt poenitens possit manifestare cõplicem, causa correctionis, & ad hoc vt hoc munus confessarius acceptare possit. Suar. *vbi sup. num. 15. 16. & 20.* vbi dicit: aliquando fieri potest, vt teneatur ex charitate confessarius, supradictis concurrentibus: aliquando, inquit, obligare potest pastorale munus, quando scilicet proximus est illi subditus, & ex officio tenetur spiritualè eius salutem procurare, & prudenter iudicat hoc medium esse necessarium.

16 Quæres tertio, an possit quis confiteri cum

fuo complice, vi. g. si mulier peccauit cum confessorio. Respondeo, confessionem esse validam, si cetera adsint, & fructuosam, si abest scâdalum, & periculum incitandi se ad peccandum. Ita Sotus in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 3. vbi addit, & benè quidem, vix hoc excusari posse ab imprudentia, & impudicitia; nam talis accusatio, & colloquium videtur assimilari ei, quod habetur extra confessionem: ideoque existimo cum Villal. part. 1. tract. 9. diff. 39. num. 2. hoc non esse practicandum, nisi vrgētissima necessitate intercedente. Vide Bonac. tom. 1. dist. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 5. num. 10. & 11. vbi resoluit id non posse facere cōfessarium, etiam tempore Iubilei, esseque prohibitum in Synodo prouinciali, & synodali Mediolanensi, atque id procedere, etiam in peccatis carnalibus, & solum excipit articulum mortis, modò non adsit alius Sacerdos. Opinio tamen Soti tutè practicari potest, cum limitatione supradicta, vbi tamen id non est expresse prohibitum.

Dub. 6. An detur Sacramentum pœnitentiæ informe.

NOta, tunc dici Sacramentum esse informe, quando quoad substantiam est validum, & verum, caret tamen gratia, & charitate, quæ est forma, seu pulchritudo Sacramenti, & animæ, & quia caret hac pulchritudine, dicitur Sacramentum informe: exemplum in Baptismo, Confirmatione, & Ordine, quando suscipiuntur ab existenti in peccato mortali, quo in casu valida sunt quoad substantiam; & quia tunc non conferunt gratiam, dicuntur informia, vt dixi lib. 1. cap. 5. dub. 3. num. 3. & suis in locis in particulari de quolibet Sacramēto. Quod ergo inquirimus est, an dari possit Sacramentum pœnitentiæ, validum quidem, & firmum quoad substantiam, sine fructu tamen, id est, sine gratiæ, charitatis, & aliarum virtutum pulchritudine, defectu quarum dicitur informe.

2 Vazquez de pœnit. quæst. 92. art. 2. num. 13. Medina Cod. de confes. & aliqui, quos sequitur Villalob. part. 1. tract. 9. diff. 42. num. 2. existimant nunquam dari Sacramentum pœnitentiæ informe, & nullam confessionem esse validam in ratione Sacramēti, quæ non sit cum effectu: putant enim, omnè attritionem, quæ sufficiens est ad validitatem Sacramēti, sufficere ad illius fructum consequendum, vt etiã tenet Coninch dist. 4. dub. 5. n. 40. vt retuli hoc. lib. cap. 5. dub. 5. quæst. 3. vbi de attritione.

3 Communis tamen, & vera sententia tenet, dari posse Sacramentum pœnitentiæ informe. Ita S. Thom. in 4. dist. 17. art. 4. & expressius q. 9. add. art. 1. Henriq. lib. 4. cap. 24. n. 2. & lib. 5. cap. 11. num. 1. Ledesma in summ. cap. 16. de pœnit. concl. 1. Suar. dist. 20. sect. 5. n. 3. & Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 7. q. 8. & Diana 3. part. tract. 4. ref. 65. Fundamentum est, quia non repugnat dari Sacramentum absq; fructu, vt patet in Baptismo, & alijs Sacramentis, vt probaui loco sup. cit. ergo neque in pœnitentiâ; quod clariùs constabit enumerando casus, in quibus hoc contingere potest. Hanc sententiam tanquam verissimã amplector, tum propter tantorum DD. auctoritatem, & rationes, quibus nititur, tum quia liberat ab innumeris scrupulis conscientiæ pœnitentes, si confessio informis tollitur.

4 Primus casus, in quo dari potest confessio informis, est, quando pœnitens reuera habet attritionem supernaturalem, sed ita imperfectam in hoc genere attritionis supernaturalis, vt non excludat affectum peccati, nec reuocet perfectè voluntatem à peccato, ignorat tamen pœnitens talem indispositionem, aut imperfectionē inuincibiliter, aut etiam culpabiliter, modò tamen ignorantia non sit crassa, & affectata; nam sic non accedit scienter indispositus, imò bona fide reputat, & reputare debet, esse dispositum. Ita Henriq. dist. cap. 11. n. 1. & Ledesma vbi sup. Hunc casum non admittit. Filiuc. vbi sup. num. 163. ait enim omnem attritionem supernaturalem, si vera attritio est, sufficere ad dandam gratiã cum Sacramento pœnitentiæ; admitti tamen tutè potest, nam sicut in genere doloris datur vnus ita perfectus, qui dicitur cōtritio, qui cum solo voto Sacramenti iustificat impium: & alius dolor non adeò perfectus, etsi in suo genere sit perfectus, qui cum Sacramēto sufficiat non solum ad validitatem, sed etiam ad fructum, cur non poterit dari alius dolor in genere attritionis minùs perfectus, qui non sufficiat ad fructum, benè verò ad Sacramenti validitatem.

5 Secundus est, quando pœnitens solum habet dolorem, seu attritionem naturalem, ignorat tamen inuincibiliter, aut culpabiliter esse naturalem, imò bona fide existimat, vt existimare debet, esse supernaturalem, tunc quidem non recipit gratiam, est tamen validū Sacramentum, vt tenet Filiuc. sup. num. 165. & cum alijs Bonac. loco cit. n. 3. & 4. Et probari potest ex his, quæ diximus sup. cap. 5. dub. 5. n. 2. vbi diximus esse valde probabile, attritionem naturalem, quæ bona fide, reputatur supernaturalis, sufficere ad validitatem Sacramenti pœnitentiæ absque fructu.

6 Tertius est, quando quis ex negligentia, vel ignoratiã non fecit debitū examen, ob idque oblitus est quorundam mortaliū, & in animo habet facere bonam, & integram confessionem, idque se facere, bona fide, putat. Quod contingere potest, quando aliquis multis peccatis, & varijs negotijs irretitus, suæ conscientiæ latebras agnorantem non perquisiuit, vel si ob negligentiam, vel ignorantiam culpabilem excōmunicatus absoluitur à peccatis, non absolutus ab excōmunicatione; ij ergo recipiunt Sacramentum, non verò illius effectū: quare cum quis ob culpabilem negligentiam, dum integrè ex intentione cōfiteatur, oblitus est alicuius peccati, satis est illud, si in memoriam venerit, confiteri, nec tenetur priùs cōfessa repetere. Idem dici potest, quando quis bona fide existimat habere sufficiens propositum, cum reuera non habeat, hic validū recipit Sacramentum, non tamen illius effectum, modò id ignoret etiam culpabiliter, non tamen crasse nimis, & affectatè: de quibus latè Ledesma in summ. cap. 16. de pœnit. conclus. 5. & 6. vide etiam Henriquez lib. 5. cap. 11. cit.

7 Quartus casus adducitur à Suarez vbi sup. & Filiucio loco citat. num. 166. & est quando quis habet attritionem supernaturalem, sed non se extendit ad omnia mortalia, eo quòd inculpabiliter, vel culpabiliter (modò id non agnoscat) obliuiscitur alicuius peccati mortalis, ad quod, aiunt, talis attritio non se extendit, manifestat tamen alia peccata, quorum habet memoriam; quo in casu

casu confessio erit valida, informis tamen, quia attritio vera, sicut & contritio, debet se extendere ad omnia peccata. Hunc casum non admittit Villal. *sup. num. 4.* & bene quidem, quando poenitens inculpabiliter oblitus est alicuius peccati mortalis, si ex alio capite expresse habeat veram attritionem eorum, quorum recordatur; nam tunc illa attritio virtualiter se extendit ad peccata oblita, eo quod, ut diximus *sup. cap. 5. dub. 3.* contritio, seu attritio vera, debet esse vniuersalis, & ad omnia peccata se extendere saltem virtualiter; etenim si hic recordaretur peccati obliti, illud detestaretur, & detestando alia expresse, illud implicite, & virtualiter detestatur, ideo non informem, sed formatam facit confessionem, cum obligatione tamen cōfitendi peccatum oblitum. Quod si ignorantia fuit culpabilis, quod ignorat poenitens, eo quod putat bona fide sufficiens se fecisse examen, admitto libenter dari confessionem informem, sed tunc hic casus iam comprehenditur in tercio.

8 Dixi semper, si poenitens ignorat inuincibiliter, seu culpabiliter, modò ignorantia non sit nimis crassa, & affectata, se non habere sufficientem dispositionem, seu attritionem, aut existimare dolorem esse supernaturalem, aut fecisse debitum examen, & habere sufficiens propositum vitandi futura, cum reuera omnia hæc non habeat, putat tamen bona fide habere, tunc esse confessionem informem: nam si mala fide recipiat hoc Sacramentum, sciens, vel dubitans, aut ignorans ignorantia nimis crassa, & affectata, quæ æquiualeat scientiæ, non recipit Sacramentum validum, & informe, sed omnino irritum, & inuolidum, cum obligatione repetendi omnia peccata, quia sic scienter, & absque causa (ut supponitur) dimidiat cōfessionem, & non integrè confitetur, consequenter peccat mortaliter in actu confessionis, quod peccatum continuatur, & completur cum absolutione, ideo non potest confiteri à poenitente, nec tolli per absolutionem. Ita communis Doctorum.

9 Rogabis tamen, an, & quando, & quomodo Sacramentum poenitentiae informe conferat suum effectum. Huic quæstioni satisfactum est *lib. 1. cap. ult. num. 5.* breuiter tamen respondeo cum communi, postea reuiuiscere, sublata fictione, seu impedimento, aut obice gratiæ, hoc scilicet modo, si poenitens in cōfessione informi non peccauit mortaliter, eo quod inuincibiliter ignorabat indispositionem, seu defectum, nec postea de nouo peccauit mortaliter, potest reuiuiscere per veram subsequentem attritionem; nam hæc videtur retrahere, & coniungi cum Sacramento præterito. Quod si ignorantia, vel negligentia fuit culpabilis modo communi, id est, non nimis crassa, nec affectata, tunc necessarid requiritur subsequens cōtritio cum voto Sacramenti; aut attritio vera cum Sacramento; nam sic confitendo peccauit mortaliter, at peccatum mortale non potest aliter tolli. Ita Henríquez *lib. 4. cap. 24. num. 3. & lib. 5. cap. 11. num. 4.*

Filiucius *ubi sup. num. 167.* & Bonacina

tom. 1. disp. 5. quæst. 6. sect. 2.

punct. 5. num. 5.

Dub. 7. quænam excusent ab integritate confessionis, seu quando confessio non integra, sit valida.

1 **E**X dictis in superioribus constat, per se loquedo, pertinere ad confessionem integritatem, ut omnia peccata mortalia in ea manifestentur, & hoc non solum ex iure Ecclesiastico, cap. *omnis virtusque sexus de pen. & remis.* sed etiam ex iure diuino, ex Trid. *sess. 14. c. 5.* fundato in illis verbis Christi, Ioan. 20. *Quorum remisistis, &c.* quibus verbis voluit Christus obligare poenitentem ad confessionem omnium mortalium. Dixi, *per se*; nam quasi per accidens, iusta causa intercedente, in aliquibus casibus potest esse valida confessio non integra omnium mortalium, secundum communem Doctorum, de quibus infra.

2 Aduertendum tamen est, confessionem posse dici, & esse integram materialiter, & formaliter simul, ut contingit, quado quis intendit confiteri omnia mortalia, & illa verè, & realiter cōfiteretur. Potest tamen dici, & esse formaliter tantum integra, non verò materialiter, ut fieri potest, quando poenitens habet quidam intentionem cōfitendi omnia mortalia, ex aliqua tamen causa iusta, non omnia cōfiteretur, quo in casu cōfessio dicitur non integra materialiter, sed formaliter est integra, quia explicantur omnia peccata mortalia, quæ moraliter explicari possunt, ita ut nulla reticeantur absque iusta, & sufficienti causa. Differunt autem hæc, quia integritas formalis semper est necessaria; semper enim debet poenitens intendere explicare, & reuera manifestare omnia, quæ possunt, & de quibus nulla intercedit causa, quæ ab eorum manifestatione excuset, ut patebit ex dicendis. Materialis verò integritas non semper est necessaria ad Sacramenti validitatem, eiusque effectum. Tum quia in confessionibus ordinarijs multa obliuiscitur, & tamen Sacramentum perficitur. Tum quia in multis casibus, ut infra, non potest poenitens integram confessionem facere, cum tamen extremè indigeat hoc remedio. Tum denique quia præceptum de integritate est morale, morali modo obligans, ideoque tantum locum habet, quando talis integritas exhiberi potest. Ob id etiam dixi initio, integritatem confessionis, per se loquedo, & ordinariè esse necessariam: præcepit itaque Christus absolute confessionem integram formaliter, non verò materialiter, ut probant rationes allatæ. Videmus igitur in quibus casibus confessio non integra materialiter sit valida, & fructuosa.

3 Primus casus, in quo confessio non integra materialiter est valida, est in gratia poenitentis, quando scilicet puer, aut rudis contigit aliquod peccatum, ignorans tamen esse peccatum, quo in casu si ignorantia sit inuincibilis, seu culpabilis, confessio non solum est valida, sed fructuosa, ut habet communis ex Suarez *disp. 23. sect. 3. num. 2.* & colligitur ex Trident. *sess. 14. cap. 5.* illis verbis, *quorum memoriam habet, & illis, quorum post diligentem discussionem conscientiam habet.* Et ratio est, quia tunc talis omisio est inuoluntaria, & impotentia est moralis: & sicut talis ignorantia excusat ab alijs præceptis, ita ab integritate materiali confessionis,

nis. Quòd si ignorantia sit vincibilis, aut culpabilis, ita vt negligentia sit adeò magna, vt vel homo directè eam velit, vel moraliter reputetur nullam voluisse diligentiam adhibere; quæ quidem ignorantia dici solet affectata, & crassa, vel supina; tunc confessio etiam quoad substantiam nulla, & irrita erit; talisenim ignorantia æquiparatur voluntariæ scientiæ aliquid omittendi, vt ex communi Theologorum Suarez *sup. num. 4.* At si ignorantia culpabilis mortaliter non sit adeò crassa, nec per se intenta, sed ignorantia quædam media, Sacramentum non erit fructuosum, seu gratia formatum, erit tamen validum quoad substantiam, seu informe quoad gratiam, consequenter non erit iterandum, vt tenet Sotus *in 4. dist. 18. q. 3. art. 3.* Henrici *lib. 2. de pœnit. cap. 11* & omnes Doctores admittentes confessionem informem, quos secutus sum *sup. hoc cap. dub. 6. num. 3.* Ratio est primò, quia talis confessio ex intentione pœnitentis est integra, eo quòd scienter nihil omittat, imò habet voluntatem dicendi omnia, quæ omisit, & adhibet aliquam diligentiam, etsi non omnem, quam deberet. At quia, vt supponimus, est culpabilis mortaliter, etsi talis confessio sit valida quoad substantiam, est tamen informis. Secundò, quia alioquin innumeræ confessiones repetendæ essent; nam constat experientia, eos qui semel in anno confitentur, raro non omittere multa peccata, & non adhibere eam diligentiam, quæ opus esset, & sæpè esse culpabilem mortaliter, sed quia non cognoscitur negligentia huiusmodi, ideo tales confessiones reputantur validæ, & satis est, se accusare de negligentia, quod vt ita faciant, debet monere prudens confessorius: quare si contraria sententiâ practicanda esset, redderetur onus confessionis valde graue. Oppositam autem sententiam, quæ affirmat ignorantiam culpabilem mortaliter efficere etiam confessionem inualidam, securiorem existimant Suarez *disp. 23. sect. 4. num. 3.* Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 5. num. 133*; cum alijs: securè tamen sequi potest nostra sententia; nam hic ex intentione censetur fecisse debitam diligentiam, & integrè, validèque confiteri, quauis sine fructu. Conueniunt tamen DD. vtriusque sententiæ, eum, qui putat ex ignorantia inuincibili se fecisse sufficientem diligentiam; cum tamen reuera non fecerit, ideoque omittit aliquod peccatum, facere confessionem validam, quia adhibet totam diligentiam, quam homo sic dispositus adhibere potest, & debet secùdum rectam rationem. Quòd si quis in ipsa confessione aduertat defectum suum, debet de eo se accusare, & poterit confessio esse non solum valida, si negligentia illa suppleri possit per interrogationem confessoris, vel alia ratione. Si verò non possit suppleri, vt quia instat articulus mortis, vel necessitas vitandi scādali, tunc ignorantia illa, quæ antea erat culpabilis, fieret inculpabilis, ideoque Sacramentum esset fructuosum; cõmuniter autem extra huiusmodi pericula differenda esset absolutio, vt pœnitens diligentiam suppleat, nisi confessor de præsentibus suppleat. Fil. *sup. videndus n. 134. 125.*

4 Aduerte, quod dictum est de ignorantia, idem eodem modo dicendum esse de obliuione, ideo de ijs promiscuè loquuntur Doctores, vt videre est apud Bonac. *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 2. part. 2. diff. 4. S. 4. num. 2.* & 3. Aduerte etiam, hunc pœnitentem, quando recordatur peccati oblitum, aut de-

fectus cõmissi in confessione propter obliuionem, aut ignorantiam, teneri hæc confiteri, vt habet communis DD. & diximus *sup. c. 6. dub. 3.* nam peccata oblitam remittitur indirectè, & cū hac obligatione.

5 Secundus est, quado quis facit confessionem generalè ex deuotione, quam non tenetur facere ex obligatione, aut præcepto, aut propter defectum substantiale potest filere quædam peccata mortalia, quæ præferunt infamiam: imò quando confessio longa esset, potest quotidie absolui, vt potest contingere in Parocho, qui absque vlla obligatione repetit confessiones, qui interim quotidie celebrat; nam cum sint directè in alijs confessionibus absoluta, habent se vt peccata venialia, quæ omnia confiteri non tenemur, sed ea tantum, quæ maluerimus. Syl. *confessio 1. S. 4.* & communiter Doctores, & dixi in superioribus.

6 Tertius casus excusans ab integritate materiali confessionis est, quando confessorius aliquem defectum commisit in confessione, quem non potest explicare, nisi suo confessorio manifestet peccatum cõplicitis in confessione auditum, modò necessitatem habeat confitendi, nec copiã habeat alterius confessorij, qui nõ cognoscat cõplicitem; quia præceptum sigilli fortius obligat, quam integritas confessionis. Syl. *confessio 1. num. 13.* Henrici *lib. 2. cap. 12. num. 7.* & cum multis Bonacina *sup. num. 5.*

7 An verò possit materialiter dimidiari confessio, quando pœnitens non potest explicare speciem sui peccati sine manifestatione personæ cõplicitis, dictum est latè *hoc cap. dub. 1.* vide ibi.

8 Quartò, excusat impotentia pœnitentis non potentis loqui, aut manifestare omnia sua peccata, vt habet communis DD. nam cum hoc præceptum integritatis sit morale, obligetque morali modo, obligat tantum ad ea, quæ moraliter possibili sunt. Ratione igitur impotentia excusantur multi ab integritate confessionis. Primò igitur absolui potest mutus, imò est absoluendus saltem tẽpore præcepti, qui nutibus peccata cõfiteretur, quauis illa confessorius percipere nequeat. Idem de pœnitente ignoti idiomatis, quauis confessorius quædã non rectè intelligat, & hoc non tantum in articulo mortis, vt existimat Medina *lib. 2. c. 7. ad fin.* sed etiã extra illud, saltem tẽpore præcepti, lubilei, aut magnæ festiuitatis, aut si eius salutem spirituali maximè cõducatur, hic, & nunc cõfiteri, modò non adsit alius Sacerdos, qui illũ intelligat. Vide Lopez *1. part. inst. c. 27.* Eman. Sa *absolutio. Regin. lib. 6. n. 155.* Henrici *diff. cap. 12. n. 3.* & cum alijs Bonac. *vbi sup. n. 6.* non enim videtur Christum voluisse obligare ad integritatẽ materiale confessionis cum tanto incõmodo. Secùdò in procella maris, seu naufragio, aut grassante peste, vel irrupente subito bello, aut si domus, vel turris plena viris flagrat incendio, possunt absolui pœnitentes, manifestato aliquo peccato, si præ tẽporis angustijs, & penuria confessoriorum nõ possunt omnia manifestare: imò potest confessorius tunc, audito à singulis vno peccato, omnes simul absoluere, dicendo: vos absoluo. Syl. *confessio 1. n. 23.* Suarez *disp. 23. sect. 1.* Coninch *disp. 7. dub. 9. n. 74.* Henrici *vbi sup. n. 3.* & cum alijs Bonac. *sup. n. 17.* Addit Vazq. *in 3. part. tom. 4. quest. 95. dub. 2. art. 2. n. 2.* in tali casu teneri Sacerdotem ex charitate, vt alijs subuenire possit, confessionem nõ perferre: imò si nõ vellet, quia forsan scrupulo detinetur,

aut alia de causa, pœnitens, qui videret aliorum periculum, potest non perficere cōfessionem, imò tenetur, & quia teneretur alijs succurrere, nec detinere Sacerdotem. Ita Vazquez; quod monet, vt attendat lector. Diana 2. *part. tract. 16. resol. 43.* Tertio, si infirmus morti proximus patiatur paroxismos, adfitque periculum decedendi absque absolutione, potest audito vno, aut altero peccato absolui, & deinde si fieri potest, reliqua confiteri, ad quod tenetur, vt confessio sit integra, quam fieri potest. Curret tamen confessarius in tali euentu, vt pœnitens prius fateatur aliquod peccatum mortale certum; nam vt benè aduertit Suarez *vbi sup.* hoc expostulat reuerentia Sacramenti. Addit Henriquez *sup. in com. lit. 1.* & cum Bonacina *num. 19.* posse infirmum, qui in explicatione peccatorum nimis fatigatur, absolui, antequam dicat omnia peccata. Idem dic, si postquam pœnitens fateri cœpit etiã vnum veniale, amisit loquelam, sensum, aut vsum rationis, aut incidit in amentiam; tunc enim absoluendus est, quia cōfessio ob impotentiam censetur moraliter integra. Ita Sotus *dist. 18. quest. 2. art. 5.* & alij.

Hucusque dicta videntur certa, & ferè communiter approbari à Doctoribus. Difficultas tamen est, an quando pœnitens non potest adhuc vnum peccatum explicite, & clarè confiteri, sed tantum in communi, ostendendo signa contritionis, stringendo manum confessarii, aut percutiendo pectus, aut manus, vel oculos in cœlum eleuando, aut aliud simile signum exhibendo in ordine ad confessionem, possit sacramentaliter absolui. Ad cuius intelligentiam notandum, supradicta signa exhiberi posse, præsentem ipso confessario; aut eo absente coram alijs fidem facientibus, talem pœnitentem petiuisse confessionem, aut signa contritionis dedisse. Nauar. *cap. 26. num. 27.* Sotus *in 4. dist. 18. quest. 2. art. 5.* & alij apud Henriquez *lib. 4. cap. 1. ad fin. et lib. 6. cap. 10. num. 7.* & apud Suarez *dist. 23. sect. 1. num. 5.* existimant non posse absolui eum, qui solum ostendit signa contritionis, etiam in præsentia Sacerdotis, quia sic non est confessio integra, & alia ex parte, confessarius, qui iudex est, non potest habere noticiam ad rectè iudicandum, & medendum. S. autem Thomas *opuscul. 65. cap. de sacram. vñtion.* Henriquez *lib. 1. de pœnit. cap. 9.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 5. num. 120.* & cum multis Suarez *dist. 23. sect. 1. num. 5. et seqq.* & Bonacina *tom. 1. dist. 5. quest. 5. sect. 2. punct. 2. dist. 4. S. 4. num. 7.* affirmant, si infirmus præbeat tantum signa contritionis, seu pœnitentiæ in ordine ad illam confessionem, eam scilicet petendo, vel vocando Sacerdotem, vel signo aliquo id intendendo, potest absolui. Fundamentum est, quia datur confessio, seu accusatio sufficiens peccati generaliter per signa, vel per se ipsum, vel interpretem, per quam Sacerdos habet noticiam sacramentalem, etiam si imperfectam, estque confessio formaliter, & ex intentione integra; quod sufficere dictum est supra, quãdo materialis non est possibilis. Et confirmatur, quia peccatum in genere potest esse materia confessionis, vt cum quis recordatur se peccasse mortaliter, sed oblitus est cuius speciei fuerit; quo in casu non solum potest, sed tenetur illud confiteri, vt docent S. Thomas *in 4. dist. 21. quest. 2. art. 1. ad 1.* Nauar. *cap. 10. nu. 7.* & alij, vt supra dixi *lib. 2. cap. 6. dub. 6.* ergo in no-

stro casu illa generalis accusatio erit materia sufficiens. Demum id apertè colligitur ex Concilio Cartag. 4. *cap. 76.* & refertur *in cap. 15.*, qui pœnitentiam in infirmitate petit, 26. *quest. 6.*

10 Ex his, secundam sententiam existimo probabiliorẽ, & in praxi valde tutam, posseque tunc absolui pœnitentem absolute, & absque vlla conditione propter rationes dictas, vt docent citati. Adde cum Suarez *sup.* Henriquez *loco cit. cap. 9.* Filiucio *num. 121.* Bonacina *loco cit. vers. Adde.* & Diana cum alijs *part. 3. tract. 3. resol. 1.* confessarium non solum posse tunc pœnitentem absoluerẽ, sed etiam teneri ex charitate; nam cum hæc sententia sit probabilior, & pœnitenti fauorabilis, non debet relinquere illum in statu damnationis, cum fieri possit, vt per absolutionem efficiat illum de atrito contritum, illumque constituat in statu salutis; & ex alio capite nullam facit iniuriam Sacramento, eo quod in tali casu, vt dictum est, datur sufficiens materia, & accusatio, ideoque saltem ex charitate debet sequi opinionem pœnitenti fauorabilem. Quod si moribundus non audiat, nec possit loqui, sed tantum pectus suam pulsant, suspirans oculos in cœlum tollit, vel respicit aliquam imaginem, vidente hoc Sacerdote, vel alijs testificantibus. Suarez *sup. num. 11.* Bonacina *sup. num. 6.* & alij apud Dianam *3. part. tract. 3. resol. 2.* docent non posse, quia illa signa non censentur edita in ordine ad confessionem. E contra verò sentit Diana *loco cit.* quod probabiliter sustineri potest, & dari absolutio sub conditione. Idem & consequenter asserit dicendum Diana *sup. resol. 3.* cum Sancio *in select. disp. 44. n. 35. in fin.* quando dubitatur, an supradicta signa orta sint ex contritione, vel ex angustia mortis, quia absolutio sub conditione excusat à sacrilegio, & potest prodesse, & non obesse.

11 Adde cum authoribus secundæ sententiæ, & cum multis Diana *sup. resol. 3.* posse etiam absolui pœnitentem, qui absente confessario petijt confessionem, aut dedit signa pœnitentiæ, sed adueniente cōfessario ita sensibus est destitutus, vt nullam possit exhibere signum, quo indicet se peccasse, & velle sibi Sacramentum administrari; adstantes autem fatentur, ipsum dedisse signa contritionis, aut confessionem petiisse, quod confirmant rationibus allegatis *num. 7.* modò tamen absolutionem impendat, non in absentia, sed in præsentia talis pœnitentis, sic enim non dicitur absoluerẽ pœnitentem absentem. Etenim is, de quo loquimur, per signa voluntatis confitendi, inchoauit confessionem in absentia, ac proinde perinde est, ac si confiteatur se peccatorem, dum petit confessionem, & absolutionem; ergo poterit absolui præsentem Sacerdote, habito aliorum testimonio, ad quod sufficit vnicus testis, vt docet Sancio *sup. num. 15.* & cum eo Diana *loco cit. resol. 5.* quia non agitur de præiudicio tertij. Imò satis est, quod testis hic id manifestet confessario in absentia pœnitentis, modò tamen cōfessarius hac relatione facta absoluat pœnitentem in præsentia, & sub conditione, vt tenet *lib. 5. cap. 2. num. 7.* & Bonacina *tom. 3. dist. 2. quest. 3. punct. 33. num. 4.* quidquid Diana *3. part. tract. 3. resol. 7.* Parum enim refert, vt testis id dicat coram ipso pœnitente, an verò in absentia illius manifestet signa contritionis confessario, modò constet confessario moribundum petiisse confessionem.

fessionem, & illum absoluat in praesentia. Huic sententiae fauet maximè cap. cit. *Is qui*, vbi dicitur is, qui poenitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutueret, vel in phrænesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat poenitentiam (id est absolutionem, vt ait Glossa) & si continuè creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. Igitur poterit in tali casu poenitens absolui; & cum hæc opinio sit valde probabilis, & in fauorem poenitentis, cenfeo cum Suarez *sup. Filiuc. loco cit. num. 123.* & Bonacina *sup. num. 8.* & Dianaloco *cit. resol. 11.* practicè loquendo, teneri confessarium absoluerè poenitentem, propter rationes in superiori casu adductas, *vers. Ex his.* modò tantum proferat absolutionem sub conditione, videlicet, si præbuit materiam confessionis, vel si, & in quantum potest, quia sic nullo periculo se exponit, & potest prodesse, & non obesse: & hanc sententiam, etsi oppositam iudicet veriore Villalobds *tom. 1. tract. 9. diff. 37. num. 6. in fin.* practitari posse affirmat, modò absoluto conferatur sub conditione; debet enim Sacerdos opinionem poenitentis sequi in hoc casu, cum probabilis sit, & in eius fauorem, & ex hoc nullum sequatur inconueniens. Limitarem ego hanc sententiam cum Henriquez *sup. cap. 10. num. 7.* modò, paulò antequam veniret Sacerdos, petierit poenitens confessionem modo dicto; secus si mora esset longa nimis, vt per vnum diem; nam sic non censetur, moraliter loquendo, formam, & materiam esse simul. Quòd si adueniens confessarius inueniat infirmum omnimodò sensu destitutum, tanquam truncum, nullo modo signa confessionis ostendere valens, nec adfuit qui fidem faciant, petiuisse confessionem, aut edisse signa contritionis, nullatenus est absoluentus à peccatis: in quo conueniunt Doctores, teste Henriquez *lib. 6. cap. 10. num. 9.* (quidquid Corduba *lib. 5. quæst. 25. propos. 7.*) & cum alijs tenet Diana *3. part. tract. 3. resol. 8.* quia vt docet Trident. *sess. 14. cap. 6.* absolutio est actus iudicialis, ac subinde requirit aliquam cognitionem causæ, & peccatorum, quæ in hoc casu nullo modo reperitur. Oppositum tamen videtur insinuare Valencia, Zerola, Reginaldo, cum S. Antonio, Zambrano, & alijs apud Bonacinam *vbi sup. num. 10. vers. Oppositum.* quod non est admittendum, quia hic nulla datur confessio, nec signa confessionis, quidquid ij Doctores, si attentè legantur, & videre est apud Bonacinam *num. 10. cit.* videntur loqui, quando constat per testem, infirmum petiuisse confessionem, quod pertinet non ad hunc, sed ad secundum casum. Poterit tamen talis infirmus in articulo mortis constitutus absolui à censuris, & applicari illi indulgentia suarum Bullarum, vt docet Henr. *vbi sup. num. 10.* & dixi in expositione Bullæ *lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 19. num. 19.* & dicam infra *cap. seq.* Hoc tamen pro certo habe apud omnes, infirmum, qui propter impotentiam dimidiatè confessus est, aut per auris, & signa contritionis, si postea loqui possit, teneri expresse confiteri omnia peccata omissa propter impotentiam, quia cum hac conditione, & obligatione fuerunt remissa, eo quòd teneamur peccata, quando possibile est, omnia expresse confiteri. Vide Bonacinam *vbi sup.*

num. 9. vbi cum Suarez, & Reginald. aduertit pro praxi, quando poenitens nequit omnia sua peccata explicare, curet confessarius, proferri sibi materiam certam, quantumuis sit peccatum veniale, vt absolutio, quantum fieri possit, supra materiam certam cadat, & si habet etiam peccata mortalia, curet, vt prius sibi explicet peccata, vel peccatum mortale, quia hoc est materia necessaria.

Nota, in casibus supradictis, quando secundum probabilem potest dari moribundo absolutio, teneri ex charitate, imò ex iustitia, si est pastor, confessarium eam conferre; expedit enim hoc maximè saluti poenitentis, imò potest esse necessarium, nam poterit facere contritum de attrito, præsertim cum Sacerdos administrando Sacramentum cum opinione probabili nullam ei inferat iniuriam; ergo teneretur ex charitate illud tunc proximo administrare, & ita docent Suarez *tom. 4. disp. 23. sect. 1. n. 15.* Coninch. *disp. 7. dub. 10. num. 106.* Filiuc. *tom. 2. tract. 7. cap. 5. num. 123.* Vazquez *in 2. tom. 4. quæst. 91. art. 2. dub. 1. num. 58.* vbi Sacerdotes volentes moribundum in tali casu absoluerè vocat reos, & necatores animarum, & cum alijs Diana *3. part. tract. 3. resol. 9.* qui *resol. 10.* cum Vazquez *supra num. 39.* & Sancio *in select. disp. 44. num. 32.* tenet, quando confessarius ex opinione probabili absoluit poenitentem, posse eum absoluerè absolute, & non teneri absoluerè cum conditione, quia ille, qui agens aliquam actionem putat se non peccare, absolute potest eam exercere. Vnde Doctores docentes esse administrandum sub conditione loquuntur, quando est verè dubium, non verò quando datur de hoc opinio, vt confirmat cap. *de quibus in baptismo*, vbi decernitur baptizandum esse sub conditione illum, de quo dubitatur, an sit baptizatus. Vide Sancium *vbi sup.* Nihilominus tamen poterit absoluerè cum conditione, imò fortè melius faciet, vt euitet aliquod periculum sacrilegij, cum sic possit prodesse, & non obesse.

12 Quintò, excusat ab integritate confessionis impotentia confessarij absoluentis, quod contingere potest, quando instante morte, vt tempore pestis, vel instantis prælij poenitens, & confessarius ita infirmantur, vt timeat confessarius morte puniendum esse, antequam omnia audiat peccata, tunc poterit taliter etiam infirmantem absoluerè, si est in periculo, aut articulo mortis, & ni speretur fore, alium confessarium commodè, & opportunè venturum. Ita Henriquez *lib. 5. cap. 12. n. 3.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 19.* Hinc fit, quando infirmus laborat morbo contagioso, & confessarius non potest ipsum, etiam à longè, absque periculo audire, diutius immoràdo in audiendis peccatis, vt possit auditis aliquibus peccatis, absolutionem statim impendere. Coninch *disp. 7. dub. 9. num. 75. ad fin.* Bonacina *sup. num. 12.* & alij.

13 Sextò, excusat ab integritate confessionis nocumentum, seu damnum graue proprium, aut alienum. Ita communis Theologorum apud Suarez *disp. 23. sect. 2.* & Henriquez *lib. 2. de poenit. cap. 12. num. 5.* Ratio est, quia præcepta positia non obligant cum tanto periculo; tunc enim censetur impotens poenitens ad confitendum tale peccatum. Debet autem nocumentum esse graue, & non leue, nam præceptum integritatis confessionis est grauissimum; vnde timor leuis damni non excusat, vt si poeni-

pœnitens, ex eo quòd suo Parocho confiteatur aliquod graue peccatum, timeat habiturum de eo prauam opinionem; hoc enim damnum præterquam quòd est leue, quasi per se, & immediatè sequitur ex confessione. Ita cum alijs Bonacina. *sup. num. 12.* Deinde timor periculi, & damni ex manifestatione alicuius peccati debet esse grauis, & probabilis, qui scilicet cadat in virum constantem, & prudentem: vnde qui non probabiliter timet graue periculum, sed tantummodo leuiter suspicatur, non potest in confessione reticere. Ratio est, quia præceptum integritatis, cum possidet, iudicandum est in illius fauorem. Henriquez *ubi sup.* Sotus, Reginald. & alij apud Bonacinam *loco cit.*

14 Propter hanc causam excusatur ab integritate materiali confessionis, primò ille, qui timet ex manifestatione peccati periculum animæ, vt si fœmina timeat confessarium scandalizandum, aut se ab eo sollicitandam: quo in casu si ex tota confessione sequitur tale damnum, tenetur totam omittere; si solum ex aliquo peccato, tenetur abstinere ab illius manifestatione, si non habeat copiam alterius confessarij, aut non speret fore, vt breui aduenturus sit confessarius, à quo non timet hæc incommoda. Henriquez *ubi sup. num. 5. citat.* Adde etiam, modò aliàs teneatur, vel licitè pro illo tunc confiteri possit, vt infra. Secundò excusat periculum vitæ ipsius pœnitentis; vt si pœnitens occidit fratrem, aut fratrem ipsius confessarij, & timeat confessurum, deuenturum in notitiam casus, & excitaturum in confessario inimicitias, & inde notabile damnum in vita, vel corpore. Henriquez & alij citati. Tertio, excusat periculum grauis infamiae, vt si pœnitens timeat, confessarium reuelaturum confessionem, aut aliàs eum infamaturum. Filiucius *ubi sup. num. 124.* Nauar. *in man. cap. 7. num. 3. & 4.* Villalobos *ubi sup. num. 2.* Doctores citati, & alij communiter apud Suarez *disp. 23. sect. 2. ex D. Thoma in 4. dist. 17. quest. 3. art. 3. quest. 4. ad 5.*

15 Notandum tamen, duo necessariò requiri, vt aliquis possit aliquod peccatum scienter reticere in confessione, propter causam excusantem in 3. & 4. casu, & similibus. Primum est, quòd aliter non possit confiteri; nam si potest commodè querere alium confessarium, qui non cognoscat pœnitentem, aut cessent damna suprascripta, ad id tenetur; obligat enim tunc integritas confessionis. Secundum est, vt adsit grauis necessitas confitendi, aliter enim tenetur differre confessionem. Censetur autem grauis necessitas: primò articulus mortis, quia tunc obligat necessitas propriæ charitatis, & alioqui potest vtrique obligationi satisfacere per confessionem formaliter integram. Secundò in Paschate, quando ex præcepto tenetur confiteri. Tertio, si adsit necessitas recipiendi sacramentum Eucharistiam, vel celebrandi Missam, & non potest præmitti talis perceptio sine graui scandalo, aut incommodo. Quarto, cum timeretur infamia propria, vel simile incommodum, nisi confiteatur eo modo, quo potest; tunc enim potest omittere peccatum, vel peccata, quæ possunt afferre nocumentum, quamuis si tantum sequatur infamia propria, posset cedere iuri suo, & ita potius non confiteri; non tamen tenetur. Quintò, quando est magna utilitas confessionis, etiam si non sit neces-

sitas, vt in tempore magni Iubilei, aut si multo tempore differenda esset confessio, cessante ergo aliqua ex causis dictis, vel alia simili, tenetur pœnitens differre confessionem; quia tunc commodè seruari potest integritas. Ita Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 5. num. 125.* cum Suarez *disp. 23. sect. 2.* Tenetur tamen pœnitens in ijs, & similibus casibus confiteri omnia alia peccata mortalia, tacito illo, vel illis, ex quorum confessione sequuntur nocumenta hucusque dicta, vt benè Suarez *ubi sup. num. 6. & 7.* Villalobos *diff. citat. num. 3.* & alij. Ratio est, quia integritas confessionis seruari debet eo meliori modo, quo possit: quare tunc non liceret totam confessionem omittere, & contritum communicare, vt quidam existimant apud Henriquez *lib. 5. cap. 12. num. 5. lit. X.* Limitari tamen potest, nisi ex tota confessione sequeretur aliquod ex dictis nocumentis, vt si timeatur confessionem reuelaturum, aut pœnitentem sollicitaturum, aut si non habet aliud, vel alia peccata præter ea, quæ reticere licet, & ex quo sequuntur prædicta nocumenta. At si præter illud peccatum mortale habet peccata venialia tantum, poterit (& consultius id faceret) ea confiteri, si Eucharistiam sit recepturus; per se tamen loquendo, non tenetur ad id, vt cum Suarez, Reginaldo, & alijs tenet Bonacina *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 2. punct. 2. §. 4. diff. 4. num. 16.* quia non est præcepta confessio de peccatis venialibus, sed mortalibus: vnde poterit tunc vel omittere confessionem, si reputer se contritum, vel confiteri venialia. Itætiam Filiucius *ubi sub. num. 125.* qui *vers. Tertio.* aduertit, & rectè, si pœnitens existat in articulo mortis, probabilius esse, vt tunc confiteatur venialia, & recipiat Sacramentum, prout potuerit, ne se exponat periculo damnationis æternæ.

16 Nota etiam, eum, qui habet iustam causam reticendi aliquod peccatum, iuxta superius dicta, non posse plura reticere, quàm postulat iusta causa, seu periculum probabiliter imminens: vnde si habeat iustam causam reticendi furtum externum, tenetur confiteri se habuisse voluntatem furripienti, nisi etiam ex hoc sequeretur periculum; idem in alijs peccatis, nam confessio debet esse integra, quantum fieri potest. Ita Coninch *diff. 3. dub. 9. num. 95.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 20.* vbi colligit, eum, qui solum habet peccatum reseruatum, posse in necessitate communicandi confiteri actum internum, & ab eo absolui, quamuis pœnitens adhuc retineat obligationem præsentandi se coram superiore pro reseruatione.

17 Sed quæres, an quando peccatum aliquod in prædictis casibus omittitur, sit statim primo quoque tempore confitendum. Sotus *in 4. distinct. 18. quest. 2. art. 5. ad 3.* respondet affirmatiuè; aliter enim, inquit, non adimplet præceptum annuæ confessionis. Verius tamen est non teneri, nisi tempore mortis, aut instante præcepto annuæ confessionis, vt tenent Suarez *disp. 23. sect. 2.* Filiucius *supra numer. 126.* & Villalobos *supra numer. 3.* Bonacina *loco citat. numer. 21.* Ratio est, quia per talem confessionem seruatum est præceptum Ecclesiasticum, quod solum determinat diuinum: & confirmatur, quia ita se habet peccatum ex causa omissionis, sicut oblitum; at hoc satis est, si legitimo tempore manifestetur; ergo, &c.

Dub. 8. An possit dimidiari confessio ratione alicuius peccati reseruari: seu an superior possit, auditis solis reseruat, sacramentaliter absolueret, & committere reliqua inferiori; & inferior, auditis omnibus, absolueret à non reseruat.

Hic dubio satisfaciemus commodiùs infra cap. 1. dub. 7. vide etiam Suarez *disp. 31. sect. 1. Filiuc. tom. 1. tract. 7. quest. 9. & 10. Villalobos part. 1. tract. 9. diff. 4. & Bonacinam tom. 1. disp. 5. quest. 7. punct. 5. §. 3. per totum.*

Dub. 9. Quandonam sit iteranda confessio.

1 Obligatio reiterandi confessionem otiri potest ob defectum ex parte poenitentis: vel ob defectum ex parte confessorij.

2 Dico igitur primò, ob defectum ex parte poenitentis iteranda est confessio. Primò, si poenitens nullum habeat dolorem, qui sit contritio, vel attritio. Ita communis, nam ut dictum est *hoc lib. cap. 2. dub. 2. n. 4.* dolor, qui sit contritio, vel attritio, est pars essentialis huius Sacramenti: unde non sunt audiendi Victor. & Cano apud Henriq. *lib. 2. de poen. cap. 13. n. 1. & 2.* exultimantes, confitentem absque ullo dolore adimplere præceptum Ecclesiæ; nam cum Sacramentum sit nullum, & irritum, non potest per illud satisfieri præcepto; & ex alio capite Ecclesia talem confessionem præcepit, qualem Christus instituit, videlicet cum detestatione, seu dolore peccati: unde fit, ut præcipiendo confessionem, consequenter præcipiat dolorem illi essentialem, sicut quando præcipit recitationem diuini Officij, consequenter præcipit attentionem illi annexam, ut dixi in Decalogo *lib. 1. cap. 7. dub. 17.* Erit igitur confessio iteranda, si poenitens non habuit attritionem veram, vel saltem bona fide existimatam. Dixi, *existimatam*, quia ut dixi *hoc cap. dub. 6. num. 5. & cap. 3. dub. 5. num. 2.* valde probabile, & tutum mihi est, attritionem existimatam, modo ut ibi explicatum est, sufficere ad Sacramenti validitatem, non verò ad eius fructum, hoc est, ad hoc ut sit informe quoad gratiam, validum tamen quoad substantiam, consequenter non esse iterandam.

3 Secundò iteranda confessio, si poenitens absque causa excusante, scienter omisit aliquod mortale, vel circumstantiam necessariò explicandam: est commune, & evidens; nam ut latè supra dictum est *dub. 3.* iure diuino tenemur omnia peccata confiteri, regulariter loquendo, & iusta causa cessante, de qua *dub. anteced.* cum ergo peccata illa, etiam confessi, non sint remissa per clauis, & nullum aliud sit remedium de lege ordinaria ad illa remittenda, nisi poenitentia, ideo iterum erunt subiicienda clauibus, seu confitenda. Dixi, *scienter*, nam si ex ignorantia inuincibili illud omisit, confessio erit valida, & fructuosa, cum obligatione tamen confitendi peccatum oblitum, quando in mentem venerit: si autem ignorantia, seu negligentia fuerit cul-

pabilis, seu vincibilis, modò non sit nimis crassa, & affectata, confessio erit informis, hoc est sine gratia; validè tamen quoad substantiam, consequenter non iteranda, sed sufficit, ut defectus, quando dignoscitur, confiteatur, ut dixi *dub. anteced. num. 3. & dub. 6. de confess. infor.* Ex his inferitur, iterandam esse confessionem, si poenitens statuat non confiteri aliquod peccatù, nisi interrogatus, nam integrè sic confiteri non potest. Valeret tamen, si minù paratus accederet, cupiens, & confusus, ut confessorius interrogationibus suis negligetiam illius suppleret, ita ut si aduertat, eum nò rogasse de quibusdam, quæ fecit, dicat illa sponte. Nauar. *cap. 9. num. 11.* Iteranda tamen est confessio, si ita palliatè confessus est, ut quæ sunt mortalia, videantur venialia, aut longè minora, ut dixi *hoc cap. dub. 2. num. 16.* Nec valet confessio, si ex magna negligentia, & crassa ignorantia omisit debitum examen pro longa confessione, nisi defectus suppleatur industria confessorij, ut dixi *hoc cap. dub. 3. num. 10.* & docet Nauar. *cap. 9. num. 12. & 13.* præsertim si defectu examinis oblitus sit multorum peccatorum, censurarum, & restitutionum. Vide Henriquez *lib. 2. de poenit. cap. 13. num. 3.*

4 Tertiò iteranda est confessio, quando poenitens non habuit animum acceptandi poenitentiam, seu satisfactionem, & eam acceptatam non aimplendi, nam ut dictum est *sup. cap. 2. dub. 2. num. 6.* & dicitur *cap. 7. seq. dub. 2.* virtualis satisfactio, seu propositum satisfaciendi est de essentia huius Sacramenti, at qui non habet animum acceptandi satisfactionem, aut acceptatam non adimplèdi, non habet virtuale satisfaciendi, nec propositum satisfaciendi; ergo. Quòd si acceptauit poenitentiam animo eam implendi, sed postea ob negligentiam, vel quia illius est oblitus, potest in hoc peccare, ut infra dicitur *cap. seq. dub. 4. num. 5.* non tamen tenetur iterare confessionem, ut docent Nauar. *cap. 9. num. 14.* Henriquez, pluribus adductis, *ubi sup. num. 4.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 4. num. 97.* quia talis confessio fuit valida, & remisit peccata sine dependentia à futura satisfactione. Nec tenetur poenitens substituere aliud loco poenitentia oblitæ, aut in aliud commutare, quia humana præcepta ad hoc non obligant, ut patet in voto, vel ieiunio, ad quod quis factus est impotens. Ita Filiucius *loco cit.*

5 Quartò, iteranda est confessio, quando poenitens excommunicatus scienter vult absolui, & absoluitur priùs à peccatis, quàm ab excommunicatione. Ita communis; nam hic actu aliter peccat in confessione, eo quòd excommunicatus, ut sic, prohibitus sit suscipere Sacramenta. Dixi, *scienter*, nam si ignorat inuincibiliter esse excommunicatum, aut priùs esse absoluum ab excommunicatione, quàm à peccatis, valida, & fructuosa erit confessio; quia hic tunc non peccat, & alio ex capite excommunicatio non facit incapacem absolutionis. Bonacina cum alijs *tom. 1. disp. 6. quest. 5. sect. 2. punct. 1. num. 5.* Quòd si talis ignorantia sit crassa, vel culpabilis, si non sit nimis crassa, & affectata, confessio erit valida quoad substantiam, seu informis, non verò erit iteranda. Nauar. *cap. 9. num. 3. & 4.* vide *hoc dub. vers. Secundò.* censetur enim hic esse in bona fine, quæ etsi non sufficiat quoad fructum, sufficit tamen quoad Sacramenti validitatem, & ad

& ad hoc vt non teneatur illud iterare. Nec tenetur iterare, si manifestans censuram confessario, ab ea ob ipsius negligentiam non prius absoluitur, quia fecit quod in se est.

6 Quintò, est nulla, & iteranda confessio, si pœnitens Sacerdotem non paratum induxit, quem sciebat non esse ministraturum absque peccato mortali, eo quod iacebat in concubinato, vel erat nominatim excommunicatus, suspensus, aut interdictus, vel notorius clericus percussor. *Nauar. cap. 9. num. 7. & communis; nam hic in actuali confessione, dum durat, semper peccat mortaliter. Limita, nisi adsit necessitas suscipiendi hoc Sacramentum, vt latius dixi in expositione Bullæ §. 7. cap. 1. dub. 1. r. d. num. 4. & sup. lib. 1. cap. 5. dub. 4.*

7 Sextò, tenetur pœnitens iterare confessionem, si in ea in materia necessaria mentitus est; ita vt tale mendacium sit peccatū mortale, iuxta ea, quæ dixi *hoc cap. dub. 1. §. 2. n. 2.* Idem dic, si non habuit intentionem suscipiendi Sacramentum; valet tamen, si cordatus petijt, aut bona intentione confessus est, & in phrasi versus absoluitur, quando caret vsu rationis, vt supra dictum est. Vide Henriquez *lib. 2. de pœnitent. cap. 1. §. 7. num. 7. & lib. de Sacram. cap. 22.* Dices, quid si confiteatur maiorem numerum peccatorum, quam commiserit, v. g. si dicat se decies peierasse, cum tantum quinquies peierauerit. Respondeo, si maiorem numerum mortalium mala fide expressit, peccauit mortaliter, & tenetur confessionem iterare, quia mentitus est in re graui. Si autem id bona fide fecit, non peccauit mortaliter, nec tenetur postea, si recordatur minoris numeri, illa peccata confiteri; quia secunda confessio esset potius excusatio, quam accusatio: & ex alio capite non decipit confessarium; nam confessarius ferens iudicium circa maiorem numerum, fert etiam illud circa minorem in maiori contentum. Nec peccat mortaliter, nec tenetur confessionem iterare, si maiorem numerum venialium bona, vel mala fide expresserit; quia non decipit confessarium in materia necessaria. *Bonacina tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 2. punct. 2. num. 7.*

8 Dico secundò, ob defectum confessarii iteranda est primò confessio, si non habet characterem sacerdotalem (& a fortiori si non est baptizatus) quia character sacerdotalis est fundamentum substantiale, & essentiale potestatis, seu iurisdictionis ad absoluendum validè a peccatis; sic Diaconus etiam in articulo mortis ab ijs absolueri non valet, vt tenet communis, & dicitur infra *cap. 10. dub. 2.* Etenim Christus Dominus, Ioan. 20. Apostolis iam ordine sacerdotali initiatis hanc potestatem contulit.

9 Secundò, si Sacerdos non habeat iurisdictionem ordinariam, aut delegatam; nam vt habet communis, & constat infra *cap. 10. dub. 2. num. 7.* absolutio collata à non habente iurisdictionem est inualida, nisi fortè communi errore, & titulo colorato credatur habere iurisdictionem, vt constat infra, & dixi in expositione Bullæ §. 7. cap. 1. dub. 4. num. 9. & in Decalogo *lib. 8. cap. 1. dub. 10.* & docent Henriquez *lib. 2. de pœnit. cap. 14.* Lessius *lib. 2. cap. 29. dub. 8.* Sanchez in *sum. lib. 1. cap. 9. Suar. 3. part. tom. 4. disp. 26.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 2. punct. 3. numer. 21.* & vbi de matrimonio *quest. 2. punct. 8.* quia in hoc casu supplet Ecclesia iurisdictionem,

quam supplere potest, vt etiam supplet, quando confessarius nititur opinioni probabili asserenti, eum in aliquo casu habere iurisdictionem, quamuis alij asserant, illum ea carere. Similiter valet absolutio, si ignoratur Papam reuocasse Bullam, aut Episcopum reuocasse licentiam Vicarij temporalis; adest enim titulus coloratus, & error communis; & ex alio capite gratia concessa non expirat ante certificationem reuocationis: sic etiam valet sententia iudicis, quando titulo colorato putatur legitimus. Vide Henriquez *disp. cap. 14. num. 1. 2. & 1. Nauar. cap. 9. num. 8. Syl. confes. 1. §. 19.* Ex his patet, iterandam esse confessionem factam confessario, etiam Parocho nominatim excommunicato, suspensò ab officio, vel manifesto Clerici percussore. *Nauar. cap. 27. num. 25.* & communiter Doctores, vbi de censuris; carent enim ij iurisdictione: limita, nisi pœnitens existat in articulo, vel periculo mortis, & non adsit alius Sacerdos, etiam simplex: vel nisi adsit titulus coloratus, & error communis populi.

10 Tertiò iteranda est confessio, quoties non habuit absoluendi intentionem, vt de se patet, quia hæc est de necessitate Sacramenti, vt dictum est *lib. 1. cap. 3. dub. 2. num. 1.* Sic non valet absolutio, quando dormitans, vel ebrius, vel amens sine humana intentione, vel vsu rationis absoluit, quamuis pœnitens sit dignè dispositus; hoc enim præceptum non est de faciendo quod in se est, sed de verè recipiendo. *Nauar. cap. 9. num. 9.* Henriquez *vbi sup. num. 6.* & Doctores communiter. A fortiori non valet absolutio, si non protulit veram formam; vel si neget sine causa absolutionem.

11 Quartò, iteranda est confessio scienter facta confessario, qui aded ignarus est, vt non sciat inter mortale, & veniale, reseruata, & non reseruata distinguere. *Nauar. cap. 9. num. 9. Syl. confes. 1. num. 6.* & alij communiter. Aut si confessarius est omnino ignarus ignoti idiomatis, aut si confiteatur confessario dormienti, omniao surdo, aut non aduertenti. Ratio est, quia in ijs casibus talis cōfessarius nullum officium iudicis cum causæ cognitione exercet. Dixi, scienter, quia si bona fide confessus est ignoranti, seu minus idoneo, quem postea nouit neciuisse distinguere inter mortalia, & venialia, vel reseruata, non videtur cogendus iterare confessionem, quia ille confessarius potuit, & voluit benè dispositum absolueri, quamuis defecerit imprudentia circa medicinam, & satisfactionem imponendam. *Henriq. sup. num. 5.* *Corduba caso 9. Syl. verb. Confessio 1. num. 3.* Sanchez *vbi sup. num. 69.* Bonacina *loco citat. num. 14. & quest. 7. punct. 4. §. 2. num. 13. & 14.* & dicam infra. Similiter si pœnitens non aduertat, confessarium inter audiendum peccata dormitasse, aut distractam fuisse, ideo non audiuisse aliqua peccata, recipit Sacramentum, & eius fructum. Nec tenetur repetere nisi ea peccata (quando id ei constiterit) que putat Sacerdotem non audiuisse. *Nauar. Syl. & alij.*

12 Hinc colligitur, eum, qui integrè confessus est peccatum, quod ipse dubitabat esse mortale, & postea certò cognoscit esse tale, non teneri illud iterum confiteri: tum propter rationem in conclusione allegatam: tum quia ad validitatem confessionis non requiritur, vt pœnitens, aut confessa-

confessarius sciat determinatè, peccatum manifestum esse mortale, alioquin nullus reperiretur aptus ad confessiones audiendas, aut faciendas, cum nullus plene sciat omnes circumstantias, & gravitatem omnium peccatorum. Sanchez loco citat. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. num. 14. 13. Sed quæres, an qui repetit confessionem inualidam, teneatur sigillatim omnia peccata repetere, & recensere. Resp. ondeo, si iteratur apud distinctum confessarium, certum est esse omnia, & singula repetenda. Ratio est, quia non fuerunt remissa per claves, ideo eis sunt subiicienda, cum nullum aliud sit medium, ut sæpè dictum est: aliter enim confessarius, qui iudex est, non potest absolutionem sacramentalem impendere, nisi causam cognoscat, cum sententia non feratur in incognita. Si verò iteratur apud eundem confessarium, non tenetur poenitens singulariter peccata repetere, sed sufficit se in communi de illis accusare, dicendo: accuso me de omnibus peccatis illius, vel illarum confessionum, subiunctis tamen in prima confessione prætermisissis, & alijs post illam confessionem commissis: sic enim sufficienter inducit confessarium in cognitionem sui status, ita ut possit de illo iudicare, censeturque confessio præterita moraliter præsens. Hoc tamen limita, modò confessarius aliquo modo, saltem in confuso, & in genere recordetur status poenitentis, vel saltem poenitentia inuncta se; saltem enim tenetur tunc poenitens singula peccata repetere, cum præcedens confessio ita se habeat, ac si facta non fuisset. Nauarr. cap. 9. num. 19. Syl. confessio 1. quest. 3. Coniuch disp. 7. dub. 11. num. 100. in disp. 10. dub. 12. num. 102. Suarez disp. 12. sect. 6. ad finem. Henriquez lib. 5. cap. 4. num. 4. & cum alijs Bonac. ubi sup. num. 15. Non tamen est improbabile, quòd confessarius est virtutisque immemor, sufficere illius memoriam refricare dictis grauioribus peccatis speciebus. Henriquez sup. cap. 15. num. 4. Imò nec est improbabile sufficere, ut poenitens in genere se accuset eidem confessario de peccatis manifestatis in alia confessione, etiam si oblitus sit poenitentia, & status poenitentis, ut tenet Emanuel Sa verb. Confessio num. 4. Medina quest. 24. de confessione. & alij. Ex his colligitur, quando poenitens multis vicibus longam facit confessionem, posse in vltima vice absolui, etiam si confessarius tempore absolutionis non recorderetur omnium peccatorum in particulari, quia sic sufficienter notus est confessario status poenitentis, & omnes alia confessiones moraliter sunt præsentis. Suarez disp. 18. sect. 4. num. 3. & 10. Reginald. lib. 8. cap. 1. num. 11. & cum alijs Bonacina supra num. 16. qui num. 17. consequenter docet, eum, qui confessus fuit cum Sacerdote non habente facultatem absoluedi, sufficere, ut quando illam habeat, confiteatur, & se accuset in genere de peccatis antea illi confessis, modò confessarius aliquando recorderetur status poenitentis.

14. Nota tamen, eum, qui inualidè scienter confessus fuit, v. g. quia præ verecundia siluit aliquod peccatum mortale, si postea tempore præcedente eius rei oblitus, bona fide, & debito præmissio examine confiteatur, has confessiones bona fide factas, esse validas, & non iterandas, sed solum teneri iterare eas, quas mala fide fecit, ut bene docet Emanuel Sa verb. Confessio num. 9. &

cum Vazquez Bonacina ubi supra numer. 6. in fine. 15. Nota etiam, in generali confessione, quando iterantur confessiones alias validæ, potest quis grauiora peccata dicere, & alia reticere, ut dixi dub. anteced. vers. Secundus est. Nec fallit confessarium, quauis id ei non explicet; inde mendacium est permissum, imò nec mentitur, cum non teneatur hæc peccata confiteri. At si quis sic confitendo occultans grauiora peccata vult Prælatum decipere, ut ei bonus appareat, & indignè Beneficium consequatur, peccat mortaliter. Non tamen est peccatum mortale, si finis alias non sit malus, ob verecundiam, vel ad conferuandam bonam famam, confiteri grauiora peccata cum confessario ignoto, relicto familiari, & postea familiari culpas leues, imò hoc aliquando expedire potest. Nauar. cap. 21. num. 40. Henriquez lib. 5. cap. 15. num. 6.

16. Nota deinde, expedire semel, aut bis facere confessionem generalem; nam temporis progressu melius scit homo speciem, gravitatem, numerum, & occasiones peccatorum distinguere. Cæueat tamen confessarius duro præcepto compellere poenitentes, ut iterent confessiones præteritas, sine certa ratione, quæ obligat. Ego autem soleo ad me venientes, & volentes confessionem generalem facere, ita examinare. Primò, an quacunque confessione mediocriter examinauerint suam conscientiam. Secundò, an habuerint dolorem de peccatis. Tertiò, an proposuerint vitare futura. Quartò, an sine iusta causa siluerit aliquod peccatum mortale, vel circumstantiam necessariam. Demum si fortè erat in occasione peccandi, an eam vitauerit, cum potuerit. Igitur si poenitens respondeat sufficienter peccata præmeditatum fuisse; dolorem habuisse, ac propositum non peccandi; nullum de industria, & sine iusta causa peccatum tacuisse, ac demum rectè occasionem vitasse, non obligo illum (nec est obligandus) ad repetendas confessiones, seu ad faciendam confessionem generalem. Imò nec facile sunt admittendi, si eam semel, aut bis fecerint, quia in multis daretur occasio scrupulis. Quòd si dicat nullum ferè fecisse examen, vel nullum dolorem habuisse, vel non proposuisse vitare futura, vel de industria peccatum celasse, ac demum occasionem non vitasse, iteranda est confessio, quauis vnum ex his deficiat, quia fuit nulla, & inualida.

C A P. VII.

De satisfactione, seu de tertia parte poenitentia.

1. Nota, satisfactionem posse sumi (ut sæpè à Doctoribus sumitur) genericè, & nimis ample, videlicet pro compensatione damni illati in bonis, aut in persona proximi, ut in honore, & fama, quo modo coincidit cum restitutione, de qua dixi latè in Decalogo lib. 7. à cap. 6. Secundò sumitur præse, & magis propriè, prout significat re-compensationem iniuriæ factæ proximo, non in bonis, sed in persona: de qua etiam dictum est dict.

cap. 6. dub. 1. Tertio sumitur propriissime hic à Doctores pro recòpensatione iniuriæ factæ Deo per peccatum; & cum in peccato reperiantur duo: primò culpa; secundò pœna, quæ aliquando manet, ablata culpa, & consequenter est temporalis; ideo duplex satisfactio potest versari circa Deum, vna pro culpa, & offensa, & hæc fit per contritionem, & pœnitentiam, de qua dixi *hoc lib. cap. 4. & 5.* dum de contritione, & remissione peccatorum ageremus. Altera pro pœna temporali remanente post remissionem peccati: de qua agunt hic Theologi, & erit nobis sermo, & hæc potest esse duplex: altera, quæ fit extra Sacramentum ex opere operantis: altera in Sacramento ex opere operato, quæ dicitur, & est pars Sacramenti pœnitentiæ.

Dub. 1. De satisfactione, quæ fit extra Sacramentum.

DE hac satisfactione dixi multa in expositione Bullæ *lib. 4. dub. 5. 6. & 7.* & in Decalogo *lib. 1. cap. 2. dub. 4. & seqq.* proinde hic pauca, eaque huic inititudo accommodata attingemus.

1 Dico primò, satisfactio, quæ fit extra Sacramentum, est voluntaria solutio, & compensatio iniuriæ Deo per peccatum illatæ, cum proposito nõ peccandi, & confitendi. Colligitur hæc definitio ex cap. *satisfactio de pœnitent. dist. 3.* & S. Thom. *quæst. 12. add. art. 3.* & habetur communiter apud Doctores. Dicitur primò, *voluntaria solutio*, quia est actus virtutis, qui debet esse voluntarius: etenim sicut peccator voluntariè peccavit, sic etiam debet esse sui ipsius voluntarius vindex; sufficit tamen ad hoc voluntarium, & ad satisfaciendum, libera flagelli acceptatio, & mali patiens toleratio, ex Trid. *sess. 14. cap. 9. Can. 13.* S. Thom. *quæst. 15. add. art. 2.* & communi Doctorum, & constabit infra *concl. 4. & num. 9.* Dixi secundò, *compensatio*, quia satisfactio importat, & dicit aliquam proportionem. Tertio dixi, *iniuria illata Deo per peccatum*: tum ut intelligas differentiam inter restitutionem, & satisfactionem; nam restitutio constituit æqualitatem in rebus, & bonis, satisfactio verò in actionibus, id est, in iniurijs, & offensis. Tum etiam ad denotandum, obiectum huius satisfactionis esse peccatum quoad pœnam temporalem, seu pœnam temporalem; nam culpa tollitur per contritionem; reatus verò pœnæ temporalis, in quam commutatur æterna, per satisfactionem. Dixi, *cum proposito*, *scilicet* intellige de formali, aut virtuali, ut dixi supra de contritione. Filiucius *tom. 1. tract. 8. cap. 1. num. 1.* vide Henriquez *lib. 2. de pœnitent. cap. 18.*

2 Dico secundò, satisfactio valet, seu prodest ad remissionem pœnæ temporalis: est de fide ex Trident. *sess. 14. cap. 8. & 9.* ut latè probat ex Scriptura, & Patribus Suar. *tom. 1. in 3. part. disp. 33. sect. 1.* nam cum homo sit in hac vita viator, ideo oportuit illi concedi modum, tempus, & locum, quo posset animum perfectè purgare ab omni culpa, quod fit per satisfactionem, adiuncta gratia. Deinde, quia plus est mereri vitam æternam, quam consequi remissionem pœnæ temporalis; at primò potest homo consequi in hac vita; ergo & secundum. Hinc fit, hominem iustum per sua opera

absolutè satisfacere posse pro suis peccatis: constat ex Trident. *vbi sup.* vbi docet nos verè esse, qui satisfacimus per virtutem, & sufficientiam acceptam à Christo: etenim maius est mereri, quam satisfacere; sed verè meremur; ergo & verè satisfacimus.

3 Dico tertio, ex parte satisfaciens, ut illi profit satisfactio, duo requiruntur. Primò est, ut homo sit in gratia, ita communis Theologorum apud Suar *sup. sect. 2.* & constat ex Trid. *sess. 14. cap. 8. & Can. 13. & 14.* vbi definitur, satisfactionem hæc pro pœna temporali, non esse opus nostrarum virium, sed gratiæ datæ per Iesum Christum, in quo omnis sufficientia est. Et ratio est, quia pœnæ huius vitæ per se sumptæ non habent proportionem cum pœna vitæ futuræ; ergo per se non habent valorem, ut illam remittant; ideo necessaria est gratia, à qua hunc valorem accipiant. Hæc autem gratia debet esse sanctificans, quia debet conferre dignitatem personæ, à qua ipsa sanctificatio recipit valorem suum. Ex quo fit, hominem existentem in peccato mortali non posse satisfacere, etiam pro alijs peccatis iam remissis. Item, durante culpa veniali, non posse quempiam satisfacere pro pœna illi debita: potest tamen homo iustus si plura peccata sint illi remissa, & pro singulis super sit aliquam pœna subeunda pro parte pœnæ satisfacere, quantum non persolvat totam. Fit etiam eum, qui moritur in peccato mortali, non posse satisfacere in alia vita, pro pœna debita peccatis dimissis, quia illa pœna in inferno non est voluntariè acceptata, nec refertur in honorem Dei, & satisfactionem pœnarum. Filiuc. *sup. num. 8.* vide Suarez *loco cit. sect. 2. num. 10.* Secundò requiritur ad satisfaciendum pro pœna temporali, ut homo sit viator. Ratio est, quia ita Deus ordinavit, nam quandiu homo hic vivit, est quasi in certamine, & palæstra: in alia autem vita ponitur quasi in carcere, & ideo potest quidem satisfacere, non verò satisfacere. Item, sicut homo in hac vita corpore liberè vsus est ad peccandum, ita dum in eodem agit pœnitentiam, eodem vitur ad vindictam, ideoque quandiu vivit, potest se ipsum iudicare, postea verò à Domino iudicabitur, & non erit ampliùs tempus commutandi pœnam, sed exequendi sententiam. Filiucius *sup. num. 9.* & alij communiter.

4 Dico quartò, ex parte operis satisfactorij requiritur primò, ut sit liberum, ut latè cum communi Suarez *sup. sect. 3.* Tum quia est effectus virtutis pœnitentiæ, quæ eo ipso quòd virtus est, debet esse voluntaria. Tum quia sicut peccator dignus est pœna, eo quòd voluntariè peccavit; ita debet peccatum compensari voluntaria pœna. Secundò, debet opus esse morale bonum, & honestum. Ratio est, quia satisfactio est effectus diuinæ gratiæ acceptantis per Christum nostras satisfactiones; Deus autem non acceptat id, quod malum est. Non est autem necesse, ut formaliter sit bonum supernaturale, sed satis est, si imperetur ab actu supernaturali. Nec requiritur, ut procedat ex formali intentione satisfaciendi, sed sufficit, ut procedat ex quacumque voluntate placendi Deo, aut suæ salutis: nam sicut ad merendum satis est, ut quis faciat opera digna mercede, ita ad satisfaciendum sufficit facere opera digna satisfactione. Nullus enim est, qui virtute non intendat consequi apud Deum suis operibus omnem

omnem spiritualem effectum proportionatum. Filiucius *sup. num. 10. 11. & 12. vide Suarez dist. sect. 3.*

5 Dico quintò, potest satisfacere iustus non solum per opera consilij, sed etiam præcepti. Ita cum multis Suarez *sup. sect. 4. num. 3. contra Paludanum, & Maiorem. Nauar. ex Trident. sess. 6. cap. 20. & 16. Implendo diuina præcepta meremur vitam æternam; ergo etiam satisfacimus; nam vt communiter docent Doctores, omne opus meritorium est satisfactorium. Deinde, quia quòd opera sint ex præcepto, non tollit, quominus sint libera, bona, & pœnalia; at si hæc habent, habent rationem vindictæ, & punitiois liberè assumptæ pro peccato, quod sufficit ad satisfactionem. Nec obstat si dicas, non posse aliquem duplici debito vnica solutione satisfacere, nam hoc procedit in debitis ex iustitia: at debitum præcepti, est solum debitum obedientiæ, vel temperantiæ; & satisfacere huic debito nihil aliud est, quàm facere id, quod præceptum est, ideoque meritorium; quòd si etiam sit pœnale, erit satisfactorium. Hinc fit, martyrem, & eleemosynam facientem, ieiunantem, &c. in casibus, in quibus ad hæc ex præcepto tenetur, mereri, & satisfacere.*

6 Dico sextò, opus merè internum multum valet ad satisfactionem, potestque iustus per opus internum satisfacere pro pœna temporali. Ita communis apud Suarez *sup. sect. 5. num. 2. Ratio est, quia actus interni sunt boni, maximè liberi, diffi- ciles, & homini etiam in hac vita laboriosi, & pœnales. Confirmatur ex actu contritionis, qui maximè satisfactorius est, & tamen est internum. Similiter opus externum, quatenus procedit aliquo modo ab interno, est satisfactorium, & addit vim interno ad satisfaciendum, quia in actu externo est distincta pœna ab interno, & voluntariè assumpta; at satisfactio fit per pœnam voluntariè assumptam. Vide Filiucium *sup. num. 15. & 16. & Sotum in 4. dist. 19. quest. 2. art. 1.**

7 Dico septimò, opus satisfactorium debet esse pœnale, id est, in tantum opus humanum est satisfactorium, in quantum est pœnale: est commune apud Suarez *sect. 6. num. 6. cum S. Thoma quest. 15. addit. art. 1. Ideo Scriptura, & Sancti adhortantes ad satisfaciendum pro peccatis, proponunt opera pœnalia, Ioel 2. In ieiunio, fletu, & planctu. Matth. 11. In cilicio, & cinere. Tum quia vindicta proprie fit per pœnam, ideoque in Purgatorio anime, et si habeat optimos actus internos, vt Fidei, Spei, & Charitatis, &c. tamen purgantur pœna. At satisfactio est actus iustitiæ, quo quis vindicat iniuriam factam Deo, ergo &c. æquum enim est, vt sicut homo glorificatus est in delictis, sic in recompensatione sentiat pœnam.*

8 Dico octauo, omne opus meritorium est etiam satisfactorium. Henriquez *lib. 2. de pœnit. cap. 19. num. 3. Filiuc. sup. num. 19. & alij. Ratio est, quia omne opus bonum, quatenus homini laboriosum est, etiam est pœnale, & repugnans corpori, & sensui, & consequenter satisfactorium: difficultas nãque ex parte objecti conducit ad meritum; vt autem difficultas infert pœnam, facit ad satisfactionem. Numerantur autem à Theologis communiter tres actus satisfactorij, Oratio, Eleemosyna, & Ieiunium, non quia per hos tantum satisfacere possi-*

mus; nam vt dixi, omne opus bonum est satisfactorium: sed quia in ijs virtute continentur omnia opera satisfactoria; nam sub eleemosyna comprehenduntur omnia bona externa, & fortunarum, quæ homo potest offerre in satisfactionem: sub oratione bona spiritus, seu spiritualia sub ieiunio bona corporis. Etenim omne vitium, vt dicitur Ioan. 2. reducitur ad concupiscentiam carnis, quam comprimit ieiunium; concupiscentiam oculorum, seu auaritiã, quæ per eleemosynam reparatur; & superbiam vitæ, quam impedit oratio: ideoque ad ieiunium reducitur omnis maceratio carnis, vt cilicium, flagellatio, &c. ad eleemosynam omnia opera misericordiæ in proximos: ad orationem omnes actus interni, vt contritio, confessio, gratiarum actio, Missa, &c. Vide Henriquez *dist. cap. 19. num. 8. Hinc fit, fallum esse, absolutè loquendo, & in rigore, non posse satisfacere, nisi præcisè illis tribus actibus, seu operibus; nam in Trid. sess. 14. Can. 13. dicitur, ieiunijs, orationibus, & eleemosynis, vel alijs pietatis operibus nos posse satisfacere. Filiucius *sup. num. 19.**

9 sed quæres primò, an possimus satisfacere Deo per pœnas, quas necessariò patimur, seu per flagella ab eo immissa, vt sunt bellum, fames, inûrmitas, &c. Respondeo affirmatiuè, modò tamen voluntariè acceptentur, & aliquo modo in Deum referantur. Ita Syl. *satisfactio. quest. 9. Nauar. cap. 3. num. 4. & cum alijs Suar. sup. sect. 7. num. 4. & probatur ex Trident. sess. 14. cap. 9. ibi: etiam spiritualibus flagellis à Deo illatis, & à nobis patienter toleratis satisfacere valeamus. Et ratio est, quia licet homo ab extrinseco patiatur huiusmodi pœnas, dum tamen eas voluntariè acceptat, & offert Deo, moraliter facit eas proprias, ideoque sufficiunt ad satisfaciendum. Filiucius *tom. 1. tract. 8. cap. 1. num. 21.**

10 Quæres secundò an ad nostram satisfactionem requiratur ex parte Dei diuina promissio, & acceptatio. Respondeo breuiter, opera nostra bona, & satisfactoria, prout à gratia procedunt, & fiunt à persona in gratia, habere aliquam condignitatem ad satisfaciendum, etiam sine promissione Dei. Ratio est, quia is, qui soluit quod debet, non eget vlla promissione, vt eius debitum remittatur; at per nostras satisfactiones verè soluimus, quod debemus; ergo Nihilominus tamen, vt opera nostra sint satisfactoria infallibiliter, & remissiuã pœnarum alterius vitæ, necessaria est promissio Dei, qua condonat tales pœnas, si hæc opera præstabimus. Ratio est, quia pœna assumpta in hac vita, est alterius rationis à pœna Purgatorii; ergo absque promissione, nulla esset ratio, cur per hæc opera illa pœna remittatur: sicut si pœna certa alicui peccato esset statuta, iudex, præsertim inferior, non teneretur aliam loco illius acceptare; ergo neque Deus opera nostra inferiora pro pœnis inferni, nisi ita ipse promississet. Vide Suarez *dist. 37. sect. 8. vbi dicit, hoc modo exponendum Trident. sess. 14. cap. 8. dum dicit, esse necessariã Dei acceptionem per Christum Dominum ad nostram satisfactionem.*

11 Quæres, an opera nostra, positis suprãdictis conditionibus, sint satisfactoria de condigno, & de iustitia: de hac quæstione latè Suarez *supra sect. 9. Respondeo breuiter esse de condigno satisfacto-*

factoria pro illa poena Purgatorij, quæ respondet per se peccato adhuc non plenè remisso quoad poenam: nam Trident. *ubi sup.* docet nos eodem modo satisfacere apud Deum, quo mereamur; ac mereamur de condigno, positis prædictis conditionibus, nempe vt homo existat in gratia, vt opus sit proportionatum, & supponatur diuina promissio. Pro poena verò extraordinaria, & accidentali, quæ nõ respondet per se peccato, opera nostra non sunt satisfactoria de condigno: tales sunt huius vitæ poenæ. Ratio, quia nulla adest Dei promissio de remissione harum poenarum, quare cum obtinetur à Deo, non est per modum satisfactionis de condigno, sed per modum impetrationis, & meriti de congruo. Vide Suar. *ubi sup.* & in expositione nostræ Bullæ lib. 4. dub. 5. num. 2.

12 Nota, ad consequendam remissionem poenæ Purgatorij necessariam esse satisfactionem, de qua locuti sumus, non solum necessitate præcepti, sed etiam mediij, hoc est, nostræ satisfactio est vnicum medium ad remissionem poenæ in hac vita consequendam. Tum, quia naturalis ratio dicit, satisfaciendum esse Deo offenso pro peccatis contra legem naturæ, vt colligitur ex D. Tho. 1. part. quæst. 84. artic. 7. ad 1. Tum etiam, quia lex diuinæ iustitiæ est, vt qui peccat, puniatur dignè. Denique quia in operibus nostris non est aliud meritum remissionis poenæ præter ipsam satisfactionem, quæ conuenit operi, vt poenale est, ideoque nulla superest certior via ad consequendam remissionem poenæ, præter condignam satisfactionem. Filiucius *supra num. 28.*

13 Quomodo nostræ satisfactioes profint alijs, siue viuis, siue defunctis, dixi in expositione Bullæ dub. 5. 6. & 7. Vide Henriq. lib. 2. de poenit. cap. 19. Suar. *com. 4. in 3. part. disp. 37.*

Dub. 2. De satisfactioe sacramentali, seu de præcepto satisfaciendi.

Circa hoc dubium aliquæ quæstiunculæ à DD. exagitantur, quas sub eo breuiter explicabimus. 1. Quæres primò, quid sit satisfactio sacramentalis. Respòdeo, est compensatio poenæ sacramentalis debitæ ob iniuriam Deo illatam, consistens in operibus poenalibus, & laboriosis taxatis à confessorio. Bellarmin. *de poenitent. lib. 4. cap. 2.* Bonacin. *com. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 3. punct. 1. num. 1.* & communiter DD. Dicitur, *compensatio poenæ temporalis*; quia hæc iniungitur in huius poenæ satisfactionem; nam reatus poenæ æternæ remittitur, & supponitur remissus per absolutionem, aut contritionem. Dicitur, *debita, ob iniuriam Deo illatam*: quia cum homo per peccatum inferat Deo iniuriam, dignus est aliqua poena, in cuius satisfactionem imponitur poenitentia, seu satisfactio in cõfessione. Dicitur, *consistens in operibus poenalibus, & laboriosis*: ad significandum in quibus rebus sit imponenda. Dicitur, *taxatis à confessorio*: quia ad ipsum spectat illam imponere, & taxare. Posse autem confessorium imponere poenitentiam in hoc Sacramento, probatur ex vsu perpetuo Ecclesiæ: quem colligit Suarez *com. 4. disp. 24. sect. 1.* ex Patribus, & dicitur expresse in Trident. *ses. 14. cap. 8.* ibi: *Quemadmodum à Patribus nostris Christiano populo fuit perpetuè commen-*

data. Ratio est, quia cum hoc Sacramentum feratur per modum iudicij, & in eo tota poena gratis non remittatur, pertinet ad iudicem vindicare delictum, & poenam imponere, imponitur etiam, vt sit medicina peccatoris; ideoque imponi debet satisfactio, quæ sit accommodata ad præseruandum à peccato.

2. Quæres secundò, an satisfactio sacramentalis sit necessaria: non loquimur de necessitate mediij, de qua iam dictum est *dub. antecedent. num. vltim.* sed de necessitate Sacramenti: id est, an vt in Sacramento poenitentiæ remittatur poena temporalis pro peccatis debita, requiratur necessariò, vt imponatur poenitentia: huic quæstioni iam satisfactum est, *hoc lib. cap. 2. dub. 2.* vbi dixi nõ esse partem essentialem satisfactionem, quæ imponitur à confessorio, consequenter non esse necessariam necessitate Sacramenti; ideoque si poenitens moriatur, data immediatè absolutione, antequam poenitentiam iniunctam impleuerit, recipere potest Sacramenti effectum essentialè, consequenter dicendum validum esse Sacramentum, in quo Sacerdos nullam iniungit satisfactionem, modo poenitens non concurrat ad omissionem poenitentiæ iniungendæ, etiam si talis Sacerdos tunc peccet. Similiter validum erit Sacramentum, si poenitens (etsi peccet) poenitentiam, quæ acceptauit, postea nõ adimpleat. Bonac. *sup. n. 3.* Est tamen satisfactio realis pars integralis Sacramenti poenitentiæ, vt *loco citat.* probatum est, & docet communiter DD. Dixi, *realis satisfactio*: nam virtualis satisfactio, seu propositum satisfaciendi, quod includitur in contritione, eo modo necessaria est sicut diximus *cap. 5. dub. 2.* contritionem esse necessariam.

3. Datur autem in noua lege præceptum diuinum de satisfactione, sicut datur de poenitentia, cuius pars est nunc satisfactio: etenim cum detur præceptum de poenitentia, & satisfactio sit illius pars materialis, & integralis, consequenter sequitur, illam etiam cadere sub præcepto. Quod quidè præceptum satis impletur per poenitentiam iniunctam à confessorio, sicut etiam per realem confessionem satisfactio ipsius præcepto: ex Trident. *sess. 14. cap. 8.* vide Henriq. *lib. 1. de poenit. cap. 8.* & *lib. 2. cap. 20. num. 2.* An autem teneatur confessorius satisfactioem imponere, & illam poenitens acceptare, infra.

4. Quæres tertio, quem effectum habeat hæc satisfactio. Respondeo, remittere aliquam poenam temporalem, præter illam, quæ respondet merito operantis ipsius poenitentiæ, ita communis ex Suarez *disp. 18. sect. 2. num. 1.* quia hæc pars poenitentiæ præcipuè instituta est ad remissionem poenæ temporalis: nam ad remissionem culpæ ordinata est contritio, & absolutio. Præterea dat aliquam gratiam non essentialem Sacramenti, quia non est pars essentialis, sed dat quandam perfectionem, & integritatem eiusdem gratiæ essentialis, seu auxiliij aliquod præseruans, vel adiuuans ad emendanda peccata; quia cum hæc pars sit instituta in hunc finem, debuit illi dari virtus ad illum adiuuans. Hæc autem poena temporalis, quæ remittitur per hanc sacramentalem satisfactionem, non remittitur, aut minuitur, donec perfectè poenitentia impleatur: quia Sacramentum non habet suum effectum ex operato, nisi quando re ipsa suscipitur; ergo neque illius pars; ideo si satisfactio, aut poenitentia iniuncta implea-

impleatur ante absolutionem, non operabitur suū effectum; quia Sacramentum nondum existit completum, obidque non habet suum effectum, donec essentialiter per formam perficiatur. Dices quantam poenam remittat hæc satisfactio. Respondeo, si proportionata est omnibus peccatis, delebit totam poenam: sin autem sit minor, solum remittet partem proportionatam. Suarez videndus *dist. sect. 2.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 8. cap. 2. q. 2.* & alij, quod clarius infra patebit.

5 Quæres quartò, an teneatur confessarius imponere satisfactionem, seu poenitentiam poenitenti. Respondeo affirmatiuè, regulariter loquendo. Suarez *disp. 38. sect. 3.* Henric. *lib. 5. cap. 20. n. 5. cap. 21. in princip.* Bonacin. *tom. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 3. punct. 2. num. 1.* & communiter DD. idque colligitur ex cap. *omnis utriusque sexus.* & clarius ex Trident. *sess. 14. cap. 8.* ibi: *Denique Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggererit, pro qualitate criminum, & poenitentium facultate salutare satisfactiones iniungere.* Ratio est, quia tenetur facere Sacramentum integrum, & curare, vt medicus, salutem poenitentis, & seruare, vt iudex, æquitatem. Quare Suarez, & alij docent, teneri ad hoc confessarium sub mortali, per se loquendo, quia aliter ageret contra proprium officium in re graui, irrogaretque iniuriam Sacramento, illud sine causa detruncando.

Sunt tamen aliqui casus in quibus cōfessarius excusatur ab imponenda poenitentia; seu in quibus licetè potest aliquando absoluere, nulla imposita satisfactione.

6 Primus est, quando poenitens est impotens ad illam exequendam, vt si est morti proximus: quo in casu, si nihil percipere potest, nulla est imponenda poenitentia, nam cum satisfactio non sit de essentia, potest, ea tunc omissa, conferri absolutio poenitenti. At si talis poenitens sit sui compos, & nullam valeat implere poenitentiam, nulla etiam erit imponenda; satis enim tunc contritio. Nauarr. *cap. 26. num. 21.* Henric. *lib. 5. cap. 20. num. 6.* Bonacina cum alijs *sup. num. 2.* existimo tamen in hoc casu, teneri confessarium aliquam, etsi leuissimam, poenitentiam (non tamen grauem) tali statui proportionatam, imponere, vt est tunctio pectoris inuocatio nominis Iesu, aut aliqua breuissima oratio: aut si conualuerit, impleat talem poenitentiam quia confessarius curare tenetur, vt cōfessio sit integra, quantum fieri potest. Addit Nauarr. *de poenit. dist. 7. cap. si quis autem, num. 33.* & Henriquez *sup. ait in hoc casu posse iniungi poenitenti, vt patienter ferat infirmitatem, ita vt dolor morbi patienter tolerati habeat vicem poenitentia: at mihi videtur cum Bonacina vbi *sup.* vt hæc poenitentia rarò, & circumspectè imponatur; nam fieri potest, vt magnam afferat molestiam infirmo timenti, se non rite satisfacturum poenitentia: iniunctæ, obique magnis scrupulis prematur.*

7 Secundus, quādo scrupulosus intra eandem horā frequenter accedit ad cōfessarium aliquid noui semper confitens. At in hoc casu potest confessarius (imo existimo ad id teneri) imponere leuissimam v. g. vt inuocet nomen Iesu; aut illam, quam imposuerat, repetere, seu de nouo imponere, dicendo sub eadē poenitentia, ego te absoluo, ideoq; in hoc casu non liberari poenitentē ab aliqua satisfactione

facienda, cū eā cōmode, & suauiter præstare possit.

8 Tertius, cum confessarius ex signis aduertit, ita esse contritū, vt credat integre satisfacisse Deo: at quia rarò potest certò constare, ideo regulariter semper danda est aliqua satisfactio, saltem leuis, vt bene Filiuc. *tom. 1. tract. 8. cap. 2. num. 38.* Bonacin. *sup. num. 4.* & alij apud ipsum. Addit Caiet. *verb. Satisfactio.* quartum casum, v. g. quando confessarius probabiliter credit poenitentem nullam accepturum poenitentiam: existimo tamen hunc casum non esse admittendum, quia talis poenitens censeatur indispositus accedere: poterit tamen eam confessarius moderare; sicq; consulitur Sacramenti integritati, & fragilitati poenitentis.

9 Extra hos igitur casus tenetur sub præcepto confessarius aliquam poenitentiam, seu satisfactionē iniungere poenitenti: difficultant tamen DD. an teneatur semper sub præcepto confessarius eam imponere, quando est possibilis; an verò liceat ei aliquando illam per modum consilij imponere, dicendo poenitenti, si hoc, vel illud feceris, erit tibi in satisfactionem. Filiuc. *sup. num. 37.* & alij apud Bonacin. *num. 6.* existimant, loquendo, regulariter teneri eam confessarium sub præcepto imponere, posse tamen aliquando illam sub consilio tantum iniungere: verius tamen existimo, nunquā id licere, quia vt bene Coninch *de poenitent. disp. 10. dub. 8. num. 64.* satisfactio de consilio tantum imposita, non est sacramentalis; nam cum sit de consilio tantum, poterit sine peccato poenitens illam omittere, eritque tunc Sacramentum imperfectum culpa confessarij. At si imponat ex præcepto aliquam, etsi leuem, poterit, imò expedit, vt iniungat opera consilij: & dicat (vt moris est) *quidquid boni feceris, vel mali sustinueris, &c.*

10 Quæres quartò, an confessarius possit iniungere poenitentiam sub disunctione. Respondeo affirmatiuè; non enim repugnat huic iudicio interiori, sicut nec exteriori: vnde confessarius potest dicere poenitenti, tantam impende eleemosynam pauperibus; vel si malueris, toties recitabis coronam; aut si vno die omiseris, repete bis die sequenti. Henric. *lib. 2. de poenitent. cap. 21. num. 5.* Bonacin. *sup. num. 7.* Vide Suar. *disp. 38. sect. 3.*

11 Quæres quintò, quæ sint opera iniungenda in satisfactione. Respondeo, & dico primo, debet esse opus moraliter bonum, patet ex *conclus. 3. dub. antecedent.*

12 Dico secundò, opus debet esse poenale. S. Thom. *in add. ad 3. part. quest. 15. artic. 3.* & cōmuniter DD. & dixi *dub. anteced. concl. 7.* hoc enim ex postulat satisfactio, quæ fit in recompensatione. Enumerantur à DD. tria opera poenalia, videlicet Oratio, Eleemosyna, & Ieiunium: non quia solum hæc sint poenalia, per quæ tantum fieri possit, aut debeat satisfactio, sed quia inter poenalia sunt præcipua, & ad ea reducuntur omnia opera poenalia, vt dixi *dub. citat. conclus. 8.* Tum, quia poenitentia debet peccatis respondere; omne autem peccatum, vel in Deum committitur, & contra hoc datur oratio, & ea quæ ad ipsam reducuntur; vel contra proximum, & contra hoc imponitur eleemosyna, & ea quæ ad ipsam reuocantur; vel contra se ipsum, & huic respondet ieiunium, & illa, quæ ad illud spectant, vt docet S. Thom. *sup. art. 1. & 3.* Tum, quia licet homo possit satisfacere per quodlibet istorū ope

operum, si tamen satisfactio consideretur, quatenus imponitur vt medicina, imponenda est per diuersa opera infirmitati proportionata, vt eleemosyna peccantibus ex auaritia; ieiunium ex concupiscentia; pro alijs verò peccatis, præsertim pro peccatis omissionis contra Dei laudem, imponatur oratio. Vide Suarez *disp. 38. sect. 6.*

13 Dico tertio, opus poenale regulariter debet esse externum; quia est pars Sacramenti sensibilis, & magis poenale: potest tamen aliquando imponi opus internum, vt meditatio aliqua; aut propositum vitandi peccata aliquoties, vel aliquibus diebus, aut prolatio nominis Iesu in corde quando infirmus externe nihil potest facere. Suarez *ubi supra*, Filiucius *loco citato, num. 44* Bonac. *citatur, num. 10.* censetur enim hæc opera poenalia, eo quòd fiat cum fatigatione corporis propter attentionem: & quamuis isti actus sint interni, sunt tamen sensibiles per accideas, quatenus exterius imponuntur, & acceptantur.

14 Dico quarto, opus poenale iniungendum, quamuis regulariter debeat esse determinatum, valde tamen probabile est, posse imponi per illa verba generalia, *quidquid boni feceris, vel mali sustinueris*, vt docet D. Thom. *quodlib. 3. artic. 28.* Nauarr. *cap. 26. num. 24.* Henriq. *sup. cap. 20. num. 5.* Suarez *disp. 38. sect. 6. num. 6.* & cum alijs Bonac. *ubi supra num. 13.* Possunt enim illa opera eleuari virtute Sacramenti ad satisfaciendum ex opere operato, pro peccato, & fieri partem huius Sacramenti; propterea. Nauarr. *ubi supra, Reginald. lib. 7. nu. 28.* & alij asserunt, vsu receptum esse, vt modicæ poenitentia iniungantur; quia id, in quo deficiunt poenitentia iniunctæ, suppleri potest per bona opera, quæ communiter, & vt plurimum ab hominibus præstantur: ideoque expedit, vt confessarius postquam imposuit opus determinatum, addat, *quidquid boni feceris, &c.*

15 Dico quinto, opus in satisfactione, aut poenitentia iniungendum regulariter debet esse supererogationis, seu quod aliàs non cadat sub præcepto, vt habet communis DD. vt satisfactio maior sit & detur occasio poenitentibus plura bona agendi. Potest tamen imponi aliquando opus aliàs præceptum, vt Missæ auditio in die festo; aut ieiunium in Quadragesima, &c. Suarez *ubi supra*, Nauarr. *c. 26. num. 14.* Coninch. *disp. 10. de poenis. dub. 8. num. 67. & 68.* Sanchez *in sum. lib. 1. cap. 14. num. 5.* & cum alijs Bonac. *com. 1. disp. 5. quest. 5. sect. 3. puncto 2. num. 11.* Ratio est, quia hæc sunt opera penalia, & pendunt à voluntate confessarij; consequenter poenitens potest eodem actu aliquando satisfacere obligationi, qua tenetur ex poenitentia, & ex alio præcepto: nam obligatio satisfaciendi est, ex debito legali, in quo attenditur voluntas, vt in voto, & iuramento, ideoque potest vnico opere, seu solutione satisfieri duplici debito: secus in debitis iustitiæ commutatiuæ; nã in ijs spectatur æqualitas rei ad rem, quæ vnica solutione seruat, & euacuatur. Sanchez, & Bonac. *ubi supra.*

16 Notant tamen, & benè Suar. *ubi supra.* Henriquez *lib. 5. cap. 16. num. 5.* & communiter DD. apud Bonacin. *ubi supra, num. 12.* confessarium imponentem poenitentiam absolute, si nihil aliud exprimat, non censeri imponere opus aliàs debitum ex præcepto, voto, vel iuramento; sicque poenitens,

cui absolute est iniunctum ieiunium, non satisfacit ieiunando in die præcepti, nisi id constet de voluntate confessarij. Hinc fit, vt si confessarius dicat poenitenti, vt duas Missas audiat in die festo, satisfacere per illas obligationi præcepti, & poenitentia, quia talis modus imponendi poenitentiam, hoc significare videtur: idem si confessarius imponat poenitenti, vt per vnum mensẽ singulis diebus vnã Missam audiat, videtur satisfacere auditione vnus Missæ in die festo. Item, si pro poenitentia iniungat eleemosynam, satisfaciens eã tradendo pauperi extreme indigenti, cui aliàs tenebatur ex præcepto charitatis subuenire: talis enim censetur voluntas confessarij, ne poenitens multis eleemosynis grauetur, & potiori, & maiori necessitati consulatur. Secus autem si illi tradere tenebatur, ex voto, iuramento, aut iustitia, vel ratione restitutionis rei incertæ, vt docent Sanchez *ubi supra, num. 6.* Coninch *disp. 10. dub. 8. num. 68* Nauarr. *cap. 3. num. 4.* & cum alijs Bonac. *sup. nu. 12. verb. Ex quo.* Quando verò dubitatur de mente confessarij, si is adiri potest, ad eundem est: sin minus, ferendum est iudicium ex æquo, & bono, vt docent Suarez *supra num. 5.* Coninch *ubi supra*, & Bonac. *loco citato.* Attamẽ in hoc casu, & in omnibus alijs, quando non constat de mente confessarij, neq; hæc ex circumstantijs colligitur, existimo cum Sanchez *ubi supra num. 6.* poenitentem non satisfacere poenitentia iniunctæ, per opus aliàs debitum. Ratio est, quia cum satisfactio sit opus voluntarium, & non sit alligatum diei, confessarius præsumitur iniunxisse opus voluntarium, & aliàs non debitum: præsumptio namque ex communiter audientibus sumenda est: communiter autem cõfessarij solent imponere satisfactionem, seu poenitentiam in rebus supererogationis, & non alias debitis; ergo, &c.

17 Nota etiam, Ioannẽ Sancium *in suis selectis disp. 16. per totam*, reprobare vltimum cõfessorum imponentiũ poenitentibus pro poenitentia Psalmos, responsoria, aliasue orationes pro animabus Purgatorij: ait enim hoc fieri non posse; nam dicit Sacramentum poenitentia esse institutum ad delendam culpam, & poenam ipsius poenitentis; ideoque cõtra illius naturam esse, vt satisfactio sacramentalis alijs applicetur. Nihilominus tamen existimo talem morem non esse reprobandum, & benè id facere posse confessarios: nam in satisfactione, seu opere satisfactorio, quod fit à poenitente, duplex gradus remissionis poenæ reperitur, vt ipse Sanchez admittit *num. 9. & 10* alter qui correspondet illi ex opere operato ex Christi institutione; alter vero correspondens operi ex opere operantis, prout tale opus fit ab ipso satisfaciente: & quidem quamuis cõfessarius non possit applicare satisfactionem ex opere operato, potest tamen præcipere poenitenti, vt applicet eam, quæ ipsi correspondet ex opere operantis, & talis censetur eorum intentio, quamuis id non expriment, aut id ignoret; nam censendus est velle applicare eo, quo potest modo: & cõfirmari potest; nam sicut potest cõfessarius præcipere poenitenti, vt elargiatur eleemosynam temporalem pro animabus Purgatorij; ita poterit spirituales: & sicut potest poenitentia per alium adimpleri, id exprimente cõfessario, vt *infra dub. 4.* ita poterit præcipere poenitenti, vt opus iniunctũ applicet animabus Purgatorij; quo in casu actio illa,

illa, qua dicitur, v. g. responforium, eleuatur tanquam pars Sacramenti ad satisfaciendum ex operato, & ipsum responforium, seu oratio prodest illis ex opere operantis, & ex præcepto confessarij: hæc sententiam tenet Turrianus *de poenit. disp. 37. dub. 4.* a qua non discedit. Dian. *3. part. tract. 4. resolut. 54. in fin.*

18 Quæres sextò, an confessarius possit in Sacramento imponere poenitentiam publicam. Respondeo affirmatiuè, si peccata sint publica imò tunc id est faciendum; nam hoc expedit ad aliorum ædificationem, & satisfactionem Ecclesiæ, vt sicut alios suo exemplo ad malos mores prouocauit, ita testimonio emendationis ad rectam reuocet vitam. Idq; colligitur ex Trid. *sess. 14. cap. 8.* & docent Suarez *disp. 38. sect. 6. num. 3.* Sotus *in 4. dist. 19. quæst. 2. artic. 5.* Nauarr. *cap. 8. num. 10.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 3. punct. 2. num. 14.* Pro peccatis verò occultis non est iniungenda poenitentia publica, non quia per hoc frangatur sigillum, nam cum fiat de consensu poenitentis, illud tunc non violatur, sed quia tunc est improporcionata, & contra bonam famam poenitentis, quæ sine sufficienti causa periculo exponitur. Ita Doctores citati.

19 Quæres septimò, qualem confessarius debeat imponere poenitentiam, & in qua mensura. Respondeo, & dico primò, nullam esse certam mensuram à lege taxatam: colligitur ex *cap. mensuram de poenit. dist. 1.* & multis *cap. 26. quæst. 7.* Canones autem aliqui poenitentiales, vel tantum continebant regulam quandam directiuam, quam confessarij poterant sequi; vel pertinebant potius ad forum externum, & ædificationem Ecclesiæ, quam ad internum & necessitatem poenitentis. Nunc verò sunt abrogati, & totum negotium reuocatum est ad arbitrium confessarij, vt statim dicitur. Vide Suarez *disp. 38. sect. 4.*

20 Dico secundò, confessarius potest, & debet imponere poenitentiam proportionatam iuxta suum prudens arbitrium, considerata grauitate peccatorum, dispositioni poenitentis, alijsque circumstantijs temporis, personæ, &c. colligitur ex Trident. *sess. 14. cap. 8.* Ratio est, quia Sacerdos est iudex, & veluti mediator inter Deum, & homines; ergo debet seruire aequitatem, in quantum possibile nobis est: & sicut si pro leuissimis grauiissimam imponeret poenitentiam, faceret iniuriam poenitenti; ita si pro grauiissimis peccatis leuissimam imponat, faceret iniuriam Deo. Ex rationabili tamen causa, vt ob impotentiam, vel fragilitatem poenitentis potest aliquando confessarius imponere leuiorem satisfactionem. S. Thom. *add. quæst. 18. artic. 4.* Sotus *in 4. dist. 20. quæst. 2. artic. 3.* & cum alijs Suar. *disp. 38. sect. 4.* & Bonacina. *tom. 1. disp. 5. quæst. 5. sect. 3. punct. 2. num. 16.* quod etiam (ait Bonacina) tēpore Iubilei, aut indulgentiarum fieri potest. Ratio horum est, quia in hoc Sacramento magis intenditur emendatio, & salus poenitentis, quam satisfactio pro poena; igitur si ita expediat pro bono poenitentis, poterit id fieri: cedit etiam hoc in maiorem Dei gloriam, qui vult præcipuè curationem peccatoris, & alioquin causa Dei semper manet integra, quia si in hac vita non satisfacit pro peccatis, satisfacet in purgatorio. Quādo autē confessarius multò leuiorem poenitentiam imponit, quā

peccata merentur, debet poenitentem admonere, talem poenitentiam non esse sufficientem, sed ob indispositionem eius, benignius cum eo agi, vt ideo ipse moueatur, vel ad maiorem petendam, vel ad alias voluntariè assumendas. Filiuc. *tom. 1. tract. 8. cap. 2. num. 41.* quod limitat Bonacina *sup. nu. 17.* modo credat confessarius, monitionem esse profuturam, vel ne credat, poenitentem satisfacturum, etiam si non admoneatur; tunc enim frustra fieret, ait, admonitio: aduertit etiam *num. 18.* cum Vazquez in praxi receptum esse, vt mitior poena iniungatur, nec poenitens grauitate poenæ terreatur, sed potius leuitate poenitentiae alliciatur ad Sacramentum. Caueat tamen, regulariter loquendo, confessarius, ne pro grauiissimis peccatis leuissimas iniungat poenitentias, ita vt fiat particeps aliorum peccatorum, præbendo poenitenti occasionem facile relabendi. Studebit ergo confessarius imponere poenitentiam aptam curationi, & ad præseruationem à peccatis, vt lubricis continentiam, tenacibus largitatem, & elatis humilitatem.

21 Ex his sequitur, satisfactione peccatis proportionatam, in ordine ad iudicium confessarij, non consistere in indiuisibili, sed habere latitudinem, sicut pretium naturale rerum: in ordine tamen ad effectum remissionis poenæ consistere in indiuisibili, sicut pretium taxatum à lege; hoc est poena, quæ remittitur per satisfactionem, est definita, & determinata; quia in diuino iudicio omnia sunt definita in pondere, & mensura. Vnde si satisfactio quā imponit confessarius, non pertingit ad eam, quæ in diuino iudicio taxata est, non tollet totam poenā: si autem excedat, tunc supererit aliquid satisfactionis, & reponetur in thesauro Ecclesiæ. Quare confessarius duo obseruare debet in imponenda satisfactione: vnum est iusta vindicta, & commutatio poenæ, in quo non potest exactè seruire æqualitatem rei, sed satis est illi, si prudenter id agat: secundum est emendatio, & præseruatio in futurum, & in hoc potest seruire maiorem proportionem, cum habeat sufficientem notitiam ad hoc requisitam. Filiuc. *sup. num. 42. & 43.*

22 Quæres octauò, quando fit imponenda poenitentia. Respondeo antequam detur absolutio, vt in praxi obseruatur, & meritò, quia partes materiales, vt est satisfactio, supponuntur formæ: validum tamen erit Sacramentum, si statim post absolutionem imponatur; quia sic moraliter censentur concurrere simul Sacramenti partes; nam ea, quæ in continentem sunt, inesse videntur. *cap. præterea de resib. cogend.* peccabit autem tunc confessarius venialiter, vt existimat Nugnus apud Bonacina. *vbi supra num. 19.* at si aliquis intercedat causa, vt obliuio incogitantia, aut inaduertentia; aut si moraliter certus erat, poenitentem accepturum satisfactionem, existimo, nec venialiter peccare. Non tamen potest confessarius obligare poenitentem per se loquendo ad satisfactionem adimplendam ante absolutionem, si sumatur poenitentia, prout est satisfactio, pro poena temporali, nam poena non tollitur nisi remissa culpa, si autem sumatur, vt medicina, potest tunc obligare poenitentem, vt eam impleat ante absolutionem, si ita iudicauerit expedire, vt si confessarius timeat poenitentem non adimplendum satisfactionem, aut si expertus scit prætermisisse poenitentias præcedentium confessionum. Suarez *disp. 38. sect. 7.*

sect. 7. num. 7. Bonacin. sup. num. 20. [& alij. Non tamen suum producat effectum pœnitentiæ, seu satisfactio ante absolutionem adimpleta, antequam Sacramentum perficiatur, quia Sacramentum non producit suum effectum, nisi in ultimo instanti, in quo est completum quoad materiam, & formam, vt dixi lib. 1. cap. 4. dub. 4. num. 2.

Dub. 3. An confessarius possit commutare, vel minuere pœnitentiã, seu satisfactio- nem impositam.

NOta satisfactionem aut esse impositam ab ipso confessario, aut ab alio: rursus alius eam imponens, aut est superior confessario, aut illi equalis: deinde aut satisfactio est imposita pro reueruatis, aut pro non reueruatis.

1. Suppono vt certum, quemlibet, modò sit vir probus, & prudens, posse interpretari, quod pœnitentiã non obliget, vel quia fuit iniuste imposita, vel quia pœnitens factus est impotens ad eam implendam, quo in casu non est opus commutatione, sicut contingit in alijs præceptis, & votis. Filiu. tom. 1. tract. 8. cap. 2. num. 48. quare non loquimur de interpretatione, sed de commutatione, vel diminutione pœnitentiæ iniunctæ. Imo id poterit facere ipse pœnitens, si euident sit pœnitentiã esse intolerabilem, & iniustam, secus si dubium sit, vt bene Sotus in 4. disp. 20. q. 2. artic. 3. & Martinus Ledesm. 2. p. 9. 20. art. 4.

2. Suppono secundò Summum Pontificem extra Sacramentum ex causa posse relaxare pœnitentiã sacramentalem, vt sæpe facit concedendo indulgèntias pro pœnitentijs iniunctis, vt dixi in exposit. Bullæ lib. 1. §. 7. dub. 13. & docent communiter DD.

3. Dico primò, idem confessarius qui pœnitentiã imposuit, siue sit Parochus, siue non, potest ex iusta causa pœnitentiã à se impositam moderari, seu cõmutare. Suar. disp. 38. sect. 10. Nauarr. c. 26. n. 22. Bonac. tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 3. punct. 3. num. 1. Filiu. tom. 1. tract. 8. c. 2. n. 49. & cõmuniter DD. citãdi, nulli enim facit iniuriam, cù nullius vsurpat iurisdictionem: & sicut potest iudex in foro exteriori suam sententiã moderari, seu interpretari, modo vt dixi in Decalog. lib. 8. cap. 1. dub. 5 ita similiter id poterit fieri in foro interiori. Dixi, ex iusta causa, nam absque illa fieri non potest cõmutatio pœnitentiæ, eo quòd sit pars Sacramenti à Christo Dño instituti, sicut enim in dispensatione, aut cõmutatione præcepti, aut voti requiritur iusta causa, vt subsistat, a fortiori etiã requiritur in cõmutatione pœnitentiæ ob ratione dictam. Iusta autem causa cõsuetur necessitas, vel notabilis utilitas, vel difficultas pœnitentiæ in præstanda pœnitentiã, vel obliuio pœnitentiæ aliã iustã, vt docent cõmuniter DD.

4. Dico secundò, æqualis confessor potest ex causa pœnitentiã ab alio sibi æquali impositam commutare: ita DD. citati contra Sot. in 4. disp. 20. quaest. 2. art. 3. Ratio est primò, quia inter hos æquales confessarios censetur idem tribunal, sic Episcopus successor dispensat in lege, & sententiã prædecessoris. Secundò, quia licet prior Sacerdos sententiã tulerit, tamen potest pœnitens eandem causam afferre in iudicium, & postulare nouam sententiã; ideoque poterit tunc confessarius commuta-

re, non solum in aliam æqualem, sed mitiorem, vel leuissimam, iuxta dispositionem pœnitentis, vt bene nè Filiu. supra num. 50. Per confessarios æquales intellige Parochos, seu Curatos, & alios, qui ex cõmissione Episcopi audiunt confessions, siue sint sacculares, siue regulares.

5. Dico tertio, inferior confessarius poterit ex causa commutare pœnitentiã à superiori impositam, modò superior id sibi non reseruauerit, aut nõ sit imposita pro peccatis reseruatis. Ita Bonac. sup. num. 4. & alij apud ipsum. Probatum primò, ex secunda ratione secundæ conclusionis. Secundò, quia tunc inferior confessarius cõmutans ex causa talem pœnitentiã non exercet authoritatẽ, & iurisdictionem circa confessarium æqualem, vel superiorem, vt bene obseruat Valenc. tom. 3. disp. 7. q. 4. punct. 4. Suarez *sect. 10. n. 7. Nauarr. c. 26. n. 22.* & cù alijs Bonac. *ubi sup.* sed circa pœnitentem sibi subiectũ, in quem habet iurisdictionem, cum pœnitens non habeat peccata reseruata, quæ non sint iam deleta, vt suppono, ideoq; hanc sententiã multis allegatis dicit probabilem Io. Sanc. in *select. disp. 14. nu. 11.* addens (& bene) Sacerdotem simplicem posse cõmutare pœnitentiã mortalium, quæ iam sunt ritè confessa, cum iã respectu simplicis Sacerdotis reseruata non sint. Quamuis ipse Sanc. num. 19. existimet probabilius absolutè loquendo, nullum confessariũ etiã auditis confessionibus, posse commutare pœnitentiã; nostra tamen sententiã ob tantorum DD. authoritatem, & rationem quibus nicitur tutissimè sequi potest. Notat etiam Diana 3. p. tract. 4. *resolut. 53.* ex Sancio in *select. disp. 14. num. 13.* posse simplicem Sacerdotem ex iusta causa mutare pœnitentiã peccatorum mortalium, quæ iam fuerunt legitimo confessario confessa, quod non videtur improbabile. Dixi primò, modò superior imponens non sibi hanc facultatem commutandi reseruauerit, id est, ne prohibuerit, vt nullus præter ipsum, eam posset commutare, nam in hoc casu certum est, non posse inferiorem illam tunc commutare. Sylu. *confess. 1. §. 27.* Patet quia tunc talis pœnitentiã habet se, vt casus superiori reseruatus; at inferior casus reseruatos aboluere non potest absque priuilegio, vel superioris licentiã: ratione tamen Bullæ Cruciatæ poterit inferior in hoc casu pœnitentiã à superiore impositam, sibi que reseruata commutare ex causa, vt dixi in exposit. Bullæ, lib. 1. §. 7. c. 3. dub. 8. n. 9. Dixi secundò, nisi imposita sit pro peccatis reseruatis, nam tunc si confessarius inferior non habeat facultatem absoluedi à reseruatis, non poterit pœnitentiã pro eis impositam commutare, vt docent Nauarr. Valenc. *ubi sup.* Suar. *disp. 38. sect. 10. n. 14.* Henriq. *lib. 5. c. 22. num. 5.* & alij apud Bonac. *sup. n. 6.* quia docent, tunc non posse commutare pœnitentiã, nisi ferat iudicium circa peccata, ac si pœnitens nunquam confessus fuisset; hoc autem facere nõ potest supposita reseruatiõne peccatorum; ergo neque pœnitentiã pro illis impositam commutare. Nihilominus tamen censo ad modum probabiliter cum Bonac. *ubi sup. verb. Ego verò,* quam sententiã dicit probabilem, & tutam in praxi Diana 1. p. tract. 15. *resolut. 53.* Vazq. Fernand. & Io. Valero, posse etiã tunc confessarium inferiorem ex causa talem pœnitentiã cõmutare. Tũ quia etsi peccata fuerint reseruata; non tamen est talis pœnitentiã, vt supponimus. Tum quia inferior non exer-

exercet iurisdictionem in superiorē, sed in pœnitentiam sibi expositum, & subiectum, non habentem amplius peccata referuata: quia vt supra ponimus, iam fuerunt remissa per antecedentem confessionem. Tū quia, quando Sum. Pontif. commutat votum sibi referuatum in aliud nō referuatū, potest Episcopus in hoc secundo dispensare, vt docent Lesius *lib. 2. c. 40. dub. 13.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 6. c. 10. num. 15.* Sanchez in Decalog. *lib. 4. c. 40. n. 46.* & dixi in Decalog. *lib. 2. c. 2. dub. 39. n. 12.* ergo similiter poterit confessarius inferior pœnitentiam pro referuatis impositā à superiore ferre, & cōmutare iudiciū circa peccata referuata, non quoad eorū absolutionem; nā iam supponuntur remissa; sed quantum expedit ad pœnitentiam rationabilem iniungendā, & commutandam, iuxta grauitatem peccatorum, & fragilitatē pœnitentis, ac si nunquam confessus fuisset illa peccata. Aduerte tamen in hoc casu, DD. oppositæ sententiæ existimare, in necessitate quādo non esset ciuilis recursus ad superiorē, posse inferiorem ex pia, & interpretatiua superioris voluntate talem pœnitentiam commutare.

6 Quæres tamen primò, an in casu, quo licet cōfessarijs pœnitentiā cōmutare, possint omnes pœnitentias cōmutare: ad intelligentiam nota, tria assignari genera satisfactionum a DD. Prima dicitur pœnitentiā satisfactoria, illa scilicet, quæ præcipuè imponitur pro satisfactione peccatorū, vt eleemosyna, oratio, &c. Secunda, dicitur restitutoria, quando nimirum obligat ad restituendum alienum imponitur pro pœnitentiā ipsa obligatio. Tertia, dicitur medicinalis, & præseruatiua, videlicet vt retrahatur, & præseruetur à peccato, vt quando imponitur pœnitenti, ne ingrediatur domū, quæ erat sibi occasio peccandi, vel quid simile Conueniunt DD. citati, posse cōmutari satisfactoriam, non verò medicinalem, aut restitutoriam, existimō tamen idem dicendum de omnibus, vt etiam sentit Bonacina *ubi sup. num. 6.* modò adsit vrgens, & euidens causa, & vt fiat, in quantum fieri potest, in aliam præseruatiuam, & medicinalem: nam supposita iusta, & vrgens causa, eadem est in omnibus ratio: Confirmatur, ac declaratur, quia quando ex iusta causa confessarius commutat pœnitentiam medicinalem, aut restitutoriā, non dat licentiam peccandi, aut non restituendi sed tantum tollit nouam obligationem, quam confessarius alter imposuit, mutando illam in aliam materiam, aut rem vtilem, & necessariam pœnitenti, remanēte in illo obligatione naturali vitandi occasionem, aut restituendi alienum, simul cum illa de nouo imposita ex iusta, & rationabili causa; & facit, vt pœnitens postea non faciat duo peccata, quæ quidem patraret, si prior pœnitentia remaneret. Sicut enim commutans votum non adulterandi, aut furandi, non dat veniā adulterandi, & furandi, sed tantum tollit nouam obligationem à vouente impositam, relinquendo naturalem, vt non committat duo peccata; ita similiter in nostro casu: potest enim contingere, vt pœnitens, cui est impositum: onus, seu pœnitentia, ne ingrediatur talem domum, non possit ab ingressu abstinere absque scandalo, aut alio graui incommodo, aut vt ille, cui imposita est restitutio, ita angatur, & prematur scrupulis, vt expediat hæc commutari.

7 Hinc inferitur, quando confessarius imposuit

Petro in pœnitentiam, vt solueret quatuor dragmas, quotiescumque ingrederetur ad concubinam si talis adsit causa, vt iuxta prudentis, & docti arbitrium, commutatio expediat, posse fieri talem commutationem, & tolli nouam obligationem sic impositam à confessario, relinquendo pœnitentem solum in obligatione naturali vitandi occasio- nes peccati: vnde postea ingrediendo, non committet duo peccata, nec tenebitur ad pœnam pecuniariā. Quod procedere videtur, etiam post pœnitentiæ istius violationē, & pœnam incursum, vt dixi in Bulla *loco cit.* (maxime si pœnitens habeat Bullam) quia licet prior Sacerdos sententiam tulerit, potest tamen pœnitens eandem causam in iudicium afferre, & nouam sententiam postulare: & potest roborari iisdem rationibus, quibus *dub. 9. citat. Bulla probati* posse vota quoad pœnam pecuniariam ex illorum fractione, per Bullam commutari: nam sicut se habet commutans vota per priuilegium, ita commutans pœnitentiam per confessionem, sed ille potest, ergo & hic (de pœnitentia commutanda, late præter dictos, Sancius *in suis select. disp. 14.*) Confirmatur etiam, quia pœnitentia de dando decē hospitali, vel ad Missas, vel pauperi, absolute imposita potest commutari, vt colligitur ex Sylu. *verb. Confessio 1. q. 27.* Nauarr. *cap. 22. num. 18.* Suarez *sup. sect. 10.* & Henriquez *loco citat.* nam omnes absolute docent, pœnitentiam datam ab æquali, posse cōmutari, ergo similiter conditionalis, etiam post conditionem impletam, & pœnam incursum.

Quæres secundo, an possit confessarius extra cōfessionem pœnitentiam commutare.

8 Nauarr. *cap. 26. num. 22.* & *consil. 26. de pœnit. & remis.* Rodrig. *in summa. 1. part. cap. 56. n. 8.* & *in addit. ad Bullam S. 9. num. 102.* Villalobos *in 1. part. tract. 9. diff. 79. n. 5.* Ledesma. *1. p. sum. c. 23. de Sacram. pœnit. in fin. Valencia 4. tom. disp. 7. q. 14. pun. 4. in fin.* & alij apud Io. Sanc. *in select. disp. 14. n. 6.* existimant, posse cōmutari pœnitentiam extra Sacramentum, nec opus esse pœnitentem confiteri peccata, ob quæ fuit iniuncta, si confessarius taliū peccatorum habeat cognitionē, siue quia illa in cōfessione audierat, & illorū nō est oblitus, siue quia pœnitens ea narrat extra confessionem.

9 Non autem posse pœnitentiam cōmutari extra Sacramentum pœnitentiæ, nisi in ipso Sacramēto & auditis saltem peccatis grauioribus, docent Sylu. *verb. Confessio 1. q. 27. n. 3.* Vazq. *de pœnit. q. 94. art. 2. dub. 3. n. 27.* Suar. *disp. 38. sect. 10. n. 4.* Coninch *disp. 10. dub. 12.* Bonac. *tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 30. pun. 3. n. 7.* & cum multis antiquis, & recentioribus Io. Sanc. *in suis select. disp. 14. n. 7.* & *disp. 15. n. 12.* & Diana *infra.* Ratio fundamentalis est, quia qui cōmutat pœnitentiam antiquam, imponit nouā; at implicat partē sacramentalem confici absque Sacramēto, nam satisfactio sacramentalis est actus iurisdictionis clauium, ideò non poterit extra Sacramētum cōmutari. Etenim in foro pœnitentiæ eadem est potestas ligandi, atq; soluendi; at confessarius non potest ligare, seu imponere pœnitentiā extra cōfessionem; ergo nec eam relaxare, seu cōmutare. Nec obstat posse cōfessariū imponere pœnitentiā statim data absolutione; quia tunc censetur imponi in ipsa confessione, & totū esse moraliter vnicū actum, nam quæ fiunt in continenti, inesse videntur. *l. legem, C. de pœnit. & c. præsertim de testib. cogend.*

10 Ex his opinionibus posteriorem iudico non solū probabiliorem sed omnino sequendā, ob rationes dictas, non tamen reputo improbabile oppoſitā ob tantorū DD. auctoritatem (etſi illam improbabilem exiſtmet Io. Sanc. *diſp.* 14. *cit. n. 8.*) maxime ſi parum temporis intercedat inter Sacramentū prateritum, & cōmutationē faciēdam: poterit tamen prior ſententia in praxi admitti, ſi cōmutatio fiat ab ipſo confeſſario, qui eam impoſuit, & intra ſex dies ad ſummum à confeſſione facta. Vt tenet Dian. *num.* 2. *traſt.* 15. *reſol.* 53. *q. 3. p. traſt.* 4. *reſol.* 53. quia ſic cenſetur idem iudicium, & eadem confeſſio.

11 Quæres tertio, an quando pœnitens oblitus eſt pœnitentiæ impoſitæ, teneatur iterū peccata conſiteri, vt pœnitentiā cōmutetur. Suar. *diſp.* 38. *ſect.* 10. *Regin. lib.* 7. *n. 42.* & alij qui putant confeſſionem repetendā eſſe, quoties pœnitentiā cōmutanda eſt, dicendū tamen exiſtimo cū Nau. *c. 26. n. 22. ad ſu.* Victor. Rodrig. Nung. & Valenc. quos citat & ſequitur Bonac. *ubi ſup. n. 8. verb. ubi vero,* & cū alijs Dian. 1. *p. traſt.* 15. *reſol.* 53. *verb. ſed ego,* ubi ait eſſe commune uſum confeſſariorum, & tutū in praxi, ſi pœnitens recordatur pœnitentiæ, ſufficere, quod exprimat pœnitentiā cōmutandam; nam ſic ſufficienter cognoſcit confeſſarius ſtatum pœnitentis, quantum ſufficit ad pœnitentiā cōmutandam, & iudicandum id, quod magis expedierit. Quod ſi pœnitentis non recordatur, non eſt opus, vt ſingula peccata repetat, ſed ſufficit, vt præcipua exprimat, quod ſufficit ſibi ob rationē dictā; tū etiā vt cōgrua imponatur pœnitentiā, quantum refert fragilitas pœnitentis. Et ita intelligendus Dian. & DD. cit. pro hac ſecūda ſententiā.

12 Quæres quartò, an pœnitens, qui oblitus eſt pœnitentiæ, teneatur iterū conſiteri: non loquimur quando vult, vt pœnitentiā cōmutetur, nam de hoc dictū eſt quæſito antecedit. ſed abſolute, & ſimpliciter loquendo. Bonac. *ubi ſup. n. 9. verb. ego vtro,* cū Sylu. *confes.* 1. *q. 3.* affirmat, quāuis pœnitens non curet de pœnitentiā cōmutandā niſi forte pœnitēs aduertat, ſe alijs pijs operibus ſatiſfeciffe, aut indulgētis; quia curare tenetur, vt Sacramentum ſit integrū, ex quo inferit, pœnitentem, qui oblitus eſt pœnitentiæ iniunctæ, teneri, ſi poteſt cōmode, adire primū confeſſariū, vt ab eo, ſi recordatur, diſcat pœnitentiā ab eo iniunctā: ſi minus teneri conſiteri præcipua ſaltem peccata, non ſolū ex ſuppoſitione, quod velit pœnitentiā cōmutari, verū etiā quatenus curare tenetur, vt Sacramentū ſit perfectum, & integrū. Hęc Bonac. Attamen non eſſe iterandā confeſſione, quādo pœnitens, etiā culpa ſua oblitus eſt pœnitentiæ, & ſufficere conſiteri peccatum negligentia, docent Vazq. *de pœnit.* 9. *q. 94. art. 2. dub. 4.* Sot. *in 4. d. 20. q. 2. art. 2. in ſolut. ad 2. Nauarr. c. 9. n. 18.* Suar. *de pœnit. diſp.* 22. *ſect.* 17. *n. 5.* Coninch *diſp.* 10. *dub. 9. in ſi.* & cum alijs Io. Sanc. *ubi ſup. diſp.* 15. *n. 11.* & alij apud Bonac. *loco cit. n. 9* & dixi hoc *lib. c. 6. dub. 9. n. 4.* Primò, quia nullibi reperitur tale præceptū. Secundò, quia per confeſſionē antecedentē legitime factā peccata fuerūt abſolute remiſſa, & Sacramentū eſſentialiter fuit perfectū, & contulit effectū ſui abſolutè, & independētè ab actuali ſatiſfactione, quæ cū non ſit pars eſſentialis, ſed tantum integralis, non impedit quominus (ea tamen acceptata, vt infra) Sacramentū operetur ſui effectum, & quamuis peccet obliuiſoſus hic non implendo pœnitentiā, non ideo tenebitur confeſſionē repetere, ſed ſufficiet, ſe cū

dolore de negligentia accuſare. Si autē velit pœnitentiā oblitam cōmutari, tenebitur præcipua peccata praterita confeſſionis fateri, vt dixi, *quaſi ſuperioris,* ex his patet reſponſio ad rationem, Bonacine. Nec valet limitatio ab ipſo adducta, nā vt ipſe tenet *n. 11. q. 12.* & dicemus infra, pœnitens nō poteſt loco pœnitentiæ oblitæ aliam ſubſtituere, nec pœnitentiā propria auctoritate commutare; ergo etiam ſi credat, ſe alijs operibus ſatiſfeciffe, tenebitur in ſua opinione, Sacramentum iterare, vt fiat integrum, cū integrari non poſſit per ſatiſfactionem ab ipſo pœnitente voluntariè aſſumptam, & aſſignatam, ſed ab ipſo confeſſario.

13 Quæres quintò, an pœnitens poſſit pœnitentiā propria auctoritate in æquale, aut melius cōmutare. Affirmatiuè reſponder Villalob. *traſt.* 90. *diſp.* 27. *concl.* 1. ſi fiat cōmutatio in melius, & cum Portel. dicit probabile Diana 1. *part. traſt.* 150. *reſol.* 53. *verſ.* Et hoc, *q. 3. part. traſt.* 4. *reſol.* 53. Dicendum tamen eſt abſolute, nullo modo id facere poſſe, & docent Sanch. *in ſum. lib.* 4. *c. 49. n. 9. ad 6. arg.* Henr. *lib.* 5. *c. 20. n. 5.* Reginald. *lib.* 7. *c. 8. in princip.* Sancius *in ſuis ſelect. diſp.* 14. *nu.* 3. *q. 22.* Coninch *diſp.* 12. *num.* 103. & Bonacin. *tom.* 1. *diſp.* 5. *q. 5. ſect.* 3. *punct.* 3. *n. 12.* Ratio præcipua eſt, quia cōmutatio pœnitentiæ eſt actus iudicij, & iuriſdictionis ſacramentalis; hoc autem ad cōfeſſarium, & non ad pœnitentem ſpectat; & pœnitentiæ præceptum, ſeu obligatio non fuit à pœnitente, ſed à confeſſario impoſita: ſecus autem in voto; nā cum ipſe vouens voluntariè ſe voto adſtrinxit, & obligauit, & ex alio capite ad cōmutandum in æquale, aut melius non requiratur iuriſdictione, vt dixi in Decalog. *lib.* 2. *c. 2. dub.* 45. *n. 2.* ideo vouēs poterit in euidēs æquale, aut melius propria auctoritate commutare ſuum votum, non verò pœnitēs pœnitentiā a confeſſario impoſitam.

14 Ex dictis in hoc quæſito ſequitur, quādo pœnitens non recordatur pœnitentiæ impoſitæ, nec poteſt adire primū confeſſarium, non poſſe impleri pœnitentiā ſecundum proprium arbitriū, ſeu aliā pro oblitā ſubrogare, habita ratione pœnitentiæ, quæ pro huiusmodi peccatis imponi ſolet, vt bene inferit Bonac. *ubi ſup. n. 11.* quia pœnitentiā proprii arbitrio aſſumpta, aut impoſita, non eſt Sacramenti pars ideoq; per ipſam non integratur Sacramentum.

15 Quæres ſextò an facta cōmutatione pœnitentiæ, ſit liberū pœnitenti eligere quā maluerit pœnitentiā, videlicet primā, aut ſecundā. Reſpondeo affirmatiuè, vt docēt Suar. *diſp.* 58. *ſect.* 10. *n. 7.* & cū alijs Bonac. *ubi ſup. n. 13.* quia cōmutatio ſit in fauorem pœnitentis, vt in ſimili dixi de cōmutatione voti in expoſitione Bullæ *lib.* 1. *S. 7. cap. 3. dub.* 14. *num.* 10. & in Decalogo *lib.* 2. *capo.* 2. *dub.* 48. *num.* 6. *q. 7.*

16 Quæres ſeptimò, an cōfeſſarius teneatur, iuſta cauſa intercedente, & pœnitente poſtulante, illius rationabilem pœnitentiā cōmutare. Io. Sancius *in ſuis ſelect. diſp.* 14. id negat de pœnitentiā, ſimiliter, & de voto, contra Sanchez in Decalog. *lib.* 2. *cap. 5. n. 22.* ait enim ius pœnitentis reſpectu cōfeſſarij tantum extēdi ad poſtulandā abſolutionem, confeſſione iam incepta; addit tamen in fine numeri, poſſe confeſſarium peccare contra charitatem omittentē cōmutationem pœnitentiæ, vel votorū, videntem periculum fractionis, niſi mutentur, vel maximā

afflictionem, & cordis angustias pœnitētis, vel votum habentis: addit, & eodem modo tenebuntur regulares, si Parochus, vel alius cōfessarius non adfuerit, qui commutaret: existimo tamen, quemlibet cōfessarium, qui iam cœpit audire pœnitentem, teneri, illo petente, ipsius pœnitentiam cōmutare, nā supposito, quod ipsum velit audire, & audiat, acquiescit ius, non solum ad absolutionem, sed etiā ad omnia, quæ ad beneficium, & vtilitatem pœnitentis, vt pœnitens est, spectant: sicque tenerur cōfessarius deposita propria opinione, pœnitentis opinioni se conformare, vt docent communiter DD.

17 Nota, quando commutatur pœnitentia, tutius esse, vt pœnitens pro ea lucretur indulgētiam, quam Bulla, aut iubileum concedit, cum absolutione ab iniunctis, debet tamen cōfessarius aliquam, etsi modicā, pœnitentiam iniungere, vt vi pœnitentiæ Sacramentum sit integrum; tum etiā, vt pœnitēs bonis operibus assuescat, consequenter pœnitens tenerur aliquā pœnitentiam acceptare, quamvis ipsi per reuelationem constaret, omnē pœniam ei esse remissam per contritionē, vel indulgentiam. Henriq. *lib. 2. de pœnitent. c. 22. n. 3. c. 6.* & patet ex superius dictis. Addit Henriq. quando cōfessarius nō designauit tēpus implendę pœnitentiæ, posse pœnitentē differre pœnitentias cōmutandas in tēpus iubilei. 18 Notat etiam, etsi iuxta superius dicta cōfessarius possit commutare pœnitentiam, non tamen ad id teneri, si nolit, nisi adsit periculum fractiōnis in pœnitente, vel maxima affectio, & cordis angustia, vt diximus de commutatione votorum, & docet Diana *part. 3. tract. 4. resol. 53.* cum Sancio *in select. disp. 14. n. 17.*

Dub. 4. An pœnitens teneatur acceptare pœnitentiā sibi a cōfessario impositam.

1 **N** Auarr. *c. 26. n. 20.* Caiet. *tom. 2. opusc. tract. 6. q. 2. ad. 2.* & aliqui apud Bon. *disp. 5. q. 51. sect. 3. punct. 4. n. 1.* & Dian. *1. p. tract. 15. resol. 5.* quam opinionem reputat probabilem Sot. *in 4. dist. 20. q. 2. art. 1.* Villalob. *tom. 1. tract. 9. dif. 28. n. 4.* ait esse absoluendum pœnitentē, qui hanc sententiam sequi voluerit, existimant non teneri pœnitentē acceptare pœnitentiam hic adimplendā, sed possere seruare satisfactionem faciendā in Purgatorio, & electionē sumere luendi pœnitentiam, vel in hac vita per alia opera pia, vel in Purgatorio.

2 Dicendū tamen est, posse cōfessariū obligare pœnitentem ad acceptandam pœnitentiā tolerabilem, & humanæ fragilitati accommodatā, consequenter teneri pœnitentē eā acceptare. Ita Suar. *disp. 39. sect. 7. n. 1.* Coninch *disp. 10. dub. 9. n. 9.* Filiuc. *tom. 1. tract. 8. c. 2. n. 53.* & pluribus adductis Bonac. *rom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 3. punct. 4. n. 1.* vbi hanc doctrinā adeo certā existimat, vt hoc tēpore sine temeritate negari non possit. Vazq. *vero q. 84. artic. 2. dub. 1. n. 5.* reputat definitā à Trid. *sess. 14. cap. 8.* consequenter oppositā non esse Catholicā; at cum non sit aperte definita, non videtur tāta nota inurenda. Nugn. autē *q. 15. artic. 1. c. 9. artic. 2. dif. 2. concl. 1.* existimat opinionē contrariam esse improbabilem: deniq; Filiuc. nostram ait post Trid. esse fere certā, & cōmuniorem, DD. similiter, & Dian. *2. p. tract. 15. resol. 52. c. 3. p. tract. 4. resol. 51.* Et cōfirmatur primò ex Tri. *ses. 14.*

c. 8. vbi dicit, esse in Sacerdotibus potestātē ligandi, non tantū ad medicamentū infirmitatis, sed etiā ad vindictā peccati cōmissi. Secundò, quia tenerur cōfessarius imponere pœnitentiā; ergo tenerur pœnitens eā acceptare, vt ergo; enim tenerur seruare integritatē Sacramenti, cum vt ergo; ad sacramentum cōcurrat. Tertio, quia pœnitens tenerur parere iudici rectē iudicanti, iudex autē est cōfessarius, qui pœnitentiā iniungit. Nec obstat, quod pœnitens possit reseruare satisfactionē in Purgatorio, nam in lege gratiæ cōmissum est iudiciū de peccatis cōfessori, ideo potest imponere obligationem satisfaciendi in hac vita: & supposito quod pœnitens se subiciat clauibus, & velit hoc Sacramentū suscipere, tenerur illud perfectē, & integre suscipere, consequenter tenerur satisfactionem acceptare ob integritatem Sacramenti, & iudicij; ideo non poterit eam reseruare luendam in Purgatorio.

3 Quapropter existimo hanc sententiā ita certā & veram, vt opposita in praxi minime sit admittēda; ideoq; ego minime absoluerem pœnitentē, qui non vult acceptare rationabile, & sibi cōmodū, ac facile pœnitentiam, censetur enim hic accedere indispositus, cū renuat integrū percipere Sacramentum, quod facile facere potest, ideo detruendo Sacramentū peccat mortaliter, quod quidem peccatū actū semper manet, dū confitetur, ideo irritū reddit Sacramentū. Henr. *lib. 1. c. 2. de pœn. c. 20. n. 2.* Integrū tamē est pœnitenti, si ipsi nimia, & grauis videtur pœnitentia, vt possit rogare cōfessariū, vt eam mitiget, quantum fieri possit: quo in casu cōfessarius annuere debet, quantum potest, vt suauius efficiatur, iugū confessionis, vt benè notat Nauarr. *vbi sup.* Henriq. *lib. 2. de pœnit. c. 10. n. 5.* Sot. Caiet. & alij apud Bonac. *loc. cit. n. 2.* qui *n. 3.* cū Suar. *sect. 7. n. 4.* Coninch *vbi sup. n. 80.* & alij addit in hoc casu posse pœnitentē absolute peccato mortali, ante acceptā absolutionem, si cōfessarius nolit pœnitentiā moderare, querere aliū cōfessarium, non enim tenerur sub mortali obedire cōfessario, nisi quatenus intendit ab eo absolutionē obtinere. Atsi pœnitens non respuat omnem pœnitentiā, sed acceptat aliqualem, licet paruā, videtur posse absolui. Vt tenet Reginal. *lib. 7. c. 2. num. 15.* & cum alijs Dian. *2. p. tract. 15. resol. 52.*

4 Tenerur ergo pœnitens acceptare pœnitentiā, regulariter, vt ex genere suo, sub mortali, quia materia hæc est res grauis, & pertinet ad diuinā iustitiā, & sacramenti integritatē. Ita DD. afferētēs teneri pœnitentē acceptare pœnitentiā. Quod procedit, etsi pœnitentia sit leuissima, vt vna salutatio Angelica propter rationes superius dictas. Vide Sanc. *in fl. disp. 15. n. 17. verb. fautor.* Vnde reijciendus. Eman. Sa absolute tenens, nō adimplentē pœnitentiā acceptatā non peccare mortaliter, nisi adsit contemptus.

5 Sed quæres primò, quale peccatū cōmittat pœnitens, qui reuera acceptat pœnitentiā, & postea culpa sua eam non adimplet. Respondeo peccare mortaliter, non ad implendo pœnitentiā grauem acceptatam, siue grauis illa pœnitentia imposita sit pro mortalibus alijs non confessis, siue iā cōfessis, siue etiā pro venialibus: sicut sententiā positiua, seu lex in re graui obligat sub mortali, faciēs enim contra obligationē in re graui peccat mortaliter. Si autē pœnitentiā sit leuis, eam non adimplens nō peccat mortaliter etiam si iniuncta fuerit pro peccato mortali nūquam confessio, vt homini infirmo, aut tempore iubilei,

bilei, interdum imponitur: sicut votum, aut iuramentum in re leui non obligant sub mortali ad sui impletionem. Ita Nauarr. *c. 21. n. 47.* & communiter DD. apud Bonac. *tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 3. punct. 4. num. 4.* & Henriq. *lib. 2. de pœnit. c. 20. n. 5.* vbi & bene, asserit, obligationem non tam respicere causam, quam grauitatem pœnitentiæ iniunctæ. Quod procedit etiam in omittente partem leuem magnæ pœnitentiæ, vt docet Nauarr. Bonac. *vbi sup.* & ait probabile Sâcius *in select. disp. 15. n. 14. & 17.* & alij. Idem tenet Suar. *disp. 38. sect. 7. n. 5.* nec peccare mortaliter omittendo grauē pœnitentiā, quādo declarauit confessarius, illā se imponere sub peccati tantū venialis obligatione, quod reputat probabile. Filiuc. *sup. n. 54.* et si probabilius, & meritò, reputet Bonac. *sup. n. 4. in fin. & Sâcius sup. disp. 15. n. 16. in fin.* non posse confessariū sic imponere, eo quod nomine Dei, & non proprio, satisfactionē imponat, ideoq; nō potest illā, prout voluerit, temperare, sed tenetur, eam imponere iuxta institutionem, & naturam Sacramenti, quæ postulat, vt pœnitentiā præcipiatur, & præceptū in re graui obligat sub mortali. Ita etiā Coninch *d. dub. 8. n. 65.* A contrario sensu existimo (quidquid aliqui dicant) confessariū non posse imponere pœnitentiā leuem pro venialibus ita vt velit sub mortali obligare. Aduerte tamē, Sâcius *d. n. 14.* existimare nolentem adimplere pœnitentiā leuem, etiam peccare mortaliter; nā, ait, tenetur hic eā sub mortali acceptare, ne defectibile, & truncū reddat Sacramentum; ergo etiā sub mortali tenetur implere: quod mihi non probatur, tū quia cōtra cōmunem DD. tum etiā quia est in his diuersa ratio; nā nolens acceptare facit iniuriā, & irreuerentiam confessario, & ipso Sacramento, volendo illud suscipere, quod non contingit quando illā acceptauit, nam in hoc casu fuit fidelis in promittendo, & solū infidelis in adimplendo, & cū materia sit leuis, inde est, vt eā non adimplēs, solum peccet venialiter, sicut iurans facere rem leuem sine animo adimplendi peccat mortaliter, si autē sit animus adimplēdi, & postea rem leuem nō adimpleat, solū peccat venialiter vt cū multis dixi in Decalog. *lib. 2. c. 1. dub. 6. n. 6.* censetur autem pœnitentiā grauis, v. g. vnum Rosarium, seu Corona B. M. Virginis, septem Psalmi, aut tres Miserere mei; leuis autem vnum Pater noster, & vna Aue Maria, imo, & quinque.

9 Excusari tū potest pœnitens nō adimplēs pœnitentiā iniunctā. Primò quādo intolerabilis est, & irrationabiliter iniuncta, hæc enim cū clauerrante imposta sit, non cōsetur obligare: & sibi imputet iudex, quod pœnitentiā indiscretā imposuerit. Secūdo, excusat impotentia superueniēs posteaquā pœnitentiā fuit rationabiliter imposta, de qua excusatione nemo dubitat cū ad impossibile nemo teneatur, Sotus *in 4. d. 20. art. 3. q. 2.* Suar. *disp. 38. sect. 10. in prin.* & Sanc. *in select. disp. 14. n. 20.* quibus in casibus si constat liquido de imprudentia, seu impotentia nō est opus cōfessarij declaratione, sicut nec ad alia præcepta implenda, nec tenebitur cōmutationem petere, cū nulla sit ratio ad id obligans, vt patet in alijs præceptis, & votis, & docet Suar. *cit.* Quod si dubius sit pœnitens, an impotentia sit sufficiens ad excusandū, consulere tenetur confessariū, vel alium virū doctū, vt tuta reddatur ipsius cōscientia: si verò pœnitentiā rationabilis sit, & impotentia non superueniat, sed tantū pœnitens agre ferat illam implere,

non ob id ab alio confessario mutanda erit; nam cū Sacramenti iugū sit pœnale, iustum est, vt pœnā sentiant in adimplitione pœnitentiæ, vt bene Sanc. *vbi sup.* At si materia pœnitentiæ sit diuidua, vt si imposta est pœnitentiā erogandi eleemosynā quinquaginta aureorum, si non potest totā implere, tenetur ad partē: sicut qui vouit ieiunare totam quadragesimā, si non potest in totū tenetur ad id, quod potest, vt dixi in Decal. *lib. 2. c. 2. dub. 10. n. 3.* si verò materia sit indiuisibilis, excusatur à tota, si istā implere nō potest. Sâcius *in select. disp. 15. n. 1 & 2. qui n. 7.* cū Sanchez in Decalog. *lib. 1. c. 19. n. 4.* tenet, tertiam partem circuli Virginei, *vn tereio de Rosario*, indiuiduam materiam reputari; nam deficientibus aliquibus, Aue, Rosarium non dicitur.

10 Excusatur etiā à præcepto implēdi pœnitentiā, quando superior suo præcepto prohibet opera iniuncta: vnde Religiosus, vxor, & seruus, quibus esset iniuncta pœnitentiā ieiunandi, vel inuisendi aliquā Ecclesiā, & à Pralato, viro, vel domino prohiberetur horū executio, essēt immunes à peccato fractionis pœnitentiæ, eo quod tunc moraliter cōsentur impotētes ad pœnitentiā adimplendā, & non teneantur pati discordias, nec cōmutationē in alia opera quærere, eo quod nullus teneatur, bis eadē peccata ferri, præsertim pudorē inducētia, quod requiritur ad pœnitentiā cōmutandā iuxta superius dicta *quæ sit. 3.* Celsate autē prohibitione, vt si vxor vidua effecta; aut seruus liber, tenentur pœnitentiā adimplere, quia illa prohibitione solum suspensa, nō vero ablata fuit pœnitentiā; nisi fortē pro certo die implenda esset, & iā est elapsus. Nec tenetur seruus aliu quærere dominū, quē scit non vetiturū pœnitentiā, vt bene de ijs omnibus Io. Sanc. *in suis select. disp. 15. 8. 9. & 10.* sicut nec diues tenetur ab operibus seruilibus abstinere, vt obseruet ieiuniū, vt dixi in Decal. *lib. 3. c. 2. dub. 7. n. 9.* eo quod ex præcepto pœnitentiæ, aut ieiunij solū obligetur quis ea implere potētia extante, non autē potentiam quærere: hoc enim non est præceptū violare, sed modū, quo nō obliget præceptū, seu fugam præcepti perquirere, vide quæ diximus de ieiunio, *loco cit.* Addi potest nō obligare pœnitentiā ad culpā aliquā, quādo imposta est sub consilio, & non sub præcepto, de quo vide *sup. hoc c. dub. 2. n. 9.* & Henriq. *lib. 2. de pœnit. c. 22.*

11 Quæres secūdo, quādo teneatur pœnitens implere pœnitentiā iniunctā. Respondeo, si cōfessarius determinauit tēpus certum, tenevi intra illud eam adimplere, aliter peccat, pro grauitate, & qualitate pœnitentiæ, vt patet à simili de obligato ad restituendū, vel ad implendū votum. Quod si intra illud tēpus pœnitentiā nō adimpleuerit, tenetur eo elapso eam implere, quia tēpus non fuit præfixū ad finiendam obligationem, sed ad eam sollicitandam, & non differendam ab sq; iusta causa, & tēpus solum fuit circumstantia accidentalis operis: modò tamen pœnitentiā non sit tempori alligata, intuitu, & honore tēporis, vt si in honorem B. M. V. præscribatur ieiunium in singulis eius Vigilijs, aut sumptio Eucharistiæ singulis ferijs quintis, aut confessio singulis diebus festis, tunc enim omnia pœnitentiā illis diebus, et si peccauerit pœnitens, non est repetēda. Nau. *c. 1. 2. n. 54.* Coninch *disp. 10. dub. 9. n. 85.* Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 34. n. 57.* Suar. *disp. 38. sect. 7.* Bonac. *tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 3. punct. 4. n. 5.* Quod si confessarius non præfixit tēpus adimplendæ pœni-

pœnitentiæ teneatur pœnitens eam adimplere, quâ-
primum cōmodè poterit; talis enim censetur ratio-
nabilis confessarij voluntas: quare si iudicio prudē-
tis diu differat adimplere grauem pœnitentiam, gra-
uiter peccat: secus si non multum differat, vel si pœ-
nitentia nō sit grauis, vt patet à simili de alijs obli-
gationibus. Suar. loco cit. n. 6. Conin. n. 84. & cū alijs
Bonac. vbi sup. n. 6. in fin. Aduerte cum Henriq. lib. 2.
c. 22 n. 6. quando cōfessarius non designauit tempus
adimplendæ pœnitentiæ, posse pœnitentem illā dif-
ferre cōmūrandū ad tempus iubilæi, vide *dub. antec.*
in fin. Ex his patet non esse admitterēdam sententiam.
Dianæ 1. p. tract. 15. resol. 35. verb. & hac, vbi cū Fer-
nand. in instrum. confess. p. 1. docum. 7. §. 2. n. 2. tenet,
posse pœnitentem differre per annum pœnitentiam,
quando confessarius non designauit tempus.

12 Quæres tertio, vtrum pœnitens possit pœni-
tentiæ iniunctæ satisfacere, lucrādo aliquam indul-
gentiam; vel an liberetur à præcepto implendi pœni-
tentiæ, per comparationem alicuius indulgentiæ.
Affirmatiuè respondet Bonac. (& alij qui) sup. nu. 7.
si indulgentia est æquiualens pœnitentiæ, aut si est
totalis: verius tamen, & tenendum existimo opposi-
tum, vt latè dixi, & probaui in exposit. Bul. lib. 1. §.
7. dub. 14. n. 14 satisfactio enim nō solum ponitur
pro recompensatione pœnæ, sed vt opus pœnale in
vindictam peccatorum, & vt medicina cōtra pecca-
ta, & vt pars integralis Sacramenti, ob quas rationes
non est admittenda prior opinio (etsi nō sit impro-
babilis) & minus quod dicit Bonac. vbi sup. n. 8. vi-
delicet obligationem pœnitentiæ cessare non solum
per indulgentias, sed etiam per remissionem pœnæ,
alia via obtentam, vt per alia pia opera satisfactio-
ria propria, vel aliena sibi applicata, nam talis satis-
factio non habet requisita ad sacramentalem satisfac-
tionem, eo quod non sit à confessario, tanquā pars
Sacramenti imposita. Vide in Bull. loco cit. vbi dixi,
posse liberari pœnitentem à satisfactioe imposita
per indulgentiam assumptam, si id exprimat confes-
sarius, aut in eam cōmutet confessarius. Vide Henr.
lib. 7. de indulg. c. 17 n. 1. in fin. vbi dicit, confessarij
per Bullam Cruciatæ posse commutare pœnitentias
iniunctas, vt vice illarum obtineat indulgentiam in
Bulla concessam, qui modus expediens est pro illis,
qui negligentes sunt in adimplendis pœnitentijs, &
fragiles in illis violandis.

13 Quæres quarto, an pœnitentiā à confessario
iniuncta possit per alium impleri. Respondeo negati-
uè, nisi confessarius expresse dicat, vt possit eā per
aliū implere. Ita cōmunis apud Suar. disp. 38. sect. 9.
Probat ex cōmuni vsu confessariorum imponen-
tium pœnitentiam, & fidelium eam acceptantiū: est
enim, cōmuniter, & regulariter loquendo, adimple-
tio pœnitentiæ actio personalis. Dixi, nisi confessari-
us id exprimat, nā sic conueniunt DD. posse per
aliū adimpleri, & satisfacere præcepto confessarij,
quia hoc præceptū pendet ex voluntate confessarij,
ideo illi fit satis, si eius voluntas impleatur; non ta-
men debet id facere confessarius sine causa iusta, &
graui. Quæ quidem satisfactio per alium præstita
prodest ipsi pœnitenti ex opere operato, non qui-
dem prout actu fit ab illo tertio, sed prout pœni-
tēs sua actione curat ab alio præstari, & quia semper
fieret ex motiua, & petitione pœnitentis, ideoq; es-
set aliquo modo satisfactio ipsius, & pars Sacramē-
ti ab illo suscepti. Hoc autem aduerte, casu quo pœ-

nitentiā esset purè medicinalis, & præseruatiua, v. g.
quod non intret domū concubinæ, nō posse per aliū
impleri, vt de se patet, quia hæc actio est mere perso-
nalis. Vide Suar. vbi sup. Henriq. lib. 2. c. 21. & cum
alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 3. punct. 4. pro-
posit. 3. & Coninch disp. 10. dub. 7.

14 Quæres quintò, an cōfessarius possit obliga-
re pœnitentem ad adimplendā pœnitentiam, prius
quam eū absoluat. Respondeo negatiuè, si loquamur
de pœnitentia prout satisfactio, quia per se loquendo
nullū ius habet ad sic obligandum; per accidens
tamen posset, vt si prò obabilius existimet, illum
non impleturum pœnitentiam, in quo est prudēter
agendum. Si verò loquamur de satisfactioe, vt est
medicina, aliquando posset ad id obligare, quia tunc
pertinet potius ad dignam dispositionē, & esset tū-
tum declaratio obligationis, quam pœnitens de se
habet. Filiuc. tom. 1. tract. 8. c. 2. n. 56.

15 Quæres sexto, an sit necesse implere pœnitē-
tiam in statu gratiæ. Respondeo, ad Sacramenti inte-
gritatem, & ad adimplendū præceptum confessarij,
sufficere, si impleatur etiā in statu peccati mortalis;
quia tunc facit, quod sibi à confessario est præceptū;
confessarius autem præcipit opus, non modū, & in
alijs præceptis, & Sacramentis satis est substantia ope-
ris, etiam si fiant in peccato: peccati tamen sic sa-
tisfaciens, quia ponit obicem effectū satisfactiois:
hoc autem peccatum solum erit veniale, vt docent
Filiuc. sup. n. 5. Suar. loco cit. n. 7. Henr. lib. 2. de pœnit.
c. 8. n. 3. & c. 20. n. 7. & cū alijs Bonac. sup. n. 15. in
fin. Ratio est, quia adimpletio pœnitentiæ in statu
peccati mortalis, non videtur tractatio istius partis
adeò indigna, & grauis, vt afficiat pœnitentiæ reatu
culpæ lethalis: tum quia nullus consuevit, se de hoc
peccato in cōfessione accusare; ergo signum est, cō-
muniter non esse peccatū mortale. Non autem satis-
factio, seu pœnitentia (nā de hac loquimur) in pec-
cato mortali facta operatur suū effectum. Suar. loco
cit. Henriq. c. 20. n. 7. & cū alijs Bonac. sup. n. 16. nam
peccatum mortale est obex, & impedimentū ad re-
missionem pœnæ; sicut enim Sacramentum nō prius
remittit pœnam, quā culpam; ita neque satisfactio,
quæ est pars sacramentalis, tollit pœnam antequam
ablata sit culpa: sublato verò obice, id est peccato
mortali, pœnitentia, seu satisfactio sacramentalis re-
uiuiscit, & sortitur suum effectū. Suar. disp. 38. sect.
8. n. 5. Henriq. lib. 2. de pœnit. c. 20. n. 7. & cum alijs
Bonac. sup. n. 17. Ratio est, quia Sacramentum, subla-
ta fictione, operatur suum effectū; ergo illius pars,
quæ est satisfactio, sublato obice, suū causabit ex ope-
rato effectū. Satisfactio autem non sacramentalis, &
voluntarie assumpta in peccato mortali, facta, postea
non reuiuiscit, quia operasatisfactoria in eo statu
facta, sunt mortua, & non mortificata, satisfactio ve-
ro sacramentalis ex se est opus viuū, licet aliquādo
sit mortificatū per indispositionem pœnitentis, ideo
ea sublata reuiuiscit. Ita citati, & DD. communiter.
Vtilia tamen sunt talia opera ad preparandum, ad
gratiam, cuius dispositionem impetrant; impetrant
etiā bona tēporalia, vt salutē, & pluuiā; excitat san-
ctos, & Angelū custodē, vt orēt pro ipso, & impedi-
unt diabolū, ne tentet, & noceat Henriq. lib. 2.
de pœnit. cap. 20. num. 7. & 8.

16 Pro coronide huius disputationis aduertē-
dum est, vt confessarius sit prudens in imponendā
pœnitentiā, vt auaris eleemosynam imponat; in-
duo-

denotis orationem, lubricis abstinentiam, vt contraria contrarijs curentur: vel vt tale opus pro certo tempore faciat: vt recitet Rosarium; aut si malit, bis in die. Non tamen inducat, vt iuret, aut voueat (nisi raro) talem poenitentiam subiturum, si recidat; vel vt intret Religionem, si reciderit: potest tamen imponere, vt bis aut ter in anno cofiteatur (modo sponte id admittat, ne forte sit ei in laqueum) & cessationem a tali peccato: debet etiam imponere poenitentias proportionatas, non tantum numero, & qualitati peccatorum, sed etiam dispositioni personae, vt leuior ei, qui ostendit signa contritionis magna, & longa vita bonam frugem; aut quia infirmior est animo, aut corpore; aut quia de grauioribus nihil creditur impleturus; suauior sit confessarius, si praeditus bono intellectu, bene capiat reprehensionem, & consilia confessarij, aut vult frequentare poenitentiam, & communionem, quando expedierit, poterit iniungere opera praeccepti, vt quod bis in Quadragesima ieiunet. Expedi etiam aliquas poenitentias ponere sub consilio, modo, vt sup. dub. 2. n. 9. Cautus tamen sit, ne publicum opus iniungat pro peccatis occultis, ne innotescant peccata poenitentis; ne ergo imponat his, qui in communi cibum sumunt, ieiunia panis, & aquae. Caueat etiam confessarius, si bi applicari Missas, ne in suspicionem auaritia veniat. Vide Hentiquez lib. 2. de poenit. c. 21. per totum.

C A P. VIII.

De sigillo confessionis.

Dub. I. Quo iure confessarius teneatur ad sigillum confessionis.

Dico primò, confessarius tenetur sigillum confessionis seruare iure naturae, iure diuino, & iure humano Ecclesiastico, ita cum DD. citandis Bonacin. *disp. 5. q. 6. sect. 5. punct. 1.* prior pars probatur, quia iura naturae tenentur secreta, & fama proximi seruare, aliter peccatur contra iustitiam, vt late dixi in Decal. *lib. 7. c. 10. dub. 3.* ergo a forti ori secretum confessionis, in qua fit pactum tacitum inter poenitentem, & confessarium custodiendi secretum, sicut rem ab altero in custodiam acceptam, iuxta illud Prou. 11. *Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana; qui autem fidelis est, seruat amici commissum.* Est enim hoc maxime necessarium ad seruandam pacem, & societatem inter homines, & virtus Religionis, supposita institutione Sacramenti, obligat ad id, ob eius reuerentiam, & ne reddatur odiosa. Ita Suarez de poenit. *disp. 33. sect. 1. Filiuc. tom. 1. tract. 7. c. 11. n. 315. Onuph. de sacr. sigil. sect. 1. q. 3. Nau. c. Sacerdos, de poenit. disp. 6. n. 33. & cum alijs Bonac. sup. n. 1.*

2. Secunda pars, quod etiam teneatur de iure diuino confessarius seruare sigillum, probatur, quia confessarij vices Dei gerit, at Deus ita remittit peccata, vt ea regat, eorumque obliuiscatur. Ps. 11. *Beati quorum remissa iniquitates, & cetera sunt peccata.* Et Ezech. 18. *Omnium iniquitatum eius non recordabor amplius.* Ergo idem facere debet confessarius Christi Vicarius; Christus enim Sacramentum confessionis instituendo; censetur eo modo confessionem praecipisse, quo ab ho-

minibus facile posset usurpari, & exerceri, difficile autem usurparetur ab hominibus, si confessarius ad sigillum non teneretur: imò confessio fieret odiosa, & onerosa, & ab ea multum retraherentur, & abhorrerent. Ita S. Tho. in *add. q. 11. art. 1. Henr. lib. 6. c. 19. n. 3. Coninch disp. 9. n. 4. & dub. 2. n. 34. Suar. sup. Bonac. loco cit. num. 2. & commuiter DD.*

3. Tertia pars, quod etiam teneatur iure Ecclesiastico, probatur ex c. *omnis veriusq; sexus de poenit. & remis. ibi: Caueant omnino, ne verbo, aut signo, aut alio quouis modo aliquatenus prodant peccatorem*; vbi etiam imponitur depositio, & detrusio in arctum Monasterium contra reuelantem.

4. Dico secundò, tanta est obligatio seruandi sigillum, vt in nullo casu, etiam pro tuenda republica a quocumque; malo temporali, seu spiritali: imò quantum esset totius orbis salus, aut eiusdem confagratio, & omnium Sacramentorum inteta demolitio (Deus enim his alio remedio prouideret) liceat illud violare, & absque poenitentis licentia reuelare, ita communis DD. apud Suar. *d. sect. 1. contra vnum Altifidor. & Henr. lib. 6. c. 19. n. 5. probatur ex d. c. omnes, & c. Sacerdos de poenit. vbi dicitur: Propter nullum scanda- lum vitandū frangendum esse hoc sigillum.* Ratio fundamentalis est, quia etiam si in vno casu id liceret, fieret iniuria Sacramento, & redderetur confessio odiosa: est enim hoc praecceptum negatiuum, sicut obligat semper, & pro semper, magis quam aliud secretum voto, vel iuramento firmatum: vnde in nullo casu potest violari.

5. Sequitur ex his primò, non posse Pontificem in hoc praeccepto dispensare, ita DD. citati; quia vt dictum est, est de iure naturali, & diuino, in quo non cadit dispensatio. Quare si iniquus Praelatus, vel Iudex iubeat sub iuramento, vel censura confessario, vt reuelet, non poterit reuelare, nec ligabitur censura: qui poterit tacere, aut si respondeat, poterit negare, se scire, vidisse, vel audiuisse, etiam in confessione; nec erit mendax aut periurus, quia non scit vt homo, & ad reuelandum, sed vt Deus, & ad tegendum: verè enim nescit illud, quod interrogare alterius non habet: sic dicitur, filium hominis diem iudicij ignorare, non absolute, sed ad reuelandum. Nau. *c. 8. n. 19. Caiet. verbo absolutio, & comuniter DD. vide Henr. lib. 5. de poenit. c. 19. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. q. 6. sect. 5. punct. 4. n. 31. & 32.*

6. Sequitur secundò, obligatione seruandi sigillum esse sub mortali, est commune, & euident, quia res grauissima est, committereque reuelans duo peccata: primum sacrilegij contra reuerentiam Sacramenti, & bonum eius: secundum, contra iustitiam, quia est contra famam proximi, & secretum ab eo commissum in custodiam, consequenter teneretur ad restitutionem damni inde secuti. Quod procedit etiam si detegatur solum peccatum veniale; quia etiam tunc fieret grauis iniuria Sacramento, reddereturque odiosum, sequerentur etiam multa incommoda. Ex quo patet, in hac re non excusare paruitate materiae, vt docet Suar. *disp. 33. sect. 1. n. 12. & sect. 34. n. 2. Sotus in 4. dist. 18. q. 4. artic. 5. Nauar. in c. Sacerdos de poenit. disp. 6. num. 39. Henr. lib. 6. c. 19. n. 3. & cum alijs Bonac. sup. n. 4. & 5.* Procedit etiam, quamuis poenitens mortuus sit, propter rationem dictam: durat enim eius fama, etiam post mortem, consequenter obligatio eam seruandi etiam durat. Nau. *c. 8. n. 7. Filiuc. tom. 1. tract. 7. c. 11. n. 315. vers. Secundus.* Quare si mortuo poenitente, necessarium

esset aperire peccatum ad impediendum matrimonium, quod alioqui nullum esset, illicitum etiam erit tunc illud reuelare, ut docet citati, propter rationem dictam, quidquid aliqui Canonistæ apud Couarr. de matrim. 2. part. cap. 8. §. 12. num. 9.

7 Sequitur tertio, illicitum etiam esse, secretum confessionis reuelare, etiam si reuelatio futura esset utilis pœnitenti, & credatur non fore ingratam, nec propterea confessio reddenda sit odiosa: tum quia semper fieret odiosa confessio: tum quia etiam si non esset in aliquo casu particulari, id esset per accidens: tum quia fieret iniuria semper ipsi Sacramento. Communis apud Suarez sup. num. 17. quidquid contra Sotus Altiſiodorensis.

8 Sequitur quarto, non posse vlllo modo reuelari hoc secretum, etiam si necessarium sit Sacerdoti ad propriam confessionem integrè faciendam, quando scilicet commisit peccatum audiendo confessionem alterius, nec illud potest manifestare, nisi reuelando personam, ut si absoluit hæreticum, vel iudicem, qui capite damnauit Ecclesiasticum, quod non potest manifestare, nisi reuelando personam. Syl. confessio 3. num. 13. Nauar. cap. 8. n. 6. Suarez disp. 33. sect. 1. num. 18. & alij. Ratio est, tum quia maior est obligatio sigilli, quam integritatis materialis confessionis, ideo in concursu illi est præferenda. Tum quia, ut dixi sup. hoc lib. cap. 6. dub. 7. num. 17. licet aliquando tacere peccatum proximi ad vitandam illius infamiam, & dânum; ergo à fortiori in hoc casu.

9 Sequitur quinto, nec licere reuelare hoc secretum, etiam in casu euidens periculi propriæ vitæ. Syl. confessio 3. q. 19. Sotus de secreto. part. 3. quæst. 4. Filiucius sup. num. 218. vers. Quartus. & alij. Ratio est, quia non reuelare secretum hoc, seu sigillum, est bonum commune, & maius, quam propria vita; ergo si non licet reuelare ob bonum commune, multò minùs ob defensionem propriæ vitæ.

Dub. 2. Quæ cadant sub sigillum confessionis, seu ex qua confessione oriatur sigillum.

EX his, quæ Doctores citandi docent circa hoc dubium, colligi potest hæc generalis propositio, seu conclusio.

1 Ea omnia cadunt sub sigillo confessionis, quæ manifestata sunt Sacerdoti per ordinem ad sacramentalem confessionem factam, animo se accusandi. Ita Henriquez lib. 6. cap. 19. numer. 8. Suarez disp. 33. sect. 2. Onuphrius de sacro sigillo sect. 4. quæst. 1. concl. vnica. Coninch de pœnitent. disp. 9. num. 4. & alij apud Bonac. tom. 1. disp. 5. quæst. 6. sect. 5. punct. 2. num. 1. Ratio est, quia ex horum manifestatione, confessarius censetur sacrilegus sigilli violator, & confessio redditur odiosa. A contrario sensu, aut ratione, dicendum est, non cadere sub sigillo ea, quæ non sunt manifestata per ordinem ad sacramentalem confessionem, quod ex illationibus sequentibus clariùs constabit.

2 Ex hac conclusione infertur primò, non oriari obligationem sigilli, quando scienter manifestat sua peccata laico, aut Clerico, quem manifestè scit non esse Sacerdotem, etiam si credat ex tali confessione oriri sigillum. Coninch ubi sup. num. 6. Re-

ginald. lib. 3. num. 5. Suarez loco cit. & cum alijs Bonacina sup. num. 2. non enim hic manifestat peccata in ordine ad sacramentalem confessionem. At si aliquis se finxit Sacerdotem, ob idque pœnitens manifestauit sua peccata, tenetur ad obligationem sigilli. Ita citati. Tum quia pœnitens manifestauit peccata in ordine ad confessionem sacramentalem. Tum quia fraus non debet patrocinari delinquenti.

3 Secundo, non teneri ad sigillum confessionis illum Sacerdotem, cui aliquid manifestatum est ab eo, qui non habet intentionem confitendi, etiam si manifestans diceret, sub sigillo se illud manifestare, aut etiam si hoc manifestauerit flexis genibus, vel præmissa confessione generali consueta, dicendo, confiteor Deo, &c. nam omnia hæc, ut supponitur, non ordinantur ad confessionem sacramentalem. Tenetur tamen hic seruare secretum naturale, ut de se patet, & docent Coninch sup. num. 6. Henriquez lib. 6. cap. 21. num. 3. Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 13. num. 6. & cum alijs Bonacina sup. num. 3. Quod quidem secretum posset ob bonum commune reuelari, quia in pacto humano semper intelligitur exceptum bonum commune, aliàs esset iniustum. Nauar. de pœnit. disp. 6. cap. 1. initio. Felin. cap. pastoralis de offic. ord. & cum ijs Filiucius sup. num. 319. vers. Nec obstat. Tenetur autem confessarius ad sigillum, quando dubitat, an aliquid reuelatum sibi fuerit à pœnitente per ordinem ad confessionem. Suarez disp. 33. sect. 2. Henriquez dicta cap. 19. ad fin. & cum alijs Bonacina sup. num. 4. quia rationabiliter præsumendum est in fauorem confessionis, ne confessio fiat odiosa. Ita Graff. 1. part. lib. 1. cap. 13. num. 16.

4 Tertio, tenetur confessarius ad sigillum, quando quis ad illum accessit, non animo confitendi, sed pertrahendi confessarium ad peccatum, v. g. ad hæresim: aut si fur aliquid dicat confessario, ut faciliùs possit furtum retinere, & non possit ab eo denunciari. Ita cum Suarez, Vazquez, Onuphrio, Coninch, & Nauar. cap. 8. num. 18. Bonacina sup. num. 5.

5 Quarto, tenetur confessarius sub obligatione sigilli ad reticendum ea, quæ in confessione audiuit, etiam si ob aliquod defectum non absoluerit pœnitentem; tunc enim peccata, etsi non sint absoluenda, sunt tamen tegenda, eo quòd sint manifestata in ordine ad confessionem. Ita citati, & Doctores communiter. Idem dic, quando confessio fuit facta Sacerdoti, qui postea dignoscitur non habere iurisdictionem: vel non animo recipiendi absolutionem, sed tantum se accusandi in illo foro, & satisfaciendi præcepto: sufficit enim confessionem esse inchoatam, & dicere peccata in ordine ad confessionem sacramentalem. Filiucius sup. num. 320.

6 Quintò, cadunt sub sigillo omnia peccata, non solum mortalia, ut est commune, & euidens, sed etiam venialia, quia ut sup. dub. 1. num. 6. in hac re non datur paruitas materiæ: semper enim respectu Sacramenti est grauis iniuria, quia aliàs auerterentur homines à Sacramento. Vnde non est audiendus Ledesma dicens, non esse mortale reuelare veniale, ita ut alij non intelligant fuisse cognitum in confessione. Posset tamen excusari ignorantia, vel inaduerentia, ut docet Suarez disp. 33. sect. 2.

sect. 3. num. 1. ex Soto, Nauar. & alijs: quod est admittam, quantum ad inaduertentiam, non verò ignorantiam; nam in re tam communissima, & scitu necessaria, ignorantiam excusantem vix admittendam cenfeo.

7 Sextò, non solum peccata in ordine ad confessionem sacramentalem dicta, cadunt sub sigillo, sed etiam circumstantiæ; nam hæc, si mutant speciem, sunt distincta peccata: si tantum augent, integrant peccatum, quod augent. Item obiecta peccatorum, ut si quis se accuset de detractioe concubinarum Petri, vel proditiõis Pauli erga Principem; cadunt enim hæc etiam sub secreto sigilli, quia ambo sunt obiecta detractiois receptæ in confessione. Cadit etiam sub sigillo propositum committendi aliquod peccatum, quoties poenitens illud manifestauit confessario, animo se accusandi, seu per modum accusationis cor à Deo, ut si quis fateatur se habere propositum interficiendi aliquem; tunc enim interfectio illa est retinenda sub sigillo, propter rationes sæpè repetitas. Filiuc. *sup. num. 321.* & cum alijs Bonacina *ubi sup. num. 8. et 10.* Addit Filiucius ex Suarez *sect. 3. num. 1. et 4.* dicere, se in confessione audiuisse interfecionem Pauli futuram, modò non manifestetur poenitens, non videri frangi sigillum. Ego autem non audeo hoc admittere; semper enim videtur irrogari Sacramento irreuerentia, & generari scandalum. Dixi, *animo se accusandi*; secus enim si animo solum peruertendi confessarium, propositum malum manifestauit, ut supra dictum est. Quare quidam confessarius Cardinalis mulctatus fuit à Summo Pontifice, eo quòd non manifestauerit conspirationem in Summum Pontificem, quam alter sibi aperuerat in confessione, non animo se accusandi, sed ipsum trahendi ad eandem coniurationem. Ita Sotus *in 4. dist. 18. quest. 1. art. 5.* Henriquez *lib. 6. cap. 21. num. 3. lit. L.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 5. quest. 6. sect. 5. punct. 2. num. 3.*

8 Septimò, cadunt sub sigillo omnia, quæ dicta sunt ad declarandum peccatum; nam reduciuntur sunt materia confessionis, & ea reuelata, facerent confessionem odiosam. Hinc est, ut etiam vtilia ad explicandum peccatum, & quæ à poenitentibus ducuntur in eum finem, tenenda sint sub sigillo, ut si quis occasione sui peccati dicat, se esse genitum ex Hebræis, vel illegitimum. Sotus *sup. Suarez loco cit. num. 6.* Bonacina cum alijs *num. 10.* Item, si dicat se esse pauperem, aut si defectum naturalem manifestauit, ut contra Vazquez tenet Bonacina. At si hæc non sunt peccata, nec ad eius declarationem necessaria, aut vtilia, non videntur cadere sub sigillo; sicut nec ea (ut ipse fateatur Bonacina) quæ incidenter, nullo modo spectantia ad confessionem narrantur. Vide Suarez *disp. 33. sect. 2. num. 5.* & Coninch *de poenit. disp. 9. num. 13.*

9 Octauo, non solum peccata occulta cadunt sub sigillo, sed etiam publica, quæ aliàs erant ignota confessario, & quatenus sunt in confessione manifestata. Probatur ratione sæpè repetita: quare de fure publico, aut homicida, dicere non posset confessor, tales esse confesos cum magno dolore, ut ait Filiucius *sup. num. 321. vers. Quartò.* (sed de hoc infra) quia, inquit, semper fieret iniuria Sacramento, & redderetur odiosum sua natura, licet per accidens iniuria non fieret poenitenti: si verò

confessarius aliunde narrat, posset loqui extra confessionem, eo modo, quo antea nouerat, modò non addat aliquid præter cognitionem, quam antea habebat. Nauar. *cap. 8. num. 10.* Coninch *loco cit. num. 9. et 12.* Bonacina *num. 9.* & Doctores communiter, ex quo cum Soto infert Bonacina, si quis surripuerit res meas, & ego nouerim extra confessionem ipsum surripuisse, possum ipsum denuntiare, postquam mihi confessus fuerit hoc furtum, modò non utar scientia confessionis, nec maiora adducam indicia, ob audita in confessione, nec ostendam, me illa scire in confessione. Aduertit tamen, & bene, Filiucius *sup.* caute vtendum esse, & loquendum ex hac notitia, ne suspicionem alijs ingerat vsus notitiæ per confessionem, ut ex S. Thoma, & Bonacina docet Suarez *sup. num. 7.*

10 Nono, non tenetur confessarius ex vi sigilli confessionis ad occultanda bona, & virtutes poenitentis, sed solum ex vi secreti naturalis secundum intentionem poenitentis. Nauar. *cap. Sacerdos de poenit. dist. 6. num. 51.* Emanuel Sa *verb. Confessio. num. 32.* Henriquez *ubi sup.* & Bonacina *loco cit. num. 11.* quia huiusmodi non solent in confessione manifestari, animo se accusandi, & eorum manifestatione confessio non consuevit fieri odiosa.

11 Notandum tamen, hæc omnia, quæ diximus non posse manifestari, intelligenda esse in ordine ad poenitentem, id est, non posse peccata, circumstantias, obiecta, & alia, dici ita, ut agnoscatur persona, quæ illa commisit: alioqui loqui in generali de peccatis in confessione auditis, modò fiat prudenter, non est contra sigillum, ut communis apud Suarez *disp. 33. sect. 3. num. 8.* & clarius constabit ex dicendis *infra dub. 4.* Dixi, *prudenter*, quia si quis post breue tempus ab audita confessione ageret coram multis de rebus in confessione auditis, apponeret se periculo frangendi sigillum.

Dub. 3. Quinam teneantur seruare sigillum confessionis.

1 **C**onsentiunt Doctores, eos omnes teneri ad sigillum confessionis, qui aliquid norunt occasione confessionis; quia sicut illa cadere dicuntur sub sigillo, quæ dicuntur in ordine ad confessionem sacramentalem, ita etiam illud seruare tenentur, qui aliquid sciunt in ordine ad illam: & sunt qui sequuntur.

2 Primò tenetur sigillum seruare confessarius ipse sub grauissimis poenis, de quibus infra: est commune, & patet ex supradictis.

3 Secundò, obligantur ad sigillum superiores, quibus confessarius aliquid in confessione auditum aperuit, ut facultatem absoluendi à reseruat concedat, quia superior tunc agit vices confessarij, & res cum suo onere transit. Nauar. *cap. Sacerdos de poenit. dist. 6. num. 105.* Coninch *disp. 9. dub. 3. num. 50.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 5. quest. 6. sect. 5. punct. 3. num. 3.* quidquid Vazquez *de poenit. quest. 91. art. 4. dub. 2. num. 10. & 12.* aliter enim etiam redderetur confessio odiosa.

4 Tertiò, obligatur confessor, quem de licentia poenitentis consulit confessarius; participat enim tunc ille actum clauium, utpote clauem scientiæ, & supplet defectum ministri. Suar. *disp. 35. sect. 4.*

sect. 4. num. 6. cum Nauar. Ledesma, & alijs contra Vazquez Ouphrium, & Pesantium apud Bonacina *sup. num. 4.* & contra Dianam cum Nugno 1. part. tract. 15. resolut. 14. Idem die, si confessarius absque licentia imprudenter pœnitentem in tali casu manifestet, vt cum alijs Bonacina *supra num. 4.*

5 Quarto, tenetur seruare sigillum ille, cui confessarius sacrilegus reuelauit peccatum in confessione auditum: omnis enim notitia habita in confessione, siue mediata, siue immediata, transit ad quemcunque sub eodem onere, & manet sub sigillo. Syl. *confessio 3. quest. 1.* Suarez *sup. num. 8.* Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 11. num. 323. vers. Quinto.* Quare Princeps, qui aliquid accepit à confessario de aliquo pœnitente, non potest huiusmodi scientia vt contra reum absque sacrilegio, & fractione sigilli. Bonacina *sup. num. 4. in fin.*

6 Quinto, tenetur ad sigillum interpret, quo vitur pœnitens in confessione, quia tenet se etiam ex parte confessarij, ideoque esset sacrilegus, si talia peccata reuelaret. Ita Suarez *disp. 33. sect. 4. num. 4.* Bonacina cum multis *num. 5.* & Filiucius *loco cit. vers. Secundò.* contra Caietan. & Sotum.

7 Sextò, tenentur qui ex malitia, vel casu, peccata pœnitentis furtiue audierunt; vel si aliquid audierant à pœnitente, vel confessario alta voce loquente, vel dum starent prope confessionalia. Ita citati. Ex quo patet, quid dicendum de ijs, qui aliquid audierunt, dum pœnitens alta voce confitetur peccata sua, cum aliter non posset confiteri, vt contingit in periculo naufragij, incendij, &c. Bonacina *sup. num. 6.*

8 Septimo, qui inuenit chartam, in qua scripta erant aliqua peccata per ordinem ad confessionem, propriè non tenetur ad sigillum, quia hoc oritur ex inchoata confessione, animo se acculandi, quod non contingit in hoc casu. Tenetur tamen ad secretum naturale magnum Nauar. *cap. 18. n. 34.* Henriquez *cap. 10. num. 2.* Coninch *disp. 9. n. 50.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 7.* Quare iudex, qui legit repertam chartam, in qua scripta erant peccata pœnitentis, non potest de huiusmodi peccatis inquirere, sed debet ea perpetuo silentio tegere, nisi fortè bonum commune postulare, hoc naturale secretum non seruari, iuxta ea, quæ circa illud docent Doctores, & dixi in Decalogo *lib. 7. cap. 10. dub. 22.* vide Bonacina *sup. num. 8.*

Adde cum Bonacina *ubi sup.* absoluendum esse reum, qui fuit accusatus, & conuictus de crimine ob notitiam habitam tantum per fractionem sigilli; nam cognitio habita in confessione, non debet humano iudicio deseruire, eo quòd sit facta Sacerdoti vicem Dei gerenti. Vide Martin. Delrium *lib. 6. cap. 1. sect. 2.* & Sotum *dist. 18. quest. 4. art. 5.* Adde etiam Coninch *ubi sup. num. 50.* eum, qui chartam inuenit, in qua peccata alicuius continentur, grauius peccare, si aliquid ex ea legat, ob iniuriam, quam infert pœnitenti.

9 Octauo, pœnitens non tenetur sub sigillo confessionis celare ea, quæ sibi à confessario dicuntur, vt celare pœnitentiam, &c. nam ex hoc non redditur confessio odiosa. Ex alio autem titulo tenetur reticere ea, quæ sibi à confessario dicta sunt, vt si confessarius exigit secretum, vel periculum sit alicuius incommodi; nam iure natura secretum est

seruandum, & vitanda est proximi infamia, aliaque detrimenta. Suarez *disp. 33. sect. 4.* Henriquez *lib. 6. cap. 10. num. 1.* Bonacina *loco cit. num. 2.* & communiter Doctores, & Sotus *de secret. memb. 30. quest. 4.*

10 Demum aduertendum, omnes personas, quæ ad sigillum confessionis seruandum, iuxta superius dicta, tenentur, teneri illud seruare etiam sub periculo vitæ, vt diximus *hoc cap. dub. 1. concl. 2.* alios verò, qui non tenentur ad sigillum, sed solum ad secretum naturale, teneri illud seruare, iuxta legem, seu doctrinam de seruando secreto, vt diximus *hoc dub. & dixi in Decalogo lib. 7. cap. 10. dub. 32.* & docent Doctores citati. vide Henriquez *lib. 6. cap. 19. & 20.*

11 Sed quæres, quam pœnam incurrit violans sigillum confessionis. Respondeo, nullam de facto, & ipso iure, venit tamen deponendus à iudice, ex *cap. Sacerdos de pœnit. dist. 6.* quæ etiam confirmatur in *cap. omnis.* & additur, vt perpetuò detrudatur in monasterium: quæ pœna solum extenditur ad confessarium, & non alios; alij enim arbitrio iudicis puniendi sunt, vt docent Henriquez *sup. cap. 20. n. 1.* Coninch *disp. 2. de pœnit. dub. 4.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 6. sect. 5. punct. 1. num. 3.* Pœna autem peregrinationis, quæ olim iniungebatur frangenti sigillum confessionis, mutata est in pœnam perpetuæ reclusionis in monasterio, ne Sacerdos cum dedecore status Ecclesiastici mendicare cogatur. Interdum degradatur, & traditur brachio seculari ad supplicium mortis. Vide Henric. *dist. cap. 19.* Hinc sequitur, talem esse irregularem, vt benè Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 11. num. 338.* & Bonacina *supra contra Maiolum. lib. 3. de irregul. cap. 19.* quia talis pœna non est ipsis imposta à iure.

12 Quæres etiam, quando pœnitens obijcit confessario reuelationem confessionis, cui competit onus probandi: de hac quaestione Syl. *confess. 3. quest. 9.* Diaz in *practica quest. 109.* Suar. *disp. 33. sect. 8.* Henriquez *sup. cap. 10. num. 9. & 10.* & alij citandi. Respondeo breuiter, si qui obijcit reuelationem, sit pœnitens, onus probandi incumbit confessario, qui probare tenetur, se reuelasse ex licentia pœnitentis, vel aliunde habuisse illius rei notitiam, saltem quando ex reuelatione sequitur detrimentum pœnitenti, aut alteri, quidquid Viuald. *cap. de sigil. confess. num. 30.* nam præceptio videtur esse contra confessarium. Si vero qui obijcit reuelationem confessionis, non sit pœnitens, sed alius tertius, ipsi tertio incumbit probare, confessarium reuelasse absque licentia: quod patet ex doctrina generali, quæ docet, obijcientes crimina teneri illa probare. Hoc autem probabit, ostendendo Sacerdotem reuelasse coram pluribus, nihil addendo de habita licentia, vt cum Decio, & Grassis docet Bonacina *sup. punct. 2. num. 4.* in quo crimine admittuntur testes singulares. Vide

Henriquez *dist. cap. 19.*

num. 9. & 10.

(+)

*****

****

*

Dub. 4. An liceat confessario loqui de auditis in confessione.

Procedit quæstio tam de locutione cū ipso pœnitente, quam cum alijs à pœnitente.

1 Dico primò, non licet loqui extra confessionem cum pœnitente de rebus in confessione auditis, nisi de licentia ipsius. Ita cōmunis apud Suarez *disp. 33. sect. 5. num. 2.* Ratio est, quia contrarium esset valde onerosum pœnitenti, eūque pudore afficeret, & redundaret id totum in iniuriam Sacramenti. An autem hic sit fractor sigilli, negat Vazquez *quæst. 93. art. 4. dub. 10. num. 9.* vbi asserit, eum non peccare contra sigillum, qui extra confessionem loquitur cum pœnitente, non petita ab eo licentia, de peccatis in confessione auditis, animo illum adiuuandi, aut reprehendendi, aut peccata exprobrandi. Oppositum existimat probabilius Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 11. num. 324.* ex Suarez *loco cit.* Ego autem cum Bonacin. *tom. 1. disp. 5. quæst. 6. sect. 5. punct. 4. num. 8. vers. Ego verò.* existimo, in hoc casu aliquo modo, etsi non in toto rigore, violari sigillum, quia generaliter irrogatur iniuria Sacramento; nam ad bonum eius spectat non tantum non posse loqui cum infamia pœnitentis, sed neque cum pudore ipsius, alioqui confessio fieret valde onerosa: at quia proprijsimè, & in toto rigore talis confessarius non violat sigillum, vt tenet Bonacina *sup. cum Soto in 4. dist. 8. quæst. 4. art. 6.* & alijs. Quare si confessarius defectum aliquem commisit in confessione, ex quo oritur obligatio pœnitentem alloquendi extra confessionem, debet illi significare voluntatem, dicendo: *Con vuestra licencia tengo que comunicar con vos cierta cosa de la confession pasada.* si id concedat pœnitens, iam confessarius id facit de licentia ipsius. Quòd si non concedat hanc facultatem, Filiucius *sup.* & alij existimant, adhuc posse alloqui illum, quia, ait, verè non loquitur extra confessionem sed complet eam, quæ iam erat inchoata, & imperfecta. Hoc tamen non probatur Bonacina, nec mihi, nec eam videtur amplecti Diana *1. parte. tract. 15. resol. 12.* vbi solùm hanc sententiam refert; non enim extra confessionem licet absque licentia pœnitentis de illius peccatis loqui, nec scientia confessionis vti, vt latius *sub. seq.* vide in Decalogo *lib. 7. cap. 6. dub. 6. num. 6.* vbi dixi, quomodo debeat confessarius corrigere errorem, quem in confessione commisit. Ex his sequitur, si plures audierint confessionem alicuius, quacumque occasione, non posse colloqui inter se de rebus in confessione auditis, ob easdem rationes.

2 Dixi, *extra confessionem*, nam intra eam in alia confessione existimo certum, posse confessarium loqui cum pœnitente de peccatis in alia auditis, & eum reprehèdere, cùm narrat alia eiusdem rationis scapè perpetrata, nam in hoc casu nec Sacramento, nec pœnitenti vlla fit iniuria; ideoque non frangitur sigillum, cùm extra Sacramentum non loquatur de auditis in confessione; ob idque si pœnitens iteret peccata, potest confessarius in alia confessione de peccatis prius auditis loqui. Henriquez *lib. 3. de pœnitent. cap. 20. num. ult.* Onuphrius *de sigillo sect. 4. quæst. 5.* Bonacina *supra*

n. 3. vers. Dixi extra. vide Henriq. *lib. 6. cap. 21.*

3 Dixi etiam, *absque licentia pœnitentis*, nam conueniunt Doctores, posse pœnitentem concedere facultatem confessario loquendi extra confessionem, de peccatis sibi confessis, non solum cum ipso pœnitente, sed etiam cum alijs, & vti scientia confessionis, nam est dominus suæ famæ: & ex alio capite, sigillum inductum est in fauorem, & gratiam pœnitentis, & habet naturam secreti; secretum autem potest manifestari de licentia illius, qui illud commisit; interueniente enim licentia pœnitentis, nullum sequitur per se ex hoc inconueniens. Caueat tamen pœnitens, ne licentiam loquendi cum alijs de auditis in confessione confessario concedat absque honesta, & graui causa, vt benè obseruant Martin. Delrius *tom. 2. lib. 5. cap. 1. sect. 2.* & cum alijs Bonac. *sup. vers. Caueat.* nam infamia pœnitentis non est permittenda absque graui causa.

4 Obserua tamen primò, pœnitentem, qui licentiam concessit confessario loquendi de auditis in confessione, non censerì concessisse facultatem reuelandi personam ipsius pœnitentis, nisi aliter constet de mente ipsius pœnitentis; nam quilibet præsumitur velle quàm minimum sibi præiudicium asserre. Bonacina cum alijs *num. 9.*

5 Obserua secundò, circa licentiam, quam pœnitens concedere potest, tria obseruanda esse, vt legitima censeatur. Primum est, vt sit expressa; non enim sufficit tacita, seu præsumpta, aut ratihabitio. Suarez *disp. 33. sect. 5.* Bonac. *sup. num. 10.* Filiuc. *loco cit. num. 327.* aliter enim redderetur confessio odiosa; nam fieri potest, vt aliquis sibi persuadeat, pœnitentem concessurum licentiam, quam reuera non concederet, consequenter talis confessarius illi inferret iniuriam. Secundò, vt sit votum. Non tamen requiritur, vt licentia expresse detur, dicendo: *concedo tibi facultatem loquendi de auditis in confessione, sed sufficit, quòd facultas hæc concedatur verbis, vel factis exprimentibus facultatis cōcessionem actu factam, vel saltem æquivalentibus.* Bonacina cum alijs *sup. num. 10.* Quare non erit fractor sigilli confessarius, qui alloquitur cum pœnitente de peccatis auditis in confessione, quando prius pœnitens incepit alloqui ipsum confessarium; nam sic censeatur concedere facultatem de illis alloquendi: etenim quando pœnitens extra confessionem de peccatis confessis cum cōfessario loquitur, censeatur dedisse licentiam. Henriquez *infra cap. 20. num. 6.* Nec quando confessarius ad hæreses, vt restituant, quando id præscripsit pœnitens; nam id facit ex eius licentia. Bonacina *sup. num. 11. & 12.* Secundum est, vt cōcessio talis facultatis sit voluntaria, non vi, metu, aut dolo extorta. Tertium, quòd sufficienter constet in vsu eius ad vitandum omne scandalum, quod relinquatur prudentiæ confessarij, vt ait Filiucius *supra num. 327.* expedit tamen, si fieri potest, vt confessarius acceptet hanc facultatem in scriptis, aut coram testibus, vt hoc modo confessarius liber maneat ab omni damno, & calumnia, & communiter ne dicat confessarius, se in confessione audiuisse, & cum licentia loqui, sed vtatur notitia, quam ex licentia habet extra confessionem, vt benè Henriq. *lib. 3. de pœnit. cap. 23. num. 1. & 2.* videndus.

6 Dico secundò, illicitum non est, confessarium loqui cum alijs de peccatis auditis in confessione, modo

modò non manifestet personam, absitque periculum, vt audientes veniant in cognitionem personæ, vel in suspitione illius, quia ex huiusmodi locutione non reuelatur peccator, nec vlli fit iniuria, nec redditur confessio onerosa, ideoq; talis confessarius id faciès absq; licentia pœnitentis, non censetur reuelare confessione, nec frangere illius sigillum. Cõtra verò si loquatur de auditis in confessione, manifestando personam, vel cum periculo, vt audietes veniant in eius cognitionem, vel suspitionem, certum est frangere sigillum, vt patet ex supradictis, & communiter citandi. Quare confessarius loquens de rebus in confessione auditis debet se prudenter gerere, ne suspitionem ingerat alicuius personæ de aliquo delicto: ob idque cauere debet, ne de rebus in confessione auditis loquatur coram multis, præsertim in eodem oppido, & statim post confessionem. Item, ne laudet nimium vnâ pœnitentem, quoties ex eius laude sumi potest suspicio de reliquis pœnitentibus, qui eidem Sacerdoti peccata confiteri consueuerunt. Caueat præterea, ne dicat, talem confessum sibi fuisse tali occasione, vel se talia peccata in confessione audiuisse, quoties periculum imminet malè de aliquo opinandi. Nauar. in cap. Sacerdos de pœnit. dist. 6. num. 56. & in Manuali cap. 8. num. 9. Onuphrius de sigil. sect. 4. quæst. 2. Suarez, Coninch, Reginald. & alij communiter apud Bonacinam tom. 1. disp. 5. quæst. 6. sect. 5. punct. 4. num. 1. & 2.

7. Ex hac secunda conclusione colligi potest primò, non violari sigillum confessionis, si confessarius dicat, in tali ciuitate adesse multos improbos, vel talia crimina perpetrari; nam nulli fit iniuria, cum vt supponimus, nullum sit periculum, vt quis in particulari dignoscatur. Secus si id dicat in loco non valde amplo, aut si de aliquo monasterio dicat, graua ibi committi, nam fieri potest, vt non leuis suspicio de aliquo in particulari concipiatur, & aliqui iacturam famæ patiantur. Nauar. in dict. cap. Sacerdos. num. 54. Suar. disp. 33. sect. 2. num. 9. Henriquez lib. 6. cap. 21. num. 9. & cum alijs Bonacina sup. num. 3. Non tamen videtur improbable, si non adest periculum, vt author peccati dignoscatur, hunc non violare sigillum, peccare tamen mortaliter scandalizando proximum, & eum infamando, vt ex Onuphr. refert Diana 1. part. tract. 15. resol. 13.

8. Secundò, nec frangitur sigillum, si confessarius dicat absolui Petrum, aut si dicat, Petrus confessus est mihi sua peccata, aut peccata venialia, modò non exprimat aliquod peccatum veniale in particulari; aut si dicat, Petrus graui morbo detentus signa peccati dedit in genere, ideoque ipsum absolui, dedique hanc leuem pœnitentiam. Suarez vbi sup. Coninch disp. 9. dub. 1. num. 10. Bonacina cum alijs sup. num. 4. & alij communiter: quia sic confessarius non videtur quidquam manifestare, quo pœnitens reuelatur, aut cognoscatur magis peccator, quàm antea. Secus autem si confessarius, qui multos audiuit, dicat, hic mihi confessus est sola venialia; nam sic satis indicat, alios confessos esse peccata mortalia. Ita cum Vazquez, Soto, & Onuphrio Bonac. loco cit. Nec licet confessario de publico peccatore dicere, hic confessus est mihi suum statum vsurarij, vel meretricij. Henriquez lib. 6. cap. 20. num. 4. Non tamen probò quod dicit ipse

Henriquez cap. 21. videlicet non violare sigillum (etsi peccet mortaliter) confessarium, si diceret de viro perduto, & profano, falsus est mihi peccatum mortale in genere; nam quamuis respectu illius non sit grauis infamia, cedit tamen in maximû Sacramenti detrimentum. Admitto verò quod ipse dixit, nimirum licere de concubina dicere, rectè confessus fuit, & absolui illam; nam per hoc laus pœnitenti accrescit. Licet etiam dicere, vado ad audiendam confessionem Petri, qui suis scrupulis, impertinentibus me occupat, & vexat. Nec prohibetur confessarius statim, data absolutione, de rebus ad confessionem pertinentibus agere, & pœnitentem monere, aliàs omnino fileat, vide Henriquez vbi sup. Non tamen licet confessario dicere, Titius confessus est casum reseruatum, vel graua peccata, etiam si confessarius non exprimat peccatum in particulari; nam facit, vt pœnitens magis peccator cognoscatur, quàm antea. Coninch sup. num. 12. & cum alijs Bonacina loco cit. num. 5.

9. Tertiò colligitur ex sententia Caiet. verb. Confessori necessaria. vers. Quintum, non frangi sigillum confessionis, quando confessarius dicit, nondum absolui Titium, nam absolutio potest multis de causis denegari: verius tamen est oppositum, quod sequuntur Nauar. cap. 8. n. 10. Suar. disp. 33. sect. 6. & cum alijs Bonacina vbi sup. num. 6. frangit ergo sigillum confessarium, si dicat non absolui Titium, quoties ex circumstantijs, & coniecturis ingeri potest audientibus (vt communiter contingit) suspicio grauis alicuius defectus, vt benè Doctores citati; nam absolutio denegari solet graui de causa, & ob prauam dispositionem. Quare si confessarius interrogatur, an absoluerit publicum vsurarium, aut alium peccatorem, quem re ipsa non absoluit, dicat, feci officium meum, quo modo loquendi expedit vt vtatur in similibus interrogationibus; vel mittat interrogantem ad ipsum pœnitentem; vel vtatur amphibologia, ne se exponat periculo frangendi sigillum, dicendo absolutè illi absolutionem denegasse. Sotus in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 5. Henriquez lib. 6. cap. 20. num. 4. & cum alijs Bonacina vbi sup. vbi, & benè, dicit, non videri frangere sigillum confessarium, si dicat, confessionem non fuisse perfectam ob superueniens incommodum, aut occupationem; aut pœnitentem non potuisse sufficientem materiam exhibere, quia nullum peccatum in confessione auditum manifestat, nec pœnitens magis agnoscitur peccator, quàm antea cognosceretur, cum fieri posset, vt peccata tantummodo venialia confessus sit. Expedit tamen, vt à similibus locutionibus (nisi vrgeat causa) abstinetur propter aliquale periculum, quod potest inesse violandi sigillum. Quare si confessarius rogatur à Sacrista, an appositurus sit hostiam ad communicandum pœnitentem, quem actu audit, nihil respondeat, sed dicat, vt quærat a pœnitente, vt ait Henriquez sup. num. 5. qui addit; sed nihil noceret, si dicat, nondum absolui, quia nondum finitè confessionem.

10. Sed rogabis, an confessarius, qui non absoluit pœnitentem indispositum, si talis petat schedulam, seu attestacionem confessionis, teneatur illam ei dare. Coninch disp. 9. dub. 1. num. 14. affirmat, vt si audiuit famulos alicuius Principis, qui factæ confessionis testimonium inquirere conue-

uir; aut si alius, ne in suspicionem veniat, illam perit; alioquin enim, ait, videntur aliquo pacto prodere peccatum, & indispositionem pœnitentis; quo in casu confessarius non mentitur, nam non dicit absolui eum, sed tantum testatur, illum fuisse confessum. Medina verò *in instruct.* lib. 2. cap. 2. ante §. 1. & Henriquez asserunt, posse illam concedere, & etiam denegare: & qui sponte peccat, sibi provideat, quomodo peccatum occultet. Bonacina autem non probat esse eam dandam: tum quia confessarius nihil facere videtur, ex quo alter directè, vel indirectè possit cognoscere peccata pœnitentis: tum quia alioquin via fraudibus aperiretur; nam sic multi tempore Paschatis deciperent Parochos. Ego autem, si nullum sequitur scandalum ex denegatione schedulæ, neque vllum adsit periculum reuelandi saltem indirectè cōfessionem, non illam concederem, sequendo opinionem Bonacina: secus si periculum scandali, aut indirectæ reuelationis intercederet; nam in hoc casu non est ei schedula deneganda. Quod si penitēs se iactet absolutum à peccato publico, vel ab excommunicatione, & confessarius taceat, vel dicat, feci officium meum, & scio, quis sit absolendus. Henric. lib. 3. de pœnit. cap. 20. num. 5. Item, si hereticus obstinatus, dum ducitur ad supplicium, dicit se esse à confessario absolutum, & rogatur, quare illum absoluerit, respondeat, feci officium meum. Ego enim cum Doctōribus censeo, obstinatos non esse absoluen- dos: imò nec peccat, si scientibus impœnitentiam illius dicat, ideo non absolui, quia publicus peccator non est absolendus, quouique satisfaciat publico scandalo. Henriquez cap. 21. num. 5.

Dub. 5. An liceat vti scientia habita ex confessione, & quomodo.

Loquimur, an hoc liceat absque licentia pœnitentis, nam de eius licentia certum est licere, vt dixi dabo antecedenti.

1 Sit conclusio, confessarius non potest extra confessionem, sine libera pœnitentis licentia, vti scientia confessionis ad aliquid faciendum, vel omittendum, quorū periculum reuelationis imminet, directè, vel indirectè alicuius peccati in confessione auditi, sed debet se gerere in his rebus, ac si nihil sciret, ex quibus pudor, seu confusio, aut damnum pœnitenti sequeretur. Hęc conclusio patet ex dictis in dubijs antecedentibus, & habetur communiter apud Doctōres infra citandos, constabitque ex illationibus sequentibus, eamque confirmat motus proprius editus à Clemente VIII. pro regularibus die 26. Maij anno 1594. vbi prohibet tam superioribus, quam confessarijs, qui postea sūt superiores, ne vtantur noticia habita in confessione ad exteriorem gubernationem; ergo signum est, non licere extra confessionem vti scientia in confessione habita; aliter enim redderetur confessio onerosa, eo quòd saltem indirectè reuelarentur peccata pœnitentis; nam alij, aut saltem pœnitens, conijcere posset, hoc fieri ob peccatum in confessione auditum. Vide Suarez tom. 4. disp. 33. sect. 1. & 7. Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 16. num. 13. & cum alijs Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 6. sect. 5. punct. 4. num. 8.

2 Ex hac conclusione sequitur primò, non licere confessario, ob peccatum cognitum in confessione, priuare pœnitentem beneficio, aut officio, quauis officium esset ad nutum amobile, vt docent Sanchez sup. num. 2. Suar. loco cit. sect. 7. Coninch disp. 9. dub. 4. num. 51. & 60. & cum alijs Bonacina sup. num. 14. & Diana part. 3. tract. 4. resol. 76. contra Medinam, Vazquez, & aliquos existimantes id licere, quando officium est ad nutum amobile, quod ego non audeo admittere; nam saltem indirectè, quauis apud solum pœnitentem, videtur violari sigillum, & dari occasionem, vt confessio reddatur odiosa.

3 Secundò infertur, probabilius esse confessarium, qui ex sola confessione nouit famulū suum esse furem, non posse illum dimittere; nam inde sequeretur pudor, & damnum pœnitenti. Ita contra Medinam, & Gutierrez Bonacina loco cit. num. 15. Reginald. lib. 3. num. 16. & alij.

4 Tertiò, confessarius non potest negare suffragium ante sectionem ei, quem per confessionem nouit indignum, si communi hominum opinione dignus, & probus existimatur, si suffragium publice ferat. Suarez disp. 33. sect. 7. num. 11. Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 16. num. 4. & Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 11. num. 337. adesset enim tunc periculum manifestationis. Dixi, publice, nam si suffragia occultè ferantur, probabile est, id licere, vt tenent Reginald. sup. n. 33. Sotus, & alij apud Sanchez vbi sup. & Suarez loco cit. ac Diana part. 3. tract. 4. resol. 76. in initio. Oppositum verò probabilius, vt tenent Suarez, Sanchez, Filiucius, & alij, & cum eis Bonacina num. 16. Layman in Theolog. moral. lib. 4. tract. 6. cap. 15. num. 22. Fagundez præcept. 2. lib. 6. cap. 3. n. 1. & seqq. Coninch disp. 9. dub. 4. num. 64. Bañes 2. 2. cap. 33. arr. 8. & cum alijs Diana sup. vers. Sed hæc. vbi de prima opinione dicit, opus esse, vt non doceatur, nec in practicam adducatur, vtpote periculosa, & nociua honori, ac religioni Sacramenti, quia dicta secunda opinio retrahit fortes, & infirmos à confessione, si nouerint fieri posse, vt occasione confessionis non eligantur, sed puniantur. Attamen si alia causa pœnsint allegari prætereundi indigum, vt defectus ætatis, scientiæ, aut aliquid eiusmodi, posset confessarius, ijs allegatis, præterire eum, quem ex confessione secretò nouit indignum. Diana sup. ex Maldero tract. de sigil. cap. 14. Aduerte cum Diana sup. etsi prior opinio sit probabilis, esse tamè opus tanta prudentia, cautione, & circumstantijs, vt difficillimum sit eam in praxim deducere: aduertunt etiam, illam non esse in praxim deducendam, quando pœnitens in suspicionem veniret, se priuari eomunere, officio, aut beneficio, ex scientia habita à superiori in confessione. Ex quo patet, vix, aut nunquam priorem opinionem posse ad praxim reduci, nisi cum limitatione adducta vers. Attamen. Quo in casu confessarius eligens indignum ex noticia habita in confessione, sed dignū per noticiam publicam, nullam pœnam, aut culpam incurrit. Ita citati pro secunda opinione.

5 Quartò, confessarius, siue Parochus sit, siue non, ob peccatum in confessione auditum, non potest petenti, etiam occultè, & priuatim negare Eucharistiam, quia semper sequeretur pudor, & confusio pœnitenti, quod est virtualis, & indiscreta reue-

reuelatio sigilli. Sanchez loco cit. Henriquez lib. 6. cap. 10. num. 5. lit. V. Coninch sup. num. 67. & cum alijs Bonac. num. 17. & Filiuc. loco cit. num. 329. vbi ait, posse quidem illum negare sacram Eucharistiam alio prætectu, sed si aliter effugere non potest, quam significando notitiam ex confessio- ne, potius illi debet conferri Sacramentum, quam non seruare sigillum, ex Suarez disp. 33. sect. 6. num. 4. Alij apud Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 16. num. 11. existimant Sacerdotem, qui non tenetur ministrare Eucharistiam ex officio, aut etiam Pa- rochū, dum petitur, & non tenetur eā administrare, posse huic pœnitenti denegare sacram Eucharistiam: sed de hoc latius dixi sup. lib. 3. cap. 6. dub. 3. de Eucharist. vide ibi. Consequenter dicendum est, non posse Episcopum ordines denegare illi, quem in confessione nouit esse indignum. Bonac. loco cit.

6 Quinto, confessarius, qui in confessione nouit pœnitentem habere impedimentum ad contra- hendum matrimonium, debet intra confessionem admonere, ne contrahat; at si persistat in contra- hendo, non potest eum à matrimonio repellere. Extra confessionem non tenetur illum admonere; potest tamen, si velit, petita prius ab eo licentia. Sanchez videndus lib. 3. de matrim. disp. 16. ad fin. & Bonacina sup. num. 17. in fin.

7 Sexto, confessarius non potest vti scientia cōfessionis cum periculo reuelationis alicuius pœ- nitentis, ad tuendum bonum temporale, non solum alicuius hominis particulatis, verum etiam totius mundi, aut etiam ad tuendum commune bonum spi- rituale, vt dixi hoc cap. dub. 1. num. 4. & dub. 2. & cum multis Suar. disp. 33. sect. 1. num. 7. & 11. Henriquez lib. 3. cap. 19. num. 5. & cap. 22. & Bo- nacina sup. num. 18. nullum enim est tam graue ma- lum, quod præponderet sigillo confessionis, quæ necessaria est ex Dei præcepto ad reconciliandum hominem cum Deo. Quare confessarius, qui in cō- fessione nouit, nec alicui parari, aut proditio- nem imminere ciuitati, debet admonere pœniten- tem, & curare eum a peccato retrahere: quod si cō- sequi non possit, non potest proditorem, aut ne- cem futuram manifestare, quoties periculum est, vt author manifestetur, & rei deprehendantur. Seclu- so tamen, & præciso periculo manifestationis, ad- monendus est in genere is, cui periculum imminet, vt sibi consulat, cauendo peccata, quæ solent eue- nire. Nauar. cap. Sacerdos. num. 224. Martin. Del- rius lib. 6. disquisit. Mag. cap. 1. sect. 3. Bonacina sup. num. 19. & communiter Doctores. Ex quo pa- ret confessarium, qui nouit per confessionem im- minere proditorem in ciuitatem, vel Principem, vel quod hæreticus molitur praua doctrina infe- ctionem multorum, nec moniti volunt respiscere, aut denunciare mala impediencia, nihil posse reue- lare, sed posse verbis generalibus admonere eos, quibus malum paratur, vt sibi, aut gregi consulant, vt si Prælato dicat: vigila super gregem, qui gra- santur lupi: prouide prædicatores, quia sunt hæ- retici; & potest in generali admonere Dominos In- quisitores, si sciat ad suum tribunal accedere falsos testes; modò tamen ex his omnibus nec indirectè manifestet pœnitentem. Rariùs tamen dicat Præla- to, vel Prælata monasterij: claudere hanc fenestram, vel foramen, quia propter religionis decentiam non decet esse apertam: nullo tamen modo dicat:

vigila, ne hac via exeant regulares. Potest tamē Prælatus dicere vigilatori, vt frequentius incedat versus hanc, vel illam partem monasterij: non ta- men potest dicere, hac nocte est committendum furtum; potest tamen dicere Prælato, vt vigilet in rectè gubernando. Henriquez lib. 3. de pœnitent. cap. 20. & 22. num. 2. & 3. vbi admonet, & rectè, abstinendum esse, vt poterit, confessarium ab hu- iusmodi locutionibus, nam hæc per confessarium factæ vix carent suspicione, ideoque Azor 2. part. lib. 12. cap. 15. quæst. 6. Bonacina sup. num. 22. & Doctores citati, & cum Egundez Diana resol. 76. cit. vbi absolutè tenet non esse licitas (at meritò) dictas admonitiones, & minùs si dicat, se scire in confessione, & alij communiter asserant, confessa- rium non posse monere Episcopum, vel Prælatum monasterij, vel alium, qui peccata impediatur, si pe- riculum sit, vt delinquens aliqua ratione dignos- catur, alioquin confessio facili negotio reddere- tur odiosa, & subditi à confessione retraherentur: in quibus casibus ad vitandum tale periculum, & ad damnum imminens auertendum, cōsultius est in con- fessione petere licentiam à pœnitente, quàm tenetur dare ob bonum commune, & proximi, nisi graue dā- mnū sibi probabiliter timeat, seruato tamen ordine charitatis, de quo dixi in primo præcepto lib. 1. c. 5. dub. 6. Hinc constat differentia inter sigillum con- fessionis, & aliud secretum, videlicet quòd sigilli confessionis violatio nunquam sit licita, etiam me- tu mortis, quia est inuincè mala; aliud verò se- cretum licet metu mortis aperire, vt dixi in Deca- logo lib. 7. cap. 10. dub. 32. & cum multis Bona- cina sup. num. 29. vide Henriquez lib. 6. cap. 19. num. 6.

8 Septimò, ille, qui per confessionem nouit Ecclesiam esse pollutam, non potest id detegere, licetque ei in ea celebrare. Syl. confessio 3. q. 41. & cum alijs Bonacina sup. num. 23. non enim præ- sumendum est de Ecclesia velle, Sacerdotem ex tali scientia à celebratione abstinere.

9 Octauo, confessarios, qui simul eiusdem pœ- nitentis confessiones exceperunt, non posse abs- que licentia pœnitentis loqui inter ipsos de pec- catis auditis in confessione; violaretur enim sigil- lum. Suarez disp. 33. sect. 1. Bonacina num. 24. & alij communiter, & dixi dub. anteced. num. 1.

10 Nono, confessarius ex notitia in cōfessione habita nō potest corrigere complicem pœnitentis, aut eius delicta extra confessionem impedire, aut alloqui complicem de peccato, nisi hoc faciat de licentia pœnitentis. Suarez disp. 34. sect. 4. num. 19. Henriquez cap. 20. num. 1. lit. D. Syl. confessio 3. quæst. 6. & cum alijs Bonacina sup. num. 25. cum quibus addit, fieri aliquando posse, vt confessarius ratione urgentis necessitatis teneatur ad correctio- nem complicis, obtenta prius licentia à pœniten- te, à quo eam petere tenetur saltem in confes- sione: de quo vide supra hoc lib. cap. 6. dub. 5. num. 15.

11 Decimo, confessarius ob peccata in con- fessione audita, non potest faciem, aut vultum as- periores præbere pœnitenti, quàm antea solebat. Ita cum Grassis Bonacina sup. num. 26. sequeretur enim inde confusio pœnitenti.

12 Vndecimo, non potest cōfessarius errorem commissum in audienda pœnitentiæ cōfessione ma- nifesta-

nifestare in sua confessione, quoties ex illius erroris manifestatione imminet periculum, vt confessarius veniat in cognitionem poenitentis, nam maior obligatio est sigilli, quam integritatis confessionis, vt dixi hoc cap. duo. superioribus, & uocent Nauarr. cap. 8. n. 6. Henriq. sup. num. 5. & cum multis Bonac. sup. num. 21.

13 Duodecimò, non potest frangi sigillum etiam ad vitandum mortem propriam in confessione cognita quamuis Sacerdos sit in peccato mortali, quo in calu disponat se per contritionem, vt Filiuc. tom. 1. traç. 7. cap. 21. num. 334. ex Suar. disp. 33. sect. 7. num. 7. & alijs. Exemplum est, si cognouisset confessarius per confessionem sibi factam, in vino, in quo facturus est Sacramentum, esse immixtum venenum, nec possit, aut omittere Sacramentum, aut petere aliud vinum sine fractione sigilli, quia reuelatio etiam indirecta est intrinsece mala. Nihilominus tamen existimo cum DD. citandis, confessarium Sacerdotem, qui per confessionem nouit, vinum ad Missam preparatum esse veneno infectum, posse Missam prætermittere, & a sacrificio abstinere, nec debere calicem sumere, sed consueto Missalis remedio uti, quidquid adtantes suspicentur, vt cum S. Thom. 3. part. quest. 83. artic. 6. & multis tenet Henriq. lib. 3. de poenit. cap. 24. Syluest. conf. ff. 3. num. 19. & Coninch disp. 9. dub. 4. num. 5. vbi addit, in hoc casu Sacerdotem teneri Missam omittere, vt mortem euadat, & simul euitet irreuerentiam, quæ Sacramento irrogaretur consecrando vinum veneno infectum: quod ait Bonac. sup. num. 28. potest probabiliter substinere. Ad dato, quod sit ei moraliter impossibile, abstinere ab eo potu, eum bibendo, non censetur moraliter, & directe cooperari suæ morti, sed ex iusta causa, & ob bonum finem facere aliquid, ex quo mors ei sequitur; sicut facit is, qui suffodit hostilem turrem, cuius causa scit se obruendum, vt tenet ipse Coninch num. 55. in fin. Ratio autem quare possit in hoc casu hic Sacerdos Missam omittere est, quia utitur iure suo, nec dicitur reuelare confessionem eo facto, quo ius dat sibi ad vitam tuendam: nec inde sequitur pudor, & confessio poenitentis, nec redditur confessio odiosa, occasione tamen aliunde accepta omittendæ Missæ. Nec tenetur, vt bene Henriq. supra, petere licentiam à poenitente ad id faciendum, nisi non solum ipsi Sacerdoti, sed etiam alijs immineret periculum, quos monere non licet, nisi reuelato sigillo, tunc enim petenda esset licentia poenitentis. Addunt etiã Henriquez, & Coninch, licere tali Sacerdoti Missas omittere, etiam si præuideat, quod talis poenitens occidatur ab alijs, aut graue damnum patiatur, quod quidem probabiliter etiam substinere potest, etsi Bonacina probabiliter existimet oppositum: nam etsi laudabile sit, mori pro defensione vitæ proximi, vt dixi in Decalog. lib. 5. cap. 4. dub. 7. num. 7. nõ tamen tenemur eam subire, nisi proximus existat in necessitate extrema salutis spiritualis, aut ad id teameamur ratione officij, aut peculiaris obligationis. Similiter si duo latrones conueniant, vt se interficiant, & socios meos, & vnus poenitentia ductus id mihi in confessione aperiat, possum fuga euadere periculum, & alios in generali monere, vt fugiant, Syl. sup. num. 14. & Henriquez loco citat. Itẽ, si noui in confessione, sequenti nocte conueniri

quosdam, vt domum amici diripiant, & illum occidant, nec aliter possunt impedire, licet amicos inuitare, vt tota nocte ludamus in domo amici, quamuis inde sequatur, noxios in delicto conprehendi. Henriquez loco citato num. 5. Ratio horum omnium est, quia confessarius ex hac noticia potest iurare se nõ verbis, sed facto aliquo, ad quod ius habet, vt ad defendendam vitam, vel honorem: sic Iacob indutus vestibus Esau simulat, se esse primogenitum: & Iesus Luc. 24. finxit se longius ire: & Iub velle monachi, aut pagani licet ex causa oculare se, licet alij suspicione decipiantur, quia talis confessarius habet ius vtendi his rebus, quæ de se non sunt signa, pro incolumitate propria. Henriq. locis vbi sup. Ob quam etiam rationem confessarius, qui nouit in confessione sibi aliquas insidias parari, potest, ne occidatur, contineri domo; sicut etiam recedere ab eo loco, in quo per confessionem nouit sibi necem parari, & fugere, occasione aliunde suscepta. Præterea potest denegare poenitenti gladium apud ipsum confessarium depositum, si mortem sibi intentari sciat, occasione aliunde arrepta, seu adhibita amphibologia, ita vt poenitens nequeat iudicare, gladium sibi ob audita in confessione denegari. Ita Bonacin. sup. num. 27. tem, si confessarius in confessione nouit, aliquem non esse Sacerdotem, potest abstinere à confessione illi faciendâ: in ijs enim casibus nullus pudor, nulla confusio, aut nullum damnum sequitur poenitenti, nec ob id poenitentes retraherentur à confessione, sed potius laudari, & prudentiæ adscribetur Sacerdoti confessario, vt tenet Bonac. sup. num. 27. vers. Item si, cū Henriquez dict. cap. 24. num. 5. Syl. confes. 3. vbi sup. 4. 30. Coninch loco citat. num. 54. Sanchez, Reginal. & alij.

14 Decimo tertio, licet confessario ob audita in confessione, reddi cautiorem ad custodiendas res proprias, vel attentiores fieri, ac vigilantiores circa suum gregem, modo ab alijs visitato: consequenter si per confessionem nouit, suum familiam esse furem, potest, seruatis prudentiæ regulis, pecunias postea illi non committere. Bonacina cum alijs vbi sup. num. 30.

15 Decimo quarto, confessarius, qui scit poenitentem commississe aliquod peccatum, eo quod illius complicem auiliit, debet caute, & in generali, sine vlla nominatione complicitis poenitentem interrogare, an habeat conscientiam alterius peccati, aut etiam petere in particulari, modo complicem non manifestet, nec sit periculum, vt poenitens suspicetur, complicem hoc ipsum peccatum manifestasse in confessione; quod periculum vitari potest, si eum interroget discurrendo per omnia præcepta Decalogi, dicendo, fecisti hoc, aut illud, &c. Quo facto, si adhuc poenitens non fateatur illud peccatum, tenetur confessarius eum absoluerè, reputans fortè alteri fuisse confessum illud peccatum; vel silere suum peccatum timore damni, aut alia iusta causa, vel complicem fuisse mentitum; aliter esset periculum violandi sigillum. Henriquez lib. 3. de poenitent. cap. 20. num. 6. & cum alijs Bonac. sup. num. 31. Quod si confessarius sciat delictum poenitentis extra confessionem, & poenitens rogatus illud negat, debet eum repellere, & non absoluerè, nam accedit indispositus. Henriquez, & Bonacina vbi sup. num. 33. vide eundem Henriq. cap. 12.

num. 1. & Bonacina *quest. 7. punct. 5. S. 2. num. 21. 22. 23. & 24.* & Suar. *disp. 52 sect. 3. ad fin. n. 9.* & quamuis pœnitentia credendum sit pro se, & contra se, hoc tamen non procedit, quando veritas in contrarium constat. Hinc sequitur, esse denegandam absolutionem pœnitenti, quoties constat esse in peccati mortalis statu, vt in concubinato, etiam si pœnitens id neget: non autem deneganda est absolutio pœnitenti, si certò confessarius non nouit peccatum, quod pœnitens negat, etiam si à viris fide dignis illud audiant: nec quando confessarius aliàs vidit peccantem, sed credit hoc peccatū ritè confessum fuisse. Bonacin. *dict. punct. 5. videndus n. 22. 23. & 24.* Aduertit tamen pro praxi Bonacina, confessarius, antequam pœnitentem dimittat, quod dicat orationem aliquam deprecatoriam, v. g. *Miseretur tui, &c. vel indulgentiam, &c.* aut aliquid faciat, v. g. signum Crucis, ne adstantes veniant in cognitionem denegatæ absolutionis, pramque de pœnitente concipiant opinionem. Vide Nauarr. *cap. 8. num. 16.*

C A P. IX.

De ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

Dub. 1. Vtrum in ministro pœnitentiæ requiratur potestas clauium ad absoluentem.

NOta clauium nomine intelligere DD. potestatem collatam Sacerdoti, qua tollitur impedimētum intrandi gloriam cœlorum, quæ potestas per metaphoram dicitur clavis Regni cœlorum, nā sicut per clauem aperitur ianua, & ingressus patet ad cubicula; ita per hanc potestatem clauium aperitur ianua cœli, quod per peccatum originale, aut actuale clauditur, vt ex Concilijs, & Patribus late tradit Suarez *disp. 16. de pœnit. sect. 2. & 4.* Est autem potestas clauium ex communi DD. cum S. Thom. *in addit. quest. 17. artic. 2.* potestas, qua iudex Ecclesiasticus potest dignos absoluendo recipere ad Regnum cœlorum, & indignos excludere, & ligare. Et quamuis hæc potestas complete vna sit, habet tamen duos actus, seu duplex est clauis, vt tenet S. Thom. *sup. art. 3. Trid. sess. 14. c. 5. Can. 5.* & pluribus Suar. *sup. sect. 4.* videlicet altera scientiæ; altera verò potestatis. Clavis scientiæ est autoritas iudicis cognoscendi de causis, putà de peccatis, & de illorum circumstantijs, ac de dispositione pœnitentis illum examinando. Clavis verò potestatis est, dispositio absoluere, indispositos verò ligare priuatiuè, id est non absoluere, sed eos in peccato relinquere, donec restituant, aut auferant occasiones peccandi. Rursus clavis potestatis duplex est, alia ordinis, alia vero iurisdictionis. Clavis ordinis, seu potestas ordinis, nihil aliud est, quàm character sacerdotalis, qui in ordinatione sacerdotali confertur, quatenus scilicet, ex diuina ordinatione deputatur quis per illum, vt possit esse iudex in foro pœnitentiæ. Clauis autem, seu

potestas iurisdictionis, est autoritas, qua vnus est alteri superior in foro pœnitentiæ, quæ datur per extrinsecam concessionem Ecclesiæ, quæ etsi secundum aliquos clavis non sit, est tamen omnino necessaria ad vsum clauium, vt infra. Item, clavis, seu potestas iurisdictionis duplex est, altera in foro exteriori, vt potestas ligandi, vel soluendi per cœsuras, leges, & sententias exteriores, quæ fuit concessa à Christo Domino, Matth. 18. illis verbis: *Quæcūque ligaueritis super terram, &c.* Altera in foro pœnitentiæ, estque potestas absoluendi, aut ligandi homines à peccatis per absolutionem, & pœnitentiam iniunctam: & hæc potestas, seu iurisdictionis est, quæ spectat ad hanc materiam.

2 Conceditur autem potestas ordinis in ipsa ordinatione Sacerdotis illis verbis: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittentur eis.* duplex enim potestas conceditur Sacerdoti in sua ordinatione: vna super corpus Christi verum, ad consecrandum scilicet eius corpus: altera super corpus Christi mysticum, nempe super fideles ad illos iudicandos, & absoluendos, & adligandos. Circa potestatem iurisdictionis variant Doctores, quando concedatur, quorum opiniones refert Suarez *disp. 16. sect. 3.* Quibus omisis existimo cum S. Thom. Bonacina, Ledesma, & alijs apud Filiucium *tom. 1. tract. 7. cap. 7. num. 175.* non dari in ipsa ordinatione saltem completè, sed tantum fundamentaliter, & inchoatiuè. Quod non detur completè, & perfectè, probatur, quia absolutio data à simplici Sacerdote circa peccata mortalia nulla est, ex defectu iurisdictionis, vt colligitur ex Trident. *sess. 14. cap. 7.* At si in ordinatione daretur iurisdictionis integra, esset valida talis absolutio: & confirmatur, quia sic non possent peccata referuari; nec confessio facta de referuatis esset nulla defectu iurisdictionis; quia si iurisdictionis datur in ipsa ordinatione, à nullo superiori poterit tolli, sicut nec ordinationis. Quod autem detur fundamentaliter, patet, quia hæc iurisdictionis fundatur in ipsa ordinatione, seu caractere sacerdotali, quo essentialiter præquisito, sine quo nulla esset absolutio, vt infra. Conceditur ergo iurisdictionis potestas per extrinsecam concessionem, & extra Sacramentum, vt cum Doctoribus citatis tenet Filiucius *loco cit. num. 178.* & excepto Summo Pontifice, confertur immediatè per hominem. Patet, quia cum non detur in ordinatione, sequitur dari extra illam, & non nisi per concessionem Ecclesiæ, vel ex officio aliquo, quæ dicitur ordinaria, qualis est iurisdictionis Parochi, Episcopi, &c. vel ex commissione ab eo, qui habet ordinariam, quæ dicitur delegata: & confirmatur, quia iurisdictionis aliquando aufertur ab Ecclesia, vt contingit in excommunicatis; ergo etiam ab eadem datur. Dixi, *excepto Romano Pontifice*, nam in hoc est immediatè à Christo Domino; hic enim etsi ab hominibus eligatur; tamen postquam electus est, accipit iurisdictionem à Christo Domino, vt dicitur in materia de Fide.

3 Hinc inferitur, potestatem ordinis, & iurisdictionis esse distinctas, quia, vt dictum est, simplex Sacerdos nullā habet iurisdictionem, eo quod nullos habeat subditos: & patet expresse ex Tridentino *sess. 14. cap. 7.* vbi dicitur, nullius momenti esse absolutionem, quam Sacerdos profert in cum

eum, in quem non habet ordinariam, aut delegatam iurisdictionem: supponit ergo aliquem posse esse Sacerdotem, & tamen carere omni iurisdictione. E contra verò Parochus non Sacerdos habet integrā iurisdictionem, quamvis non habeat potestatem remittendi peccata; ergo cum sint separabiles, distinguuntur realiter vna ab altera. Deinde, quia potestas ordinis confertur in ipsa ordinatione; iurisdictionis verò per extrinsecam concessionem, ut dictum est, fit etiam inde, iurisdictionem, quam habet simplex Sacerdos in articulo mortis ad absolvendum à mortalibus, etiam Papæ reservatis, esse ab Ecclesia concessam, cum dictum sit, omnem iurisdictionem ad absolvendum, excepto Sum. Pontifice, dari ab Ecclesia, ut latius infra.

4 Infertur secundò, quamvis dignitas, & ordo Episcopalis, aut Episcoporum institutio in genere, & in communi sit de iure diuino ex Christi institutione, ut habent Patres, & Theologi apud Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 5.* sunt enim Apostolorum successores, *Trid. sess. 23. cap. 4. Can. 6.* ordo enim Hierarchicus ex Episcopis, & varijs membris institutus est à Christo: non tamen habent iurisdictionem iure diuino, quā soli Apostoli habuerunt, & nūc habēt Sumi Pontifices à Christo Dño, sed iurisdictione Episcoporum est à iure communi Ecclesiastico à capite Ecclesiæ, nempe à Papa, tã in interiori, quàm in exteriori foro: colligitur aperte ex Tridentin. *supra Can. 8.* & habent Caietan. *tractat. 1. de auctorit. Papæ, cap. 2.* & multi quos citat, & sequitur Henriquez *vbi supra, numer. 5.* contra Parisienses, Sotum, Castrum, & alios afferentes, Episcoporum iurisdictionem esse de iure diuino. Nostra tamen sententia probatur primò, ex Tridentin. *Can. 8. citato.* Secundò, quia iurisdictione Episcoporum augetur, restringitur, & aliquando omnino tollitur à Summo Pontifice. Tertio, quia dignitas Episcopalis non habet necessariam annexam iurisdictionem; Episcopus enim titularis tantum est verè Episcopus, & non habet iurisdictionem, cum ouibus careat. Sic enim potestas excommunicandi est à iure diuino, actus tamen illius, seu particularis excommunicatio à iure est humano; sic dignitas, & institutio Episcoporum in communi est de iure diuino; iurisdictione verò huius, vel illius Episcopi est de iure Ecclesiastico: in hoc enim differt iurisdictione Episcoporum à iurisdictione Papæ, quia Papæ est de iure diuino, posita tamen conditione legitimæ electionis, qua posita, non Ecclesia, nec ipsa electio, sed Christus dat ei iurisdictionem. At Pontifex Episcopum eligit, confirmat, determinat territorium, auget, coarctat, aut diuidit fines Diocesis, reservat sibi casus, & censuras, & dispensationes in quibusdam votis, aut impedimentis, concedit plenarias indulgentias pro viuīs, & defunctis, &c. Vide Suarez *disputat. 25. sectio. 1.* Similiter Parochi officium, & eius iurisdictione, non est de iure diuino, ut quidam minus verè putant, sed institutum est ab Ecclesia, à qua tempore Urbani II. facta fuit Parochiarum diuisio, ut habetur *cap. placuit de pœnitent. distinct. 6.* & prius facta fuit à Dionisio Papa, in *cap. Ecclesias 13. quest. 1. de quo vide in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 3. num. 20.* Est ergo Parochi iurisdictione à iure communi Ecclesiæ, quam potest auferre, ideoque ea sublata

absolutio non tenet. Vide Henric. *lib. 3. de pœnit. cap. 5. n. 8.* His positis fit.

5 Conclusio, clausis ordinis, & iurisdictionis, seu potestas ordinis, & iurisdictionis in foro interiori est omnino necessaria in ministro Sacramenti pœnitentiæ, ad hoc ut Sacramentum sit validum; est communis certa, & de fide; & quidem quod requiratur potestas Ordinis sacerdotalis constabit *dub. sequenti* de ministro, cum probabitur solum Sacerdotem posse conficere hoc Sacramentum, quod autem requiratur potestas iurisdictionis, patet ex Trident. *sess. 14. cap. 7.* dicente absolutionem datam per potestatem, sine iurisdictione esse nullam: & ratio est; quia potestas hæc est iudiciaria; iudicium autè, ut validum sit; requirit iurisdictionem in reum, ut pluribus Suarez *disputat. 16. sect. 3.* ex quo fit, esse verissimum principium in hac materia, nullum scilicet Sacerdotem posse validè ministrare hoc Sacramentum, nisi habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam Ita communis, ex Tridentin. *dist. cap. 7.* quid hæc sunt? Infra.

6 Secunda conclusio, clausis scientiæ, seu scientia confessarij ad iudicandum de peccatis, & circumstantijs, est etiam necessaria in ministro ad ministrandum hoc Sacramentum: est commune, & constabit infra *dub. seq.* vbi exagitur qualis scientia requiratur in confessariò, & quando Sacramentum hoc inuvalidum sit defectu scientiæ confessarij.

7 Cum sæpè dictum sit, iurisdictionem esse omnino necessariam ad huius Sacramenti validitatem, operæ pretium est, ut videamus quid, & quotuplex sit iurisdictione: deriuatur iurisdictione à duabus dictionibus, iuris, & dictio, & à iure dicendo. Est autem iurisdictione potestas de publico introducta cum necessitate iuris dicendi, vel æquitatis statuendæ, ita Syluest. videndus, *verb. Iurisdictione, numer. 1.* & alij. Duplex constituitur à Doctoribus iurisdictione: altera ordinaria: altera delegata; ordinaria iurisdictione est, quæ alicui inherens nomine proprio exercetur: ideoque illam obtinens dicitur Ordinarius, ut Episcopus, Prælatus Religionis, Parochus, de quibus infra. Delegata est, quam quis accipit ab Ordinario habente facultatem delegandi, non impeditam tempore delegationis, ut habet communis Doctorum, *ex cap. 1. de cap. præterea de offic. de potestat. iudicis delegat.* Acquiritur autem iurisdictione ordinaria quatuor modis. Primò, à lege, seu Canone. Secundò, à Papa, aut Rege, Imperatore, aut alio Principe non recognoscente superiorem. Tertio, à consuetudine habente vim legis. Quarto potest dare iurisdictionem ordinariam cõmunitas, seu vniuersitas secularis approbata, ut mercatorum, & aliorum officialium, ac facultatum, quæ ex earum corpore possunt eligere, & creare superiorem aliquem, qui sit iudex ordinarius, de quibus vide Syluest. *vbi sup.* & DD. notant in *cap. cum Ecclesiis de offic. Ordinari.* Iurisdictione verò delegata acquiritur, aut à iure, aut per commissiõnem expressam ab eo, qui habet ordinariam, seu tacitam, eo quod videat, & consentiat, aut per consuetudinem, ita DD. cõmuniter. Item, ut ad præsens attinet, iurisdictione alia est voluntaria, alia verò contentiosa: illa dicitur contentiosa, quæ habet contradictoriam, & exer-

exercetur inter partes, quarum vnus est actor, alter reus: & hanc iudex exercere non potest, nisi pro tribunali sedendo, nec in die festo, nec noctu, vt docet Syluestr. *supra*, & constat ex cap. *spacium 3. quest.* Voluntaria iurisdicção est illa, quæ exercitur in subditos, quando volunt ipsi, & sine contradictione: & hæc exerceri potest in omni tempore, & loco, qualis est adoptio, & similes. Vide Syluestru *ubi supra*, & Villalobos *1. part. tract. 9. diff. 45.* Iurisdicção ergo, quæ requiritur in hoc Sacramento est voluntaria, quæ vtique exercetur, vt infra constabit.

8 An autem Sacramentum pœnitentiæ collatum à Parrocho, aut alio Sacerdote non habente legitimum titulum, existente tamen communi errore, sit validum, dixi in expositione Bullæ, *lib. 1. S. 7. cap. 1. dub. 4. num. 5.* & in Decalog. *lib. 8. c. 2. dub. 9.* vide ibi, & Sanch. *de matrim. lib. 3. disput. 22. per totam*, & Villalobos *1. part. tract. 9. diff. 46.*

Dub. 2. Quis sit minister in communi huius Sacramenti.

1 **D**ico primò, solus Sacerdos est minister huius Sacramenti, est de fide definitum in Concil. Constan. *sess. 8. c. 15.* Florent. in literis vnionis, & Trid. *sess. 14. c. 6. & Can. 9. & 10.* Ratio est, quia in ministro huius Sacramenti necessaria est potestas clauium, vt dictum est *dub. proximo*, hæc autem cum sit supernaturalis, non conuenit nisi his, quibus à Christo est data: at Christus solum Sacerdotibus eam contulit, ex Ioan. cap. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis, &c.* Quibus verbis absoluendi potestas collata est Apostolis, non solum quatenus representabant Episcopos, verum etiam quatenus vicem Sacerdotum sustinebant: cum enim pœnitentiæ Sacramentum sit maximè necessarium, & frequenter suscipiendum, æquum fuit, vt huius Sacramenti administrandi potestas, non solum conferretur Episcopis, qui modicam habent oportunitatem administrandi hoc Sacramentum, verum etiam vt alijs Sacerdotibus communicaretur: sicut enim illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, dicta sunt Apostolis representantibus Sacerdotes, ita etiam hæc, *Accipite Spiritum sanctum, &c.* & cū hoc Sacramentum sit grauissimum iudicium, committi debuit non cui libet de populo, sed iudicibus determinatis: & quia est iudicium sacrum, debuit etiam minister esse sacer. Nec obstant illa verba Iacob 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra.* Nam respondeo primò cum Coninch *de pœnitent. disp. 8. dub. 1. n. 6.* Sot. *in 4. dist. 18. q. 4. artic. 1.* Reginaldo, & alijs apud Bonacin. *rom. 1. disp. 5. q. 7. puncto 1. num. 1.* Apostolum ibi loqui de confessione non sacramentali facta humiliationis gratia, quæ sic potest fieri, etiam coram laico, quo modo intelligendi sunt aliqui asserentes, posse fieri confessionem coram laico: hoc autem non est necessarium, nec sub præcepto, sed ad summum sub consilio, & hoc in aliquo casu raro, quando scilicet consideratis circūstantijs rerum, & personarum, speratur utilitas aliqua spiritualis si secretò ex humilitate peccatum laico manifestetur in hac confessione nõ sacramentali: sed tamen tunc melius erit confiteri so-

li Deo, procurando cõtritionem, vt bene Suar. *diff. 24. sect. 1. n. 17.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. c. 7. nu. 183.* Villalob. *tom. 1. tract. 9. diff. 44. n. 3.* Respondeo secundò, cum Beda, Filiuc. *sup. n. 180.* Vazq. *7. 93. art. 1. dub. 1.* quos Bonac. *sup. n. 2.* intelligi posse illum locu etiam de confessione sacramentali, ita vt sensus sit, homines non tantum Deo, sed etiam hominibus debere confiteri peccata sua, non tamè omnibus, sed illis solum, qui ad hoc deputati sunt, scilicet Sacerdotibus, quod ille tanquam satis cognitum supponebat, eo quòd ibi loquatur de Presbyteris, dicens: *Inducat Presbyteros, &c.* ideoque loquitur de confessione, quæ fit Presbyteris, ex quo constat laicum nullo modo esse ministrum Sacramenti pœnitentiæ: in quo nec Papa dispensare potest, vt constat ex vsu, & traditione Ecclesiæ, & pluribus Suarez *disp. 24. sect. 1. n. 6.* Ratio est, quia sine potestate clauium nullus potest esse minister huius Sacramenti, vt *dub. proximo* dictu est, at potestas clauium est fundata in caractere sacerdotali; ergo. Ob quã rationem Subdiaconus, aut Diaconus non potest esse minister huius Sacramenti, etiam in articulo mortis, etsi nulla sit copia Sacerdotis, quia ij carent sacerdotali caractere. Ita communiter DD. & constat euidenter ex dictis.

2 Dico secundò, non omnis Sacerdos est sufficiens minister ad conficiendum validè hoc Sacramentum, nisi illi, qui habent iurisdictionem ordinariam, aut delegatam. Ita communis Theologorum apud Suarez *disput. 14. sect. 2.* & est de fide definitum in Tridentin. *sess. 14. cap. 7.* ibi: *Peruicaciter semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hac confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum proferat, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem.* Supponit ergo Concil. posse esse aliquem Sacerdotem, & omni carere iurisdictione, & definit abq; illa esse inualidam absolutionem. Et ratio est, quia de essentia huius Sacramenti ex parte ministri est iurisdicção, cum sit essentialiter iudicium, quod necessariò requirit iurisdictionem in personam; sed non omnis Sacerdos habet iurisdictionem; ergo non omnis est sufficiens minister.

3 Nec obstat dicere, Ioann. 20. datam esse potestatem omnibus Sacerdotibus remittendi peccata, illis verbis: *Accipite Spiritum sanctum, & quorum remisistis peccata, &c.* Nam respondeo primò, quilibet Sacerdotè esse sufficientem ministrum, quoad potestatem ordinis, non verò iurisdictionis, nisi eis ab Ecclesia sit concessa. Respondeo secundò, per ordinationem esse sufficientem ministrum quoad capacitatem recipiendi iurisdictionem; non verò quoad completam ministrandi, nisi ei conferatur iurisdicção. Ex quo fit valorem huius Sacramenti pendere ex parte ministri, ex aliqua concessione, vel prohibitione Ecclesiæ; quia valor eius pendet ex iurisdictione; sed hanc concedit, vel prohibet Ecclesia; ergo, &c. Et hoc est singulare in hoc Sacramento; nam in alijs, quantumuis Ecclesia remoueat ministrum à ministerio Sacramenti, nihilominus Sacramentum validum est, si ab illo ministratur, quamuis peccet; in hoc autem, & peccat, & est nullum. Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 7. quest. 6.* Villalobos *part. 1. tract. 9. diff. 44. num. 4. 5. & 6.* vide cum alijs Bonacin. *tom. 1. disp. 5. quest. 7. punct. 1. proposit. 2.*

Dico

4. Dico tertio, in articulo mortis quilibet Sacerdos est sufficiens minister huius Sacramenti, non quia iure diuino omnes habeant talem iurisdictionem; vel quia in tali casu non requiratur iurisdictione: sed quia ab Ecclesia, tunc eis concessa est iurisdictione, in cap. *ea noscitur de sentent. excommuni.* & nouissime in Trident. *sess. 14. cap. 7.* quo in casu simplici Sacerdoti conceditur facultas, seu iurisdictione absoluendi quoslibet poenitentes à quibuscumque peccatis, & censuris, etiam referuatis, illis verbis: *In Ecclesia Dei semper custoditum fuit, ut nulla sit referuatio in articulo mortis, atque adeo omnes Sacerdotes quoslibet poenitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt.* Quod procedit etiam si Sacerdos sit excommunicatus, degradatus, hareticus, &c. vt docent communiter Doctores, & dixi in Decalogo *lib. 1. cap. 3. dub. 7.* & in expositione Bullæ *lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 5. num. 2.* Procedit autem hæc conclusio non solum de vero, sed etiam de præsumpto mortis articulo, vt dixi in expositione Bullæ *loco citat. dub. 4. num. 1.* & docent Henriquez cum alijs *de indulgentia, cap. 11. num. 4.* Villalobos *1. part. tract. 9. diff. 44. num. 6.* procedit etiam in probabili mortis periculo, vt cum Suarez *tom. 4. in 3. part. disput. 26. section. 4. num. 3.* Sanchez, & alijs probaui in Bulla *loco citat. dub. 4. num. 4.* & in Decalogo *ubi supra num. 3.* quibus adde Bonacinam *tom. 1. disputat. 5. punct. 1. num. 10.* & Villalobos *supra num. 8.* An autem in tali casu possit simplex Sacerdos absoluere, etiam si adsit proprius Sacerdos, vel alius approbatus, variant Doctores, ego autem probabilis existimo, tunc non posse absolui poenitentem, vt probaui in Decalogo *supra num. 4.* & in Bulla *supra dub. 5. num. 2.* quidquid Villalobos *supra num. 9.* & alij. Aliæ difficultates, quæ occurrere possunt circa simplicem Sacerdotem absoluentem in articulo, vel periculo mortis, solutæ sunt in Decalogo *ditto dub. 7.* & in Bulla *ubi supra dub. 4. & 5.* vide ibi & Bonacinam *ubi supra, à num. 9.*

5. Hoc tamen pro certo habe, absolutionem datam à Sacerdote malo, & peccatore, si cetera adsint, esse validam, quod est de fide, ex Tridentin. *sess. 14. cap. 10.* & patet ex dictis de ministro Sacramentorum in communi: & ratio est, quia hoc ministerium non fundatur in sanctitate, sed in potestate concessa à Christo, quæ propter peccatum non amittitur. Nonnulli autem Patres, qui videtur inuere contrarium, piè exponendi sunt, vt facit Suarez *disp. 24. sect. 1. num. 6.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 7. n. 181.*

Dub. 3. Quisnam sit minister huius Sacramenti de potestate ordinaria.

1. Dico primo, Summus Pontifex est Ordinarius Ordinarius, & omnium fidelium habens supremam iurisdictionem in tota Ecclesia, vt habet communis Catholicorum fundata in illis verbis Christi Ioann. 21. *Pasce oues meas,* qui habet iurisdictionem alijs præstantiorem tribus maxime de causis. Prima, quia est immediatè à Christo Domino. Secunda, quia est independenter ab omni alio. Tertia, quia est vniuersalissima, quoad lo-

ca, personas, & culpas, & quoad modum vtendi illa, vel per se immediatè, vel per alios, prout voluerit. Potest tamen Papa confiteri sua peccata cum Sacerdote, quem ipse eligere voluerit; nam et si non habeat in terris superiorem, potest tamen in foro poenitentiae se subicere Sacerdoti, vt ab eo absoluator, vt tenet communis Doctorum. Dicuntur etiam habere iurisdictione ordinariam summus Poenitentarius, Legatus à Latere, & similes. Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 7. num. 188.* Item, dicitur ordinarius Legatus, aut Nuntius Apostolicus in illis partibus, qui bus præficatur Nauarr. *cap. 27. num. 45. Syl. confessor. 1. §. 14.* de patribus verò Inquisitoribus, vide quæ dixi in Decalogo *lib. 1. cap. 3. dub. 4.* & in expositione Bullæ *lib. 1. cap. 1. dub. 8.* & Henriquez *lib. 3. de poenitent. cap. 7. num. 3.* Familia autem Papæ subiecta est ipsi Papæ, eiusque Poenitentario, dummodo actualiter Romæ existat, & verè sint de eius familia, de quo Suarez *tom. 4. disp. 35. sect. 1.*

2. Dico secundò, Episcopus dicitur Ordinarius in sua Diocesi, quæ iurisdictione competit eis ex officio, dependenter tamen à Papa, ideoque competit talis iurisdictione non iure diuino, sed humano Ecclesiastico, quod tanquam probabilis secutus sum, *supra hoc cap. dub. 1. num. 4.* & cum Suarez *disputat. 25. sect. 1.* tenet Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 7. numer. 188. vers. Secundus ergo.* Datur ergo illis iurisdictione humano iure, non enim habet eam ex vi consecrationis, sed ex vi muneris, quod habent à Summo Pontifice. Episcopi autem non habent pro ordinario confessario Archiepiscopum, sed Papam, Sotus *in 4. distinct. 18. artic. 2.* possunt tamen Episcopi eligere quemcumque Sacerdotem pro confessario secundum concessionem ipsis factam à Gregor. IX. in cap. *ne pro dilata de poenitent. & remission. in 6.* Quo priuilegio non gaudet Episcopus electus tantum, nisi sit confirmatus, & consecratus, quamuis tantum sit titularis. Villalobos, *1. part. tractat. 9. diff. 47. num. 2.*

3. Dico tertio, Archiepiscopus, dum actu visitat suffraganeos, est Ordinarius eorum, vt docet Syluest. *confessor. 1. ex capit. vltim. de censur. in 6.* Consequenter fit, posse tunc iurisdictionem suam delegare: extra tempus autem visitationis non habet iurisdictionem hanc circa illos, sed solum circa suos subditos in suo Episcopatu, de quo Suarez *disp. 35. sect. 1.*

4. Dico quarto, habent iurisdictionem ordinariam Prælati Religionum, vt sunt Generales, & Prouinciales, qui habent iurisdictionem quasi Episcopalem. Item, eam etiam habent Abbates, Guardiani, Priores, Rectores respectu Communitatis, cui præficiuntur respectiue. Qui etiam habent facultatem eligendi confessarium concessam à Gregor. IX. in cap. *ne pro dilata, citat* nam omnes sub nomine Prælati comprehenduntur: sicque est in vsu in Religionibus, teste Soto, *in 4. distinct. 18. quæst. 4. artic. 2.* & cum eo Villalob. *supra n. 4.*

5. Dico quinto, Cardinalis, qui est Episcopus, aut Archiepiscopus habet iurisdictionem ordinariam, sicut illi: aliter non habet iurisdictionem, nisi in Ecclesia sui tituli, in qua eam habet quasi Episcopalem, qui si non sit Sacerdos potest

eam delegare, vt habent Sotus *supra*, & cum Sylu. & Caietan. Villalob. *sup. num. 5.* sunt autem Cardinales, consuetudine approbati, subiecti Papæ, in hoc foro.

6 Dico sexto, Parochi quoad suas oues in hoc foro sunt Iudices Ordinarij, ex cap. *omnis vtriusque sexus, de pœnitent. & remission.* Similiter Vicarius perpetuus, & Archipresbyter, circa suos subditos, quorum iurisdictionis est de iure humano, sicut Episcoporum, & multo magis, vt dixi *supra hoc cap. dub. 1.* & tenet Filiuc. *supra num. 189.* & alij. Subijciuntur autem Parochis omnes parochiani, etiam Sacerdotes, nisi sint Religiosi: nam ij sunt exempti: Parochorum verò iurisdictionis est sub ordinata Episcopo. Villalob. *sup. n. 10.*

7 Difficultas est apud Doctores, an Vicarius Generalis, sit Ordinarius, quantum ad confessiones audiendas, ita vt eas audire ex officio possit, & alijs licentiam audiendi confessiones concedere. Negant Sotus in 4. *distinct. 18. quæst. 4. artic. 3.* Ledesma *tom. 1. summ. de pœnitent. cap. 18.* cum Archidiacon. Ioann. Andr. Dominico, & alijs apud Villalobos *1. part. tract. 9. diff. 47. num. 7.* quia aiunt, tantum habere ex officio iurisdictionem in foro exteriori, & contentioso, & quia Tridentin. *sess. 23. cap. 15.* expressè statuit: neminem posse audire confessiones, nisi approbatus fuerit ab Ordinario. Oppositum autem, & quidem probabilius, tenent Syluest. *confessor. 1. quæst. 1.* Nauarro, *cap. placuit, distinct. 6. num. 62.* Henriquez *lib. 6. de pœnitent. cap. 13. num. 3.* Sanchez *de matrimon. lib. 3. disputat. 39. num. 15.* & cum his, & Hostiense, Abbate, & alijs Villalobos *supra, versic. La contraria.* Ratio fundamentalis est, quia ipseus tribunal, & Episcopi est omnino idem, repræsentatque personam Episcopi, *cap. 2. de consuetud. in 6. cap. Roman. de appellat. in 6.* ideoque non solum est Ordinarius in foro contentioso, sed etiam in foro pœnitentiæ. Nec obstat Tridentin. *loco citato*, quia ibi non excluditur Vicarius Generalis Episcopi: imò quando agitur de rebus concernentibus officio Vicarij Generalis, etiam hic includitur in verbo, & nomine Episcopi, vt Gloss. *cap. unico, versic. Per Episcopum, de Capellan. Monachor. in 6.* & ibi Dominic. & Franch. & cum ijs Villalob. *supra, versic. de lo quat.* Colligiturque ex Tridentin. nam quando vult excludere Vicarium Generale ab Episcopo, id expressè dicit, vt videre est, *sess. 24. cap. 6. de reformat.* ibi: eis tantum (non eorum Vicarijs Generalibus) sit permissum; quare dum, *sess. 25. c. 3. de reformat.* statuit Tridentin. solos Episcopos ferre posse excommunicationem pro rebus furtiuis, asserunt Doctores, vt Henriquez *lib. 13. de excommunicat. cap. 17. num. 4.* & Gutierrez *lib. 1. quæstion. can. cap. 28. num. 8.* posse etiam id facere Vicarios Generales. Dixi, Vicarius Generalis, nam Vicarius foraneus non est Ordinarius, sed delegatus, nec habet idem tribunal cum Episcopo, ideo ab eo ad Episcopum applicatur: sicque non potest audire confessiones ex officio, nec licentiâ eas audiendi dare. De Vicario Generali Episcopi, vide Barbolâ *de iure vniuerso lib. 1. cap. 32.* vbi etiam de Vicario foraneo, & *de offic. & potestat. Episc. alleg. 54.*

8 Dico septimò, Sede Episcopali vacante, Capitulum succedit Episcopo, *cap. his qua de ma-*

ioris. & obedient. & ibi Doctores, ideo potest concedere licentiam audiendi confessiones, & Vicarius, aut Vicarij Generales Capituli, Sede vacante, succedunt Vicario Generali Episcopi, vt docent Sbroz lib. 1. de Vicario Episcop. quæst. 55. num. 31. & Henriquez lib. 6. de pœnitent. cap. 13. num. 3. lit. M. ideoque possunt id facere, quod Vicarij Generales Episcopi, de quibus dixi *num. precedenti.* De Vicario Capituli vide Barbolam *de canon. & dignit. cap. 24. & de offic. & potestat. Episcop. allegat. 54. & de iure vniuerso lib. 1. cap. 32.* vbi etiam agit de Vicario Episcopi.

9 Circa prædicta nota, iurisdictionem eorum, qui ex officio, & potestate ordinaria possunt audire confessiones, non esse determinatam ad loca, sed ad personas. Quare Episcopus extra suam Diocesim, & Parochus extra suam Parochiam, imò in alia Diocesi possunt suos subditos absoluerè, vel dare licentiam eligendi confessorem, vt docent Suarez *disputat. 25. section. 1. num. 17.* Henriquez *lib. 3. de pœnitent. cap. 7. num. 1.* Coninch *disputat. 8. dub. 3. num. 22.* Filiucius *tom. 1. tractat. 7. cap. 7. num. 189.* Bonacina *tom. 1. disp. 5. quæstion. 7. puncto 2. num. 10.* & alij, quos ipsi. Ratio est, quia hoc Sacramentum requirit per se iurisdictionem in personam, & iudicium sacramentale non exigit exteriorem solemnitatem, nec fit cum strepitu iudicij externi, nec exercetur in foro contentioso. Est enim hæc iurisdictionis voluntaria, & absque strepitu, quæ potest exerceri extra territorium, & Diocesim, argumento *cap. vltimi, de officio delegati.* Item, cum in cap. *omnis vtriusque sexus*, fiat mentio Sacerdotis, cui peccata confitenda sunt, non verò fiat mentio loci, sequitur non esse determinatum locum, & territorium, in quo possint subditi Episcopo, aut Parochi confiteri. Ob has rationes Doctores citati, & Villalobos *1. part. tract. 9. diff. 47. num. 12.* extendunt hanc doctrinam ad confessarium, qui ex commissione, aut delegatione audit confessiones; sicque Religiosus, qui fuit præsentatus Episcopo Valentino, & ab eo approbatus, ad audiendas confessiones; aut alius Sacerdos ab ipso Episcopo approbatus, poterit subditos Diocesis Valentini in alia absoluerè. Limita tamen cum Bonacina *supra versic. Ista rationes*, modò Episcopus non concesserit facultatem limitatam cum hac clausula: in Diocesi tantum, vt seruetur in Archiepisc. Mediolan.

10 Nota secundo, etsi in foro exteriori delictum fortietur forum: *Ei to es, que puede ser castigado por el luez del lugar donde cometio el delito,* hoc tamen non procedit in foro pœnitentiæ quantum ad peccatorum absolutionem, vt docent Syluest. *confes. 1. quæst. 13.* Nauarro, *cap. placuit de pœnitent. distinct. 6. numer. 33.* Villalobos *supra num. 13.* Filiucius *loco citato*, & alij. Ratio est, quia idem iudex debet esse omnium peccatorum, omnia enim simul remitti debent, nec diuidenda est iurisdictionis: ideoque in cap. *omnis vtriusque sexus*, sine restrictione aliqua dicitur, peccata omnia confitenda esse Sacerdoti proprio.

11 Quares per quid amittatur iurisdictionis ordinaria. Respondeo, priuatione dignitatis, seu officij, cui adnexa erat iurisdictionis: nam destructo principali, corrumpitur accessorium: quare renuntians beneficium

ſcſum Parochiale amittit iurisdictionem tali beneficio adnexam. Item, impeditur per ſuperuenientem excommunicationem, vel ſuſpenſionem, aut per interdictionem ab officio, vel iurisdictione, modò qui huiusmodi cenſuris detinetur, ſit vitadus; tunc enim non poteſt valide actus iurisdictionis exercere, vt communiter DD. vbi de cenſuris: niſi in mortis articulo, vel niſi adſit communis error populi, & titulus coloratus, vt dixi in Decalog. lib. 8. cap. 1. dub. 9. vide Suar. diſp. 26. ſect. 3. & diſp. 27. ſect. 4. Nauarr. in cap. placuit, num. 35. & Bonac. tom. 1. diſp. 5. quaſt. 7. punct. 4. §. 1. n. 7. & 8. Idem dic de Sacerdote degradato, & deſiſto, vt clarius ex infra dicendis conſtabit.

Dub. 4. Quis ſit ordinarius, vel proprius Sacerdos, ac miniſter huius Sacramenti reſpectu ſingulorum fidelium.

1 **I**n hac re certum eſt, Papam eſſe Ordinarium omnium fidelium in tota Eccleſia; Episcopum in ſuo epiſcopatu; & Parochum in ſua parochia reſpectu ſuarum ouium, vt habet communis, & conſtat ex ſupradictis *lib. proximo vbi num. 6.* diximus in vnaquaque Eccleſia Parochiali Parochum eſſe proprium Sacerdotem omnium, qui intra terminum illius Parochiæ n orantur, ſue laici ſint, ſue Sacerdotes: quod intelligitur per ſe loquendo, & ſecluſis priuilegijs; vnusquisque enim eſt eius Parochiæ, vbi habet domicilium firmum, *cap. vltim. de Parochiis*, & habent communiter DD. apud Suar. diſp. 25. ſect. 1. num. 4. difficultas ergo eſt de quibusdam perſonis. Primò, quis ſit proprius habentium duo, aut plura domicilia. Secunda eſt de vagis, qui nullum habent domicilium fixum. Tertia, de iter agentibus, & peregrinis. Quarta eſt poteſt de Parochis Episcoporum, & Cardinalium.

2 Quoad primum dico primò, habentes duo domicilia, in quibus æquè habitant pro diuerſa anni parte, poſſunt conſiteri cui voluerint Parochos; quia vterque eſt illorum proprius Parochus: & hæc iurisdictione non ſequitur actualem habitationem, ſed domicilium; cum ergo habeat duo domicilia, *cap. 2. de ſepult. in 6.* habebit duas Parochias; ſic poſſint ij in vtroque loco ſepeliri, aut matrimonium contrahere. Nauarr. *cap. placuit de penit. diſt. 6. num. 71.* Suar. *de penit. diſp. 25. ſect. 2. num. 5.* Henriq. *lib. 6. cap. 7. num. 2.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 7. num. 192.* Villalob. *1. part. tract. 9. diſt. 48. num. 3.* Bonacin. *tom. 1. diſp. 5. punct. 2. num. 2.* & alij. Aduertunt tamen, & bene, expedire, vt ſacram Eucharistiæ tempore præcepti ſuſcipiat in Parochia, in qua tunc habitat.

3 Dico ſecundò, qui in vno loco habent domicilium fixum, in alio non fixum, vt ſunt ſcholares, milites, litigantes, & mercatores, qui in aliquo loco commorantur; ſtudij, militiæ, negotij, aut mercaturæ cauſa, licet in alio loco fixum habeant domicilium, ſubiiciuntur Parochiæ loci, vbi commorantur, ab illoque poſſunt ſuſcipere Sacramenta: nam per illud quaſi domicilium ſunt illius ſubditi. Gloſſ. *Clement. 1. de priuileg.* Nauarr. *ſup. num. 81.* Suar. *diſp. 23. ſect. 3. & diſp. 25. ſectio. 1.*

Coninch. diſp. 8. dub. 3. num. 21. & dub. 6. n. 38. Sanch. *lib. 3. de matrim. diſp. 23. num. 13.* Henriq. *ſup. cap. 8. num. 5.* Filiuc. *num. 193.* Bonac. *ſup. verſ. Idem dicendum*, & alij communiter. hoc enim conſuetudine introductum eſt propter difficilem reſcurſum ad proprium, ne ſcilicet huiusmodi perſona Sacramento valde neceſſario diutius carerent. Etenim conſuetudo poteſt iurisdictionem conferre, nõ ratione ſui, ſed ratione taciti conſenſus, & approbationis ſuperioris, qui eo ipſo quo ſcit aliquos actus fieri, & non contradicit, cum poſſit commode contradicere, cenſetur eam approbare, & facultatem iuxta conſuetudinem receptam conferre, vt docent citati. Quare in hac re ſpectanda eſt conſuetudo, non ſolum in caſibus propoſitis, ſed in alijs ſimilibus: vnde non eſt improbanda conſuetudo in Diceceſi Mediolan. & alibi introducta, vt Parochus loci abſoluat eos, qui recreationis cauſa, vel aliquos dies in ſua Parochia reperiuntur. Bonac. *ſup. ij* enim, & omnes ſupradicti poſſunt ſua peccata conſiteri Parochi illius loci, aut alij ibi ad audiendas confeſſiones approbato. Bonacin. *ſup. numer. 4. verſ. Adde.* An verò ſcholares ab Episcopo loci, in quo commorantur, poſſint ad ordines promoueri dicemus, vbi de ordine; & an in irregularitatibus diſpenſari, dicitur vbi de irregularibus.

4 Quoad vagos, qui nullum habent domicilium, dico proprium eorum eſſe illum, qui eſt in loco, vbi reperiuntur, & conſiteri poſſe cum eo, aut alio ibi ab Episcopo approbato. Suar. *diſp. 25. ſect. 7. num. 7.* Filiuc. *num. 194.* Bonac. *loco cit. num. 4.* Syl. *Sot. Coninch & alij communiter apud Bonac. & Villalob. 1. part. tract. 9. diſt. 48. num. 2.* nam in ijs actualis habitatio eſt loco domicilij, & mutata habitatione, etiam mutatur Parochus, & id probat conſuetudo, cuius ſignum eſt, quia Parochus eius loci, in quo vagantes habitant, tenetur ex officio miniſtrare Sacramenta, ſi egeant; eoſque poteſt compellere ad præceptum ſeruandum. Vagi autem dicuntur, qui nullibi habent fixum domicilium, ſed vagantur per orbem, vt ſunt pauperes aliqui, hiſtriones, & illi, qui relicto priori domicilio tranſeunt ad aliud, dum iter agunt. Mercenarius autem, qui ad diem in aliquo loco operatur, retento ſuo domicilio, non dicitur vagus. *Sa verſ. Confessor, num. 2.*

5 Quoad tertium de peregrinis, ſeu iter agentibus, dico proprium Parochum eſſe eum, qui eſt in loco vbi habent domicilium firmum. Nihilominus tamen poſſunt ij conſiteri Parochi loci ad quem perueniunt, vel alijs Sacerdotibus ſæcularibus, aut regularibus approbatis ad confeſſiones ibi audiendas. Suar. *diſp. 23. ſect. 3. & diſp. 25. ſect. 2.* Henriq. *ſup. cap. 8.* Syl. *confess. 1. num. 1.* Sotus, Vazquez, Reginald. apud Bonac. *ſup. num. 5.* hoc enim conſuetudine introductum eſt ex tacita licentia Parochorum, imò, & Summi Pontificis, & Caietan. *verb. Abſolutio 2.* refert Eugen. IV. hæc declaraffe in annua cõfeſſione, vel cõmunionem; ergo multò magis alijs temporibus, hoc autem limitant, & bene, Suar. *diſp. 25. ſect. 2. n. 9.* Coninch *diſp. 5. dub. 8. n. 61.* Reginald. *lib. 1. n. 80.* Filiuc. *ſup. n. 195.* & Bonacin. *num. 6.* modò iter agant bona fide, & cauſa vera, nam ſi quis ageret iter tantum ea de cauſa, vt haberet occaſionem conſitendi alteri, & non

proprio, confessio non esset valida; quia non esset iuxta consuetudinem, nec iuxta intentionem pastorum. Addit tamen Filiuc. *ubi sup.* probabile tamen est, consuetudinem etiam introduxisse, ut non obstante huiusmodi intentione, confessio valida sit, praesertim si fiat delegatis Papæ, hoc est Religiosis, & alijs huiusmodi: hæc ille, quod existimo verum tantum, ubi talis consuetudo recepta inuenitur, quod non contingit in hac Diocesi. De Religiosis dicemus infra num. 8.

6 Hoc tamen pro certo habeo, Sacerdotem generaliter approbatum ad audiendas confessiones in aliqua Diocesi, posse omnes illius Diocesis ad se concurrentes audire, etiamsi ad ipsum accedant animo vitandi proprium Parochum, quia illius generalis facultas est independens à licentia Parochi, quod non contingit in casu supradictæ limitationis, in quo Sacerdos non habet iurisdictionem, nisi iuxta receptam consuetudinem, seu tacitam concessionem Summi Pontificis: Summus autem Pontifex non concessit Parocho loci, aut alteri ibi approbato facultatem audiendi confessiones eorum, qui ad eum locum se transferunt, ut proprium euitent Parochum; ideoque inualida est confessio facta ab eo, qui ut proprium euitent Parochum, de industria se cõfert ad alienum Parochum, aut alium, qui aliàs non habet in eum iurisdictionem, ut ab eo absoluitur, deficit enim iurisdictione requisita. Vide Bonac. *dist. punct. 2. num. 7.*

7 Circa hanc materiam notanda est valde doctrina, quam affert Manuel Sa, verbo Confessor, num. 9. ex Syl. *confess. 1. num. 2.* videlicet, quantum ad confessionem, & communionem, & alia tibi utilia proprius Sacerdos est, ubi de presenti habitas, nec potes commode tuum adire. Vide Toletum *lib. 3. cap. 13. num. 11.* & Sanch. *tom. 1. de matrim. lib. 3. disp. 25.*

8 Ex dictis sequitur, Parochum tempore Paschatis non posse ministrare sacram Eucharistiam poenitentibus, qui data opera, se contulerunt ad confessarios extra Diocesim existentes, ipsi se sua peccata confessi sunt, quia ut dictum est num. 6. talis confessio est inualida: secus si data opera non se contulerunt ad illos, & aliàs confessio fuit valida, iuxta superius dicta. Bonacin. *supra punct. 2. n. 9.*

9 Circa Religiosos autè nota, Sixtum I V. concessisse illis facultatem audiendi confessiones extraneorum, si ad ipsos accedant causa confessionis, modò Religiosi sint approbati ab Episcopo illius loci: at ipsi Religiosi non possunt ad aliam Diocesim proficisci, ut ibi confessiones audiant, nisi speciali priuilegio gaudeant. De quo Suar. *disp. 28. sectio. 7. num. 11.* Rodrig. *in qq. regular. tom. 2. quest. 40. cap. 62.* & Mirand. *in Manual. Pralat. sic valet confessio facta Religiosis ab eis, qui ad illos ex alia Diocesi se contulerint, etiam data opera, consequenter Parochus tempore Paschatis tenetur taliter confessis sacram Eucharistiam ministrare; nam Parochus, aut Episcopus non potest derogare priuilegijs à Sede Apostolica concessis, ut in specie tradit Rodrig. *qq. regul. tom. 1. quest. 60. artic. 6.* & Ludonic. Miranda *in Manual. Pralat. tomo 1. quest. 45. artic. 14.* vide Bonac. *ubi sup. num. 8. cap. 9.* Henriq. *lib. 3. de poenit. c. 6. n. 6.**

10 Quæres tamen, an aliqui excipiantur à iure ordinario, de hac questione aliqua diximus *dub.*

3. ideo breuiter. Respondeo primò, excipitur tota familia Papæ, cuius proprius Sacerdos est ipse, vel alij ab ipso assignati: secundo excipitur familia Cardinalium; quisque enim Cardinalis est proprius Sacerdos suæ familiæ, & potest per se, vel per alios hoc munus exercere. Familiæ autem Episcoporum de iure communi habet Parochum: potest tamen Episcopus si velit, eximere suam familiam, & sibi eam referuare. Tertio, quædam persone in speciali dignitate constitutæ, ut Decani, Archidiaconi, & similes, qui immediatè subiiciuntur Episcopis ex priuilegio, vel consuetudine: alij autem Sacerdotes communiter habent suos pastores. An autem ex consuetudine habeant facultatem eligendi confessarium infra. Quarto, excipiuntur Religiosi, qui solent habere proprios pastores, ut dixi *sup.* Idem dic de monialibus non subditis Episcopis, sed Religiosis, nam habent proprium superiorem: illæ autem quæ subduntur Episcopo, illum habent proprio, vel alium ab eo designatum. Quintò, solent excipi Reges, & Principes supremi, qui ratione suæ dignitatis, & potestatis non sunt ipso iure excepti, sed priuilegio esse possunt, cui standum est Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 7. q. 10. n. 197.* vide Suar. *disp. 25. sect. 2. n. 12.*

Dub. 5. De ministro Sacramenti poenitentiae ex delegata potestate.

Circa titulum dubij aliqua occurrunt difficultates, quas, quibusdam quæstiunculis propositis, explicabimus.

1 Quæres primò, quis possit concedere iurisdictionem delegatam in hoc poenitentiae foro. Respondeo, & dico, omnes qui habent iurisdictionem ordinariam iuxta dicta *dub. 3.* posse concedere delegatam: hæc conclusio est certa, & habetur *cap. inter cetera de offic. ordin. cap. omnis de poenit. l. re. mis. & ita tenet Sor. in 4. dist. 18. quest. 4. artic. 3.* Suar. *disp. 26. sect. 1. num. 4.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 8. num. 199.* Villalob. *1. part. tract. 9. diff. 40. num. 2.* & communiter DD. Ratio est, quia delegatio est vnus ex actibus iurisdictionis ordinariæ; non enim ordinarius adstrictus esse debet, ad exercendam per suam personam iurisdictionem ordinariam. Hoc tamen limita; nisi fortè Ordinarius hic à iure sit impeditus, aliter enim non potest delegare; ideoque facultas delegata ab excommunicato, vel suspenso non est valida, ut docent DD. ubi de censuris,

2 Ex hac conclusione sequitur primò, Papam posse hanc iurisdictionem delegare Sacerdotibus pro quolibet loco, & pro quibuscumque peccatis, etiam contravoluntatem Episcoporum. Item, Episcopi in sua Diocesi, modò Papa non referuet peccata, aut resistat. Item, Parochus respectu suorum subditorum, seruata proportione (modò non sit à iure, vel superiori impeditus) ut infra *ex cap. omnis c. 1.* Sub Parocho autem comprehenditur Vicarius perpetuus, quia est verè Parochus, & habet beneficium parochiale, de quo dixi in tractatu de iure Parochi. Comprehenditur etiam nomine Parochi quoad hoc quicumque ab Episcopo ponitur loco Curati; Vicarius autem, quem ponit Parochus sua voluntate, est merè delegatus: potest tamen

tamen Parochus maiorem dare facultatem, quã habeat delegatus, nempe suam, si velit, & ita exprimat, vt cum alijs docet Suarez *disp. 26. sectio. 1. numer. 4.* videndus: sic intelligendus Emanuel Sa *verb. Sacramentum num. 6.* cui generaliter committuntur omnia exercenda in Parochia, potest dare alteri Sacerdoti licentiam administrandi Sacramenta, approbato tamen ab Ordinario. Sic is, cui à Parocho delegantur omnes vices, potest dare licentiam assistendi matrimonio, vt docet Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 31. num. 12.* videndus, & Henriquez *lib. 6. cap. 7. num. 3. lit. N. & num. 6. & lib. 11. de matrim. cap. 3. num. 5.* & infra, vbi de matrimonio. Poterit ergo is Sacerdos, cui Parochus commisit omnes suas vices, delegare iurisdictionem in foro pœnitentiæ: similiter & Vicarius temporalis ab Episcopo designatus, quia ij sunt delegati ad vniuersitatem causarum, & quasi Parochi, vt docet Sanchez *dict. disp. 31. Dixi, cui Parochus delegauit omnes suas vices:* nam sic censetur etiam delegasse potestatem subdelegandi: secus tamen si simpliciter à Parocho fuerit constitutus Vicarius; tunc enim non poterit subdelegare, quia sic non censetur concessisse Parochus potestatem subdelegandi. Villal. *1. part. tract. 9. diff. 49. num. 4.* Item delegare possunt Prælati Religionum (de quibus infra) quia sunt verè Prælati, & Ordinarij. Item, delegare possunt Vicarij Episcopi, etiam non Sacerdos, & Episcopus cõfirmatus, etiam si non sit consecratus, quia ij sunt Ordinarij, vt diximus *dub. 3.*

3 Sequitur secundo à contratio sensu, præter supradictos, nullos alios posse delegare suam iurisdictionem in foro pœnitentiæ; nam præter illos, omnes alij sunt delegati; delegatus autem non potest subdelegare, nisi specialiter illi sit concessum; nam delegatus non potest subdelegare, *cap. ult. de offic. delegat. & communis Doctorem.* Ratio est, quia communicare iurisdictionem est actus iurisdictionis distinctus ab actu audiendi confessiones, absoluenti, &c. at qui habet iurisdictionem delegatam audiendi cõfessionem, ex vi delegationis non potest alium actum efficere; ergo neque delegare: non autem sic is, qui habet iurisdictionem ordinariam, vt diximus.

4 Dico secundo, Summus Pontifex potest concedere cuicumque fideli facultatem confitendi sine licentia Episcopi, vel Parochi: est de fide, vt probat Suarez *disp. 26. sect. 1. num. 8.* Vnde si Papa absolute, & expresse det facultatem alicui ad audiendas confessiones, satis est ad iurisdictionem delegatam, nec requiritur consensus Episcopi, aut Parochi, modo non apponatur conditio, si consentiat Episcopus, vel Parochus. Idem dic de Episcopo Parochi; is enim potest suam iurisdictionem delegare absque consensu Parochi, sicque delegatus absque illius consensu poterit confessiones audire, nisi delegatio fuerit facta, modo requiratur cõsensus Parochi. Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 8. num. 202.* cum Suarez *vbi sup.* Similiter Parochi possunt suis ouibus licentiam concedere, vt cum alio, approbato tamen, confiteantur; ita vt si is, qui eam accepit, non egeat aliorum facultate; ideoque si de eorum licentia confiteantur alteri approbato, satis erit. Filiuc. *sup. num. 202. ex Suar. sup. num. 4.* Hinc sequitur, non posse Parochum pro-

hibere suo subdito, ne confiteatur Religioso habenti priuilegium, vel alteri habenti facultatem ab Episcopo audiendi omnium sibi subditorum confessiones. Ratio est, quia si ipsi confessarij possunt audire confessiones, ergo & alij possunt licite cõfiteri. Nihilominus tamen Religionum superiores prohibere possunt suis subditis, ne confiteantur alteri Religioso habenti à Papa facultatem audiendi confessiones, quia hoc ius non derogat communi ordini cuiusque Religionis, ex Clem. *dudum de sepult. & Extrauag. inter causas de priuileg.* modo tamen in ea facultate non exprimat, etiam posse audire eos regulares, qui habent priuilegia confitendi alteri; sicut exprimitur in facultatibus pœnitentiariorum Papæ. Filiucius *sup. num. 203.*

5 Quæres secundo, cui possit delegari hæc potestas. Respondeo, si delegatur ita, vt ipse delegatus ea per se vtatur; sic soli Sacerdoti potest delegari, quia soli Sacerdotes habent potestatem clauium, vt diximus *dub. 1.* Quod si delegatur, vt delegatus alijs committat, potest delegari non Sacerdoti: sic Vicarij Episcopi, etiam si Sacerdos non sit, potest alteri delegare: si autem talis Vicarij sit Sacerdos, potest etiam per se delegare ex iurisdictione sibi concessa. vt dixi *hoc dub.* & quia vt dixi *dub. 3.* est Ordinarius. Quando verò conceditur laicis, vel fœminis facultas nominandi confessores pro suis familijs, non est commissio iurisdictionis, sed tantum potestas ad eligendam personam, qua electa, Pontifex, seu Episcopus confert iurisdictionem; vt infra patebit. Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 8. num. 204. 205.*

6 Quæres tertio, qua forma, & modo deleganda sit hæc iurdictio. Respondeo conuenire Doctores, nullam formam esse necessariam, sed sufficere, quod is, qui potest delegare, explicet suam voluntatem quibuscumque verbis aptis ad eius explanationem. Dubitant tamen, an satis sit ad delegationem futura ratihabitio rationabiliter præsumpta de præsentem. Tres refert sententias circa hoc Suarez *disp. 26. sect. 1. num. 13.* Prima est Capreoli, & aliorum asserentium, sufficere ratihabitionem rationabiliter præsumptam de futuro; quia ratihabitio retrahitur, & comparatur mandato. Secunda distinguit ratihabitionem de futuro non sufficere, benè verò de præsentem. Syl. *confessor 1. n. 6.* Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 13. num. 12.* Sotus, Nauar. & alij. Tertia, & communior, quam sequitur Suarez *sup.* & Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 8. num. 208.* Villalob. *1. part. tract. 9. diff. 51. num. 2.* & Bonacina *infra.* requirit consensum præsentem superioris delegantis sufficienter manifestatum, siue fiat expressis verbis, aut literis in particulari, aut in generali ministrandi Sacramenta, siue consensu tacito ad arbitrium prudentis. Quæ sententia & verior, & sequenda videtur: cum hac coincidit secunda, nam ratihabitio de præsentem non est propriè ratihabitio, sed consensus de præsentem saltem tacitus, quia ratihabitio propriè respicit præteritum, ideo retrahitur. Probatur hæc tertia sententia ex refutatione prioris, quia spes, aut præsumptio futuræ ratihabitionis non sufficit; nam Sacramentum non potest pendere à futuro euentu, quia si superior postea non haberet ratum, Sacramentum non esset validum; ergo semper erit inualidum; nam si aliquando validum dicatur, semper tale permaneret,

ret, etiam si superior postea nolle. Et confirmatur, quia ad validitatem absolutionis requiritur actualis iurisdicção, quam non potest conferre futura ratihabitio. Secus autem, quando adest consensus saltem tacitus, seu ratihabitio (etsi improprie) de presenti; tunc enim taliter consentiens, censetur actualem iurisdiccionem concedere, ut si presente, & non contradicente Episcopo confessiones audiat Sacerdos; aut si aliquis presente, & non contradicente suo Parocho, cum alieno confiteatur, tunc enim ille consensus tacitus de presenti, censetur actualem iurisdiccionem concedere pro illo tunc, seu in illo casu: secus tamen si inferior audiat confessiones, sciente superiore absente, & tacente, quia tunc non censetur adesse consensus presentis, nam hic debet manifestari aliquo signo de presenti, & sic acceptari, quod non contingit, quando superior est absens. Ita cum Suarez *sup. num. 16. Coninch disp. 8. dub. 5. concl. 2.* & alij tenet Bonacina *tom. 1. disp. 5. punct. 4. §. 1. n. 15. & 16.* at si presentis videat, & taceat, videtur externe consentire, & actualiter iurisdiccionem concedere. Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 4. num. 26.* vide Bonacin. *ubi sup.* & Salas *de legib. disp. 24. sect. 2. n. 85.* Ad fundamentum autem primæ sententiæ respondetur, illam regulam esse validam in ijs, quæ ab initio sunt valida substantialiter; possunt tamen irritari ob defectum alicuius solennitatis accidentalis. Item in illis, quæ licet in principio nulla sint, tamen possunt per consensum sequentem omnino firmari, quod fieri non potest in Sacramentis, quia non possunt pendere ex futuro euentu. Filiucius *ubi sup.*

7 Quæres quartò, quibusnam personis de facto competat iurisdicção delegata. Tribus modis potest delegari iurisdicção: primò, à iure: secundò, ex consuetudine: tertio, ab homine. Loquimur de iurisdicçãoe, quæ delegatur confessarij, & nõ de licentia quæ conceditur poenitentia deligendù confessarium; nam de hac *dub. 6.* Respondeo, & dico primò, à iure communi nemini est delegata iurisdicção; nullus enim extat de hoc textus ex parte ipsius confessarij, sed tantum ex parte poenitentis, quatenus, scilicet, data est ei potestas ad eligendum confessarium, ut dicemus. Dico secundò, ex consuetudine in tribus casibus reperitur delegata iurisdicção confessarijs. Primus est articulus mortis: secundus est, quando absoluit Sacerdos à peccatis mortalibus alijs ritè confessis. Dico tertio, ab homine communiter delegatur iurisdicção, quæ fit, quando Episcopi approbando confessarios non Parochos, eis licentiam audiendi confessionem cõcedunt, de qua *infra dub. 7.* & hæc dicitur personalis. Aliquando est communis, ut ea, quæ traditur Religiosis per priuilegia, præsertim mendicantibus: quo in casu fideles, qui intra annum confitentur regularibus priuilegiatis, liberantur ab onere confitendi eadem peccata semel in anno suis Parochis, ex definitione Ioan. 22. *in extrauag. vus electionis de heret. & Benedic. 11. de priuileg.* Ratio est, quia priuilegia in ijs extrauag. commissa dant iurisdiccionem simpliciter absq; onere iterum confitendi; ergo. Confirmatur, quia alioqui nullius esset momenti, & vtilitatis dictum priuilegium; nullus enim fidelium vellet confiteri cum eo onere: denique, quia id confirmat vsus ipse tantorum

annorum. Nec obstat cap. *omnis vtriusque sexus de poenit. & remis.* vbi præcipitur fidelibus, ut omnia sua peccata semel in anno confiteantur proprio Sacerdori, quia sicut ibi non excluditur Episcopus proprius, ita nec excluduntur, sed potius includuntur priuilegiati, ut pluribus Suarez *disp. 26. sect. 2. num. 9.* & cum eo Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 8. num. 210. & 211.* ideoque qui cõfitentur cum Religiosis ab Ordinario approbatis, liberi sunt ab onere confitendi cum Parocho. Imò ipsi Religiosi sic approbati, contradicentibus Parochis, in Religionum Ecclesijs confiteri possunt sacculares; in Ecclesijs verò parochialibus sic confitentes, etsi validum sit Sacramentum, malefacient, ut bene Portel *dub. de regular. verb. Confes. num. 8.* & Villallob. *1. part. tract. 9. diff. 49. num. 7.*

8 Quæres quintò, quantum duret iurisdicção delegata. Dico primò, certum est in hac re, hanc iurisdiccionem delegatam posse reuocari à delegante, & tunc non amplius durare, quia solùm conceditur vsus, qui semper pendet à voluntate delegantis: patet ex toto tit. de officio delegati, & habet communis apud Suar. *disp. 26. sect. 3.* de quo etiam vide in nostra expositione Bullæ *lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 7. num. 3.* Certum etiam, quando delegatio fit ad præfixum, & determinatum tempus, solùm durare pro illo tempore; & eo elapso, expirare, & cessare; gratia enim, & facultas non excedit voluntatem concedentis. At si confessio fuit coepta intra illud tempus, & non potuit finiri, poterit finito tempore continuari, & finiri, ac à tali confessario absolui, ut docent Ledesma *1. part. summ. cap. 12. de poenit. Villal. 1. part. tract. 9. diff. 52. num. 1.* & alij. Rationalis enim voluntas concedentis videtur esse, ut post tempus determinatum non possit de nouo audire confessiones; aliter enim fieret iniuria poenitenti, qui tempore habili coepit confiteri, & non potuit eam perficere. Deinde, quia in iure *cap. gratum de off. & potest. delegat. iurisdicção* acquisita, si res est incepta, nõ expirat morte concedentis; ergo, &c. Idem dic, quando Episcopus concessit licentiam durante sua voluntate, & beneplacito; nam etsi hæc cessent per eius mortem, durant tamen quoad confessiones inceptas. Villalob *sub.* Certum est etiam, quando delegatio fit absolutè, & indefinitè, durare quandiu viuunt is, qui eam delegauit, & non eam reuocat; quia quamdiu non retractatur, censetur moraliter manere; modò tamen superior delegantis illam non reuocauerit, ut bene Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 8. num. 214.* nam si hic reuocaret eam, non amplius maneret.

9 Dico secundò, per mortem delegantis non amittitur iurisdicção delegata. Quod etiam est certum, si delegans est Papa, nisi aliud ex concessione constaret: est commune apud Suarez *disp. 26. sect. 3. num. 5.* & patet ex vsu circa Religiosos, quorum priuilegia durant mortuo Papa, post cuius mortem illa exercent. Ratio est, quia similes facultates cõcessæ à Papa sic intelliguntur; nam sequuntur regulam gratiæ, & fauoris; gratia autem, & fauor non expirant morte concedentis, *cap. si super gratia de off. deleg. in 6. cap. si cui, de prob. eod.* & non sequuntur regulam iustitiæ, & fori contentiosi, quæ censentur extinguui per mortem concedentis, si res, & causa non sit inchoata. Quòd si delegans hanc iurisdiccionem sit Episcopus. Syl. *verb. Confessio 1. quest. 2.*

quæst. 9. Palud. D. Anton. & aliqui putant cessare per ipsius mortem, & tantum remanere, quando confessio fuit inchoata ante illius mortem; quia aiunt idem contingere in alijs iurisdictionibus delegatis. Probabilis tamè, & verius est durare etiam post mortem Episcopi, donec à Capitulo, Sede vacante, aut à successore Episcopi reuocetur; quia vt dictum est, delegatio huius iurisdictionis non est regulanda per regulas iustitiæ, sed gratiæ, & fauoris, quæ non expirat morte concedentis. Et confirmatur ex consuetudine iam recepta, ex qua habetur, mortuo Episcopo, durare huiusmodi iurisdictionem, donec à Capitulo, aut successore reuocetur: alioquin enim sequerentur multa incommoda, & inconuenientia. Ita Nauar. *cap. placuit de pœnit. dist. 6. num. 161.* Henriquez *lib. 6. de pœnit. cap. 6. n. 6.* Sayrus *in thesaur. tom. 1. lib. 7. cap. 14. num. 7.* Suarez *disp. 26. sect. 3. num. 7.* Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 8. disp. 28. num. 72.* Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 8. num. 216.* Villalob. *1. part. tract. 9. diff. 52. num. 3.* & alij. Quod autem diximus in casu mortis Episcopi, dicendum etiam est in casu, quo, quacumque ratione, priuatur Episcopatu, vel ob renuntiationem, vel dispositionem; aut sit suspensus à iurisdictione, aut excommunicatus denunciatus. Villalobos *sup.* Filiuc. & alij. Addit autem Filiucius *num. 217.* si delegans est Parochus: idem videtur dicendum, etiam si tantum autoritate sua aliquem assumat in Vicarium, vel coadiutorem suum; nam si autoritate Episcopi illū assumpserit, certum est durare mortuo Parocho. Secundus tamen est in priori casu, nempe quando Vicarius assumptus est ab ipso Parocho, sequi consuetudinem illius loci; videtur enim id pendere ex voluntate Episcoporum, siue expressa, siue tacita, vt bene Suarez *sup. cit. num. 12.*

10 Dico tertio, licentia concessa Episcopo ad eius beneplacitum, seu durante illius beneplacito, cessat eo mortuo; nam tunc cessat eius voluntas, & beneplacitum. Ita communiter Doctores, vide in expositione Bullæ *lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 3. num. 3.* Si verò dicat, ad beneplacitum nostræ Sedis, non expirat morte cōcedentis, quia Sedes non moritur. Communis Doctorum, & Filiucius *tract. 7. cap. 9. num. 239.* vide *lib. 8. de matrim. vbi de dispensationibus, cap. 6. dub. 7. & 8.*

11 Quæresexto, quomodo quilibet Sacerdos habeat iurisdictionem in articulo mortis. Supponendum est, quilibet Sacerdotem simplicem, etiam excommunicatum, suspensum, interdictum, irregularem, degradatum, aut hæreticum posse absolueri quemlibet fidelem ab omnibus peccatis, & cœsuris, etiam Papæ reseruatiss, vt habet communis ex Trident. *sess. 24. cap. 6. de reform. in articulo;* vel periculo mortis, vt cū alijs dixi *hoc cap. dub. 2. & 3.* & locis ibi citatis. Hoc supposito dico, iurisdictionem, quam in tali casu habent simplices Sacerdotes, esse delegatam, vt habet cōmunis apud Suarez *disp. 26. sect. 4. num. 7.* cœpitque à tempore Apostolorum, & per tacitam concessionem Pontificum fuit continuata: deinde expressa est ipso iure, *cap. de cœtero, cap. ea noscitur de sentent. excom.* & alibi, & Trident. *loco cit.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 8. num. 222.*

12 Quæres septimo, an, & quomodo quilibet sacerdos sit minister quoad venialia. Suppone, cui-

libet Sacerdoti, specialiter non prohibito, licitum esse absolueri à peccatis venialibus, vt docet S. Thomas *in 4. dist. 18. quæst. 1. art. 3.* & supponit Doctores antiqui, approbatque consuetudo Ecclesiæ, & testatur Suarez *disp. 26. sect. 5. num. 2.* & tenet Nauar. *cap. 4. num. 5. & 6.* etiam post *cap. omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remis.* & Trident. *sess. 23. cap. 15.* nam his locis sermo tantum est de peccatis mortalibus nunquam confessis, ex quibus colligitur, quemlibet Sacerdotem à venialibus absolueri posse. Dixi, *specialiter non prohibito*, ad excludendum excommunicatos denunciatos, vel notorios percussores Clericorum, ij enim specialiter sunt prohibiti, ac priuantur omni iurisdictione Ecclesiastica, ideoque ij nec licitè, nec validè possunt confessiones audire. Hoc supposito dico, hanc iurisdictionem esse ex consensione, & delegatione Ecclesiæ, vt probat consuetudo, & tenent Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 8. num. 224.* Villalob. *1. part. tract. 9. diff. 44. num. 10.* & cum alijs Suarez *sup. num. 5.* Dico secundo, posse etiam simplices Sacerdotes absolueri à peccatis mortalibus ritè iam cōfessis approbato, & absolutis, vt tenent citati, & communiter Doctores; quia de ijs eadem ratio, ac de venialibus, & eadem consuetudo; non enim sunt materia necessaria pœnitentiæ: procedit etiam hæc iurisdictione ex concessione, & delegatione Ecclesiæ; sicut illa de venialibus. Hinc sequitur, per nullum inferiorem Prælatum auferri posse: at Papa posset, sed in vniuersum non permittit Deus, quia ad regimen vniuersale Ecclesiæ non esset expediens Filiuc. *sup. num. 225.*

13 Quæres septimo, an liceat aliquando ministrare hoc Sacramentum cum iurisdictione dubia, vel probabili. Suppone primò, posse quèpiam dubitare de iurisdictione, quam habet, vel quia mortuus est is, qui eam contulit, vel quia dubitat, an priuilegium fuerit validum, & similia. Suppone secundo, posse aliquem esse dubium tribus modis. Primò, ita vt animus sit suspensus, in neutram partem inclinando. Secundo, inclinando magis in vnam partem, quam in aliam. Tertio, inclinando determinatè in vnam partem, cum formidine tamen oppositæ. Dico ergo, si animus sit suspensus, non licet hoc Sacramentum administrare, nisi in necessitate (extra extremam) alicuius, v. g. quia vult cōmunicare, vel confiteri, cū diu confessus non sit, & similes: danda tamen est tunc absolutio cum cōditiōe tacita, *si possum*, & cum onere iterum confitendi habenti iurisdictionem certam, quando poterit; sic enim euitatur periculum sacrilegij. Bonum etiam consilium est, dicere tunc peccatum veniale cum alijs mortalibus; tunc enim quia certa est iurisdictione quoad veniale, cætera mortalia tollentur indirectè. Filiucius *1. part. tract. 7. cap. 8. num. 226.* vide Suarez. Dixi, *extra extremam*, nam in extrema necessitate, videlicet in articulo, vel periculo mortis, iam diximus sæpè, quemlibet Sacerdotem habere ab Ecclesiâ iurisdictionem indubitatam. Dico secundo, si iudicium sit probabile, quanuis incertum, vel cum formidine oppositi licitum est Sacramentum administrare. Tum quia hic quanuis speculatiuè sit incertus, practicè tamen, & moraliter est certus. Tum quia tunc ex tacita concessione iurisdictionem habet, nam acta eius, qui cōmuni estimatione gerit officium, valida sunt, idque

que in bonum commune, per l. Barbarius, ff. de off. Præf. & tenent Doctores communiter, & dixi in Decalogo lib. 8. cap. 1. dub. 8. & 9. Tum quia in tali confessione semper potest esse materia aliqua certa, ut sunt venialia, circa quam Sacerdos habet certam iurisdictionem, ratione cuius absolutio valida erit; unde confessio bona fide facta à poenitente, valida erit: si tamen postea constaret, illum reuera non habuisse iurisdictionem, teneretur poenitens confiteri illa mortalia, quia tunc indirecte ab his absolutus fuit. Filiuc. sup. num. 227. vide Coninch disp. 8. dub. 6.

Dub. 6. Quinam habeant à iure, vel consuetudine facultatem eligendi sibi confessarium.

Non loquimur hic de ijs, qui habent facultatem eligendi sibi confessarium virtute priuilegij Bullæ Cruciatæ; nam de illis egi abundè in expositione lib. 1. § 7. dub. 2. & seqq. Solùm ergo loquimur de illis, quibus à iure, vel consuetudine talis facultas est concessa.

2 Quæres ergo primò, quis dare possit facultatem eligendi confessarium. Respondeo, & dico primò, posse eam concedere illos, qui habent iurisdictionem ordinariam ad audiendas confessiones respectu suorum subditorum, de quibus dubio tertio, qui omnes reduuntur ad tres ordines, scilicet ad Papam, Episcopum, & Parochum; potest ergo Papa in tota Ecclesia hanc facultatem concedere, quod est indubitatum, quia est totius Ecclesiæ pastor vniuersalis. Item, Episcopus ijs, qui in sua Diocesi habitant, potest dare licentiam eligendi sibi confessores, cap. 2. de poenit. & remis. in 6. vbi dicitur: Si Episcopus concefferit suo subdito, ut sibi possit idoneum eligere confessorem. Item, & tertio potest eam concedere suis ouibus Parochus, habetur expresse in cap. placuit de poenit. dist. 6. & cap. omnis vtriusque sexus de poenit. & remis. Ratio horum est, quia quilibet ex his est superior Ordinarius, ideo potest dare talem facultatem. Sub his autem comprehenduntur omnes superiores ordinarij, de quibus diximus dub. 2. & dub. 5. quæsit. 1. Idem quod Parochus potest Vicarius perpetuus, quia est verè Parochus. Item, Vicarius temporalis, Rectores, seu Vicarij perpetui, cui tota cura animarum illius Parociæ ab Episcopo, vel Parocho est commissa, ut cum grauibus Doctoribus probaui in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 3. n. 12. vbi dixi, hos Vicarios posse suo parochiano licentiam concedere, ut cum alio confiteatur, & vnam, aut alteram causam, non tamen totam curam, alteri demandare, nisi fortè idem in consuetudine sit positum, ut cum alijs docet Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 31. Requiritur tamen, ut alienus Sacerdos sit idoneus, id est, quòd habeat Beneficium parochiale, aut aliter sit ab Episcopo approbatus; nam nunc post Trident. sess. 22. cap. 15. ij solùm dicuntur confessarij idonei, sicque tenent communiter Doctores, & dixi loco cit. num. 13. Possunt ergo Parochi dare suis ouibus licentiam consistendi cum alio Parocho, aut approbato ab Ordinario, aut Episcopo, non solùm illius loci, seu Diocesis, cuius ipse Parochus est, sed etiam Parocho, aut ag-

probato alterius Diocesis, ut cum Henriquez, Nauar. & alijs dixi loco sup. cit. num. 19. quia hoc Parochis absolutè conceditur in dictis capp. placuit, & cap. omnis. & Trident. vbi sup. non derogauit hanc potestatem; solùm enim ex parte personæ, cui conceditur, fuit limitata, seu modificata, nimirum quòd confessarius, qui à subdito tali eligitur, sit ab Ordinario approbatus.

3 Aduerte tamen, Parochum, seu Pastorem, si sit excommunicatus, vel manifestus Clerici percussor, aut nominatim suspensus, aut interdictus, qui dicuntur à Doctoribus prohibiti, seu vitandi, non posse validè supradictam licentiam concedere, quia ij carent iurisdictione; at talis delegatio est actus iurisdictionis, ideo non possunt ij illam conferre: secus tamen si sint prohibiti, seu vitandi, sed sunt tolerati, quia ij adhuc retinent iurisdictionem. At qui fuit delegatus à Parocho, antequam incideret in excommunicationem, vel fuisset denunciatus, non amittit delegationem per superuenientem excommunicationis denuntiationem, ut benè Henriquez lib. 3. de poenit. cap. 12. num. 12. Quòd si pastor denunciatus dedit quasdam licentias, puta, ut subditi sacramentum Confirmationis suscipiant ab alio, aut dimissorias pro Ordinibus concedat, aut approbet confessarios, aut prædicatores, valent dictæ licentiæ, ut docet Henriquez lib. 13. de excommunicat. cap. 7. num. 7. quia, inquit, ij actus valent sine iurisdictionis vsu: licentiam autem consistendi denunciatus alteri, etiam approbato, concedere non potest, nec Vicecuratum, aut Vicarium constituere, ut benè Sanchez dist. lib. 3. disp. 30. num. 10. vide in nostra expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 3. num. 17.

4 Aduerte secundò, ad dandam supradictam facultatem requiri, ut voluntas concedentis constet per signa sufficientia, & tantum operabitur, quantum ex illis constare poterit. Non autem requiritur causa specialis, sed sufficit sola petitio alterius; est enim concessio quædam merè liberalis, modò detur prudenter, ei scilicet, qui rectè ea vsurus sit. At semper habet causam rationabilem, nempe ut confessio fiat facilius, & seruetur integritas confessionis. Filiucius tom. 1. tract. 7. cap. 9. num. 229.

5 Aduerte tertio, quando datur hæc facultas à Prælato superiore, ut à Papa, vel Episcopo, sufficere sine consensu inferioris: quado verò datur ab inferiore, etiam est satis, modò non contradicat superior. Filiuc. sup. num. 228. An verò possit Episcopus prohibere, ne Parochus concedat dictam licentiam, ita ut sit irrita confessio ex tali licentia facta, supposita dicta prohibitione, dixi loco citat. Bulla, num. 16. de quo vide Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 32. per totam.

Quæres secundò, quibus de facto sit concessa facultas eligendi sibi confessarium: quando hæc potest procedere de iure diuino, vel ecclesiastico, aut ex consuetudine.

6 Dico primò, si loquamur de iure diuino, solus Papa potest sibi eligere confessarium. Et quidem quòd possit, patet, quia Papa, ut dixi in Decalogo lib. 3. cap. 4. dub. 1. num. 7. tenetur diuino præcepto confessionis; ergo necesse est, ut habeat confessarium. At non est vllus ei designatus de iure diuino, ut per se patet; nec humano, quia ipse est supremus

premus Pastor; ergo habet potestatem illum eligendi, at hæc non est ab homine; ergo erit à Christo immediatè. Confessarius autem sic electus ab ipso Papa dici potest, quod habet iurisdictionem à Christo Domino, non immediatè, vt habet Papa, sed mediante Pontifice: vnde Papa, vt peccator, confessori subijcitur, vt Vicarius verò Christi Domini, dat confessori iurisdictionem super se ipsum in illo foro, vt ex S. Thom. & alijs docet Suarez *disp. 27. sect. 2. Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 9. n. 230.*

7 Dico secundò, de iure Ecclesiastico Episcopi, & eorum superiores, nec non etiam inferiores Prælatis exempti habent facultatem eligendi sibi confessarium, habetur expresse *cap. ultim. de penitent. & remis. ibi: Pemitimus Episcopis, & alijs superioribus, nec non minoribus Prælatibus exemptis, vt etiam præter sui superioris licentiam prouidum, & discretum eligere possint confessarium. Quo in casu, confessor sic electus accepit iurisdictionem non ab Episcopo, sed ab eo qui dedit Episcopo facultatem eligendi, vt sentit Suarez loco citato num. 4. & cum eo Filiuc. *sup. num. 231. contra Sotum dicentem* (& quidem valde probabiliter) Episcopum eligentem dare tunc iurisdictionem electo, vide in expositione Bullæ, *lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 2. num. 3.* Nominem autem Episcopi intelliguntur etiam illi, qui electi sunt, & confirmati, siue habeant Episcopatum, siue non; degradatus verò non gaudet hac facultate, quia priuatur omnibus priuilegijs ratione ordinis concessis. Depositus autem verbaliter tantum, aut suspensus retinet, quia tantum priuatur vsu iurisdictionis ex suo officio, non alijs priuilegijs, vt Clericali priuilegio, & sic nec Episcopali priuatur proportionabiliter. Dixi, *eorum superiores*, vt sunt Archiepiscopi, Patriarchæ, Primates, tum etiam Cardinales. si non ex vi illius iuris citati, ex alijs concessionibus Papæ, vel consuetudine. Dixi, *nec non minoribus Prælatibus exemptis*, id est illi, qui non subdantur Episcopis: quales sunt superiores in aliquibus Religionibus, modò iuxta speciales constitutiones inferiores Prælatis non habeant confessionem designatam à suis superioribus, quibus standum erit; Parochi autem non sunt Prælatis, nec exempti, si quis tamen esset exemptus, & subiectus Papæ immediatè, probabile est, quod comprehenderetur hoc in casu, vt tenet Suarez *sup. num. 7* & Filiuc. *loco citat. num. 231. vers. Dixi etiam*, vbi addit, nõ comprehendi Vicarios Episcoporum; quia, inquit, solum ex commissione vtuntur iurisdictione. Ac probabile est oppositum, cum valde probabile sit hos Vicarios habere iurisdictionem ordinariam, vt dixi *sup. dub. 3.**

8 Aduertit Suarez *disp. sect. 2. num. 12.* & cum eo Filiuc. *sup. num. 232.* non esse alios in particulari, quibus iure Ecclesiastico competat, hæc facultas, cum in iure id non inueniatur. An autem liceat eligere alienum confessarium, vel cum alieno confiteri in aliquo casu, ex voluntate interpretatiua, aut præsumpta, dicitur *infra hoc dub. 7. s.*

9 Quæres tertio, quibus sit concessa facultas eligendi confessarium ex sola consuetudine. Nota consuetudinè ex se per se sumptam nõ dare facultatè eligendi confessariu, esset enim hoc contra ius diuinum, eo quòd omnes, excepto Papa, habent proprium Pastorem, vt dictum est *supra*, potest tamen esse testis, seu signu sufficiens, & interpret tacite licè

tit, & facultatis concessu pastoribus, quam dum videt, & tacet, ac non prohibet, videntur cõcedere, vt diximus *supra hoc cap. dub. superioribus*, & docent Syl. *confess. 2. §. 15.* Caiet. *verbo absolutio, c. 2. in fin. Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 9. num. 233.* & alijs. Dico igitur, Parochi ex consuetudine approbata possunt eligere sibi confessarium, modò sit ab ordinario approbatus, quia nunquam videmus Episcopos eis certum confessarium designare. Ita Sa *verb. Confessor 1. num. 1.* Villalobos *1. part. tract. 9. diff. 49. num. 15.* & cum alijs Suarez *disp. 27. sect. 3. n. 2. & 4.* vbi idè docet de omnibus Sacerdotibus; quia cum Sacerdotes sapißsimè diuersis locis celebrent, nec possint semper habere proprium Sacerdotem præsentem, decuit hanc facultatem ipsis concedi, ne aliquando conscij peccati mortalis celebrarent sine confessione; sicut ob eadem rationem conceditur Prælatibus in *cap. fin. de penitentijs.* Quod aut hæc facultas de facto Sacerdotibus sit concessa, consuetudo docet, Coninch *disp. 8. dub. 8. num. 61.* & Villalobos *supra*, ait: *Parece que está introducido, que los Parrochos se puedan confessar con otros Parrochos vecinos, aunque sean de otro Obispado, y que pueda el uno ayudar al otro, confessando sus parroquianos, como lo tiene fray Manuel Rodriguez tom. 1. cap. 60. aunque en esto se ha de mirar mucho la costumbre de cada Obispado.* Secundum quam, & iuxta modum, quo introducta reperitur, erit procedendum; quia illa indicat consentum superiorum adfuisse, & non esse reuocatam, quod sufficit: possent superiores reuocari huiusmodi facultatem, si vellent Filiuc. *sup. num. 234. qui num. 235.* consequenter tenet, si in quibusdam locis esset consuetudo, vt etiam laici subditi vnus Parochia confiteatur confessoribus alterius Parochia, illa etiã satis est. Vbi autè reperitur hæc quæstio, est quæstio facti, quæ ad nos nõ pertinet: tu consule tuæ Diocesis cõsuetudines.

10 Quantum autem ad peregrinos, seu iter agente, iam diximus *supra hoc cap. dub. 4. vers. Quoad tertium*, posse confiteri cum Parocho; aut alio approbato loci ad quem perueniunt, vide ibi, & Coninch *disp. 8. dub. 7. n. 61.* Quantum ad vagos, loco citato dixi teneri confiteri Parocho, aut alio approbato loci, vbi in veniuntur, vide ibi & Coninch *loco cit. num. 62.*

11 Quæres quarto, quibus sit concessa facultas eligendi confessarium ab homine; hæc quæstio est quidem facti, pendet enim hoc ex voluntate Pastorum, qui habent facultatem concedendi illam, ideo non potest dari certa regula. Regulariter eam habere solent Reges, & alijs Principes per priuilegia: & illi qui fruuntur priuilegio Bullæ Cruciatæ, aut alijs priuilegijs, aut luçantur aliquod iubileum; in quo conceditur talis facultas.

12 Circa supraddicta notã, facultatem concessam ad eligendam confessarium se extendere ad peccata mortalia, à quibus ipse concedens absoluerè potest; quæ si concedatur generaliter, non comprehendit casus ab eo reseruatos, *cap. si Episcopus, de penit. & remis. in 6.* quia in generali concessione non veniunt ea, quæ non esset quis in specie verosimiliter concessurus. Nec etiam si Papa concedat generaliter talem facultatem, extendit se ad casus sibi, vel Episcopo reseruatos, vt colligitur à simili ex *Clementin. 1. & ex extrauag. inter cunctas de priuileg.* sic etiam nec extenditur ad dispensationes

votorum, aut iuramentorum, nec ad censuras, sed ad summum ad excommunicationem maiorem non reservatam, quatenus eius absolutio est necessaria ad abolitionem à peccatis, ex cap. *nuper de sent. excommunic. Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 8. num. 237.*

13 Nota secundò, quòd si talis facultas detur indefinitè, & sine limitatione, non finitur vnicò actu, sed potest eam habens plures confessores eligere, vnum nunc, & nunc alterum, quia licet sermo simpliciter prolatus in odiosis intelligatur de primo actu, vt promissio dotis intelligitur de prima vice qua nupsit, l. *dotis promissio, ff. de iuro dot.* tamen in parum onerosis, & satis fauorabilibus fieri potest extensio ad plures actus, nisi aliter colligatur de mente concedentis. Bonacin. cum alijs *1. tom. disp. 5. quæst. 7. punct. 3. num. 4. & infra citandi.* Si vero detur expresse ad semel faciendam confessionem, finitur per vnum actum completum: si ad plures certos, vel tempus limitatum, finitur per plures illos actus, aut tempus, Syluest. *confess. 1. quæst. 7. Nauarr. cap. placuit de penit. dist. 1. num. 167. Filiuc. sup. num. 238. ex Suar. disp. 27. sect. 4. num. 7.*

14 Nota tertio, facultatem eligendi confessarium à Papa, vel Episcopo concessam, etiamsi concedatur, vt absolui possit à reservatis, non finiri per mortem Papæ, aut Episcopi. Ita cum multis Bonacin. *tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 3. num. 2. (quidquid Syluest. verb. Confess. 1. quæst. 7.) & dixi sup. hoc cap. dub. 5. quæst. 5.* Tum quia est gratia, & fauor, ideo remanet post mortem concedentis. Tum quia approbatio Sacerdotis ad confessiones facta absque limitatione, durat etiam mortuo, vel excommunicato Episcopo eam concedente, vt docent Suarez *disp. 26. disp. 3. num. 7. & disp. 27. sect. 4. Coninch disp. 8. dub. 10. num. 71. Henriquez lib. 7. c. 21. num. 7. Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 28. num. 75. & cum alijs Bonacin. supra.* Ergo, qui facultatè obtinuit eligendi confessarium, etiam pro reservatis, poterit mortuo concedente illum eligere. Hęc autem doctrina non est extendenda ad iurisdictionem Vicarij Episcopi, aut Visitatoris, nam Episcopo mortuo hæc expirat, & gesta eo mortuo sunt inualida, nisi fortè facta fuerint cū ignorantia mortis Episcopi longè distantis, tunc enim suppletur iurisdictione per errorem communem, & titulum coloratum. Henriq. *lib. 6. cap. 13. num. 2. & 12. & Bonacin. cum alijs sup. num. 3.* Quid si facultas supradicta concedatur ad beneplacitum? Respondedò, si concedatur ad beneplacitum Sedis, duras etiam mortuo Episcopo, quia Sedes nunquam moritur; si verò dicatur, ad nostrum beneplacitum, vel donec voluero, expirare Episcopo mortuo, vt habet communis, teste Filiuc. *supra num. 239. & dixi sup. dub. 5. quæst. 5. vide Bonac. sup. n. 3.*

15 Quæres quintò, an aliquando sufficiat facultas interpretatiua, vel præsumpta ad, hoc vt quis sibi possit eligere confessarium, Syluest. *confess. 1. quæst. 1. D. Bonaent. in 4. disp. 21. in exposit. littera, & aliqui affirmant, alij cum Suar. disp. 22. sect. 4. num. 6. negat, quorum sententiam existimo tutiorem veriore, ac sequendam modo explicando.* Dico igitur; si præsumptio fundetur in aliquibus signis, quæ sufficienter indicent præsentem voluntatem superioris concedentis facultatem, censetur facultas concessa, & valet facultas eo modo præ-

sumpta, quia præsumptio nihil aliud est, quàm estimatio de voluntate superioris sufficiente ad dandam facultatè; ergo si huiusmodi præsumptio fundetur in prædictis signis, censetur facultas data implicite, & tacite, etsi non expresse: quomodo autem id fiat, pendet ex arbitrio prudentis, & ex consuetudine declarante consensum superioris. Quòd si præsumptio non fundetur in talibus signis, probabilius, & certius videtur, non sufficere; quia tunc non sufficit ad dandam iurisdictionem de præsentem, quæ omnino requiritur ad validitatem huius Sacramenti, vt dixi *hoc cap.* nam si tantum sit existimatio de consensu futuro superioris, coincidit cum rati habitatione, de futuro quam non sufficere, dixi *loco citato.* si autem de consensu præsentem, tunc necessè erit, vt fundetur in aliquibus signis, quibus deficientibus, præsumptio non sufficet. Dixi, *probabilius*, nam opposita sententia, ob autoritatè Doctorum non caret probabilitate, vt sentit Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 9. num. 242.* quod ego limitarem, casu quo præsumptio esset de præsentem, & non de futuro, v. g. quando proprius Parochus videt suum subditum confiteri cum alieno approbato, & tacet potens impedire, tunc enim censetur consentire, maximè si alienus sit ipsius amicus.

16 Ex dictis in quæstiuncula quinta inferri potest, quid dicendum in casibus sequentibus, de quibus videndus Henriq. *lib. 3. de penitent. cap. 13.* Primus est, an absente Parocho per aliquod tempus, nullo relicto Vicario, liceat confiteri alieno. Respondeo negatiuè, nisi ex aliquo signo, alias dato à Parocho præsumi possit de eius voluntate, vt quia alia vice significauit se ita velle, si autem non significauerit, non licebit, nec valebit confessio talis, sed recurrendum est ad Vicarium Episcopi, vel ad Episcopum, vt provideat. Quod si sine in tali loco regulares priuilegiati, poterit fieri tunc cum illis confessio. Constat ergo solam absentiam Parochi non dare iurisdictionem. Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 9. num. 243.*

17 Secundus, an si Parochus moriatur, vel ita repente ægrotet, vt non possit dare facultatem, liceat alieno confiteri. Respondeo negatiuè, nisi adsit talis consuetudo; vel nisi Parochus dedisset aliquod signum suæ voluntatis: idem dic in casu, quo Parochus excommunicaretur, vel suspenderetur nominatim, & publicè; ad Episcopum tunc pertinet providere de successore, ideo ad ipsum, aut eius Vicarium est recurrendum. Filiuc. *sup. num. 244.*

18 Tertius est, an si quis roget Parochum, vt audiat ipsius confessionem, Parochus autem negat, vel quia non potest, aut quia non vult, possit alteri confiteri. Respondeo negatiuè; eo scilicet præcisè, quia non vult audire illum, vel quia non potest; quia potest velle alio tempore, & velle dilationem, & nihil cogitare de facultate concedenda, vt poenitens alteri confiteatur. Filiuc. *supra num. 245.* Dixi, *præcisè, &c.* nam si poenitens petijt licentiam à Parocho alteri confitendi, & ille eum denegauit, dicitur quæst. seq.

19 Quartus casus est, an quando poenitens habet causam rationalem non confitendi cum suo Parocho, possit cum alieno absque expressa, aut alia Parochi licentia, v. g. si foemina peccauit cum ipso Parocho, aut si timet sollicitandam iterum in confessione, aut ipsum reuelaturum confessionem, aut

si poenitenti ex confessione cum proprio maximum imminet damnum in vita honore, aut fama, aut pecunijs, aut si illum scandalizauit, puta si cognata Sacerdotis, vt mater, filia, vel soror fecit adulterium, vel si est odium inter poenitentem, & Parochum: aut si graues incidunt cause, quas non expedit dicere Parocho, aut Prelato, aut si poenitens præ verecundia maxima timet celaturum aliquod peccatum. Respondet Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 9. num. 246* negatiue: habere quidem causam ad petendam licentiam, sed non ex eo quod dicta concurrant, censetur concessa; & ad primum exemplum, quod solum ipse affert, respondet cum Suarez *disputat. 27. sect. 4. numer. 19.* posse cum eodem confessore, cum quo peccauit, quia id nullo iure est prohibitum, & potest esse emendatus, & rite conferre Sacramentum. Quid si foemina timeat in ipsa confessione consensuram in peccatis? Quærat alium approbatum. Quid si non inueniat? Petat facultatem à suo Parocho alteri confitendi. Quid si eam neget? Respondetur, ad hoc *questione sequenti*: ad alia exempla responderi potest, quod petat licentiam à suo Parocho ad confitendum cum alieno, quod si eam neget, faciet quod dicitur *quæst. seq.*

12 Quæres sextò, an satis sit petere licentiam à proprio, confitendi cum alieno, quamuis non concedatur. Syluest. *confessor. 1. quæst. 6.* Nauarr. *cap. placuit de poenitent. distinct. 1. num. 38.* & alij multi apud Suarez *disputat. 27. section. 1. num. 11.* & docent Henriquez *lib. 6. cap. 13. num. 4.* & dicit probabile Diana *3. part. tract. 4. resolut. 79* affirmant sufficere in casibus dictis, in quarto casu licentiam petere, etsi denegetur, & licentiam petitam haberi pro concessa, & tunc dari à Pontifice, vel superiore confessoris, Suarez *supra nu. 20.* cum alijs, quos sequitur Filiucius *tom. 1. tractat. 7. cap. 9. num. 247. 248.* & 249 asserunt Parochum grauius peccare negando tunc licentiam, sed tamen eam, etsi male, neget non haberi pro concessa, nec posse cum alieno confiteri, sed quod recurrat ad superiorem; quod si id facere non potest, differat confessionem; si verò esset periculum tantum vnius, aut alterius peccati, tunc, ait, fiat confessio de alijs proprio confessori, & illud, vel illa referuentur in aliud tempus, quod posse fieri diximus, dum de integritate confessionis ageremus, *hoc lib. cap. 6. dub. 4.*

23 Ego autem cum bona venia tantorum Doctorum dico, aut talis poenitens est in articulo mortis, aut extra illum, si est in articulo mortis, vel eius probabili periculo, poterit tunc absque alia licentia confiteri cum alio, etiam simplici Sacerdote, vt diximus *supra hoc cap. dub. 2. num. 6.* si est extra dictam necessitatem, aut instat præceptum confessionis, aut non; item, aut periculum timeatur ex tota confessione, aut solum ex manifestatione alicuius peccati: dico ergo, si instat præceptum, & periculum timeatur ex tota confessione, puta quia timeatur reuelatio confessionis, aut sollicitatio poenitentis, aut damnum corporis, & confessarius poenitenti licentiam confitendi cum alieno petitam denegat, licentia petita, tunc censetur pro comissa, & poterit cum alieno approbato tamen ab Ordinario, confiteri: si

verò solum timeatur periculum ex manifestatione alicuius peccati, tunc non sufficit licentia petita, & non obtenta, sed requiritur expressa; poteritque tunc fieri confessio aliorum peccatorum eidem Parocho, reseruato alio ad aliud tempus. Quod si præceptum non instet, tunc differat confessionem ad tempus opportunum. At si tempus diu differatur, expediatque valde poenitenti confiteri, existimo valde probabile esse, posse tunc, licentia petita, & non obtenta, valide cum alieno confiteri, talis enim præsumi rationabiliter potest voluntas patris Ecclesie.

24 Sed diceres, an si confessarius sit ignarus, sit liberum poenitenti absque alia licentia cum alieno confiteri. Suarez *disputat. 27. section. 2.* ait esse probabile, quamuis non sit in vsu, eo in casu, omnes fideles habere ius eligendi sibi confessarios, ex capit. *placuit 9. question. 2. de poenitent. distinct. 6.* Ita Nauarr. *in dist. capit. placuit, de poenitent. distinct. 6.* & alij apud Coninch *disputat. 8. dub. 8. num. 63.* Quam opinionem ait non esse improbabilem si confessarius est valde ignarus, nullusque sit alius Parochi coadiutor, & Parochus negat licentiam petitam, ad hunc non possit Episcopus; ipse tamen *num. 64.* hanc sententiam non admittit, & merito; nam daretur subditis occasio calumniandi suos Pastores tanquam ignorantes. Nec obstat *dist. cap. placuit de poenitent.* quia si rectè perpendatur, patebit non loqui in hoc casu. Concludit Coninch *supra num. 64.* quòd quando quis non potest sine graui incommodo confiteri proprio Sacerdoti ne quidem partialiter aliqua peccata reticendo; nec potest habere licentiam alteri confitendi, aut quando proprius Sacerdos abest, nec est alius qui in poenitentem habeat iurisdictionem, tunc, ait, si adsit grauis valde necessitas confitendi, possit sustineri, poenitentem posse alicui alteri confiteri simul mortalia, & venialia, in qua hic saltem habet iurisdictionem, cum onere tamen confitendi mortalia alicui habenti in ea iurisdictionem.

25 Quæres septimò, an habens facultatem eligendi confessarium, possit eligere quem voluerit Sacerdotem, an potius teneatur eligere approbatum ab Ordinario. Respondeo teneri eligere approbatum ab Ordinario, vel habens Beneficium Parochiale, sub quo comprehenduntur Parochi, Episcopi, & Abbates. Ita Suarez *disputat. 27. sect. 4. num. 9.* cum alijs Bonacina *disputat. 5. punct. 3. num. 5.* & dixi in expositione Bullæ *lib. 1. c. 7. cap. 1. dub. 1. num. 7.* etiamsi id non exprimatur in facultate. Ratio est, quia teneretur hic eligere Sacerdotem idoneum ad audiendas confessiones: at post Tridentin. *sess. 23. cap. 15.* nullus censetur idoneus ad audiendas confessiones secularium, nisi habeat Beneficium Parochiale, vel sit approbatus ab Ordinario, vt *dub. sequenti* constabit; ergo. Et confirmatur, quia in generali concessione non veniunt ea, que superior non concederet, si specialiter rogaretur: Summus autem Pontifex non concederet in specie alicui facultatem confitendi cuicumque Sacerdoti, cum periculum sit, vt poenitens Sacerdoti rudi, & indocto confiteatur. Vnde, quando Episcopus dat facultatem alicui, vt possit eligere quem voluerit in

Confessarium, etsi Sotus in 4. distinct. 18. quest. 4. artic. 3. existimet posse eligere etiam simplicem Sacerdotem, siue secularem, siue regularem, nam, ait, ex tunc censetur Episcopus illam approbare: verius tamen, & tenendum est, debere eligere approbatum ab Ordinario modo dicto, propter rationes ibi adductas; modo Episcopus non expresserit, se ex tunc approbare quem alter elegerit, vt bene limitat Rodriguez in Bulla, in additione ad §. 9. n. 123. Secus si id non expresserit, nam sic videtur se iuri communi, & dispositioni Tridentini conformare, consequenter dicendum, quando regulares in aliquibus festiuitatibus concedunt subditis suis facultatem, vt absolui possint à quo maluerint, non posse eligere simplicem Sacerdotem, sed tenentur cum approbati à suis superioribus confiteri, vt docet Rodriguez supra. Possunt tamen Prælati Religionum concedere suis subditis licentiam, vt possint confiteri cum simplici Sacerdote, quamuis non sit ab Ordinario approbatus, quia id de iure possunt, cui non derogauit Trid. loco cit. vt dicitur dub. seq. & tenet cum alijs Villalobos 1. p. tract. 9. diff. 49. num. 10.

26 Dixi, post Trident. nam ante illud: solo iure communi spectato, tam à Parocho, quam ab alio habente facultatem eligendi confessarium, poterat eligi quilibet Sacerdos, qui secundum ius naturale, & diuinum esset idoneus, etiamsi non haberet iurisdictionem, vel approbationem Episcopi, vt habet communis ex Suar. disputat. 28. sess. 3. num. 4. ex cap. placuit. de pœnitent. distinct. 6. & cap. omnis vtriusque sexus de pœnitent. & remiss. Olim quilibet Sacerdos censebatur idoneus, ad hoc vt à Parocho, vel alio proprio posset facultas delegari, modò non esset excommunicatus, aut alia censura ligatus, vt late Nauarr. in dict. cap. placuit, præcipue num. 49. & alij apud me ipsum in expositione Cruciatæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 3. num. 13.

Dub. 7. Quisnam censeatur cōfessarius idoneus ad ministrandum valide hoc Sacramentum iuxta Trid. sess. 23. c. 15. n. 6.

Dixi, iuxta Tridentinum, nam olim quælibet Sacerdos censebatur idoneus, ad hoc vt de licentia proprii Pastoris posset audire illius subditos, qui non erat excommunicatus, aut alia censura ligatus, vt dixi dub. proximo in fin. loquimur, ergo post Tridentin.

1 Conclusio communis est certa: ille dicitur confessor, aut confessarius idoneus, vt validè hoc Sacramentum ministret, qui habet Beneficium parochiale, aut aliàs est approbatus ab Ordinario per examen, aut alio modo sibi bene viso. Ita expresse statutum est in Tridentin. sess. 23. cap. 15. de reformat. his verbis: *Decernit tamen sancta Synodus, nullum, etiam regularem, posse confessiones secularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur necessarium, idoneus iudicetur, & approbationem, qua gratis detur, obtineat, priuilegijs, aut consuetudine quacumque, etiam inmemorabili, non obstantibus.*

2 Ex verbis Concilij colligitur primò, Sacerdotes non Parochum, aut non approbatum ab Ordinario, non solum peccare mortaliter vsurpatione indicij ministrando hoc Sacramentum, sed etiam ipsum Sacramentum esse irritum, & nullum, vt expresse iudicant illa verba: *Nullum posse secularium confessiones audire, nisi, &c.* & prouaui in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 1. numer. 5. & tenet communiter Doctores, apud Suarez disputat. 28. sess. 4. num. 9. & 14. Bonacinam 1. tom. disputat. 5. quest. 7. punct. 4. §. 1. num. 9. & Coninch diff. 8. dub. 7. Excipe tamen articulum mortis, aut quando pœnitens solum habet venialia, nam in ijs casibus, vt dixi supra, & in Bulla loco citato, potest simplex Sacerdos absoluere, etiamsi non sit approbatus ab Ordinario. Ratio, ob quam Sacerdos debet esse hoc modo approbatus ab Ordinario, est, quia Sacerdos non potest valide administrare hoc Sacramentum, nisi iurisdictionem habeat; iurisdictionem autem non conceditur, antequam Sacerdos approbetur idoneus per examen, aut alia ratione.

3 Secundò colligitur, hoc decretum non habere locum in regularibus, nisi respectu confessionum secularium, hoc est, non posse audire confessiones secularium, nisi sint approbati ab Ordinario: bene verò regularium modò sint approbati à suis superioribus regularibus. Nauarr. cap. 4. num. 7. Doctores citati, & alij communiter. Patet ex illis verbis Concilij: *Nullum etiam regularem posse confessiones secularium audire:* ex quo patet ius antiquum regularium circa hoc manere illæsum, nec à Trident. fuisse immutatum, vide in expositione Bullæ loco sup. citat.

4 Tertio colligitur, obtinentem Beneficium, cui est annexa cura animarum, esse idoneum Sacramenti pœnitentiæ ministrum, & nulla alia indigere approbatione: patet ex Tridentin. ibi: *Nisi habeat Beneficium parochiale.* Ita Doctores cõmuniter: & ratio est, quia talis censetur approbatus (quoad suas oues) eo ipso, quod iudicatur idoneus ad tale Beneficium: dimisso tamen Beneficio amittit hanc aprobationem, & idoneitatem, vt cum Suarez disputat. 26. sess. 4. numer. 20. dixi in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 1. num. 6. & docent Filiucius tom. 1. tractat. 7. cap. 7. num. 256. Coninch disputat. 8. dub. 7. num. 49. & hanc sententiam existimat Villalobos 1. part. tract. 9. diff. 55. num. 5. valde probabilem, & debere practicari; quidquid Rodriguez in addit. ad bullam §. 9. num. 2. Nomine autem Beneficij Curati, seu Parochialis intelliguntur etiam superiora Beneficia, quæ in hoc foro habent ordinariam iurisdictionem, vt Episcopatus, & quædam Abbatiæ, & Archidiaconatus, nonnullæque aliæ dignitates. Non autem Prælaturæ Regularium, vt bene Suarez supra num. 21. quia non sunt Parochiale Beneficium, quod Concil. Trident. requirit, neque eorum iurisdictionem est in seculares, respectu quorû Tridentinum requirit approbationem. Vide Reginald lib. 1. c. 16. n. 189.

5 Quarto colligitur non sufficere, vt aliquis sit Doctor in Theologia, aut iure Canonico, aut quod communi consensu iudicetur idoneus ad hoc munus obeundum, & censetur appro-

Probatus: nam Concilium expresse requirit approbationem Episcopi in eo, qui non habet beneficium Parochiale, ibi: *Nullum etiam regularem, &c.* adeo ut nemo ratione doctrinæ, aut sanctitatis, aut dignitatis cuiuscumque exceptus, videatur, nisi habeat parochiale Beneficium, ut dixi loco citat. *Bulle, n. 6.* Potest tamen Episcopus, hos doctos sine examine approbare; nam Concilium dicit: *Aut alia ratione approbatus* id est per examen, aut alia ratione benè visâ Episcopo: vsu tamen, & benè quidem, receptum est, ut nullus admittatur ad audiendas confessiones absque prævio examine. Bonacina *supra num. 10.* Censetur autem Episcopus approbare aliquem hoc ipso, quod sciens, & volens ei præcipit, ut confessiones audiat. Coninch *sup. n. 49.* Bonacin. *sup. n. 10.*

6 Nomine verò Episcopi approbâti in hoc loco, intelligitur quilibet habens iurisdictionem Episcopalem, ut Vicarius Generalis Episcopi, qui personam Episcopi sustinet, & eius personam gerit: Capitulum Sede vacante, quod succedit in iurisdictione Episcopi, *cap. dum olim de maioritar. & obediunt.* Item, alius habens iurisdictionem Episcopalem in populum exemptum à iurisdictione ordinaria; non verò Episcopus, tantum titularis, quia nullum habet populum, sibi subditum; neque Episcopus electus tantum, quia neuter habet iurisdictionem: nec Generales, aut Prouinciales Religionum; nam etsi ij habeant iurisdictionem quasi Episcopalem in suos, non verò in seculares, ut eum Suarez, & alijs, dixi in expositione *Bulle, lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 2. num. 2.* & docent Filiuc. *tom. 1. tractat. 7. cap. 7. nu. 257.* Possunt autem ij Prælati approbare suos subditos, quoad suos regulares. Hinc fit Parochium non posse aliquem, etsi doctissimus sit, approbare villo in casu, ut probaui in *Bulle §. 7. dub. 2. num. 2.* non enim hic comprehenditur nomine Episcopi, cuius approbationem necessariò requirit Tridentinum, quare Parochus nunc non poterit dare facultatem suo subdito, ut confiteatur cum alio non approbato ab Episcopo, modo dicto, Coninch *sup. dub. 4. num. 28.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 12.* nam ut diximus, Parochus non potest Sacerdotes approbare ad audiendas confessiones. Dixi, nunc, nam olim ante Trident. poterat Parochus dare facultatem suis quibusconfitendi cuilibet Sacerdote, etiam non Parocho, nec approbato, modò esset idoneus, id est, non excommunicatus, nec alia censura ligatus, ut dixi hoc dub. in initio, & dub. antecedent. in fin.

7 Nota approbationem Episcopi ad audiendas confessiones nihil aliud esse, quàm autentikum testimonium, quo approbatus declaratur idoneus, cui hoc munus committatur. Quare præcisè per approbationem non confertur vllum ius, seu iurisdicção aliqua ad audiendas confessiones, sed solum declaratur persona idonea, cui illa conferatur; sicque potest Ordinarius aliquem approbare, nulla data iurisdictione, quo in casu inuulidè absolueret sic approbatus, donec ei ab Episcopo iurisdicção, seu licentia audiendi confessiones concedatur, ut dixi cum alijs in expositione *Bulle lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 2. num. 1. & dub. 3. num. 3.* Poterit tamen talis eligi virtute Cruciatæ, ut dixi, loco citat. *dub. 3. num. 5.* At communiter

Episcopus non approbat; nisi concedendo iurisdictionem in certas, vel in omnes personas suæ Diocesis. Hinc fit, approbatum ab Ordinario solum ex vi approbationis habere approbationem, & potestatem iuxta modum, & formam approbationis, & concessionis iurisdictionis: unde qui approbatus est ad vnu oppidum, vel ciuitatem, non potest validè oues alterius ciuitatis, vel oppidi ratione istius approbationis absolueret, & qui approbatus est ad audiendas confessiones Clericorum, non potest valide seculares absolueret: & qui ad confessiones virorum est approbatus tantum, non potest confessiones foeminarum valide audire: & qui ad annum tantum est approbatus, anno elapso, cessat approbatio: facultas enim delegata ultra intentionem delegantis, & concedentis non operatur. Similiter qui habet Beneficium parochiale, de iure communi tantum habet iurisdictionem in suas oues, unde alienus sine proprij licentia, secluso priuilegio, valide non absoluit: qui si Beneficio Parochiali renuntiat, vel eo per sententiam priuatur, iam non censetur approbatus, & expirat approbatio, ut dixi supra hoc dub. num. 4. & cum alijs docet Henriquez videndus *lib. 3. de poenitent. cap. 6. numer. 3.* vide de ijs in expositione Cruciatæ *lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 2. num. 2. vbi num. 3. dixi, posse Episcopum aliquem approbare simpliciter, & absolute, ac ample, ad omnes personas, & loca suæ Diocesis; vel strictè ad certas personas, & loca. Vbi etiam dixi approbatum in aliqua ciuitate, oppido, vel Diocesi, quamuis sæpè recedat, & ad eum locum redeat, semper retinere eandem approbationem, donec à concedente, vel eius successore reuocetur: quæ approbatio non cessat morte Episcopi, quia est quædam gratia; modò tamen non sit concessa ad tempus determinatum, vel ad Episcopi beneplacitum. Vide ibi & Henriquez supra num. 7. vide supra hoc cap. dub. 6. vers. Nota tertio ac Bonacinam *tom. 1. disp. 5. q. 7. puncto 4. §. 1. num. 16.**

8 Nota etiam, approbationem factam ab Episcopo excommunicato denunciato, validam esse, ut docent Henriquez *lib. 6. cap. 6. num. 4.* & Emanuel Sa, *verb. Confessor, num. 8.* quia non est delegatio iurisdictionis, sed concessio licentiæ.

9 Quæres tamen primò, vtrum Sacerdos censetur sufficienter approbatus, & consequenter habere iurisdictionem ad absolendum, quando probabiliter credit Episcopum, aut Summum Pontificem ratam habiturum ipsius absolutione. Solutio huius quæstionis pendet ex illa, qua *cap. dub. 5. quæst. 1. & dub. 6. quæst. 5.* vbi resolutum fuit, ratihibitionem de futuro non dare iurisdictionem actualem de præsentibus: necessariò requisitam ad huius Sacramenti validitatem, nisi adsit consensus, seu voluntas saltem interpretatiua de præsentibus, cum aliquibus signis significantibus superiorem videntem, & tacentem censi consentire. Vide ibi & Bonacinam *tom. 1. disp. 5. quæstion. 7. punct. 4. §. 1. numer. 13.* vbi nobiscum sentit.

10 Quæres secundò, an approbatio à Concilio Tridentino requisita, debeat fieri ab Episcopo poenitentis, vel ipsius confessarij: in hac re sunt tres opiniones, quas retuli, & examinaui in expositione *Bulle, lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 2.*

per totum. Quarum probabilior est, deberi approbati ab Episcopo ipsius confessarij approbandi, vt tenent ibi citati pro hac sententia, quibus adde Villalobos 1. part. tractat. 9. diff. 56. num. 3. Filiuc. tom. 1. tractat. 7. cap. 9. num. 260. & Bonacinam tom. 1. disputat. 5. quest. 7. punct. 4. §. 1. numer. 15. Fundatur hæc sententia in quibusdam declarationibus Cardinalium, de quibus loco citato Bulla ex Suarez disputat. 28. sectio. 6. num. 6. & 7. & quia approbatio est actus iurisdictionis, qui exercetur in subditum; ergo approbatio faciendae est ab Episcopo, cui subditus est confessarius, qui approbatur. Consequenter inferunt Doctores huius sententiæ, Episcopum non posse approbare in confessarium suorum subditorum, eum qui nullo modo est ei subditus, bene verò si aliqua ratione sit eius subditus, v. g. ratione alicuius ministerij, ad quod obligatur in ipsius Episcopatu, aut ratione domicilij, aut habitacionis; quia hoc de iure antiquo eis licet, quod non est derogatum à Tridentino, vt confirmat praxis, vt patet in regularibus, qui aliquo modo ratione domicilij, & habitacionis in territorio Episcopi, quæ subiectio sufficiens est, vt ab illo approbentur, alioquin Religiosi exempti à nullo Episcopo possent approbati, quod est contra Concilium. Ita citati, ex Suarez sup. n. 13. & 14. & habet Reginald. lib. 1. n. 187. & 203.

11 Nihilominus loco citato Bulla, num. 3. & 11. dixi, valde probabile esse, posse Episcopum approbare alienum, & non subditum, etiam si maneat alienus, ad confitendum suas oves, aut se ipsum, modò alienus subijciat se Episcopo quoad examen, quam subiectionem dixi sufficere, sicut sufficit in regularibus; & quia approbatio non est actus iurisdictionis contentiosæ, & in foro exteriori, quæ fiat in inuitum, sed voluntaria, in foro interiori, & sine strepitu iudicij.

12 Quærestertio, an Sacerdos approbatus à suo Episcopo petere debeat licentiam à Parochis illius Dioecesis, in quorum Parochia audit confessiones. Respondeo teneri de bene esse; & ex æquitate, non tamen vt validum sit Sacramentum. Quid si Episcopus concedat approbationem, & licentiam cum onere, aut conditione, vt petat licentiam à Parocho, aut vt Parochus consentiat: aliqui putant talem concessionem esse conditionatam, consequenter ea deficiente esse nullum Sacramentum; verius tamen est, esse tantum modum, qui debet ex æquitate tantum seruari, cōsequenter eo deficiente Sacramentum esse validum; vt à simili docent Doctores de matrimonio contracto ab eo, qui mandatum acceperat ad contrahendum, seruata Tridentini forma. Ita Bonacina tom. 1. disputat. 5. quest. 7. punct. 4. §. 1. num. 18. vide Henriquez lib. 3. de penitent. cap. 12. & Coninch disputat. 8. dub. 3. num. 12. & 29. Constat ergo ex his, Sacerdotem, qui obtinuit ab Episcopo licentiam audiendi confessiones in alterius Parochia independenter à voluntate, & consensu parochi, non indigere de rigore iuris, sed ex æquitate, consensu Parochi; Episcopus enim habet iurisdictionem in tota sua Dioecesi, independenter à Parochis, & potest inuitis Parochis salutis suarum ouium consulere. Similiter confessarius, qui

fuit approbatus à suo Episcopo, si postea obtineat priuilegium à Summo Pontifice audiendi confessiones omnium fidelium, non indiget licentia Episcopi, aut Parochi, alioquin inutile esset priuilegiū. Bonacin. sup. n. 18. cum Coninch loco cit.

13 Quæres quarto, an sufficiat petere approbationem, si iniuste negetur, vt sit verè approbatus, & possit eligi per Bullam, aut aliud priuilegium. Respondeo, quoad saculares Sacerdotes partem negantem esse omnino certam: quoad regulares, Henriquez, & Rodriguez à me citati in expositione Cruciatæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 8. n. 2. docent satis esse, petiisse legitime approbationem, si ea iniuste (secus si iuste) denegetur, veriustamen est, non manere tunc approbatus, vt probant dubio citato, vbi etiam soluta sunt fundamenta, & argumenta contrariæ sententiæ: vide ibi.

14 Quæres quinto, an Sacerdos qui ab vno Episcopo fuit approbatus in vno loco, vel Dioecesi, censeatur sufficienter approbatus pro omnibus locis, ita vt possit in confessarium vbique eligi ab habente Bullam, vel facultatem eligendi confessarium ex alio capite. Certum est hunc approbatum, secluso priuilegio, vel facultate eligendi confessarium, solum posse validè absolueret subditos Episcopi approbantis, quia solum ex vi approbationis habet in illos iurisdictionem; at iurisdictionem est omnino requisita ad huius Sacramenti validitatem. Quod ergo inquirimus, an hic approbatus, v. g. in Dioecesi Valentina, possit vbique terrarum eligi in confessarium ab habente Bullam vel aliam facultatem eligendi confessarium. Affirmat Henriquez lib. 3. de penitentia, cap. 6. inum. 7. & lib. 7. de indulgent. cap. 12. num. 4. & alij apud Bonacinam tom. 1. disputat. 5. quest. 7. punct. 4. §. 1. num. 21. & apud me ipsum in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. dub. 2. num. 7. Alij vt Bonacina loco citato, Suarez, & alij apud me ipsam vbi supra num. 5. & 6. id negant: quid autem ego senserim in hoc graui dubio, dixi abunde dub. citato, vide ibi, & dub. 3. vbi quæritur, an quilibet approbatus ab Ordinario possit, vbique terrarum eligi in confessarium. Vbi etiam agitur, an approbatus ad certas personas, v. g. ad audiendas confessiones Clericorum, vel virorum tantum, possit à secularibus, vel forminis per Bullam eligi, & in eodem dub. 3. §. num. 10. vbi exagitaui an Parochus possit dare suis ouibus licentiam confitendi cū approbato alterius Dioecesis.

15 Quæres sexto, an Parochus ex vi suæ approbationis, ipso iure sit approbatus pro tota Ecclesia, ita vt possit ratione Bullæ extra suam Dioecesim, vbique terrarum eligi: in hac questione partem affirmantem, si simpliciter fuerit approbatus, securus sum in expositione Cruciatæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 4. Dixi, ratione Bullæ (idem dic de alio priuilegio) nam ex vi suæ approbationis, & Beneficij parochialis, certum est solum posse validè absolueret suas oves, extra articulum necessitatis, cum solum ex vi illius in eas habeat iurisdictionem.

16 Quæres septimo, an approbatio semel concessa possit reuocari: huic satisfeci in expositione Bullæ, lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 7. n. 2. & 1. vbi à n. 4. exagitaui, an confessarius semel ab Episcopo approbatus,

probarus, si deinde reprobetur: possit virtute Bullæ eligi, vide etiam de prima quæstione Filiuc. tom. 1. tract. 7. c. 9. q. 12.

20 Quæres octauò, vtrum ille cenfeatur approbatus, & consequenter idoneus ad audiendas confessiones, qui fuit approbatus ab Episcopo sciente illum non esse idoneum. Respondeo, probabilius esse, non manere approbatum. Ita Suar. *disp.* 28. *sect.* 5. num. 7. Reginald. *lib.* 1. num. 297. & Bonacina tom. 1. *disp.* 5. *quæst.* 7. *punct.* 4. §. 1. num. 29. nam Tridentin. *sess.* 23. *cap.* 15. exigit vt Sacerdos non habens Beneficium parochiale iudicetur idoneus, hic autem non iudicatur, vt talis; ergo, &c. Secus si bona fide iudicatur vt idoneus, quamuis reuera non fit; nam verè iudicatur idoneus, & aliter aperiretur via multis scrupulis. Ita citati. Ex quo fit, ad completam approbationem requiri iudicium, quo iudicetur idoneus interius, & externi approbationis cum concessione iurisdictionis. Coninch *disp.* 8. *dub.* 7. num. 49. & cum alijs Bonac. *sup.* n. 30. *et* 31.

21 Quæres nonò, an approbatio danda sit in scriptis. Respondeo, non requiri ad eius validitatem, vt detur in scriptis: tum, quia Concilium ad approbationem non requirit scripturam: tum quia per se loquendo, scriptura non est de necessitate gratiæ, & priuilegij, vt cum communi DD. docet Bonacin. in *tract.* de *legib.* *quæst.* 5. *punct.* 1. Idè dic de facultate absoluendi à reueratis, constat ex viue vocis oraculo Clement. VIII. circa decretum, quod incipit: Sexta Congregatio, & adducit Quaranta, *verb.* *Casus reservatio.* Expediit tamen prædictam approbationem dari in scriptis, vt in hac Diocesi practicatur, vt sic possit eà exhibere confessarius, quoties opus esse iudicauerit. Quod non videtur procedere in Parochis, nam ij per collationem Beneficij, cui est cura animarum annexa, censentur sufficienter approbati. Bonacin. tom. 1. *disp.* 5. *quæst.* 7. *punct.* 4. n. 32.

22 Quæres decimò, an approbatio debeat dari gratis. Respondeo affirmatiue, patet expresse ex Trident. *sess.* 23. *cap.* 15. At si gratis non detur, et si illicitè fiat, valida tamen erit; quia Tridentinum loco citato, non irritat approbationem gratis non concessam, sed tantum præcipit eam gratis dari. Bonacin. *sup.* nu. 33. vide Suarez *disputat.* 28. *sect.* 5. num. 10.

23 Cætera de approbatione confessarij, & quis censetur approbatus ab Ordinario, ad hoc vt possit eligi ratione Cruciatæ, dixi abundè in expositione Cruciatæ *lib.* 1. §. 7. *cap.* 1. Et quia multoties in superioribus mentio facta fuit de regularium approbatione, operæ pretium erit, vt seorsum de ea ac eorum facultate aliqua resolutoriè dicamus.

Dub. 8. In quo aliqua de approbatione Regularium resoluuntur.

1 S Vppone regulares posse approbari in confessarios, vel a suis superiorib⁹ regularibus, quoad suos subditos regulares: vel ab Episcopo ad audiendas confessiones suarum ouium secularium,

De approbatione Regularium quoad se ipsos, & eius effectus.

2 D Ico igitur primò, Ordinarij, qui regularibus concedunt licentiam audiendi confessiones aliorum regularium, sunt Generales, & Prouinciales, ac horum Vicarij vices illorum tenentes, ij enim Religiosos approbant; quia habent quasi Episcopalem auctoritatem. Ita Henrig. *lib.* 3. *de pœnit.* *cap.* 7. num. 4. Rodrig. in *Bull.* §. 9. nu. 11. & alij. Vnde sicut Episcopi possunt casus referuare, & alijs dare facultatè ab ijs absoluendi, sic supradicti, vt docent DD. citati. Priores autem, aut Guardiani, alijque similes his Prælati approbare in confessarios suos subditos minime possunt; sunt enim ij veluti Parochi, vt ait Rodrig. *sup.* num. 12. quare sicut Parochus iure communi non potest sibi casus referuare, nec absoluere à referuatis suo Episcopo, ita nec ij inferiores Prælati sine licentia superioris Prælati. Idem à fortiori dicendum est de confessarijs regularibus non Prælatis.

3 Dico secundò, secundum ius commune regularis subditus confiteri non potest nisi cum suo Prælato, qui est veluti eius Cura, vel cum approbatus ab ipso: quare Religiosi vnus Ordinis confiteri non possunt cum Religiosis confessarijs alterius Ordinis, quamuis approbati sint ab Episcopo, quoad sæculares. At de licentia expressa Prælati (de qua *concl. seq.*) possunt confiteri cum Sacerdote regulari diuersi Ordinis; habent enim Prælati in suos regulares quasi Episcopalem auctoritatem, possuntque iurisdictionem concedere cuilibet Sacerdoti idoneo, quæ facultas non est derogata per Trident. *sess.* 23. *cap.* 15. vt dixi *dub. proximo num.* 5. & docent Rodrig. *supra num.* 13. Bonacin. tom. 1. *disp.* 5. *quæst.* 7. *punct.* 4. §. 1. num. 25. & cõmuniter DD. quia Trident. solum loquitur de approbatione confessariorum quoad sæculares, non verò quoad ipsos regulares. Vide Nauarr. *cap.* 4. num. 2. Aduertit tamen Rodrig. tom. 1. *quæst.* 21. *artic.* 3. & cum eo Villalobos 1. *part.* *tract.* 9. *diff.* 49. num. 13. in Religione S. Francisci quemlibet regularem à suo Prælato approbatum, esse idoneum confessarium pro omnibus eiusdem Ordinis, nisi fortè in aliqua Prouincia statutum sit, vt regulares illius Prouinciæ confiteri non possint cum regularibus alterius Prouinciæ.

5 Dico tertio, vt regularis confiteri possit cu confessario alterius Ordinis, requiritur licentia expressa superioris, & non sufficit præsumpta (quidquid Rodrig. in *Bull.* §. 9. nu. 15.) sicut laicus absque expressa sui Parochi licencia non potest cum alieno confiteri, vt dixi hoc *cap. dub.* 6. *quæst.* 5. nam dum datur absolutio, requiritur certa, & actualis iurisdictionis. Addit Rodrig. *supra*, cum Angles, in *sum. q. de confess.* *artic.* 8. *diff.* 2. *dub.* 4. posse regularem, qui non habet supradictam licentiam, celebrare cum sola contritione, ad evitandam gravè infamiam; nam iudicatur non habere copiam confessarij: modò moraliter certum fit, sequi infamiã, aut scandalum, si non celebrat. Possunt autem hanc licentiam concedere non solum Generales, & Prouinciales, sed etiam Priores, & Guardiani, & his similes, quia vt docet Rodriguez *supra*, id poterant

rant ante Trident. *sess. 23. cap. 15.* sicut Parochi, & ex alio capite, dispositio Trident. procedit solum quantum ad confessiones secularium, vide Henriq. *lib. 7. de indulgent. cap. 10. n. 7. lit. I.* ubi ait, si regularis à suo Prælatō habet licentiam eligendi confessarium, posset eligere etiam ex Sacerdotibus nō approbatis ab Episcopo, quia Trident. *ubi supra,* nihil innouat de iure, & consuetudine antiqua circa regularium confessiones, vt dictum est hic, & dixi *supra dub. 7. confessor. 2.* & docent Nauarr. *cap. 4. num. 6.* & Rodrig. *sup. §. 9. num. 9. 13. & 14.* Intellige tamen, modō concedens hāc facultatem sit Generalis, aut Prouincialis, aut horum Virius, nam etsi Guardianus, aut Prior possint dare licentiam Religiosis (præsertim dum iter agunt) vt possint confiteri cum quolibet Presbytero, si Presbyter sit regularis, debet esse approbatus à suo Prælatō: si autem sit secularis, requiritur quod sit approbatus à suo Ordinario, sicque ex dicta facultate, talis regularis non potest eligere simplicem Sacerdotem, vt late Rodrig. *in addit. ad §. 9. n. 119.* addit tamen Rodrig. *§. 9. num. 14.* & refert Villalob. *1. part. tract. 9. diff. 49. num. 12.* Leonem X. concessisse Ordini Prædicatorum, & Clement. VI. Ordini Minorum, vt dum iter agunt, si non habēt copiam confessoris eiusdem Ordinis, possint confiteri cum confessarijs diuersi Ordinis, aut cū Presbyteris secularibus confessarijs.

6 Dico quartō, etsi Prior, aut Guardianus, potestate ordinaria non possit absoluere suos subditos à reseruatis suo superiori, vt dixi in *1. conclus.* datur tamen ijs, & in ipsorum absentia, eorum Vicarijs talis potestas in literis concessionis Prioratus, aut Guardianatus vt cum multis Rodriguez *in Bull. §. 9. num. 15. in fin. qui num. 16.* addit supradictos Priores, vel Guardianos non posse delegare alijs hanc facultatem, nisi hoc illis in literis concessionis specialiter concedatur; quia talis facultas illis competit non iure Ordinario, sed tantum ex speciali delegatione, & concessione. Conceditur autem talis facultas Guardianis, aut Prioribus nō solum quoad suos subditos, sed etiā quoad aduenas, & peregrinos, seu hospites ad suas domos aduenientes, taliter quod possint eos absoluere non solum à casibus reseruatis, sed etiam à censuris, vt docet idem Rodrig. *sup. num. 19.* ex Concessione Clem. IV. Notat etiam Rodriguez *n. 22.* autoritatē absoluendi à reseruatis duobus modis solere concedi: primò actiuè, & hęc non extenditur extra iurisdictionem concedentis, ita vt si concessa sit à Generali, extendatur ad omnes illius Ordinis; si à Commissario Generali, ad omnes eius familiæ, si à Prouinciali ad omnes subditos suæ Prouinciæ, & ad peregrinos ad eam venientes. Secundō concedi etiam solet passiuè, id est certæ personæ, vt possit absolui à reseruatis suorum superiorum, & hic etiam si talis potestas cōcessa sit à Prouinciali, vel Guardianō (casu quo hic illam possit concedere) confiteri poterit cum quolibet eiusdem Ordinis confessario, & à reseruatis absolui, quia vt docet ipse Rodriguez *supra num. 22. in fin.* secundum consuetudinem inter ipsos approbatam Minores possunt sine licentia superiorū confiteri cum cōfessario eiusdem Ordinis de materia peccati mortalis.

7 Dico quintō, si Guardianus, aut Prior habet facultatem absoluendi suos subditos à reseruatis,

potest eligere confessarium, qui eum ab ipsis absoluat, secundum regulam Caietan. *2. 2. questio. 96. artic. 9.* nempe eum, qui habet facultatem dispensandi cum suis subditis, posse etiam secum per aliū dispensare, vt dixi in materia voti, & infra ubi de dispensatione in impedimētis matrimonij Rodrig. *in add. ad Bull. §. 9. n. 19.*

8 Nota cum Rodrig. *in Bulla §. 9. num. 15. in fin.* Prælatos debere esse benignos, & faciles in concedendo licentiam absoluendi à reseruatis, ita quod si iniuste negetur licentia, censetur concessa, quod est valde probabile, quia licentia iuste petita, iniuste negata, habetur pro cōcessa. Quo in casu, ait Rodrig. *in add. ad §. 9. num. 20.* cum Henriq. *lib. 3. de penit. cap. 15. numer. 6.* talis penitens potest absolui à reseruatis à quocumque confessario eiusdem Ordinis, quamuis casus habeat annexam excommunicationem, & licentia iniuste negata, censetur concedi à superiore Prælatō.

9 Nota secundō, quando Prælatus prohibet, ne suis subditus confessarius audiat confessiones, si hac prohibitione extante eas audiat, confessiones illæ inualidas, vt tenent Henriq. *lib. 3. de penit. cap. 6. num. 6.* & Villalob. *1. p. tract. 9. diff. 49. n. 8.*

10 Nota tertio, vt referunt Henriquez *sup. n. 8.* & Villalobos *loco citato.* Religiosos Societatis Iesu habere priuilegium (quo etiam gaudent aliæ Religiones, quibus communicantur illorum priuilegia) vt iter per mare, aut terram agentes, etiam si per aliquot dies in aliquo loco detineantur (modō Parochi non contradicant) possint prædicare, & audire confessiones, etiam si non sint prælati Episcopi, eo in loco, modō non adit ibi Episcopus aut ne de industria recedat à via ad hunc effectum, vide Portel, *verb. Confess. regularium, num. 8.*

11 Quæres tamen primò, an Religiosus professus, vel nouitius possit ratione Bullæ sine licentia superiorum eligere confessarium, qui eum à reseruatis absoluat, huic quæstioni abunde satisfactū est à nobis in expositione Cruciatæ *lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 9.* & an dato quod habeat licentiam illum eligendi, debeat esse talis confessarius approbatus ab Episcopo, an verò sufficiat, quod sit approbatus à suo superiore Religionis, huic etiam satisfactum est *loco citat. dub. 10.* vide ibi, & Bonac. *com. 1. disp. 5. q. 7. punct. 4. n. 25.*

12 Quæres secundō, vtrum Religiosi exempti possint de consensu sui superioris subijci Episcopo, & ab eo absolui, & dispensari; huic quæstioni respondi affirmatiuè in in Decalogo *lib. 2. cap. 2. dub. 38. de voto, num. 21.* de quo etiam vide Henriquez *lib. 6. cap. 16. num. 8.* & Bonaciam *supra num. 26.* ubi se refert ad secundum præceptum Decalogi.

13 Quæres tertio, an Religiosi, qui gaudent generali priuilegio absoluendi quoscumque ad se accedentes, possint absoluere Religiosum alterius Ordinis non habentem à suo superiore facultatem eligendi quemlibet Sacerdotem in confessarium, aut aliud priuilegium. Responso est negatiua; nam superior non censetur concedere priuilegium in præiudicium alterius Religionis, ne perturbationes subortiantur inter Religiosos, quorum institutio ad proprios superiores spectat. Bonac. *sup. num. 27.* Henriquez *loco cit. num. 7. lit. P. Reginald. lib. 2. num. 37.*

14. Quæres quartò, vtrum nouitij possint absolui in Religione a censuris reseruatis, à quibus absolui possunt professi. Responso est affirmatiua, modo quo dixi in Bulla lib. 1. §. 9. dub. 3. num. 4. §. 1. & dub. 7. concl. num. 4. & §. 7. dub. 9. n. 2. & in Decalogo lib. 2. cap. 2. dub. 27. num. 19. nam ij, vt ibi dixi, in fauorabilibus veniunt nomine Religiosi, & fruuntur priuilegijs Religionis: reinciunt tamen, si postea egrediantur, vt existimat Reginald. lib. 8. num. 58. Vinald. & alij: nam absolutio censetur illis concessa, quatenus est in via ad professionem, quod non putat vsu receptum Bonacina vbi de voto disp. 4. quæst. 2. punct. 7. §. 4. num. 28.

De approbatione regularium quoad seculares, & eius effectum.

1. Dico primò, regularis vt possit validè audire confessiones secularium, debet esse approbatus ab Ordinario; vnde non sufficit quòd sit approbatus à suo Prælato. Ita communis est Tridentino sess. 23. cap. 15. de reform. ibi: Nullus etiam regularis potest secularium audire confessiones, nisi sit approbatus ab Ordinario. Hæc autem approbatio fieri debet ab Ordinario loci, vbi habitant regulares. Hæc conclusio patet ex dictis sup. hoc cap. dub. 7. in princip. & ex conclusionem sequenti, & dixi in Bulla lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 5. num. 1. & 2.

2. Dico secundò, regularis approbatus ab Ordinario, v. g. ab Archiepiscopo Valentino, non potest virtute istius approbationis audire confessiones in altera Diocesi. Rodrig. in Bulla §. 9. num. 34. dub. 2. & cum Soto, & alijs Villal. 1. part. tract. 9. diff. 54. num. 1. & dixi cum alijs in Bulla sup. num. 3. & alij. Colligitur apertè ex Trid. sess. 23. cap. 15. vbi statuit, vt omnes regulares presentari teneantur omnibus, & singulis Ordinarijs, in quorum Diocesis confessiones audire, & verbum diuinum prædicare volunt. Ratio est, quia Ordinarij tantum possunt dare iurisdictionem in suas oues. Inde fit, quòd regularis approbatus in vno loco ab Episcopo loci, in quo habitat, si mutat domicilium, & commoratur in altera Diocesi, indigeat altera approbatione Episcopi Diocesis, in qua habitat, vt possit illius oues confiteri. Vide Suar. disp. 28. sect. 7. num. 8. & seqq. Filiucius tom. 1. tract. 7. cap. 9. num. 2. §. 3. vide me ipsum loco citat. Bulla, num. 2. vbi dixi sufficere, ad hoc vt regularis possit approbari ab Episcopo, quòd illi se subiiciat quoad examen, quatenus ibi domicilium non habeat. Hinc etiam fit, Religiosos discurrentes per alias Dioceses non posse ex vi suorum priuilegiorum vbique confessiones audire, si tantum à suo Episcopo (id est loci, in quo habitat) sit approbatus; quia talia priuilegia non valent, nisi pro audiendis confessionibus eorum, qui sunt in Diocesi, in qua approbati sunt: quòd si aliqui amplius facere possunt, consulant sua priuilegia; quòd possunt facere Religiosi Societatis Iesu, teste Filiuc. sup. num. 264. & habetur in comp. priuileg. confess. §. 2. modò in eo loco, vbi confessiones audiunt, non sit Episcopus; tunc enim requiritur etiam eius approbatio. Vide dub. anteced. vers. Nota versid. & Rodrig. in Bulla §. 9. n. 6. cum Corduba in sum.

quæst. 10. ad 1. vbi ait, Regulares mendicantes in Diocesi, in qua approbati sunt, posse audire omnes, etiam alterius Diocesis ad eos venientes, etiam causa solummodo cum eis confitendi; & hoc ob priuilegia ipsis concessa à Nicolao V. Leone X. & Paulo III. de quibus Villalobos sup. num. 2. vbi aduertit, hoc intelligendum de poenitentibus secularibus, non verò regularibus, hoc est, quòd Religiosi eo in loco approbati, possunt omnium secularium ad eos venientium audire ibi confessiones, non verò omnium regularium ad eos venientium; nam, inquit, & bene, Religiosi propter sua statuta, & priuilegia non possunt absolui, nisi de licentia suorum superiorum, aut alterius indulti certi, & clari.

3. Dico tertio, Episcopus non approbat regulares in confessarios, nisi prius à Prælato suo exponantur, & presententur Episcopo saltem interpretatiuè, iuxta Clementin. dudum. §. statumus de sepult. ne scilicet aliàs Prælato præiudicetur, à quo pendet subditorum voluntas ex voto. Henriquez lib. 3. de poenit. cap. 6. num. 6. Sed dices, eritne valida approbatio regularis ab Episcopo, si ei à Prælato non exponatur. Respondit Rodrig. in addit. ad Bullam §. 9. num. 11. si regulares habent indultum Apostolicum, ne scilicet aliquis eorum confessiones secularium audire possit, nisi prius de licentia Prælati exponatur Episcopo, ita quòd approbatio aliter facta, sit nulla, & irrita, certum est esse nullam, & irritam approbationem. Quòd si in Religione tale statutum non existat: aut si aliud reperitur, non est autoritate Apostolica factum, aut confirmatum, approbatio sic facta erit valida, licet peccet talis regularis sic eam petendo, vt cum alijs dixi in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 6. num. 8. quidquid Rodrig. 1. tom. quæst. 60. art. 3. quia dantur omnia essentialiter requisita, videlicet ordo, & iurisdictione non impedita à potente eam impartiri. Hic autem regularis sine licentia sui superioris approbatus ab Episcopo non gaudebit priuilegijs Apostolicis suæ Religionis, vt bene aduertit Rodrig. in addit. ad §. 9. Bullæ. num. 11. quia non seruat tenorem dictæ Clementinæ dudum de sepult. quare virtute suorum priuilegiorum non poterit absoluerè seculares à reseruatis Episcopo, nec in quibusdam votis dispensare, sicut alij regulares legitime presentati, & approbati facere possunt; solum ergo poterit facere ea, quæ alij seculares simpliciter ab Episcopo approbati facere possunt, vt dixi in Bulla loco cit. vbi etiam dixi, talem regularem sic approbatum, posse virtute Bullæ eligi à secularibus.

4. Sed quæres, an sit valida absolutio data à regulari approbato ab Episcopo de licentia sui Prælati, si postea Prælatus præcipiat, & prohibeat tali approbato, ne confessiones audiat. Huic quæstioni abundè satisfeci in Bulla lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 6. vbi secutus sum partem affirmatam, & dixi sic prohibitum posse eligi per Bullam, non autem gaudere priuilegijs suæ Religionis.

5. Ex dictis inferitur, validas esse confessiones factas à confessario regulari apostata, & excommunicato, quando ab Episcopo id ignorante, & existimante esse idoneum Clericum, eligitur in Parochum, vel simplicem confessarium; quia habet titulum coloratum cum communi errore populi, in quo

quo casu pia mater Ecclesia consulens bono communi spirituali animarum censetur dare iurisdictionem, vt docet Rodriguez *in addit. ad S. 9. numer. 10.* & dixi cum alijs *supra hoc cap. dub. 1. num. 8. & dub. 5. num. 19* & in Decalogo *lib. 8. cap. 1. dub. 9.* consequenter fit, hunc posse virtute Bullæ eligi, vt dixi in eius expositione *lib. 1. S. 7. cap. 1. dub. 4. num. 5.*

6 Quæres secundò, an regularis legitimè à suo Prælato præsentatus Episcopo, vt ab eo approbetur, maneat approbatus, si ab Episcopo approbatio iniuste denegetur. Huius solutionem inuenies in nostra expositione Bullæ Cruciatæ *lib. 1. S. 7. cap. 1. dub. 8.* vbi secutus sum partem negantem contra ibi citatos *num. 2.* & contra Villal. *tract. 9. diff. 5. 3.*

7 Quæres tertio, an approbatio regularium facta ab Episcopo sit perpetua in eo Episcopatu, & an ab ipso possit, vel ab eius successore, aut Capitulo, Sede vacante, talis approbatio reuocari, & regularis iterum examinari. Huic etiam quæstioni satisfeci in expositione Bullæ *lib. 1. S. 7. cap. 1. dub. 7.* Solùm ergo aduertendum occurrit, prohibitum esse à iure communi regularibus audire confessiones sæculariũ, *16. quæst. 1. cap. placuit. & cap. peruenit*: indulgentia tamen, & priuilegio Summorum Pontificum admissi sunt tanquam coadiutores Episcoporum ad audiendas sæcularium confessiones, modò tamen sint ab Episcopo approbati, secundum dispositionem Tridët. *sess. 22. cap. 15. de reform.* Vnde iurisdicção regularium, supposita approbatione, est à Papa, sicut iurisdicção Parochi in suos subditos, vt docet Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 6. num. 6.* & Rodrig. *in Bulla S. 9. n. 37. in fin.* Quare Episcopi approbatio solùm est conditio sine qua non iurisdictionis in sæculares. Ratio videtur esse, quia regulares habent à iure, vt possint absoluerè à casibus Episcopo reseruatis, sine licentia, imò ipsis inuitis: tum etiam vt in Diocesi, vbi approbati sunt, possint absoluerè omnes ad eos venientes, etiam solius confessionis causa, vt dixi *dub. anteced.* & quantum sint alterius Diocesis, secundum cõcessionem Sixti IV. teste Nauar. *cap. 17. num. 266.* & habet Rodrig. *loco cit.* ergo habent à Papa iurisdictionem; quare Episcopi solùm sunt ministri Papæ, & eius delegati ad approbandos regulares, consequenter, facta per eos approbatione absoluta, & sine conditione, cessat officium, & expirat delegatio, vt docet Rodrig. *loco cit.* ideo ipse, & alij existimant, approbationem regularium esse perpetuam, & non posse absque iusta causa reuocari, cuius opinionem retuli in loco supra citato Bullæ, & meam protuli sententiam: vide ibi.

8 Quantum ad effectum huius approbationis, dico breuiter, posse regulares, ea supposita, absoluerè à casibus reseruatis Episcopo, vt dixi quæstione antecedenti & constabit infra, vbi de reseruatis, dispelsare in quibusdam votis, & iuramentis, vt dixi in Decalogo *lib. 2. cap. 2. dub. 38.* An autem possint confessarij regulares ab Episcopo approbati vti hac facultate circa sæculares, si non habeant Bullam Cruciatæ sæculares: seu an Bulla suspendat priuilegia regularium quoad sæculares, dixi in eius expositione *lib. 1. S. 9. dub. 3.* Obiter nota, posse cõfessarios regulares per sua priuilegia absoluerè à censuris extra Sacramentum pœnitentiæ: sicut fieri potest, quando datur absolutio ratione Bullæ Cru-

ciatæ. Ita Coninch *disp. 14. dub. 1.* & cū alijs Diana *3. part. tract. 4. resol. 63.* Quod procedit, & à fortiori in dispensationibus super irregularitate, voto, iuramento, & petitione debiti; nam hæc non depèdent à Sacramenti absolutione. Diana *vbi sup.*

C A P V T X.

De absolutione à casibus reseruatis.

Dub. 1. Quis possit sibi casus, seu peccata reseruare, & quæ peccata.

1 **N**Ota, casum dici à cadendo. Sumitur autem à Theologis casus conscientie pro quæstione ad mores pertinente, v. g. an hoc sit peccatum, an bonum, an malum. Syl. *verb. Casus. num. 1.* Strictè autem à Casuistis sumitur pro grauiore crimine, cuius absolutio reseruatur superiori, qui si sit Papa, reseruatio dicitur Papalis; si Episcopus, Episcopalis. Est autem reseruatio limitatio, seu restrictio iurisdictionis in inferiore Sacerdote à superiore potestatem habete, facta. Vide in nostra expositione Bullæ *lib. 1. S. 7. cap. 2. dub. 1. n. 1. & 2.*

2 Supponendum tanquam de fide, dari in Ecclesia potestatem reseruandi aliqua peccata iudicibus superioribus, prout definitum est à Tridentino *sess. 14. cap. 7.* & habet communis DD. & dixi in loco citato Bullæ *num. 2.* quod ergo quærimus est, quinam superiores possint casus sibi reseruare.

3 Dico primò, ille potest reseruare sibi casus, qui habet potestatem ordinariam respectu eorum, quibus eam delegare possunt. Ita communis ex Suarez *tom. 4. in 3. part. disp. 29. sect. 1.* Ratio est, quia delegare iurisdictionem, est quid voluntarium; & sicut potest Ordinarius eam non delegare, ita potest etiam illam delegare, non in totum, sed in partè, reseruando sibi iurisdictionem circa aliqua peccata. Hinc fit posse Papam sibi in tota Ecclesia casus reseruare, siue cum censura, siue absque illa: similiter Episcopus in sua Diocesi; possit etiam Parochus sibi casus reseruare, vt docet Suarez *supra num. 4.* & cum eo Villal. *1. part. tract. 9. diff. 57. num. 2.* nisi obstaret consuetudo: at oppositum verius existimaui in Bulla *loco citat. num. 2.* Possunt etiam casus reseruare Concilium prouinciale in sua prouincia; & qui in Ecclesia habent iurisdictionem ordinariam similem Episcopali, vt sunt Generales, aut Prouinciales Religionum, & his similes: seruare tamen tenentur regulares in casuum reseruatione, regulam sibi ipsis à Clemente VII. in quadam Bulla impostam, ne in hoc aliqui fiant excessus, de qua Coninch *disp. 8. dub. 11. num. 83.* Suarez *supra sect. 3. num. 11.*

4 Dico secundò, etsi possint reseruari peccata merè interna; de facto tamen nullum peccatum merè internum est reseruatum. Quod reseruari possint, docent Caiet. *2. 2. quæst. 11. art. 3.* Sotus *diff. 18. quæst. 2. art. 5.* Suarez *disp. 29. sect. 1. num. 3.* Coninch *sup. num. 79.* Bonac. *tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 5. § 1. num. 3.* & dixi in Bulla *lo-*

ait. num. 7. & alij, quia posset superior non communicare iurisdictionem circa illa: at cum non id expediat, ideo de facto nullum internum peccatum est reservatum, vt docent citati, & comprobatur communis praxis. Hinc fit, solùm referuari peccata externa, & cum ex his alia sint venialia, alia verò mortalia, videndum est, qualia referuentur.

5 Dico tertio, de facto nulla peccata venialia sunt reservata; non enim hoc expedit, ob facilem lapsum in ea: non tamen repugnat, ea referuari saltem à Papa, ita vt non possent à quolibet Sacerdote remitti, dum aliquis ea confitetur: at hoc propriè non est reservatio, quia cum non sit obligatio illa confitendi, inutilis esset reservatio, cum possint absque culpa omitti. Filiucius tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 271. vide cum alijs Bonacin. ubi sup. referuntur ergo solùm peccata mortalia externa, non quidem omnia, sed aliqua, eaque grauiora, vt constabit ex infra dicendis, vt abhorreant poenitentes, & detineantur ab illis committendis, videntes difficultatem in obtinenda eorum absolutione. Hinc sequitur eum, qui facit aliquod opus externum, quod non est sufficiens ad mortale peccatum, non incurere casum reservatum, etiamsi habuerit animum peccandi mortaliter; nam ad incurrendum casum reservatum requiritur opus internum; imò & cum effectu, vt docet Syluest. casus quæst. 5. & infra citandi. Vnde quando homicidium reservatur, si quis habens animum occidendi tantum percutiat, aut vulneret, non incidit in reservationem. Vide Ioannem à Capiauil. in tract. de casibus reservatis. pag. 52. & cum alijs Bonacin. ubi sup. num. 4. Quæ autem peccata sint Papæ, & quæ Episcopo reservata, dicetur dubio sequenti.

6 Dico quarto, reservatio est strictè interpretanda, quia est odiosa: vnde hic non valet paritas, & similitudo rationis, vt exemplis probavi in Bulla lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 2. num. 8. de quo etiam vide Ioan. Capiauil. de reservatis, pag. 52. & 53.

7 Sed quæres, an reservatio requirat iustam causam, ita vt illa non existente, inualida sit reservatio. Respondeo, & dico, ad licitum usum reservationis, certum est requiri causam, quia reservatio ex natura sua est odiosa, & onerosa subditis, ideo attendenda est subditorum utilitas, ad quam hæc potestas est ordinata. Ad valorem autem reservationis, si fiat à Papa, certum etiam est, non requiri causam iustam; quia ab ipso pendet iurisdictione in alios, ideoque potest limitari pro suo arbitratu. Quòd si fiat ab Episcopo, probabile est, ad eius valorem requiri causam, vt docent Sotus in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 5. Angelus, & Maior apud Filiucium tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 275. nam iurisdictione Parochorum non est ab Episcopo, sed à Papa, ad quem spectat eam limitare. At quia etiã seruanda est proportio subordinatio, & dependentia, etiam in iurisdictione Parochorum respectu Episcopi, probabilius videtur esse validam eius reservationem, etiamsi fiat absque causa, ideoque timenda; quòd videtur magis expediens ad tollenda scandala. Ita Filiuc. sup. num. 280. Villalobos 1. part. tract. 9. dist. 53. num. 10. & Bonac. 1. tom. dist. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 1. num. 2. qui duo absolute docent, reservationem superioris sine causa (etsi ipse peccet) esse validam, consequenter absolutionem ab ijs datam sine superioris licentia, aut privilegio aliquo

esse nullam. Attamen malè ageret Episcopus, cum reneatur prudenter, & ex causa peccata reservare. Syl. confess. 1. quæst. 3. Suarez sup. sect. 4. num. Filiucius loco cit. Quare in decretis Clem. VIII. super absolutione à reservatis, monentur Ordinarij, vt paucos, eosque tantum, quos ad Christianam disciplinam retinendam reservandos iudicauerint, referuent: deinde declaratione eiusdem decreti prohibetur, ne sibi superflue referuent casus Bullæ cœnæ, aut alios Sedi Apostolicæ reservatos: iterumque admonentur de referuandis paucis, iisque atrocioribus, & grauioribus criminibus.

Dub. 2. Quæ peccata sint reservata Papæ, & quæ Episcopo.

1 **Q**uoad primum suppone, nullum peccatum esse reservatum Papæ, nisi ob annexam illi excommunicationem, aut aliam censuram, vt cum Caiet. Nauar. & alijs probavi in expositione Bullæ lib. 1. cap. 2. dub. 1. num. 3. & 4.

2 Dico igitur primo, tot sunt peccata reservata Papæ, quot sunt censuræ ei reservatæ, & cum censura sit triplex, excommunicatio, suspensio, & interdictum: quot erunt excommunicationes, suspensiones, & interdicta Papæ reservata, tot erunt peccata eidem reservata. Quæ, & quot censuræ sint Papæ reservatæ, agunt Doctores in materia de censuris, & nouissime, ac latissime Bonac. in 3. tom. de censur. in particulari. Hinc inferitur, posse Parochum, aut alium approbatum ab omnibus peccatis Papæ reservatis absolueret, postquam per legitimam absolutionem, siue ab ipsomet Papa, siue ab alio ex commissione ipsius ablata fuerit excommunicatio, aut censura, secundum quam vtrumque eorum erat reservatum, vt dixi in Bulla loco citat. & cum alijs Bonac. tom. 1. dist. 5. quæst. 7. punct. 1. §. 2. num. 3. Quod procedit, etiamsi idem casus sit etiam Episcopo reservatus, vt docet Nauar. cap. 27. n. 261. in fin. Videtur enim vsu interpretatum, sublatam esse Episcopalem reservationem, & censuram, sublatam reservatione Papali, secundum ea, quæ ipse Nauar. docuit in cap. quorundam de Indais, nos. 1. r. num. 32. quem sequitur Henriquez lib. 6. cap. 14. num. 9. quod maxime procedit post declarationem Clem. VIII. (de qua dubio antecedenti) prohibentem Ordinarijs, ne sibi superflue referuent casus Sedi Apostolicæ reservatos. Hinc etiam fit, quando Bulla, vel Iubileum concedit facultatem absoluedi à casibus Papæ reservatis, concedere etiam facultatem absoluedi à censuris eidem reservatis, quantum indultum nullam de censuris mentionem faciat, vt bene, & consequenter docet Nauar. dist. num. 261. Rodrig. in addit. ad §. 9. num. 55. & alij, quos ipse; quia communiter ratione casus Papæ reservati intelliguntur censuræ ei reservatæ; sunt enim censuræ, & peccatum ita connexa, vt concessa facultate absoluedi à tali censura, censetur concessa facultate absoluedi à tali peccato, & è contra. Infert etiam Henriquez sup. num. 2. lit. G. cum alijs; quod cum peccata Papæ reservata ita committuntur, vt ratione ignorantie, illa committens non incurrat censuram, nec incurere reservationem. Ratio horum est, quia peccata ipsa præcisè nõ sunt reservata, sed prout sunt affecta censura, seu ratione,

ne censuræ, seu vt propriè loquamur, censura tali peccato adnexa. Vide in loco citato Bullæ num. 3.

3 Nota tamen, etsi Pontifex possit, etiam in articulo mortis, peccata referuare, auferendo scilicet iurisdictionem ab ijs, tunc absoluendi, vt tenet Henriquez lib. 3. de pœnit. cap. 17. num. 7. de facto tamen nullum peccatum esse Papæ, aut alij referuatum, vt apertè statutum est in Tridentino sess. 14. cap. 7. vbi sic ait: *In verò mortis articulo pœ in Ecclesia semper custoditum fuit, vt nulla referuatio, quantum ad culpam, tunc esset, atque ita omnis Sacerdos quoslibet pœnitentes à quibuslibet peccatis, & censuris absoluere potest.* Nota, etiamsi Pontifex possit sibi, saltem indirectè, referuare peccatum merè internum, de facto tamen nullum esse referuatum, vt dixi superiori dub. num. 4.

4 Quantum ad secundum suppone etiam, quod dictum est dub. anteced. nimirù Episcopos, & alios Prelatos habentes iurisdictionem in foro exteriori posse sibi peccata referuare, prout definitum est in Trident. sess. 14. cap. 7. excepto tamen mortis articulo, in quo ij nullum casum sibi referuare possunt, quia in eo articulo iure communi ab Ecclesia pro omnibus peccatis cuiuslibet Sacerdoti conferuntur iurisdictione, prout declarauit Trident. loco cit. de quo etiam Henriquez lib. 3. de pœnit. cap. 11. Solent igitur Episcopi extra articulum mortis referuare sibi peccata cum censura, aliquando verò sine illa, vt patet ex vsu, & consuetudine in singulis Episcopatibus: vnde fit, vt sub nomine casus Episcopo referuati, non intelligantur censuræ; & è cõtra sub nomine censuræ ipsi referuata non comprehenduntur casus eidem referuati: & quando Papa, aut ipsi Episcopi concedunt facultatem absoluendi à casibus Episcopis referuatis non censentur concedere facultatem absoluendi à censuris ipsis Episcopis referuatis, nec è contra, vt docet Nauarr. cap. 77. num. 261. Rodrig. §. 9. num. 44. & communis Doctorum, vide in nostra expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 2. num. 1.

5 Suppone secundò, tribus modis posse Episcopos peccata sibi referuare. Primò, de iure communi, quo iure solent quinque, vel sex casus referuari, qui continentur in extrauag. super cathedr. de sepult. secundò per proprium statutum: & tertio per specialem, & probatam consuetudinem.

6 Dico ergo, ex solo iure communi, & secluso statuto proprio, & consuetudine, nullum iam est peccatum Episcopis referuatum, vt docet Suar. disp. 29. scilicet. 3. num. 6. ait enim, dictam extrauag. super cathedram esse reuocatam per Clem. dudum de sepultur. & per contrarium vsum Episcoporum. Solum ergo referuantur Episcopis censuræ, & casus, quos ipsi per specialem statutum, aut approbatam consuetudinem specialiter referuât: de quibus nulla regula generalis tradi potest, quia hæc pendent ex facto, & in varijs Diocæsiibus varia referuata reperiuntur; ideoque in singulis Diocæsiibus consulendæ sunt constitutiones synodales, vel approbatæ consuetudines, Casus autem in nostra Diocæsi Valentina referuati sunt, crimen simoniæ, & sacrilegij: homicidium proditoriè commissum facto, consilio, fauore: incestus, vbi necessaria est dispensatio: percussio parentum: abortus procuratus: claustrinè contrahentes; incendium Ecclesiarum; te-

sis falsus iurans in iudicio. Ita habentur in Synodo Diocæsiastica D. D. Martini de Ayala Archiepiscopi Valentini actio. 2. cap. vlt. quorum breuem explicationem proponam dub. seq.

7 Circa casus Episcopo referuatos nota, Emanuellem Sa verb. Absolutio, n. 20. existimare amittere referuationem, mortuo Episcopo. Verius tamen alij, vt Ioannes Capiuilla de casibus fol. 514 existimant adhuc retinere referuationem, donec à successore aliud restituatur; nam statutum, mortuo statuentem, adhuc durat, vt tradunt Doctores in materia de legibus, & hoc tenendum in nostra Valentina Diocæsi, vbi casus sunt de iure synodali, & generali, approbataque consuetudine referuati, ideoque mortuo Episcopo, adhuc durat referuatio: vnde non est admittenda opinio Sa, nisi fortè in aliqua Diocæsi sit ita in praxi, & vsu receptum.

8 Nota secundò, quando verè dubitatur, & æquè dubium est, an casus sit referuatus, vel an egeat dispensatione, non esse tunc referuatum, nec indigere dispensatione, vt cum alijs tenet Castro Palatium 1. tract. 3. disp. 6. pun. 7. §. num. 10. & in Decalogo lib. 2. vbi de voto, dub. 16. §. 49. & in expositione Bullæ lib. 1. cap. 2. dub. 2. num. 8. §. cap. 3. dub. 16. numer. 8. & infra hoc cap. dub. 9. quæst. 2. vbi agitur, an qui dubitat aliquod peccatum esse referuatum; vel circa peccata referuata facultatem habere, possit absolutionem impendere, vbi hæc doctrina exactè examinabitur.

9 Nota tertio, casus, qui sunt Pontifici ex se referuari, aliquando non esse iudicandos vt tales in aliquibus casibus, ratione alicuius circumstantiæ. Primò ratione qualitatis personæ: sic peccata impuberum, quæ ex se sunt Pontifici referuata (si habeant vsu rationis) Episcopo referuantur, quanuis post pubertatem petant absolutionem: sic etiam docet Syl. verb. Casus. quæst. 5. & Caiet. excomm. cap. 10. incestum puerorum, qui nondum perfectum vsu rationis nati sunt, nulli esse referuatum. Item, peccata Religiosorum ex se Pontifici referuata, non esse talia iudicanda, ne inde occasionem vagandi, & apostatandi accipiant, nisi tantum criminis enormitas postulare, eos Romam ire, ex Caiet. vbi sup. Item, peccata foeminarum ratione sexus, iuniorum, puellarum, & viduarum, propter periculum incontinentiæ: senium, ac valetudinariorum, propter periculum itineris: demum pauperum mendicantium, maximè si fuerint coniugati, ne diutina eorum absentia vxorem, aut liberos obijciat mendicitati, aut flagitio, Episcopo referuantur. Secundò ratione impedimenti: hinc est, quòd quibus non licet adire Papam, salua vita, libertate, & rebus suis, saltem durante impedimento, ad Episcopum mittendi sint, ex Ioanne Capiuilla cap. 6. pag. 52. §. 3.

10 Nota quartò, quando referuatio fertur cõtra facientem, non includere mandantes, vel consulentes, ex Nauar. cap. 27. num. 51. Et quando fertur contra consilium, vel auxilium dantes, videndum est si feratur principaliter, vel secundariò in illos; si principaliter, incurrunt, quanuis effectus non sequatur, si reuera consilium dederunt: si verò principaliter in facientes, & secundariò in consulentes, ij non incurrunt, nisi reuera sequatur effectus, quanuis realiter consulerint. Nauar. supra num. 52. Item, quando fertur referuatio contra eos, qui

qui aliquid facere præsumunt, non comprehendunt ij, qui ex metu, aut alio affectu præter superbiam hoc faciunt: & quando dicitur scienter, non comprehendit facientes ex ignorantia. Ita Capiuila ubi sup. & Doctores agètes de excommunicatione.

Dub. 3. In quo breuissimè explicantur casus D. Archiepiscopi Valent. reseruati.

Quia horum casuum dubio proximo mentionem fecimus, non erit abs re, nec inuile, illos breuiter explicare; continentur autem in Synodo D. D. Martini de Ayala Archiepiscopi Valentini, *act. 2. cap. ult.* & in Rituali Valentino, vbi de Sacramento pœnitentiæ.

Simonia.

1 Primus ergo casus est crimen simoniæ. Ad cuius intelligentiam suppone, simoniam à S. Thoma 2. 2. *quest. 100. artic. 1.* communiter recepto definiri: Studiosa voluntas emendi, vel vendendi pretio temporali aliquod spirituale, vel spirituali annexum: quæ vt ad præsens facit, potest committi. Primò, in ingressu Religionis, nimirum, quâdo pro mero ingressu, aut professione, in ea aliquid temporale datur. Secundò, in receptione ordinis, vt quando initiandus pro ipso ordine aliquid temporale Episcopo, aut examinatoribus confert. Tertio, in Beneficio, vt quando propter pecuniam, aut aliud pretio æstimabile alicui Beneficium confertur, aut præsentatur, aut ad illud eligitur. Quartò, in alijs rebus sacris, vt quando quis Sacramenta, sacramentalia, vasa sacra, aut vestes sacras pecunia comparat: de quibus omnibus latè dixi in tractatu de simonia. Simonia primo, secundo, & tertio modo est Papæ reseruata cum excommunicatione, modo à me ibi explicato, dummodo sit ab vtraque parte completa: à qua excommunicatione, ratione Bullæ potest absolui semel in vita, & iterum in articulo mortis intra annum publicationis, vt in eius expositione dixi *lib. 1. S. 7. cap. 2.* Simonia ergo nostro Valentino reseruata, est omnis illa, quæ committitur in rebus sacris, præterquam in ingressu Religionis, ordine, aut Beneficio, vt quando quis emit aliquod Sacramentum, aut calicem, vestem sacram, &c. quæ simonia reseruatur sine excommunicatione, aut aliqua censura, vt videre est in Synodo D. D. Martini Ayala Archiepiscopi Valentini, *act. 2. cap. ult.* vbi ij casus continentur: vbi etiam simul cum crimine simoniæ reseruatur sibi crimen hæresis. Circa quod nota postmodum occurrit, crimen non posse numerari inter peccata Episcopis reseruata: nam aut hæresis est omnino interna, & sic nulli est reseruata, & potest absolui à quocumque approbato absque vilo priuilegio; sicut quodcunque aliud peccatum internum: aut est omnium externa, seu materialis tantum, & absque vilo errore intellectus, & hic non est formaliter hæreticus, nec excommunicatus, ideoque si occultus sit, potest absolui pro foro interiori à quolibet approbato: aut est hæresis interna simul, & externa; & hic hæreticus, quanuis occultissimus sit, est excommunicatus excommunicatione,

ne Papæ reseruata, & casus ipsi reseruatus; at casus Papæ reseruatus prohibetur reseruari ab Episcopo, ita vt talis reseruatio sit superflua, prout decreuit Clemens VII. in suo decreto, de quo *sup. dub. 1. in fin.* Constat ergo crimen hæresis, quando reseruatum est, reseruatum esse Papæ, & non Episcopo: imò nec posse ab ipso reseruari. De hoc crimine, & à quo possit absolui, egi in expositione Bullæ *lib. 1. S. 7. cap. 2. dub. 4.* & latius in Decalogo *lib. 1. cap. 3. à dub. 1. vsquo ad 7.*

Sacrilegium.

2 Secundus est sacrilegium. Est autem sacrilegium, violatio rei sacræ: huius peccati. S. Thom. 2. 2. *quest. 99. artic. 1.* & communiter DD. vt dixi in Decalogo. *lib. 1. cap. 10. dub. 15.* tres constitunt species. Prima personæ sacræ, vt si habens ordinem sacrum, aut Religiosus, vel monialis aut alius habens votum castitatis fornicatur, aut si quis Clericum percusserit. Secunda est loci sacri, vt fractio, incendium loci sacri; effusio iniuriosa sanguinis, vel seminis in eo; extractio violenta personæ, quæ a filij causa, eò se contulit; furtum in loco sacro. Tertia species est violatio rei sacræ, vt abussio Sacramentorum, vasorum, aut vestium sacrarum, de quibus dixi late *loco cit.*

3 Nauarr. in *manual. Latin. cap. 27. num. 262.* existimat omne genus sacrilegij esse Episcopo reseruatum, in Mauuali verò Hispan. in *add. cap. 27. num. 259.* tenet solum reseruari, quâdo sacrilegium est violatio sacri loci aut furtum rei sacræ: verius tamen videtur secundum consuetudinem, & praxim vsu receptam, solum reseruari sacrilegia sequentia. Primò furtum, quando est sacrilegium, aut ratione loci, aut ratione rei sacræ. Secundò, quando violatur locus sacer sanguine, vt per effusionem sanguinis, vel homicidium, aut semine, vt per coitum illicitum ibi habitum; seu quando extrahitur aliquis ab eo gaudens immunitate, vt dixi in Decalogo *lib. 1. cap. 11.* Alia ergo sacrilegia ab his non sunt Episcopo reseruata: vnde luxuria peccatum personæ sacræ, vt Religiosi, monialis, initiati sacris, aut habentis solum votum castitatis, non censentur reseruata, nisi id expresserint Ordinarij, vt benè Lopez 1. *part. instruat. cap. 73. solut. 349.* Rodrig. *cap. 207. conclus. 2.* Henriq. *lib. 3. de pœnit. ca. 14. num. 5. lit. T.* & Sa verbo casus *reseruatus, num. 4.* Quare non erit reseruatum sacrilegiu circa rem sacram, vt Sacramentorum indigna sumptio, vel tractatio; aut vasorum sacrorum, nisi si simul adsit simonia, modo supra explicato. Nota tamen pollutionem Ecclesiæ per sanguinem, vel semen, esse Episcopo reseruata, quamuis sit secuta, vt docet Lelius Zechus de castibus *fol. 189.* Nota etiam furem si furatur, & simul portas Ecclesiæ, parietes, vel fenestras frangat, esse ipso facto excommunicatum, ita vt hæc duo simul concurrant, & ante denuntiationem posse ab Episcopo solum absolui, post verò à solo Papa, vt habetur in cap. *conquesti. de sentent. excomm. de quo*

latè Sayrus in *thesaur. lib. 3.*

cap. 29. num. 13.

(. .)

Homici-

Homicidium.

4 **P**er homicidium reſeruatum intelligitur homicidium voluntarium, & illicitum, & hoc non quodcumque, & quomodocumque, ſed quod proditoriè, & per inſidias committitur, à *traicion*, y no de bien a bien. In quam reſeruationem incurrunt etiam qui tale homicidium conſulunt, vel ad illud fauorem, & auxilium præſtant, vt habetur in Rituali Valentino, & in Synodo D. D. Martini Ayala, *art. tic. 2. cap. vltim.* dummodo tamen realiter homicidium ſequatur, quia reſeruatio intelligi debet de actibus exterioribus, & cum effectu, vt bene Sylueſt. *caſus quaſt. 5.* & dixi *hoc cap. dub. 1.* vnde homicidium mentale tantum, non eſt reſeruatum; nec reale, & externum, ſi fiat abſque peccato, vt iudicis, & ſe defendentis; nec ſi fiat cum peccato, diſmodo non fit proditorium. Nec videtur reſeruatum homicidium viri vxorem in adulterio deprehenſam interficientis, etiam cum peccato (quamuis cõtrarium teneat Capiauila de *caſibus fol. 168r.*) ſicut talis etiam à pœna legis ciuilibus liberatur: & qui percutit Clericum inuẽtum in actu luxuriæ cum matre, vxore, vel ſore, ab excommunicatione Canonis excuſatur, vt docent DD. in explicatiõne huius excommunicationis. Cauſa propter quam homicidium reſeruat Ordinario eſt propter diſcultatem reſtituendi, quam fere ſemper ſecum trahit.

5 De homicidio proditorio, & quomodo talis homicida priuatur immunitate Eccleſiæ, dixi in Decalog. *lib. 1. cap. 11. dub. 3.* de peccato homicidij dixi in *5. præcept. cap. 8.* & de obligatione reſtituendi ex homicidio dixi in *7. præcept. cap. 8.*

Inceſtus, ubi neceſſaria eſt diſpenſatio.

6 **I**nceſtus eſt congreſſus cum conſanguinea, vel affine intra gradus prohibitos, quales ſunt omnes gradus conſanguinitatis, vſque ad quartum gradum; & affinitatis ex copula licita, ſeu matrimonio, quamuis non ſit conſummatum, etiam vſque ad quartum, ex copula verò illicita vſque ad ſecundum gradum: inceſtus autem reſeruat non eſt quicumque inceſtus, ſed ſola commiſſio inter conſanguineos intra quartum gradum, & cum affinis intra ſecundum, ſecundum declarationem D. D. mei D. Ioann. à Ribera Archiepiſc. Valentini, & Patriarchæ Antiocheni in Synod. habita Valentini anno 1607. quæ non fuit typis mandata. Item debet eſſe inceſtus talis, vt ſit neceſſaria diſpenſatio, hoc eſt, vt copula ſit perfecta, apta ad cauſandam affinitatem, ratione cuius affinitatis nouiter ſubortæ, requiritur diſpenſatio, ad hoc vt contrahi poſſit matrimonium cum affine, vt explicat Henriquez & Lelius *infra*. Quare inceſtus mentalis non eſt reſeruat, nec inceſtus puerorum, vt docet Henriquez *lib. 1. de poenitent. cap. 14. num. 5.* & videtur ſentire Sylueſt. *caſus n. 3. in fin.* Nec eſt reſeruat inceſtus cum conſanguineis, vel affinis ſupradictis, ſi copula non eſt perfecta intra vas naturale, apta ad cauſandam affinitatem, vt ſi non fiat ſeminatione intra vas naturale; vnde inceſtus per copulam ſodomiticam non videtur reſeruat, quia talis co-

pula non cauſat affinitatem, quidquid Lelius de *caſibus fol. 229.* Nec eſt reſeruat inceſtus cum cognata legali, vel ſpirituale. Nec cum affinis ex matrimonio rato, & non conſummatum, quia hæc non ſunt propriè inceſtus, ſed reductiue, at reſeruat quia odioſa eſt, reſtringi debet. Vide Nauarr. *lib. 4. conf. 4.* Potest etiam dici, non eſſe reſeruat inceſtum cum affinis ex copula illicita, quod colligi videtur ex ſupradicta declaratione. D. D. Ioann. à Ribera, tum etiam, quia non eſt perfecta affinitas. Reliqua dixi in Decalogo *lib. 6. cap. vni. co. dub. 6.*

Percuſſio parentum.

7 **N**omine parentum, quantum ad cultum, & honorem eis debitum, intelliguntur omnes conſanguinei, vt docet S. Thomas *2. 2. quaſt. 101. art. 1.* & omnes, qui ex eiſdem proceſſerunt, modo, quo explicauit in Decalogo, in quarto præcepto. In noſtro autè caſu, quia reſeruat eſt odioſa, conſequenter ſtriçtè interpretanda, nomen, parens, preſſe etiam ſumendum eſt, ita vt ſolum comprehendat illos, qui ſecundum communem vſum loquendi veniunt ſub nomine parentum, vt ſunt patres naturales, omnes aſcendentes vſque ad tritaum, vitricus, nouerca, parentes adoptiui. Ita Lelius *Zechus de caſibus fol. 226.* qui id etiam extendit ad ſocerum. At Ioannes à Capiauila de *caſibus cap. 5. fol. 18.* ſolum intelligit auos, & auias, parentes naturales, tum etiam vitricum, & nouercam, quod probabiliter ſequi poteſt propter rationem initio adductam. Addit etiam incurrere in hanc reſeruationem, mandantem, conſulentem, aut fauentem, quod non procedit in hoc noſtro caſu, quia hæc perſonæ non exprimuntur. Per percutientem intelligit Lelius *ſup.* eum, qui percutit manibus, ferro, pede, ſiſte, lapide, & ſimilibus, vel aliquo inſtrumento, vt puluere, vel iniectione ſaliæ iniurioſa per veſtium detentionem, vt exiſtimat Capiauila *ſup.* ſimiliter captio, & incarcerationio. At Lelius *ſup.* exiſtimat, percuſionem non debere hinc ita ſtriçtè ſumi, vt in Canone *ſi quis ſuadente 17. quaſt. 8.* ita vt comprehendatur arripiens per veſtem, aut expuens in parentem.

8 Excusat tamen ab hac reſeruatione ignorantia probabilis, ſeu inculpabilis, qua ignorabat eſſe ſuum parentem. Secundò, ſi percuſſio fiat ioco, vel cum iuſta deſenſione, vel ſi arceat parètem à delinquendo. Excusat etiam motus primo primus: item, nec incurrit, qui arcendo turbam incautè patrem percutit. Denique excuſatur, ſi percuſſio non eſt peccatum mortales, vel ſi tantum iniuria fiat verbo, etiam ſi ſit peccatum mortale. De grauitate huius peccati vide Deuth. *21. 19. 27.* & Leuit. *20.* & Prouerb. *20.* vide etiam in noſtro Decalogo *lib. 4. cap. 1. dub. 2.*

Aborſus procuratus.

9 **A**borſus eſt expulſio foetus: qui poteſt fieri quando foetus eſt inanimatus; vel quando iam eſt animatus: animatur autem ſecundum probabiliorẽ opinionem, ſi ſit mas, quadreſimo die;

die, si foemina octogesimo die, in dabo praesumitur vir, consequenter praesumitur animatus quadragesimo die. Procurare abortum dicuntur qui per se, vel alium, siue ut principales, sunt cause, expulsio- nis foetus: tum etiam ad id opem, vel auxilium, co- filium, vel fauorem dantes contra quos Sixtus V. an- no 1588. rigorosam addidit constitutionem, in qua procurantes abortum etiam foetus inanimati, sicut irregulares, & excommunicantur excommunica- tione sibi reseruata, quas poenas extendit etiam ad propinantes potiones sterilitatis. Hunc rigorem tem- perauit Gregor. XIV. anno 1591. hoc modo. Pri- mo voluit manere excommunicationem, substulit autem reseruationem illius. Secundo, abrogauit om- nino poenas impositas contra procurantes abortum foetus inanimati, aut exhibentium, seu sumentium potiones sterilitatis. Quare qui modo procurat abor- tum, si foetus est animatus, peccat mortaliter peccato homicidij, & est subiectus poenis, Trident. *sess. 14. cap. 7. de reformat. irregularis*, & excommunica- tus excommunicatione non reseruata, quae in foro interiori a quolibet approbato sine aliquo priuile- gio absolui potest: irregularitas vero, quia est ex homicidio voluntario, a solo Papa potest dispensa- ri, si autem homicidium sit casuale, poterit tolli ab Episcopo, per Trident. *sess. 24. cap. 6. de refor- mat.* quae omnia intellige, modo foetus sit animatus. Vide Sayrum in *thesaur. lib. 3. cap. 35.* & ea quae dixi in Decalogo *lib. 5. cap. 1. dub. 4. num. 8.* Aduer- tit autem Henric. *lib. 3. de poenit. c. 10.* ipsam prae- gnantem ad abortum sumentem, non esse excommuni- catam; quia dum de excommunicatione loquitur constitutio, non meminit praegnantem; oppositum tamen probabilius est, ut probaui loco cit. Hinc fit, quando foetus non est animatus, & quauis sit anima- tus si tamen effectus non sequatur, nulli esse hunc casum reseruatum, quia modo solum reseruatur Episcopis, prout est homicidium per insidias, quod non contingit quando foetus non est animatus; nam quando aliquis casus reseruatus Episcopo reseruatur postea Papae, sublata deinde reseruatione Papae, non manet iam Episcopo reseruatus, ut dixi *su- pra hoc lib. capit. antecedent. dub. 1.* & docent Sa, *verbo casus, numer. 3.* citans Nauarr. *cap. 27. num. 254.* Toletus *lib. 3. cap. 14.* vide Rodriguez *cap. 15. num. 1.*

10 Nihilominus tamen, ut confessarius pos- sit nunc absoluere ab hoc casu, debet esse speciali- ter deputatus a suo Ordinario, ut disponit Gre- gor. in Bulla citata, id est, habere licentiam a suo Ordinario. Vide in Decalogo *lib. 5. cap. 1. dub. 4. num. 8.* ubi dixi necessariam esse licentiam Episco- pi, ut nunc confessarius saecularis possit, secluso pri- uilegio, absoluere ab hoc casu.

11 Ex his sequitur, non incurre hanc Episco- pi reseruationem eum, qui realiter procurauit abortum, si reuera non fuit secutus; quia solum reseruatur actus exterior cum effectu. Nec incur- rit mulier, cui iniquus amator dedit ad abortum, ignorante ipsa: nec qui mulieri in partu laboranti dat aliquid ad facilitandum partum, etiam si per accidens foetus prodeat mortuus; quia non dat ad abortum, sed iuuat ad partum naturalem: nec ma- ritum, aut pater, qui uxorem, aut filiam leuiter opere, vel verbo castigat, ex quo illa furore praecitata abortum patitur, nisi cum peccato mor-

tali fuerit excessus punitionis, nec medicus, qui medendi gratia, praebuit potionem non ordina- tam per se ad abortum: nec qui dat potionem ad non concipiendum: nec qui in actu retrahit se a seminatione: nec mulier, quae ex subita animi passione, puta letitia, timore, vel subita arma- torum visione; imò nec ipse armatus, si probabi- liter periculum abortus ignorabat (secus si id sciens faceret, aut daemone figuram demonstraret) Ra- tio horum est, quia non sunt per se causa abortus animati cum effectu: incurrit tamen potiones, medicamenta, &c. sumens, aut propinans, aut opere, verbo, consilio fauore, aut alio modo concurrens, si reuera abortus foetus animati sequatur praematurus, quamuis postea baptizetur. Item, mulier, quae experta ex ponderis impositione abortum patitur, secus si non est experta, nam sic est praeter eius intentionem. Item, mulier quae ex nimia libidine virum cognoscit, ex quo prae- uisus abortus sequitur; secus si licita caute ad- hibita cognoscit maritum; quia sic nec peccat mor- taliter, nec est causa abortus, ita Capeauila de ca- sibus videndus *fol. 239.*

Clandestine contrahentes.

12 Tribus modis dici potest matrimonium clau- destinum. Primo propriissime, ut quan- do vir, & mulier contrahunt sine praesentia Paro- chi; & duorum testium. Secundo non tam pro- prie, ut quando contrahunt coram Parocho, & testibus, omisis tamen denuntiationibus, seu ban- nis, *las amonestaciones*, praeterquam in casibus a iure permisis. Tertio improprie, ut quan- do contrahunt matrimonium coram Parocho, & testibus, factisque denuntiationibus; illud tamen consummant ante benedictiones nuptiales. Con- trahentes igitur clandestine primo modo nullam de facto iuris poenam incurunt, sunt tamen arbitrio Ordinarij grauius puniendi, ut statuit Tridentin. *session. 24. capit. 1.* & sunt inhabiles ad sic contrahendum. In Dioecesi autem Valentina quotannis promulgatur edictum, quo prohibetur quibuscumque personis, ne interueniant in matrimonio clandestino, sub poena excommu- nicationis. Contrahentes vero secundo modo clandestine nullam etiam iuris communis poe- nam incurunt, venit tamen Parochus suspen- dendus per triennium, *capit. vltim. s. finali de clan- destina desponsatione*, & post sententiam non po- test ab Episcopo absolui vigore Tridentini, ut docent Sanchez *lib. 5. de matrim. disputation. 52.* & Barbosa *de offic. ep. potestat. Episcop. allegatio. 32. numer. 166.* venit etiam ipse Parochus puniendus, & ipsi contrahentes arbitrio Episcopi, vide Henriquez *de matrimonio capit. 5. num. 8.* Et hic est casus nostro Valentino reseruatus sine ex- communicatione, qua reseruatione videtur tan- tum comprehendere ipsos contrahentes, scilicet, virum, & foeminam, & non Parochum, nec tes- tes; quia solum vir, & foemina, in rigore dicun- tur contrahentes, Parochus autem, & testes non contrahunt, sed tantum authorizando tanquam copditio, sine qua non, matrimonio assunt. In Dioecesi autem Saluanticensi ut refert Henriquez

lib. 11. de matrimon. capit. 5. num. 6. est lata excommunicatio contra sic contrahentes, atque comprehendere etiam Parochum, & testes, & hoc forte, quia de ipsifiet mentio: similiter potest dici in nostra Diocesi comprehendendi etiam in reservatione Parochum, & testes, quia cum sine illis matrimonium consistere nequeat, aliquo modo contrahere dicuntur, at quia reservatio est odiosa, probabilius videtur oppositum: quòd si denuntiationes in casibus à iure permisis omittantur, nulla pœna, nec reservatio incurritur. Denique contrahentes clandestinè tertio modo nullam de factò iuris communis pœnam incurrun, nec peccant mortaliter, imò nec venialiter, si adfit aliqua iusta causa: nec vlla contrahitur in hac Diocesi Valentina censura, nec reservatio. In Diocesi autem Salmanticensi consummantes, & simul in eadem domo habitantes ante benedictiones, insunt excommunicati. Vide Henriq. *supra, & infra lib. 8. cap. 5. dub. 7. in fin. & dub. 12. concl. 6.*

Incendium Ecclesiarum.

13 **S**ylvest. *vers. Excommunicatio 7. num. 13.* & alij existimant incendiarios loci, aut rei sacræ esse ipso factò excommunicatos; rei verò profanæ, minimè, sed esse excommunicandos: verius tamen Caietan *in summ. cap. 22.* & Nauarr. *cap. 27. num. 94.* existimant nullos incendiarios esse ipso factò excommunicatos, donec ab Ordinario actualiter excommunicentur, & declarentur, qui postquam declarati sunt, non possunt nisi à solo Papa absolui: communis verò Canonistarum *in capit. 2. nos, de sentent. excommunicationis.* docet incendiarios omnes esse ipso factò excommunicatos, & Azor. docet esse id consuetudine Prælatorum approbatum, ita vt ante denuntiatione ab Episcopo absolui possint, post verò à solo Papa. Incendiarij loci sacri dicuntur, qui Ecclesiam, cœmeterium, xenodochium, aut Monasterium incendunt: loci, siue rei profanæ, qui propria autoritate villam, domum, aut segetem incendit; secus verò si ex negligentia incenderent, aut casu, vel bello iusto. Incendiarius etiam dicitur, qui mandat, consulit, aut fauorem, seu auxilium dat ad incendendum, *ex cap. pessimam 23. quest. 8.* qui verò propria incendit, incendiarius propriè non est, nec iuris pœnas incurrit, nisi dolo id fecerit, vt aliena incenderet, vide Sayrum *in thesauro lib. 3. cap. 2.*

14 Secuti ergo veriore opinionem dicentium, nullos incendiarios, etiam loci sacri, esse ipso factò excommunicatos, donec ab Ordinario declarentur, dicimus peccatum incendiariorum nostro Valentino reservatum, esse tantum eorum, qui incendunt Ecclesias, non verò loca profana. Nominè autem Ecclesiæ intelligitur consecrata, vel benedicta, item cœmeterium, Hospitale, & Monasterium, si autoritate Papæ, aut Episcopi sint hæc constructa; quia hæc pœna est principaliter lata in fauorem Ecclesiæ; & potest confirmari à simili, nam vt docent Sylvest. *excommunic. 7. num. 18.* Nauarr. *cap. 27. num. 94. §. octavo.* in excommunicatione, que in ca p. *conquesti de sentent. excommunicat.* fertur contra efrágentes Ecclesias; &

aliquid ex eis furantes (ita vt hæc duo simul concurrant) nomine Ecclesiæ intelliguntur supra dicta loca; ergo etiam in nostro casu: potest etiam dici, & valde probabiliter, nomine Ecclesiæ intelligi consecratam, aut benedictam, & omnem locum deputatum ad diuina Officia peragenda, includendo Oratorium, vt sumitur à Doctoribus agētibus de pollutione Ecclesiæ, & de eius immunitate, vt dixi in Decalogo *lib. 1. cap. 11. dub. 1. num. 9.* & in expositione Bullæ *lib. 1. §. 3. dub. 4. num. 6. & 3.* videlicet, vt Oratorium sit publicum, ac patens, habensque ostium in via publica: secus si sit priuatum existens in domibus priuatis; nam illud, & non hoc, venit nomine Ecclesiæ, vt dixi *loco cit.*

Testis falsus iurans in iudicio.

15 **D**vobis modis potest testis falsò, in iudicio iurare. Primò, ita vt ex illius falso testimonio damnù proximo sequatur in vita, honore, fama, vel bonis, qui dicitur testis falsus cù præiudicio tertij, & hoc modo est ipso factò excommunicatus in hac Diocesi Valent. per D. D. Martinù ab Ajala Archiep. Valent. in Synodo Diocæsana *act. 2. c. 18.* his verbis: *Qui apud iudicem, vel personam publicam in alterius damnum falsò aliquid iurauerit, à nobis lata sententia excommunicatur.* Ita ille. Per iudicem verò intellige siue ordinarium, siue delegatum, quia hæc lex absolute, & indefinite lata est, & indicat illud verbum, *apud iudicem*, at quilibet ex his est verus iudex, ob idque procedit etiam hoc, etiam si iudex à partibus sit electus, aut nominatus; quia est verè iudex, & verum iudicium exercet: Per personam publicam intellige illum, qui aliquo publico officio fungitur cum facultate recipiendi iuramentù à reis, seu partibus, vt sunt Magistratus Reipub, Baiulus, & dilis, & his similes. Hæc autem excommunicatio, vt ibi habetur, nõ est reservata, consequenter potest à quolibet approbato absolui. Secundò, potest falsò quis iurare, ita vt nullù damnù tertio sequatur, sed tatum remaneat intra limites periurij, & falsi testis, & hoc modo est nostro Valètino reservatus sine excommunicatione. Aduertendù tamen, testem falsum in præiudicium tertij etiã esse reservatù, quia in dicta Synodo *act. 2. c. vlt.* vbi reservatur hoc crimen, absolute dicitur testis falsus iurans in iudicio, & non distinguit cum damno, aut sine damno proximi; at vbi lex non distinguit, neq; nos: quod ergo dicimus est, excommunicatione illi adnexa non esse reservatã, quia ibi talis excommunicatio nõ reservatur, vt dictù est, & fuit lata ante reservatione istius criminis, in cuius reservatione nulla sit mentio excommunicationis; ideoq; solum peccatù erit reservatù, non verò excommunicatio.

16 Hinc inferitur non esse reservatù peccatum periurij rei falso iurantis, quia reus non est testis, reservatio autè de solo teste loquitur. Nec testis falsus, si non deponat apud iudicem competentem, seu suù, sic nõ incurrit reservatione, qui falsò deponit apud eum, qui conduxit vectigal, quia non est in iudicio: nec qui vitur licita æquiocatione, seu restrictione: nec qui iurat occultatò, quod est ei secreto naturali commissum, nisi secreti occultatio cederet in damnù commune, vt dixi in Decalogo *lib. 2. c. 10. dub. 32.*

17 Nota, dici testem falsum, non solù qui falsum

sum profert, sed etiam qui verum illicitè occultat; hic enim etiam tenetur damnum reficere sicut, qui falsum deposuit, vt dixi in Decalog. lib. 8. cap. 3. dub. 10. num. 3. Nota etiam hanc reservationem non comprehendere mandantem, consulentem, nec auxiliantem, quia de ijs nulla in reservatione fit mentio, & reservatio, non amplianda, sed restringenda est, quia pœnalis, & præiudicativa est auctoritati Ordinariorū, & confessoriorum simpliciu, & ideo non patitur extensionem ad alios casus non expressos: sicut excommunicatio solum loquens de faciente non extenditur ad consulentem. Nauarro, cap. 27. num. 51 & alij, quæ doctrina obseruanda est in omnibus casibus supradictis, in quibus mandans, consulens, aut auxilians non exprimitur. Vide Lelium Zechum supra, cætera de periurio dixi in Decalog. lib. 2. cap. 1. dub. 20. de obligatione verò restituendi falso testimonio, dixi lib. 8. cap. 5. dub. 8.

Dub. 4. Quis possit directè, & ordinaria potestate absoluerè à casibus reservatis in communi.

Nota, duobus modis posse impèdi absolutio- nem à reservatis. Primò, directè: secundò, indirectè: absolutio directà fit, quando abfoluens primò, & per se, ac directè habet facultatem, & iurisdictionem in peccata reservata; vt quando ipse reseruator, aut alius de ipsius licentia ab ijs absoluit. Tunc autem confessorius absoluit indirectè à reservatis, quando non habet primò per se, ac directè iurisdictionem ad illa abfoluenda, sed per accidens, scilicet ratione necessitatis, habet tamen primò per se, ac directè, iurisdictionem in peccata non reservata, qui eo in casu (de quo infra) abfoluendo à non reservatis directè, à reservatis absoluit etiam indirectè, nam non potest vnum peccatum mortale tolli abque alio, vt dixi hoc lib. cap. 3. dub. 2. num. 26. Differunt autem absolutio directà, & indirectà: nam absolutus directè à reservatis non tenetur se præsentare reseruatori, quia absolute fuit sublata reservatio, & absque vllò onere: absolutus verò indirectè, postea, vt commode poterit, tenetur se reseruatori per se, aut alium præsentare, aut ab eo licentiam obtinere, vt à reservatis abfoluatur; quia reservatio non absolute, sed cum onere fuit sublata, quod constabit ex infra dicendis.

2 Dico igitur primò, omnis qui peccatum sibi reseruat, aut eius superior in hoc foro pœnitentiæ, potest directè, & potestate ordinaria à peccatis reservatis absoluerè: hæc conclusio est certa, & communis apud Suarez disp. 30. sect. 1. Probatur prior pars, quia reseruans retinuit pro se iurisdictionem ordinariam quam habet; non enim eam sibi, sed inferioribus adimit: & qui ordinaria potestate potest ligare, potest etiam abfoluerè: de superiore reseruantis patet, quia superior habet iurisdictionem generalem, & vniuersalem etiam respectu sui inferioris reseruatis, & se extendit ad omnia, ad quæ inferior. Dixi, superior in hoc foro, nam non satis est, vt sit superior dignitate; sicut est Archiepiscopus, Patriarcha, &c. sed debet esse superior iurisdictione in hoc foro: ideo Archiepiscopus non potest abfoluerè subditos Episcopi suffraganei à ca-

sibus reservatis suffraganeo, excepto casu visitationis Prouinciæ, vel causa appellationis ad ipsum, vt latius infra, & docent Henriq. lib. 9. cap. 6. num. 5. & c. 10. Suar. disp. 30. sect. 2. n. 8. Coninch disp. 8. aub. 3. n. 21. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. q. 7. punct. 5. §. 2. n. 4.

3 Ex hac conclusione sequitur, Papam posse abfoluerè ab omnibus reservatis ab omnibus Episcopis, & superioribus regularibus, nã est supremus Pastor totius mundi, & quæ possunt Episcopi in suis Episcopatibus, & superiores Religionum in suis Religionibus, potest Summus Pontifex in toto orbe: sic similiter Generalis alicuius Religionis potest abfoluerè à reservatis suis Prouincialibus; quia est eorum superior in hoc foro: & Episcopus potest abfoluerè à casibus reservatis à suo inferiori, casu quo posset aliquis inferior casus sibi reseruare. Archiepiscopus autem non potest subditos sui suffraganei à casibus suffraganeo reservatis abfoluerè, nisi in causa visitationis, aut appellationis, vt dictum est, nam aliter in eos non habet potestatem, seu iurisdictionem: potest tamè Episcopus abfolui ab Archiepiscopo à casibus reservatis, si Archiepiscopo subijciatur, quia Archiepiscopus est eius superior, si ipsi subijciatur, sic Religiosus potest subijci Episcopo in quibusdam casibus, vt ab eo abfoluatur, vt dixi in Decalog. lib. 2. cap. 2. dub. 38. de voto. & tenet Bonacin. tom. 1. disp. 5. quest. 7. punct. 5. §. 2. num. 6. Quando ergo Episcopus incidit in casum reservatum Papæ, poterit abfolui ab Archiepiscopo, si ad hoc habeat facultatem: poterit etiam abfolui à confessorio, quem ipse Episcopus elegerit, si Episcopus facultatem habeat abfoluendi alios, si in eundem casum inciderint; non enim debet esse peioris conditionis quam alij, sicque declaratum esse à sacra Congregatione refert Bonac. sup. num. 7. vide Sanchez in Decalog. lib. 2. c. 11. n. 11. & lib. 8. de matrimonio, disp. 3. n. 3. Henriq. lib. 6. c. 7. v. 5. lit. A. & in nostro Decalog. ubi sup. dub. 39.

4 Dico secundò, potest etiam directè abfoluerè ille, cui ab Ordinario reseruatore, seu eius superiore delegata est potestas abfoluendi ab ijs, est commune apud Suar. sup. & ratio est euidens; quia vt dictum est sup. hoc lib. c. 10. dub. 5. Ordinarius potest delegare, & sicut potest concedere facultatem abfoluendi à peccatis non reservatis, ita à reservatis. Ad hanc autem facultatem concedendam non requiruntur verba determinata, sed sufficiunt quælibet verba, per quæ significatur cõcedi dictam facultatem. Non tamen censetur concessa facultas abfoluendi à reservatis, quando Episcopus concedit licentiam subdito audiendi confessiones: imò nec quando concederet suam auctoritatem, & potestatem, vt docet Nauart. c. 27. n. 261. nisi prius concessisset casum reservatū, & deinde generaliter adderet, & omnem meam potestatem. vt docent Eliuc. tom. 1. tract. 7. c. 10. nu. 282. At in Religione Minorum, vt refert Villalob. 1. p. tract. 9. diff. 59. n. 3. Prælati concedens suam auctoritatem, censetur cõcedere facultatem, à reservatis, vide sup. hoc cap. dub. 2. vers. quantum ad secundū.

5 Sed quæres, quis possit abfoluerè à reservatis peregrinos, seu iter agentes, aut viatores, sup. c. 10. dub. 4. dictum est peregrinos, & viatores posse confiteri cum Parocho, aut alio approbato loci vbi inveniuntur: difficultas ergo modò est, an ibi etiam abfolui possint à reservatis suo Episcopo: in qua re

certum est, si casus sit reseruatus Summo Pontifici, non posse absolui, nisi ab habente facultatem absoluendi à reseruatis Papæ, nam Summus Pontifex habet territorium in toto orbe terrarum, & ipsius leges ubique obligant, modò sint acceptate, vel non sint per contrariam consuetudinem abrogate, vt dicitur in materia de legibus; & omnes confessarij tenent scire casus illi reseruatos; solum ergo quæstio est de casibus Episcopo reseruatis. Dico igitur primò (omissis opinionibus) si casus sit reseruatus proprio Episcopo peregrini, seu iter agentis, non verò Episcopo loci vbi reperitur, potest ibi absolui à Parrocho, seu quocumque approbato ab eo, vel illis casibus, quamuis non habeat auctoritatem absoluendi à reseruatis. Ita docet Suar. *disp. 30. sect. 1. n. 4.* Caiet. *verb. Absolutio 2.* Nauarr. *c. 27. n. 275.* Henric. *lib. 6. c. 14. n. 9.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. c. 10. n. 283.* Villalob. *1. p. tract. 9. diff. 59. n. 4.* cum alijs Bonacina. *tom. 1. disp. 5. q. 7. punct. 5. s. 2. n. 9.* contra Sorum *in 4. d. 18. q. 2. art. 4.* & alios. Ratio fundamentalis est, quia hic reus iudicandus est iuxta leges, & consuetudines loci, vbi reperitur more incolarum, quod est iuri valde conforme, & cõcedi ab ipso iure, nam eo quòd peregrinus potest in aliena Diocesi confiteri, poterit more etiam incolarum cõfiteri; atqui, vt supponimus, casus ibi non est reseruatus; ergo poterit à quolibet approbato, sicut incola absolui, non enim tenetur confessarius vnus Diocesis scire casus in alia reseruatos.

2 Dico secundò, si casus sit reseruatus Episcopo peregrini, & Episcopo loci, vbi reperitur, aut tantum Episcopo loci, non poterit eo in loco absolui à reseruatis à quolibet approbato, nisi habeat facultatē ab Episcopo loci ad absoluendū à reseruatis. Ratio est euidens; nam vt dictum est, hic pœnitens peregrinus, seu viator habedus est pro incola, & iudicandus est secundū leges illius loci; at ibi talis casus, vt supponitur est reseruatus, & ex alio capite incola non possunt absolui, nisi ab habente auctoritatem; ergo neq; hic. Ita citati. Quod autem dixi *in 1. conclus.* intellige, modò talis sit verè peregrinus, seu viator, hoc est, ne directè de industria, & in fraudem proprij, se conferat ad aliam Diocesim, vt à reseruato ibi absoluator; nam tunc nec à non reseruatis absolui potest, nisi à priuilegiatis, vt dixi *in c. antecedent. dub. 4.* & cum alijs Bonacina *supra num. 12.*

3 Dixi, nisi à priuilegiatis, nam à regularibus, qui habent priuilegiū absoluendi (de quo *sup. c. 10. dub. 4. n. 3.*) omnes ad eos venientes, poterunt ij absolui. Filiuc. *sup. n. 285.* quia in hoc casu pœnitentes vtuntur iure suo. Hinc fit cõmittentem peccatū, etiam non reseruatum in alieno loco, non posse ibi, nec à culpa, nec à reseruato absolui, nisi adsit aliquis titulus, de quibus *c. anteced. dub. 4. cit.* videlicet vt sit ibi causa negotiorum, seu itineris, habita ratione consuetudinis, iuxta quam receptum sit, vt aliquis in alieno territorio possit absolui, aliter enim confessarius illius loci non habet iurisdictionem in talem alienigenam, vt dixi *dub. 4. cit.* nec in hoc foro pœnitentiæ delictum sortitur forum, sicut sortitur in foro contentioso; nam forum contentiosum respicit bonum publici, & rectam loci gubernationem, quæ postulat, vt delicta in tali loco commissa in eodem loco puniantur, quod non militat in Sacramento pœnitentiæ. Henric. *lib. 6. c. 7. n. 2.* & cum alijs Bonac. *sup. n. 12.* Quare Petrus Dertus. cõmit-

tens peccatum in Valentina Diocesi nõ poterit ibi absolui etiã a non reseruatis nisi adsit aliquis titulus ex supra dictis; aut nisi cõfessor sit priuilegiatus vt regularis, sicut hic dictum est.

4 Quid autem sentiendū sit de excommunicacione, tractat DD. in eius materia de excommunicacione, vbi de absolutiõne excommunicacionis. Breuiter tamen dico, eum qui contraxit excommunicacionem in alieno territorio potest absolui ab Episcopo illius loci, in quo eã contraxit: quia delictū sortitur forū in foro contentioso, quo in casu si excommunicacio, non sit publica, aut non sit reseruata, aut si est reseruata, est tamen occulta, poterit etiã absolui à proprio Episcopo, si ad propriã Diocesim delinquens hic redeat: modò tamen Episcopus illius loci, in quo talis deliquit, non praueniatur, & per requisitoriam petatur reu. Quòd si excommunicacio sit publica, & reseruata superiori loci, in quo eã contraxit, non potest delinquens absolui à proprio Episcopo, absque licentia Episcopi, in cuius Diocesi deliquit. Ita cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 5. q. 7. punct. 5. s. 2. n. 13.* Hæc autem intellige de excommunicacione hominis: nam à sententia iuris, quã incurrit aliquis in alia Diocesi, siue sit ius synodale, siue cõmune, potest quis absolui ab Episcopo loci, vbi cõmoratur. Ita cū alijs Barbof. *de off. & potest. Episc. alleg. 50. n. 282.* videndus quod procedit, etiam si maneat ad tempus cum animo redeundi ad apropium domicilium, dum modo habitatio non sit ad modicū, & breue admodum tēpus, sed mora sit diuturna, vel saltem excesserit maiore partē anni, Barb. *sup.* Potest etiam Episcopus alienigenã excommunicatam absoluere, si est vagabundus, nullum retinens domicilium, quos sicut à peccatis, ita ab excommunicacione absoluere potest. Itē, si alienigena excommunicatus postea discedat ad aliã Diocesim, animo ibi per aliquot menses habitandi, vt causa studij, vel nundinarum, secus tamen si nõ habeat animum ibi commorandi, sed statim redeundi, tunc enim à proprio Episcopo, & non ab eo vbi tunc cõmoratur, est absoluendus; nisi fortè non esset facilis recursus ad propriū Episcopū, vel si absque notabili damno vitæ, honoris, famæ, aut bonorum in magna quantitate, propriū adire non possit; tunc enim, & à peccatis, & ab excommunicacione, etiam proprio Episcopo reseruata, absolui possit, ex tacita proprij licentia, & concessione, de qua Henric. *lib. 13. de excomm. c. 27. n. 6.* videndus, & Sayr. *de excomm. lib. 2. cap. 19. proposit. 1.*

5 Nota, Sacerdotem absoluentem à casibus Põtifici, vel Episcopo reseruatis prætextu alicuius priuilegij, incidere in excommunicacionē, & alias pœnas decreti Clementis VIII. secus tamen, si simpliciter absque vlllo prætextu id faciat, modò non agat præsumptuose, nam ad incurrendas pœnas decreti, necessaria est præsumptio in absoluente. Ita Diana *3. part. tract. 4. resol. 73.*

Dub. 5. Quis possit directè absoluere à casibus reseruatis per generalem delegationem.

1 Dico primò, quis possit per generalem delegationē ab homine, aut ex consuetudine, nõ potest dari certa regulã: nam hoc pertinet ad factum

etiam, quare videnda sunt, & attente consideranda eorum priuilegia, & iuxta illa, & ea quæ superius dicta sunt, & inferius dicenda, absoluant.

2 Dico secundò, à iure data est primò facultas absoluedi ab excommunicatione ob percussione Clerici, si leuis sit, vt docent DD. in huius excommunicationis explicatione, vt inter recetiores. Sayrus in thesaur. lib. 3. cap. 28 Barbof. de iur. vniu. lib. 1. cap. 39. S. 1. in fin. de offic. & potest. Episc. allegat. 41. & Bonacin. tom. 3. de censur. disp. 2. q. 2. punct. 6 sect. 5. Conceditur etiam Episcopis à Trident. sess. 24. cap. 6. de reformat. quod sequitur facultas, *Liceat Episcopis, &c. Et in quibusdam casibus occultis, etiam Sedi Apostolica reseruatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in Diocesi sua, per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientia gratis absoluerè, imposta penitentia saluati, idem & in hæresis crimine, & in eodem foro conscientie, eis tantum, & non eorum Vicarijs sit permissum.* At quia de hac facultate late dixi in Decalogo lib. 1. cap. 3. dub. 4. ideo breuiter illam percurram, igitur dico, posse Episcopum absoluerè à casibus Pontifici reseruatis, si occulti sint: quod procedit etiam si casus sint in Bulla Cœnæ reseruati, vt dixi loco citato, & cum alijs tenet Villalob. 1. part. tract. 9. diff. 61. num. 5. in fin. modò sint occulti, excepta hæresi, quia facultas ab ea absoluedi à Tridentino concessa, derogata est secundò probabiliorem sententiam per Bullam Cœnæ Domini, vt tenet Villalob. sup. num. 3. & dixi in Decalogo loco citat. num. 11. 12. procedit etiam, etsi casus, seu peccatum sit commissum post Tridentinum, vt docet Nauarr. conf. 10. de priuileg. lib. 5. & Villalob. sup. diff. 60. num. 4. quia Concilium generaliter concedit dictam facultatem; nulla facta mentione reseruatum præteritarum, aut futurarum. Occultus autem casus dicitur, quando peccator non laborat infamia, etiam si aliquibus notum sit, vt dixi dist. dub. 4. num. 8. & docent Nauarr. cap. 27. num. 254. & 255. Per subditos intelliguntur vagi, scholares, mercatores, peregrini, item Religiosi exempti, si Episcopo quoad hoc subijciantur in hoc foro de licentia sui superioris: per Episcopum autem intelligitur electus, & confirmatus. Item Capitulum Sede vacante, non autem alij inferiores Episcopo, etiam si habeant iurisdictionem Episcopalem, vt existimat Suarez disp. 30. sect. 2. num. 6. ex declaratione Congregationis apud ipsum. Nec Prælatis Religionum id possunt ex vi Concilij, sed ex alijs priuilegijs, iuxta quæ Prælatis Religionum quæ communicat priuilegia Ordinis Prædicatorum possint vt facultate Episcopis à Trident. sess. 24. cap. 6. concessa in fratres, & moniales sui Ordinis secundum concessionem factam à Pio V. constitutione, quæ incipit, *Rom. Pont.* quam cum Rodrig. refert Villalob. sup. diff. 60. num. 3. Item Religiosi qui communicant priuilegia Societatis Iesu, si ab Ordinario approbati fuerint, absoluerè possunt omnes fideles vtriusque sexus ad eos venientes ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, exceptis contentis in Bulla Cœnæ Domini, prout concessit Paulus II. in Bulla quæ incipit, *Inter cunctas*, anno 1545. quam refert Rodrig. ad fin. Bullæ Cruciat. & Villalob. sup. diff. 60. num. 0. qui num. 10. & diff. 54. num. 2. aduertit cum Ioann. de la Cruz, lib. 2. cap. 6. dub. 5. etsi hoc priuilegium loquatur

generaliter de omnibus fidelibus, non tamen intelligi de Religiosis, nec ad eos se extendere, nec esse inter illos in vsu: quia Religiosi secundum eorum statuta, ac priuilegia non possunt absolui, nisi cù licentia suorum superiorum, aut ratione alicuius indulti certi, ac clari.

3 Habent etiam Religiosi aliquas concessiones absoluedi a reseruatis. Clemens enim IV. vt habetur in Compendio, verb. *Absolutio quoad fratres.* & refert Villalob. 1. part. tract. 9. diff. 61. num. 5. vers. *Los Religiosos*, concessit Generalibus, Prouincialibus, eorumque Vicarijs, ac Custodibus, vt in ipsorum Prouincijs, ac Custodijs absoluerè possint ibi habitantes, aut hospitantes a quacumque excommunicatione interdicto, & suspensione incurta ante, vel post ingressum Religionis, siue à iure, siue ab homine impostæ fuerint; simulque possint dispensare in irregularitate contracta ex eo quod celebrarunt ligati aliqua censura: nisi adeò grauis fuerit, & enormis excessus, quod sint ad Sedem Apostolicam merito destinandi, vt si fuerint relapsi, aut schismatici, aut falsificantes literas Apostolicas, feruente arma prohibita ad infideles, prout declarauit Sixtus IV. vt habetur in Compendio ubi sup. num. 11. Aliam huic similem concessionem habent Religiosi Ordinis Prædicatorum, & Carmelitarum, vt refert Villalobos. Possunt etiam prædicti Prælatis, suos subditos absoluerè à casibus Bullæ Cœnæ in foro conscientia, iuxta Breue quoddam concessum à Gregor. XIII. Generali Ordinis Minorum quoad suos subditos, & subditas, & antea Iulius II. concesserat fratribus Ordinis Prædicatorum, vt absolui, dispensarique possint per suos Prælatos in casibus dictæ Bullæ Cœnæ, excepto peccato conspirationis contra Summum Pontificem, & illis, propter quos Sixtus IV. voluit, recurrendum esse ad Sedem Apostolicam, de quo late Fr. Manuel Rodr. tom. 1. q. 20. art. 9. Et dicta autoritate in foro exteriori habent Prouinciales Indiæ Occidentalis, respectu suorum subditorum, qui deputati sunt ad conuersionem Indiorum, prout concessit Adrianus VI. anno 1521. ad petitionem Caroli Quinti, & Gregorij XIII. Concessit idem Custodibus Indiæ Orientalis in foro conscientia, excepto crimine heresis, & conspirationis in Papam & iniectiois manus violentæ in Prælatos, & falsificationis literarum Apostolicarum quas concessiones, & facultates refert Rodrig. in Bulla pag. 999. col. m. 1. Aliud indultum concessum ab Alexand. VI. refertur in compendio, & à Villalob. ubi sup. quod ita habet: Concessit omnibus, & singulis Prælati Ordinis Minorum de Observantia (scilicet Generalibus, Prouincialibus, & Custodibus) plenariâ facultatè, & autoritatè quoscumq; subditos suos, fratres videlicet, & Moniales S. Clarae, ac vtriusque sexus Tertiatios inuenerint in aliquo hæresis, vel apostasia crimine lapsos, ac etiam relapsos, possint eos absoluerè, ac cum eis dispesare. Aduertit Villalob. supra diff. 61. in fin. his concessionibus, & facultatibus posse vti eos, qui existimat facultatem absoluedi ab hæresi, & à casibus Bullæ Cœnæ concessam Episcopis à Trident. sess. 24. cap. 6. aut alijs habentibus priuilegiu ab illis absoluedi, non esse derogatum per clausulam Bullæ Cœnæ, qua derogantur concessiones, & priuilegia absoluedi à casibus ibi contentis; non verò secundum eos, qui

putant esse per dictam clausulam derogatoriam, & prohibitiuam, derogatam dictis priuilegijs, ego autem cenſeo, derogatam abſoluendi ab hæreſi illis conceſſam, eſſe derogatam per clauſulam Bullæ Cœnæ, ſicut derogatur facultati ab ea abſoluendi, per Trident. Episcopis conceſſa.

4 Nec poſſe nunc Prælatos regulares, etiamſi ſint Generales, abſoluere ſuos ſubditos, etiam in foro conſcientiæ in Hiſpania, vt ex conſtitutione Pij V. & declaratione Cardinalium probaui in Decalogo lib. 1. cap. 3. dub. 4. n. 5.

5 Dico tertio, habens Bullam Cruciatæ poteſt eligere confeſſarium, qui eum directe abſoluat à peccatis reſeruatis Epifcopo toties quoties, & à reſeruatis ſedi Apoſtolicæ, etiã à contentis in Bulla Cœnæ Domini (excepta hæreſi) ſemel in vita, & iterum in articulo, vel periculo mortis, vt abunde dixi in eius expoſitione lib. 1. S. 7. cap. 2. per totum.

6 Dico quarto, ſi Epifcopi inciderent in caſus Papæ reſeruatos, à quibus ipſi poſſunt abſoluere, iuxta conceſſionem Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. poſſunt abſolui ab eis directe per ſuos confeſſarios cum eadem facultate, & authoritate, qua ipſi Epifcopi poſſunt ſuos ſubditos abſoluere. Ita Suar. diſp. 30. ſect. 1. num. 11. Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 287. Villalob. 1. part. tract. 9. diſp. 60. num. 8. & alij, & dixi ſupra hoc cap. dub. 4. num. 3. ſicque declaratum eſſe à ſacra Congregatione referunt DD. non enim Epifcopi in hoc debent eſſe peioris conditionis, quàm ipſorum ſubditi.

7 Quæres, an Religioſi Ordinis mendicantiũ abſoluere poſſint ex vi iuris communis à reſeruatis Epifcopo. Reſpondeo negatiue, ita Nauarr. cap. 27. num. 266. Suarez diſp. 30. ſect. 2. num. 16. Filiucius tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 287. Villalob. 1. part. tract. 9. diſp. 62. num. 1. Sotus, & alij apud citatos. Addit Villalobos, nec vigore moris magni id facere poſſunt, iuxta quandam declarationem Cardinalium, de qua Suar. *vbi ſup.* nam id eis prohibetur in decretis Clem. VIII. in Bulla, quæ incipit: Sacra Congregatio, apud Quarantam, verb. *Casus reſeruatus*. & Pij V. quod incipit: Poſſunt tamẽ ab ijs abſoluere ex priuilegio Pauli III. (de quo ſup.) conceſſo Societati Jeſu, quo gaudent Religioſi Mendicantes, & propter alia priuilegia, de quibus Rodriguez in Bulla, S. 9. num. 132. qui idem ſentit: huius etiam opinionis ſunt Suarez, & Villalobos ſupra. Fr. Ioann. de la Cruz de priuileg. Religioſ. fol. 123. Portel. verb. *Casus reſeruatus*, & Villalobos ſupra, vbi exiſtimat talem facultatem. Nõ tamen poterunt Religioſi vti hiſ priuilegijs erga ſæculares, niſi ij habeant Bullam Cruciatam (intellige in locis vbi illa conceditur) vt dixi in eius expoſitione lib. 9. S. 9. dub. 3. num. 8. & 9. Aduertendum tamen, ſacram Congregationem Cardinalium ſub die 18. Nouembris 1628. ex mandato Urbani VIII. derogaffe priuilegijs regularium abſoluendi à caſibus reſeruatis Epifcoporum, etiamſi extarent extra Italiam, vt refert Diana 2. part. tract. 17. reſolut. 30. qua declaratione regulares nõ poterunt per ſua priuilegia abſolueri à reſeruatis Epifcoporum: poterunt tamen ratione Cruciatæ, ſicut poſſunt alij confeſſarij ſæculares.

8 Quæres etiam, an qui optinuit à Sede Apoſtolica priuilegium abſoluendi ab omnibus cenſuris & caſibus reſeruatis, poſſit abſoluere à cenſuris in

Bulla Cœnæ contentis, & à caſibus Epifcopo loco reſeruatis. Negatiue reſpondet Bonacin. tom. 1. diſp. 5. quaſt. 7. punct. 5. S. 2. num. 14. Fundamentum eſt, quia in generali conceſſione non veniunt ea, quæ non eſſet quis in ſpecie verſimiliter conceſſurus, iuxta regulam 18. iuris in 6. tum quia ſic decreuit Clemens VIII. in Bulla ſupra citat. vbi Summus Pontifex ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, alijsque grauiffimis pœnis priuationis officij, &c. præcipit, ne quis extra actum, culum mortis, prætextu cuiuſcumque priuilegij abſoluat à caſibus in Bulla Cœnæ contentis, & ab excommunicatione contracta ob percuſionem Clericorum, vel ob violationem clauſuræ monialium ad malum finem, vel ob violationem immunitatis Eccleſiæ, vel ob prouocationem ad pugnam in duello, vel ob ſimoniam realem ſcienter contractam, vel ob cõſidentiam beneficalem. Addit ipſe Bonac. num. 13. per hoc decretum non eſſe reuocatam facultatem Epifcopis conceſſam in Trident. ſeſſ. 24. c. 6. ego addo etiam, nec eſſe reuocatam facultatem abſoluendi à reſeruatis conceſſam in Bulla Cruciatæ, vide in eius expoſitione, vbi dixi, Bullã non reuocari per Bullam Cœnæ lib. 1. S. 1. dub. 13. idem quod à Clemente VIII. ſtatutum eſt, prius fuerat ſancitum fere, & ſub eiſdem pœnis à Sixto IV. in extrauag. quæ incipit: *Eſt Dominicum*, de pœnie & remiſſi. Requiritur ergo, vt in conceſſione facultatis fiat mentio ſpecialis caſuum Bullæ Cœnæ, vt ab eis poſſit abſolui: etenim cum ij caſus ſpecialiter reſeruentur, conſequenter ſit, deſiderari ſpecialem expreſſionem in facultate abſoluendi ab eis. Suarez de cenſuris diſp. 21. ſect. 3. num. 3. & diſput. 7. ſect. 5. num. 11. Sanchez in Decalog. lib. 2. cap. 12. & alij apud Bonac. de cenſuris tom. 1. diſp. 1. q. 3. punct. 1. num. 12.

9 Obtinens autem à Pontifice facultatem abſoluendi ab omnibus cenſuris, eſt non poſſit abſoluere à contentis in Cœna Domini, niſi exprimerentur, poſſet tamen ab alijs abſoluere Pontifici reſeruatis; aliàs enim priuilegiũ redderetur inutile, cum à cenſuris non reſeruatis quilibet approbatus abſoluere poſſit. Ita Azor 1. part. lib. 8. cap. 10. quaſt. 12. Emanuel Sa verb. *Abſolutio*, in fin. & Bonacin. ſupra num. 11. contra Suarez ſupra diſput. 7. ſect. 5. num. 13. Requiritur etiam, vt in conceſſione Pontificis Generali abſoluendi à cenſuris, & caſibus reſeruatis, fiat ſpecialis mentio caſuum reſeruatorum Epifcopis, vt ab eis poſſit rigore talis facultatis abſolui, Suarez *vbi ſup.* num. 15. Nauarr. in manual. cap. 27. num. 261. & in cap. quorundam de Iudaïs, notab. 11. num. 71. & cum alijs Bonac. *vbi ſup.* num. 10. quia dum Pontifex condit aliquã legem, non intendit derogare ſtatutis, & conſuetudinibus particularibus locorum, cap. 1. de conſtit. in 6. tum etiam, quia Clemens VIII. ſin præcitata Bulla decreuit, ne vllus prætextu cuiuſcumque priuilegij abſoluat à caſibus reſeruatis Epifcopo.

10 Quære tertio, vtrum obtinens facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis, poſſit etiam abſoluere à cenſuris reſeruatis. Reſpondeo, ſi hæc facultas ſit ab Epifcopo conceſſa, non poſſe, nã caſus & cenſuræ apud Epifcopũ ſunt res diſtinctæ, & diuerſæ, & à diuerſis non ſit illatio: ſi autem ſit à Summo Pontifice, poterit etiam à cenſuris abſoluere, nam peccata Pontifici reſeruata cenſentur illi reſerua-

ra solum ratione censuræ; ergo &c. aliàs enim privilegium redderetur inutile. Navar. cap. 27. num. 261. Suarez *dict. disp. 7. sect. 4. num. 12.* Sanchez in Decal. lib. 2. cap. 11. num. 1. Bonacina loco citat. num. 14. & alij apud Sayrum in Clavi lib. 1. cap. 1. num. 5.

11 Quæres quartò, an habens facultatem absolvendi à reservatis per spatium alicuius temporis, v. g. quindecim dierum, vt fit tẽpore iubilei, possit absolvere poenitentem, qui intra illos quindecim dies commisit aliquod reservatum. Respondeo affirmatiuè, quia toto illo tempore durat facultas absolvendi à reservatis, modò poenitens habeat animum præstanti ea, quæ sunt necessaria ad comparandum iubileum. Ita cum alijs Henriquez lib. 3. de poenit. cap. 16. num. 5. & lib. 7. cap. 65. num. 6. & Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 2. num. 16. Quod ob eandem rationem procedit, etiã si spe absolutionis peccatum commiserit, & occasione privilegij liberiùs se præcipitauerit. Henriquez sup. & alij, quos adduxi in Decalogo, vbi de commutatione votorum, & in expositione Cruciatæ lib. 1. §. 7. cap. 7. dub. 2. numer. 4. & latius §. 1. dub. 9. per totum. An autem quando iubeus conceditur obtinendus in vna ex duabus hebdomadibus, possit absolui à reservatis in secunda hebdomada, lucrando iterum iubileum, variant Doctores. Affirmat Henriquez lib. 3. cap. 16. num. 3. & lib. 7. de indulg. cap. 11. num. 1. Reginald. Navar. Grassis, Rodrig. & alij apud Bonacina sup. num. 17. quia versamur in materia fauorabili, nulli perniciofa; & quia in iubileo non exprimitur, vt quis vna tantum vice possit absolui à reservatis commissis, nondum transacto iubileo. Tum quia qui non curauit tempore iubilei, eo durante, vota commutare, potest illorum commutationem obtinere, vt dixi in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 3. dub. 9. num. 6. Negant autem Sanchez lib. 4. oper. moral. cap. 54. num. 30. & Suarez tom. 2. de relig. lib. 6. de voto, cap. 16. num. 17. quorum sententiam existimat probabiliorẽ Bonacina sup. nam iubileum lucrari non potest quis in duabus hebdomadibus, quia forma iubilei concessi est disunctiua, id est, pro prima, aut secunda hebdomada, & non copulatiua, aut indefinita, quod indicant illa verba, *pro hac vice tantum*, ideoque talis concessio non potest extendi, quia id verba non patiuntur. Nec est eadem ratio de votis non commutatis tempore iubilei; nam ideo hæc vota possunt commutari postea, quia obtinens iubileum acquisiuit ius ad commutationem votorum ante illius impletionem emissorum; non verò ad obtinendam absolutionem casuum reservatorum; in quos poenitens incidit post consecutionem iubilei; sicut nec acquisiuit ius ad commutanda vota, quæ adepto iubileo emisit: hoc tamen pro certo habeo, comparatẽ iubileum posse sæpius absolutionem reservatorum obtinere, aut illius consecutionem intra tempus concessum ad illum comparandum, quia absolutio reservatorum contractorum necessaria est, vt obtineatur iubeus, cum ad iubilei consecutionem prærequiratur confessio. Quod non contingit in reservatis post adptionem iubilei commissis. Bonacina loco cit. Certum etiã existimo eum, qui tempore iubilei ritè, & rectè confessus est, animo cætera præstandi, & virtute illius absolutus est à reservatis,

liberum esse à reservatiõne peccatorum, etiam obli-
torum, si postea mutato animo, cætera non adim-
pleuit, vt cum Henriquez, Sanchez, & Suarez dixi
in expositione Cruciatæ lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 2.
num. 10. & cum alijs tenet Bonacina tom. 1. disp. 5.
quæst. 7. punct. 5. §. 5. num. 16. Ratio est, quia ve-
ro animo subiecit se ei, qui voluit, & potuit ab-
soluere: & cum hæc absolutio sit directa, & abso-
luta, & non ad reincidentiam; hinc fit, vt non rein-
cidat in eadem reservatiõnem; peccabit tamen gra-
uiter, si postea sine vlla causa omittat, quia illud est
in fraudem, vt existimat Suarez disp. 31. sect. 4.
num. 5. Probabile tamen est, non peccare grauiter,
vt existimat Henriquez lib. 3. de poenit. cap. 16.
num. 6. Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 55. num. 24.
& disp. 43. num. 9. & in Decalogo lib. 2. cap. 50.
& Bonacina sup.

Dub. 6. An absolutus ab habente facultatem directè absolvendi à reservatis, maneat absolutus à reservatis oblitis.

1 Nota, posse aliquem absolui à reservatis, aut à superiore habente ordinariam potestatem ab ijs absolvendi, aut ab habente potestatem delegatam; aut ratione alicuius privilegij, vt virtute Bullæ, aut alicuius iubilei.

2 Dico primò, quando quis confessus est cum superiore, aut cum delegato habente facultatem absolvendi à reservatis, v. g. ratione Bullæ, aut tempore iubilei, & oblitus est alicuius reservati, manet ab eo absolutus, modò tamen habuerit intentionem, saltem virtuales, illud peccatum confitendi, & ab illo absolutionem obtinendi, aut gaudendi privilegio, siue absolvens sit ipse superior, siue alius habens facultatem sibi delegatam per Bullam, aut iubileum, modò etiam confessarius habuerit intentionem absolvendi etiam à reservatis. Ita Suarez disp. 31. sect. 4. & cum alijs Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 5. num. 1. & dixi in expositione Cruciatæ lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 3. num. 4. & 6. Ratio est, quia hic poenitens fecit quod in se est moraliter, & præsentavit se superiori, aut habenti facultatem absolvendi à reservatis, qui habuit intentionem relinquendi illum liberum, quantum potuit: quo in casu sequitur, poenitentem remanere absolutum à censuris, & peccatis reservatis, cum eadem in vtrisque sit ratio. Ita Emanuel Sa verb. Confessio. num. 5. Henriquez lib. 6. cap. 16. Navar. cap. 26. num. 13. Suarez sup. sect. 3. num. 14. Coninch disp. 8. dub. 12. dub. 93. & cum alijs Bonacina sup. num. 2. ac Villal. 1. part. tract. 9. diff. 56. num. 3. Procedit hæc conclusio in omni confessione, quanvis sit informis, modò sit valida quoad substantiam, & non quoad fructum, vt docet Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 313. Syl. conf. 1. quæst. 19. Caietan. verb. Casuum reservatio. Navar. cap. 26. num. 13. & Bonacina sup. num. 8. quia est vera confessio, vt dixi sup. cap. 6. dub. 6. Quid si confessio sit inualida? Infra. Hinc fit, sic absolutum, quando recordatur peccati reservati, posse illud confiteri cum quolibet approbato, quanvis non habeat facultatem absolvendi à reservatis, quia fuit ablata reservatio; non tamen poterit illud confiteri cum simplici sacerdote non approba-

to, aut non habente iurisdictionem circa mortalia, sed tantum circa venialia, vt probauit loco cit. *Bulla*, num. 7, quia peccata oblita remittuntur cum obligatione, vt cum memoria occurrant, iterum clauibus Ecclesie, & iurisdictionem habenti subijciantur tempore precepti.

3 Dixi, *modò pœnitens habuerit intentionem, salutem virtutalem, conscendi reseruata, & confessarius absoluendi à reseruatis*: nam si confessio fiat modo communi, & ordinario, scilicet absque intentione absoluendi à reseruatis, tam ex parte pœnitentis, quam confessoris, tunc non tollitur reseruatio peccati obliti, quia non est satisfactum intentioni reseruantis, quæ est, vt ad obtinendam eorum absolutionem, fiat aliqua eorum mentio, saltem in genere; aliter enim idem est, ac si fuisset absolutus ab inferiore, iuxta communem modum absoluendi sine villo respectu, & ordine ad peccata reseruata. Bonac. *sup. num. 4. Vazquez quæst. 1. art. 3. dub. 5. num. 10.* & dixi loco cit. *Bulla*, num. 6. Sufficere tamen videtur intentio virtualis absoluendi à reseruatis ex parte Sacerdotis habentis ad id potestatem, & ex parte pœnitentis petentis virtualiter ab eis absolui, vt dixi loco cit. & tenet Coninch *dub. 12. cit. ad fin.* & dicit Bonacina *sup.* posse sustineri non improbabiler. Tum quia multi Doctores absolutè putant, reseruationem obliorum tolli, quoties pœnitens bona fide confitetur habenti facultatem ab eis absoluendi. Tum quia etsi pœnitens non petat explicitè, nihilominus censetur implicitè, & interpretatiuè petere absolutionem reseruatorum, quatenus accedit ad confessarium, ad hoc vt quantum fieri possit, absoluat, & à peccatis omni modo sibi vtili, & possibili liberetur; quam intentionem habere pœnitentes præsumendum est, quoties non constat de contraria intentione: similiter ex parte absoluti videtur sufficere voluntas, seu intentio implicita, & virtualis, seu interpretatiua; nam supposito quòd habeat facultatem absoluendi à peccatis reseruatis, censetur velle pœnitenti consulere, ipsumque à peccatis liberare, quantum licitè potest; quod præsumendum est semper, & quotiescumque non habuerit contrariam intentionem, consequenter censendum est velle reseruationem tollere; quod etsi probabile sit, tutius tamen est, ac consulendum, vt pœnitens dum confitetur confessario habenti facultatem absoluendi à reseruatis, aut quando absoluitur virtute Bullæ, iubilei, aut alterius priuilegij, petat absolutionem à reseruatis, & à censuris ad cautelam; tunc enim manet absolutus à reseruatis, & censuris, si fortè ijs innotatus existat, quia confessarius præsumitur habere intentionem absoluendi iuxta intentionem pœnitentis. Hinc fit manere liberum à reseruatis oblitis pœnitentem, si superior intendat illum absolueri, iuxta plenitudinem suæ facultatis, seu quantum potest: & quando confessarius intendit absolueri virtute Bullæ, iubilei, aut alterius priuilegij; nam sic censetur absolueri iuxta facultatem sibi in Bulla, aut iubileo concessam. Contra verò, non manet à reseruatis oblitis absolutus pœnitens, quando confessarius nullo modo habuit intentionem absoluendi à reseruatis; nam forma absolutionis non operatur ultra intentionem proferentis; & actus agentium non operantur ultra intentionem eorum, *l. non omnis. ff. de rebus creditis. & ca-*

pit. final. de prebend. Bonacina supra numer. 6.

Difficultas tamen est, an per confessionem inualidam, & nullam remittantur peccata reseruata.

4 Respondeo, & dico secundo, per confessionem factam superiori habenti facultatè ordinariam circa reseruata, si confessio est nulla, aut irrita, eo quòd scienter omisit aliquod mortale, aut quia sine dolore aliquo confitetur, aut ob aliam causam, certum est, nulla peccata remitti quoad culpam, quia nulla est confessio; tollitur autem reseruatio eorum, quæ confessus est, si confessio fiat extra iubileum. Ita Caiet. *verb. Casus reseruatus. Syl. confessio 1. quæst. 19. Suarez disp. 31. sect. 4. num. 9. Henriquez lib. 6. cap. 16. num. 5. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 5. num. 9. & dixi in expositione Cruciatæ lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 3. num. 9. & tenet etiam Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 311. ac Villalobos 1. part. tract. 9. diff. 56. num. 2. Ratio est, quia ex eo quòd pœnitens comparuit coram superiore, eique confessus est reseruata, videtur satisfecisse suæ obligationi, & cum reseruatio possit tolli absque confessione, fit inde, in hoc casu tolli reseruationem peccatorum confessorum; quod procedit propter eandem rationem, quauis absoluens solum habeat potestatem delegatam absoluendi à reseruatis, v. g. si absoluat ratione Bullæ à reseruatis, vt cum Suarez, & alijs dixi in Bulla loco cit. & Bonacina *ubi sup.* Et roboratur, quia cum hoc à multis Doctoribus afferatur, & superiores non contradicant, censetur approbare, & consentire, & supplere iurisdictionem; nam vt dixi cap. superiore, opinio probabilis dat iurisdictionem. Deinde, quia ratione Bullæ potest absolui ab excommunicatione Papæ reseruata extra confessionem; ergo potest per eam tolli reseruatio, quauis confessio sit nulla. Non autem per dictam confessionem tolluntur reseruata omnia, aut oblita, vt tenet Suarez *sup. num. 22. Filiucius loco cit.* & dixi in Bulla *ubi sup.* quia cum Sacramentum sit irritum, non se extendit, nec indirectè quidem, ad oblita, eo quòd per tale Sacramentum peccata etiam directè confessa non remittantur; etenim concessio irrita ita se habet, ac si non esset confessio. Limitati tamen potest, nisi pœnitens habeat animum, & intentionem expressam confitendi, & subijciendi absolutioni non solum reseruata, quorum recordatur, sed etiam ea omnia, si recordaretur, & confessarius absoluit absolutè expresse confessa, & sub conditione oblita, dicens, *si fortè alia reseruata incurristi*; tunc enim ab omnibus censetur absolutus, & sufficit postea, illa peccata, quando occurrunt memoria, & præcepti tempus instituerit, cui libet approbato confiteri; quo modo intelligendi sunt Henriquez *sup.* & Ludouicus à Cruce in expositione Bullæ *disp. 1. cap. 3. dub. 12. num. 13.* vt dixi in Bulla loco cit.*

5 Dixi, *extra iubileum*, nam qui iubilei tempore inualidè confitetur, si non habeat animum cetera præstandi, non manet liber adhuc à reseruatione peccatorum, quæ confessus est. Ita Bonac. *cuam alijs tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 5. num. 9. & dixi in Bulla lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 10. num. 6.* nam facultas data in iubileo conceditur in ordine ad consequendum illud, ad quod requiritur confessio; at irrita confessio non est vera confessio. Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 309. & 313.*

Pote.

Poterit tamen hic, qui inualidè confessus est, iterum tempore iubilæi validè confiteri, & sic à reseruatibus absolui, vt dixi à simili in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 3. num. 8. de eo, qui intra annum publicationis inualidè confessus est.

6 Dico secundò, ille, qui tempore iubilæi ritè, & rectè confessus est, animo cætera præstandi, & virtute illius absolutus est à reseruatibus, liberatur à reseruatione etiã peccatorum obliuorum, etsi postea cætera non adimpleuerit, peccabit tamen, si illa non adimpleat. Ita Henriquez, Sanchez, Suarez, quos secutus sum in expositione Bullæ sup. n. 10. Ita etiam cum alijs Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 5. num. 17. & Villalob. 1. part. tract. 9. diff. 56. num. 5. Ratio est, quia subiecit se cum vero animo ei, qui potuit, & voluit absolueri: & cum hæc absolutio sit absoluta, & non ad reincidentiam, hinc fit, vt non reincidat in eandem reseruationem. Quòd autem peccet, patet, quia mutando voluntatem agit in fraudem, & contra pactum virtuale inclusum in tali facultate. Filiucius tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 300. quo in casu eum peccare grauitè existimat Suarez disp. 31. sect. 4. num. 5. Probabile tamen est, hunc non peccare grauitè, vt docent Henriquez lib. 3. de pœnit. cap. 16. num. 6. Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 43. num. 9. & in Decalogo lib. 4. cap. 54. & cum ijs Bonacina sup. num. 18. quia hic nulli grauem facit iniuriam, sed tantum sibi nocet.

Dub. 7. An superior auditis solis reseruatibus possit ab ijs sacramentaliter absolueri, & committere reliqua inferiori.

1 **C**ertum est posse superiorem, aut delegatum habentem facultatem circa reseruata, tollere reseruationem absque sacramentali confessione, non enim hoc implicat, nec repugnat reseruationi, vt docent Coninch disp. 8. dub. 12. num. 84. Reginald. lib. 8. num. 77. Henriquez lib. 6. cap. 14. num. 10. & Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 3. num. 3. Quæstio ergo est, an superior possit subditum sacramentaliter absolueri, auditis solis reseruatibus, remittendo quoad alia illum ad inferiorem confessarium.

2 Respondeo, & dico primò, si superior audiat reseruata, & non reseruata, tenetur sacramentaliter absolueri pœnitentem aliàs benè dispositum, vt docent communiter Doctores citandi. Ratio est, quia pœnitens est dispositus quoad omnia, vt supponitur, & non potest obligari, vt idem peccatum confiteatur denuò.

3 Dico secundò, sine causa rationabili non potest superior audire solum reseruata, & absolueri ab ijs sacramentaliter, & pro alijs remittere pœnitentem ad inferiorem confessarium. Syl. verb. Confessio 1. quæst. 9. Henriq. lib. 6. cap. 14. §. cap. 15. num. 4. Suarez disp. 31. sect. 1. num. 2. & cum alijs Bonacina tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 3. num. 1. Ratio est, quia integritas omnium peccatorum est de iure diuino, vt dixi hoc lib. cap. 6. dub. 2. num. 7. ideo sine causa rationabili non potest omiti, consequenter fit, talem confessionem non esse validam, nec sacramentalem: cum causa tamen rationabili potest id superior facere. Ita citati, & Fi-

liucius tract. 7. cap. 10. num. 30. Ratio est, quia tunc ex parte pœnitentis est integra formaliter, & ex intentione, & sicut aliquando ex parte pœnitentis potest ex causa libere dimidiari, ita ex parte confessarij, vt in dicto casu. Quo in casu superior sacramentaliter absoluit, & tale Sacramentum confert pœnitenti attrito primam gratiam, absoluturque pœnitens directè à reseruatibus; indirectè verò à non reseruatibus, cum obligatione hæc contenti inferiori: sicut in communibus confessionibus peccata oblita indirectè remittuntur cum obligatione ea confitendi, cum in memoriam venerint, instante confessionis præcepto. Ita citati contra Syluest. verb. Confes. 1. num. 19. existimantes talem absolutionem non esse sacramentalem, & ex parte contra Nauar. de pœnit. disp. 5. cap. consideret. §. cautus. num. 19. vbi existimat absolutionem esse quidem sacramentalem, sed gratiam conferre solum in secunda absolutione, quæ datur ab inferiore; nam existimat ex vtraque absolutione perfici vnum Sacramentum; sicut ex pluribus victionibus, & parzialibus formis vnum fit Sacramentum extremæ victionis. Verior tamen videtur nostra sententia, nimium per talem absolutionem cõferri gratiam, si adsint omnia alia requisita, cum confessione, etsi non materialiter, formaliter tamen est integra: ex quo fit eum, qui obtinuit prius à superiore absolutionem pro reseruatibus, & deinde aliam obtinet ab inferiore pro non reseruatibus, recipere duplex Sacramentum, & duplicem effectum, vt consequenter docet Suar. sup. sect. 1. num. 9. Fit etiam inde, quãuis verum sit, confessionem per se loquendo faciendam esse integrè vni, per accidens tamen fieri potest multis modo explicato.

4 An autem communis, & ordinaria multitudo, & occupatio negotiorum sit sufficiens causa, ad hoc vt superior Prælati possit sacramentaliter absolueri à reseruatibus tantum, affirmant Nauar. Caiet. Sotus, & alij apud Suarez disp. 31. sect. 3. Victorica tamen, & alij apud eundem Suarez sup. num. 2. & probabilius quidem, id negant, quia possunt Prælati auferre reseruationem non absoluendo sacramentaliter, sed imponendo pœnitentiam, & medicinam, & committendo confessionem totam inferiori, vel delegando alijs iurisdictionem suam, & ex alio capite confessiones hæc non solent esse adeò frequentes. Attamen si adesset verum impedimentum ex parte superioris, ita vt non posset totam confessionem audire, & non expediat facultatem alteri delegare; posset tunc absolueri sacramentaliter à reseruatibus, & reliqua committere inferiori, vt benè Suarez loco citat. & cum eo Filiucius tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 301. qui numer. 302. addit, etiam si superior non possit absolueri à solis reseruatibus absque causa, vt dictum est n. 3. tamen si id faciat, factum tenere, modò pœnitens bona fide procedat, reputans id fieri posse ex probabili saltem opinione, quando nõ adesset apparens causa, & sit quoad cætera dispositus; quia, ait, concurrunt omnia essentialia ad valorem Sacramenti, & illa confessio formaliter & ex intentione est integra. Cuius sententia cum dictis modificationibus videtur mihi valde probabilis.

5 Sed quæres, an pœnitens, casu quo absolutus sit à reseruatibus tantum à suo superiore, teneatur postea inferiori Sacerdoti manifestare peccata non

non referuata, & etiam referuata, à quibus à superiori fuit absolutus. Henriq. lib. 5. cap. 4. num. 4. & lib. 6. cap. 15. num. 5. Caiet. & alij affirmant, eo quòd confessio integrè fit facienda vni Sacerdoti. At Suarez disp. 31. sect. 1. numer. 10. Coninch disp. 8. dub. 1. num. 80. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. quest. 7. punct. 5. §. 3. num. 4. tenent, & meritò quidè, solùm teneri confiteri inferiori peccata non referuata: tum quia à referuatis legitimè, & directè coram Deo, & Ecclesia fuit absolutus à superiore; & sicut in alijs casibus, in quibus poenitens licitè, & ex iusta causa dimidiat confessionem, iuxta dicta supra hoc lib. cap. 6. dub. 7. non tenetur repetere peccata, ritè confessà, à quibus directè fuit absolutus, ita in nostro casu. Tum quia sicut ille, qui iusta de causa fuit absolutus ab inferiori, nò tenetur omnia peccata aperire superiori, sed tantùmmodo referuata, eo quòd non fit obligatio bis subiiciendi eadem peccata in confessione, vt benè docet Nauar. cap. 9. num. 7. & alij còmuniter; ita qui confessus est peccata referuata superiori, ab eoque sacramentaliter fuit absolutus, non tenetur peccata referuata iterum inferiori aperire.

Dub. 8. An in aliquo casu possit inferior directè, aut saltem indirectè absolvere à casibus referuatis.

I Loquimur secluso priuilegio, aut Bulla Cruciatæ, & extra articulum, vel periculũ mortis; nam de absoluteione, & facultate absoluedi à censuris referuatis, ac peccatis in eo articulo, & periculo, dixi abundè in Decalogo lib. 1. cap. 3. dub. 7. & in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 5. vide ibi.

2 Dico primò, confessarius, qui non habet facultatem absoluedi à referuatis, non potest præcisa necessitate, & causa rationabili, absolvere in villo casu poenitentem à referuatis directè, aut indirectè, ipsūque mittere ad superiorem, vt à referuatis directè absoluetur. Ita Suar. disp. 31. sect. 2. num. 3. Coninch disp. 8. dub. 0. num. 103. & cum alijs Bonacina contra Nauar. de poenit. dist. 5. §. cautus. num. 12. & seqq. Caietan. verb. Confessio. condit. 10. & alios apud Bonacinam tom. 1. disp. 5. quest. 7. punct. 5. §. 3. num. 5. existimantes id facere posse, modò poenitens non sit obstrictus excommunicatione referuata: nostra tamen sententia verior, & tenenda. Et quidem quòd non possit directè absolvere à referuatis, patet ex Trid. sess. 14. cap. 7. vbi solùm excipitur articulus mortis; exceptio autem firmat regulam in contrarium in alijs casibus. Et confirmatur, quia extra casum necessitatis inferior confessarius caret iurisdictione circa referuata, vt constat ex supradictis; ergo absolutio tunc data est nulla: aliàs enim frustranea, & inutilis esset referuatio. Quòd autè in hoc casu nò possit nec indirectè absolvere à referuatis, probatur, quãuis non sit casu adnexa excommunicatio. Tum quia integritas còfessionis est de iure diuino, & non debet omitti sine cogente necessitate, vt dixi hoc lib. c. 6. dub. 37. At nò est integra, quando fit inferiori non habenti potestatem circa referuata, seclusa necessitate; nam licet sit accusatio peccatorum, non

tamen fit coram legitimo iudice; ergo sine causa nò potest fieri: tum, quia sequeretur, simplicem Sacerdotem posse absolvere poenitentem à venialibus, & remittere illum pro mortalibus ad approbatum, quod non est admittendum, vt latius infra, versic. Sed dices. Nec fauet oppositæ sententiæ consuetudo, quam ipsi allegant; nam vt benè Suarez, supra num. 2. nulla in hac re reperitur. Attamen si id fieret, modò poenitens esset in bona fide, videlicet, reputans id sibi licere, Sacramentum teneret recipereque gratiam, vt tenet Nauar. cap. 9. num. 7. quia est integra formalis confessio, & in reliquis supponitur bene dispositus: peccare tamen mortaliter Sacerdos sic absolvens, nisi ignorantia, vel existimatio probabilitatis eum excusaret. Filiucius tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 303.

3 Dico secundo, si adest rationabilis causa, & superior adiri non potest, inferior còfessarius poterit absolvere directè à nò referuatis, & indirectè, ac còsecutivè à referuatis & pro referuatis mittere poenitentem ad superiorem, seu cum onere, vt postea poenitens adeat superiorem, vel ab eo facultatem obtineat vt directè à referuatis absolui possit ab inferiore. Hæc conclusio est fere certa, & còmunis, quando casus est simpliciter referuatus absque excommunicatione. Quòd si adsit excommunicatio referuata, Sotus in 4. distinct. 18. quest. 1. artic. 5. Caiet. verb. Absolutio, Valencia, Vazquez, & alij apud Bonac. tom. 1. disp. 5. quest. 7. punct. 5. §. 3. num. 8. existimant tunc non posse absolui directè à non referuatis, & indirectè à referuatis cum excommunicatione, posse tamen in hoc casu, si adsit scandalum, eo quòd non celebret, aut suscipiat Eucharistiam, se disponere per contritionem, & ita accedere ad Eucharistiam. Probabilius tamen, & fortè verius Medina de confessione, Henriquez lib. 6. cap. 15. num. 7. Suarez disput. 31. sect. 3. num. 8. Coninch disp. 8. dub. 13. num. 106. & cum alijs Bonacina supra, affirmant absolutè id licere in casu necessitatis, vel rationabili causa intercedente, etiam si casus habeat annexam excommunicationem; cum onere tamen, vt postea, nacta commoditate, sic absolutus adeat superiorem pro absoluteione directà à referuatis, si non habet copiam confessarij, qui ab eis absolue re possit. Ratio est, quia in hoc casu iuxta opinionè Soti, & aliorum pro prima sententia, talis poenitens ad vitandum scandalum potest se per contritionem disponere, & absque confessione recipere Eucharistiam, quæ est dignius Sacramentum, quàm poenitentia; ergo poterit etiam confiteri, & absolui à referuatis indirectè, cum iure diuino præmittenda sit confessio ad Eucharistiam: maximè cum excommunicatio non faciat poenitentem incapacem absoluteionis, sed tantum efficit, vt non possit licitè absolui à peccatis, quin prius absoluetur ab excommunicatione: ex quo fit, quòd sicut quando adest necessitas, potest hic recipere Eucharistiam, ita etiam posse confiteri, quia eodè præcepto vtrūque est prohibitum excommunicato. Quare tunc melius erit seruare modum ordinarium de iure diuino, nimirum, præmittere confessionem ante communionem, vt benè Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 10. n. 304. præsumitur enim in tanta necessitate, adeste tacitus Summi Pontificis consensus ad recipiendum Sacramentum poenitentiae, cum onere præsentandæ se superiori: imò in hoc casu existimo, hunc non solum

solum posse sic suscipere poenitentiam, sed teneri ad sic confitendum, quando suscepturus est Eucharistiam, nam tenetur ad confitendum ad suscipiendam Eucharistiam de iure diuino, quando ei confessio est possibilis; at in hoc casu potest confiteri modo dicto; ergo tenetur. Bonacina cum alijs, supra num. 6. An autem hic statim, sumpta Eucharistia, teneatur sub mortali adire superiorem pro referuatis, patet ex dictis de Eucharistia cap. 5. dub. 4. num. 26. Quod si dicas in Trident. sess. 14. cap. 7. haberi, confessarium ordinarium nihil posse circa referuata præciso mortis articulo. Respondeo cum Bonacina supra num. 6. Concilium loqui de absolute directæ, non verò de indirectæ.

4 Ex hac conclusione sequitur primò, absolutum ab inferiore confessario, si oblitus sit alicuius peccati referuati, aut censuræ referuatæ, à qua non poterat confessarius absolueri, teneri postea adire superiorem, vt ab ijs directè absoluatur, non tamen teneretur alia peccata superiori manifestare, sed solum referuata, aut césuram referuatam, nã quoad alia directè fuit absolutus, confessioque fuit valida. Suarez disp. 31. sect. 3. num. 6. Henriquez lib. 6. cap. 15. num. 3. & cap. 16. num. 9. Bonacin. sup. n. 6. & alij.

5 Sequitur secundò, eum, qui obstrictus necessitate communicandi, aut celebrandi, ad vitandum graue damnum, seu scandalum, vel grauis infamiae periculum, posse, imò & teneri ante communionem, vel celebrationem confiteri peccata nõ referuata, & etiam referuata, habentia etiam excõmunicationem, si non habeat copiam confessarij habentis potestatem circa referuata; & superior adiri commodè non potest: nam vt dictum est, præmittenda, est de iure diuino confessio, quoties possibilis est. Dixi, si non adest copia cõfessoris habentis facultatem circa referuata, nam si adit, certum est, alteri non posse absolueri extra articulum mortis: dixi etiam, si superior non possit adiri, nam si potest adiri, non potest inferior absolueri valide nec à non referuatis; quia cessat necessitas. Dixi sæpè, si ad sit necessitas, aut causa rationabilis, nam ijs deficientibus, iam dictum est in prima conclusione, nõ posse inferiorem, nec indirectè absolueri à referuatis. Necessitas, seu causa iusta censetur, quando si omittendo communionem, sequitur periculum infamiae propriae, vel scandalum aliorum. Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 10. n. 304.

6 Sequitur tertio, quando in casibus dictis absolueri potest inferior indirectè à referuatis, teneri poenitentem illi confiteri omnia peccata non referuata, & referuata Henriquez lib. 6. cap. 15. num. 5. Suarez disp. 32. sect. 3. num. 8. Filiuc. sup. numer. 304. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 5. questio. 7. punct. 5. §. 3. num. 9. tum quia, quoad possibile est, confessio debet esse integra de iure diuino: tum quia etsi talis cõfessarius non absoluat directè à referuatis, tamen vt poenitens possit absolui à non referuatis, debet esse benè dispositus circa omnia tam referuata, quàm non referuata, quam dispositionem debet cognoscere confessarius, qui est iudex: at eam non potest cognoscere, nec examinare, nisi ei omnia peccata manifestentur; ergo. Tum quia aliàs videretur reportare commodum ex sua iniquitate, cum liberaretur ab onere, & vrecundia confitendi referuata tali confessario.

7 Sed dices, an habens peccata mortalia, & venialia possit in casu dictæ necessitatis absolui à simplici Sacerdote habente facultatem circa venialia tantum, directè à venialibus, & indirectè à mortalibus. Negatiuè respondent absolute loquendo, & meritò quidem, Suarez disp. 31. sect. 2. ad fin. Filiucius sup. num. 305. & alij apud Bonacinam supra num. 7. quia vt comprobatur vsus Ecclesiae, hic non habet iurisdictionem circa mortalia, imò nec circa venialia, quoties poenitens putat se peccata mortalia simul cum venialibus habere, ideoque vsu receptum non est, vt simplex Sacerdos absoluat à venialibus habentem peccata mortalia, cū nullus à mortalibus absolueri possit absque iurisdictione, quam non habet circa ea simplex Sacerdos extra mortis articulum. Dixi, absolute loquendo, nam si poenitens existat in aliquo mortali, cuius non recordatur, & existimet se tantum habere peccata venialia, probabile est remanere absolutum indirectè, & consecutiue à peccato mortali obliuio, confitendo peccata venialia, vt docet Suarez disp. 31. sect. 2. num. 8. & cum alijs Bonac. supra num. 7. Ratio est, quia per absolutionem sacramentalem consequitur gratiam; at hæc est incompossibilis cum peccato mortali; ergo sequitur, poenitentem, qui sola peccata venialia confitetur, oblitus mortalium, remanere absolutum à peccato mortali obliuio. Addit Filiuc. supra num. 306. ex Suarez loco citato. & quidè non improbabiler, si ex rationabili causa poenitens habens mortalia, & venialia cõfiteretur simplici Sacerdoti, reputans bona fide id ei licere, Sacramentum tunc esse validum, secus tamè si mala fide id faceret, nempe sciendo ex vsu Ecclesiae, non esse id consuetum, quia tunc non datur iurisdictione, vt per se loquendo, nunc non datur, vt dictum est, sicque Sacramentum esset nullum.

8 Nota, doctrinam, iuxta quam diximus ex rationabili causa posse inferiorem absolueri à referuatis indirectè, procedere non solum in casibus Episcopo, sed etiam Papæ referuatis, quia supradicti Doctores absolute, & indistinctè loquuntur, & quia rationes allatæ id indifferenter de omnibus probant.

Dub. 9. in quo aliqua circa absolutionem à referuatis exagitantur.

Q Væres primò, an semel absolutus à casibus referuatis libere possit absolui à quocumque inferiore. Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 307. respondet, & dicit, si est absolutus sacramentaliter à superiore, posse deinde absolui à quolibet, quia non sunt amplius materia necessaria: vbi per illud à quolibet. intelligit etiam simplicem Sacerdotem, similiter Villalob. 1. part. tract. 9. diff. 66. num. 1. quia iudicat de ijs, ac de peccatis ritè confessis, & absolutis directè, quæ possunt confiteri sicut venialia simplici Sacerdoti. Quæ sententia admitti posset, quando superior audiuit non solum referuata, sed etiam non referuata, & ab omnibus sacramentaliter absoluit; nam tunc confessio formaliter est, & materialiter integra, & peccata ritè, & legitimè confessa, ac remissa censentur tanquam venialia, & materia voluntaria confessionis & quando esset in vsu, quod simplex Sacerdos audiat

men tenetur dare facultatem generalem confitendi, cui voluerit, sed potest comittere alicui, vel aliquibus, quos iudicauerit expedire. Filiuc. *sup. n. 294.* ex Suar. *loco cit. n. 10.* & *seqq.* addit etiam Villalob. *1. p. tract. 9. diff. 65. n. 2.* ex Man. Rodrig. *ad Bul. in fin.* nunc in motu proprio Pij V. quem refert Rodrig. *sup.* in quo prohibet Religiosis Ordinis Prædicatorum, ne possint eligere virtute Bullæ confessorium pro reseruat, & cõcedit Prouincialibus dicti Ordinis facultatem Episcopis concessam à Trid. *sess. 24. c. 6. de reform.* vt possint absoluere, & dispensare cum suis subditis: addit Pontifex hæc verba, *Isdem tamen Prælatus in vsu huiusmodi potestatis se cõ suis subditis benignos, & faciles exhibeant præcipientes, & mandantes.* Quæ quidẽ verba continent præceptum, vt docet Nadarr. *not. 32. nu. 51. de indulg.* Villal. *sup.* & alij. Eadem etiam verba cõtinet motus proprius Clementis VIII. concessus ad instantiã Religiosorum Carmelitarum Discalciatorum, teste Villalob. *sup.*

11 Aduertit, & bene Villalob. *sup. num. 3.* quod Prælatus nõ debet concedere facultatem, vt subditus possit cum quolibet approbato confiteri, sed cõ docto, & religioso; vt graui delicta fructuosius corrigi possint, & poenitens emendari, prout colligitur ex Trid. *sess. 14. c. 7.* ibi: *Sanctissimis Patribus visum est atrociora quadã, & grauiora crimina, non à quibusuis, sed à summis dũtaxat Sacerdotibus absolueretur:* esset ergo imprudẽtia quadã oppositũ facere.

12 Quæres quartò, utrũ quãdo superior iniuste negat facultatẽ absoluẽdi à reseruat, habeatur pro cõcessa, ita vt possit poenitẽs absolui à quolibet approbato. Affirmant Rodrig. *1. p. c. 55. n. 11.* Henri. *lib. 6. c. 15. n. 6.* & alij, quia licentia iustè petita, & iniustè negata, aiunt, habetur pro concessa, ideoq; in tali casu iudicandum esse, ac si superior esset absens, consequenter poenitentem posse absolui in ijs casibus, in quibus possit absolui absente superiore. Negant autẽ Filiuc. *tract. 7. c. 10. n. 310.* Bonacin. *tom. 1. disp. 5. q. 7. punct. 5. s. 2. n. 10* quia etsi male faciat superior, valida tamen est iniusta negatio, & habet effectũ quoad negationẽ iurisdictionis, sicut iniusta reseruatio valida etiã est, recurrendũ ergo erit tunc ad Prælatus superiorẽ, ait Filiuc. vel confitenda omnia inferiori, à quo indirectè absoluat à reseruat, cum onere manifestandi deinde reseruata superiori, iuxta dicta *dub. 8.*

13 Quæres quintò, quomodo superior debeat concedere facultatem absoluẽdi à reseruat. Dico primò, si petatur facultas ante, vel post peccatum commissum, potest superior concedere facultatem ab eo absoluẽdi cõ onere talis, vel talis poenitentia. Patet quia est Ordinarius iudex, consequenter causam potest committere alteri taxando poenitentia, vt olim fiebat in Ecclesia, vt patet in fine decreti, & *cap. latorẽ 33. q. 2.* Et cõfirmatur ex decreto Clem. VIII. *de cas. reseru. s. 5.* vbi habetur licere superioribus determinare poenas, etiã pro non reseruat. Suar. *disp. 30. sect. 5. n. 3.* Villal. *1. p. tract. 9. diff. 65. n. 4.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. c. 10. n. 295.* procedendum autem est in concedenda hac facultate prudenter. Et primò, si superior confidit de prudentia eius, cui absolutio cõmittitur, non est taxanda poenitentia, sed relinquenda est eius arbitrio. Secundò, si nõ confidit, etsi possit interrogare de specie peccati, consuetudine, & de alijs circũstantijs, sine periculo

manifestationis personæ, attamẽ præstat eã limitationem adhibere, absq; speciali noticia delicti, sed sub conditione, dicendo, si est tale delictum, detur talis poenitentia. Tertio, melius est id fieri per modũ cõfessionis, quã præcepti, non enim cõmittenda est iurisdicção cum tanta dependentia, sed relinquenda est aliquid arbitrio iudicis delegati, vt est in vsu; cõtrarium enim esset nimis rigorosum, & expositum periculis, vt bene Suar. *sect. 5. n. 4.*

14 Dico secundò, si petatur post peccatum commissum, non debet concedi hæc facultas cum onere cõparendi: tum quia ideo petitur facultas, vt liberetur ab onere comparendi: tum quia petit ipse per se, & sic iam cõparet: vel per alium; & tunc ideo hoc facit, ne teneatur ipse comparere. Hinc fit, vt superior nullo modo possit interrogare personam, nec circũstantias, ex quibus deueniat in noticiam personæ: etenim inferior tenetur seruare sigillum, ideoque grauiissime peccat superior prouocans ad illius fractionem. Tenetur etiam superior nõ exquirere personam, etiam si is, pro quo petitur facultas hæc, confessus nõ esset; quia etiam is, qui petit, tenetur sub secreto naturali, imò etiam sub diuino, cum sit in ordine ad confessionem sacramentalem. Filiuc. *sup. num. 296.* & alij.

15 Dico tertio, si hæc facultas petatur antequam peccatum committatur, si peccatum habeat annexam excommunicationem, potest concedi cõ onere se præsentandi superiori, vt est communiter in vsu in Ecclesia, & patet in peccatis Papæ reseruat, in quibus sæpè datur facultas absoluẽdi cum onere comparendi ratione censuræ, & dixi in expositione Bullæ *lib. 1. cap. 2. dub. 5. num. 9. 10.* & *11.* Potest etiam imponere tale onus concedens hanc facultatem, quamuis peccatum, non habeat adnexam excommunicationem, quidquid Durandus, & alij, vt bene docent Caietan. *verb. Absolutio 1. Nauarr. cap. 9. numer. 1.* & *cap. 26. n. 11.* Filiuc. *sup. num. 297.* & alij; quia cum sit Ordinarius, poterit suam iurisdictionem delegare cum conditione, & modo sibi bene viso.

16 Ex hac conclusione sequitur, quando cõceditur facultas hæc cum onere comparendi, si subditus postea non compareat, peccare mortaliter, vt bene Filiuc. *sup. num. 298.* quidquid aliqui dicant nam hæc obligatio imposita est ex graui causa, nempe ob diuinum honorem, & bonum subditi. Quod procedit etiam quando in aliqua Religione conceditur talis facultas cum dicto onere, etiam si alias statuta talis Religionis non obligarent sub mortali, quia dicta obligatio sequitur ex natura rei, & institutione Sacramenti. Hæc autem obligatio comparendi non est ad confitendum denuò, sed tãtum, vt redeat ratio facti commissi, & satisfactionis impositæ, acceptando etiam aliam satisfactionem, si eam voluerit superior imponere; quod totum debet sub sigillo confessionis accipi, quia est complementum prioris confessionis; in articulo autem mortis, etsi probabile sit, hoc onus imponi posse à Prælato, male tamen faceret Prælatus inferior, si concederet cum hac limitatione, vt bene docet Suar. *sup. sect. 5. n. 30.* & cum eo Filiuc. *loco cit. n. 298. ad fin.* An autem, & quomodo absolutus in articulo mortis se teneatur præsentare, quando absoluitur à Papæ reseruat, dixi in expositione Bullæ *lib. 1. c. 2. dub. 5. n. 9. 10.* & *11.*

Quæres

17 Quæres sextò quomodo uti debeât Religio-
si autoritate, a facultate sibi concessa circa casus
reservatos. De hac quæstione vide Manuel Rodrig.
ad Bull. s. q. n. 10. & ad fin. Cruciat. & Villal. cum
alijs, quos ipse 1. p. tract. 9. diff. 64. ubi refert pri-
vilègia Religiosorum de hac re dicitq; Priorem cõ-
ventualem, & Guardianũ habere iurisdictionem or-
dinariam, & ex privilegio Pij V. de quo Rodrig. ad
fin. Cruciatæ, posse concedere facultatẽ absolventi
suos subditos à casib⁹ reservatis, dummodo nõ sint ex
contentis in Bulla Cœnæ Dñi. Itẽ, posse absolvere
ab eis suos hospites. Item, eisdẽ Prælatos habere au-
thoritã, ut ipsi possint absolvi à reservatis dictis.
Item dicit idem dicendum esse de Vicarijs conven-
tualibus, quando propter absentiam Guardianorum
habent hanc autoritatem. Item dicit, quod quando
Prælatus concedit suã autoritatem sine restrictio-
ne aliqua, censetur illam concedere actiue, & passi-
ue, hoc est quod possit ab eis absolvere, aut absolvi:
modò Prælatus aliud non expresserit. Itẽ dicit, quod
quando Prælatus concedit suam facultatem ad absol-
vendum à reservatis, non censetur concedere, ita
ut possit ab eis absolvi extra Religionem, nisi id ex-
primat. At si alias alicui Religioso erat concessa fa-
cultas, ut possit confiteri extra Religionẽ, & extra
illam incurrit in aliquod peccatum reservatum, tũc
ab eo extra Religionem poterit absolvi, vigore fa-
cultatis sibi iam concessæ, cessante tamen omni frau-
de, talis enim præsumitur voluntas superioris con-
cedentis. Tandem dicit, quod quando Prælatus con-
cedit alicui Religioso suam autoritatem, siue in
communi, siue in particulari, tantum censetur illã
concedere ad absolvendum à peccatis, & censuris,
non tamen ad dispensandum in irregularitatibus, nã
ad dispensandum est maior difficultas, requiritur-
que iusta causa, ideo non censetur Prælatus hanc
facultatem concedere, nisi id exprimat.

18 Quæres septimò, quomodo se gerere debeât
confessarius, quando advertit pœnitentem habere
casus reservatos, circa quos non habet potestatem,
nec villo gaudet privilegio. Respondeo debere remit-
tere pœnitentem ad superiorem pro absolutione re-
servatorum, nisi forte ipse confessarius velit pete-
re facultatẽ à superiore, aliter enim non potest illũ
absolvere, quia caret iurisdictione; nisi in articulo
mortis, aut aliquando extra illum, indirectè tamen
iuxta dicta *sup. dub. 8.* Obiter nota, et si pœnitens
possit confessarium, aut procuratorem mittere ad
superiorem pro facultate absolventi à peccatis, at-
tamen si impeditus reuera est, nõ ad id tenetur, quia
ius ad id non obligat, nec tenetur, imò nec expedit
per literas petere facultatem; ideoque hic verè im-
peditus censetur carere copia confessoris pro rese-
rvatis, consequenter poterit indirectè absolvi à quo-
libet approbato à reservatis in casibus explicatis,
dub. 8. citat. vide in expositione Bullæ, lib. 1. s. 7. c. 2. dub. 5. n. 6. ubi de hoc latius. Item observa, eũ
qui pro reservato Papæ non potest illum adire, non
reneri adire Nuntium, etiamsi id possit facere, ut
admodum probabiliter tenet Henriquez lib. 3. cap.
10. num. 1. videndus de ijs, quia ius non impo-
nit onus ad eundem alios, qui tenent vicem Papæ, sed
ad Papam, propter reverentiam ei debitam: oppo-
situm tamen, & fortè probabilius, tenet Nauarr.
cap. 27. num. 86. & 89.

19 Sed dices, quid si confessarius novit pœni-

tentem cõmississe peccatum reservatum, quod pœ-
nitens interrogatus reticet: huic quæstioni satisfac-
tum est, *verb. Decimo quarto, & cap. seq. dub. 4.*
num. 2. unde ibi, & Suarez disputat. 52. sect. 3. Bo-
nacina tom. 1. disput. 5. quæst. 6. sect. 5. punct. 4.
num. 33. & quæst. 7. punct. 5. s. 2. num. 21. 22. 23.
& 24. & Henriquez lib. 3. de pœnit. cap. 18. num. 1.
& cap. 20. num. 6.

20 Quæres octavò, an sicut potest Parochus ius-
te impeditũ absolvere indirectè à reservatis epis-
copo, sic etiam possit à reservatis Papæ absolvere,
si nec ad Papam, nec ad Episcopũ recursus moraliter
sit possibilis: affirmatiue respondet Henricus, *lib.*
3. c. 9. n. 7. nam in hoc casu, ait, casus reservatus
Papæ, reservatur Episcopo, & quia Episcopus adi-
ri non potest, censetur ipse concedere Parocho licẽ-
tiam, sic enim Parochus, absente Episcopo, dispõsat
in quodam iure communi de ieiunio, & festo; quæ
quidem sententia absolutè tenenda non est, ut ipse
limitat, nisi in rarissimo casu, quando scilicet re-
cursus ad Episcopũ est moraliter fere impossibilis,
ut in promontorijs, *en el peñon.* Ego autem addo,
modò etiam intercedat necessitas iusta, ac ratio-
nabilis causa modo dicto *dub. 8.* in casu quo quis
possit absolvere directè à reservatis, & indirectè
à non reservatis.

21 Quæres nonò, an quando sunt plures rese-
rvationes, possit tolli vna absque alia. Respondeo, si
sunt sine cõsuetudine ab eodem, vel diuersis per eandẽ po-
testatem, vna ablata, omnes tolluntur: si à diuersis per
diuersam potestatem, ut ab Episcopo, & Papa, tunc
ablata reservatione ab Episcopo, remanet Papalis;
sublata autè Papali, tollitur Episcopalis, ut benè
docet Nauarr. *c. 27. n. 281.* & dixi *suprà hoc cap.*
dub. 2. n. 2. Quod si sint, reservationes cum censu-
ra, si plures sint reservationes propter plures cen-
suras, vna ablata poterit alia manere, & ita nõ sim-
pliciter aufertur reservatio; si verò sint plures re-
servaciones non propter plura peccata, sed tantũ
propter plures leges, vna reservatione ablata, tol-
litur tota reservatio, ut late docet Suarez *disp. 52.*
sect. 4. num. 25. & seqq. & breuius Filiucius tom. 1.
tract. 7. c. 10. num. 314. vide etiam in expositione
Cruciatæ lib. 1. s. 7. c. 2. dub. 18. n. 7. & 15.

22 Quæres decimò, quinam possint absolvere
à reservatis Episcopo, absque licentia Papæ, aut ip-
sius Episcopi, aut sine Bulla, alioue privilegio: de
hac quæstione late Suarez *de pœnitent. disp. 30. 31.*
& 32. & dixi breuius in expositione Bullæ lib. 1.
cap. 2. s. 7. dub. 2. num. 5. Dico igitur, posse quẽ-
libet approbatum de licentia Episcopi, ut de se pa-
ter, & dixi sup. dub. 4. quam licentiam petere po-
terit pœnitens per se, vel per confessarium, vel
aliam personam; quæ si iniuste negetur, non est im-
probabile haberi pro concessa, ut dixi hoc cap. dub.
4. n. 15. & tenet Henricus lib. 2. de pœnit. c. 15. n.
6. & c. 12. n. 3. Item, potest approbatus, & eo ab-
sente simplex Sacerdos, absolvere ab illis in articu-
lo, vel periculo mortis, quo in casu si euadat pœ-
nitens non tenetur se Episcopo præsentare, quia
fuit simpliciter absolutus nisi forte talis casus ha-
beat annexam excommunicationem, de quo viden-
dus Henricus lib. 3. de pœnit. cap. 9. num. 2. lit. K. &
Syllabus confess. q. 10. in fin. Itẽ, potest Parochus, aut
quilibet approbatus ab ijs absolvere saltem indire-
ctè, etiã extra articulum, vel periculũ mortis causa
iusta

iusta intercedente, ex interpretatiua Episcopi licentia, quando ipse Episcopus adiri cōmodē non potest, etiam si casus habeat annexam excommunicationē: in hoc tamen casu pōnitens sic absolutus tenetur, cum cōmodē poterit, referuatori per se, vel per aliū se præsentrare, vt directē absoluetur, quamuis casus non habeat annexam excommunicationem, vt dixi hoc dub. & docet Henriquez *sup. cap. 15. cit. nu. 6. & 7.*

23 *Causa iustæ censetur.* Primò, si ad sit periculum scandalī, aut infamīæ. Secundò, necessitas cōmunicandi ex præcepto Ecclesiæ, aut statuto Religionis. Tertio, vt celebret, præsertim cum non est alius Sacerdos, a quo ipse, vel alius iter faciēs Missam audiat. Quarto, vtilitas maxima comunicandi, aut celebrandi in festis, quibus solet ex speciali deuotione, in quibus etiam duobus casibus tenetur se modo dicto præsentrare referuatori, vt directē absoluetur, vide Henriquez *lib. 3. de pœnitent. cap. 12. num. 5. & cap. 15. num. 1.* Dixi, *absque Bulla, & alio privilegio*, nam aliquo ex his existente, certum est posse ab illis absoluerē confessorium inferiorem; attendendus tamen est tenor privilegij, & ad vnguē obseruandus: & quidem ratione Bullæ Cruciatæ constat posse quemlibet approbatum ab ijs absoluerē, toties quoties pœnitens bene dispositus intra publicationis annum accesserit, vt habetur expressē in Bulla, ibi: *Aliorum verò Sedis Apostolicæ &c.*

24 *Quæres vndecimò, quis possit absoluerē a referuatis a Summo Pontifice, reuocandum est ad memoriam, quod diximus hoc cap. dub. 1. num. 2.* videlicet, nullum peccatum esse referuatum Papæ, nisi habeat annexam censuram, & ratione censure, consequenter, qui potest absoluerē ab illa censura potest absoluerē ab illo casu, & sublata censura tollitur referuatio: è contra, qui non potest tollere censuram, neque absoluerē potest a casu referuato. Quinam autem possint absoluerē a censuris Papæ referuatis tractant in particulari, & exacte DD. in materia de censuris.

25 Dico tamen breuiter, extra articulum mortis, aut eius probabile periculum, nullus inferior Papa potest absque eius licentia, ac secluso privilegio, absoluerē directē a casibus Pontifici referuatis: hæc conclusio est communis, & certissima, & constat ex supradictis. Ratio est euidentis, quia ad absoluerē a quocumque peccato requiritur iurisdictio, vt dictum est *cap. antecedente, dub. 1.* at per referuationem est sublata iurisdictio ab inferiore; ergo absolutio ab eo ab ijs casibus data, erit nulla defectu iurisdictionis; aliter enim nihil operaretur referuatio.

26 Dixi, *extra articulum mortis, aut eius probabile periculum*; nam in ijs casibus, certum est etiam, posse etiam simplicem Sacerdotem, saltem, absente proprio, absoluerē, cum ex Tridentin. *session. 14. cap. 7. de reformat.* in articulo mortis nullum peccatum sit referuatum: de hac absolute, & quomodo sit absoluerē in articulo mortis existens, dixi in Decalogo *lib. 1. cap. 3. dub. 7.* & in expositione Bullæ *lib. 1. S. 7. cap. 2. dub. 5.*

27 Dixi etiam, *absque eius licentia*: nam certissimum etiam est, Papam posse facultatem ab ijs absoluerē delegare cui voluerit Sacerdoti, vt

dictum est *supra hoc cap. dub. 4. & 5.* est enim Ordinarius Ordinarius, & supremus Pastor, ac iudex totius Ecclesiæ, & orbis: quibus autem sit delegata hæc potestas, seu facultas, dictum est *dub. 5. citat.*

28 Dixi item, *secluso privilegio*, nam eo concessio, quod certissimum est, posse Papam concedere, ita etiam certum est, privilegium habentem posse ab ijs absoluerē, seruatis tamen, modo, ac forma privilegij. Quinam autem habeant tale privilegium, dictum est breuiter *hoc cap. dub. 5.* De absolute verò ratione privilegij Bullæ a referuatis Papæ, dixi late in eius expositione *lib. 1. S. 7. cap. 7. per totum* concessa etiam per Trident. *sess. 24. cap. 2. de reformat.* Episcopis facultas, vt possint absoluerē a peccatis, & censuris, modò occulta sint, & non deducta ad forum contentiosum, suos subditos, de qua facultate dixi breuiter *hoc cap. dub. 5. num. 2.* & latius in Decalogo *lib. 1. cap. 3. dub. 4.* & cum hæc facultas nō sit limitata pro certo tempore, aut pro tali, aut tali vice, sed potius absolute, & indeterminate concessa, sit inde posse ea vti Episcopus toties, quoties sibi ipsis expedire videbitur, supposita pœnitentis dispositione, & imposita saluari pœnitentia.

29 Dixi etiam, *ad idem*, nam *hoc cap. dub. 8.* diximus, posse inferiorem confessorium, supposita necessitate & rationabili causa, aliquando ad ijs indirecte, seu consecutiue absoluerē. Vide ibi.

30 *Quæres duodecimò, an Episcopus possit aliquando a casibus Papæ referuatis, si publici sint, absoluerē.* Respondeo breuiter, id posse, si peccator impeditus sit, adire Pontificē propter infirmitatē, paupertatē, inimicitias, aetatem, vt in pueris, senibus, ac mulieribus; nā vt dixi *dub. 2. vers. Nota versid.* in ijs casibus, & personis, casus Papales sunt quasi Episcopales: sic similiter potest Episcopus absoluerē eum, qui enormiter Clericum percussit, quamuis publicus sit, si iuste impeditus sit adire Pontificē, vt Doctores in huius excommunicationis absolute docent, & tenet Nauarr. *cap. 27. num. 89.* vbi addit id ipsum posse Capitulum Sede vacante. Idem tenet Sylu. *verb. Capitulum*: sic Sede vacante possunt Cardinales per Vicarium a se electum exercere iurisditionem. Idem etiam poterit Abbas exemptus habens in foro exteriori iurisditionem; nam habet quasi Episcopalem auctoritatem. Sic cum alijs Henriq. videndus *lib. 3. c. 16. n. 7.*

Dub. 10. Vtrum in confessorio requiratur bonitas, & scientia.

1 *Q*uo ad primum dico, si per bonitatem intelligatur fidelitas, seu recta intentio, certum est requiri in ministro ad huius Sacramenti validitatem, sicut, & ad alia, vt late dixi *lib. 1. cap. 2. dub. 2.* si verò intelligatur, vt communiter, & proprie intelligitur, probitas vitæ, seu sanctitas, scilicet, vt sit in gratia; certum etiam requiri ad licitam huius Sacramenti administrationem, hoc est, vt absque peccato mortali administraretur; debet enim esse bene dispositus ad illud administrandū, quia est consecratus, & ex officio deputatus ad hoc, & san-

& sancta sanctè tractari debent; quare si est in peccato mortali, peccat mortaliter sic illud administrando, nisi per confessionem, aut contritionem se disponat. Non tamen requiritur sanctitas vitæ, nec fides ad validam huius Sacramenti administrationem, vt abunde dixi loco citat. dub. 3.

2 Quoad secundum, an scilicet requiratur scientia in ministro Sacramenti, conueniunt DD. apud Suarez de pœnitent. disput. 28 ad hoc vt confessarius sit idoneus minister huius Sacramenti, requirit quòd habeat aliquam scientiam, vt illud ritè, rectè, & licite administret: est enim Medicus, iudex, ac Doctor: vt Medicus tenetur scire infirmitates, vt ipsis salubriter reserè mederi possit, vt iudex, ac Doctor tenetur habere scientiam requisitam ad iudicandum, & docendum.

3 Sex præcipuè tenetur scire Sacerdos confessarius, vt sit idoneus Primò, differentiam peccati mortalis, & venialis practicè, in singulis præceptis, saltem communi, & ordinario modo, vt Doctores in materia de peccatis, & dixi breuiter in Decalog. præl. 2. num. 5. & Henriquez lib. 3. de pœnitent. cap. 6. Secundò, species, numerum, & circumstantias peccatorum, modo à nobis explicato hoc lib. cap. 6. dub. 2. 3. & 4. Tertio, quæ dispositio sit necessaria in pœnitente, tam ex parte doloris requisiti, quàm ex parte propositi, ac examinis conscientiæ, & an iaceat in statu peccati, & occasione proxima peccandi. Quartò, quæ peccata habeant adnexam obligationem restitutionis, de quo latè dixi in Decalog. lib. 7. cap. 6. aut saltè sciat communes regulas restitutionis. Quintò, quænam peccata habeant adnexam reseruationem, vel censuram, de quo aliqua dixi cap. antecedent. & docent in materia de censuris. Demum scire tenetur ea, quæ spectant ad materiam, & formam huius Sacramenti.

4 Nota tamen circa ea, quæ diximus teneri scire confessarium, satis esse, vt sciat ea, quæ frequèntius accidunt, & de alijs sciat dubitare, & doctos, ac libros consulere. Nauarr. cap. 4. num. 8. Henriquez supra, Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 9. num. 253 Bonacina tom. 1. disp. 5. quest. 7. punct. 4. §. 2. num. 8. & communiter DD. vnde non est necessarium, vt confessarius exactè sciat omnes excommunicationes, vel irregularitates, aut omnes rationes peccatorum, & circumstantiarum. Bonacina supra, paucissimi enim sunt, aut fere nulli, qui hæc exactissimè sciunt.

5 Nota secundò, scientiam in confessario requisitam regulandam esse iuxta statum, seu conditionem pœnitentis; sic in villis, & pagis, pro rudibus minor scientia requiritur: pro doctis, & in ciuitate pro militibus, mercatoribus, Ecclesiasticis, Iudicibus, & Principibus multò maior; sicut enim in Medico pro grauioribus morbis maior scientia requiritur pro corporibus medendis, ita & à fortiori in confessario, qui est medicus spiritualis animarum. Filiuc. loco citato, & Bonacina: ubi supra, qui num. 9. & benè, addit cum Nauarr. cap. 4. num. 8. maiorem scientiam circa Canones irregularitatem continentes requiri in confessario Clericorum, quàm laicorum.

6 Nota tertio, aliquando posse scientiam pœnitentis supplere ignorantiam confessarij, vt docet Caietan. verb. Confessori necessaria, Filiuc. supra

Henriquez dist. cap. 20. sicut enim peritia confessarij supplere potest defectu examinis, ita etiam peritia pœnitentis potest supplere defectum scientiæ confessarij.

7 Ex dictis sequitur, Sacerdotem, qui caret prædicta scientia modo explicato, exercere hoc officium extra necessitatem, peccare grauiter, seu mortaliter, quia exponit se periculo non administrandi ritè hoc Sacramentum. Item peccat mortaliter, qui eum approbat, & superior qui eum scienter tolerat, & permittit. Quòd si confessarius dubitat se esse idoneum, deponat dubium, & præsumat pro superiore approbante, & sic excusabitur à peccato. Suarez disp. 28. sect. 2. dub. 7. Henriquez lib. de pœnitent. cap. 26. & cum alijs Bonacina tom. 1. disp. 5. quest. 7. punct. 4. §. 2. num. 6. Denique peccat mortaliter pœnitens qui talem confessarium scienter eligit, sciens respectu sui esse ignarum, nam exponit se periculo faciendi irritum Sacramentum. Non tamen tenetur pœnitens inquirere, an approbatus sit sufficienter idoneus, an non, sed bona fide id præsumere potest, ideoque qui bona fide confessi fuerint cum approbato ab Episcopo, excusati sunt in foro conscientiæ, quâuis tales confessarij errauerint. Vide Vuald. fol. 152. & Henriq. sup. num. 9. an talis confessio sit valida, dicitur quest. seq.

8 Quæres primò, an ad valorem huius Sacramenti requiratur aliqua scientia. Respòdeo affirmatiuè, quia alioquin non potest humano modo exercere hoc Sacramentum, vt pluribus docet Suarez ubi supra, sect. 2. num. 11. & seqq. Requiritur ergo primò, vt sciat formam absolutionis, & peccatum mortale à veniali distinguere. Secundum, generalè eorum rationem, v. g. quod blasphemia, perjurium, fornicatio, furtum, & similia sint peccatum mortale: erit ergo inualida cõfessio facta scienter tali confessario, eo quòd non sciat inter lepram & lepram, seu inter peccatum mortale, & veniale, modo dicto, distinguere. Henriq. dist. cap. 6. num. 4. Dixi, scienter. nam si pœnitens bona fide confiteatur tali confessario ignoranti, valida est confessio, nec tenetur postea eam iterare, vt dixi supra lib. hoc cap. dub. 3. vers. Quarto, & docent Suarez supra num. 11. Coninch disp. 6. dub. 5. num. 18. Filiuc. loco citato num. 254. & cum alijs Bonacina supra num. 13. & 14. concurrunt enim omnia necessaria ad validitatem Sacramenti, videlicet materia, forma, & intentio ministri, & bona fides fuscipientis: aliter enim sequeretur pœnitentem, qui bona fide cõfessus est sua peccata Sacerdoti nescienti discernere circumstantias mutantes speciem, teneri iterum cõfiteri eadem peccata, quòd non videtur admittendum, cum iam confessus sit actum & peccatum, quòd subijcere tenebatur confessioni Coninch. supra, Vazquez quest. 92. artic. 3. dub. 2. & Bonacina supra num. 13. Hinc fit eum, qui confessus aliquod peccatum, quòd ipse, aut confessarius nesciebat, vel dubitabat esse mortale, & postea acquisita maiori peritia, aut consultis viris doctis cognoscit esse mortale, non teneri postea illud cõfiteri. Ratio est, quia sufficienter manifestauit suu peccatum bona fide, eo modo quo illud intelligit, se commississe, quòd sufficit adfuit enim necessaria Sacramenti, ad cuius valorem non requiritur, vt confessarius manifestè sciat, peccatum

tum sibi confessum esse mortale, vt infra. Ita Suar. *disp. 28. sect. 2. num. 14.* Sanchez in Decalog *lib. 1. cap. 10.* Conich. *disp. 6. dub. 5. nu. 18.* & cum alijs Bonacin. *supra num. 15.* Secus tamen dicendum, si pœnitens sub dubio cōfessus sit aliquod peccatum, vt si dicat, se dubitare, an tentationi consenserit, vel an aliquam fœminam concupierit, vel aliquē percussit; tunc enim, si id postea certò sciat, tenetur illud confiteri, quia non plenè manifestauit peccatum. Sanch. & Bonac. *sup.*

9 Quæres secundò, quomodo se se gerere debeat confessarius, si difficilis casus accidat in confessione, quem ipse ob temporis angustias nequit statim dissoluere, aut consulere sapientem. Respondet, posse absoluere pœnitentem, si pœnitens promittat se facturum, quod confessarius, re melius expensa, & consulta, iudicauerit, vel vir peritus, ad quem confessarius pœnitentem remittit, dixerit faciendum: sic enim censetur sufficienter dispositus ad absolutionem suscipiendam. Henric. *lib. 3. de pœnitent. cap. 26. num. 9.* Nauarr. *cap. 26. n. 3.* Syluest. *confess. 3. num. 12.* & cum alijs Bonacin. *sup. n. 10.*

10 Quæres tertio, an confessarius dum audit peccata, teneatur, audito quolibet peccato, iudicare an sit mortale, aut veniale. Conueniunt DD. debere illum, dum audit pœnitentem, attendere ad peccata, vt de illis iudicium ferat, quia est iudex, & aliter iudicium facere de illis nequit. Nò tamen tenetur in particulari, audito quolibet peccato, iudicare esse mortale, aut veniale, sed satis esse, vt audiat, & intelligat peccatum commissum, licet non possit determinatum facere iudicium, vt docent Syluest. *confessor. 3. quæst. 9. num. 13.* Nauarr. *cap. 4. num. 9.* Suar. *disp. 20. sect. 2. num. 2.* & cum alijs Bonacin. *supra num. 11.* Tum, quia sicut non tenetur confessarius noscere omnes rationes, & circumstantias peccatorum, vt supra dictum est, ita nò tenetur de singulis peccatis determinatum ferre iudicium, cum iudicium supponat cognitionem grauitatis peccati; alioquin enim nullus reperiretur aptus, & idoneus ad audiendas confessiones, cum nullus fere cognoscat omnes peccatorum rationes, & omnes casus difficiliore: quare in peccatis difficilioribus potest confessarius suspendere iudiciũ, & absoluere peccata, eo modo quo sunt, dato pœnitenti remedio opportuno, ne reincidat, vt bene Syluest. *sup. num. 13.* Tum, quia confessarius non tenetur, imò nec potest, in dubijs firmum ferre iudicium, vt si pœnitens dubitet, an consenserit, an sufficientem habuerit deliberationem, &c. nam iudicium ferendum est, iuxta allegata; ideo cum pœnitens afferat aliquam materiam dubiam, non tenetur confessarius firmiter iudicare, sed videtur satisfacere attendendo ad singula peccata, quibus auditis, & intellectis, videtur virtualiter ferre iudicium, eo modo, quo ea cognouit, quod sufficit ad valorem Sacramenti.

Dub. II. Vtrum in confessario requiratur prudentia.

1 Commune, & certum est, ad rectè, riteque administrandum hoc Sacramentum, in confessario requiri prudentiam, tum etiam sollicitudi-

nem, & diligentiam: est enim Index, Doctor, Medicus, ac Pastor; ideo ipsum lumen naturæ dicitur, vt se prudenter gerat in iudicando, medendo, & docendo in præbendis pœnitenti opportunis remedijs, ac consilijs, & in præstandis ijs, quæ ad proprium ipsius confessarij officium spectant. Non tamen requiritur essentialiter ad Sacramenti validitatem prudentia, ea enim deficiente, si adsit materia, forma, intentio, & alia essentialiter requisita, valet Sacramentum, etiamsi in prudentia errauerit cōfessarius, quia adsunt essentialia.

2 primò igitur, confessarius prudens esse debet circa examen peccatorum, videlicet, vt tantũ roget ea, quæ verosimiliter existimat culpabiliter omitti à pœnitente, iuxta cuiusque statum, nec aliena ab statu, ætate, & officio pœnitentis roget, vt monialem de rebus militum. Secundò, præmoneat pœnitentem, ne quid minus necessarium dicat, ex quo declaretur complicitis peccatum. Tertio, ne quærat anxius circumstantias non necessarias, præfertim in sexto præcepto; & honestis vocibus curet obscœna explicare, rogàs à lóge gradatim, ne puer discat, & honesta fœmina pudeat: non autem oportet explicare, quæ committantur principalem actum, aut minutulos modos peccati, qui sibi, aut pœnitenti tentationem excitent. Quarto, fœminas non blande, sed rigidius, & aliquantulum seuerè tractet. Quintò, in singulis non exquirat subtilem peccatorum numerum, sed probabiliter existimatũ, plus, minusue, vt bene aduertit Caietan. *in opusc. tract. 5. de confess. quæst. 3.* & vt Victoria, teste Henriquez *lib. 3. de pœnitent. cap. 27. num. 2.* dicit, pro numero, *no le saque el alma.* Sextò, si statum pœnitentis videtur nosse, vel ex habitu Religionis, vel Ordinis sacri apertè vouisse continentiam, non oportet in sexto mandato circumstantiam voti explicare. Septimò, curet superfluas narrationes refecare. Henriquez videndus *lib. 3. de pœnitent. cap. 27. citat.* Octauò, si confessarius rogetur directè de rebus ad confessionem pertinentibus, prudenter respondeat, nihil omnino scio; vel feci officium meum. Nonò, abundet prudentibus remedijs pro qualitate morborum, non tantum ad excitandam contritionem, sed maxime, vt curet futuram emendationem vitæ, & vt inducat, vt proponat pœnitens, amplius non peccaturum mortaliter: quod vt exequatur, curet rescindere capita vitiorum per medicinalem, & præseruatiuam pœnitentiam, remouendo propinquas occasiones, quamuis sint illi in temporalibus peritiles: Christus enim docet, oculum eruendum, & manum præcindendam. Decimò, differat suauiter indisposito absolutionem, quousque post vomitum, sedato magis stomacho conscientia, deuotius accedat; finis enim confessarij esse debet, vt auferat peccatum præteritum; & impediatur futurum. Henriquez videndus *lib. 3. de pœnit. cap. 28.* Vndecimò, sinat prudens confessarius, pœnitentem suo modo confiteri peccata, quorum habet conscientiam; solet nãque dicere gratiosa, ex quibus confessarius coniectabit, de qua re magis requirendum sit, ne illum interrumpat, si numerum, & circumstantias necessarias explicat, aliter confessarius inter dicendum subijciat aliquas interrogationes, putà quoties fecerit, de specie, & circumstantijs, vt an solutam, vel coniugatam concupierit, ex quo tempore affe-

Etus est tali peccato concubinitus, vel inimicitia, & quoties eo tempore moraliter interruperit voluntatem, ne repetat sæpè peccata, quæ vix pœnitens ob verecundiã semel expressit. Si grauissimum audiatur, nec hoc, vel illud statim carpat, quia fortè deterritus pœnitens silebit alia peccata, sed ad finem confessionis id præstabit. Habeat denique breue interrogatorium circa ea, quæ communiter in singulis præceptis committuntur, ne moretur in principio multa interrogãs, sed in singulis mandatis breuiter roget speciem generalem, v. g. an habuerit turpem consensum, quam si neget, non oportet descendere ad particularia, vt si nunquam habuit turpem consensum, aut tactum impudicum, longè creditur à turpi actu. Vide Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 28. in fin.* & hinc *infra dub. 5. & 6.* vbi de interrogatorijs ad confessionem.

3 Cùm autem confessarius sit etiam Doctor pœnitentis, tenetur ex officio docere pœnitentem ea, quæ prudenter iudicauerit salutari pœnitentis expedire, & ad proprium officium pertinere, credens tamen esse profuturum, & vt non sequatur scandalum. Quid si non sit profuturus, aut si ex hoc sequatur scandalum? *Infra.* Igitur si pœnitens ignorat ea, quæ facit, aut parat facere, esse mortale, doceat confessarius, quia est Doctor: similiter si ignorat res necessarias, vt articulos fidei, præcepta Decalogi, & Ecclesiæ, monendus est, vt discat; & si adsit scandalum, eo quòd non absoluetur, docendus tunc est, & absoluentus, iuxta ea, quæ dixi in Decalogo *lib. 1. cap. 1. dub. 5. & 6.* Hoc autem modo poterit docere ignorantem. Primò, vt sciat orare quòd cõtinetur in oratione Dominicæ; quid operari, quòd continetur in Decalogo; quid recipere, quòd continetur in Sacramentis; docebit etiam quæ debeat quisque expresse credere, nempe quòd sit sanctæ Trinitatis mysterium, ita vt expresse credat esse tres personas, & vnum Deum, quòd confitetur, dum se signat. Secundò, quid sit Christus, nempe esse filium Dei, & secundam Trinitatis personam, qui verus Deus est, & homo, & qui natus est ex Maria Virgine, mortuus est, & resurrexit, &c. propter nostram salutem. Tertiò, in diuino altaris Sacramento sub speciebus hostiæ, & intra calicem sub speciebus vini esse verum, totum, & integrum Christum. Quartò, Ecclesiam Catholicam esse congregationem fidelium Christianorum, qui tenent, quidquid S. Romana Ecclesia credit, & tenet. Hæc docebit ignaram, præsertim cõmunicaturam, si nõquam suscepit Eucharistiam, de quo vide Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 28.* & quæ dixi in hoc tract. *sup.* & in Decalogo *lib. 1. cap. 1. dub. 1. & 4.*

4 Difficultas, & quidem grauis, est, qua prudentia agendum sit, quando confessarius comperit, pœnitentem esse in statu de se malo, quòd ignorat pœnitens, v. g. quando retinet alienum, sed putat ex ignorantia esse suum; vel cùm vir, aut foemina putat matrimonium esse validum, reuera tamen est nullum.

5 Ad intelligentiam nota, ignorantiam aliam esse inuincibilem, seu inculpabilem, aliam verò vincibilem, & culpabilem, de quibus dixi in Decalogo *lib. 1. cap. 1. dub. 2. num. 17.* Rursus aliam esse iuris, aliam facti. Ignorantia iuris est, quando ignoratur lex prohibens, vt quando quis contrahit

cum affine, nesciens tamen ex affinitate oriri impedimentum dirimens. Ignorantia facti est, quando nescitur, tale factum sub lege comprehendere, quanuis sciatur lex prohibens, vt quando quis scit affinitatem dirimere matrimonium, sed ignorat illam, cum qua contrahit, esse suam affinem.

6 Dico primò, si pœnitens interroget, vel dubitet de veritate, confessarius debet eam aperire, & manifestare, quanuis credat nihil profuturum, manifestando veritatem. Ita Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 27. num. 5.* Suarez *de pœnit. disp. 32. sect. 4. num. 2.* Sanchez *de matrim. lib. 2. disp. 38. num. 3.* Coninch *disp. 8. de pœnit. dub. 17. num. 140.* Reginald. *lib. 2. num. 44.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 12. num. 362.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disput. 5. quest. 3. de matrim. punct. ult. num. 11.* Ratio est, quia hic pœnitens hoc in casu non censetur existere in bona fide, nec ignorare inuincibiliter, sed culpabiliter; at ignorantia culpabiliter existente, tenetur aperire veritatem, vt dicitur conclusione sequenti: ideo non debet falsum dicere, vel pœnitentem in suo errore confirmare. Nec dissimulare debet, quando pœnitens de re pertinente ad obligationem præcepti; est enim pastor, & medicus spiritualis, ideoque ad eum spectat docere veritatem, quòd si pertineat ad factum, etiam tenetur dicere veritatem, iuxta interrogata tamen, & non ultra.

7 Dico secundò, confessarius tenetur monere pœnitentem, qui ex ignorantia vincibili, seu culpabili est in malo statu, vt si inualidè matrimonium contraxit, aut retinet alienum, aut putat contractum illicitum, licitum esse, etiamsi non speretur fructus emendationis. Ita Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 28. num. 2.* Sotus *in 4. dist. 18. quest. 2. art. 4.* Villalobos *1. part. tract. 9. diff. 70. num. 2.* Bonacina *sup. num. 1.* & alij *infra citandi.* Et probatur, quia confessarius est proprius pastor, vel gerit vices proprii pastoris; officium autè pastoris est monere, & instruere subditum; ideoque in hoc casu infideliter ageret confessarius, si non instrueret pœnitentem ignorantia vincibili ignorantem: tum quia confessarius tenetur munus suum persolvere; munus autem confessarij est, repellere pœnitentem minus dispositum, illumque admonere. Tum quia admonitio fortasse proderit aliquando, cùm fieri possit, vt pœnitens, cognito malo statu, stimulis agitur, & resipiscat. Hæc autem conclusio magis elucecet in sequentibus.

8 Dico tertio, quando pœnitens est in malo statu, idque ignorat inuincibiliter, si confessor sibi persuadeat fore vtilem suam admonitionem, & absque graui incommodo, aut scandalo id potest facere, tenetur pœnitentem monere, & veritatem aperire. Ita Nauar. *cap. si quis. dist. 3. num. 66.* Coar. *4. decretal. 2. part. 5. 10. num. 15.* Sanchez *vbi sup. num. 5.* Suarez *tom. 4. disp. 32. sect. 5. num. 3.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 12. num. 363.* obligat enim in hoc casu correctionis præceptum; nam etsi ignorantia sit inuincibilis, tamen reuera est de se in malo statu, quòd peccatum est, ideo ex charitate proximus est monendus: vnde si confessarius deprehendat matrimonium esse nullum, & quòd dispensatio obtineri possit faciliter, & crederet, quòd penitus adhiberet debitam diligentiam, & quòd interim non ageret cum vxore, teneretur de impedimento admonere. Addit tamen Sanchez

sup. & benè, cum eo Villalobos num. 3. in hoc casu raro contingere, quòd teneatur confessarius monere, nam dispensatio obtinenda est à Papa, & Roma valde distat, & ad minùs adest maximum periculum incontinentiæ, dum dispensatio expeditur. Dixi, si absque graui incommodo, aut scandalo id fieri possit, nam in casu dicto de matrimonio, si esset multorum annorum, & ex separatione sequeretur scandalum, vel graue nocumentum filijs, relinquendus est pœnitens in sua ignorantia, vt docent citati, & constabit ex conclusione sequenti: quare cautus, & circumspectus esse debet, nec statim dicat, *No estays casados*, aut matrimonium est inualidum, vt fortè aliqui faciunt,

9 Sed dices, quomodo cognoscat confessarius, an pœnitens ignoret inuincibiliter suum malum statum, aut impedimentum n. atrimonij. Respondeo, ex scientia pœnitentis, ex dubitationibus eius, & ex dictis in confessione, curando intelligere, an pœnitens sit in bono statu, vel an habeat dubiam conscientiam. Hoc autem prudenter faciendum est, ne confessarius ingerat pœnitenti dubium aliquod malæ fidei, quando sperat admonitionem non esse profuturam, vt benè Sanchez sup. num. 3. & cum eo Bonacina loco cit. num. 10.

10 Dico quartò, confessarius non tenetur admonere pœnitentem existentem in malo statu, laborantem ignorantia inuincibili iuris, vel facti, vt si ignoret se inualidè contraxisse, quando confessarius nullum sperat fructum ex admonitione, siue quia pœnitens non faceret id, de quo admonetur, siue quia id facere non potest abque graui incommodo: aut quando videt remedium difficillimum esse, ita vt scandalum, vel notabilis infamia inde sequatur: modò tamen non sit periculum damni cõmunis, si veritas non manifestetur. Ita Gutierrez de Matrim. cap. 48. num. 3. Sanchez lib. 2. disp. 38. Suarez de pœnitent. disp. 32. sect. 4. num. 4. Coninch disp. 8. de pœnit. dub. 17. numer. 136. Nauar. in sum. cap. 22. num. 83. Couar. 4. decretal. 2. part. cap. 6. §. 10. Villalobos 1. part. tract. 9. disp. 70. num. 4. & cum alijs Bonac. tom. 1. quest. 3. de matrim. punct. ult. num. 4. & cum Layman, & alijs Diana 3. part. tract. 4. resol. 80. Probatur primò ex cap. quis de pœnitent. vbi ex D. August. dicitur: *Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem, non te tererem*, ideo Innocentius III. cap. quia circa de consanguinit. Consultus de quodam casu matrimonij, in quo dispensatio fuit subreptitia, respondit: *disimulare poteris, vt remaneant in copula sic contracta, cum ex separatione videas graue scandalum imminere*. Facit etiam illud Ecclesiastici, *Prouerb. 4. vers. 15. In domo iusti noli querere impietatem: & illud Salustij: Frustra niti, & nihil aliud laborando, quam odiũ querere, extrema dementia est*. Secundo, quia non tenetur ratione officij; nam confessio formaliter integra est; nec ratione charitatis, nam correctio non obligat, cum non adest spes fructus, vt dixi latè in Decalogo lib. 1. cap. 5. dub. 14. Tertio, quia nulli debemus laqueum iniicere, cap. de iudicij, sed quando nullum speratur fructus, iniicimus laqueum admonendo; nam qui non peccabat ratione ignorantia, peccabit posita admonitione; ideoque in hoc casu non tenetur, imò nec potest admonere, ob rationem dictam, vt benè Filiucius tom. 1. tract. 7. cap. 12. num. 164. Procedit autem hæc do-

ctrina, etiã si ignorantia sit iuris diuini, aut naturalis, modò nõ ignoret ea, quæ sunt necessaria necessitate medijs ad salutem, vt diximus in Decalogo, vbi de fide, lib. 1. cap. 1. dub. 3. & ita tenent Sanchez sup. num. 10. Henriquez loco cit. num. 4. Villalob. sup. num. 5. & cum alijs Bonacina sup. num. 7. contra Couar. sup. num. 15. qui non admittunt hanc doctrinam in ignorantia iuris diuini, aut naturalis. At rationes allatæ in hac conclusione aequè procedunt tam in ignorantia iuris Ecclesiastici, quam diuini, & naturalis, modò non versemur in materia, quæ est necessaria necessitate medijs, vt dictum est. Dixi in conclusione, *modò non sit periculum damni communis*, in hoc enim casu tenetur confessarius admonere, etiam si fructus non speretur, vt si populus scit v. g. impedimentum, & inde scandalum sumit; bonum enim commune præferendum est particulari. Secus tamen si damnum solùm cederet alicui in particulari, vt si quis maioratum bona fide possideat; tunc enim potest, & debet confessarius tacere, concurrentibus dictis in hac conclusione, vt docent Sanchez, Henriquez, Villalobos, & alij citati.

11 Ex hac quarta cõclusionem sequitur, confessariũ, nulla existente spe emendationis, non teneri admonere pœnitentẽ, qui ignorantia inuincibili possidet primogenitum, quod de iure ad alium spectat. Item nec eum, qui exercet aliquem contractum vsurarium, quem ex ignorantia inuincibili nescit esse vsurarium. Item nec eum, qui tenetur ad restitutionem, si id inuincibiliter ignorat, & non speratur fructus ex admonitione. Bonacina cum alijs supra num. 7. Item nec eum, qui inuincibiliter inualidè contraxit, quando confessarius credit, post admonitionem non posse facile dispensationem impetrare, & sit periculum, vt admonitus accedat ad vxorem, sciens eam non esse suam. Sequitur etiam eum, qui nouit in confessione aliquos contractus matrimonium cum ignorantia inuincibili impedimenti, non debere illos admonere, quando speratur, admonitionem non esse profuturam. Sanchez sup. num. 6. Bonacina loco cit. num. 9. Imò non potest denegare pœnitenti matrimonium, quando Parochus nouerit impedimẽtum in confessione, & pœnitens, eo non obstante, vult contrahere, vt dixi sup. vbi de sigillo confessionis, cap. 7. dub. 5. n. 6. & cum alijs docet Bonacina quest. 3. de matrim. punct. ult. num. 13. in fin. Secus tamen si Parochus aut alius Sacerdos nouit impedimentum extra confessionem; tunc enim potest, & debet negare matrimonium, quamuis impedimentum sit occultum, et si publicè petat illud, aut neget impedimentum, quod notum est Parocho, vt pluribus docent Sanchez lib. 3. disp. 15. Coninch disp. 17. dub. 7. num. 66. & cum alijs Bonacina sup. num. 13. Potest tamen Parochus disimulare, & coniungere in matrimonium eos, quos nouit obtinuisse dispensationem in foro conscientia, quando nullus est, qui impedimentum illud denuntiet; quia tunc contrahentes non peccat, secus si aliquis denuntiet impedimentum; nam tunc debet illud differre ad Ordinarium, ad quem, & non ad Parochum spectat discutere de impedimento. Quid si, contracto matrimonio, obtenta dispensatione impedimenti occulti, postea detegitur, & publicatur impedimentum? Respondeo esse per iudicem separandos, donec obtineant in foro exter-

no dispensationem; nam illa non prodest pro foro externo: sed de his plura, ubi de matrimonio. Vide Sanchez lib. 3. *diff. 15.* Coninch *diff. 27. dub. 7.* & Bonacinam *sup. a. num. 13.* An autem possit Prælatus dissimulare, dicam ubi de matrimonio, cap. 5. *dub. 11. vers. Colligitur tertiò, & cap. 9. dub. 10. concl. 8.*

12 Sequitur etiam, confessarium non posse absolvere coniugem inuincibiliter ignorantem impedimentum dirimens, quando idem coniunx ita est actualiter affectus, ut nolit reddere debitum, ob iram, indignationem, aut ob aliam causam, & ex alio capite confessarius non sperat fructum ex admonitione de inualiditate matrimonij, quia talis pœnitens est in statu peccati, cum credat se iniuste negare debitum. Sed dices, an in hoc casu possit confessarius præcipere, vel monere, ut reddat. Respondet Sanchez lib. 7. *diff. 38. num. 8.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 6.* & Villalobos 1. *part. tract. 9. diff. 70. num. 7.* non posse, quia tunc confessarius mentiretur, cum non sit sua vxor, & incitaret ad peccatum: poterit tamen in genere admonere, ut firmiter proponat non offendere Deum in illo casu; aut poterit dicere in genere, coniuges teneri reddere debitum, tu non sis sine causa nimis scrupulosa. Attamen quando monitio nullo modo speratur profutura, imò porius obfutura, & impedimentum omnino ignoratur, nec ullo modo dubitat, aut interrogat de valore matrimonij, videtur mihi valde probabile posse dicere confessarium, *Redde debitum*, nam per imperatium nihil falsi enuntiat, sed mouet ad verum practicum; nec ei mentitur, si dicat, *Hic est tuus vir*, nempe reputatione, sicut Ioseph dicebatur pater Christi. Vide Henriq. lib. 3. *de pœnit. cap. 27. num. 4. & 5.* Cautus tamen sit confessarius, ut in ijs casibus non respondeat, nisi in ijs, in quibus fuerit interrogatus præcise, ut si interrogatur ab vxore, an teneatur reddere debitum propter votum simplex castitatis, non respondeat de alio impedimento, quod inuincibiliter ignorat, & nullo modo dubitat, aut interrogat, si non adest spes fructus.

C A P V T X I.

De præceptis, seu obligatione pertinentibus ad ministrum pœnitentis.

Dub. 1. Quinam Sacerdotes, & quando teneantur ministrare hoc Sacramentum.

1 Dico primò, Episcopus tenetur suorum subditorum confessiones audire, saltem in graui necessitate, si petatur; est enim pastor, cui ex officio incumbit cura salutis suorum subditorum; præcisa autem graui necessitate, regulariter non tenetur, & facile potest excusari, quia habet vniuersalius regimen, & plures actiones, quibus incumbere debet, ideoque potest mittere pœnitentem ad

Parochum, ut ab ipso, aut ab alio substituto audiat; nam obligatio audiendi confessiones regulariter pertinet ad Parochos, qui a fidelibus alimenta recipiunt, ut Sacramenta ministrant. Ita Suar. *diff. 32. sect. 1. num. 2.* Reginald. lib. 2. *num. 81.* Filiucius tom. 1. *tract. 7. cap. 12. num. 351.* Bonacina tom. 2. *diff. 5. quæst. 7. punct. 4. § 2. num. 25.*

2 Dico secundò, Parochi tenentur ministrare hoc Sacramentum suis ouibus: est commune, & de se patet, quia ei id competit ex officio, & saluti subditorum consulere, & ex alio capite subditus habet ius petendi. Dubitant tamen Doctores, an teneatur toties audire confessiones, quoties petit subditus, ita ut peccet, si non eum audiat. Syluest. *verb. Confes. 1. num. 54.* Reginald. lib. 1. *num. 81.* Fum. Armilla, & alij apud Suarez *diff. 32. sect. 1. num. 3.* Bonacin. *sup. num. 23.* & Dianam *part. 2. tract. 16. resol. 2.* existimant solum teneri subdito mortali, tempore præcepti, semel in anno, aut in periculo mortis; aut quando pœnitenti est necessaria confessio ad aliquod peccatum vitandum: quam opinionem reputat probabilem Diana *sup.* Verius tamen est, teneri Parochum audire subditum, quoties rationabiliter, & tempore opportuno, & iusta de causa petit, & nulla est notabilis causa negandi, seu nisi Parochus tunc temporis serijs detineatur negotijs. Ita Suarez *sup. num. 4.* Bonac. *sup. num. 23.* Henriq. lib. 3. *de pœnit. cap. 27.* Filiucius tom. 1. *tract. 7. cap. 12. num. 352.* Nauar. *cap. placuit diff. 6. num. 151.* Sotus in 4. *dist. 18. quæst. 4. art. 2.* & alij multi apud Suarez, & Bonacin. Ratio est, quia cum eis ex officio incumbat saluti subditorum consulere, non solum tenentur necessaria, sed etiam vtalia, & commoda subditorum suorum procurare; ideoque Parochus tenetur per se, vel per alium idoneum confessarium audire pœnitentem volentem confiteri tempore Paschatis, aut ratione indulgentiæ curandæ, aut quia solet tali tempore confiteri, aut quia ei expedit tunc confiteri, aut cupit ab onere peccati liberari. Non tamen tenetur per se ipsum id facere, sed sufficit, si sunt alij idonei, dare illis facultatem, ut id faciant: nec semper peccaret mortaliter audiendo subditum, sed tantum quando esset grauis necessitas subditi, & ille non vellet audire, ut si vrgeret præceptum, vel vrgeretur graui tentatione subditus, vel longum iter aggressurus esset, vel si esset in periculo mortis, aut vellet lucrari iubileum, aut si expediat illi valde confessio, & similibus. Filiuc. *sup. num. 353.* Item existimo cum Henriquez *sup. num. 3.* quod non putat improbabile Bonac. *loco cit. num. 23.* non peccare mortaliter Parochum, qui semel, aut bis in anno non audiret subditum rationabiliter petentem, præcisa tamen eius graui necessitate: nec si volentem frequentare communionem, & confessionem semel, aut bis in hebdomada, repellat propter molestum onus: habenda enim etiam est ratio aliorum negotiorum, & obligationum, quibus premuntur Parochi, qui non tenentur maximum laborem, & diligentiam adhibere, sed moderatam, iuxta prudentis iudicium. Vide Suarez *ubi supra num. 5.* & Dianam *loco cit.* ubi existimat omnia hæc esse probabilia: sub quo autem periculo teneatur Parochus Sacramenta ministrare, dixi in Decalogo lib. 1. *cap. 5. dub. 6. num. 13. & 14.* vide ibi, & *num. 10.* ubi agitur de obligatione personæ particularis, sub-

veniendi proximo spiritualiter extremè indigenti.
 3. Dixi semper, *Parochum teneri*, &c. nam si confessorius non sit Parochus, aut Curatus, non peccaret nolendo audire confessiones, nisi pœnitens existeret in graui necessitate spirituali; nam tunc obligaret charitas, iuxta ea, quæ dixi in Decalogo *loco citat* ea tamen non existente, non peccaret repellendo pœnitentem, quia non ei competit ex officio, ideoque potest illum mittere ad suum Parochum. At si iam cœpit hic confessorius audire pœnitentem, tenetur Sacramentum perficere, & pœnitentem, nisi sit indispositus, absoluerè, ne cogatur eadem peccata iterare: nam etsi absolutè liberum sit tali confessorio pœnitentem audire, tamen supposito quòd illum audiat, irrogaret illi iniuriam, si dispositum non absoluat. Henriquez *lib. 3. de pœnitenti. cap. 18. num. 5.* Suarez *disp. 31. sect. 5. num. 2.* Filiuc. *tom. 1. tract. 7. cap. 12. num. 365.* & communiter Doctores. Etenim iudex audita causa, debet iudicare reum; ergo si dignus est, tenetur eum absoluerè; nam iudicium rectum, supposita dignitate rei, postulat absolutionem. Quod procedit propter easdem rationes, si talis confessorius solùm audierit confessionem venialium, vt benè Suar. *loco citat*. Differentia ergo inter confessorium proprium, & delegatum, absolutè non consistit in eo, quòd proprius teneatur absoluerè, non verò delegatus, nam vterque tenetur modo explicato, sed quòd proprius teneatur, antequam confiteatur, subditum audire, non verò delegatus, præcisa tamen graui pœnitentis necessitate, & quòd non sit alius idoneus, qui possit, & velit ei subuenire.

Dub. 2. Vtrum confessorius debeat se conformare opinioni pœnitentis.

1. Dico primò, si diuersitas sententiarum, seu opinionum inter confessorium, & pœnitentem oriatur, eo quòd pœnitens vult absolui, & iudicat se dignum absolutione, confessorius verò iudicat non esse absoluerendum, eo quòd iudicat illum esse indispositum, non potest licitè sequi confessorius pœnitentis opinionem, seu iudicium; quia non debet Sacramentum dare indigno; qui autem non est rectè dispositus, indignus est; quo in casu tenetur pœnitens se conformare iudicio confessorij; aliter enim si importunus est, peccat, quauis non cognoscat suam indignitatem; debet enim acquiescere confessorio, quia est iudex, & ad eum spectat de pœnitentis indignitate cognoscere. Filiucius *sup. num. 1.* Peccat etiam, quia in eo vult inducere confessorium ad sacrilegium, vt docent citati.

2. Dico secundò, si diuersitas sententiarum inter confessorium, & pœnitentem oriatur, eo quòd pœnitens adhæreat opinioni probabili, confessorius autem reputat contrariam probabiliorem, & tutiorem, potest confessorius, imò tenetur se conformare cum opinione pœnitentis, etsi confessorius longè doctior sit pœnitente. Ita Sotus *dist. 18. quest. 2. art. 5.* Nauar. *cap. 27. numer. 80. & 288.* Suarez *disp. 32. sect. 5. num. 4.* Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 26. numer. 6.* Filiucius *tom. 1. tract. 7. cap. 12. num. 368.* Villalob. *1. part. tract. 1. diff. 12.*

num. 1. & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 3. quest. 7. punct. 4. s. 2. num. 26.* Ratio fundamentalis est, quia in hoc casu pœnitens integrè confitetur, & est benè dispositus, nec peccat sequendo opinionem, & id totum constat confessorio, vt supponitur, ergo nullum habet ius confessorius negandi absolutionem, consequenter tenetur eam impendere. Limitat tamen Syluest. *verb. Confessor 3. quest. 3.* & aliqui apud Suarez *sup. num. 3.* hoc procedere in confessorio proprio, non verò in delegato. At eadem est de vtroque ratio; nam etsi delegatus non teneatur absolutè audire pœnitentem, supposito tamen quòd illum audiat, tenetur, si dispositus est, eum absoluerè, vt dictum est dubio proximo; at talis pœnitens accedit dispositus, vt iam dictum est; ergo est absoluerendus; alioquin enim inferret illi iniuriam. Ita citati, & Coninch *disp. 8. dub. 17. num. 135.* & Sanchez *in Decal. lib. 1. cap. 9. num. 29.* Nec in ijs casibus confessorius, quia licet operetur contra opinionem suam speculatiuè, practicè tamen non agit contra conscientiam, cum absoluat eum, quem nouit esse dispositum, & non peccat sequendo suam opinionem probabilem. Addit etiam Villalobos *sup.* quando cōfessorius an plectitur aliquam opinionem, scitque dari aliam probabilem, quæ fauet pœnitenti, quam pœnitens ignorat, debere sequi confessorium opinionem pœnitenti fauorabilem, quia pœnitens reus est, consequenter ei fauendum, vt dixi in Decalogo *lib. 8. cap. dub. 6.* Ex quo colligit, & consequenter quidam, quando adest opinio probabilis liberans reum à restitutione, debere confessorium non obligare pœnitentem ad restituendum: si quidem illa opinio & animæ, & possessioni, & reo fauet, & ex alio capite difficillimum est restituere. Probabilis quidem opinio, præsertim post factum: ante factum autem existimo cum Henriquez *sup. cap. 17. & cap. 26. num. 6.* qui *cap. 27.* ait, & benè, debere tutiorem, & saluti viciniorem sententiam consulere, præsertim in ijs, quæ à Doctoribus dicuntur media necessaria ad salutem, vt de fide explicita, de formali dolore pœnitentiæ, cum formali proposito emendationis, de recipiendo Eucharistiam, & pœnitentiam in re, si commodè potest; & vt restituat; aut proximo satisfaciat. In casu autem dubio confessorius consultus respondeat id, quòd probabilius est: quòd si paruus sit excessus opinionum, potest quamlibet consulere; sic in concursu, quando paruus est excessus, reputantur oppositores æquales. Henriquez *sup.* videndus. Dixi, si opinio pœnitentis probabilis est, nam si est improbabilis, tenetur confessorius illum instruere, qui si instructus noluerit confessorio obedire, nec suum errorem relinquere, nullo modo est absoluerendus, vt benè cum Ledesma Villalobos *sup. num. 4.* nam est indispositus, & qui amat periculum, peribit in eo, Ecclesiast. 3.

(***)

Dub. 3. *Vtrum confessarius absoluere possit poenitentem obligatum ad restituendum, vel aliquid faciendum, antequam illud faciat.*

Respondeo affirmatiue, modò tamen poenitens firmum habeat propositum illud faciendi, quamprimum poterit. Ita DD. citandi: & ratio est, quia hic censetur accedere dispositus; quia præceptum restitutionis non obligat ad restitutionem faciendam statim metaphysice, sed moraliter, & data opportunitate, vt dixi in Decalogo lib. 7. cap. 14. dub. 10. Dixi, modò, &c. nam si confessarius credat, poenitentem non habere firmum propositum restituendi, aut satisfaciendi, quamprimum commodè poterit, non est absoluendus, quia accedit indispositus, & non habet propositum vitandi peccata in futurum, nec satisfaciendi suæ obligationi. Quare si confessarius aduertat, poenitentem aliàs data opera, non satisfecisse suæ obligationi, debet ei denegare, vt in plurimum, absolutionem; quia hoc solet prodesse poenitentibus, qui tardiores sunt ad restituendum, vt me longa experientia in munere Parochi obèundo docuit: tum quia rationabiliter præsumi potest, poenitentem suæ obligationi in futurum non esse satisfactorum, vel saltem propositum illius non esse firmum, & efficax, præsertim si id bis, aut ter se facturum promisit, & non fecit, cum illud facere potuisset. Ita Nauarr. cap. 26. num. 5. Suar. de poenit. disp. 3. sect. 2. num. 3. Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 12. num. 357. & cum alijs Bonacin. tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 4. §. 2. num. 19. Dixi, vt in plurimum, nam in aliquo casu tales possunt occurrere circumstantiæ loci, temporis, ac personæ, vt possit fides poenitenti adhiberi, & credi habere firmum, & efficax propositum; consequenter posse tunc absolui, vt dixi loco citat. de restitutione. Filiuc. supra, aduertit, & benè, ex Nauarr. cap. 26. num. 2. iuramentum, & cautionem restituendi exigendam tantum esse in casibus à iure expressis, de quo vide in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 12.

2 Sed quæres incidenter, vtrum Parochus, cui soluendæ sunt decimæ, oblationes, vel primitiæ, possit à Sacramentorum perceptione repellere, vel Ecclesiastica sepultura priuare eos, qui decimas, primitias, aut oblationes nõ soluunt Parocho. Respondeo negatiuè, si poenitens paratus sit ad hæc præstanda, data opportunitate, quia accedit dispositus, secus si paratus sit ad non soluendum dicta; tunc enim Parochus non debet ei dare Sacramenta, quia accedit indispositus. Attamen Parochus, cui debetur ius decimarum, vt euitet scandalum, & suspicionem usurpatæ sibi iurisdictionis alienæ, debet coram alijs protestari, poenitentem repellere à Sacramentis, non quia denegat, quod Parocho debetur, sed quia non vult suæ conscientiæ consulere, seque ad digne Sacramenta suscipienda præparare. A fortiori non poterit Parochus poenitentem Ecclesiastica sepultura priuare, ob non solutas decimas, hoc enim ius competit superiori, & iudici in foro exteriori. Ita Nauarr. de decim. Genouensis in praxi Neapolitana cap. 61. num. 10. Bo-

nacin. tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 4. §. 2. num. 21. & alij ex S. Thom. 2. 2. q. 76. art. 1. & Caicran. ibidè, vide in Decal. tom. 1. lib. 3. c. 3. dub. 13. n. 12.

3 Quæres secundo, an in occasione proxima peccandi absolui possit, quin eâ deserat: huic quæstioni varijs exemplis, ac casibus propositis abundè satisfeci in Decal. tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 9. per totum, de concubinato. Breviter tamen dico, regulariter non posse absolui, nisi occasionem deserat, & separentur; quia aliter non censentur sufficienter dispositi, nec propositum vitandi peccata est efficax, nec censentur saltem attriti, cum illud inefficax propositum non auertat efficaciter voluntatem à peccato. Dixi, regulariter, nam aliquando positi in hac occasione absolui possunt, ijs concurrentibus. Primò, si diuino fretus auxilio firmiter proponat, positum in tali occasione non peccaturum; imò, vt in se erit, conabitur eam vitare. Secundo, quòd intercedat causa notabilis, ob quam separari non possint, vt scandalum, propinquitas, &c. Ita Nauarr. cap. 3. num. 2. quod in praxi sullineri potest. At si personæ sint sui iuris; & ad peccandum multum procliuës, & incontinentes, non sunt absoluendæ, quamuis scandalum ex separatione sequatur, tunc enim auferenda est occasio, etiam cum graui nocimento temporali; salus enim animæ præstat omni bono temporali. Ita Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 12. num. 158. sicque intelligendus Lopez 1. part. instruat. cap. 25. Quòd si sui iuris nõ sint, vt famulus, consobrina, serui, filij, &c. possent absolui cum conditionibus, ex Nauarr. supra dictis; oportet tamen, si id commodè fieri potest, vt differat confessarius absolutionem, & moneat poenitentem, vt dicat v. g. do minis suis, aut alijs, confessarios nolle ipsum absolui, nisi euitet occasionem proximam peccandi, vt sic à peccato abstineat. Ita Rodriguez in sum. cap. 49. vbi ait, posse in occasione proxima positos absolui, si occasio non est adeò vehemens, nec personæ multum procliuës, & male affectæ, ac debiles, vt de ipsorum salute desperetur, quamuis sui iuris sint: sic enim absolui potest, qui bis, aut ter in hac occasione positus peccauit cum conditionibus à Nauarr. adductis. Ad hoc autem vt occasio sit proxima, duò requiruntur; alterum vt sit voluntaria, si enim vitari non possit, vel sit ab alio illata, non est voluntaria; alterum, vt sit talis ex suo genere, vt frequenter inducat homines similis conditionis ad talia peccata, vel saltem experientia constet, habere talem effectum in tali homine; si ergo non est proxima modo dicto, semper potest absolui; si autem sit proxima, tollenda est, si nulla causa adest excusans, vt infamia, scandalum, aut aliud graue incommodum modo explicato.

Dub. 4. *An confessarius teneatur poenitentem interrogare.*

Dico primò, etsi per se confessarius non teneatur poenitentem interrogare, vt docet Sotus in 4. dist. 18. quæst. 2. artic. 4. ex cap. considerat de poenit. distinct. 1. sed simpliciter confessionem audire, & secundum audita, & confessam iudicare. Attamen supposita incertitia, & ignorantia poenitentis, tenetur aliquas interrogationes necessarias, & vtiles

viles, iuxta dicenda, adhibere, vt melius peccata, & eorum circumstantias intelligat, iuxta dispositionem text. in cap. omnis vtriusque sexus, de poenit. & remis. ibi: Sit Sacerdos discretus, & cautus more periti medici, diligenter inquirens peccatorum circumstantias, &c. In quibus interrogandis non debet esse nimis confessarius, sed maxima vti debet prudentia, ita vt præcipuus finis sit salus poenitentis, curans maximopere, vt verum cordis dolorem, & animi de cætero non peccandi propositum habeat. Quare si prudens confessarius videat poenitentem esse cordatum, neque tanta sarcina peccatorum onustum, dicatque, se diligenter pro sua virili facultate, ac iudicio suo nullius delicti esse oblitum, & etiam videat confessarium, illum esse bene confessum, non tenetur eum amplius interrogare, vt bene cum Ledesma, Villalobos 1. part. tract. 9. diff. 69. num. 4. & Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 12. num. 360. quia præceptum interrogandi poenitentem est affirmatiuum; atque non obligat pro semper, sed data necessitate, & attentis circumstantiis loci, temporis & prudentiæ personæ; proinde in dicto casu non obligat præceptum interrogandi; imò non esset actus prudentiæ talis interrogatio; quare nõ prudenter procedunt aliqui ignari Sacerdotes, qui poenitentem doctum, ac bene confessum sine causa, & necessitate interrogant. Quando verò poenitens non apparet tanta prudentia præditus, nec tantam suæ conscientiæ curam gerere, tunc debet confessarius eum interrogare, ea nimirum, quæ secundum suum statum, & officium verisimile est incurrisse, citra molestam tamè minutiarum perscrutationem; & præcipue, vt D. Thom. admonet in 4. dist. 17. quæst. 2. de re venerea non multiplicet interrogaciones, tum vt pudori consulatur, tum vt vitetur periculum consensu in ipso, aut poenitente: tum doceat peccare poenitentes, vt dixi cap. anteced. vbi de prudentia confessarij. Hinc fit, confessarium teneri interrogare poenitentem, qui fecit quod in se est, si tamen confessarius credat, aut rationabiliter dubitet, poenitentem oblitum esse alicuius peccati. Nauarr. cap. 5. num. 2. diff. 11. & Villalobos supra num. 2. requiritur enim hoc ad iudicij integritatē, & ad officium iudicis pertinet curare, vt iudicium integre fiat. Syluest. confessor. 3. S. 14. aliter enim necessarium non esset rusticos interrogare (quod minimè est dicendum) qui etsi fecerint quod ex parte eorum credunt se fecisse, vix peccatorum, eorumque circumstantiarum recordantur. Quo in casu si poenitens neget aliquod peccatum, de quo interrogatur, si confessario non certò constet de illo, absoluat eum, nam regulariter tenetur illi credere, ex doctrina D. Thom. quolibet. 1. artic. 12. communitè recepta, modò non certò, & euidenter constet contrarium confessario, vt dicitur conclus. seq.

2 Dico secundò, quando confessarius scit certò, & euidenter poenitentem commississe aliquod peccatum, de quo non se accusat, si credat probabiliter non fuisse illud confessum, tenetur de illo interrogare, & si illud negat, & confessor habeat noticiam illius peccati extra confessionem, quia scilicet, confessarius vidit illud peccatum committentem, & non fuisse postea de illo, nec alijs confessum, potest vti illa scientia ad illum conuincendum, & si perneget, euidenterque cognoscat eum mentiri, non debet illum absolueri; nam absolue-

ret indispositum; aliter enim sequeretur, teneri confessarium absolueri indignum, quamuis effectus publica meretrix, aut publicus vsurarius, si in confessione hæc peccata reticeret, quod quàm absurdum, & falsum sit, nemo ignorat. Etenim quamuis regulariter credendum sit poenitenti, tam pro se, quàm contra se, vt dictum est conclus. anteced. cum D. Tho. hoc tamen non procedit, quando euidenter notum est confessario extra confessionem, poenitentem mentiri, vt pluribus Suar. tom. 4. de poenit. disp. 32. sectio. 3. n. 9. Villalob. sup. num. 3. & Filiuc. loco citat. num. 360. in fin. & alij. Dixi, extra confessionem; nam si confessarius ex confessione complicitis scit illud peccatum, tenetur cum maxima prudentia procedere, vt dixi cap. 9. dub. 5. num. 15. vbi de sigillo confessionis, & cap. 1. dub. 5. & tenetur iudicare secundum acta, & probata modo locis allegatis dicto.

3 Sed quares, de quibus sit interrogandus poenitens. Respondeo, in hoc non posse dari certam regulam, sed id colligendum ex ipsius poenitentis confessione, status, ac officij, proinde expedit, vt confessarius finat eum suo modo confiteri, & tunc videbit de quibus illum interrogare debeat, vt dixi cap. anteced. dub. 11. num. 1. vers. Primo igitur, vide ibi, ne iterum idè repetam. Attamen claritatis gratia adducam aliquas interrogaciones, quibus prudens confessarius vti poterit, attentis loci, temporis, ac personæ circumstantiis, vt dicemus dub. seq. de quibus Nauar. cap. 5. & 10. & Henriq. lib. 3. de poenit. cap. 29. supponendo interrogaciones alias faciendas esse ante confessionem, quæ dicuntur præambula confessionis: alias verò in ipsa confessione, seu inter confitendum.

Dub. 5. de præambulis, aut interrogatorijs ante confessionem.

1 Confessarius sedens, signo Crucis munitus, implorato prius Dei auxilio, recitat Psal. Miserere mei Deus, aut saltem versiculo illo: Cor mundum crea in me Deus, spiritum rectum innoua in visceribus meis. vultu benigno excipiat poenitentem, quæ ad latus dextrum, manu interposita audiat; feminas dum audit, ne inspiciat, sed linteo cilicino se præmuniat, ne se foedet, dum aliorum pedes lauat, vt bene aduertit Henriq. lib. 3. de poenit. c. 17. & 18.

2 Interrogabit ergo confessarius primò, si non cognoscit poenitentem, an poenitus sit ipsius subditus, seu an existat sub illius iurisdictione, aliter non potest eum valide audire, cum careat iurisdictione omnino necessaria ad huius Sacramenti validitatem, iuxta dicta cap. 10. per totum; nisi poenitens habeat Bullam Cruciatæ, aut aliud priuilegium, aut licentiam à suo Parocho, quæ sufficit verbo, nam poenitenti tam pro se, quàm contra se est credendum in hoc foro modo dicto dub. anteced. n. 2. vel nisi poenitens sit in articulo, vel periculo mortis, vel nisi tantum habeat venialia, aut mortalia aliàs ritè confessæ; vel nisi poenitens sit Papa, de quibus latè dicto cap.

3 Secundò interrogabit, ex quo tempore non sit confessus, si respondeat duobus annis, aduertat confessarius, hunc præter peccata, quæ commisit contra Decalogum, commississe quatuor peccata nempe,

nampe duo de non confitendo in duobus annis; & alia duo de non communicando in illis, eo quod bis singula hæc præcepta violant. Non tamen est de iure communi ipso facto excommunicatus; nam excommunicatio capitæ, *omnis veriusque sexus*, tantum est cõminatoria: nec in nostra Valentina Diocesi, donec quinta Dominica post Pascha post trinam monitionem à Parocho tribus Dominicis præcedentibus factam excommunicatus declaratur, vt dixi in Decal. lib. 3. cap. 4. dub. 2. n. 14. peccauit tamen mortaliter, qui cum potuerit, in Dominica in Albis non est confessus, aut non communicauit in hac nostra Diocesi, vt dixi loco cit. qui si pro excommunicato nominatus fuerit publicè, non poterit sine licentia Ordinarij absolui, nam irrogaretur iniuriã Iudici, parui penderentur cõluræ, & per turbaretur ordo iuris, vt dixi in expositione Bullæ lib. 1. § 7. cap. 2. dub. 10. At si hic excommunicatus, præsertim si sit occultus, & ob aliquam iustã causam adiri non potest Ordinarius, videtur posse absolui ratione Bullæ, nam nulla irrogatur tunc iniuriã parti, & ex alio capite de facto satisfacit præceptis Ecclesiæ. Vide in loco cit. Bulla.

4 Tertiò, an confitentiam discusserit, seu an examen fecerit peccatorum, nam si sufficiens non fecerit examen iuxta dicta cap. 6. dub. 3. n. 10. non potest validè audiri, & absolui, nisi in articulo mortis, vel nisi tanta sit peritia confessarij, vt defectum examinis supplete possit, vt loco cit. dictum est.

5 Quartò, an habeat dolorem de peccatis propter Deum: item an habeat firmum propositum de cetero non peccandi: qualis dolor requiratur, & quale propositum, dixi cap. 5. vbi de cõtritione, & attritione.

6 Quintò, an is impleuerit pœnitentiam; si respondeat, quod non, iterum interrogandus, an eam acceptauerit, si eam non acceptauerit, fuit Sacramentum inualidum, iuxta dicta cap. 7. dub. 4. ideo tenetur illud iterare; si verò acceptauerit, non tamen eam impleuit ob negligentiam, vel culpabilem obliuionem, si grauis erat pœnitentia, peccauit mortaliter; si leuis, venialiter, vt dixi cap. 7. dub. 4. num. 5. quo in casu si expedit, poterit eam commutare confessarijs, modo quo dixi sup. cap. 7. dub. 3. non tamen in hoc casu fuit cõfessio inualida, consequenter non est iteranda, vt dixi cap. 7. cit. dub. 3. n. 12.

7 Sextò, si sine causã, vel ob verecundiam, scienter, omisit confiteri aliquod peccatum mortale, quod contingere solet præcipuè in pueris, foeminis, & rusticis: vel ob ignorantiam crassissimam, & affectatam; nam tunc omnes confessiones sunt nullæ, & iterandæ, iuxta dicta capit. 6. dub. 9. num. 3. si verò ignorantia non fuerit crassissima, nec affectata, & à fortiori si fuit inuincibilis; confessiones fuerunt validæ, informes tamè, & sine fructu, vt dixi cap. 6. dub. 6.

8 Septimò, interrogabit, an habeat famam, honorem, aut bona restituenda; votum, aut iuramentum adimplendum; nam hic non est absoluendus, præsertim si bis aut ter promiserit suæ obligationi satisfacere, & non fecit cum potuerit, vt dixi hoc cap. dub. 3. num. 1. nisi sit periculum in mora, aut in casu raro, modo ibi dicto.

9 Octauò, interrogabit confessarijs, an pœnitentis sit excommunicatus, & ob quam causam, & habeat aliquem casum referuatam; at quia pœnitentes

vix sciunt excommunicationes, & casus referuatos, potest hæc interrogatio omitti, quia id melius contabit ex discursu cõfessionis. Quomodo sit absoluendus habens casus referuatos, late dictum est, sup. cap. 11. per totum.

10 Demum, aduertet confessarijs officium, aut statutum pœnitentis, & iuxta eam illum interrogabit particulariter, discurrendo per singula præcepta Decalogi, modo vt in dub. seq. si id status pœnitentis postulauerit.

11 Hæ sunt, quæ Parochus ante confessionem interrogare potest, non tamen sunt semper ab omnibus interroganda, sed ab ignotis, rusticis, & imperitis, obseruatis loci, temporis, & personæ circumstantijs, modo dicto in dub. anteced. Ego autè quando non agnosco pœnitentem, soleo interrogare, an sit meus subditus. Secundò, an fecerit debitum examen. Tertiò, an habeat dolorem de peccatis, & firmum propositum de cetero non peccandi. Quartò, an adimpleuerit pœnitentiam. Quintò, an omiserit aliquod peccatum scienter, aut ob ignorantiam: his autem qui frequentant Sacramenta, fere nullæ sunt præmittendæ (vt fieri solet) interrogationes, præsertim si docti, aut periti sunt, sed sinat eos cõfiteri confessarijs, vt solent, vt dixi dub. anteced.

Dub. 6. De interrogatorijs faciendis in confessione circa singula peccata Decalogi.

1 **A**duerte, interrogationes proponendas nõ esse faciendas omnibus, sed illis tantum, quibus prudens cõfessarijs secundum loci, temporis & status, personæ circumstantias adhibendas iudicauerit, & tunc eas solùm, quas necessarias existimari, quod totum relinquitur prudentiæ confessarij: proponuntur tamen hæc vt habeat in promptu, vnde possit fumere, eas, quas necessarias, aut vtilis senserit, præsertim, si famosi peccatoris, & longi temporis confessionem audiat, de quibus Henr. lib. 3. de pœnit. c. 29. Nauarr. c. 5. § c. 10. n. 3. § c. consideret de pœnit. dist. 6. n. 6. Medin. in sum. lib. 2. c. 7. § lib. 1. c. 18. & alij quos isti citant, & Filiuc. tom. 1. tract. 7. in instr. pro confessarijs cap. 5.

2 In primis interrogabit, seu interrogare poterit confessarijs, tempus vltimæ confessionis, & an adimpleuerit pœnitentiam. Secundò, statum pœnitentis, vel solutus, mercator, miles, officialis, &c. Tertiò dispositionem, an paratus veniat.

3 In primò præcepto, circa fidem interrogabit, an aliquid contra eam crediderit; aut in ea dubitauerit. Circa spem, an desperauerit, præsumpserit, tentauerit Deum, spem totam in creaturis posuerit: circa charitatem, an Deum odio habuerit, an Deum amauerit, quomodo, & quando tenetur. Circa Religionem, an Deum in necessitate orauerit, an Officium recitauerit. Si est Beneficiarius, aut sacris ordinatus, an commiserit sacrilegium aliquod, an superstitionibus, aut maleficijs usus fuerit, an blasphemauerit in Deum, vel sanctos; demum, an sciat doctrinam Christianam: aduertat prudens confessarijs, vt se accusent pœnitentes, saltem sub conditione, de omissione in præscriptis affirmatiuis, dicèdo: *Acusome si no he amado a Dios como deuo y estoy obligado*, & sic de alijs, quia difficile est nosse quando, & quomodo hæc obligent.

4 In secundo circa iuramentum, si iurauit falsum

lum, vel si dubium cum iuramento firmauerit, si cum iuramento promisit aliquid bonum, vel malum facere absque intentione adimplendi; si iuravit falsum in iudicio, quia est casus nostro Valentino reseruatus, *ut supra cap. 11. dub. 3. num. 15.* si iuravit facere id, quod est mortale circa votum, an sit tardus in adimplendo, aut illud fregerit, & quoties, an promiserit quod non est bonum, & videat an expediat illud commutare.

5 In tertio, an Missam totam, vel notabilem partem, ut tertiam, omiserit sine causa, vel cum magna distractione confabulatus sit, aut alias non fuerit attentus Missæ, an opus seruile per duas horas ipse fecerit, vel fuerit causa, ut alius faceret, sine necessitate: interrogabit etiã hic de ieiunio; cõfessione, & cõmuniõne annua, & solutione decimarũ.

6 In quarto præcepto interrogabit primò, de dilectione generali in proximum, de signis generalibus, & communibus erga inimicos, remissione iniuriarũ, & pace petita, & an illum odio habuerit, an extreme, vel grauiter indigenti subuenerit, an omiserit corrigere illum, quando adest spes emendatæ. Inquiret etiã de obligatione filiorũ erga parentes, an eos dehonestauerit, aut maiores, qui nomine parentũ cõprehenduntur, si dixit eis verbũ iniuriosum, si eis nõ succurrit in graui necessitate, si eis nõ obediuit, cũ præcepto, aut lege aliquid graue iubet, pertinens ad gubernationem domus, ad bonos mores, & ad salutem animæ. Item, inquiret de obligatione parentum erga filios, si habent curam illorum quoad necessaria salutis & quoad bonos mores, an permisit eos male viuere, vel si præbuit illis malum exemplum. Item, si Rex, Episcopus, Iudex, dominus habent curam suorum subditorum. Item, interrogabit de obligatione vxoris respectu viri, an illum iniuria affecerit, an ei obediat in spectantibus ad bonos mores, & gubernationem familie, in redditione debiti, & an sua morositate, & rixa blasphemare, vel maledicere faciat virum. Item, an vir vxorem iniuria affecerit, vel percusserit, an debitum ei negauerit.

7 In quinto inquirere potest, si sibi, aut alijs mortem, vulnera, infamiam, graue malum optauit, vel gauisus est de morte patris, fratris, ob hereditatem, vel ex inuidia, odio, &c. si morose delectatus sit de vindicta, vel doluit de aliorum prosperitate, si protulit contumelias, vel conuicia, & minas ex ira, si iniuste occidit, vulnerauit, mutilauit: si occisus, aut vulneratus est pater, est casus Valentino reseruatus, *ut supra cap. 11. antecedenti, dub. 3. num. 4.* Si occidit proditoriè, etiam est illi casus reseruatus, si percusserit Clericum, est excommunicatus à iure excommunicatione Papæ reseruata. Aduertat etiã confessarius, quando occisor teneatur restituere, si fuit causa abortus, si ad aliquod ex his cooperatus est vno ex nouem illis modis, iusio, consilium, &c. Item si scandalum fuit causa mortis spiritualis, inducendo ad peccatum, vel publicè peccando.

8 In sexto præcepto, incipit à lóge, & sic primò interrogabit, an habuerit turpes cogitationes cũ consensu, si morose delectatus sit, si verba inhonestã, aspectus, tactus libidinosi intercesserunt, & cum quo, aut cum qua; si vterius processit ad opus, ut si cognouit foeminam, an sit soluta, virgo, cõiugata, consanguinea, aut voto Religionis, aut ca-

stitatis Deo sacrata, si intra, aut extrã vas, si intra Ecclesiam: si commisit sodomiam concubans cum viro, aut foemina in vase indebito, aut foemina cum alia, medio aliquo instrumento, aut sine illo, aut si concubuit cũ bestia, aut diabolo, si in vigilia se polluit, & cum qua, vel quibus cogitabat: si duo viri se vicissim polluerunt mutuo se prouocantes, si passus pollutionẽ in somnijs dedit ei causam in vigilia, aut si de ea expergefactus, est delectatus: si insecutus est foeminam diu, an peruenerit ad verba, literas, munera, tactus, si ornatu, musica, nutu, aspectu, deapulatione, & alijs vsus est, animo placendi, & prouocandi ad carnẽ: si gaudet lectiõne librorum impudicorũ, quibus se prouocauit; si optat se concupisci, & in hunc finẽ se ornauit, si complacuit de sermone turpi praua intentione, si se iactauit de huiusmodi peccatis: si vsus est nuntio, per quem misit, aut epistolam, aut munera: si dedit donum ad peccandum, vel fuit socius, consiliarius, aut internũtius pro alio. A coniugatis, an negauerit debitũ absque causa, an illud petierit cũ impedimento affinitatis, cognationis spiritualis, voti castitatis, periculo abortus, vel effundendo semen extra vas.

9 In septimo interrogabit, si furatus est in notabili quantitate, etiã à parentibus: si intulit damnum notabile alicui; an iussus in alia confessione restituerit; hic etiã interrogabit de bonis naufragatiũ, & latrocinio maritimo, itẽ an soluerit decimas, & primitias integre, & tributa debita: si non adimpleuit testamenta parentis, aut alterius, si concupisit furari, vel retinere aliena cũ damno proximi: si verbo consilio, auxilio, aut facto fuit causa damni notabilis. Item, an vsus fuerit fraudibus in emptiõne, aut venditiõne circa rem, pretium, pondus, mensuram, numerum, vel si emit rem alienam scienter. Item, an vsuram cõmiserit in mutuo, in emptiõne anticipata, vel dilata solutione, in cãbjs, in societatibus, cẽsibus. Itẽ, de fraudibus in ludo, & an aliquẽ induxerit ad ludendũ precibus importunis, aut minis.

10 In octauo, si protulit mēdaciũ perniciosum, aut cũ iuramento, si falsum testimoniũ, dixit, si falsum imposuit; vel peccatũ occultũ reuelauit, si proximo detraxit, si est causa murmuratiõnis, & infamiã alterius refert, vel audit cũ delectatione, & cooperando infamatiõni, si absque causa aperuit secreta notabilia peccati, aut grauis infamiã, vel secreta Capituli, aut Collegij, quæ sub iuramento adstrictus erat custodire: si aperuit alienas literas, reputatas in illis cõtineri aliquid graue, si temere iudicauerit, aut suspicatus fuerit graue malũ de aliquo absq; causa. Itẽ, an fuerit susurro seminã discordias, vel irrisor animo confundendi. Item, an maledixerit exoptans, ut malum eueniat. Demũ interrogabit de iniurijs in iudicio ex parte iudicis, accusatoris, rei, testis, aduocati, & procuratoris.

11 Circa peccata capitalia poterit interrogare primò de superbia, an putauerit à se habere bona, vel à Deo ex proprijs meritis, vel sibi tribuit, quod non habet, vel si alios contempsit inordinate. De vana gloria, quando optatur, vel quæritur de re mala, aut malis artibus, aut relata ad malum finẽ, interrogabit etiã de inobediencia, & ambitione, de gula, an per eam violatum sit præceptum, vel ea quæ sita sit cum notabili damno salutis propriæ, vel proximi, vel propter eam debita non soluantur. Reliqua reducta sunt ad præcepta, ut auaritia ad septi-

Optimum: luxuria ad sextum, ira, & inuidia ad quintum. Accedia non est peccatum mortale communiter, nisi quando ob eam violatur præceptum sub mortali: de reductione horum peccatorum ad Decalogum dixi *ibi in præmio prælud. 1. n. 20.*

11 Denique circa proprium statum poenitentis querat, an sciat necessaria, & obligationes proprii status, & negligens sit in illis adimplendis; an aliquid amplius in memoria retineat, generaliter se accuset, & doleat se offendisse Deum in custodia quinque sensuum, trium potentiarum, & circa opera misericordiae: accuset se etiam generaliter de multis præceptis affirmatiuis, quorum temporis obligatio faciliè nõ scitur, vt de actibus Fidei, Spei, & Charitatis, de humilitate, poenitentia, conuersione in Deum tempore vsus rationis, de religione, qua debuit Deum interius, exteriusque reuereri, & gratias agere pro beneficijs acceptis, quibus ingratus sæpè reinci dit in peccata, de oratione qua petere debuit auxilium à Deo in tentatione graui, de periculo peccati, cui se exposuit negligenter, vel fecit ea, de quibus dubitare debuit, an essent peccatù mortale: addat tandem, *acufome*, de quocumque defectu commissio in actu confessionis, vel extra illam, eo modo quo est, & Deus scit me peccasse, vel si sui causa, vt alter Deum offenderet.

Dub. 7. Quid præstabit confessarius finito examine.

1 **P**rudens confessarius, finito examine, aduertat priuò, an poenitens egeat tempore, quod diutius præmeditetur peccata. Secundo, an teneatur repetere confessiones præteritas. Tertio, an habeat casus reseruatos, vel excommunicationes. Quarto, si Clericus est, an cum impedimento retineat vsum Beneficij, & Ordinum. Quinto, si obstrictus restitutioni, & iussus à confessario, non restituit, cum potuerit, aut si non satisfecit læsis. Sexto, si retinet graue officium, cui est insufficientis. Septimo an habeat ignorantiam de Doctrina Christiana, & obligatiõibus ad suum statum pertinentibus. Octauò, si iacet in statu peccati propter consuetudinem, periculum, aut proximam occasionem. Nonò, in quibus casibus neganda sit absolutio. Decimo, an habeat firmum propositum de cætero non peccandi, circa quod potest credere poenitenti vt credit peccata, & excusationes, nam regulariter poenitenti, tam pro se, quam contra se est credendum, vt sæpè dictum est, & tenet Nauarr. *cap. 17. n. 50.* & Henriq. *lib. 1. de poenit. c. 28. n. 1.* Nec oportet vt intellectu ipse, vel poenitens credat, se amplius nõ peccaturum mortaliter, sed fat est, vt voluntate proponat, se cum Dei gratia curaturum, quantum in ipso fuerit, vitare peccata: sicque ait Sa, *verb. Absolutio*, absoluti potest, qui verè proponit abstinere à peccato, quamuis credat se propositum non statutum. Aduertat etiam diligenter, an positus sit poenitens in occasione proxima peccandi: quomodo hic sit absoluendus, dixi *hoc cap. dub. 3. versic. Quæres.*

2 His animaduersis, si confessarius nullum reperiat absolutionis impedimentum, animaduertat etiam, quæ sit radix, causa præcipua, aut occasio peccati, & circa illam prouideat remedium, proindeque tenetur scire remedia contra peccatum, sal-

tem in communi, quibus præscindantur occasiones reincidendi, & bonum propositum confirmetur. Consulat frequentiore poenitentiam, & communionis vsum, vt audiat conciones, piorum præcipue se commendet, & meditetur nouissima, & præcipue Passionem acerbissimam Christi Domini nostri. Doceat vt occurrens importunæ tentationi, statim imploret Dei auxilium, & dicat saltem corde, *Nolo, non consentio*, statimque proponat (non autem iuret, aut voueat, nisi rarissime, & de consilio confessarij) si reinciderit, in vsu iurandi, aut in aliud peccatum consuetum, sequenti diei ieiunaturum (si commodè potest) in pane, & aqua, vel altam mortificationem suscepturum, vel dicturum Rosarium, aut darurum elemosynam, vel intra triduum illud peccatum confiteri. Non autem iuret, aut voueat, se id peccatum non admissurum, in quod procliuis est, aut Religionem ingressurum, quod adolescentibus frequens est. Ad hæc iuuat piorum librorum lectio de vita Christi, & sanctorum, in festis visitare hospitalia, & in quibus verbo, & elemosyna consolari.

3 Ante absolutionem curet etiam, vt poenitens grauitatem peccati sentiat, adducens exemplum de eiectione Luciferi à cælo ad inferos, & expulsionem primorum parentum à paradiso, quod peccatù priuauit gratia Dei, & hereditate Regni cælestis, facit reu æternæ poenæ: quod Dei Filius ad delendum peccatù incarnatus est, & acerbissimam mortè subiunxit. Hinc moueat ad amorem diuinæ bonitatis, propter tot, & tanta beneficia, quæ à Deo accepit. Hinc etiam doleat de peccatis cum proposito emendæ, & satisfactionis propter Deum summè dilectum. Consoletur præterea poenitentem, proposita spe veniæ, ex infinita Dei misericordia, & inexhausto meritum Christi D. N. thesauro. scrupulosos, & deiecti animi, & eos, qui ad amorem sunt propensiores considerare magis iubeat, quam timore deterreat: quibus peccatis eum benigne absoluat, & cum pace dimittat. Vide Henriq. *lib. 3. de poenit. cap. 31.*

4 Circa ægrotos periclitantes adhibeat summam diligentiam, eo quod ex puncto mortis pendeat æterna salus, aut dånatio, ideoque in eo articulo nulla est peccatorum reseruatio: si careat loquendi vsu, & signa peccati, dolorisque ostendat, ne timeat absoluere sub conditione; curet, vt recipiat Sacramentum Eucharistiæ, vt viaticum, & Extremam vñtionem; & vt vice poenitentia toleret patienter morbi, & mortis ærumnas, cõcedat indulgentiam, si fore Bullam Cruciatæ habeat, aut calculos benedictos. Hortetur, vt vehementer confidat de Dei misericordia, Christi sanguine, & efficacia Sacramentorum, cum nunquam sera sit poenitentia facienti cõ Deo auxilio, quod in se est. Hortetur etiam, vt testamentum condat, & relinquat illum in sua libertate (si nihil contineat contra conscientiam) vt legata faciat pauperibus, præsertim si coniuncti sint, & alij pijs operibus, & vt faciat testamentum, vel illud confirmet, cum creditur esse in statu gratiæ, vt post suscepta Sacramenta, vt pijs legatis tanquam operibus vniis peccata redimat. Heriquez videntur *supra num. 8. & 9.* vide etiam Nauarr. *cap. 26. num. 26. & 36.* & F. Medinam, *lib. 2. cap. penult. & ultim.*

5 Sed rogabis, quomodo se gerere debeat confessarius circa poenitentem, quæ non potest absoluere,

quia indispositus accedit, v. g. quia non vult relinquere concubinam, aut alienum restituere, & sequitur scandalum, si non absoluitur Respondeo, si tantum est indispositus, quia accedit imparatus, & sine examine, tunc poterit illū interrogationibus adiuuare, & illum absolueret, vt tenet Posseuinus de offic. curat. cap. 7. num. 22. & 43. cum Lopez 1. part. instruat. cap. 28. & dixi supra c. 6. vt si puella accedit cum matre, & dicit non cogitasse peccata; vel si dicat, præ pudore dimidiale confessionem, ab hinc duobus, vel tribus annis; tunc enim si examen mediocriter possit suppleri interrogationibus factis, & alias sequatur scandalum, poterit audiri, & absolui. At si Curatus impreparatum non audierit, aut Posseuinus *di. num. 22.* non male faciet, nec scandalum præbebit, illum non audiendo, & sibi imputet poenitens, qui imparatus accedit, & rectè omne scandalum tolletur, si poenitens dicat, se non esse absolutum, quia non preparauit se, & hoc infamiam non causat. Addo, casu, quo impreparatus non possit interrogationibus adiuuari, nec examen suppleri, vt si in firmus comunicandus dicat Parocho, ab hinc decem annis inualide fuisse confessum, & non sit locus propter angustias temporis, & circumstantes, repetendi confessiones, aditque scandalum, si non comunicat, tunc disponat se per contritionem, & comunicet, vt cum Syluest. Soto, & alijs tenet Posseuinus cap. 7. citat. num. 43. §. si autem. Quòd si indispositus sit, eo quòd sit in peccato mortali, vel quia non vult peccati occasionem abijcere, vel alienum restituere cum possit, nullatenus est absoluentus, sed poterit fingere confessarius, monito de hoc poenitente, quòd illum absoluit recitando orationem Dominicam, vel dicendo, Misereatur tui, &c. ne circumstantes scandalizentur. Quid si poenitens minetur mortem confessario, nisi eum absoluat? Vide in Decalog. lib. 2. cap. 1. dub. 15. num. 2. de iurament. vbi cum Diana part. 2. tractat. 6. missellan. resolut. 50. versic. Nono. dictum est posse confessarium proferre verba absolutionis absque intentione, ad effugiendam mortem sibi minatam à poenitente, si eum non absoluat: secluso tamen fidei contemptu; nam in tali casu tenetur potius mortem subire, quàm illum absolueret.

Dub. 8. Ad quod teneatur confessarius, qui defectum aliquem commisit in confessione.

Nota defectum, vel esse leuem, & non circa substantialia, aut grauem, & circa substantiã. Non loquimur de primo defectu, nam cum hic non sit grauis, nec circa substantiam, videtur nullam obligationem imponere confessario: loquimur ergo de defectu substantiali, qui potest contingere in quatuor casibus. Primus, si absoluit sine iurisdictione. Secundus, si non habuit intentionem absoluenti. Tertius, si absoluat poenitentem, qui non est rectè dispositus quoad dolorem, aut integritatem, & hoc cognoscit confessarius, sed ob timorem, aut veracundiam non est ausus negare absolutionem. Quartus, quando confessarius nõ monuit poenitentem de restitutione facienda, vel male circa eam consuluit.

2 Dico primò, confessarius qui male absoluit poenitentem à censuris, à quibus defectu iurisdictionis absolueret non poterat, debet procurare facultatem ad absoluentem illū, & potest, illa obtenta, imò tenetur, absolueret poenitentem absentem, si eum presentem cõmode habere non potest. Ita Nauar. cap. 26. n. 14. Suar. disp. 32. sect. 6. n. 3. Coninch disp. 8. dub. 17. n. 542. Villalob. 1. p. tract. 9. diff. 72. n. 1. Bonacin. tom. 1. disp. 5. q. 7. punct. 6. §. 5. n. 1. Ratio est, quia absolutio à censuris conferri potest absenti eo inscio, imò & inuito, & quauis existat in peccato mortali, vt docent citati, & cõmuniter DD. quia absolutio à censuris non est sacramentalis, sed iudicialis quædam scientia fori contentiosi: tū quia aliter priuaretur talis excõmunicatus, iuxta sententiã asserentiū, excõmunicatum, etiam si contritus sit, priuari suffragijs. Hanc autè doctrinam limitat, & benè Filiuc. tom. 1. tract. 7. c. 12. n. 20. nisi fortè facultas absoluenti à censuris fuisset stricta ad ipsum Sacramentum, ita vt non possit ab ea nisi in Sacramento, auditis peccatis, & simul absolui: tū enim non posset absolueret absentem, vt de se patet, & clarius infra. Idem dic, quando confessarius noluit absolueret à cõsura, cum reuera potuerit, tunc enim mutata intentione poterit absentem, modo dicto absolueret. Filiuc. *sup.* Quòd autem teneatur sic absolueret, patet, quia cū sit in culpa, debet defectū supplere, & poenitenti subuenire, eo modo quo poterit.

3 Dico secundo, quando defectus est circa peccata, quando scilicet confessarius male absoluit à peccatis, eo quòd erant reseruata, & non habebat facultatem absoluenti ab eis, non potest absolueret poenitentem absentem, etiam si obtinuerit facultatem absoluenti à reseruatis, est contra Nauar. cap. 26. num. 14. & Henriq. lib. 2. de poenit. cap. 2. num. 1. quorum sententia nunc minimè sustineri potest eo quòd iuxta decretum Clem. VIII. de anno 1602. prohibitum sit absolueret à peccatis poenitentem absentem, vt dixi hoc lib. cap. 2. dub. 4. num. 10. Idem dicendum ob eandem rationem, quãdo confessarius non habuit intentionem absoluenti, aut scierit indispositum absoluit; quid ergo faciet confessarius in hoc casu? Respondeo, teneri vocare poenitentem & illum monere de defectu poenitentis, si id facere potest confessarius absque damno proprio, aut scandalo aliorum, vt docet Henriq. lib. 3. de poenitenti. cap. 18. Nauar. loco cit. Suar. disp. 32. sect. 6. Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 12. num. 372. Bonacin. tom. 1. disp. 5. quæst. 7. punct. 6. num. 3. & 4. Coninch disp. 8. dub. 17. conclus. 9. & alij. Ratio est, quia tunc monitio prodesse potest, & nulli afferet nocumentum; ergo tenetur eam facere, cum ipse fuerit in causa, vt diuinum præceptum reuera non adimpleretur. Confirmatur, quia iudex tenetur, si male sententiam tulit, illam declarare, si commode potest; at confessarius est iudex; ergo. Nec refert, an confessarius peccauerit, vel non; nam huiusmodi obligatio oritur ex facto ipsius, si postea cognoscatur. Ad idem tenetur ob eandem rationem confessarius qui ex malitia, vel inaduertentia inualidè absoluit. Quando in ijs casibus confessarius habet præsentem poenitentem, petat ab eo licentiam, dicendo, opus ex mihi tecum aliqua de confessione præterita conferre, qui si licentiam concedere noluerit, confessarius liber erit; nam iam satisfecit suæ obligationi, faciendo quod potuit, & tunc defectus,

fectus, aut error imputetur poenitenti: idem dic quando poenitens est absens, & vocatus per literas noluit venire, vt docet Ledefina *in sum. cap. 22. de poenitent.* Caueat tamen quando eum vocat (vt tenetur) per literas, ne in scriptis mentionem faciat de confessione, ne saltem indirectè sigillum frangat, sed tantum dicat, vt veniat; quia habet quoddam graue, & arduum negotium tractandum cum eo. Quòd si poenitens possit reuocari, & praesens licentiam concesserit, confessarius debet monere, & curare, vt iterum sibi in particulari confiteatur ea peccata, circa quae defecit, vel curauit confessarius, & peccata, quae postea commisit poenitens, & de alijs, quae indefectuosa confessione confessus fuit, moneat, vt in genere se accuset, quod sufficit, modò confessarius memor sit saltem status poenitentis, vt dictum est *sup. c. 6. dub. 8. n. 13* & docent Suarez Filiuc. Bonacin. *vbi sup.* & alij, quibus factis poenitentem absoluat, monito prius de errore ex parte poenitentis. Ex his constat non esse audiendum Ioann. Valer. *verb. Poenitentia, diff. 9. n. 2.* afferentem nihil faciendum esse circa hunc poenitentem ignoratum sic absolutum, nec impetrandam esse à superiore licentiam à referuatis absoluendi, quia fuit indirectè ab eis absolutus; quia taliter absolutus tenetur, dum conscius fuerit erroris, illa peccata confiteri; ergo confessarius tenetur illum monere, eo quòd fuit causa erroris, si id absque scandalo facere possit, quod difficilè putat in tali casu reuera nõ ad esse. Fauet *in disp. de poenit. in 4. dist. 19. quæst. vnic. disp. 33. cap. 3. n. 18.* apud Diana 2. p. tract. 15. *resol. 60.*

4 Sed dices, quid si poenitens mortuus sit, aut quia longissimè distat, aut quia ignoratur, vbi existat, aut si viuus est, si non potest vocari, aut moneari, absque graui detrimento confessarij, aut poenitentis, vel absque graui offensione, aut scandalo. Respondeo, non teneri eum tunc vocare, sed satis esse confessori dolere de peccato commisso, & relinquere poenitentem in bona fide, quia per subsequentes confessiones iustificabitur, & de attrito fiet contrictus, consequenter non patitur damnum ex absolute prius inualidè collata: & confirmatur quòd non tenetur confessarius cum tanto damno monere, seu reuocare poenitentem, à simili, nam sicut poenitens similibus de causis excusatur ab integritate confessionis, vt constat ex dictis *cap. 6. dub. 7. n. 11.* ita etiam confessarius excusari potest ab obligatione monendi poenitentem, vel illum reuocandi ad confessionem, vt fateatur peccata antea manifestata, ita Filiuc. *sup. n. 373.* Bonac. *sup. nu. 4. versic. si verb.* Ledesm. Henriq. *sup.* & alij. Limitat tamen Bonac. *sup.* cum Suar. *loco cit. n. 2.* Secus videtur dicendum, si poenitens credatur non facturum aliam confessionem, aut si fortè non sit suscepturus aliud Sacramentum, tunc enim confessarius tenetur poenitentè ad monere, etiam si timeat sibi graue nocumentum; nam poenitens censetur esse in extrema necessitate spiritali, in qua salutem proximi tenemur nostris commodis temporalibus praeferre, vt dixi in Decalog. *lib. 1. cap. 5. dub. 6.*

5 Quòd si dicas, qui inualidè baptizauit, vel Ordines contulit, tenetur inualidè baptizatum, vel ordinatum admonere; ergo similiter confessarius poenitentem inualidè absolutum, quamuis inde sequatur grauis infamia, vel graue detrimentum ipsi

confessario. Respondeo, esse disparem rationem; nõ ex primo casu possunt sequi grauissima incommoda irreparabilia in damnum tertij; quia si Baptismus non sit validus, cetera Sacramenta nec erunt valida; si Ordo non sit validus, sequuntur incommoda ministrandi inualidè cetera Sacramenta: ad nõ est ita in Sacramento poenitentiae excepto articulo mortis, vt dictum est *n. 4. in fin.* nam damnum quod sequitur, potest reparari per aliam confessionem, vel per contritionem cum voto Sacramenti. Ob hæc etiam causam confessarius non tenetur monere virum potentem, quem sine vero dolore, & proposito absoluit concurrentibus dictis *n. 4. versic. Sed dices,* vt existimant Ledesm. & Henriq.

6 Dico tertio, quando defectus non fuit circa substantialia, & absolutio non fuit inualida, fuit tamen inique collata, eo quòd confessarius nõ monuit de aliqua circumstantia, regulariter confessarius non tenetur monere poenitentem, sed satis est, vt poeniteat sui defectus, si non sequatur damnum tertij, aut nisi confessarius deceptisset poenitentem in re pertinente ad salutem animæ ipsius, vt relinquendo illum in occasione peccati. Ita Filiuc. *sup. n. 374.* & cum eo Diana 1. p. tract. 13. *resol. 7.* Ratio est, quia poenitens non tenetur, illam confessionem iterare, sed ad summum explicare circumstantiam illam, vel speciem, vel numerum, quando rescuerit se ad id esse obligatum, si verò defectus fuit etiam ex parte poenitentis, quia reuera non habuit dolorè ad fructum, idque ignorat, satis suppletur defectus per attritionem debitam. Filiuc. *sup.* Dixi, non sequatur damnum tertij, nam tunc dicendum, vt in *concl. seq.*

7 Dico quarto, si confessarius non monuit, seu omisit monere poenitentem de obligatione restituendi: si id omisit ex ignorantia inuincibili, vel ex naturali obliuione, vel ex leuissima negligentia, nec peccauit, nec tenetur restituere, poenitentem non restituente; non enim tenetur ad exactissimam, & diligentissimam diligentiam, sed sufficit ea, quæ communiter diligentes, timorati, ac docti adhibent, vt dixi in Decalog. *lib. 7. c. 6. dub. ult. & cap. 13. dub. 3. num. 11.* Quòd si negligentia, seu omisio sit culpabilis, Lesius *lib. 2. cap. 13. dub. 10. num. 77.* & alij existimant teneri confessarium, si Patochus est, non autem si tantum delegatus, restituere, nisi de hoc postea monuerit poenitentem. At verius existimo confessarium quemcumque omittentem hanc monitionem culpabiliter, etsi peccauerit, non tamen teneri pro poenitente restituere, nam non peccauit contra iustitiam, sed tantum contra religionem, seu officium suum, & relinquit poenitentem in sua obligatione, vt cum alijs dixi in Decalogo *dist. cap. 13. dub. 3. n. 12.* & docent Filiuc. *n. 375.* & Bonac. *in rom. 1. disp. 5. q. 7. punct. 4. S. 2. n. 22.* & hæc sententiam existimat probabiliorem Diana 2. p. tract. 16. *resol. 1.* Ratio est, quia confessarius non est procurator creditoris, nec tenetur ex iustitia consistere bono temporali poenitentis, sed bono spiritali, cuius causam agit. Quare etsi confessarius peccauerit contra religionem, & suum officium, non tamen in ordine ad eos, quibus facienda erat restitutio, sed per ordinem ad bonum spirituale poenitentis. Tenebitur tamen hic confessarius ex charitate poenitentem monere, si absque proprio nocumento, aut offensione, & scandalo id facere potest, iuxta dicta in 2. *conclus.* nisi moraliter cer-

to illi constaret pœnitentem satisfecisse, vel velle satisfacere, aut rescivisse, se ad id teneri, nam tunc cum conscius sit suæ obligationis, si non satisfacit, sibi imputandum.

8 Dico quartò, si confessarius malè consuluit ex negligentia, vel ignorantia culpabili pœnitentem circa restitutionem, dicendo illum non teneri, cum reuera esset ad illam obligatus, peccavit contra iustitiam, ideo non restituente pœnitente, tenetur pro illo restituere, vt cum alijs dixi in Decalog. lib. 1. c. 6. dub. 5. n. 3. & tenet Filiuc. Bonacin. *locis citatis*, & alijs, quia ex officio, & ex iustitia tenebatur iuste consulere, & malè consulendo exercet actionem damnificatiuam tertio; quod procedit, etiam si ignoret, modò ignorantia non sit inculpabilis, sed culpabilis, quia ex officio tenebatur scire, vt dixi *loco citat.* Quapropter vt hic confessarius liber sit à restitutione, tenetur reuocare, & monere pœnitentē de sua obligatione; quo monito ad nihil tenetur confessarius, nam monendo retrahit influxum, quem exhibuerat in damnum tertij, & relinquitur pœnitens in sua obligatione. Vide in Decalog. lib. 7. c. 13. dub. 2. S. 1. n. 3. Quòd si confessarius, qui malè consuluit ex culpa lata, in materia iustitiæ, non possit pœnitentē monere, & non constat ei, talem pœnitentē restituisse, aut consciuum esse suæ obligationis, tenetur pro illo confessarius restituere; quia fuit causa efficax damni in tertium, & peccavit contra iustitiam. At si confessarius, qui male consuluit ex culpa lata, non consuluit in materia iustitiæ, si nō potest monere pœnitentem, non tenetur de damno, vt si dixi pœnitentem non teneri adimplere aliquod votum dandi elemosynam, aut si male commutauit votum per Bullam, nō applicando aliquid in subsidium belli, vt dixi in Decalogo lib. 7. cap. 6. dub. 5. num. 6. & patet ex dictis *conclus.* 3.

9 Sed quæres, an sit imposita aliqua pœna ministrandi indebitè Sacramentum pœnitentiæ. Respondeo negatiue, si loquamur de iure communi, siue ministret sine iurisdictione, siue absque scientia, siue absque intentione, siue absque diligentia debita in inquirendis speciebus, numero, vel circumstantijs, quia non reperitur in iure lata. In Bulla autem Cœnæ imposita est excommunicationis pœna contra præsumentes absoluere à casibus Bullæ, sed hæc non est de iure communi: sic in aliqua Diœcesi potest esse aliqua pœna imposita, in nostra autem Diœcesi nulla existit. At si quis Clericus fingeret se Sacerdotem, & ablueret, incurreret pœnam irregularitatis, quia expressa est in iure *tit. de Cleri-*

co non ordinato ministrante, quod extendunt, etiam si sit laicus. Nauarr. c. 27. n. 142. vt cum Syl. & alijs Filiuc. tom. 1. tract. 7. c. 12. n. 377. Verius tamen videtur non extendi ad laicum, vt existimat Henriquez lib. 14. de irregul. cap. 6. n. 1. & alijs, quos sequitur Sayrus in thesaur. lib. 7. c. 10. n. 6. quia titulus iuris est de Clerico ministrante, &c. ergo à contrario sensu, si fingens se Sacerdotem, & ministrans sit laicus, non incurret irregularitatem, veniunt tamen ij grauius puniendi à PP. S. Inquisitionis, vt dixi in Decalog. tom. 1. lib. 1. c. 3. dub. 18. n. 82.

Dub. 9. Vtrum aliquæ ceremoniæ, aut ritus sint obseruandi in administratione Sacramenti.

1 Dico primò, nulla cæremonia accidentalis est necessaria necessitate Sacramenti, aut præcepti, quia nec in iure, nec in Concilijs reperitur, vt est Suarez *disp.* 18. q. 6. & Bonacin. tom. 1. *disp.* 5. *quæst.* 2. *punct.* *ultim.* solum ergo ex parte ipsius requiruntur actus pœnitentis, & intentio, sed hæc non sunt cæremonia, sed quid essentiale requisitum.

2 Dico secundò, ex parte confessarij non videtur vlla cæremonia necessaria necessitate Sacramenti, aut præcepti: imprimis si loquamur de signo Crucis, quod adhiberi solet in fine absolutionis, certum est non esse sub præcepto, cum tale non reperiat, & liberum est confessario illud omittere, licet consultum sit illud adhibere. Itè, nec manuum impositio tangendo caput pœnitentis, dum absoluitur, imò nec expedit id facere absoluendo foeminas, ita Ledesma in sum. c. 4. de pœnit. *versic.* *Al fin deste.* Bonac. *sup.* Item, nec manuum extensio ad denotandam potestatem Sacerdotis. Seruanda tamen est in hoc locorum consuetudo, vt benè Sotus *dist.* 14. q. 1. *art.* 4. & Bonac. *sup. cit.*

3 Dico quartò, si loquamur de orationibus, & verbis deprecatorijs, quæ antecedunt, vel subsequuntur formam, eorum omisio non est peccatum mortale; quia non datur de ijs præceptum, nam Trid. *sess.* 14. c. 3. solum dicit, has preces, & orationes laudabiliter dici, ex quo satis colligitur de his non dari præceptum. Expedit tamen, & vtile videtur huiusmodi verba deprecatoria præmittere; quia huiusmodi orationibus impetrari potest maior dispositio, aut perseuerantia, aut maior fructus.

Ita citati, & dixi *sup. hoc lib. cap. 2. dub.* 4. num. 12. vbi de forma absolutionis.

LIBER QVINTVS

DE SACRAMENTO EXTREMÆ VNCTIONIS.

CAPVT VNICVM.

De extrema Vnctione.

Dub. 1. Quid sit Sacramentum extremæ Vnctionis.

SVPPONO primò, septem vnctiones reperiri in Ecclesia. Prima, qua baptizatus chrismate vngitur in vertice. Secunda, qua catechumeni oleo benedicto in pectore, & capite inunguntur. Tertia est confirmationis in fronte confirmati.

Quarta, Episcopi in capite, & manibus, & Presbyteri in solis manibus in collatione Ordinis sacerdotalis. Quinta, Regum in humero, vel brachio. Sexta, Templi, altaris, & calicis. Septima, & vltima, infirmorum, qui periclitantur de vita, quæ ideo dicitur extrema vnctio, quia confertur homini existenti in extremis, & decedentis ab hac vita, de qua Magister in 4. dist. 23. Sotus *ibid.* quæst. 1. art. 3. & Doctores infra citandi, de qua etiam hic.

2. Suppono secundò, extremam vnctionem esse Sacramentum, est de fide definitum in Florentino, in decretis Eugenij, & in Trident. *sess.* 13. *cap.* 1. & habetur etiam *cap. cum venisset de sacra vnctione*, ex Inn. II I. Et probatur primò ex communi Doctorum apud Suarez *tom.* 4. *disp.* 30. Henriq. *lib.* 7. *cap.* 7. Coninch *tom.* 2. *disp.* 19. & Bonac. *disp.* 7. *pun.* 1. *num.* 1. ex S. Thom. 3. *part.* quæst. 29. *art.* 1. Secundò ex sacra Scripturâ, Iacobi 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesie, & orant super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & leuabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* Tertio probatur ratione, & primaria quidem est Christi Domini institutio, & voluntas. Secundaria est congruentia quædam fundata in diuina prouidentia, quæ decreuit, etiam in egressu ex hac vita, fideles adiunare aliquo Sacramento, sicut adiuvat in ingressu, & progressu, præsertim cum articulus mortis valde formidabilis sit, ob conscientiam vitæ præteritæ malè transactæ, ob timorem diuini iudicij, ob incertitudinem status, & quia tunc hostes

fortius impugnant, & homo est ineptior ad resistentiam. Potest etiam confirmari, quia vt dicit Iacobus, extrema vnctio remittit peccata; at proprium est Sacramentorum peccata dimittere, ergo.

3. Suppono tertio, etiam tanquam de fide, hoc Sacramentum esse immediatè à Christo Domino institutum, Ita definitum est à Concilio Florent. *sup.* & Trident. *sess.* 7. *Can.* 1. vbi definit omnia Sacramenta esse à Christo Domino instituta, & in particulari loquens de hoc Sacramento dicit: *Si quis dixerit extremam vnctionem non esse verè, & propriè Sacramentum à Christo Domino institutum, & à B. Iacobo promulgatum, anathema sit.* Ita communis Catholicorum apud Suarez *tom.* 4. *disp.* 39. *sess.* 2. *num.* 2. Variant tamen Doctores de tempore, quo fuit institutum hoc Sacramentum: quod autem probabilius videtur, est, fuisse insinuatum à Christo Domino, Marci 6. quando misit Apostolos, vt vngerent infirmos, & sanarent; & quantum ad eius essentiam, videlicet materiam, & formam, tum etiam & ritum in nocte coenæ: quoad potestatem illud ministrandi, Ioan. 20. quando Apostoli post resurrectionem acceperunt ab eo potestatem absoluendi à peccatis corpus Christi mysticum, ad quod pertinet etiam potestas ministrandi hoc Sacramentum: quoad promulgationem, Iacobi 5. denique quoad vsum post ascensionem Christi Domini; tunc enim cœpit esse in vsu, & adhiberi ab Apostolis, vt pluribus docet Suarez *loco cit.* *num.* 4. Ratio autem, cur Euangelistæ mentionem non fecerunt de tempore huius institutionis, potest esse, quia Euangelistæ præcipuè solliciti fuerunt in enumerandis ijs, quæ ad salutis necessitatem pertinent; hoc autem Sacramentum non est de necessitate salutis. Vide Henriquez *lib.* 7. *cap.* 7. Ex quo sequitur, hoc Sacramentum solùm esse à Christo Domino institutum quoad præscriptionem materię, & formæ, & concessionem potestatis. Filiucius *tom.* 1. *tract.* 3. *cap.* 4. *num.* 67.

4. His positis dico, potest hoc Sacramentum ita breui-

breviter defini: Sacramentum nouæ legis ad vngendos infirmos ordinatum, in salutem animæ, & corporis. Prima particula, *Sacramentum nouæ legis*, ponitur tanquam genus, in quo convenit cum alijs lex Sacramentis: cætera ponuntur tanquam differentia, per quæ hoc Sacramentum constituitur, & ab alijs distinguitur, vt clariùs ex dicendis constabit, Solet etiam sic defini: Signum rei sacræ, quo aliq̃ partes corporis infirmi vnguntur oleo benedicto sub præscripta verborum forma, iuxta Christi institutionem, ad salutem animæ, & corporis, quæ coincidit cum priori; nam prior paucioribus verbis præstringit id, quod hæc posterior pluribus exprimit. Vide Suarez *disp. 40. sect. 4.* Henriquez *lib. 3. cap. 2. lit. A. Navar. cap. 22. num. 12.* & Sotum *in 4. dist. 23. quæst. 1. art. 1.*

5 Dico secundò, hoc Sacramentum est vnum specie infima: est de fide definitum à Trid. *sess. 7. Can. 1.* vbi dicit, Sacramenta nouæ legis nec plura, nec pauciora esse, quàm septem, inter quæ enumerat extremam vnctionem. Et probatur, quia fit ex eadem materia, & forma, & quanuis componatur ex pluribus materijs, & formis partialibus; omnia tamen hæc ordinantur ad vnum finem, vt constabit infra; ordinantur enim omnia ad integram vnctionem, & completum effectum gratiæ, quæ non caufatur, quousque vltima vnctio essentialis eum sua forma cõpleatur, vt infra, & pluribus Suarez *sup. num. 3.* ob idque non solum est vnum specie, sed etiam numero in quolibet suscipiente, & plura numero in pluribus subiectis, sicut Baptismus, & alia Sacramenta. Vide Suarez *sup.* & Filiucius *tom. 1. tract. 3. cap. 4. num. 69. & 70.*

Dub. 2. Quenam sit materia, & forma extremæ vnctionis.

1 Dico primò, materia remota extremæ vnctionis est oleum oliuarum, est de fide ex Concilio Florent. in decretis Eugenij, & Trid. *sess. 14. cap. 1.* & commune apud Doctores. Et quidem debere esse oleum, habetur expresse Iacobi 5. *Vngentes eum oleo*: & hoc oleum esse debere oliuarum, patet, quia oleum simpliciter dictum ex oliuis exprimitur, & in hoc sensu sumitur tam apud Latinos, quàm apud Scripturam. Ratio à priori est Christi Domini institutio explicata in Concilijs, & confirmata vsu, & traditione. Congruentia verò est, quia per oleum optimè significatur effectus huius Sacramenti; nam oleum quinque habet proprietates: prima est lenire colorem: secunda, penetrare ad intima: tertia, afferre hilaritatè: quarta significat pinguedinem gratiæ: quinta restituit interdum sanitatem: quæ omnia etiam efficit hoc Sacramentum, vt constabit infra.

2 Dico secundò, oleum debet esse benedictum ab Episcopo de necessitate præcepti, & Sacramenti. Et quidem esse præceptum omnes admittunt: omnes etiam admittunt, necessarium esse etiam quòd sit benedictum; quia materia huius Sacramenti non est vsu Christi sanctificata, ideo eguit consecratione, vt dictum est de chrismate in cõfirmatione; non tamen omnes conueniunt, hanc benedictionem fieri debere necessariò ab Episcopo, sed posse fieri à

simplici Sacerdote, de licentia tamen Papæ, existimant Victoria, Ledesma, Caiet. & alij, quos sequitur Henriquez *lib. 3. cap. 8. num. 2.* Verius tamen faciendam esse necessariò ab Episcopo, aut Papa, vt sentire videtur S. Thom. *in 4. dist. 23. quæst. 1. art. 3. quæst. 3.* Sotus ibidem, vt tenent Villalob. *1. part. tract. 10. diff. 1. num. 5.* Filiucius *tom. 1. tract. 3. cap. 4. num. 72.* & cum alijs Suarez *disp. 49. sect. 1. num. 3.* Tum quia Concilia assignantiam materiam simpliciter huius Sacramenti, consequenter essentialem, dicunt esse oleum ab Episcopo benedictum. Tum quia traditio Ecclesiæ hoc nõ docet, teste Suar. *sup. num. 6.* Nec obstat Iacobi 5. non fieri mentionem benedictionis, nam hæc constat ex traditione Ecclesiæ: sufficit tamen esse benedictum ab Episcopo, quanuis alia benedictione assignata in Pontificali, quia verè est oleum benedictum. Ita Villalobos *sup.* & Bonac. *tom. 1. disp. 7. punct. 1. num. 4.* peccaret tamen Episcopus sic benedicens, grauitè, quia in re graui agit contra ordinem, & præceptum Pontificali. Nec est necessarium ad validitatem Sacramenti, vt oleum fuerit eo anno benedictum; nullo enim iure id constat, ex consuetudine tamen & præcepto debet esse benedictum eo anno, *cap. l. x. de consecrat. dist. 3.* ideo peccaret Parochus adhibens oleum alterius anni, nisi eum excusaret necessitas, vt bene Possevinus *de off. Curati cap. 9. num. 1.* Bonacina *sup. num. 5.*

3 Dico tertio, etsi olim oleum hoc haberet admixtum balsamum, vt patet ex Innocentij epistola, non tamen est hoc necessarium, vt comprobatur vsus communis Ecclesiæ. Et ratio est, quia odor bonæ famæ balsamo significatus, non est necessarius morientibus, sed viuentibus: hinc fit peccare eum, qui propria authoritate oleo balsamum misceret, vt pluribus Suarez *loco cit.* Licet tamè Parochus oleum non consecratum miscere consecrato, quando timet fore, vt totum oleum cõsecratum non sufficiat pro toto anno; nam tunc vtrumque censetur consecratum per admixtionem, modò quod additur, sit minoris quantitatis, quàm consecratum; nam dignum trahit ad se minus dignum, *cap. aqua de consecrat.* Tutius tamen est, si commodè fieri possit, addere oleum aliud consecratum. Possevin. *cap. 9. num. 2.*

4 Dico quartò, materia proxima huius Sacramenti est vnctio ex oleo facta: est commune, & patet Iacobi 5. *Vngentes eum oleo*, & Trident. *sess. 14. cap. 1.* vbi inquit: *Vnctio sapsimè Spiritus sancti gratiam representat, &c.* Ratio est, quia hoc Sacramentum non consistit in ipsa materia permanente, vt Eucharistia, sed in vsu, & actione materiæ remotæ, sicut Baptismus, & alia Sacramenta, ideo habet pro materia proxima actionem, seu vsum materiæ remotæ, videlicet actionem vngendi oleo, seu ipsam vnctionem, sicut in Baptismo actio lauandi, seu ablutio est materia illius proxima. Ita supra citati, & cum alijs Coninch *disp. 19. dub. 2. num. 3.* & Bonacina *sup. punct. 2. num. 9.*

5 Dico quinto, vnctio hæc debet fieri in modum crucis, vt comprobatur consuetudo; non tamen est de necessitate Sacramenti, vt ita fiat; quia nec in Scriptura, nec in Concilijs, nec in Tridentino habet fundamentum, nec in natura huius Sacramenti, in quo infirmus vngitur per modum medicinæ, vt salutem reportet. Secus in cõfirmatione, in qua vngitur confirmatus, vt tanquam miles Christi cõficatur

creatur, & portet Christi crucem coram Regibus, & tyrannis: imò nullum de hoc extat expresse præceptum, vt contra Syl. *verb. Vnctio*. tenet Suarez *sup. sect. 2. num. 5.* sed sola consuetudo, quæ secluso contemptu, & scandalo non obligat sub mortali, vt bene Suarez, quia materia non videtur grauis; nec constat introductam esse, cum existimatione quòd obliget sub mortali.

6 Sed quæres, quænam vnctiones sint de essentia materiæ proximæ huius Sacramenti. Nota, Concilium Florent. enumerare septem vnctiones, videlicet quinque in sensibus corporis, & sextam, quæ sit in pedibus, & septimam, quæ sit in renibus. Respondeo, & dico, solæ quinque vnctiones, quæ sunt in quinque sensibus corporis, videlicet in oculis, auribus, naribus, ore, & manibus, sunt de essentia, reliquæ verò duæ de consuetudine. Ita S. Thomas *in 4. dist. 23. quest. 2. art. 3. quest. 2. Suar. disp. 40. sect. 2. num. 8. Villalob. 1. part. tract. 10. diff. 1. num. 8. Bonacina cum alijs tom. 1. disp. 7. quest. 1. vnica. punct. 5. num. 16. & communiter Doctores*. Ratio fundamentalis est, quia hoc Sacramentum institutum est ad tollendas fordes, & reliquias peccatorum; ergo ibi adhibendum est, vbi est radix peccati; at in quinque sensibus sunt radices, & origines omnium peccatorum; nam nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu; ergo solæ quinque vnctiones erunt de essentia. Quòd autem illæ duæ tantum sint de consuetudine, probat ipsa consuetudo, quæ non est vniformis in omnibus Ecclesijs; nam in tota Ecclesia foemina non vnguntur in renibus propter honestatem; & in hac nostra Diocesi non vnguntur viri in renibus, sed in pedibus, & pectore, quò modo etiam vnguntur foemina; quare in his duabus vltimis vnctionibus seruanda est loci approbata consuetudo. Ad Concilium Florentinum respondetur, enumerasse quidem illas septem vnctiones, non quia omnes sint de essentia, sed quia erant in consuetudine, & communiter fieri solent. Filiucius *num. 77. Bonacina punct. 5. num. 18.*

7 Dico sextò, quando sensus est geminatus, v. g. oculus, auris, manus, non est de necessitate Sacramenti, vt singulæ vnctiones in singulis oculis fiant sed sufficit vnum vngere, nam in vna parte v. g. oculo sufficienter signatur vnctio talis sensus: est tamen de consuetudine, ideoque secluso periculo, non sunt omittendæ, eo tamen existente possunt omitti absque peccato illæ duplices rationes, sufficitque tunc vnâ partem sensus vngere. Suarez *loco cit. num. 5. & communiter Doctores*. Debet autem quælibet vnctio essentialis tanta esse, quanta satis est, vt iuxta communem modum veram rationem vnctionis attingat, sicut diximus de ablutione Baptismi: vnde non videtur sufficere vnâ guttam olei stillare, quia hoc non est vngere. Filiucius *sup. num. 78.* Ordo autem vnctionum non est de essentia Sacramenti, quia completa manet significatio, etiam mutato ordine. Suarez *loco cit. sect. 2. num. 9. Bonac. sup. num. 20. & communiter DD.* Consuetudine tamen receptum est, vt prius vngantur oculi, & successiuè aures, nates, os, & manus.

8 Si quæras, cur suprascriptæ partes vngantur, & non totum corpus. Respondeo, quia hoc Sacramentum est medicina spiritualis, & applicatur ad modum medicinæ corporalis, & sicut medicina corporalis non applicatur toti corpori, sed vbi est

morbus, ita hoc Sacramentum non applicatur nisi ijs partibus, in quibus est morbus, seu radix morbi, vt sunt quinque sensus. S. Thom. *3. part. q. 32. art. 5. Bonacina sup.*

9 Sed dices, quid si aliquis careat aliquo membro corporis, v. g. si cæcus sit, aut non habeat manus? Respondeo, vngendam esse partem magis propinquam. S. Thom. *in 4. dist. 23. art. 3. Sotus in 4. dist. 23. quest. 2. art. 3. Bonacina sup. num. 16. & alij communiter*. Ratio est, quia quantum exteriùs non peccauerit per illud membrum, potest fieri, vt interiùs desiderio, cogitatione, & voluntate peccauerit, vel peccare potuisse: sic aptè cæcus vngitur in oculis, quia potuit peccare per internam potentiam illi respondentem. Sacerdotes verò non vnguntur in palma, quia iam fuerunt semel vncti, sed in superiore parte manus. Vide Suarez *loco cit. sect. 2. art. 3. & Possuin de off. Curat. cap. 9. n. 15.*

10 Quantum ad secundum dico, formam huius Sacramenti esse hanc: *Per istam sanctam vnctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per visum. Amen.* Quæ forma adhibetur in alio sensu, nominando illum, v. g. per auditum. Ita ex Florentino in decretis Eugenij, & Trident. *sess. 14. cap. 1. & communiter Doctores*. Ex his autem verbis solum sunt de essentia formæ hæc: *Per vnctionem indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per visum, aut auditum, & c.* quia ijs sufficienter significatur, & exprimitur effectus huius Sacramenti, completurque per illa sensus formæ. Hinc colligitur primò, non esse exprimendam necessariò materiã remotam, vt oleum: patet ex vsu Ecclesiæ, quæ non exprimit oleum. Est autem de necessitate Sacramenti, vt exprimat materia proxima, vt exprimitur illis verbis, *Per istam sanctam vnctionem*: ratio est, quia in formã debet exprimi actio ministri, vt in Baptismo, *Baptizo te*. Secundò, nec sunt de essentia illa verba, & *suam piissimam misericordiam*, quia satis postulatur misericordia Dei per illa verba, *indulgeat tibi Deus*; sunt tamen de præcepto, ita vt sine mortali omitti non possint, vt colligitur ex S. Thom. *in 4. dist. 23. quest. 1. art. 4. quest. 3. & sequuntur Suarez tom. 4. disp. 40. sect. 3. Filiuc. sup. quest. 1. 2. num. 85.* Tertiò, non est de essentia inuocatio Trinitatis, seu in nomine Patris, & c. imò nec de præcepto, eo quòd nequè in Concilijs, neque in Cæremoniali Romano habeatur; nec cogit ratio vlla, quia hoc Sacramentum non est professio fidei, sicut est Baptismus, sed medicina spiritualis. Filiuc. *sup. num. 86. Bonacina tom. 1. disp. 7. quest. vnica. punct. 3. num. 4.* An autem expressio sensus sit de necessitate, variant Doctores; nam Coninch *disp. 19. dub. 4. num. 15.* & alij, existimant solum esse de præcepto, non verò de necessitate; nam absque illis satis significatur committi peccatum, originem trahens à sensibus: communis tamen affirmat, ideoque in praxi non est recedendum à communi sententia; vt bene Bonacina *sup. num. 4.*

11 Dico septimò, omnes formæ quinque sensuum sunt partiales, & simul sumptæ efficiunt vnâ totalem, sicut omnes vnctiones vnâ materiã totalem, & non causatur gratia, seu effectus huius Sacramenti, donec vltima forma compleatur. Hæc conclusio constabit *infra dub. 5. vide Henriquez lib. 3. cap. 8.*

12 Nota, quando adest periculum in mora, & infirmus iam iam moritur (aliter non) posse sub vna forma vngi successiue omnes sensus hoc modo: *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per visum, auditum, odorem, gustum, & tactum.* Ita Suar. *disp. 41. sect. 2.* & Possenua. *sup. v. 10.* seclusa autē necessitate, seruandus est cōmunis vsus. Bonac. *sup. v. 5.*

13 Dico octauò, forma hæc proferenda est modo deprecatorio. Ita S. Thom. *in 4. disp. 23. quæst. 1. art. 4. quæst. 2.* Henriquez *lib. 3. cap. 8. num. 3.* Bonacina *sup. num. 3.* & communis Theologorum apud Suarez *sect. 3. num. 6.* Fundatur in traditione Ecclesiæ, quæ non potest decipi, in ijs præcipue, quæ pertinent ad formas Sacramentorum: idemque indicant illa verba Iacobi 5. *Ut orant super eum:* quæ propriè accepta deprecatione significant; est enim infirmus de se destitutus, & in manu Dei, proinde que Deus est orandus. Hinc fit, inuolidum esse Sacramentum tunc administratum in forma iudicatiua: non tamen est improbable, validè confici his verbis: *Vngo te oleo sancto, ut Deus tibi remittat peccata tua, per visum, &c.* quia verbo indicatiuo adiungitur sufficiens deprecatio. Suar. *disp. 40. sect. 3.* & Sotus *vbi sup.* Item, si proferatur ita: *Vngo te in nomine Patris, &c.* vt more militis vnctus aëreas possis superare potestates; nam etiam in ijs videtur contineri forma deprecativa; peccaret tamen grauius hic, eo quòd iret contra vsus Ecclesiæ Romanæ. Filiucius *tom. 1. tract. 3. cap. 4. num. 80.*

Dub. 3. Quisnam sit minister huius Sacramenti.

1 D Vobis modis potest intelligi hæc quæstio. Primò, de ministro necessario ad validitatem huius Sacramenti. Secundò, de ministro necessario non ad validitatem, sed ad licitum eius vsus.

2 Dico primò, minister necessarius ad huius Sacramenti validitatem est solus Sacerdos: est commune, & de fide, & patet Iacobi 5. ibi: *Inducat Presbyteros,* id est Sacerdotes, vt explicant Doctores apud Suarez *disp. 43. sect. 1. num. 5.* Bellarmin. *cap. 9. de extrema unctione. tom. 3. Syl. verb. Vnctio extrema. num. 4.* Bonac. *tom. 1. disp. 7. quæst. vnic. punct. 4. num. 1.* Filiucius *tom. 1. tract. 3. cap. 5. num. 88.* & alij communiter. Patet etiam hæc conclusio ex communi vsu, & traditione Ecclesiæ Latinæ: quo etiã pacto hoc intellexit Concilium Florent. *in decretes. Eugen. & Trident. sess. 14. cap. 3.* Ratio efficax est institutio Christi ex traditione Ecclesiæ: congruentia verò est, quia hoc Sacramentum est ordinatum ad sanctificandos fideles, tanquam cōplementum poenitentia; ergo eius collatio pertinere debuit ad eos, qui habent potestatem absoluedi à peccatis, saltem ex parte Ordinis.

3 Ex hac conclusione sequitur, hoc Sacramentum ministratum, etiam à Diacono, & quauis id faciat de licentia Papæ, esse inuolidum, vt tenent Doctores communiter, quia in his, quæ sunt de iure diuino, & ex Christi institutione Papa non potest dispensare. Vide Henriq. *lib. 3. cap. 13. num. 3.* Nec obstat quòd Innocentius *epist. 11. cap. 8.* videatur dicere, etiam laicos in suis necessitatibus vt posse oleo sancto; nam intelligendus est, posse vt

recipiendo, non verò ministrando: vel quia olim fideles vtebantur aliquo alio benedicto ad vngendos infirmos ex deuotione; hoc autem non erat Sacramentum, ideoque à laicis ministrari poterat. Filiucius *sup. num. 89.* Sequitur etiam, validum esse hoc Sacramentum ministratum à quolibet Sacerdote; nam Iacobi 5. nulla fit exceptio, sed absolutè dicitur, *inducat Presbyteros,* id est Sacerdotes. Ita citati. Quòd procedit, etiam si Sacerdos sit excommunicatus, denunciatus, ab officio suspensus, aut degradatus, vt à simili dixi de Baptismo, & Eucharistia, & cum alijs Henriquez *sup. num. 3.* quia huiusmodi Sacramenti ministratio magis datur in Ordine, quàm in iurisdictione.

4 Dico secundò, minister necessarius ad licitè, & sine peccato ministrandum hoc Sacramentum, est Parochus proprius, regulariter loquendo, non impeditus aliqua censura. Ita citati. Ratio est, quia vt dixi *hoc tract. lib. 1. cap. 3.* vbi de ministro Sacramentorum in communi; & in particulari, vbi de ministro speciali respectu cuiusque Sacramenti, & in *tract. de iure Parochi,* ad Parochum spectat ministrare Sacramenta: quare grauius peccat Sacerdos non proprius, qui absque licentia proprii, vel necessitate, ministrat hoc Sacramentum; quia mittit falcem in messem alienam, vsurpatque alterius iurisdictionem. Ita Syl. *extrema vnctio. num. 4.* Sotus *in 4. disp. 21. quæst. 2. art. 1.* Coninch *disp. 19. dub. 9. num. 28.* Bonacina *sup. num. 5.* & alij. Dixi, regulariter loquendo, quia in necessitate, quando scilicet alius non esset, vel si iniquus Parochus nollet illud ministrare, aut licentiam concedere, tunc posset quilibet Sacerdos ministrare, subleuato scandalo, in quo casu non vsurparet iurisdictionem alienam, sed defenderet ius innocentis; & præsumitur tunc adesse licentia Episcopi, aut Papæ, vt docet Suarez *disp. 44. sect. 2. num. 3.* Filiucius *tom. 1. tract. 3. cap. 5. num. 90.* & alij. De licentia etiam Parochi extra necessitatem, poterit quilibet Sacerdos, etiam regularis, ministrare hoc Sacramentum; & sufficit implicita, seu interpretatiua, vt docent citati, & Syl. *extrema vnctio. quæst. 4.* Sotus *disp. 23. quæst. 2. art. 1.* quia Parochus cum sit ordinarius minister, potest hanc facultatem delegare: censetur autem adesse licentia interpretatiua, quando infirmus iam iam moritur, & Parochus commodè, & opportunè inueniri non potest. Potest hanc licentiam concedere Parochus excommunicatus, etiam vitandus, aut ab officio suspensus, vt docet Henriquez *lib. 3. cap. 13. num. 3.* quia huius Sacramenti ministratio magis fundatur in Ordine, quàm in iurisdictione. Aduertendum tamen, Religiosos exemptos, qui sine Parochi licentia, vel priuilegio Sedis Apostolicæ administrant hoc Sacramentum, incurrere excommunicationem Clementinæ 1. de priuileg. vt probat Suarez *tom. 5. disp. 22. sect. 4. Nauar. cap. 17. num. 101.* & cum alijs Henriq. *sup. num. 4.* Liberantur tamen ab ea Religiosi administrantes cum ratihabitione Parochi, vel quando infirmus est in mortis articulo, quia tunc præsumitur adesse consensus Episcopi, aut Papæ, eo quòd non sit credibile, Ecclesiam velle priuare tanto Sacramento, quo potest homo ex attrito fieri contritus, & consequenter saluari. Ita Henriquez *sup. Nauar. loco cit.* & cum alijs Bonac. *sup. num. 6.* Dixi etiam, non impeditus aliqua censura, quare excommunica-

bus non poterit illud ministrare, quia id ei ab Ecclesia prohibetur propter excommunicationem, sicut & alia Sacramenta ministrare. At si aliud Sacramentum non sit possibile, existimo cum Coninch *quæst. 64. art. 6. dub. 2.* & Auila *de censur. 2. part. cap. 6. disp. 3. dub. 3.* posse excommunicatum, etiam denunciatum, non existente alio Sacerdote non impedito, ministrare extremam unctionem; nam tunc hoc Sacramentum habere videtur vicem confessionis, & potest facere de attrito contritum, & saluare infirmum: at confessio ministrari potest in necessitate, alio non existente à denunciato; ergo & hoc Sacramentum in tali casu, talisque præsumitur intentio piæ matris Ecclesiæ. Hoc tamen pro certo habet, quemlibet Sacerdotem existentem in mortali, & ministrantem hoc Sacramentum in quolibet casu, peccare mortaliter, nisi se disponat per contritionem, saltem existimatam, vt latè dixi de Sacramentis in genere *cap. 3. dub. 3. per totum*, & de hoc Sacramento ibidem, *vers. Quarta sequitur.*

5 Sed queres, an Sacramentum extremæ unctionis possit à pluribus Sacerdotibus conferri, ita vt vnus vngat vnâ partem, & alius aliam, proferendo in singulis unctionibus debitam formam. Suppono tanquam certum, vnum esse sufficientem, vt comprobât cõmunis vsus Ecclesiæ; quando ergo Iacobi 5. dicitur, *inducat Presbyteros*, noluit multos requiri, nisi fortè ad comitandum, & orandum pro infirmo, sed vocandum esse vnum ex Presbyteris, sumendo plurale pro singulari, vt sumitur Matth. 27. vbi dicitur latrones impropèraste Christum, id est, vnum ex latronibus, vt patet Luc. 23. imò vnus ita est sufficiens, vt si alter sublata necessitate, adhibeatur, sit peccatum mortale, vt tenet Suarez *disp. 43. sect. 2. num. 1.* Bonacina *tom. 1. disp. 7. quæst. vnic. par. 4. num. 7.* Filiuc. *tom. 1. tract. 3. cap. 5. n. 91.* fiet enim tunc contra vsum, & praxim Ecclesiæ in re graui.

6 Ad quæsitum, hoc supposito, respondeo affirmatiuè, dummodo adsit necessitas, & idem, qui formam profert, etiam negat; & modò etiam vnus independentè ab alio vngat. Ita citati, & Henriq. *lib. 3. cap. 13.* & alij apud Bonac. *sup. num. 7.* Ratio, quia hoc Sacramentum non requirit necessariò vnitatem ministri, cum habeat plures materias, & formas, quarum singulæ habent suam partialè significationem per ordinem ad suum effectum, quanuis à pluribus proferantur: sic Sacramentum Eucharistiæ potest confici à duobus Sacerdotibus, quando vnus post cõsecrationem hostiæ moritur. Dixi primo, *modò adsit necessitas*, nam etsi ea ablata, valida sit talis ministratio ob rationè dictam; peccarèt tamen tunc multi vngentes, vt dictum est. Dixi secundo, *modò idem, &c.* nam si vnus vngeret, & alius proferret formam, inualidum esset Sacramentum; sicut etiam contingit in baptismo. Ratio est, quia sensus verbotum formæ, *Per istam sanctam unctionem*, non cadit super alienam actionem, sed supra propriam; quare idè qui vngit, debet etiam verba proferre. Dixi tertio, *modò vnus independentè, &c.* nam aliter esset inualidum, vt diximus de pluribus vnum baptizantibus *lib. 2. cap. 4. dub. 1.*

7 Hinc fit, si Sacerdos vngens, morte, aut morbo subito corripatur, posse alterum prosequi alias unctiones. Item, si infirmus iam moritur, & sit periculum in mora, posse multos Sacerdotes illù vn-

gere, modo vt vnusquisque vngat, & proferat formam, vt dictum est, & docent citati. Item, validum esse Sacramentum hoc, si vnus vngat vnum oculum, alius verò alium: erit tamè illicitum semper, nam ad hoc non cogit necessitas, cum tunc sufficiat vnâ partem sensus vngere, vt benè Suarez *sup. num. 8.* Filiucius *num. 95.*

8 Queres secundo, an Parochus teneatur hoc Sacramentum suis ouibus ministrare. Respondeo affirmatiuè, quia ei ex officio, & ex iustitia cõpetit suas oues pascere, & ordinaria remedia salutis præbere, consequenter etiâ ministrare Sacramenta; quare si in hoc notabiliter negligens fuerit, ita vt illud alicui neget, vel notabiliter differat cum periculo infirmi, peccet mortaliter, vt cum communi Suar. *disp. 44. sect. 2. n. 1.* & Nau. *cap. 25. n. 131.* Idem de Episcopo, deficiente tamen Parocho. Alij autem possunt obligari ex charitate, si adsit necessitas, absitq; Parochus, ideoque si sine magno incõmodo, vel difficultate id facere possunt, tenentur etiâ sub mortali. Fil. *sub. n. 97.* Tenetur etiâ ministrans esse rectè dispositus, id est in gratia, saltem per contritionè existimatâ, vt *sup. dictum est num. 4.* Quòd si excommunicatus, vel suspensus vitandus sit, debet committere alteri suas vices, vt dictum est *sup. n. 4.* si verò non est alius, probabile est tunc posse hoc Sacramentum ministrare. Filiuc. *sup.* etsi cum Suar. *loco cit. num. 6.* oppositum existimet probabilius, & benè quidem, si infirmus alia Sacramenta, maxime pœnitentiam, susceperit, secus si nullum Sacramentum præter hoc potest ei ministrari, vt dictum est *hoc dub. num. 4.* Debet etiam hoc Sacramentum ministrari rectè tantum disposito, & cum debitis cæremonijs.

9 Difficultas tamen est, an Parochus teneatur hoc Sacramentum ministrare cum periculo vitæ, vt tempore pestis. Negat Nauar. *cap. 24. num. 10.* & *cap. 25. num. 133.* alij absolutè affirmant. Tabierna verò, & Armilla afferunt teneri in casu, quo timetur æterna damnatio. Ego autem cum Suarez *sup. n. 20.* & Filiuc. *loco cit. num. 10.* censeo teneri administrare extremâ unctionem tempore pestis, si id potest facere sine morali periculo vitæ: si non potest, absolutè, non tenetur, quia non est Sacramentum necessitatis, & alioqui satis subuenitur necessitati per Sacramenta confessionis, & Eucharistiæ; tenetur tamen tentare omnia remedia conuenientia, vt illud ministret absque periculo vitæ.

10 Tenetur verò sub periculo vitæ confessionem ministrare, vt Filiuc. *sup. num. 99.* tenet cum Suarez *loco cit. num. 13.* & 15. vbi tenet, posse hunc excusari, si moraliter certus sit, infirmum non habere conscientiam peccati mortalis, & alioquin periculum vitæ esset magnum. Addit Filiuc. teneri etiam sub periculo vitæ Parochum ministrare Eucharistiâ, quia tenetur ad eam infirmus ex præcepto diuino, & est medium moraliter necessarium ad salutem. Sed de hoc dixi *sup. cap. ult. de pœnitent. dub. 1.* & in Decalogo *lib. 1. cap. 5. dub. 6.*

11 Queres tertio, an Sacerdos incurrat irregularitatem, si ægrotus moriatur, dum Sacerdos curat illum reuolui ad unctionem impendendam. Respondeo negatiuè: tum quia nullum est delictum: tum quia hæc irregularitas non est iure expressa, & mortis acceleratio est per accidens. Sotus 5. *de iust. quæst. 1. art. 9.* Posseuinus *cap. 9. num. 17.* & Bonacina *sup. num. 10.*

Dub. 4. Quodnam sit subiectum, aut suscipiens huius Sacramenti.

1 Dico primò, suscipiens hoc Sacramentum debet esse homo viuus, baptizatus, & ratione vtens: imprimis debet esse viuus, seu viator, nam homo mortuus non est capax Sacramenti. Quod si dubitatur an sit mortuus, dari debet sub conditione, saltem mente retenta, si mortuus, vt tenet communis apud Suar. *disp. 42. sect. 7. num. 2.* at vbi constiterit esse mortuum, debet desistere ab vnctionibus Sacerdos. Bonacin. cum alijs *tom. 1. disp. 7. q. vnica, punct. 5. num. 8.* Secundò, debet esse baptizatus, quia character baptismalis est necessarius ad omnia alia Sacramenta suscipienda, ideoque dicitur ianua omnium Sacramentorum: & est particularis etiam ratio, quia cum hoc Sacramentum sit consummationum poenitentiae, supponit vitam inchoatam in Baptismo. Dicitur tertiò, *ratione vtens*, quia infans, aut perpetuò amens non est capax huius Sacramenti, vt habet communis apud Suarez *supra num. 3.* & Bonac. *loco citat. num. 1. versic. Ratio verò Ratio est*, quia cum sit completiuum poenitentiae supponit eum, cui confertur, esse capace poenitentiae tentationum, & peccatorum actualiùs; quia in remedium horum institutum est; quod etià inuunt verba illa Iacob. 5. *Si in peccatis est, dimittentur ei.* & verba formæ, *quidquid peccasti, &c.* At infans, & perpetuò amens sunt incapaces supradictorum; ergo, &c. Dixi, *perpetuò amens*, nam si aliquando habuit vsum rationis, & peccare actualiter potuit, est capax huius Sacramenti, vt docet citati, & alij communiter. Quare poterit illis, tum etiam, & phreneticis ministrare, modò tamen illud ante amentiam, vel phrenesim petierint formaliter, aut saltem virtualiter, seu interpretatiuè, etiam si tempore amentiae, vel phrenesis contradicant, dummodo ab sit periculum irreuerentiae; modò etiam non constet ante amentiam, aut phrenesim fuisse in peccato notorio, & simul constet antea nullum signum dedisse doloris, nam sic est indispositus, consequenter indignus: at si id non constat, præsumentus est dignus, vt bene Nauarr. *cap. 12. num. 13.* & fere communis apud Suarez *sup. num. 6. & num. 8.* videndus Quòd si hic notorius peccator ante phrenesim dedit signa doloris, iam est capax huius Sacramenti, quia censetur dispositus. Censentur autem virtualiter, & interpretatiuè petere omnes, qui Christianè vixerint, vel qui dederunt signa contritionis, vel qui semel habuerunt intentionem recipiendi hoc Sacramentum, illamque non retractarunt, vel qui sunt dispositi ad recipiendum hoc Sacramentum; nam vt dictum est, quilibet censetur esse dispositus, nisi constet oppositum; quia nullus præsimitur malus, nisi probetur. Suarez *supra nu. 3.* Henriquez *lib. 1. cap. 22. num. 3. & lib. 3. cap. 12. num. 1.* Nauarr. *cap. 22. nu. 3.* & cum alijs Bonacin. *sup. num. 3.*

2 Dico secundò, præter prædicta, suscipiens hoc Sacramentum debet esse infirmus corpore, seu corporali infirmitate. Ita communis DD. Colligitur aertè Iacob. 5. *Infirmatur quis*; ergo nisi infirmetur, non erit capax huius Sacramenti, consequenter erit inualidum, si sano conferatur: & con-

firmatur ex Trident. *sess. 14. cap. 3.* Id etiam significat finis Sacramenti, qui est alleuatio infirmis; tum etiam ipsa forma, quæ est deprecatiua, vt ostendatur, suscipientem debere esse in aliqua necessitate corporis. Hinc est, non esse capacem huius Sacramenti, consequenter non posse ei validè conferri, eum, qui est in articulo, vel periculo mortis, nisi si alias sit infirmus corpore; talis censetur suspendendus, vel damnatus ad mortem, vel nauigaturus cum periculo, vel pugnaturus in bello, vel aggressurus periculoso iter Nauarr. *cap. 22. num. 15.* Syluest. *vnct. ext. quest. 5.* Bonacin. *supra num. 4. & 5.* & cum communi Suar. *disp. 42. sect. 1. num. 6.* Item, hoc Sacramentum nõ debet conferri omnibus infirmis, sed extremè tantum laborantibus, seu existentibus in eo statu infirmitatis, vt morale periculum sit mortis, & quidem si loquamur de necessitate præcepti, est certum ex Concil. Florent. diceat: hoc Sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet; si verò loquamur de necessitate Sacramenti, etsi probabilius videatur requiri eum statum infirmitatis; valde tamen probabile est, ad validitatem Sacramenti solum requiri, quòd homo reuera sit infirmus corpore, vt tenet Ledesma *de extrema vnct. cap. 6. conclus. 3. in sum.* nam ex Iacob. 5. solum videtur requiri infirmitas, *infirmatur quis*, idem etiam tenet Villalob. *1. part. tract. 10. diff. 4. num. 6.* videturque colligi ex Trident. *sess. 14. cap. 3. declaratur etiam hanc vnctionem esse infirmis adhibendam, illis verò præsertim qui tam periculose decumbunt, vt in exitu vitæ constituti videantur*; unde & Sacramentum excommunicatum nuncupatur. Vbi considerandum est illud, præsertim, quo verbo, quasi innuitur hoc Sacramentum collatum infirmo vere infirmo, & si non sit in extremo periculo, esse validum. Quidquid autem sit de eius validitate, certum tamen est, Sacerdotem conferentem illud infirmo non existenti in probabili periculo mortis, siue extremo, si hoc constat Sacerdoti, peccare grauiter, quia in re graui agit contra præceptum Ecclesiæ, & ponit se in periculo inualidè ministrandi, cum opposita opinio sit probabilior, & certior: secus autem si illi non constaret, imò bona fide existimat esse in probabili, & extremo periculo vitæ; quo in casu non solum licitè, sed etiam validè ministrare existimo, vt dicitur cum Villalobos *sup.* & tenet Suar. *loco cit. n. 6.* debet ergo prudens confessorius aduertere, quòd infirmus sit in periculo extremo vitæ; at quia hoc est difficile iudicatu, multum pendet ex arbitrio, & nõ consistit in indiuisibili, credendum nõ est, casu quòd hoc Sacramentum ministraretur aliquantulum citius, esse nullum, nam si grauis sit infirmitas, & periculosa, aditque bona fides Sacerdotis ministrantis, Sacramentum hoc suum operabitur effectum.

3 Non tamen est expectandum extremum vitæ periculum, aut tempus, quo infirmus sensu prorsus careat, aut quo omnino sit desperata eius salus, sed ministrandum esse hoc Sacramentum, si fieri potest, quando infirmus adhuc habet vsum rationis, vt se magis ad fructum Sacramenti recipiendum disponat, & sit capax alacritatis, quæ conferrì solet in hoc Sacramentum. Sotus *dist. 17. quest. 2. artic. 4.* Henriquez *lib. 3. cap. 11. num. 3.* Possesius *cap. 9. num. 5.* Coninch *disp. 19. dub. 9. num. 24.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. disp. 7. q. vnica. punct. 5. n. 7.*

4. Ex dictis sequitur primò, esse capaces huius Sacramenti vulneratos lethaliter, aut qui potauerunt venenù; aut qui peste percussi sunt, aut læsi morfu Viperarum, aut morbo rabido laborantes, Suarez *disp.* 42. *sect.* 2. Filiuc. *sup.* n. 105. & cum alijs Bonac. *sup.* n. 6. habet enim ij intra se causam proximam mortis, & sunt infirmi; reuera caueat tamen Sacerdos (vt aduertit Bonacina) ne rabidi hominis sputum, seu saliuam attingat; nam inficit attingentem. Item, potest dari senibus, qui in lecto senectute conficiuntur absque alia infirmitate; quia ipsa senectus est morbus naturaliter proueniens. Filiuc. *num.* 106. Bonacina *sup.* & alij. Mulieribus autem parturientibus communiter non est danda, nisi vitæ discrimen fundetur in aliqua actuali ægritudine, & infirmitate, vt quia iam cœpit habere acerbissimos dolores, ex quibus iudicio medicorum appareat probabile periculum mortis. Filiucius *num.* 105. Bonacina *num.* 4.

5. Sequitur secundò, non esse capaces huius Sacramenti pueros non habentes vsum rationis, quia non habent deuotionem, nec reliquias peccatorum, cum actualiter peccare non potuerunt. Si autem habeant vsum rationis sufficientem ad peccandum mortaliter, sunt capaces huius Sacramenti, quia peccare potuerunt, & habere reliquias peccatorum; & quia non requiritur tanta deuotio, & discretio, quanta in Eucharistia recipienda. Non tamen tenetur Parochi in Diœcesi Valentina ministrare extremam Vnctionem pueris, antequam suscipiant Eucharistiam, vt habetur in Rituali Valentino. Debet autem ministrari adultis, etiam recentibus baptizatis, quia adhuc manent peccatorum reliquias, & potentia indigent confortatione contra dæmonis astutias. Led. *in sum.* *cap.* 6. *de extrem. Vnct.* *concl.* 6. & 7. videndus Hæriq. *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 3. & cum alijs Bonac. *tom.* 1. *disp.* 7. *quæst.* vnic. *punct.* 5. 14.

6. Sequitur tertio, adultum infirmum, qui nunquam actualiter peccauit (si fortè detur casus, vt aliquis nunquam actualiter peccauerit) esse capaces huius Sacramenti, vt docent Hæriq. *lib.* 3. *c.* 8. *n.* 4. & 6. 11. *n.* 8. Suarez *sup.* *nu.* 8. Coninch *disp.* 19. *dub.* 7. *n.* 25. Filiuc. *tom.* 1. *tract.* 3. *c.* 5. *num.* 108. & cum alijs Bonac. *sup.* *n.* 13. ij enim docent, non esse necessarium, vt actualiter peccauerit, sed quòd peccare potuerit. Ratio autè est, quia peccatù actuale non est materia proxima, vel remota huius Sacramenti; ergo quamuis non præcesserit, poterunt omnia Ecclésiastica Sacramenta adhereri, consequenter conferret suum effectum: sic qui ex priuilegio nullum peccatum commississet, esset etiam huius Sacramenti capax: & potest confirmari, quia ij sunt capaces effectus principalis huius Sacramenti, qui est confortatio contra mortem, & augmentum gratiæ. Non obstant illa verba formæ, *quidquid peccasti*, nam intelligenda sunt conditionaliter, videlicet, *si peccasti* aut, *quidquid*, peccare potuisti, vt indicant illa verba Iacobi 5. *Si in peccatis fueris, remittentur ei.* & docent DD. huius sententiæ.

7. Hinc fit esse valde probabile B. V. Mariam recepisse hoc Sacramentum, vt docent Suarez *tom.* 1. *disp.* 16. *sect.* 3. & loco supra citat. *nu.* 8. & 11. Hæriq. *cap.* 11. *cit.* *num.* 7. & 8. & Filiuc. *supra* 108. *in fin.* nam ex vi sui originis fuit capax, etiam si non fuerit ex priuilegio, ideoque fuit capax gratiæ expulsiuæ peccati, & auxiliij confortantis com-

tra reliquias; vnde etiam illi applicari poterat forma, *indulgeat tibi, &c.* hoc sensu, conferat tibi gratiam expulsiuam omnis culpæ, si adesset, & confortantem contra reliquias: utilis etiam ei esse poterat vnctio contra natium corporis debilitatem, & contra tædium, mœroremque animi ex morbo, aut senio proueniens. A fortiori dici potest fuisse collatam Apostolis ob eandem rationem, vide Hæriq. *loco cit.* Quænam partes infirmi vngenda sint: dixi *dub.* 2.

8. Quæres primò, an hoc Sacramentum cad. t sub præcepto, ita vt peccet mortaliter egrotus illud nõ recipiens. Respondeo, nullum extare de hoc Sacramentum suscipiendo præceptum; quia nec in læra Scriptura, nec in iure, aut Concilijs reperitur, ideoque non peccat mortaliter ille, qui tantummodo ex negligentia omittit illud suscipere, nisi adsit scandalum (quod vix inter Christianos vitari potest, nolendo Sacramentum tam utile in tali statu) aut nisi adsit contemptus, nolendo suscipere Sacramentum; quod etiã homines viles, & abiecti suscipiunt; in his ergo casibus patet illum peccare mortaliter. Suarez *disp.* 44. *sect.* 1. Henriquez *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 3. Coninch *disp.* 19. *dub.* 10. *num.* 30. S. Thom. *in 4. disp.* 13. *artic.* 3. *quæst.* 3. Sotus *ibi quæst.* 1. *artic.* 1. Nauarr. *cap.* 22. *n.* 16. & communiter Doctores.

9. Quæres secundò, quænam dispositio requiratur in suscipiente hoc Sacramentum. Respondeo, recipientem hoc Sacramentum debere habere intentionem saltem virtualem, & interpretatiuam illud suscipiendi, modo dicto *num.* 1. Secundò, si sit in peccato mortali, non teneri, per se loquendo, confiteri; quia non extat de hoc præceptum, sufficitque, vt habeat contritionem saltem existimatam, quò in casu Sacramentum hoc facit de attrito contritum, vt *dub.* *seq.* Dixi, *per se loquendo*, nam per accidens tenetur hic ad confessionem, si est possibilis, nam qui recipit hoc Sacramentum, debet esse morti proximus; at præceptum confessionis obligat eo tempore, posito peccato mortali; ideo ratione status præmittenda est confessio, si potest; quod si non potest, tunc cum attritione, existimata tamè cõtritione, sumi potest, suumque præstabit effectum. Quòd si non habet conscientiam peccati mortalis, nõ requiritur confessio; nã sublato peccato mortali confessio non obligat, vt dixi *sup.* *lib.* 5. *cap.* 2. *dub.* 3. & *cap.* 2. *dub.* 1. ita Filiuc. *tom.* 1. *tract.* 3. *num.* 132. 133. & communiter DD.

10. Quæres tertio, an necessariò suscipienda sit prius Eucharistia, quàm extrema vnctio. Respondeo negatiue, quia nullum extat de hoc præceptum: tũ quia infirmus potest se per cõtritionem disponere, vt dictum est: tum quia aliquando fieri potest, vt quis recipere possit extremam vnctionem, non verò poenitentiam, nec Eucharistiam, vt quando aliquis patitur vomitum, aut ita repente morbo prouenitur, vt non dederit signa contritionis: per se tamen, & ordinariè seruanda est praxis communis, vsus, & consuetudo, ita vt recipiatur prius Sacramentum poenitentia, & Eucharistia; vnde quando infirmus ita morbo prouenitur, vt non superfit tempus ad suscipiendam poenitentiam, Eucharistiam, & extremam vnctionem, curandum est, vt recipiat poenitentiam, & postea Eucharistiam, si possit, & demum extremam vnctionem; nam præ-

ceptum suscipiendi Eucharistiam, & Pœnitentiam obligat in articulo mortis, vt dictum est, non vero extrema vñctio; danda ergo est vñctio perse loquendo post viaticum; quoties illud suscipere potest infirmus, & post absolutionem sacramentalem. Henriquez lib. 3. cap. 10. ad finem, Suarez disp. 44. sect. 1. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 7. q. vnica punct. 5. num. 15.

11 Nota, hoc Sacramentum ministrari non potest tempore interdicti; quia non est de necessitate salutis, at si aliud non est possibile, probabile est licere, quia tunc videtur habere vicem confessionis, ita Palud. apud Ledesman in sum. cap. 9. de extrema Vñctione, conclus. 4. ad fin. vbi existimat, hoc non esse improbable. Quid autem disponat Bulla Cruciatæ circa hoc Sacramentum tempore interdicti, dixi in eius expositione, lib. 1. §. 3. dub. 2.

Dub. 5. Quisnam sit effectus extreme Vñctionis, & de eius ritu.

1 Dico primò, hoc Sacramentum causat gratiam in suscipiente bene disposito: hæc conclusio est de fide, vt probaui lib. 1. cap. 4. dub. 1. de omnibus Sacramentis; at hic effectus est communis cum omnibus alijs Sacramentis nouæ legis, proinde videndum est, quisnam sit proprius effectus huius Sacramenti.

2 Dico secundò, proprius, & præcipuus effectus extreme Vñctionis est gratia habitualis, seu iustificans, prout sanans animam à reliquijs peccatorum, & tollens imbecillitatem potentiarum ad bonum, & inclinationem ad malum, confortans spem, & animæ potentias in illo statu ad oppugnandum demonem. Ita Doctores citandi, & colligitur ex Trident. sess. 14. de extrema Vñctione, ibi: *Christus Dominus extreme Vñctionis Sacramento tanquam in missis quodam presidio munivit: nam, &c.* Et apertius, capit. 2. ibi: *Res etenim hæc gratia est Spiritus sancti, cuius vñctio delicta, si qua sunt adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & agroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo diuina misericordia spem excitando, qua infirmus subleuatus, & morbi incommoda, & labores lenius fert, & tentationibus demonis calcaneo insidiantibus facilius resistit, & salutem corporis interdum, vbi salutem animam expedit, consequitur.* Et potest probari hac ratione; quia ad tollendum peccatum originale institutus est Baptismus: ad mortale pœnitentia; ergo ad tollendum peccati reliquias, ac infirmitatem ex peccato, debuit dari aliud Sacramentum; hoc autem præstat extrema Vñctio; ergo, &c. Vt autem vno verbo complectar effectum huius Sacramenti, dico esse potissimum, & proprium eius effectum corroborationem infirmi contra omnia mala, quæ mortis tempore occurrere solent; etenim specialis gratia huius Sacramenti posita est in conferendis auxilijs accomodatissimis ad suprascriptum finem consequendum. Filiuc. tom. 1. tra. 1. cap. 5. num. 121. ex D. Tho. distinct. 23. quest. 1. artic. 2. quest. 1. & 2. vide Coninch disp. 19. dub. 5. Henric. lib. 3. cap. 9. & Bonaciam tom. 1. disp. 7. quest. vnica punct. 7. num. 1.

3 Difficultas tamen est apud Doctores, quid intelligatur per reliquias peccatorum. Varijs omis- sis, ego cum Bellarmino vbi de extrema Vñctione, cap. 8. & Filiucio supra num. 118. & 119. per reliquias peccatorum intelligo primò peccata mortalia, vel venialia, non absolute sumpta, quia sic pertinent ad pœnitentiam, sed quæ interdum relinquuntur post alia Sacramenta, vel quæ sunt post illa; & non aduertuntur, & ideo non possunt manifestari per confessionem, vel quia non sunt remissa per præcedentia Sacramenta male suscepta, sed hoc ignorat infirmus. Omnia hæc colliguntur, tum ex verbis Iacobi 5. *Si in peccatis fuerit, remittentur ei.* tum ex Florentin. cum dicit, effectum esse animi sanctificationem, & Trid. sess. 14. c. 2. ibi: *Si qua delicta adhuc sunt expianda, absterget.* Denique aduertè indicat forma Sacramenti huius, *quidquid deliquisti per visum, &c.* etenim licet alia Sacramenta id efficere possint, tamen hoc Sacramentum per se, & propriè hoc præstat, eo quòd ad hoc peculiariter in fine vite sit institutum. Secundo, potest intelligi debilitas corporis, & agitudine animi in infirmitate, seu reditu, & moror animæ ex peccato. Ita citati. Ratio est, quia hæc nascitur ex peccato originali, consequenter coniungitur cum aliquo effectu peccati, scilicet cum morbo, & agitudine corporis, ideoque rectè reliquias dicuntur, sunt enim pœnalitates peccati quædam; atque corroboratio facta per hoc Sacramentum præcipue erit contra tria mala. Primò, contra desperationem largiendo fiduciam de diuina misericordia. Secundò, contra demonis tentationes eo maximè tempore tribuendo vim ad resistendum. Tertiò, contra morbi incommoda, impartiendo patientiam, & tolerantiam omnium malorum: quæ omnia colliguntur ex Trid. loco cit. in initio doctrinæ de hoc Sacramento, & c. 2. cit. & ex Iacob. 5. ibi: *Saluabit infirmum, & alleviat, &c.* id est, non adeò deprimitur viribus corporis, vt à tentationibus superetur. vide Filiuc. loco cit. n. 220. & 222. Hinc fit, hoc Sacramentum disponere animam ad introitum gloriæ: primò, ex perfecta animi sanctificatione, quæ præter gratiâ sanctificantem, dicit etiam exclusionem omnis mali prouenientis ex peccato. Secundò, ex perseverantia in huiusmodi bono vsque ad mortem, quòd consequitur anima per auxilia supra dicta. Quatuor autè operatur per huiusmodi dispositionem extrema Vñctio: primò tollit omnia peccata, si quæ inueniat nõ dum remissa, modo suprascripto: secundò, tollit pœnas temporales peccati debitas iuxta dispositionem recipientis: tertiò, dat robur contra reliquias peccatorum, fomitem videlicet, & prauos habitus corporis, & animæ debilitationem ortam ex peccato originali: quartò potest aliquando facere hominem ex attrito contritum, idque ex speciali institutione, vt pluribus Suar. disp. 41. sect. 1. n. 10.

4 Ex dictis colligitur, per reliquias peccatorum non intelligi peccata venialia, vt existimant Durad. Gabriel. & alij, apud Suarez sup. num. 3. quia hæc sine Sacramento deleri possunt, nec vllum Sacramentum institutum est ob sola venialia: & confirmatur, quia illa verba, *quidquid peccasti*, non sunt restringenda ad venialia, imò ait Bellarm. dist. 2. non esset tutum hoc dicere. Item, nec intelligitur pronitas ad malum, vel reatus pœnæ temporalis: non primò, quia de habitu, & procliuitate non possunt

possunt intelligi, illa verba, *si in peccatis fuerit*, nã pronitas, & habitus non sunt peccata. Nec secundum, quia ad tollendam pœnam temporalem, nullum Sacramentum est per se institutum, nec fuit necessarium; quia ad talem effectum non requiritur gratiæ impressio. Filiuc, *sup. num. 118.* Aduerte tamen nos non negare, hoc Sacramentum non remittere peccata venialia, & pœnas temporales iuxta eius dispositionem, hoc enim admittimus; quod negamus ergo est, hoc non esse proprium huius Sacramenti effectum, sed communem cum alijs, de quo Suarez *sup. n. 7.*

5 Sed quæres primò, quo tempore hoc Sacramentum conferat prædictos effectus. Respondeo, et si non sit improbable, dari effectum partialem in singulis vñctionibus, vt existimant Adrian. Medin. & Ledesm. apud Suar. *disp. 41. sect. 2. num. 6.* & apud Henriq. *lib. 3. cap. 12. num. 3.* Probabilius tamen est, dari huiusmodi effectus, quando perficitur vltima, & quinta vñctio essentialis quinque sensu, vt docet S. Thom. *in 4. dist. 23. q. 2. art. 2. q. 1. ad 3.* Sotus *q. 1. art. 1.* Ledesm. *in sum. cap. 1. de Extr. vñct.* Henriq. *loco cit.* Suar. *sup. n. 13.* Villalob. *tom. 1. tract. 10. diff. 3.* Filiuc. *com. 1. tract. 3. cap. 5. n. 126.* & Bonac. *tom. 1. disp. 7. q. vñct. punct. 6. n. 2.* Ratio est, quia omnia Sacramenta, quæ in vñctio consistunt, vnicam gratiam conferunt in eo momento, quod Sacramentum, eiusque significatio cõpletur, ergo idem in hoc dicendum erit, nam significatio non completur, nisi in vltima, seu quinta vñctione sensuum; ergo, &c. aliter enim sequeretur, peccatum vnus sensus posse remitti sine peccato alterius sensus, consequenter vnum peccatum absolute posse remitti sine alio; quod fieri non posse dixi *lib. 5. c. 3. dub. 2. n. 16.* ita etiam cum alijs Bonac. Secus autem dicendum est in Eucharistia, & Ordine; nam in Eucharistia vtraque forma est perfecta essentialiter ex se, & independens ab alia, ideo vnæque operatur suum effectum, & in ordine datur speciale munus singulis ordinibus, quod sine alijs potest exerceri; at affectus Extremæ vñctionis ita est connexus, vt non possit conuenienter dari per partes, nam remissio peccatorum mortalium, si quæ essent, debet dari tota simul.

6 Dico secundò, effectus secundarius, & minus præcipuus huius Sacramenti est sanitas corporis & alleuiatio infirmi, non tamen semper, sed vt expedierit saluti animæ, Suar. *disp. 41. sect. 4. num. 1.* & communiter DD. & quidem ex vi illius conferri aliquando sanitatem corporis, est de fide ex Florentin. & Trid. *vbi sup.* & fundatur in verbis Iacobi 5. *Oratio si lei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus,* quod etiam intelligitur de salute corpo-

ris, vt communis apud Suar. *loco cit.* Dixi, non semper, quia promissio huius effectus debet intelligi conditionate, videlicet, si ita animæ saluti expedierit, vt explicat Trid. *sess. 14. cap. 2.* nam salus corporis non est bonum per se necessarium homini; quare satis est salutem corporis esse aliquando vtilem animæ, ad hoc vt possit esse effectus huius Sacramenti, vt pluribus Suar. *loco cit.*

7 Nota in hoc Sacramento, Sacramentum tantum esse materiam, & formam; quia significant gratiam, & non significantur per aliud. Rem Sacramenti tantum esse gratiam; quia significatur per materiam, & formam, & non significat. Rem, & Sacramentum simul, esse quandam interiorem deuotionem, & animæ lætitiã ab hoc Sacramento causatam, & significantem gratiam. Vide Ledesm. *cap. 4. de Extremæ vñct. in sum.*

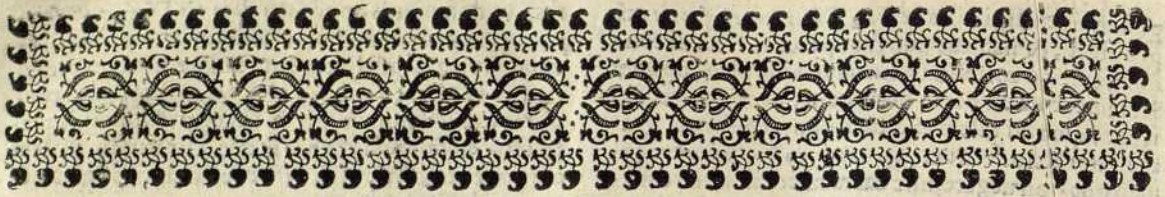
8 Quæres secundò, an hoc Sacramentum iterari possit. Respondeo absolute iterari posse, vt docet S. Thom. 3. *part. quæst. 32.* Suar. *disp. 4. sect. 4.* & communiter DD. quia non imprimit characterem, sicut imprimunt Baptismus, Confirmatio, & Ordo. In eadem tamen infirmitate iterari non potest, quia semel suscepta hæc medicina sufficiens est, ad conferendum effectum, quo infirmus indiget, idque confirmat vsus communis. At si status infirmitatis mutatur, v. g. si infirmus euadat periculum mortis, & per mensem conualuit à mortis periculo, poterit, si in periculum mortis iterum incidat, suscipere iterum hoc Sacramentum; quia nihil obstat quin iterari possit, cum Sacramentum hoc sit iterabile, & subiectum tale sit illius capax, S. Thom. *in 4. dist. 18. q. 1. artic. 3. quæst. 2. ad 4.* Sylu. *verb. Extremæ vñctio, num. 4.* Henriq. *lib. 3. cap. 19. num. 4.* Coninch *disp. 19. dub. 8.* Posseuin. *cap. 9. num. 18.* Bonacin. *com. 1. disp. 7. q. vñct. punct. 6. num. 4.* & alij communiter.

9 Quæres tertio, quinam ritus sint obseruandi in ministratiõne huius Sacramenti. Respondeo, in hoc standum esse Rituali, consuetudini, & legibus Episcoporum: vnde peccat ministrans (modò periculum non sit in mora) si omittit orationes ibi præscriptas, quia agit contra præceptum, quod peccatum videtur mortale; nam materia censetur grauis. Non tamen opusest, vt Patochus ministras adhibeat ministrum respondentem, nisi aliud receptum alicubi sit per decreta Episcoporum, vel Sedis Apostolicæ, Posseuin. *cap. 9. num. 11.* Bonac. *sup. num. 5.* & alij, vbi n. 9. tenet, & bene, non licere hoc Sacramentum ministrare in necessitate sine vñctibus ab Ecclesia præscriptis, sicut diximus de sacra Eucharistia.

(***)

LIBER SEXTVS

DE SACRAMENTO

ORDINIS.

CAPVT VNICVM.

De Ordine.

Dub. 1. Quid sit Sacramentum Ordinis.

NOTA, quoad presens attinet, Ordinem sumi tribus modis. Primò, pro respectu inter aliquas res, quarum vna est prior, altera posterior; vel natura, vt causa, & effectus, vel effectus, vt pater filio, arbor fructibus; vel loco, vt calum igne, ignis aere; vel dignitate, vt Ordo Senatorius Equestri, Equestres plebeio; vel superioritate, vt inter nouè ordines Angelorum; in qua significatione ordo describitur à D. Aug. 19. de ciuit. c. 11. dispositio parium, & imparium rerum tribuens sua loca vnicuique, sic in vniuerso inferiora subsunt caelestibus, & inter homines alij alijs, tunc in Republica ciuili, vt milites Duci, subditi Regi; tum Ecclesiastica, vt Clerici inferiores Presbyteris, Presbyteri Episcopis, Episcopi Summo Pontifici Christi Vicario. Secundo, sumitur Ordo per antonomasiam pro varijs Religionibus; quo pacto vulgò dicitur Ordo S. Dominici, S. Francisci, &c. omnes enim sub vna Christiana Religione continentur, & inspirantur à Deo pijs hominibus. Tertiò, sumitur pro signo, seu caremonia externa, qua confertur homini gradus dignitatis, & officium in Ecclesia Christi: in qua significatione sumitur in hac materia.

2. Suppono tanquam certum, & de fide, dari in Ecclesia Sacramentum Ordinis, vt dixi lib. 1. vbi de Sacram. in genere c. 1. dub. 1. n. 1. De hoc Sacrameto expresse definitum est in Florent. in instruct. Arm. & Trid. sess. 22. Can. 2. & docent DD. cõmuniter, & constabit infra, vbi de singulis Ordinibus agemus.

3. Suppono secundo, hoc Sacramentum esse vnũ ex septem Sacramentis nouæ legis institutũ à Christo: patet primò, quia, vt dixi loco cit. omnia Sacramenta nouæ legis sunt instituta à Christo Domino; tum quia ita definitum est à Trident. sess. 7. Can. 1. sess. 22. cap. 1. cõp. 2. cõp. Can. 1. 2. cõp. 3. vbi agit de hoc Sacramento, & habet perpetua Ecclesie traditio, & communis consensus Catholicorum; fuit autem institutum hoc Sacramentũ à Christo Domi-

no in nocte Coenæ, vt habetur in Trident. sess. 22. cap. 1. cõp. Can. 2. & docent S. Thom. quest. 34. addit. artic. 4. quem sequuntur omnes Theologi apud Henriquez lib. 10. cap. 2. & Bonacin. 1. tom. disp. 8. punct. 1. num. 2. idque colligunt ex Luc. 12. ibi: Hoc facite in meam commemorationem. Quorum verborum hic est sensus, ex D. Thom. & alijs: quemadmodum, ego, & confecro Eucharistiam, & illam offero; ita & vos accipite potestatem consecrandi Eucharistiam, & offerendi illam in sacrificio Missæ. Ratio esse potest, quia constat Christum Sacramentum instituisse; at nõ apparet commodior locus institutionis, quàm in vltima Coena, cũ & ipsam Eucharistiam instituit, & dedit potestatem illam cõsecrandi; ergo. Et quamuis illis verbis videatur tantummodo institutus Ordo sacerdotalis, dicendũ nihilominus omnes Ordines tunc fuisse institutos: tũ ob rationem dictam: tum quia Ordo sacerdotalis continet eminenter alios ordines inferiores, qui ordinantur ad Ordinẽ sacerdotalem, illique inferuiunt. Henriquez sup. cap. 3. num. 6. Bonacin loco cit. num. 7. & alij cõmuniter. Contulit enim Christus per potestatem excellentiæ Apostolis omnes Ordines simul nam sub principali, quod est sacerdotium, ceteri omnes comprehenduntur, qui participant licet imperfectè potestatem aliquam circa corpus Christi ministrandum, & inferuiendum Sacerdoti, vt pluribus Henriq. sup. cap. 3. num. 1. & cum eo Filiuc. tract. o. c. 1. n. 3. & cõmuniter DD.

4. Dico primò, Ordo est, Sacramentum quo spiritualis potestas traditur circa Eucharistiam in sacrificio Missæ, ita colligitur ex D. Thom. quest. 34. add. artic. 2. & alijs DD. quos refert, ac sequitur Henriq. de ordine cap. 1. Primò, dicitur, Sacramentum, per quod conuenit cum alijs Sacramentis, nam est signum sensibile, &c. quod est impositio manuum, & sensibilis verborum prolatio, Act. 6. 12. & 14. Cauat etiam gratiam, vt infra, & 1. Timoth. 4. Noli negligere gratiam, &c. & 2. Timoth. 1. Admoneo, vt resuscites gratiam. Secundo, dicitur, quo traditur potestas, &c. quod significatur per formam,

4. formā, quæ solet proferri, accipe potestatem. Tertio dicitur, circa Eucharistiam, quod debet intelligi immediate, ut Ordo sacerdotalis, vel immediate, ut alij Ordines, nam illorum ministeria ordinantur ad Eucharistiam tanquam ad finem, ut ex dicendis de singulari constabit. Filiuc. tom. 1. tract. 9. cap. 1. num. 1. & Bonac. disp. 8. quest. vnic. punct. 1. n. 1. Solet etiam definiri: Signaculum quoddam, quo spiritualis potestas traditur ordinato, ex Magistro in 4. disp. 24. Dicitur autem hoc Sacramentum Ordo, quia per illud aliquis constituitur in quodam gradu, ac ordine certo Ecclesiastica dignitatis.

5. Dico secundò, Ordines sunt septem, Ostiarius, Lectoratus, Exorcista, Acolytatus, Subdiaconatus, & Presbyteratus. Ita habetur in Florentin. in decret. Eugen. & in Trident. sess. 23. cap. 2. & confirmatur Ecclesie usu, quest. 37. add. artic. 2. quem sequitur communiter Theologi, ut videre poteris apud Vazquez 3. part. tom. 13. disp. 236. Henriquez lib. 10. cap. 2. Coninch tom. 2. disp. 20. dub. 2. & Bonac. sup. num. 2. Colligitur autem hic numerus ex actibus, quos singuli habent circa Eucharistiam, ad quam ordinantur, & circa quam conferunt aliquam potentiam; nam quidam versantur circa ipsam Eucharistiam, vel consecrando, ut Sacerdotes; vel immediate ministrando, ut Diaconi, ut ordinando materiā in vasis, ut Subdiaconi; vel eā preparando, & presentando Subdiacono, ut Acolyti; alij verò versantur circa recipientes illam, vel arcendo infideles, ut Ostiarii, vel inseruendo, ut Lectores, vel liberando oppressos à dæmone, ut Exorcista.

6. Dico tertio, Episcopatus non est Ordo distinctus à sacerdotio, ita S. Thom. quest. 40. add. artic. 5. Henric. cum alijs lib. 10. cap. 2. Filiucius supra, num. 12 & Bonac. loco citat. num. 3. contra Coninch. disp. 20. dub. 2. num. 2. Valen. Bellarm. Medin. & Vazquez apud Bonacin. oppositum non improbabiler assentes. Aduerte tamen nos non negare Episcopatum non esse Ordinem; est etenim, nam continet specialem potestatem ad conferendam Confirmationem, & Ordinem, & ad alia munera Episcopalia obeunda; quod ergo diximus est, non esse distinctum Ordinem a sacerdotio, sed contineri sub sacerdotio, est enim perfectum sacerdotium; quod probatur, quia Ordines distinguuntur per diuersam habitudinem, quam habent ad Eucharistiam, ut infra; at Episcopatus non habet circa illam maiorem potestatem, quam habet simplex Sacerdos, sed tantum potest conferre Confirmationem, & Ordinem, quæ potestas non pertinet ad Eucharistiam. Quod si dicas cap. Accernimus, dist. 28. & in Trident. sess. 23. cap. 8. dici, Episcopatum esse sacrum Ordinem, sicut est Ordo Presbyterorum, Diaconorum, admitto quidem dici sacrum Ordinem, sed non numerari tanquam distinctum, quia non habet actum distinctum circa Eucharistiam, proinde est idem cum sacerdotio, hoc est Ordo, & character sacerdotalis, prout extenditur ad munera Episcopalia. Hinc fit, non posse validè conferri alicui non Sacerdoti, aut infanti, nam Episcopatus non est Ordo distinctus ab ordine sacerdotali, sed illum supponit, & extendit: aliter enim Ordines essent plusquam septem. Syluest. verb. Ordo, num. 1. Henriquez lib. 10. cap. 18. & cum alijs Bonac. supra num. 4. qui num. 5. cum Soto in 4. disp. 24. quest. 2. artic. 4. conclus. 2. conse-

quenter, & ob rationem dictam dicit Archiepiscopatum, & Papatum non esse propriè Ordines distinctos ab Ordine sacerdotali.

7. Dico quarto, prima tonsura non est Ordo. S. Thom. 3. part. quest. 40. add. artic. 2. Syluest. Ordo 1. §. 1. Nauarr. cap. 22. num. 17. Henric. lib. 10. cap. 3. num. 6. & communiter Theologi contra quosdam Canonistas. Ratio est, quia licet tonsuratus habeat ex deputatione, & priuilegio Ecclesie gradum quendam inter Clericos, & sit capax iurisdictionis Ecclesie, & Beneficiorum, ut docent citati, tamen huiusmodi priuilegium non pertinet ad vllam rationem, aut partem Sacramenti, nec habet illud officium adnexum circa ministerium altaris, sed tantum est quid præambulum, & præparatio quadam, seu dispositio ad Ordines, sicut catechismus ad Baptismum, & nouitiatus ad professionem. Filiuc. tom. 1. tract. 9. §. 1. num. 13. & cum alijs Bonac. tom. 1. disp. 8. q. vnic. punct. 1. num. 6.

8. Ex his inferitur propriè, & strictè loquendo, Ordines tantum esse septem cõnumeratos in secunda conclusione; impropiè verò, & lata significatione, prout Ordo est nomen officij, & dignitatis, esse nouem, videlicet illi septem propriè dicti, & large alij duo, nimirum Episcopatus, & prima tonsura, Villalob. videndus tom. 1. tract. 11. diff. 2. n. 4.

9. Colligitur secundo, Psalmodium non esse distinctum ordinem, sed reduci ad lectoratum. Filiuc. supra num. 14. Ratio est, quia respectu officij Ecclesiastici nihil interest, vtrum canendo, vel simpliciter pronuntiando dicatur ea, quæ ex Scripturis in Ecclesia legi debent: & confirmatur, quia Psalmodia olim dabantur etiā non tonsuratis, qui in choro canerent. cap. Psalmista, dist. 23. gloss. cap. Clericus, verb. Psalmista dist. 21.

10. Quæres primò, an omnes septem Ordines sint Sacramentum. Dur. in 4. dist. 24. quest. 2. asserit solum sacerdotium esse Sacramentum. Nauarr. cap. 22. num. 8. Sotus in 4. dist. 24. quest. 1. art. 4. Vazquez disp. 237. cap. 2. existimant Ordines maiores, videlicet Sacerdotium, Diaconatum, & Subdiaconatum esse Sacramenta; minores verò, ut sunt alij quatuor, tantum esse Sacramentalia; verior tamen sententia est, omnes septem esse Sacramentum. Ita S. Thom. 3. part. quest. 22. artic. 2. Bonacin. in 4. dist. 24. artic. 2. Bellarm. tom. 3. lib. de Sacram. Ordinis, cap. 6. 7. & 8. Ledesm. in sum. cap. 1. de hoc Sacramento, post 3. conclus. Villalob. sup. diff. 3. Filiuc. loco cit. num. 23. & cum alijs Bonacina supra punct. 2. num. 2. versic. Tertia sententia. Colligitur aperte hæc sententia ex Florentin. quod postquam dixit Ordinem esse Sacramentum, statim subdit, materiam esse rem, quæ traditur ab Episcopo, & formam esse verba, hocque non solum applicat tribus Ordinibus maioribus, sed etiam minoribus; si ergo Ordines maiores sunt Sacramenta, in quibus reperitur materia, & forma; cur ergo non erunt etiam Sacramenta minores, cum in ipsis reperitur materia, & forma; & ex Trid. sess. 23. cap. 3. quod postquam recensuit nomina singulorum Ordinum, absolute dicit, Ordinem esse Sacramentum, & Canon. 2. ita habetur: Si quis dixerit præter sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines, per quos velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendat, anathema sit. Cum ergo Trident. absolute dicat Ordinem esse Sacramentum, necesse est, ut hoc verificetur.

vetur non solum de Ordine Sacerdotali, sed etiam de alijs sex, cum verè sint Ordines, ut supra, probatum est: & quidem loquendo in particulari, conveniunt omnes, sacerdotium esse Sacramentum, & omnium Ordinum præstantissimum, patet ex Cõcilijs citat. Et quia est cæremonia sacra externa, que habet adnexã promissionem gratiæ, ex 1. Timoth. 4. & 2. Timoth. 2. idem existimant admodũ probabiliter dicendum de Episcopatu. Bellarmin. *lib. de Ordine cap. 5.* & Filiuc. *sup. num. 24.* idque cõfirmant ex locis citat. D. Pauli, & quia est cæremonia sacra, at iam diximus esse probabilius, nõ esse Ordinem distinctum à sacerdotio, consequenter nec esse distinctum Sacramentum, aliàs essent octo Ordinum Sacramenta. Item, Diaconatum esse Sacramentum, est communior sententia Theologorũ, & communis sensus Ecclesiæ, & colligitur 1. Timoth. 3. ad Titum 1. Philip. 1. vbi coniunguntur Diaconi cum Presbyteris. Item, quia ordinantur per manum impositionem, sicut Episcopi. Item, Subdiaconatum esse Sacramentum, est communis sententia Theologorum, ex Bellarm. *cap. 7.* tum quia imprimit characterem, cum sit initerabilis, tum quia habet adnexum votum castitatis. Denique Ordines minores esse Sacramentum, est communior sententia Doctorum ex Bellarmin. *cap. 8.* & ratio est, quia non iterantur, & per eos constituitur ordinatus in certo gradu Ecclesiæ circa ministerium Eucharistiæ. Filiuc. videndus 1. *tom. tract. 9. cap. 1. quæst. 11.* Concludendum igitur est, non solum sacerdotium, sed etiam alios sex ordines esse Sacramentum, cum in omnibus detur specialis potestas spiritualis, ad aliquem actum ordinata, & vnusquisque sit signum sensibile gratiæ. Vide S. Thom. 3. *part. quæst. 37. add. artic. 3.*

11 Dico quintò, etsi vnumquodque ex septem Ordinibus sit essentialiter Sacramentum distinctum specie infima, seu atoma ab alio, quia habent singuli distinctam materiam, & formam, ut dicitur, omnes tamen rectè dicuntur vnum Sacramentũ Ordinis; nam quamvis specie infima differant, sunt tamen vnum vnitate speciei interiectæ, seu genere subalterno; omnes enim comprehenduntur sub vnitate generica ordinis, quia omnes ordinantur ad vnum finem, qui est digne offerre sacrificium Missæ, aut ministrare in eo ad altare, Filiuc. *supra num. 15. Ledesma in sum. bap. 1. de Ordine, & alij.*

12 Ex his colligitur primò, cum omnes septem Ordines verè sint Sacramentum, vnumquodque eorũ verè esse Ordinem sacrum: attamen tres priores, videlicet Sacerdotium, Diaconatus, & Subdiaconatus, qui dicuntur maiores, vocantur communiter sacri, non quia quatuor reliqui, qui dicuntur minores, non sint etiam sacri, sed quia maiores ordines habent adnexum votum castitatis, propter quod homo dicatur, & consecratur Deo magis peculiari quadam ratione, quàm sacratur per Ordines minores, & quia maiores magis proprius accedunt ad Eucharistiam, quæ maximum, & augustissimum Sacramentum appellatur. Ita Bonac. *sup. punct. 2. n. 2. ad fin.* & communiter DD.

13 Colligitur secundò, suscipientem quemlibet ex septem Ordinibus cum conscientia peccati mortalis, peccare mortaliter, quia ponit obicẽ gratiæ sacramentali, cũ vnusquisque Ordo sit Sacramentum, ut dictum est; non tamen tenetur confi-

teri, sed sufficit contritio saltem existimata, Exerere autem actus maiorum etiam Ordinum, excepto sacerdotio, non videtur peccatum mortale, ut dixi *lib. 1. c. 5. dub. 3. & 4.* & docent Sotus *in 4. dist. 24. quæst. 15. artic. 4.* Henric. *lib. 10. cap. 13.* & Bonac. *supra.*

14 Quæres secundò, an Ordo cadat sub præcepto, seu an detur præceptum de Ordine suscipiendo. Respondeo in particulari, non dari præceptum ut hic, aut ille Ordinem suscipiat, nullibi enim extat, ut testantur communiter DD. respectu autẽ totius communitatis, seu Prælatorum Ecclesiæ datur præceptum, ut colligitur ex cap. *consuluit dist. 74.* Hinc est, ut teneatur Prælatus ex officio, opportuno anni tempore conferre Ordines, ut sit sufficiens ministrorum copia, per quos fideles possint implere præcepta de Sacramentis suscipiendis. Quare poterit dici hoc Sacramentum ex consequenti necessarium; nam Christus dixit se fore nobiscũ, vsque ad consummationem sæculi, id est in Eucharistia; ergo erunt necessarii ministri ad illam conficiendam, ideoque Sacramentum Ordinis ad illam consecrandam. Quare sicut potest Princeps compellere ad statum matrimonij, quando magna pars Regni bellis, aut peste consumpta est, ita existente ingenti populi multitudine, & paucissimis ministris, ita ut minimè sufficerent ad Eucharistiã, & alia Sacramenta conficienda, & ministranda, videretur posse Ecclesiam obligare aliquos ad sacros Ordines suscipiendos, vide Henric. *lib. 10. cap. 4. num. 3.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 9. cap. 1. num. 4.*

15 Quæres tertio, quodnam sit officium singulorum Ordinum. Respondeo, officium Sacerdotis esse consecrare corpus, & sanguinem Domini, absoluerè à peccatis, & cætera Sacramenta administrare, præter Confirmationem, & Ordinem: hæc enim duo sunt propria Episcopi, ad cuius munus etiam pertinet consecratio Ecclesiæ, vnctio altaris, consecratio chrismatis, communis populi benedictio, distributio officiorum, & Ordinum Ecclesiasticorum, benedictio virginum, & prædicatio verbi Dei, de quibus late Barbof. *in suo tract. de officio & potest. Episcop. & lib. de iur. vniuers.* & colligitur hæc ex Decreto *dist. 24. & 25.* & Magistro *in 4. dist. 24.* & in Epist. ad Ludifred. citat. à Graciano *dist. 28. cap. 1.* De officio Sacerdotis, seu Parochi edidit Possesinus quendam doctum, & vtilem tractatum, & Barbof. *vbi de potestate Parochi,* & dixi *in tract. de iure Parochi,* & constat ex dictis, & dicendis in hoc tractatu, vbi agitur de ministro Sacramenti in particulari. Vide S. Thom. 3. *part. quæst. 37. add. artic. 2.*

16 Diaconi officium est, assistere Sacerdotibus & ministrare in omnibus, quæ aguntur in Sacramentis, præcipuè in oblatione sacrificij Missæ, ut constat ex Clement. *lib. 2. constit. cap. 14.* & alijs. Item, legere Euangelium in Ecclesia publicè, ex Concil. Rhemenfi, *Can. 5.* potest etiam baptizare in absentia Episcopi, & Sacerdotis, ex Tertullian. *lib. de Baptismo, de quo sup. lib. 2. c. 1. dub. 4.* Item, prædicare de licentia Episcopi, Actor. 7. & 8. denique in absentia Presbyteri, etiam Eucharistiam administrare, modo quo dixi *lib. 3. c. 8. dub. 3.* Nunc autem id, & prædicare non est in vsu.

17 Subdiaconi officium est, proximè assistere Diaconis, & illis in sacrificio ministrare, deferendo

do calicem, & patenam, ex Carth. 4. *Can. 5.* Item, legere Epistolas in sacrificio Missæ, ex Rhemenfi, *Can. 4.*

18 Acolyti, id est subsequenti, & pedisequi, & officium, est, luminaria præparare ad sacrificium, portare cereum accensum ad altare; itemque dare vceolos cum vino, & aqua, ex Carth. 4. *Can. 6.*

19 Exorcistæ officium est, manus imponere super energumenos, seu vexatos à dæmone, & ad arcendos demones, legere super eos exorcismos Ecclesiæ, & ita illos præparare, vt Sacris interesse possint, Laod. *cap. 24. & 26.*

20 Lectoris officium est, lectionem Prophetarum in Ecclesia pronuntiare, & Cathecumenos docere rudimenta Fidei, Carth. 4. *Can. 8.* & Lood. *loco cit.*

21 Ostiarij officium est, Templum claudere, & aperire, illudque custodire, & ad illud admittere eos, qui dignè Sacris interesse possunt, eosque excludere, qui sunt indigni, Carth. 4. *Can. 9.* vide de ijs omnibus S. Thomam 3. *part. quæst. 37. add. art. 2.*

22 Ex his constat dari in Ecclesia ministrorum varietatem ex diuina institutione, vt probatum est in particulari, & in communi constat ex Paulo Rom. 12. *Habentes donationes secundum gratiam differentes, &c.* & 1. Corinth. 12. *Diuisiones ministrorum sunt, &c.* Quod fuit conuenientissimum, quia hoc modo diuina sapientia clariùs elucet in Ecclesiæ ministerijs; & sic meliùs consulitur humanæ infirmitati per diuersos ministros, & denique quia ad plures hoc modo pertinet dignitas ministrorum, vt pote plurium cooperatorum ipsius Dei, colligitur ex S. Thoma 3. *part. quæst. 37. add. art. 1.* Numerantur autem inter ministros in Scripturis primo loco Episcopi, Presbyteri, & Diaconi. De Episcopis probatur ex 1. Timoth. 3. & Tit. 1. vbi agitur de virtutibus Episcopi, quas etiam docet Chrysostr. *Hom. 11. in Timoth.* pertinere ad Presbyteros. Et 1. Timoth. 5. Presbyteris eandem mentionem accomodat S. Paulus. Aduertendum tamen, Episcopum quantum ad primum, & præcipuum actum sacerdotalem, qui est potestas celebrandi, non excedere Sacerdotes; nam in hoc omnes sunt æquales, imò & Papa, quod est dicere esse omnes æquales in potestate intensiua, non verò extensiua: nam quoad extensiua potestatem, certum est, & de fide, Episcopos excedere Sacerdotes, ex Trident. *sess. 23. cap. 4.* de quo D. Thom. 2. 2. *quæst. 184. art. 6.* Turrecrem. *lib. 1. de sum. Eccl. cap. 69.* Sotus *dist. 24. quæst. 2. art. 2.* & communiter Doctores; & Papam, qui dicitur Episcopus vrbs, & orbis totius, ex Soto *sup. art. 4.* sicque se ipsum in Bullis nominat; excedere in iurisdictione, & potestate extensiua Episcopos, & omnes Ecclesiasticos ministros, fides Catholica, & communis Catholicorum sententia testatur. Secundò, post Presbyteros nominantur Diaconi: patet ex 1. Timoth. 3. vbi eorum ministerium collaudatur: & Actor. 6. vbi septem Diaconi eliguntur cum quadam cæremonia. Igitur sicut Episcopi sunt superiores Presbyteris, ita Presbyteri Diaconis, de quo Valencia *tom. 4. disp. 0. quæst. 1. punct. 2.* Ultra tres sequuntur Subdiaconi, Acolyti, Exorcistæ, Lectores, & Ostiarij; & quamuis eorum non habeatur expressa

mentio in Scripturis, tamen autoritate Patrum connumerantur tanquam res tradita ab Apostolis, vt refert Eusebius *lib. 6. Ecclesiast. histor. cap. 35.* & pluribus Bellarm. *cap. 8.* & Valencia *loco cit. 8. 6.* & confirmatur ex Trident. *sess. 23. cap. 2. & Can. 2.* vide Filiuc. *tom. 1. tract. 9. cap. 3. quæst. 5. 6. & 7.* Præter Episcopos autem reperiuntur in Ecclesia alij dignitatis gradus, Primò, Patriarchæ, seu Primates, qui sunt superiores Archiepiscopis; & Archiepiscopi, qui sunt superiores Episcopis, vt patet *cap. Clerici. dist. 21. & cap. vrbs. dist. 80.* At horum dignitates non efficiunt distinctum ordinem à septem enumeratis, sicut nec Papatus ab ordine sacerdotali, & Episcopali, ideo quando hic eligitur, nõ consecratur de nouo Episcopus, quia idem est esse Papam, ac supremum Episcopum, vt ait Sotus *art. 4. cit.* vbi addit, Cardinales non habere ordinem iure diuino institutum, distinctum à sacerdotio, & Episcopatu, sed iure Pontificio introductum; vocanturque Cardinales, hoc est, principales, siue sint Episcopi, siue Diaconi, ad quos etiam de iure spectat Summi Pontificis electio. Nicolaus Papa I. in 6. Synodo, & *cap. In nomine Domini 23. dist. vide Villal. 1. part. dist. 11. diff. 2. num. 5. & 6.*

Dub. 2. Quenam sit materia Sacramenti Ordinis.

1 SUppono tanquam certum, in hoc Sacramento dari materiam, & formam; nam cum verè sit Sacramentum, & omnia Sacramenta consistant materia, & forma, fit inde hoc Sacramentum constare materia, scilicet rebus ipsis, & forma, nimirum verbis, vt ex Florentino, & alijs dixi *lib. 1. cap. 2. dub. 1. num. 3.* & docet de hoc Sacramento S. Thoma 3. *part. quæst. 34. add. art. 3.* Deinde suppono, materiam huius Sacramenti esse duplicem, aliam remotam, aliam verò proximam. Remota est res, quæ traditur, seu instrumentum, vel vas, vel liber, qui traditur ordinandis in signum potestatis spiritualis, quam recipiunt, vt instrumento suum ordinem exequantur; dicuntur hæc materia remota, quia circa illam versatur materia proxima: est autem materia proxima traditio rei, vel vasis, aut instrumenti, seu libri ab ordinante, eiusdemque acceptatio ab ordinando; nam supra hanc cadunt verba, quæ sunt forma, vt dicemus, & ex hac, & forma perficitur Sacramentum: patet hæc doctrina ex his, quæ diximus de Sacramentis in genere, & de singulis in particulari. Vide Henriquez *lib. 20. cap. 8.* Coninch *disp. 20. dub. 7. concl. 3.* Filiucius *tom. 1. tract. 9. cap. 2. quæst. 2.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. disp. 8. quæst. vnic. punct. 2. num. 1.*

2 Hæc quæ supposui, certa sunt: difficultas tamen est primò, an hæc materia debeat esse consecrata necessariò. Affirmant Syl. & alij apud Henriquez *sup. cap. 5. in lit. T.* alioquin enim, aiunt, si Subdiaconus non acciperet calicem consecratum, non differret ab Acolyto, qui accipit vceolos non consecratos. Sotus verò, Ledesma, & alij, quos sequitur Henric. *loco cit.* & Bonac. *sup. num. 5.* Negant, & quidem probabilius: tum quia id Concilia non exprimunt, sicut expresserunt de confirmatione, & extrema vnctione: tum quia ideo in confirmatione, & extrema vnctione requiritur consecra-

tio materiæ, quia eam Christus suo vsu, & exercitio non consecrauit; at Christus vsus est calice, cum ordinis Sacramentum Apostolis contulit; ergo suo vsu, & contactu consecrauit. Nihilominus tamen etsi post factum possit quilibet huic opinioni tutè acquiescere; ante factum tamen cõsulenda est prior sententia, cui etiam fauet vsus. Ad rationem prioris sententiæ responderetur, satis differte: tum ratione instrumenti, quod traditur: tum, & præcipuè, ratione formæ, quæ diuersa in illis est.

3 Maior tamen difficultas est, vtrum sit de necessitate Sacramenti contactus materiæ, ita vt non cenlicetur ordinatus, qui materiam realiter, & physicè non tetigit. Nota, quæstionem esse posse respectu Episcopi ordinantis, aut respectu ipsius ordinandi. Item, an sufficiat contactus moralis; an verò requiratur physicus. Dico igitur, si loquamur de Episcopo ordinante, & in collatione ordinum maiorum, necesse est, vt tangat materiam. Probat *ex cap. Subdiacon. dist. 21. vbi expresse id dicitur de Subdiacono, & à fortiori infertur de alijs maioribus; quia idem esse debet, qui formam profert, & materiam tradit: alioquin enim non verificaretur forma, qua dicitur: Accipe potestatem. Episc. at Episcopus profert formam; ergo etiam debet tradere materiam. Ita S. Thom. in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 2. Syluest. ordo 2. quæst. 5. Suarez tom. 5. disp. 42. sect. 3. num. 12. & Filiuc. tom. 1. tract. 9. cap. 2. num. 23. In collatione verò ordinum minorum olim id non erat necesse, sed sufficiebat Archidiaconus, qui de mandato Episcopi illam tangeret, & porrigeret ordinandis, *ex cap. Acolytos, dist. 25. nunc autem Episcopus in collatione cuiusque ordinis debet per se porrigere instrumenta ijs, qui ordinantur, vt habetur in Romano Pontificali, quod tutius videtur ob rationem dictam: vnde si coningeret ordinem aliter esse collatum, iterari posset sub conditione, quia probabiliter dubitatur, ordinem esse irritum. Filiuc. sup. vide Henriquez cap. 10. num. 2.**

4 Si verò loquamur de ordinando, dantur duæ sententiæ. Prior asserit, satis esse quòd acceptet signo aliquo externo materiam, & eam moraliter tangat, vt si extensione manuum ostendat se eam ab ordinante acceptare, quanuis physicè eam non contingat. Ita Nuar. cap. 22. num. 17. dicens sufficere tactum, vel acceptationem. Ita etiam Victoria de Sacram. quæst. 210. Sotus in 4. dist. 24. quæst. 1. art. 2. & alij apud Henriquez lib. 10. cap. 10. lit. D. Bonac. sup. num. 10 ac Dianam, quos sequitur. Hoc autem probant, quia Concilia tantum dicunt ordinem conferri per traditionem materiæ; at materia potest dici tradi verè, absque eo quòd tangatur physicè; ergo. Et confirmatur, quia effectus ordinationis non prouenit à materia, tanquam ab agente aliquid circa suscipientem, sed tanquã à determinante significationem formæ ad hunc, vel illum effectum; cum ergo hæc determinatio æquè fiat, siue materia tangatur physicè, siue non; ergo non erit necessarius contactus physicus.

5 Posterior, & ferè communis Doctorum asserit requiri necessariò, vt ordinandus physicè materiam tangat, aliter non manebit ordinatus. Ita S. Thom. quæst. 34. add. art. 5. ad 2. Syluest. ordo 2. quæst. 5. Valen. p. 5. Coninch dist. 20. dub. 7. num. 7. Filiucius sup. num. 35. vbi hanc opinionem

tutiorē vocat, & cum alijs Henriquez sup. Bonac. loco citat. num. 10. & Villalob. 1. part. tract. 11. dist. 4. num. 2. Probatur primò, quia vsus Ecclesiæ, & communis existimatio id probat. Secundò, quia Sacramenta omnia præter Eucharistiam, consistunt in receptione passiuâ; hæc autem non est absque contactu. Tertio, quia hoc Sacramentum fit tradendo potestatem, traditio autem non potest dici efficax, nisi correspondeat ei receptio per contactum; aliter enim solum oblatio. Sic enim si ego offero tibi librum; si tu illum non recipis, non est verum dicere, me illum tibi tradere: ob quas rationes hæc secunda sententia tanquam communiòr, probabilior, & verior omnino tenenda est, saltem ante factum; post factum verò, ad tollendos scrupulos, potest sustineri prior sententia probabiliter, propter autoritatem Doctorum, & rationes, quibus nititur, sicque poterit consolari scrupulosus, qui dubitat, se in ordinatione materiam tetigisse, & reputari pro ordinato, cum sequatur opinionem probabilem.

6 Aduertunt tamen, & benè, authores secundæ sententiæ, non esse necessariũ tangere materiam duabus manibus, sed sufficere vna manu tangere: itè sufficere partem materiæ tangere; sic in sacerdotio non est necesse, hostiam, & vinum immediatè tangere, sed sufficit calicem, & patenam attingere; nam qui vas, seu calicem attingit, moraliter censetur attingere vinum, & qui attingit patenam, censetur etiam attingere hostiam intra eam contentam: imò Ledesma, Sotus, & Syl. existimant sufficere tangere calicem, quanuis patenam non tangat, quod reputat valdè certum Villalobos sup. num. 3. quia qui tangit calicem, censetur etiam tangere patenam illi impositam. Ex quo fit, fuisse verè ordinatum quendam Diaconum, qui in ordinatione tetigit calicem cum patena, sed non tetigit hostiam, vt cum Bonacina, & alijs Diana 2. part. tract. 16. resol. 3. quia censetur etiam hostia, eo quòd calix cum patena censeantur moraliter vnum; sic tacto calice sufficienter censetur vinum tactum. Item, quando eadem potestas traditur per duplex instrumentum, vt in Acolyto per duos vreeolos, & in Subdiacono, cui traditur calix, & patena, satis est, si ille vnum vreeolum, & hic calicem tangat: secus si per diuersa instrumenta, diuersa potestas tradatur; nam tunc vtrumque debet tangi. Filiucius sup. quæst. 4. Aduertunt etiam, ordinandum curare debere, vt tangat omnia, quæ ipsi traduntur; nam hoc tutius est, & præcipitur in Pontificali Romano. Quòd si dicas, an sit necesse contingere materiam, quado verba proferuntur, ita vt sint simul contactus, & verba, seu forma. Respondeo non opus esse, vt mathematicè sint simul, sed sufficere, vt sint simul moraliter, id est, sine mora interposita, vt in baptismo, in quo, vt dixi lib. 2. cap. 1. dub. 4. non est necesse, vt in eodem instanti, in quo infans abluitur, proferantur verba, sed sufficit, ablutionem, & prolationem esse simul moraliter; quia hæc simultas sufficit, vt subsistat significatio sacramentalis. Henriquez lib. 10. cap. 10. & cum alijs Bonacina sup. num. 11. & communiter Doctores,

His suppositis, loquendo in particulari de materia singulorum ordinum.

7 Dico primò, Episcopatus materia (in opinione asserente esse ordinem) primò est vinctio in capite

capite, & impositio mitræ. Secundò, traditio baculi, & annuli in digito. Tertio liber Euangeliorum ad illa interpretanda. Quartò, impositio manuum super ipsius caput. Ratio est, quia Episcopus accipit varia munera, ideo est multiplex materia. Filiuc. tom. 1. tract. 9. cap. 2. n. 40. qui num. 41. cum Bellarm. de ordine cap. 9. tenet probabilius esse, materiam essentialem, esse manuum impositionem, quod significant illa verba, quæ tunc dicuntur: *Accipe potestatem, &c.* & videtur significare Trident. sess. 14. cap. 3. dum dicit, *ministerium extreme unctionis esse Episcopum, aut Presbyterum ordinatum per manuum impositionem.* Cætera ergo dici possunt sacramentalia quædam, & cæremoniæ ab Ecclesia introductæ ad significanda munera pastoris, sponsi, & Doctoris Ecclesiæ.

Dico secundò, materia in sacerdotio remota, est duplex. Prima est calix cum vero vino, & patena, cum hostia ex pane verè triticeo. Secunda est impositio manuum. Ita communis Doctorum. Et probatur, quia his traditis, perficitur ordo sacerdotalis, adiuncta tamen forma: est igitur vtraque de essentialia, quia Sacerdoti confertur duplex potestas, videlicet in prima confertur ei tantum potestas consecrandi, in secunda verò absolventi à peccatis, ideoque sine altera esset imperfectus Sacerdos, consequenter si Episcopus moriatur, antequam proferat illa verba: *Accipe Spiritum sanctum, &c.* poterit Sacerdos consecrare, non verò à peccatis absolvere, cum adhuc potestas sacerdotalis non sit perfecta, sed imperfecta. Suarez tom. 5. disp. 42. Henriquez sup. cap. 6. num. 3. Bonac. sup. punct. 3. num. 2. & Filiuc. sup. num. 42. qui ex Bellar. cap. 9. de ordine ad 2. & Henriquez loco cit. colligit, si vnà ex his materijs ommitteretur, illam solam suppleendam esse. Nec obstat, inquit, quòd Florentinum tantum assignet pro materia per rationem instrumenti; nam respondetur non explicasse totum ritum, sed vnâ partem; alteram autem explicuit Cartaginense, vt docet Bellarminus loco cit. Attamen est integrè materia ex præcepto, sit traditio calicis cum vino, & patenæ cum hostia, eo quòd sacrificium Missæ ex præcepto fieri debeat sub vtraque specie, videtur tamen sufficiens traditio vasis cum altera specie, ita vt si aliquando altera desit, vt si vinum desit in calice ex obliuione, non sit ordo iterandus ex necessitate; nam potestas consecrandi non traditur diuissim, sed qui potest vnâ speciem consecrare, potest & aliam, eo quòd Christi corpus coniunctum est cum sanguine, & sanguis cum corpore. Ita admodum probabiliter Henriquez sup. cap. 6. num. 1. Filiuc. loco cit. num. 43. & Bonac. ubi sup. num. 2. Existimo tamen, non solùm tutius, sed verius esse, in hoc casu Sacramentum hoc esse iterandum sub conditione, vt docet Suar. tom. 1. disp. 25. sect. 1. vers. *Vltimò constabit.* & cū eo Villal. 1. part. tract. 11. diff. 4. num. 1. vbi refert ita censuisse doctiores Vniuersitatis Salmanticensis. Dixi, *calix cum vero vino, & patena cum hostia ex vero pane triticeo*, nam si desit verum vinum, & hostia ex pane triticeo, non erit Sacramentum, eo quòd desit vera sacrificij materia. Ledesma in sum. cap. 3. de ordine. concl. 2. diff. 3. Dixi etiam, *materia remota*, nam si loquamur de materia proxima, iam dictum est n. 1. hanc in hoc Sacramento, & in alijs ordinibus esse ipsam traditionem rerum, seu instrumentorum,

ex qua, & verbis, quæ ab Episcopo proferuntur componitur, & perficitur hoc Sacramentum.

Dico tertio, materia remota Diaconi est liber Euangeliorum. Ita Doctores citati, & communiter omnes, nam traditione huius libri perficitur ordinatio Diaconi, vt habetur in Concilio Florentino. Quòd si dicas, tempore Apostolorum non fuisse librum Euangeliorum, & tamen tunc ordinabantur Diaconi per manuum impositionem, consequenter librum hunc non esse materiam, sed solam manuum impositionem. Respondeo cum Filiucio sup. num. 24. & Bonacina loco cit. num. 4. vel tunc fuit dispensatio Christi ad tempus, quia non erat opus legere Euangelium, vt dicit Bellarmin. loco cit. vel quia tunc dabatur charta aliqua, in qua continebatur scripta materia fidei, vt docet Henriquez cap. 8. lit. F. vel credibile esse, Christum non vnica omnino materiam instituisse pro Sacramento ordinis, sed Apostolis, eorumque successoribus contulisse potestatem conferendi ordines per traditionem instrumentorum, quibus indicatur potestas, quæ in vnoquoque ordine confertur. Ex quò fit, vt ordo in traditione primæ materiæ confertur, & character extendatur in traditione aliarum materialium, quoties Ecclesia cõsuevit aliquem ordinem conferre traditione plurium instrumentorum, vt tenet Bonacina sup. cum Henriquez lib. 10. cap. 26. & 28. Suarez tom. 3. disp. 11. sect. 3. & alij. Placet tamen prior solutio, quia magis conformis principijs Theologia: hoc tamen pro certo habeo, non subsistere ordinationem, si liber non contineat Euangelia; nam deficit vera materia. Ledesma sup. & alij. Materia verò proxima est ipsa libri traditio, sicut in alijs ordinibus, nam ex ipsa fit Sacramentum.

Dico quartò, materia remota Subdiaconatus est calix vacuus cum patena. Ita communiter DD. citati. Constat ex Florentino, & probatur, quia traditione calicis vacui cum patena perficitur ordinatio Subdiaconi: & confirmatur, illa est cuiusque ordinis materia, per cuius vsum ordinatus præcipuè deseruit sacrificio; at Subdiaconus præcipuè seruit sacrificio Missæ per calicem, & patenam, in quibus sacrificium celebrandum est; ergo. Non tamen requiritur, quòd calix sit consecratus, vt dixi sup. num. 2. & cum Ledesma, & alij tenet Bonacina loco cit. num. 5. vnde non pertinet ad materiam substantialem huius ordinis liber Epistolarum, ob rationem dictam, quidquid Filiucius sup. num. 45. Materia proxima est traditio calicis vacui, & patenæ.

Dico quinto, materia remota Acolytatus sunt vrcæoli vacui; nam in horum traditione perficitur Sacramentum, vt existimat Sotus in 4. disp. 24. quest. 1. art. 3. Ledesma in sum. cap. 3. de ord. circa finem, & cum alijs Bonac. sup. num. 6. At quia in Pontificali Romano edito à Pio V. anno 1572. in traditione dicitur ceroferrarij facta Acolyto, imprimi characterem, ideo maximè probabiliter Filiucius sup. num. 45. & alij asserunt, ceroferrarij etiam esse materiam huius ordinis, conferrique in hoc ordine Acolyto duplicem potestatem, alteram ceroferrarij, quando scilicet traditur illi ceroferrarium cum cereo, alteram ministrandi propinquius ad altare, quando traduntur vrcæoli. Attamen quia potestas, quæ traditur per traditionem vrcæolorum, propinquius

propinquior est ad altare, & consequenter præstantior, quam cereos deferre pro cantu Evangelij, videtur solum vireolos spectare ad materiam essentialem huius Ordinis, & in traditione candelabri, dici potest extendi characterem, vt ex Cartag. 4. cap. 6. & Toletano 4. docet Henriq. cap. 9. num. 2. lit. B. & Bonacin. sup. num. 6. Materia verò proxima est traditio vireolorum, quia ex hac, & forma componitur Sacramentum.

12 Dico sextò, materia remota Exorcistæ est liber exorcismorum, & Lectoris, liber prophetiarum, siue lectionum, ita communis DD. in horum enim instrumentorum traditione perficiuntur ij Ordines & imprimitur character: materia verò proxima sunt ipsæ traditiones, sicut in alijs.

13 Dico septimò, materia remota ostiariatus est cymbalum, & clauis, in quorum traditione imprimitur character: per traditionem cymbali datur ostiario potestas conuocandi populum ad sacrificium; per traditionem verò clauium confertur ei potestas custodiendi Ecclesiam, & aperiendi, & claudendi ianuas Ecclesiæ. Ita communis, vide Sot. in 4. dist. 24. q. 1. art. 3. & Henriquez lib. de Ordine cap. 9.

Dub. 3. Quenam sit forma huius Sacramenti.

2 **R**espondeo breuiter, & dico primò, formam huius Sacramenti esse verba, quæ proferuntur ab Episcopo, quando tradit materiam propriam cuique Ordini & cum ordines sint septem, & vnusquisque sit Sacramentum, & de ratione Sacramenti, sit habere materiam, & formam; hinc fit vnusquæque Ordinem habere suam materiam, & suam formam; de materia in particulari iam dictum est dub. proximo; dicamus ergo nunc de forma in particulari: forma igitur Ordinis sacerdotalis, Accipite potestatem offerendi sacrificia in Ecclesia pro viujs, & mortuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Ita ex Florentin. in decreto Eugenij, & habet communis: hanc autem formam desumpsit Ecclesia ex illis verbis Christi, Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem: ex quo fit per illa verba, quæ postea Episcopus profert imponendo manus super caput ordinandi, videlicet: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. nõ dari nouam potestatem, sed tantum declaratur id, quod antea erat datum, vt docent Sotus in 4. dist. 24. q. 1. art. 4. Bartholomæus Ledesma diff. 4. & Villalobos tom. 1. tract. 11. diff. 5. num. 1. etenim ante horum verborum prolationem erat Sacerdos ordinatus. Fundamentum est, quia Florent. huius forme mentionem omisit, at si fuisset essentialis, illam non omisisset. Inuocatio autem, seu expressio sanctissimæ Trinitatis in Sacramento Ordinis non est de essentialia forma, vt habet communis Theologorum; quia non est hoc Sacramentum fidei professio, sicut est Baptismus; nec prætermissa inuocatio sanctissimæ Trinitatis mutatur substantialis sensus formæ; ex vsu tamen Ecclesiæ decenter additur. Vide Henriq. de Ordine cap. 10. Filiuc. tom. 1. tract. 9. e. 2. q. 10. & Bonacin. 1. tom. disp. 8. punct. 3. n. 13.

2 Dico secundo, forma Diaconi sunt verba, quæ proferuntur in traditione libri Evangeliorum, vi-

delicet: Accipe potestatem legendi Euangelium in Ecclesia Dei tam pro viujs, quam defunctis: Subdiaconi sunt verba, quæ ab Episcopo proferuntur, nõ quando dat librum Epistolarum, sed quando tradit calicem vacuum cum patena, videlicet: Videte cuius ministerium vobis traditur, &c. quia porrigere calicem, & patenam, est materia magis proxima ad sacrificium, quam liber Epistolarum, vt dixi dub. proximo num. 10. Forma Acolyti est. Accipite cerofarium cum cerco, accipite vireolum ad suggerendum vinum, & aquam in Eucharistiam sanguinis Christi in nomine Domini. Forma Exorcistæ. Accipite, & commendate memoria, & habere potestatem imponendi manus super energumenos, siue baptizatos, siue catechumenos: quæ verba profert Episcopus dum Exorcistæ tradit librum exorcismorum. Forma lectoris sunt verba, quæ profert Episcopus, dum lectori tradit librum dicens: Accipite, & estote verbi Dei relatores, &c. Ostiarij forma sunt verba, quæ dicit Episcopus dum tradit clauis: Sic agite, quasi Deo reddituri rationem de rebus, quæ his clauibus recluduntur, Vide Pontificale Romanum, à quo hæc omnia sumpta sunt, & Filiuc. sup. q. 10. ac Villalob. loco cit. diff. 5.

3 Dico tertio, forma huius Sacramenti debet proferri per verba imperatiui modi, vt continetur in ipsis formis, & habet vsus Ecclesiæ, & docet S. Thom. 3. part. quest. 34. add. artic. 4. & communis Doctorum, & hoc quidem, vt ostendatur, ordinatum debere fungi munere, & officio suscepto, ne videatur illud inutiliter suscepisse. Henriquez lib. 10. cap. 5. An autem sit de essentialia Sacramenti, quòd hæc forma proferatur per modum imperatiui, non conueniunt omnes: ego autem cum Ledesma in summ. cap. 2. de Ordine, probabiliorem existimo partem affirmantem, quod probat communis vsus Ecclesiæ, & quia in Florentino habetur forma per modum imperatiui.

4 Quæres tamen primò, verum Episcopus qui profert formam, debeat exhibere materiam tangendam. Respondeo affirmatiue, vt dixi dub. 2. num. 30. à simili de baptizante, & docent Bonacin. sup. num. 15. cum Suarez, & alijs.

5 Quæres secundo, vtrum valida sit ordinatio, quando plures initiantur ordine sacerdotali, & Episcopus prolata semel vnica forma, in plurali, præbet materiam pluribus successiuè tangendam, non repetita forma. Respondeo affirmatiue, quia sic materia, & forma censentur moraliter esse simul. Bonac. sup. 16.

6 Aduertendum tamen, quòd quando in ordinatione deficit aliquid essentialiale, ordo non tenet, nec manet, suscipiens illud, ordinatus: secus tamen si quod deficit, non est essentialiale, sed accidentale, suppletus tamen erit defectus accidentalis, vt habetur cap. 1. de Sacram. non iterand. & donec suppletur defectus talis, nõ licet absque mortali peccato ex se, vti tali ordine, vt cum Suar. tom. 5. de cens. disp. 42. sect. 4. num. 12. tenet Villalobos supra num. 5.

7 Quæres tertio, quodnam sit officium, & munus singulorum ordinum. Respondeo, hæc facile constare ex singulis formis, seu verbis, quibus ordinatis confertur potestas per Episcopum dicentem: Accipite, &c. Nihilominus tamen claritatis gratia; dico cum communi: officium igitur Sacerdotis est, consi-

conficere Sacramentum Eucharistia pro vivis, & defunctis, Sacramenta administrare, præter confirmationem, & ordinem, quia hæc duo spectant ad Episcopum: item, prædicare verbum Dei, ad quod tamen in nostra Diocesi tenetur licentiâ ab Episcopo petere.

8 Officium Diaconi est, publice Evangelium legere in Ecclesia, assistere, & ministrare in sacrificijs: potest etiam virgenter in absentia Episcopi, & Præsbyteri baptizare solemniter, vt dixi lib. 2. cap. 1. dub. 5. num. 3. & docet Suar. tom. 3. disp. 23. sect. 1. & alij. Item, potest concionem ad populum habere, ex facultate tamen Episcopi; olim etiam administrabat Eucharistiam, eamque ad absentes deferere, vt dixi lib. 4. cap. 6. dub. 1. num. 7. & docent Suar. sup. disp. 69. sect. 1. Henriq. lib. 8. cap. 5. & alij.

9 Officium Subdiaconi est, proximè assistere Diacono, illique ministrare in sacrificio Missæ, deferendo calicem, & patenam ad altare.

10 Officium Acolyti est, porrigere Subdiacono vrcceolos cum vino, & aqua, præparare luminaria ad sacrificium, & transferre cereum accensum ad altare.

11 Officium Exorcistæ est, imponere manus super energumenos, illisque exorcismos legere ad fugandos demones.

12 Officium Lectoris est, legere prophetias, & scripturas in Ecclesia.

13 Officium Ostiarij est, claudere, aperire, & custodire Ecclesiâ, admittendo dignos ad sacra, & excludendo indignos. Vide de his Valent. tom. 4. disp. 9. quest. 1. punct. 3. Henriq. lib. 10. cap. 8. & 9. Coninch. 2. part. disp. 20. dub. 3. Reginald. lib. 30. tract. 1. d. num. 11. & Bonac. 1. tom. disp. 8. q. vnic. punct. 3. n. 17.

Dub. 4. Quisnam sit effectus Sacramenti Ordinis.

1 Communis DD. tenet hoc Sacramentum duplicem habere effectum: primus est gratia: secundus character.

2 Dico igitur, primus, & præcipuus Sacramenti ordinis effectus est gratia habitualis, ad dignè, & ex officio ministrandum in illo ordine. Probatur primò ex his, quæ diximus de sacramentis in communi. Secundò, in particulari id certum est de sacerdotio, ex Trid. sess. 23. cap. 3. & Can. 4. de Diacono ex Act. 6. & 1. Timoth. 4. de Subdiacono, ex Can. 43. Apostolorum. Denique de quatuor minoribus ordinibus idem docent DD. vt S. Thom. quest. 25. add. art. 1. ad 3. Henriquez lib. 10. c. 14. lit. S. Bonac. 1. tom. disp. 8. q. vnic. punct. 6. & Filiuc. 1. tom. tract. 9. cap. 3. num. 52. & communiter DD. Ratio est, quia cum dictum sit, omnia Sacramenta nouæ legis conferre gratiam non ponentibus obicem, & dictum etiam sit, omnes septem ordines esse verè Sacramentum, consequenter sequitur, omnes conferre gratiam. Conferunt autem gratiam, quando ordinandus tangit materiam, & Episcopus profert formam: seu quod idem est, in instanti in quo perficitur ministratio huius Sacramenti, & completur eius significatio, vt dixi de Sacramentis in genere. Quantum verò ad Episcopatum,

cum dictum sit dub. 1. non esse Sacramentum consequenter dicendum, in consecratione Episcopi nõ conferri gratiam, nec eius augmentum, sed tantum extendi characterem sacerdotale ad munera Episcopalia, & ad iurisdictionem, ideo non datur noua gratia, nam hæc non confertur ad exercenda munera iurisdictionis, & regiminis; ad hoc enim sufficit, quod eligantur digni, qui suis meritis gratiam augeant, Villalob. 1. p. tract. 11. diff. 6. num. 1.

3 Dico secundò, secundus effectus ordinis est, character, qui causatur eodem tempore, quo gratia sacramentalis confertur, vt dixi in 1. consecratione, & quidem in ordinibus sacris, seu maioribus imprimi characterem, est de fide, ex Trident. sess. 23. Can. 4. & docent communiter Doctores cum sanct. Thom. quest. 35. addit. artic. 2. Ratio est, quia in ordine sacro confertur potestas spiritualis, ad Ecclesiasticum ministerium exercendum, vt in superioribus dictum est: & cum hæc potestas sit indelebilis, dicenda est character. Idem de Episcopatu dicendum, in opinione asserente, esse distinctum ordinem a sacerdotio, vt exillimat Filiuc. sup. num. 54. secus in nostra opinione, iuxta quam dicendum non imprimere characterem, sed tantum extendi characterem sacerdotalem ad munera Episcopalia, vt supra dictum est. Imprimitur etiam character in quatuor ordinibus minoribus, quod etsi non sit, tam certum, quam primum, id tamen docent Doctores citati, & communiter omnes; nam etiam sicut per Sacramenta, ita per hos confertur potestas spiritualis ad exercenda Ecclesiastica ministeria, & non iterantur: & fauet Florentinum, in decreto Eugenij, vbi generaliter dicit, per ordinem imprimi characterem, & nullum ordinem excludit. Vide Henriquez lib. 10. cap. 7. & 14. Quare si quis iteraret rãm maiores, quàm minores ordines peccaret quidem, non tamen incurreret irregularitatem, quia non est iure expressa, sicut est de Baptismo, vt communiter Doctores apud Henriquez, cap. 14. cit. num. 2.

4 Dico tertio, tunc producit ordo characterem, quando perficitur Sacramentum, hoc est, applicatur materia essentialis, & profertur forma, quia tunc sit Sacramentum essentialiter: vnde in sacerdotio causatur character, quando traditur calix cum vino, & pane cum hostia, & profertur verba ab Episcopo. In Episcopatu, in opinione asserente esse ordinem, & imprimere characterem distinctum a sacerdotali, confertur character in ipsa manu impositione. In Diacono confertur character, quando traditur liber Euangeliorum, & profertur forma. In Subdiacono, quando traditur calix vacuus cum patena. In Acolyto, in traditione vrcceolorum simul cum forma. In Exorcista, in traditione libri exorcismorum. In Lectore, in traditione libri prophetiarum. In Ostiario, in traditione cymbali, & clauium, & formæ prolatione: patent hæc omnia ex dictis dub. 2. vbi de materia ordinis, & dub. 3. vbi de forma, vide Filiuc. tom. 1.

tract. 9. cap. 3. quest. 7. (7)

Dub. 5. An ordinati teneantur voto castitatis.

Dico certum esse, iure Ecclesiastico, in Ecclesia Latina compelli Sacerdotes ad emittendum votum castitatis, continentiae, seu cælibatus, per quod sit inhabilis futuro matrimonio, quod etiam vsu receptum est in Ecclesia Græca, vt cum multis docet Henriquez de ordine *cap. 14. num. 7. lit. N.* Quod præceptum primus tulit Siricius Papa, vt refert Bellarm. *1. de Cler. cap. 18.* siue vt alij dicunt apud Henriquez *sup. lit. O. S. Gregor. I.* Quod quidam statutum extensum deinde est ad omnes sacris initiatos, videlicet ad Diaconos, & Subdiaconos tantum, quod confirmarunt posteriores Pontifices, Innoc. III. *cap. quanto de dinore.* Alexand. I. *cap. 1. de Cler. coniugat.* idque seruatur in Ecclesia Latina. Hoc autem votum censetur tacite, & implicite mittere suscipiens ordinem sacrum Subdiaconatus; nam qui vult antecedens, vult etiam consequens; & qui vult statum aliquem, vult etiã onera illi statui annexa; consequenter qui vult ordinem sacrum, vult etiam votum castitatis illi ab Ecclesia adnexum. Vide Henriquez *lib. 20. cap. 11.* & quæ dixi in Decalogo *lib. 2. cap. 2. dub. 1.* Hinc fit, posse Pontificem in huiusmodi decreto ex causa dispensare cum aliquo, cum aliqua ratione, vt fecit cum Græca: abrogare autem licet possit absolute, tamen non expediret, vt pluribus probat Bellarminus *lib. 1. de Cler. cap. 9.* Cum Episcopis autem, quidam dicunt, generaliter dispensatum apud Græcos ad vsu prioris matrimonij: verum tamen est, hoc tantum factum esse cum aliquo particulari. Dixi, *initiatos sacris teneri ex voto ad cælibatum,* nam omnes Doctores tenent, initiatos quatuor minoribus ordinibus non teneri ad cælibatum, sed posse ducere vxores, vt fit communiter. Vide Filii *com. 1. tract. 9. cap. 3. quest. 8.* Inferitur etiam, non præcepto diuino, sed ecclesiastico prohibitum esse initiatis in sacris contrahere matrimonium, vt pluribus Coninch *disp. 20. dub. 11. concl. 2.* vnde si contrahunt, inualidum est matrimonium, ex *cap. vnic. de voto in 6. cap. 1. cap. 2. qui Clerici, vel vouentes.* & habent communiter Doctores, & dicemus infra *lib. seq.*

2. An autem sacris initiati obligentur ad continentiam immediate per præceptum Ecclesiæ, an vero solum mediante voto continentiae, dubitant Doctores; nam multi apud Sanchez *lib. 7. disp. 27. num. 9.* putant, præter obligationem naturalem, qua tenentur abstinere ab omni voluptate venerea extra matrimonium, teneri etiam solo præcepto Ecclesiastico ad continentiam. Alij verò apud eundem Sanchez *sup. num. 10.* tenent, eos immediate obligari ad continentiam ratione voti, lege autem Ecclesiastica, solum mediate, quatenus scilicet per Ecclesiam votum continentiae sacris ordinibus annexum est; nam eo quòd quis sciens sacros ordines suscipit, censetur hoc votum emittere; sicut quando multis proponitur aliquod iuramentum præstandum, & postea iubentur singuli dexteram eleuare, hoc ipso, quo eleuant, censentur iurare. Vtraque sententia probabilis est, probabilius tamen existimat Coninch *supra dub. 13.*

num. 130. suscipientes sacros ordines, præter obligationem voti, id est, qua oritur iure naturali, & diuino ex ipso voto, teneri etiam immediate ex lege Ecclesiastica ad continentiam. Ex quo infert Coninch *num. 131.* Religiosum fornicantem committere distinctum specie peccatum ab eo, quod committit fornicans, qui solum vouit castitatem, ideoque Religiosum sacris initiatum teneri vtramque circumstantiam confiteri; sed de hoc dixi in Decalogo *lib. 6. cap. vnic. dub. 9.*

3. Differunt etiam Doctores, an votum hoc continentiae iure diuino, vel humano Ecclesiastico dirimat matrimonium: quidam asserunt dirimere iure diuino; alij verò, quos sequitur Coninch *sup. num. 132.* tenent solo iure Ecclesiastico, sed de hoc *lib. seq. cap. 8. dub. 9.*

4. Sequitur ex dictis, Sacerdotem iure diuino non prohiberi ab vsu matrimonij iam contracti, quia etiam nunc in Ecclesia Græca id vsurpatur ex permissione Ecclesiæ. Verum quidem est, supposito voto cælibatus, quod emittitur ab ordinatis in sacris in Ecclesia Latina, teneri eos iure diuino, & naturali ad continentiam, quia ad hanc iure diuino, & naturali votum hoc obligat; at quia huiusmodi votum continentiae ex sola Ecclesiæ constitutione profectum est, vt dictum est, ideo consequenter dictum est, non prohiberi iure diuino ab vsu matrimonij iam contracti; vnde cessante Ecclesiæ constitutione, nec etiam in Ecclesia Latina tenerentur ordinati in sacris ad continentiam, vt ex S. Thom. *2. 2. quest. 88. art. 11.* Caietan. *in opusc. tom. 1. tract. 27. quest. vnic.* Sotus *lib. 7. iust. quest. 4. art. 2.* & alijs probat fusius Sanchez *lib. 7. de matrimo. disp. 27. num. 5.*

5. Sequitur secundò, inualidè ordinatos ob aliquè defectum essentialem, nõ teneri hoc voto castitatis; quia talis non vouet per se, & expresse castitatem, sed tantum secundariò, & implicite quatenus id votum est adnexum ordini, quem putat suscipere; cum ergo principale non subsistat, ita nec secundarium, & per accidens ei adnexum. Sanchez *lib. 7. disp. 27. num. 13.* & Coninch *disp. 20. dub. 14. num. 133.*

6. Sequitur tertio, infantes ordinatos in sacris nõ teneri hoc voto castitatis Sanchez *sup. disp. 30. num. 3.* & cum alijs Coninch *sup. num. 134.* quia votum essentialiter requirit liberum consentum vouentis, cuius infantes sunt omnino incapaces; vnde taliter ordinati, cum ad vsu rationis peruenerint, possent eligere statum ecclesiasticum, vel secularem, ac liberè vxorem ducere. Quòd si tunc liberè actum ordinis sacri exercuerit, aut aliã suam ordinationem approbauerit, statim suscipit obligationem sacris ordinibus adnexam, nec potest mutare postea eam sententiam. Idem putant multi apud Sanchez *sup. num. 8.* de ordinato ante pubertatem, quod non admittit Coninch *sup. num. 136.* cum Soto *lib. 7. de iust. quest. 2. art. 5. ad ult.* quia cum sint doli capaces, possunt se ad hoc votum obligare, & ex alio capite non reperitur, tale votum irritum factum fuisse ab Ecclesia: & hoc existimo probabilius. Vide infra de matrimonio, *lib. 8.*

7. Sequitur tertio, ordinatos cum ignorantia talis obligationis, si ignorantia sit inuincibilis (secus si vincibilis, & crassa) & simul habuerunt probabiles rationes, quibus merito potuerunt sibi persuadere, nullam talem obligationem subesse, vt si videant

videant eos, qui post coniugium ordinantur, publice uti coniugio, Prælati omnibus tanquam remlicitam permittentibus, nec unquam audierint, id esse prohibitum, quales fuerunt illi Subdiaconi Siciliae, de quibus D. Gregor. *lib. 1. Epist. 42. circa med.* non tenentur hoc voto. Secus tamen si absque vlla probabili ratione in contrarium ex mera incitia, ac ingenij stupiditate, hanc obligationem ignoraret, talis enim et si non obligaretur ad castitatem ex voto, quia non possumus vouere, quod nullo modo scimus, teneretur tamen ex lege Ecclesiae, sibi que imputandum, quod ordinem susceperit, antequam sciret obligationem ei adnexam. Quidam tamen absolute, & non improbabiler, asserunt, ordinatum cum ignorantia inuincibili huius obligationis, non teneri ad castitatem, quia nemo censetur vouere quod omnino ignorat; at in casu vix possunt in Ecclesia Latina accidere. Vide Coninch *sup. num. 139. 140. 141. 142.* & Sanchez *lib. 7. disp. 27. & in tra lib. 8.*

8 Sequitur quartò, ordinatù in sacris ob metum cadentem in virum constantem, non teneri ad castitatem, vt tenent Sotus *in 4. dist. 25. quest. 1. artic. 2. ad 3.* Sanchez *lib. 7. disp. 29. n. 5.* cum alijs Coninch *sup. num. 145. & 146.* & dixi in Decalogo *lib. 2. c. 2. dub. 1.* quia talis solum posset obligari ex voto; at tale votum est irritum, vt dixi *loco cit.* & statuitur *c. 1. & 6 de his quæ vi, & c.* ergo si votum ordinati ob talem metum sit irritum, sequitur ipsum non obligari ad continendum.

Dub. 6. Quisnã sit minister huius Sacramenti

1 Dico primò, solus Episcopus est ordinarius minister huius Sacramenti, cui ex officio cõpetit illius administratio. Ita Florent in decret. Eugenij, & Trid. *sess. 23. c. 4. & Can. 7. S. Tho. q. 38. add. art. 1.* & communis Catholicorù contra hereticos nostri tẽporis, contra quos Valenc. *tom. 1. disp. 9. q. 3 punct. 1.* Ratio est, quia solus Episcopus est publicus Princeps Ecclesiasticus, ad quem pertinet publicas dignitates Ecclesiasticas, & functiones distribuere; at ordo est quædam dignitas, & functio in Ecclesia; ergo, & c. Potest que id confirmari ex Scriptura, Act. 6. 1. Thimoth. 1. & 1. Thimoth. 3. & 4. quibus in locis non nisi ab Apostolis, vel Episcopis legimus aliquos ordinatos; sicque habet vsus perpetuus Ecclesiae. Residet autem hæc potestas in Episcopis, etiã si sint hæretici, excommunicati, suspensi interditi, simoniatici, præcisi, aut priuati Episcopatu, vt docent Sotus *in 4. dist. 25. q. 1.* Henriquez *lib. 20. c. 21.* Filiuc. *tom. 1. tract. 9. c. 5. nu. 92.* cum alijs Bonac. *1. tom. disp. 8. punct. 4. n. 2.* Villal. & communiter DD. modò tamen sint verè Episcopi ritè electi, ac consecrati, adhibeantque verã materiam, & formam: cætera quæ ad sint, patent ex dictis de Sacramentis in genere *c. 1. dub. 3.* Ratio est, quia character sacerdotalis Episcopi extenditur ad hanc potestatem; at character est indelebilis, consequenter remanet in prædictis; ergo validè potest cõferre ordines: peccabit tamen ipse Episcopus, tũ etiam ordinatus, qui præter peccatum incurrit in suspensionem, vt dicitur in materia suspensionis. Quòd si dicas in Concil. Nicen. *Can. 17. & 19.* haberi esse irritam talem ordinationem. Respondeo primò, dici ir-

ritã non quoad substantiã, & validitatem, sed quoad vltim exercitiũ, hoc est, quod non potest licitè uti, & exerceri. Secundò, vel dici per exaggerationem ad terrorem, vel tertio, quia illi Episcopi non erant verè Episcopi. Ita Villalob. *sup. n. 3.* ex Bart. Ledesma de hoc Sacramento, *diff. 12.*

2 Dico secundò, ex cõmissione Summi Pontificis possunt cõferre ordines minores Cardinales Presbyteri, vt cõprobat consuetudo, teste Soto *in 4. dist. 25. q. 1. art. 1.* Valenc. *loco cit. punct. 2.* & Filiuc. *sup. n. 93.* vbi ait: crediderim tamen in suis titulis, in quibus habent iurisdictionem. Itè, ex priuilegio possunt etiam conferre minores Abbates habentes iurisdictionem, & baculi benedicti ab Episcopo, patet ex cap. *quoniam, dist. 6. c. c. cum contingat de arate, & quãr.* quod tamen limitauit Trid. *sess. 23. c. 10.* respectu suorum subditorũ tantum, vnde alijs conferre non poterunt, nisi habeant licentiam à suis Ordinarijs, vide F. Man. Rodrig. *tom. 3. q. 1. art. 2.* Quarantam *verb. Ordo, versic. Abbatibus,* & Bonac. *sup. n. 3.* ac Filiuc. *sup. n. 96.* vbi consequenter asserit, non debere ordinare nouitios. An autem, si scienter ordinet, incidat in pœnã Trid. *sess. 25. c. 20.* videndum Henric. *sup. c. 21. in lit. A. & C.* vbi eos excusat. Certè tamen, ait Filiuc. nouitius ipse si scienter accipiat, peccat, & fortè incidit in pœnã Trid. *c. 8.* est enim ac si ab alio non suo ordinaretur; addit, probabile tamen est nullam pœnam incurrere, ex Sylu. *Relig. 56. n. 10. & c. Monasterijs 24. q. 3.* nulla enim pœna imponitur ijs locis. Item, potest summus Pontifex concedere facultatem simplici Sacerdoti ad conferendum quatuor minores, ita citati, & communiter DD. nulla enim asserri potest sufficiens ratio, cur hoc à Sede Apostolica conferri non possit. Addit Filiuc. *sup. num. 94.* cum Henriquez *loco cit.* posse etiam simplicem Sacerdotem, de licentia Papæ, cõferre aliquem ex maioribus ordinibus, sicut conferre confirmationem, quia olim Corepiscopi, seu Coepiscopi initiabant subdiaconatu, & tamen erant simplices Sacerdotes adiuuantes Episcopum, vt nunc est Vicarius Generalis. Verius tamè est oppositum, vt docet S. Thom. *in 4. dist. 25. quest. 1. artic. 1.* Bellarmin. *de Sacram. ordin. c. 7. ad fin.* Suar. *tom. 1. disp. 11. sect. 14. n. 6.* & cum alijs Bonacina *supra num. 3.* nam iure diuino videtur Episcopus determinatus ad conferendum Ordinem sacrum; sicque, nec subdiaconatus à simplici Sacerdote, etiam de licentia Papæ, conferri poterit. Ad Coepiscopos, de quibus loquitur Concil. Antiochenum *Can. 10.* respondet Bonacina, non fuisse simplices Sacerdotes, sed Episcopos suffraganeos, vt ex Damasi Epist. 4. docet Bellarm. *loco citato.* & alij: de Corepiscopis, siue Coepiscopis, vide Barbosa *lib. 1. de iure vniuerso cap. 16.* Potest confirmari hæc posterior sententia, quia character sacerdotalis non se extendit, nec est tam perfectus, sicut Episcopalis, habent enim se sicut puer, & vir; & sicut puer non potest generare sui simile, nisi factus vir, sic character sacerdotalis, qui se habet sicut puer, non potest alium Sacerdotem generare, nisi factus vir, hoc est, nisi character sacerdotalis per consecrationem Episcopalem extèdatũr ad munerã Episcopalia.

3 Dico tertio, Papa non potest concedere facultatem conferendi Ordines, etiam minores, illi, qui non est Sacerdos, ita D. Thom. 3. *part. quest. 38. add.*

38. *add. artic. 1. Syluest. verb. Ordo 3. quæst. 2. & cum alijs Bonacin. supra num. 4. & cum communi Filiuc. loco citato num. 95. quia potestas conferendi ordines supponit potestatem supra Corpus Christi verum, cap. ex licentis de excess. Pralat. sed solum Sacerdos habet hanc potestatem, ergo solus ille poterit Ordines conferre. Ex quo patet, Episcopum qui non est Sacerdos, non posse valide Ordines conferre propter rationem dictam. Syluest. Ordo 2. num. 2. & Bonac. sup. num. 5.*

4 Dico quartò, Episcopus non potest facultatem concedere etiam Sacerdoti, ad conferendum Ordines, etiam minores. Henriquez lib. 10. cap. 23. Bonac. supra num. 8. & communiter DD. non enim potest Episcopus alijs demandare functiones, ut comprobatur communis usus, & consuetudo, nunquam enim tale legitur, sicuti neque administrare Confirmationem. Filiuc. sup. num. 96.

5 Dico quintò, Episcopus, ut valide ordinem conferat, debet intendere facere id, quod Christus instituit, & facit Ecclesia, hoc patet ex dictis de Sacramentis in communi, cap. 3. dub. 2. deinde debet intendere ordinare eum, quem habet presentem, quæ intentio dicitur religiosa; sicut baptizans debet intendere baptizare presentem. At si in particulari Episcopus ordinans intenderet non ordinare indignos, aut excommunicatos, reuera non essent ordinati, defectu legitimæ intentionis, peccaret tamen Episcopus sic ordinans. Debet autem Episcopus adhibere diligentiam ad cognoscendum dignos, vel indignos, & prohibere sub censuris, ne indigni accedant: ut etsi generali intentione intendat non ordinare indignos, si tamen eo ignorante aliquis indignus accedat, ordinatus manet; nam credendum est Episcopum in actu ordinis habere legitimam intentionem, videlicet ordinandi presentem, ut diximus, & docent Ledesma in sum. cap. 5. de Ordine, concl. 6. Villalob. 1. p. tract. 11. diff. 8. n. 4.

6 Dico sextò, si Episcopus ordinans existat in peccato mortali, peccat mortaliter, ut patet ex dictis de Sacrament. in genere, lib. 1. c. 3. dub. 2. ut autem à peccato mortali liberetur, tenetur se disponere per contritionem saltem existimatam; non tamen confiteri, nisi sit celebraturus Missam. At si in mortali confert primam tonsuram, solum, peccat venialiter, secluso tamen scandalo, aut contemptu, quia ut dictum est, tonsura non est Sacramentum, sed sacramentale. Villalobos supra numer. 5.

7 Sed quæres, quænam obseruare tenetur Episcopus in ordinatione. Respondeo teneri primò ante ordinationem examinare ordinandos, de quo infra. Secundò, non debet prohibere sub excommunicatione lata, ne accedat cum impedimento occulto; multò minùs dicere, se non habere intentionem ordinandi eos, qui censura aliqua irretiti essent, vel irregulares: quin potius in generali absoluat ad cautelam ab omni censura quos potest, & dispenfet in omni irregularitate, in quo potest secundum Deum, & Canones, ita admonetur in Pontificali Romano, & vitauit occasionem iniiciendi nouos laqueos. Tertio, sit contentus diligenti examinatione, iam facta per se, vel alios, & dum adsunt, qui ordinandi sunt, non faciliè credat obijcienti crimen occultum. Quartò, aduertat, ne

fit ipse per saltum ordinatus, quia conferre non potest eum ordinem, quem non habet. Syluest. Ordo 2. s. 1. In ipsa verò ordinatione applicet ritè debitam materiam, & formam, illam per se ipsum applicando, hanc integre proferendo, & simul cum applicatione materiæ, simulate quadam morali. Moneat etiam eos, qui ordinantur, quando imprimatur character, iuxta supra dicta: sit etiam absque conscientia peccati mortalis, etiam dum minores confert, quia sunt Sacramenta. Denique sciat occurrere defectibus, si fortè aliqui incidant, iterando, aut supplendo quod defuit, omni scandalo remoto, sic Filiuc. tom. 1. tract. 9. cap. 5. quæst. 5.

8 Quæres secundò, quosnam ritus debeat seruare Episcopus in ordinatione. Respondeo cum Filiucio sup. quæst. 9. quinque præcipuè pertinere ad ritum ordinum. Primo, vestem clericalem, & tonsuram Trident. sess. 22. cap. de reformat. & infra ubi de habitu. Secundum est unctio manuum in Sacerdote antequam consecratur, quæ etsi non sit pars Sacramenti, est tamen consuetudine introducta a tempore Apostolorum. Tertium est loci circumstantia, nam minores conferri possunt in qualibet Ecclesia; maiores verò de iure in Cathedrali: ex consuetudine tamen in qualibet Ecclesia. Quatuor autem minores conferri possunt eodem die, nisi obstat consuetudo, non simul cum ijs prima tonsura, aut aliquis ordo maior; vtrumque tamen excusari potest consuetudine, ut docet Henriquez lib. 10. cap. 11. & dicitur infra. Quartum est circumstantia temporis; prima enim tonsura semper potest conferri: Ordines verò maiores in Sabbathis quatuor Temporum, & Sabbatho ante Dominicam Passionis, & Sabbatho Sancto: extra hæc si Episcopus conferat maiores, sine peculiari facultate, est suspensus, ex Trident. sess. 23. cap. 8. Non tamen est improbable ex urgenti, & necessaria causa posse Episcopum conferre Ordines maiores die Dominica sequente Sabbathum quatuor Temporum, dummodo ieiunium Sabbathi continuetur vsque ad Dominicam, quod continuari dicitur post Sabbathi Missam, nisi sumpserit ablutionem, ita Diana part. 2. tract. 16. resolut. 30. ex Henriquez lib. 10. c. 12. num. 12. Minores verò priuatim, quolibet die festiui, & ex consuetudine feria sexta vespere ante Sabbathum, quo ordinandi sunt in maioribus solent conferri minores, ut dicit Henriquez cap. 12. talis autem consuetudo reperitur in hac Diocesi Valentina. Quintum est; ut tempore interdicti non liceat publice ordines conferre. Nauarr. cap. 27. num. 179. Seruanda item sunt interstitia inter minores, & sacrum, & inter vnum sacrum, & alterum, ex Trident. sess. 21. cap. 11. 12. 14. Duos sacros Ordines eodem die non licet conferre cuiquam, non obstante priuilegio Regularium, ex Trident. sess. citat. cap. 13. sed de ijs omnibus latius infra in sequentibus.

(***)

Dub. 7. Quisnam sit proprius Episcopus ad Ordines conferendos.

1 S Vppone, Ordines, aut primam tonsuram conferri non posse ab eo, qui non est proprius Episcopus ordinandi, consequenter Episcopum non posse ordines conferre subditis alterius Episcopi, absque licentia proprii Episcopi: constat ex cap. eos qui, de temp. ordinat. in 6. & ex Trident. sess. 23. Can. 7. & tenet Sanch. lib. 3. de matrimon. disp. 23. Lessius cap. 44. dub. 19. num. 92. Bonacin. tom. 1. disp. 8. q. vnic. punct. 4. n. 7. & comaruniter DD. At si Episcopus de facto ordinaret non subditum, certum est manere ordinatum; peccaret tamen contra dictam iuris dispositionem, ideoque si sentiret, aut crassa ignorantia id faceret, maneret suspensus per annum ab ordinum administratione. Sylu. ord. 3. q. 8. hoc autem intellige, si id faceret absque proprii licentia.

2 Communis sententia DD. infra cit. est, proprium Episcopum quoad ordines conferendos, esse eum, qui est Episcopus originis, vel domicilij, vel Beneficij, consequenter quis sit simpliciter subditus Episcopi, videlicet, ratione originis, domicilij, & Beneficij. Ita cap. nullus de temp. or. saec. lib. 6. & docent Rodrig. tom. 1. quest. 18. art. 4. Henriquez lib. 10. cap. 24. num. 1. Sayrus lib. 7. cap. 10. num. 30. Campanilis in diuerser. iuris canon. rubr. 9. cap. 8. n. 8. Riccius in praxi fori Eccles. decis. 198. & in decis. Cur. Archiepisc. Neapolit. decis. 317. part. 4. Quarant. in summ. bullar. verbo Ordo, Garcia de Benef. p. 7. cap. 9. Bonacin. sup. num. 8. Villalob. t. p. tract. 11. disp. 9. n. 2. & cum alijs Barbof. de off. & potest. Episc. alleg. 4. n. 1. & seqq. & lib. 1. de iur. vniuers. c. 33. n. 19.

3 Primò igitur, Episcopus proprius ratione originis is dicitur, in cuius Diocesi natus est is, qui ordinandus est: gloss. in c. 1. de vsur. in 6. verb. Alio. nigeras. l. qui ex viro, ff. ad municip. & cum Henriq. Campanil. Bonacina, ac alijs Barbof. sup. n. 2. Originarius enim, seu oriundus dicitur à sua propria origine, text. in l. 4. C. de incol. lib. 10. & lib. 1. ff. ad municip. Riccius resolut. 257. n. 2. & Barbof. n. 3. vbi addit, vbi etiam quis baptizatus est, inde trahere originem, & per librum baptismi probari potest origo, ex Gonçal. ad regul. 8. Cancell. gloss. 9. §. 1. n. 105. hoc autem vltimum intelligere, modò non constet in indiuiduo de loco, vbi quis natus est, nam cum agatur de naturali natiuitate, inde debet sumere initium originatio, seu origo, vbi quis naturaliter natus, aliter enim sequeretur aliqua incommoda; nam aliquoties patètes filios natos in vno loco deferunt baptizandos ad alium locum, vt illius loci priuilegijs fruantur, quod sit in damnum, & fraudem propriæ Parochiæ, & loci vbi baptizantur. Addunt tamen DD. sup. citati, & bene quidem, ad hoc vt quis sit originarius, non solum requiri, vt sit natus in loco, sed etiam quòd parentes ibi domicilium contraxerint: quare si quis fortitò natus est in aliquo loco, per quem mater pertransibat, aut illuc mater non animo permanendi iecerit, aut pater ad matrem accesserat absque animo ibi permanendi, & interim filium peperisset, quem postea absque eo quod contraheret domicilium,

eius parens cum tota familia, extraxerit ad locum, vnde digressus fuerat, talis filius non diceretur ciuis illius loci, in quo pertransennam natus fuit; neque ratione originis sequeretur forum illius loci, sed patris originem, & reputatur originarius loci, vbi pater habet domicilium. Panormit. in cap. Rodulph. num. 9. vbi Felin. num. 13. de rescrip. Barbof. cum alijs supra num. 18. non enim inspicitur, quod per accidens est; sed quod per se, Barbof. supra num. 19. vbi cum Vgolin. de offic. & potest. Episcopi. cap. 25. §. 1. num. 4. tenet, originem habere filium in domicilio patris, si in mari natus sit. Quare signatus non ab illius ciuitatis Antistite, vbi sic pertransennam natus fuit, & nec ab alio de illius licentia promoueri poterit. Nau. consil. 31. de temp. ordin. Henriq. lib. 10. c. 22. n. 1. Campanil. dicit. c. 8. n. 10. & cum alijs Barbof. dicit. num. 19. vbi num. 20. cum Nauarr. comm. 2. de regularibus num. 34. & Sanchez lib. 3. de matrimon. disp. 23. num. 4. asserit, domicilium originis esse immutabile, ex l. assumptio, ff. de municipal. nunquam censetur mutatum.

4 Nota tamen primò, quod etiam origo patris inspicitur ad ordines suscipiendos, ita vt quis ratione paternæ originis possit ordines suscipere ab Episcopo loci, in quo eius pater natus est. Zerola in praxi Episc. part. 2. verb. Dimissoria, Campanil. dicit. cap. 8. num. 9. Quaranta verb. Ordo, vers. Quo ad tertium, Nauarr. consil. 19. de tempor. ordinat. & cum alijs Barbof. d. alleg. 4. n. 4. ius enim civile indicat locum originis eum esse, in quo eius pater natus est, ex l. assumptio, §. 1. ff. ad municipalem, & l. si vt proponas, C. de incolis lib. 10. Campanil. d. c. 8. n. 8. & oriundus dicitur à natiuitate propria vel paterna, Mandosius ad regul. Cancell. regul. 26. quest. 40. & cum alijs Barbof. sup. n. 6. qui num. 8. ex hoc infert, non esse subreptitias literas Apollolicas dispensationis, vel Beneficij, quibus diceret quis, se oriundum ex ciuitate Valentina, cum reuera esset oriundus ex ciuitate Serabensi, si eius pater in ciuitate Valentina natus sit, vt etiam tenet Marc. Anton. variar. resolut. lib. 1. resolut. vltim. casu 33. Infer etiam, nec esse surreptitias literas Apollolicas, si aliquis dicat, se esse de tali loco, cum in illo non fuisset natus, sed tantum eius parens; quia etiam si dictio, de, naturalitatem, seu originem portet, probat text. in l. 1. ff. ad municip. Surd. decis. 129. n. 15. sub nomine tamen, origo, non tantum intelligitur propria, sed etiam paterna, vt dictum est, Barbof. n. 10. vbi ait, etiam id procedere, quando addita fuerit dictio, ex, militat enim eadem ratio: addit tamen, & bene, ad verificandas has dictiones, de, & ex, non sufficere, habere ibi Beneficium, aut domicilium, quia hæc non faciunt ortum, seu oriundum, sed tantum incolam, aut domiciliatum.

5 Nota secundò, quauis ex origine patris filius dicatur oriundus, seu originarius illius loci, in quo eius pater natus est, vt dictum est, succedatque in honoribus, & muneribus, tam personalibus, quam realibus, non modò temporalibus, sed etiam spiritualibus, vt notant Boer. decis. 13. n. 15. & Gutier. consil. 7. num. 1. tamen ex origine aut non dicitur nepos originarius illius loci, in quo prius natus est, ad ordines suscipiendos. Ita Co-uarr. de sponsal. part. 2. c. 7. §. 1. num. 15. quem sequuntur Riccius dicit. resolut. 257. & Barbof. sup.

num. 13. Vbi cum Vgol. *dict. cap. 26. §. 1. post. n. 4.* dicit, libertinos, seu libertos posse suscipere ordines non solum ab Episcopo suæ originis, sed de minoribus; nam illorum originem sequuntur, & nō patris, vt probat text. in *dict. l. assumptio, in fin. iunctal. seq. ff. ad municip.*

6 Nota tertio, filium sequi originem patris, nō verò matris, text. in *l. 3. C. de municib. & originarijs lib. 10.* & probat Pichard. *de nobilit. communic. num. 7. & seqq.* ideoque non posse ordines suscipere ab Episcopo originis suæ matris, nisi pater non esset legitimus; quia tunc non eius origo, sed matris inspicitur, quoad illegitimum filium, *l. in fin. ff. de l. municip. & l. eius qui, ff. eod.* Barbof. *sup. n. 15. & 16.* vbi dicit idem dicendum de vulgo quæfito, & quando deest patris domicilium, tunc enim filius matrem sequitur, vt etiam tenet Gonzalez *sup. dict. §. 1. à n. 14.* Expositus autem, cuius parentes ignorantur, non solum indicatur municeps, & ciuis loci, in quo natus est, sed etiam loci, in quo est expositus. Steph. Gratian. *discep. forens. c. 75. n. 12.*

7 Secundo dicitur Episcopus proprius, quoad ordines suscipiendos, Episcopus domicilij, id est, vbi habet domicilium ordinandus, nam ratione domicilij, fit subditus, & diocesanus Episcopi illius loci, vbi habet domicilium. Contrahitur autem domicilium statim, ac quis se ad aliquem locum cum sua suppellectili, & familia transfert, animo semper, ac perpetuò habitandi, modò actu, & reuera ibi cum tali animo habitet; vnde non sufficit solus animus habitandi, si reuera non habitat: nec sola habitatio ad tēpus, quamuis longum, si habet animū ad primum domicilij redeundi, vt cōtingit in scholaribus, & mercatoribus. Ita ex cap. *cum nullus, iuncta gl. ff. verb. Domicilium in 6. Bonac. 1. tom. disp. 8. punct. 4. n. 10. 11. Villalob. 1. p. tract. 1. diff. 9. n. 2. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 23.* & pluribus legibus ac DD. allegatis Barbof. *de off. & pot. Episcop. alleg. 4. n. 22. & 23.* Ex quo fit eum, qui non longo tēpore degit in aliquo loco, habeatque animum perpetuò ibi habitandi, dum adhuc hunc animum nō mutauerit, nec habitationem, posse ab illius Episcopo aut de eius licentia, ab alio ordinari. Ita Nauarr. *cōfil. 10. in antiquis, & 2. in nouis. de temp. ordinat. Riccius in praxi fori Eccles. resol. 263. Bonac. supra. Campan. d. c. 8. n. 18. Henriq. lib. 10. c. 27. nu. 1. Pagand. in quinque Eccles. præcep. lib. 1. c. 8. n. 12.* & cum alijs Barbof. *sup. n. 26.* Hæc autem procedunt in foro interiori, in quo sufficit habitatio realis cum verò animo ibi perpetuò manendi: in foro autem exteriori requiritur etiam declaratio, & expressio talis animi simul cū habitatione reali. Quod si non constet de tali declaratione, & animo, in foro exteriori non præsumitur animus habitandi, nisi quis ibi permanferit per decem annos, modò tamen non aliunde constet de voluntate ibi non permanendi: aut nisi per aliquem actum externum indicauerit, se ibi domicilium constituere, vt si emit domum, vel eò transtulit maiorem bonorum partem, animo ibi perpetuò manendi. Bonacina *supra num. 12.* & cum alijs Barbof. *loco citato, num. 27. & 28.* vide etiam de his Quarantam in *summ. bullar. verbo Ordo, Riccium decis. 297. 298. & 305. Coninch disp. 10. dub. 9. ad fin. & Reginald. lib. 30. tract. 1. c. 5. n. 23.*

8 Hinc fit eum, qui in vrbe, seu alibi per

decem annos resederit, posse à Vicario sanctissimi ordinari, imò, etsi breuiori tempore, si animum habitandi perpetuo declarauerit, & ibi realiter habitat cum sua familia, vt dictum est.

9 Sequitur secundo, scholares, & castellanos, aut famulos, qui ad tempus domino seruiunt, non posse ordinari ab Episcopo illius loci, nam cum habeant animum redeundi ad proprium domicilium, non acquisierunt ibi domicilium. At si scholaris finito studio ibi permaneret per decem annos, aut ultra, censetur potius habere animum permanendi ibi, quàm studendi, Barbof. *supra num. 30.* vbi cum Tiraquel. addit, non habere animum recedendi à ciuitate illum, qui in ea reliquit filios: & quando ex statuto aliquo absentes non potuntur priuilegijs ciuitatis, satis esse, patrem esse in ciuitate, vt filius absens priuilegijs fruatur.

10 Sequitur tertio, Baronem assumi posse ad ordines ab eo Antistite, in cuius Diocesi habet feudum, vt resoluit Campanil. *dict. cap. 8. num. 20.* vbi ampliat, etiam si Baro non habitat in feudo, alibique retineat domicilium: sic etiam filij horū Baronum adipiscuntur domicilium in loco, in quo genitor propter dictum feudū contraxit, nam vt dicitur quis originarius, non solum requiritur, vt quis natus sit in in loco, sed etiam quod parentes ibi domicilium contraxerint, vt *supra* dictum est, Barbof. *supra num. 33.* cum Campanil. *dict. cap. 8. num. 21.*

11 Sequitur quarto, Senatorem, aut alium quemlibet officiale perpetuum alicuius Principis, quamuis non sit ciuis eius loci, in quo senatoriam exercet dignitatem, domicilium tamen illic acquirere, posseque ordinari ab Episcopo illius loci, & hoc extendi ad illorum filios, vt resoluit Campanil. *dict. c. 8. n. 22. & 23.* & tenet cum eò Barbof. *supra num. 34.* qui *num. 32.* cum Campanil. *num. 25.* tenet, relegatum habere domicilium eo loci vnde arceatur, id est, in eo loco vnde trahit originem, & in eo loco inquē relegatus, sed hic non potest ordinari tanquam subiectus pœnæ, benè verò illius filij, nisi aliud canonicum obstet impedimentum.

12 Quinto, libertus, quando potest promoueri, ordinandus est ab Episcopo loci, à quo patronus trahit originem, quia illius loci est libertus municeps, & non ab Episcopo vbi patronus habet domicilium, Campanil. *d. c. 8. n. 24.* vbi etiam asserit expositos ordinari posse ab eo Episcopo, quæ est Ordinarius loci, in quo expositi sunt; nã eo quod parentes ignorentur, sine dubio illius loci effecti sunt ciues. Barbof. *sup. n. 37.*

13 Sexto, habens æqualiter domicilium in duobus locis, à quolibet Episcopo illius loci poterit ordinari: quando verò huiusmodi domicilia non sunt æque principaliter contracta, principalius est inspicendum. Campanil. *d. c. 8. n. 18.* & cum eo, & alijs Barb. *sup. n. 38. 39. & 40.*

14 Aduerte tamen, Zerolam in *praxi Episcopi, var. 1. verb. Dimissoria, §. 1.* existimare, non posse aliquem ordinari ratione domicilij, nisi prius consulto priore Episcopo; nam putat illum non posse suum primū locum deserere, inconsulto Episcopo, ex Concilij Trident. *sess. 23. cap. 16. de reformat.* verius tamen est, non requiri Episcopi licentiam ad mutandum domicilium, vt habetur *cap. fin. de Paroch.* & ibi Abbas *num. 1.* & tenent Campanil.

panilis dict. cap. 8. num. 25. & Barbof. dict. alleg. 4. num. 41. tenetur tamen portare testimonium veritatis circa mores, sufficientiam, ac natalia, nisi a teneris annis domicilium fuerit translatum, & illic habitatio continuata vsque ad tempus promotionis, iuxta Trident. sup. cap. 5. Nec Trident. allegatum à Zerola illi fauet, si bene perpendatur.

15 Tertiò, Episcopus dicitur proprius quoad ordines suscipiendos ratione Beneficij, quod aliquis habet in ipsius Dioecesi, ratione cuius sit illius subditus, & potest ab illo ordinari, quamvis ibi non habeat domicilium, & sit aliunde oriundus: textus in cap. cum nullus de tempor. ordinat. Campanil. in diuersor. iur. rubr. 9. cap. 8. num. 11. Riccius in praxi Eccles. resolut. 258. in 2. edit. & in praxi aurea resol. 49. Garcia de benefic. part. 2. cap. 4. à nu. 1. Bonac. 1. tom. disp. 8. quest. vnic. punct. 4. num. 14. Villalob. 1. part. tract. 11. diff. 9. num. 2. & cum alijs Barbof. de offic. & potestat. Episcop. allegat. 4. num. 4.

16 Amplia primò procedere, etiam si beneficium sit tenue, nam dict. cap. cum nullus, non explicat valorem beneficij, sed absolutè, & generaliter loquitur. Ita Garcia sup. num. 8. Henriquez lib. 10. cap. 22. num. 1. lit. C. & cap. 17. lit. Q. Campanilis sup. num. 12. & rubr. 8. cap. 5. num. 19. & potest confirmari, quia multi Canones de beneficio verba facientes, locum habent in beneficio etiã tenui, v. g. Concil. Trident. sess. 23. cap. 6. de reformat. concedens tonsurato, vel possidenti Beneficium, gaudere Beneficio clericali, non solum in civili, sed etiam in causa capitali, intelligitur quodcumque Beneficium, etiam tenue, & exiguum, vt Nauarr. de horis canonic. cap. 21. num. 11. Azor inst. moral. part. 1. lib. 10. cap. 3. versic. Secunda opinio. Gracian. part. 1. cap. 6. num. 37. part. 2. cap. 2. n. 3. Barbof. sup. num. 45. Hanc autem ampliatiõnem non admittunt Quaranta verb. Ordo, Vgol. de offic. & potestat. Episc. cap. 26. §. 3. & Riccius in praxi fore Eccles. resolut. 260. quorum opinionem recipit Barbofa, quando Beneficiũ esset tenuissimũ, ratione præsumptæ fraudis, velut in reddente quatuor, aut septem ducata in anno. Existimo tamen ampliatiõnem hanc absolute procedere, sicut absolute loquitur, dict. c. cum nullus, & quia propter Beneficiũ tenuissimũ Beneficiarius gaudet privilegio fori, & Canonis.

17 Amplia secundo, etiam si Beneficium residetiam non requirat, nec in illo, aut illa Dioecesi resideat Beneficiarius, quia dict. cap. cum nullus, absolute, & generaliter loquitur de Beneficio Ecclesiastico nullam faciens mentionem de residentia. Ita Henriquez ubi sup. Riccius in praxi aurea, resol. 40. num. 1. Barbof. sup. num. 47. & Bonacin. sup. num. 14. vbi id limitat, modò Beneficium sufficiens sit ad vctum; existimo tamen hanc limitationem non esse necessariam, cum nulla de illa fiat mentio in dict. cap. cum nullus, sed simpliciter, & generaliter loquatur.

18 Amplia tertiò, in possidente præstimonium, hic enim inibi domiciliũ habere dicitur, ac proinde ab Episcopo, vbi habet præstimonium, potest suscipere ordines, vel dimissorias. Henriq. sup. lit. H. Campanil. dict. cap. 8. num. 19. Riccius in praxi fore Eccles. resolut. 258. Barbof. sub. num. 48. quia præstimonium est Beneficium Ecclesiasticum, cap.

fin. de concess. Præbend. in 6. & cum multis Garcia de Benef. p. 1. c. 2. n. 117.

19 Amplia quartò, etiam procedere in Comenda in utilitatem Commendatarij, maxime si est perpetua, quia hæc habet vim tituli Canonici Garcia sup. part. 4. cap. 4. & in his terminis part. 2. cap. 4. num. 10. vbi num. 12. ampliat, principalem resolutionem procedere, siue istud Beneficium sit, propter quod ordinem recepit, siue non. Barbofa supra num. 50.

20 Amplia quintò in eo, qui plura Beneficia habet in pluribus Dioecesibus, hic enim ab vnoquoque illarum Episcopo, ordinari poterit, ab eo scilicet quem voluerit, aut elegerit. Campanil. dict. cap. 8. num. 14. Riccius in praxi aurea decis. 40. n. 1. & cum alijs Barbof. de offic. & potestat. Episc. alleg. 4. num. 51. & lib. 1. de iur. uniuers. cap. 31. num. 19. Ratio est, quia per quodlibet Beneficium sit respectiue subditus Episcopo loci in cuius Dioecesi sitũ est Beneficium, & non est maior ratio, nec vlla iuris dispositio, cur non possit ab vno, & non ab alio ordinari. Vide Campanil. dict. cap. 8. num. 13. vbi ait, id etiam procedere, etiam si Beneficium spectaret ad provisionem alterius Episcopi.

21 Amplia sextò, non posse Episcopum solum hunc Beneficiarium ordinare, sed etiam cum eo dispensare in interdictijs, & etiam legitimare ad minores Ordines; nam cum ratione Beneficij sit subditus illi quoad Ordines, est etiam subditus quoad omnia concessiõnia ad Ordines, & illis annexa, per l. 2. ff. de iurisd. omnium iud. Ita Garcia supra, part. 2. cap. 4. num. 14. Riccius in praxi aurea resol. 49. num. 3. & Barbof. sup. alleg. 4. n. 54.

22 Amplia septimò, supradicta procedere, habita Beneficij possessione, ita vt non sufficiat sola collatio, seu eius titulus, ad hoc, vt efficiatur de illius foro. Garcia sup. num. 16. vbi resoluit fo lam possessionem sine titulo iusto, sufficere.

23 Amplia octauò, etiam si Beneficium habeat certum ordinem annexum, puta Subdiaconatum, aut Diaconatum, tunc enim poterit ab illo Episcopo Beneficij ordinari, etiam ad alios ordines. Riccius sup. & Barbof. n. 55.

24 Limita tamen primò, vt hoc non procedat in pensione, quia ratione illius nulli subijcitur Præfili, nec potest ordinari. Riccius in praxi fore Eccles. resolut. 302. in 1. edit. & in 2. resol. 261. Campanil. lib. 9. cap. 8. num. 17. & cum alijs Barbofa sup. num. 57.

25 Limita secundo, si Beneficium obtentum sit in fraudem; quia tunc non iuuat quoad susceptiõnem ordinum, vt existimat gloss. in cap. eos qui, versic. Figmento, in fin. de temp. ordinat. & Riccius resolut. 262, quamvis dubitet Campanil. ubi sup. num.

17 & meritò quidem, quia etsi in fraudem illud obtinuerit, & sic fortè peccauerit, est tamen verè (vt supponimus) & ritè Beneficiatus in illa Dioecesi, vereque, & propriè Episcopo subiectus ratione Beneficij; ergo ratione illius etiam hic poterit ab eo ordinari: præsertim cum cap. cum nullus citat simpliciter, absolute, & generaliter loquatur.

26 Limita tertiò, in habente Præbendam, seu Capellaniam temporalem, quia hæc non est Beneficium, Riccius in praxi aurea, resolut. 49. numer.

23. Gonzalez ad regulam 8. Cancellar. gloss. 5. §. 1. num.

num. 6. & Barbosa *supra allegat. 4. numer. 508*
 27 Aduerit tamen, & dicit valde notandum
 in hac materia Barbof. *dict. allegat. 4. num. 1.* cum
 Quaranta, Riccio, & Molfes, quod si subditus ali-
 quo ex tribus in modis prædictis, elegisset vnum Epis-
 copum à quo aliquem ordinem suscepisset, non
 posset variare, & assumere alios ordines ab alio ex
 dictis Episcopis, nisi Episcopus, qui prius illum
 ordinauit, iudicauerit cessasse causam ordinatio-
 nis, & remitteret ordinatum ad alium ex dictis
 Episcopis. Ita colligit Archidiacon. *in cap. de cap-
 tandæ de concess. præb. Et reddunt rationem, quia si
 semel factus est subditus Episcopi ordinantis, cu-
 ius est munus prouidere illi de Beneficio, & sic de
 alijs iuribus Episcopalibus, non potest talis subdi-
 tus eligere alium Episcopum in præiudicium electi
 per primam ordinationem. Consequenter idem Bar-
 bosa lib. 1. de iure vniuerso, cap. 23. num. 39. tenet
 eum, qui habet plura Beneficia in diuersis Dioce-
 sibus, si elegit vnum Episcopum, à quo incipit or-
 dinari, non posse postea ordines suscipere in alia
 Diocesi, ratione alterius Beneficij. Nihilominus
 tamen cum bona venia tantorum DD. existimo ta-
 lem posse post susceptionem vnus ordinis varia-
 re, & ab alio Episcopo ordinari: tum quia, etsi
 hunc Episcopum modò elegerit, non ideo desinit
 esse subditus à iure aliorum; ergo dum variat, uti-
 tur iure suo, consequenter nemini facit iniuriam:
 tum quia per primam electionem non abdicauit à
 se ius eligendi, quod habebat: tum quia DD. ci-
 tati num. 15. versic. Tertiò Episcopus, absolutè doc-
 cent, habentem plura Beneficia in diuersis Dioce-
 sibus, posse, à quo maluerit Antistite, ordinari: tum
 & præcipuè, quia id nullo iure reperitur expresse
 prohibitum: nec dict. cap. *ne captandæ*, quod citat
 Archidiacon. est contra nos: nam illud solum loquitur
 de illo, qui habet facultatem à Pontifice ad ac-
 ceptandum Beneficium, quod primò vacauerit, qui
 quidem antequam Beneficium vacet, non potest
 acceptare determinatum Beneficium, sed tenetur
 acceptare primum Beneficium, quod vacauerit; quæ-
 quidem capitis dispositio non videtur accõmoda-
 bilis nostro casui, præcipuè cum sit odiosa, & con-
 sequenter non extendenda, quæ quidem sententia
 me consulto, anno 1635. fuit in praxi acceptata
 in hac Diocesi Valent. in quodam Beneficiario ha-
 bente vnum Beneficium in Diocesi Segobricen. qui
 cum suscepisset ibi ratione illius Beneficij Subdia-
 conatum, postea ratione alterius Beneficij in Dio-
 cesi Valentini. suscepit ibi alios ordines.*

28 Nota tamen, Episcopum ordinarium, id est,
 qui habet subditos, posse familiarem suum sibi non
 subditum aliquo, ex prædictis modis, ordinare, si
 per triennium secus fuerit commoratus, & Benefi-
 cium, quacumque fraude cessante, statim re ipsa
 illi conferat. Habetur expresse in Trident. *sess. 23.
 c. 9. de reformat. & tenent Nauarr. in multis Conci-
 lijs de tempor. ordinat. Henriquez lib. 10. c. 12. num.
 1. Quaranta in sum. bullar. verb. Ordo, Garcia de
 Benef. part. 1. cap. 5. num. 80. Riccius in decis. Cur.
 Archiepiscop. decis. 288. part. 2. & in praxi fori Ec-
 clesiastici, decis. 307. cum seqq. in 1. edit. & resolu-
 266. cum seqq. in 2. edit. Ledesma. in sum. cap. 5. de
 ordi. concl. 9. Bonacin. com. 1. disp. 8. quest. vnic.
 punct. 4. num. 15. & quam plurimis allegatis Bar-
 bol. de offic. & potest. Episc. alleg. 5. num. 1. Nomi-*

ne autem familiaris intelligitur ille, qui domini
 potestati subijcitur, & expensis Episcopi conti-
 nuè alitur, indeque comensalis dicitur. Barbosa cū
 alijs num. 2. & quoad hunc effectum requiritur etiã,
 vt cum Episcopo fuerit commoratus, & præsens in-
 seruiert, non tamen is qui abest, etsi sumptibus
 Episcopi vixerit: vnde non gaudet hoc priuilegio
 seruiens Episcopo in regione remota. Barbof. num.
 6. Bonacin. num. 18. & communiter DD. nã mens
 & ratio finalis Concilij est, vt cognoscat mores sui
 familiaris: hos autem cognoscere non potest, si fa-
 miliaris absens inseruiat; debet ergo actu cum ip-
 so Episcopo commorari per triennium, & quoad
 hunc effectum sufficit, quòd triennium inceperit,
 antequam fuisset Episcopus: ita refert decisum Gar-
 cia *dict. cap. 5. num. 81.* & cum alijs Barbof. num. 8.
 & Bonac. num. 16. debet tamen huiusmodi trien-
 nium esse continuum. Campanil. *dict. rubr. 9. cap.
 9. num. 12.* Barbof. num. 9. & alij. Procedit autem
 hoc non solum in ordinibus sacris, sed in minori-
 bus, & prima tonsura, nam Concil. absolutè lo-
 quitur, & ita docent Barbof. *supra num. 11.* Bona-
 cin. num. 17. & ex decis. Rotæ testatur Quaranta
verb. Ordo, & tenent alij DD. Debet tamen Episco-
 pus statim conferre suo familiari Beneficium, hoc
 est, post collationem ordinis, nam si antea ei
 daret illud, iam illum ordinaret ratione Beneficij,
 & non ratione familiaritatis: illud autem, *statim*,
 intelligit Molfes. cum Riccio, ante sex menses, Bar-
 bosa verò *dict. n. 11.* ad summum intra decem dies
 à collatione ordinis; ego autem cum Vazquez,
part. 3. disp. 243. num. 49. per *statim*, intelligo in
 hoc casu, id est, quamprimum vacauerit, omni frau-
 de cessante, ne postea ordinatus mendicare cogatur.
 Videtur tamen Episcopus satisfacere intentio-
 ni Concilij, si Beneficium non vacante prouideat suo
 familiari sic ordinato de congrua sustentatione; nã
 sic non cogitur mendicare. Potest etiam Episcopus
 suum familiarem triennalem ordinare ad titulum
 patrimonij, vel pensionis, si Episcopus ita iudica-
 uerit expedire, ob necessitatem, vel vtilitatem
 propriæ Ecclesiæ, & debet adscribi Ecclesiæ, pro-
 cuius necessitate est ordinatus. Garcia *sup. num. 81.*
 & 82. vbi refert ita decisum Bonac. *sup. num. 26.*
 & cum alijs Barbosa *sup. alleg. 5. num. 12. & 13.*

29 Non tamen potest Episcopus cum suo fami-
 liari triennali, aliàs non subdito, dispensare cum il-
 legitimitate, etiam ad minores ordines, nec super
 interstitijs, prout resolutum refferunt Nauarr. *con-
 sil. 12. & 13. de tempor. ordinat.* Garcia *sup. num.*
 86. & cum alijs Barbof. num. 14. Poterit verò, si
 postea ei Beneficium conferat, nam ratione Bene-
 ficij fit ei subditus. Campanil. *dict. cap. 9. num. 3.*
 & 4. vbi etiam dicit, quòd vbicumque Antistes po-
 test suum ordinare familiarem, potest etiam ei li-
 teras dimissorias conferre, vt ab alio suscipiat or-
 dines. Ita etiam Barbof. *sup. num. 16.* qui ait Mol-
 festum *tract. 2. cap. 2. nu. 8. in fin.* existimare posse
 Episcopum cum suo familiari interstitia dispensare,
 quod existimo probabile; nam si eum potest
 ordinare, quod est maius, cur non poterit in illis
 dispensare?

30 Dixi in principio notati, Episcopus ordina-
 rius habens subditos, quia Episcopus titularis, præ-
 textu cuiuslibet familiaritatis, non potest aliquem
 ordinare, nec primam tonsuram conferre abque pro-
 prij

proprij Episcopi licentia; est enim hoc ei prohibitum per Trident. *sess. 14. cap. 2. de reform.* & ita tenet Campanil. *diēt. cap. 9. num. 6.* Bonac. *sup. num. 9.* Barbosa cum alijs *num. 17.* qui si illum ordinet sine proprij licentia, fit suspensus per annum, & ordinatus est suspensus ab exercitio ordinum, ad arbitrium proprij Episcopi. Trident. *sess. 14. cap. 2. de reform.* vide Nauar. *conf. 23. de temp. ordinat.* & Barbofam *sup. allegat. 6. num. 1.*

31 Nota etiam, Cardinales Presbyteros conferre suis familiaribus tonsuram, & minores ordines. Item, familiares, seu officiales Papæ, ac familiares Cardinalium (etsi Cardinales habitassent Romæ) atque etiam Episcoporum in Curia residetium, qui saltem per triennium habitauerint in vrbe, posse de licentia ipsorum à Vicario Sanctissimi, promoueri, dum tamen omnes sufficientem titulum habeant, & alia à iure requisita, vt referunt decisum Molfesius, & Armendaris relati à Barbofa *sup. num. 21.* An autem Magister actorum Curie Episcopalis, vt familiaris, possit ordinari ab Episcopo, vide Riccium *colloc. 596. & in praxi fori Eccles. resol. 472. num. 2.* & Campanil. *diēt. cap. 9. num. 14.*

Dub. 8. Quisnam Episcopus concedere possit dimissorias.

1 C Onueniunt Doctores, etiam si Episcopus teneatur per se ipsum suis Clericis ordines conferre, vt admonet Trid. *sess. 23. cap. 3. de reform.* tamen si legitimè fuerit impeditus, de eius consensu poterit alienus suo subdito ordines cōferre, *cap. Episcopum 9. quest. 1.* & *cap. 1. inuncto cap. cum nullus de temp. ordinat. lib. 6.* Hic autem consensus literariè præstandus est, ex Felino *in cap. super his. vers. Sex 28. & vlt. concl.* & literariè, quibus illæ continentur, dimissoria vocantur à Trident. *sess. 23. cap. 10. de reform.* & *sess. 7. cap. 10. de reform.* vbi etiam reuerendæ dicuntur. Vide Barbofam *de offic. & potest. Episc. allegat. 7. num. 1.* vbi refert Doctores de hac materia tractantes.

2 Dico primò, dimissorias concedere possunt Episcopi cuncti omnibus illis, quos iuris sanctione, priuilegio, vel consuetudine ad ordines assumere possunt. Gloss. *in cap. cum nullus de temp. ordinat. in 6.* is enim potest dimissorias concedere, qui ordinare valet, *cap. 1. 62. dist. Campanil. in diuers. iuris. rub. 6. cap. 3. num. 13.* nam potest quis per alium facere, quod potest per se ipsum, *ex reg. iur. in 6.* ex quo liquet, proprium Episcopum, siue ratione originis, siue domicilij, siue ratione Beneficij posse dimissorias concedere, quia potest subditum vno ex his tribus modis ordinare, vt latè *supra dub. 7.* ergo & ordinandis licetiam concedere. Ita etiam cum alijs Henric. *lib. 10. cap. 22. num. 1. & 3.* & Filiuc. *tom. 1. traēt. 9. quest. 6.*

3 Dico secundò, inferiores Prælati non possunt concedere dimissorias, nisi eis data sit potestas, aut priuilegium à Summo Pontifice, aut per consuetudinem legitimè præscriptam: ita *ex cap. cum nullus cit.* resoluit cum alijs Campanil. Olim tamen licebat exemptis eas concedere, vt patet *ex diēt. cap. cum nullus.* Hodie tamen iure nouo Tridentini *sess. 21. cap. 10. de reform.* neque ipsi Abbates, neque alij etiam exempti, aut Collegia, vel

Capitula quæcunque, etiam Ecclesiarum Cathedralium, Clericis secularibus literas dimissorias concedere valent, quauis persona hæc habeat iurisdictionem quasi Episcopalem, & voluntariam, ac contentiosam. Henric. *lib. 10. cap. 22. num. 3. lit. T.* Campanil. *diēt. cap. 8. num. 4.* & cum his, & alijs Barbofa *allegat. 7. cit. num. 7.* Attamen quòd Prælati habens iurisdictionem quasi Episcopalem in foro interiori, & exteriori, vt Prior Meridæ Ordinis D. Iacobi, & alij similes, possint non solum suis Religiosis (quod est certum) sed etiam secularibus sibi subditis dare dimissorias, existimo valde probabile cum Ledesma *in sum. cap. 4. de ord. concl. 2.* tum quia nulli n alium habent immediatum superiorem in foro exteriori: tum quia dicti Prælati approbant confessarios pro suis subditis secularibus. Ad Tridentinum respondet non loqui de ijs Prioribus habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem, nec includuntur in aliqua Diœcesi. Consulenda tamen est consuetudo, illique standum.

4 Dico tertio, Vicarius generalis Episcopi non potest concedere dimissorias; nam ad id officium Vicariatus non extenditur, nisi Episcopo in remotis agente. Ita *cap. cum nullus de temp. ordinat.* ibi Glossa verb. *Remotis.* Azor *part. 2. lib. 3. cap. 45. quest. 7.* Campanil. *diēt. cap. 8. num. 3.* Riccius *in praxi aurea resol. 18.* vbi quando Episcopis dicitur agere in remotis, & cum multis Barbofa *diēt. allegat. 7. num. 0.*

5 Dico quartò, Capitulum olim poterat, Sede vacante, statim concedere dimissorias, *ex cap. cum nullus cit.* Nunc verò iure nouo in Tridentino *sess. 7. cap. 10. de reform.* talis facultas restricta est, ita vt non possint dimissorias, nec ad primam tonsuram cōcedere, nisi elapso anno à die obitus Episcopi numerado, præterquàm illis, qui alicuius Beneficij recepti, aut recipiendi occasione arctati fuerint, aliàs Capitulum contraueniens Ecclesiastico subiaceat interdicto, & ordinati, si in minoribus ordinibus initiati fuerint, nullo priuilegio clericali, maxime in criminalibus, gaudeant; in maioribus verò ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati, ipso iure, sint suspensi: de quo vide Henric. *vbi sup. num. 3.* Garcia. *de Benef. part. 5. cap. 7. num. 95.* Azor *sup. cap. 40. quest. 5.* Suarez *tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 1.* Nauar. *conf. 44. de temp. ordinat.* Campanil. *diēt. cap. 8. num. 5.* Riccium *in praxi aurea resol. 106.* & *in decis. Cur. Neapolit. decis. 185. part. 4.* Filiuc. *traēt. 41. de Benef. cap. 2. num. 44.* & cum alijs Barbofa *de off. & potest. Episcopi, allegat. 7. num. 10.*

6 Illi autem dicuntur habere Beneficia arctata, qui ratione illius tenentur se promouere facere intra annum. Garcia *part. 5. cap. 7. num. 98.* Riccius *in praxi aurea resol. 98.* & alij, qualis est obtinens Ecclesiam parochialem, qui est arctatus ad sacerdotium intra annum, aut qui obtinet Canonatum ad ordinem illi adnexum; aut qui obtinet Beneficium, seu capellaniam requirentem ex institutione, seruitium personale, seu aliquem ordinem, v. g. Presbyteratum. Illi verò, qui dicuntur arctati occasione Beneficij recipiendi, qui habent ius, seu sunt vocati ad aliquod Beneficium vacans, seu Capellaniam, requirentem actu certum ordinem, quo illi carent vel illi dicuntur, qui cum sint ordinati prima tonsura, sunt præsentati ad Beneficia. Garcia *sup. cap. 7. à num.*

d. num. 99. Riccius de resolut. 98. & Barbosa supra num. 11. His ergo arctatis potest Capitulum, Sede vacante, dimissorias concedere intra annum; alijs vero concedens incurrit pœnas Tridentini: post annum verò potest illas liberè concedere, vt patet ex ipso Tridentino.

7 Dico quintò, Capitulum, Sede vacante, potest intra annum concedere literas testimoniales de vita, & moribus. Nauar. *conf. 27. de temp. ordinat. Bonac. sup. num. 14. & potest etiam testimonium idoneitatis facere, quia hæc non sunt literæ dimissorias. Item, potest cōcedere Episcopo extero exercitium Pontificalium, & ordinationem subditorum ipsius Episcopi exteri, non verò subditorum Sedis vacantis intra annum, benè vero post annum, de quo ait Quaranta in sum. bullari, verb. Capitulum. quest. 11. pag. mihi 141. in fin. non est dubium, & constat ex Tridēt. vbi sup. vide Barbosam cum alijs sup. num. 16. & 17. Item, quando Papa concedit alicui facultatem suscipiendi ordines cum licentia sui Ordinarij, potest Capitulum intra annum Sedis vacantis hanc subordinatam licentiam concedere. Nauar. *conf. 10. de temp. ordinat. Barbosa sup. num. 14. & alij, vbi dicit, eum qui à Sede Apostolica obtinuit priuilegium ad suscipiendos ordines à quolibet Episcopo, non indigere nouis literis dimissorijs, indigere verò testimonialibus proprij Ordinarij de vita, & moribus, alioquin manet suspensus ab executione susceptorum ordinum, & ordinans incurrit suspensionem à collatione ordinum per annum: patet ex Trident. sess. 23. cap. 8. de reform. & tenent Henriq. lib. 3. cap. 28. num. 2. Quaranta verb. Ordo. vers. Suspensionis pœnam, & cum alijs Barbosa sup. num. 15. videndus.**

8 Dico sextò, Vicarius Papæ potest statim post mortem Papæ dimissorias concedere. Campanilis *dict. cap. 8. num. 6. & cum alijs Barbosa sup. n. 13. Ratio est, quia Tridentinum non restringit iurisdictionem Sedis Apostolicæ, quanuis vacantis. Idem propter eandem rationem potest facere Collegium Cardinalium, Sede vacante.*

9 Dico septimò, potest Episcopus concedere dimissorias, etsi excommunicatus declaratus sit, vt docet Ledesma *in sum. 1. parte. cap. 8. de ord. concl. 4. diff. 1. sicut potest confessarios approbare, quia hoc non est actus iurisdictionis: sic similiter potest suo subdito dare facultatem, vt ab alio Antistite confirmetur. Syluest. vñtio. 8. 4. est contra Barbosam sup. num. 4. vbi existimat, dimissorias datas ab Episcopo excommunicato, aut suspenso declarato, esse inualidas: posse tamen tunc subditum se facere ordinari à viciniore Episcopo, modò probet suum Episcopum esse excommunicatum, ex cap. 2. de temp. ordinat. in 6.*

10 Dico octauò, potest Nuntius Apostolicus intra annum Sedis Episcopalis vacantis concedere dimissorias, vt probat praxis, modò petens afferat testimonium idoneitatis à suo Prouisore, seu Vicario Capituli, quod testimonium posse dare tunc Capitulum, nec esse contra Trident. *sess. 23. cap. 8. de reform. dixi concl. 5. num. 7.*

11 Dico nono, literæ dimissoriæ non expirat morte concedentis. Henriq. *lib. 10. cap. 22. num. 3. Bonacina supra num. 21. & alij, quia gratia, & fauor non expirat mortuo concedente, vt latius vbi de dispensationibus matrimonij cap. 9. dub. 2. con-*

*clus. 1. Ita etiam Ledesma sup. concl. 4. vbi consequenter docet, nec expirare per superuenientem subdito excommunicationem, sed posse eis vt, sublata per absolutionem censura; quia non reperitur in iure prohibitio aliqua, seu pœna in hoc casu imposita. Nec expirant datæ à Capitulo post annum vacationis, per ingressum moderni Episcopi. Ledesma sup. & cum alijs Barbosa loco cit. num. 24. Possunt tamen à nouo Episcopo, iusta tamen subsistente causa, reuocari per edictum quæcunque dimissoriæ à Sede vacante concessæ, siue à prædecessoribus Præsulibus. Campanilis *dict. rubr. 9. cap. 8. consultat tamen, & benè, Gutierrez. lib. 2. 99. cap. cap. 17. num. 12. Quòd si Episcopi ordinatores per dimissorias sciuerint, nouum Prælatum possessionem sui Episcopatus adeptum fuisse, non admittant dimissorias Capituli, nisi à nouo successore reuoludatæ, vel nouiter concessæ fuerint.**

12 Dico decimo, Episcopus cōcedens dimissorias, seu Vicarius Capituli, Sede vacante, debet examinare, & approbare illas petentē, & sic examinatum dimittere: patet ex Trid. *sess. 14. de reform. cap. 3. & sess. 23. cap. 3. de reform. Debet etiam adesse iusta causa, vt ægritudo, aut alia, quæ censetur iusta, vt statuit Trident. vbi sup. Concedendæ igitur sunt dimissoriæ ex iusta causa, & examinato prius illi, qui perit dimitti, aliter non erit tutus in conscientia concedens, qui suum subditum non examinatum, aut nullo præcedente scrutinio dimississet, si ille postea reperitur inhabilis, aut malè promotus, quanuis in literis adiecisset clausulam, qua ordinatoris conscientiam onerasset, vt iuste adnotauit Viuald. *part. 3. Candelabri, cap. 8. num. 12. & cum eo, & Miolo Barbosa dict. allegat. 7. num. 2. Episcopus autem ordinans habentem dimissorias, examinatum iam, & approbatum à concedente illas, non tenetur illum examinare, & approbare; potest tamen illum, si velit, examinare, imò tutius agere, illum examinando, tenent Campanilis *in dict. cap. 8. num. 31. Bonac. sup. num. 5. & 33. & cum his Barbosa loco cit. num. 22.***

13 Nota, Episcopum absentem à sua Diocesi posse suis subditis dare dimissorias, vt ab alio ordinari possint, potest etiam illorum examen demandare Episcopo loci, in quo degunt, si propter absentiam valde eis incommodam voluerint examini illos subijcere. Barbosa *sup. num. 29. Item, Episcopus in aliena Diocesi existens, habens ibi à proprio licentiam conferendi ordines, potest ordinare suos, & Episcopi loci, in quo habet licentiam, alios verò minimè, nisi de licentia propriorum Episcoporum. Ita intelligendum Trident. sess. 6. cap. 5. de reform. vide Nauar. *conf. 20. de temp. ordinat. & Ledesmam sup. cap. 8. concl. 4. diff. 4. Bonac. sup. num. 28. Quando verò Episcopus in literis tantum concedit, vt à quocunque alio Episcopo Catholico in sua Diocesi residente ordinari quis possit; non tamen addens, aut ab alio ibi residente, communior, verior, ac tutior sententiæ est, non posse ordinari ab alieno in Diocesi alterius de licentia proprij illius Diocesis ordinante, vt colligitur ex Trident. vbi sup. videtur enim licentia strictè concessa. Ledesma *sup. diff. 5. Contraria tamen sententiæ non est improbabilis; nam dici potest, talem licentiam esse generalem. Ledesma sup. Item, quando Papa concedit alicui licentiam, vt possit***

possit extra Tempora ordinari, à suo tamen, potest de licentia sui ordinari ab alieno; nam idem est ordinari de licentia proprii, ac si ab ipso ordinaretur. Ledesma *sup. diff. 6. cum Nauarr. cons. 34. de temp. ordinat.*

14 Nota secundò, in aliquo casu potest quis ab alieno sine dimissorijs, seu licentia proprii ordinari, vt cum communi tenet Ledesma *sup. concl. 5.* Primus est, quando Episcopus suspensus est, eo quòd ordinauit non subditos, debet tamen ordinandus probare hanc suspensionem; hunc casum omnes admittunt, & dixi *sup.* Secundus est, quando præsumitur ratihabitio proprii: hunc tamen casum non omnes admittunt, nec mihi videtur securus; potest tamen sustineri, si maxima sit Episcoporum familiaritas, cum etiam subditi erga proprium. Tertius est, quando Episcopus ordinat suum familiarem alterius Diocesis, vt dictum est dubio proximo.

15 Nota, Clericos in minoribus ordinatos sine licentia proprii non amittere ipso facto priuilegium clericale, nam Trident. *sess. 7. cap. 10. utitur verbo, non gaudeat*, quod est futuri temporis, vt obseruat Sanchez *lib. 7. disp. 46. num. 18.* & cum eo, & Nauar. Bonacina *tom. 1. disp. 8. quest. vnic. parit. 4. num. 23.*

16 Nota quartò, ea, quæ hucusque dicta sunt, procedere de ordinatione, & literis dimissorijs secularium Clericorum; nam regulares ad hoc vt ordinentur, non indigent literis dimissorijs ab aliquo Episcopo obtentis: indiget tamen licentia, seu dimissorijs commissis à suis Prælati. Hanc autem licentiam concedere possunt Generales, & Prouinciales, quia habent autoritatem quasi Episcopalem, & in hoc habent se sicut Episcopi, & sunt Ordinarij suorum subditorum, cognoscuntque plene eorum mores, ideo de illis possunt dare testimonium, & non Episcopi, iuxta Trident. *cap. 8. sess. 23. de reform.* Nec obstat Trident. *cap. 10. sess. 23. de reform.* vbi Abbates, & alij quicumque Prælati prohibentur literas prædictas conferre; quia loquitur Tridentinum de dimissorijs respectu secularium, non verò respectu Religiosorum: imò ex hoc loco, à contrario sensu, aperte deducitur, non esse prohibitum regularibus, sed concessum has literas suis dare; nam cum expressè ipsis prohibeatur respectu secularium, censetur expressè concessam respectu suorum, vt docent Ledesma *in sum. cap. 8. de ord. concl. 1. & 10.* Miranda *in man. Prælator. tom. 1. quest. 38. art. 2.* Barbosa *de off. & potest. Episc. allegat. 7. num. 31. & 18.* & Diana *2. part. tract. 16. resol. 15.* Hinc fit, regularem, qui absque sui superioris licentia ordinatur, peccare mortaliter, & incurrere suspensionem latam à Pio II. & in pœnas à Sixto V. de quibus infra; sicut eas incurrere dicemus Clericos, qui absque literis dimissorijs sui Ordinarij suscipiunt ordines. Ledesma *vbi sup. vide Campanil. in diuersor. iuris, rubr. 12. cap. 13. num. 37.* At si professus eiectus sit à religione, ordinari poterit, non de licentia suorum superiorum, sed ab Episcopo suæ originis, vt tenent Portel *in dub. Regul. verb. Ordo. num. 11.* Campanilis *supra n. 15.* & cum alijs Barbosa *sup. allegat. 4. num. 21.*

17 Nota quintò, Episcopum alienum Clericum sine licentia proprii ordinantem, ab omnibus ordinibus esse suspensum per annum, *cap. eos de temp. ordinat. in 6. Trident. sess. 23. cap. de reform.* Item,

ab exercitio Pontificalium, ex Trident. *sess. 6. cap. 5. de reform.* de quo Suarez *com. 5. disp. 31. sect. 1. num. 15.* Campanilis *sup. rubr. 9. cap. 1. num. 16.* si tamen tonsuram solum conferret, tunc à collatione illius tantum suspensus esset, *cap. fin. de temp. ordin. in 6. Campanil. loco citat. Bonacina vbi sup. num. 9.* & cum alijs Barbosa *sup. allegat. 8. num. 2.* Excusatur tamen, si probabiliter ignorat, Clericum esse alterius Diocesis: aut si bona fide existimat, id ratum haberi à proprio Episcopo, de quo Barbosa *cum alijs sup. num. 5. & 6.* Episcopus autem titularis non habens subditos, si subditis alterius Prælati sine ipsius licentia ordines, aut etiam primam tonsuram conferat, per annum ab exercitio Pontificalium suspensus est, ex Trident. *sess. 14. cap. 2. de reformat.*

18 Nota sextò, laicum suscipientem ab alieno primam tonsuram sine licentia proprii, nullam de facto pœnam incurrere, sed puniendum esse arbitrio Ordinarij, *cap. fin. de temp. ordinat. in 6. Vgol. de off. & potest. Episcop. cap. 26. §. 23. n. 1.* & cum alijs Barbosa *eo tit. allegat. 8. num. 8. & 9.* caret tamen priuilegio tonsuræ, vt docent Lesius *lib. 2. cap. 44. dub. 19.* AZOR *tom. 3. lib. 3. cap. 2. quest. 4.* & Bonac. *sup. num. 19. ex cap. illud, & cap. si quis ausus dist. 21.* Si verò sic minores suscipiat, non est de facto suspensus, sed potest suspendi à proprio, sicque expedit, ne ordinem exerceat ex officio, antequam permissionem obtineat ab Ordinario. Ledesma *in sum. cap. 8. de ord. concl. 8.* vbi dicit commune, & monet, vt talis adeat suum Episcopum, & illum oret, vt ratam habeat ipsius ordinationem. Hinc fit, taliter ordinatum validè obtinere Beneficium, si ei post talem ordinationem conferatur: monet tamen Ledesma ad maiorem securitatem, vt curet nouam collationem à suo Episcopo, postquam ab eo obtinuerit ratificationem talis ordinationis: at non existimo necessarium, dato quòd, vt ipse docet, non sit suspensus, Barbosa *verò sup. num. 10.* cum Nauar. *cons. 11. & 39. de temp. ordinat.* existimant, hunc sic in minoribus ordinatum non habere executionem eorum, antequam suus Episcopus ei permittat, consequenter esse suspensum, & si in ordine solemniter, & ex officio ministret, esse irregularem, & prouisiones ei factas de Beneficijs non subsistere; sufficere tamen ratihabitio nem sui Episcopi, ad hoc vt sit capax, & possit Beneficium obtinere. Probant hæc ex Tridentino *sess. 14. cap. 2. de reformat. sess. 23. cap. 8.* dicit enim Tridentinum *dist. cap. 2.* ordinatum ab Episcopo titulari esse suspensum (nisi adsit licentia proprii) ab executione ordinum sic susceptorum, ipso iure, donec suo Prælato visum fuerit: & *dist. cap. 8.* absolutè asserit, ordinatum à non suo, esse suspensum ab executione ordinum susceptorum, quandiu proprio Ordinario videbitur expedire: cum autem Concilium absolutè loquatur de executione ordinum; & quatuor minores sint ordines, videtur etià suspensio hæc ad illos se extendere, propter quod hæc opinio probabilior videtur, etsi opposita non sit improbabilis, quam etiam sequitur Rebuff. *de form. dimiss. num. 12. cum seqq.*

19 Denique suscipiens maiores ordines sine sui Episcopi licentia est ipso facto suspensus per extrauag. Pij II. quæ incipit: *Cum ex sacrorum, & per Trident. sess. 23. cap. 8. de reform. ibi: Sic suspensus,*

pensas, huncque esse ipso iure suspensum, declarat Sixtus V. *const. 01. contra Clericos male promotos*, qua attentata, solum suspensus est ille, qui sic in maioribus, vel minoribus initiatur: attentata verò Pij I. *extrauag.* solum qui in minoribus, vt admo-
 19 *naet Nauar. conf. 9. num. 2. conf. 19. in fine in antiquis, alijs conf. 27. de temp. ordinat. & conf. 6. de Sacram.* Cui constitutioni, & dispositioni Tridentini nunc standum est; nam constitutio Sixti V. quoad poenas redacta est ad terminos iuris communis per alteram Clementis VII. quae incipit: *Romanum decet Pontificem*, vt docet Quaranta in *sum. ballar. verb. Ordo. vers. Secundò limisa*, & *vers. Tertius casus*, & Sayrus de *cenfur. lib. 7. cap. 10. num. 36. & lib. 4. cap. 14.* Ideo quanuis Sixtus abolutionem suspensionis sibi referuauerit, potest iam nunc Episcopus in ea dispensare, seu eam tollere, si delictum sit occultum, per Tridentin. *sess. 24. cap. de reform.* Bonacina *tom. 1. disp. 8. quest. vnic. punct. 4. n. 25. vers. Suspenso*, & Barbosa *di. allegat. 8. num. 12.*

20 Fit etiam inhabilis sic ordinatus ad Beneficia acquirenda, quia est suspensus, ideo prouiso ei facta est nulla; non tamen est spoliatus Beneficijs antea obtentis, sed esse puniendus, si voluntariè steterit per annum in ea suspensione, vel nisi ea durante, in ordine ministrauerit. Ita cum alijs Barbosa *sup. num. 14. & 15.* Nec est priuatus priuilegio fori; nam Clericus, quanuis interdictus, suspensus, vel excommunicatus, nō amittit fori priuilegium, vt cum alijs Barbosa *sup. num. 18. & lib. 1. de iure vniuerso. cap. 30. §. 2.*

21 Ad hoc autem vt ordinatus sine dimissorijs sit capax, & possit beneficium obtinere, sufficit rati habitio proprii. Nauar. *consil. 24. & 25. de temp. ordinat.* Lesius *lib. 2. cap. 44. dub. 19.* & Bonacina *sup. num. 25.*

22 Nota eum, qui sine dimissorijs ab alieno ordinatur, aut factiue, non incurrere præter suspensionem, excommunicationem ipso facto, posse tamen ab ipso Episcopo excommunicari; quæ excommunicatio comprehenderet tunc etiam exemptos, alias esset frustratoria. Bonacina cum alijs *sup. num. 31. & 32.*

Dub. 9. Quo tempore sint ordines conferendi, & de interstitijs.

1 **Q**uod primò iam diximus *sup. dub. 6. vers. Quares secundò*, primam tonsuram conferri posse quolibet die, vt constat ex generali consuetudine Ecclesie. Consecratio Episcopi potest fieri quolibet die Dominico: Ordines maiores conferri debent in sex Sabbathis, videlicet in quatuor Sabbathis quatuor Temporum anni, & in Sabbatho ante Dominicam Passionis, & in Sabbatho sancto, tēpore Missæ, *Cap. quod die. cap. fin. 75. disp. cap. 3. de temp. ordinat.* quorum Canonum statuta obseruari iubet Tridentinum *sess. 23. cap. 8. de reform.* Potest tamen Papa concedere alicui, vt extra Tempora ordinari possit: sic in priuilegio Gregorij XIII. dato Tusculi 22. Septembris 1582. teste Barbosa *de offic. & potest. Episc. allegat. 17. num. 7.* Patres Societatis Iesu ordinari possunt extra Tempora tribus Dominicis, vel alijs festiuis diebus continuis. Non tamen vult Pontifex, hoc indultum extendi ad

alias Religiones, de quo vide Fr. Manuel *rom. 38. quest. 23. art. 5.* & Fagundez in *quinque præcepta Ecclesie. lib. 1. cap. 2. num. 13.* Minores verò ordines priuatim quolibet die festo conferri possunt; publicè verò conferuntur ex consuetudine feria sexta, vespere ante Sabbathum, quo conferuntur maiores, vt dicit Henriquez *cap. 12. de ord.* Tempus autem à iure ad conferendos ordines statutum, non est de substantia ordinis, ideo valet ordinatio, & imprimitur character; incurrunt tamen poenas iuris tam ordinans; quam ordinatus, vt infra.

2 Quantum ad poenas dico, Episcopum esse suspendendum, Glossa in *cap. fin. de acate. & qualitate*, non verò esse de facto suspensum; nam Pij I. constitutio, de qua infra, non meminit ordinatoris, & Tridentinum *sess. 23. cap. 8. de reformat.* vbi videtur suspendi per annum ordinator extra Tempora; ea tamen poena videtur solum referri ad eum, qui sine testimonio sui Ordinarij ordines recipit, vt docet Bonac. *de cenfur. disp. 3. quest. 6. punct. 5. num. 5.* Ordinatus autem, aut ordinari se faciens extra Tempora ad ordines sacros, seu maiores, suspensus est ipso iure à sacrorum ordinum executione, iuxta constitutionem Pij I. quae incipit: *Cum ex sacrorum ordinum*; quæ quidem constitutio semper obseruatur in hac materia, eamque confirmauit Iulius II. in *regul. Cancell. 25.* & alij successores, nec non Clemens VII. & Paulus V. *regul. 21.* Hæc autem suspensio est Pontifici referuata; quia censetur perpetua, poterit tamen Episcopus eam tollere, per Trident. *sess. 24. cap. 6. de reform.* si est occulta, etsi in ea celebrauerit sic suspensus, poterit Episcopus in irregularitate ex hoc contracta, si occulta est, vigore ipsius Tridentini dispensare. Barbosa *sup. num. 11.*

3 Aduerte tamen, prædictam Pij Bullam solummodo loqui de suscipientibus ordines sacros extra Tempora, vel ante legitimam ætatem, aut sine literis dimissorijs; non verò de prima tonsura, vel minoribus; vnde nec vigore huius constitutionis, nec iuris communis suscipiens tonsuram, aut minores, in dictis casibus incurrit suspensionem, vt probat Nauar. *cap. 25. num. 70. & 27. num. 241.* Campanilis *rubr. 6. cap. 2. num. 21.* & Barbosa *supra num. 18. & allegat. 16. num. 14.* Et quanuis ordinati in dictis casibus prima tonsura, aut minoribus, tam sæculares, quàm regulares, tum etiam Episcopi ordinantes, sint suspensi, ipso facto, per constitutionem Sixti V. contra male promotos; at dicta constitutio est moderata quoad poenas, & redacta ad ius commune per Clem. VII. vt dixi *dub. proximo*, & ad dispositionem Pij I. Vnde quoad hoc standum est huic dispositioni, & consequenter modò dicendum est, ordinatum extra Tempora, aut ante legitimam ætatem, aut sine dimissorijs prima tonsura, aut minoribus, non esse ipso facto suspensum.

4 Quantum ad secundum, dispositum est à Tridentino *sess. 23. cap. 11. 13. & 14.* seruanda esse temporum interstitia ad maiores ordines suscipiendos, videlicet quòd non possit quis suscipere Subdiaconatū, nisi vno anno iam elapso post vltimum minorem ordinem: & Diaconatum, nisi vno elapso anno post susceptionem Subdiaconatus; & Sacerdotium post annum suscepti Diaconatus, vt interim ordinandus in ordine suscepto se exerceat, intel

intelligatque commodius ordinis pondus, & dignitatem. Hic autem animus non est computandus mathematicè, pro numero scilicet tercentorum sexaginta quinque dierum, sed moraliter, & modo Ecclesiastico, ni mirum ab vna quadragesima, ad aliam, à Pentecoste, vsque ad Pentecostem, sicut dixi sumi annum publicationis Bullæ, & in his terminis docent Quaranta verb. Ordo ad fin. Bonacin. disp. 8. quest. vnic. punct. 3. num. 33. cum alijs Barbof. de off. ep. potest. Episc. allegat. 18. num. 2. & Villalob. tract. 11. part. 1. diff. 12. num. 6. Inter minores autem inter se, non datur præceptum de interstitijs, sed relinquitur prudentiæ, & arbitrio Episcopi, an simul, vel per Temporum interstitia debeant conferri, ex Trident. sup. cap. 11. & vbi adesset consuetudo, quæ permitteret minores ordines, & primam tonsuram vnica die recipere, seruandam esse, docent Syluest. ordo 2. num. 27. Campanil. rubr. 6. cap. 2. num. 20. Henriq. lib. 10. cap. 19. num. 4. Solent autem minores ordines simul conferri feria sexta ad vesperâ ante Sabbathum, quo cõceduntur maiores, vt dixi sup. dub. 6. num. 9. hoc dub. num. 11. & cum alijs Barbof. supra allegat. 11. num. 21.

5 Potest Episcopus dispensare cum suis subditis in Temporum interstitijs, vt patet ex Trident. loco citato. & quidem quoad ordines minores inter se relinquitur arbitrio Episcopi, vt iudicet, an expediat illos omnes eodem die conferre, patet ex sess. 23. cap. 11. ibi: Nisi aliud Episcopo expedire magis videretur in dispensatione autem temporis ab vltimo gradu ad Subdiaconatum, & sic de alijs maioribus, reperitur iusta causa, patet ex Tridentin. sup. cap. 11. citat. in fin. & cap. 13. circa fin. ep. cap. 14. post initium. Ita tamen, vt maior causa requiratur in dispensatione ad Sacerdotium, quàm ad Diaconatum; & ad Diaconatum, quàm ad Subdiaconatum, pro causa assignat Tridentinum, Ecclesiæ utilitatem, aut necessitatem. Non tamen requiritur utilitas, aut necessitas extraordinaria, aut publica; quia hoc relinquit Cõcilium arbitrio, & prudentiæ Episcopi, prout ipse iudicauerit expedire Ecclesiæ utilitati, & necessitati, secundum temporis, loci, & personæ circumstantiam. Bonacin. supra punct. 6. num. 2. Barbof. cum alijs, allegat. 18. num. 4. ep. vbi obseruant in dispensatione interstitiorum inter Diaconatum, & Sacerdotium petere Concil. non solum utilitatem Ecclesiæ, sed etiã necessitatem; nam docent particulã, ep. esse copulatiuam, etsi alij recentiores oppositum non improbabiler sentiant, nempe sufficere etiam, tum vel utilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ, prout expedire iudicauerit Episcopus.

6 Dixi, cum suis subditis, nam alienus non suum subditum ordinans, cum dimissorijs à proprio datis, non poterit dispensare cum illo in interstitijs, nisi hoc in dimissorijs expresse concedatur, prout declaratum refert à sacra Congregatione, & in praxi receptum. Barbof. supra num. 9.

7 Obserua tamen primò, facultatem dispensandi in interstitijs Episcopo concessam transire ad Capitulum, seu eius Vicarium, Sede vacante, prout de eisum refert cum alijs Barbof. sup. n. 6. Vide Quaranta verb. Capitulum.

8 Secundò, ad hoc vt ordinatus sit dispensatus in interstitijs, requiritur, vt Episcopus clarè dis-

penset, vel quòd scienter recipiat eum sciens annum nondum esse elapsum, secus si id ignorauerit. Barbof. cum alijs, num. 8.

9 Tertiò, regulares etsi possint dare dimissorias suis subditis, non tamen possunt in eorum interstitijs dispensare, sed debet Episcopus id facere ex causa sibi per attestationem suorum superiorum manifestata. Henriq. lib. 10. cap. 23. num. 4. lit. I. Quaranta verb. Ordo, prope finem, Ledesma in sum. de ordine, cap. 8. concl. 11. versic. La tercera dificultad. Bonac. supra punct. 5. num. 34. & cum alijs Barbof. supra num. 10. vbi refert declaratum à sacra Congregatione, debere Episcopum se conformare cum attestacione, & supplicacione superiorum regularium, quia ad eos spectat prouidere, & iudicare circa utilitatem, & necessitatem suarum Ecclesiarum. Non tamen est improbabile, posse regulares superiores in suorum interstitijs dispensare, vt probat, & tenet Ledesma vbi supra, vide Villalobos 1. part. tract. 11. dist. 12. num. 8. vbi refert Gregor. XIII. concessisse Religiosis Societatis Iesu, vt ordinari possint, nõ seruatis interstitijs; quo quidem priuilegio gaudent Mendicantes (ait cum Rodrig.) etiamsi alijs prohibita sit huiusmodi communicatio per ipsam Gregor. XIII. existimo tamen nõ recedendum à nostra sententia, & huiusmodi priuilegia reuocata esse per Tridentinum.

10 Quartò, Ordinarius, aut ordinatus, non seruatis interstitijs, etsi peccent, nullam tamen pœnam iuris, aut censuram incurruunt, aut irregularitatem, quia non est in iure expressa, Bonac. supra 35. & cum alijs Barbof. sup. num. 11.

11 Quintò, nullus Episcopus absque expressa Pontificis facultate, nulli etiam regulari, quantumque causa, etiam vrgentissima, existente, potest duos sacros Ordines vna die conferre, cap. dilecti, de temp. ordinat. Miranda in manual. Prelator. tom. 1. quest. 38. artic. 5. Barbof. sup. allegat. 18. num. 1. vbi cum Suarez tom. 5. disp. 31. sect. 1. num. 30. & Sayro de censur. lib. 7. cap. 10. num. 22. tenet pro vna die intelligi Sabbathum, quo Ordines conferuntur, & manè Dominicæ sequentis: aliter sic ordinatus manet suspensus ab executione Ordinum, donec obtineat absolutionem à Sede Apostolica, vt docent Suarez sup. num. 41. Gutierr. lib. 1. qq. can. cap. 26. num. 31. & cum alijs Bonacin. sup. num. 36. Primam tonsuram, & minores eodem die conferre posse Episcopum, dixi sup. 6. in fin. hoc dub. nu. 1. imò, & minores simul cum Subdiaconatu, vbi id tamen est in consuetudine positum: in hac Valentiana Dioecesi aliquãdo dantur quatuor minores in sexta feria ad vesperam, & Sabbatho sequenti conferuntur Subdiaconatus: quam quidem consuetudinem non intendit auferre Tridentin. sess. 23. cap. 11. vt pluribus allegatis tenet Barbof. allegat. 14. num. 1. 5. potest enim Episcopus dispensare, vt simul conferantur Subdiaconatus, & quatuor minores, Nauarr. cap. 25. num. 7. cap. 27. nu. 241. & Villalob. 1. part. tract. 11. diff. 12. num. 9.

12 Sextò, Abbates qui habent priuilegium ordinandi per se ipsos suos subditos in quatuor minoribus, possunt cum eis in his interstitijs dispensare. Miranda sup. artic. 7. concl. 3. Barbof. alleg. 18. num. 12. ep. alleg. 2. n. 7.

(†)

Dub. 10. Quenam ætas requiratur ad Ordines suscipiendos.

Dico primò, de iure diuino nulli ætas determinata est ad necessitatem Sacramenti Ordinis. Sotus in 4. dist. 25. quest. 2. artic. 2. conclus. 3. & communiter DD. apud Bonac. tom. 1. disp. 8. q. unic. punct. 5. num. 1. & Coninch disp. 20. dub. 10. num. 94. & 97. vnde valida est ordinatio infantis, & amentis, probatur primò, ex cap. unico de Clericis per saltum promotis, vbi habetur, non esse reordinandos, qui ante discretionis annos acceperunt minores ordines: & ratio est, quia rationis vsus solù videtur necessarius in suscipiendis Sacramenta, quæ consistunt in aliquo actu ipsius suscipientis, sicut est matrimonium, quod consistit in mutuo contrahentium consensu, & pœnitentia, ad quam necessarius est dolor, qui sunt actus pœnitentis, non verò in Sacramentis, in quibus datur potestas, & imprimatur character; sic in Baptismo, non requiritur rationis vsus, & sicut in Baptismo sufficit intentio Ecclesiæ pro suscipiente, ita & in hoc Sacramento: obseruat tamen Bonac. sup. num. 3. cum Coninch loco cit. num. 100.

2 Si ordinatur amentis, qui antea habuit vsum rationis, non esse ordinatum (secus si nunquam fuit rationis compos) quia censetur nolle habitualiter ordinem suscipere, ac eadē videtur ratio, ac de perpetuo amente, aut infante, vt sentire videtur Valenciam tom. 4. disp. 9. quest. 4. part. 1. Reginald. lib. 3. num. 1. modò tamen non constat positiuè; ipsum antea noluisse ordinari; nam tunc censetur manere virtualiter talis intentio: peccaret tamen grauiter Episcopus ordinans infantem, quia indecentia est grauis, & puer sic ordinatus non teneretur voto castitatis, vt dixi dub. 5. num. 9. nec præcepto recitandi Horas Canonicas. Henric. lib. 11. de matrimoniu. cap. 9. num. 5. vtrum infans sit capax Episcopatus, S. Thom. quest. 29. add. 2. negat, alij vt Bonacin. sup. num. 4. & Filiuc. tom. 1. tract. 9. cap. 4. num. 76. affirmant, quia etsi incapax sit iurisdictionis, & curæ animarum, non tamen characteris Episcopalis.

3 Dico secundò, de iure tamen positiuo Ecclesiastico designatum est tempus certum ad licitè singulos ordines suscipiendos; & quidem pro prima tonsura requiritur septennium cõpletum, ex cap. de ijs, dist. 28. cap. in singulis, dist. 77. eam recipiens ante septennium, si non habeat vsum rationis, non peccat, ac illà conferens Episcopus ante septennium peccat mortaliter, cum videatur facere contra prohibitionem Ecclesiæ in re graui, Bonac. de censuris disp. 2. quest. 6. part. 5. num. 6. versic. Neque, & Barbof. de offic. & potest. Episc. allegat. 11. num. 3. pro tribus ordinibus minoribus eadem ætas satis est: & conferens ante huiusmodi ætatem suspensus est à collatione tonsuræ per annum, ex cap. nullus de tempor. ordinat. in 6. pro Acolyto requiruntur duodecim anni completi, ex dist. cap. in singulis, in Tridentino autem non est designata ætas pro his minoribus, vnde videtur id reliquisse prudentiæ, & arbitrio Episcopi, qui vt bene monet Ledesma in sum. cap. 8. de ordine concl. 1. versic. Lo segundo, debet curare, vt habeat ætatem competentem, vt pos-

sint decenter munus horum ordinum exercere: ideo communiter non initiatur minoribus ante decimum quartum annum.

4 Quoad ordines autem maiores, quidquid sit de iure antiquo, de iure nouo. Trid. sess. 23. c. 12. statutù est, vt nullus, etiam regularis, quibuscumq; priuilegijs non obstantibus, ordinari possit Subdiaconus ante vigesimum secundum annum, Diaconus ante vigesimum tertium annum, Sacerdos ante vigesimum quintum annum. Sufficiunt tamen dicti anni, si iam sint incepti; sic poterit quis suscipere Subdiaconatum, si inceptit, vel attingit vigesimū secundū, & Diaconatum, si attingit vigesimum tertium annum, & Sacerdotium, si inceptit vigesimum quintum annū, sufficit etiam attingisse, vel incepisse dictos annos per vnum, aut medium diem, id est habere pro Subdiaconatu vigesimum primū annum, & medium diem, & sic in alijs respectiuè. Ita Bonacina sup. dist. punct. 5. num. 12. & dicit constare ex Bulla Pij II. quæ refert Quaranta verb. Ordo in principio. & c. nullus de temp. ordinat. An autem dies bisextilis computandus sit pro legitima ætate ad ordines requisita, respondet Barbof. de off. & potest. Episc. alleg. 16. num. 2. cum Riccio, & Molfesio, negatiue, sed sumendum esse annum pro tercentis sexaginta quinque diebus. Contrarium tamen reposito probabilius cum Bonacin. supra num. 15. nam annus computandus, & sumendus est iuxta ritum, & vsum Ecclesiæ; vt diximus de interstitijs dub. 9. vsu autem Ecclesiæ receptum est, vt dies bisextilis etiam computetur, alioquin enim non solum non esset computandus dies bisextilis præsentis anni, verum neque annorum bisextilium præcedentium. Addit hanc sententiam practicari Mediolani, & communiter practicatur in ijs partibus; nam Episcopi non curant de die bisextili, nec de illo scrutantur. Maior tamen difficultas est an peccet, & incurrat pœnas (de quibus infra) si suscipiat Ordines maiores, antequam incipiat tempus designatum per aliquot tantum dies: aliqui quos tacito nomine, refert Ledesma, supra, affirmant non peccare, si tantum desint septem, aut octo dies, quod tamen ipse, & meritò non admittit, quia temporis hæc designatio est grauis res, admittit tamen ipse, non peccare illum, si eo die mane, aut vespere, quo ordinatur, attingit tempus designatum. Hoc autem nõ admittit, Villalob. supra num. 2. cum Nuarr. conf. 9. de temporib. ordinat. etiam si tantum desit dimidium diei temporis designati, ante ordinis susceptionem, v. g. si desit in Subdiacono dimidia dies ad incipiendum vigesimū secundum annum, quia quãuis dimidia dies desit, non est verum dicere, illum incepisse vigesimum secundum annum. Attamen post factum putò, absque scrupulo sustineri posse opinionem Ledesmæ; imo eam absolute, vt probabilem admittit (& meritò) Dian. part. 2. tract. 26. resolut. 29. quia tantillum temporis in moralibus poterit pro nihilo reputari. Ad Episcopum autem requiruntur triginta anni completi, cap. cum in cunctis de elect. circa quod iure nouo nihil est immutatum, Bonacin. supra num. 12. Ad Beneficiū simplex annus decimus quartus, ex Trident. sess. 21. cap. 6. de reformat. Denique ad Curatum, Dignitatem, aut Abbatiam vigesimus quintus annus inceptus, Filiuc. supra quest. 7. num. 84.

5 Dico tertio, promotus, seu ordinatus ante legitimum

legitimam ætatem, de iure communi fit suspensus ab illorum executione, vsque ad legitimam ætatem: at per Bullam Pij I. quæ incipit: *Cum ex sacrorum*, est ipso iure suspensus perpetuò, donec absolutio nis beneficium impetretur. Idem habetur in extrauag. Sixti V. contra male promotos, quæ fuit confirmata à Clem. VIII. in hoc.

6 Ad incurrendum autem hanc suspensionem requiritur dolus, temeritas, & consequenter scientia huius constitutionis, seu prohibitionis; quare excusat bona fides, aut ignorantia, quamuis culpabilis, modo non sit affectata, Nauarr. *cap. 27. num. 254.* Suar. *de censuris disp. 31. sect. 1. num. 6.* Auila *disp. 5. dub. 7.* Villalobos *1. part. tract. 11. diff. 11. num. 6.* Barbof. *de off. & potest. Episc. allegat. 16. n. 17. 18. & 19.* & alij apud Bonac. *de censur. disp. 2. q. 6. part. 5. num. 5. versic. Aduertendum*, et si ipse existimet non excusare ignorantiam culpabilem: nostra autem sententia probatur aperte; quia tam in constitutione Pij II. quàm Sixti V. habetur hoc verbu, *presumpserit*, quod dolum, ac temeritatem significat; & consequenter supponit scientiam dictæ constitutionis, aut prohibitionis: aliter enim non censetur agere presumptuose, ideo excusat bona fides aut inaduertentia, aut ignorantia, quamuis non excuset omnino à culpa.

7 Hinc fit non incurrere hanc suspensionem eum, qui facta debita diligentia, putans habere legitimam ætatem, cum tenera non habeat, fuit ordinatus. Itæ, nec qui testimonio suorum parentu bona fide suscepto ordines ante legitimam ætatem. Item nec qui ignoranter id fecit, quamuis sit culpabilis, modo non sit affecta, ita ut æquiparetur dolo, temeritati, aut presumptioni. Ita citati pro hac sententia. Item, hunc, bona fide durante, si exerceat ordinem, nec peccare, nec incurrere censuram aliquam, nec fieri irregularem; quia ut dictum est, non est suspensus, consequenter celebrando non violat censuram: at dum sciuerit, se non habere legitimam ætatem, si celebrat, peccat mortaliter (et si aliqui apud Ledesma. *c. 7. de ordine, concl. 1. diff. 4.* existiment non peccare mortaliter) Suarez *de censuris disp. 31. sect. 2. n. 4.* Bonac. *supra nu. 13. versic. Verum*, Villalob. *sup. num. 7.* & alij; nã conciliu prohibet ordines suscipere ante legitimam ætatem, & in eis ministrare. Adepta autem legitima ætate, poterit sine aliqua absolutione, aut dispensatione in ordine ministrare, quia cum non fuerit suspensus, solum requiritur, ut reuera habeat legitimam ætatem. Ita Couarr. *in Clement. si furiosus part. 1. §. 1. num. 4.* Barbofa *supra num. 21.*

8 Dico quartò, qui mala fide, & presumptuose suscipit Ordines maiores ante legitimam ætatem, fit suspensus, ut dictum est *concl. 3.* secus si tantum in minoribus hic initietur; nam Bulla Pij V. expresse loquitur de maioribus, siue sacris, ibi: *Ad sacros Ordines*, & ita docent Nauarr. *consil. 51. n. 4.* Suar. *supra num. 23.* Bonac. *loco cit. num. 5.* Sayrus *de censuris lib. 9. c. 12. num. 9.* Barbof. *supra num. 14.* Hinc fit, ordinatum maioribus ante legitimam ætatem, mala fide, seu presumptuose, si antequam, à suspensione absoluat, in ordine suscepto ministrat, fieri irregularem. Ita citati, & communiter DD. quia violat censuram in actu ordinis. Nec sufficit tolerantia Episcopi, quia cum non probetur illius scientia de huiusmodi mala promotione, tolerantia nihil ope-

ratur, Barbofa cum alijs *supra num. 15.* At si hic suspensus celebraret, credens tamen bona fide id sibi licere, nõ videtur fieri irregularis, ut docet Couarr. *sup. Ledesma. in sum. cap. 7. de ordin. concl. 1. diff. 11. versic. Lo tercero*, & cum alijs Barbofa *sup. num. 22.* sed quia Tusch. *tract. de visis, lib. 2. c. 28. num. 37.* existimat, hunc fieri irregularem, ideo tutius erit, ut obtineat dispensationem à Papa.

9 Dico quintò, suspensio hæc est Papæ reseruata, quia est perpetua, ideo solum potest tolli à Papa, sicut irregularitas quam contrahit sic suspensus celebrans, Couarr. *ubi sup. n. 7.* Nauarr. *c. 25. n. 70.* & *in c. accepta, opposit. 8. n. 34. de restit. spol. Barbof. alleg. 16. n. 15.* poterit tamè Episcopus tollere suspensionem, tum etiam irregularitatem si hæc occulta sint, facultate sibi concessa à Trid. *sess. 24. c. 6. de reform.* imò si delictu promotionis sit occultum, poterit Episcopus in irregularitate dispensare, licet celebratio sit publica, quia non constat publicè de delicto. Barbof. *loco citato, & allegat. 39. post nu. 44. versic. 10.* Item, si hæc suspensio sit occulta, poterit absolui ab ea per Bullam Cruciatæ, ut dixi in eius exposit. *lib. 1. §. 7. c. 2. dub. 15.* & docet Ledesma *ubi sup. diff. 5. versic. Digo lo segundo.* An autem per Bullam tolli possit irregularitas, dixi *loco cit. dub. 17.* Aduerte tamen sic suspensum, si postquam iam est absolutus, & dispensatus, celebrat ante adeptam legitimam ætatem, peccare mortaliter, ut dictum est *in 3. conclus.* non tamen contrahere irregularitatem, quia id non est expressum in iure, Villalob. *1. p. tract. 11. diff. 11. n. 7.*

10 Nota, Bonacium *dict. disp. 8. quest. vnic. p. 5. num. 13.* quam sequitur Barbof. *dict. allegat. 16. num. 16.* existimare eum, qui ante legitimam ætatem ordinatur sacerdotio, aut in tempore interdicti, vel sine titulo, aut ab alieno Episcopo, aut extra tempus, incurrere irregularitatem, eo in puncto, in quo cum Episcopo concelebrat. At verius existimo tunc non fieri irregularem, sed suspensum, quia susceptio ordinis, & concelebratio censetur vnicus actus moralis, ideo non debet duplici poena puniri, sicque non fiet irregularis, nisi postea suspensione manente, in ordine ministrat, ut docent Quaranta *in sum. Bullar. verb. Ordo*, verbo *ampliatio illa*, Suarez *tom. 5. disp. 31. sect. 1. n. 71.* Sayrus *de censur. lib. 4. cap. 16. n. 23.* & *lib. 6. c. 12. n. 11.* Henriq. *lib. 14. cap. 3. n. 6. in fin.* & alij.

11 Nota secundò, non solum Clericos, qui ordinantur ante legitimam ætatem, contrahere hanc suspensionem, modo explicato *in 2. concl.* sed etiã omnes regulares, etiam exèptos, Villalob. *1. p. tract. 11. diff. 11. n. 8.* Ledesma. *in sum. c. 7. de ordin. concl. 1. diff. ult.* & alij, à qua regulares nec à Prælati suis, nec ab Episcopo, sed à Papa absolui poterunt, ut cũ alijs tenet, & probat Barbof. *alleg. 16. citata, n. 24.* & *25.* & Sayrus *sup. n. 13.* & *14.* videndi.

Dub. 11. De suscipiente, & qualitatibus ordinandi.

1 **M**ultæ sunt qualitates, seu conditiones, quæ requiruntur in suscipiente, seu subiecto huius Sacramenti, quarum aliqua sunt de eius substantia; alia verò solum ex præcepto, ut constabit conclusionibus seqq.

2 Dico igitur primò, de substantia huius Sacramenti est, ut illud suscipiens sit verè baptizatus: est communis sententia DD. nam character ordinis necessariò supponit characterem baptismalem, ut suo loco dixi, & constat ex cap. *veniens de Presbytero nõ baptiz.* proinde dicitur Baptismus ianua omnium Sacramentorum. Hinc fit invalidam esse ordinationem eius, qui se credit baptizatum, si reuera non est baptizatus, ut bene probat Barbof. *de offic. & potest. Episc. alleg. 2. n. 10. 11. 12. & 13.* nam de iure diuino requiritur Baptismi character, cuius defectus non potest ab Ecclesia suppleri, sic etiam non est valida absolutio data à non Sacerdote, quamuis cõmuniter existimetur Sacerdos, si reuera non est.

3 Dico secundò, de necessitate Sacramenti est, quod ordinandus sit vir, & non mulier. Ratio est, quia mulieribus non licet loqui in Ecclesia, sed tacere, 1. ad Timoth. 2. nec habere superioritatem, sed esse subiectas, consequenter non poterunt valide ordinari, eo quòd ratione ordinis deberet loqui in Ecclesia, administrare, & docere. Quòd si dicas, *Can. Diaconissam 27. q. 1. Can. mulieres dist. 32.* fit mentio mulierum Presbyterarum, & Diaconissarum, quæ prohibentur ordinari ante quadragesimæ ætatis annum. Respondet Filiuc. *tom. 1. tract. 9. c. 4. n. 73.*

4 Intelligi per Presbyteram, vxorem Presbyteri, vel foeminam seniore; nam Græcè, idè est Presbyter, quàm Latinè, senior; per Diaconissam autè intelligi Abbatissam, quæ antiquitus per quandam benedictionem recipiebat potestatem legendi Euangeliũ cum Homilia in matucino, sicut Diaconi faciunt, sed id faciebant illæ sine vllò ordine. Respondeo secundò, illas mulieres Diaconissas fuisse absque vllò ordine destinatas ad quædam obsequia diuina, videlicet ad instruendas mulieres cathecumenas ad baptismum, & Presbyteras non fuisse insignitas sacro Ordine presbyteratus, sed habuisse curam quarundam rerum Ecclesiæ. Ita Valencia *tom. 4. distinct. 9. quest. 4. part. 1. ad finem,* & cum eo Bonacin. *tom. 1. disput. 8. quest. vnic. part. 5. num. 5.* Vel dici Diaconissas, quia erant vxores Diaconorum. Henriq. *lib. 15. cap. 8. num. 6.* Coninch *disputat. 20. num. 94.* & Barbof. *de offic. & potest. Episc. alleg. 1. c. c. num. 24.*

5 Dico tertio, hermaphroditus, si æquè, aut magis participet sexum foemineum, valide non potest ordinari, Valencia *sup. Suarez tom. 5. disp. 51. sect. 2.* Henriquez *lib. 10. cap. 16.* Sayrus *de consuevis lib. 6. cap. 2. num. 24.* si verò præualeat sexus virilis, validè, sed non licitè potest ordinari, quia ut docet Suarez *supra*, talis est irregularis, & est monstrum. Nauarr. *cap. 27. num. 293. ex cap. illicitatus, dist. 25. & cap. fin. dist. 49. contra Toletum lib. 1. c. 63. num. 6.* existimantem, hunc non esse irregularè, si id non est notorium,

6 Dico quartò, ordinandus debet habere vsum rationis, non vvalida sit ordinatio, nam *dub. 10. num. 1. & 2.* diximus infantes, & amentes valide posse ordinari, sed ut licitè, & sine peccato ordinari possint, quia ex præcepto Ecclesiæ requiritur ætas legitima ad ordines suscipiendos, & vusus rationis ad illos exercendos, ita communis Doctorum.

7 Dico quintò, ad suscipiendos ordines requiritur ætas legitima, non de substantia ordinis, sed de præcepto Ecclesiæ, ut dictum est, *dist. dub. 10.*

8 Dico sextò, requiritur etiam, quòd ordinandus sit cõfirmatus, ordinatio tamen aliter facta, erit valida, sed non licita, ita Suarez *disp. 88. sect. 2. Sotus dist. 22. q. 2. art. 4. vers. ad finem,* Henriquez *lib. 10. cap. 14.* Bonacin. *supra num. 9.* & alij. Prior pars patet, quia ordo non supponit necessariò characterem confirmationis, ut ibi dixi. Posterior patet ex Trident. *sess. 23. cap. 4.* vbi prohibentur initiari tonsura, qui Sacramentum confirmationis non susceperunt; existimo tamen cum Coninch *tom. 1. q. 72. art. 8. num. 90. & tom. 2. disp. 20. dub. 10. n. 102.* & Syluest. *verb. Ordo 2. s. 1.* esse valde probabile, solum peccare venialiter eum, qui ordinatur, non suscepto Sacramento confirmationis, nam in iure nullum est præceptum id conuincens, nec verba Tridentini tantæ sunt virtutis, quæ conuincant esse mortale, nec datur inter confirmationem, & ordinem maxima dependencia; esset tamen graue veniale, ob idque Episcopus tenetur adhibere diligentiam, ad videndum, an hic sit cõfirmatus, ac si ordinaret non cõfirmatum, solum peccaret venialiter, aliquando tamen posset credere ordinando iuranti, se esse cõfirmatum. Ledesma. *in sum cap. 6. de ordine, concl. 3.* cum Soto *in 1. dist. 7. artic. 6. & 8. & dist. 24. artic. 4.* vnde solum peccat venialiter Episcopus ordinans non cõfirmatum. Diana cum alijs, *part. 3. tract. 4. resol. 24.* quamuis Bonacin. *sup. num. 10.* non facillè admittat, sic ordinatum non peccare mortaliter, eo quòd existimet in re graui facere contra Tridentini decretum, & consuetudinem Ecclesiæ: non tamen hic, nec ordinans sunt irregulares, quia non habetur in iure. Ledesma *sup. conclus. 9. infra.*

9 Dico septimò, ordinandus debet esse initiatus prima tonsura, ut patet ex communi vsu, & praxi, valida tamen est ordinatio ante primam tonsuram; nam nullo iure reperitur necessaria prima tonsura ad validitatem ordinis. Tolet. *lib. 1. cap. 71.* Bonac. *sup. num. 11.* cum S. Thom. *quest. 38. add. artic. 5.* peccat tamen mortaliter suscipiens ordinè sine tonsura, ut existimant Bonac. *sup. Toletus, lib. 1. cap. 71. num. 6.* & alij, nam agit contra vsum Ecclesiæ in re graui, cum tonsura sic præparatio ad ordines: peccaret etiam mortaliter Episcopus talè ordinans, atque ita sub mortali tenetur præmittere diligentias, ut constet de prima tonsura: probabile tamen est, nec ordinatum sic, nec ordinatorem peccare mortaliter, ut docent Suarez *tom. 3. disp. 38. sect. 1.* Nauarr. *cap. 22. num. 9.* & cum alijs Diana *2. part. resol. 4. tract. 16.* quia aiunt in Tridentino nullum esse verbum id strictè præcipiens iniciandis sed tantum præscribitur Episcopis, quid facere debeant.

10 Dico octauò, in ordinandis, non de necessitate Sacramenti, sed præcepti requiritur scientia: patet ex Tridentino, nam *sess. 23. cap. 4.* statuit, ut primo tonsurandus sciat rudimenta fidei, legere, & scribere, sufficit autè quod sciant legere, aut scribere lingua vulgari, aut materna. Azor *tom. 2. lib. 6. cap. 6. quest. 2.* Campanil. *rubr. 5. cap. 2. num. 2.* & Barbof. *supra alleg. 11. num. 6.* Præcipit etiam Concilium, ut ij non iniciantur prima tonsura, si Sacramentum Confirmationis non susceperint, & de quibus probabilis coniectura non sit, eos non sæcularis iudicis fugiendi fraude, sed ut Deo fidèlem cultũ præstent, hoc vitæ genus elegisse: quare

peccat mortaliter, qui accipit coronam, vel quatuor minores, vt fugiat iudicium ſeculare, vt docent Barboſa *ſupra num. 12.* Ledefm. *in ſum. cap. 7. de ordine, conluſ. 3.* valde tamen probabile eſt, imò probabilius exiſtimat Diana *part. 2. tract. 16. reſolut. 22.* cum Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp. 3. num. 26. et 17.* & Coninch *de Sacram. diſp. 20. nu. 104. et 105.* non peccare mortaliter eum, qui ſuſcipit coronam, aut quatuor minores, animo non accedendi ad alios ordines, ſed tantū vt gaudeat priuilegio fori, & exemptione à tributis; nam Tridentinum ſolum vult oſtendere quid ipſa decentia, & illius ſtatus reuerentia poſtulet, ideoque non vti- tur verbis præceptiuis ſufficientibus ad obligationem peccati mortalis, non autem requiritur; vt vltius progredi intendat, ſed ſufficit velle in eo officio ſeruire Deo, patet ex Trident. *ubi ſup.* Itē, ex ipſo Trid. *ſup. cap. 11* in promouendis ad quatuor minores, vt ſaltem ſciant, & intelligāt linguā Latinam: vnde peccant mortaliter ordinator, & ordinatus, ſi non adeſt talis ſcientia: in ijs verò qui iniciandi ſunt Subdiaconatu, & Diaconatu, requirit Tridentinum *cap. 12.* linguam Latinam, & cognitionem, quæ pertinet ad illos ordines, & *cap. 13.* in ſacerdotio requirit eam ſcientiam, qua poſſit populum docere neceſſaria ad ſalutem, riteque adminiſtrare Sacramenta *cap. 14.* ſed de ijs *infra dub. 14. n. 13.*

11 Dico nonò, ordinatus non vt valida, ſed licita ſit ordinatio, debet habere titulum beneficii, vel patrimonij, ſi ſit ſecularis; ſi verò ſit Religioſus, debet eſſe profeſſus; ad quem vltimum titulum renouatur titulus Societatis Ieſu poſt biennij probationis, vt cum Reginald. Bonac. *tom. 1. diſp. 8. quaſt. vnic. part. 5. num. 31.* vide Trident. *ſeſſ. 21. cap. 2. de reform.* At quia circa hæc ſe offerunt multæ, & difficiles difficultates, proinde operę præcij duxi, eas ſeorſum, propoſitis de ſingulis quibusdam dubijs, *infra* explicare.

12 Dico decimò, ordinari non poteſt licitè irregularis; nam irregularis inhabilis eſt ad ordines ſuſcipiendos, vt patet in materia irregularitatis, valida tamen ordinatio, quia eſt à iure Eccleſiaſtico ſit inhabilis, de iure tamen naturali, & diuino, non eſt incapax, vt de ſe patet: hinc ſit non poſſe licitè ordinari hos irregulares, vt ſunt: primò, bigami, quia non repræſentant vnionē Chriſti cum Eccleſia, vt eſt is, qui duas duxit vxores, & cum duabus matrimoniū conſummauit, aut ſi duxit virginem, cum qua conſummauit, ſi poſtquā illa adulterauit, eam cognouit. Item, nec ordinari poſſunt corpore viciari, qualis eſſet in ſignis macula in oculo; naſi amputatio, gibbus valde magnus, leproſus, aut carens aliquo membro corporis; poteſt tamen iniciari ſardalter, ille ſcilicet, qui difficile audit, vel altera tantum aure ſurdus eſt, quia id nullo iure prohibetur, & ex alio capite hoc vitium non inducit niam deformitatem apparentem, Sayrus *de cenſuris, lib. 6. cap. 8. numer. 17.* Bonacin, *de cenſuris diſputat. 7. quaſt. 2. punct. 2. num. 7.* Iacob. de Graſſ. *deciſ. aut. lib. 4. cap. 27. num. 5.* & cum his Diana *2. part. tract. 17. reſolut. 20.* Item, nec illegitimi, quia ordo ponit in quadam dignitate, ad quam decet, eos eſſe claros natalibus, & quia non repræſentant Chriſtum Fi-

lium verum, & legitimum. Item, qui non habent legitimam ætatem, vt *ſup. dub. 10.* Item, nec ordinandi ſunt illiterati, qualis autem ſcientia requiratur, dixi hoc *dub. num. 10.* Nec qui carent libertate; ſic non ſunt ordinandi ſerui, niſi Dominus illum manumittat, & liberum faciat; nam Eccleſiæ miniſterio mancipatus, liber eſſe debet, *uſtin. 54. per coram.* ordinatio tamen tenet. S. Thom. *q. 39. add. art. 1.* eſt enim ſubiectum de ſe capax. At ſi ſeruus ordinatur, Domino ſciente, & non contradicente, manet liber, *Can. ſi ſeruus ſciente.* Quòd ſi Episcopopus ſcienter illum ordinauerit, Domino id ignorante, tenetur Episcopopus eum redimere. *Can. 18. ſeruus neſciens,* ſi verò ſeruus inſcio Domino, ac Episcopopo, ſe ingereret ordinibus, ſi habet vnde, tenetur ſe redimere, aliter non poterit vti ordinibus ſine licentia Domini: non tamen licet ordinato in ſacris, fieri ſeruum, vide Ledefmam *in ſum. cap. 6. de ordine, conluſ. 9.* Item, nec vxorati, niſi ſeparentur, & vxor ingreſſa Religionem profiteatur, de quo latius *infra lib. 8.* Item, nec obligati ad ratiocinia, nam eſt liberi ſunt, Eccleſia tamen eorum ordinatione infamatur, *cap. vnic. de obligat. ad ratiocinia.* Item, nec peregrini, niſi habeant literas authenticas ſui Ordinarij. Idem dic de ignotis Episcopopo, quouſque per literas, vel teſtes noti ſiant; non tamen ij proprie ſunt irregulares. Item, nec ordinandi ſunt irregulares, ex defectu lenitatis, vt qui voluntarie ſunt cauſa mortis alterius, alioqui iuſta, vel abſciſionis membrorum, non enim ij repræſentant Chriſti manſuetudinem, & lenitatem, qui nullius, ſed proprium ſanguinem pro nobis fudit. Item, nec irregularis ex peccato, vt homicida voſuntarius, factio, opere, conſilio, vel auxilio, tum etiam mutilans ſe ipſum, aut alium, ad quod reducitur homicidium caſuale culpabile; aut ſi cenſura irrecitus miniſtrauit in Ordine ſacro: aut ſi exercuit actum ordinis, quem non habet; aut ſi contraxit infamiam ex delicto proprio, aut ſi eſt hereticus, aut eius filius, aut credens ijs, aut fautor. Item, nec ordinari poteſt excommunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus, quia non poſſunt ij actum ordinis exercere. Vide de ijs Doctores agentes de cenſuris, & irregularitate, præcipuè Suarez *tom. 5. ubi de irregularitate, à diſp. 40.* Sayrus *lib. 6. Bonaeinam tom. 1. diſp. 7. de irregularitate.* & Henriquez *lib. 14. à cap. 4. ad 8. Filiucium tom. 1. tract. 18.* & Villalobos *1. part. tract. 21.* & in terminis quoad hunc effectum, Barboſam *de offic. et poteſt. Episcopopi allegat. 10. à num. 24.* ac Ledefmam *in ſum. cap. 6. de ordine.*

13 Dico vndecimò, adultus ſuſcipiens ordines debet habere intentionem ſuſcipiendi hoc Sacramentum, ſicut Chriſtus inſtituit, & alij fideles ſuſcipiunt, aliter Sacramentum non eſt validum, patet ex dictis de Sacramentis in genere, *lib. 1. cap. 3. dub. 2.* vnde ordinatus omnino inuitus, & abſque conſenſu non eſt ordinatus: ſecus tamen ſi ordinationi conſenſit, quamuis ex metu graui cadente in virum conſtantem, nam cum inuoluntario mixto ſubſiſtit intentio ſufficiens ad ſuſcipiendos, ſicut ad ſeruanda præcepta: eſt commune apud Henriquez *cap. 14. de ordine, num. 3.* Dubitat tamen Doctores an ordinari per metum gra-

tem teneatur ad castitatem, quidam affirmant; verius tamen est non teneri, ut docent Henriquez *vbi supra* num. 3. lit. Z. Sotus in 4. dist. 25. *quæst.* 1. artic. 2. Ledesma in *summ. cap. 6. de ordine, conclus.* 1. diff. 6. Bonacina *quæst.* 3. de *matrimon. puncto* 9. num. 11. & 12. cum multis Sanchez *lib.* 7. *disp.* 29. num. 5. & dixi *supra* *dub.* 4. in *fin.* & Filiuc. *tom.* 1. *tract.* 9. *cap.* 4. num. 74. *vbi* dicit; sententiam esse iam *vsu* probatam, & praxi sacre poenitentiarie, etiam quoad forum interius, & coram Deo, nam votum ex metu graui extortum, non subsistit; eo quod pendeat ex voluntate libera, & non coacta; proindeque non erit validum; & Ecclesia suo statuto non intendit facere inhabilem ad matrimonium, nisi eum, qui sponte suscipit ordines, ut ex multorum sententiam docet Henriquez *vbi supra*, vnde talis posset contrahere matrimonium, etiam sine dispensatione, Nauarr. *cap.* 22. num. 15. non tamen ut iam contracto, ut dicit Syluest. *Ordo* 4. num. 2. Consequenter dicendum, hunc non teneri ad diuinum officium recitandum, Coninch *disp.* 20. *dub.* 11. num. 50. Bonacin. *loco cit.* n. 12. & Sanchez *vbi supra*.

14 Dico duodecimo, suscipiens hoc Sacramentum debet accedere absque conscientia peccati mortalis, non ut Sacramentum valeat, sed ne peccet, ponendo obicere gratie sacramentali, ut dixi *dub.* 1. *versic.* *Colligitur secundò*, qui si est in peccato mortali, sufficit quòd se disponat per contritionem nec tenetur ad confessionem, nisi suscepturus sit Eucharistiam, ut ibi dixi, & docet cum alijs Bonacin. *disp.* 8. *q. vnic. punct.* 5. n. 42.

15 Decimo tertio, ordinandus, est examinandus ab Episcopo, modo ut in *dub.* 14.

16 Decimo quarto, ordinandus uti debet vestibus ab Ecclesia præscriptis, ut in *dub.* 15. *vbi* de earum significatione.

Dub. 12. Verum ad suscipiendos ordines requiratur titulus Beneficij, seu patrimonij

1 **L**oquimur de Clericis secularibus, nam in Religiosis professis sufficit pro titulo ipsa professio, ut tenet Henric. *lib.* 10. c. 17. n. 3. & DD. communiter, & comprobat praxis communis, & colligitur aperte ex Trid. *sess.* 22. c. 1. *de reform.* *vbi* agès de titulo ad ordines requisito, solum loquitur de Clericis secularibus, & idem Pius V. in quadam constitutione anni millesimi quingentesimi sexagesimi octauis, quæ in ordine est septuagesima quinta. Et quantum ad Patres Societatis Greg. XIII. in constit. quæ incipit: *Ascendente Domino*, anno millesimo quingentesimo octuagesimo octauo declarauit posse de licentia sui Generalis post tria vota facta post biennium tyrocinijs, absque alio titulo ordines suscipere, Villalob. *3. p. tract.* 11. *diff.* 15. n. 12. *vide* Henric. *lib.* 10. c. 17. n. 3. Suar. *tom.* 5. *disp.* 31. *sect.* 7. n. 18. & cum alijs Barbof. *de off. & potest. Episc.* *alleg.* 10. à num. 4. *vsque ad.* 7. loquimur ergo de Clericis secularibus.

2 Suppono tamen tanquam certum, non licere cuiquam Clerico seculari, suscipere sacros Ordines, nec Episcopo illi ad eos admittere, nisi habeat aliquem titulum, v.g. Beneficium, aut patrimonium vel pensionem, prout Episcopus iudicauerit expe-

dire, prout statuit Trid. *sess.* 21. c. *de reform.* & tenent communiter DD. Dixi, ad sacros Ordines, quia de illis solis loquitur Trid. vnde ad suscipiendos minores, & primam tonsuram, nullus titulus requiritur, sed sufficit sola voluntas, & arbitrium prudentiale Episcopi, prout ipse iudicauerit necessitati, vel utilitati Ecclesie expedire: ratio est, quia in minoribus exiitens potest retrocedere ab ordine clericali, & vxorem ducere. Ita Ledesma. in *summ.* c. 7. *de ordin. in fin.* Garc. *de Benef.* p. 2. c. 5. n. 4. Campan. *rubr.* 8. c. 1. n. 5. & cum alijs Barbof. *sup.* n. 3. Quare dubium solum procedit de Clericis secularibus quoad ordines maiores, seu sacros, & primum de titulo Beneficij.

3 Dico primo, Beneficium, ad cuius titulum est sacris ordinandus, debet esse tale, ut sufficiat ad honeste viuendum, ut statuit Trid. *sess.* 21. c. 1. *de reform.* *ibi*: *Nisi prius legitime constet, eum Beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere.* Quod quidem sanctissime decretum est, ne scilicet cum ordinis indecore mendicet infelix in platea Clericus, & serui operi macipatus publicè a quolibet poscat elemosynam, ut habetur in c. *Diaconi sunt*, dist. 99. Quare diligenter curare debet Episcopus, ne quis carens titulo sufficiens ad victum ordinetur: aliter enim ordinatio sine titulo facta, vacua habetur, in c. *neminem*, dist. 70. *et c. sanctorum*, eadem dist. *vbi* gloss. *vacuam*, id est, *irritam*, quoad executionem tantum, illam appellat Barbof. *sup.* n. 2. Ex quo fit, decretum Tridentini obligare sub mortali, id est, quæ tam Episcopus ordinans, quam ordinatus sine titulo, peccant mortaliter, & incurrit poenas, de quibus infra.

4 Dico secundo, Beneficium debet esse tale ut sufficiat ad Clerici victum, ita expresse Trid. *sess.* 21. c. 2. & satis est, quòd sufficiat ad honeste viuendum ex Trid. *cit.* id est, quòd sufficiens sit ad honestam & comòdam sustentationem cuiuslibet Clerici, ne, opus est attendere ad qualitatem ordinandi, ut nobilitatem &c. nã Concilium, & ius antiquum solum requirit sufficientiam ad honeste viuendum, ita ut non cogatur mendicare. Ita Ledesma. in *summ.* 1. p. c. 7. *de ordin.* & Garc. *sup.* n. 144. vnde Beneficium sufficiens ad sustentandum hominem communè, sufficit etiã ad ordinandum nobilem, ut practicum in hac Diocesi Valent. Concilium enim Trid. loquitur de Beneficio sufficiens ad victum simpliciter, non autem ad viuendum honeste secundum personam qualitatem, ut explicat Flamin. *de resig. lib.* 5. *q. vlt.* n. 156. aliqui tamè ut Villalob. *sup.* n. 2. tenet requiri quòd sit sufficiens ad victum, honeste, considerata personam qualitate cui fauet Trid. *sess.* 24. c. 17. *de reform.* *et d.* c. 2. illis verbis: *Quod sibi ad victum honeste sufficiat.* At hæc verba explicari possunt, ut sustentatio honesta esse debeat respectu ordinis clericalis in comuni, non verò qualitatis in particulari. Et quoniam à Trid. *vbi supra* non est præscripta certa quantitas in Beneficio ad victum, ipse Episcopus arbitrabitur, quod Beneficium sit sufficiens ad victum, & ordines suscipiendos, Henric. *sup.* Garc. *loco cit.* n. 112. Barbof. *d. alleg.* 19. n. 11. & alij communiter. Ut autem rectè arbitretur Episcopus, debet attendere loci consuetudinem, & personam qualitatem: de quo Azor *tom.* 2. *lib.* 6. c. 10. *q.* 8. & cum alijs Barbof. *sup.* n. 12. *et* 13. quòd si Beneficium non sit sufficiens, poterit Episcopus illud simul cum patrimonio, ita ut hæc duo sufficiant ad victum, ordinare, ut tenet Quarant. in *summ. bullarj,*

verb. Ordo. Zerola in praxi, verb. Dimissoria, vers. Secundo, & cum alijs Barbof. sup. n. 14. si verò Beneficium, aut patrimonium, non sufficiat ad victum modo dicto, nisi iungantur pitantia, eleemofynæ, annuaria, & alia emolumenta, quæ ex celebratione Missarum in exercitio sacrorum ordinum percipere, & lucrari possunt, quæ omnia ad victum honeste sufficiant, tunc non posse promoveri refert decisum Garc. d. c. 5. n. 126. At in nostra Diocesi Valent. tum etiam Dertulensi, & Segobricensi communiter admittuntur ad ordines, si Beneficium, aut patrimonium, sit sufficiens simul cum distributionibus, percacijs, & alijs emolumentis Ecclesiæ.

5 Dico tertio, Beneficiarius debet pacifice Beneficium possidere, ut eius titulo ordinari possit: habetur expresse in Trid. *sess. 21. c. 10. de reform. ibi: Pacifice possidere.* Ille autem dicitur pacifice possidere, qui nullam patitur iuris, vel facti controuersiam in iudicio, vel extra: vel breuius, ille dicitur pacificus possessor, qui sine lite possidet, Nauarr. *de orat. not. 23. n. 69. Rebuf. in tract. de pacif. possess. 1067. & cum alijs Barbofa sup. n. 16.* Hinc fit, non posse ordinari possidentem Beneficium litigiosum. Nauarr. *de orat. not. 21. n. 69. & communiter DD. ex Trid. ubi sup.* Litigiosum autem Beneficium dicitur, & non pacifice possessum, citatione, si ipse iudex, & reus facti certi sunt de re ipsa, pro qua conuenitur, si tamen citatio circumducta sit, non efficit litem pendenciam; nec si litem cum falso procuratore contrahitur, nec si non adest iurisdictione. Item, dicitur Beneficium litigiosum si mota sit litem super possessione, quia non pacifice possidet, Barbof. cum alijs videndus *d. alleg. 10. n. 17. 18. 19. & 20.* Sequitur etiam, ordinari non posse eum, qui certo sperat aliquod Beneficium: nec sufficit esse electum, vel nominatum ab examinadoribus sic ab ijs electus ad aliquam Rectoriam, cuius confirmatio spectat ad Pontificem, non potest initiari, dum Bullas expectat: nec qui habens titulum, & collationem Beneficij à Papa, vel Episcopo datam, impeditur tamen, licet iniuste, à seculari Iudice, ne possessionem obtineat: at si hic bona fide ordinaretur, putans sibi licere, non incurreret suspensionem; sicut nec ille, qui bona fide putans habere patrimonium verum, ordinatur, cum reuera non habeat, quia pater fraude usus fuit: ratio est, quia ubi non est culpa, nec poena, ut tenet Ledesm. videndus *o. 7. de ordin. concl. 9. & 8. & dicitur infra.* Ordinari tamen poterit ille, qui pacifice possidet Beneficium, quamuis litem sit super censu, prædio, aut domo Beneficij, Rebuf. *in tract. de pacif. possess. n. 168.* sicut etiam ille, qui Beneficium detinet eiusque liberum habens Curiam, exercitium, aliquam tamen portionem non percipit, dummodo maiorem partem fructuum habeat. Barbof. cum alijs *sup. n. 21.*

6 Dico secundo, titulus Beneficij requisitus ad ordines suscipiendos non debet esse temporalis, sed perpetuus (idem de patrimonio) deducitur aperte ex Trident. *ubi sup.* nam intendit Tridentinum, ut ordinatus, dum viuat, habeat vnde viuat. Ita DD. citandi, & communiter omnes: vnde ordinari non potest quis ratione Vicariæ temporalis (benè si sit perpetua, quia est hæc Beneficium) nec ratione Capellaniam amouibilis, seu temporalis, nisi sit perpetua: obtinens autem Capellaniam in capella Papæ, licet sit amouibilis, potest ad illius titulum ordinari, ut refert Nau. *o. 10. de d. ord. Ricc. in praxi fori Eccles. resolut. 334. in fin. & Barbof. de offic. & potest. Episc. alleg. 12. n. 30.*

7 Nec potest Ordinari quis ad titulum seruicij in aliqua Ecclesia, cui adscribatur, nisi tale seruicium sit perpetuum, dependens à voluntate Episcopi, de quo Marc Anton. Genuen. *in prax. Archiep. c. 8. sub n. 2. Campan. d. c. 4. n. 14. & Barbof. sup. n. 26.* Sic nec potest ordinari coaptatus in Collegium seminarij, ad titulum seminarij, nisi ob causam seruicij Beneficio seminario vnito, donec sibi sit prouisum de congrua sustentatione, cum assignatione tamen certi annui redditus, vnde viuere possit. Genuen. *sup. Garcia part. 2. de benefico. cap. 5. n. 104. Barbof. sup. num. 31.*

8 Poterit verò quis ordinari Ratione coadiutoria, si perpetua est, & habet fructus assignatos congruentes sustentationi, nam sic habet se, ut Vicaria perpetua: secus autem si non sit perpetua, vel si non habet fructus designatos sustentationi, Garcia *supra num. 132. Ledesm. in summ. cap. 7. de ordine concl. 11. dub. 2. Barbof. supra num. 23.* Sic etiam poterit quis ordinari ad titulum Beneficij contententis in distributionibus quotidianis, quia licet hæc non computentur in valorem Beneficiorum, nec fructuum appellatione veniant. Rota *decis. 114. siue 8. de prebend. in nouis. & decis. 706. alias 39. in unigris.* in hoc tamen casu computantur in valore, cum satis sit Beneficiatum illarum causa non laborare inopia, Campan. *rubr. 8. c. 5. n. 29. Barbof. sup. n. 24.* Ordinari etiam potest quis ratione prebimonij, si est perpetuum, & habet annexum aliquod spirituale officium, nam sic est perpetuum, aliter non. Ledesm. *sup. concl. 12. dub. 1. Item, nec ordinari potest quis ad titulum pensionis, quia non est beneficium. Ledesm. sup. concl. 12. dub. 2. limita, nisi aliud expedire iudicet Episcopus, modo ut infra agentes de patrimonio.*

9 Nota Tridentinum *sess. 21. c. 2. de reformat.* postquam decreuit, titulum Beneficij requiri ad Ordines suscipiendos, addere, non posse Beneficiarium resignare Beneficium, ad cuius titulum fuit ordinatus, nisi de hoc fiat expressa mentio, & quod non admitatur ea resignatio, nisi constet, quod aliunde viuere possit, ex quo colligunt DD. resignationem aliter factam esse irritam, & resignationem non abdicasse à se dominium, competereque ei actionem spolij, consequenter posse reassumere Beneficium sic resignatum, de quo Campan. *rubr. 8. c. 6. n. 2. Garcia sup. p. 2. c. 3. n. 192. & seqq. Gonçal. ad regul. 8. Cancel. gl. 5. §. 10. n. 35. Ledesm. sup. concl. 10. & cum alijs Barbof. d. allegat. 19. d. n. 32.* Potest tamen Papa dispellare in hoc, communiter tamen non facit, sed obseruat Tridentini dispositionem: vnde fit, vt sit irrita resignatio Beneficij curati, ad cuius titulum quis fuit promotus, retenta tamen pensione vt centum, si expresse non fiat mentio, quod ad eius titulum fuerit promotus, Ledesm. *dict. concl. 10. & refert decisum Garcia sup. num. 215. & Barbofa loco citat. n. 42.* valere tamen dictam resignationem affirmat Nauar. *consl. 40. de renuntiat. in nouis. Flamin. d. lib. 2. q. 6. nu. 41. Campan. rubr. 8. cap. 6. n. 6. E. Manuel com. 2. sum. cap. 15. num. 12.* quia in hoc casu (dicunt) cessat causa finalis talis dispositionis, videlicet, dedecoris clericalis, cum habeat vnde viuat; at oppositum videtur verius, nam Tridentinum expresse statuit, vt resignans faciat expressam mentionem Beneficij resignati, ad cuius titulum fuit ordinatus, Ita idem Barbof. *num. 42.*

10 Nota secundò, initiatum minoribus non ligari dispositione Tridentini *sess. 21. cap. 2. de reform.* quia de illo non fit mentio, vnde poterit Beneficium resignare, etiam si non habeat vnde viuat. Garcia *dict. cap. 5. num. 203.* & cum alijs Barbosa *sup. allegat. 19. num. 39.* In sacris verò constitutus non potest vllò modo resignare Beneficium, etiam si ad illius titulum non sit ordinatus, quanuis renuntiatio fiat in Curia, nisi habeat vnde viuat, inspecta qualitate personæ, loci, & temporis, arbitrio Episcopi, prout statuit Pius V. in constitutione, quæ incipit: *In quanta Ecclesia Dei Limita*, nisi Religionem ingrediatur, vt habetur in dicta constitutione. Vide de hoc Garcia *dict. cap. 5. n. 198.* & Barbosa *sup. num. 41.* & ibi alios.

Nunc de patrimonio requisito ad ordines suscipiendos, & pensione.

1 Concilium Tridentinum *sess. 21. cap. 2. de reform.* statuit, nullum Clericum secularem admittendum esse ad sacros ordines, nisi habeat Beneficium sufficiens ad victum. Addit hanc clausulam: *Patrimonium verò, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum, eoque prius per se 70. patrimonium, vel pensionem per se ab eis obtineri, taliaque esse, vt eis ad vitam sustentandam satis sint, atque illa deinceps alienari, aut extinguere nullatenus possint, donec Beneficium ecclesiasticum sint adepti, vel aliunde habeant, vnde viuere possint, antiquarum pœnas super ijs innovando.* Ex quo decreto aperte constat, posse Episcopum dispensare pro necessitate, vel commoditate suæ Ecclesiæ, vt ille, qui non habet titulum Beneficij, possit ordinari titulo patrimonij, vel pensionis: requiri etiam causam iustam ad validitatem huius dispensationis denotant illa verba Decreti, nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos, pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum. Quare sublata causa, censetur etiam sublata facultas dispensandi per regulam, *cap. cum cessante de appellat.* & in terminis tenet Nauar. *conf. 14. num. 2. de temp. ordinat.* & cum eo Villalobos *c. part. tract. 11. diff. 16. num. 4.* & Barbosa *de off. Episc. potest. Episc. allegat. 19. num. 53.* Ad cuius confirmationem refert Nauar. se vidisse Pintia negatam cuidam facultatem ascendendi ad Subdiaconatum, ob defectum tituli beneficalis, tamen si habuisset patrimonium trium mille scutorum: quod fundatur in illis verbis, nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos. Quæ quidem verba cum denotent boni viri arbitrium, hoc est, voluntatem rationi submissam; ideo si Episcopus legitimè non interponat arbitrium, Deum solummodò iudicem habebit, ac proinde non dabitur appellatio; quia superior non potest animum, & conscientiam inferioris mutare, & non posse appellare contra prohibitionem sui Prælati nolentis ordinare, aut de illo conueniri resoluti Riccius in *praxi fori Eccles. resol. 393. in addit. 1. aliàs resol. 585. in edit. 2.* & censuit Rota, vt refert Barbosa *sub.* Cõstat etiam, decretum hoc obligare sub mortali, vt *supra* dictum est, & tenet Nauar. *sub. conf. 22.* & cum eo Villal. *loco cit.* est enim materia grauis.

2 Dico tertio, quantitas patrimonij, ad cuius titulum quis ordines suscepturus est, debet esse, vt fructibus inde perceptis honestè sustentari possit, vt insinuat Tridentinum *sup.* dum de titulo Beneficij loquitur, & dixi *hoc dub. num. 3.* & docent Riccius *sup. resol. 271.* & cum alijs Barbosa *loco citat. num. 54.* iudicium autem, seu designatio huius quantitatis patet ex Trident. *vbi sup.* Quare si Episcopus iudicasset, requiri pro patrimonio octoginta ducatos, & promouendus assereret, ac probaret se illos habere, si reuera deficeret ab hac quantitate in notabili parte, v. g. si non haberet nisi quadraginta, aut quinquaginta, peccaret mortaliter, & incurreret suspensionem, de qua infra; quia ad Episcopum spectat determinare quantitatem, & si hanc fraudem sciret Episcopus, illum ordinasset, ideo ordinatur surreptitiè, & absque titulo: similiter peccat, & fit suspensus a fortiori ille, qui non habet patrimonium verum, sed fictum, donatione ficta factum, qui etsi ordinatus sit iam Subdiaconatu, non potest deinde initiari ordine Diaconatus, & Sacerdotij, nisi alias habeat verum titulum. Villalobos *supra num. 5.* & Barbosa *supra num. 57.*

3 Quid si aliquis habeat reuera sufficiens patrimonium, non tamèn vult Episcopus, illud sufficere, nec approbare? Quidam, vt refert Ledes. in *sum. 2. part. cap. 7. de ord. concl. 5.* existimant, hunc non peccare, nec fieri suspensum; verius tamen, & tenendum est, talem peccare mortaliter, & incurrere suspensionem, quia reuera ordinatur absque titulo, & licentia Episcopi: & Tridentinum *sup.* disponit, non esse admittendos, nisi illos, quos Episcopus iudicauerit, considerata necessitate, vel commoditate Ecclesiæ; ergo nisi accedat iudicium, & approbatio Episcopi, patrimonium, & eius titulus non subsistunt, & ita resoluti Ledes. & dixi *hoc dub. n. 1.* At si pactum, & conditio in vero patrimonio adsit de illo reddendo, cum ordinatus habuerit Beneficium sufficiens, vel aliàs vnde viuere possit, tunc nulla incurritur suspensio, nec peccat, cum non sit cõtra dispositionem Concilij Tridentini in *dict. cap. 2.* nec contra ius, Garcia *dict. cap. 5. num. 169.* & Barbosa *sup. num. 59.* qui *num. 60.* consequenter resoluti non censeri, filium habere patrimonium, qui expectat ex bonis paternis, vel maternis amplà hereditatem, aut quanuis habeat patrem diuitem; nam deficit iudicium, & approbatio Episcopi omnino requisita, vt dictum est; ideo si talis ordinaretur, fieret suspensus.

4 Nota, etsi aliàs donatio inter patrem, & filium inualida sit, facta tamen causa patrimonij ad ordines suscipiendos, valida, & irreuocabilis est. Campanilis *rubr. 9. cap. 6. num. 10.* & cum alijs Barbosa *sup. num. 61. & 62.* qui *num. 63.* cum Campanili *dict. rubr. 8. cap. 5. num. 14.* & alijs tenet, posse filium cogere patrem, vt iustum sibi patrimonium constituat pro ordinibus, & matrimonio spirituali; sicut potest illum constringere ad dandam sibi dotem pro matrimonio carnali, & *num. 64. & seqq.* cum Riccio in *praxi fori Eccles. decis. 594. in 1. edit. & resol. 522. in 2. edit.* Campanili *dict. rubr. 8. cap. 6. num. 11.* contra Ledesman *cap. 7. de ord. concl. 6. ad fin.* Garcia *dict. cap. 5. num. 159.* & alios, existimat probabilius, donationem filio factam pro ordinibus suscipiendis, non deberi cõputari in legitimam.

5 Dico quartò, patrimonium debet esse perpetuum, sicut Beneficium, & constitui super re certa, & immobili; nam sic constat esse sufficiens ad sustentandum Clericum. Vnde initiari quis non potest ratione, & titulo industriæ suæ, aut laboris honesti, putà quòd sit musicus, magister grammaticæ, pictor, aut alterius licitæ professionis, ex qua tantum lucratur, quantum sufficit ad honestam sustentationem, prout referunt decisum Garcia *dict.* cap. 5. num. 125. & Barbofa *numer.* 71. sic nec poterit ordinari ad titulum literaturæ, quantumvis sit literis, gradu, & collegio insignis. Ledesma *sup. ante ult. concl.* Garcia *loco cit. num.* 128. ubi refert ita decisum à S. Cõgregatione; nam Tridentin. *dict.* cap. 2. expresse exposcit Beneficium, patrimonium, aut pensionem. At si magna sit penuria, poterit quis non habens Beneficium, aut patrimonium, aut pensionem ordinari, modò adsit qui ei spondeat necessaria subministraturum, prout decisum à S. Gregorio refert Barbofa *num.* 73. cum Campanili *rubr.* 8. cap. 4. num. 6.

6 Dico quintò, potest quis initiari sacris ad titulum pensionis: habetur expresse in Tridentino cap. 2. de reform. § 21 dummodo tamen sufficiens sit ad ipsum honestè sustentandum, prout de Beneficio, & patrimonio dictum est, & simul iudicet Episcopus assumendos pro Ecclesiæ necessitate, vel utilitate, prout ex Armend. decisum refert Barbofa *sup. num.* 74. ubi etiam dicit resolutum esse, posse Episcopum ordinare suum familiarem titulo pensionis, si pro necessitate, vel commoditate suarum Ecclesiarum iudicauerit ordinandum; nam Tridentinum in hoc casu absolutè loquitur: intellige, modò aliàs suum familiarem ordinare possit, iuxta dicta *sup. dub.* 7. num. 28.

7 Dico sextò, bona patrimonij, seu ipsum patrimonium alienari non potest sine licentia Episcopi, ut habetur in *dict.* cap. 2. ibi: *Atque deinceps sine licentia Episcopali alienari, extinguì, vel remitti nullatenus possit.* Per alienationem, quia nomen generale est, intellige venditionem, promissionem de vendendo, transactionem, ipsius patrimonij diuisionem, permutationem, dationem in solum, hypothecam, ut cum multis Barbofa *dict.* allegat. 19. d. num. 75. qui num. 87. ampliat, ut non tantum huiusmodi patrimonium alienari prohibeatur, sed nec præscribi tempore ordinatio, prout in supremo Lusitanie Senatu iudicatum refert Melchior Phebos eiusdem Senatus, *decif. tom.* 12. n. 1.

8 Sed quæres, an si ordinatus titulo veri patrimonij, illud postea donet, extinguat, aut renuntiet, aliterue alienet, peccet, valeat ordinatio, & incurret pœnas, si id faciat absque licentia sui Episcopi. Respondeo certum videri peccare, nam Tridentin. *sup.* expresse prohibet, alienari absque licentia sui Episcopi, ut patet ex loco proximè citato. Difficultas tamen est, an sit valida talis alienatio. Cenedo in *pract.* 99. can. lib. 1. quæst. 11. Campanilis *dict.* rubr. 8. cap. 6. num. 8. quos sequitur, & citat Barbofa *sup. num.* 77. & 95. existimat, alienationem patrimonij, vel pensionis absque licentia Episcopi esse irritam, etiamsi iam tunc habeat Beneficium, vel vnde viuere possit, quia Tridentin. duo petit, & quòd habeat vnde viuatur, & quòd adsit licentia Episcopi in tali alienatione: quod confirmare videtur illa verba, *vel remitti nullatenus*

possit, nam dictio, *nullatenus*, tollit omnem potentiam alienandi, ut explicat ipse Barbofa, vbi de dictionibus, *dict.* 192. num. 4. proinde Campanilis *dict.* rubr. 8. cap. ult. num. 9. vers. *in obuiam*, absolutè tenet, renuntiationem patrimonij sine Episcopi licentia esse, ipso iure, inualidam: idem tenet Villalobos *part. tract.* 11. diff. 16. num. 6. citans pro se Nauar. *conf.* 21. & 22. de tempor. ordinat. consequenter discurre, per talem alienationem non incurri pœnas iuris, videlicet suspensionem, eo quod inualida sit; nam ex regula iuris, non præstat impedimentum, quod iure non præstat effectum, peccauit quidem, ideo poterit arbitrio Ordinarij puniri. Ledesma verò 1. part. *sum. cap.* 7. de ord. *concl.* 6. dub. 1.

9 Etsi existimet probabilem dictam sententiam, tenet tamen tanquam probabilius, resignantem, vel alienantem patrimonium, aut pensionem, antequam habeat vnde viuatur, aut Beneficium, peccare quidem mortaliter, quia agit contra prohibitionem Tridentini, alienatio tamen erit valida, & illud verbum Tridentini, *nullatenus possit*, explicat, id est, non possit licitè, & absque peccato; non enim, ait, Concilium reddit illum incapacem ad alienandum. Consequenter ipse Ledesma *dub.* 2. seq. dicit, talem alienantem non incurrere suspensionem, citat pro se Nauar. in *man. cap.* 27. num. 158. Gutierrez *lib.* 2. 97. can. quæst. 65. num. 11. & Salzedo in *pract.* cap. 18. part. 55. quia, inquit, Concilium loco cit. non designat aliquam pœnam, sed puniendum esse arbitrio Ordinarij: & quauis ipsum Concilium renouet iuris antiqui pœnas; tamen, ut docet Nauar. *conf.* 14. de temp. ordinat. Concilium non loquitur de pœna suspensionis, de qua infra, sed de alia pœna, cap. *neminem de Presbyt.* quam contrahebat ille, qui fraude, & dolo accedebat ad ordines, decipiens Episcopum, dicendo se habere verum patrimonium: & de obligatione, qua tenebantur Episcopi alere eum, quem scienter (secus si ignoranter) admitterebant ad ordines sacros, ex cap. *cum secundum de Prab.* Hec autem non concurrunt in casu dicto, sique, neque procedit in eo dispositio Tridentini, nec pœnarum innouatio. Consequenter concludit, in dicto casu, in foro conscientie, alienationem esse validam, etsi illicitam, & sic alienantem non incurrere pœnas iuris. Quæ quidem opinio sic explicata videtur admitti posse in foro interiori, iuxta quam, & à fortiori dici potest, esse validam patrimonij, vel pensionis renuntiationem, vel remissionem factam ab ordinato, postquam adeptus est Beneficium, vel aliunde habet, vnde honestè viuatur: imò tunc posse fieri talem alienationem sine licentia Episcopi, tenent Flam. *supra quæst.* 6. num. 16. Azor 2. tom. lib. 3. cap. 4. q. 1. Garcia *dict.* cap. 5. num. 180. Fundantur in illis verbis Tridentini *dict.* cap. 2. ibi: *Atque ita illa sine licentia Episcopi deinceps alienari, aut extinguì, aut remitti nullatenus possint, donec Beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, vnde viuere possint.* Quo in loco Concilium solum prohibere videtur, patrimonium alienari non posse, donec ordinatus habeat, vnde aliunde viuatur, ergo quando habet, vnde viuatur aliunde, non videtur prohibita talis alienatio, cum dictio illa, *donec*, sit restrictiua temporis, habeatque naturam suspensiuam, ut notant Surdus, Cassan. Ceuallos relati à Barbofa *sup. num.* 89. ideo

ideoque existimo hanc opinionem valde probabilem, & consequenter, & a fortiori dicendum, eum qui vero patrimonio, aut pensione fuit ordinatus, non incurere suspensionem, si postea quando habet, vnde viuat aliunde, sine licentia Episcopi patrimonium, aut pensionem alienat.

10. Nota, bona patrimonij, ad cuius titulum fuit quis ordinatus, habere priuilegia, quæ conceduntur iure communi bonis Ecclesiasticis, saltem interim quòd non extinguitur per adoptionem Beneficij Ecclesiastici, de quo Cenedo *prax. qq. lib. 1. quæst. 11. num. 9.* tenetur tamen Clericus de eis soluere decimam, vt resoluit Riccius *in praxi fori Ecclesiast. decis. 605. in 1. edit. & resol. 529. in 2. edit.* non tamen pro collectis sunt obligata. Barbosa *sup. allegat. 19. num. 91.*

11. Nota secundò, donationem causa patrimonij factam, non esse insinuandam, sicut nec donatio dotis causa matrimonij carnalis, nec teneri donatorem de euictione, nisi ad eam se expresse obligauerit, de quo Campanilis *dist. rubr. 8. cap. 4. num. 4. vers. Verum.* & Barbosa *sup. allegat. 20. à num. 14. vbi num. 17.* addit bonam causam fouere eum, qui diceret, talem donatorem teneri de euictione, etiam si expresse ad eam non se obligauerit; quia talis donatio non est simpliciter, & propriè donatio, sed quædam spiritalis merces, & præmium pro seruitijs Ecclesiæ exhibendis, consequenter non purè, & omnino liberaliter facta, sed ob causam piam, & quasi conditionaliter, ideoque non eget insinuatione, vt de talibus donationibus dixi in Decalogo *lib. 7. cap. 17. dub. 10. num. 4.*

Dub. 13. Quas pœnas incurrant ordinatus, & ordinans absque vero titulo.

1. Nota, Sixtum V. Pontificem Maximum in cõstitutione, quam edidit contra Clericos malè promotos, quæ incipit: *sanctum, & salutare.* sub dat. Nonis Ianuarij 1588. suspensisse ordinatorem sine patrimonio à collatione ordinum, etiam ipsius tonsuræ, & ab executione munerum Pontificalium, & etiam interdictum esse ab Ecclesiæ ingressu, ordinatum verò ab executione, ministerio, & exercitio ordinum susceptorum, & ab omni spe, & facultate ascendendi ad alios superiores perpetuò suspensum pronuntiat. Quam quidem constitutionem ad tollendos aliquos scrupulos moderauit, & ad terminos iuris communis, & ad dispositionem, & terminos sacrorum Canonum, ac constitutionum Pij II. quæ incipit: *Cum ex sacrorum Canonum.* de qua *supra dub. 12.* & decretorum Concilij Tridentini restrinxit, & reduxit Clemens VIII. in constitutione, quæ incipit: *Romæ Pontificem.* edita 1595. pridie Kalend. Martij. Nec non censuras, & pœnas in eadem Sixti cõstitutione contra quoscumque (præterquam contra simoniacè ordinatos, & ordinantes inflictas, quas voluit in suo robore permanere) moderauit, & aboleuit; de qua constitutione Clementis Sayrus *de censur. lib. 4. cap. 17. ad fin.* Sanchez *lib. 6. de matrim. dist. 49. num. 10.* Gonçal. *ad regul. 8. Cancel. gl. 5. num. 128.* Suarez *tom. 5. dist. vlt. sect. 3. num. 41.* Nicolaus Garcia *de Benef. part. 2. cap. 5. num. 70.* Quare tam contra ordinantes, quam or-

dinatos sine titulo, hodie standum est pœnis à iure communi, & à Concilio Tridentino statutis, de quibus in sequentibus, & primùm de ordinante.

2. Dico igitur primò, Episcopus ordinans sine titulo Beneficij, patrimonij, vel pensionis, modo explicato in dubio proximo, tenetur providere ordinato de sufficienti Beneficio, & interim subministrare vitæ necessaria, secundùm qualitatem personæ, loci consuetudinem, Ecclesiæ que redditum. Ita habetur *in cap. cum secundum de Præbend. Glossa verb. Necessaria. in cap. Episcop. de Præb. vbi Abbas num. 1. & cum alijs Barbosa de off. & potest. Episcopi, allegat. 20. num. 3.* Amplia primò cum Flam. *de resignat. lib. 2. quæst. 6.* etiam si ordinatus haberet patrem diuitem: sed verius videtur oppositum, eo quòd pater teneatur alere filium; quinimo potest filius patrem constringere non solum ad alimenta præstanda, sed etiam ad sumptus, & expensas causa studij, vsque ad gradus adeptionem, etiam si filius sit spurius, aut etiam si inuitis parentibus, si filius literis operam daret, vt cum alijs Barbosa *sup. à num. 2.* Quare Episcopus summa diligentia huius ordinati parentem debet inducere, vt filio patrimonium constituat: quòd si renuat, quia non habet, eo quòd bona consumpsit, vel quia iustè filio alimenta denegat ob aliquod delictum commissum, Episcopus tenetur in continenti conferre Beneficium, & interimalimenta præstare. Barbosa *supra num. 10.* Amplia secundò, vt procedat dicta dispositio capitis *cum secundum*, etiam in Capitulo, Sede vacante, eiusque Vicario, vbi literas dimissorias dederunt ad ordines sacros non habentibus vnde viuerent; nam eadem est ratio. Vgolin. *de potest. Episc. cap. 26. §. 15. num. 1.* vbi resoluit, ad idem teneri Episcopum alieni, vt proprius in sua Diocesi commisit in generali, vt suo nomine ordines in sua Diocesi celebret; hic enim tenetur diligenter titulos inquirere, qui si alicui titulum non habenti ordines contulerit, ipse, & non proprius, teneretur ei alimenta præstare. Barbosa *supra num. 21.* Amplia tertio, vt non tantùm Episcopus talem ordinans, verùm etiam eius successor teneatur sic ordinato alimenta præbere, sed eius etiam successor, ita vt, Sede vacante, debeat alimenta ei præstare Capitulum, si sciens talem promotionem, ei non resistit. Henriquez *lib. 10. cap. 17. num. 4. lit. F.* Campanil. *dist. rubr. 2. cap. 5. num. 21.* vbi dicit, quòd si Episcopus loco renuntiaffet, quia transiturus ad alterius Ecclesiæ regimen; vel loco, & dignitati cessit, non ad illa adstringeretur, qui in ordinantis locum successerit, sed ipsemet ordinator. Barbosa *sup. n. 13.* cum Campanili *vbi sup. & alijs.*

3. Quantum ad pœnas ordinati sine titulo, dico primò, de iure communi antiquo, *ex cap. neminem, & cap. sanctorum, dist. 70.* statutum est, esse irritas, & inanes ordinationes eorum, qui sine certo titulo promouentur, id est, esse irritas quoad executionem ordinum, consequenter sic ordinatos esse suspensos ab executione ordinum de iure antiquo: quod confirmare videtur Trident. *sess. 21. cap. 2. de reformat.* vbi simpliciter innouat pœnas Canonum: at quia non exprimit certam pœnam, dubitâr Doctores, an Concilium innouet pœnas dicti capitis, *neminem, & cap. sanctorum.* an verò pœnas dicti capitis, *neminem*, an demum innouet omgium trium prædictorum Canonum pœnas.

4 Prima opinio tenet, Tridentinum innouare omniū prædictorum capitum pœnas; tum quia vritur numero plurali dicens, *pœnas innouando*: tum, quia pœna dicti cap. *neminem*, tantum promouetem afficit, respicitque promoti fauorem; ideo iuste credendum est, illam pœnam innouasse, quæ taliter ordinatum castigat, & habetur in dict. cap. *neminem*, & in cap. *sanctorum*: hanc opinionem tenet Nauarr. *consil. 14. num. 4. & consil. 46. num. 1. & 3. de temporib. or linat. Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. post n. 25. & Campanil. dict. rub. 8. cap. 5. num. 1.* cum hoc distinctione videlicet, quòd Concilium dicto loco innouet pœnam cap. *neminem*, & cap. *sanctorum*, quoties ordinatus tantum in culpa fuit, decipiendo ordinatorem, & illi mentiendo se habere titulum sufficientem, cui ordinator iuste credens, aut credere debens, ipsum promouit, quia sic ordinatus, & non ordinator est in culpa: pœnam verò dicti cap. *cum secundum*, innouare dicit tatum, quàm do ordinator fuit in culpa, eo quòd sciens illum non habere titulum, ordinauit.

5 Secunda opinio tenet, Concilium innouare pœnam suspensionis, de qua in d. c. *neminem*, & in c. *sanctorum*, ita Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 32. in fin. Bonac. tom. 1. disp. 8. q. vnic. punct. 5. n. 24. *vers. Veraque opinio*, & alij apud Barb. *sup. n. 26. & Bonacin. loco citat.* quia talis suspensio non est reuocata ab Innocen. III. in cap. *cum secundum de præbend.* ideo videtur innouari à Tridentin. loco citato. ibi: *Antiquorum Canonum pœnas super his innouando.* Et facit quod in aliquibus codicibus Tridentini in margine huius loci citatur, c. *neminem*, & c. *sanctorum*, & c. *quis extra de præb. t. u* quia id supponit Pius V. in Bulla edita anno millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, quæ incipit: *Romanus Pontifex*, vbi Summus Pontifex supponens Clericos seculares sine titulo promotos, esse suspensos; eandem pœnam extendit ad Religiosos sacris initiatos ante professionem, consequenter concludit hæc sententia, ordinatum cum ficto titulo, dolo, & fraude decipiendo ordinatorem, vt si fictis attestacionibus, ostendat se facultates habere sufficientes ad titulum patrimonij, incurrere dictam suspensionem, quamuis nullum intercedat pactum de non petendis alimentis cum ipso ordinatore.

6 Tertia sententia tenet, per Concilium dicto loco solum esse innouatâ dispositionem, dicti cap. *cum secundum* Apostolum de præbend. consequenter sic ordinatum sine titulo non esse suspensum, neque aliquam pœnam incurrere, nisi pactum faciant cum ordinatore non petendi ab eo quidquam, vt *infra num. 13* Ita Henriquez cum alijs *lib. 13. cap. 37. n. 2.* Sayrus *lib. 4. cap. 14. num. 16.* vbi dicit communem Gutierrez. *lib. 2. præf. quest. 65. num. 1.* Garcia de benef. *part. 2. c. 5. num. 72.* Gonzalez ad regul. 8. *Cancel. gloss. 5. s. 10. num. 21.* Tolet. *lib. 1. c. 49. nu. 5.* & multi alij apud Barbof. *supra n. 27. & Bonacinam loco cit. num. 24. versic. Prima sententia.* referuntque secundum hanc opinionem decisum fuisse in sacra Congregatione, vt videre est, apud Gonzalez *vbi sup.* quam quidem sententiam cū DD. citatis, & alijs existimar probabiliorem Diana 2. *part. tract. 16. resol. 5.* Secundum hanc sententiam dicendum est, pœnam suspensionis appositam in dict. cap. *neminem*, & in cap. *sanctorum*, esse abrogatam, per dict. cap. *cum secundum*, nec esse in-

nouatam dictam suspensionem per Trident. loco citat. vt vult secunda sententia, sed solum ab eo fuisse innouatum caput *cum secundum* Apostolum, quod nondum erat sublatum, vt patet ex declarationibus, quæ circumferantur circa Trident. *sess. 21. c. 2. de reform.* Nec obstat consil. Sixti V. quia eius dispositio redacta est ad terminos iuris communis per Clem. VIII. vt dixi *supra*, ac proinde ad incurrendam hanc suspensionem, recurrendum est ad ius commune, modo explicato.

7 Ex his opinionibus, etsi omnes probabiles sint propter tantorum DD. autoritatem, & rationes, quibus fulciuntur, secundam tamen approbat Bonacin. *supra versic. Veriusque opinio* & veriorẽ in iure reputat primam, consequenter & secundam Barbofa *dict. allegat. 20. nuu. 27.* sequitur tamen ipse tertiam sententiam, propter autoritatem tantorum Patrum, ita decisum esse testantur, quibus existentibus, nec ego disciderem ab hac sententia: aliter existimo dicendum cū secunda sententia, quia validioribus nititur fundamentis, iuxta quam dicendum, affici suspensione eum, qui ficto patrimonio ordinatur, etiam nullo intercedente pacto cum collatore: aut qui qualitercumque, culpabiliter tamen, sine patrimonio ordinatur, & effici irregularem, si post talem ordinationem ministrat, vt cum Maiore, & Medina tenet Rodriguez in *summ. 2. part. c. 15. num. 1.* Zerola in *praxi 2. part. verb. Dimissoria*, Sanchez *lib. 6. de matrim. disp. 32. num. 8.* & cum ijs Bonac. *sup. versic. Idem quia, cap. sanctorum*, & c. *neminem cit* quæ secundum hanc sententiam non sunt abrogata, absolute disponunt ordinatum sine titulo esse suspensum.

8 Ex dictis infertur primò, non affici hac suspensione eum, qui postquam fuit ordinatus Subdiaconatu cum verò patrimonio, illud resignat propria autoritate in fauorem donatoris, aut alterius, & deinde suscipit alios ordines, ita cum Sanchez *vbi sup.* Henriquez *loco citato*, & alijs Bonac. *sup. num. 19.* quia talis renuntiatio est irrita, ideoque remanet adhuc titulus veri patrimonij, cum quo recipit alios ordines, quod maxime procedit in opinione asserente renuntiationem patrimonij absque licentia Episcopi esse irritam: secundum verò alteram asserentem non esse irritam, aliter videtur dicendum.

9 Sequitur secundò, non affici hac suspensione eum, qui postquam ordinatus est titulo patrimonij, illud retro donat, aut renuntiat, absque licentia Episcopi, & non petit vicium, quia non ordinatus fuit absque vero titulo, & ex alio capite renuntiatio fuit inualida, secundum sententiam, de qua *supra*, peccat tamen contra prohibitionem Episcopi, sicque castigari potest ab eo, nullam tamen incurrit suspensionem, nisi adsit aliàs simoniaca pactio, de qua *infra*. Ita cum alijs Bonac. *supra num. 26.* & cum multis Barbof. *allegat. 20. num. 32.*

10 Sequitur tertio, ordinatum cum verò patrimonio, cum pacto de illo reddendo postquam ordinatus fuerit, nullam incurrere suspensionem, etiam extante constitutione Sixti V. nam iste verè fuit ordinatus cum vero titulo; nam constitutio talis patrimonij cum tali pacto fuit valida, pactum verò habetur tanquam non appositum, quia est turpe, & illicitum. Ledesm. in *summ. 1. part. cap. 7. de ordine concl. 6. diff. 3.* Garcia 2. *part. de benef.*

benef. cap. 5. num. 61. qui num. 166. resoluit donantem patrimonium alicui ad ordines, rectè posse apponere pactum, & conditionem de eo reddendo, cum ordinatus habuerit Beneficium sufficiens, vel alias vnde vivere possit, quia sic non agit contra Concilium Tridentinum vbi sup. Ita cum alijs Barbola dicit. allegat. 20. num. 30. & 31.

11 Sequitur quartò, nec incurrere suspensionem eum, qui postquam accepit verum patrimonium, obligauit se daturum conferenti illud, v. g. singulis annis decem ex fructibus ipsius patrimonij, non ordinatur cum vero titulo, & constitutio talis patrimonij est valida, non tamen tenetur ad danda illa decem quia tale pactum tanquam turpe, & contra ius, censetur irritum. Ledesma *sup. diff. 3.*

12 Sequitur quintò peccare mortaliter, & affici hac suspensione eum, qui accepit patrimonium mutuum, seu accommodatum, ea tamen intentione, vt ordinetur cum obligatione illud reddendi, cum ordinatus fuerit. Ledesma *supra num. 4.* qui cum patrimonium non fuerit verè datum, vt fuit in duobus casibus supradictis, idem est, ac si ordinaretur absque patrimonio, & titulo vlllo.

13 Dico secundò, si ordinatus conueniat cum ordinatore, quòd ipsum non molestabit super Beneficium, quod, attenta iuris dispositione, tenetur Episcopus conferre ei, quem ordinat sine titulo, iuxta dictum cap. *cum secundum*, neque super alimentis, quæ etiam ipsi conferre teneretur, sit suspensus ordinatus ab ordine sic suscepto, & ordinatur à collatione ordinum per triennium, iuxta textum in cap. *penult. de simon.* Eadem suspensio incurritur, si talis pactio fiat cum præsentante ad Ecclesiam, iuxta cap. *per tuas 3. de simon.* Ita Bonacin. *de censur. disp. 3. quest. 6. part. 5. num. 4.* Campanil. *rubr. 8. cap. 3. num. 31.* & Barbosa *de off. & potest. Episc. allegat. 20. num. 28. & 20.* Quibus in casibus committitur etiam simonia, vt existimat Campanilis *sup. num. 32.* illa scilicet, quæ non sub stricto, sed largo sumpto vocabulo continetur. Hanc autem iuris dispositionem procedere, non solum quando tale pactum fit cum ordinatore, vel præsentante, sed etiam cum alijs, resoluit Nauar. in *man. cap. 27. num. 158. & conf. 1. num. 45. de consuet.* & Sayrus *de censur. lib. 4. cap. 15. num. 23.* Verius tamen est, solum comprehendere ordinantem sic, & præsentantem, quia supradicti textus solum de ijs loquuntur, ideoque non fit suspensus, qui cum alijs pactus est; maximè, quia poena dictorum Canonum præcipuè respicit simoniam, quam nisi ordinatori, aut præsentatori remittentes committunt. Ita Henriquez *lib. 10. capit. 17. numer. 7. lit. O.* Toletus *lib. 1. cap. 15. num. 5.* & Barbosa *sup. num. 29.*

14 Nota, suspensionem supradictam, modo explicato, comprehendere non solum Clericos, sed Religiosos omnes, nõdum tamen professos, si prætextu Religionis ante professionem se faciunt ordinare absque titulo Beneficij, aut patrimonij, qui suspenduntur ipso iure ab ordinum executione, consequenter si in ipsis ministrant, sunt irregulares, vt statuit Pius V. in sua constitut. 74. anno 1568. die 12. Nouembris, quæ incipit: *Romanus Pontifex.* Excipiuntur tamen Religiosi Societatis Iesu, etiam scholares, & primam professionè solummodo emittentes, qui ordinari possunt sine titulo

patrimonij, & Beneficij, prout sua constitutione declarauit Gregorius XIII. & dixi *sup. num. 1.* & infert Miranda in *man. Prætor. quest. 29. art. 5. concl. 1. tom. 1.* & Barbosa *allegat. 19. num. 7.*

15 Nota secundò, suspensionem supradictam esse Pontifici reseruaram, quando perpetua est, ideo non posse ab Episcopo absolui: poterit tamen, si occulta est, iuxta dispositionem Tridentini *sess. 24. cap. 6. de reform. Bonac. tom. 1. disp. 8. quest. vnic. punct. 5. num. 23.*

16 Nota tertio, quando quis non habet Beneficij, aut patrimonium seorsum sufficiens ad promotionem, posse promoueri, si beneficium, & patrimonium simul sufficiant, secus si non. Bonacina *supra num. 29.* Quaranta *verb. Ordo. vers. Secundò extende.* & dixi *supra*, consequenter potest absolui ab hac suspensione virtute Bullæ, vt dixi in eius expositione *lib. 1. §. 7. cap. 2.*

17 Ex dictis constat, titulum ordinandorum triplicem esse. Primus est Beneficij. Secundus est patrimonij. Tertius est professionis solennis in Religione approbata, ad quam reuocatur titulus Societatis Iesu post biennium probationis.

Dub. 14. De quibus debeat Episcopus examinare ordinandum.

1 S Vppono tanquam certum, & commune, ad Episcopum spectare, examinare diligenter eos, qui ordines suscepturi sunt, an sint vitæ integritate, moribus, & vita insignes, nulloque impedimento adstricti, prout statutum est, in cap. *Episcopi dist. 24. & in cap. placuit in fine. cap. fore. 2. q. 1. cap. ad aures. cap. vt nostrum. de off. Archid. cap. nihil. §. Episcopi de elect. cap. vnic. de scrutinio in ordine faciendò.* Oportet enim, ordinatorem Episcopum meminisse illud Apost. 1. ad Timoth. 5. *Ne mini eisdò manum imposueris*, & quod præstat esse paucos, & probatos ministros, quam multos indignos, ex Clementis epist. 2. vt refertur cap. *tales. dist. 23.* & dicitur in cap. *cum sit, de etate, & qualitat. de quo vide Barbosam de off. & potest. Episc. allegat. 10. num. 1. & 2.*

2 Debent igitur Episcopi per se, aut per idoneos ministros ab ipsis deputatos scrutari genus ordinandi, natalia, personam, institutionem, patriam, vitam, mores, doctrinam, & fidem, vt statuit Tridentinum *sess. 23. cap. 5. de reform. & 7.* & antea *cap. quando, dist. 24. & cap. constitutus, de purgat. can. cap. cum in cunctis.* vbi rigorosum examen præscribitur: Episcopi enim interest, ne indigni ordinentur, ideo ipse tenetur ex culpa examinatum, cap. *ad hac, iuncta Glossa, de offic. Archidiae.*

3 Imprimis debet Episcopus inquirere de genere ordinandi, hoc est, an sit natus ex Catholicis parentibus, aut matre serua, vt latè, & benè, cum alijs Sanchez *tom. 1. oper. moral. lib. 2. cap. 28.* vbi docet, Concilium voluisse solum, vt Episcopi inquirent, an promouendus sit ex filijs, aut nepotibus hæreticorum, fautorum, defensorum, & receptatorum, quos ius ad recipiendos ordines excludit vsque ad secundum via masculina, & vsque ad primum via foemina, modo vt dixi in Decalogo *lib. 1. cap. 3. dub. 13.* verbum enim, *genus*, de quo

quo in dict. c. 7. Concil. Trident. propriè idem significat quod legitimus, aut liber: vnde non excludit descendentes ex genere Hebræorum, vt tenet Cenedo collectan. 77. num. 10. consequenter non sunt ab ordinibus expellendi (nisi aliud obstet canonicum impedimentum) qui à Iudæis originem trahunt, Barbof. sup. num. 0. Neophiti tamen qui recentè ad fidem sunt conuersi, ad ordines admittendi citò non sunt, cap. sicut. dist. 43. ne in superbiā elati in iudicium incidant diaboli. 1. ad Timoth. 3. ideo prius debet Episcopi diligenter inuestigare illorum vitam, & vsum, de quo Sanch. sup. Eymer. in 3. parte direct. n. 114. & ibi Pegna in com. 25. & Barbof. sup. n. 7.

4 Secundum est, natalia, hoc est, an ordinandus sit legitimus, gloss. in c. quando, distinct. 24. spurij enim, & omnes, qui ex legitimis nuptijs non sunt procreati excluduntur à susceptione ordinum, vt habet cõmunis, & habetur, cap. 1. in fin. de filijs Presbyterorum, c. in cunctis de elect. & late Pius V. in sua constit. 120. quæ incipit: Quæ ordini. ac Sixtus V. in cõstit. contra Clericos male promotos, quæ incipit: Sanctum, in salutare, & antea Catechismus. Rom. sub. tit. de Sacram. ordin. §. sequitur.

5 Tertium est, persona, id est, an sint corpore vitiat, ex gloss. in dict. c. quando, est enim Canonicis sanctionibus statutum, ne truncum, aut vitiatum corpus habentes auderent ordines suscipere Ecclesiasticos, cap. precipimus dist. 34. cap. 1. distinct. 55. c. 1. in 2. de corpor. vitiat. & ibi DD. & Leuit. cap. 21. habetur: Omnis qui maculam habuerit, à semine Aaron sacerdotis, non accedat offerre hostias Domino. de quo D. Gregor. relatus in c. hic etenim, dist. 49. Vnde D. Hieronym. ad Demetriadem virginem scribens grauisime inuehitur contra parentes deformes filias virginitati dicantes: solent enim (inquit) parentes miserari, & non plenæ fidei Christiani deformes filias, & aliquo membro debiles, quia dignos generos non inueniunt, virginitati tradere.

5 Quartus est, institutio, id est titulus, iuxta gloss. in cap. quando, citat. prout resoluit Campanil. rub. 8. c. 1. num. 3. hic autem titulus est quadruplex, Beneficium, patrimonium, pensio, & religiosis professio, de quibus late dubio proximo dictum est.

6 Quintò, debet inquirere de vita, & moribus, id est, de modo, & actu viuendi irreprehensibiliter iusto, & recto: inquirendum igitur est an sit castus, 32. distinct. vsque ad 35. per tot. si prudens, 36. dist. vsque ad 40. per tot. si ornatus virtutibus, 40. dist. vsque ad 42. per tot. si hospitalis, 42. distinct. in 86. per tot. & domui suæ bene prepositus, 66. distinct. in 81. 89. & 91. dist. per tot. Ne autem sit ebriosus, aut litigiosus, aut maledicus, non calumniator, neque adulator, vel proditor, scurrilis, aut ioculator, nec inuidens fratrum protectus, aut iniuriarum suarum vltor. Præterea ne sit cupidus, aut vlturarum exactor, c. peruenit 80. distinct. c. felicioarios, cum seq. 45. dist. sed neq. nimium simplex c. Episcoporum, vbi gloss. in c. P. trus. d. 74. Hi verò qui bonum habent testimoniũ, & famam, examinatione non indigent, ex c. 2. cum Glossa dist. 24. simplici verò assertioni Parochianorum statum de fama bona, quia cum istis concurrat iuris præsumptio, illum enim præsumere debemus dignum, quem nescimus indignum, cap. cum deputati de iudicijs, c. de.

dum de præsump. l. cum pater. §. rogo. ff. de leg. 2. & hoc quia secundum Holt. in sum. titul. de scrutin. in fin. virtutes naturaliter homini debent inesse, maxime post Baptismum, cap. 2. de consecrat. dist. 4.

7 Hinc fit requiri testimonium morum, quod soler exhiberi tempore scrutini, ad licite suscipiendos ordines, vt statuit Tridentin. sess. 23. c. 3. de reformatione. sicque vsu, & praxi receptum est.

8 Sextò, de doctrina, id est, de scientia requisita ad singulos ordines respectiue requisita, de qua Tridentinum sess. 23. cap. 12. de reformatione. & dixi sup. dub. 10. ita quòd nec regulares excusantur quominus de doctrina examinari possint, vt habetur in dicto Concilio: omnes igitur ordinandi, examinandi sunt, præter eos, qui notoriè digni sunt in scientia, & moribus, vt rectè colligit Henric. c. 18. de ordin. in l. 1. A. ex Concil. Cartagin. & alij; aliter enim singuli examinandi sunt de qualitatibus, & requisitis ad singulos ordines, & officio illius ordinis, quem susceperunt.

9 Debet etiam inquirere Episcopus de ætate requisita ad singulos ordines, idè qua sup. dub. 10. Item, debet inquirere an ordinandus habeat intentionem ascendendi ad altiores ordines, aliter non est ordinandus, vt tenet Henric. lib. 10. c. 17. nu. 7. & sic peccaret eum ordinans: probabile tamen valde est, non peccare, vt docent Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 31. num. 10. in 17. Coninch disp. 20. à num. 104. & Bonac. disp. 8. q. vnic. punct. vltim. in fin. Considerare etiam diligtèr debet Episcopus, an ordinandus sit ipsius subditus, aliquo ex tribus modis dictis sup. dub. 7. si non est, an habeat legitimas dimissorias.

10 Deniq; animaduertere debet Episcopus alias qualitates ordinandi, de quibus sup. dub. 11. an, scilicet, sit vir, baptizatus, an habeat vsum rationis, an sit confirmatus, an initiandus sacris habeat primam consuram, an sit excommunicatus, aut irritus aliqua censura, vel irregularis, de quibus omnibus dixi sup. dub. 11. & Barbof. d. alleg. 10.

11 Aduertendum tamen, dispositionem Tridentini sess. 23. cap. 5. non extendi ad regulares, nam quoad illos sufficit Episcopo, vt habeat testimoniũ ab ordinandorum superioribus regularibus affirmatibus, & attestantibus, prædictos nullo requisitorũ indigere, & habere omnia requisita ad susceptionem ordinis, cuius fidei, & attestatiõni standum est, præterquam circa doctrinam, pro qua subijciuntur Episcoporum examini, prout referunt decimam F. Man. tom. 3. q. 24. art. 1. & Camp. rubr. 12. c. 13. n. 35.

12 Nota cum Villalobos 1. part. tract. 11. dist. 14. num. 1. & Portel. in add. ad dubia Regular. verb. Ordines sacri, etsi Episcopi habeant ius examinandi regulares, posse tamen esse contentos, & satisfactos examine facto à Prælati ipsorum. Aduerte etiam esse satis probabile, & in praxi tutum esse, posse Episcopos sine vilo scrupulo ordinare regulares ordine presbyteratus, qui bene legant, & cantent, quamuis sint minus literati, quia defectus scientiæ suppletur maxime, eo quòd viuant in societate. Ita Portel. sup. num. 6. Henric. lib. 10. cap. 16. num. 2. Villalob. part. 1. tract. 21. d. ff. 34. num. 5. & cum his Diana part. 3. tract. 16. resol. 31. Non enim etiã in secularibus nõ requiritur scientia, vt possint docere populum, vt est communiter receptum: idè, oait Villalobos, idem dici posset de los

cantores, Canonigos, Racioneros de las Iglesias, vt absque scrupulo practicatur; eadem enim est ratio, & quia Concilium non loquitur verbis strictis.

12 Examine ergo finito, Archidiaconus, aut alius beneuolus ab Episcopo designatus, proponit ordinandos Episcopo, & ante ordinationem monet adstantem populum, vt si quis sciat aliquod impedimentum contra aliquem ordinandorum, illud proponat: & Episcopus interrogat Archidiaconum, an sciat aliquod impedimentum; & ordinandos esse dignos: ipse verò respondeat, scio, & testificor, quantum humana fragilitas nosse sinit, *cap. unic. de scrutinio in ordine faciendo*: si verò sciret aliquod impedimentum, illud deberet secretò Episcopo denunciare, dummodo malitiose nihil faciat. Quòd si quis, nulla præhabita inquisitione, fuerit ordinatus, si incognitus est, quantum dignus sit, est deponendus, ex Sylu. *verb. Ordo 2. num. 2.* Idem dic, si cognitus, sed inhabilis, etiam si impedimentum noverit ordinans, nec dispensauerit expresse, *cap. si qui sint examinatione. dist. 81. Henriquez lib. 10. cap. 18. num. 1. lit. B.* Attamen si esset cognitus, & dignus, nec peccaret, nec deponeretur, si absque præcedenti scrutinio fuerit ordinatus, vt probat textus *iuxta Gloss. in cap. nullus. dist. 24.* & tenet Sylu. *ubi sup.* & Barbosa *dict. allegat. 10. num. 22.* At si Episcopus, vt solet, ante ordinationem prohiberet, ne quis non examinatus accedat ad ordinationem, nec approbatus, sub excommunicationis pœna, ordinatus contra huiusmodi prohibitionem contraheret suspensionem, non nisi à Papa dispensandam, iuxta *cap. 1. & 2. de eo, qui ferruud ordines suscipit.* Monet tamen Host. *tit. de scrutinio in ordine faciendo, in fine*, vt Episcopi ab huiusmodi excommunicationibus abstineant, ne laqueos parent, sed alias pœnas inhibendo comminari possint. Vide Filiuc. *tom. 1. tract. 9. cap. 5. quæst. 5. & supra.*

Dub. 15. De vestium Clericorum, earumque significatione.

1 Dico primò, quis proprius sit Clericorum habitus, nullibi determinatum refert Glossa *pen. in Clem. 1. de elect.* nisi quòd nimia breuitas, vel longitudo reprobatur, *cap. Clerici, de vita, & honest. Cler.* Quare honestas vestium clericorum ponderanda est ex consuetudine, vsuque regionis, vt notauit Glossa *in cap. si quis virorum, dist. 20.* Glossa insignis *verb. Deauratis, in cap. penult. de vita, & honest. Cleric.* Glossa *verb. Sacularis, in dict. Clement. de elect.* quas commendant, & communiter receptas esse, post antiquiores testantur Couart. *pract. cap. 31. num. 7. vers. 4.* Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 46. num. 5.* & multi alij apud Barbofam *de off. & potest. Episc. allegat. 9. num. 20.* vide ibi, & Reginald. *lib. 30. tract. 3. num. 14. & 15.* & Filiuc. *tract. 4. 1. de benef. cap. 6. num. 14.* Quare in Clericis coniugatis obseruandum est, quòd vtantur illis vestibus, quibus Clerici cõiugati eiusdem regionis vtantur, & suo statui conueniant: non enim oportet, quòd vtantur illis, quibus vtantur Clerici in sacris, vel Beneficarij, vt benè aduertunt Couar. & Sanchez *sup.*

2 Dico secundò, vestes clericales maioribus ordinibus congruentes, debent esse talares, dimissas scilicet vsque ad talos, vt expresse Sixtus V. in sua constitutione, quæ incipit: *Cum sacrosanctam*, die 5. Ianuarij 1586. vt notant Carol. de Grassi. *de off. fest. Cler. num. 271.* & alij apud Barbofam *dict. allegat. 9. num. 4.* Pro constitutis verò in minoribus vestes describuntur in Concilio Bracharensi ultimo, *part. 2. adion. 4. cap. 8.* his verbis: Hortatur sancta Synodus eos, qui sunt in minoribus ordinibus constituti, præsertim in via ad maiores ordines, talarem vestem portent, rotundo pileo, ceterisque interioribus, exterioribusque indumentis modestius vtantur, & ad Ecclesiasticum cultum accommodatis. De consuetudine tamen Hispania Clerici in minoribus debent deferre vestes, quæ saltem tegant tota genua: & l. 1. tit. 4. *noua recopil. in Castilla*, ita cautum est: *Y así mismo seare las vestiduras, y bonete como las que acostumbraen traer los Clerigos de Missa, y que de otra manera no gozen del privilegio del fuero.* Et in Synodo prouinciali valentina dispositum est *in sess. 2. cap. 33.* quòd Clerici, etiam coniugati, præter qualitates à Tridentino *sess. 14. cap. 6.* præscriptas, vt fori priuilegio gaudeant, teneantur tonsuram, vt minimum dimidij argentei, & habitum clericalem ordinariè deferre, vtpote oblongum pallium, quod vestium genus, *Manteos*, appellamus, vel pallium breuius, ad genua tamen vsque saltem demissum, cuiusmodi vestes vulgus, *Herruelos*, vocat; cù clericali pileo, vel galalero non arcto admodum, sed quatuor vt minimum digitis lato, in quo nihil sit auri, vel argenti, vel plumarum, cui nihil addi possit ornamentorum, quod non sit nigri coloris.

3 Dico tertio, tenentur Clerici honestas vestes deferre, semper proprio ordini congruentes, vt per decentiam habitus extrinseci morum intrinsecam honestatem præferant, Concilium Trident. *sess. 14. cap. 6. de reform.* Requiritur etiam, vt vestium color sit honestus; viridem, aut rubrum expresse improbat: textus *in cap. penult. vers. per annos de vita, & honest. Clericor. & in Clement. 2. in fin. eo tit.* vbi multa de hac vestium honestate tradit: & ne Clerici virgata veste, & partita vtantur, vel rubri, aut viridis coloris, sed nigri, vel eorum colorum, quos honestus Ecclesiasticorum vsus admittit, dispositum est in Concilio prouinciali Valentino *sess. 3. cap. 13.* vbi etiam alia afferuntur circa vestium honestatem. Potest autem Episcopus prohibere, ne laici habitum clericalem, & tonsuram deferaat. Marc. Anton. *Genuen. in praxi Archiep. cap. 53. num. 4.* & in dicto Concilio *sess. 5. cap. 10.* prohibetur, ne laici in mysteriorum representationibus, vel alijs sacris vestibus vtantur. De honestate etiam vestium vide in Synodo Valentina de anno 1631. *decreto 55. 56. & 57.* in quo de coma, & cultura capillorum.

4 Dico quarto, contra non deferentes vestem illorum ordini, & dignitati congruentem disponit Tridentinum *sess. 14. cap. 6. de reform.* vt moneantur, & si moniti perseuerent, quòd per suspensionem ab ordinibus, ac officio, & Beneficio, & redditibus, & prouentibus suorum Beneficiorum; nec non si semel correcti denuò in hoc deliquerint, etiã per priuationem officiorum, & Beneficiorum huiusmodi coerceri possint, & debeant. Post Tridentinum

tinum verò Sixtus V. constitutione, quæ incipit: *Cum Sacramentum*, die quinto Ianuarij millesimo quingentesimo octuagesimo sexto Clericos habitum clericalem, & tonsuram, non deferentes ipso facto priuat, & priuatos declarat quibuscumque dignitatibus, administrationibus, officijs, Canonicatibus & Præbendis, ac Beneficijs, etiam simplicibus, & præfimonijs, nec non pensionibus, & fructibus, ac prædijs, bonisque Ecclesiasticis: post modum idem Pontifex eodem anno pridie Kalendas Ianuarij in constit. quæ incipit: *Pastoralis*, declarauit primò non teneri Clericos deferre habitum clericalem pensionem, aut bona Ecclesiastica habentes, si hæc respectiue non excedant sexaginta ducatorum auri de Camera: declarat secundò, non teneri deferre tonsuram, & habitum clericalem inferuientes Palacio Apostolico in inferioribus ministerijs, vt sunt parafarnarij, credentarij, & similes: de quibus constitutionibus vide Quarant *verb. Habitus clericalis, in princip.* & Barbof. *dist. alleg. 9. 12. 13. & 14. qui num. 15.* cum alijs resoluit, ad euadendam pœnam dictæ constitutionis sufficere, quòd pallium perueniat ad talos, toga verò seu sotanea tegat genua, & receptum dicit Garcia *de benef. part. 7. cap. 1. n. 13.*

5 Dico quintò, initiatus prima tonsura, aut minoribus, si non habet Beneficium, aut dignitatem non deferens habitum clericalem, nec tonsuram apertam, secundum Nauarr. *cap. 25. n. 109. vers. Trigesimo tertio*, Syluest. *verb. Clericus 2. n. 21. Panorm. ad cap. si quis, de vita, & honest. Clericorum*, peccat mortaliter, quod tanquam nimis rigidum restringit Reginald. *lib. 20. tract. 3. cap. 2. nu. 10* si simul etiam habent Beneficium, prout etiam ipse Nauarr. & Syluest. notant. At eos, si nullam habeant Beneficium, absolute non peccare, tenet Villalobos *1. part. tract. 11. diff. 16. cum Soto in 4. dist. 22. q. 1. artic. 2.* & Ledesma *in sum. c. 9. de ordine*, etiam si ij nec habitum clericalem, nec tonsuram apertam deferant; quia non censentur esse in perfecto statu clericali, cum adhuc possint retrocedere, & vxorem ducere. Huius etiam sententiæ videtur esse Bonac. *tom. 1. dist. 8. q. vnic. part. vltim. n. 3. vers. Existentes*, vbi dicit, existentes in minoribus facilius possunt excusari a peccato, si non deferant habitum, & tonsuram, & refert Riccium dicentem, *decif. 168. de iure communi Clericum cogi non posse ad ferendum habitum clericalem, nisi quatenus vti vellet priuilegio clericali, c. fin. de Clerico cõiug.* at si habitum deferre velit, potest cogi, vt habitum deceatem, & honestum ferat, *cap nullus 21. q. 2. ita etiam Marc. Anton. Genuen. in sua praxi, c. 38.* Ego autem existimo huiusmodi peccare venialiter, quia semper censetur adesse aliqua illius status irreuerentia, & contrauentio contra suprascriptos Canones, & vt notat Panormit. *supra*, talis est dignus anathemate, certum tamen est, tunc nõ gaudere priuilegijs clericorum, Villalob. *supra*. Quòd si hic habet Beneficium, peccat mortaliter si non deferat habitum clericalem, & tonsuram, quia hic alitur ex fructibus Ecclesiæ, & tenetur ad diuinum Officium persoluendum, Villalobos *supra*, Reginald. *supra num. 13.* vbi asserit Beneficij tenuitatem non excusare hunc à peccato mortali, quia etiam per illud est in statu Beneficij, & Beneficium, et si renue, est vere Beneficium, iuxta *cap. si præpositus de*

rescriptis, & cap. non p. est, & cap. nota de præbend. ideo iure naturali taliter Beneficiarius tenetur ostendere exterius, se esse talem, præsertim tonsura quæ videtur signum essentielle, vt post Caietan. *verb. Clericorum peccata, versic. Verum, in fin.* docet Ban. *2. 2. q. 12. art. 1. S. sed quoniam.* Idem sentire videtur Bonac. *supra*, vbi absolute dicit, peccare mortaliter Beneficiarium, si non deferat habitum, vel tonsuram ad longum tempus. At Ledesma. *supra*. existimat, si non habet hic Beneficium pingue, nec dignitatem, solum peccare venialiter, si non deferat coronam apertam: quod ego non admitterem absolute, bene verò si deferret coronam, quamuis non vestes clericales, quia vt dictum est, corona est signum quasi essentielle illius status, & ex alio capite talis est verè Beneficiarius.

6 Dico sextò, Clericus sacris initiatus non gestans habitum clericalem, & tonsuram apertam, si absit iusta causa, peccat mortaliter, Bonacin. *supra num. 2.* Henriquez, Vazquez, & alij apud Bonacinam, Reginald. *loco citato numer. 10.* Nauarr. *com. 4. de regularib. num. 27.* quia violat legem in materia graui, & venit suspendendus per Tridentin. *sess. 14. cap. 6. de reformat.* Est contra Caietan. *in sum. verb. Clericorum peccata*, vbi dicit, hunc tunc peccare mortaliter, quando adest temeritas, contumacia, aut contemptus; cuius sententia sublineri potest, si ad esset aliquod signum, quo appareret Clericus, quod tanquam probabile admittunt. Ledesma. *cap. 9. de ordine conclus. 2. & Villalob. 1. part. tract. 11. diff. 16. num. 5.* secus tamen si nullum signum clericatus appareret, vt si habitum laicalem, & enssem sine corona deferret, ideo, & bene, Villalobos, & Ledesma *supra*, concludunt Clericum initiatum sacris, aut maioribus, si ita deferat habitum, ita vt nulli videatur Clericus, peccare mortaliter.

7 Dixi in hac conclusione, si absit iusta causa, nam iusta causa intercedente, initiatus sacris, non peccat, non deferendo habitum clericalem, vt in casibus sequentibus, de quibus Quaranta *verb. Habitus clericalis*, & Barbof. *de offic. & potest. Episc. allegat. 9. num. 16.* & Ledesma. *dist. cap. 9.* Primus est, si ita pauper est, vt habitum proprio ordini conuenientem gestare non valuerit, vt si alias vestes inuenire non possit nisi laicales, sibi donatas, Riccius *in decif. Cur. Archiepisc. decif. 129.* vbi refert decifum, & tenet Barbof. *supra num. 16.* cum alijs. Secundus, si propter infirmitatem tonsuram deferre non possit, vt etiam refert decifum Hugolin. *de offic. & potest. Episcop. num. 13. versic. Quòd tonsuram*, & cum alijs Barbof. *num. 17.* Tertius est, si propter aliquod imminens periculum, dimisso habitu, transformari cogeretur, vt ad defendendam vitam, vel honorem, bonaue propria, aut aliena, Villalobos, & Ledesma *vbi supra*, & Barbof. *num. 18.* Nec peccaret mortaliter, vt ait Ledesma *supra*, & supponit Bonacin. *loco citato*, si habitum ad breue tempus deponeret, vt ad ludendum pila, vel ad representandum. Quartus est, si domi suæ, & per consequens occulte habitum deponat, iterum illum assumpturus, quia dicta Clementina loquitur de deferente publice alienas vestes: tum etiam quia non censetur vestes, aut habitum dimittere; sicut nec ille abesse, qui statim est reuersurus. Barbof. *supra num. 19.* & alij. Quintus est, si semel habitum

absque scandalo tamen, dimisit, quo in casu non est priuandus Beneficio, vel fori priuilegio, vt statuit dicta constitutio Sixti V. videtur enim requirere, vt ad has poenas incurrendas adhe perfectuerantia, ita vt publicè prolatio existimetur Quaranta supra, & cum alijs Barbosa, num. 10. Sexrus est, necessitas itineris, vel peregrinationis, propter quam licitum est Clericis habere vestes breuiore: licet etiam habitum mutare, ac etiam deponere, si ex delatione habitus clericalis iusta adessef causa timoris. Barbosa cum alijs num. 21. ex dicta Clem. *vers. Si causa rationabilis*, vt si transeat per hæreticorum loca, vt sit tutus, vide in nostra expositione Decalogi lib. 1. c. 1. dub. 8. n. 11.

8. Ex his sequitur, & à fortiori, peccare ex se mortaliter Clericos gestando arma, absque iusta, & rationabili causa, vel absque Sedis Apostolicæ dispensatione, vel absque legitima consuetudine, Bonacin. tom. 1. disp. 80. q. unica, pun. 1. vltim. nu. 5. & communiter DD. tum quia arma non decet statum clericalem: tum quia vsus armorum Clericis prohibetur, cap. Clerici, & Clem. 1. de vita, & honest. Clericorum: tum quia deferentes arma possunt excommunicari, vt ex Felin. & alijs, docet Riccius in praxi fori Eccles. decis. 371. Dixi, ex iusta causa, nam ea existente, Clericus arma deferens non peccat, v. g. ad defensionem propriæ vitæ, aut rerum suarum, si aliàs commodè non possit vitam, aut res suas tueri. Dixi etiam, absque legitima consuetudine; nam hæc potest legem derogare, & concedere; dixi, absque Sedis Apostolicæ dispensatione, nam in hoc non potest Episcopus dispensare, nam hic non potest dispensare in iure communi, potest in casu particulari declarare competere Clerico iustam causam deferendi arma, vt bene Ricc. vbi sup. & Bonac. n. 7.

9. Nota, in Concil. Protinc. Valentin. sess. 3. c. 13. ita haberi: omnibus, qui sacris sunt initiati mādatur synodus, ne per ciuitates, aut oppida arma deferant, iter tamen facientibus enses non autem tormentum manuarium, nisi iusta aliqua de causa, quam Ordinarius approbare debeat, gestare liceat. & in synodo Diocesana anno millesimo sexcentesimo trigesimo primo, decret. 60. prohibitum est, quibuscumque Ecclesiasticis personis, ne scelopeta lōgioris cuiusque magnitudinis, sulphureo, & globulis munita, & vt explodi possint disposita, & præparata, diu, noctuue per vrbes, aut oppida, sub cētum librarum poena deferre liceat, & deinde sub eadē poena, & carceris per sex menses, & exilij vnus anni ab hoc Archiepiscopatu prohibet, ne tormenta ignea, *escopetas cortas, & pistolas*, vulgo nominata, parata, vel non parata secum portent, secum ferant, retineant in domibus, aut ab alijs deposita custodiant, sub quouis colore, aut prætextu; quæ quidem prohibitio cum sit in materia graui, absque dubio obligat sub mortali.

10. Dico septimò, teneri etiam sacris initiatos ad castitatem seruandam, de quo sup. dub. 5. Trē, ad horas Canonicas, de quo late dixi in expositione Decalogi lib. 1. c. 7. r. 2. 6. 2. Plura verò de obligationibus Clericorum videre poteris apud Regin. lib. 20. *traff. 2. tit. 1. c. 7. de 8. Henriq. lib. 10. cap. 14. Coninch disp. 20. in vltim. dubijs.*

11. Nota, vsus coronæ esse antiquissimum; ait enim Beda lib. 5. de hist. Anglorum, cap. 12. D. Pe-

trum in memoriam spinæ coronæ Christi Domini coronam capillorum gestasse, toto reliquo capite detonso, & S. Isidor. lib. 2. de offic. cap. 4. inquit, esse Apostolorum institutum: fuit tamen tonsura in tota Ecclesia ordinata ab Aniceto Sum. Pontif. in cap. prohibita, dist. 23. & in cap. Clericus, de vita, & honest. Clericorum, vt ex Platina, & alijs refert Barbof. dict. allegat. 9. n. 10. Significat autē corona, primo vitam puram, & apertam, quam Ecclesiastici habere debent. Secūdo, representat coronam spinæ Christi Domini, cuius meminisse debent fideles, & præsertim Clerici. Bonacin. sup. d. part. vltim. num. 4. Dicitur autem corona prima tonsura, eo quòd per capillorum tonsionem, confertur ab Episcopo, dum dicit: *Dominus pars hereditatis mee*, & c. Et ratione primæ tonsuræ sit quis Clericus: & dicitur Clericus à nomine Græco κληρος, quòd significat sortem, seu hereditatem, eo quòd Deus principaliter sit illius fors, siue pars: seu eo quòd Clericus sit peculiariter de sorte, seu hereditate Domini, Bonac. vbi sup. n. 1.

12. Nunc de significatione vestiu sacerdotaliu: suppone tanquam certum, sex vestibus indui debere sacerdotē, qui ad sacram ordinationē accedit, aut Missæ sacrificium celebrat, scilicet amictus, alba, cingulo, manipulo, stola, & casulla, de quorū numero, & significatione Valen. tom. 4. disp. 6. q. 15. p. 3. Henr. lib. 9. c. 19. Nauar. c. 15. n. 84. Suar. disp. 82. sect. 1. & 2. Coninch, q. 83. art. 3. n. 250. Azor tom. 1. lib. 10. c. 28. Tolet. lib. 2. c. 2. Sot. in 4. dist. 13. q. 2. art. 4. & alij cum D. Tho. 3. p. 9. 83. art. 4. & 5. Senarius autem hic numerus vestium significat huius orbis creationem, quæ sex diebus facta fuit, tū etiam mundi redemptionem, quæ sexta ætate contigit. Tolet. lib. 2. cap. 2. Bonac. tom. 1. disp. 8. q. unic. pun. 5. n. 45. & alij.

13. Prima igitur vestis est amictus: hoc est velamen, aut linteum, quod Sacerdos suo capiti imponit, quod quantum ad Passionem Christi Domini, quæ per sacrificium Missæ representatur, significat velamen illud quo Iudæi. Matth. 26. faciem Christi velabant, dicentes: *Propheta, quis est, qui te percussit*: quantum ad mores verò, significat armaturam fidei, seu ipsam fidem fundamentum Religionis Christianæ, quæ non in euidentiæ rerum credendarum, sed in captiuitate voluntaria intellectus consistit; ob idque optime per velamen oculorum representatur, quatenus amictus hic se se ad humeros protendit, aut etiam colulum circumcingit, indicat robur, & fortitudinem, qua Sacerdos diaboli audaciam, & impetum propulsare debet, propterea Sacerdos dicit: *Impone Domine capiti meo galeam salutis ad impugnandos diabolicos incursus*: in humeris enim, & dorso fortitudo laboris consistit. Ab isto duæ cordæ descendunt in pectus, per modum Crucis, quæ significant intentionem operum in Deo ponendā, & que non habent de occupar nuestro corazón sino las obras de Dios, y su sacratissima Passion.

14. Secunda est Alba, illa scilicet vestis talaris, & ampla, quæ in ordine ad Passionem Saluatoris significat illam vestem albam, qua Herodes summum Regem gloriæ Christū induit, Luc. 23. in signum amentæ, vt irridereur à Iudæis, ob idque est longa, vt gressu hominis impedito, hic illicquē caderet, omnibusque esset in derisum. Quoad nostram instru-

instructionem, & mores significat innocentiam, sanctitatem, & iustitiam vniuersalem, qua Sacerdos in omni opere præfulgere debet; ideo est ampla, quia quidquid Sacerdos facit, debet esse conforme rationi, & voluntati diuinæ; est etiam larga, ad pedes vsque præfluens, ad significandam perfectam totius vitæ sanctitatem, vsque ad extremum vitæ spiritum, iuxta illud Matth. 24. *Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit.* Debet esse linea, aut bisina, non ex animalium pellibus, aut fetis, qualis fuit vestis Adam, qui per peccatum factus fuit vt iumentum, sed ex herbis esse debet, ad significandum morum viriditatem, & vigorem. Albedo autem innocentiam, & vitam immaculatam denotat, Tolet. lib. 2. c. 2. n. 3. in ordine verò ad Deum, Alba significat summum diuinitatis splendorem, aut gloriam Resurrectionis, iuxta illud 1. Cor. 15. *Cum mortale hoc induxerit immortalitatem.* Bonac. sup. n. 46. Propter hæc omnia Sacerdos dicit: *Dealba me Domine, & munda cor meum, vt in sanguine agni dealbatus gaudijs perfruam sempiternis.*

15 Tertia est cingulum per renes, quo tota Alba comprimitur; quoad Christum significat primum ligamen, quo Iudæi in horro Christum comprehendentes ligauerunt: tum etiam Christi fortitudinem, iuxta illud Psalmi 17. *Præcinxit se virtute.* Quoad mores significat castitatem, quæ cum omni opere Sacerdotis coniuncta esse debet, ideo Sacerdos, dum se circumcingit, profert hæc verba: *Præcinge me Domine in cingulo puritatis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis, vt maneat in me virtus continentia, & castitatis, Amen.* Bonac. cum alijs sup. 2. 46. versic. Respondeo secundo. & Tolet. sup. nu. 3. vbi notat cingulum Pontificis habere à læua parte duplex cinctorium depedens, in quo notatur, quod castitas maxime in ieiunio, & oratione acquiritur, & conseruatur.

16 Quarta est manipulus, qui in ordine ad Christum significat secundum ligamen, quo in columna eius sacratissime manus, seu brachia fuerunt alligata, quod denotat amorem intimum cordis, quo Christus Dominus Passionem pertulit, cor enim, in quo amor vulgò residere dicitur, ad læuam vergit partem, & Sacerdos proficitur, se simili amore corresponditur ipsi Christo; circa meres verò significat, tum veram cordis poenitentiam, & contritionem, quæ in hac vita, significata per læuam partem debent haberi, cui poenitentia postea respondet manipulus retributionis bonorum operum, quæ metaphoricè per manipulum significantur, sumpta similitudine à fasciculis segetum, quos agricola, multis laboribus superatis Autumni tempore, colligit; ad quod faciunt illa verba Ps. 125. *Euntes ibat & flebant: venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos.* Bonac. supra, versic. Respondeo quarto. Tolet. loco cit. n. 4. Quapropter Sacerdos, dum manipulum brachio accommodat, hanc orationem recitat: *Merear Domine portare manipulum fletus, & doloris, vt cum exultatione recipiam mercedem laboris.* Notat quòd solus Pontifex post casullam sumit manipulum, vt denotet Christum Dominum, cuius opera non fuerunt ante charitatem, & gratiam; quia ex summa gratia operatus est, nec sibi, sed nobis meruit. Nos autem per poenitentiam ad charitatem venimus, ob id alij Sacerdotes manipulum ante casullam induunt.

17 Quinta est stola, quæ in ordine ad Christum Dominum significat vltimum ligamen, quo ad cruciandum ductus est Toletus (sup. n. 5. Bonac. loco cit. versic. Respondeo quinto. vbi cum Innoc. III. lib. 1. de miser. Missa, ait significare etiam obedientiam, qua mortem subire voluit. Quantum verò ad mores indicat iugum dominicæ legis, quam ferre debet Sacerdos, memor Christi Domini, qui legibus subijci voluit, licet legibus solutus esset; hac de causa stola collo Sacerdotis imponitur, & in ipsius pectore in formam Crucis adaptatur, dū profert hæc verba: *Redae mihi Domine stolam immortalitatis, quam perdidisti in praevicatione primi parentis.* Imponitur super vtrumque humerum ad denotandum abedientiam cum patientia.

18 Addit Toletus, stolam non solum à Sacerdote, sed etiam à Diacono adhiberi: imponitur tamen in læuo humero, per quod denotatur vita actiua, quia Diaconus, vt nomen sonat, tantum est ad ministrandum, Actor. 6. vbi Diaconi leguntur in ministerium pauperum mancipati, ne Apostoli à contemplatione abducerentur; ideo Sacerdos eam portat in vtroque humero, vt complectatur vitam actiuam, & contemplatiuam: eamque super pectus in modum Crucis adaptat, quo signo denotatur à dextris, & à sinistris, prosperis scilicet, & aduersis communitum esse debere. Bonacina verò vbi sup. existimat, ideo Diaconum gestare stolam à læua ad sinistram, ad ostendendum Christianæ legis iugum, quod stola significatur deferendum esse in hac vita, nam læua præsentem vitam significat.

19 Sexta est casulla, quasi parua, & minor casula, seu planeta, quæ in ordine ad Christum Dominum significat tunicam inconsutilem, seu, & proprius, vestem purpuream, qua Christus Dominus in domo Pilati indutus est, vt intelligit Gabriel, super Can. & Bonac. sup. num. 47. versic. Respondeo sexto ac Tolet. sup. num. 5. Quantum ad mores indicat charitatem, & gratiam sanctificantem, quæ vestis nuptialis nuncupatur, & præcipua vestis, vinculum perfectionis, & operiens multitudinem peccatorum, qua si careat Sacerdos, in tenebras exteriores mittetur: quapropter Sacerdos dum eam sibi imponit, dicit: *Domine, qui dexisti iugum meum suauis est, & onus meum leue, fac vt istud portare sic valeam, vt merear vitam æternam.* Ita cum Toletus, & alijs Bonacina sup. Coniungitur autem casulla cum amictu, vt denotet fidem coniunctam esse debere cum charitate. Hæc vestis partem anteriorem habet angustam, & partem posteriorem latam, per quod denotatur duo status, quibus homines saluantur, scilicet ante gratiam, & post: sed prior erat angustus, quia non ita diuina gratia, nec diuina remedia abundabant, sicut modò in lege gratia, seu in hoc statu post Christum Dominum abundant.

20 Notandum, Diaconum, & Subdiaconum nõ induere casullam, seu dalmaticam, quæ hoc nomine appellatur quia in regione Dalmatiæ prius fuit in vsu, vt docet S. Thom. in 4. dist. 25. q. 3. artic. 3. Sotus ibi q. 2. artic. 4. Bonac. d. punct. 5. num. 48. Quantum ad Christum significat eius Crucem, nam in figura Crucis efformatur: vt autem ad mores spectat, indicat Christi Passionem, quam contemplari, & ex qua, qui ad Diaconatus, & Subdiaconatus ordinem promouetur, fructus vberrimos percipere debet, patienter ferendo iniurias, & opprobria

bria exemplo Christi Saluatoris, ita Sotus, Bonac. & alij.

21 Hæc breuiter de sacerdotilibus vestibus dicta, qui copiosiore desiderat expositionem, consular alios Doctores initio huius quæstionis citatos: de significatione vestium quibus vtuntur Episcopi, vide Henriquez lib. 9. de sacrificio Missæ cap. 29. quæ verò significationem habeant vestes, quæ pro diuersis festis, & anni temporibus ex quinque coloribus albo, rubro, viridi, violaceo, & nigro adhibentur, tum ad significandas virtutes, quibus præfulgere debent Sacerdotes, tum ad indicandum mysteriũ, cuius memoria pro diuersis anni temporibus recollitur, videri potest in rubricis Missalis Pij V. §. 18. de coloribus paramentorum.

Dub. 16. De immunitate clericorum.

Multa se offerre possunt circa hanc immunitatem, sed quia non sunt huius loci, proinde breuiter.

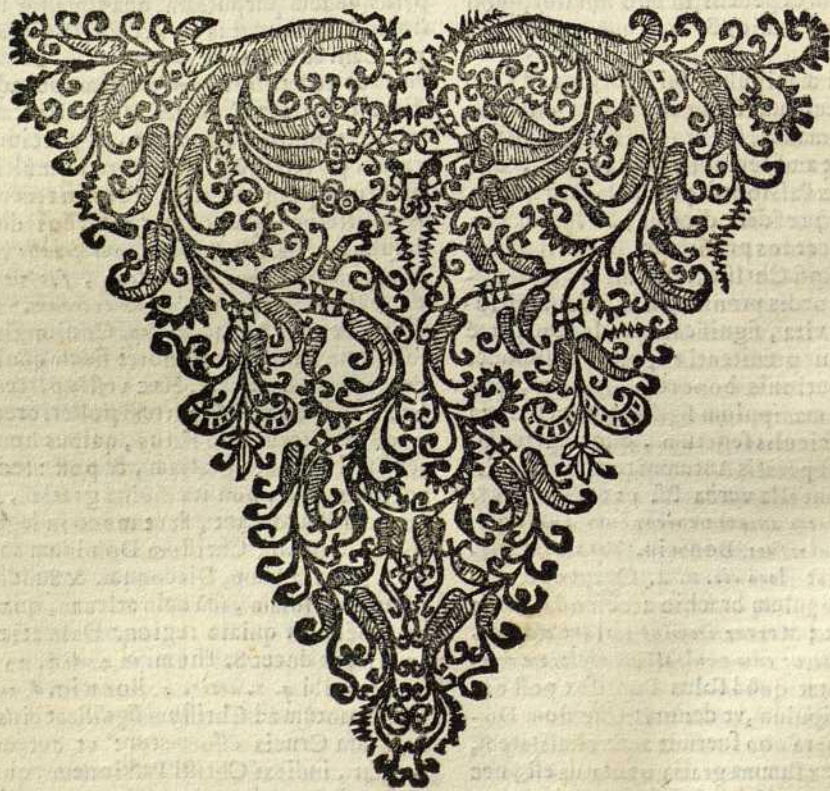
1 Dico primò, Clerici sunt immunes à laica potestate, vt proclamant omnia iura, præcipuè dist. 96. per rotam & Trid. sess. 23. cap. 20. & docent DD. apud Bonacin. de legib. punct. 5. & in Decalog. in 8. præcepto, quæst. 2. punct. 1. Valencia tom. 4. dist. 9. quæst. 5. part. 4. Lesium lib. 2. c. 33. dub. 4. & 5. Vnde peccant mortaliter iudices sæculares, iudicantes, de rebus spiritualibus, vel personis Ecclesiasticis, eo quòd sint exempti ab eorum iurisdictione, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, ac proinde sententiæ sunt irritæ, & iudices incurrunt

in Bullam Cœnæ Domini, vt dixi in Decalogo lib. 8. cap. 1. dub. 8. num. 5. vbi etiam dixi, quando iudices laici possint cognoscere de personis Ecclesiasticis. Tenentur tamen Ecclesiastici seruare leges ciuiles concernentes bonum commune quoad directiuam, id est, in conscientia tenentur facere, quod lex præcipit: sic tenentur pretio legis res suas vendere, vt dixi lib. 7. Decalog. cap. 20. dub. 2. nu. 3. & passim dist. lib. 7. Non verò quoad coerciuam, id est, nõ tenentur pœnam à lege ciuili impositam soluere, nec iudex laicus potest eos tali pœna punire, vide DD. supra allegatos, & Sotum in 4. dist. 25. artic. 2. Nauarr. cap. 23. num. 88. & Ledesm. cap. 9. de ordine, in su. Sanch. in Concil. part. 1. lib. 3. cap. vltimo. dub. 30. num. 11. & 12. ac Dianam 1. part. tract. 2. de immunit. Ecclesiast. vbi resol. 1. in princ. refert plures DD. de ea agentes.

2 Dico secundò, Clerici, ac personæ religiosæ, eorumque bona, exempta sunt à tributis, ac vectigalibus à laicis impositis, modo quo dixi late in expositione Decalog. lib. 7. c. 12. dub. 5.

3 De exemptione Clericorum à laica potestate, & quomodo gaudeant priuilegio fori, & Canonis & quomodo possint se laico iudici subijcere, & de pœna, quam incurrunt iudices laici Clericos iudicantes, & Clerici eis se subijcentes, inter recentiores, vide Bonacinam tom. 2. dist. 10. quæst. 9. punct. 1. §. 1. 2. 3. 4. & 5. Barbof. de offic. & potestat. Episc. allegat. 12. & de iure vniuers. lib. 1. cap. 39. §. 1. & 2. Cened. in collectan. collect. 37. & in quæst. super decretal. quæst. 4.

(***)

LIBER SEPTIMVS
DE SACRAMENTO
MATRIMONII.
CAPVT PRIMVM.

De sponsalibus, quantum ad earum naturam, & obligationem.

Dub. 1. Quid sponsalia sint.

NOTA, sponsalia tripliciter sumi. Primum, quamuis improprie, & raro, sumuntur promuneribus sponsæ ab sponso collatis, vt 1. Reg. 18. *Non habet Rex sponsalia necesse.* Secundo, sæpè, & proprie, pro contractu matrimonij rati, & nondum consummati, vt Matth.

1. *Cum esset desponsata mater Iesu, Maria, Ioseph.* quia hoc contractu, quasi promittitur implicite vltus matrimonij: sic ordinarie in his partibus ij vocantur, *desponsatos.* Tertio, communiter, & propriissime sumuntur pro mutua promissione futuri matrimonij, in qua significatione sumuntur à DD. in hoc tractatu, & dicuntur sponsalia, ab sponendo, ex Vlpian. l. 2. ff. de verbor. oblig. mos enim erat olim, vt puella nuptura promitteretur viro à patre, vel tutore, vel amicis, ideoque dicti sunt sponsi, quasi alteri promissi, & sponzor, qui promittebat; & contractus ipse sponsalia, ita ex l. 2. c. 3. ff. de sponsalib.

2. Nota secundo, in odiosis nomen sponsæ (idè desponso) tantum comprehendit sponsam de futuro; quia hæc solum communiter, & propriissime dicitur sponsa: sicut etiam in odiosis nomine vxoris, seu coniugis, tantum comprehenditur, quæ consummauit matrimonium, in fauorabilibus verò nomine coniugis, vxoris, aut maritatæ, etiam comprehenditur sponsa de futuro, ex l. non sicut, C. de bonis, qua liber. Syluett. sponsal. 1. quest. 2 & infra citandi. Quod etiam admitti potest in iure Canonico, quoties ratio mortua legis fauorabilis etiã currit in sponsa de futuro. Hurtado de matrim. disp. 1. diff. 1. n. 2.

3. Dicitur autem materia fauorabilis, quãdo lex directe intendit fauere, quamuis alicui indirectè resultat nocendum: odiosa verò, quãdo lex directe intendit nocere, quamuis alicui indirectè resultat commodum. Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 1. n.

4. ex quo consequenter infert num. 5. stante statuto, vt vxore absque liberis moriente, vir partem dotis lucretur, si sponsa de præsentibus nondum cognita obeat, non lucrari virum partem illam; quia est materia directe odiosa respectu sponsæ: è contra verò percutiens Clericum inuentum cum sponsa de præsentibus, etiam si tantum esset ratum, non incurrit excommunicationem, quia directe est fauorabilis pro sponsa. Filiuc. tract. 10. c. 7. num. 231. His notatis.

4. Dico igitur, apte, & adæquatè definiuntur sponsalia: Futuri matrimonij mutua promissio, ita ex cap. nostra 30. quest. 5. c. l. 1. ff. de sponsalibus. ita DD. citati, & communiter omnes, cum S. Tho. 3. part. quest. 43. ad. artic. 1. Dicitur promissio, quia solum propositum nullam inducit obligationem, nec vinculum sponsalium, vt in simili dixi de voto in Decalog. lib. 2. cap. 2. dub. 1. num. 2. & cum alijs Bonacin. tom. 1. quest. 1. de sponsalib. punct. 1. num. 3. Dixi etiam, mutua, nam si non sit mutua, hoc est, si alter non repromittat, non oritur obligatio sponsalium, vt ex dubijs seqq. contabit, & deducitur ex lege citata, vbi sponsalia dicuntur repromissio: insinuat etiam in cap. præterea 2. c. in cap. de illis 5. c. in cap. sponsam 8. de sponsalibus, ob idque in numero plurali dicuntur sponsalia, quia sunt mutua.

5. Dico secundo, ad validitatem sponsalium tria requiruntur. Primum, vt adfit promissio voluntaria: secundo, vt promissio sit mutua, & acceptata: tertio, vt aliquo signo externo sufficienter sit manifestata, quæ conditiones infra elucidabuntur, de quibus DD. citati, & alij communiter.

6. Notat Filiucius sup. num. 232. sponsalia à S. Thom. vocari Sacramentalia, non quod habeant vim sanctificandi præuiam matrimonio, sed quod sint præuia, via, & medium ad matrimonium; congruum enim est, vt sponsalia præcedant matrimonium; est enim matrimonium contractus grauisissimus, ideoque in illo est paulatim procedendum

dendum; non tamen sunt essentialiter necessariò præmittenda, quia non sunt de essentia matrimonij; sicut votum simplex non est de essentia voti solennis, nec semper traditio rei supponit promissionem. Vide Henriq. *lib. 11. cap. 13. num. 8.*

7 Solent hic exagitare Doctores, an sponsalia addant fornicationi sponsæ, aut sponsi cum alia persona novam malitiam necessariò confitentiam. In qua re Filiucius *sup. num. 233.* Sanchez *loco cit.* Coninch *disp. 22. num. 1.* quos sequitur Hurtado *vbi sup. dub. 2.* sequuntur partem affirmatiuam, quia asserunt ibi esse duplicem malitiam, vnam fornicationis, alteram fractionis fidei datæ in sponsalibus; nam per sponsalia, etsi non acquiratur ius in copulam, acquiritur tamè ius in corpus alterius, quod violatur per fornicationem, ideoque irrogatur gravis iniuria sponso: addunt tamen Filiucius, & Sanchez, fornicationem sponsæ esse culpam mortalem, non verò sponsi, quia nõ videtur tam gravis, quàm sponsæ, ideo foeminam teneri hanc circumstantiam confiteri. Quod non admittunt Coninch, & Hurtado *sup.* & meritò, nam eadem est ratio, nam ius in corpus æquale est inter spòsos; ergo violatio istius iuris, seu hæc iniustitia habebit in vtroque sponso æqualem malitiam. Obseruant autem, & benè, Sanchez, & Coninch, filios natos ex fornicatione spòsi, aut sponsæ cum alia persona, quanuis non sint legitimi, esse tamen naturales, & non spurios, quia solùm impedimentum dirimens matrimonium inter parentes efficit filios spurios.

8 Hæc dixi ex sententia supradictorum; nam ego in Decalogo secutus sum sententiam aliorum Doctorum probabilius asserentium, circumstantiam spòsalium non esse necessariò confitentiam in fornicatione sponsæ, aut spòsi cum alia persona, propter ius imperfectum, quod inter ipsos reperitur. Vide in Decalogo *lib. 6. cap. vnic. dub. 5. num. 5.* Hoc autem existimo certum in vtraque sententia, talem fornicationem non esse adulterium, vt cum S. Thoma 2. 2. *quest. 154. art. 8.* docet Filiuc. *dict. num. 233.* quia adulterium est alieni thori violatio, *cap. lex illa 3. quest. 1.* at inter sponsos non conceditur ante matrimonium thorus; ergo non violatur thorus alicuius.

Dub. 2. Quæ promissio requiratur, & satis sit ad sponsalia.

1 Dico primò, promissio merè interna nullo signo exteriori manifestata non sufficit ad sponsalia. Ratio est, quia hæc promissio fit homini; at modus naturalis inter homines ad se obligandum, est per verba externa, vt dixi in materia de contractibus: vnde si quis merè internè alicui promitteret matrimonium, nec in foro interiori iure naturali, nec diuino teneretur ad eam ducendam, vt cum Sanchez *lib. 1. disp. 1.* & Vazquez *de matrim. disp. 4. num. 24.* tenet Hurtado *de matrim. disp. 1. diff. 7. num. 24.* quia talis promissio respectu hominis est imperfectior, insufficientis, & solùm inchoata; etenim homo non loquitur, neque affirmat alteri homini perfectè, & sufficienter sola locutione, seu affirmatione interna intellectus, sed tantum inchoatiuè. Ex quo patet differentia inter promissionem, quæ fit Deo per votum, & promissio-

nem, quæ fit homini; promissio enim, quæ fit Deo, sufficit, quòd fit interna, nam Deus intuetur cor, 1. Reg. 16. secus si fiat homini. Vide Coninch *disp. 21. num. 17.* & 21. & *disp. 22. dub. 6. n. 34.* Sanchez *sup.* & Bonac. *tom. 1. quest. 1. de matrim. punct. 1. num. 9.* & dixi in Decalogo *lib. 7. cap. 17. dub. 3.*

2 An autem promissio interna, seu votum factum Deo de ducendo aliquam, vel matrimonium contrahendo, sit validum, dixi in expositione Decalogi *lib. 2. c. 2. dub. 5. num. 14.* vide etiam Sanchez *sup. disp. 3. & 4.*

3 Dico secundò, ad validitatem spòsalium non solùm requiritur, quòd promissio sit externa, sed etiam quòd ab altero sit acceptata. Ita Sánchez *lib. 1. disp. 6.* Vazquez *disp. 4. num. 42.* Coninch *disp. 22. num. 39.* & cum alijs Bonac. *sup. num. 6.* nam promissio homini facta regulariter, nec ex iniustitia, nec ex fidelitate obligat ante acceptationem, vt docent Doctores citati, & dixi in Decalogo *sup. dub. 4. num. 1.* habet enim tacitam conditionem talis promissio, si ab altero acceptatur. Ex quo fit, promissionem etiam matrimonij, quanuis infanti sit facta, posse ante acceptationem reuocari, quia non obligat, ideo potest reuocari, etiamsi iuramento sit firmata, modò non sit per modum voti, vt dixi *loco cit.* Dixi, *irregulariter*, nam promissio externa ante acceptationem obligat in aliquibus casibus, vt dixi *dub. 4. cit. num. 2.* & tenent Doctores citati, ac Lesius *lib. 2. cap. 18. dub. 6.*

4 Dico tertio, acceptans promissionem, eo solùm, quia acceptat, non censetur repromittere, vt benè Sotus *in 4. dist. 27. quest. 7.* Sanchez *lib. 1. disp. 9.* & cum his Hurtado *sup. diff. 4. num. 12. cõtra Vazquez disp. 4.* & Basil. Ponce de Leon *lib. 12. cap. 4.* Ratio est, quia per talem acceptationem solùm acceptans declarat, se admittere fidem, seu promissionem matrimonij ab altero datam, affirmando expresse, vel tacitè se dictam promissionem admittere; hæc autem admissio, seu affirmatio admissionis non est repromissio: potest enim hæc esse absque repromissione, cum possit quis accipere fidem matrimonij sibi oblatam, non affirmando, nec expresse, nec implicite, se illi dare fidem, nec id intendere, nec ad id se obligare.

5 Dico quartò, promissio essentialiter requisita ad validitatem sponsalium debet esse mutua, id est, vt vnus promittat, & alter repromittat; vnde non sufficit, quòd vnus solus promittat, quanuis alter acceptet, si non repromittat. Ita Vazq. *disp. 4. num. 29.* Basilus *lib. 12. cap. 4.* Bonacina *sup. n. 8.* Filiucius *tract. 10. cap. 1. num. 235.* & Ledesma *in sum. concl. 4.* vbi dicit communem. Hoc enim aperte probat sponsalium definitio, vbi dicitur esse mutua futuri matrimonij promissio; sicut matrimonium essentialiter consistit in mutua corporum traditione, ita sponsalia, quæ sunt præuia ad illud, consistunt in mutua promissione tradendi corpora. Quare si vnus promittat, & alter non, sed tantum acceptet promissionem sibi factam, vt si dicat: placet, vel accepto, vel gratias ago de tanto beneficio, non dicitur celebrare sponsalia; ideo hic taliter acceptans non manet obligatus ad contrahendum. Villalobos cum alijs *tom. 1. tract. 12. diff. 1. num. 6.* quia vt dixi *concl. 3.* per solam acceptationem non fit repromissio, quæ, vt dictum est,

est, necessaria est ad sponsalia. Alter verò qui promittit, tenetur stare promissioni simplici acceptatæ; quia promissio simplex seriò facta, & ab alio acceptata obligat in conscientia, vt late dixi in Decalog. loco citat. dub. 6. num. 2. Limita tamen, modo promittens intenderit se obligare independentè à repromissione alterius, vt benè Sanchez, Bonacina, & alij: secus tamen si intenderit, se obligare dependentè à repromissione alterius, tunc enim altero non repromittente non tenetur stare promissioni, sed potest ab ea recedere, vt patet in omni contractu oneroso, in quo promittens potest recedere, antequam promissio ab altero cum repromissione acceptetur: imbit enim contractus onerosus hanc conditionem, si alter vicissim repromiserit, ideo si alter non repromittit, non tenetur promittens stare promissioni, sed potest ab ea rescire, vt patet ex dictis de contractibus, & docet citati. Quòd si promittens dubitet, an dependentè vel independentè ab alterius repromissione promiserit, iudicandum est, promississe dependentè; nam præsumitur promississe iuxta naturam sponsalium, quæ communiter solent habere promissionem respectiuam, seu repromissionem. Bonacina supra n. 7. & 8.

6 Ex hac conclusione sequitur, sponsalia vera, vt cõmuniter fiunt, id est, quando adest mutua promissio, obligare sub mortali ad ipsa adimplenda. Henriq. lib. 11. cap. 13. Sanchez lib. 1. disp. 27. Bonacina cum alijs tom. 1. quest. 1. de matrim. punct. 2. num. 1. Filiuc. sup. num. 216. & communiter DD. Ratio est, quia ex contractu in materia graui oritur obligatio ex iustitia sub mortali, vt patet ex dictis de contractibus; at sponsalia sunt contractus inter sponfos in materia graui; ergo ex ipsis oritur obligatio ex iustitia sub mortali, ideoque ea non adimplens absque iusta de causa (de qua infra grauius peccat, grauemque infert iniuriam alteri sponfo. Quòd procedit, quamuis statim post sponsalia ipsum pœniteat, nam hæc pœnitentia non tollit obligationem præcedentem.

7 Ex quo fit, sponsum, vel sponfam nobilem, & diuitem, quæ voluntariè contraxit sponsalia cum aliquo ignobili, & paupere, cuius conditionem, seu statum non ignorabat, teneri stare sponsalibus, & cum illo matrimonium contrahere, quia sciens, & voluntariè se obligauit. Ita Sanchez supra disp. 14. num. 2. Azor 3. part. lib. 5. cap. 5. quest. 3. diff. 2. & cum alijs Bonac. sup. num. 2. Limita tamen primò, modò ex tali matrimonio non sequatur scandalum graue, vel graue malum, vt graues rixæ inter parentes, vel aliud graue incommodum, nam iustitia non obligat ad malû faciendum. Limita secundò, nisi moraliter præuideatur, vel timeatur malus exitus, habet enim hic iustam causam rescilendi. Nauarr. cap. 16. n. 10. quæ infra clarius constabunt.

8 Difficultas tamen est, quando promissio non fuit mutua, sed tantum vnus promissit, alter verò solum promissionem acceptauit, teneatur promittens sub mortali promissionem adimplere. Henriq. & alij quos retuli in Decalog. lib. 7. c. 17. dub. 7. num. 1. tenent, solum teneri sub veniali, si inde nullum damnum aliàs sequatur. Quòd Ledesm. cap. 3. de matrim. & nos supra loco citat. numer. 4. diximus non esse improbabile. Fundantur, quia

promissio liberalis, & gratuita, etiam acceptata, & in re graui, solum obligat (vt existimant) ex veracitate, & fidelitate, & non ex iustitia: verius tamen est, taliter promittentem teneri sub mortali, & ex iustitia adimplere promissum; nam vt dixi loco citato, num. 1. cum ibi citatis, & docent Nauarr. cap. 18. num. 16. & Vazquez disp. 5. num. 13. omnis promissio, etiam liberalis, & gratuita seriò facta, animo promittèdi, vbi legitime acceptata fuerit, obligat ex fidelitate, & iustitia ad sui adimplentionem sub mortali in re graui, vt ibi probaui; at talis promissio est seriò, & ex animo facta, vt supponimus (nam de ficta infra dub. 4.) acceptata, & in re graui; ergo obligat sub mortali ex fidelitate, & iustitia, consequenter promissionem culpa sua non adimplens peccat mortaliter contra iustitiam alterius violans. Potest tamen hoc limitari, nisi sic promittens, vel adiuicem promittentes solû intenderent expresse, se gratis, ac liberaliter ex sola fidelitate, & non iustitia obligari; quo in casu qui recederet, solum peccaret venialiter contra fidelitatem, & non contra iustitiam; ex quibus sponsalibus non otiretur publica honestas, vt infra cap. 8. dub. 15. & tenet Hurtado de matrim. disp. 1. diff. 6. n. 22. etenim vt dixi in Decalog. loco citato num. 4. potest quis in re graui se obligare solum sub veniali, etiam si matrimonium promittat: imò ad nullam culpam, vide ibi, & Sanchez sup. disp. 9. num. 6. & Bonac. disp. 3. de contract. quest. 11. punct. 3. num. 10. & quæ dixi in Decalog. lib. 2. cap. 2. dub. 11. de voto. Dixi, si expresse intenderint, &c. Nam si id non expresse intenderint, sed solum intendunt promittere, vt alij ordinarie faciunt, certum existimo ob rationes dictas, sic promittentem, aut promittentes, obligari ex iustitia, & sub mortali consequenter ab ea promissione recedentes peccare mortaliter contra iustitiam. Ex his sequitur eum, qui vere promissit, altero acceptante, & non repromittente, teneri expectare tempus aliquod ad arbitriû prudentis, consideratis loci, temporis, & personæ circumstantijs, intra quod tempus si is, qui acceptauit, non repromittit, aut non curat adimpleri promissum, censetur promissionem contemnere, consequenter promittens manet omnino liber.

9 Sequitur etiam ex dict. conclus. 4. iudicem Ecclesiasticum, regulariter loquendo, teneri compellere sponsum retinentem, vt ad impleat promissum, etiam si sponsalia non sint iurata, vt docent DD. infra citandi, & confessarium ad id ipsum pœnitentem obligare, tum etiam ad restituenda damna inde alteri sponfo secuta, vt dicam infra lib. 7. & docet Ledesma cum alijs in summ. cap. 3. de matrim. conclus. 4. diff. 2. Ratio est, quia quilibet iudex tenetur vnicuique ius suum tribuere, at sponfus ratione promissionis acceptatæ habet ius ad alterum; ergo, &c. Dixi, regulariter, nam si inde sequantur damna supra dicta, verisimiliter. Ex quo fit, poterit iudex permittere, imò prudenter faciet, si eos ad contrahendum matrimonium nõ compellat, consulit enim tunc iudex iuri, & parti innocentis. Quòd procedit etiam si sponsalia sint iurata, vt aperte deducitur ex cap. literis de sponsalib. Ita Hurtado de matrim. disp. 1. diff. 17. num. 73. cõtra Sanch. lib. 1. disp. 29. & Coninch disp. 22. dub. 2. iudex enim non debet compellere, imò tenetur abstinere à coactione, quando ex ea timetur grauius malum

malum, quod possit Rempublicam turbare, aut scādalizare. Consequenter admonent præallegati DD. quando iudex admonuit nolentem, & eum excommunicauit, non debere contra eum, si pertinax est, ultra procedere, sed eum absolueret, quia ex matrimonio sic coacto nequit non timeri grauius damnū. Quod verum est (ait Hurtado *num. 73. vers. Vnde*, quidquid dicat Basilius) etiam si dictum periculum, aut rationabili causa non deobliget nolentem.

Dub. 3. Quanta deliberatio requiratur ad valorem sponsalium.

1 **S**uppono tanquam certissimum ad valorem sponsalium, & cuiuscumque promissionis, etiam Deo factæ, requiri deliberationem, seu aduertentiam ex parte intellectus, quia absque hac nullus actus potest esse humanus, ac proinde neq; sufficiens ad inducendam obligationem humanam, seu moralem. Difficultas ergo est quanta deliberatio requiratur.

2 In qua re conueniunt DD non requiri maturam, & diurnam deliberationem, qua sponsalia, & eorum circumstantiæ maturè perpendantur, sed sufficere plenam, eam scilicet, quæ ad peccandū mortaliter sufficit. Nauarr. *cap. 18. num. 7. Lelius lib. 2. cap. 40. num. 2. Sanchez lib. 1. disp. 8. Bonacin. tom. 1. quæst. 1. de spon. salib. part. 1. num. 4. & cōmuniter DD.* Ratio est, quia plena, & perfectæ deliberatio communis, quamuis reposita, & motu iracundiæ elicitæ, est sufficiens, vt actus sit perfectè, & plenè humanus, & capax malitiæ moralis, & inducens reatum poenæ æternæ; & vt actus sit capax bonitatis moralis, & meritorius vitæ æternæ; ergo erit etiam sufficiens ad valorem sponsalium.

3 Conueniunt etiam DD. hanc perfectam deliberationem communem sufficientem, & requisitam ad valorem sponsalium, & ad mortale, etiam requiri ad valorem cuiuscumque alterius promissionis, etiam Deo factæ, vt etiam dixi in Decalog. *lib. 2. cap. 2. dub. 1. num. 3.* & non sufficere imperfectam, & semiplenam deliberationem sufficientem ad veniale; quia promissio absque perfectæ deliberatione non est perfectè humana, ac proinde insufficientis est ad cauendam obligationem, quia hæc requirit perfectum rei statutum. Quid si dubiter se cum plena deliberatione promississe? Respondeo, probabile esse, posse se liberum ab sponsalibus reputare, vt à simili de voto dixi *loco cit. num. 3. in fin.*

4 Hinc fit, sponsalia ex calore iracundiæ facta, & simul adfit plena, & perfectæ aduertentia, esse valida, quamuis postea eo cessante ipsum poeniteat, vt dixi de voto *loco citat. num. 4.* locus autem si tunc non adfit perfectæ aduertentia, seu deliberatio, tunc enim inuvalida erunt sponsalia, sicut est inuvalidum votum sic factum; quia scilicet deest deliberatio, & perfectæ aduertentia: in hoc sensu intelligi potest *l. quidquid, ff. de regul. iur. quæ refertur Can. dimortium, de poenitent. dist. 1.* vbi dicitur: quidquid calore iracundiæ fit, vel dicitur, non prius ratum esse, quàm si perseverantia apparuerit, iudicium animi fuisse; aliam explicationem refert Hurtado *loco cit. diff. 8.* videndus: sic etiam potest intelligi, *cap. ex literis 13. de iur. iurand.* vbi quædam iuramenta declarantur nulla, quia calore iracun-

dix facta: quidquid in hoc capite, nõ ideo declarantur, quia calore iracundiæ sint facta, sed quia fuerunt facta de materia illicita, vt constat ex contextu, & *ex l. 2. C. ad leg. Iuliam*, Hurtado *supra num. 27.*

5 Difficultas igitur est, an ad valorem sponsalium, & matrimonij sufficiat deliberatio, seu intentio virtualis: huic quæstioni fere satisfactū est in expositione Decalog. *lib. 1. cap. 2. dub. 1. num. 5.* Proinde breuiter respondeo ad valorem matrimonij, seu sponsalium non sufficere deliberationem virtuales, seu in causa, hoc est, non sufficit, velle directè, & per se causam, ex qua sequitur matrimonium, seu ipsum matrimonium, aut sponsalia velle directè in causa, sed etiam dum hæc fiunt. Ita Sanchez *lib. 1. disp. 8. Vazquez disp. 5. cap. 4.* Hurtado *de matrim. diff. 10. num. 32.* & dixi in Decalog. *loco cit.* & tenent communiter Doctores, Ratio est, quia quicumque contractus, vt sit validus, & sufficiens ad cauendam obligationem, debet esse humanus, seu liber in se, & ratione sui, quia ipse in se, & ratione sui, & non causa ipsius, est causa moralis, ex qua oritur obligatio ipsius contractus. Hinc fit, sponsalia, aut matrimonium contracta in ebrietate, somno, aut furia, esse inuvalida, quauis ante ebrietatem præuiderit, se in ebrietate, somno, aut furia contrahere, aut vouere, & etiam si causa contractus fuerit electa, & apposta ex directæ intentione deliberata efficiendi contractum, quia dum efficitur contractus ab ebrio, nulla est libertas, nec talis actus est humanus, ideo ex illo actu nulla oritur obligatio. Nec sufficit libertas, seu deliberatio antecedens; quia tunc non fiebat contractus, & quando ab ebrio fit actu, iam non adest actualis deliberatio. Quod si dicas, ad peccandum sufficit virtualis deliberatio, seu velle peccatū in sua causa. Respondeo primo, hoc esse, quia bonum ex integra causa, malum verò, vt peccatum, ex quocumque defectu. Secundo, quia quando apponitur, aut intenditur causa peccati, iam peccatur, quamuis postea in ebrietate exequatur; at quando intenditur, vel eligitur causa sponsalium, seu alterius contractus, adhuc non existit contractus, & ex alio capite, quando in ebrietate exequitur talis actus, non est humanus, nec liber; ergo erit insufficientis ad cauendam obligationem. Nec etiam obstat dicere, ad efficienda Sacramenta sufficere virtuales intentionem, vt dixi, *lib. 1. cap. 3. dub. 2.* quia Christus Dominus, ex cuius institutione pēdet totum hoc, ita voluit, ne scilicet valor Sacramenti subijceretur periculo inaduertentiæ, aut inconsiderantiæ, ne passim fierent inuvalida Sacramenta, cum vix possimus in aduertentia, seu deliberatione permanere. At obligatio contractus, quæ moralis est, & humana, pendet, & oritur ex natura ipsius contractus, ideoque ipse in se debet esse humanus, & liber. Nihilominus tamen si sponsalia in se sint volita, vt sic cepit ea contrahere cum perfectæ deliberatione, quamuis perficiatur absque deliberatione, & cum inaduertentia, probabile est tunc sufficere virtuales deliberationem, vt docet Sanchez *sup. disp. 8. num. 21.* & in simili dixi de voto *loco sup. citat.* quia tunc contractus potest dici volitus, & deliberatus, dum actu fit.

6 Sequitur etiam, & à fortiori, sponsalia contracta ab habentē lucida interualla, dum non est

mentia

mentis compos, non esse valida, quia non adest usus rationis necessariò requisitus: bene verò si illa contrahat, dum habet lucida intervalla, & vitur ratione; peccabit tamen, nisi per aliquas personas coniunctas proles legitime educaretur. Qui verò insaniant in vna materia, in alia non, possunt valide contrahere sponsalia, vel matrimonium, sicut enim ij capaces meriti, vel demeriti, & tenentur peccata confiteri, & suscipere alia Sacramenta, ita Sanchez videndus, vide etiam Coninch 3, p. 967. art. 8. dub. 2. n. 24.

7. Sed dices quid dicendum, quando est dubium, an sponsalia sint facta in ebrietate, an verò tempore sanæ mentis. Respondeo, si promittens certus sit de promissione, dubitat tamen, an promiserit tempore ebrietatis, vel phrenesis, vel tempore sanæ mentis, existimat, Sanchez loquens de voto, in Decalog. lib. 4. cap. 1. num. 15. præsumendum esse pro promissione, quia possessio stat pro illa. At tamen si promittens verè dubius existeret, eo quod non recordaretur bene de promissione, neque actus ostenditur ita bene gestus, vt tollat dubium, existimo probabile promissionem non valere, & posse sic dubitantem, deposito dubio, agere cõtra promissionem, vt dixi de voto, vel iuramento in Decalog. dub. 1. cit. num. 5. cum Castro Palao, & Suarez, quia tunc verè dubitatur, an sit promissio, aut sponsalia; cum dubitetur, an sit aliquid essentialiter requisitum ad illa, quale est libertas; ergo in favorem libertatis est iudicandum; etenim in casu dubij præsumendus est usus rationis in ijs, quæ spectant ad favorem personæ, non vero in ijs, quæ ei oneris, & obligationis sunt, ex regul. iur. in 6. Quod in gratiam alicuius conceditur non debet in odium eius retorqueri. Quod si promissio tempore ebrietatis, phrenesis, aut somnij facta sit, dubitatur tamen, an tunc fuerit plena ebrietas aut phrenesis tollens libertatem, existimo cum DD. citatis promissionem non obligare; quia cum illa soleant à mente alienare nõ est præsumendum, valide promississe, vide in Decalog. loco cit. vnde hæc desumpta sunt.

8. Quæres tamen, an sponsalia metu graui iniusto facta, sint valida, Sanchez lib. 4. disp. 19. & gl. in cap. ex literis, ac Bonacin. tom. 1. quæst. 1. de sponsalib. punct. 9. num. 6. & quæst. 3. punct. 8. nu. 31. respondent negatiuè, quamuis sint iurata, & consequenter docent ex illis non oriri impedimentum publicæ honestatis; probabilius tamen est, esse valida, vt docent Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 9. Coninch. disp. 28. num. 7. Ledesm. cap. 7. de matrim. in sum. concl. 4. quia ius ea non irritauit, sicut irritauit matrimonium, vt dicitur infra, & ex alio capite iste contractus est simpliciter voluntarius, quamuis admixtus sit cum inuoluntario secundum quid, vt de contractibus in communi dixi in Decalog. lib. 7. cap. 16. dub. 4. num. 2. & 4. Veniunt tamen irritada more aliorum contractuum, qui ex tali metu fiunt, vt dixi locis citatis; & colligitur ex dist. cap. ex literis, potest enim persona coacta cedere iuri suo acceptato, ob iniuriam sibi illatam ad extorquendam promissionem: & petere à iudice, vt ea dissoluat sponsalia, allegando, & probando, esse ob metum grauem, & iniustum facta. Hurtad. disp. 1. de matrim. diff. 15. nu. 65. Imo in foro conscientie, qui passus est metum, potest illa irritare, seu ab ijs discedere propria autho-

ritate, nam sicut habet actionem petendi rescissionem à iudice, ita propria autoritate poterit, vtendo ea exceptione, nolle ijs stare; vnde si noluerit, vti ea exceptione, tenebitur ad sponsalia. Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 4. num. 119. vide de hac questione infra cap. 6. dub. 2. versio. Quæres quinto. A fortiori sunt valida contracta ob metum leuem, possunt tamen in foro conscientie dissolui, ne metum incutiens reportet commodum: in foro autem exteriori non datur actio; nam in iure non habetur ratio metus leuis, l. nec timorem, ff. de eo quod met. caus. alioquin daretur causa multis litibus, vt bene Sanchez disp. 4. num. 4. & cum eo Bonac. loco cit.

Dub. 4. Vtrum promissio matrimonij, ex animo promittendi facta, cum animo non se obligandi, sit valida ad obligandum.

1. Huius dubij solutio facile constat ex his, quæ dixi in Decalog. lib. 2. cap. 2. dub. 10. de iuram. num. 3. & in eod. lib. cap. 2. dub. 1. de voto, q. 1. In qua re certum est, primò, eum, qui dum promittit, non habet animum verè promittendi, non esse obligatum ex vi promissionis, quia nulla datur vera promissio, ideo non parit obligationem. Dixi ex vi promissionis, quia potest teneri ratione damni illati, si quod secutum, sit ex illa ficta promissione; vt dicemus infra.

2. Certum etiam est secundò, eum qui verè promittit matrimonium, aut rem aliam, animo verè se obligandi, cum animo tamen expresse non exequendi obligationem, seu promissionem, teneri adimplere promissum, vt dixi in Decalog. loco cit. dub. 1. de voto, num. 14. & docent de voto Sanch. lib. 1. de matrim. disp. 9. num. 2. Suarez lib. 1. de voto, cap. 4. num. 2. & communiter DD. quia executio promissionis non est de essentia illius.

3. Difficultas igitur est de promittente verè, sed cum animo non se obligandi, Hurtad. disput. 1. de matrim. diff. 19. num. 38. putat obligare ex fidelitate, non verò ex iustitia, Vazquez vtroque modo, disput. 6. Coninch autem disput. 21. dub. Sanch. lib. 1. disp. 9. Bonacin. quæst. 5. de sponsalib. punct. 1. num. 5. Filiuc. tom. 1. tract. 10. cap. 7. num. 239. & alij apud Henriq. lib. 11. cap. 13. num. 2. existimant dictam promissionem nullo modo obligare, vt etiam dixi de voto loco cit. num. 12. quia talis nõ censetur verè, adæquatè, & efficaciter promittere; nam obligatio est de substantia promissionis, vel saltem consequens, aut connotatum essentialiter; ergo intendens non se obligare, agit contra naturam, & substantiam promissionis, & se habet, ac si non promitteret: & confirmatur, quia promissio est quasi quedam priuata lex, quam promittens sibi imponit, nulla autem lex obligat, quando legislator vult eam non obligare. Potest tamen hic ex alio capite obligari, vt ratione scandali, aut damni illati.

4. Dico primò, ex his opinionibus tertiam existimo probabiliorem, & veriore ob rationes ibi adductas, quæ sententia procedit, etiam si tali promissioni addatur iuramentum, vt pluribus Sanchez lib. 1. disp. 8. num. 2. & cum eo Filiuc. supra, quia iuramentum sequitur naturam actus; at actus, seu promissio est inualida; ergo.

5 Dico secundò, promittens sponsalia, aut quidpiam non excludendo obligationem, nec se obligando positivè, si sciebat, obligationem sequi promissionem, vel illi esse annexam, manet obligatus, Bonac. num. 4. cir. Filiuc. ubi sup. num. 238. versic. Secundo. Hurtado loco citat. num. 36. Ratio est, quia dum promisit, erat conscius naturæ promissionis, licet tunc non meminisset obligationis; ideo tunc vera erunt sponsalia; nam cum non apponat explicitè intentionem contrariam, censetur intendere se obligare. Secus autem si ignorabat naturam promissionis & obligationem ex ea consurgere, vel credebatur non obligare; tunc enim inualida erunt sponsalia; quia nec explicitè censetur habuisse animum se obligandi. Bonac. dict. num. 5. Filiuc. loco cit. versic. Quarto & à simili dixi dub. 1. cit. de voto num. 11. quomodo intellige ibi dicta contra Hurtado loco citato num. 1. Quòd si quis facta promissione dubitet, an quando promiserit, sciret obligationem ex voto consurgere, vel an habuerit animum se obligandi, tenetur promissione, quia possessio fiat pro promissione: & quia probato facto, præsumitur intervenisse omnia illius requisita, cap. in presencia de probat. Limita tamen, nisi promittens opinetur, se non vovisse, aut promississe, seu nescivisse obligationem ex promissione consurgere, vel non habuisse animum se obligandi: tunc enim excusari possit ab impletione promissionis, vt in simili de voto dixi cum Bonacina & alijs dub. 1. cit. de voto num. 11.

6 Dico tertio, si quis dum promisit sponsalia habuit animum se obligandi, & sufficientem usum rationis, ac deliberationem, si statim data fide habuit animum non se obligandi, aut ipsum de promissione poeniteat, adhuc manet vere obligatus, & sunt valida sponsalia; quia obligatio orta erat ex vera promissione, quæ non potest aboleri per poenitentiam, vt dixi dub. antecedent. n. 3. & tenet Filiuc. sup. versic. Tertio, & ex se patet.

Dub. 5. Vtrum promissio ficta matrimonij sit valida ad obligandum.

1 Nota, promissionem fictam, quoad præsens, dici illam, quæ fit solis verbis absque promissione interiori, aut cum animo non se obligandi, vt bene Sanchez cum multis lib. 1. disp. 9. & cum alijs Bonac. tom. 1. quæst. 1. de matrim. punct. 2. num. 3.

2 Vazquez disp. 6. num. 27. & Basil. lib. 11. cap. 2. absolutè affirmant esse validam, quia talis promissio quantumvis verbalis, est vera respectu hominis, Hurtado disp. 1. de matrim. diff. 11. existimat esse validam ad obligandum ex fidelitate, non verò ex iustitia, nisi per accidens ratione scilicet damni secuti. Sanchez verò lib. 1. disp. 9. nu. 16. Coninch disp. 21. dub. 2. num. 7. Henriq. lib. 11. cap. 11. num. 11. absolute negant esse validam, & cum multis Bonacin. sup. num. 2. versic. Dixi. ubi dicit ralem fictam promissionem, neque ex iustitia, neque ex fidelitate obligare, quam sententiam existimo verissimam; nam iustitia, aut fidelitas obligare non possunt ad id, quod non est verè promissum; at ficta promissio non est vera promissio, sed solo nomine; ergo non erit fecunda ad parien-

dam obligationem, nec etiam ex fidelitate; nã obligatio ex fidelitate etiam supponit veram promissionem; aliter enim si non sit vera, idem est, ac si nulla existeret promissio; nulla autem existente promissione, quomodo potest oriri ex illa aliqua obligatio, cum non entis nullæ sint qualitates? Peccavit tamen fictè promittens, quia decepit alterum, qui non poterat facilè cognoscere illius deceptionem, non tamen tenetur stare promissioni, nec adimplere sponsalia ex vi promissionis, seu sponsalium, nisi ratione damni, si fortè alter patitur; aut ratione scandali vitandi, si aliter vitari non potest, vt infra.

3 Procedit autem hæc tertia sententia, etiam si fictè promittens suam fictam promissionem iuramento confirmaverit, si dum promisit, & iuravit, non habuit intentionem verè promittendi, & se obligandi; quia tunc, & promissio, & iuramentum est nullum, vt dixi dub. antecedent. & in Decalog. locis dub. proximo citat. ideoque ex illo nulla consurgit obligatio, nisi per accidens, ratione scilicet damni, aut scandali inde secuti. Dixi, si non habuit intentionem, &c. nam si dum iuravit, habuit animum se obligandi, certum est teneri illud implere, quia verè iurat, & ex animo: at ex tali iuramento in re licita, certum est oriri obligationem illud adimplendi. Bonacin. d. d. p. 2. n. 4. & alijs.

4 Averte tamen, regulariter loquendo, fictè contrahentem sponsalia, vel matrimonium, teneri verè consentire, quia contractus est mutuus: do, vt des, & alter iam implevit promittendo, vel tradendo possessionem sui corporis per vera sponsalia, vel matrimonium; ergo fictus tenetur etiã implere: deinde quia semper sequitur notabile damnum alteri, & foemina præcipuè, ex quo alteri nõ poterit nubere, vel certè, non tam facile, vt bene Syluest. matrim. 4. quæst. 8. Nauarr. cap. 22. inu. 79. Henriq. lib. 11. cap. 11. num. 3. At si nullum damnum ex his sequatur, probabile est, non teneri ad verè consentiendum, vt docet Sanchez disput. 11. num. 5. Filiuc. tom. 1. tract. 10. c. 7. n. 252.

Dub. 6. Vtrum qui desloravit virginem spe fictæ promissionis matrimonij, teneatur eam ducere.

1 HURTADO disp. 1. de matrim. diff. 12. tenet, si solis verbis exterius promissionem denotã tibus fictè promittat, absque animo interiori se obligandi, teneri ex fidelitate sub veniali ad eam ducendam: quòd si eam non ducat, teneri ex iustitia sub mortali ad rescindendum damnum dote; aut aliter: si verò simulate tantum promisit, non teneri ex fidelitate ad eam ducendam, sed ad damnum rescindendum: ponit enim distinctionem inter fictam promissionem, & simulatam, & ait, fictam promissionem esse illam, quæ solum exterius fit verbis significantibus promissionem, absque animo tamen interius se obligandi: simulatam autem esse, quando non profert verba promissionis, sed simulat proferre, & hanc existimat propriè fictam: aliam verò dici impropriè fictam, & propriè merè externam; proinde asserit ex hac promissione mere exteriori, & impropriè ficta oriri obligationem, ex fidelitate, quia quamvis sit ficta

ficta in ratione contractus obligantis ex iustitia, non verò in ratione promissionis; ex illa verò, quæ simulate tunc fit, aut nullam oriri obligationem ex infidelitate. Certè nõ capit mea mens hanc distinctionem; nam aut quando hic simulate promittit, profert verba, quibus dignoscatur se promittere, aut non: si primum; ergo coincidit cum promissione merè externa promissorijs verbis prolata: si secundum, nulla erit promissio, nec signum promissionis, si verba illa non significant promissionem. Quare dicendum existimo, dari promissionem veram, quæ fit animo se obligandi, quæ quidem si fiat interius tantum, dicitur interna, si interius, & exterius, dicitur interna, & externa simul; si verò exterius, & solis verbistantum, absque animo se obligandi, dicitur ficta, falsa, & simulata, quia fingit se promittere, cum reuera non promittat, proindeque ex tali promissione nulla, nec etiã ex fidelitate, oritur obligatio.

2 Reiecta igitur supradicta distinctione, & sententia, existimo dicendum absolutè, hunc teneri sic defloratam ducere, non ratione fictæ promissionis, sed ratione damni illati ratione fictæ promissionis, nec satisfacere deceptam dotandò, seu iuvandò illà ad nuptias, vt docent Vazquez *disp. 6. de matrimo* Sanchez *lib. 1. disput. 10.* Lesius *lib. 2. c. 10.* Bonac. *quæst. 1. de sponsalib. punct. 2. num. 4.* & alijs, quos secutus sum in *Decalog. lib. 7. cap. 9. dub. 3.* vbi ex professo hanc quæstionem exagitavi; & etiam dixi de eo, qui fictè promittit matrimonium viduæ, aut aliàs corruptæ, quam sub ficta promissione cognouit: vide ibi, nam nihil amplius occurrit dicendum, & Villalobos *1. part. tract. 12. diff. 3.*

3 Quòd si quæras, quid dicendum de eo, qui virginem violauit absque promissione matrimonij. Respondeo dicendum, vt dixi in *Decalog. lib. 7. cap. 9. dub. 2.* & de obligatione illius, qui eam sub vera matrimonij promissione violauit, dixi *dict. dub. 3. cis.*

Dub. 7. Quibus verbis contrahantur Sponsalia, & matrimonium.

1 **C**onueniunt DD. primò, ad sponsalia, aut matrimonium non sufficere enuntiationem, aut locutionem solius intellectus, seu consensum merè internum, sed debere hunc significari aliquo signo externo, vt dictum est *dub. 1.* Conueniunt secundò, ad sponsalia, & ad matrimonium non esse necessaria verba, sed sufficere quodcumque signum externum sufficiens ad exprimendum consensum internum, vel de futuro ad sponsalia, vel de præsentem ad matrimonium, siue id significant ex communi institutione, siue ex patriæ consuetudine, siue ex particulari contrahentium conuentione: vnde sponsalia, & matrimonium sufficienter contrahuntur, non tantum verbis, sed etiam scriptura, & nutibus: imò & taciturnitate, vt *infra.* Conueniunt tertio, quando sensus verborum absolutè, simpliciter, & certò, sine addito, est de futuro, contrahi per illa verba sponsalia, vt promitto tibi matrimonium, vel te ducturum in matrimonium: si verò sensus certus verborum sit de præsentem sine addito, tunc fieri per illa verba matrimonium, vt accipio te in vxorem. Conueniunt

denique non esse formatam determinatam, seu verba ad contrahenda sponsalia: vt cum alijs Sanchez *lib. 1. disp. 18. num. 2.* & Bonacin. *tom. 1. quæst. 1. de sponsalib. punct. 1. num. 16.* ideo dubitatur de aliquibus verbis, aut formulis, an scilicet per illa contrahantur sponsalia; an verò matrimonium, quod sussequentibus conclusionibus explicabitur.

2 Dico primò, per hæc verba: *Accipio te in meam* ex *crastino*. Coninch *disp. 21. num. 37.* & Hurtado *disp. 1. de matrim. diff. 13. num. 57.* existimant contractum matrimonium; quia ex nunc fit traditio corporum, etsi executio suspendatur in crastinum, sicut sunt hæc verba: *Do tibi librum in crastinum*; verius tamen existimo cum Sanchez *lib. 1. disp. 18.* Filic. *tom. 1. tract. 20. cap. 7. num. 242.* & alijs, tantum contrahi sponsalia; quia talis consensus ratione additamenti est de futuro; aut saltem executio pendet à tempore futuro.

3 Dico secundò, per hæc verba: *Accipiam te in meam*, certum est non contrahi matrimonium, sed sponsalia, quia communiter accipiuntur, vt promissoria, & de futuro: quod verum etiam est, quãuis eis addatur aliquid de præsentem, vt: *Ex nunc te accipiam in meam*, quia his verbis, neque implicitè significatur consensus de præsentem, sed tantum de futuro. Hurtado *sup. verso. Circa, num. 51.*

4 Dico tertio, per hæc verba: *Habebo te in meam*, aut, *eris mea*, aut, *tractabo te sicut vxorem*, non matrimonium, sed sponsalia contrahuntur, ita cum Coninch, & Sanchez, Hurtado *supra nu. 53.* quia illis verbistantum significatur habitatio de futuro; & quamuis supponant traditionem corporis de præsentem, non tamen est facta quando proferuntur verba, sed postea est facienda. Hæc autem verba; *Ex nunc tractabo te sicut vxorem*, aut, *ex nunc habebò te in meam*, aut, *ex hoc tempore*, vel, *semper*, vel, *deinceps*, vel, *omnibus diebus vita mea habebò te in vxorè*, explicantur pro matrimonio de præsentem, Sanch. *disp. 18. num. 20.* Hurtado *supra num. 52.* & cum alijs Bonac. *supra num. 18. ex cap. ex parte 9. de sponsalib.* quia eis fit tacita corporum traditio, cum nequeat ex tunc tractari, & haberi tanquam vxor, quæ antea non erat vxor.

5 Dico quartò, per hæc verba: *Volo tecum contrahere*, vel, *volo te habere in vxorem*, Cardinal. *in cap. ex literis 7. de sponsalib.* existimat fieri matrimonium, Sanchez solum sponsalia; Coninch *vbi sup. num. 26.* putat nihil fieri, sed solum significari desiderium ducendi, aut habendi illà in vxorem. Ego verò existimo cum Hurtado *sup. num. 54.* prædicta verba esse æquiuoca, nam possunt significare consensum de præsentem, & de futuro, & nudum desiderium postea contrahendi, ac proinde indicanda est mens contrahentium: vnde si proferens velit significare consensum de præsentem, & alter id intelligat, & è contra, fiet matrimonium; & si velit alteri offerre fidem matrimonij, & alter id intelligat, & è contra, fiet sponsalia; & si solum velit significare simplex desiderium postea contrahendi, nihil fiet. In foro autem exteriori, & iudiciali, in quo non iudicatur de intentione, sed res ex verbis discernuntur, ex prædictis verbis secundum se sumptis, iudicabitur nihil fuisse factum, quia ad eorum veritatem sufficit desiderium postea contrahendi, quo nihil fit. Dixi; *secundum se sumptis*, quia si proferantur, quando post tractationem matrimonij conuenitur

uenitur ad illud contrahendum, iudicabit iudex matrimonium fuisse factum: si verò proferantur post tractationem de sponsalibus, iudicabit sponsalia fuisse facta. Hurtado videndus *vbi sup. n. 54.*

6 Dico quintò, per hæc verba: *Nullam ducam nisi te*, fieri matrimonium; & per hæc alia: *Nullam ducam nisi te*, fieri sponsalia, existimat Syluest. *verb. sponsalia*, Palud. & Adrian. quia putant, sensum illorum verborum esse exceptiuum, id est, *nullam ducam, & te ducam*, quo contrahitur matrimonium; & *nullam aliam ducam, & te ducam*, quo contrahuntur sponsalia, Hurtado *dict. diff. 14. num. 56. & 57.* ait per illa verba de præsentis dicta fieri matrimonium, quia putat exceptiuum: per alia verò de futuro, nihil fieri, quia existimat esse conditionalia. Nauarr. *cap. 21. num. 25.* Henric. *lib. 11. cap. 12. num. 7.* Filiucius *sup. num. 145.* Coninch *disp. 21. dub. 3. num. 29.* Sanch *disp. 19. num. 3.* Bonacin. *tom. 1. quest. 1. de sponsalib. punct. 1. nu. 13.* & alij communiter existimant, & merito, per verba supradicta, nec fieri matrimonium, nec sponsalia; quia communiter hæc verba faciunt consensum conditionatum, & non exceptiuum, nec sufficienter expriment consentum de præsentis, nec de futuro, nisi ad sint alia coniectura, id est, nisi ex coniecturis appareat, contrahentes voluisse per illa verba contrahere sponsalia, vel matrimonium. Et confirmatur, quia hæc verba: *Non ero nisi Carthusianus*, non faciunt sensum exceptiuum, sed conditionalem, vnde vouens non tenetur simpliciter ingredi illam Religionem, sed ex suppositione, quòd voluerit fieri Religiosus, vt patet ex dictis de voto; ergo idem dicendum in proposito.

7 Dico sextò, quado verba, quibus celebrantur sponsalia, habent duplicem sensum in foro conscientie, standum est intentioni contrahentium, *cap. intelligentia de verbor. signif.* forum enim conscientie non innititur præsumptioni, sed intentioni, & veritati. Sanchez *lib. 1. disp. 18.* & cum alijs Bonacin *sup. num. 14.* vbi addit, & benè, in foro interiori seruandum esse idem, quod seruatur, & iudicatur in foro exteriori, quando forum externum non innititur falsæ præsumptioni: scilicet autem si illi innitatur, & manifesta sit veritas in oppositum; tunc enim non est idem seruandum in foro interiori, secluso damno, vel scandalo. Hinc fit, quado dubitatur, vtum in sponsalibus adfuerit animus se obligandi, iudicandum esse in foro interiori adfuisse, quia forum externum id iudicaret, non adherendo falsæ præsumptioni, eo quòd obligatio naturaliter consequatur promissionem, nisi voluntas expresse illam excludat: & quia nemo creditur dicere, quod in corde non habet. Ita cum Sanchez, & Gutierr. Bonac. *sup. n. 15.*

8 Notandum tamen, matrimonium contrahi quibuscumque verbis contrahentes expriment consentum de præsentis, & sponsalia celebrari quibuscumque verbis consensus de futuro exprimat, etiam si verba, aut signa id non significant ex communi impositione, neque ex consuetudine, neque ex præuia aliqua conuentione contrahentium, quia tunc verè reperitur exterior is consensus expressio, quæ quantum est ex se, sufficit ad contrahendum. Hurtado *sup. num. 58.* Ex quo fit, quando contrahentes adhibent verba de præsentis ex conuentione, ad significandum solum consentum de futuro, valere non

vt matrimonium, sed sponsalia, & è contra, quado verba significant consentum de futuro, & sponsalia illa adhibent ad significandum consentum de præsentis, valere ad matrimonium. Ratio est, quia ad contrahenda sponsalia non requiruntur determinata verba, sed sufficiunt quæcumque signa, quibus manifestetur interior consensus, vt dixi *sup. n. 1.* & docent Sanch *lib. 1. disp. 18. num. 2.* & cum alijs Bonacin. *sup. num. 16.* consensus autem manifestari potest per quæcumque verba ex intentione, & conuentione contrahentium prolata, etiam si aliud communiter significant. Dixi, *ex intentione*, aut conuentione contrahentium; nam si alter contrahentium illa verba sumat secundum se, erit matrimonium, si sint de præsentis, & sponsalia, si sint de futuro. Bonac. cum alijs *num. cit.*

9 Sed dices, quid faciendum, quando verba dubia sunt, & non constat de intentione proferentis. Respondeo, & dico primò, contrahentes compellendos esse ad seruanda verba in eo sensu, quem re- & intelligentes solent ex illis percipere, vt ait Alexand. III. *cap. ex literis 1. de sponsalib.* & benè probat Sanch. *disp. 18. citat.* Secundò, spectandam esse regulam Hilarij I V. *de Trinit.* nimirum, vt verborum dubiorum significatio desumatur ex causis, de quibus agitur, *cap. intelligentia de verbor. signif.* consequenter videndum est, vtum ageretur de sponsalibus, vel de matrimonio, heque pro negotio, de quo agitur, explicanda sunt verba dubia. Tertiò dico, standum esse iudicio fori exteriori, modo non innitatur falsæ præsumptioni, vt dixi *numer. 8.* Sanchez *lib. 1. disputat. 18. numer. 8.* Reginald. *lib. 31. num. 46.* Bonac. *sup. num. 17.* & alij. Hinc fit, quando còsultus contrahens adhuc manet dubia illius intentio, iudicandum esse in fauorem matrimonij, aut puellæ, nisi fortè periculum mali exitus timeatur, vt benè Henric. *lib. 11. c. 3. n. 6.* & Ledes. *in sum. conclus. 1. cù Syluest. matrim. 2. q. 8.*

10 Queres, analiqua signa præter verba; sufficiant ad contrahenda sponsalia, vel matrimonium. Respondeo affirmatiue, nam cum ad hæc contrahenda non sint præscripta, nec necessaria verba, sufficit aliquando aliquod factum, aut signum, quo interior consensus manifestari solet, tale est, missio annuli in digitum, vel missio torquis ad collum, vel porrectio manus, vt si sponsus petat sibi manum ab sponsa porrigi, ad celebranda sponsalia, vel matrimonium, & ipsa manum porrigat. His igitur factis, vel signis, possunt celebrari sponsalia, vel matrimonium, vbi tamen id positum est in consuetudine. Quare quando agitur de sponsalibus, missio annuli in digito, &c. sufficit ad sponsalia: si verò agatur de matrimonio, sufficiunt prædicta ad illud contrahendum. Dixi, *vbi est consuetudo*, nam illa facta sunt signa æquiuoca, & possunt alio sine fieri, ideoque requiritur, vt determinetur secundum intentionem contrahentium, vel patriæ consuetudinem ad sponsalia, vel matrimonium. Sanch. *disp. 18.* cum alijs Bonac. *sup. p. 1. num. 10.* & Filiuc. *rom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 17. num. 228.* vbi cum Syluest. *verb. Sponsalia, initio*, & Sanch. *disp. 22.* tenet, quando habito tractatu inter amicos de matrimonio contrahendo, sponsus mittit arcas, vel iocalia, nihil aliud exprimens, & sponsa acceperunt, sunt sponsalia, est enim id sufficiens signum promissionis, & tacens acceptando censetur consentire.

11 Quæres etiam, an taciturnitas sufficiat ad manifestandam promissionem, & consentum ad sponsalia requisitum. Respondeo breuiter, quando parentes contrahunt pro filijs, sufficere præsentiam, & taciturnitatem contrahentium, modo contrahentes saltem inter se consentiant: probatur *ex cap. unico de sponsal. in 6.* Ratio est, quia cum parentes plus diligant filios, quam se ipsos, præsumitur recte eos illis consulere; ideo iure optimo taciturnitas filiorum reputatur consensus: si verò alij contrahant, non satis est, sed requiritur aliud signum externum exprimens consensum internum, quia *in d. cap. unic. tanquam quid speciale statuitur de parètib;* & in hoc casu valet illa regula iuris in 6. *Qui tacet, neq; cōsentire, neq; dissentire videtur.* Illa autè altera regula iuris in 6. *Qui tacet consentire videtur,* intelligitur in fauorabilibus, non verò in odiosis obligatorijs, aut sibi præiudicantibus, qualis est materia, in qua versamur. Sanch. *infra n. 14.* Bonac. *sup. cum alijs n. 13.* Limita tamè, nisi cōsuetudo loci obtinuerit, per alios etiam explicari consensum, vt contingit apud Indos, teste Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 23. q. 12.* Dixi, in præsentia, nã si parentes contrahant pro filijs absentibus, non satis est, vt quando filij id nouerint, taceant, & non reclamèt, sed debent etiam ratificare tacite, vel expresse aliquo signo externo, vt colligitur *ex d. c. unic. vt cum Sanch. d. disp. 23. exilimat Filiuc. sup. num. 140.* Probabile tamen est, talia sponsalia esse valida, si filij dum intellexerint, non contradicant, vt docent Gutierrez. *cap. 13. de matrim. num. 1.* Coninch *disp. 21. dub. 3. num. 34.* Nauarr. *cap. 22. n. 58.* & cum alijs Bonac. *loco cit. vers. Respondeo.*

Dub. 8. Vtrum sponsalia incerta sint propriè sponsalia, & obligatoria.

1 Dico primò, sponsalia incerta non sunt propriè sponsalia, & perfectè; nam sponsalia sunt quasi matrimonium inchoatum, & præuia ad illud; ad matrimonium debet esse cum certa & determinata persona, vt dicitur; ergo & sponsalia: & confirmatur, quia ex veris sponsalibus nascitur impedimentum publicè honestatis; at hoc non oritur ex sponsalibus in certis, *ex c. unic. de sponsal. in 6.* ergo sponsalia incerta non sunt propriè sponsalia. Ita Coninch *disp. 21. dub. 2. nu. 16.* Filiuc. *tom. 1. tract. 10. p. 1. c. 7. n. 250.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. q. 1. de sponsal. punct. 3. num. 2.* contra Syluest. *matrim. 7. n. 11.* vnde non erunt sponsalia perfectà quando Petrus promittit tribus, vel quatuor filiabus Ioannis, se vnã ex illis ducturum, & ipsi similiter repromittunt.

2 Dico secundò, hæc incerta sponsalia redduntur certa, & perfectà, quando promissor postea determinat personam, qua determinatione facta, statim oritur impedimentum publicè honestatis, *ex Trid. sess. 24. c. 1.* sufficenter autè præsumitur determinari sponsalia, si sponsus postea cum aliqua earum habeat copulam: præsumitur enim accessisse ad eam, animo eligendi illam, cum per copulam fiat affinis reliquis sororibus, ita vt non possit vnã aliarum ducere, Sanch. *lib. 1. disp. 26. num. 22.* Coninch *ubi sup. & Bonac. loco cit. n. 3.*

3 Dico tertio, potest promissor cogi ad implendam promissionem, & vt ducat vnã ex illis, quia promissio fuit vera, consequenter obligatoria: at si vnã illarum renuat, non tenetur aliam ducere, nisi expresse se ad id obligasset, aut nisi electio relicta esset in potestate illarum, quia tunc non stat per se, nec pertinet ad illas electio, nisi id sit expressum. Sanchez *sup. Coninch disp. 22. dub. 8. n. 56.* & cū alijs Bonac. *sup. n. 4.*

3 Dico quarto, quando pater promittit Caio cum iuramento, tradere vnã ex filiabus, quas habet non tenetur, si interim Caius cognoscat vnã earum, Sanch. *disp. 26. lib. 1. n. 4.* Coninch *disp. 22. dub. 8. n. 55.* Bonac. *sup.* Ratio est, quia non tenetur tradere ab illo cognita, nam liberum erat patri tradere quã vellet, qua libertate non est priuandus ob copulam Caij delinquentis. Neque tenetur aliam tradere, propter impedimentum honestatis ortum ex copula cum sorore. Bonac. *num. 5.*

4 Dico quinto, si Caus respuat vnã illarum à patre electam, pater non tenetur ad tradendam aliã etiam si Caius nullã illarum carnaliter cognouerit; nam electio pertinet ad patrem, qui promittit, nec per ipsum stat, ne aliquam tradat: si verò antequã pater elegerit vnã tradere, reliquæ tres moriãtur obligandus videtur pater ad tradendam superstite; alioquin enim pater non staret promissioni, quam adhuc adimplere potest. Bonac. *n. 6.* cum Sanch. *loco cit. Coninch disp. 22. dub. 8. n. 54.* & alijs.

Dub. 9. Vtrum sponsalia clandestina sint valida, & licita.

1 Dico primò, sponsalia clandestina, hoc est priuatim, & absque testibus facta, valida sunt. Ita Henric. *lib. 21. c. 5. n. 8.* Nauarr. *cap. 25. num. 144.* Sanch. *disp. 12. n. 2.* Filiuc. *tom. 1. tract. 10. p. 1. c. 7. num. 251.* Bonac. *tom. 1. q. 1. de sponsal. punct. 7. n. 11.* Hurtad. *de matrim. disp. 1. diff. 16. n. 67.* vbi ex Rebello refert, ita sensisse Congregationem Cardinalium, dum dicitur, decretum Tridentini, quo statuit, vt matrimonium fiat coram Iarcho, & testibus, non habere locum in sponsalibus. Et probatur ratione; quia sponsalia clandestina non sunt irrita iure naturali, vt patet, neque aliquo iure positivo, quia non extat, & si aliquod esset, maxime prædicto Tridentini; & eo iure non irritatur nisi matrimonium, ergo Lex enim Tridentini est correctiua iuris communis, ideo non est extendenda ultra casum expressum, *l. præsumimus, C. de appellat.* ergo cum solum irritet matrimonium clandestinũ, non est extendenda ad sponsalia clandestina, præsertim cum incommodè, quæ ex matrimonio clandestino sequuntur, non sequantur ex sponsalibus clandestinis.

2 Dico secundò, licet Syluest. *verb. matrimonium 6. q. 7.* & aliqui existiment, sponsalia clandestina esse illicita, & Caiet. *verb. sponsalia,* putet sic contrahentem peccare mortaliter, verius tamè cenfeo non esse illicita, vt tenent Sanch. *lib. 1. disp. 13.* & Filiuc. Bonac. & Hurtado *ubi sup.* Ratio est, quia nullo iure id prohibetur: non antiquo, *cap. fin. de clandestin. de sponsatione;* quia ibi tantũ prohibetur matrimonium clandestinum, vt ex decla-

ratione Cardinalium, refert Sanch. *disp. 13. cit.* Tum, quia multi promittunt sibi matrimonium, nullo alio præsentante, nec ullus solet illis ingerere scrupulum grauioris culpæ; dissuadenda tamen sunt, cum sæpius fiant sine debita circumspectione, & prudentia.

3. Aduerte tamen, modò sponsalia clandestina non transire in matrimonium per subsequentem copulam, sicut transibat iure antiquo; nisi fortè copula habeatur animo maritali coram Parocho, & testibus. Bonacina cum alijs *sup. num. 11.* & communiter Doctores.

Dub. 10. Quenam ætas requiratur ad sponsalia.

1. **S**uppono, ad valorem sponsalium requiri vsum rationis necessariò, aliter enim sunt inualida, nã sunt verè contractus; ad validitatem autem contractus requiritur necessariò vsum rationis, vt tenet communis DD. & dicit ipsa ratio naturalis.

2. Suppono secundò, de iure naturali, & diuino non esse tempus determinatum ad contrahenda sponsalia, sufficereq; vt contrahentes habeant vsum rationis, sicut eodem iure sufficit ad alios contractus; dubiù ergo procedit de iure positiuo Ecclesiastico.

3. Dico igitur, de iure positiuo Canonico ad validitatem sponsalium requiritur septennium completum, tam in masculis, quam in foeminis, ita disponitur, aut dispositum supponitur in cap. *litteras 4. & in cap. accessit 5. & in cap. dissoluentum 13. de sponsat. impuberum in Decretalibus, & in cap. unico, eoriturul. in 6.* Est autem sic à iure Ecclesiastico dispositum; quia iure naturali requiritur ad sponsalia vsum rationis, sicut ad quemcunq; alium contractum, & quia regulariter antè dictam ætatem non adest vsum rationis; ideo, &c.

4. Est tamen difficultas primò, an ad valorem sponsalium requiratur septennium mathematicè còpletum, id est, quòd vnus non deficiat dies; an verò sufficiat quòd sit còpletum moraliter, id est, quòd solum desint octo, aut quindecim dies. Sotus *in 4. disp. 22. q. 7. arc. 2.* Rebellus *lib. 4. q. 5.* Henricus *lib. 11. c. 13. n. 9.* Ledesma *in sum. c. 3. de matrim. concl. 6. dub. 1.* docent sufficere septennium moraliter còpletum; quia quòd parum distat, nihil distare videtur. Sanchez verò *lib. 1. disp. 16.* Coninch *disp. 21. n. 51.* Basil. *lib. 12. c. 5.* & cum his Hurtad. *disp. 1. de matrim. diff. 14. n. 59.* docent, & verius, requiri septennium completum mathematicè; quia tempus hoc in sponsalibus est præscriptum sicut pretiù in rebus; at pretium consistit in indiuisibili; ergò hoc septennii; quare hìc non potest habere locum illa regula, quòd parum distat, nihil distare videtur. Adde etiam Hurtado sponsalia esse inualida, si contrahantur eadem die, qua completur septennii; nimis quidem rigida sententia, ideo existimo cù Basilio *supra*, esse tunc valida, quia cum distantia sic tam modica, censetur quasi nulla, & tempus ac si esset completum.

5. Secundò est difficultas, an in sponsalibus malitia suppleat ætatem, id est, an sponsalia sint valida ante septennium modo dicto completum, si ea contrahentes habent vsum rationis, & discrecionem

sufficientem, ita vt intelligant id, quòd agunt. Negat Hurtad. *sup. n. 61.* At S. Thom. 3. p. q. 42. *nu. 2.* Sotus *ubi sup.* Sanchez *lib. 1. disp. 16. n. 9.* Filiuc. *tom. 1. tract. 20. p. 1. c. 7. n. 258.* & cum alijs Bonacin. *q. 1. de sponsalib. punct. 4. n. 2.* verius existimat, de iure naturæ, & in foro conscientie, sponsalia contracta multo tempore ante septennium esse valida, si malitia suppleat ætatem. Probatur, nam in matrimonio malitia supplet ætatem iure Ecclesiastico requisitam; ergò in sponsalibus, quæ sunt quædam matrimonij inchoatio: tunc dicitur in matrimonio malitiam suppleat ætatem; in viro ante decimù quartù annù, & in foemina ante duodecimum, quando ij cognoscunt naturam contractus còiugalis, & habent potentiam generandi. Quòd autem in matrimonio malitia suppleat ætatem, patet *ex cap. iuuenis 7. de sponsal. & cap. unic. de desponsat. impuber. in 6.* & probat Sanch. *lib. 7. disp. 104. num. 5.* si ergò in matrimonio, cuius vinculum strictius est quàm sponsalia, malitia supplet ætatem; ergò à fortiori in sponsalibus.

6. Dixi, in foro conscientie, nam forum externù, & iudiciale iudicabit ea sponsalia ante septennium contracta inualida, eo quòd sint celebrata contra iuris dispositionem, seu tempus ab eo præscriptù. At si distantia sit parua, vt octo, aut quindecim dierum, probabile est, esse valida, si adsit vsum rationis, vt tenent Sotus, Henriquez, & Ledesma citati in prima difficultate.

Quòd si dicas, in foro conscientie idem iudicandum esse, ac iudicatur in foro externo; sed in foro externo sponsalia iudicantur inualida; si multo tempore antecedant septennium, sunt contracta, quamuis malitia suppleat ætatem; ergò etiam in foro conscientie. Respondeo id esse verum, quando forum externum fundatur in rei veritate, & nõ in falsa præsumptione; vt in hoc casu; at quòd malitia supplet ætatem, cessat præsumptio iuris existimantis non habere vsum rationis, sicque tunc statueri rei veritati, & non præsumptioni iuris præsumptis non habere vsum rationis, cum reuera habeat, vt supponimus. Attamen si dubitatur ante septennium, an adsit vsum rationis, præsumendum esse, ante septennium non ad fuisse, & tunc standum est præsumptioni requirenti septennium: post septennium autem præsumendum est, adesse vsum rationis, seruandumque iudicium fori externi; quia in hoc casu non nititur falsa præsumptioni; nam fere semper adest post septennium vsum rationis ad celebranda sponsalia, vt in simili ostendit Sanchez *ubi supra, disputat. 104. num. 4.* & cum eo tenet Bonacina *loco citato num. 3. versic. Respondeo.* Quòd si vrgeas, in professione requiri annum decimù sextum còpletum ita, vt professio vno die antea facta sit inualida, ex Tridentina. *sess. 25. cap. 15.* & testamentum viri factum ante decimù quartù annuum esse inualidum, nisi dies sit inchoatus, *l. qua etate, ff. qui testament. facere poss. idem de foeminis;* ergò etiam sponsalia facta ante inchoatum vltimum diem erunt inualida. Respondeo negando paritatem; quia natura magis inclinatur ad nuptias, quàm ad alios actus politicos, ideo iura irritant professionem, & testamentum facta ante dictum tempus, non verò sponsalia, aut matrimonium, quando malitia supplet ætatem. Bonac. *sup. n. 3. fin.*

7 Hoc autem pro certo habet, sponsalia post septennium contracta, si constat utrumque, aut alterum ex contrahentibus non habere usum rationis, esse invalida; quia usus rationis est de substantia contractus, ut dixi supra: possunt tamen fieri valida huiusmodi sponsalia, si post legitimam aetatem, & usum rationis expresse, vel tacite ratificantur ab sponsis: quod fieri potest, vel consentiendo de nouo, vel simul habirando, vel sibi oscula tanquam sponsis infigendo, vel mittendo munera, quae sponsis mitti solent, modo sponsi sciant, à se ipsis inita, illaque fuisse inualida: nam si ignorat fuisse inualida, non sunt valida per ratificationem, ut in simili dixi de voto in Decalog. lib. 2. cap. 2. dub. 1. num. 17. quia nihil magis est contrarium consensui, quam ignorantia, & error, si per errorem, ff. de iurisdict. omnium iud.

8 Tertio, difficultas est: an contrahentes ante septennium peccent mortaliter, affirmant Nauarr. cap. 22. num. 31. Henriquez cap. 13. num. 13. Bonac. sup. nu. 6. probabilis opinio: valde etiam probabile est, nec peccare venialiter, ut docent Sanch. lib. 1. disp. 17. n. 4. Filiuc. loco cit. num. 259. Coninch sup. num. 54. & cum his, & Basilio Hurtad. dict. diff. 14. num. 62. Ratio est, quia etsi à iure irritetur sponsalia ante septennium; non tamen prohibentur, nam cap. 2. de sponsalib. impuler. in quo fundatur prior sententia, tantum prohibetur contrahere matrimonium, & non sponsalia, ante aetatem iure Canonico praescriptam, nisi vigentissima necessitate interueniente, ut pro bono facis, vel alia simili necessitate: quod autem ibi tantum prohibetur matrimonium, & non sponsalia, confirmat illud verbum, *coniungatur*, quod tantum matrimonio de presenti conuenit: roboratur, quia nulla inferitur iniuria tertiae personae, nec Sacramento, ut patet; ergo nulla contrahitur culpa. De matrimonio autem, communis opinio censet, esse peccatum mortale, illud contrahere ante legitimam aetatem, nisi legitima causa, & Episcopi auctoritas intercedat: est enim quid graue, & in dicto cap. secundo prohibitum.

9 Quarto, difficultas est, utrum maior rationis usus requiratur ad sponsalia, quam ad peccatum mortale. Respondeo affirmatiue S. Thom. 3. part. q. 43. artic. 2. Henric. sup. n. 9. & cum alijs Bonac. sup. num. 4. contra Sanch. lib. 1. disp. 16. num. 15. & alios. Ratio est, quia ad peccatum mortale sufficit aduerrentia, & consensus mali praesentis, ad sponsalia verò requiritur cognitio futurorum; cum sine promissio futuri matrimonij; negari autem non potest, quin requiratur maior usus rationis ad prouidentiam futurorum, quam ad consensum alicuius actus praesentis.

10 Quinto, an parentes possint contrahere sponsalia pro filijs, qui nondum peruenerunt ad septennium. Respondeo, non solum parentes, sed etiam tutores, curatores, & consanguineos infantum curam gerentes posse ex graui necessitate pro filijs contrahere sponsalia, constat ex cap. *infantes de desponsatione impuberum* in 6. requiritur tamen, ut filij cum peruenerint ad usum rationis, expresse consentiant; praesumitur tamen consensus, si id filij postea scientes taceant, & non contradicant. Non autem tenentur, regulariter loquendo, filij consentire, & parentibus in hoc obedire, quia

ut dixi in Decalogo lib. 4. cap. 1. dub. 2. num. 13, filij in his, quae pertinent ad statum matrimonij, non tenentur parentibus obedire. Nec obstat capitulum primum de sponsalibus impuberum, ubi dicitur, filium debere adimplere matrimonium, quod pro se necdum adultum promissio pater: nam intelligendum est, de debito honestatis, non verò de necessitate, & debito praeccepti. Bonac. sup. num. 8. & 9. ubi addit, & bene, admonendos esse parentes, ne compellant suos filios ad consentiendum sponsalibus, alioquin facerent illis grauem injuriam, quia in materia matrimonij sunt sui iuris. Sanch. lib. 1. disp. 25. Henriquez lib. 1. cap. 13. num. 13. & alij. Quando verò sponsalia sunt contracta ab aliquo extraneo pro filijs ante septennium, tunc non sunt valida, quando filij postea audiunt, celebrata fuisse sponsalia suo nomine, & tacent, & non contradicunt, sed ulterius requiritur consensus aliquo signo expressus, vel saltem tacitus per acceptationem munerum, vel per mutuos amplexus, vel per missionem annuli in digitum, ut dictum est *duo. 7. n. 11.* & docent Sanch. lib. 1. disp. 27. num. 17. Coninch. disp. 2. dub. 3. Bonac. sup. num. 8. & alij, non enim in hoc casu sufficit taciturnitas, & non contradicatio, prout sufficit, quando contrahuntur sponsalia pro filijs à parentibus, vel tutoribus, aut cognatis, propter rationem dictam, *dict. dub. 7. num. 12.*

Dub. 10. Vtrum apponi possit poena iniuste resiliendi à contractu sponsalium.

1 Dico primò, non licet sponsis apponere poenam in sponsalibus, etiam iniuste resiliendi, aut recedenti ab sponsalibus, quae si apponatur, erit ipso facto nulla. Ita Bonac. *sum. 1. q. 1. de sponsal. puni. ult. n. 1.* Filiuc. *tom. 1. tract. 10. p. 1. c. 7. n. 264.* & communiter DD. apud Sanch. lib. 1. disp. 30. & Gutierrez. *de matrim. c. 17. n. 2.* quamuis Molin. *de iust. sp. iur. disp. 151. vers. Dubium.* & Coninch *disp. 22. dub. 5. n. 20.* sentiant oppositum. Probatur tamen nostra sententia, quia id ita dispositum non solum in iure ciuili, in l. *Titia 134. ff. de verb. oblig. & in l. mulier 5. C. de sponsalib. & in l. 39. Castella titul. 17. p. 5.* sed etiam in iure Canonico, in cap. *gemma 20. de sponsal.* quod ius non solum habet locum in sponsalibus inualidis (ut vult Basl. c. 19.) sed etiam in appositione poenae in sponsalibus validis, ut bene Hurtad. *de matrim. disp. 1. diff. 18. n. 73.* quia etiam in d. c. *gemma*, casus appositionis poenae fuerit in sponsalibus inualidis, ex defectu aetatis; decisio tamen, & ratio dicendi, absoluta est, & generalis. Ratio autem huiusmodi prohibitionis est, quia huiusmodi poenae appositio repugnat libertati matrimonij; posset enim quis timore poenae à se soluendae contrahere matrimonium, consequenter coactè, & non libere contrahere, ideoque iure optimo talis appositio poenae à iure prohibetur, & irritatur, ita ut nulla oriatur obligatio. Quae quidem dispositio iuris procedit, etiam si poena sit leuis. Bonac. *sup. Sanch. disp. 30.* & cum Coarr. 4. *Decretal. 2. p. c. 3. §. 7.* Hurtad. *sup. n. 76.* quia dictis iuribus poena absolute reprobat, nam poena, quamuis modica, est vera poena, & aequaliter impediens libertatem.

2 Dico secundo, non solum poena imposita in sponsalibus est illicita, sed etiam, quae apponitur a parentibus, consanguineis, vel amicis strictissimis sponsi, vel sponsae, vel ab eis, quibus spōsi si aliquo subditi sunt, vel ab eis a quibus spōsi possunt pati aliquod damnum graue. Sanchez *disp. 30.* & DD citati. Ratio est, quia in *d. cap. Gemma* generaliter reprobatur poena, qua contrahentium libertas potest impediri, at poena inter quoslibet ex his potest impedire libertatem contrahentium. Non tamen prohibentur conuentiones poenales inter extraneos, vel non propinquos, vel amicos, quia tunc non impeditur libertas contrahentium. Ita citati. Nec prohibetur quin amici sponforum, vel eorum parentes, aut propinqui possint poenam apponere, quae se obligent ad curandum, vt matrimonium celebretur, quia sic nulla imponitur sponsis necessitas, nec impeditur libertas contrahentium. Ita Bonacin. *supra versic. Dixi*, cum Gu-tierr. Sanch. & alijs.

3 Dico tertio, casu quo apponatur poena in casibus prohibitis, non est soluenda, etiam si firmiter iuramento. Ita Sanch. *disp. 32. num. 21.* Filiuc. *sup. n. 264.* & cum alijs Bonac. *sup. n. 2.* quamuis Lesius *lib. 2. c. 17. dub. 7. nu. 56.* & Coninch *disp. 22. n. 24.* sentiant oppositum, quos sequitur Hurtado *sup. num. 77.* quia etsi appositio poenae sit illicita, iuramentum tamen potest absque peccato impleri, sicuti quando fuit extortū a latrone: addit tamen contra Lesium, & Coninch, non posse alterum poenam solutam a nolēte implere, sponsalia retinere, sicut nec latro, nec vsurarius, qui accepit pecunias sibi extortē pmissas, quamuis cum iuramento: nihilominus tamen probabiliorem iudico nostram sententiam. Ratio fundamentalis est, quia vt dixi in *Decalog. lib. 2. c. 1. dub. 8. num. 12.* quando actus principaliter prohibetur in fauorem publicum, vel ob bonum commune, non firmatur iuramento, c. *si diligenti de foro compet. c. 2. de pact. in 6. Authent. Sacram. impuber. C. si aduers. vend.* & pluribus Sanch. *disp. 22. n. 8.* & 33. & 34. vbi agit de varijs oppositionibus poenae; sed poenae promissio interdicta est ob publicam vtilitatem, nempe ob libertatem matrimonij, vt *ex dict. cap. gemma;* constat ergo, cum iuramentum sequatur naturam primordialē actus, cui adijcitur, vt dixi *vbi sup. dub. 17. num. 1.* & talis actus, seu promissio in sponsalibus non sit valida, nec obligatoria, ideo fit, nec iuramentum ei additum esse validum, nec obligatorium. Nec valet simile de latrone, nam tunc iuramentum est validum, quia non est irritatum ab Ecclesia; at in hoc casu cum actus principalis sit irritus, & iuramentum sequatur eius naturam, erit etiam irritum, & nullum. Consequenter existimo dicendum cum Sanch. *disp. 31. num. 2.* Coninch. *num. 25.* Lesio loco citato, & Bonacin. *sup. num. 4.* recipientem solutionem poenae non teneri eam restituere ante iudicis sententiam, sed posse eam retinere; quia etsi dicta iura irritent tales contractus, & conuentiones, non tamen impediunt translationem dominij, aut retentionem.

4 Nota tamen primo, approbantes has illicitas poenas in sponsalibus peccare mortaliter, vt existimat Bonac. *sup. n. 3.* quia censetur res grauis, eo quod impediatur libertatē matrimonij; probabilius tamen censeo, solū esse peccatum veniale, vt docēt

Sanch. *disp. 30. n. 2.* Coninch *disp. 22. dub. 5. n. 23.* qui cum Lesio existimat, nullum esse peccatum soluere hanc poenam. Confirmari potest nostra sententia; quia appositio poenae non valet, consequenter non compellit ad matrimonium celebrandum.

5 Nota secundo cum Sanchez *disp. 30. Bonacin. num. 6.* Hurtado *num. 79.* & Filiuc. *nu. 263.* posse inter contrahentes conueniri, vt qui iniuste resilierit, soluat alteri damnum, quod ei emerferit, ex eo quod facta sint sponsalia, & ipse ab eis recedat: & etiam, vt soluat lucrum cessans, non quidem lucrum diuitiarum, quod ex matrimonio erat securū, sed quod alias illi praecise ex dissolutione sponsalium cessat, quia recipere illud damnum, vel hoc lucrum non fit ex appositione poenae, sed est recompensatio debita iure naturali ex iustitia: lucrum autem diuitiarum ex matrimonio sequendum, non potest accipere; quia ad illud non habet ius, nisi post factum matrimonium, ac proinde conuentionio compensandi esset appositio poenae.

6 Sed dices, eritne valida haec promissio: *Promitto sub tali poena, & promissione, me contracturum matrimonium cum Berta.* Respondeo negatiue, quia aufert libertatem matrimonij contrahendi, sicut etiam est inualida poena de matrimonio nō dissoluen-do, vt si quis dicat: *Promitto, me non dissoluerum matrimonium per ingressum Religionis, vel ob aliam causam.* Sanchez *disp. 30. n. 8.* & 9. Bonacin. *sup. n. 5.* & alij. Dices etiam, arrae licent in sponsalibus; ergo & poena: huic respondetur *dub. seq.*

Dub. II. Vtrum in sponsalibus possint tradi arrae amittendae ab iniuste resiliēte.

1 **N**omine arrarū, proprie loquendo, hinc intelligitur, pigius quod datur inter sponsos in signum implendi sponsalia, & complendi matrimonium, quod vulgō dicitur, *el señal*, vt fit aliquando in contractu emptionis, & venditionis: ad hoc autē vt id quod datur, dicatur in sponsalibus arrae, requiritur, quod expresse dicatur, quod traditur in signū matrimonij futuri, aliter enim non essent arrae, vt bene cum Gomez. Villalob. *1. p. tract. 12. diff. 10. n. 9.* sed aliud genus donationis, quod dicitur sponsalia largitas, Hispanē, *uistas, donec*, de qua sponsalia largitate latē Sanchez de matrim.

2 Dico primo, licitum est in contractu sponsalium apponere arras, ita vt eas amittat ille, qui fidem non seruauerit: habetur expresse in iure ciuili, *l. arras, & l. fin. C. de sponsalib. & l. 1. Castella, tit. 21. part. 4.* Ratio congruentiae, quare lex irritet poenam in sponsalibus, & non arras, est, quia traditio arrae ex se, & regulariter, multo minus impedit libertatem, quam appositio poenae, quia ceteris paribus, timor amittēdi arras minor est, quā soluendi poenam appositam, quia arrae iam sunt traditae, & non soluendae, at poena nondum est tradita, ideoque; arrae traditur maturiori consilio, quam exponitur poena soluenda; procliuor enim quis est ad verba de ore, quam ad pecuniā de crumena deponendam: ob idque communiter traditio arrae, vt poterei, quae de praesenti datur, est minor quam appositio poenae, vt pote rei, quae promittitur in futurum. Arra item traditur in securitatem matrimonij, poena, vt adstringat contrahentes: quare illa respicit actum fauorabilem,

hęc

hæc odiosum; ideo illa valet non autem poena. Gutierrez *de matrimon. cap. 18. num. 2.* Sanchez *lib. 1. disp. 35. Filiuc. tom. 1. tract. 20. part. 1. cap. 7. num. 265.* Hurtado *de matrimon. disp. 1. diff. 19. n. 80.* Bonacina *quest. 1. de sponsalib. parit. ultim. nu. 1. vers. Respondeo, & communiter DD.*

3 Dico secundo, arra apponi potest in quacunque quantitate, ita Couarr. *4. decretal. 2. p. cap. 3. num. 7.* Coninch *disp. 22. num. 15.* Sanchez *disp. 35. num. 9.* & Filiuc. *loco cit. num. 266.* Ratio est, quia leges approbantes arras nullo modo restringunt, nec limitant, ergo possunt tradi in quacunque quantitate; communiter tamen in modica traduntur qualitate, raro enim in magna quantitate dantur: iure tamen Castella arra non potest excedere quartam partem bonorum dantis illam, *ex l. 1. tituli. 2. lib. 2. fori. quæ approbatur l. 2. tituli. 2. lib. 5. nouæ Regopil. & habet vim in sponsalibus non baptizatorum; teste Hurta lo. supra num. 82.* Erit autem bona cautela, ait Filiuc. tradere magnas pro securitate. Item, possunt arræ constitui in rebus immobilibus; & ab utroque contrahente: ratio est, quia prædicta iura absolute loquuntur, & non limitant in hac, vel illa, vel ab vno, vel a duobus tantum tradi. Ita citati.

4 Sed quæres, ad quem pertineant arræ. Respondeo, si matrimonium promissum fiat, redire ad eum, qui eas tradidit; quia arræ sunt quasi pignus, quod non amittitur, quando contractus; in cuius signum sit, celebratur, vt contingit in omnibus contractibus: Si vero matrimonium non fiat ob culpam eius, qui eas tradidit, illas amittit, & perirent ad eum, cui fuerunt traditæ, hæc enim est natura arrarum, ob idque constituitur in sponsalibus, vt patet in l. *fin. C. de sponsalib.* Quod si quis absque culpa recedat, non amittit arras; quia vbi culpa non est, non debet esse poena, *ex l. arris, & l. fin. C. eodem*, sic ingrediens Religionem non amittit arras, *l. Deo nobis, C. de Episcop. & Cleric.* & habet communis apud Sanchez. *disp. 36. nec amittuntur, quando iudicis sententia disponuntur.* Bonacin. *sup. nu. 1. vers. Respondeo*, ij enim calus prudentis viri iudicio censeatur excepti in promissione arrarum, vt de Coninch *disp. 22. dub. 3. num. 14.* Quando vero is, cui traditæ sunt arræ, recedit absque causa à promissione, & culpa sua non fit matrimonium, teneatur non solum restituere arras, sed etiam reddere duplum, hoc est ipsas arras acceptas, & tantundem de suo patrimonio; æquum enim est, vt sicut tradens arras exponitur amissioni earum, si iniuste resiliat, ita etiam qui illas recipit, exponatur amissioni tantundem præter ipsas acceptas, & hæc videtur intentio contrahentium, saltem tacita, cum hoc fit in vsu, orto *ex litt. l. quamuis.* Quæ quidem lex non obligat vbique, sed interius imperio subditis, & in sponsalibus non baptizatorum, in qua etiam lege excipitur minor viginti quinque annorum, vt tantum teneatur restituere arras acceptas, & non reddere tantundem; talisque censeatur intentio tam minoris, quam contrahentiscum illo, & colligitur ex *dict. cap. gemma*, & habent Hurtado *sup. num. 85.* Filiuc. *num. 267.* & alij. Quod si uterque arras dedit, & recepit, iniuste recedens perdat suas arras, & restituet quas accepit: plura vide apud Sanchez *disp. 36. lib. 1.*

5 Quæres secundo, an iniuste resiliens ab spon-

salibus teneatur in conscientia soluere, ante iudicis sententiam, poenam legalem reddendi in duplum aut triplum. Afirmatiue respondent Couarr. *4. decretal. cap. 6. s. 8.* Coninch *disp. 22. dub. 4.* Basili. *cap. 19.* & cum his Hurtado. *disp. 20. num. 87.* quia existimant, dictam legalem poenam esse conuentionalem. Limitant tamen Couarr. *supra.* & Coninch, vt non teneatur ille soluere hæc poenam, antequam pars eam petat, quod non admittit Hurtado. *sup. nu. 88.* Cui P. Nauarr. *lib. 3. de restit. c. 2. dub. 10.* Ego autem existimo certum, poenam legalem dupli non obligare ante iudicis sententiam, vt docent Sylu. *arra, quest. 4.* Lopez *part. 2. instrum. cap. 56.* & cum Filiuc. *sup. nu. 268.* & Villalob. *in pract. 12. diff. 10. num. 10.* quia est poena a lege imposita; quæ secundum omnes postulat sententiam iudicis, teneatur ergo solum in conscientia ante iudicis sententiam soluere arras. Quantum vero ad poenam conuentionalem, in duplum, triplum, aut quadruplum, in quam partes aliquando conueniunt, probabitur tamen esse eam non deberi ante iudicis sententiam, docent Lopez *lib. 1. de contractib. cap. 31.* Nauarr. *cap. 23. num. 67.* Filiuc. *sup.* & alij cum Sanchez. *disp. 37. num. 1.* quia talis censeatur intentio contrahentium (nisi aliud expriment) censeatur enim poenam imponere iuxta ius commune; hoc autem non imponit nisi per sententiam, ideoque antequam pars prædictam poenam petat, non teneatur alter illam soluere. Ego autem censeo, poenam conuentionalem deberi quidem ante iudicis sententiam, cum quo cõsecutio cum Hurtado; non tamen ante partis petitionem, in quo ab illo dissentio; nam non eam petens censeatur illam condonare, vt dixi in Decalog. *lib. 7. c. 19. dub. 3. n. 3.*

6 Aduerte, posse contrahentes sponsalia, excepta appositione poenæ, quæ irritat *in cap. gemma de sponsalib.* adijcere alios contractus, qui nullibi reprobantur, vt contractum fideiussois, pro maiori securitate matrimonij, vel pignoris, pro securitate arrarum nondum traditarum, quia nullo iure id prohibetur. Filiuc. *sup. num. 269.* Hurt. *loco citat. num. 80.* de quo plura Sanchez. *disp. 38.* Item, potest apponi pactum habitandi in certo loco, & quod vir non mutabit domicilium sub tali poena, ita quod si violauerit pactum teneatur soluere poenam; excusabitur tamen, si iusta causa mutandi locum superueniat, vt quia calum est minus salubre, quia cõtraxit capitales inimicitias. Quod si vir absque iusta causa mutet locum, vxor non teneatur eum comitari, quia in tali casu nec obligat lex diuina. Filiuc. *sup. n. 270.* cum Sanchez. *disp. 40.* & alij.

7 An autem vxor teneatur cum viro cohabitare, & eum aliò migrantem sequi, dixi in Decalog. *lib. 4. cap. 4. dub. 4. num. 16.* & dicam latius *infra cap. 10. dub. 1. num. 2.* Vide Filiuc. *sup. num. 270.* Sanchez *lib. 9. disp. 24.* & Bonacin. *q. 4. matrim. parit. 6. à num. 20.*

Dub. 12. Quæ impediunt, ne sponsalia valide contrahantur.

1 Dico primò, omnia impedimenta dirimentia matrimonium dirimunt à fortiori sponsalia, & faciunt quod sine inualida: hoc est commune, & certissimum, quia sponsalia sunt vja ad matri-

matrimonium; at matrimonium contractum cum illis impedimentis non est validum; ergo neque sponsalia.

2 Dico secundum, nec sunt valida sponsalia, si præcedat impedimentum impediens tantum matrimonium, si sit perpetuum: est etiam commune apud DD. nam qui non potest valide, & licite contrahere, nec potest promittere, nam promissio de re illicita non obligat. Dixi, modo sit perpetuum, nisi tantum impediatur ad tempus, non irritat sponsalia, sed valent, non eo tempore, quo adhuc durat hoc impedimentum, sed eo transacto, ut si quis durante voto castitatis ad annum factum, contrahat sponsalia, valent, non pro eo anno, sed post illum: sic similiter si quis, septennio completo, promittit, se contracturum post pubertatem, tenetur, pubertate completa, promissum adimplere. Ita communiter DD. apud Sanch. *lib. 1. disp. 13.*

3 Solent hic DD. exagitare, an vir, qui habes votum castitatis, aut Religionis, promittit matrimonium alicui puellæ, sub qua promissione eam violavit, teneatur eam ducere, aut potius votum adimplere: huic quæstioni sufficienter satisfactum est in Decalog. *lib. 7. cap. 9. dub. 4.* vide ibi & Sanchez *disp. 45.* ac Hurtado *disputat. 1. de matrimonio. diff. 21.*

4 Difficultant etiam DD. an valeant sponsalia inter impeditos impedimento dirimenti, cum conditione, si Papa dispensaverit. Sylvest. *matrim. 3. quæst. 9.* & alij absolute negant, quia absolutus contractus inter huiusmodi impeditos, est irritus, ergo, & conditionalis: & quia si hæc impedimenta superveniant sponsalibus, ea dissolunt, ergo, &c. Affirmant autem Ledesm. *in sum. cap. 3. de matrim. concl. 4. dub. 7.* Filiuc. *tom. 1. tract. 10. part. 1. c. 4. num. 142.* & cum alijs Sanchez *lib. 5. disp. 5. n. 5.* cum his tamen conditionibus. Prima est, ut tale sit impedimentum, ut in eo soleat dispensare, quare non valent huiusmodi sponsalia inter fratres. Secunda, ut etiam adsit iusta causa dispensandi; aliter enim quamvis soleat Papa dispensare, non valent dicta sponsalia, & peccant sic ea contrahentes. Hæc opinio sic explicata videtur probabilior: consequenter dicendum, talem promissionem obligare, & neutri licere resiliere, sed expectandam esse dispensationem, quia conditio pendens à voluntate Principis reputatur possibilis, quando eam solet concedere. *l. apud Iulianum.* & cum alijs Sanchez *ubi supra.*

5 Non enim prohibetur in iure talis contractus: imò aliquando sic expedit fieri pro bono communi: sic etiam licet promittere aliquam pensionem super aliquo Beneficio, si Papa dispensaverit: à fortiori dicendum est talia sponsalia esse valida, si impedimentum sit tantum impediens. Nec est eadem ratio in ijs sponsalibus, quando consensus est absolutus, ac quando est conditionatus; nam quando est absolutus, semper durat impedimentum: secus quando est conditionatus, nam hic quando purificatur conditio, iam cadit super personas habiles, censeturque manere usque ad conditionis eventum.

6 Aduerte cum Ledesma *ubi sup. post dub. 7. eum,* qui cum prædicta conditione sponsalia contrahit, teneri quærere dispensationem, ut illa impleantur; excipit tamen votum castitatis propter eius perfe-

ctionem, quamvis adsit iusta dispensandi causa; addit tamen, si Papa in eo voto dispense, teneri contrahere: existimo tamen, modo adsit iusta, idem esse dicendum in hoc impedimento, ac in alijs; eadem enim militat ratio: hinc fit, & à fortiori, si vir foeminae coniuncta in traquarterum gradum promittit, matrimonium, ratione cuius promissionis ipsa fecit sui copiam, teneri illum quærere dispensationem.

7 Nota etiam, inter sponsosum dicta conditione, non licere oscula, & tactus honestos, ac amplexus; quia etsi vera sint sponsalia, non tamen sunt absoluta, & omnino perfecta, donec dispenseur. At si sponsalia sint vera, & absoluta licent oscula, amplexus, & tactus honesti, absque periculo tamen pollutionis, & scandali, modo ut dixi in Decalogo *lib. 6. capit. unic.* nam per sponsalia, quæ sunt initium matrimonij, aliquod ius inter eos acquiritur, non tamen licet copula, nec tactus impudici; quia ius non est perfectus. Caietan. *2. 2. q. 154.* Nauarr. *cap. 16. num. 1. q. 2.* Ledesma *in sum. cap. 3. de matrim. dub. 7. in fin.* & dixi in locis supra citatis.

C A P. II.

DE MODIS QUIBVS dissoluntur sponsalia.

Dub. 1. An sponsalia dissoluantur per ingressum Religionis.

1 SUppono tanquam certissimum, dissolui sponsalia per professionem solemnem sponsi, vel sponsæ: tum etiã per vota simplicia post biennium emissa in Societate Iesu, quia per hæc redditur quis religiosus, & inhabilis ad matrimonium. Hurtado *de matrimonio. disput. 2. diff. 6.* & communiter Doctores.

2 Difficultas ergo est, an dissoluantur per solum ingressum Religionis, ita ut in seculo manens sit liber eo momento, quo alter est ingressus Religionem. Ricard. Palud. Durand. & alij antiquiores Theologi, absolute negant, sed requiri etiam professionem, è contra verò Sylvest. *verb. sponsalia, quæst. 10.* Nauarr. *cap. 22. num. 26.* & alij apud Sanchez, quos ipse sequitur *disp. 42. num. 4.* & Bonacin. *tom. 1. quæst. 1. de sponsalibus. punct. 5. num. 2.* absolute affirmant, per solum ingressum in Religionem, bona fide; & absque fraude, cum vero animo ibi permanendi factum, dissolui sponsalia ex parte utriusque, id est, non solum ex parte manentis in seculo, sed etiam ex parte ingredientis Religionem, ita quòd si postea exiret, non teneatur implere sponsalia. Alij verò ut Henrtq. *lib. 11. de matrim. c. 140. num. 6.* Coninch *disp. 23. dub. 3.* Villalob. *part. 1. tract. 12. diff. 12. num. 5.* Hurtado *supra num. 21.* & alij apud Sanchez *sup. num. 4.* existimant solum dissolui ex parte manentis in seculo. Hæ tres opinioniones omnes sunt probabiles, sed duæ posteriores magis probabiles, & usu receptæ, probabiliorè reputo tertiam, seu ultimam. Vnde.

Dico

3. Dico primò, per solum ingressum Religionis dissoluuntur sponsalia ex parte manentis in seculo, non verò ex parte ingredientis. Ita citati pro tertia sententiã, quam etiam probabiliorem reputat. Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 8. n. 280. Prior pars probatur, quia ingrediens, eo ipso per ingressum declarat se renuntiare sponsalibus, ideo alter manet liber ab obligatione; deinde quia per ingressum fit notabilis mutatio status; & esset grãve onus manenti in seculo, expectare professionem; unde in seculo manens, liber manet, & potest aliud matrimonium, vel sponsalia contrahere: potest etiam, si velit, expectare alterius professionem, & contrahere cum illo, si ante eam egrediatur. Posterior pars, videlicet quòd sponsalia non sint dissoluta ante professionem ingressi ex parte ipsius, probatur; quia non fit liber ab sponsalibus antea contractis aliquo iure positivo, nulli enim extat: neque ingressu ipso; quia hic non est incompossibilis cum matrimonio; cum possit ante professionem egredi, ergo si egrediatur, tenetur stare promissis, si alter velit, nisi sponsa alteri nupserit, aut causam dederit soluendi sponsalia.

4. Nihilominus tamen valde probabile, & tutum in conscientia est, dissolui etiam ex parte ingredientis, si verò animo, & absque fraude est ingressus; vt docent authores secundæ sententiæ, etiam si ingrediens protestetur, se nolle sponsalibus renuntiare, vsque ad professionem; nam sicut se habent sponsalia, & matrimonium; ita ingressus Religionis, seu nouitiatus; sed professio dissoluit matrimonium ratum ex parte vtriusque; ergo etiam ingressus Religionis dirimit sponsalia ex parte vtriusque; rationabiliter enim præsumi potest, dari in hoc privilegium Christi saltem implicite, propter status perfectionem. Dixi, nisi in fraudem, nam si fraude, & dolo ingressus est; eo solo sine, vt ab sponsalibus liberaretur, & non animo permanendi, tunc dissoluuntur sponsalia ex parte innocentis tantum, ita vt sit in eius libertate contrahere, at decipiens tenetur ad sponsalia, si egrediatur, si innocens voluerit, quia fraus, & dolus nemini patrocinatur. Bonacina, Henriquez, & Nauarro locis supra cit.

3. Dico secundò, quando dissoluuntur sponsalia per ingressum Religionis, modo vt in prima conclusione dissoluuntur, etiam si sint iurata, hoc est, non obstante iuramento, quo confirmauit sponsalia, potest ingredi Religionem, & per verum ingressum dissoluuntur talia sponsalia. Ita Henriq. lib. 11. c. 13. num. 3. & cap. 14. num. 3. Sanchez lib. 1. disp. 41. Coninch disp. 23. Felin. sup. num. 281. Hurtado loco citato, num. 22. & diff. 5. nu. 17. & cum Rodrig. Gutierrez. Reginald. & alijs Bonac. quest. 1. de sponsalibus, punct. 5. num. 4. contra Molin. & Rebelum. Ratio est, quia iuramentum sequitur naturam actus, cui adheret, & est interpretandum secundum eas conditiones, quas imbibit actus, quem confirmat, vt dixi late in Decal. lib. 2. c. 1. dub. 17. nu. 1. Sed principale, quod est promissio, includit saltim tacite, hanc conditionem, nisi meliorem statum elegero; ergo eadem conditio imbitur in iuramento confirmatorio, & secundum eam est interpretandum; consequenter sicut promittens sine iuramento potest ingredi Religionem; ita etiam qui promissit cum iuramento; & hoc pacto liber erit ab

sponsalibus celebratis, sicut liber remanet sponsus manens in seculo.

6. Ex hac conclusione sequitur eum, qui post sponsalia, siue iurata, siue non, vult ingredi Religionem, posse ingredi (nisi aliud obster) & non teneri prius contrahere, vt iuramentum seruet, & postea ingredi Religionem, imò communiter peccabit mortaliter, si contrahat, vt Religionem intret, Nauarro. cap. 16. num. 30. Henriq. lib. 12. cap. 2. num. 8. & cum alijs Bonac. quest. 1. de sponsalibus, punct. 5. num. 11. videtur enim irritum Sacramenti & fieret tunc maxima iniuria sponsæ, nam cogitur manere absque nuptijs, donec alter profiteatur, in ijs tamen casibus licebit. Primus, si adfit notabilis metus vitæ, famæ, vel bonorum, nisi contrahat. Secundus, si alio modo, voto Religionis adstrictus non potest intrare Religionem, puta, quia inclusus detinetur. Tertius, si vrgeret necessitas vitæ, di scandalum, aut vt consulatur dedecori fœmine vt proles ex ea nata legitima efficiatur; in ijs enim casibus liceret prius contrahere matrimonium, & postea ante illius consummationem ingredi Religionem. Vide Henriq. lib. 11. cap. 14. & Hurtado diff. 5. lib. 11. cap. 14. Quòd si dicas in cap. commissum de sponsalibus, dici; tutius esse, prius contrahere. Respondeo cum Filiuc. sup. num. 282. ex eo ibi dici, quia iuuenis ille, de quo textus loquitur, nondum deliberauerat de ingressu, vt patet ex his verbis, & postea si elegerit, & ex alia parte instabat tempus, in quo iuramentum adstringebat, ideo dixit Pontifex, tutius esse statim contrahere, ne tempore tractato incidat in periurium, & contracto matrimonio, superest bimestre ad deliberandum de ingressu.

7. Dixi, nisi aliud obster, quia si vir promissit sponsalia; etiam non iurata, & sub spe matrimonij dehorauit virginem, aut cognouit viduam honestam, & damnum illatum non potest reparari, nisi ducendo illam, non potest tunc ingredi Religionem; sed tenetur eam ducere: idem dic quando sponsus tantum habuit cum sponsa familiaritatem, vt inde oriatur sponse infamia; si sponsus egrediatur Religionem, & nolit sponsam in matrimonium ducere, Sanchez lib. 1. disp. 44. num. 3. Henriq. loco citat. cap. 14. num. 3. & cum alijs Couarr. ubi sup. num. 4. versic. Dixi, quia ex iustitia tenetur ad hæc damna rescindienda, quæ obligatio præferenda est consilio, quale est; ingredi Religionem. Ita etiam Filiuc. sup. num. 283. Similiter nec potest ingredi Religionem ille, qui factis sponsalibus copulam virtute sponsalium extorsit, & postea voluit Religionem. Sanchez. supra num. 7. & 8. Lestus lib. 2. cap. 10. dub. 4. Bonac. sup. num. 5. & dixi in Decalog. lib. 7. cap. 0. dub. 4. Est enim tunc ingressus illicitus propter iniuriam illatam sponsæ, ad quam ducendam ex iustitia tenetur: soluto autem matrimonio teneretur votum suspensum adimplere. Filiuc. sup. 284. cum Sanchez disp. 41. n. 8. idem Bonac. sup. num. 6. nam solum fuit suspensum & prorogatum, & habet tractum successiuum: ite, qui post votum castitatis, vel Religionis iam factum, virginem violauit cum promissione matrimonij, tenetur illam ducere; si ipsa ignara erat voti, & tunc impletio voti suspenditur, & prorogatur propter damnum illatum fœminæ; vt dixi in Decalog. loco citat. dub. 4. Filiuc. loco cit. Sanchez lib. 1. disp. 45. num. 5. & cum alijs Bonac. supra num. 7.

Dub. 2. An sponsalia dissoluantur per votum castitatis, aut Religionis, aut suscipiendi ordines sacros.

1. **¶** Suppono primò, sponsalia facta (etiam si fiat iurata) post aliquod ex tribus supradictis votis, esse irrita, & nulla, quia est promissio rei, quam licite adimplere non potest; ideo talis promissio, etiam iurata, non obligat, quia iuramentum non est vinculum iniquitatis, nec obligat, quando sine peccato adimpleri non potest, vt dixi in Decalogo lib. 2. cap. 1. dub. 7. & 8. Quare taliter promittens, ac iurans non tenebitur ratione promissionis adimplere sponsalia, nisi fortè ratione dampni illati, vt dixi dubio antecedenti, vide Bonacin. *disp. 1. de sponsal. punct. 5. num. 15.*

2. **¶** Suppono secundò, etiam tanquam certum, votum suscipiendi ordines minores, siue antecedit, siue subsequatur; non irritare, aut dissoluere sponsalia; nam realis horum ordinum susceptio non dirimit sponsalia, vt cum alijs Bonacina *quæst. 1. de sponsal. punct. 5. num. 10.* ergo & à fortiori, nec votum illos suscipiendi. His positis,

3. **¶** Quantum ad primum conueniunt Doctores, quando post sponsalia vnum ex sponsis vouit castitatem, dissolui sponsalia ex parte alterius, consequenter esse liberum ab sponsalibus, quia vouens suo voto censetur renuntiare obligationi alterius; nam intendit se obligare ad id, quod est impossibile cum matrimonio sibi promisso: & ex alio capite imponitur sponsæ graue onus, quia cogitur non vacare actibus coniugalibus, nisi ipsa petat, ideoque mutatur status rei, consequenter ipsa deobligatur.

4. **¶** Difficultas ergo est, an hoc votum subsequens sponsalia, ea dissoluat, etiam ex parte ipsius vouentis, ita vt sit liber a matrimonio promisso. Affirmant Sotus *in 4. dist. 16. quæst. 2. art. 9.* Henriquez *lib. 11. de matrimon. cap. 14.* Basilii *cap. 11.* & cum alijs Bonacina *sup. num. 13.* & Ledesma *in sum. cap. 2. de matrim. concl. 7. dub. 3.* quia (aiunt) in sponsalibus semper inest tacita, seu implicita conditio: *Nisi uoluerò ad meliorem statum transire.* Et confirmatur *ex cap. Petrus 3. de iure iurando*, vbi dicitur: *Promissum non infringit, qui illud in melius commutat;* sed status castitatis est melior statu matrimonij; ergo, &c. Attamen et si hæc sententia valde probabilis sit; videtur tamen probabilius esse, votum castitatis subsequens non dissoluere sponsalia ex parte vouentis. Ita tenent Sanchez *disp. 46. num. 0.* Nauarr. *cap. 22. num. 27.* Syl. *matrim. 7. quæst. 5. ad 5.* Filiuc. *tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 8. n. 286.* Villal. *1. part. tract. 12. diff. 12. num. 9.* Et probatur, quia Deus non acceptat promissionem rei promissæ, & in eius præiudicium: nec vllò iure positio probatur, in sponsalibus inesse illam tacitam conditionem, vt patet: neque iure naturali, seu ex natura sponsalium; quanuis cælibatus sit perfectior statu matrimonij; aliàs qui promissit Petro diuiti rem aliquam, posset illum pauperibus erogare, quia hoc etiam est melius, quod esset absurdum facere. Colligi potest hæc nostra sententia, *ex cap. veniens, qui Clerici, vel vouenses, vbi*

foemina, quæ promiserat matrimonium, imponitur poenitentia de fide mentita; & tamen postea emittitur votum castitatis. Nec obstat dict. cap. *Petrus*, nam ibi loquitur de voto, in quo cum sit Deus creditor, acceptat quod melius est: secus autem, quando promissio fit homini, qui aliquando non acceptat id, quod melius est, præsertim quando illud melius, est melius ipsi promittenti, aut Deo, & non homini promissario, vt contingit sponso vouenti castitatem respectu alterius. Adde, in foro exteriori obligabitur hic, vt ducat, aut vt ingrediatur Religionem; ad quod tenetur etiam in foro conscientie, cum in hoc forum externum innitatur veritati, & non præscriptioni.

5. **¶** Nota hunc, qui post sponsalia vouit castitatem, posse, si velit, ingredi Religionem, vt dictum est dubio proximo; non tamen tenetur ad eam ingrediendam, aut ad sumendum ordinem sacrum, vt votum seruet; non enim tenetur cum notabili mutatione implere votum, & medio tam duro, & difficili, quam sit impletio voti. Limita cum Hurtado *in 1. a.* nisi vouens castitatem tunc aduertat, non esse aliud medium licitum ad implendum tale votum, nisi ingressum Religionis, quia tunc censetur implicite vouisse Religionem. At si non ingrediatur Religionem, tenetur implere sponsalia, & matrimonium contrahere, quia non sunt dissoluta, & votum solum obligat in præiudicium vouentis, non verò in præiudicium sponsæ, quia non potuit se obligare ad ducendam illam, cui fidem dedit, matrimonio autem inuito, non poterit petere, tenetur tamen reddere: quòd si illud dissoluatur, tenebitur seruare integrè votum castitatis. Sanchez *disp. 46. num. 13.* Filiucius *sup. num. 286.* & Hurtado *de matrim. disp. 2. diff. 3. num. 13.*

6. **¶** Quantum ad secundum dico, sponsalia, etiam iurata, dissolui per votum simplex Religionis factum post illa. Ita Henriquez *lib. 11. cap. 14. n. 4.* Nauar. *cap. 22. num. 27.* Filiucius *sup. num. 285.* & communis apud Sanchez *disp. 46. num. 2.* quia votum Religionis simplex habet se sicut votum solenne respectu matrimonij; at matrimonium soluitur per votum solenne; ergo sponsalia dissoluentur per votum simplex Religionis. Et confirmatur, quia sponsalia dissoluantur per ingressum Religionis, modo dicto dubio proximo; ergo magis per votum ingrediendi, quod est magis vinculum; tenetur ergo hic ingredi Religionem, vt votum adimpleat. A fortiori dissoluantur sponsalia per professionem in Religione approbata; nam professio dirimit matrimonium ratum, vt intra dicitur; ergo multò magis sponsalia.

7. **¶** Quoad tertium dico, certum esse, susceptionem ordinis sacri dissoluere sponsalia præcedentia; quia ordo sacer reddit illum suscipientem incapacem matrimonij, ob votum solenne castitatis adnexum. Certum etiam est, ordines minores susceptos post sponsalia non dissoluere illa, quia is status non repugnat matrimonio. Conueniunt etiam Doctores, votum suscipiendi ordines sacros dissoluere sponsalia ex parte sponsæ, consequenter ipsam manere liberam ad contrahendum cum alio; quia sponsus eo voto censetur renuntiare suo iuri, & obligationi sponsæ. Difficultas ergo est, an etiam dissoluatur ex parte ipsius sponsi: affirmant Sotus *7. de iur. quæst. 2. art. 3.* Henriquez *vbi sup.* Basilii

lius cap. 12. & cum alijs Bonacina loco cit. num. 20. quia in sponsalibus tacitè inest illa conditio: *Nisi voluero ascendere ad statum perfectiorem*: at status ordinis sacri est perfectior matrimoniali. Probabilior tamen videtur pars negans, quam tuetur Sanchez disp. 47. Coninch disp. 23. dub. 3. Filiucius sup. num. 287. & Hurtado loco cit. diff. 4. num. 14. quia nullo iure probatur inesse talem conditionem, ut dictum est hic *quæst. 1.* Et probatur iisdem rationibus, quibus confirmatum est, sponsalia non dissolui per votum castitatis ex parte non vouentis. Nihilominus tamen is sponsus, qui vouit, non tenetur ex voto seruare castitatem, antequam ordinem sacrum, cui est annexum votum castitatis, suscipiat, quia tunc eam non vouit. Bonacin. cum alijs sup. num. 21. Nec tenetur ingredi Religionem, ut votum adimpleat, quanuis sponsa non remittat, nisi aduertens ingressum Religionis esse vnicū medium ad impletionem voti, id vouerit: tenebitur tamen mortua vxore, ordinem sacrum suscipere. Hurtado sup.

Dub. 3. An sponsalia puberum dissoluantur mutuo consensu, seu de communi consensu.

1 **N**Ota, virum, qui decimum quartum annum attingit, dici puberem, ante illum vocari impuberem: & foeminam, quæ duodecimum annum attingit, dici puberem; ante illū vocari impuberem. Nunc de dissolutione sponsalium puberum.

2 Dico primò, sponsalia puberum non tantum valide, sed etiam licitè, posse solo mutuo sponsorum consensu dissolui, quanuis contracta sint in facie Ecclesiæ. Ita Doctores citandi, & communiter omnes. Prior pars patet ex cap. 2. de sponsalibus, & ex natura ipsius contractus, qui est ex se dissolubilis, quo in casu habet locum illa regula iuris cap. 1. de regulis iuris in 6. *Res omnis per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur*; ergo poterunt dissolui mutuo consensu. Secunda pars probatur, quia nullo iure naturali, vel positio prohibetur talis dissolutio; ergo non erit illicita. Verum quia aliquando, quando dissoluantur absque rationabili causa, talis dissolutio non fit absque aliqua nota inconstantiæ, & absque occasione aliqua murmurationis, quod quanuis non sit peccatum, expedit tamen euitari, ob id dicitur in dict. cap. 2. sponsos monendos esse, ut sibi fidem seruent; quòd si nolint, dicitur esse tolerandum, seu permittendum, ne deterius aliquid contingat, quia minus inconueniens est, quando sic resistunt, non coniungi, ne contingat malus exitus.

3 Difficultas tamen, an sponsalia iurata possint dissolui mutuo consensu. Ad cuius solutionem nota, iuramentū duobus modi posse interuenire in sponsalibus. Primò, in meram alterius utilitatē, ad corroborandā scilicet promissionem, v. g. si Petrus promittit Ioanni, se illam ducturum, & confirmat hanc promissionem iuramento; similiter & foemina. Sedò, quando quis principaliter contrahit sponsalia intuitu pietatis, & in honorem Dei, & per modum voti, ut quando intuitu pietatis promisit foeminæ pauperi, se contracturum cum ea matrimonium. Conueniunt igitur Doctores, posse etiam dissolui sponsalia mutuo consensu, etiamsi iurata sint pri-

modo, quando iuramentum principaliter est factum in fauorem tertij; quia tunc tantum fit in gratiam eius, cui iuratur, consequenter potest cedere iuri suo, & remittere obligationem: censetur enim iuramentum factum sub conditione, si ille, in cuius fauorem est factum, velit acceptare, & nolit cedere iuri suo, ut dixi in Decalogo lib. 2. cap. 1. dub. 21. Quando verò iuramentum adhibitum est, secundo modo, intuitu pietatis, & per modum voti. Sotus lib. 8. de iust. quæst. 1. art. 9. Syl. Rosella, & Angelus, asserunt, tunc non posse mutuo consensu dissolui. Verius tamen videtur, tunc etiam dissolui per mutuum consensum, ut tenent Lesius lib. 2. cap. 41. dub. 12. num. 57. Henriquez lib. 11. cap. 14. Coninch disp. 21. dub. 1. n. 2. Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 8. num. 275. Bonacina tom. 1. quæst. 1. de sponsal. punct. 10. num. 1. Villal. 1. part. tract. 12. diff. 12. num. 1. Hurtado de matrim. disp. 2. diff. 1. num. 5. & cum alijs Sanchez lib. 1. disp. 52. num. 8. & in Decalogo lib. 3. cap. 20. num. 7. & dixi in Decalogo loco cit. Ratio est, quia etiam hoc iuramentum cedit in commodum partis, & censetur factum sub conditione, si ille, in cuius fauorem factum est, velit acceptare, & nolit illud respuere, aut renūciare iuri suo, aut remittere obligationem. Remissio autem hæc, ut valida sit, debet esse libera, ut de alijs remissionibus dixi in Decalogo lib. 7. cap. 15. dub. 4. Vnde inualida est remissio ab altero facta ex metu sibi incusso ad extorquendam remissionem: secus si remissio fit facta ob timorem parentum, vel ob viri asperitatem; nam hic metus cum non sit incussus ad extorquendam remissionem, non tollit libertatem sufficientem ad validitatem remissionis. Bonacina sup. num. 2. c. 3.

Dub. 4. An sponsalia impuberum solo eorum mutuo consensu dissolui possint.

1 **D**ICO primò, sponsalia impuberum, id est, in viro ante decimum quartum, & in foemina ante duodecimum annum, non possunt, antequam perueniant ad pubertatem, dissolui: est commune, & habetur expresse in cap. de illis 7. de sponsal.; quod ideo dispositū est, ne impuberes ob debile iudicium sæpè, & passim contraherent sponsalia, & per inconstantiam ab illis resilirent. Seclusa autem hac iuris prohibitione, spectato solum iure naturæ, possent ante pubertatem resilire, nam ad id à iure naturali non sunt impediti. Hurtado disp. 2. de matrim. diff. 2. num. 7. & Doctores infra citadi. Quod non solum procedit in sponsalibus veris, sed etiam præsumptis, quando scilicet impuberes contrahunt per verba de præsentibus.

2 Dico secundo, sponsalia impuberum, adepta ab utroque pubertate, possunt mutuo consensu dissolui; sicut possunt dissolui sponsalia puberum, & habetur expresse in dict. cap. de illis, de desponsat. impuber. & facit cap. cum nobis, & cap. atestationes, eod. tit. Et hoc est certum, quia ut supponimus, iam sunt puberes facti; atqui sponsalia puberum possunt mutuo consensu dissolui; ergo. Ita Doctores communiter.

3 Dico tertio, quando duo impuberes contraxerunt sponsalia, potest quilibet eorum, quando perueniunt ad pubertatem, sponsalibus renuntiare,

re, & ab eis recedere, patet ex dict. cap. de illis. Quod est eis concessum, quia ea, quæ sunt ab impuberibus, non videntur fieri cum perfecta discretionè, & in maturo iudicio. Quo in casu ille, qui prius ad pubertatem peruenit, altero impubere adhuc permanente, potest ab sponsalibus resilire, modo statim resiliat. Covar. de sponsal. cap. 5. §. 1. Sotus dist. 27. quæst. 2. art. 5. casu 3. Sanchez disp. 51. Filiuc. tom. 1. tract. 10. cap. 8. num. 277. Bonacina tom. 1. quæst. 1. de sponsal. punct. 6. num. 1. Hurtad. sup. num. 8. & alij communiter, & deducitur aperte ex dict. cap. de illis, de sponsal. impuber. Et probatur, quia ex vna parte, nullo iure requiritur, quod expectet pubertatem alterius; & ex altera parte puberi conceditur licentia, vel potius auferitur impedimentum resiliendi; ergo statim ac fit pubes, potest ante pubertatem alterius resilire. Dixi, modo statim resiliat, aut reclamet; nam si post adeptam pubertatem statim non reclamet, censetur contractum approbare, vt insinuat in dict. cap. de illis, ubi: Si cum ad annos pubertatis peruenierint, reclamauerint: illud autem dicitur statim fieri, iuxta modum loquendi iuris, quod fit intra triduum, l. fin. C. de errore. Aduocat. p. l. fin. C. de iudicij, Bonac. Hurtado, loco cit. vide Sanchez dist. disp. 51. 4.

Dico quartò, quando pubes contraxit sponsalia cum impubere, pubis nunquam potest resilire, bene vero impubes, quando pubes factus fuerit. Nauar. cap. 22. num. 25. casu 6. Henriquez lib. 12. cap. 14. num. 7. Reginald. lib. 3. num. 161. Filiuc. Bonacina, & alij communiter, quia puberi in hoc casu, nullo iure conceditur resilire, quanuis impubis consentiat, impuberi autem id à iure est concessum, vt dictum est ex dict. cap. de illis; quo in casu claudicat hic contractus in fauorem minoris.

5 Dico quintò, sponsalia impuberum manent dissoluta, quando impubes ante pubertatè reclamauit, & dissensit, & postea pubes factus, non mutauit voluntatem, nec amplius recordatus est post pubertatem. Sanchez lib. 1. disp. 51. num. 17. Coninch disp. 21. dub. 2. num. 7. Bonac. sup. num. 5. & alij. Ratio est, quia illa reclamatio non reuocata censetur permanere post pubertatem, ideo etsi non sufficiat ad dissoluenda sponsalia ante pubertatem, erit tamen satis post pubertatem ad illa dissoluenda.

6 Est tamen difficultas, an in casibus, in quibus licet impuberi post pubertatem dissoluere sponsalia, liceat etiam illi ea dissoluere, seu resilire, & reclamare, si horum impuberum sponsalia sint iurata, seu iuramento confirmata Respondeo ex se, & ex natura sponsalium id licere, quia iuramentum additum contractui sortitur eandem conditionem contractus, cum in eius confirmationem fiat; sed sponsalia impuberum iure positio includunt tacite eam conditionem, Nisi facti puberes resiliant; ergo etiam iuramentum illi adnexum. Dixi, ex se, nam si spectemus ius positium, cui standum est, dico non licere, nec posse, adepta pubertate, ab his sponsalibus recedere, vt docent Sanchez lib. 1. disp. 51. num. 22. Coninch loco cit. num. 9. Filiuc. ubi sup. num. 270. Villalobos 1. part. tract. 12. diff. 12. num. 27. Hurtado dist. diff. 2. num. 0. & cum Covarr. Gutierrez, Reginaldo, & alijs Bonacina dist. punct. 6. num. 4. Ratio, quia ita expresse cautum est in cap. ex lit. 10. de sponsal. ubi habetur, eos impuberes, qui sponsalia contraxerunt, & iuramento

confirmarunt, cogendos esse ad contrahendum matrimonium. Quare in hoc casu iuramentum non includit conditionem actus, cui adijcitur; quia expresse talis conditio excluditur; aliter enim illam includeret, vt communiter contingit: negat enim expresse dictum cap. ex lit. impuberibus facultatem dissoluendi sponsalia iurata. Opposita tamen sententia, quam defendit Paludan. in 2. dist. 27. quæst. 1. art. 3. non est improbabilis, ob rationem in principio difficultatis adductam.

7 Sed quæres, apud quem fieri debeat reclamatio, & contradictio impuberis, adepta pubertate, ad dissoluenda sponsalia. Respondeo, in foro exteriori debere fieri apud Episcopum, vel eius Vicarium, vel his deficientibus, apud personas honestas: patet ex cap. 1. de sponsal. ubi dicitur: Si reclamauerint iudicio Ecclesie, separantur: in foro tamen interiori, & conscientie, videtur sufficere, vt impuber factus pubes, statim acquisita pubertate, dissentiat: quia reclamatio requiritur in foro externo, ne pubes videatur ratificare sponsalia prius facta, quod non contingit, quando interius dissentit; ergo. In foro tamen exteriori non reclamando apud iudicem, seu honestas personas, præsumitur ratificasse. Bonacina tom. 1. quæst. 1. de sponsalibus, punct. 6. n. 5. vide Sanchez lib. 1. disp. 51. num. 17. Nauar. cap. 22. num. 27.

8 Nota tamen, quando diximus in hoc toto dubio, licere sponsalia dissolui ab impuberibus, modo dicto, procedere in utroque foro, interiori scilicet, & exteriori, vt bene Filiuc. sup. num. 278. Ratio est, quia ius id concessit, vt consulere immaturum iudicio impuberum; at non esset satis consultum, si solum permitteret in foro externo, & non in interno; aliter enim patet aperte, peccare mortaliter.

9 Sed dices, si sponsalia impuberum possunt dissolui post pubertatem; ergo videntur ridicula, & nullius momenti. Respondeo, non esse ridicula, nec nullius momenti, sed esse rem seriam, & validam, etsi dissolubilem, modo dicto; habent enim hos effectus. Primò, vt toto tempore ante pubertatem omnino obligent, & impediunt contrahere alia sponsalia validè. Secundò, faciunt oriri impedimentum publicæ honestatis. Tertio, post pubertatem non est omnimoda libertas, sed statim post pubertatem est resiliendum modo dicto num. 4. sic nõ est vanum impuberis votum, quanuis ad liberum possit à patre, vel tutore irritari.

Dub. 5. An sponsalia dissoluantur transacto termino eis assignato.

1 Nota, terminum pro contrahendo matrimonio in contractu sponsalium posse præfingi duobus modis. Primò, ad limitandam, extinguendam, aut finiendam obligationem: quod contingit, quando in ipso contractu sponsalium præfingitur tempus ad matrimonium contrahendum, seu ad sponsalia perficienda. Secundò, potest terminus assignari, non ad extinguendam obligationem, sed ad sollicitandam illam, aut ad differendam, ita vt non liceat vitra illud tempus differre obligationem, quomodo ordinariè solet apponi. Quando verò ex intentione contrahentium non constat, quo ex his modis

modis terminus sit appositus, recurrendum est ad causas, & motiua assignandi terminum, & ad alias circumstantias, & ex eis arbitrio prudentum discernendum.

2 Dico primò, si terminus fuit appositus ad extinguendâ obligationem, eo elapso, expirat obligatio, & dissoluuntur sponsalia ex parte eius, per quem non stetit, quominus matrimonium celebraretur tempore statuto. Sanchez lib. 1. disp. 53. Couinch disp. 23. dub. 6. Filiucius tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 8. num. 293. Hurtado de matrim. disp. 2. n. 32. & cum alijs Bonacina tom. 1. quest. 1. de sponsalib. punct. 6. num. 6. & communiter Doctores, ex cap. 6. nobis, de desponsatione impuber. & cap. sicut, de sponsal. Ratio est, quia hic terminus assignatus fuit ad id, ut eo transacto finiatur obligatio; ergo is, per quem non stetit, manet liber ab obligatione, quia tantum voluit obligari usque ad terminum assignatum, & non ultra: alter verò, per quem stetit, non manet liber, ut supponitur in dict. cap. sicut, ne ex sua culpa commodum reportet, ideo ex iustitia obligatur ad perficienda sponsalia, si alter voluerit. Hoc autem intellige, quando dilator fuit in culpa, ut docent citati, quidquid Couinch, & Hurtado; nam si non fuit in culpa dilationis, nec ex parte alterius dissoluantur sponsalia, nam legitime impedito non currit tempus, l. 1. de annuli exceptione: idem dic, quando nullus eorum fuit in culpa; tunc enim ex nulla parte dissoluantur sponsalia; quia ubi non est culpa, nec poena. Quòd si vterque fuit in culpa, ut eo tempore non adimplerentur sponsalia, vterque manet obligatus, ut docent Sanchez, Filiucius, & Bonacina citati; nam terminus fuit appositus ad finiendam obligationem, & sponsalia non obligant ultra intentionem promittentis. Si autem per vnum stetit culpabiliter, & per alterum inculpabiliter, is, per quem stetit culpabiliter, manet obligatus, & alter liber; quia is, per quem stetit culpabiliter, censetur renuntiasse iuri suo, & alter non. Ita citati.

3 Dico secundò, si terminus apponatur, non ad finiendam obligationem, sed tantum ad finiendam licentiam differendi, seu ne prorogentur sponsalia, non dissoluantur per lapsum termini, quia cum terminus præfixus accedat contractui sponsalium perfectè inito, censetur adiectus ad sollicitandam obligationem, non verò ad dissoluenda sponsalia. Ita Doctores citati, & Syluester verb. Obligatio. ubi Angel. num. 7. Armilla num. 4. & cum alijs Sanchez disp. 53. Interueniunt enim in hoc casu duæ obligationes diuersæ; vna contrahendi matrimonium absolutè, altera contrahendi intra tale tempus, ut patet ex l. Celsus 1. ff. de receptis arbitris; & ex his, quæ dixi de tempore adimplentionis voti, & iuramenti; ideo quantum transeat tempus statutum hoc secundo, non tamen cessat obligatio absoluta contrahendi. Attamen in hoc casu, si dilatio vnus tantum est, ut censetur renuntiasse sponsalibus, vel constituat dilatorem reum culpæ mortalis, dissoluantur sponsalia ex parte alterius, quia frangenti fidem fides seruanda non est. Ita citati.

4 Dico terriò, quando nullus terminus fuit præfixus ad perficienda sponsalia, dissolui possunt per motum alterius; quando dilator requisitus ab altero ad matrimonium contrahendum, ita differit, & prorogat, ut iudicio prudentis censetur peccare

re mortaliter, differendo adimplentionem promissionis; valet enim tunc illa regula, *frangenti fidem*, &c. Couinch disp. 23. dub. 6. num. 43. Bonacina loco cit. num. 7. & alij citati. Tunc autem censetur peccare mortaliter sponsus, differendo adimplentionem matrimonij, quoties alter rationabiliter petit, modo non fuerit præfixus terminus adimplendi sponsalia. Ita Bonacina sup. num. citat. cum Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 28. num. 2. secus si alter non petat, nisi fortè non petat ob verecundiam, vel impotentiam, vel obliuionem. Bonacina sup.

Dub. 6. An sponsalia dissoluantur per absentiam alterius in regionem longinquam.

1 Dico primò, quando sponsus (idem de sponsa) dimittit terram, se in remotas Prouincias conferens absque consensu sponsæ, tunc sponsa libera manet ab sponsalibus: habetur expresse in cap. de illis, de sponsal. conueniuntque in hoc DD. quia qui ita discedit, censetur renuntiare iuri suo, & obligationi alterius circa ipsum discedentem. Dicitur autem quis absolutè dimittere terram, quando dimittit domicilium, aut recedit animo non redeundi: secus autem, si animo redeundi, etiã si per longum tempus. Procedit autem conclusio, etiã si sponsalia sint iurata, ut supponitur in dicto capite, ubi: *Si quis iurauit aliquam ducturum, & postea dimittit terram*, &c. Et ut sæpè dictum est, regulariter iuramentum tantum additur in confirmationem sponsalium, proinde his dissolutis, etiam cessat obligatio iuramenti. Dissoluantur autem in hoc casu sponsalia statim, ac sic discessit sponsus, & manet libera sponsa ex tunc, nec tenetur expectare biennium, si sponsus absens sit in eadem prouincia, & triennium, si sit in alia, ut dispositum est iure ciuili, l. 2. cap. de repudijs, & in Castella, l. 8. tit. 1. part. 4. nam ius ciuile correctum est per ius Canonicum in dict. cap. de illis, ut docent Nauar. cap. 27. num. 26. Filiuc. tom. 1. tract. 10. cap. 8. num. 294. Bonac. tom. 1. quest. 1. de sponsalibus, punct. 6. num. 8. Sanchez cum alijs lib. 1. disp. 54. num. 6. Hurtado quest. 2. de matrim. diff. 10. num. 36. Procedit etiam conclusio, non solum quando sponsus dimittit terram, sed etiam quando sponsa abiit in longinquum; nam etsi dictum cap. tantum expresse loquatur de sponsi discessu, ratio autè naturalis idem dicitur in vtroque; vnde si sponsa manet libera per dictam sponsi absentiam, similiter manebit sponsus per dictam sponsæ absentiam. Hurtado sup. num. 27. Dixi, *absque consensu sponsæ*, nam si alter det licentiam, & consentiat in absentia supradicta, expectandus est absens, quantum inter ipsos conuentum est de absentia temporis. Bonacina sup.

2 Difficultas tamen est, an quādo sponsus absque consensu sponsæ discedit in terras, animo redeundi, sed absque spe celeris reditus, sponsa maneat libera. Omisissis opinionibus, Respondeo, & dico secundò, probabilius, & verius esse, quando sponsus discedit in terras remotas, siue intra Prouinciam, siue extra, sine consensu sponsæ, & absque spe celeris reditus, ex tunc sponsa liberâ maneat ad contrahendum cum alio, ut docent Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 14. n. Toletus lib. 7. cap. 2. Filiucius loco cit. Bonac. sup. & cum alijs Sanchez

Sanchez *disp.* 54. qui dicunt, & benè quidem, ita esse dispositum in dicto cap. de illis, ubi absolute est sermo de longinqua absentia alterius: censetur enim absens hic iuri suo renuntiare per absentiam, ideo ex tunc sponsa manet libera.

3 Dico tertio, quando sponsus se transulit in locum propinquum, & breui speratur rediturus, expectandus est, vel requirendus est, ut intra certum tempus matrimonium contrahat: quod si iuxta illud nolit contrahere, dissolui poterunt sponsalia, quia sponsus requisitus censetur cedere sponsalibus, recusando matrimonium intra tempus requisitionis assignatum: nisi forte adsit iusta causa, quæ definienda est iuxta prudentis arbitrium. Filiucius, Bonacina *sup.* Villalobos *tract.* 12. *diff.* 12. num. 9 Sanchez *disp.* 24. *cit.* Coninch *disp.* 23. *dub.* 6. num. 50. & alij.

Dub. 7. *An sponsalia dissoluantur per matrimonium de presenti cum alia.*

1 Dico primò, dissoluantur sponsalia per subsequens matrimoniù valide celebratum cum alia persona. Ita communis Doctorum, & habetur in cap. 10 de sponsa duorum, & cap. si inter uxorem, & cap. a tolescens de sponsal. Quod verum est, non solum ex parte relicte, sed etiam ex parte contrahentis, saltem quoad durat matrimonium, quia tantum est illi impossibile implere promissionem relicte factam. Ratio conclusionis est, quia res tradita vni per contractum indissolubilem; non potest amplius tradi alteri, cui tantum promissa erat, ideo in solutione is, cui res tradita fuit, præfertur illi, cui promissa est, ut dixi ubi de ordine restitutionis, sed per matrimonium de presenti corpus traditum est vni; ergo non potest amplius tradi sponse, cui antea per sponsalia promissum fuerat. Dixi, *validè celebratum*, nam si matrimonium fuit nullum, non soluantur sponsalia ex parte contrahentis illud, nam nullum præstat impedimentum, quod nullum sortitur effectum, ex regul. iur. in 6. alter tamen manet liber ab obligatione sponsalium; quia ille, qui contraxit, per voluntatem contrahendi visus est recedere ab sponsalibus. Vide Sanchez *lib.* 1. *disp.* 48. Lesium *lib.* 2. *cap.* 40. num. 74. Coninch *disp.* 23. *dub.* 4. num. 28. Bonac. *tom.* 1. *quæst.* 1. de sponsalib. *punct.* 7. num. 1. Hurtado *de matrim.* *quæst.* 2. *diff.* 7. num. 25. & Filiuc. *tom.* 1. *tract.* 10. *cap.* 8. num. 271.

2 Dico secundò, ita solvantur sponsalia per subsequens matrimonium validum cum alia, ut eo secuto, sponsus non teneatur adimplere sponsalia, sed penitus extincta sunt. Henriquez *lib.* 11. *de matrim.* *cap.* 14. Villalobos 1. *part.* *tract.* 12. *diff.* 12. num. 12 ubi dicit hoc esse probabilius; & Doctores citati contra Hurtado, & Coninch. Ratio est, quia matrimonium superueniens est vinculum fortius vinculo sponsalium præcedentium, & eiusdem rationis cum illo, & cum eo impossibile, ergo extinguit illud: sicut etiam qui vouit profiteri in strictiori Religione, liberatur omnino ab eo voto, per professionem factam Religione laxiori. Opposita tamen sententia, videlicet, tunc non extingui omnino obligationem sponsalium, sed tantum suspendi, & soluto matrimonio renouiscere, valde

etiam probabilis est. Vide Hurtado *ubi sup.* num. 26. 3 Dico tertio, procedit secunda conclusio, etiam si sponsalia sint iurata, ut docent Henriquez *lib.* 11. *cap.* 13. num. 3. Sanchez *lib.* 1. *disp.* 48. Filiucius *sup.* num. 272. Villalobos *sup.* & alij. Ratio est, quia iuramentum firmat promissionem homini factam; at obligatio promissionis ita extinguitur per subsequens matrimonium, ut sponsus non teneatur, soluto matrimonio, stare primæ promissioni, seu sponsalibus, ergo extinguitur etiam iuramenti obligatio. At si sponsus spe matrimonij sponsam violauit, tenebitur, soluto matrimonio, eam ducere, non vi sponsalium, quia fuerunt extincta, sed ratione damni illati, nisi aliunde damnum illatum fuerit refarcitum. Ita citati. Valde tamen probabile est, teneri hunc, qui iurauit, mortua vxore, ducere sponsam, consequenter obligationem non fuisse omnino extinctam, sed suspensam durante matrimonio, sicut suspenditur obligatio voti simplicis Religionis per subsequens matrimonium. Ita Bonacina *quæst.* 1. de sponsalib. *punct.* 7. num. 3. Huic tamen opinioni responderi potest cum Sanchez, esse diuersam rationem in hoc casu, ac in primo, nam obligatio sponsalium, & matrimonij sunt eiusdem rationis, & homini factæ; ideo minus fortis soluitur omnino per fortiorè; at obligatio voti, & matrimonij sunt diuersæ rationis, & vna fit Deo, altera homini, ideo vna non soluitur per aliam.

Dub. 8. *An sponsalia priora dissoluantur per posteriora.*

1 Dico primò, sponsalia posteriora absque iuramento, & copula non dissolunt priora ex parte contrahentis posteriora, ita habet communis Doctorum. Ratio est, quia secunda promissio est rei illicitæ, utpote rei iam alteri promissæ, ideoque non obligat, consequenter manet integra prior obligatio; unde qui posteriora sponsalia contraxit, tenetur ad priora. Dixi, *ex parte contrahentis*, nam alter manet liber ab sponsalibus; quia qui posteriora contraxit, eo ipso renuntiauit obligationi alterius, tam fidelitatis, quam iustitiæ: & quauis non renuntiaffet, dedit illi sufficientem occasionem, ut resilire possit; quia frangenti fidem, aut id conanti non est necessariò fides seruanda, *lib.* 2. Dico secundò, nec etiam soluantur priora per posteriora iurata. Sanchez *lib.* 1. *disp.* 50. Filiucius *sup.* num. 274. & communiter Doctores. Ratio est, quia posterior promissio, utpote rei illicitæ, quia iam alteri erat promissa, non obligat, saltem si referatur ad tempus iuris alterius, consequenter nec obligat iuramentum. Dixi, *saltem si referatur*, *ibid.* nam Hurtado *disp.* 1. de matrim. *diff.* 8. cum Couar. & Rebello putat contra Sanchez, Coninch, & Basilium, si priora sponsalia dissoluantur, siue morte alterius, siue ingressu Religionis, eum, qui posteriora contraxit, teneri ad matrimonium cum posteriori sponsa, quia, inquit, posterior promissio fuit valida, quatenus relata ad implementationem faciendam tempore cessationis iuris alterius. Verius tamen existimo cum Sanchez & Filiuc. nec in hoc casu teneri ad posteriora. Ratio est, quia posterior promissio absolute fuit inualida, cum fuerit rei illicitæ; at quod ab initio validum

non fuit, tractu temporis minimè conualefcit, *regul. non firmetur, de regul. iur. in 6.* Quòd si dū posteriora sponsalia contracta sunt, suberat iusta, & sufficiens causa recedendi à prioribus, tunc teneretur ad posteriora; quia contrahendo posteriora non peccat, consequenter valida sunt, & obligatoria. Filiuc. n. 274.

4. Dico tertio, nec soluantur priora sponsalia valida per posteriora, etiam copula subsequuta cū posteriori sponsa, quamvis ignara priorum sponsalium, ita Sanch. lib. 1. disp. 49. Filiuc. sup. nu. 2. c. 73. Hurtado, *supra num. 3.* cum Nauarr. Henric. Soto, & alijs contra Coninch disp. 23. nu. 34. & Basilium cap. 14. Ratio est, tum quia post Tridentinum non transeunt in matrimonium posteriora, etiam copula subsequuta, etiam si affectu habeatur maritali: tum, quia sub posteriori promissio fuit irrita, ut sæpè dictum est: ideo ratione promissionis nõ tenetur ducere posteriorem, sed priorem. Dixi, *ratione promissionis non teneri*: nam ratione damni illati secundæ, si aliter non possit reparari, utpote quia eam violauit sub spe futuri matrimonij, tenetur posteriorem ducere, quia contra naturalem equitatem videtur, cum tanto damno alieno implere priorem contractum, ex cuius dissolutione, seu non impletione pars altera nullum aliud damnum (ut supponimus) patitur, quam quod non fiat contractus, quo in casu prior sponsa consentire tenetur, ut contrahat cum secunda, si prior, nec damnum, nec infamia patiatur; hoc enim etiam dicit naturalis ratio, & æquitas, vide Henriquez lib. 11. cap. 13. num. 3. & cum Sanch disp. 45. & Villalobos 1. part. tract. 12. disp. 12. nu. 12. qui cum Henriquez, & Sanchez tenet, in hoc casu posse iudicem præcipere, ut ducat secundam: & etiam si priora sponsalia fuerint occulta, & posteriora publica, ita ut possit timere censuras, aut graue dānum, non teneri redire ad priorem, quia res fuit iam notabiliter mutata, de quo infra.

Dub. 9. An Sponsalia dissoluantur per subsequentem fornicationem cum alia.

1. Dico primò, ob fornicationem spõsæ superuenientem sponsalibus dissoluantur ex parte sponsi, ita ut sit liberum ei contrahere, aut non. Ita ex cap. *quemadmodum 25. de iur. iur.* & habet communis DD. tum quia sponsa per fornicationem fit deterior, & vilior, ob quod impletio sponsalium fit sponso notabiliter difficilior: tum, quia violauit ius in corpus, quod in desponsatione cõtulit sponso. Procedit hæc conclusio, etiam si sponsalia sint iuramento confirmata, ut habetur in *dist. cap.* ob rationem sæpè repetitam. Et docent communiter DD. apud Sanch lib. 1. disp. 55. Henric. lib. 11. cap. 14. n. 6. Coninch disp. 23. dub. 7. & Bonac. tom. 1. q. 1. de sponsalib. punct. 8. num. 1. Procedit etiam hæc conclusio, quando sponsus post sponsalia cum alia fornicatus est, ut docent communiter DD. quia sponsus fornicando frangit notabiliter fidem, ideo sponsa manet libera ad contrahendum cum quo voluerit.

2. Dico secundò, dissolui etiam possunt sponsalia ex parte spõsi ob fornicationem sponsæ, quamvis vi, & coactione facta sit, ut dicitur in *Can. rap-*

tor 26. q. 2. & docent DD. citati. Hurtad. *de matris mon. disp. 2. diff. 11. num. 4.* & communiter omnes apud Bonac. *sup. n. 3.* Sanch. *sup. disp. 56.* quia ex fornicatione, sponsa fit notabiliter vilior in ordine ad matrimonium. Idem dic ob eandem rationem, si permittat se turpiter tangi, quia ex eo habetur omnino impudica, ac proinde vilior, ac etiam, quia in re graui frangit fidem. Ob fornicationem autem sponsi, vi sibi illatam non dissoluantur sponsalia ex parte sponsæ, ut docent citati, quia non frangit fidem sponsalium, neque fit notabiliter vilior ad matrimonium; ob tactus tamen impudicos spõsi cum alia non dissoluantur sponsalia, ut docent Bonac. nu. 2. cum Sanch Reginald. & alijs. Ratio est, quia inde nullum dedecus sequitur sponsæ, nec ista censetur notabilis mutatio, qua præuisa præsumatur sponsam noluisse promittere, seque obligare: est contra Hurtado *sup. num. 4.* cuius opinio non est improbabilis, quia quamvis non fiat notabiliter deterior, frangit tamen fidem in re graui.

3. Dico tertio, quando sponsa fornicata est ante sponsalia, viro hoc igno: ante, soluantur sponsalia ex parte sponsi, non verò ex parte sponsæ, Sanchez lib. 1. disp. 63. Bonac. *sup. n. 1. vers. Dixi,* & communiter DD. non quia sponsa fregerit fidem, sed quia illa fornicatione est notabiliter vilior, quæ existimabatur. Ob eandem rationem propter fornicationem præcedentem viduæ existimatae samæ honestæ ante sponsalia commissa, & postea cognitam, potest sponsus ab sponsalibus resilire, ut optime Sanchez, & Hurtado, quia illa fornicatione est vilior, quàm antea apparebat. Caput autè, *quemadmodum*, ubi dicitur, non posse obijci sponsæ fornicationem præcedentem, tunc loquitur de fornicatione præcedente cognita ante sponsalia, ut cum Gloss. tenet communiter DD. Adde cum Sanchez disp. 63. Coninch *ubi sup.* Bonac. num. 2. posse virum resilire ab sponsalibus, non solum ob fornicationem fœminæ præcedentem, & ignoratam, sed etiam ob tactus turpes, oscula, & amplexus ignoratos, nam si hoc sciuisset, non promississet, quia per illa fuit notabiliter deterior facta sponsa. Fornicatio autem sponsi præcedens sponsalia, & ignorata ab sponsa, non est causa sufficiens, ut fœminæ possit ab sponsalibus resilire, ut docent communiter DD. quia per eam non est factus vir notabiliter deterior, aut vilior in ordine ad matrimonium, nec graue dedecus infert spõsæ, sicut infert fornicatio spõsæ.

4. Dico quartò, utroque sponso post sponsalia fornicante, sponsus potest resilire, & non sponsa, ut docent Sanch. lib. 1. disp. 51. num. 3. Henriquez Coninch, & alij, quia quamvis quoad fractionem fidei, & iuris, facta sit æqualis compensatio, non tamen quo ad vilitatem; quia sponsa fit notabiliter vilior, non verò sponsus. Nihilominus tamen existimo valde probabile, cū Bonac. *sup. n. 6.* neutrum in hoc casu posse resilire: tum, quia delictū vnus cõpensatur cum delicto alterius: tum quia quando vterque coniunx post matrimonium contractum commisit adulterium, vir non potest petere diuortium, quamvis adulterium fœminæ sit gratius adulterio viri; ergo neque sponsus poterit facere diuortium, seu dissoluerè sponsalia, quando vterque commisit fornicationem post sponsalia, quamuis sponsus maiorem subeat ignominiam, ob fornicationem sponsæ, quam sponsa ob fornicationem spõsi.

3 Dico quintò, non solù ob fornicatione corporale, sed etiã spiritualè vt heresim, apostasiã, dissolui sponsalia. Sanch. lib. 1. disp. 51. n. 3. Regio. lib. 31. n. 262. Coninch, Filiuc. & alij apud Bonacin. sup. num. 7. quia fornicatio spiritualis censetur notabilis mutatio, quæ tacite censetur excepta in contractu sponsalium; imò tenetur sponsus in hoc casu resilire ab sponsalibus; nã contrahere matrimonium cum heretico est peccatum mortale, vt infra; vnde non placet limitatio adducta ab Hurtado, ubi sup. num. 44. vers. *Aduertunt*; nimirum, hoc tantum esse verum, quando habitatio redditur periculosa innocenti, aut quando id contingit in Prouincijs, in quibus (vt in nostra) dedecori ducitur heresis; non enim placet, tum ob rationem dictam; tum quia vix abest periculum.

Dub. 10. An sponsalia dissoluantur per impedimentum dirimens superueniens.

1 Dico primò, dissoluantur sponsalia ob superueniens impedimentum dirimens matrimonium ex parte alterius, qui non fuit causa impedimenti: ita communis DD. Ratio est euidens, quia obligari non potest quis ad id, quod fieri non potest; at matrimonium celebrari valide non potest, extante impedimento dirimente, ergo non obligat tunc sponsalia. Adde, non solum impedimentum dirimens matrimonium esse causam sufficientem ad dirimenda sponsalia, sed famam publicam de impedimento, aut scandalum, vt docent Sanch. disp. 71. num. 13. & cum alijs Bonac. tom. 1. q. 1. de sponsalibus. punct. 7. n. 6. & est definitum cap. super eo de consanguin. Hinc fit primò dissolui sponsalia, quando Titius post sponsalia cognouit sororem sponsæ, quia subortum fuit impedimentum affinitatis cum sponsa, dirimens matrimonium. Infertur etiam eum, qui spe futuri matrimonij cognouit cõsanguineam intra quartum gradum, quod tamen ipse ignorabat, postea dum conficius fuerit, non teneri eam ducere, quia promissio fuit inualida: at si adsit scandalum, dolus, aut fraus, teneretur hic ad petendam à Sede Apostolica dispensationem. Bonac. sup. num. 6. vers. *Respondeo*.

2 Dico secundò, impedimentum impediens tantum matrimonium, si superueniat sponsalibus, non ita dirimit, excepto impedimento voti simplicis, de quo in superioribus, Sanch. lib. 1. disp. 56. num. 3. Coninch disp. 23. dub. 5. num. 36. Villalobos tom. 1. tract. 12. diff. 12. num. 25. Bonacin. sup. num. 7. & communiter DD. Ratio est, quia hæc impedimenta non dissoluant sponsalia, nisi re integra existente, seu quando antecedunt sponsalia, vt dixi cap. antecedent. dub. 12. Quid quod fere, aut paucissima tantum sunt in vsu, vt dicemus infra cap. 8. dub. vltim.

3 Sed quæres, vtrum sponsus, qui post sponsalia contraxit impedimentum dirimens, teneatur impetrare dispensationem impedimenti, si alter vult, vt impleantur sponsalia. Respondeo affirmatiue, ita Sanchez supra disp. 56. num. 4. Coninch num. 37. Filiuc. tom. 1. tract. 10. cap. 8. num. 291. Villalobos loco citato, & Bonacin. cum alijs sup. num. 8. quia ipse fuit in causa. Hoc autem limitat, si cõmodè potest illam impetrare, vnde non tenetur

cum magnis expensis, aut quando alioquin sequeretur alteri graue damnum, vt si fuit ab sponso deflorata, aut quando grauem famam iacturam pateretur. Ratio est, quia non est æquum, vt sponsus cõmodum, & immunitatem reportet ex suo delicto: quod procedit, quidquid Hurtad. disp. 2. de matrimon. diff. 12. num. 46. quamuis non aduertat, quando contrahit, impedimentum dirimens, nam quamuis non fuerit in culpa, est tamè causa damni, ideoque tenetur illud reparare, præsertim cum talia sponsalia non sint soluta ex parte innocentis.

Dub. 11. An dissolui possint sponsalia ob notabilem defectũ corporis superuenientem.

1 Dico primò, dissoluantur sponsalia ex parte illesi, ob notabilem corporis defectum post sponsalia superuenientem, etiam si sint iurata: puta si alter eorum fiat leprosus, paralyticus, aut amittat vnum oculum, aut nasum, aut si os male oleat, ita vt nec arte medica subueniri valeat, aut aliquid turpius accidat. Ita communiter Doctores apud Henriquez lib. 11. cap. 14. num. 6. Sanchez de matrimon. lib. 1. disput. 57. & Bonacinam tom. 1. quæst. 1. de sponsalibus. punct. 8. num. 9. ex cap. quemadmodum 25. de iure iurando. Et ratio est, quia in contractu sponsalium; etiam si iuramento sit firmatus, tacite imbibitur hæc conditio, nisi superueniat notabilis mutatio, ob quam impletio sponsalium fiat onerosior. Quod procedit, tam quando id accidit sponsæ, quàm sponso: imò existimo cum Sanchez sup. & Hurtad. disp. 2. de sponsalibus. num. 48. sufficere in sponso, sicut sufficit in sponsa, si vnum tantum oculum amiserit, est enim notabilis deformitas, & mutatio. Idem dic ob eandem rationem, si alter eorum morbo gallico, aut alio contagioso afficiatur, Sanch. sup. & alij. Dissoluantur etiã sponsalia ex parte illæsi, & à fortiori, ob defectum in fama, aut honore superuenientem, vt si alter eorum furti, vel alterius criminis turpiter damnetur, ita communiter Doctores, quia ex quolibet ex dictis impletio sponsalium fit notabiliter onerosior illæso. Dixi, dissolui sponsalia ex parte illæsi, seu sani, nam si hic voluerit cedere iuri suo, alter tenetur contrahere, modò tamen infirmitas, iudicio medici, non sit incurabilis hoc enim dicit naturalis ratio, non enim cum tanto incommodo tenetur talis infirmus promissionem adimplere, consequenter alter tenetur consentire, aliter irrationabiliter peteret promissionis adimplerem.

2 Dico secundò, dissolui etiam possunt sponsalia ex parte sponsi, si sponsa ex pulchra facta fuit notabiliter deformis, Sanch. sup. lib. 1. disp. 57. Bonac. loco citato num. 10 & alij, quia superuenit notabilis mutatio; fit enim sponsa sponso notabiliter durior, aut notabiliter minus grata. Idem dic de sponsi deformitate superueniente, ob eandem rationem, modò sit valde magna, nam in viris maior deformitas requiritur, quàm in foeminis. Coninch disp. 23. dub. 8. n. 66. & 67. Nihilominus si deformitas sit notabilis, qualis videtur amissio totius nasi, videtur deformitas, & mutatio notabilis, vt bene cõtra Gutier. Bonac loco cit. n. 50. Nec obstat, quòd

quod in dict. cap. *quemadmodum*, non fiat mentio defectus pulchritudinis, sed amissionis oculi, aut nasi; nam ibi non negatur, posse ob alias deformitates dissolui, & hæc deformitas pulchritudinis, & alij defectus supradicti iure naturali sufficiunt ad dissolutionem sponsalium, sicut illi, qui in eo capere assignantur. Hurtado *supra*.

Dub. 12. In quo aliqua resolvuntur circa dissolutionem sponsalium.

1 Dico primò, dissolui possunt sponsalia ex parte alterius ob notabilem asperitatem, & sequitiam advenientem, aut cognitam post sponsalia. Sanchez *disp. 58. Coninch. disp. 23. n. 67. Henriq. lib. 11. c. 14. n. 6. Filiuc. tom. 1. cap. 8. num. 290. Villalob. 1. p. tract. 12. diff. 12. n. 16. & cum alijs Bonac. tom. 1. q. 1. de sponsalib. punct. 8. n. 18. & Hurtado *disp. 2. de sponsalib. diff. 14. n. 50. & cõmuniter DD.* Ratio est, quia ob illam impletio spõsalium fit alteri notabiliter durior, & quia ob illam potest fieri diortium, vt patet *cap. literas 11. de reitut. spõsal.* ergo à fortiori dissolui possunt sponsalia: quo quidem argumento vitur, *textus in cap. quemadmodum 25. de iur. iurand. ad probandum, ob fornicationem dissolui posse sponsalia, quia scilicet est iusta causa diortij. Nec obstat cap. veniens 5. qui Clerici, vel venientes, vbi dicitur, mulierem violasse fidem, quæ resiliat ob scõnitiam sponsi, quia ibi non dicitur resiliisse ab sponsalibus ob scõnitiam sponsi, sed quia violavit votum castitatis, quod emisit in manibus cuiusdã Eremitæ, vt deducitur ex contextu: aut si dicatur violasse fidem, quia resilierit ob seueritatem spõsi, non est quia seueritas non sit sufficiens causa, sed quia mulier illa absque sufficenti notitia seueritatis sponsi eum reculauit. Hurt. *vbi sup. n. 50.***

2 Dico secundò, dissolui possunt sponsalia ex parte vtriusque ob graues inimicitias ortas inter sponsos. Ita communiter DD. Ratio est, quia tunc impletio spõsalium fit vtrique notabiliter grauior, & quia ex eorum impletione potest malus exitus prudenter timeri: ob eandem rationem dissoluantur sponsalia ex parte vtriusque, ob obstinatam parentum contradiccionem; aut si timeantur graues inimicitias orituras inter sponsorũ parètes, aut affines, aut mali exitus, quia etiam tunc impletio fit vtrique notabiliter grauior. Hurtado *sup. num. 51. Coninch disp. 23. dub. 8. n. 67. Henriq. lib. 11. c. 14. n. 6. & cum alijs Bonac. sup. num. 15. vbi dicit cum Coninch sup. Abbate, & Felino, posse hac de causa Summum Pontificem aliquando dispensare in matrimonio rato.*

3 Dico tertio, dissolui possunt spõsalia ob paupertatẽ alterius superuenientem, quãdo scilicet ob eam non potest dos promissa solui, quia tunc censetur celebrata sub cõuentione, aut quasi conditione dotis, vt constat *ex cap. de illis 3. de condit. appõsit.* mutatur enim tunc notabiliter status rei. Quod procedit ob dictã rationem, etiam si paupertas absque culpa contingat: imò quamuis nulla facta promissione dotis superueniat paupertas, vt cõtra Couarr. & Rodr. tenet Sanch. *disp. 60. n. 2. Henr. lib. 11. c. 14. Hurtad. sup. diff. 14. n. 51. & cum alijs Bonac. sup. n. 11. quod etiam procedit, quando paupertas superuenit sponso, nã eadem est ratio. Ita citati. Nõ*

autem possunt dissolui ob paupertatem vtriusque; superuenientẽ sponsalibus, vt contra Rebell. tenet Bonac. *loc. cit. n. 14.* tum quia paupertas vnus compensatur cum paupertate alterius: tum quia sponsalia pauperum valida sunt. Attamen existimo valde probabile, tũc dissolui, quia quãuis ex parte vtriusque, reuera tamen mutatur status; & forte si hoc prẽuidisset alter eorum, non sponsalia contraxisset, sed potius eligeret vitã celebrem ducere. Quod si quis iurasset, se aliquã ducturum, nulla dotis promissione præmissa, si illa diues sit, & nullam dotem assignare vult, probabile est, non teneri ad eam ducendã, quia conditio dotis est tacite inclusa in matrimonio, vt pluribus Sanchez *disp. 60.*

4 Difficultas tamen est, vtrum quãdo vnus sponsus in eodem statu permanet, sed alter sit valde diues, teneatur hic stare sponsalibus: affirmant Sanchez *loc. citato num. 7. Coninch vbi supra num. 69. & Bonacin. loc. citato num. 13.* nam ipse non est effectus deterioris conditionis quãquam erat antequam celebraret sponsalia; nec ipse dicitur deceptus, aut errasse circa conditionem sponsæ, sed circa propriam, in quam non fertur consensus. Hoc autem difficile existimat Hurtado *supra numer. 52.* quia dicta mutatio est notabilis, ita vt ex se efficiat impletionem duriorẽ, & notabiliter grauiorẽ factõ ditori, & quæ à principio existens etiã ab spõsalibus retraheret. Sententiã hæc admitti posset, quãdo nullum damnũ, præterquam quod non contrahere cum hoc diuite, sponset sequitur.

5 Nota tamen, vt optime aduertunt Sanchez, Coninch, & Hurtado, in omnibus supradictis casibus; in quibus diximus solui posse sponsalia, id esse verum, quamuis sint iuramento confirmata, ob rationem sæpissime repetitam.

6 Nota secundò (quod est maxime aduertendũ) cum Sanchez *disp. 61. & alijs citatis.* Quamcunque notabilem mutationẽ sponsalibus superuenientem, quæ eorum impletionem reddat notabiliter difficiliorem, esse sufficientem ad eorum dissolutionem ex parte illius, cui redditur difficilior, quãuis spõsalia sint iurata. Ratio est, quia contractus sponsalitius non est perfectus, sed inchoatus, non conferens dominium, sed ius ad rem, & est factus pro re non accepta, sed accipienda, & quæ non accipietur, si dissoluatur; ideo tacitè fit, addita cõuentione, seu conditione, vt dissolui possit, si adsit notabilis mutatio, ob quam impletio sponsalium fiat notabiliter onerosior, aut difficilior, vt resiliere possit is, cui fit talis. Dissolui ergo possunt sponsalia, quoties aliqua notabilis mutatio, seu causa de nouo superuenit sponsalibus, qua cognita, cõtrahentes, iudicio prudentis viri iudicatur, non habuisse voluntatem, saltem implicitam se obligandi, etiam si sponsalia celebrata sint cum iuramento: tũ quia promissio non obligat vltra intencionem promittentis, promittens autem non censetur habuisse intencionem promittendi, superueniente notabili mutatione, seu causa, qua prẽuisa iudicio prudentis non promississet. Ita Sanch. *lib. 1. disp. 62. n. 2. Nauarr. consil. 9. de sponsalib. Villalob. 1. p. tract. 12. diff. 12. n. 14. Bonac. 9. 1. de sponsal. punct. 8. num. 8. addit Villalob. supra, cum Nauarr. credendum esse in vtroque foro dicenti, & ne non contraxisse sponsalia, si à principio cognouisset illud nouum impedimentum, aut nouam causam. Ex*

hæc regula colligitur, posse in multis casibus dissolui sponsalia, noua superueniente causa.

Dub. 13. Vtrum causæ, quæ quando superueniunt sponsalibus, sufficiunt ad eorum dissolutionem, sufficiant etiam quando præcesserunt, & tunc fuerunt ignoratæ.

Conueniunt DD. causas dictas, quando fuerunt ante sponsalia, & ante ipsa fuerunt ab utroque cognitæ, non sufficere ad dissolutionem sponsalium, quia scienter, prudenter, ac libere se se obligarunt, consequenter fuerunt valida sponsalia, & non superuenit, aut ignoratur aliquis incognitus defectus: sic valida sunt sponsalia scienter contracta cum ea, quam ipse sciebat fornicatam, aut corruptam fuisse, aut quando inter ipsos contrahentes reperitur notabilis disparitas utriusque nota tempore contractus, ut dixi *sup. cap. 1. dub. 2. vers. Ex quo*, cõsequenter hæc sponsalia dissolui non possunt, nisi propter incommoda assignata *loco cit.*

2 Difficultas ergo est, an sufficiant supradictæ causæ ad dissoluenda sponsalia, quando in contractus celebratione fuerunt ignoratæ, & postea apparent. Paludan. *in 4. dist. 27. q. 1. art. 3.* tuetur partem negantem. Affirmant tamen Henric. *lib. 11. c. 1. 4. Lesius lib. 2. c. 42. dub. 7. n. 34.* Sanch. *lib. 1. disp. 63.* Coninch *disp. 23. dub. 7. n. 58. & 70.* Bask. *lib. 12. c. 18.* Bonac. cum alijs *tom. 1. q. 1. de sponsalib. punct. 8. n. 16.* Filiuc. *tom. 7. tract. 10. c. 8. n. 206.* Hurtad. *disp. 2. de sponsalib. diff. 15. n. 54.* & merito qui dem: tum quia ob causas præcedentes, aliàs sufficientes, quantum ignoratas, impletio sponsalium verè est difficilius, quam apparet, quando ignorantur, non minus ob ipsas quando superueniunt, ergo quædo præcedunt, & ignorantur, sufficiunt ad dissolutionem sponsalium, sicut quando superueniunt; nõ enim cõsentur, se voluisse obligare, si cognouissent causas supradictas: tum quia in iure paria sunt aliquid superuenire, & præcedere ignoranter, *cap. pastoralis de exception. Idem non esse, & non apparere, l. in lege, ff. de contrahend. empt. quare idem erunt esse, & apparere; ergo cum post sponsalia vitium ignoratũ apparet, dicitur tunc de nouo esse, & sufficere ad dissoluenda sponsalia, nam sponsalia non obligant cum notabili mutatione rerum. Hinc fit, lepram, aut morbum gallicũ, & cæteras causas prædictas sufficere ad dissoluenda sponsalia, licet contigerit ante sponsalia, modò probabiliter ignoratæ sint. Sotus *dist. 27. q. 2. art. 5. cap. 9.* & alij cum Sanch. *disp. 63. n. 2.* fornicatio etiam sponsæ ignorata, etiã est sufficiens causa ad dissoluenda sponsalia, non verò sponsi fornicatio, quia in eo non reputatur cõtere in infamiã sponsæ, sicut è contra, nisi sæpius eã iterasset, nam tunc adest suspicio probabilis, quod etiã in matrimonio violabit fidẽ. Sanchez *sup. n. 0* & cũ eo, & Molin. Filiuc. *loco cit.* Eodem modo dissolui possunt sponsalia, quando eo tempore sponsus existimabat, illam esse diuitem, & reuera aparuit pauper. Bonac. *sup. n. 17.* Caput autem, *quemadmodum 25. de iur. iurand. vbi dicitur, ob fornicationem præcedentem non dissolui sponsalia exponitur, & benè communiter à DD. quando etiã præcessit notitia fornicationis.**

3 Intelligenda autem est hæc secunda sententiã,

quã sequimur, quando ignorantia, aut error causæ aliàs sufficientis, fuit causa sponsalium, id est, quãdo sponsalia non fierent, si quando fiunt, eliet notitia dictæ causæ; non verò quando ignorantia aut error non fuit causa sponsalium, id est, quando etiam fieret sponsalia, quãuis à principio esset notitia dictæ causæ, eo quod ita erat animo affectus, ut si vitium, seu mutatione cognouisset, nihilominus sponsalia contraxisset. Sanch. *disp. 65. n. 2.* Coninch *sup. n. 60.* Hurtad. *sup. n. 55.* & cũ alijs Bonac. *loco cit. n. 19.* quia tunc promissio non inuoluntaria, sed voluntaria censetur. Vnde, qui promisit matrimonium Bertæ pauperi, aut defloratæ, quam credebatur esse diuitem, aut virginẽ, tenetur stare sponsalibus, si tẽpore sponsalium ita erat animo dispositus, ut sponsalia contraxisset, etiã si sciuisset, illã esse pauperẽ, aut defloratã. Sed quid si dubitat, in contrahendo sponsalia habuisse illã animi dispositionem? Respõdeo, cõsiderandã esse vitiij grauitatem, & rei mutationem; nam si vitium, seu mutatio est grauis, præsumitur non habuisse affectum, seu voluntatem habitualẽ se obligandi; nã fortissima præsumptio sumitur ex commuiter contingentibus. Menoch. *lib. 1. de præsump. q. 18. n. 1.* sed homines cõmuniter nolunt promittere, vel se obligare interueniẽtes notabili mutatione, aut cognito graui vitio; ergo. Sanch. *sup. n. 4.* Nauarr. *c. 18. n. 7.* & Bonac. *sup. n. 20.* vnde qui promisit matrimoniũ Bertæ, quã ignorabat esse corruptã, nõ tenetur stare sponsalibus, si postea dubitet, an tẽpore sponsalium ita esset affectus, ut etiam sibi dependisset, si cognouisset illam esse defloratam.

4 Nota, quando præcesserit causæ iustæ, & ignoratæ, dissoluendi sponsalia, si dolus cõmissus ab altero ex sponsis, qui fuit in culpa, dedit causam contractui esse sponsalia ipso iure irrita, ita ut sponsus deceptus nullo modo adtringatur. Ratio est, quia non erat consensurus, si sciuisset, & ita error causauit inuoluntariũ: si verò sponsus nõ fuit particeps doli, sed tertius, tũc valida sunt, sed deceptus habet ius illa dissoluendi, quod est cõmune omnibus contractibus in iuris huiusmodi dolo, ut dixi in *Decal. lib. 7. c. 16. dub. 3.* Quod si dolus non dedit causam contractui, sed tantum incidit in cõtractum, valida erunt sponsalia, eo modo quo alij cõtractus sic celebrati sunt validi, ut dixi *loco cit.* vbi explicui, quãdo dolus dat causam contractui, & quãdo incidit in contractũ. Vnde Sanch. *lib. 1. disp. 64. n. 2.* & cũ alijs Bonac. *tom. 1. q. 1. de sponsalib. punct. 9. n. 1.*

5 Nota etiã, quando in casibus præcedẽtibus licitũ est dissoluere sponsalia ob causam præcedentẽ ignoratã, vel superueniẽtem, licet etiã si sint iurata; semper enim in iuramento inest tacita cõditio, ut sapẽ dictum est, & pluribus Sanch. *disp. 67.*

6 Nota tertio, sponsalia esse valida, quãdo celebrantur per dolum incidentẽ, nec posse alterũ rẽsiliire, si ita erat affectus, ut adhuc sponsalia celebrasset, si illud vitium sciuisset, ut si celebrauit sponsalia cũ Berta simulatẽ, se esse virginẽ, sed ita erat affectus, ut etiam contraheret, quamuis corrupta sit: patet ex dictis *vers. Intelligenda.*

7 Sed quæres, an sponsus conscius causæ sufficientis ad dissolutionem sponsalium amittat ius rẽsiliendi, si accedat ad sponsam. Affirmatiue respõdent Sanch. *lib. 1. disp. 66.* Filiuc. *tom. 1. tract. 10. cap. 8. num. 298.* Coninch. *disp. 23. dub. 10.* Bonac. *q. 1. de sponsalib. punct. 10. n. 10.* & Hurtado *disp.*

disp. 2. de sponsal. diff. 16. n. 50. & merito, si sponsalia fuerint valida, quia eo accessu, utpote facto sub spe matrimonij, satis ostendit, se cedere iuri resiliendi, & in priori consensu permanere: tū quia sicut coniuges cōsēj fornicationis habitæ post matrimonium, si se cognoscunt, amittunt ius petendi diuortium, ita a pari sponsus amittet per eam copulam ius rescindēdi sponsalia. Quod verum putat, & consequenter, Hurtado non solum in foro exteriori, in quo ita iudicabitur, quia dictus accessus est vehemens iudicium remissionis defectus, & cessionis iuris resiliendi, sed etiam in foro interiori conscientie, quando scilicet accedit animo implendi sponsalia, non verò quando absque eo animo accedit; quia absque eo animo cedens non censetur verè remittere, atque ideo sic accedens potest resilire: si alia via, quam ducendo sponsam, possit damno illato, si quod intulit libere, eo accessu satisfacere: dicitur autē damnum inferre, quando, eo accessu facto, sub spe matrimonij, sponsa redditur minus apta ad contrahendum alteri æquali: & dicitur illud libere inferre, quando sciens se posse resilire accedit; quia tunc accedit aduertens id posse nocere sponsæ.

8 Ex dictis sequitur, non induci impedimentum publicæ honestatis, ex sponsalibus celebratis per dolum dantem causam contractui; quia sunt inualida: at ex sponsalibus inualidis non oritur tale impedimentum, ut dicemus infra; unde talia sponsalia contrahens poterit matrimonium contrahere cū sorore, aut matre, seu filia illius. Inducitur autem tale impedimentum, si sponsalia sunt celebrata per dolum incidentē tantum in contractu, quia tunc sponsalia sunt valida. Bonacin. *ubi sup. nu. 4.* cum Sanchez, & alijs.

9 Quæres etiam, utrum decipiens possit cogi a decepto, stare sponsalibus, quibus decipiens dedit causam per dolum. Sanch. *lib. 1. disp. 84. n. 3. & lib. 4. disp. 5.* putat, tam deceptum, quam decipientem liberum esse ab sponsalibus, modò non cogatur illis stare ratione damni, aut per sententiam iudicis in pœnam fraudis, quia inquit, sponsalia non claudicant, cum sit mutua promissio futura matrimonij, consequenter si valida sunt ex parte decipientis, valida etiam erunt ex parte decepti, & è contra, alioquin claudicarent, nec posset mutua promissio appellari. Censéo tamen cum Bonacina *supra punct. 9. n. 1.* posse deceptum decipientē cogere, etiam si nullum aliud damnum intercedat, ut contingit in alijs contractibus per dolum celebratis, ut dixi in Decalog. *lib. 7. cap. 16. dub. 3. n. 5.* cum Lesho *lib. 2. cap. 17. dub. 5.* modò tamen decipiens veram habuerit intentionem promittendi, quando celebravit sponsalia, ut limitat Bonacina *supra.* Ratio est, tum quia par non est, ut decipiens commodum reportet ex suo delicto: tum quia hoc idem accidit in alijs contractibus: tum quia cum decipiens præstiterit suum consensum, potest deceptus illum acceptare, & consequenter cogere decipientem, ut stet sponsalibus. Hanc autem sententiam existimo procedere absolutè, etiam si non habuerit animum verum promittendi, si hoc ignorabat sponsa; nam siue ob hanc, siue ob aliam causam alter verè fuit deceptus, consequenter habet ius ad cogendum, ut alter fidem seruet, & promissum adimpleat.

Dub. 14. *Au laborans occulto defectu, ob quem potest alter resilire, possit illum ignarum talis defectus ad matrimonium contrahendum compellere.*

1. **R**espondeo affirmatiuè, modò sponsalia sint valida, & alias defectuosus non peccet contrahendo. Ita Sanch. *disputat. 68. lib. 1. Filius. tom. 1. tract. 10. cap. 8. num. 198. versio. Dices tertio.* Coninch *disputat. 23. dub. 12.* nam quamuis ignarus defectus possit resilire, dum tamen non discedit, adhuc manet obligatus; & sicut per adulterium occultum non priuatur adulter iure exigendi debitū, quia talis priuatio est pœna, pœna autē nō debetur ante sententiam, ita nec sponsus amittit ius petendi executionem sponsalium, quando causa dissoluendi est occulta, ut pluribus Sanchez *ubi supra.* Dixi primò, si sponsalia sunt valida, nam si inualida sint, certum est, non posse ignarum defectus cogere, quia ex contractu nullo, nulla oritur obligatio, aut ius.

2. Dixi secundo, nisi habens defectum, seu defectuosus, non peccat contrahendo, nam si peccat, certum est, non posse cogere alterum ad contrahendum: quare videndum est quando peccet contrahens cum defectu, & quando non. Ad cuius intelligentiam nota; aut vitium occultum cōtrahentis est perniciosum alteri, aut non: ille defectus dicitur perniciosus alteri, qui damnum aliquod illi infert, aut reddit nuptias perniciosas, ut morbus gallicus, lepra, aut alius contagiosus, quo non sperat ante nuptias curari; aut si alterutra pars esset omnino peruersis moribus, & statueret talis perseuerare; aut laboraret valde graui infamia, quæ posset honestam familiam omnino dedecorare: ille autem defectus dicitur non perniciosus, qui etsi reddat nuptias minus appetibiles, non tamen perniciosas alteri parti, ut si mulier sit corrupta, siue sponte, siue vi, aut si alter sit pauper, & ignobilis. Item, si sit non ita bonæ famæ, aut moribus improbis, aut feroci ingenio, modò tamen statueret non in ijs perseuerare. His animaduersis.

3. Dico primò, contrahens sponsalia, aut matrimonium, occultas defectus primi generis, seu nō perniciosos, non peccat contrahendo sponsalia, nō enim tenetur parti volenti secum contrahere aperire hos defectus. Coninch *disputat. 23. dub. 12. n. 92.* cum Sanchez *lib. 6. disput. 27. numer. 8. & 20.* Ratio est, quia nemo tenetur se ipsum infamare, aut defectus suos manifestare, sed ad partem aliam spectat de illis inquirere, & sibi prospicere, aliter sibi imputabitur: & ex alio capite talia vitia non impediunt socialem vitam, aut generationem, vel honestam educationem prolis. At quia non rarò est periculosum, præsertim sponsæ, cum his defectibus contrahere, quia postea re cognita, facile amor vertitur in odium, & vxor pessimè tractatur, fieri potest, ut teneatur hos defectus aperire, aut à nuptijs abstinere, quando crederet alias futurum, ut graues dissensiones, aliaue mala orirentur, ut benè aduertunt citati, & dixi in Decalog. *lib. 8. c. 8. dub. 1. num. 9.* Nullo tamen modo

licet patienti hunc defectum dicto, vel facto positive dissimulare, & oppositum fingendo alterum decipere, & vana spe ad nuptias allicere, quia tunc vitium fraude, & mendacio pernicioso, vt si se fingeret valde diuitem, nobilem, optima fama, quia tunc dolose alterum a commodis nuptijs ad incommodas induceret. Poterit tamē dissimulare hos defectus, & eos tegere, quatenus necessarium est ad conseruandam bonam famam, aut statum honestum, præsertim iustè acquisitum, quia nemo tenetur, aut famam suam, aut eiusmodi statum prodigere; quare etiā interrogatus potest huiusmodi defectus dissimulare, alia omnia respondendo: vnde fœmina corrupta ante matrimonium potest aliquo artificio tegere hoc vitium occultum; quia tunc non tam fingit esse virginem, quam tegit, & dissimulat corruptionem: imò si interrogata, an sit corrupta, neget, vtendo mentali restrictione, seu subintelligendo, *in communi existimatione, aut ad dicendum tibi*, non peccat, quia non tenetur ad interrogationem tam duram respondere ad mentem interrogantis. Ita Coninch *sup. n. 94.* & cum eo Hurt. *disp. 2. de spons. diff. 17. num. 62.* vbi addunt, si interrogata, an sit virgo, affirmatiuè respondeat, mentaliter subintelligendo, *in communi existimatione*, non peccabit saltem mortaliter, ob rationem supradictam.

4. Dico secundò, non licet patienti defectus secundi generis, seu perniciosos, cum ignaro contrahere, nisi hos similes defectus pateretur. Coninch *sup. num. 96.* quia ita contracturus infert dānum innocenti, quod intrinsecè malum est: vnde tenetur hic, aut à nuptijs abstinere, aut alteri defectum aperire, est enim tale matrimonium parti perniciosum, & prolis educationi: & sicut volenti à me emere ligna occultè cariōsa, vt ijs domum edificet, teneor eorū vitium aperire, ita & in hoc casu.

5. Ex dictis sequitur, patientem defectus primi generis, seu non perniciosos, posse partem ignaram cogere, vt sponsalia iam ante contracta compleat, contrahendo matrimonium, siue illi defectus præcesserint sponsalia, siue non, quando non induxit dolo partem, vt secum contraheret; quia cum sint vera sponsalia, patiens illos defectus habet verum ius, vt promissa compleantur, quo iure non est priuatus propter talem defectum, siue antecedentem, siue subsequentem, sed pars altera solum per eum acquisiuit ius elidendi priorem obligationem; quare quandiu ignorat illum defectum, & per exceptionem non elidit eam obligationem, iustè cogitur stare promissis; sicut is, qui ab excommunicato vocatur in ius, iustè cogitur se iudicio sistere, quandiu contra eum non excipit. Nihilominus tamen opposita sententia est valde probabilis, illaque tnetur Villalobos *1. part. tract. 12. diff. 14. n. 3.* præsertim si defectus occultus præcedens sit fornicatio.

6. Sequitur secundò eum, qui patitur hos primi generis defectus, si dolo simulando contrarium, partem induxit ad sponsalia contrahenda, non posse cogere ignorantem partem ad contrahendum matrimonium; quia hoc faciendo continuat priorem iniuriam, qua alterū induxit ad contrahendum, quam tamen tenetur tollere. Idem dicendum de eo, qui habet defectus secundi generis, quia sic contrahendo alteri grauem iniuriam intulit, eamque multum auget exigēdo matrimonium: quare hic in his duo-

bus casibus, vel tenetur ignorantem ab omni obligatione sponsalium liberare, aut defectum aperire, quia aliter iniuriam illatam non tollit, ob quam rationem idem dicendum etiam est de eo, qui in defectus secundi generis inciderit post contracta sponsalia.

Dub. 15. An sponsalia dissoluantur per conditionem non adimpletam.

1. Hæc quæstio commodiùs tractabitur infra, vbi agemus de conditionibus appositis in contractu matrimonij, seu de consensu conditionato. Obiter tamen dico, dissolui, seu vt propriè loquamur, sponsalia non esse valida, nec obligare, si conditio non adimpleatur, quia ea est natura conditionis, vt suspendat contractum, & quòd ea existente, existat contractus, & ea non adimpleta, nullus sit contractus; nam contrahentes non censentur se aliter obligare. Hoc autem intellige de vera, & expressa conditione, quæ aliàs non imbibitur, nec tacitè inest in contractu; nam hæc non est vera conditio, nec facit contractum conditionalem, l. *condiciones, quæ extrinsecus. ff. de condit. consequenter sponsalia sic contracta statim valida sunt, nisi aliud obstat.* Vide Sanchez *lib. 1. disp. 67.* Coninch *disp. 23. dub. 9.* & Bonacinam *tom. 1. quæst. 1. punct. 10. num. 4.*

2. Quæri etiam solet, an inter sponsos liceant oscula, tactus, & amplexus, sed huic quæstioni respondi *sup. cap. 1.* & in Decalogo *lib. 6. cap. unico, dub. 12. num. 7.* vide ibi, & Villalob. *1. part. tract. 12. diff. vlt. & infra hoc lib. cap. 10. dub. 12.*

Dub. 16. Vtrum ad dissoluenda sponsalia sit necessaria iudicis autoritas.

1. Dico primò, quando adest moralis certitudo, seu probabilitas, quod causa dissolutionis sponsalium est sufficiens de iure, & de facto, nulla ex natura rei, desideratur iudicis autoritas, seu sententia ad eorum dissolutionem, sed possunt propria autoritate dissolui. Ita Syl. *verb. Sponsal. Valencia disp. 10. quæst. 2. punct. 5.* Sanchez *lib. 1. disp. 59. Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 8. num. 299.* Henriq. *lib. 11. cap. 14. num. 1.* & cum alijs Bonacina *tom. 1. quæst. 1. de sponsal. punct. 10. num. 5.* Ratio est, tum quia nullo iure positiuo in hoc casu cauetur esse expectandam iudicis sententiam: tum quia sponsalia habent tacitam conditionem, nisi aliqua causa ex supradictis accidat: vnde ea existente, vtendo iure suo, poterit quis propria autoritate ea dissolueret, absque perturbatione Reipublicæ. Quod procedit, etiam si sint iurata; nam vt sæpe dictum est, iuramentum sequitur conditiones actus, super quem cadit: quare tunc nulla opus erit relaxatione iuramenti. Gutierr. *de matrim. cap. 35. num. 1.* Bonacina *sup.* & pluribus Sanchez *disp. 69. num. 3.*

2. Dixi, *ex natura rei*, nam aliquando, & per accidens opuserit iudicis autoritate ad dissoluenda sponsalia, etiam si causa sit certa moraliter, vt si ex dissolutione priuata, sequeretur scandalum. Hinc patet, posse dissolui sponsalia propria autoritate

in his. Primò, quando causa dissolutionis est publica. Secundò, quando sponsalia, & causa sunt occulta, in his casibus nullum est periculum scandali. Tertio, quando sponsalia sunt publica, sed causa dissolutionis ita est occulta, ut non possit probari in iudicio, modò tamen inde magnum scandalum nõ oriatur; unde in hoc casu ad illud vitandum, tenetur sponsus monere sponsam (putà si secretò fornicata est) ut desistat; si nolit, adeundi sunt parètes, aut viri pii, aut Parochus, aut Prælatus, ut ipsam moneant; quòd si adhuc persistat, licebit tunc deferre ad tribunal iudicis, cuius autoritas requiritur in his, & similibus casibus, estque hoc seruandum, quotiescumque sunt dissoluenta sponsalia ex occulto vitio, ex cuius manifestatione sequitur infamia, ut docent Henriq. *sup. n. 3.* Sanch. *disp. 69. c. 70.* Bonac. *sup. num. 7.* & communiter Doctores.

3 Dico secundo, quando dubitatur, utrum causa dissoluenti sponsalia sit sufficiens, seu quando non adest certitudo, aut probabilitas sufficientiæ causæ, requiritur autoritas iudicis ad dissoluenta sponsalia. Sanchez *lib. 1. disp. 69.* DD. citati, & alij. Ratio est, quia dissolvens propria autoritate in hoc casu exponeret se periculo committendi iniustitiam contra alium sponsum, spoliando illum iure acquisito, & possessione; imò nec autoritate iudicis possunt dissolui, si post iuridicam, & sufficientem discussionem maneat purum dubium existentie causæ, & eius sufficientiæ, aliàs fieret contra ius partis, quod in hoc casu censetur certum, ortum ex sponsalibus certis, & quia in dubio melior est conditio possidentis. Hurtad. *disp. 2. de matrimon. num. 66.*

4 Sed quæres, quisnam sit iudex competens ad dissoluenta sponsalia, quando eius autoritas desideratur. Respondeo, esse iudicem Ecclesiasticum ordinarium, vel ab eo delegatum, ut est Episcopus, & ab eo delegatus, Gutierrez *cap. 35. n. 7.* Coninch *disp. 23. dub. 7. num. 70.* Sanch. *disp. 69. nu. 9.* Bonac. *sup. num. 9.* & alij. Ratio est, quia est materia spiritalis, consequenter spectat ad iudicem Ecclesiasticum. Non autem poterit Parochus de hoc cognoscere, quia non habet iurisdictionem in foro exteriori.

Dub. 17. Qualis probatio requiratur, ut iudex dissoluat sponsalia.

1 Dico primò, quando dissoluntur sponsalia ob aliquod impedimentum impediens matrimonium, cum quo contrahere est peccatum, sufficit vnus testis fide dignus, *ex cap. super eo 22. de testib. c. cap. praterea 12. de sponsalib.* Ratio est, quia tunc agitur de vitando peccato, quòd sponsi impediti committerent, si contraherent, quod debet esse maximè fauorabile. Requiritur tamen, quòd hic testis sit iuratus, ut docent Sanch. *lib. 1. disp. 71.* Coninch *disp. 23. num. 78.* & cum his Hurtado *de matrim. disp. 2. diff. 19. num. 67.* quia etsi agatur de vitando peccato, etiam agitur de præiudicio tertij, cum quo nullus creditur absque iuramento: requiritur etiam quòd deponat, se id certò scire, & non sufficit, quòd deponat, se audiuisse, nisi ad probandam consanguinitatem, nam tunc sufficit, quòd deponat, se id audiuisse à duobus suis maio-

ribus fide dignis, & quòd distinguat clarè gradus consanguinitatis, ut docent citati; & deducitur, *ex cap. licet ex quadam 47. de testib.* non tamen requiritur quòd nomen testis publicetur, ut supponitur in dict. cap. praterea; nisi quando sponsalia sunt iurata, ob fortiorem obligationem sponsalium iuratorum.

2 Dico secundo, in casu primæ conclusionis sufficit vnicus testis iuratus ad dissoluenta talia sponsalia, quamuis sint iurata, ut docent Sanchez *sup. Couarr. 4. Decretal. 2. par. cap. 6. §. 10.* & Hurtad. *sup. num. 68.* contra Palud. *in 4. dist. 27. quæst. 1. artic. 3.* Ratio est, quia in dict. cap. *super eo*, absolute significatur sufficere vnus testem ad dissoluenta sponsalia, nulla facta mentione iuramenti. Nec obstat quòd in dict. cap. *praterea* significetur sufficere vnus testem ad dissoluenta sponsalia, nisi sint iurata, nam hoc additur, quia ibi est sermo de teste, cuius nomen non fuit publicatum ob timorem, qui absque publicatione non sufficit, quando sponsalia sunt iurata.

3 Dico tertio, sufficit etiam ad dissoluenta supradicta sponsalia sola fama impedimenti, ut probat ratio primæ conclusionis, & habetur in cap. *super eo 2. de consanguinitate*, quod verum est, etiam si sponsalia sint iurata, ut docent citati, & communiter DD. contra Palud. quia in dict. cap. *super eo*, absolute, & absque limitatione supponitur sufficere famam ad dissoluenta sponsalia. Quod autem dicitur in cap. *cum tua 27. de sponsalib.* ultra famam nõ requiri testem, & ultra testem requiri famam, ideo dicitur, quia testis ille non fuit testificatus, seu nõ depouit, sed tantum denunciavit, vel detulit impedimentum, ideo præter illum requiritur ibi infamia, aliàs sufficit vnus testis iuratus, vel sola fama: sufficit autem fama, nisi clarior fama, aut alij testes admittendi in iudicio Ordinarij oppositum probent, ut deducitur ex dict. cap. *cum in tua*: sed quamuis ad dissoluenta sponsalia sufficiat fama, non tamen, rumor: Hurtad. *sup. num. 69.* quia fama est acclamatio, seu opinio maioris partis viciniæ, aut communitatis, in qua ad minus habitant decem; rumor verò est opinio minoris partis.

4 Dico quarto, quamuis ad dissoluenta sponsalia ob impedimentum sufficiat vnus testis iuratus; ad dissoluentum tamen matrimonium iam contractum, seu potius ad declarandum fuisse nullum, requiruntur ad minus duo testes omni exceptione maiores, ut habetur in cap. *licet ex quadam 47. de testib. c. in cap. 1. de consanguinit.* quia quamuis etiã tunc agatur de peccato vitando, est tamen res grauissima, & magni præiudicij. Attamen quando agitur de dissoluento matrimonio ob impedimentum consanguinitatis, sufficiunt parentes, & consanguinei ad testificandum, ut dicitur in cap. *videtur 3. qui matrimonium*, & deduci potest ex cap. *super eo de testib.* Hurtad. *sup.*

5 Dico quinto, ad dissoluenta sponsalia ob defectum aliquem, sufficiens ad eorum dissolutionem qui non sit impedimentum, vel cum quo contrahere non est peccatum, ut ob fornicationem præcedentem, vel subsequentem, non sufficit vnus testis ut contra Palud. tenent Sanch. *sup.* Coninch *disp. 23. num. 81.* & Hurtad. *num. 7.* Ratio est, quia hic non agitur de peccato vitando, sed præiudicio tertij; at quando agitur de tertij præiudicio, requiruntur

runtur duo testes omni exceptione maiores, sicut generaliter in omnibus alijs causis, ex cap. licet ex quaiam, 47. de testibus. Quod autem in dicto cap. super eo, & in dicto cap. praterea de sponsal. sufficiat vnicus testis, est speciale privilegium, quia tunc agitur de peccato vitando. Probabile tamen est, in foro conscientie, etiam in hoc casu fornicationis, sufficere vnicum testem, etiam si sine peccato contrahere possint, de quo Sanchez lib. 1. disp. 73.

6 Rogabis tamen, an dissolui possint sponsalia, quando ipsi consentitur impedimentum. Respondeo, si vterque confiteatur impedimentum, vel iustam causam dissoluendi sponsalia, dissolui posse etiam in foro externo: si verò alter tantum fateatur, & sit ille, qui optat contrahere matrimonium, etiam dissolui, quia tunc censetur mutuo liberè dissentire: Quòd si sit ille, qui optat matrimonium non iniri, non dissoluitur, non enim standum est illius assertioni in praiudiciu tertij. Coninch disp. 23. dub. 11. & cum alijs Bonacina tom. 1. quest. 1. de sponsalib. punct. 10. num. 11.

C A P V T I I I.

De natura, & essentia matrimonij.

Dub. 1. Quid sit matrimonium.

1 **N**ota, matrimonium quatuor præcipuè nominibus vocari. Primò dicitur matrimonium à munere, seu officio matris, quasi matris munium, quia mulier ideo contrahit matrimonium, vt mater efficiatur, & laboret in ferendo prolem in vtero, edendo, & educando, ideo dicitur matrimonium, & non patrimonium, pater enim magis laborat in acquirendis diuitijs, & cõseruandis, quam in munere, & officio, quod præstat mater. Dicitur secundò, & tertio, nuptiæ, & connubium à nubendo, quia olim pudoris gratia, quando nubebant fœminæ, velo se quasi nube tegebant, siue in peccati admissi erubescerent, dum à serpente decepta virum suum fefellit, siue vt se viro inferiorem, illique subditam ostendat: vel quia nunc vxor in benedictionibus velo quodam, quasi nube tegatur. Quartò dicitur coniugium ab effectu, quia duos cõiungit strictissimo matrimonij vinculo, vt fiant vna caro. Aliquando verò vocantur sponsalia, ab sponcione, quæ fieri solet ante matrimonij contractum. Vide Henriquez lib. 11. cap. 1. num. 1. Couarr. 1. part. de matrim. cap. 1. num. 3. Bonacina tom. 1. quest. 2. de matrim. punct. 1. num. 1. Filiucius tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 1. num. 1. & Sanchez in proæmio.

2 Nota secundò, matrimonium posse tribus modis considerari. Primò, vt est officium naturæ ad filios procreandos, & educandos. Secundò, vt est remedium concupiscentiæ, videlicet, vt sit quidam modus rationabilis in voluptatibus. Tertio, vt est Sacramentum nouæ legis, ad hoc vt media gratia, adiuuentur onera matrimonij. Ita Magister in 4. disp. 26. ex August. 4. de genes. ad lit. cap. 7. Equi-

dem ante Adami lapsum, fuit institutum in officium naturæ: post lapsum in remedium concupiscentiæ: in lege autem gratiæ fuit eleuatum, vt esset Sacramentum. Filiucius tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 1. num. 2. Rursus matrimonium sumi potest dupliciter. Primò, pro ipso contractu, sicque sumitur, quando matrimonium dicitur esse vnum ex septem Sacramentis. Secundò, pro vinculo orto ex ipso contractu, & post contractum perseuerante, & sic sumitur ab Eugenio IV. in decreto Fidei habito in Concilio Florentino post vltimam sessionem, dum ait, consensum mutuum expressum esse causam efficientem matrimonij.

3 Dico primò, matrimonium, vt contractus, & officium naturæ, sic definitur: Viri, & fœminæ maritalis coniunctio, inter legitimas personas indiuiduam vitæ consuetudinem retinens. Ita Magist. in 4. disp. 28. & habetur l. 1. ff. de ritu nupt. illamque approbat Alexander II. cap. illud de presump. & cõmuniter Doctores. Hæc definitio est adæquata; constat enim genere, & differentia; genus est, coniunctio, seu vinculum, per quod coniunctio hæc conuenit cum alijs coniunctionibus; differentia verò est, maritalis, id est ordinata ad prolis generationem, per quam distinguitur ab alijs coniunctionibus. Dicitur etiam, maritalis, vt indicetur fundamentum talis vinculi, quod est traditio mutua, ad differentiã vinculi sponsalium, quod fundatur tantum in promissione. Consistit ergo essentia matrimonij in his duobus; nam posita coniunctione, seu vinculo maritali, est matrimonium, & his sublatis cessat, vt docet S. Thom. in add. quest. 44. art. 1. & alij. Reliquæ verò partiæ ponuntur ad maiorem declarationem: vnde dicitur, viri, & fœminæ, ad denotandum subiectum, & materiam huius vinculi, & coniunctionis esse mare, & fœminam. Dicitur, inter legitimas personas, quia dicta coniunctio, vinculum, & obligatio, tantum contrahitur inter legitimas personas, id est habiles, & non impeditas secundum leges. Denique dicitur, indiuiduam, &c. vt significetur mutua habitatio, & indissolubilitas huius vinculi, seu matrimonij: matrimonium enim semel cõtractum dissolui non potest per consensum ipsorum contrahentium, sicut alij contractus dissoluantur, vt infra patebit. Vide Henriquez lib. 11. cap. 1. §. 8. & Ledesmam in sum. cap. 4.

4 Nota, ad huius definitionis intelligentiam, septem reperiri in matrimonio. Primò reperitur mutuus consensus de præsentis circa mutuum corporum traditionem. Secundò, reperuntur verba, vel alia signa, quibus contrahentes paciscuntur de mutua corporum traditione. Tertio reperitur mutuum dominium corporum traditum, seu traslatum quod est effectus primarius, & simul obiectum ipsius contractus coalescens ex illo mutuo consensu, & ex exteriori illius expressione. Quartò, requiritur mutua radicalis obligatio in ijs, quæ pertinent ad prolis generationem, qua coniuges obstringuntur, seu obligantur, quæ dicitur vinculum correspondens dicto mutuo dominio. Quintò, reperitur aliud mutuum ius proximum in corpore alterius, ortum ex dicto mutuo dominio; sicut cõtingit in materijs aliorum contractuum. Sextò, reperitur mutua proxima obligatio in his, quæ pertinent ad prolis generationem, correspondens dicto mutuo

mutuo iuri proximo. Septimò, & vltimò reperitur vsus, seu copula coniugalis, de quibus omnibus clariùs infra. Conueniunt ergo Doctores, contractus matrimonij essentiam non consistere in consensibus internis, quia non sunt sensibiles, nec in mutuo consensu externo, quia ij sunt causa efficiens matrimonij, & statim transeunt, matrimonio manente vsque ad mortem: nec consistit in mutua corporum traditione, quia similiter hæc conditio transit, matrimonium verò durat. Nec in mutua obligatione reddendi debitum; quia hæc cessat per adulterium alterius, vel per ingressum in Religionem communi consensu, & tamen vinculum consummati matrimonij remanet. Nec consistit in vsu, & copula, nam vt infra, matrimonium ratum est verum matrimonium. Consistit ergo matrimonij essentia in vinculo, & perpetuo nexu inter coniuges, in quo sunt duo in carne vna, & vnum principium generationis, representantque Christi vnionem cum Ecclesia; posito enim hoc mutuo, ponitur matrimonium, & eo sublato, aufertur matrimonium,

5 Dubitant Doctores, an hoc vinculum sit relatio realis, an rationis. Villalob. 1. part. tract. 1. 2. diff. 1. num. 3. cum Scoto, Palud. Soto, & Rebello, existimat esse relationem rationis, si physicè consideretur: si autem moraliter consideretur, esse quid reale morale; quia realiter sunt coniugati, estque reale matrimonium. Veriùs tamen existimo esse relationem realem, sicut est serui ad dominum, ortam ex mutuo consensu, & mutua corporum traditione, vt docent Henriquez, & Ledesma citati, Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 1. num. 7. & alij.

6 Dico secundò, matrimonium, prout est Sacramentum, sic potest definiri: Coniunctio maritalis viri, & foeminae, significans vnionem Christi cum Ecclesia. Ita Ledesma in sum. cap. 1. de matrim. concl. 6. vel vt Villalobos sup. num. 4. Signum gratiae, quo vir, ac mulier legitimo consensu perpetuò coniunguntur: seu vt Filiucius sup. num. 9. Est Sacramentum, quo fit coniunctio maris, & foeminae: omnes hæc definitiones coincidunt: sed clarior videtur adducta à Ledesma. Huius explicatio patet ex traditis in expositione definitionis matrimonij, vt est contractus; nam Sacramentum non mutat contractum, sed tantum illum eleuat ad esse Sacramenti, id est ad causandam gratiam sacramentalem. Significare autem matrimonij Sacramentum vnionem Christi cum Ecclesia, habetur expresse cap. 1. ad Ephes. vbi Apostolus, postquam retulit illa verba Genesis cap. 2. Propter hoc relinquet homo, &c. addit, Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & Ecclesia, hoc est, coniugium, seu matrimonium Sacramentum magnum est, ac mysterium, cum sit signum vnionis Christi cum Ecclesia, vt explicant Hieronymus, Ambrosius, & alij apud Valent. tom. 4. disp. 10. quest. 1. Sanchez lib. 2. disp. 10. & Henriquez lib. 1. cap. 2. Esse autem matrimonium in noua lege Sacramentum, est de fide, & infra patebit.

7 Dico tertio, triplex constitui communiter à Doctores matrimonium; legitimum, ratum, & consummatum. Legitimum est, quod legitimo consensu contrahitur, quale est matrimonium infidelium, quod quidem non vocatur ratum, hoc est, omnino firmum; quia non est Sacramentum, vt habetur in cap. quanto de diuort. Matrimonium ratum

dicitur illud, quod celebratur inter fideles ante copulam: dicitur ratum, quia verum est Sacramentum, vt infra. Tertio, dicitur consummatum, quando ratum perficitur, & consummatur per copulam.

Dub. 2. Quando matrimonium fuerit institutum.

1 Dico primò, matrimonium, vt contractus, & officium naturæ, est institutum à Deo, Genesis 1. illis verbis: Crescite, & multiplicamini, quibus verbis dedit Deus potestatem, vt iungerentur, & concessit mutua corporum traditionem, in quo matrimonium consistit: postea verò cap. 2. quando Adam dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, contraxit matrimonium, Deo approbante: vnde quoad potestatem fuit contractus, Gen. 1. & quoad executionem, Gen. 2. S. Thom. add. quest. 42. art. 2. ad 4. Syl. verb. Matrimonium 1. quest. 2. Henriquez lib. 11. cap. 1. num. 3. Filiucius tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 1. num. 7. Sanchez lib. 1. disp. 4. num. 3. & cum alijs Bonacina tom. 1. quest. 2. de matrim. part. 2. n. 1. Nec obstat, quòd etiam brutis dicta sint illa verba Crescite, &c. nam aliter brutis, aliter hominibus intimata sunt; bruta enim ductu naturæ copulata sunt: at primos parentes induxit Deus, vt externo aliquo signo consensus mutuos exprimerent, & sic iniretur inter eos matrimonium, quod non contingit sic inter cæteros animantes. Quod autem Deus peculiariter excitauerit interius primos parentes, & forsitan exterius suaserit ad executionem, seu celebrationem contractus matrimonij, deduci videtur ex eo, quòd postquam Deus dicitur adduxisse Euam ad Adam, statim subditur, Adam dixisse: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea, quibus Adam vel consensus præbuit, vel iam factum supponebat, vt deducitur ex consequentibus verbis: Quamobrem relinques patrem, & matrem, & adhaerebit uxori suæ, ex quo apparet, ad hoc adduxisse Deum Euam ad Adam. Tum etiam, quia eorum contractum approbavit, eis benedicendo, Genesis 1. : Crescite, & multiplicamini: quæ verba, quauis Gen. 1. referantur, credendum est ibi per anticipationem referri, & prolata esse à Deo, postquam Adam Gen. 2. dixerat illa verba, Hoc nunc os, &c. Dicitur ergo Deus contractum matrimonij instituisse: tum quia est author naturæ humanæ, cui ex se competit facultas ad contrahendum matrimonium: tum quia primos parentes interius excitauit, & forsitan exterius suaserit ad primam celebrationem matrimonij, & quia matrimonium iam factum approbavit. Hurt. disp. 4. de matr. diff. 1. n. 3. & 4.

2 Dico secundò, matrimonij contractus, vt eleuatus ad esse Sacramenti, seu Sacramentum matrimonij in noua lege fuit institutum à Christo Domino: est de fide ex Trident. sess. 7. Can. 1. & sess. 21. cap. 1. Fuit autem institutum secundum aliquos Doctores, Ioan. 2. quando Christus Dominus sua præsentia cohonestauit nuptias in Canà Galilææ. Secundum alios post resurrectionem, quando loquebatur magna de regno Dei, id est Ecclesia: alij verò, & proprius, existimant institutum fuisse, Matth. 19. quando Christus Dominus dixit: Quos Deus coniunxit, homo non separet. Vide Henriquez lib. 11. cap. 2. & Sanchez lib. 2. disp. 4.

3 Ex dictis sequitur, contractum matrimonij, eiusque vsum esse licitum, & honestum. Ita communis Catholicorum. Constat ex illo Matth. 19. Quos ergo Deus coniunxit, homo non separet, & ex Paulo 1. ad Corinth. 7. Qui matrimonio coniugit virginem suam, benefacit, & paulò inferius: Si nupserit virgo, non peccauit, & 1. Timoth. 5. Volo iuuenulas nubere, & procreare filios. Hæc autem procuratio fieri non potest absque matrimonio. Ita S. Thom. *add. quest. 41. art. 3.* Idem quoque definitum in Concilio Gangrensi *Can. 1.* & in Bracharenfi primo *Can. 11.* Et suadet ratio, quia contractus matrimonialis est officium naturæ ordinatus ad propagationem, & conseruationem naturæ humanæ, & in remedium concupiscentiæ, modo tamen consono, videlicet mutua, & perpetua corporum traditione: ob quam rationem infideles non peccant matrimonij contractum contrahendo, etsi inter eos non sit Sacramentum, vt infra. Imò non solum est licitus hic contractus, eiusque vsum, sed etiam potest esse meritorius, si procedat à virtute iustitiæ, vt scilicet debitum reddat; vel Religionis vt minimum, proles ad cultum Dei procreetur. S. Thom. *art. 4.* & cum eo communis. Quòd si moueat libido sistens inter bona matrimonij, videlicet, vt ad aliam nullo modo accederet, est peccatum veniale: si autem extra bona matrimonij efferatur, erit peccatum mortale, sed de ijs latius *infra cap. 10. dub. 2.*

Dub. 3. Vtrum matrimonium cadat sub præcepto, seu an homines teneantur sub præcepto contrahere matrimonium.

1 **N**Ota cum S. Thomà *quest. 41. art. 1.* matrimonium esse de iure naturæ, non quidem tanquam propriè fluens ab illius essentia, sed quia naturaliter inclinatur homo ad matrimonium, eo quòd per illud natura huma procreatur, & conseruatur: sicut enim datur naturalis inclinatio ad indiuidui conseruationem; sic similiter ad conseruationem speciei, at species conseruatur per matrimonium, ergo matrimonium est de iure naturæ quoad naturalem inclinationem.

2 Dico primò, datur præceptum naturale de matrimonio contrahendo. S. Thom. *add. quest. 41. art. 12.* & communiter Doctores. Ratio est, quia matrimonium est necessarium ad propagationem, & conseruationem generis humani, seu speciei humanæ, sicut cibus ad conseruationem indiuidui, sed datur præceptum naturale de conseruando indiuiduo; ergo etiam de conseruanda specie; hæc autem conseruatio fit per matrimonium; ergo datur præceptum de contrahendo: & cum hoc præceptum sit naturale, hinc fit, quòd etiam nunc siue hoc tempore duret, & quòd cessare non possit durante naturali, vt rationalis. D. Thom. *in 4. dist. 26. quest. 1.* Sanchez *lib. 2. disp. 3.* Hurtado *disp. 4. de matrim. diff. 4. num. 14.* & alij. Non tamen hoc præceptum est primum principium naturale, nec conclusio deducta ab illis, vt de se patet, sed reducitur ad præcepta Decalogi: quidam enim dicunt reduci ad præceptum diligendi se ipsum, quòd est præuium, ac præambulum ad Decalogum. Alij ad quintum præceptum, *Non occides*, nam ait Ambrosius: *Quem non*

pauisti, occidisti: etenim sicut per hoc præceptum tenetur quis sibi ipsi subuenire, ne pereat; ita similiter tenetur ad conseruationem generis humani, ne pereat; aliter se, & genus humanum necare censetur. Alij verò illud reducunt ad præceptum diligendi proximum; nam conseruatio speciei, illiusque propagatio ad bonum proximi spectant. Obiter nota, verba illa Gen. 1. *Crescite, & multiplicamini*, non inducere nouum diuinum præceptum, sed tantum esse declaratiua præcepti naturalis; non enim sunt verba præceptiua, sed tantum insinuantiæ præceptum naturale. Hurtado *sup. & alij.*

3 Dico secundò, hoc præceptum est affirmatiuum: patet, quia non prohibet aliquem actum, sed præcipit aliquid faciendum, nempe contrahendum positiuè esse matrimonium necessarium ad propagationem generis humani. Et cum de natura præcepti affirmatiui sit, quòd obliget semper, & non pro semper, vt dixi in Decalogo in proemio, id est, præcepta affirmatiua obligant semper, hoc est, in actu secundo, & in executione, nisi data necessitate. Hinc fit, hoc præceptum naturale matrimonij obligare semper, id est, retinere vim obligandi semper in actu primo, & non obligare pro semper, id est in actu secundo, & in executione, nisi data necessitate, quare hac cessante, cessat etià huius præcepti obligatio in actu secundo. Sicut enim elemosynæ præceptum semper extat, & habet vim obligandi in actu primo; non tamen obligat pro semper, & in actu secundo, nisi adsit necessitas, vt dixi in Decalogo *lib. 1. cap. 5. dub. 8.* ita similiter hoc præceptum semper extat, & habet vim obligandi ex se, & in actu primo, non tamen obligat in actu secundo, nisi tempore magna necessitatis concurrente, videlicet maxima paucitate hominum respectu totius multitudinis; non quia paucitas faciat præceptum, sed quia inducit, & excitat obligationem, vt exeat in actum secundum; sicut necessitas non facit præceptum elemosynæ, sed tantum inducit eius obligationem. Quæ autem paucitas hominum requiratur ad inducendam hanc obligationem, relinquatur prudentis arbitrio.

4 Ex his sequitur primò, in principio mundi, & in principio reparationis illius post diluuium fuisse præceptum naturale, quo singuli etiam in actu secundo tenebantur ad contrahendum matrimonium, vt mundus propagaretur, & non periret; nam si vnquam fuit necessitas propagandæ proles, ea certè fuit in dictis casibus. Bonacina cum alijs *tom. 1. quest. 2. de matrimo punct. 3. num. 1.* & Hurtado *sup. num. 11.* Quòd si status innocentie perseverasset, probabile est, nunc etiam obligare singulos; quia per coniugium non fuissent retardati à cultu Dei. Filiucius *tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 1. num. 8.*

5 Sequitur secundò, hoc tempore non teneri singulos ad contrahendum matrimonium: est de fide definitum à Seruio Papa epist. ad Episcopos Africanos, & à Tridentino *sess. 14. cap. 9. & 10.* & in alijs Concilijs. Et constat Matth. 19. vbi Christus Dominus consuluit perpetuam continentiam, & ex Paul. 1. Cor. 7. vbi consulit virginitatè, vbi subdit: *Qui matrimonio coniungit virginem suam, benefacit, & qui non iungit, melius facit.* vide Bellarm. *lib. 1. de Clericis, cap. 21.* Est enim hoc tempore genus humanum sufficienter propagatum, ideo non obligat

gat singulos in actu secundo hoc præceptum, quia non adest necessitas. Quare nunc hoc præceptum, nec singulos, nec communiter obligat in actu secundo, aut Principem, ut compellat aliquos contrahere: unde qui nunc contrahunt, non ideo contrahunt, quia teneantur, sed quia liberè volunt; per quod dicunt aliqui, quòd sufficienter impletur hoc præceptum, non quia illos singulariter afficiat, sed quia præueniendo eius legitimam obligationem consequitur illius finis, qui est multiplicatio speciei.

6 Sequitur tertio, hoc præceptum in casu, quo obligat, principaliter obligare Rectores communitatum, ut compellant aliquos matrimonium contrahere, ut ait Bonacina *sup. num. 2.* cum Valencia *tom. 4. disp. 1. quæst. 1. punct. 4.* nam regenti communitatem specialiter incumbit procurare bonum communitatis, consequenter eius propagationem. Verùm hoc tempore, ut benè Bonacina, non est necesse, Rectores communitatis esse sollicitos, ut matrimonia contrahantur; nam homines valde proni sunt, & solliciti ad ea contrahenda.

7 Sed dices, an omnibus pereuntibus, præter Religiosos, & Moniales, teneantur hæ personæ ad contrahendum matrimonium in actu secundo. Negant Henriquez *lib. 11. cap. 1. Ledesma in summ. cap. 1. de matrim. concl. 3.* Verior tamen videtur pars affirmans, quando ex reuelatione, aut alijs signis, non constaret de consummatione sæculi, seu numerum electorum esse còpletum; aliter enim tenerentur ad matrimonium; consequenter dicendum, si daretur casus, ut omnes viri essent extincti, præter habentes uxores steriles, posse illos alias mulieres non steriles ducere. Ratio horum est, quia cum detur tanta paucitas hominum, & non constet de fine, seu consummatione sæculi, obligat hoc præceptum; nam præceptum naturale conseruandi speciem fortius obligat, quàm votum.

8 Aduertendum tamen, etiam multiplicato sufficienter genere humano, posse contingere, ut aliquis teneatur contrahere matrimonium; non quidem ut impleat hoc præceptum, sed ratione boni communis, aut scandali amouendi, aut alia mala auertendi, ut si filius Principis, aut alius vnicus hæres non nupserit, sequantur seditiones, & bella in Rempublicam, tunc charitas, & amor boni communis obligaret illum ad nubendum. Ledesma, Sanchez, & Bonacina *ubi sup.*

9 Nota etiam, post resurrectionem non futurum esse vsum, & statum matrimonij: patet Luc. 20. *In resurrectione non nubent, neque ducent uxores:* cessabit enim tunc causa finalis matrimonij. Ita communiter DD. vide Henriquez *lib. 11. cap. 1. num. 6.*

Dub. 4. Vtrum matrimonium sit Sacramentum.

1 **L**oqui possumus vel de matrimonio in lege naturæ, & veteri ante Christi Domini aduentum: vel de illo in lege noua, & gratiæ post Christi Domini aduentum: & de hoc, de illo, quod celebratur inter non baptizatos, siue infideles.

2 Dico primò, de fide est, matrimonium fidelium baptizatorum in lege gratiæ esse Sacramentum: ita definitum est ab Eugenio IV. in decreto

Fidei, & in Tridentino *sess. 7. Can. 1. & sess. 14. cap. 1. & Can. 1.* & habent S. Patres apud Bellarm. *de matrim. cap. 3.* constatque ex traditione Ecclesiæ, & communi Catholicorum; patet etiam ex D. Paulo *cap. 5. ad Ephel. Sacramentum magnum est; ego autem dico in Christo, & Ecclesia,* ut explicatum est *dub. 1. concl. 2.* Ratione probatur, quia est signum rei sacræ sanctificantis; significat enim vnionem Christi cum Ecclesia, ut ait Apostolus citatus. Præterea habet promissionem gratiæ; quare ibi additur, Christum Dominum dilexisse Ecclesiam: & 1. Timoth. 2. dicitur, *Quòd fidelis saluabitur per filiorum generationem:* quare etiam est signum vnionis spiritualis, quæ fit per gratiam.

3 Quòd si dicas, Ecclesia non potest irritare Sacramentum; at irritauit matrimonium clandestinum, & contractum inter personas inhabiles; ergo non erit Sacramentum. Respondeo in Sacramento matrimonij duo reperiri, & esse contractum ciuilem, & esse Sacramentum; irritauit ergo Ecclesia contractum, qui est fundamentum Sacramenti, non verò ipsum Sacramentum: sic irritat pœnitentiam, tollendo iurisdictionem, non verò ipsum Sacramentum. Christus enim Dominus non determinauit contractum, sed tantum contractum approbatum ab Ecclesia, eleuauit ad esse Sacramenti: Vide Sanchez *lib. 3. de matrim. disput. 4. numer. 6.* Coniuch *disput. 27. dub. 1. numer. 8.* & Bonacina *tom. 1. quæst. 2. de matrim. punct. 1. num. 1.* Nec infestas, esse simoniam accipere dotem, seu pecunias in matrimonio, quia non accipiuntur pro ipso Sacramento, sed prout est contractus ciuilis ad sustinenda onera matrimonij, ut docent communiter Doctores, & dixi in tractatu de simonia.

4 Dico secundò, hoc Sacramentum confert gratiam iustificantem. Hæc conclusio patet ex his, quæ diximus de Sacramentis in genere *lib. 1. cap. 4. dub. 1.* vbi Probauimus, omnia Sacramenta nouæ legis conferre gratiam: confert autem suam gratiam in instanti, in quo verum est dicere, iam est completa, & perfecta significatio huius Sacramenti, sicut de alijs dictum est. Effectus huius gratiæ sacramentalis duplex est: primus, concupiscentiam reprimere: secundus, efficere, ut coniuges fideliter cohabitent, operas suas communicent, & prolem religiosè educent. Filiucius *tom. 1. tract. 10. part. 1. num. 11.* & alij. Ratio est, quia tale auxilium, seu gratia necessaria est ad onera matrimonij sustinenda.

5 Dico tertio, etsi contrahentes hoc Sacramentum matrimonij sint duo, Sacramentum verò tantum est vnum. Henric. *lib. 11. cap. 2. v. 1.* Filiuc. *loco cit. num. 12.* & communiter Doctores. Ratio est, quia vnum tantum est signum representans vnionem Christi Domini cum Ecclesia, quam quidem vnionem neque vnus solus, neque sola materia, aut forma, sed ambo simul, & materia, & forma etiam simul representant.

6 Dico quartò, in hoc Sacramento reperiuntur tria, sicut in alijs Sacramentis, videlicet Sacramentum tantum, res Sacramenti tantum, & res, & Sacramentum simul. Sacramentum tantum in hoc Sacramento sunt expressiones, actus, siue consensus vtriusque contrahentis; nam esse sensibiles sunt, & significant mutua traditionem, & vinculum indissolubile. Res, & Sacramen-

meatum simul est indissolubile vinculum; nam significatur per expressiones consensus, quæ sunt Sacramentum tantum, & significat gratiam. Res Sacramenti tantum est ipsa gratia sacerdotalis, quæ significatur per Sacramentum, & datur ad sustinenda onera matrimonij. Quando ergo Doctores dicunt, vinculum esse Sacramentum, loquuntur large, sumendo Sacramentum pro Sacramento, & re Sacramenti, quia ut sic representant unionem Christi Domini cum Ecclesia in incarnatione factam. Obiter nota, non peccare mortaliter cõiuges exercentes actum matrimonij in peccato mortali; quia talis actus non opus factum est, nec per illum conficitur, aut ministratur aliquod Sacramentum. Ledesma *in sum. de matrim. cap. 1. concl. 1. dub. 2.*

7 Sed quæres, vtrum inter baptizatos possit celebrari matrimonium, quod non sit Sacramentum. Affirmant Vazquez 3. part. disp. 138. num. 63. Rebel. lib. 2. quest. 5. Basil. lib. 1. cap. 9. quos sequitur Hurtado disp. 3. de matrim. diff. 10. addunt tunc peccare sacrilegè contra Sacramenti reuerentiam. Negat tamen, & verius, Sanchez lib. 2. disp. 10. Coninch disp. 24. dub. 2. & alij, quia inter baptizatos ita se habent ratio Sacramenti, & contractus, vt separari reuera non possint: & deducitur, quia Eugenius V. & Tridentinum *vbi sup.* absolutè, & absque vlla limitatione dicunt, matrimonium baptizatorum esse Sacramentum, ac proinde nullum esse validum inter eos matrimonium, quod non sit Sacramentum. At si rusticus ignorans huiusmodi cõnexionem, & inseparabilitatem vellet contrahere matrimonium vt cõtractum, esset etiam Sacramentum; si tamen haberet intentionem faciendi, quod facit Ecclesia. Ledesma *in sum. cap. 2. de matrim. concl. 17. dub. 1. & 2.*

8 Dico quintò, contractus matrimonij inter non baptizatos non est Sacramentum: est commune, quauis hi sint catechumeni, quia hi carent caractere baptilmali, qui est fundamentum, & ianua omnium Sacramentorum. Quid si vnus sit baptizatus, alter verò non. Bonac. tom. 1. quest. 2. de matrim. punct. 2. n. 2. cum Soto, & Vazquez putat, tunc esse Sacramentum ex parte fidelis: verius tamen est, non esse Sacramentum, nec ex parte baptizati, vt tenent Sanchez lib. 2. disp. 8. Coninch quest. 64. art. 8. dub. 3. num. 9. & disp. 24. dub. 2. num. 24. Henriq. lib. 11. cap. 1. Ledesma *sup. conclus. 17.* Hurtado disp. 3. de matrim. diff. 18. num. 69. & alij. Ratio est, quia Christus Dominus tantum instituit in Sacramentum, integrum, & perfectum contractum matrimonij; quia tantum contractus integer est matrimonium, & tantum illum in matrimonium instituit; at in solo baptizato non est integer, & perfectus contractus matrimonij, sed in vtroque; ergo, &c. est enim vnum Sacramentum, quo coalescit ex consensibus vtriusque partis; cum ergo non possit esse Sacramentum ex parte infidelis; ergo neque ex parte fidelis. Hoc autem procedit ob eandem rationem, etiamsi Papa dispensaret, vt baptizatus cõtraheret cum non baptizato, etiam catechumeno, vt docent Doctores citati. An autem possit in hoc casu dispensare Papa, dicitur in impedimento disparitatis cultus.

9 Rogabis tamen, an matrimonium infidelium, quod est in ratione contractus verum matrimonium, fiat Sacramentum, quando conuertuntur ad fidem.

Respondeo affirmatiuè; non enim videtur hos priuandos esse sacramentali gratia, quæ maximè concludit ad reprimendam concupiscentiam, & ad muna coniugalia obeunda, quæ sunt effectus Sacramenti matrimonij. Sanchez lib. 2. disp. 9. cum alijs, & Bonacina *supra num. 4.* contra Coninch disp. 24. dub. 2. num. 25. & alios. Maior tamen difficultas est, quando fiat Sacramentum. Sanchez *supra numer. 5.* Gutierrez cap. 42. num. 5. & alij, existimant, effici Sacramentum, quando infideles baptizantur, absque nouo aliquo actu, aut consensu: hoc enim ipso (ait) quòd baptizantur, nouo consensu, saltem tacito, ratificant prius matrimonium, & fit indissolubile; & quia statim representat unionem Christi cum Ecclesia, erit Sacramentum, & gratiam conferens. Ita etiam Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 1. num. 20. Probabilius tamen videtur effici Sacramentum, & conferre gratiam, quando post baptismum interueniunt noui consensus, vel præcedentes rati habentur per aliqua signa externa, vt per verba, aut nutus, aut per copulam maritalem. Ratio est, quia non subsistit, nisi ad sit noua materia, & forma; quod quidem non contingit, nisi renouentur consensus, modo dicto, per quod distinguitur hoc Sacramentum à baptismo, ergo.

10 Nota tamen, nõ necesse esse, vt hæc renouatio contractus fiat coram Parocho, & testibus, quia hæc solùm videtur necessaria, secundum Tridentinum, quando celebratur contractus, vt validè fiat; ac in hoc casu iam præcessit validus contractus, vt supponimus; nam etsi inter infideles non sit Sacramentum, est tamen verum matrimonium, vt dictum est, ideo non requiritur, dum fit Sacramentum, Parochi, & testium præsentia. Rodrig. *in sum. 1. part. cap. 230. num. 1.* Sanchez loco cit. num. 1. Bonacina *vbi sup. num. 6.* Villalobos 1. part. tract. 13. diff. 4. num. 2. & alij.

11 Dico sextò, ante legem gratiæ, in lege naturæ, & veteri non fuisse propriè matrimonium Sacramentum gratiam conferens. Ita citati, & communiter Doctores: Quod definitum videtur ab Eugenio I V. in suo decreto Fidei, dum distinguit Sacramenta nouæ legis, inter quæ numerat matrimonium, à Sacramentis veteribus, in eo quòd noua conferunt gratiam, vetera minimè. Et Tridentinum sess. 14. in decretis dum docet, matrimonium in lege Evangelica gratiam præstare veteribus coniugijs; & Can. 1. dum damnatur, qui dixerit, matrimonium non esse Sacramentum à Christo Domino institutum: quasi dicat, nouiter, & primò institutum. Quod etiam videtur constare de perpetua Ecclesiæ traditione, vide Vazquez disp. 2. cap. 2. 3. & 4. Coninch disp. 24. dub. 2. & Hurtado *sup. diff. 20.* Dixi, propriè, nam large potest dici fuisse Sacramentum, eo quòd quauis remotè essent signum coniunctionis Christi cum Ecclesia, qua ratione nunc matrimonium gentium potest dici Sacramentum, non tamen esse, aut fuisse Sacramentum propriè conferens gratiam, propter rationem dictam, & quia nullibi legitur gratiæ promissio, ob tale matrimonium; nam illis verbis Genes. 1. *Crescite, & multiplicamini*, solùm significatur, Deum benedixisse primis parentibus ad corporalem multiplicationem, non verò ad gratiam spiritualem; nam similis benedictio data fuit ceteris animantibus gra-

riæ incapacibus. Nec obstat, D. Paulum ad Eph. 5. dicere, ab initio mundi matrimonium dici Sacramentum; nam ibi dicitur fuisse Sacramentum, non quia tunc conferret gratiam, & esset propriè Sacramentum, sed quia ex sui indissolubilitate repræsentat coniunctionem Christi indissolubilem cum Ecclesia, propter quod latè dicitur Sacramentum, quod etiam modò conuenit matrimonio gètilium, ideoque largè, & impropiè dici potest Sacramentum. Hurtado *ubi sup.*

12 Dico septimò, Sacramentum matrimonij obtinet infimum locum inter Sacramenta nouæ legis. Ita S. Thom. 3. part. quest. 5. art. 1. q. 2. & cum eo Ledesma *in sum. cap. 2. de matrim. concl. 10.* Conferunt enim minimum gratiæ gradum inter supra dicta Sacramenta, ideo obtinet vltimum locum hoc Sacramentum inter septem nouæ legis Sacramenta,

Dub. 5. Quæ sit materia, & quæ sit forma in Sacramento matrimonij.

1 **S**uppone tanquam certum contra Durandum, Sacramentum matrimonij constare materia, & forma; nam vt est definitum in Concil. Florentino omnia Sacramenta nouæ legis constant materia, & forma, vt etiam probatum est *lib. 1. cap. 2. dub. 1.* quare opinio Durandi, saltem vt teneraria reiicienda est. Varius tamen D. D. in assignanda materia, & forma huius Sacramenti, quorum opiniones referunt Sanch. *lib. 2. disp. 5. 3. p. tom. 3. disp. 2. sect. 1.* Coninch. *disp. 24. dub. 3.* Bonac. *tom. 1. q. 2. de matr. punct. 4.* & Hurtad. *disp. 3. de matrim. diff. 21.*

2 Nauarr. *c. 22. n. 20* & cum eo Rebellus existimat, consensum internum vtriusque esse materiã & expressiones exteriores esse formam: è contra verò Maior. *in 4. disp. 26. q. 1.* docet, signa externa esse materiã, & consensum ipsum formam. At huiusmodi sententiæ non videntur admittendæ; nã Sacramentum componitur ex materia & forma sensibili, consensus autem interni non sunt sensibiles, ideo non possunt spectare ad essentiam Sacramenti, vt est Sacramentum tantum.

3 Victoria *in sum. n. 245.* Henriq. *lib. 11. c. 20.* docent, verba prioris contrahentis esse materiã, quia determinantur per verba posterioris, & verba posterioris contrahentis esse formam, quia determinat priora verba. Sed nec placet hæc explicatio, & assignatio materiæ, & formæ; quia materia, & forma debet ex se esse determinata, & non determinari ab ipsis contrahentibus; esset enim in eorum facultate determinare materiã, vel formã: fieri etiã potest, quod omnes verba in eodem statu finiant, consequenter ibi non reperiri materiã, neq; formam.

4 Vazq. *disp. 2. c. 5.* Basil. *lib. 1. c. 7.* & cū his Hurtad. docent, contrahentes ipsos esse materiã remotam, traditiones reales esse materiã proximam, sed extrinsecam; consensus verò, & eorū expressiones exteriores esse formam: nec placet hæc opinio quia constituit matrimonij essentiam absque materia intrinseca modo morali, dum dicit, traditiones reales esse materiã proximã, sed extrinsecã, quod est contra communem doctrinam affirmantem, omnia Sacramenta nouæ legis essentialiter cõponi ex vera materia, & forma, modo morali, vt dixi *lib. 1. c. 2. dub. 2.* & deducitur aperte ex Florét. *in decret. fidei.*

5 Demū Sanch. Suar. Coninch. *ubi sup.* Ledesma *de matr. q. 47. art. 1. dub. 4.* Reginald. *lib. 37. n. 42.* Bonac. *sup. n. 4.* & alij existimant, materiã, & formã huius Sacramenti consistere in expressione consensus interioris, seu in ipsis consensibus exterioribus diuerso modo sumptis: hoc est consensus exteriores, vt significant traditionem corporum, esse materiã proximam, corpora verò materiã remotã, & circa quam; idè consensus, vt significant acceptationem coniugalem, esse formam. Probatur hæc opinio, quia in Sacramenti illud habet rationem materiæ, quod imperfectè significat, & ab alio determinatur, & perficitur; illud verò habet rationem formæ, quod perfectè significat, & aliud determinat, ac perficit; sed in hoc Sacramento traditiones imperfectè significant, & sunt indeterminatæ, & indifferetes ad aliquid aliud; ergo habent rationem materiæ; acceptationes verò determinant, & perficiunt traditiones; ideo acceptationes habent rationem formæ. Corpora verò cõtrahentium non possunt esse materiã proxima, quia ex illis non componitur Sacramentum; erunt ergo materiã remota, & circa quam versatur matrimonij sicut in alijs cõtractibus res, quæ tradit, dicitur materiã remota, & circa quã. Quod si dicas ex Florentino omnia Sacramenta constare rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma; consequenter consensus, vt significant traditiones corporum, nõ posse esse materiã, quia vt sic sunt verba. Respondeo, vt dixi etiam *lib. 1. c. 2. dub. 1. n. 4.* rem in Sacramenti dupliciter posse sumi; primo, pro illa, quæ dicitur res in re, seu realiter, & in officio, vt aqua in Baptismo. Secundò, pro illa re, quæ realiter, & in se est verbum, est tamen res in officio, & significatione, eo quòd indeterminatè significant; consensus igitur, vt significant traditiones, etiam si sint voces realiter, sunt tamè verba in officio, & quod imperfectè, & indeterminatè significant.

6 Ex his opinionibus, vltimã existimo probabiliorem, eo quòd magis videatur explicare naturam, & essentiam Sacramenti matrimonij: vnde Sacramentum matrimonij adæquatè, & essentialiter, vt Sacramentum est, tantum componitur ex mutuo consensu externo, videlicet ex mutua traditione tanquam ex materia; & ex mutua acceptatione tanquam ex forma, cum connotatione tamen consensus interni; nam aliter non esset actus humanus, & verus contractus: vinculum verò non pertinet ad essentiam Sacramenti tantum; quia est res, & Sacramentum, & effectus ipsius Sacramenti, sicut character baptismalis non est Sacramentum, sed res Sacramenti, & Sacramentum simul, & effectus Baptismi: at quia hoc vinculum permanet, transacta expressione consensuum, & actione, qua fit matrimonium, proinde communiter dicitur Sacramentum. Sunt ergo expressiones vtriusque consensus causæ componentes matrimonium in fieri, sicut alia actiones in alijs Sacramentis, & causa efficiens vinculi perpetui, & causæ instrumentales physice; & moraliter productionis gratiæ sacramentalis, ex opere operato, quatenus à Christo sunt eleuati ad esse Sacramenti, vt con-
tingit in alijs Sacramentis.

(?)

Dub. 6. Quisnam sit minister in Sacramento matrimonij.

1 **C**Atherinus opuscul. de matrim. q. 1. existimat Deum esse ministrum matrimonij, nam putat, formam huius Sacramenti esse verba illa Dei, Gen. 2. *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhaerebit uxori suae* at quia ex dub. praecedent. constat, formam non consistere in illis verbis, dicendum est, Deum non esse speciale ministerium huius Sacramenti. Causa verò 8. de locis cap. 5. ad 3. & illi, qui affirmavit verba Sacerdotis, nempe, *Ego vos coniungo*, esse formam Sacramenti matrimonij, consequenter affirmat Sacerdotem esse ministrum: reiicienda etiam est hæc opinio, quia talia verba non sunt forma, ut sup. dictum, nam ante Trident. erat verum Sacramentum matrimonium clandestinū absque Parocho, & nunc est validum si praesens est moraliter, quamvis taceat, & nihil dicat, ut infra magis constabit; ergo Parochus non est minister, aut alius Sacerdos, est tamen post Trident. illius praesentia omnino necessaria, non tanquam ministri, sed tanquam testis, & conditio sine qua non, quod infra patebit cap. 4. dub. 1.

2 His reiectis, respondeo, & dico, ministri essentialis Sacramenti matrimonij sunt ipsimet contrahentes matrimonium. Ita communis DD. apud Sanch. lib. 2. disp. 6. Coninch disp. 24. dub. 3. Henric. lib. 11. cap. 2. & Bonac. rom. 1. q. 2. de matrim. punct. 4. n. 5. ita ut vnusquisque sit minister partialis, & ambo efficiant vnum totalem Sacramenti huius ministrum. Ratio est, quia matrimonium est contractus; nam illius natura non est mutata, eo quòd à Christo Domino eleuatum sit ad esse Sacramenti; ergo sequitur naturam aliorum contractuum; at in alijs contractibus ipsimet contrahentes, suis consensibus se ligant, & sunt causa efficiens contractus; ergo similiter in contractu Sacramenti matrimonij Confirmatur, quia Concil. Florent. & Trident. nullos alios assignant nisi contrahentes; ipsi ergo erunt ministri, & non Sacerdos. Verba autè illa, quae profert Sacerdos, *ego vos in matrimonij coniungo* sic explicantur; ego vos declaro coniunctos: aut ego approbo vestram maritalem coniunctionem.

3 Procedit hæc conclusio, etiam quando celebratur per procuratores; nam procuratores (idem quando fit per nuntium) non contrahunt nomine proprio, sed nomine principalis, & ut illius personam gerunt, ideo ipsi principales contrahentes sunt etiam ministri in hoc casu, & eorum consensus materia, & forma, modo explicato dub. anteced. quia horum consensus manent virtualiter, & moraliter in procuratore, aut nuntio: idem dic, quando contrahunt per epistolam, nam in ea etiam exprimuntur consensus contrahentium. Vazq. disp. 3. n. 86. Basilius, lib. 1. cap. 10. Hurtad. disp. 3. de matrim. diff. 22. n. 83. 84. & infra latius.

4 Ex dictis sequitur, Sacerdotè habentem conscientiam peccati mortalis, non peccare mortaliter assistendo matrimonio, quia ipse non illud ministrat, nec conficit Sacramentum, sicut neque mortaliter peccat benedicendo, dum existit in peccato mortali; quia benedictiones non sunt Sacramenta, sed sacramentalia: patet ex dictis de Sacramentis in

genere; & docent Sanchez lib. 2. disp. 6. n. 3. Henriquez lib. 11. cap. 2. & cum alijs Bonacin. sup. num. 6. & Ledesm. in sum. cap. 2. de matrim.

5 Sequitur secundò, ipsos contrahentes ministrantes sibi, seu conscientibus hoc Sacramentum, existendo in peccato mortali, non peccare mortaliter, eo præcise quia contrahunt, aut ministrant in mortali, seu ut actiue se habent, & ministerialiter, ut diximus loco citato de Sacrament. & docent Suar. rom. 1. de Sacrament. disp. 16. sect. 4. Coninch. disp. 24. nu. 34. Sanch. ubi sup. Filiuc. rom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 1. num. 27. & alij, quidquid Vazquez 3. part. disp. 136. num. 38. quem sequitur Hurtado. sup. num. 84. Ratio est, quia contrahentes non sunt ministri consecrati ad consecrationem huius Sacramenti, sed ministri ex necessitate contractus, eo quòd matrimonium per modum contractus naturalis celebretur.

6 Dixi, eo præcise, quia in peccato mortali ministrant; nam ea parte, quia recipiunt Sacramentum in peccato mortali, peccant mortaliter, ut diximus l. b. 1. de Sacrament. cap. 5. dub. 2. & docent DD. citati, & communiter omnes; nam accedunt indispositi, & ponunt obicem gratiae sacramentali, ideo peccant grauitè peccato sacrilegij, tractando indigne Sacramenta. Ad hoc igitur, ut ij contrahentes non peccent mortaliter, tenentur habere contritionem, vel saltem conari ad illam habendam, ita ut bona fide existiment, se habere contritionem, non tamen tenentur confiteri (etsi melius, & tutius sit) quia tunc nullo iure præcipitur confessio. Quod si matrimonium fixè susceperint, recedente fictione, accipient gratiam sacramentalem; alias coniuges nunquam gratiam sacramentalem recipent, quod est inconueniens: patet hæc omnia ex his, quae dixi de Sacramentis in genere lib. 1. cap. 5. dub. 3. vide Ledesm. in sum. cap. 2. de matrim. concl. 22.

7 Sequitur tertio, dispositionem necessariam, ad hoc ut coniuges recipiant gratiam sacramentalem esse, quòd sint in gratia, nam hoc Sacramentum est Sacramentum viuorum, quod supponit hominem viuere per gratiam, ut dixi loco citat. de Sacramentis in genere, & quamuis sint ipsi contrahentes duo ministri partiales, & ambo vnus totalis, & vinculum sit partiale hinc, & hinc, gratia tamen tota sacramentalis correspondet alteri, & alteri.

8 Nota tamen, hoc Sacramentum posse celebrari per nutus, ac signa, ut colligitur ex Concilio Florentin. & habetur cap. cum apud de sponsalibus, ubi definitum est, loquela carentes posse per nutus contrahere: quod verum est, etiam in his, qui loqui possunt; quia Christus Dominus solum eleuauit contractum naturalem ad esse Sacramenti; ac contractus naturalis potest per nutus, & signa celebrari: nec peccabunt mortaliter; quia non agunt contra aliquod præceptum, erit tamen peccatum veniale: imò aliquando poterit esse mortale, videlicet, si ex eo consensus redderetur dubius, ex quo scandala, & lites oriri possent. Vide Sanchez lib.

2. disp. 31. n. 8. Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 2. nu. 6. & Villalobos 1. part. tract.

12. diff. 7. num. 5.

(†)

Dub. 7. An matrimonium contractum per procuratores sit validum.

1 S Vppono, ante Tridentinum fuisse validū matrimonium in absentia celebratum per procuratores; habetur expresse *cap. fin. de procuratorib. in 6. c. l. sufficit. ff. de sponsal. &* habet communis DD. difficultas; ergo procedit post Tridentinum.

2 Dico igitur primò, matrimonium in absentia celebratum per procuratores validum est, etiam post Tridentinum, etiam vbi Còcilium est publicatum, & acceptum. Ita communis DD. infra: & patet, quia ante Tridentinum erat validum per procuratores; ergo & nunc, quia hic modus celebrandi non repugnat nature contractus, qui ex se petit, vt possit fieri per procuratores: nec Christus Dominus mutauit illius naturam, sed tantum eleuauit ad esse Sacramenti. Nec Tridentinum id correxit, aut prohibuit; solum enim decreuit, vt matrimonium non possit fieri valide, absque presentia Parochi, & duorum testium, non verò irritauit matrimonium per procuratores solum, ergo requiritur post Tridentinum ad validitatem matrimonij per procuratores, vt ij expriment consensus principalium, seu exequantur suum mandatum coram Parocho, & testibus: demum quia id confirmat praxis fidelium post Trident. talia matrimonia celebrantium.

3 Dico secundò, vt matrimonium per procuratores celebratum validum sit, assignat DD. communiter condiciones sequentes

4 Prima conditio est, vt procuratores expriment consensus principalium coram Parocho, aut alio Sacerdote de eius licentia, & duobus testibus, iuxta dispositionem Trident. *sess. 24. cap. 1. de matrim. ad hoc vt notum sit matrimonium, & probati possit.* Non tamen requiritur, vt sit data commissio procuratori in presentia Parochi, & testium, quia tunc non fit matrimonium, sed sufficit, vt procurator nomine absentium ineat matrimonium coram illis, vt habet praxis, & pluribus probat Sanchez *lib. 2. disp. 12. num. 3. c. lib. 3. disp. 8. num. 24. Coninch disp. 24. dub. 9. num. 78. Henriquez lib. 11. cap. 2. num. 6. Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 1. num. 23. Villalob. 1. part. tract. 13. diff. 9. num. 2. versic. Sexto, &* cum alijs Bonac. *tom. 1. q. 2. de matrim. punct. 5. num. 5. &* communiter DD.

5 Secūda est, vt procurator habeat speciale mandatum, & nominatim de contrahendo matrimonio, vnde non sufficit generale mandatum, ita ex *dict. c. fin. de procurat. in 6. &* Clem. *non potest de procurat. Glos. c. qui ad agendum, eod. in 6. verbo non expresse,* vbi DD. quod etiam requiritur ad sponsalia, quia sunt via ad matrimonium, argument. *l. oratio. ff. de spons. Domin. c. fin. cit. de procurat. num. 2. agitur enim de re magni momenti, ideo requiritur expressa commissio de matrimonio contrahendo.*

6 Tertia, vt procuratoris mandatum sit ad contrahendum cum certa, & determinata persona, vnde nō sufficit generale mandatum ad contrahendum cum quacunque, *l. generaliter de ritu nup. Glos. c. fin. de procurat. in 6. verb. Speciale, ibique DD.*

7 Quarta, vt procurator per se ipsum exequatur, non enim potest alium substituere, nisi expresse id contineatur in mandato; eligitur enim indu-

fria personæ: habetur expresse *in dict. cap. fin. de procurat. in 6.*

8 Quinta, quod mandatum, seu commissio non sit reuocata tempore, quo celebratur contractus per procuratores; nam si reuocata sit, etiam ignorante procuratore, aut altero conuoluit, imò etsi interius tantum illam reuocauerit, non valet tunc matrimonium, quia deficit cōsensus: quod procedit, etiam si irauerit, se non reuocaturum, peccabit tamen tunc illam reuocando, censetur etiam reuocata potestas, seu facultas, aut commissio, si post prius mandatum, dat aliud alicui ad contrahendum cum alia. Quod si reuocatio tantum sit interna, solum pro foro interiori talis reuocatio; vnde in foro exteriori incumbit reuocanti onus eam probandi: matrimonium verò erit inualidum, quod est speciale in matrimonio, & non in alijs contractibus; nam ius in illis supplet cōsensum, non autem in matrimonio. Filiuc. *sup. n. 24. vers. Quarta.* Vide D. Tho. *dist. 19. in litera. Sanchez lib. 2. disp. 11. &* Bonac. *vbi sup. num. 6. c. 7.* Eadem condiciones requiruntur, vt sponsalia per procuratores sint valida; excepta prima, nam cum non sint matrimonium, non requiritur presentia Parochi, & testium. Nota cum DD. citat. non requiri, quod procuratores sint vir, & fœmina; sufficit enim, quod sint vel duo viri, vel duæ fœminæ, nam ipsi non recipiunt Sacramentum. Nec sequitur quod procurator constituatur per scripturam, sufficit enim commissio solo verbo: modò seruentur supradicta; nam scriptura non est de essentia contractus, nisi quando exprimitur.

9 Dico secundò, matrimonium contractum per procuratorem non solum est validum in ratione contractus, sed etiam est verum Sacramentum. Nauarr. *cap. fratres, de poenit. d. 5. num. 95. Bellarm. lib. 1. de matrim. c. 5. c. 7. Sanch. lib. 2. disp. 15. Filiuc. num. 25. Hurtad. disp. 3. de matrim. diff. 17. Villalob. vbi sup. num. 2. &* cum alijs Bonac. *loco cit. n. 3. &* communiter DD. contra Caiet. *opusc. de matrim. tract. 12. q. 2.* Ratio fundamentalis est, quia Christus Dominus non mutauit naturam contractus matrimonij, sed tantum illam eleuauit ad esse Sacramenti; sed matrimonium, vt contractus, potest celebrari inter absentes; ergo vt etiam est Sacramentum, præsertim cum ratio contractus, & Sacramenti inter baptizatos ita sunt connexæ, vt nequeant villo modo separari, vt dictum est, quidquid Bonacin. *sup. num. 4. &* confirmatur, quia ita habet vsus Ecclesiæ. Quod si postea contrahentes personaliter iterum contrahant, non ideo fit, quia existiment matrimonium per procuratores suos contractum non fuisse validum, sed ad tollendos scrupulos, ne fortè alter, saltem interne, reuocauerit commissionem, aut mutauerit voluntatem, & quia ex alio capite hic contractus potest iterari: proinde fit Fili. *sup. n. 27. optime facturos contrahentes, si postmodum ipsimet ineant iterum matrimonium.*

10 Nec obstat, si dicas, quod Sacramentū poenitenti non possit fieri in absentia; ergo nec matrimonium; nam Sacramentum poenitentiæ eo quod sit iudicium internum, in quo ipse poenitens est reus, actor, & testis, requirit presentiam, secus matrimonium, quod celebratur per modū contractus. Quod si urgeas, inde sequi, fieri posse, vt principalis dormiendo peccet, aut recipiat gratiam, nam si

principalis est in peccato, dum procurator contrahit, peccaret, si esset dispositus recipere gratiā. Respondeo, non esse absurdum dormientem peccare, vel recipere gratiā ratione actus, & consensus habiti in vigilia, ideoque tenetur principalis esse in gratia, eo tempore, quo procurator contrahit. Filiuc. *sup. num. 27.* peccat autem in hoc casu dormiens existens in peccato, quando procurator contrahit, non quando dormit, sed quando praevidens defectum, & futurum somnum tempore contractus, dedit causam somno, & noluit se disponere ad sacramentum digne suscipiendum. Bonac. *diſt. part. 3. n. 4.* Hurtad. *sup. diſt. 17 ad fin.*

11 Quod si quaras, quanam verba adhibenda sint à procuratore, dum nomine alterius contrahit matrimonium. Respondeo, adhibenda esse hæc: *Recipio te in uxorem nomine Titij, vel Titius accipit te in uxorem, me mediante*: similiter sponsa respondere debet: *Ego, te mediante, duco Titium*: hoc enim pacto sufficienter exprimuntur consensus de presenti, qui omnino requiruntur ad matrimoniū. Henriq. *lib. 11. c. 2.* Sanch. *lib. 2. diſp. 12. n. 16.* Bonac. *tom. 1. q. 2. de matrim. punct. 5. num. 17.*

12 Ex his colligitur primò, non esse matrimonium, si procurator excedit mandatum, ut si mandatum fuit datum ad contrahendum cum Ioanna, certa dote constituta, si non seruata conditione contrahit, non valet matrimonium. Secundò, si postquam aliquis procuratorem misit, nec consentiat, nec dissentiat, sed in alijs occupetur, valet matrimonium, nam prior consensus censetur virtualiter manens, ac durans, ob quam rationem valet etiam matrimonium, si misso procuratore, in amentiam incidat, & talis perseverat, dum procurator nomine ipsius contrahit, sicut valet Baptismus dormientis, si antea illum petierit, nec constat retractasse voluntatem, ut dixi *lib. 2. c. vnic. dub. 7.* secus autem dicendum, si dum procurator contrahit, non sit sana mentis, quia talis actus non est humanus, cum non aduertat quid faciat. Valet etiam matrimonium, si dum mandatum dedit, consensum finxit, tempore tamen quo procurator contrahit, verū habet consensum, nā dum conficitur Sacramentum, iam habet verū consensum.

13 Colligitur tertio, in hoc matrimonio materiam, & formā esse expressions consensuum principaliter contrahentium, quatenus scilicet manent virtute in procuratore, unde procuratores non recipiunt hoc Sacramentum, sed ipsi principales contrahentes, ob quam rationem procuratores exequentes hoc mandatum in conscientia peccati mortalis, non peccāt mortaliter, quia non ipsi, sed principales recipiunt hoc Sacramentum, ideo isti, & non illi tenentur esse in gratia tempore contractus, quo credunt procuratores prestiturose esse pro se consensu. Ex quo fit, hoc Sacramentum non esse omnino personale, nam contractus in, quo fundatur, potest per alium celebrari: dicitur autem personale, quia nulla alia persona præter ipsos contrahentes recipit hoc Sacramentum, & illius gratiam. Causat autem matrimonium per procuratores celebratum gratiam non physicè, sed moraliter: nam consensus principaliter contrahentium non manent verè, & physicè, sed tantum moraliter.

14 Colligitur quartò, validum esse matrimonium per procuratores celebratum, omisis denuntiationibus, quamuis in mandato contineatur, ut

contrahat, iuris forma seruata, vel premisis denuntiationibus. Sanchez *lib. 2. diſp. 11. num. 18.* Nau. *cap. 27. num. 17.* Coninch. *diſp. 27. dub. 3. num. 33. & dub. 5. num. 49.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. quaest. 2. de matrim. punct. 5. num. 9.* etiamsi denuntiationes absque licentia Episcopi omittantur. Ratio est, quia qui in mandato addit formam iuris communis, non intendit nouam formam, & conditionem inducere, sed tantum intendit certiore facere mandatarium ut contrahat iuxta formam iuris; at ius non requirit monitiones tanquam de essentia matrimonij; ergo, &c. ex quo fit validum esse matrimonium omisis denuntiationibus à Sacerdote, cui Parochus dedit facultatē assistendi premisis denuntiationibus. Bonac. *sup. num. 10.* Vide Sanch. *lib. 3. diſp. 33. n. 3.*

15 Dico tertio, matrimonium per epistolam, aut nuntium celebratum olim ante Tridentinū validum erat, *ex l. mulier, ff. de riu nuptiar.* Gloss. *cap. nec illud 30. quaest. 5. vers. Uxor.* Sotus in *4. diſt. 27. quaest. 1. artic. 3.* & communiter Doctores; non enim hoc repugnat naturæ contractus. Debet autem consensus mittentis Epistolam, vel nuntium perleuerare, donec, qui illam recipit, acceptet; nec perficitur contractus donec, vel alter repromittat nuntio, qui ei intimauit promissionem, vel per epistolam notificet mutuam acceptationem, ut pluribus Sanch. *diſp. 7. num. 36.* Hurtad. *diſput. 3. de matrim. diſp. 15. num. 59.* & alij. Est etiam nunc validum, & Sacramentum. Henriq. *lib. 11. cap. 2. n. 6.* Bonacin. *diſt. punct. 5.* Filiuc. *tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 1. num. 20.* & communiter Doctores: modò tamen vtriusque consensus præstetur coram Parocho, & testibus. Quod probari potest, eisdem rationibus, quibus probatum est, matrimonium per procuratorem esse Sacramentum: potest enim quis per epistolam proprium consensum coram Parocho, & testibus exprimere, & ex tunc per eandem epistolam alterius consensum, si verè consentiat coram eisdem acceptare: hoc autè potest duobus modis contingere. Primus, si scribens epistolā dicat, se non solum facere sui corporis traditionē, sed ex nunc acceptare traditionem sibi faciendā per alteram, si enim talis epistola legatur coram Parocho, & testibus, & alter coram eisdem consentiat, erit validum, & verum Sacramentum matrimonij. Secundus, si recipiens literas rescribat mittenti illas, se accepisse literas, in quibus scribit ipsam in coniugem, se etiam velle illum similiter: si enim hæc secunda epistola legatur coram Parocho, & testibus, & recipiens illam coram illis consentiat erit mutua traditio, & acceptatio, sicque tale matrimonium erit etiam Sacramentum. Filiuc. *vbi sup. num. 29.* Vide Sanch. *lib. 2. diſp. 12.* Per nuntium verò celebratur matrimonium, referendo, & exprimendo, ut nuntius est (habet enim vices procuratoris) nomine mittentis, consensum ipsius dicendo, v. g. *Petrus mittit me, ut suo nomine nuntiem tibi, ipsum te velle in uxorem.* quo in casu alter debet suum consensum, & acceptationem traditionis sibi à mittente factam exprimere ipsi mittenti, vel per epistolam, vel per nuntium, modo supra dicto, Hurtad. *sup. num. 59. & 60.*

(***)

CAPVT IV.

De indissolubilitate matrimonij.

Dub. 1. An matrimonium sit indissolubile,
& quo iure.

Certum, & commune est apud Catholicos Doctores, matrimonium, etiam infidelium, esse indissolubile, & perpetuum. S. Thom. in 4. dist. 33. quæst. 2. artic. 1. Bellarm. lib. 1. de matrim. cap. 4. Henriq. lib. 11. cap. 8. Sanch. lib. 2. disp. 13. num. 4. Bonac. tom. 1. quæst. 2. de matrim. punct. 11. num. 1. Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 2. num. 30. Hurtad. de matrim. disp. 8. diff. 1. num. 1. & communiter omnes, idque probant primò, ex cap. fin. de condit. apposit. vbi ait Gregor. IX. conditionem appositam repugnantem perpetuitati matrimonij esse contra substantiam illius, & cap. unico de uoto in 6. vbi dicitur accepisse indissolubilitatem in statu innocentie. & generaliter de omni matrimonio, tradit Tridentin. sess. 14. in princip. de reformat. matrim. dum dicit, perpetuum indissolubileque nexum primus parens diuini spiritus instinctu pronuntiauit, cum dixit: *Hoc nunc os ex osibus meis, &c.* Deducitur etiam aperte ex Matth. 19. dum dixit Christus: *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* & ex Marc. 10. Luc. 16. dum omnis, qui dimittit uxorem, dicitur mechari; & maxime ex illo ad Rom. 7. *Mulier uiuente viro alligata est legi,* quod non conuenit solum matrimonio consummato, sed etiam rato, vt infra; & deducitur ex locis citatis, vbi (excepto Matth. 19.) generaliter est sermo de matrimonio, absque discrimine inter consummatum, & tantum ratum. Secundò probatur, quia ex suamet definitione competit illi indissolubilitas, vt dictum est *sup.* quare esse indissolubile, erit de ipsius natura. Tertiò, quia matrimonium ex sua natura ordinatum est ad educandam sobolem, quod commodè non potest, nisi sit indissolubile ex sua natura. Nec obstat illa regula iuris in 6. c. 1. *Per quasunque causas nascitur, per easdem dissoluitur,* quia hæc regula non habet locum in matrimonio ob eius peculiarem naturam, & rationes dictas, & ob bonum commune ad quod spectat, vt matrimonium sit indissolubile, tum etiam propter ius diuinum, vt infra magis patebit: ex quo sequitur tanquam certissimum, matrimonium mutuo consensu, nunquam posse dissolui, sicut dissoluiuntur sponsalia, vt supra dictum est.

Difficultas ergo est, quo iure competat matrimonio indissolubilitas, in qua re sunt variae opiniones. Gloss. in c. ex publico de conuers. coniug. Hostiens. & alij, existimant esse indissolubile iure humano potestatis, quia in lege naturæ, & scripta solvebatur per repudium, & in lege gratiæ ratum dissoluitur per dispensationem. Abulen. 1. Reg. 8. q. 97. asserit esse indissolubile iure diuino positum; quia in sola lege Evangelica non admittitur repudium, quod in lege naturæ, & scripta admittitur. Sanch. lib. 2. disp. 13. n. 10. Coninch disp. 26. dub. 2. n. 11. & 18. vers. *Pateet certis.* & plu-

res Theologi, ac Iurisperiti docent omnimodam indissolubilitatem matrimonij, etiã consummati, non competere illi de iure naturali, seu ex natura rei, sed ex diuina institutione, eo scilicet, quia Christus Dominus eleuauit illud ad significandam vnionem Verbi cum nostra natura; fuit enim hæc causa finalis, cur Christus Dñs voluerit, ei inesse hanc tãtam indissolubilitatem, quia nimirum per ipsum voluit hanc vnionem significari. Hanc sententiam fufe explicat, & probat Coninch *vbi sup.* Vazq. de matrim. disp. 2. c. 7. Bellar. lib. 1. de matrim. c. 12. Rebell. q. 15. sect. 1. Basil. lib. 1. c. 13. Hurtad. disp. 8. de matrim. disp. 2. n. 4. vbi dicit esse communem apud Theologos in 4. dist. 33. docent matrimonium etiã ratum tantum iure naturali, seu ex natura sua esse indissolubile. Vltima sententia quasi media, quã tenet Filiuc. tom. 1. tract. 10. p. 1. c. 2. n. 32. in fin. asserit, matrimonium habere aliquã indissolubilitatem de iure diuino naturali, omnimodam verò ex iure diuino positum iuri naturali addito, ex præcepto scilicet Christi Domini in lege Evangelica.

Ex his opinionibus vltima mihi videtur probabilior, & quasi consiliatrix aliarum. Et quidẽ aliquam indissolubilitatem competere matrimonio nõ tantum iure humano, sed diuino, docent DD. citati, n. 1. quia vt ibi ex scriptura, & Trident. probatum est, matrimoniũ, etiã in statu innocentie, fuit indissolubile, at tunc non erat ius humanũ, sed diuinum, ergo. Quod autem omnimoda indissolubilitas cõpetat matrimonio ex iure diuino positum addito iuri naturali, hoc est præcepto Christi Dñi in lege Evangelica. Probat, quia id non competit illi ex iure diuino naturali, nam cũ hoc sit idem, & maneat immutatum, semper etiã fuisset tale; at ante legẽ Euãgelicam solui poterat per repudiũ, vt infra, & post legem Euãgelicam solui potest per conuersionem ad fidem alterius coniugum, & ratum per dispensationem Pontificis; aut solemnem professionem Religionis approbatã; ergo. Nec competit illi ex solo iure Ecclesiastico, vt probatum est; ergo ex iure diuino: positum addito iuri naturali: totum autem hoc colligitur ex Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* & *Qui dimissam duxerit, mechatur.* Quod discipuli audientes, quasi de re noua dixerunt *Si ita est, non expedit nubere.*

Ad maiorem tamen intelligentiam huius vltimæ sententiæ, nota matrimonium habere triplicem significationẽ. Primò enim significat vnionẽ Christi Domini cum anima per gratiam. Secundò, vnionem Christi cum Ecclesia per charitatem. Tertiò, vnionem Christi Domini cum Ecclesia per carnem assumptam. Ratione primæ significationis nõ est indissolubile matrimoniũ, sicut nec est insolubilis vnio gratiæ cum anima, quæ significatur per matrimonium: nec etiam ratione secundæ, quia coniunctio Christi cũ Ecclesia quoad omnia membra, non est insolubilis; cum aliqua membra admittant etiã culpas mortales: superest ergò, vt omnimoda indissolubilitas competat matrimonio, eo quòd significet vnionem Christi cum Ecclesia per carnẽ assumptam, iuxta illud: *Quod semel assumpsit, nunquam dimisit:* competit ergo matrimonio hæc omnimoda indissolubilitas, non ex eo tantum quòd sit Sacramentum in lege Evangelica conferens gratiam, & significans vnionem Christi cum Ecclesia per gratiã; quia matrimonium ratum significat hanc vnionẽ,

& tamen est solubile, *ut infra*, sed ex eo quòd sit Sacramentum significans vnionem Christi Domini cù Ecclesia per carnem assumptam; nulla enim potest aliaratio assignari vnde hoc habeat, sicque D. Aug. & meritò, *lib. de bon. coniug. c. 7. & 15.* semper refert in hanc causam insolubilitatè matrimonij: quia res significata hoc modo per matrimonium est insolubilis, videlicet coniunctio Christi cum Ecclesia per carnem assumptam; ergo etiam matrimonium, vt illam significans: hoc autem non rato, sed consummato tantum competit, vt *infra*; ergo: tantum hoc, & non illud erit omnino insolubile. Filiuc. videndus *sup. q. 2.*

Dub. 2. Vtrū summus Pontifex possit dissoluere matrimonium baptizatorum.

Qvæstio hæc procedit de matrimonio rato, & de matrimonio consummato.

1 Quantum ad primum sunt duæ oppositæ sententiæ, quarum vnaquæque habet quamplures, & graues authores Theologos, Canonistas, & Iurisperitos, quos refert Sanch. *lib. 2. dispur. 14. nu. 2.* Probabilius tamen existimo, posse ex causa Summum Pontificem dispensare in matrimonio tantum rato, ita Nauarr. *cap. 22. num. 1.* Henriq. *lib. 11. cap. 8. num. 11.* Coninch. *disp. 2. dub. 3. numer. 33.* Bellarm. *lib. 2. de monach. cap. 38.* Villalob. *tract. 13. diff. 11. num. 2.* Bonac. *tom. 1. quæst. 3. de matrimon. punct. 1. num. 4.* & cum multis Sanch. *lib. 2. disp. 14. num. 2.* & Hurtad. *disp. 8. de matrim. diff. 3.* contra Sotum in *4. dist. 37. quæst. 1. artic. 4.* Bafil. *lib. 9. Couarr. & alij.* Probatur primò ex praxi Summorum Pontificum, nam vt referunt DD. pro hac sententia, in hoc matrimonio dispensarunt Martin. V. Eugen. IV. Paul. III. Pius IV. & Greg. VIII. quos in re tam graui errasse minimè est credendum: imò in dubijs standum est sententiæ superiorum, Maxime Pontificum, *cap. ad aures de temp. ordin.* Secundo, quia matrimonium ratum non significat vnionem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam, quæ est indissolubilis, sed gratiam, quæ etsi non sit solubilis quoad vniuersalem Ecclesiam, est tamen solubilis quoad aliqua eius membra. Tertiò, quia Papa dispensat in voto solemnè, quod est fortius, cum dissoluat matrimonium ratum; ergo & in rato, quod est minus. Expedi enim aliquando bono communi, & regimini Ecclesiæ ad tollenda scandala, &c. hæc dispensatio; ergo existimandū est, Christum Dominum concessisse Papæ speciale, & quasi extraordinariam potestatem ad huiusmodi dispensationem.

2 Sed dices matrimonij indissolubilitas est de iure naturali diuino, vt dictum est *dub. anteced.* sed in hoc non potest dispensari. Respondeo, in iure naturali absoluto, quale est de non fornicando, de non mentiendo, non posse Papam dispensare; benè verò in iure naturali respectiuo, quod scilicet fundatur in actu, vel contractu humano, & quod habet admixtam obligationem humanam, tollendo scilicet fundamentum obligationis, vel contractus humani.

3 Dices secundo, Papam non potest dispensare in Sacramentis, nec alterare eorum formas, aut materias. Respondeo, id verum esse in Sacramentis,

quæ non dependent à contractu humano, vt Baptismo, Ordine, &c. non autem in ijs, quæ dependent, vt est matrimonium, in quo non agit directè Papa in Sacramentum, sed in contractum humanum, dissoluendo semel actum, vel impediendo ne agatur, ideo indirectè etiam potest in ipsum Sacramentum.

4 Dices tertiò, Pontifex non potest dispensare in matrimonio consummato, *ut infra*; ergo neq; in rato. Respondeo, etsi horum eadem sit essentia, tamen ratum non significat, vt consummatum, vnionem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam, quæ insolubilis est, sed per gratiam; quæ vt dictum est, solubilis est: deinde, quia solutio consummati nequit fieri regulariter absque graui inconuenienti: ideoque Papa non accepit à Deo potestatem ad dissoluendum consummatum, quod colligi potest à posteriori; quia Ecclesia in hoc nunquã dispensauit, in rato autem sapius.

5 Dices quartò, Matth. 19. dicitur: *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Respondeo, intelligendū esse tantū de matrimonio consummato, vt constat ex contextu, & ait Alexand. III. in cap. 7. *de conuers. coniug.*

6 Dices quinto, inde sequi, posse Principem Gentilem in matrimonio rato suorum dispensare. Respondeo negando sequelam, quia etsi habeat potestatem in contractus ciuiles suorum, non tamen habet peculiarem potestatem ad id à Deo, sed tantum habet ordinariam superioris humani, quia neque Pontifex potest, nisi per extraordinariam potestatem à Deo superadditam ordinariæ potestati, vt dictum est.

7 Dixi in conclusione, posse dispensare Papam ex causa: quia absque causa iusta non solum licitè, verum etiam neque valide dispensare potest, vt tenent DD. huius sententiæ: credendum enim non est, Summum Pontificem accepisse à Deo hanc extraordinariam potestatem, ad id validè faciendum pro suo arbitratu. Ratio est, quia vt dictum est, huiusmodi insolubilitas est de iure naturali, & diuino; at dispensatio in tali iure absque iusta causa est irrita ex communi Theologorum, vt testatur Sanchez *lib. 2. disp. 15. num. 6.* ergo: non tamen est improbableè, fieri posse validè, non tamen licitè absque iusta causa, cum non sit improbabilis opinio asserentium, matrimonium esse insolubile iure humano.

8 Causæ autem iustæ communiter cèsentur hæc: Prima est notabilis disparitas in qualitate, & conditione, nam matrimonium ordinatur ad mutuam amicitiam, & concordiam, quæ ordinariè non est nisi inter pares. Secunda, grauis timor scandalij futuri, vt fornicationis, vel inimicitiarum, tunc enim id cederet in damnum commune. Tertia, lepra alteri superueniens: nam sic impediretur corporis vsus, qui est finis matrimonij: idem dic ob eandem causam de impotentia superueniente. Quarta, est assertio alterius coniugis asserentis, se non habuisse animum contrahendi, & non potest induci ad illum habendum; tunc enim erit periculū inimicitiarum. Quinta, si vir efficeretur Episcopus, & id necessarium esset ad bonum commune. Sexta est mutuus dissensus, quæ tamen sola non est causa sufficiens, nisi quãdo essent inter se ita discordes, vt iure timerentur inuicem exitus, absque spe remedij.

Vide

Vide Sanch. *lib. 2. disp. 16.* & Filiuc. *sup. num. 58.*
 Quoad secundum dico, Summum Pontificem nullo modo posse dispensare in matrimonio consummato; in quo omnes conveniunt. Primo, quia est insolubile iure naturali, & diuino, eo quod representat unionem hypostaticam Verbi diuini cum natura humana, quæ est insolubilis. Et probatur Matth. 19. vbi Christus Dominus præcepit: *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* & 1. Corinth. 7. *His, qui matrimonio coniuncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, &c.* & Roman. 7. *Mulier viuente viro, &c.* Secundo, quia neque in Ecclesia, neque in Pontifice agnoscitur aliqua facultas ad id concessa, absque qua non potest dissolvere, quod iure diuino, & naturali est insolubile. Quod etiam procedit in matrimonio infidelium, quia lex Christi omnes obligat.

10 Ex dictis patet, Episcopum non solum non posse dispensare in matrimonio consummato, verum etiam nec in rato, vt communiter Doctores, quia non agnoscitur concessa illi à Deo illa specialis, & extraordinaria potestas in ordine ad bonum commune totius Ecclesiæ, quæ concessa est Pastori vniuersali, & Christi Vicario. Quod si dicas, Episcopum posse in sua Ecclesia, quidquid Papa in toto orbe. Respondeo, hoc non esse vniuersaliter verum; nam non potest ea, quæ illi specialiter sunt reseruata, aut circa quæ dubitatur, an potestas Papæ se extendat, vt ait Sanchez *disp. 14. ad 8.* aut quæ specialiter, & extraordinarie Papæ à Deo concessa sunt, qualis censetur supradicta facultas, vt dictum est.

11 Sequitur etiam, & à fortiori, nullum matrimonium posse dissolui per adulterium, prout definitum est à Florentino in decreto Fidei, & patet Rom. 7. *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit: igitur viuente viro vocabitur adultera, si viuit cum alio viro.*

Dub. 3. An matrimonium ratum baptizatorum dissoluatur per professionem solennem in Religione.

Dico primò, matrimonium ratum dissoluitur per professionem in Religione approbata, ita vt liberum sit remanenti in sæculo, sequuta tamen alterius professione, cum alio matrimonium contrahere: est de fide ex multis decretis Põtificum, *cap. ex publico. cap. ex parte. cap. verum de conuers. coniug.* & nouissimè definitum à Tridentino *sess. 24. Can. 6. Si quis dixerit, matrimonium ratum non dissolui per solenne votum professionis, &c. anathema sit.* Confirmatur vsu antiquissimo Ecclesiæ, & traditione Apostolica, de qua Bellarm. *lib. 2. de matrim. cap. 38.* Sanchez *lib. 2. disp. 18.* Ratio potissima est voluntas Christi declarata per hanc traditionem, fundata in perfectione status. Congruentia est, quia professio est mors spiritualis; quare sicut morte naturali soluitur vinculum matrimonij consummati; ita similiter morte spirituali soluitur vinculum spirituale matrimonij rati. Vide D. Thomam *in 4. dist. 27. quest. 1. art. 3. quest. 2.* & Bellarmin. *vbi sup. Dixi, facta professione, nam hoc priuilegium Christi non est concessum ingressui, sed professioni; ideoque remanens in sæculo tenetur expectare*

professionem, quæ facta omnino liberatur à vinculo matrimonij rati. A fortiori dissoluitur matrimonium ratum per vtriusque coniugis professionem; quia si per vnius professionem soluitur; à fortiori per vtriusque professionem dissoluetur: ex quo fit, si alter post professionem fornicetur, non committere adulterium, quia solutus erat à lege matrimonij. Vide Sanchez *disp. 20.*

2 Dixi, matrimonium ratum, nam consummatum non dissoluitur per subsequentem professionem, etiam si consummatum sit intra bimestre, & per vim: tum quia nullo iure constat, ipsum dirimi per professionem: tum quia sic habetur *cap. 27. quest. 7.* tum quia id constat ex multis Scripturæ locis, præcipue Matth. 19. & alijs, de quibus *dub. 1.* & habet communis Doctorum apud Sanchez *lib. 2. disp. 121.* Coninch *disp. 26. dub. 3. art. 4.* & Bonacina *rom. 1. quest. 3. de matrim. punct. 4.* & dicitur latius infra.

3 Dico secundò, secundum Lesium *lib. 2. cap. 41.* Coninch *disp. 26. dub. 3.* quos sequitur Hurtado *disp. 8. de matrim. diff. 4. num. 17* professio solennis dissoluit matrimonium ratum antecedens, non iure naturali, nec diuino, sed Ecclesiastico; non quod modò habeamus scriptum, sed quod olim fuerit scriptum, & postea perditum, aut quod tantum fuerit viua voce traditum. Probabilius tamen, & verius est, id habere ex iure diuino, seu priuilegio à Christo Domino concessio, vt probant authoritates, & rationes in prima conclusione, & deducitur ex *cap. 7. de conuers. coniugator.* dum Alexander III. ait, dissolutionem matrimonij per professionem deduci ex sacri Eloquij interpretatione, & ex *cap. 14.* dum Pontifex ait, sanctos, ex reuelatione diuina, à matrimonio transisse ad perfectiorem statum. Ita Sotus *dist. 27. quest. 1. art. 4.* Sanchez *lib. 2. disp. 19.* Basili. *lib. 5. cap. 5.* Filiuc. *sup. quest. 11. à num. 64.*

4 Dico terciò, professio, per quam dissoluitur matrimonium ratum antecedens, debet esse solennis. Filiucius *sup. num. 61.* Hurtado *loco citat. diff. 5. num. 22.* & alij citandi, quia hoc priuilegium non cuiilibet voto, sed soli solenni professioni concessum est, vt constat ex traditione allegata in prima conclusione, & ex Tridentino *sess. 24. Can. 6.* vbi id tantum tribuitur solenni professioni. Et quanuis in *cap. 2. & 7. & 14. de conuers. coniugator.* id attribuitur statui religioso, absque expressa mentione professionis solennis, eo ipso id tribuebatur professioni solenni, quia status religiosus à sui initio, ante institutionem Societatis Iesu, de qua infra, tantum fiebat votis solennibus, votis scilicet absolute perpetuis, tam ex parte vuentis, quam ex parte admittentis illa. Hinc fit, non dissolui matrimonium ratum per tacitam professionem, vt necesse defendit Zerola in *Praxi part. 1. & 2. verb. Professio*, quia non est simpliciter professio, nec dirimit matrimonium, sed æquiualeat voto simplici; ideo si taliter professus ante solennem, & expressam egrediatur, tenetur ad alterum coniugem redire, qui si non erat coniugatus, potest validè nubere. Censetur autem tacita professio, quando quis transacto anno probationis manet in monasterio cum eodem habitu, & gerit se vt professus, de qua Sanchez in Decalogo.

5 Ex hac terciã conclusione sequitur primò, *matri-*

matrimonium ratum non dissolui per tria vota Societatis Iesu, emissis post biennium, aut post longa tempora, emissis à coadiutoribus, etiam spiritualibus, vt docent Vazquez 1. 2. *disp.* 165. *cap.* 10. Sanchez *lib.* 2. *disp.* 18. Henriquez *lib.* 11. *cap.* 8. num. 7. Filiucius *sup.* num. 61. & Hurtado *loco cit.* num. 23. contra Basil. *lib.* 9. *cap.* 6. Ratio est, quia etsi tria prædicta vota in Societate constituunt statum religiosum, & illa vouentes sint verè Religiosi, vt definiuit Gregorius XIII. in Bulla, *Ascendente Domino*, quam confirmauit Gregorius XIII. ea tamen vota sunt simplicia, & non solennia, quia non sunt absolutè perpetua ex parte admittentis illa, quia ex rationabili causa potest sic vouentes à Societate dimittere, quo cessant dicta vota; sed hoc priuilegium dissoluendi matrimonium ratum antecedens, est commissum solenni professioni; ergo illud non dissoluitur per hæc tria simplicia vota, cum non sit professio solennis.

6 Sequitur secundò, votum simplex subsequens matrimonium ratum non illud soluere; quia vt dictum est *concl.* 7. *in confest.* 1. hoc priuilegium concessum est solum solenni professioni. Ita citati, vide Henriquez *ubi sup.* num. 7. *lit.* E. vbi dicit: Nunquam legitur Pontifex statuto facto ob vota simplicia, soluisse generaliter matrimonium ratum legitime contractum: id enim professionis solennis proprium est. Hinc fit, non dissolui matrimonium ratum per subsequens votum simplex Religionis, aut castitatis: nec per receptionem ordinis sacri: nec per assumptionem Episcopatus, quia neutrum ex his est professio solennis. Ita supra citati. Item nec per votum Eremitarum, nam quauis olim dirimebat matrimonium, quia censebatur solenne; non tamen nunc, quia vel nulla vota emittunt; vel non sunt solennia, vt cum Soto Filiucius *sup.* & alij.

7 Sequitur tertio, per vota Clericorum, aut Monialium Ordinum militarium in claustro viuentium dissolui matrimonium ratum antecedens. Sotus *ubi sup.* Sanchez *disp.* 18. num. 8. Filiucius Hurtado *sup.* *disp.* 5. num. 25. Nauar. *conf.* 2. *de conuers.* *coniugat.* & alij apud Sanchez; quia sunt solennia, & absoluta. Non tamen dissoluitur per vota Equitum militarium non viuentium in claustro, nisi sint Ordinis S. Ioannis, quia etsi demus omnes esse verè Religiosos, de quo dixi in Decalogo *lib.* 2. *cap.* 2. *dub.* 18. num. 3 tamen matrimonium antea factum est compatibile cum votis, quia tantum vouent castitatem coniugalem, vt sunt Equites Calatranae, Alcantarae, S. Iacobi, Montefrae. Dixi, *nisi sint S. Ioannis*, nam horum professio dirimit matrimonium ratum antecedens, vt docent Sanchez *sup.* Basiliius *lib.* 9. *cap.* 7. Azor *tom.* 1. *lib.* 13. *cap.* 6. *quest.* 4. Hurtado, & alij, quia horum professio est solennis, & in ea vouent castitatem absolutam absque restrictione.

8 Sequitur quartò, per votum mantellatorum, seu mantellatarum, id est virorum, aut foeminarum tertij Ordinis, S. Dominici, & S. Francisci, si que collectim, & in communi viuerent sub regimine Prælati, ex vi suæ regulæ approbatæ, sub qua emittunt tria vota essentialia, dissolui matrimonium non consummatum antecedens. Sanchez *disp.* 18. Basiliius *sup.* *lib.* 9. *cap.* 8. Filiucius Hurtado *diff.* 4. quia horum vota absoluta, & absque restrictione, sunt professio solennis, vt declarauit Paulus III. ex

Hurtado *sup.* n. 27. & Sixtus V. ex Sanchez *disp.* 18; num. 4. & Filiucius num. 61. Quod etiam dicendum est de votis mantellatarum S. Augustini collectim viuentium, eadem enim est ratio. At si dicti Tertiarij, & Tertiariæ non viuant collectim modo dicto, sed tantum in suis domibus, eorum vota non dirimunt matrimonium ratum, vt habet communis, quidquid Basiliius, & Hurtado, quauis viuant arbitrio, & regimine alicuius Prælati, quia harum professio non censetur solennis.

Dub. 4. An matrimonium consummatum dissolui possit per aliquam potentiam, & quid de matrimonio infidelium.

1 **S**uppono, esse matrimonium consummatum insolubile de iure naturali, & diuino, & omnimodam insolubilitatem cõpetere illi ex iure diuino naturali superaddito, vt dictum est *hoc cap.* *dub.* 1. & probatum est Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, &c.* & 1. Corinth. 7. *His, qui matrimonia coniuncti sunt, &c.* & Rom. 7. *Mulier viuente viro*, Quod etiam competit matrimonio infidelium; quia lex Christi omnes comprehendit; ideo nõ potest solui mutuo consensu, vt diximus *loco citat.* Imò nec per illam potentiam (excipe quando alter conuertitur ad fidem, vt infra) nam in consummato baptizatorum non potest Papa dispensare, vt dictum est *dub.* 2. *vers.* *Quoad secundum.* Nec dissoluitur per subsequentem professionem, si sit matrimonium baptizatorum, vt dixi *dub.* 3. num. 2. *vers.* *Dixi matrimonium.* Dixi nunc, si sit baptizatorum, nam si sit infidelium, infra. Est ergo matrimonium baptizatorum, si est consummatum, omnino insolubile in ordine ad potentiam humanam, ex præcepto diuino Christi, naturali iuri superaddito: etenim si aliquod matrimonium insolubile est, vt probatum est *loco cit.* hoc præcipue competit consummato fidelium. Quare refellendus est error Iuristarum; qui dixerunt posse Papam dispensare in consummato pro bono communi, & pace Regni, vt Socin. Decius, & alij apud Couarr. *de matrim.* 2. *part.* *cap.* 7. num. 15. & Bellarm. *lib.* 1. *de matrim.* *cap.* 15.

2 Nota non esse improbabile, quando duo fideles conuertuntur, matrimonio iam consummato, posse Papam in illo dispensare, antequam illud de nouo consumment post baptismum; quia tale matrimonium ante nouam consummationem habet se quoad hoc tanquam ratum, quia nondum representat vniõnem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam, ideoque non erit omnino indissolubile. Ita Nauar. *conf.* 3. *de conuers.* *infidel.* *at.* 2. *dub.* n. 12. Sanchez *lib.* 2. *disp.* 17. num. 2. Filiucius *tom.* 1. *tract.* 10. *part.* 1. *cap.* 2. num. 39.

3 Dico primò, potest Deus dispensare in matrimonio consummato: patet, quia olim Deus concedendo libellum repudij, Deut. 2. soluebatur matrimonium quoad vinculum, vt cum alijs Sanchez *lib.* 10. *disp.* 1. & dicitur in fine dubij.

4 Dico secundò, nunc ex priuilegio, & Christi dispensatione matrimonium infidelium consummatum est solubile per alterius conuersionem ad fidem, quando alter non vult cohabitare cum iam baptiz-

baptizato, aut si vult, cum contumelia tamen creatoris, vel si ipsum baptizatum pertrahat ad peccatum mortale, vt est definitum in cap. quanto 7. & in cap. gaudemus 8. de diuort. & in hoc sensu Ecclesia intelligit illud Pauli, Corinth. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat* (intellige, conuersus etiam discedat) (*non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi; in pace autem vocauit nos Dominus.*) Ex quibus verbis colligunt Doctores, contulisse Christum Dominum priuilegiū conuerso ad fidem, ad dissoluendum matrimonium, etiam consummatum, in fauorem baptisimi, ne concessio, seu susceptio baptismi esset onerosa baptizato, quia alias cogeretur, aut cælibem vitam transigere, aut mollestè, & periculose cohabitare. Nec obstat illud Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non separet*: quia in hoc casu non humana, sed diuina auctoritate dissoluitur, ex priuilegio Christi Domini, vel saltem Ecclesia interpretante in tali casu ius diuinum. Quod autem dicitur Rom. 2. sola morte coniugis dissolui posse matrimonium, intelligendum est de consummato fidelium, quod perfectè representat vniōnem Verbi cum humana natura; non verò de matrimonio infidelium, quod eam, eo quòd non sit Sacramentum, perfectè non significat. Quid autem sit nolle habitare sine contumelia creatoris, & quando hoc matrimonium dissoluatur, infra hoc dub. Vide de his Sanchez lib. 7. disp. 74. Filiucium rom. 1. tract. 10. part. 2. cap. 7. quest. 5. num. 236. Bonacina tom. 1. quest. 3. de matrim. punct. 7. & Hurtado disp. 8. de matrim. diff. 10.

5 Dico tertio, infidelem nolle habitare cum fidele conuerso, nisi cum iniuria creatoris, tunc dicitur, quando fidelem compellit ad peccatum, vel quando infidelis non vult nomen Dei, aut Christi audire, nisi cum despectu, vel quando nomen Dei blasphematur, vel impedit, quominus debitus honor, aut laudes Deo exhibeantur, vel quando retrahit familiam à Christi fide. Sanchez lib. 7. disp. 74. num. 6. Henriquez lib. 11. cap. 8. Bonacina tom. 1. quest. 3. de matrim. punct. 7. num. 5. & alij, ex cap. quanto, & cap. gaudemus de diuort.

6 Dico quarto, quando infidelis non vult conuerti, vult tamen cohabitare cum fidele conuerso sine contumelia creatoris, non potest conuersus dissoluerè matrimonium, & aliud inire. S. Thom. in 4. dist. 9. quest. vnic. art. 5. Tolet. in sum. cap. 7. Valen. disp. 10. quest. 1. punct. 7. Bonacina, Ricar. & alij Theologi, ac Canonistæ apud Sanchez lib. 7. disp. 74. num. 8. Ratio est, quia priuilegium factum à Christo, de quo sup. & explicatū à Paulo 1. Corinth. 7. locum habet tantum, quādo infidelis non vult cohabitare nisi cum iniuria creatoris, aut inducit fidelem ad peccatum, vt interpretatur Innocentius III. cap. quanto, & cap. gaudemus de diuort. Facit illud Pauli 1. Corinth. 7. *Si quis frater uxorem habet fidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat eam.* Vbi nota, illa verba, non dimittat eam, non continere præceptum, sed monitionem, & consiliū, vt bene Hurtado disp. 8. de matrim. diff. 11. num. 41. quidquid Basilius lib. 9. cap. 4. Vnde potest conuersus cum tali infidele manere, vel ab eo discedere, non per dissolutionem vinculi, sed quoad torum tantum, & habitationem, seu diuortium, quod in hoc casu licet, vt infra cap. 11. dub. 6. in quo etiam conueniunt Doctores: consequenter

sequitur, in hoc casu fidelem conuersum non posse, viuente infidele, aliud matrimonium inire, sed teneri vitam cælibem ducere, Ecclesia sic disponente in dicto cap. quanto. Hurtado sup. diff. 12. num. 45. Oppositam tamen sententiam tuentur Sanchez lib. 7. num. 9. disp. 74. Henriquez lib. 11. cap. 8. Basilius lib. 9. cap. 4. num. 22. quod probabilius existimant Bonac. tom. 1. quest. 3. de matrim. punct. 7. num. 6. Villalobos tom. 1. tract. 13. diff. 15. num. 9. & Filiucius tom. 1. tract. 10. part. 2. cap. 8. num. 239. saltem hoc tempore; quia existimant, prohibitam esse cohabitationem fidelis cum infidele in Concilio Tolet. tertio cap. 4. consequenter non posse fidelem cum infidele cohabitare, propter periculum peruersionis; & cum cohabitatio sit illicita, & alter noluerit conuerti, quauis pacifice velit habitare, censetur tamen velle habitare cum contumacia creatoris. Probabilior tamen mihi videtur prior sententia, ob rationes dictas. Tum etiam, quia, vt aduertunt Rebel. lib. 3. quest. 10. sect. 1. Coninch disp. 20. dub. 5. & Hurtado sup. num. 46. de facto non reperitur aliqua prohibitio scripta, prohibens conuersum cohabitare cum infidele nolenti baptizari, si vult pacifice cohabitare; nam Canon Iudæi 28. quest. 1. desumptus ex Concilio Tolet. quarto, cap. 6. tantum statuit, Iudæos habentes uxores Christianas separandos esse ab illis, nisi ab Episcopo admoniti conuertantur. Adde, illud Concilium non fuisse generale, ideo tantum obligare pro suo districtu: nec est prohibitio introducta per consuetudinem, cum contrarium videamus seruati in India, & Iaponia, teste Hurtado ubi sup. Quòd si infidelis iusta de causa noluerit habitare cum fidele, quia v. g. commisit hic adulterium, non dissoluetur matrimonium, vt cum Sanchez lib. 7. disp. 74. num. 5. tenet Villalobos 1. part. tract. 13. diff. 15. num. 5.

7 Dico quinto, quando infidelis non vult cohabitare cum conuerso physicè, & realiter, seu moraliter, hoc est, sine contumelia creatoris, conuersus statim, seu in illo instanti, habet ius ad dissoluendum matrimonium, vt apertè significat D. Paulus 1. Corinth. 7. *Si discedit, discedat, &c.* non tamen tunc est reuera, & de facto solutum, vt existimat Rodrig. 1. tom. cap. 250. cum Ricardo, & Panormit. apud Hurtado sup. diff. 13. num. 47. sed dissoluitur, quando reuera, & actu aliud matrimonium initur à fidele, ita vt contractio posterioris sit distractio, & dissolutio prioris, sicut dicitur generatio vnius, & corruptio alterius. Ita D. Thom. dist. 39. quest. vnic. art. 5. ad 2. Sotus art. 4. Sylu. matrim. 8. quest. 10. Nauar. cap. 12. num. 49. Sanchez lib. 7. disp. 75. numer. 4. Coninch disp. 26. num. 63. Basilius lib. 9. cap. 4. Hurtado sup. n. 48. Villal. loco cit. num. 6. & alij. Et probatur, quia in cap. gaudemus 8. de diuort. conuersus ad fidem compellitur recipere alterum coniugem, si antequam ipse conuersus ineat matrimonium, conuertatur infidelis; ergo signum est, prius matrimonium non dissolui, antequam posterius contrahatur. Hinc sequitur, infidelem relictum non posse validè contrahere matrimonium, quousque prius matrimonium dissolutum sit per secundum matrimonium à conuerso inicitum, ideoque si conuertatur ille ad fidem, antequam fidelis nubat, reddendus est priori coniugi: dissoluto verò matrimonio per conuersum ad

ad fidem, alio matrimonio celebrato, potest infidelis validè, & licitè cum altera contrahere, quia id nullo iure prohibetur. Ita citati, vide Filiucium *tom. 1. tract. 10 part. 2. cap. 8. num. 242. & 243.* Sequitur secundo, si fidelis conuersus ante conuersionem duxerat plures uxores, si omnes conuertantur, teneri redire ad primam; si autem non conuertantur omnes, si prima monita conuerti noluerit, tenetur cum secunda contrahere, si conuertatur. Henriquez *lib. 11. cap. 15. num. 5.* Hoc tamen pro certo habe, quando infideles coniuges conuertuntur ad fidem, non dissolui matrimonium, si aliàs sit legitime contractum, quia est validum, & nulla datur causa solutionis, habetque locum illud Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Ita Doctores communiter.

8 Nota, ad dissoluendum matrimonium infidelium, quando licet conuerso aliud inire, non requiri sententiam iudicis, sed sufficere, quod moneatur infidelis, ut conuertatur. Quod autem non requiratur sententia iudicis, probatur ex cap. *quanso de diuort.* ubi dicitur, solam contumeliam creatoris soluere ius matrimonij circa fidelem, & hunc liberum esse, transire ad alias nuptias. Quod verò requiratur monitio, patet, quia aliter non potest manifestari voluntas infidelis. Ita S. Thom. & alij citati, & habetur cap. *Iudai 28. quest. 1.* ibi: *Quod si admoniti fuerint, &c.* nisi tamen aliunde constaret obstinatio, quia tunc haberetur certitudo moralis obstinationis. Nauar. *conf. 1. num. 4. de conuers. infid.* Sanchez *sup. num. 13.* Idem dic, quando infidelis commode admoneri non possit ob distantiam; tunc enim realiter certum est, nolle conuerti. Sanchez *num. 14.* Quod si fidelis dubius sit de animo infidelis, debet illum admonere, & sufficeret nuntius fide dignus id deponens. Nec est præfigendus terminus necessariò ab Ecclesia, ut infidelis deliberet de conuersione, si constat de eius obstinatione: at si petat citra fraudem inducias, concedendæ sunt. Vide Sanchez *sup. d. num. 17.*

9 Dico sexto, si postquam infidelis monitus est, non vult conuerti, licet fideli conuerso, transire ad ordines, vel Religionem. S. Thom. *in 4. dist. 39. quest. vni. art. 5. ad 4. Syl. matrim. 8. quest. 10. dist. 8.* Soto *ead. dist. art. 4.* Sanchez cù alijs *lib. 7. dist. 76. num. 1.* Henriquez *lib. 11. cap. 17. num. 8.* Bonac. *tom. 1. quest. 3. de matrim. punct. 7. num. 8.* Ratio est, quia iuxta communem sententiam, tunc licet diuortium, ut dicitur infra; at quando licet diuortium, licet etiam transire ad ordines, vel Religionem; ergo, &c. Idem & à fortiori dic de amissione voti simplicis castitatis. Quod si esset probabilis spes conuersionis coniugis infidelis, bonum esset consilium, non transire ad ordines, vel Religionem, sed expectare aliquantulum, ne infidelis, abiecta spe recuperandi coniugem, desinat omnino à conuersione, ut bene cum Doctores citatis. Filiucius *sup. num. 242.* At si antequam fidelis mutasset statum, infidelis conuerteretur, tunc non liceret transitus ad supradicta, sicut nec ad alias nuptias, quia manet adhuc prius vinculum, ideo tenetur illum amittere ad coniugium. Quod procedit, etià si Ecclesia autoritate facta esset separatio matrimonij. Nec obstat cap. *fin. de conuers. coniug.* dans facultatem ingrediendi Religionem coniugi baptizato, quando alter coniunx, etiam baptizatus,

est captus, & damnatus pro crimine hæresis; quia Ecclesia plus fauet ad fidem conuersis, ut ex S. Thoma docet Sanchez *sup. dist. 76. num. 3.*

10 Sed quæres, an matrimonium infidelium dissoluatur per professionem solennem factam à fideli conuerso: conueniunt Doctores, tale matrimonium in hoc casu dissolui, si tantum est ratum. Et ratio est euidens; nam si matrimonium ratum dissoluitur inter baptizatos per solennem professionem, à fortiori ratum infidelium dissoluetur, cum non sit tam perfectum, & insolubile, ut est baptizatorum. Vnde procedit difficultas de tali matrimonio iam consummato: & hoc in opinione, quam sequimur, non dissolui de facto tale matrimonium statim, ac alter conuertitur, altero remanente in infidelitate, & nolente cohabitare sine contumelia creatoris, ut dixi *concl. 4. Coninch dist. 26. dub. 5.* Hurtado *sup. dist. 14. num. 1.* cum Abulensi *1. Reg. 8. quest. 68.* Respondent negatiuè, quia nullibi in Ecclesia reperitur talis potestas. Partem autem affirmatiuam tuentur, & meritò, Sotus *in 4. dist. 39. art. 4. dub. 3.* Henriq. *lib. 11. de matrim. Bonacina ubi sup. num. 9.* Filiuc. *loco cit. num. 246.* cum alijs Sanchez *dist. 76. num. 9.* & communiter Doctores. Ratio est, quia dictum matrimonium contractum ante baptismum, quauis sit consummatum, dissoluitur per nouum matrimonium ratum conuersi; sed matrimonium ratum dissoluitur per professionem solennem, ut dixi *dub. 3.* ergo etiam illud infidelium, quauis consummatum sit: patet consequentia ex *l. de accessionib. ff. de diuers. temporan. prescription.* ibi: *Si vinco vincen te, à fortiori vincam te.* Et confirmatur; si enim professio solennis dissoluit matrimonium ratum inter fideles, quod est perfectius, & insolubilius matrimonio infidelium, utique etiam dissoluet matrimonium consummatum infidelium. Ex quo fit, ut si infidelis conuertatur post professionem alterius, non possit petere, ut professus fidelis conuersus sibi restituatur. Ad rationem prioris sententiæ responderi potest, priuilegium concessum professioni, ut dissoluat matrimonium ratum fidelium, censetur propter rationes dictas concessum professioni, ut dissoluat consummatum infidelium.

11 Dices etiam, an matrimonium infidelium dissoluatur, quando conuersus suscipit ordines sacros, aut emittit votum castitatis. Respondeo cum communi negatiuè, quia hoc priuilegium tantum est datum solenni professioni, ut *sup. dictum est dub. 3.* ut scilicet dissoluat ratum infidelium, & ratum, aut consummatum: tum etiam ordo sacer non dissoluit matrimonium ratum fidelium; ergo neque infidelium. Nihilominus tamen quando conuersus legitime est sacris initiatus, non est restituendus infideli relicto, si postea conuertatur; sibi enim imputandum, quòd tardè conuersus sit.

12 Sequitur ex dictis, infidelem relicto, casu quo conuersus transit ad alias nuptias, aut est professus, validè, & licitè posse transire ad matrimonium; nam prius fuit dissolutum ex parte fidelis; & cum vinculum sit idem duos adstringens, si soluitur ex parte fidelis, remanet consequenter solutum ex parte infidelis. Dicitur autem dissolui communiter quoad fidelem tantum, quia ius dissoluedi per aliud matrimonium, aut professionem, cõpetit tantum fideli in fauorem fidei, quo tamen dissoluto,

soluto, manet etiam fidelis liber, cum nullo iure prohibeatur. Quando verò conuersus, nolente infideli conuerti, transit ad ordines, vel emittit votum castitatis, si postea infidelis conuertatur, poterit ingredi Religionem, sicut contingit, facto diuortio Vide Sanchez *lib. 2. disp. 27. num. 2. & 6. Henriq. lib. 11. c. 8. n. 5. Filiuc. tom. 1. tract. 10. p. 7. c. 8. q. 9.*

13 Dices etiam, quemnam sequantur filij, quâdo solus vnus parens conuertitur ad fidem. Respondeo, sequi conditionem parentis fidelis, quando filij non sunt doli capaces, vt habetur in cap. *ludæi* 28. *quest. 1.* si sunt doli capaces, relinquendi sunt in propria libertate, ex Concil. Tolet. 4. *cap. 56. & cap. de Iudæis 45. distinct. & habent communiter DD. apud Sanch. lib. 7. disp. 73. num. 10. Coninch disp. 26. num. 67. & Bonacin. sup. num. 11. vbi cum Emanuel Sa addit, in dubio, an filij sint capaces doli, præsumendum esse in fauorem fidei.*

14 Quæres etiam, an in lege veteri dissoluere tur matrimonium, quoad vinculum per libellam repudij, vt statutum fuit Deuter. 24. *ibi: Si acceperit homo uxorem, &c. Magister in 4. distinct. 23. Couarr. 2. part. cap. 2. Sotus, & alij respondent negatiuè, tum quia illa lex Deuter. 24. tantum erat permissa; quod videtur Christus significare Matth. 19. *ibi: Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras, quod etiam deduci videtur ex dicto loco Deuter. vbi dicitur, uxorem repudiatam, quæ alterum duxerit, isto mortuo, nõ posse a primo marito recipi, quia polluta erat, & abominabilis coram Domino. At Sanch. lib. 10. disput. 1. Bellarm. lib. 1. de matrim. cap. 17. Coninch. disp. 26. Basilius lib. 7. cap. 50. Filiuc. tom. 1. part. 1. cap. 10. num. 363. Bonacin. tom. 1. *quest. 3. de matrimo. num. 2. in. Hurtad. de matrimo. disput. 8. diff. 15. num. 56. & alij asserunt, per dictum repudium dissolui tale matrimonium, quoad vinculum; quod etiam sentit D. Chrysost. homil. 24. in Matth. deduciturque ex dictis verbis Deuter. 24. quia ibi aperte supponitur, uxorem repudiatam validè nubere alteri, ac proinde prius matrimonium fuisse dissolutum; & quidè si prius non dissolueretur, posterioris fuisset illicitum, & inualidum, illiusque vsus etiam fuisset inualidus, quod credi non potest, quia nullibi à patribus reperitur talis vsus reprehensus. Cessauit autem illa lex, non solum morte Christi, sed etiam Christo viuente, à quo Matth. 19. fuit reuocata, vt constat ex ipso textu, & definitum est in cap. *gaudemus 8. de diuortijs.* Nec obstat illud verbum, *permisit*, quia non significat rigorosam permissionem, sed veram relaxationem, seu dispensationem, factam ob eorum duritiam, & facilitatem ad dimittendas uxores. Et ad illud Deuter. 24. dici potest, repudiatam, quæ alterum ducebat, dici pollutam, & abominabilem coram Domino, non quia alterum ducebat, sed quia publicè, & consequenter coram Domino fuit iudicata talis à priori marito, & ob id non permittebatur iterum ab eo recipi. Hurtado *vbi sup.****

(†)

Dub. 5. Quando censeatur matrimonium consummatum.

1 Dico primò, non censeari matrimonium consummatum, quacumque ratione contingat semem effundi extra vas naturale vxoris: hoc est certum apud omnes, & habetur cap. *extraordinaria 15. quest. 3. & ratio est, quia ad consummationem requiritur, quod coniuges fiant vna caro inchoatiuè, id est principij vnus carnis, seu prolis, ideo dicitur consummatum, sed per talem copulam coniuges non fiunt vna caro; ergo per eam non censeatur matrimonium consummatum.*

2 Dico secundò, censeatur matrimonium consummatum, quotiescumque, & quacumque ratione semen proflatum viri intra vas naturale recipitur, etiam si vas non penetretur instrumento virili. Sanchez *lib. 2. disp. 21. Filiuc. 1. tom. tract. 10. part. 1. cap. 2. num. 42. Hurtad. disp. 8. de matrimo. diff. 9. num. 33. & communiter DD. quia talis copula est sufficiens ad generationem, & ad causandam affinitatem, & per eam afficiuntur vna caro: quod verum est, etiam si arte dæmonis semen viri recipiatur in vase debito vxoris, vt ex Rosel. Syl. & Tab. docet Sanch. & Filiuc. *supra* Quid si dæmon semen viri naturaliter in somnijs decissum immitteret in vas vxoris dormientis, vel secum concubentis? Respondeo, videri etiam tunc consummari matrimonium; quia reuera semen immittitur in vas debitum, etiã si dæmonis ministerio; verius tamen est, tunc non consummari matrimonium; quia talis seminatio non est voluntaria ex parte viri, consequenter, nec humana, ideoque nullo pacto ad virum, eiusque coniunctionem pertinebit; quando ergo vir voluntariè seminat in vase, etsi vtatur ministerio dæmonis, consummatur matrimonium, quia cooperatur, siue vt proprie loquamur, operatur humano modo; secus si dæmo solus immittat, & vtatur semine viri tanquam instrumento. Filiuc. *sup. n. 42. vers. Dices.**

3 Dico tertio, non sufficit, vt matrimonium dicatur consummatum, quòd vir penetret vas, nisi etiam intra illud seminet, ita vt recipiatur semen inra vas, ita contra Medin. *lib. 5. de sacrorum hominum continentia. cap. 76. & Petrus Ledesm. de matrim. quest. 61. artic. 1. tenent Sanch. lib. 2. disp. 21. concl. 1. Filiuc. Hurtad. Coninch, Basilius, & communiter, quia per seminationem tantum coniuges fiunt vna caro, & per hanc tantum sequitur generatio, & causatur affinitas. Quod quidem est verum, etiam si viro penetrante, non tamen seminante, seminaret foemina, quia sola foemina seminatio non satis est ad generationem. Syluest. *matrim. 8. quest. 15. Sotus disp. 27. q. 1. art. 4. Filiuc. sup. n. 43. & alij.**

4 Dico quarto, etsi probabile sit, consummari matrimonium, si solus vir seminat, vt docent Sanchez *disp. 17. dist. 64. nu. 1. & alij, quia ex Aristotel. 2. de generat. animæ, cap. 2. Galen. lib. 1. de sanit. tuend. cap. 1. semem foemineum non est necessarium ad generationem, consequenter per solam viri seminationem fiunt vna caro, & consummatur matrimonium: probabile etiam est, imò probabilius existimat Hurtado *disp. 20. diff. 1. num. 4. vers. c. Ad dimus.* requiri etiam quòd foemina seminet,*

net, ut etiam tenet Lopez 2. part. instruction. cap. 50. quia Auicena, & alij medici tenent, requiri etiam semen foeminae ad generationem, tanquam materiam, quia non videtur ad aliud à natura institutum; cum ergo ad consummationem requiratur copula, ex qua sequi possit generatio, sequitur requiri etiam necessariò seminationem foeminae, ut sentiunt Caet. 2. 2. quæst. 154. art. 11. Hurtado dict. disp. 20. loco cit. & alij ex Sanchez disp. 21. num. 11. Nihilominus tamen, quanuis metaphysicè, & en puntos de Filosofia, matrimonium non videatur consummari per solam viri fornicationem intra vas receptam: verius tamen est, & ferè commune, tam in externo, quam interno foro esse consummatum, sufficereque solam viri consummationem. Ita Bonacina tom. 1. quæst. 3. de matrim. part. 12. num. 12. Henriquez lib. 11. cap. 15. num. 3. Villalobos 2. part. tract. 13. diff. 13. num. 1. vers. Dezimos.

5 Dico quintò, non censetur matrimonium consummatum, quando copula præcessit matrimonium: est commune, & certum, & probatur primò ex cap. veniens de sponsalib. vbi dicitur, ad hoc ut sponsalia transeant in matrimonium per copulam, requiritur, ut copula illa subsequatur. Secundò, quia illa præcedens copula erat fornicaria, & matrimonium nondum erat contractum; ergo per illam non poterat consummari.

6 Dico sextò, consummatur matrimonium per copulam vi extortam, etiam intra bimestre, ut contra Basilium, & alios docent Sanchez lib. 2. disp. 22. Hurtado disp. 8. de matrim. diff. 9. num. 33. vers. Sufficit. Filiuc. sup. num. 47. Ratio est, quia per eam copulam fiunt coniuges vna caro, ex cap. discretionem, de eo, qui cognos. consanguin. & quia etiam ex ea oritur affinitas; ergo fiunt vna caro. Peccat tamen mortaliter coniunx, qui intra bimestre per vim copulam extorsit, quia intra hoc tempus non habet iuseo modo extorpendi, & grauem infert sponsæ iniuriam, eo quòd auferat ab ea corporis integritatem: quod verum est, etiam si sponsa antea non dixisset, se velle Religionem ingredi; nam si vocaretur ad Religionem, copula eo modo etiam extorta impediret. Ledesma de matrim. q. 6. art. 1. Sotus dist. 27. quæst. 1. art. 1. Sanchez lib. 2. disp. 22. num. 16. Hinc fit, tale matrimonium, cum sit iam consummatum, esse omnino insolubile, nam etsi per copulam coactam fuit verè consummatum; nihilominus tamen persona intra bimestre coacta, potest postea ingredi Religionem, quia per iniuriam extorta fuit copula, & non potest alia via recuperare ius suum, nisi per ingressum. Idem dic, quando sponsa ob metum cadentem in constantem virum consentit in copulam; adest enim eadem ratio iniuriæ. Sanchez sup. quæst. 3. Henriquez lib. 11. cap. 8. num. 8. & Filiuc. sup. num. 48. & 49. Affirmat etiam Sanchez quæst. 5. licere tali foeminae per vim oppressæ statim post coitum, si fiat in continenti, expellere semen, ne concipiat, sicut posset se subtrahere à viro ante seminationem, etiam si semen viri esset extra vas effundendum: non autem ei licebit, si fiat postquam semen habet potestatem vasis, & est in loco suo constitutum; tunc enim, ait, esset intrinsecè malum: quod quidem etsi probabile sit, securius tamen est non se exponere periculo impediendi generationem, quæ ab attractione se-

minis statim atque in vas emissum est, inchoatur, & postquam in matricem penetrauit, irritus est omnis conatus ad illud expellendum. Filiuc. sup. num. 4. Hoc tamen pro certo habe, casu quo vim passia ingrediatur in his casibus Religionem, cogentem non posse aliud matrimonium inire, dum viuut coacta, quæ ingressa est Religionem; quia matrimonium consummatum non dissoluitur per matrimonium ratum, ut sæpè dictum est. Aduerte etiam, quanuis vi oppressa possit in casibus supradictis licitè transire ad Religionem; hoc autem intellige, modò ex illo concubitu proles suscepta non sit, & non sit alius, per quem commodè possit educari, tunc enim per accidens impediretur ab ingressu Religionis. Henric. sup. cap. 8. n. 10. Filiuc. loco cit. num. 48. 7 Dico septimò, ad consummationem matrimonij requiritur emissio seminis prolifici viri: vnde non sufficit seminatio eunuchorum, nec immisio seminis prolifici sodomiticè facta. Hurtado disp. 20. de matrim. diff. 1. num. 3. quia talis seminatio non est apta ad generationem, nec per eam sic se committentes fiunt vna caro, & vnum principium generationis, seu prolis.

Cætera, quæ huc spectare possunt, elucidabuntur, vbi de impedimento affinitatis agemus cap. 8. dub. 16.

Dub. 6. Quantum temporis cõcedatur coniugibus ad ingrediendum Religionem ante consummationem matrimonij.

1 **R**espondeo, Alexandrum III. in cap. ex publico 7. de conuers. coniug. disposuisse sequentia: Mandamus, quatenus si prædictus vir eam carnaliter non cognouit, & eadem ad Religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficiente cautione, quòd vel ad Religionem transire, vel ad virum suum redire intra duorum mensium spatium debeat, ipsam absoluas.

2 Circa quod conueniunt Doctores, duos dictos menses numerandos à die contractus matrimonij, intra quos non tenentur consummare, quanuis alter petat, illis autem completis, teneri statim aut consummare matrimonium, si alter petat, aut Religionem ingredi. Sanchez lib. 2. disp. 24. Bonacina quæst. 3. de matrim. punct. 4. num. 4. & alij citandi.

3 Ad intelligentiam tamen nota, id bimestre dari ad deliberandum de ingressu Religionis, ad profitendum verò dari integrum annum, siue alter sponsus ingrediatur de alterius consensu, siue non, ut pluribus Sanchez disp. 24. q. 1. Vnde bimestre nõ conceditur ad profitendum, ita ut intra illud profiteri debeat, ut aliqui putant, sed solum ad deliberandum; & præter bimestre conceditur annus ad profitendum; nam post Tridentinum sess. 25. de regul. cap. 15. nullus est admittendus ad professionem, nisi transacto integro probationis anno. Sanchez sup. Filiucius tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 2. num. 51. & cum Coninch, & Basilio Hurtado de matrim. disp. 3. diff. 8. num. 32. Quare si sponsa duodenis ad Religionem transierit, sponsus per quadriennium expectare debet, eo quòd nequeat ante decimum sextum annum expletum profiteri, ex Tridentino loco cit. Quòd si alter sponsus prætextu Reli-

figionis nimis differat consummare matrimonium, vagado de vna Religione ad aliam, posset iudex, dato termino peremptorio compellere, vt vel maneat in vna Religione, expleto anno probationis, vel redeat ad sponsum, & consummet matrimonium.

4 Secundò nota, posse iudicem, causa cognita, restringere, aut prorogare dictum bimestre a iure taxatum, vt colligitur ex dicto cap. *ex publico*, quamuis iudex non habeat ab illo facile discere. Sanchez *supra quæst. 3. Basilii lib. 9. cap. 9. Hurtado sup. n. 29. & Filiuc. loco cit. n. 52.*

5 Tertio nota, huiusmodi bimestre continere tot dies, quot sunt in mensibus, secundum quod occurrit in Calendario, computando à die, quo fuit matrimonium celebratum, v. g. si talis dies fuit octauus Ianuarij, septima dies Martij erit vltima bimestris. Filiuc. *sup. versic. Quarto.*

6 Quartò, coniuges, qui non cogitant intra bimestre ingredi Religionem, possunt intra illud non reddere alteri petenti, vt contra Coninch *disp. 26. dub. 4. & Hurtado supra*, tenent Basilii *supra*, Sanchez *loco citato quæst. 5. & Filiuc. sup. num. 53* possunt enim intra bimestre fortè mutare propositum in melius: & quia in dict. cap. *ex publico*, concedi videtur bimestre, non tantum ad deliberandum de ingressu, sed etiam, vt coniuges fiant sibi inuicem chariores, desiderio se inuicem cognoscendi.

7 Quintò, si transacto bimestri, matrimonium consummatum non fuerit, potest quilibet coniux ingredi Religionem, quamuis plures anni elapsi sint à matrimonio inito, quamuis alter nolit, & quauis antea interuenerit iniusta debiti negatio, si quando petit, statim, moraliter loquendo, ad Religionem tendat, ita Sanch. Filiuc. Basilii, Hurtado *ubi sup.* & alij. Ratio est, quia in dicto cap. *ex publico*, absolute conceditur facultas ingrediendi Religionem ante consummatum matrimonium, & duo menses tantum assignantur, vt intra illos nequeant cogi ad consummandum, & vt illis transactis possint cogi, vel ad consummandum, vel ad Religionem ingrediendam, & non vt postea nequeant ingredi, si non consumauerint. Vnde quauis transferit bimestre ante consummationem, si alter voluerit ingredi Religionem, irrogabitur illi iniuria, si vi cogatur ad consummationem, vt contra Basilium tenet Hurtado *supra num. 30.* si statim ac ab ipso petitur debitum, vult Religionem ingredi, quia ei licet ingredi: secus verò si id differat, nam tunc non ei licebit debitum negare. Ita communiter Doctores.

8 Denique nota, si sponsi iurent, se matrimonium non consummasse, posse credi sponsæ id asserenti, si erat virgo, & talis appareat post aspectum matronarum, etiam si ad domum sponsi traducta sit: si non erat virgo, & est traducta, non creditur; si verò non est traducta, creditur. Filiuc. *sup. num. 53. vers. Denique, vide Sanchez lib.*

2. disp. 21. per totam.

(†)

C A P V T V.

De consensu ad matrimonium requisito.

*Dub. 1. An mutuu consensus sit necessarius
ad matrimonium.*

1 Dico primò, de fide est, ad essentiam, & valorem matrimonij, requiri mutuum consensum: probatur ex Florentin. in decreto de matrimonio, & ante ex iure Canonico, cap. *cum apud*, cap. *tua de sponsal. & alibi*, & tenent communiter DD. Ratio est, quia in matrimonio interuenit mutua corporum traditio pro materia, & forma modo explicato cap. 3. *dub. 5.* sed non fit traditio vni rei, quæ alterius erat sine illius consensu, vt patet in alijs contractibus.

2 Nota consensum dici causam matrimonij, nõ vt Sacramentum est, quia hoc pacto consensus voce expressi pertinent ad essentiam Sacramenti matrimonij, videlicet ad causam formalem, & materialem modo explicato, *sup. cap. 3. dub. 5.* sed vt est contractus naturalis, vt dictum est *sup. loco citat.* sic enim est causa efficiens conventionis maritalis, in qua essentia matrimonij consistit, & ita dicuntur necessarij extrinsecè.

3 Dico secundò, hic consensus debet esse verax, efficax, ac deliberatus, vt diximus cap. 1. *de sponsalib. dub. 1.* Quare ebrii, dormientes, & pueri, qui nondum ad usum rationis peruenerunt, nõ possunt validè contrahere matrimonium, ex defectu plenæ deliberationis, vt dixi *loco cit. dub. 3.*

4 Dico tertio, matrimonium, vt est contractus humanus procedens à voluntate tanquam a causa, nulla ratione potest esse absque consensu mutuo, etiam de potentia Dei; quia contractus iste, sicut quilibet alius, essentialiter coalescit ex dicto consensu, & ex pactione exteriori, sicut homo ex anima rationali, & ex corpore, vt pluribus Sanchez *lib. 2. disp. 26.*

5 Difficultas tamen est, an status ipse matrimonialis, qui transacto contractu permanet, seu traditio corporum, aut vinculum coniugale, possit fieri absque contrahentium consensu.

6 Dico quartò, potest Deus foemina tradere dominium corporis viri ad commixtionem carnalem, & è contra viro dominium corporis foeminae ad eandem, absque eorum consensu: seu potest Deus, dare viro potestatem in corpus foeminae absque illius consensu, & è cõtra. Ita Sanch. *lib. 2. disp. 26. Filiuc. tom. 1. tractat. 10. part. 1. cap. 3. numer. 68. Hurtado disp. 3. de matrim. diff. 6. n. 15. & cõmuniter DD.* Ratio est, quia Deus est omnium etiam corporum verus Dominus, nõ minus quam ipsi contrahentes, imò est supremus, & independens; ergo independenter ab eorum consensu posset dictum dominium mutuum tradere, quod ipsi possunt. Nõ tamen poterit fieri à Deo ipsum vinculum matrimonij independenter à contrahentium consensu, seu absque ipsorum consensu. Ita Filiuc. & Sanchez *ubi sup.* Ratio est prima, quia consensus coniugum est

De

de

de essentiavinculi matrimonialis. Secundò, quia vinculum matrimonij est mutuū animorum vinculum; ergo nequit fieri absque mutuo animorum consensu. Tertiò, quia vinculu matrimonij est relatio quedam confurgensex mutuo coniugum consensu, tãquam ex fundamento; ergo nequit absq; illo fieri à Deo; sicut neque paternitas in aliquo absque generatione ab eo proueniente. Quartò, quia status Religiosus nequit fieri à Deo in aliquo absque eius cõsensu libero; ergo neque status matrimonialis: oppositum autem, & non improbabiler, tenent Hëriq. lib. 1. 1. de matrim. c. 1. Coninch disp. 24. dub. 5. Valent. disp. 109. 2. punct. 1. & cum his Hurtad. sup. n. 17. vbi hanc sententiam probare conatur, & oppositæ argumenta soluere, vide ibi: hanc etiam sententiam cum Ledesm. Soto, & alijs tenent Villalob. 1. p. tract. 13. diff. 2. n. 1. At quæstio hæc minus metaphorica est, & aliena à nostro instituto.

7 Dico quintò, humana potestas, etiã Ecclesiastica, non potest facere statũ matrimoniale, seu cõiuges coniungere absque eorum consensu. Sotus disp. 27. q. 1. art. 2. concl. 2. Sylu. matrim. 2. q. 15. Nau. consil. 36. de sponsal. Sanch. cum alijs lib. 2. disp. 27. n. 2. & DD. citati, ac alij communiter. Ratio est, quia Respublica tantum habet potestatem circa res, & corpora ciuium, quatenus publico bono expedit, cui non expedit, vt vir, & foemina contra eorum voluntatem matrimonio cõiungantur, quia sic semper haberet infœlices exitus: item, quia sic etiam posset matrimoniũ dissoluere; at matrimoniũ cõsumatũ indissolubile est humana potestate; ergo, &c. Hinc est, vt in Trid. sess. 24. c. 9. excommunicentur omnes Principes compellentes ad matrimoniũ: quare supponit, non posse compellere. Equidem in Republica humana nondum agnita est dicta potestas, sed tantum ad compellendum, vt contrahant cũ consensu, & voluntariè, quando adest iusta causa, & id ob bonum commune, quo etiam in casu si ipsi non consentiant, matrimonium erit nullum. Hinc fit, Ecclesiam non posse supplere proprium, & verũ consensum, sicut nec intentione ministri in alijs Sacramentis, cum in hoc Sacramento etiam contrahentes sint ministri. Vide Henriq. lib. 11. cap. 11. n. 1.

8 Dico sextò, consensus mere internus nõ sufficit ad validitatem matrimonij, sed requiritur quod hic internus exprimatut verbis, aut signis. Sanchez lib. 2. disp. 30. Bonac. tom. 1. q. 1. de matrim. punct. 1. n. 2. & communiter DD. idque certum est apud Catholicos, teste Sanch. & probatur ex cap. sufficiat 27. q. 2. c. cum apud de sponsal. l. nuptia, ff. de ritu nupt. Et ratio est, quia si sumatur matrimoniũ quatenus est contractus, cum celebraretur inter homines, debet consensus internus aperiri: si sumatur quatenus Sacramentum, debet constare signo sensibili; cõsensus autem mere internus non est signum sensibile ideo non potest ex illo componi Sacramentum, cõsequenter requiritur externus, & sensibilis.

9 Dico septimò, consensus externi non solũ sunt necessarij, vt conditio sine qua non, sed etiam omnino necessarij, & essentialiter requisiti ad valorem matrimonij, taliter quod etiam si Deus reuelaret vtrique mutuos consensus, non esset matrimonium. Sotus disp. 27. q. 1. art. 2. Sanch. lib. 2. disp. 20. Coninch disp. 24. dub. 8. Basl. lib. 2. c. 6. Filiuc. tom. 1. tract. 10. c. 3. n. 78. Hurtad. disp. 2. de matrim. disp. 12. n. 46. & alij. Ratio est, tũ quia

est cõtractus humanus, & humana pactio; homines autem pacisci non possunt solis cõsensibus internis, absque signis externis; ergo, &c. tum quia matrimonium est Sacramentum; at Sacramentũ debet esse signum sensibile; ergo etiam vt contractus, debet esse sensibile, Christus enim tantum addidit rationem Sacramenti rei alioqui sensibili: denique, quia in matrimonio est externa traditio corporum; at per solos actus externos non fit traditio, ideoque votum internum non est traditio, nec professio. Nec obstat cap. cum loco 1. 4. de sponsal. vbi dicitur: *Matrimonium solo consensu contrahitur*: nam ibi non excluditur externus, quid quod ibi solũ dicitur, non sufficere consensum coactum, & per motum, sed debere esse liberum. Nec obstat cap. cũ olim de sponsalib. vbi habetur matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri, & mulieris cõsensum, sed sunt necessaria verba quantum ad Ecclesiam, quia ibi condistinguitur consensus verbis expressus ab illo, qui nutibus exprimitur, & dicitur per quemlibet posse fieri matrimonium, quamuis verba sint necessaria, vt clarè constet Ecclesiæ.

10 Dico octauò, ad valorem matrimonij etiã in potentibus loqui, non esse necessaria verba, seu vt consensus interni verbis expressis exprimatut, sed sufficere alia quæcumque signa sufficientia ad exprimendum consensum. Ita Vazq. disp. 3. c. 7. Sanchez lib. 2. disp. 31. Coninch disp. 24. dub. 8. Basl. lib. 2. cap. 7. Nauarr. cap. 22. num. 20. Syluest. matrim. 2. q. 7. Filiuc. sup. n. 79. Hurtad. loco cit. diff. 13. n. 49. & cõmuniter DD. Probatur primò, quia id supponitur à Concil. Florent. in decreto Eugenij IV. §. *Septimum sacramentum*. vbi dicitur, causam sufficientem matrimonij (id est vinculi) regulariter esse mutuũ cõsensum verbis expressum: vbi dictio, *regulariter*, denotat illud posse alijs signis effici. Secundò, quia verba non sunt necessaria in ratione contractus, cum ij alijs signis possint celebrari: neque de ratione Sacramenti ex Christi institutione, quia etsi Christus eleuauerit contractum matrimonij ad esse Sacramenti, nihil tamen innouauit circa naturam illius: neque sunt necessaria verba ex iure Ecclesiastico, quia nullum extat, quod præscribat verba; nam in cap. tua 25. de sponsalib. tantum significatur, verba esse necessaria, vt matrimonium clarius constet Ecclesiæ: vel per verbalintelligit quæcumque signa, inter quæ verba obtinèe principatum. Ex quo constat, & est comune, & dixi c. 3. dub. 6. n. vlt. Sacramentum matrimonij solis nutibus valide posse iniri: & confirmatur, quia patre exprimente consensus nomine filie præsentis, & tacentis, est verum matrimonium, cap. unico de sponsalib. in 6. ergo sufficiunt signa, & nutus. Henriq. lib. 11. c. 2. n. 6. & alij. Et quãuis Henriquez affirmet, ex præcepto Ecclesiæ exprimendos esse consensus verbis, ex dict. cap. tua; verius tamen negant Sanch. loco cit. n. 10. Basl. Hurtad. Filiuc. & alij, quia nec in d. cap. nec alibi. tale præscribitur. Fatemur tamẽ, verba esse signa omnium clarissima, & ided maximè conuenientia ad rem tanti momenti; quare esset ad summũ veniale, si potentes loqui, & absque iusta causa contrahant per alia signa, & nutus, quando autẽ consensus redderetur dubius per sola signa, esset tunc peccatum mortale. Sotus disp. 27. quart. 1. artic. 3. Filiuc. sup. num. 82. Sanch. loco citat. & dixi vbi sup.

Quibus verbis contrahantur sponsalia, & matrimonium, dixi cap. 1. dub. 7. per tot.

Dub. 2. *Vtrum ad valorem matrimonij requiratur, quod consensus actualis utriusque sit simul tempore.*

1 Dico primò, ad valorem matrimonij non requiritur, quòd consensus actualis utriusque contrahentium sit simul tempore quasi continuo, vnus scilicet post alterum, sed sufficit, vt sint simul moraliter, quamuis intercedat aliqua tēporis mora. Ita communis DD. probari potest primò ex l. 1. §. 1. ff. de verbor. signif. Secundò, quia id procedit in alijs Sacramentis, & patet in pœnitentia, in qua pœnitentis actus solent præcedere absolutionem. Tertiò, quia id euenit in alijs contractibus: ex quo fit valere matrimonium, si parua interueniat distantia inter vtrumque consensum; seculi si magna sit, ita vt prior consensus non censetur saltem virtualiter manere, vt in sequentibus explicabitur.

Difficultas tamen est, an valeat matrimonium, si magna sit distantia temporis inter vtrumque consensum.

2 Sotus in 4. dist. 27. quest. 1. artic. 3. Sanch. lib. 2. disp. 32. Couarr. 4. decretal. 2. part. cap. 4. Henric. lib. 11. de matrim. cap. 3. Basil. lib. 2. cap. 16. docent, requiri, quòd non sit magna distantia inter vtrumque consensum actualem, aliter enim non censetur moraliter durare prior consensus, ac proinde ex priori consensu multum distanti à posteriori sic distanti non potest fieri, & coalescere contractus matrimonij. Discrepant tamen DD. in assignanda distantia, quæ obstat valori contractus matrimonij: nam Sotus existimat distantiam septēnarij obstat, Henricus distantiam biennij, Ledesma quest. 45. de matrim. artic. 2. dub. 7. distantiam vnius anni; Sanchez verò & cum eo Filiuc. tom. 1. tractat. 10. cap. 3. num. 83. docet, taxationem distantie remittendam esse arbitrio prudentis: ex quibus omnibus constat distantiam minorem ea, quæ ab eis assignatur, non obstat valori matrimonij.

3 Maior verò in dist. 27. quest. 1. Nauarr. cap. 22. num. 8. Coninch disp. 24. dub. 7. quos sequitur Hurtado disput. 3. de matrim. diff. 8. num. 25. nullam distantiam temporis inter consensum actualem vnius, & inter consensum alterius, quamuis maximam, obstat valori contractus matrimonij, modò prior consensus permaneat saltem habitualiter; quia cum prior consensus duret saltem virtualiter, aut habitualiter, quotiescumque consensus alterius accedat, & coniungatur cum priori, fuit contractus, & Sacramentum, modò eliciatur posterior hic consensus intentione saltem virtuali efficiendi Sacramentum. Dicitur est, modò prior consensus permaneat saltem habitualiter, si iam non durat, vel quia expresse reuocatus est; vel tacite, aut implicite; vt quando postquam consentit in vnam, consentit in alteram, certum est nõ valere matrimonium, quia non adest mutus consensus.

4 Dico secundò, vtramque opinionem esse

probabilem, & quamlibet posse tute sequi. Ego verò inclinarem in secundam, in quam etiam inclinatur. Filiuc. supra numer. 85. vbi agens de revalidatione huius consensus dicit: Item, quodcumque tempus inter iaceat, satis est, quia semper qui vere consentit, alterum habet vt coniugem, & existimat valere matrimonium.

5 Sed quæres, an qui falsò existimat se esse inhabilem ad matrimonium, possit habere consensum sufficientem ad valorem illius, v. g. si dum contrahit, existimat adhuc viuere coniugem alterius contrahentis, aut falsò credit intercedere aliud impedimentum dirimens, cum reuera non sit.

6 Respondeo, & dico primò, si is non firmiter credat, sed tantum dubitet, sibi esse aliquod impedimentum dirimens, ac proinde esse inhabilem, potest habere consensum ad valorem contractus matrimonij, modò intendat contrahere eo modo, quo possit, ita Henric. lib. 11. c. 11. n. 5. Villalob. 1. p. tract. 13. diff. 7. n. 6. Hurtad. disp. 1. de matrim. diff. 7. n. 23. & alij. Ratio est, quia tunc potest habere consensum, seu intentionem efficacem tradendi dominium sui corporis, & se obligandi sub conditione, si sit habilis, vt possit, nam tunc concipit, se fortasse esse habilem; quæ intentio cum sit efficax, & cum conditione de presenti vera, & subsistente, sufficiens est ad validè contrahendum matrimonium. Quòd si firmiter, & absque hæsitatione, & formidine credit, se esse inhabilem (cum reuera non sit) ad matrimonium, Sanch. lib. 2. disp. 33. Couarr. 4. decretal. p. 2. c. 3. §. 7. Bonac. tom. 1. q. 2. de matrim. punct. 9. n. 8. & Filiuc. tom. 1. tract. 10. p. 1. c. 2. n. 87. existimant, etiã tunc posse habere verum consensum ad matrimonium; quia reuera persona sunt verè habiles, & nullam extat impedimentum dirimens. Et quamuis voluntas non possit esse rei impossibilis, potest tamen esse conditionatè, nimirum si potest esse, vt est in casu dicto, vt ex pluribus docet Sanchez vbi supra, sicut hereticus, qui absque formidine existimat Baptismum nõ esse Sacramentum, potest valide baptizare; quia potest baptizare sub conditione, si forte sit Sacramentum. Nauarr. verò cap. 22. num. 96. Coninch disp. 24. tenent partem negantem, quos sequitur Hurtado disp. 3. de matrim. diff. 7. numer. 22. quia nemo potest feriò, & efficaciter intendere, etiã sub conditione, si forte possim, id quod absque formidine credit esse impossibile: probabiliorem tamen existimo sententiam Sanchez, & aliorum, nam etsi talis intentio absoluta non possit esse efficax, non tamen implicat quòd conditionata non sit talis.

Dub. 3. *De obiecto consensus, seu quid intendere debeant ipsi contrahentes.*

Circa titulum dubij aliqua difficultates se offerunt, quæ quibusdam questionibus propositis elucidabuntur.

1 Quæres ergo primò, an ad essentiam, & valorem matrimonij requiratur, quòd consensus, seu intentio feratur, & tendat in mutuam corporum traditionem, seu mutuam translationem dominij corporum in ordine ad commixtionem carnalem. Respondeo affirmatiue, in quo conueniunt DD. vt re-

fert Hurtado *disp. 3. de matrim. diff. 3. n. 7.* & tenet cum alijs Filiuc. *tom. 1. tract. 10. p. 1. c. 3. n. 72.* Ratio est, quia dicta mutua translatio est ipse primarius effectus, & per se resultans ex cōtractu matrimonij, & ad quem primario ordinatur; at contractus matrimonij, sicut quicumque alius, essentialiter componitur ex consensu voluntatis, & ex pactione posteriori; ergo non minus consensus ipse, quam ipsa pactio exterior ferri debet in mutuam translationem dominij corporum ad commixtionē carnalem, quamvis non sit necessarium ferri expresse in eam translationem; sed sufficit confuse, tendēdo videlicet in id, quod fit per contractum matrimonij, & ex ipso resultat, confuse apprehensum, & nō expressum, adhuc pactione ipsa exteriori: unde surdus, & mutus simul à natiuitate, si sit vidēs & perspicaci ingenio, poterit valide cōtrahere matrimonium, quia signis, visu percepto, poterit percipere, contractum matrimonij, quem videt aliquando celebrari, aliquid fieri ordinatum ad commixtionē carnalem, ac proinde in id consentire, & de eo signis pacisci: fecus verò si etiam sit cæcus, vt cum Sánchez *lib. 2. disp. 8.* tenet Hurtado *sup. n. 8.* quia defectu visus, & auditus nequit adhuc confuse percipere contractum matrimonij, & eius primarium effectum.

2 Quæres secundò, an cōsensus matrimonij debeat ferri in copulam, seu an contrahentes debeant intendere copulam explicitè, vt loquimur. Respondeo negatiuè, & hoc est commune, & certum, si loquamur de consensu explicito, seu intentione expressa. Ratio est, quia ad valorem huius contractus sufficit, quòd cōsensus expresse feratur in id, quod per ipsum fit; copula autem non fit per contractum matrimonij, sed translatio dominij corporum, vt dixi quæstiuncula prima; ergo consensus expressus in copulam non est de essentia valoris matrimonij: vnde potest quis validè contrahere animo ingrediendi Religionem, *ex c. comissa de sponsalib.* Et B. Virgo Maria verum contraxit matrimonium, & tamen in copulam non cōsensit, nec etiam implicitè, quantum erat ex parte ipsius. Quare S. Th. *in 4. d. 30. q. 2. art. 1. q. 2. ad 3.* ait Virginem implicitè cōsensisse (intellige ex parte contractus) in copulam, at copula nunquam fuit in proposito: nam erat certificata à Deo nunquam subsequi debere, ex quo fit, posse quempiam habere intentionem formalem non consentiendi in copulam, vt habuit B. Virgo, etiã si ex parte contractus adsit implicitus consensus, vt dicitur. D. Tho. D. Bonau. Sor. Couar. & alij, quos refert & sequitur Sanch. *lib. 2. disp. 28.* & cum eo Filiuc. *sup. n. 72.*

3 Dubitat tamen DD. an saltem implicitè, & tacitè contrahentes debeant intendere copulam, seu an consensus implicitus in copulam sit necessarius ad matrimonium, de quo S. Tho. *q. 48. add. art. 1.* cōmunis tamè responsio est, ex parte contrahentis nō esse necessariū, quia vt dictum est, potest quis validè contrahere, habendo intentionē formale non cōsentiendi in copulam, vt habuit B. V. Maria; requiri tamen ex parte contractus, hoc est, vt cōtrahentes intendāt matrimonium, & mutuam corporum traditionē directè, & expresse; & quia ex his oritur ius petendi, & reddendi, ideo intendens hanc dominij translationē directè, censetur indirectè, & implicitè, seu tacitè intendere copulam; cū hoc tamen be-

nè stat, vt possit eam expresse excludere, & contrahere cum animo nunquam vtendi matrimonio; sicut potest quis ordinari animo nunquam exercendi ordinem, vide Henric. *lib. 10. c. 4.* Negari tamè non potest, dictum consensus debere aliquo modo ferri in copulam, quia ferri debet in mutuam corporum traditionem in ordine ad copulam, & in mutuam obligationem radicalem ad eandem copulam, ac proinde aliquo modo debet ferri in copulam: at quia copula non est effectus dictæ traditionis, & dictæ obligationis, sed purum obiectum, aut extremum, ideo quamvis debeat ferri directè in dictam dominij corporum traditionē, & in dictam obligationē, non ideo fit, quòd debeat ferri implicitè in copulam, sed tantum cōnotatiuè, & indirectè, & in obliquo, vt docet Hurtado *de matrim. disp. 3. diff. 5. n. 13.* quia id quod non est effectus, sed tantum purum obiectum, aut purum extremum non continetur, aut implicatur in eo, cuius est obiectum, aut extremum, ideoque fit intentionem contrariam copula, id est non vtendi matrimonio, non nocere valori contractus matrimonij, vt docent communiter DD. quia dicta intentio non est impossibilis cum intentione tradendi dominium corporum ad dictum vsum, & se obligandi ad illum; quia dicta traditio, & obligatio est sufficiens materia substantialis contractus matrimonij, & effectus immediatus illius, ex quo semel posito necessariò oriuntur reliqui effectus, si alij sunt.

Quæres terriò, an consensus ad valorem contractus requisitus debeat ferri in tria bona matrimonij.

4 Nota cum communi ex S. Tho. *in 4. d. 31. q. 1. & in add. ad 1. p. q. 49. art. 1. & 2.* in matrimonio tria bona cōstitui intrinsecè, & ex sua natura ab ipso matrimonio promanantia, videlicet bonum Sacramenti, prolis, & fidei quibus matrimonium excusatur, non quia malum sit, nā vt dictum est, de fide est, esse bonum, & Sacramentum, similiter & eius actus est bonus: sed quia per hæc bona cōpensantur tria onera, & detrimenta. Primum onus est perpetua seruitus, 1. Cor. 7. *Alligatus es uxori, &c.* hoc autè compensatur bono Sacramenti, quòd affert gratiā, qua coniuges se diligunt, & tolerant. Secundum onus est carnalis voluptas, quæ sapè hominem de mētis statu deturbat, quòd compensatur bono prolis, quæ educatur ad diuinū obsequium, & quamvis hæc non semper sequatur, matrimonium tamè intrinsecè ex se ad huiusmodi finem dirigitur, & sufficit eam contrahentes intendere, ac proinde matrimonium sterile tenet, vt infra. Tertium est nimia sollicitudo placendi alteri coniugi habendi liberos, ipsos educandi; & illis thesaurizandi, quòd compensatur bono fidei, id est fidelitatis, qua coniuges sunt obligati ad reddendum sibi debitum, & negandum alteri cuiquamque. Obiter nota, supraddicta tria bona reperiri in matrimonio in statu innocentie, tum etiam in matrimonio Beatæ Mariæ semper Virginis, non tamè in his dicebantur excusare per accidens, quia scilicet in his deficiebant detrimenta. Ledesma *de matrim. in summ. cap. 9.* His notatis.

5 Dico primò, ad hoc vt matrimonium validè contrahatur essentialiter, requiritur, quòd consensus, seu intentio feratur saltem implicitè, & confuse in bonum Sacramenti, id est in dissolubilitatem,

rem, & vitam indiuiduam, seu in perpetuam corporum traditionem: est commune. Ratio est, quia de ratione matrimonij est, quod sit vinculum perpetuum: fertur autem implicite consensus in perpetuitatem, eo ipso quod contrahentes efficere intendunt quod ipso contractu fieri potest, aut quod solet ab alijs fieri, vt docet Hurtado *disp. 3. de matrim. diff. 4. num. 9.* imò vt docet Filiuc. *tom. 1. p. 2. c. 3. n. 74.* censentur id implicite intendere, dum non habent intentionem contrariã. Difficultas maior est de alijs duobus bonis.

6 Dico secundò, ad valorem huius contractus, eiusque naturam, non est necesse, quod consensus, seu intentio feratur in alia duo bona, nempe in generandam prolem, & in fidem seruandam, vt docet citati, & communiter DD. vnde non est necessariũ nec implicite hæc intendere. Ratio est, quia nõ est necessarium, vt consensus feratur in id, quod non sit per ipsum contractum, sed hæc non sunt per ipsum, sed potius corporum traditio, seu translatio dominij in corpus; ergo hoc, & non illa debent contrahentes intendere. Imò valet matrimonium, etiam si contrahentes habeant intentionem contrariam his duobus bonis, vt si contrahentes habeant intentionem contrahendi animo impediendi generationem, aut non seruandi fidem (modo huiusmodi intentio non deducatur in pactum, vt dicitur infra, vbi de consensu conditionato) Ita Sanchez *lib. 2. disp. 24.* Coninch *disp. 24.* Filiuc. *loco cit.* & Hurtado *sup. n. 10* contra Henriq. *lib. 11. de matrim. c. 12.* Ratio, quia hæc intentio non est impossibilis cum intentione necessaria ad valorem matrimonij, & illius rei, que fit per matrimonium, videlicet corporum traditio, & translatio dominij immediate, & primariò in ordine ad commixtionem carnalem: quidquid enim aliud sit, est resultans ex ipsa traditione, & mutua obligatione, absque aliquo consensu superaddito: quod autem supradictæ intentiones non sint impossibiles, probatur, quia vitare prolem, & non seruare fidem non dicunt impossibilitatem cum intentione tradendi mutuo corpora in usum coniugalem; ergo neque intentio non seruandi fidem, vel vitandi prole dicunt impossibilitatem cum intentione tradendi mutuo corpora in usum coniugalem.

7 Quartes terciò, quem finem intendere debeant contrahentes, vt licite, & absque peccato contrahant matrimonium. De fide in vsu, & copula coniugali infra.

8 Dico primò, licet absque peccato contrahere matrimonium, intendendo principaliter, & primariò generationem prolis, Sanchez cum alijs, *lib. 2. disp. 29. quest. 3.* Filiuc. *tom. 1. tract. 10. cap. 3. num. 75.* & Hurtado *disp. 4. de matrim. diff. 3. n. 7.* & communiter DD. Ratio est, quia contractus matrimonij in eam primariò, & principaliter ordinatur. Similiter licitum erit contrahere matrimonium, intendendo minus principaliter remediũ concupiscentiæ, si habeant pro primariò fine prolis generationem, quia sic nulla datur deordinatio, nam in hoc remediũ secundariò matrimonium ordinatur: ideoque in hoc etiam conueniunt DD. teste Hurtado *sup.*

9 Dico secundò, contrahere matrimonium, intendendo solum, aut primariò, & principaliter remediũ concupiscentiæ, seu vitare fornicatio-

nem, conueniunt DD. nõ esse mortale; esse tamẽ veniale, docet Petrus Soto *resol. 16. de matrim.* quod limitant Sanchez *disp. 29. cit.* & Filiuc. *supra num. 76.* vt tantum sit verum, quando contrahentes secundum communem spem possunt generare filios, nam tunc videtur aliqua deordinatio in fine, etsi leuis, contra rationem, secus verò, quando nõ possunt, nam tunc non est contra rationem, solum aut principaliter intendere remediũ concupiscentiæ. At Coninch *disp. 25. n. 17.* Basil. *lib. 1. c. 212.* & cum his Hurtado *sup. n. 6.* docent adhuc nec esse veniale, quod insinuat Paulus 1. Corinth. 7. dum nulla facta mentione generationis, & absque distinctione aliqua contrahentium, ait: *Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat.* Ratio est, quia finis iste est licitus, & honestus, imò, & proprius huius contractus, quamuis in eum sua natura secundariò ordinetur; ergo poterit licite primariò, & principaliter à contrahente intendi, quia nulla lex cogit, vt opus aliquod assumatur ob finem principalem: aliàs sterilis, quamais iuuenis, non posset licite contrahere matrimonium, si graues carnis tentationes sentiat, quod est absurdum. Ob hæc rationes videtur hæc opinio valde probabilis, etsi probabilior videatur opinio Sanchez.

10 Dico terciò, quando matrimonium non contrahitur ratione copulæ, licite contrahitur, etiam si non intendatur bonum prolis, vel remediũ concupiscentiæ, vt in matrimonio B. Mariæ semper Virginis, nam tunc finis eius proximus est tantum mutua animorum coniectio, & coniugum sanctificatio. Caietan. *com. 1. opuscul. tract. 12. de matrim. quest. 30.* P. Sotus *relection. 16. de matrim. num. 18.* Filiuc. *tract. 10. part. 1. cap. 3. num. 76.* Ex quo fit, etsi regulariter loquendo, sit peccatum mortale, contrahere animo non vtendi matrimonio, nam sit iniuriã alteri coniugi; at si iusta causa intercedat, nullum est peccatum; sic Beata Virgo Maria non peccauit, quia ex reuelatione sciebat, Ioseph non esse peccatorem. Vide Henriq. *lib. 11. de matrim. c. 4.* & Ledesma. *in sum. cap. 9.*

10 Dico quartò, si contrahentes principaliter intendant alios fines extraneos à matrimonio, vt pacem, diuitias, pulchritudinem nobilitatem, &c. peccant venialiter: secus si secundariò intendatur, & sint causa secundaria, & applicans ad contrahendum. Sanchez *disp. 29. num. 21.* Couarr. P. Sotus, & Filiuc. Prior pars patet, quia videtur aliqua, etsi leuis, deordinatio in fine. Secunda patet, quia cum ij fines sint liciti, & honesti, & ex alio capite nulla sit deordinatio in intentione finis, cum primarij principaliter intendatur, vt supponimus, & sic tantum secundariò, sequitur tunc nullum esse peccatum. Nihilominus tamen nullam esse peccatum, hos fines principaliter intendere hos fines extraneos, non improbabiler docent Sotus *in 4. disp. 20. q. 1. artic. 2.* Basilus *lib. 1. cap. 21.* Coninch *disp. 25.* & cum his Hurtado *disp. 4. de matrim. diff. 3. num. 12.* quia non est contra rationem intendere principaliter finem honestum, etsi secundarium; sicut nihil inordinatum facit, qui orationem dirigit ad castitatem, que est minus bona, quam Religio; quia verè ordinat ad id, ad quod potest ordinari, & aliàs est licitum, & honestum: aliàs senes, qui iam steriles sunt, & nõ patiuntur graues

stimulos carnis, non possent licite contrahere matrimonium, quia ij non possunt contrahere ob neutrum finem proprium ex dictis. Etenim contrahens matrimonium ob fines ei extraneos licitos nullam injuriam irrogat Sacramento, modò positivè non excludat finem recipiendi gratiam (quem nullus excludit) tunc enim gravem ei irrogaret injuriam, & committeret peccatum mortale sacrilegij.

Dub. 4. Quomodo revalidandum matrimonium inualide celebratum, ob defectum consensus, vel aliud impedimentum.

1 Nota matrimonium, aliquando esse inualidum solum ex defectu veri, & legitimi consensus, nullo impedimento dirimente existente, ut si non verè, sed fìctè tantùm consentit, aut si per vim, & metum consensum præbuit: aliquando esse irritum ob aliquod impedimentum dirimens publicum vel occultum: aliquando verò ex defectu Parochi, aut testium. In hoc dubio solum agemus de primis duobus modis, de tertio verò, vbi de matrimonio clandestino.

2 Dico primò, si personæ sunt habiles ad contrahendum, fuit tamen matrimonium inualidum solum defectu consensus interni, vel ratione grauis metus, ex parte alterius tantum, sufficit ad validitatem matrimonij, ut qui fìctè consentit, aut per metum reuera, & liberè de nouo consentiat, modò alter sponsus, qui reuera consenserat, permaneat in priori consensu. Ita Nauarr. *cap. 22. num. 51.* Henriquez *lib. 11. cap. 3. num. 6.* Coninch *disp. 24. lib. 10. num. 8.* Filiuc. *tom. 1. tract. 10. 1. part. cap. 3. num. 84.* Hurtad. *disput. 3. de matrim. diff. 9. num. 31.* Villalob. *tract. 13. diff. 7. num. 7.* Bonac. *tom. 1. q. 2. de matrim. part. 9. num. 1.* & cum alijs Sanchez *lib. 2. disp. 32. num. 9.* Ratio est, quia ex parte alterius adsunt omnia requisita, cum reuera interius, & exterius consenserit, censeturque talis consensus permanere, donec non constet illum reuocasse, ideoque quando qui fìctè consentit, de nouo reuera præstat consensum, fit vt duo consensus iungantur, & afficiant matrimonium, vt dixi *hoc cap. dub. 2. vers. Maior.* vbi dictum est, hoc esse verum, quamuis magna distantia temporis intercesserit, modò alter non reuocauerit suum consensum; nam si non reuocauerit, censetur permanere propter indiuiduam consuetudinem matrimonij, & illius usum, bona fide: quo in casu etsi tutius sit, quando fieri potest, vt etiam alter renouet consensum suum, non tamen est id necessarium, sed sufficit, vt qui fìctè cõsensit, de nouo consentiat, quæquidem renouatio poterit fieri solo actu interno, vt contra Henriq. *sup. Basil. lib. 4. cap. 24.* Coninch *loco citat.* & Hurtad. *vbi supra,* docent DD. citati, quia signum sensibile, & externum iam fuit adhibitum in contractu solemnì, cui solum deerat internus consensus, sicut qui fìctè procuratorem constituit, sufficit, si interius fìctionem reuocat, vt valeat mandatum. Nec requiritur in hoc casu, aliquid dicere alteri cõiugi ignorantem hunc defectum, nam ex parte ipsius non requiritur nouus consensus, vt dictum est, ita Sanchez. *supra num. 10.* Bonac. *num. 2.* Coninch. & alij. Nec requiritur ad huiusmodi renouationem consensus, quòd iterum adhibean-

tur testes, & Parochus, vt docent DD. citati, quia iam fuerunt hæc adhibita à principio contractus, quando matrimonium fuit solemniter celebratum; præsentia enim Parochi, & testium requiritur, quãdo matrimonium contrahitur secudùm omnes partes, non verò quando suppletur aliquis defectus occultus. Henriq. *vbi sup. num. 2.* Nauarr. *cap. 22. num. 70.* Sanch. *loco cit. n. 33.* & *disp. 37. num. 4.* & cum alijs Bonac. *sup. n. 4.*

3 Ex hac conclusione sequitur, posse supradictum matrimonium revalidari per copulam affectu maritali habitam, quia per eam sufficienter exprimitur consensus interior, ex cap. *ad id de sponsalib.* quod non est à Trident. correctum, sed tanquam casus omissus relinquatur dispositioni iuris communis, & docent Henriq. *ib. 1. cap. 6. nu. 3.* Lopez *in 2. part. instruct. cap. 4* vbi etiam tenet revalidari tale matrimonium, quando vir vxorem solemniter ad domum traducit, & cum ea cohabitatur, quia omne id est signum consensus exterioris. Villalob. *1. p. tract. 13. diff. 7. n. 8.*

4 Dico secundò, quando matrimonium fuit inualide celebratum, defectu consensus vtriusque contrahentis, vel propter metum vtrique incussum, ad eius revalidationem requiritur, quòd ambo contrahentes renouent consensus, seu de nouo cõsentiant aliquo signo exteriori, ita Bonac. *num. 3. vers. sic.* Addo, Henriq. Sanch. Filiuc. & alij contra Syluest. *verb. Matrimonium. 2. q. 11.* & alios asserentes sufficere renouationem interiorem. Probatum conclusio, & ratio fundamentalis est, quia cum vterq; consensus fuerit nullus, matrimonium perinde se habet, ac si nunquam fuerit celebratum; ideoque requiritur, vt ambo consensus aliquo signo exteriori renouentur, non autem requiritur noua presentia Parochi, & testium, vt dictum est, *concl. 1.* Vnde manente tali errore, non revalidatur tale matrimonium per copulam affectu maritali habitam, nisi accedat mutuus consensus, habita scientia seruitutis. Ratio est, quia errore seruitutis consentit in eam, quam credit esse suam, & censetur tantummodo ratificare priorem consensum, & contractum, qui est inualidus propter errorem personæ, vel conditionis. Bonac. *q. 2. punct. 2. n. 6.* An quando supposita scientia erroris, renouentur consensus, requiratur noua presentia Parochi, & testium, infra. Aduertit tamen Sanch. *lib. 1. disp. 11.* eum, qui fìctè contraxit (idem de eo qui illegitime scienter) tantum teneri ad reparandum damnum ex dicta fìctione sequutum, & non ad vere contrahendum, nisi quando damnum est notabile, & non possit reparari, nisi contrahendo, sed de hoc *infra hoc dub. vers. Sed quæres.*

5 Dico tertio, quando matrimonium fuit inualidum propter aliquod impedimentum dirimens, necessarius est ad eius revalidationem, post impetratam dispensationem, aut aliàs cessante impedimento, nouus vtriusq; consensus, nec sufficit eius, qui nouit impedimentum. Henriq. *lib. 12. cap. 11.* Coninch. *disp. 24. dub. 10. num. 95.* Nauarr. *c. 22. n. 47.* Villalob. *1. par. tract. 14. diff. 12. n. 2.* Filiuc. *tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 3. num. 89.* Sanchez cum alijs, *lib. 2. disp. 35.* & Bonac. *tom. 1. quest. 2. de matrim. punct. 9. num. 6.* Ratio est, quia ab initio vterque consensus fuit omnino nullus, & inualidus; eo quòd personæ erant inhabiles, ac perinde est,

de est, ac si nunquam fuisset consensus, proindeque vterque est renouandus aliquo signo exteriori, ut dictum est *concl. 2.*

Difficultas tamen est circa hanc tertiam conclusionem, an conscius impedimenti, eo cessante, tenetur certior facere ignarum coniugem de nullitate matrimonij, ad hoc ut de nouo consentiat, & reualidetur matrimonium.

6 Caiet. *tom. 1. opusc. tract. 12. quest. 2. Solutus in 4. dist. 28. quest. 1. art. 2.* Petrus Ledesma, Angelus, & alij docent sufficere, ut conscius impedimenti, eo iam sublato, obtineat de nouo consensus ab altero coniuge, nec teneri hunc dicere alteri, matrimonium fuisse nullum, sed satis esse, ut inducat ignarum, ut maioris amoris causa renouent consensus, id est, dicendo mutuo, *Ego te accipio in coniugem*, aut in signum consensus se amplexando; quia hi consensus videntur sufficere, cum iam sint personæ habiles. Addunt aliqui, huiusmodi matrimonium reualidari, copula affectu maritali habita, quantum alter nullitatem ignoret, quia copula videtur signum sufficiens consensus coniugalis: propter quam rationem posset reualidari copula dicto modo habita, etiam si vterque ignoraret nullitatem.

7 Nauar. *verò cap. 22. num. 47.* Couar. *4. decretal. part. 2. cap. 4. num. 5.* Henriquez *lib. 11. de matrim. cap. 30.* cum Basilio, Hurtado *disp. 3. de matrim. diff. 10. num. 36.* Gutier. *de matrim. cap. 47. num. 4.* Sanchez *lib. 2. disp. 36. num. 4.* Villal. *sup. num. 6.* & alij existimant, ignarum impedimenti, seu nullitatis matrimonij, non posse de nouo validè consentire, nisi illi constet matrimonium fuisse nullum, consequenter conscius nullitatis teneri notificare ignorantem, matrimonium fuisse nullum in communi, tacendo causam nullitatis, maximè si ex manifestatione sequatur infamia, aut scandalum. Ratio est, quia cum hic consensus fuerit nullus, renouandus est, ac si nullo modo præcessisset, consequenter requiritur intentio tradendi corpora de nouo, & de nouo se obligandi: ille autem, qui credit fuisse validum, non censetur habere intentionem tradendi de nouo dominium corporis, & de nouo se obligandi, adhuc sub conditione, *si forè contractus fuit nullus*, quia ille non concipit, forè fuisse nullum, imò conditionem hanc iudicat impossibilem; ergo ad reualidandum huiusmodi contractum requiritur aliqua notitia nullitatis. Etenim nihil magis contrarium consensui, quam error, *l. si per errorem, ff. de iurisd. omn. iud.* sed ignorans impedimentum consentit ex errore, & forsan si id sciret, non consentiret; ergo manifestanda est illi nullitas matrimonij. Quod quidem confirmare videtur clausula Bullæ Cruciatæ, ubi concedit Pontifex Commissario generali facultatem dispensandi cum his, qui contraxerunt in gradu prohibito ignoranter, illis verbis: *altero impedimentum ignorante, prius de nullitate consensus certificato*, de quo dixi in expositione Bullæ *lib. 2. S. 4. dub. 2.* Addit tamen Hurtado, & benè, in hoc casu sufficere in coniuge ignaro notitiam formidolosam, qua iudicet, contractum fuisse nullum, quia hæc sufficit, ut sic formidolose iudicans, intèdat seriò tradere dominium sui corporis, & se obligare sub hac conditione, *si forè non est traditum*, vel, *si forè contractus fuit nullus*, quæ conditio in hoc casu est vera, & subsistens, & eam non iudicat impossibilem.

8 In hac ergo difficili questione, saluo, & dicendum mihi videtur primò, manifestandum esse coniugi ignorantem occultum impedimentum, seu nullitatem matrimonij, quando id commodè potest fieri absque periculo, scandalo, aut graui damno, & tunc reuelandos esse vtriusque consensus per verba de præsentem: hoc enim modo tollitur omne dubium inualiditatis matrimonij, cum vterque de nouo consentiat, habita notitia inualiditatis matrimonij. Ita Bonacina *sup. num. 71. vers. Sed mihi.* cum Sanchez, Gutier. & alijs secundæ opinionis.

9 Secundò dico, si impedimentum dirimens sit error personæ, aut seruitutis, requiritur necessariò ad reualidationem talis matrimonij, ut ignarus fiat certior de tali errore, semper manet idem impedimentum dirimens, & inhabilitas personarum, consequenter consensus erunt irriti, & matrimonium inualidum, ideoque tunc requiritur, ut habeat notitiam erroris personæ, aut seruitutis, ut validè reualidari possit tale matrimonium, ut deducitur ex *cap. 2. & fin. de coniug. seru.* & docent Henriquez *lib. 11. cap. 6.* Filiuc. *tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 3. num. 90.*

10 Tertiò dico, quando impedimentum dirimens non est error, sed aliud impedimentum dirimens, v. g. consanguinitas, aut quia tunc via erat prior coniunx, sublato impedimento per dispensationem, aut mortua priore vxore, si alter coniunx non potest fieri certior de nullitate matrimonij absque graui periculo, potest reualidari hoc modo, videlicet, ut coniunx conscius impedimenti iam sublato iuret dissimulanter, ut alter coniunx renouet consensus, petendo ab illo, ut pro sua consolatione habeat ipsum in coniugem, & ipse similiter dicat: *Ego quoque volo te in coniugem.* Filiucius *sup. vers. Secundò.* Vel dicat marito, se scrupulis angere de consensu legitimo, quia credit, aut dubitat non consensisse ritè, & rectè, & petat, ut pro sua consolatione habeat illam in vxorem, modo dicto. Quo in casu, ad reualidandum tale matrimonium, sufficit, ut renouatio consensus procedat ex cognitione æquivalenti scientiæ nullitatis, ut si coniunx impedimenti conscius diceret alteri: *Mene ita diligis, ut si non esset inter nos matrimonium, denudè contraheres, & ex nunc vis me in coniugem?* quo affirmante, alter dicat, se quoque idem velle, & sic reualidatur matrimonium. Filiucius *num. 91.* & cum Sanchez Villalobos *sup. num. 7.*

11 Dico quartò, quando nullitas matrimonij, non potest manifestari absque graui periculo, aut scandalo, nec vllus consensus, etiam conditionalis, extorqueri possit, modo explicato in 3. dicto, ut si vir non sit hilaris, nec velit respondere, & ex alia parte petat debitum, & vxor nequeat absque scandalo negare, probabile est, tunc reualidari matrimonium, si ipsa copulam affectu maritali habeat; nam sic ipsa videtur de nouo consentire, sicut etiam vir censetur consentire, cum habeat copulam affectu maritali, putans matrimonium esse validum. Ita Sanchez *lib. 2. disp. 36. num. 9.* Gutierrez *cap. 47. num. 4.* Rodrig. *2. part. cap. 210. num. 1.* Coninch *disp. 24. dub. 10. num. 26.* Villal. *1. part. tract. 14. diff. 32. num. 8.* Filiucius *tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 3. num. 92.* & dicit probabile Bonac. *tom. 1. quest. 2. de matrim. punct. 9. num. 7. vers. Maior.* non quidem ob rationem dictam, quia non multum virget, sed

fed propter ratorum Doctorum auctoritatem, quo in casu potest habere locum prima sententia. Addit Henriquez *lib. 11. cap. 3. num. 6.* & cum eo Villalobos *sup. id. procedere, etiamsi coniunx conficius impedimenti iam sublato, credat. alium coniugem impedimenti ignarum non cōsenserum, si conficius factus fuisset impedimenti: sufficit enim, quod non habeat contrariam intentionem, ideoque non obstat illa habitualis animi preparatio de non consentiendo, ut etiam docet Petrus Ledesma de *matrim. quest. 45. art. 3. dub. ult.**

12 Hinc patet, quo modo reualidanda sint spōsalia, alias nulliter contracta, defectu cōsensus, siue veri, siue legitimi; nam omnia possunt proportionabiliter huic casui applicari, excepta copula, nam inter hos nullo modo est licita, ut dictum est *cap. 1. vide Hurtado disp. 3. de matrim. diff. 10. num. 38. 13* Difficultas etiam est, vtrum ad reualidandum contractum matrimonij nullum, coram Parocho, & testibus celebratum, necessarium sit iterum coram Parocho, & testibus contrahere, obtemperata impedimenti dirimentis dispensatione. Solutio huius quæstionis patet ex dictis in quæstione antecedenti: nihilominus tamen claritatis gratia.

14 Dico primò, si impedimētum sit publicum, certum est, reuocandos esse consensus coram Parocho, & testibus. Idem dic, si adsit periculum, ut matrimonium plenè probetur in iudicio, & dissoluitur matrimonium in foro externo. In hoc conueniunt Doctores, & meritò, quia ex hoc matrimonio non reualidato coram dictis possunt oriri incommoda, quæ Tridentinum *sess. 24. cap. 1.* suo decreto intendit impedire, quia in hoc casu coniuges, post reualidationem non factam coram Parocho, & testibus, poterunt se deserere, & cum alijs contrahere, absque eo quod Ecclesia possit eis resistere, quia prior contractus fuit publicè nullus; & posterior, ut pote factus absque præsentia dictorum, non potest ab Ecclesia iudicari validus, ex defectu probationis requisitæ à Tridentino faciendæ, testimonio videlicet Parochi, & testium: ideoque quotiescunque adest periculum, quod impedimentum probari possit in foro exteriori per duos testes, requiritur, ut renouentur consensus coram Parocho, & testibus, ut benè cum Sanchez *sup. num. 11.* tenet Villal. *loco cit. num. 3. vers. Tambien.* & Hurtado *sup.*

15 Dico secundò, quando impedimentum est occultum, si quando matrimonium à principio celebratum coram Parocho, & testibus, impedimentum erat notum Parocho (intellige extra confessionem) aut vni ex testibus, requiritur necessariò, quod reualidatio fiat coram Parocho, & testibus. Henriquez *sup. num. 7.* Villalobos *loco cit. num. 3. fin.* Bonac. *num. 10.* Filiuc. *sup. num. 94.* Sanchez *disp. 37. num. 10.* & alij: nam in hoc casu tale matrimonium non fuit validum, nec in foro interiori, nec exteriori, quia Parochus, aut testes non fuerunt testes validitatis, sed nullitatis, ac perinde se habet hoc matrimonium, ac si nunquam fuisset celebratum coram Parocho, & testibus. Probabile tamen est, si vnus tantum testis illud sciat, non requiri nouam præsentiam Parochi. Quod si tempore, quo Parochus, & testes assisterunt, ignorabant impedimentum, licet postea ad illorum notitiam deueniat, taliter quod non sit probabile in foro

exteriori, non erit necessaria noua præsentia Parochi, & testium. Vide Henriquez *lib. 11. cap. 3. n. 6.* Ledesma *in summ. cap. 7. de matrim. concl. 1. dub. 4.* Sanchez *sup. num. 9.*

16 Dico tertio, si impedimentum fuit occultum, & ignotum Parocho, aut vni ex testibus, ita ut non possit probari in foro exteriori, & matrimonium à principio fuit celebratum coram Parocho, & testibus, postea sublato impedimento, quando consensus reualidatur, nõ requiritur noua præsentia Parochi, & testium, quanuis tale matrimonium, mala fide, ex parte vtriusque fuerit contractum. Ita Nauar. *cap. 22. n. 70.* Coninch *disp. 24. dub. 4. num. 3.* Hurtado, Filiuc. Villalobos, & cum alijs Bonacina *sup. num. 10.* & Diana *1. part. tract. 15. resol. 5.* Probatur primò, quia idem diximus, quando reualidatur matrimonium, quod fuit nullum ex defectu consensus: at eadem ratio hic militat, cum vtrumque matrimonium fuerit nullum. Secundò, quia hic casus non comprehenditur in Tridentino *sess. 24. cap. 1. de matrim.* nam intentio Tridentini requirentis præsentiam Parochi, & testium, fuit, impedire peccata confurgentia ex clandestino, at id non militat in hoc casu, in quo prius matrimonium, quanuis fuerit inualidum in foro conscientie, tamen in foro Ecclesiæ validum fuit, & publicum, ideoque ratio legis non se extendit ad hunc casum, ut pluribus Sanchez *disp. 31.* & docent citati.

17 Oppositum autem tenent Gutier. *lib. 1. qq. cap. 18.* & Basil. *lib. 5. cap. 6.* Fundantur, quia post Tridentinum matrimonia absque præsentia Parochi, & testium irritantur. Secundò, quia in dispensationibus solet apponi hæc clausula: *Si ita est cum eis, ut inter se publicè, & seruata forma Tridentini contrahant, dispenses, &c.* Quæ quidem sententia, etsi tutior videatur, consequenter sit valde expediens, ut renouentur consensus coram Parocho, & testibus, quotiescunque commodè fieri possit: valde tamen probabilis, & tuta est nostra sententia. Et ad primum argumentum iam dictum est, legem Tridentini, eiusque causam finalem non se extendere ad hunc casum, eo quod iam fuerit tale matrimonium, & coram Parocho, & testibus publicè celebratum. Nec obstat secundum, quia in Bullis sæpè conceduntur aliqua non prohibita, nec irrita, & in eis à Pontificibus dispensatur, quando est difficultas aliqua, an sint prohibita, aut irrita (ut contingit in hoc casu) & hoc quidem ad tollendos scrupulos, & pacandas conscientias.

18 Nota, tales contrahentes, si iam receperunt benedictiones, non esse iterum benedicendos, seu nõ teneri de nouo illas recipere: tum quia non sunt de substantia: tum quia communiter periculum esset scandali. Sanchez cum alijs *disp. 37.* & Bonacina *sup. num. 11.*

19 Quando autem confessarius teneatur admonere coniuges ignorantes de matrimonij nullitate, dixi in materia poenitentie, vbi de prudentia confessarij, *cap. 10. dub. 11.* vide etiam Filiuc. *tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 3. quest. 10.*

20 Sed quæres, an qui fictè contraxit, teneatur tollere fictionem, & iterum verè contrahere: Sanchez *lib. 1. disp. 11.* & cum eo Hurtado *de matrim. disp. 3. diff. 3.* existimant non teneri, sed tantum ad resarciendum damnum ex hoc sequuntur, nisi quando

quando damnum est notabile, & non potest aliter rescari: idem asserunt de eo, qui scienter illegitimè contraxit. Verius tamen existimo, hunc præter mortale peccatum sacrilegij, quod commisit, teneri, regulariter loquendo, in utroque foro, cum vero consensu, per revalidationem, fictionem tollere, propter iniuriam illatam foeminae, ob quam ipsa in illum acquisiuit dominium; unde non est absolvendus deceptor, donec (si habilis adhuc est) matrimonium vero consensu ratificet. Nec obstat, si dicas, fictè professionem non teneri (secluso scandalo) ratificare professionem; nam hic non intulit graue damnum Religioni. Henriquez lib. 11. cap. 11. n. 3. Ledesma in sum. cap. 5. de matrim. concl. 5. Dixi, regulariter, quia aliquando excusari potest. Primum, si foemina virum decipit, fingens se virginem, nam deceptio deceptioe eligitur. Secundò, si est notabilis disparitas, vt si vir sit filius Ducis, ipsa verò mulier ordinaria, tenetur tamen in hoc casu damnum secundum prudentiam rescire. Tertiò, si post fictum matrimonium cum alia verè contraxit. Quartò, si ex matrimonio aliquis malus exitus timeatur. Sic Doctores citati, & dixilatè hoc lib. cap. 1. dub. 4. de sponsal. fict.

21 Aduerte, vxorem deceptoris asserenti, se non cõfensisse; esset enim occasio dissoluendi plura matrimonia: sed potest esse moraliter certa de primo consensu, videlicet, quòd verè contraxit, sicut Ecclesia de tali matrimonio præsumit. Limira tamen, nisi fortè vir fecerit protestationes coram viris fide dignis, se metu, vel vi contrahere; vel solum velle decipere foeminam; aut si inæqualis valde conditionis sit: de quibus Syl. matrimonium. 4. num. 11. Nauar. cap. 22. num. 77. num. 78. In quibus casibus posset vxor tali viro credere, & cum alio ducere, interueniente tamen iudicis Ecclesiastici auctoritate. Henriquez supra num. 4. Ledesma loco citat. dub. ult.

22 Ex his sequitur, si Petrus v. g. duxit fictè Franciscam, & postea verè Ioannam, cogitur tamen postea habitare cum Francisca, non posse id facere, si est periculum scandali, nec potest debitum reddere, etiam si sub censuris cogatur, vt est definitum in cap. inquisitioni de senten. excom. quod adeò verum existimat Ledesma dist. cap. 5. concl. 5. dub. 3. vt oppositum reputet temerarium, & erroneum, nam nullam est matrimonium.

23 Dices, quid ergo erit remedium? Thom. in add. quæst. 45. art. 5. ad 4. aliqua adfert remedia. Si agamus de viro: primum est, vt secedat in longinquum, & si fieri possit, ferat secum veram vxorem. Secundum est, vt ferat patienter censuras. Tertium, vt suadeat primæ, se non habuisse verum consensum. Quartum, vt fiat Religiosus, si verum matrimonium non est consummatum, non tamen tenetur fieri Religiosus (vt quidam putant) quia durissimum medium est. At si foemina est, fugiat, si possit, & ingrediatur Religionem, vt aduertunt Syl. debitum coniugale quæst. 5. Nauar. cap. 16. n. 18. Non enim tenetur cohabitare cum viro, nisi ad sit scandalum: at si periclitetur continentia, non obstante scandalo, non potest simul cohabitare, vt docet Ledesma citatus. Quòd si nec fugere, nec contrahi potest, Sotus dist. 28. quæst. 1. art. 2. ad 3. fert Magistrum, & alios dicentes, non peccare

dum patitur oppressa, vt de B. Lucie verbis colligit D. Thom. 2. 2. quæst. 64. art. 5. ad 3. Vltimum remedium erit, vt procurer diuortium, si vir est adulter, & duræ conditionis, & interim nec reddat. Sanchez lib. 2. de matrim. dist. 39. Vide non est audiendus Molfesius in sum. tom. 1. tract. 4. cap. 14. num. 90 asserens, teneri reddere, eo quòd alter in bona fide existens vitur iure suo, sicque, ait, potest is, qui scit impedimentum dirimens, permittere alteri, vt suo corpore vtatur, reddendo ei debitum, ad vitandum publicum scandalum, ac mortem, quo in casu intentio obtinèdi dispensationem poterit illum excusare à committendo nouo peccato; nam illa (inquit) fornicatio erit materialis, & magis tenetur alteri non facere apertam iniuriam, quam vitare periculum fornicationis materialis: scetus tamen si vterque id sciat, quia tunc ex nulla parte excusari potest. Hæc Molfesius, quòd tamen non placet Dianæ 4. part. tract. 4. resol. 28. & meritò quidem, nam cum nullum sit reuera matrimonium, nullaque corporum traditio, nullum etiam ius ad copulam inter ipsos reperitur. Vide Sanchez ubi sup. Villal. tom. 1. tract. 13. dist. 50. n. 4. & Bonac. de matrim. quæst. 4. punct. 4. num. 16. & infra, vbi de redditione, & petitione debiti.

24 Nota, in supradicto casu, si secundum, & verum matrimonium non fuerit consummatum, posse in eo Papam dispensare, vt denuò cum primo coniuge contrahat; nam in rato tantum dispensare potest Papa, vt latè sup. cap. 4. dub. 2.

Nota etiam, quando foemina matrimonium probare non potest, quia Parochus, testesque obie-runt, habetque graues rationes credendi, se deceptam à viro, posse tuta conscientia, liberam se à matrimonio reputare, & in longinquo loco alteri nubere. Vide Sanchez ubi sup.

25 Nota denique, coniugem, qui dubitat se dedisse verum consensum, posse se liberum reputare ab onere matrimonij, sicut dubius de voto, ab illius obligatione: unde si cum alia contrahat, standum erit secundo matrimonio. Syluest. matrimon. 2. s. 15. Nauar. conf. 25. de sponsalib. vide Henriquez lib. 11. cap. 11. num. 5.

CAPVT VI.

De consensu, seu matrimonio clandestino.

Dub. 1. Vtrum matrimonium clandestinum absque Parocho, & alijs testibus post Tridentinum sit aliquando validum.

* Nota, matrimonium, aliud dici solenne; illud scilicet, quod fit coram Parocho, & testibus, quod dicitur fieri in facie Ecclesie, non quia fiat in facie materiali Ecclesie, sed quia fit coram aliqua multitudine fidelium. Aliud dicitur clandestinum, id est, quod clam, & occultè contractum est: & hoc quidem aliud est absolute, & proprijsimè clandestinum: aliud verò large

largè, & non tam propriè. Primum est, quod contrahitur absque testibus sufficientibus (qui nunc sunt Parochus, & duo testes) ad plenam illius probationem, nam tale matrimonium non potest constare Ecclesiæ, defectu testium sufficientium. Matrimonium clandestinum secundum quid, & impropiè dicitur illud, quod celebratur coram Parocho, & testibus, omisis tamen denuntiationibus. Solet etiam vocari clandestinum, sed nimis largè, & impropiè, quando contrahitur coram Parocho, & testibus, ac præmissis denuntiationibus, consummatur tamen ante benedictiones nuptiales. In hoc tamen dubio non agimus de clandestino primo modo, quod in rigore, & propriè dicitur clandestinum, videlicet, quando contrahitur absque Parocho, & testibus.

2. Suppono primò, matrimonia clandestina, siue absque testibus, siue absque Parocho, siue absque præmissis denuntiationibus, fuisse valida, etiam in primis Ecclesiæ temporibus, ut habet communis, quidquid Basil. lib. 5. cap. 3. Constat ex cap. 2. de clandest. desponsat. & ex Tridentino sess. 24. cap. 1. ubi anathemate damnat oppositum asserentes, & indicant illa verba Tridentini: *Quandiu Ecclesia non irrita non facit.* Idque probat D. Thom. in 4. dist. 28. quæst. 1. art. 3. quia in eo matrimonio reperiebantur omnia essentialia, deficiente sola extrinseca solennitate publicitatis: unde modò matrimoniù clandestinum, etiam absque Parocho, & alijs testibus, non erit irritum, ubi Tridentinum non viget. Nec obstat Can. 1. 30. quæst. 5. ubi matrimonia clandestina, id est, absque testibus facta, appellantur stupra, & contubernia, & non legitima; nam ideo sic appellantur, quoad præsumptionem, quia Ecclesia non præsumit esse, aut fieri, quod ipsi occultatur, quando est contra legem ipsius, ut erat matrimonium clandestinum.

3. Suppono secundò, etsi matrimonia clandestina ante Tridentinum fuerint valida, & etiam nunc ubi Tridentinum non est receptum, fuerunt tamen semper, & sunt etiam nunc, illicita, & præibita, ob graua damna, quæ ex his sequuntur. Ita habetur 30. quæst. 1. Cap. 1. & 2. & cap. fin. de clandest. desponsat. ubi erat prohibitum matrimonium clandestinum, id est, factum absque testibus: imò in ist. Can. 2. videtur prohibitum fieri absque præsentia Sacerdotis, ubi videtur esse sermo de Sacerdote proprio, id est Parocho proprio. Hæc autem prohibitio non solum est de iure Ecclesiastico, ut exultat Hurtado disp. 5. de matrim. cum Coninch disp. 27. num. 1. sed etiam de iure naturali, ut cum alijs tenet Sanchez lib. 3. disp. 3. vel saltem fundata in iure naturali, ut cum D. Thom. disp. 28. quæst. unic. art. 3. & Caiet. opusc. 1. tract. 12. quæst. 2. tenet Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 5. n. 167. sequi enim possunt ex hoc graua damna, ideoque habet fundamentum in natura eius prohibitio. Hinc fit, esse graue peccatum mortale, contrahere clandestinè, etiam ubi Tridentinum non est receptum. Ita citati, & communiter Doctores.

4. Suppono tertio, nunc post decretum Tridentini sess. 24. cap. 1. ubi est publicatum, & receptum, matrimonia clandestina absque Parocho, vel alio Sacerdote, de eius licentia, & absque duobus testibus, esse omnino inualida, irrita, & nulla. Ita aperte definitum est à Tridentino sup. his verbis:

Qui aliter, quam præsentè Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarij licentia, & duobus, vel tribus testibus matrimonium contrahere attemptauerit, eos sancta Synodus ad se contrahendum inhabiles reddat, & huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernat, prout eos præsentè decreto irritos facit, & annullat. Hoc autem potuisse facere Tridentinum, est de fide, ut pluribus Sanchez sup. disp. 3. fuit enim approbatum à Pontifice, & ita intellectum ab Ecclesia vniuersali. Irritatur autem Tridentinum matrimonia clandestina iustissimis de causis. Primò, ob reuerentiam Sacramenti. Secundò, ob inconuenientia, & damna, quæ inde sequebantur; erat enim occasio perpetuò adulteradi, nam reiecta priori, cum qua clam contraxerat, poterat aliam palam ducere, consequenter maneret in perpetuò adulterio, & concubinato. Item, erat contra bonum proli, nam facile erat negare, filium ex matrimonio clandestino esse suum. Denique erat occasio inimitiæ, & discordiæ inter consanguineos. Irritatur autem Tridentinum matrimonium clandestinum primò indirectè, inhabilitando scilicet personas ad se contrahendum; patet ex illis verbis: *Eos ad se contrahendum inhabiles reddat.* Quod potuit facere ob bonum commune spirituale Ecclesiæ: sicut Respublica efficit inhabiles ad contrahendum prodigos, minores absque tutoribus, & vxores absque viris. Secundò directè, annullando immediatè ipsum contractum; sicut facit, annullando alios contractus, ut professionem ante annum decimum sextum expletum; matrimonium inter liberum, & seruam, ignorata conditione seruili; aut vi, ac metu extortum, aut ab initiato sacris contractum, & similia. Ratio est, quia matrimonium est contractus fidelium in bonum spirituale Ecclesiæ; consequenter subiectum potestati illius, ideoque potuit illud directè irritare. Nec inde inferas mutasse essentiã, aut substantiam Sacramenti; sed præambula, & antecedentia Sacramenti, videlicet contractum, in quo fundatur Sacramentum: ob quod dici potest irritasse aliquo modo matrimonium, ut est Sacramentum, non quidem immediatè, & directè, sed indirectè, & mediatè, nempe destruendo fundamentum, seu contractum humanum: ex quo consequenter remanet irritum Sacramentum; sicut Ecclesia tollendo iurisdictionem in Sacerdote, tollit consequenter Sacramentum poenitentiae. Etenim Christus Dominus non quemlibet contractum eleuauit ad esse Sacramenti matrimonij, sed ab Ecclesia approbatum, ut dictum est cap. 3. dub. 2. vide Henriquez lib. 11. cap. 5. n. 3. & 4. Suarez tom. 3. de Sacrament. disp. 2. sect. 6. Sanchez disp. 4. cit. Filiuc. sup. num. 169. & 170. Villalobos part. 1. tract. 12. diff. 17. n. 3. & Ledesma in sum. cap. 7. de matrim. concl. 1.

5. Suppono quarto, matrimonium contractum coram Parocho, & duobus testibus, omisis sine causa denuntiationibus, esse validum, etiam ubi Tridentinum est receptum, quia denuntiationes non sunt de essentiã matrimonij; nam Tridentinum validum erat, ijs omisis, ut patet ex eodem sess. 24. cap. 1. ergo etiam post illud, quia Tridentinum nihil innouat circa illas, nec ponit decretum irritas, ideo tantum sunt de solennitate. Nauar. cons. 17. de sponsal. Filiuc. sup. num. 172. & in sum. cap. 22. num. 7. Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 1. Coninch disp. 27. dub. 8. num. 74. Villalobos sup. diff. 24. num. 2.

num. 2. Bonacina cum alijs *quæst. 2. de matrimo. punct. 6. num. 6.* & communis apud Sanchez *supra disp. 1. quæst. 1.* Peccant tamen sine causa omittentes illas mortaliter, vt latius infra.

6 His suppositis, conueniunt Doctores, matrimonium clandestinum absque Parocho, & duobus testibus validum esse in locis, in quibus Tridentinum non est publicatum: habetur expresse in Tridentino *sess. 25. cap. 1. in fin.* vbi decernit Tridentinum, decretum illud non habere robur, nisi post triginta dies, numerandos à publicatione in Parochia: imò etiam vbi non est receptum, quanuis sit publicatum, saltem quando decem anni transierunt, vt tenent Nauar. *conf. 5. de sponsal. num. 2.* Petrus Ledesma *de matrim. quæst. 45. art. 5. part. 3. dub. vlt.* Filiucius *rom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 6. n. 197.* & cum alijs Sanchez *lib. 3. disp. 18. num. 1.* eo enim ex quo lex recepta non est, cessat eius obligatio. Conueniunt etiam Doctores, valere clandestinum ex Papæ dispensatione, quia Papa est supra Concilium. Item, quando celebratur à non baptizatis, seu infidelibus, quanuis temporaliter sint subditi Ecclesiæ, & habitent inter Christianos, vbi Tridentinum receptum est; quia leges Ecclesiasticæ, vt est hæc, tantum comprehendunt eos, qui sunt intra Ecclesiam, & ei spiritualiter subiecti, 1. Cor. 5. *Quid mihi est de ijs, qui foris sunt iudicare?* Vide Sanchez *lib. 2. disp. 17.*

7 Difficultas ergo est, an matrimonium absque Parocho, & duobus testibus celebratum à fidelibus baptizatis in locis, vbi publicatum, & receptum est Tridentinum, sit in aliquo casu validum. Veracruz *in appendice ad speculum, dub. 4.* & Vega *in summ. lib. 3. cap. 361.* docent, in casu vrgentis necessitatis, vt in articulo mortis, quando nequit matrimonium omitti, aut differri absque graui incommodo, & nequit haberi Parochus, aut alius Sacerdos de eius licentia, posse validè celebrari matrimonium absque Parocho, dummodo fiat coram alijs testibus. Id probant, quia lex positua, præsertim humana, non obligat cum graui incommodo, vt constat in lege audiendi Missam, in lege ieiunandi, & recitandi diuinum Officium; ergo etiam lex requirès assistentiam Parochi non habet vim, quando imminet aliquod graue incommodum.

8 Nauar. verò *conf. 6. de clandestin. desponsat. Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 3. num. 5.* Ledesma *de matrim. quæst. 45. art. 5.* Sanchez *lib. 3. disp. 17.* Coninch *disp. 27. dub. 1.* Basil. *lib. 5. cap. 6.* Villalobos *rom. 1. tract. 13. diff. 17. num. 4.* Hurado *disp. 5. de matrim. diff. 3. num. 10.* Bonacina *quæst. 2. de matrim. punct. 8. num. 8.* & communiter Doctores tuentur partem negantem. Probat hæc sententia, & simul soluentur rationes oppositæ, quia Tridentinum absolute, & absque limitatione irritat matrimonium absque Parocho celebratum, & reddit personas inhabiles ad sic contrahendum; ergo in nulla necessitate possunt fieri personæ habiles, nec matrimonium validum absque assistentia Parochi; nam quanuis vrgens necessitas excuset ab obligatione legis (vt in exemplis prioris sententiæ) præcipientis, aut prohibentis, adhuc diuina; non tamen efficit habilem aliàs lege inhabilem, neque efficit validum, quod aliàs lege irritante erat nullum, vt constat in lege irritante matrimonium inter consanguineos, inter quos, quacun-

que existente necessitate, absque dispensatione non valet matrimonium. Inducit enim decretum hoc irritans formam, qua debet necessariò celebrari matrimonium, ideoque ea in quocunque casu omiffa, matrimonium erit irritum. Sit tamen

9 Conclusio: Ex his opinionibus verior, & tenenda, est secunda, vt pote communior, & quia plures authores habet, & validioribus rationibus fulcitur. Nihilominus tamen prior sententia non est improbabilis, nempe valere matrimonium coram testibus absque Parocho in casu vrgentis necessitatis, vt in articulo mortis, quando expedit matrimonium celebrari, vt discedat in bono statu, & proles sit legitima, & non est copia Parochi. Similiter in locis hæreticorum, aut in India, si per annum inueniri non potest Parochus: item, si in aliquo loco Indiarum esset consuetudine introductum, vt matrimonium modo dicto celebraretur, valeret tamen matrimonium, nam consuetudo potest introducere, & tollere impedimenta matrimonij, vt dicemus *infra cap. 8. dub. 1. num. 7.* Iuxta hanc sententiam sequitur, esse validum matrimonium in oppidis, vbi nequit adiri Parochus, nec Episcopus, nec Papa; aliàs enim abstinendum esset à matrimonio, quod est valde durum. Sequitur etiam, hanc sententiã tutè in praxi sequi posse, nam quando intercedit aliquod valde inconueniens, sequi potest opinio minus probabilis, vt cum alijs Villalobos *1. part. tract. 1. de conscient. diff. 8. num. 1.* sic in hoc casu, præsertim si fiat præsentem aliquo Sacerdote. Addit Villalobos *diff. 77. cit. num. 5. in fin.* quòd si in aliquo ex dictis casibus fuerit iam matrimonium celebratum absque Parochi licentia, esset sustinendum, ac defendendum, nam opinio defendens valorem matrimonij iam facti esset defendenda, etiam si pro se tantum habeat vnum Doctorem, cum aliqua probabilitate, vt cum alijs ipse docet *diff. tract. 1. diff. 7. num. 3.*

10 Nota, Coninch *loco sup. cit. referre*, Clementem VII. declarasse, matrimonium validè fieri absque Parocho in locis, vbi nequit haberi Parochus, nec adiri in locis proximis, qua declaratione (seu proprius) dispensatione extante (vt credi potest Coninch) nullum est dubium; potest enim Pontifex in hoc dispensare, vt dictum est *sup.* Ea tamen non extante, tenenda est prior sententia, non tamè rejecta probabilitate posterioris, modo dicto.

11 Nota secundò, nullitatem, quæ à lege Tridentini statuitur, non induci in pœnam, quia non inducitur ad puniendos contrahentes clandestinè, vt quidam putant, sed tantum in odium matrimonij clandestini, ne scilicet valeat absque dicta assistentia, ob inconuenientia, quæ ex eo oriri possunt.

12 Secundò est difficultas, an quando contrahentes ignorant iuincibiliter dictam legem irritantem Tridentini, validè contrahant absque Parocho, & alijs testibus. Quidam affirmant, existimantes legem irritantem apponi in pœnam; ergo cum tunc non sit culpa, nec erit pœna. Tenenda tamen est opposita sententia, vt docent citati pro secunda sententia, & communiter Doctores, quia dicta lex non est pœnalis, sed in odium matrimonij clandestini: & quanuis ignorantia excuset à culpa actu contra legem percipientem, aut prohibentem; eo quòd auferat scientiam requisitam ad voluntarium, absque quo nequit esse culpa; non tamen excusat

cusat actum contra legem irritantem à nullitate, quæ contrahitur ex defectu solennitatis ad valorem actus requisitæ à lege, quia ignorantia, quanuis inuincibilis, non supplet solennitatem ex lege requisitam ad valorem actus: ideo communiter dicitur, quòd ignorantia inuincibilis, etsi excuset à peccato, non tamen facit habilem eum, qui aliàs erat inhabilis, & illegitimus.

13 An autem quando contractum fuit matrimonium coram Parocho, & testibus, existente aliquo dirimente impedimento, eo per dispensationem sublato, quando reualidatur, sit iterum adhibenda præsentia Parochi, & testium, dictum est *cap. anteced. dub. ult.*

14 Tertiò est difficultas, an matrimonium clandestinum absque Parocho, & testibus, quod post Tridentinum, vbi viget, est inualidum, saltem valeat vt sponsalia, & obliget ad contrahendum. Afirmant Henriq. *lib. 11. cap. 5.* & Coninch *disp. 21. dub. 4.* quia actus, qui non valet vt agitur, valet tamen vt potest, *ex cap. vnic. de dispensat. impuber. vbi disponitur, horum matrimonium valere vt sponsalia.* Sanchez verò *lib. 1. disp. 20.* Gutier. *1. part. cap. 51.* quos sequitur Hurtado *de matrim. disp. 5. diff. 2. num. 7.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. quest. 2. de matrim. punct. 8. num. 48.* id negant, & meritò; quia teste Rebel. apud Hurtado *sup.* ita declarauit Congregatio Cardinalium. Et ratio est, quia in tali matrimonio non reperitur vlla promissio, sed tantum traditio per verba de presenti, ideoque non obligabit vt sponsalia, nisi fortè contrahentes intenderent se obligare omni, & meliori modo, quo possunt. Bonacina *sup.* Nec obstat *cap. vnicum de sponsat. impuber.* vbi decernitur, matrimonium impuberum, quod est nullum, inducere obligationem sponsalium, quia hoc specialiter, & particulariter cautum est solum in matrimonio impuberum; at id non constat in iure de matrimonio clandestino puberum, ideoque nec valebit vt sponsalia.

15 Ex dictis sequitur primò, vbi viget Tridentinum, matrimonium celebratum absque Parocho, vel alio Sacerdote de eius licentia, esse nullum, etiam si apud multos publicè sit celebratum. Nauar. *cap. 25. n. 144.* & cum alijs Sanchez *lib. 3. disp. 17.* quia dispositio Tridentini *sess. 24. cap. 1.* est decretum irritans, & ponitur pro forma substantiali, & contrahentes redduntur inhabiles. Ob quas rationes Episcopus, etiam urgente necessitate, non potest dispensare, vt absque Parocho, & testibus validè celebretur. Nauar. *cap. 22. num. 70.* Henriq. *lib. 21. cap. 5. num. 5.* Villalobos *sup. num. 6.* & Filiuc. *loco cit. num. 106. vers. Tertius.*

16 Sequitur secundò, incolas locorum, in quibus Tridentinum obligat, quando vadunt ad loca, in quibus non obligat, validè in his contrahere absque Parocho, & testibus, quando ad ea se conferunt, animo constituendi in eis domicilium: & in hoc conueniunt omnes, quia ex tunc censentur Parochiani illorum locorum, & non eorum, quæ deferunt. Quòd si ad ea loca vadant per modum hospitij, & transitus, vt sunt mercatores. Henriquez *lib. 11. de matrim. cap. 3.* & Rodrig. *tom. 1. cap. 219.* tumentur partem negantem: verius tamen est, etiam tunc validè contrahere, vt docent Sanchez *lib. 3. disp. 18. num. 26.* Coninch *disp. 27. dub. 1.* Basil. *lib. 5. cap. 9.* Villalobos *tom. 1. tract. 13. diff. 17.*

num. 9. Filiucius *tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 6. n. 199.* & alij. Ratio est, quia contrahentes ratione contractus sortiuntur forum loci, in quo contrahunt, & iuxta leges illius loci tenentur contrahere, vt constat *ex cap. vlt. de foro compet. & ex l. si fundis de eiusd.* & ex iure, & ratione naturali, quæ dicitur, viuendum esse more loci, in quo viuunt, præsertim quoad contractus; ergo qui contrahunt in locis, vbi Tridentinum non viget, validè contrahunt absque Parocho, & testibus. Quòd procedit, siue id fiat sine fraude, id est, quando non illuc vadit animo sic contrahendi ibi; siue cum fraude, id est animo contrahendi clandestinè, vt pluribus probat Sanchez *sup. quest. 4.* & tenent citati, & Bonacina *tom. 1. quest. 2. de matrim. punct. 7. n. 2.* Contra Rodrig. *cap. 2. num. 19.* Ledesmam *in sum. cap. 3. de matrim.* & alios; non enim hoc dicitur fieri in fraudem legis, quia ius habet eundi ad illum locum; qui autem vtitur iure suo, non facit in fraudem: praua enim intentio non irritat actum, sed tantum inducit peccatum.

17 Sequitur tertiò, incolas loci, vbi Tridentinum non viget, si contrahant in loco, vbi viget, absque Parocho, & testibus, inualidè contrahere. Ita citati, & alij. Confirmatur ratione secundi confectarij: tum etiam quia etsi peregrini diuertentes ad alia loca per modum transitus, vel hospitij, non verò animo ibi commorandi, non teneantur ad leges illius loci, vt dixi in Decalogo *lib. 3. vbi de precepto audiendi Missam, & ieiunij* & probat Sanch. *lib. 3. disp. 18. q. 1. & 2.* excipitur tamen contractus, in quo adhibenda est solennitas requisita illius loci, vbi sit, *cap. fin. de foro compet. l. si fundus. ff. de eiusd.* Innoc. *de consuetud. in Rubr. in 6. Abbas in cap. 1. de sponsal. num. 10.* & alij cum Sanchez *sup. quest. 1. num. 12.* Cum ergo locus, vbi tunc celebratur matrimonium, requirat solennitatem Tridentini, inde fit, taliter contrahentes, etiam si peregrini sint, inualidè contrahere.

18 Sequitur quartò Christianos habitantes in prouincijs infidelium, & in eis natos, in quibus Tridentinum non fuit publicatum, certum esse ibi validè contrahere absque Parocho, & alijs testibus, quia Tridentinum ibi non habet vim defectu publicationis. Quòd si Christiani nati sint in prouincia, in qua publicatum est Tridentinum, commorantur tamen in terris infidelium, vbi non est promulgatum, vt sunt captiui, & mercatores, Petrus Ledes. *q. 45. art. 5.* absolutè docet, non valere horum matrimonium absque Parocho, & testibus; idque approbat Henriq. *lib. 21. cap. 3.* quando dicti Christiani habitant in dictis prouincijs, absque animo ibi permanèdi. Sanchez verò *vbi sup. quest. 5. Basil. lib. 75. cap. 9.* Filiucius, Hurtado, & alij, absolutè docent, & verius, tale matrimonium validum esse, quia vt sæpè dixi, contrahentes sortiuntur forum loci, in quo contrahunt: & ex alio capite Tridentinum requirit tanquam conditionem, vt incipiat obligare post publicationem in Parochia; apud infideles autem deficit hæc conditio, vt supponimus; ergo captiui Christiani, & mercatores existentes in illis prouincijs infidelium validè ibi contrahunt absque Parocho, & testibus, quanuis nati sint

in prouincia, vbi Tridentinum viget.

Dub. 2. Quis Parochus sit necessarius, & sufficiens, ut assistat matrimonio.

1 Dico primò, ad valorem matrimonij necessario requiritur, quod Parochus assistens sit proprius, saltem alterius contrahentis. Ledesma de matrimon. quæst. 45. Sanchez lib. 3. disp. 34. num. 10. Villalobos 1. part. tract. 13. diff. 18. num. 4. Henriquez lib. 11. cap. 3. n. 2. lit. H. Filiucius, tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 6. num. 201. & communiter Doctores: colligiturque aperte ex Tridentin. sess. 24. cap. 1. vbi statuit denuntiationes, & benedictiones debere fieri à proprio Parochus; ergo à fortiori assistentia in matrimonio debet esse à proprio Parochus: deinde quia ibi dicitur licentiam assistendi matrimonio debere concedi à Parochus; at solus proprius Parochus potest concedere licentiam alteri quoad suas oves, videlicet, vt possit earum confessiones excipere, aut matrimonio coniungere; ergo Parochus assistens matrimonio debet esse proprius, consequenter eos, qui contrahunt cum Sacerdote Parochus, qui non est Parochus saltem alterius, sed omnino extraneus, inualidè contrahere; sicut est inualida confessio, extra articulum mortis, vel secluso priuilegio, facta ei, qui non est proprius Pastor, aut qui non habet ab eo licentiam, vt latè in materia pœnitentiæ.

2 Dico secundò, quando contrahentes sunt diuersarum Parochiarum, id est vir vnus parochiæ, & foemina alterius, non requiritur necessario assistentia vtriusque Parochi, sed sufficit ad validitatem matrimonij, vt alterius Parochus assistat, in quo conueniunt Doctores, quando matrimonium celebratur in parochia illius Parochi, qui assistit. Ratio est, quia ex vna parte Tridentinum vnum exigit Parochum, & ex altera, si aliquis sufficit, maximè ille, in cuius Parochia matrimonium celebratur, & ita declarauit Congregatio Cardinalium, & approbavit Gregor XII I. teste Hurtado disp. 5. de matrim. diff. 6. n. 20. & ex Farinac. Villalobos supra num. 1. etenim ex connexione matrimonij, & contrahentium sit, vt Parochus alterius censetur Parochus vtriusque. Quod etiam procedit, quando Parochus vnus assistit matrimonio in aliena parochia, vel Diocesi aliena, quamuis non sit Parochia viri, nec foeminae, modò Parochus ibi assistens, sit Parochus, vel viri, vel foeminae. Sanchez lib. 3. disp. 10. Henric. sup. Coninch disp. 27. dub. 2. Villalobos supra num. 2. Filiuc. supra num. 202. Hurtado, & alij contra Basilium lib. 5. cap. 16. Ratio est, quia per assistentiam propriij Parochi, quamuis extra Parochiam, satisficit Tridentino, quia verè assistit proprius Parochus, & vt persona publica ad dictum effectum: non enim exercet Parochus assistens iurisdictionem, sed solum adest vt persona publica, & principalis testis, & dato quòd eam exerceret, talis iurisdictionem non est contentiosa, quæ prohibetur in alieno ter-

ritorio, ex l. 3. de offic. Praesid. sed voluntaria; quæ in alieno territorio potest exerceri, sicut in eo potest proprius Pastor suas oves ibi absolueri, vt dixi in materia pœnitentiæ. Idem eodem modo, & consequenter dic de Sacerdote, qui habet licentiam a proprio, assistendi matrimonio. Addunt tamen Henriquez supra Salzedo in pract. cap. 73. & cum alijs Bonacin. tom. 1. quæst. 2. de matrim. pœnit. 8. num. 14. Parochum proprium assistentem matrimonio sui parochiani in aliena Parochia peccare; excusari tamen à peccato probabilius esse, existimant Villalobos, Hurtado, cum Sanchez, & Coninch: quia hæc assistentia non est factus pertinens ad iurisdictionem contentiosam, imò (si in rigore loquamur) neque ad voluntarium, ideo talis Parochus, secluso scandalo; non peccabit in hoc casu. Nihilominus tamen non poterit licite in aliena Parochia denuntiationes, seu admonitiones facere, neque solemnem benedictionem, quia hæc exigunt solemnem strepitum, quæ est prohibitus in alieno territorio. Hurtado supra num. 2. in fin.

3 Nota, etsi supradicta in secunda conclusione vera sint, nihilominus tamen quando contrahentes spectant ad diuersas Parochias regulariter, & communiter assistit Parochus foeminae, & hoc quidem quia matrimonium solet in illius domo celebrari, vt moris erat Valentiae ante Synodum de anno millesimo sexcentesimo trigesimo primo. Ideoque licentia monendi, & nubendi committitur Parochus foeminae, vt eos coniungat, propter quod fortè dixit Henriquez, Parochum sponsi peccare, si eos coniungat in Parochia sponsæ, quod non admittimus, secluso scandalo. Ad vitandum autem omnem scrupulum monet Ledesma in summa cap. 7. de matrim. conclus. 3. vt Parochus sponsi, petat licentiam à Parochus sponsæ, quod ita in praxi à me obseruatum est. Vide de ijs etiam Barbofam de offic. & potestat. Episcop. tom. 2. allegat. 32. n. num. 56.

4 Dico tertio, Parochus solius originis non censetur proprius ad assistendum matrimonio: quia nomine parochiæ, proprie intelligitur ea, in qua quis habet domicilium, ideo nomine domicilij in dubio venit non domicilium originis, sed habitationis; Gloss. in cap. statutum de rescriptis, num. 6. & cum alijs Sanchez disp. 23. num. 7. Villalobos 1. part. tract. 13. diff. 18. num. 3. & Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 6. num. 208. & confirmatur, quia in dubio non est recedendum à verborum proprietate, l. non aliter, ff. de legat. Et quando ius voluit satis esse domicilium originis, id expressit, vt in fide, seu testimonio requisito ad ordines, quo in casu dixit satis esse Episcopum originis, vt dixi vbi de ordine, & literis dimissorijs. Hinc fit Parochum, v. g. S. Stephani Valentiae, oriundum à Zagunto, non posse validè assistere matrimonio Zaguntinorum, nisi sint parochiani S. Stephani.

5 Dico quarto, Parochus eius, qui alicubi habitat, retento proprio domicilio, & breui rediturus ad illud, vt si eò profectus est gratia recreationis, vel colligendi fructus, vel ad exercenda ruralia, vel causa alicuius negotiationis, non est pro-

proprius ad assistendum validè matrimonio. Probatum expresse ex cap. *is qui, de sepult. in 6.* vbi tantum vocatur Ecclesia parochialis illa, in qua quis habitat. Sanchez videndus *lib. 3. disputat. 23. num. 9.* vbi refert quatuor decisiones Rotæ ex Menoch *consil. 398. volum. 4.* Bonac. *infra numer. 3.* Quod si dicas, posse hunc ibi recipere Eucharistiam, & confessionem. Respondeo, verum esse, non tamen matrimonium, quia non est à Deo necessarium, sicut illa Sacramenta. Ledesma in *summ. cap. 7. de matrim. concl. 4. dub. 6.*

6 Dico quintò, qui ad aliquem locum diuertit, intentione ibi manendi pro maiori anni parte, potest contrahere coram Parocho illius loci, in quo incipit habitare, cum intentione ibi manendi pro maiore parte anni, seu cum intentione gerendi negotium aliquod, quod maiorem partem anni postulat, vt sunt Scholastici, & aliqui mercatores. Bonacin. *tom. 1. quæst. 2. de matrim. punct. 8. num. 2.* Filiuc. *supra numer. 210.* & alij commuiter. Ratio est, quia contrahit ibi domicilium parochiale ad suscipienda Sacramenta, excepto ordine, & tonsura: & potest ibi sepeliri, adstringiturque legibus illius loci; ergo potest etiam coram Parocho illius loci matrimonium celebrare: durum enim videtur, hos non posse ibi matrimonio coniungi: imò si ibi dicto tempore mutant varias parochias, poterunt coniungi matrimonio ab illo Parocho, in cuius parochia tunc habitant; nam tunc ille est verus, & proprius Parochus illorum. Ex dictis constat validum esse matrimonium alienigenarum, qui data opera incipiunt alibi habitare, relicto priori domicilio, vt euent proprios Parochos, & sine eorum licentia contrahant matrimonium; quia proprius Parochus est ille, in cuius Parochia tunc commorantur. Bonacin. *sup. num. 4.* idque colligit ex Sanchez *lib. 3. disput. 18. num. 29. & disput. 23. n. 13. & 14. & disp. 25. num. 11.* Contra Rodrig. *cap. 219. n. 2.* & alios.

7 Dico sextò, quando quis habet duplex domicilium, seu quando est parochianus duarum Parochiarum, vt quando fere æqualiter habitat in vno loco, ac in alio, vt qui hyeme habitat in vno loco, & æstate in alio, potest contrahere matrimonium coram Parocho vtriusque Parochiæ, à quo maluerit, quamuis tunc non habitet in ea Parochia. Ita Sanchez *lib. 3. disputat. 24. num. 1.* Bonacina *supra num. 4.* Filiucius *loco citato, num. 121.* & alij contra Nauarrum *consil. 52. de sponsa. lib.* existimantem, debere assistere Parochum Parochiæ, vbi tunc celebratur matrimonium: probatur tamen conclusio, quia vterque illorum est proprius illius Parochus, & à quolibet potest suscipere Sacramenta indifferenter: sicut enim potest acquiri duplex domicilium, ita etiam duplex Parochia habitationis. Aduertit tamen, & benè, Filiucius, vt ad moneat alterum Parochum, in cuius Parochia habitat, ne iure offendatur. Quòd si non habitet fere æqualiter in duobus locis, sed maiori parte anni in ciuitate, & minori notabiliter in villa, vel oppido, solus Parochus prioris domicilij potest validè matrimonio assistere, nam solus ille est proprius Parochus. Vide de ijs

in materia pœnitentiæ, vbi agitur quisnam censetur proprius confessorius, vbi multa ad hæc spectantia inuenies.

8 Dico septimò, quantum ad vagos attinet, illos scilicet, qui prius domicilium reliquerunt, & nullum adepti sunt, conueniunt Doctores, posse quemcumque Parochum horum matrimonio assistere, sicut quilibet Parochus potest illorum confessiones audire, & Sacramenta administrare: debet tamen Parochus antea diligentem inquisitionem præmittere, an alibi sint matrimonio coniuncti, nec ne, vt præcipit Tridentinum *sess. 24. cap. 7.* aliter peccabit mortaliter, factum tamen tenet, quia adsunt omnia essentialia. Quod etiam faciendum est, quando alter solus ex contrahentibus vagus esset, imminer enim etiam tunc idem periculum. Requiritur præterea licentia Ordinarij, id est Episcopi, aut Vicarij Generalis, vel alterius Prælati habentis iurisdictionem, quasi Episcopalem in foro exteriori. Sanchez *lib. 3. disputat. 25.* Filiucius *supra num. 212.* & alij apud Bonacinam, *loco citato numer. 6.* Quòd si alter solus sit vagus, alter verò habeat proprium domicilium, existimat Ledesma *cap. 7. de matrimonio conclus. 4. dub. 7.* necessariò debere assistere Parochum habentis certum domicilium, quia ille est proprius Parochus, Filiucius verò *vbi supra*, cum Sanchez *loco citato numer. 14.* tenet, & validè probabiliter, posse etiam tunc à quocumque Parocho matrimonio coniungi, quia cum quilibet sit Parochus vagi, & satis sit Parochus alterius contrahentium, sequitur, quemlibet posse eos coniungere. Hinc sequitur, dum quis in aliqua vrbe deserens prius domicilium, nondum alio adeptus, hospitatur in aliqua Parochia, dum quaerit aliam, vel iam adepta ea expeditur, posse à quocumque Parocho illius loci matrimonio coniungi, nam etsi absolutè vagus non sit, censetur tamen talis respectu illius oppidi.

9 Dico octauò, Parochus, qui consequutus est aliud Beneficium incompatible, si priori adhuc retento, assistat matrimonio illarum omnium, valet matrimonium, nam quandiu eo Beneficio priuatus non est, verè Parochus illarum est. Ledesma *supra dub. 9.* Rodrig. *in sum. cap. 216.* Idem dic, quando Parochus Beneficium omisit, non tamen est eo spoliatus, vt quia intra annum non est promotus ad Sacerdotium, vel alia de causa, quia cum non sit spoliatus possessione, præsumitur habere iustam causam retinendi. *cap. licet Episcopus de Præbend. in 6.* Nauarr. *cap. 9. num. 11.* & cum alijs Sanch. *lib. 3. disp. 22. num. 56.* Similiter valet matrimonium, si assistat Parochus, cui datus est coadiutor defectu scientiæ, vel infirmitatis causa, nam est vere Parochus, modò tamen sit sanæ mentis. Rodrig. *vbi supra.* Ledesma *loco cit. dub. 21.* Item, valet matrimonium celebratum coram Parocho, aut eius Vicario, quibus ab Ordinario prohibitum est assistere matrimonio, nam ob talem prohibitionem non desinit esse Parochus. Ledesma *cap. 7. citat. conclus. 2. dub. 4.* vbi refert duas Cardinalium declarationes, Sanchez *disp. 22.* Henriquez *lib. 11. cap. 3. num. 4.* & cum alijs Bonac. *tom. 1. quæst. 2. de matrim. punct. 8.*

10. qui num. 29. propter eandem rationem consequenter tener, valere matrimonium contractum coram Parocho, cui propter incertitiam prohibicum est, ministrare Sacramenta, modò tamen sciat, quid agat; quia assistere matrimonio non est ministrare Sacramentum, cum ipse non sit minister, sed contrahentes.

10. Dico nonò, Parochus intrusus, ille scilicet, qui non est verè Parochus, habet tamen titulum coloratum Parochi à legitimo superiori concessum, quem postea occulte amisit, vel à principio non verè accepit ob occultum impedimentum excommunicationis, aut aliàs, communi tamen errore, quia defectus ille est occultus, creditur vere Parochus, validè assistit matrimonio suorum subditorum: quia dum adest communis ignorantia, aut error, ac titulus coloratus, habet veram iurisdictionem in utroque foro; nam tunc Ecclesia ob comune bonum confert potestatem ad validè exercendum officium Parochi, vt generaliter contingit omnibus iudicibus, & officialibus habentibus titulum coloratum, & existente dicto errore, iuxta l. Barbarius, ff. de officio Pratoris. & dixi supra, vbi de ministro penitentia, & in Decalogo lib. 8. c. 1. dub. 10. Quod verum est, etiam si contrahentes sciant (modò adsit communis error) illum carere vero titulo Parochi, Filiuc. & alij citandi: nam etiam respectu scientium nullitatem valent gesta ab illo, dum adest communis error. Quòd si absque titulo colorato à legitimo sit intrusus, matrimonium tunc coram eo contractum, non est validum, vt si fectis literis, aut aliàs se fingit Parochum; nam gesta huius in neutro foro sunt valida, ex cap. infamis 3. quast. 7. & ex dict. l. Barbarius; nam in ijs locis non solum communis error, sed etiam autoritas superioris dantis potestatem requiritur. Innocent. cap. cum nihil. 3. de elec. ibi. Abb. num. 11. Syluest. confess. 1. quast. 19. Nauarr. cap. 9. num. 11. Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 6. num. 205. & cum alijs Sanch. lib. 3. disput. 22. num. 40. & 50. & dixi vbi de ministro Sacramenti penitentia, & in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. quidquid aliter sentiat Ioannes Sanchez, vt ibi dixi. Vide de his Bonaciam tom. 1. quast. 2. de matrimo punct. 8. à num. 24. vbi nobiscum sentit, & enumerat casus, in quibus absolutio, & gesta ab intruso sunt valida, de quibus etiam dixi locis à me citatis.

11. Ex hac nona conclusione sequitur, valere matrimonium, quando is, cui Parochus dedit licentiam, est mere laicus, sed communi æstimatione habetur pro Sacerdote, quia in hoc concurren cum errore communi titulus præsumptus, videlicet licentia a superiore potente concedere: & ex alio capite, impedimentum, ob quod inuvalida est licentia, est solius iuris humani, in quo casu supplet defectum, & gesta per talem valida sunt, nec functio assistendi requirit vllum ordinem, modo vt infra. Quòd si Parochus, qui dedit licentiam, fuisset intrusus absque titulo (secus si cum eo) tunc non valeret matrimonium, sicut nec quando talis intrusus illi assistit, vt dictum est in o. conclusio, & docent Filiucius sup. numer. 206. & pluribus Sanchez disput. citat. 22. num. 61. & sequentibus.

12. Dico decimò, Parochus excommunicatus

suspensus ab officio, aut irregularis, si est toleratus, id est, non est denunciatus; nec manifestus Clerici percussor, validè assistit matrimonio, & validè confert licentiam assistendi alteri Sacerdoti, vt communiter Doctores citandi: imò etsi non sit toleratus, sed vitandus, potest validè assistere matrimonio excommunicatus, vt docent Henriquez lib. 11. cap. 3. Sanchez lib. 3. disput. 21. num. 4. Coninch disputat. 27. dub. 2. Basilius cap. 17. Hurtado disput. 5. de matrimo. diff. 8. numer. 26. & cum alijs Bonacina tom. 1. quast. 2. de matrimo. punct. 4. num. 21. Ratio est; tum quia hæc assistentia autoritatis, non est actus iurisdictionis, aliàs assistentia coacta non sufficeret: imò in rigore, nec est actus testis, quia assistere non est testificari; ergo quamuis excommunicatus non toleratus nequeat actum iurisdictionis Ecclesiasticæ valide exercere, & quamuis non posset validè testificari, poterit tamen validè assistere matrimonio, quia excommunicatus, quamuis non toleratus nullibi privatur potestate assistendi. Tum, quia Tridentinum solum requirit præsentiam Parochi, sed Parochus excommunicatus, aut suspensus, etiam non toleratus, non desinit esse Parochus; ergo valide assistit. Idem dic de Vicario Parochi excommunicato, vel suspenso, quâuis peccet communicando in diuinis cum alijs extra casum necessitatis. Bonacina vbi sup.

13. Dico vndecimò, Parochus excommunicatus non toleratus non solum potest validè assistere matrimonio, sed etiam dare licentiam Sacerdoti, vt assistat, est contra Coninch sup. & Ledesm. quast. 45. artic. 9. punct. 3. dub. 4. sed ita tenent Sanchez disp. 20. 27. & 30. num. 10. & alij, Henricus & alij supra citati. Ratio est, quia collatio dictæ licentiæ non est actus iurisdictionis, quia non est constitutio iudicis, sed tantum est designatio spectatoris matrimonij, vt posset ab eo testificari, facta ex ordinatione Tridentini; à quo Sacerdos, dicta designatione supposita, accipit potestatem ad id, & non à Parocho, quia ea supposita, Sacerdos qualificatur à Tridentino ad id, & non à Parocho: inde collatio dictæ licentiæ non est actus potestatis Parochi, vt Parochus est, sed est actus autoritatis à Tridentino annexæ officio Parochi. Ob eandem rationem constat, Parochum posse dare huiusmodi licentiam Sacerdoti excommunicato, vel irregulari, aut suspenso ad assistendum matrimonio; vt cum Sanchez supra, docet Bonacina. num. 22. adde cum Bonac. supra num. 23. & Sayro de censur. lib. 5. cap. 22. num. 26. validum esse matrimonium, cui assistit de licentia Parochi Sacerdos degradatus: tum quia versamur in materia matrimonij, quæ fauorabilis est: Tum, quia Sacerdos degradatus, est adhuc Sacerdos. Adde etiam cum Hurtado, & Sanchez, Parochum excommunicatum, quamuis non toleratum, non tantum validè, sed etiam licitè assistere matrimonio, quidquid dicat Basilius supra, quia quamuis in his duobus communicet cum alijs, id tamen facit ob vtilitatem contrahentium, quia absque eo, vel absque eius licentia nequeunt contrahere: vnde nec ipsi contrahentes peccant, dum coram illo contrahunt.

14. Dico duodecimò, etsi probabile sit, vt tenet Rodrig. 1. tom. cap. 219. Salcedo, & Siluius, Parochum assistentem debere esse Sacerdotem, vt de-

notare videtur illa particula, Trident. *sess. 24. c. 1. vel alius Sacerdos*, quæ videtur simplicitate similitudinis, seu denotare similitudinem: probabilius tamen est non esse necesse, vt docent Sanch. *lib. 3. disput. 20. Coninch disp. 27. dub. 2. Henriq. lib. 11. cap. 3. Basilius cap. 17. Filiuc. tom. 1. tract. 10. p. 1. cap. 6. num. 203. Hurtado de matrim. disp. 5. diff. 7. & alij. Ratio est, quia Tridentinum non restrinxit, vt sit Parochus Sacerdos, & per Parochum nõ Sacerdotem satisficit Tridentino: & quia Parochus non Sacerdos exercere potest omnia, quæ non pendent à potestate Ordinis. Nauarr. *consil. 9. de clandest. desponsatione*, Henriquez *dict. cap. 3. num. 5. & cum Sanchez, Filiuc. supra. Nec obstat illa particula, alius Sacerdos*, nam non semper denotat personam antecedentem, esse similis qualitatis, vt constat ex illo Lucæ 23. *Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo. & Matth. 25. Cum eo crucifixi sunt alij duolatrone;* & tamen sermo erat de Christo, qui nec latro, nec nequam erat. Quoad Sacerdotem autem, qui de licentia Parochi assistere potest matrimonio, certum est, requiri necessariò, quòd sit Sacerdos, quia id expresse requirit Tridentinum, ibi, *vel alius Sacerdos*; non tamen est necessarium, vt sit approbatus ab Ordinario, quia hoc nullibi exprimitur; sicut requiritur ad audientias confessiones secularium.*

13 Ex dictis constat, solum proprium Parochum, modo explicato, aut alium Sacerdotem de licentia Parochi, posse validè assistere matrimonio: vnde nec Parochus alienus, nec Sacerdos aliquis, ratione Bullæ, aut Iubilei potest validè assistere matrimonio, quia in istis facultas non conceditur, nisi exprimat.

Dub. 3. Quis præter Parochum possit assistere matrimonio, & licentiam assistendi concedere Sacerdoti.

2 **C**onueniunt DD. primò, Romanum Pontificem posse in tota Ecclesia matrimonio assistere, & alteri licentiam ad id concedere, vt de se patet, quia est supremus Pastor. Secundò, Episcopum in sua Diocesi posse, & matrimonio assistere suarum ouium, & licentiam conferre Sacerdoti vt assistat matrimonio, quia est verè Ordinarius, & Parochus superior. Tertio, idem possunt omnes habentes Episcopalem iurisdictionem, respectu eorum, in quos eam habent vt Abbates Ecclesiarum nulli Episcopo subiectarum. Quarto, idem potest Capitulum, sede vacante, quia succedit Episcopo quoad iurisdictionem ordinariam, cui est annexa dicta facultas. Quintò, idem potest Legatus à latere Pontificis in Prouincia suæ legationis, quia est Ordinarius in ea, vt constat *ex cap. 2. de officio legati in 6. Tandem sextò, idem possunt Cardinales in Ecclesia sui tituli, quia sunt in ea Ordinarij, imò etiam Parochi immediati. Vide Sanchez lib. 3. disput. 28. Henriquez lib. 11. cap. 3. num. 4. Coninch disp. 27. dub. 2. Bonacin. tom. 1. quest. 2. de matrim. punct. 8. num. 10. Filiucium tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 6. nu. 214. Villalob. 1. part. tract. 13. diff. 39. n. 1. & Hurtad. disp. 5. de matrim. diff. 9. num. 202.*

2 Conueniunt secundò, Archiepiscopum non posse assistere matrimonio subditorum sui suffraganei, neque ad id licentiam concedere, quia non est Ordinarius illorum: posse tamen, dum actu visitat Diocesim sui suffraganei; quia tunc habet iurisdictionem ordinariam. Item, in causa appellationis, videlicet, quando nolente suffraganeo aliquos maritaliter coniungere, ad ipsum super ea re appellatur, quia tunc ad ipsum deuoluitur iurisdictionis, modò tamen sententia transferit in iudicatum, nec fuerit per legitimam appellationem suspensa. Vide Sanch. *disp. 29. n. 4.*

Est tamen prima difficultas, an Prouisor, seu Vicarius generalis Episcopi, ex vi sui officij absque superaddita, & speciali commissione, possit matrimonio assistere, & ad id licentiam concedere, sicut ipse Episcopus. Negat Petrus Ledesma *quest. 45. artic. 5. punct. 3. dub. 4. fundatur in cap. accidentibus 12. de excess. Pralat. vbi dicitur cognitionem causarum matrimonialium ad dignitatē Episcopalem pertinere. Affirmant autem Sanchez, lib. 3. disp. 29. Coninch disp. 27. dub. 2. Basilius lib. 5. cap. 11. Hurtado diff. 9. num. 12. & communiter Doctores. Ratio est, quia Vicarius Generalis Episcopi est Ordinarius, vt pluribus Sanchez *supra num. 3. & 5. & constat ex eo quòd Vicarius Episcopi constituit vnum tribunal, & vnā personam cum Episcopo, vt dicitur in cap. Romana 3. de appellation. idque confirmat praxis, qua approbat confessarios ad audiendas confessiones seculariū, quod à Tridentino committitur Episcopo, & regulariter fit à Vicario: idem ob eādem causam dicendum est de Vicario Generali eorum, qui habent iurisdictionem Episcopalem. Etenim Vicarius Generalis est Ordinarius, intelligiturque nomine Ordinarij, quotiescumque aliqua committuntur Ordinario, vt pluribus Sanchez *supra. Nec obstat dictum caput accidentibus*; nam ibi non excluditur Vicarius Generalis: Vicarius autem foraneus non potest assistere matrimonio, nisi omnes causæ matrimoniales illi delegentur. Sanchez *supra num. 20. Vide Barbosa de offic. & potest. Episc. alleg. 32. n. 117. & Villalob. tom. 1. tract. 13. diff. 19. num. 4.***

3 Archipresbyter verò Ecclesiæ Cathedralis, & quicumque alius, solum potest assistere matrimonio ouium suæ Parochiæ, & non parochianorum Parochi sibi subditi, quia suorum parochianorum tantum, & non aliorum est Ordinarius. Sanchez *lib. 3. disp. 27. Hurtad. sup. n. 33. fin. Secunda difficultas est, an Parochus non proprietarius, ab Episcopo delegatus, & ad nutum amouibilis, possit matrimonio assistere, & ad id licentiā concedere. Conueniunt DD. Parochum non proprietariū, seu Vicarium amouibilem, & temporalem, ab Episcopo, vel eius Vicario delegatum, seu constitutum, dum aliquis in proprietarium eligitur; vel quia Episcopus est immediatus Parochus, posse validè assistere matrimonio, aut quia est verus Parochus, aut quia in dicta delegatione licentia ipsi facta est ad assistendum matrimonio. Difficultas ergo est, an ad id licentiam possit concedere: negant Sotus *in 4. disp. 18. q. 4. artic. 3. & Bartol. Ledesma, de penit. dub. 13. quia delegatus nequit alterum subdelegare: verius tamen affirmant Henriquez lib. 6. de penitent. cap. 7. num. 3. lit. N. & num. 6. & lib. 11. de ma-**

primu. cap. 3. numer. 5. Sanchez lib. 3. diff. 37. & plures alij, quos sequitur Hurtado supra num. 34. Ratio est, quia hic est verè Parochus quamuis delegatus; ergo potest licentiam concedere, quia ex Trid. sufficit licentia Parochi.

4 Et idem ob eadem rationem dicendum est de Viceurato, plenè delegato à Parocho proprietario, vt benè contra Basilium aduertunt Sanchez, & Hurtado; quod procedit non solum in absentia, sed etiam in presentia Parochi proprietarij, quia etiam in presentia illius est verus Parochus, quamuis non proprietarius, sed delegatus, & mercenarius. Nec obstat dicere delegatum non posse subdelegare iurisdictionem. Primò, quia hanc licentiam concedere, non est subdelegare iurisdictionem, eo quòd assistere matrimonio non sit actus iurisdictionis. Secundò, quia quamuis delegatus in iurisdictionem ad omnem causam subdelegare non possit, potest tamen ad vnã, vel alteram, consequenter possit ad assistendum matrimonio, quamuis id esset iurisdictionem concedere. Vide Sanchez *disput. 31. citat per totam, & sup. in materia poenitentiae, vbi agitur quisnam sit proprius confessorius, nam multum conducunt ibi dicta ad horum intelligentiam. Hoc tamen pro certo habe, posse delegatum subdelegare, quando id ei à delegante conceditur expresse, quia tunc ipse delegas censetur subdelegare. Vide etiam Villalobos, 1. p. tract. 12. diff. 20.*

5 Denique possunt matrimonio assistere ex generali delegatione Pij V. Regulares, quia à suis Prælati designati fuerint ad regimen animarum, seu pro Parochis in India, aut noua Hispania, consequenter possunt vagos, seruatis seruandis, coniungere modo dicto supra, non tamen ingerere se debent in locum, qui alteri Parocho, aut Regulari designatur. Sanchez videndus *lib. 3. disp. 25.*

Dub. 4. Qualis licentia requiratur in Sacerdote, vt validè assistat matrimonio.

V G. an requiratur, quòd licentia sit specialis, & expressa, an verò sufficiat generalis, aut tacita, & interpretatiua, seu rati habitio.

2 Dico primò, et si tutius sit, requiri licentiam expressam, & specialem, videlicet, exprimendo Sacramentum matrimonij, dicendo: *Concedo tibi licentiam assistendicali matrimonio, sufficit tamen ad validitatem matrimonij licentia generalis, seu vniuersalis, qua Parochus concedit facultatem ad exercendum officium Parochi, seu quando concedit omnes suas vices, & quidquid ipse potest facere. Primò, quia ita declarauit Congregatio Cardinalium. Secundò, quia sic satisfit Tridentino, quia hæc est vera licentia, quamuis verbis generalibus collata. Ita Sanchez *disput. 35. Coninch. disputat. 27. dub. 3. Ledesma in summ. cap. 7. de matrim. conclus. 4. Bonacin. tom. 1. quest. 2. de matrim. punct. 8. num. 11. Nauarr. cap. 3. de clandestina desponsat. Henriq. lib. 11. cap. 2. Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. c. 6. n. 218. Hurtado *disput. 1. diff. 11. num. 36. Non tamen sufficeret licentia administrandi Sacramenta omnia, vt contra Basilium cap. 29. & Bonacinã supra, tenent Henriquez, Coninch***

Filiuc. Hurtado, *supra*, tum quia solet intelligi de Sacramentis confessionis, & Eucharistiae, & ad summum Baptismi, quæ sunt Sacramenta necessitatis. Tum quia assistere matrimonio, non est Sacramentum matrimonij administrare, quia nec Sacerdos assistens, nec Parochus est minister, sed tantum ipsi contrahentes. Nec obstat quædam Cardinalium declaratio, quæ asseritur pro opposita, indicans oppositum nostræ sententiæ, quia sequuta est doctrinam probabilem. *Hurtad. sup.*

3 Dico secundò, non requiritur necessariò, quòd licentia, siue generalis sit, siue specialis, conferatur in scriptis, sed sufficit, quòd sit verbalis, ita citati contra Rebellum *lib. 4. quest. 3. Ratio est, tam quia hæc est vera licentia: tum, quia Tridentinum id non exprimit: tum, quia omnis dispensatio verbo fieri potest: etenim scriptura non est de essentia gratiæ, & priuilegij aut alterius rei, nisi quando id exprimitur ex Decio in rubricis de constitut. vide Bonacinã *supra numer. 12. Non tamen credendum est Sacerdoti asserenti se habere licentiam ad assistendum matrimonio, nisi sit persona valde digna fide, vt bene docent Sanchez lib. 3. disput. 37. num. 2. Reginald. lib. 31. numer. 181. Coninch. vbi supra, & Bonacina loco cit. num. 38. nam in ijs, quæ spectant ad externam gubernationem Ecclesiæ, non creditur testantibus in propria causa, præsertim si hoc vergeret in præiudicium alterius. Nec obstat declaratio Cardinalium, in qua dicitur sufficere licentiam in scriptis datam, quia non dicitur requiri, sed sufficere. Hurtado *disput. num. 36. Eodem modo regulariter credendum non est asserenti se obtinuisse dispensationem, ne præmittantur denuntiationis, nisi is esset valde timoratus, & fide dignus, Sanchez *disput. 37. Filiucius tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 6. num. 225.****

4 Dico tertio, licentia tacita, interpretatiua, seu præsumpta ex rati habitio de futuro non sufficit ad assistendum matrimonio, quamuis probabilissime credat, seu præsumat sic assistens, quòd proprius Parochus id ratu habebit, ita DD. *supra citati: quia tunc assistit absque licentia, quæ actu sit nam quando assistitur nondum est rati habitio, quia est futura. Nec obstat illa regula 10. iuris: Rati habitio nem retrotrahit, & mandato comparari, quia tantum habet locum, quando valor actus, aut contractus pendet ex sola voluntate contrahentis, ac proinde non habet locum in matrimonio, cuius valor non pendet ex voluntate sola Parochi conferentis licentiam, sed etiam ex consensu contrahentium, qui fuit nullus ex defectu licentiæ. Hurtado *supra num. 18. & communiter DD. Difficultas tamen est, an sufficiat rati habitio de præsentia, quæ dicitur licentia, vt quando Parochus videt Sacerdotem incipientem assistere, aut parari ad id, & non contradicit, cum possit id facile facere. Negat Henriq. lib. 11. cap. 3. & videtur declarasse Congregatio Cardinalium, dum ait, non sufficere licentiam tacitam, quæ resultat ex tolerantia. Affirnant autem Sanchez, Basilium, & cum his Hurtado *sup. n. 39. ac Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 6. num. 219. quia vera licentia, quamuis tacita, est vera licentia de præsentia, & non est pure interna, sed externa, quia taciturnitas in eo casu est signum externum sufficiens voluntatis, qua Parochus vult,***

Et illud

illum Sacerdotem assistere : ad declarationem Cardinalium respondet Hurtado , aut voluisse maximo rigore seruari formam Tridentini , aut fortè loqui de licentia tacita futura : prior sententia est tucior & videtur probabilior ; secunda tamen est valde probabilis , vt in simili dixi in ministro pœnitentiæ .

5 Dico tertio , licentia verè , & realiter concessa , quamuis per vim , metum , aut fraudem sit extorta , valida est , vt docent Sanch. *lib. 3. disp. 39. Coninch disp. 27. num. 39. Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 6. num. 227. & Hurtad. supra num. 39. vers. Tertio est. quidquid aliqui dicant , quia illa licentia non est donatio alicuius rei ; quæ fiat illius , cui datur licentia (nam si talis esset , non posset esse valida , defectu tituli , nempe liberalitatis) sed est quædam concessio facultatis ad assistendum , ideoque erit valida .*

6 Dixi , verè , & realiter concessa , nam licentia ficta , quocumque modo concedatur , non sufficit , quia licentia ficta non est licentia , ideo matrimonium tunc erit inualidum . Ledesma *in summ. cap. 7. de matrimon. concl. 4.*

7 Sed quæres , an habens licentiam ad assistendum , eam tamen ignorans validè assistat . Respondeo , si Parochus motu proprio concedat licentiam , vel ad instantiam alterius non missi à Sacerdote , cuius concessionem ignorans Sacerdos assistit matrimonio , non valet matrimonium . Sanch. *lib. 3. disp. 36. Filiuc. tom. 2. tract. 10. part. 1. cap. 6. n. 220. Hurtad. disp. 5. diff. 13. nu. 44. quia tunc saltem non habet licentiam acquisitam , quia non habet eam acceptatam à se , nec ab alio nomine suo . Deinde quia talis licentia est quoddam priuilegiû , hoc autem sortitur effectum tempore notitiæ . Quod si Sacerdos habeat iam licentiã nomine suo petitam à nuntio , eam tamen ignorat , si antequam certior fiat , assistat matrimonio , Sanch. *ubi sup. Filiuc. loco cit. & Coninch existimant , valide assistere , quia satis est esse à nuntio cognitam , & acceptatam . Negant tamen Hurtad. supra , & Vazq. 1. 2. disp. 159. cap. 4. quia credi non potest Tridentinum , & Parochum velle , vt licentia concessa valeat , quousque is , cui conceditur , possit ea licitè assistere ; at non potest licitè assistere matrimonio , quamdiu ignorat licentiam esse sibi concessam , quamuis sit acceptata à nuntio ; ergo , &c. Hæc opinio est tucior , & videtur probabilior , prior tamen probabilis est , & tute sequi potest .**

8 Obserua , licentiã semel datam posse ad libitum reuocari : non tamen censetur reuocata sufficienter quousque reuocatio intimetur ipsi habenti licentiã , siue per nuntium , siue per epistolam , & non sufficere , aliunde scire reuocationem , Sanch. Coninch , & Hurtad. *sup. diff. 13.*

Dub. 5. Qualis presentia Parochi , & testium requiratur ad valorem matrimonij .

1 Dico primò , ad valorem matrimonij nõ sufficit presentia merè physica , seu corporalis Parochi , aut Sacerdotis de eius licentia , similiter , & testium , sed moralis , id est , quod more humano assistant aduertenter , ita vt de tali actu fidem facere possint , vt docent communiter DD. nam talis presentia debet esse humana . Sufficit ta-

men si percipiant contractum per interpretem ; si cut sufficit , quod vnus contrahentium alteri per interpretem exprimat suum consensum ; & sicut sufficit per interpretem confiteri ; satis etiam est , vt aliquo sensu percipiat consensum contrahentium , etiamsi præ turba non audiat verba , vidit tamen signa . Henriq. *lib. 11. cap. 3. num. 2. Filiuc. tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 6. num. 224.* Secus tamen , si nullo modo aduertat ; hinc fit non valere matrimonium , si aliquis ex his , ebrius fit , furiosus , aut si dormiat .

2 Dico secundo , si Parochus , Sacerdos , aut testes accesserint animo aduertendi , tamen dum actu proferuntur verba , aut exprimuntur consensus distracti sunt , ita vt nullo modo aduertenter , Henriquez *lib. 11. cap. 3.* docent sufficere intentionem virtuales ; sed probabilius , & verius docent Sanchez *lib. 3. disp. 39. Filiuc. Hurtad. supra , & plures alij ; ratio est , quia ad testificandum requiritur actualis attentio , aliter enim non poterunt de contractu testificari , si dum fit , vagantur animo , & distracti sunt .*

3 Dico tertio , sufficit horum assistentia coacta , seu violenta , modo aduertant contractum , Sanchez , Filiuc. Hurtado *sup. Basil. cap. 21. & communiter DD. quod etiam de Parocho , de quo est maior difficultas , declararunt Cardinales . Ratio est , quia Tridentinum tantum requirit eam presentiam Parochi , & testium , quæ sufficiens est ad testificandum ; at assistentia , quamuis coacta , si fiat cum aduertentia , est satis ad testificandum , & censetur humana ; ergo , &c. Ob eandem rationem sufficit assistentia dolo procurata : imò sufficit assistere à casu , vt si fiat coram Parocho , aut testibus transeuntibus , modo aduertenter assistant , ita vt fidem facere possint , vt contra Basilium docent Sanchez , & Hurtado *sup. quod est probabile existimant Bonac. tom. 1. q. 2. de matrim. punct. 8. num. 11. & 46 ipse tamen oppositum sequitur , nam , inquit , talis presentia non videtur moralis . At si aduertant , cur nõ dicetur moralis ? Peccabunt tamen contrahentes mortaliter coram Parocho coacto , vt bene citati , cum Sanchez *disp. 39. num. 12.* tum ratione contemptus Ecclesiæ . At si esset grauis necessitas contrahendi , & absque iusta causa nollet assistere , possunt dolo à equiuocatione vocari , tam Parochus , quam alij , aut ad eos venire , non tamen per vim eos cogere , quia priuati non possunt id efficere . Hurtad. *supra num. 51.* Sed dices , quid si Parochus , aut testes de industria , & affectate occludant aures , ne audiant aut oculos , ne videant . Ledesma *in summ. cap. 7. de matrim. concl. 7.* affirmatiuè responder , citatque quandam Cardinalium declarationem ; nam culpa sua , nec vidit , nec aduertit . At si reuera nullo modo audiuit , vidit , nec aduertit , existimo matrimonium non esse validum , quia non seruatur finis Tridentini , qui est , vt tales possint testificari de contractu matrimonij : quod non possunt facere supradicti : declaratio autem Cardinalium , fortè intelligenda est , quando Parochus , aut testis , qui vidit , & intellexit , fingit , nec audisse , nec intellexisse .**

4 Sed quæres , an ad valorem matrimonij requiratur , quod Parochus proferat , illa verba : *Ego vos coniungo in matrimonium* , aut similia . Nota in Trid. *sess. 24. cap. 1. præcipi Parochis , vt habito consensu ,*